

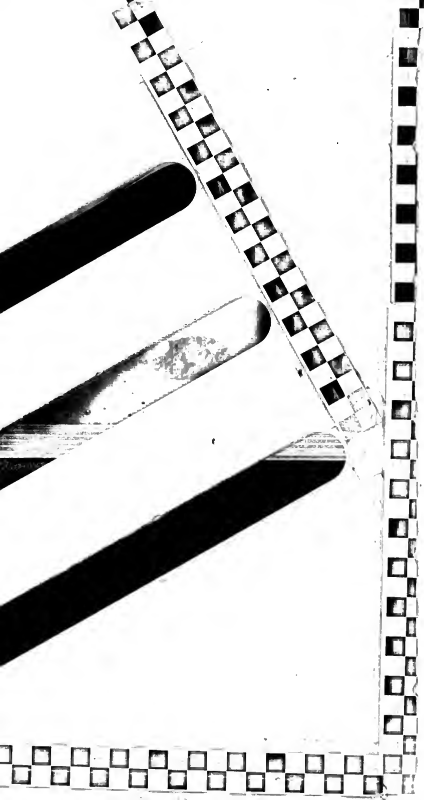
Digitized by Google

Digitized by Google

37 D 7 13

Digitized by Google

Jl. 9. Pl. 2.

Digitized by Google

SC.9.Pl.2.

Digitized by Google

37
7 D
13

1297

Digitized by Google

ANNALES
ECCLESIASTICI
AUCTORE
CÆSARE BARONIO
SORANO
E CONGREGATIONE ORATORII
S. R. E. PRESBYTERO
CARDINALI
TIT. SS. NEREI ET ACHILLEI
ET SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO
UNA CUM CRITICA HISTORICO-CHRONOLOGICA
P. ANTONII PAGII
DOCTORIS THEOLOGI
Ordinis Minorum Convent. S. Franciſci.

In qua rerum narratio defenditur, illuſtratur, ſuppletur, ordo temporum corrigitur, & Periodo Græco-Romana munitur.

Additur præterea Diſſertatio Hypatica ejuſdem PAGII; *& Epiſtola conſularis Henrici* CARD. NORISII.
In hac vero editione Faſti Conſulares ab A.U.C. 709. ad annum Chriſti 567. illuſtrantur, ſupplentur, & caſtigantur.
Accedunt animadverſiones in Pagium, & præcipue circa Chronologiam inferioris ævi ab eo digeſtam.

Tomus Decimustertius.

LUCÆ
Typis LEONARDI VENTURINI MDCCXLIII.
De Superiorum Licentia.

Digitized by Google

Digitized by Google

ANNALES ECCLESIASTICI.

JESU CHRISTI ANNUS 762. | PAULI PAP. ANNUS 6. | CONSTANT. COPRON. IMP. ANNUS 22.

I. Conſtant. perſequitur Monachos.

SEQUITUR ordine temporis ſeptingenteſimus ſexageſimus ſecundus Chriſti annus, Indictione decimaquiota notatus, quo Imper. Conſtantinus immenſo odio flagrans in monachos, quos præ cæteris ſibi in promulganda hæreſi adverſarins ſæpe expertus fuit, mxxime vero anno ſuperiori, cum adverſum Andream Cretenſem monachum fuiſſet ſibi certandum: cum xodiſſet in Auxentiano monte, in Bithynia poſito, degere magni nominis Stephanum monachum gratia miraculorum illuſtrem, potentemque ſermone ad cohortandum alios, ut adverſus debacchantem hæreſim forti conſiſterent animo, ad eumque habere confugium plurimos, in hunc ipſum movere bellum, neceſſarium ſibi duxit, ut perficere poſſet, quod conabatur (ſi licearet) hæreſim ſtabilire. Sed quem ſcit mxxime martyrii cupidum, haud armis expugnandum tentat ſed verbis. Ad hocque virum eloquentem mittit, qui viro ſuadear ſubſcribere decretis pſeudoconcilii Oecumenici nominari. Id quidem factum eſt hoc anno, antequam bellum Bulgaricum pxraretur, quod anno ſequenti eſſe confectum, ex auctore, qui res geſtas ejuſdem Stephxni eſt proſequutus, qui & hoc vivebat tempore, & iis omnibus potuit intereſſe, certum exploratumque hxbetur, ut ſequenti anno oſtenſuri ſumus. Modo autem primi hujus certaminis Stephani ex eodem xuctore totidem verbis hic deſcribamus hiſtoriam, quæ ſic ſe habet (a): (a) *Apud Jo. Dam. in fin.*

II. *Imperator hujuſce Stephani virtutem audiens, ſecumque iſtud perpendens, quod*

PAGIUS SAC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCC. Anno Hegiræ CXLV. inchoato die 31. Mart. fer. 5. A.C. 762.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6255.

☉ 13. C. ☽ 3. P. 18. April. Indict. 15.

JESU CHRISTI 762.

PAULI PAPÆ 6.

CONSTANTINI COPRONYMI 43. & 22.

LEONIS IV. 12.

I. AD-nom. I. & ſeqq. Baronius narrat perſecutionem a Conſtantino Imp. adverſus Monachos Sacrarum Imaginum Defenſores excitatam, ex Metaphraſte in Vita Sancti Stephani Junioris, quam in fonte legere poteris in Vita Sancti Stephani Auctore Stephano Diacono Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, Interprete Jacobo Loppino Monacho Benedictino Tom. I. Analect. Græc. pag. 456. & ſeqq. Hanc perſecutionem ad præſentem annum pertinere recte deducit Baronius ex bello Bulgarico verna tempeſtate ſequentis Chriſti anni inchoato, cujus in laudata mox Vita pag. 460. bis verbis mentio eſt: *Illi milites oratione a Sancto poſtulata, ſe in Imperatoriam Urbem receperunt, indeque cum Imperatore in Europam adverſus Scythas profecti ſunt.* *Conſtantinus Imp. perſequitur Monachos.*

II. Hoc anno Indictione XV. Paulus Papa Monaſterium Sancti Sylveſtri in monte Soracte cum tribus aliis vicinis Pippino Francorum Regi donavit, ut liquet ex Epiſtola XII. Codicis Carolini ab eo ad Pippinum ſcripta, in

Digitized by Google

Conſtant. Imp. aggreditur perſequi S. Stephanum.

ſi hunc quoque retibus ſuis includeret, favoremque ipſius, ac præſidium ſibi adjungeret, execrando ſuo dogmati magnum ob ingentem virtutis illius claritatem atque ſplendorem robur conciliaret: Calliſtum quemdam Patricii ordinis, ſumma ſecum familiaritate devinctum, atque ſuam hæreſim apprime callentem, & eximia dicendi facultate præditum, ad ſe acceſſit, eumque ad ſanctum virum legat, his verbis utens: Ad Auxentianum montem contende, ac Stephano, qui illic deliteſcit, atque ex Immemorandorum claſſe, ac numero eſt (ita enim impium ſolere vocare monachos, dictum eſt ſuperius) *perſuade, ut concilii decretis aſſentiatur, & ſubſcribat: ſicque eum alloquere: Pii ac rectiſſime de religione ſentientes Imperatores Conſtantinus, & Leo benevolentia erga te, quia virtute, & ſanctitate delectaris, impulſi, te Orthodoxi Concilii decreto nunc edito, & promulgato ſubſcribere jubent. Tu vero, & caricas ipſi, & palmas feres, amygdala item, aliaque nonnulla, quibus vir Dei colendæ pietatis ſtudio devotus ali conſuevit. Norat enim & ipſe, quanta eſſet illius continentia, pene ut etiam hoc virtutis genere cum ſpiritibus a materia remotis contenderet.*

III. Quæ Stephanus ad Calliſtum.

Calliſtus itaque quam celerrime poterat, ad montem profectus, ſancto viro Imperatoris mandatu exponit, eaque omnia, quæ alliciendi, atque inflectendi vim habebant, in medium profert, ipſumque ad ſubſcribendum pertrahere conatur. Verum pietatis corona erat Stephanus, zeloque atque virtute Protomartyris ſimilis. Tamquam enim qui Dominum a dexteris ſuis eſſe ſemper provideret, ac propterea nullo hæreſis impetu concuteretur, ad pernicioſum illum nuntium his verbis uſus eſt: At ego nec huic decreto, ac falſi hujus concilii vaniloquio ſubſcribam, non illud umquam comprobabo, nec amarum dulce (a), *nec tenebras lucem dicam,* (a) Iſai. 5. *ne Prophetæ maledictionem in caput meum pertraham. Sacrarum autem imaginum cauſa promptum mihi, ac proclive eſt mortem oppetere, Imperatoris minas, qui has delere auſus eſt, nihil moranti. Hæc ubi dixit, cavam manum ſtatim oſtendens: Etiam ſi mihi* (*inquit*) *tantulum duntaxat ſanguinis eſſet, id tamen pro Chriſti imagine profundere minime dubitarem. Quos vero ab eo ad me cibos attuliſti, referas ſane licet; quoniam* (*ut cum divina ſcriptura loquar b*) *oleo peccatoris* (b) Pſal. 25. Pſal. 140. *non impinguetur caput meum, nec hæreticorum cibis guttur meum deliniatur.*

IV. Stephanus arripitur, & ducitur captivus.

Hac oratione audita, Calliſtus maximo pudore ſuffuſus revertitur, atque Imperatorem adiens, omnia ei narrat. Ille autem iræ ac furoris nube obducitur, ac ſtatim ſicarios una cum Calliſto mittit, eiſque imperat, ut ſanctum virum e cella ſua in vertice montis ſita *abſtrahant, ac protinus ad inferius monaſterium deductum, illic cum ſumma cura, ac vigilantia incluſum tenerent, quoad arbitratu ſuo de eo conſtitueret. Sic igitur dicto citius, id, quod imperatum fuerat, exequi contendentes, ad ſpeluncam veniunt, & ſanguinario animo inſiliunt, oſtioque ſtatim calcibus effracto, pium virum per vim foras trahunt. Ac cernere erat rem proborum oculis admiratione dignam, ac memorandam. Etenim ex ingenti quadam continentia, & domicilii humilitate, atque anguſtia, tibiæ ipſius in femoribus adhæſerant, ut nec ullo modo ſtare, vel moveri poſſet. Quod cum amentes homines perſpexiſſent, ſumma admiratione perfuſi ſunt, atque ex ſævitia, & feritate animos ad commiſerationem infle-*

PAGIUS

Paulus PP. aliqua Monaſteria Pippino Regi donat.

qua Pontifex ait: *quoniam conſtat præcelſa Eximietas Veſtra a nobis petiiſſe Monaſterium, ſcilicet Beati Silveſtri Pontificis atque Confeſſoris, ſitum in monte Seracte, nec non & alia illi tria ſubjacentia Monaſteria, Sancti ſcilicet Primi Martyris Stephani, & Beati Andreæ Apoſtoli, atque Victoris, cum univerſis rebus ac poſſeſſionibus, locis etiam & diverſis præſidiis, vel omnibus eis generaliter pertinentibus in integrum. Ecce præcelſa Excellentia Veſtra & voluntati annuentes, per hujus Præcepti ſeriem, noſtrum Monaſterium Beati Silveſtri, cum prædictis aliis tribus ei ſubjacentibus Monaſteriis, ideſt, Beati Stephani, atque Beatorum Andreæ & Victoris cum omnibus eis generaliter & in integro pertinentibus, a præſenti quinta decima Indictione, & in perpetuum, pro ſuſtentatione peregrinorum, & alimoniis fratrum noſtrorum, Chriſti pauperum, atque Monachorum, illic nunc & impoſterum ſpiritalem vitam degentium, firma ſtabilitate vobis concedimus, & per Vos in præfato venerabili Monaſterio, hanc noſtram Apoſtolicam exarationis Præceptionem perenniter permanendam, concedimus atque largimur. Quatenus veſtro ſtudio ea, quæ ad laudem Redemptoris Noſtri, & meliorem ſtatum prædictorum venerabilium Monaſteriorum, pertinere noſcuntur, in omnibus, Deo auſpice, pro æterna Excellentiæ Veſtræ memoria, & maxima remunerationis mercede, nihilominus proficiant.* Baronius anno DCCLXVII. num. II. refert argumento quarumdam Pauli Epiſtolarum quas non viderat, atque juxta Centuriatores ſect. VIII. pag. 725. argumentum Epiſtolæ XXV. iſtud eſſe: *Gratias agit pro defenſione Eccleſiæ, cum adhortatione ad Pippinum, ut pergat omnimodam S. R. E. exaltationem facere. De ſuo erga Pippinum amore, & quod nihil ſine ejus voluntate facere velit, largiſſime promittit. Pro Monaſterio in Soractis monte a Pippino ſibi donato gratias agit.* Verum in laudata Epiſtola XII. Cod. Carol. de Monaſterio Soractenſi contrarium dicitur, neque in ea mentio de Defenſione Eccleſiæ, aut de promiſſo quod nihil ſine eo facere velit.

III. Fundatum hoc anno Monaſterium *Prumienſe* a Pippino Francorum Rege, *Bertrada* ejus conjugis rogatu, quod triginta quinque circiter paſ-

ſtruxerunt. Ac duo quidam ex ipſis (ſunt enim inter malos, & flagitioſos homines ſeminali quidam, atque ejuſmodi, at eorum improbitati remedium afferri poſſit) concepta ex ſancti viri ærumnæ commiſeratione, confertis manibus acceptam eam ſufferebant. Mox autem ad Patris Auxentii cœmeterium venientes, eum una cum monachis illis, quibuſcum verſabatur, inclaſerunt, atque ipſi pro foribus excubabant, imperium aliquod, & nuntiam a Tyranno expectantes.

V. Stephani in carcere Canticum. *At enim vero generoſus ille, atque eximia virtute præditus Stephanus tot moleſtiis affectus, ac facinoroſi cujuſdam hominis ritu, in cuſtodiam conjectus, animo non concidit: verum una cum ſociis ſuis alta, & modulata voce pſallebat: IMPOLLUTAM IMAGINEM TUAM O BONE ADORAMUS* eſt cantici principium. *Ac deinde quid aliud hujuſmodi ab ipſis pſallebatur: In cogitationum mearum latrones incidi, ab iiſque mihi miſero mens abrepta eſt.* Hæc idcirco, quod avulſus fuerat ab illo ſpecu in ſupercillo montis ſito, ubi puriorem contemplationis fructum guſtabat. Pergit auctor. *At ii, quibus cuſtodia commiſſa fuerat, pro foribus ſtantes, atque, quod ab eis cantabatur, audientes, atque veluti excantari ſeſe propter illos exiſtimantes, capita movebant, ſeque miſeros ducebant, quod a monachis, qui nihil ſceleris admiſiſſent, atque inique incluſi tenerentur, optimo jure latrones appellarentur.*

Cum autem ſex dies jam affluxiſſent, in quibus pius ille vir nihil cibi guſtaverat: ſeptimo die affuit quidam a Tyranno miſſus, qui ſanctum virum ab id quod receas acciderat (annunciatum enim fuerat bellum a Scythis inferri) cellæ ſuæ reſtituit. Hic finis Imperatoris hoc anno conatus, ſed non Calliſti Patricii: qui novis machinis oppugnare virum ſanctum aggreditur; agens nimirum, ut calumniis eum potius proſcindat, quam ferro fauciet, glorioſiorem inde putans, ſibi parare triumphum, quam ſi necem inferat; ex qua ſciret majorem ab Orthodoxis illi parari laudem, & gloriam immortalem, qui eum eſſent in perpetuum celebraturi Martyrem. Contra vero ſi calumniis eum ſuperet, fore, ut conceptura, & ubique ſparſa ejus ſanctitatis fama diſpereat, atque penitus evaneſcat, tuncque fieri, ut nullum inferre damnum hæreſi poſſit celebritas ejus nominis infamia proſſus extincta, immo magnam ea ex re fieri acceſſionem perverſæ ſectæ, cujus adverſarii inventi eſſent operibus ſceleſtiſſimi. Quas vero interim dum Imperator adverſus Scythas pararet arma, Calliſtus adverſus ſanctum paret inſidias, ab eodem auctore ſic accipe: Calliſti Patricii fraudes compoſitæ adverſus S. Stephanum.

VI. *Ceterum ille κάκιστος potius, hoc eſt, peſſimus, quam Calliſtus, cum unum ex ſancti viri diſcipulis nomine Sergium, de quo jam nos verba facturos eſſe, promiſimus, remotis arbitris accerſiviſſet, miſero illi perſuadet, ut non Judam ſolum proditionis reum agi ſinat, ſed ipſe quoque rurſus patris, & præceptoris ſui proditorem ſe præbeat. Confeſtim igitur in ipſius perniciem meditari non deſiit, atque omnem artem adhibere, quo magnum illum virum caſſibus ſuis implicitum teneret. Ut autem, ſe fruſtra laborare, & nihil efficere, perſpexit (cur enim ſacram illam animam, atque ab omni reprehen-*

PAGIUS *Fundatur Monaſterium Prumienſe.* paſſuum millibus ab Urbe Trevirenſi diſſitum eſt, & clara nobiliſſimorum hominum tum eruditione, tam Sancti Benedicti diſciplinæ fama præcellentium illuſtre extitit. Ei *Aſſuerus* Vir magnæ Sanctitatis a Pippino Rege præfectus eſt, ut docet Wandelbertus Monachus Prumienſis, qui ſæculo nono floruit, in libro de Miraculis Sancti Goaris Eremitæ, cap. ultimo, cujus Cella ſeu Monaſterium, paulo ſupra Confluentes Moſellæ & Rheni ſitum, poſt triennium ſociatum fuit cum Prumienſi, ut infra videbimus. Monaſterii Prumienſis conditum Browerus in Annalibus Trevirenſibus, & cum eo Cointius in annum DCCLX. conferunt. Verum Labbeus Tom. VI. Concil. pag. 1698. refert, ſe habere Diploma fundationis nobiliſſimæ hujus Abbatiæ, conceſſum *die XIII. Aug. anno XI. regnante Pippino glorioſiſſimo Rege*, ideoque anno Chriſti currenti, quo menſe Auguſto annus XI. Pippini in curſu erat. Prumienſis Monaſterii initia non prætermittere viſum, quia ejus non raro in Annal. Eccleſiaſt. mentio occurret.

IV. *Conventus Attiniacenſis I.* Labbeus ibidem pag. 1702. refert fragmentum Conventus *Attiniacenſis*, in quo leguntur nomina Epiſcoporum viginti ſeptem, & Abbatum ſeptemdecim, qui *pro cauſa religionis ac ſalute animarum congregati Synodali Conventu inter cetera ſtatuerunt, ut unuſquiſque illorum, quorum nomina in hoc indiculo ſubterſcripta reperiuntur, & quando quiſlibet de hoc ſæculo migraverit, centum Pſalteria, & Presbyteri ejus ſpeciales Miſſas centum cantent. Ipſe autem Epiſcopus per ſe XXX. Miſſas impleat, niſi infirmitate, aut aliquo impedimento prohibeatur: tunc roget alterum Epiſcopum pro ſe cantare. Abbates vero qui non ſunt Epiſcopi, rogent Epiſcopos, ut vice illorum ipſas XXX. Miſſas expleant: & Presbyteri eorum centum Miſſas, & Monachi centum Pſalteria pſallere meminerint.* Nihil aliud de hoc Concilio ſupereſt. Inter ſubſcriptiones Epiſcoporum legitur *Vuillibarius Epiſc. de Monaſt. S. Mauricii*, qui non videtur alius a *Vilicario* Archiepiſcopo Viennenſi, qui poſt Saracenorum irruptionem dimiſſo Archiepiſcopatu factus eſt Monachus in Monaſterio Agaunenſi Sancti Mauricii, & deinde Abbas. Subſcribit etiam *Folcricus Epiſcopus Civit. Tungri*. Cointius anno DCCLXV. num. XVII. confundens Conventum Attiniacenſem poſt triennium coactum cum eo qui hoc anno indictus eſt, ait in omnibus Leodicenſium ſeu Tungrorum Epiſcoporum Catalogis, *Fulcario* anno DCCLX. ut ipſe putat demortuo, pro-

ſtonis nota immunem aggrediebatur,) ſtatim a ſancto ovili digreditur, velut nimirum filius improbus, atque alienus, a ſemita recta claudicans, atque ad eum, qui legendis Nicomedienſis oræ vectigalibus præerat, Aulicalamum nomine, accedit, eumque ſocium, & adjutorem in his quæ adverſus ſanctum virum ſtruebantur, adhibet.

VII. *Ambo igitur in capitis ſui perniciem inito conſenſu, libellum in eum calumniis refertum perverſiſſimo animo conſcribunt. In quo primum illud inſerunt, eum Imperatores tamquam hæreticos memoriam execrari, & diris devovere, eumque Syrum, atque Vitelium appellare.* Per Syrum Neſtorianum intelligi, certum eſt, per Vitelium, neſcimus, ſicut & pariter ignoramus, quid ſit quod tradit Theophanes, eumdem Conſtantinum Imperatorem ignominiæ cauſa appellatum ab Andrea Cretenſi Martyre, Civilianum. Si autem conjectura res agenda eſt, fortaſſe vox illa, Vitelius, deducta eſt, βυτὸς, quod ſignificat igneum gurgitem, unde Βυθὸς, qui eſt in profundo, ſicque ea voce ſignificatum, Conſtantinum in profundum impietatis decidiſſe, juxta illud: *Peccator cum in profundum venerit, contemnit.* Et vox Civilianus, a Græco pariter κυβελιος, quod ſignificat improbum, maleficum, ſecuri dignum. Sed pergit auctor, aliam recenſere in eum comparatam calumniam, nempe ipſum, ait, adverſus ipſius Imperatoris majeſtatem technas moliri, aliaque permulta, quæ ob prolixitatem, atque inutilem loquacitatem, intempeſtivum, ac ſupervacaneum eſt commemorare.

Poſtremo autem de proba illa, atque præclara Anna, quam ipſe mundum fuga relinquentem in monacharum numerum, atque ordinem adſcripſerat, hoc ponunt: *Quod mulierem quamdam, nobili loco natam, fraude circumventam monaſticis inſtitutis initiaſſet, atque in inferiori monaſterio teneret, cum eaque noctu, ad ipſum aſcendente, conſuetudinem haberet. Ad hæc ipſius ancillam pecunia corrumpunt, eique tum libertatem, tum nuptias cujuſdam connubium pollicentes, hoc perſuadent, ut adverſus eam ſimul ac ſanctum virum conſentanea iis diceret, quæ illi in illo calumniis pleno libello contexuerant.* Sed quænam iſta inſignis femina fuerit Anna, ex eodem auctore dicamus, qui ſuperius hæc de ipſa habet: VIII. Ingens calumnia de Anna vidua.

Mulier quædam illuſtris, atque honeſta, marito haud ita pridem orbata, feſtinanter ſanctum virum adiit. Cumque ſe viduam, atque liberorum expertem, ac proinde ſolam eſſe, ipſi narraſſet, nihil aliud ſibi ſupereſſe, dicebat, quam ut monaſtica veſte, cujus ſe incredibili quodam deſiderio teneri aſſerebat indueretur. Ille autem eam longa oratione inſtructam, ac ſalutiferis præceptis ſedulo eruditam dimiſit, his verbis ad extremum utens: Vide IX. Anna vidua monaſticam amplectitus vitam.

cum

PAGIUS pronime perperam ſubiici *Agilfridum*, qui tempore quo Carolus M. Deſiderium Langobardorum Regem ex Italia captivum adduxit, vivebat; indeque infert, *Folcricum* ſeu *Fulcricum* a Folgario ſeu Fulcario diſtinguendum eſſe. At duobus Attiniacenſibus Conventibus ſuis annis redditis, hæc pluresque difficultates, quæ huc uſque enatæ ſunt circa annos emortuales Epiſcoporum & Abbatum in hoc primo Conventu Attiniacenſi ſubſcriptorum, evaneſcunt. *Fulgarius* in diverſis Epiſtolarum a Zacharia Papa ſcriptarum editionibus, varie nuncupatur, ut ipſemet Cointius an. DCCLX. num. XVII. fatetur; *Folcricus* in Baroniana, *Fulcricus* in Seraniana, *Fulgarius* in Biniana, & *Fulcarius* in Sirmondiana. Quare ſeries Epiſcoporum Leodienſium ſic dirigenda. *S. Hubertus* an. DCCXXVII. ad Deum migravit, & *Sanctus Florebertus* ejus filius ante clericatum genitus poſt aliquot menſes ei ſucceſſit ineunte anno DCCXXVIII. ut ibidem oſtendi, & *annis XIX. præfuit* eidem Eccleſiæ juxta Molanum in Natalibus Sanctorum Belgii; ideoque obiit Florebertus, non anno DCCXLIV. ut idem Molanus, nec anno DCCXLV. ut Cointius, nec anno DCCXLVI. ut Henſchenius in ejus Vita ad diem XXV. Aprilis ſcripſere, ſed anno DCCXLVII. Eum excepit *Fulcarius*, ſeu *Folcricus*, qui, teſte Ægidio in Additionibus ad Anſelmum, *præfuit Eccleſiæ Leodienſi annis XV.* ſicque hoc anno poſt coactam Synodum Attiniacenſem ad Superos tranſiit, eique Agelfridus, qui anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto Eccleſiam Leodicenſem regebat, ſucceſſit.

Labbeus & Cointius citati utrumque Conventum Attiniacenſem confundentes laudatum Decretum anno DCCLXV. quo alter Conventus Attiniacenſis habitus conditum putarunt. At duos conventus Attiniaci (quod Oppidum eſt ad lævam Axonæ ripam, in valle Burgenſi vulgo *Atigni*) diſtinguendos eſſe ervo ex Wandelberto in libello citato, qui ait Pippinum Regem poſitum in Palatio, *quod Attiniacum vocatur, cum ad generalem populi Conventum ſimul Aſſuerus Abbas veniſſet*, commiſiſſe eidem Aſſuero Cellam Sancti Goaris, ut poſtea vocata fuit, eamque cum Monaſterio Prumienſi tunc primum conjunctam fuiſſe, uti in ſecundo Conventu Attiniacenſi explicabimus. Quamobrem cum *Aſſuerus*, qui interfuit Conventui Attiniacenſi non ſubſcripſerit cum aliis Abbatibus XVII. præfato Decreto Conventus Attiniacenſis, in quo Cellam Sancti Goaris obtinuit, diverſus eſt ab illo, cui Abbates XVII. ſubſcripſere. Nec ſatisfacit reſponſio Cointii dicentis, *Aſſueri* nomen ex libello Wandelberti laudato reſtituendum eſſe, quod alios Francorum Conventus apud Attiniacum, poſt erectum Prumienſe Monaſterium a Pippino Rege celebratos non inveniatur. Wandelbertus enim intelligit Conventum anno DCCLXV. habitum, ad quem referri non poteſt Decretum a XVII. Abbatibus ſubſcriptum; cum in eo *Aſſueri* nomen non legatur, & ex Wandelberto, qui annum congregati Conventus non exprimit, reſtitui non poſſit. In Annaliſtis Francorum loca, in quibus Francorum Conventus per hanc V. *Duo Conventus Attiniacenſes diſtinguendi.*

tem-

eum quo paeſceris: ac ſi qua te anima cura tenet, id, quod promiſiſti, mox præſta, nec te cunctantem mors invadat. Prægitur illa mulier ad matrem rediens, ac Patris ſermonem in intimis cordis penetralibus abditos tenens, facultates omnes ſuas auro commutat, eoque magna ex parte pauperibus erogato, confeſtim parentes, propinquos, vicinos, amicos relinquens ad divinum Stephanum ſe confert, non parvam auri illius portionem ſecum geſtans. At ille aſperiori orationis genere ad eam ait: Cum tu (inquit) ex Salvatore ipſo audieris ejus diſcipulum eſſe minime poſſe, qui non bonis omnibus renunciaverit: quonam modo contempto, ac pro nihilo habito hoc præcepto, partem aliquam mundi retines?

X. *Hæc ut mulier audiit, ipſius perſpicaciam ad ſtuporem uſque admirans: Non me (inquit) honorande Pater, avara, ſpiritualis potius (niſi me animus fallit) cupiditas impulit, ut auri aliquid mihi reliqui facerem: quod videlicet id per tuas ſanctas manus erogari, majoremque mihi tua opera utilitatem comparari cuperem. Tum ille: Alienorum delictorum ſcintillas manibus meis extinguere nullo modo ſuſtineo. Vereor enim, ne quando earum furtim ſuccedatur, maximumque in animo meo incendium excitet. Id enim nonnullis, dum non ſatis animum attendunt, uſu venire compertum habeo. Illud autem omnino perſpicuum eſt, quod qui ſeminat, idem ſuis quoque manibus metit. Hæc loquutus, eam quidem rurſum ad matrem redire, haudquaquam utile eſſe judicavit. Cæterum ut viciniis locis una cum pio Marino peragratis, ipſamet ſuis manibus pecuniam illam diſtribueret, imperavit. Quo munere cum perfuncta fuiſſet, tum denique monaſtica eam veſte induit, atque ad mulierum monaſterium tranſmittit, Antiſtitæque etiam, atque etiam mandat, ut ſummam ipſius curam gerat, manumque ei ad virtutis ſtudium amplexandum porrigat, ſeduloque opituletur. Atque hæc quidem ita ſe habuerunt.* Quomodo autem hæc ipſa per calumniam graviſſimi criminis rea conſtituta quæſtionibus diriſſimis ſubiecta fuit, diecemus anno ſequenti, quo contigit.

Cæterum quod ſpectat ad perſecutionem Conſtantini Copronymi, non ea tantum fuit adverſus ſacras imagines, eorumque veneratores fideles, ſed magis exarſit adverſus monachos, quos immenſo cum inſectaretur odio, illud adjecit, ut XI. Conſtant. Imp. prohibet monachos fieri.

PAGIUS tempora habiti ſunt, memorantur; ſed qua in villa aut Oppido Conventus hoc anno habitus fuerit, nullibi legitur. Indeque elicio, illum *Attiniaci* indictum fuiſſe, in eoque ſupradictum Decretum, in quo *Aſſueri* nomen cum aliis Abbatibus non apparet, ſtatutum. [1]

VI. Pippinus Rex contra Walfarium Aquitaniæ Ducem tertia vice profectus eſt, idque currenti anno, ut docet Auctor ſecundæ Appendicis ad continuationem Fredegarii: *poſtquam*, inquit, *Pippinus Rex Urbem Arvernam cepit, Regionem illam totam vaſtavit. Sequenti anno, idest, anno, undecimo Regni ipſius, cum univerſa multitudine Gentis Francorum Bituricas venit, caſtra metatus eſt undique, & omnia, quæ in gyro fuerunt, vaſtavit. Circumſepſit Urbem munitione fortiſſimam, ita ut nullus egredi auſus fuiſſet, aut ingredi potuiſſet. Cum machinis & omni genere armorum circumdedit eam vallo; multis vulneratis pluremiſque interfectis, fra-* Annus III. belli Aquitanici.

NOTÆ [1] Conventum quendam Francorum hoc anno habitum Attiniaci; ac proinde uno eodemque in loco duplicem diverſis annis conventum celebratum fuiſſe, alterum hoc anno, aliud vero 765. vix credo. Apud Mabillonium tom. 2. Annalium Ord. S. B. Append. 2. num. XXVI. legitur diploma Pippini pro conſtruendo Monſterio Prumienſi datum in *Triſgodios villa publica menſe Auguſto die XIII. anno XI. regnante Pippino &c.* Subſcribunt huic Chartæ Epiſcopi novem cum comitibus & principibus plane multis. Pertinere hæc ad annum 762. nemo prudens dubitaverit; & cum tot nomina Epiſcoporum, & comitum legantur non inani prorſus conjectura deduci poſſet, prodiiſſe in Conventu, qui hoc anno de *more* habebatur in villa, quæ hic Triſgodios dicitur. Quamquam enim conventus menſe *Maio* haberi conſueverint, nihil prohibet quominus extraordinaria forte de cauſa ad duos vel tres *menſes* differrentur. Simili exemplo Conventus Wormatienſis IV. non majo, ut moris erat, *ſed* aprili menſe celebratus fuiſſe legitur in Chronico Moiſſiacenſi ad An. 786. Similis pariter Conventus ad villam Duriam anno 775. ad Julium menſem prolatus fuit ut Pagius ad An. 775. animadvertit. Hæc ſi admittantur, plura ad emendationem Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ deducemus. Primo duplex Attiniacus Conventus priſcis omnibus Hiſtoricis ignoratus, commentitius eſt. Secundo Epiſcopi illi, & Abbates quorum nomina Conventui Attiniacenſi apud Labbeum ſubſcripta leguntur, ad Conventum anni 765. reipſa pertinent. Hoc autem, in quo rei cardo verſatur, ulterius probatur, quia & ſi conceſſerimus diploma illud Pippini non in ipſo Conventu anni 762. (utpote qui Maio menſe de more celebrandus fuerat) ſed poſt duos treſve menſes prodiiſſe, vix tamen perſuaderemur Epiſcopos illos qui Diplomati ſubſcripſerunt, & Regi tunc præſentes aderant, eoſdem pariter & Conventui parum ante hac celebrato non interfuiſſe. Si autem interfuerant, cur non omnium illorum, ſed trium tantummodo ex illis nomina decreto Conventus Attiniacenſis ſubduntur? Fit igitur ut Conventus Attiniacenſis Labbeanus non quidem anno 762. ſed potius anno 765. habitus teneatur. Quod vero Aſſueri Abbatis nomen cæteris non acceſeatur; id quidem monſtri loco habendum non eſt, cum rara ſint vetuſta Concilia quorum ſubſcriptiones integræ ad nos uſque pervenerint. MANSI

ut lege ſancita vetarit, ne quis amplius monachus efficeretur, ſicque ad monachiſmum omnis via præcluſa penitus eſſet. Teſtatur id quidem Theodorus Studita, hujus temporis ſcriptor, in oratione, quam de ſancto Platone conſcripſit, ubi primum de latebris ejuſdem ſancti Platonis agens, hæc ait: *Conſtantinus ille impiis cogitationibus fervens, malitiæ domicilium, multorum capitum draco, ejus hæreſis propugnator, quæ ſanctis imaginibus bellum indixit, monaſtici ordinis acerbiſſimus perſecutor tunc regnabat. At quiſnam noſtrorum Nazaræorum*, monachorum videlicet, *non fuit exterminatus? Aut quis latens non in medium prolatus? Quiſve eorum, qui ei reſiſtebant, non ad impietatis barathrum detractus? Ita ut ſicubi aliquis eorum, qui inſignes erant, relictus fuiſſet, tamquam ſcintilla quædam in occulto, & obſcuro loco jacens, ita latuerit, ut pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc ſupererant. Talis fuit noſter Elias* Plato ſcilicet, *a Domino ipſo ſervatus illi in locis, in quibus exercitationi monaſticæ operam navabat, non ejus manibus captus, qui novus Achab dici poterat.* Et inferius cum de Irene pia Auguſta agit: *Poſtea vero quam cœpit regnare Chriſti cultrix Irene, quæ pacem ipſam, ut cognomento, ita & re attulit, ea cujus Regno cum aliis bonis & monaſticæ vitæ ineundæ facultas & janua patefacta eſt, quæ olim ab impio Imperat. clauſa fuerat.* Sic igitur ex his omnibus ſatis liquet fuiſſe vetitum uſque ad Irenem Auguſtam, ne quis poſſet monaſterium ingredi. Quomodo autem hac etiam de re magnam perſecutionem conflarit idem Imperator adverſus S. Stephanum, de quo ſupra, dicemus anno ſequenti.

Sep-

PAGIUS *fractiſque muris cepit Urbem, & reſtituit eam Ditioni ſuæ jure prælii; & homines illos, quos Vvaifarius ad defendendam ipſam Civitatem dimiſerat, clementia ſua pietatis abſolvit, dimiſſique reverſi ſunt ad propria. Unibertum Comitem & reliquos Comites, quos ibidem invenit, ſacramentis datis ſecum adduxit uxores eorum ac liberos in Franciam ambulare præcepit, muros ipſius Bituricæ Civitatis reſtaurare jubet, Comites ſuos in ipſam Civitatem ad cuſtodiendum miſit. Inde cum omni exercitu Francorum uſque ad Caſtrum, quod vocatur Toarcius, venitur. Cumque in gyro caſtra poſuiſſet ipſe, Caſtrum mira celeritate captum atque ſuccenſum eſt, & Vvaſcones, quos ibidem invenit, una cum ipſo Comite ſecum duxit in Franciam. Pippinus Rex Chriſto Duce, cum omni exercitu Francorum, cum multa præda & ſpoliis, iterum reverſus eſt ad Sedem propriam.* Quæ hoc anno geſta eſſe produnt etiam Annaliſtæ Nazarianus, Tilianus, Bertinianus & Metenſis cum Reginone. Addit Annaliſta Metenſis Pippinum Paſcha celebraſſe in Cariſiaco & Natalem Domini in Gentiliaco villa. Notabis obiter annos Pippini Regis ab anno Chriſti DCCLII. ab his Auctoribus vetuſtiſſimis ſemper deduci, ideoque Epocham iſtam amplius in controverſiam non vocandam.

VII. Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. cap. 3. loquens de Almanſore Saracenorum Califa ait: *Anno CXLV.* (Hegiræ ſcilicet) *juſſit Almanſor ædificari Civitatem Bagdadum; eamque fundavit eo tempore, quod unanimi conſenſu elegerant Aſtrologi. Dicitur autem fuiſſe pratum viride, in quo tugurium erat Eremitæ cui nomen erat Bagdadi; atque ab eo hoc nomen traxiſſe. Almanſor autem eam appellavit Medinato-SSalami (id eſt, Civitatem Pacis.) Utque abſoluta fuit ædificatio ejus, facta eſt Sedes Chaliſæ Abbaſidarum.* Loquitur & de ædificatione hujus Urbis Califarum Babyloniorum Sede nobilis Abul-Pharaio in Hiſtoria Dynaſtiarum ad eundem Hegiræ annum.

Bagadarum poſtea Sedes Kalipharum conditur.

I. Septingenteſimus ſexageſimus tertius adeſt annus, prima Indictione ſignatus, quo Stephanus Martyr calumniis preſſus, multaque perpeſſus, exulare jubetur. Sed quomodo iſta ſe habuerint, exacte ſunt referenda; ac primum quod ad tempus ſpectat, diligentior ejus ratio habenda eſt. Cum enim anno quadrageſimonono ejuſdem Stephani ejus exilium contigiſſe, martyrii ejus Acta teſtentur, idemque incidiſſe tempore belli cum Scythis, nempe Bulgaris initi: hoc quidem anno id oportuit eveniſſe: quadrageſimus enim nonus hic fuit annus ætatis ejuſdem Stephani, quem natum vidimus, cum S. Germanus creatus eſt Conſtantinopolitanus Epiſcopus, anno Redemptoris ſeptingenteſimo decimoquarto; ſed & hoc anno idem bellum Bulgaricum accidiſſe, Theophanes auctor eſt,

II. Bellum Bulgaricum bene confectum. Hoc namque anno, prima Indictione, ſeptimo Kalendas Julii, Imperatorem Conſtantinum ad bellum profectum tradit, viciſſeque Bulgaros, atque de iiſdem, redeuntem Conſtantinopolim, egiſſe triumphum: quum ingratus pingues hoſtias litavit ſatanæ: nam inter alia eumdem ſanctiſſimum virum Stephanum poſt multa ludibria relegavit.

Calumniarum libellus adverſus S. Stephanum compoſitus. Cum enim calumniarum libellus adverſus eumdem ſanctum opera Calliſti Patricii, Sergiique monachi confectus eſſet: eum ad Imperatorem, agentem in caſtris, miſerunt. Quid illic ipſe, habent hæc Acta: *Hoc cum ſcripſiſſent per militem quemdam ad Imperatorem, qui tum in Scytharum locis morabatur, libellum mittunt. Ille igitur lacri cujuſdam inſtar, eum accipiens, ac leonem jam in vinculis habens, ad Antherum, qui vicariam ipſi in urbis gubernatione operam navabat, epiſtolam quam primum ſcribit hoc exemplo.*

Ad monaſterium illud, quod ad Auxentiani montis radices ſitum eſt, ſumma celeritate proficiſcere. In eo enim quædam Immemorandorum ſcorta ſub pietatis prætextu degunt: quarum tu unam, cui nomen Anna eſt, aſſumptam, per publicos equos quam celerrime ad nos mitte.

Ille igitur ſcelerati Regis ſceleratior Præfectus ſimulatque litteras accepit, militum agmine cinctus, ad monaſterium proficiſcitur, ac ſacras illic mulieres, tertiæ horæ laudes Deo canentes, offendit: Confeſtim itaque milites, quibus ipſe ſeptus erat, gladios ſtringunt, ac Chriſti ſponſas circumdant. Ita divina laudatione incondito clamore compreſſa, Chriſti famulæ, qua fugerent, non habentes, partim intra ſacri altaris cancellos ſeſe protinus abdebant, partim venerandum divinæ menſæ peplum ſubibant, partim ad montem excurrere tentabant, ſed ab inevitabilibus illis prædonibus retinebantur. Quorum impetum domus illius Præfecta, Abbatiſſa videlicet, *minime ignorans (etenim in ſua cella quieſcebat) mulier ætate quidem provecta, cæterum in perferendis laboribus vegeta, intrepido animo ad eos egreditur: atque: Quid perpetratis (inquit) cum Chriſtianæ ſitis? Quid in mulieres divino cultui conſecratas, quæ nemini unquam injuriam ullam inferre in animo habuerant, impetum feciſtis?* III. Satellites pervadunt monaſterium monialium.

Hi autem venerandæ illius anus libertatem ſummopere admirantes, atque, eam Antiſtitem eſſe, intelligentes, inſolents illa impetu ſuo ſtatim in diverſum mutato, non ſine quodam pudore, ac reverentia leniter ad eam his verbis utuntur: Annam Stephani amaſiam nobis dede. Hoc enim Imperatoris edictum poſcit. Ipſa autem eam protinus, ac quamdam alteram cum ea nomine Theophanam accerſens: Abite, inquit, ad Imperatorem, ac prudenter ipſi reſpondete. Cæterum quoad ejus fieri poterit providendum vobis eſt, ne per fraudem aliquam in prædam incidatis. Poſtquam IV. Anna cum Theophana mittitur ad Imp.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſpan. DCCCI. Anno Hegiræ CXLVI. inchoato die 20. Mart. fer. 2. A.C. 763. I.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6256.

☉ 16. B. ☽ 4. P. 3. April. Indict. 1.

Jesu Christi 763.

Pauli Papæ 7.

Constantini Copronymi 44. & 23.

Leonis IV. 13.

Anum. I. ad XIX. Theophanes an. XXII. Conſtantini Imp. Kalend. Septemb. præcedentis Chriſti anni inchoato, narrat bellum *Bulgaricum* a Conſtantino Imp. geſtum, quod Bulgari ſuo Duce occiſo *Telerſem* quendam ſibi Ducem præfeciſſent. *Menſis Junii die XVII.* Imperator Thraciam verſus perrexit, & *Junii die trigeſimo, Indictione prima, feria hebdomadis quinta,* Teletſes cum Romanis prælium conſeruit, duravitque pugna ab hora quinta uſque ad veſperam, & maximus Bulgarorum numerus certamine illo deletus. *Imperator proſpero victoriæ ſucceſſu elatus, armis omnibus cum toto exercitu inſtructus Urbem triumphum ducens ingreſſus eſt,* currenti ſc. anno, quo bellum illud inchoatum. Quare cum Stephanus Diaconus in Vita S. Stephani Junioris pag. 460. & ſeqq. afferat, Imperatorem perſecutionem moviſſe adverſus hunc Sanctum Martyrem Sacrarum Imaginum Defenſorem, cum *adverſus Scy-* *Poſt Bellum Bulgaricum S. Stephanus junior relegatus eſt.*

quam igitur adducta ſunt, atque ille eas adeſſe comperit, diſiungi ab invicem jubet, ac deinde accitam Annam ad hunc modum affatur.

Quæſtio habetur de Anna. *Mihi quidem nullo modo omnino dubium eſt, quin ea omnia vera ſint, quæ de te ad me perlata ſunt. Cæterum eo te acciri volui, ut tu quoque libere, ac ſubmota omni diſſimulatione, cuncta detegas nimirum quonam pacto præſtigiator ille, ac ſceleratus huc te adduxerit, ut & bonorum tuorum poſſeſſionem relinqueres, ac paternam nobilitatem pro nihilo duceres, ac denique hanc tenebrarum veſtem indueres. Perſpicuum videlicet eſt (quemadmodum etiam a quibuſdam intellexi) id illum tibi idcirco ſuaſiſſe, ut te tamquam ſcorto abuteretur. Verum quid tandem in eo pulchritudinis perſpexiſti, ut tu in eam fraudem incideres?*

V. Annæ animi fortitudo. *At caſta illa mulier, turpibus his verbis auditis: Abſit (inquit) Imperator, ut hac de cauſa paternas opes abjecerim, atque ornatum omnem exuerim, ut animam meam hujuſmodi libidinibus in ſervitutem addicerem. Verum qui hæc de me detulerunt (ut cum a) Davide loquar) acuerunt linguam ſuam ſicut ſerpentes, venenum aſpidum ſub labiis eorum. En igitur corpus meum tibi proponitur, ferro, igni, verberibus excrucietur: nihil aliud quamdiu mihi ſpiritus, ac vita ſuppetet ex Annæ audies, quam, quod verum eſt. Sanctum & juſtum virum hunc eſſe, animæque meæ ſalutem attuliſſe, perſpectum habeo.*

(a) Pſal. 139.

Obriguit ad hæc Tyrannus, horaque parte haud exigua vocis uſu caruit, ſummumque lævæ manus digitum (ut illi in more erat) præmordens, ac dexteram manum in orbem torquens, hanc quidem ſedulo cuſtodiri, jubet, ipſius autem comitem, invitam licet, & repugnantem, domum reverti. Quo etiam, ut rediit, Antiſtitæ ſuæ, ac magno Stephano cuncta exponit.

VI. *At vero Imperator non multo poſt, confecto ex animi ſententia bello, Conſtantinopolim redit: ac parum admodum, aut nihil omnino de publicarum rerum adminiſtratione laborans: hoc unum ſerio agit, ac negociis omnibus antepoṅit, nempe ut Stephanum retibus ſuis implicitum teneat. Annam itaque, de qua verba fecimus, in Phialæ carcere includi jubet (eſt autem ille mire caliginoſus, atque inferno propemodum haud abſimilis) ac deinde per cubicularium quemdam hæc ei ſignificat: Parce tibi ipſi, mulier, animumque indue honeſte vivere, atque abjecto hoc tenebrarum indumento, cum Imperatrice vitam degere. Cæterum craſtino die, cum interrogaberis, fac coram omnibus vera dicas. Præſto enim eſt ancilla tua, quæ etiam ſi ea, quæ perpetrata ſunt, inficiari volueris, te convincet. Ego autem veritatis patronus, ac propugnator membratim, ac fruſtatim carnes tuas lacerabo, faciamque, ut intelligas, quantum Imperator, qui te hæc monet, valeat, quantum rurſus immemorandorum Antiſtes Stephanus. Sin autem hoc tibi perſuaderi ſinas, ut nomen ejus aperte deferas, ipſiuſque voluptates, ac libidines palam prodas, maximos a nobis honores, ac munera conſequeris.*

Hæc ut pia Anna audivit, nihil aliud, quam meras nugas hæc omnia eſſe ducens, breve reſponſum dedit, hoc unum inquiens: Dei voluntas fiat. At Imperator cum ingentem hominum cœtum ante palatii carcerem poſtridie mane collegiſſet, ut qui, ſe ipſi, quod volebat, perſuaſurum eſſe, confideret: nudam eam in omnium conſpectu ſiſti jubet, virgarumque faſce in ipſius oculis, & aſpectu poſito: Hæc, inquit, non ad ſpectaculum duntaxat, incutiendumque tibi terrorem adhibui, ſed ut tergum tuum, & ventrem iis conſcindam, niſi execrandos Stephani concubitus, hodierno die, in apertum proferas. VII.

Ad quæ cum caſta illa mulier, animique magnitudine præſtans, ad Chriſti exemplum obticuiſſet: Tyrannus oculos in eam iracunde conjiciens, ac meretricem eam, quæ pudicitiæ amore tenebatur, ſceleſto ore appellans, flagris eam crudeliter affici jubet. Cum itaque ipſa a quatuor valentiſſimis hominibus diſtenta fuiſſet, ac pedibus & ventre, & tergo tunderetur, nihil aliud ab ipſa audiri poterat, quam hoc ſolum. Non novi hominem, quemadmodum ipſe ais. Non novi, Domine miſerere. At vero verſipellis illa ancilla, atque animo etiam adhuc magis ſervili, ac ſceleſto, Imperatoris juſſu in ipſius conſpectu ſtans, manus adverſus eam prætendebat, ac ne conſpuere quidem ipſam verebatur. Cumque nonnulli ipſius calamitate ſeſe commovere fingerent, atque in aurem inſuſurrantes, ipſam admonerent, ut ea, quæ Imperatoris voluntati conſentanea eſſent, diceret, atque ad hunc modum cruciatu eximeretur: Illa in priſtina ani-

Annæ caſtiſſimæ feminæ conſtantia in tormentis.

PAGIUS *Scythas bellum incumbebat*, ejus exilium accurate a Baronio conſignatum. Quia tamen Sanctus Stephanus anno DCCXV. in lucem prodiit, ut ſuo loco oſtendi, non vero anno DCCXIV. ut habet hic Baronius, annum XLIX. ætatis paulo poſt *exilium* inchoavit, ut ipſemet Stephanus Diaconus pag. 486. teſtatur, dum *narrato ejus* in Preconneſum Helleſponti inſulam *acceſſu ait*, eum ibidem ſeſe recepiſſe *in exiguam caveam ſuæ ætatis anno XLIX.* hoc Chriſti anno circa finem menſis Auguſti incœpto. Quare S. Stephanus hoc quidem anno Conſtantinopolim, ut judicaretur, ductus, ſed nonniſi inſequenti in *exilium* miſſus.

nimi fortitudine, ac tolerantia perſtans, a vero minime deſciſcebat.

VIII. *Ut autem eam verberum multitudine confectam, ac pene ſpiritum exhalantem Tyrannus vidit, ſubſellio exurgens, celeri curſu in palatium ſe abdidit, eam in uno quodam urbis monaſterio includi jubens, & quidem ita, ut omni corporis cura deſtitueretur.* Quid poſtea de Anna factum ſit, nihil amplius auctor, ad res Stephani intentus: ibi quidem diem clauſiſſe extremum, Mortyre dignum, putamus. At quod terribile Dei judicium fuit in ancillam illam, Annæ dominæ ſuæ calumniam tantam inferentem, ita idem auctor narrat in fine: *Nec verſuta quidem illa ancilla, quæ ſanctum virum, & heram ſuam accuſaverat, juſtum Dei judicium effugit. Nam cum trans turbam ad Aulicalamum pervenſſet, ſeque fabulam detocturam eſſe, confirmaret, & quonam modo ut ſancto viro calumniam ſtrueret, ſubornata fuiſſet, niſi ipſe, quod promiſerat, expleret: Id ille metuens, cuidam eorum, qui legendis Bitiniæ tributis præerant, eam in matrimonium collocat. Prægnans autem facta, gemellos filios in lucem edit. Cæterum ſub mediam noctem repente conturbati infantes illi, arreptis maternis mammillis, horrendumque in modum exeſis, eam protinus necant, atque una cum ea viperini illi fœtus extinguuntur.* Hæc miſerandæ fuit ancillæ pœna.

IX. Cum autem Imperator ea ſe ſpe fruſtratum videret, ut in Stephanum agere poſſet occaſione delicti cum Anna prætenſi: ad alias adverſus eum fraudes comparandas convertit animum: illaque ex omnibus facilior, atque ſecurior viſa eſt, ſi eum pietatis ergo ſui faceret tranſgreſſorem edicti. Magnis namque pœnis agendum ſanxerat adverſus eos, qui in monachum reciperet aliquem in monaſterio. Effecit igitur, ut cariſſimus ſibi aulicus, ſimulans fugam ab aula, abierit ad Stephanum, ut inter monachos aſſumeretur: quod poſt multas preces tandem obtinuit. Cujus rei gratia cauſa potuit, qua in ipſum agere jure poſſet. Sed quibus hæc artibus fuerint concinnata, & coloribus ficta, eumdem auctorem audi, qui hæc de Imperatore ſubjungit: *Ipſe autem & varios, ac multiplices inſidiarum modos animo verſare non deſinebat, quo ſanctum virum morte afficeret. Quocirca poſtridie cum Georgium quemdam cognomento Syncletum nitidum, ac vigentem juvenem, ipſique cariſſimum accivisſet, privatim cum ita alloquitur: Quantam, o Georgi, tui erga me amoris vim eſſe vis? Infinitam (inquit ille) Imperator, nec in menſuram ullam cadentem. Tum Imperator: Audes ne igitur pro hac tua erga me benevolentia mortem oppetere? Et quidem libenter, inquit ille, ac ſumma cum animi voluptate iſtud fecerim. Hic Imperator animo latiſſimo ipſum oſculatur: En, inquit, novum quoque Iſaac. Ac deinde: Nec ut mea cauſa mortem ſubeas, Georgi, nec ut membrum aliquod tibi adimi ſinas, nec denique ut quicquam aliud hujuſmodi ſuſtineas, nunc jubeo: verum hoc unum, ut ad Auxentianum montem propere te conferas, cumque omni memoria indigno Stephano agas, eique perſuadeas, ut tibi monaſticum habitum imponat, ac te in ſuorum album adſcribat. Quod cum contigerit, ſtatim ad nos quam celerrime poteris, redeas.*

Novam molitur Imperator fraudem in Stephanum.

X. *Ille autem hunc ſermonem prompto, ac lubenti animo excipiens, atque ad hanc fraudem obeundam, ab eo (ut erat in hujuſmodi rebus ingenioſiſſimus) plurimis verbis inſtructus, & eruditus, confeſtim ad montem aſcendit ac ſub nemoroſo quodam loco, ac virgultis pleno delitefcens, media nocte dæmonibus non abſimilis egreditur, atque ad monaſterium accedens, voces, ad ciendam miſericordiam comparatas, emittebat: Miſeremini mei (inquiens) miſeremini, Chriſtiani omnes, qui hic habitatis, nec me a feris abripi, aut in præcipitium, ac voraginem ruere, ſinite. Oberravi enim in via, nec quid faciam habeo. Hæc & alia quædam cum ſimulatiſſimo animo quereretur, Stephanus vir humanus, & ad miſericordiam propenſus, exaudiens, Marinum monachum accerſit (rei enim commentitia ſimplex illa, ac fuci, & malitiæ expers anima fidem adhibebat) atque Abi propere, inquit, ac lugentem iſtum, quicumque tandem ille ſit, huc admitte, ne pereat.*

Georgius ſe confert ad Stephanum.

Ille igitur confeſtim admiſſus, ad ipſius genua ſe abiicit, atque (o Deus bone) quanta cum ſimulationis larva impurus ille, & execrandus uſitatum illud, Benedic Pater ſumme venerande, pronuntiavit. Poſtquam autem ſanctus vir ipſi bene precatus eſt, ipſumque exurgere juſſit: tum ab indumentis, tum a facie, ac genis prorſus abraſis eum agnovit; ſiquidem eraſo mento erat: nam id omnibus Tyrannus edixerat, in hoc nimirum Deo adverſam legem ſanciens, Moſem videlicet dicenti (a): *Loquere ad populum, ac prohibe, ne barbam in rotundum radant, aut eam implexam gerant. Etenim ut in aliis omnibus rebus, ſic in hac quoque ipſi adverſari contendebat. Atque omnibus tam juvenibus, quam ſenibus barbam ad cutim uſque radere præceperat, ut qui eos tamquam ſalaces equos ad bene ſemper curandam cutim, atque ad laſciviæ ſtudium extimularet.*

(a) Levit. 19.

XI. *Cum igitur hinc, eum ex Imperatoris claſſe eſſe conjeciſſet, percunctabatur ab eo, undenam eſſet, & quo pergeret. Ille autem*

Georgij artes ad fallendum compoſitæ.

tem (ac vide quæſo hominis malitiam) quia ex aulicorum numero eſſet, minime inſidias ibat. Cæterum (inquit) dum flagitioſiſſimi Imperatoris ſententiam & ego, & ſocii mei ſequimur, pene in Judaiſmum præcipites abrepti ſumus, atque in ingens animæ periculum jam incidimus. Ego vero qui in malis verſarer, tandem aliquando perſentiſcens, ad tuæ ſanctitatis pedes (ut vides) properanter veni, ut angelicum hunc habitum, cujus deſiderio teneor, a te obtineam. Quocirca ne me, quæſo, abjicias, honorande pater: nec tametſi indignum, a præclara hac ſpelunca removeas. Tum ille nomini ſuo reſpondens Stephanus: Nequeo, inquit, fili hujuſmodi rem aggredi, ne quid mihi periculi a Tyranno creetur. Ille autem ſtatim figmentum ſuum, ac ſimulationem adigens, atque id omni ſtudio contendens, ut fabulam eam, quam agebat, quoad ejus fieri poſſet, ab omni ſuſpicione vendicaret. Ac propterea quo ſanctum virum ad id, quod expetebat, alliceret: Rationem (inquit) Deo pro anima mea reddes, niſi me hodierno die ſine ulla cunctatione detonſum in monachorum ordinem adſcribas: nihil enim mihi alioquin ſupereſt, quam ut ſtatim ad prioris vitæ inſtitutum revertar.

XII. Georgius factus monachus.

At venerandus ille vir hoc ſermone commotus (norat enim omnia præ nihilo ducere, eum de animæ ſalute age exiſtimaret,) etiamſi periculum hac in re ſitum eſt, inquit, tamen quia te ſincero animi affectu acceſſiſſe, dixiſti: non committam, ut contra Dominicum præceptum te foras ejiciam. Cæterum attento animo ſis, oportet, pectuſque tuum adverſus omnem ærumnam præmunire. Sic enim ſuos Dominus explorare ſolet. Hoc ſermone habito, mundanam veſtem ipſi detrahit, atque obedientiæ veſtimento eum induit. Atque ita impoſtor ille ad tertiam uſque diem perſtitit, non tam decipiens, quam ipſemet a dæmone, qui eum ad hujuſmodi facinus abripiebat, deceptus.

Querelæ Imperatoris de Georgio facto monacho.

Nec vero ſubdolum Tyrannum hoc fugit: verum interim dum hæc peragebantur, ingentem hominum multitudinem in theatro colligens, ac gradus eos, in quibus purpuratorum corona ſtare conſueverat, aſcendens, mœroreque profligati hominis larvam induens: Nulla mihi reliqua vita porro eſt, inquit, præ veteratoria Deo inviſi Immemorandorum horum agminis nequitia. Cum autem populus ad iſtud exclamaſſet: Quonam modo hæc, cum hujuſce habitus ne veſtigium quidem ullum in tua urbe ſuperſit? Ille editiori voce: Inſidias eorum, inquit, nullo pacto ferre queo. Omnes enim meos ſubdolo animo circumvenire ad ſe pertraxerunt, atque ad mortis ſuis tenebris mancipaverunt. Nunc autem, tanquam ne nunc quidem iis, quæ perpetrarunt, contenti graviora prioribus adjecerunt, ac Georgium meum, quem (ut ſcitis) amore complectebar, a latere meo abreptum, avulſumque, monachum (o terra, o ſol!) effecerunt. Hæc me intolerando quodam mœrore excruciant. Cæterum cura noſtra in Dominum conjicienda eſt, nobiſque ad eum preces adhibendæ, atque ille brevi (quod experimur) in apertum proferet.

Ad hunc modum præſtigiator ille, ac vanus, quod curarat, atque imperarat, ac veteratorio animo molitus fuerat, jam jamque eventurum erat, ante prædicit, ut vatis famam conſequeretur, qui denſiſſimis tenebris, ac ſcelere plenus erat. Cum autem ii, qui aderant, quique nihil ad veritatem ſed ad gratiam omnia ſua tum facta, tum dicta referebant, tritum illud, ac pervulgatum dixiſſent: (a) Cor regis in manu Dei eſt: & orantem te Deus omnino exaudiet, concionem ſolverunt. XIII. Imperator vult videri Propheta ac pius. (a) Prov. 21.

Porro admirandus Stephanus execrandum illum, ac Mali malum diſcipulum poſt tertium diem acceſſit, plurimiſque inſtructum detondet, & monaſtico habitu adornat, atque ut Salomonis verbis utar (b) in aurem auream nari porcinæ imponit. Ille autem nihil divinis illa præcepta moratus (qui enim? cum in malevolam animam ſapientia entrare profecto nequeat:) monitem tanquam ignavus quiſpiam, ac fugax miles relinquens, ad aulam abiit. Imperator vero libenter eum excipit, ac læto animo amplectitur, non ob ſanctum habitum, ut oportebat, ſed ob id potius, quod eum abjeciſſet, hincque ipſe juſti viri de medio tollendi nactus cauſam eſſet. (b) Prov. 11.

XIV. Novum ſpectaculum in Theatrum inducitur.

Confeſtim igitur omnibus cujuſcumque ætatis hominibus, ad publicum theatrum ſub matutinum tempus ipſius juſſu coactis: ſtans ille eodem quo prius loco, alta quadam voce, ac mira lætitia perfuſo animo: Vicit (inquit) fortuna mea: preceſque meas Dominus exaudivit. Papæ, cujus hominis! Immo vero earum potius principis tenebrarum auditor extitit. Cum autem multitudo pro ſuo more ipſi applauſiſſet, atque iſta ad gratiam, & obſequium comparata rurſus dixiſſet; Quando autem o here, te Dominus non exaudivit? Ipſe hoc ſermone delectatus, ac jucunde arridens: Revelavit mihi, inquit, Deus quem quærebam. Quem ſi vultis, hodierno die vobis commonſtrabo. Ac ſimul ſpectandum eum produxit. Promiſcua itaque illa multitudo, ſimulatque ipſum conſpexit, quo tempore magis adhuc obſequeretur: Hunc (inquit) male de te meritum, malum ac nefas eſt intueri. Obtruncetur ergo quamprimum nefandus iſte, obtruncetur. Quæ cum dicerent, ed quidem

dem dicebant, quod illum pati oportebat. Cæterum ab Imperatoris mente ac ſententia prorſus aberrabant.

XV. *Quocirca ſtatim Tyranno ita jubente, ſacram ipſi epomidem detrahunt: eamque ad populum una cum cucullo (nam ita appellari conſuevit) abiiciunt, quæ extemplo ab impuris illis, ac ſceleratis conculcata ſunt. Ut autem cruciferam quoque annlabum hoc eſt, redimiculum, ut etiam ipſum deiicerent, nefario illi demere cœperunt: manibus acceptum illud Imperator undique contorquebat, quidnam iſtud eſſet, ſciſcitans.*

Habitum ludibrium de indumentis monaſticis. *Tum Senator quidam, ut nomine, ita etiam re Dracontius: Proiiciatur, inquit Imperator, hic quoque ſatanici laquei funis, dignus ipſe procuIdubio ejuſmodi laqueo. Quod etiam cum illico factum fuiſſet, is quoque a plebe protritus cernebatur. Et quidem res præclare indigno homini recte detrahebantur: at non ita recte a ſceleſta, ac ſacrilega multitudine per contumeliam obterebantur. Poſt autem quatuor homines prono corpore acceptis profani illius veſtibus, tamquam pelle aliqua ipſum ſtatim exuunt, atque ejus loco militarem veſtem ipſi imponunt, caputque ipſius galea cingunt.*

Cumque eum prius, inſpectante turba, undis eluiſſent (ad expiandam ſcilicet ſpurcitiem eam, quam in ſacro illo habitu contraxerat,) ac Judaicum in modum (quid enim aliud dicam?) ipſi quoque res divinas, ac ſacras ludibrio habuiſſent (o quonam pacto hæc vel aures dumtaxat ferent?) tum denique ſuiſmet manibus Imperator enſe ipſius humeris appenſo, eum Hippocomi dignitate ornat. Atque hanc Georgius abnegati magiſtri mercedem tulit, quemadmodum Judas pro negato Chriſto triginta talenta. Hunc tandem conſecuta eſt finem comœdia, quam ipſe Imperator adinvenit atque in theatrum recitandam produxit. At quorſum hæc omnia? Quid in his agendis Imperator vaferrimus prætendebat? nihil aliud poſt ludibrium religionis, quam ut Stephani male habendi occaſionem videri poſſet nactas eſſe legitimam. Quod infelix ex ſententia tandem eſt conſequutus. Nam hæc ea, quæ ſunt dicta ſequuntur:

XVI. Incenſo monaſterio diſperguntur monachi Stephani. *Confeſtim itaque multitudo impetu facto, ſancti viri diſcipulos diſturbat, ac monaſterium una cum templo igni abſumit, ſanctumque virum illum latronum inſtar ſpelunca abreptum ad Chalcedonis navale abducit. Quarum lingua calamitates eas quas in tam longo itinere perferendas habuit, oratione complecti queat? Alii enim eum magno impetu trahebant, alii fuſtibus a tergo feriebant, alii in vallem eum devolvebant, alii tibias ejus calcibus laniabant: erant etiam qui in venerandam ejus faciem conſpuerent; alii denique petulantiore animo prædíti caſis palmarum ramis ante ipſum incedebant, cachinnantes, & illudentes, & ſexcenta in eum dicteria jacientes. Quidnam porro hæc ab impio Judæorum furore diſtabant? Ut autem nullo in eum genere contumeliarum prætermiſſo, ad litus pervenerunt, tum demum lembo impoſitum ad Philippici monaſterium (id autem Chryſopole haud longe a Byzantio ſitum eſt) fortem virum abducunt. Ubi etiam illum cuſtodientes, de ipſius ſtatu Imperatorem certiorem faciunt.* Stephanus ducitur ad Imp. *Quem, ubi atrocem illum hujuſce viri raptationem, & contumelias incenſumque monaſterium audiiſſet: lætitiam inde concepiſſe ajunt, atque dictum ſtatim promulgaſſe, quo capitalem pœnam in eum ſanciebat, qui ad Auxentianum collem, vel ſolum appropinquare auſus fuiſſet.*

XVII. Decernit exilium Stephano Imperat. Poſt hæc autem ad eum miſiſſe Imperatorem Epiſcopos, atque Patricios, produnt, Acta, qui eum convincerent diſputando, & ſuaderent cedere, ipſi Imperatori. Qui cum de ſubſcribendo eo, quod dicebatur ab ipſis, Concilio Oecumenico verba feciſſent; ab eodem convicti ſunt, aſſerente, nequaquam illud conciliabulum ulla ex parte conſiſtere poſſe, tantumque abeſſe, ut Oecumenicæ Synodi nomen habere poſſet.

S. Stephanus deportatur in Proconneſum. Recitavimus eam diſputationem, cum de ipſo Concilio pluribus ſuperius actum eſt, ut non ſit opus eadem hic repetere, ſed tantum, quæ poſt diſputationem ſunt ſequuta, narrare de exilio ejus ab Imperatore decreto. Nam ſubdit auctor: *Imperator autem ob hæc ira percitus, Stephanum ad Helleſponti partes, hoc eſt, ad Proconneſum exilii cauſa mittit.*

At quomodo Deus Sanctum ſuum, ubicumque eſſet, miraculorum virtute illuſtrans, reddidit clariorem: eadem oſtendant Acta. Ita plane Deus hoc modo, penes quos eſſet Catholica Fides, ex ſequentibus eam ſignis evidenti argumento monſtravit. Sed audiamus quid auctor de eo afferat, antequam diſcederet: *Ubi (inquit) ſeptem & decem integros dies in illo monaſterio ita conſumpſit, ut nihil prorſus cibi attingeret, tametſi alioqui Imperator plurima ad eum alimenta mitteret: nam ea ille rurſus remittebat, nullumprorſus ex eis deguſtans. Per hos autem dies graviſſimo morbo correptus hujuſce monaſterii Præfectus, quantum quidem ad medicos attinebat, vitæ ſpem omnem abiecerat: mittit itaque ad ſanctum virum, cumque ad ſe venit, rogat: quo, inquit, alter alteri extremam ſalutem dicamus: incertum eſt enim, an nona hora apud vivos adhuc futurus ſim. Quod ubi audiit, ſtatim ad eum acceſſit: ac deinde.*

de eum manu ejus collum tenuiſſet, labia quidem ipſa precationis cauſa movebat, febres autem, quæ morbum pepererat, a corpore profugiebat. Quid poſtea? Poculum ſuum vino mero impletum ei ad bibendum porrigit: quod cum bibiſſet, ſtatim plurimus ſudor ex ipſo manavit, & dicto citius, ſanitati reſtitutus eſt. Cum igitur ei non tam extremum, quam jucundum oſculum præbuiſſet, illinc excedens, profectionem ſuam (ut cum Propheta loquar) in mari ſtatuit, atque in eam navim, quæ paratu erat aſcendens, exulatum profectus eſt, in Proconneſum ſcilicet.

XVIII. *Cumque deſertiſſima quæque inſulæ loca peragraſſet, in ſpeluncam admiratione dignam incidit (Ciſſudam eam incolæ nuncupabant) in qua Chriſti aviæ Annæ templum erat. Hac igitur re oblectatus, atque hujuſmodi locum non ſine numine divino ſeſe inveniſſe ratus, domicilium ex eo ſibi conſtituit, herbarum, quæ illic naſcebantur, radices luculentæ cujuſdam, & opiparæ menſæ inſtar habens. At vero omnes ipſius diſcipuli ab Auxentiano monte depulſi, tamquam oves undique oberrabant, paſtorem ſuum quærentes. Tandem autem eum, cum ad Proconneſum veniſſent, invenerunt, duobus tantum exceptis, qui a præclariſſimo illo ovili, ut a divino duodenario (a) Judas, vel potius a Paulo (b) Demas, & Hermogenes, ſeſe avulſerant, ut pro monaſtico habitu mundanum induerunt, nimirum Sergio, de quo ante verba fecimus, qui etiam invectivum, atque execrandum adverſus virum ſanctum volumen condidit, & ter miſero Stephano, qui cum presbyter, ac ſupradicti Calliſti miniſter primum extitiſſet, ac deinde a ſancto viro in monachorum album adſcriptus fuiſſet, atque in montis monaſterio ſacerdotis munus obiiſſet, poſtea tamen & monaſticum habitum, & Deum ejuravit, atque ab ipſomet Tyranno mundana veſte indutus, quem prius vitam abiicere oportebat, nefariam illam vocem emiſit: (o ſcelerata labia, o impuram, & fœtidam linguam!) Hodierno die, here, a ſatanicis faucibus operæ tuæ ereptus, ac tenebroſo amictu exutus, ſplendidum pallium indui. Cujus execrando ſermone Tyrannus ſummopere delectatus, Sophiani palatii miniſtrum eum conſtituit. Quo etiam crebro commeans, gaudii patrem eum, qui multis luctibus dignus erat, appellabat.*

(a) Marc. 14.
(b) 2. Tim. 4.

His itaque ſolis ab ovili ſacroſancto avulſis, cæteri omnes in Proconneſum (ut a me dictum eſt) appulſi, monaſterium conſtruxerunt. Quin & a philoſophica iſta vitæ degendæ ratione, ne divini quidem Stephani mater abfuit: verum una cum ſorore inſulam illam adiens, contubernium ipſius amplexa eſt. Illic itaque divinus Stephanus extructa columna, ac ſupra eam anguſtiſſima quadam ædicula, in ea ſeſe incluſit annos jam novem, & quadraginta natus. Hactenus res ad præſentem annum ſpectantes. Quando autem ob ingentia ab eo edita miracula motus invidia Imperator revocaverit eum Conſtantinopolim, ubi & martyrium conſummavit, ſuo loco dicturi ſumus.

Auxentiani Monachi in Proconneſo ædificant monaſterium.

XIX. Hoc eodem anno tres Patriarchæ anathemate damnarunt Coſmam Epiſcopum Epiphaniæ in Syria, de quo Theophanes ita narrat: *Coſmas autem quidam Epiſcopus erat Epiphaniæ, quæ eſt civitas Apamiæ Syriæ: quibuſdam autem ex civibus Epiphaniæ ad Theodorum Patriarcham Antiochenum accuſationem contra eundem Coſmam ſuper diminutione ſacrorum vaſorum facientibus. Cum ille minime potuiſſet reſtituere, diſceſſit ab Orthodoxa Fide, conſentaneus Conſtantini Imperatoris hæreſi, ſacris adverſatus imaginibus: quem communi ſententia Theodorus Antiochenus Patriarcha, atque Theodorus Hieroſolymitanus, atque Coſmas Alexandrinus cum Epiſcopis, ſibi ſubiectis, die ſancto Pentecoſtes poſt lectionem ſancti Evangelii conſonanter anathematizarunt ſinguli in ſua civitate.* Hæc Theophanes, qui & de irruptione Turcarum in Armeniam hoc anno fieri cœpta, & ſequenti anno rurſus repetita, agit. Sic igitur (quod obſervatione dignum eſt) egreſſio eorum e portis Caſpiis eo tempore ponitur, cum adverſus ſacras imagines, & Deo dicatos homines ſceleſtiſſimi Imperatoris efferveſceret indignatio.

Coſmas Epiſc. Epiphan. transfuga ad hæreticos.

Turcarum egreſſio e portis Caſpiis.

XX. Sed quæ tunc monſtruoſa portenta futurorum malorum præſagia ſint oſtenſa divinitus, ad compeſcendam graſſantem impietatem, Theophanes, qui aderat, ita narrat: *Eodem anno a Kalendis Octobris factum*

PAGIUS II. *Ex IV. Patriarchis Orientis tres ſtabant a Sacris Imaginibus.*

Ad num. XIX. Narrat Baronius ex Theophane, ad annum Conſtantini Imp. XXIII. Kalend. Septemb. hujus Chriſti anni inceptum, *Theodorum* Antiochiæ, *Theodorum* alterum Hieroſolymorum, & *Coſmam* Alexandriæ Patriarchas *cum ſuffraganeis Epiſcopis die Sancta Pentecoſtes* anathemati ſubjeciſſe Epiphaniæ Epiſcopum, qui quod ſacra vaſa diſtraxiſſet, & pretium eorum reſtituendi impotens eſſet, in Conſtantini Imp. ſententiam adverſus ſacras Imagines tranſiiſſet. Sed peracta hæc anno ſequenti; cum Theophanes annos a Kalendis Septemb. non vero a Kalend. Januarii, ut putavit Baronius, exordiatur. Sed incertum, an hoc vel ſequenti anno contigerit quod refert Baronius ex Theophane ad annum Conſtantini Imp. XXIII. *Hoc eodem anno Turci Caſpiis portis egreſſi plurimis per Armeniam occiſis captivorum collegerunt turmas, & domos vaſtaverunt.*

III. Ad num. XX. Theophanes ad annum XXIII. Conſtantini Imp. ſcribit: *Eodem pariter anno,*

mem-

Prodigioſa glacies.

ctum eſt gelu magnum, & amariſſimum, non ſolum in terra noſtra, verum etiam in Oriente, & multo magis in Septentrionali parte, ut pelagus Ponti uſque ad centum milliaria præ glaciei rigore in lapidis duritiem fuerit verſum, habens cubitos in ſuperficie ad profundum triginta; cunctis nimirum regionibus ab ipſa Lycia uſque ad Danubium, & Euphæ fluvium, Danaſti quoque, & Danapri, atque Necropela, necnon & per reliquas ripas uſque ad Meſembriam, & Maſiam ſimiliter patientibus. Cumque hujuſmodi gelu nive fuiſſet coopertum, ſuper alios viginti cubitos crevit; ita ut mare aridæ conformaretur, & pedibus calcaretur in ſuperficie glaciei a Cazaria, & Bulgaria, quin & adjacentibus inſulis, tam ab hominibus, quam ab agreſtibus, & manſuefactis animalibus. Februario vero menſe ipſius ſecundæ Indictionis hujuſcemodi gelu per juſſionem Dei in multas, ac diverſas in ſpeciem montes factas conciſiones in Danupſiam, & Hieron deſcendit, taliter per anguſtum pelagus pervenerunt ad urbem, & uſque ad Propontidem, & Abydum, & inſulas omnes, maritimos thoros, & ripas implentes, quarum videlicet conciſionum inſpectores, & nos ipſi extitimus, deſcendentes ſuper unam earum cum quibuſdam triginta coætaneis noſtris, &c.

Ingentem hæc ſecutam eſſe ſiccitatem, ita ut fontes areſcent, idem tradit, ſignaque de cœlo viſa, adeo ut, ultimam imminere diem, homines exiſtimarent.

XXI. Conſtant. Copronymus Neſtorianus.

Sed ſolus Imperator ex tot prodigiis non ſolum nullam eſt conſecutus utilitatem, ſed in deterius prolapſus, quem geſtabat in animo Neſtorianiſmum, propalare ſtudens, illum primo Conſtantini Patriarchæ in aures ingeſſit, ſed ab eo repulſus quievit a propoſito hæreſis divulgandæ, ratus nimirum, fruſtra in alios laboraturum, ſi ipſum, de quo adeo bene meruerat, Conſtantinum adeo averſum invenit. Sed audi Theophanem: *Imperator accerſito Patriarcha, dicit ei: Modo quid vos læderet, ſi dixerimus Θεοτόκον Χριστοτόκον? At ille hunc complexus ait: Miſerere domine, ne ad contagionem tuam veniat ſermo iſte. Nonne vides qualiter divulgetur, & anathematizetur Neſtorius in tota Eccleſia? Qui reſpondens, ait: Ego diſcere volens, interrogavi: verum uſque ad te ſermo.* Ita verſipellis eum videret non recipi quod propoſuit, ignorantiam ſimulavit.

Quos Patriarchas habeant Novatores.

Vides in Conſtantino (quod itidem ſuperius dictum eſt) quod vidiſti in Leone ejus parente, negatorem & ipſum fuiſſe Chriſti divinitatis, ut intelligas per quos diabolus hæreſim adverſus imagines in medium protulit: adeo ut tantum oſtendere unde originem duxerit, & per quos primum fuerit promulgata, hoc ſit eam pleniſſime confutaſſe.

Quod

PAGIUS

Sævit hyems in Oriente & in Occidente.

menſis Octobris exordio frigus ingens & aſperrimum non in hac modo Regione, ſed & per Orientem, Septentrionem, & Occidentis plagam incubuit; adeo ut in Borealibus Ponti maritimis mare ad centum millia in longum, in profundum vero cubitus triginta præ frigore in lapidis duritiem concreverit, &c. Indictionis autem ſecundæ menſe Februario glacies hujuſmodi Dei juſſu in multa ac varia fruſta montium ſpeciem præferentia diſrupta eſt &c. Ejuſdem quoque anni menſe Martio ſtellæ quaſi e cœlo decidere viſæ ſunt: adeo ut cuncti portentorum hujuſmodi ſpectatores effecti ſæculi præſentis conſummationem adveniſſe conjectarent. Siccitas ſubinde & ventorum ariditas talis incubuit, ut fontes ipſi aruerint. Horrendam illam hyemem pluribus deſcribit Nicephorus in Breviario pag. 43. ejuſque meminere varii Annaliſtæ Francorum, ex quibus aliqui eam hoc anno, aliqui anno ſequenti collocant, quia illi ad hyemis principium, iſti ad tempus quo magis ſævit, reſpiciunt.

IV. *Annus IV. belli Aquitanici.*

Hoc anno Pippinus Francorum Rex quartam adverſus *Vvaifarium* Aquitaniæ Ducem expeditionem ſuſcepit. De ea hæc habet Annaliſta Metenſis: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXIII. Pippinus Rex habuit Placitum generale Francorum in Nivernis. Inde ob infidelitatem Vvaifarii perfidi Ducis quartum iter in Aquitaniam direxit. In eodem quoque Placito Taſſilonem Ducem Bajoariorum habuit. Qui poſtpoſitis ſacramentis, & jusjurando, quod quondam Regi Pippino avunculo ſuo promiſerat, ſine licentia ejus ad uſque Bajoariam fugit, & nunquam amplius faciem Regis Pippini videre voluit. Porro Rex Pippinus iter agens per Aquitaniam, uſque Cadurcum pervenit, univerſque obnoxam perfidi ſiquidem Vvaifarii, totam illam Regionem vaſtavit, & victor in Franciam reverſus eſt. Facta eſt autem eodem anno hyems valida. Celebravit quoque Rex Pippinus Natalem Domini in villa quæ dicitur Longlare, & Paſcha ſimiliter.* Idem habent varii alii Francorum Annaliſtæ. Erat Longlare vel Longolarium villa Regia in ſylva Arduenna & Diœceſi Leodicenſi. Conventus Nivernenſis hoc anno habiti meminere etiam Eginhardus, & varii Annaliſtæ.

V. *Fundatur Monaſterium Laureshamenſe.*

Monaſterium *Laureshamenſe* conditum fuit hoc anno ultra Rhenum in Epiſcopato Wormacienſi a *Vvilliſvvinda* & *Cangore* Comite ejus filio, ejuſque primus Abbas *Chrodegangus* Epiſcopus Metenſis renunciatus, ut liquet ex Diplomate ejus fundationis a Marquardo Frehero publicato, datoque *anno duodecimo Domni noſtri Pippini Regis ſub die IIII. Idus Julii*, ut ejus initio legitur. In vulgato quidem Chronico Laureshamenſi apud Freherum & Ducheſnium legitur, *anno Dominicæ Incarnationis DCCLXIIII. Pippini vero Regis Francorum anno XII.* At loco *anno DCCLXIIII.* reponendum *anno DCCLXIII.* ut annus XII. Pippini cum menſe Julio copulatus evidenter demonſtrat. In hoc virorum Monaſterium Chrodegangum Corpus *S. Nazarii* tranſtuliſſe anno ſequenti viſuri ſumus. Vocatur illud vulgo *Laureſum*.

VI. *Pippini ergu Paulum ſtudium.*

Harbertus Murbachienſis Abbas & *Dodo* Comes Romam directi ſunt a *Pippino* Rege, ut *Paulum Papam*, qui ſibi a Langobardia timebat, certiorem redderent de firmo propoſito ma-

Quod impoſſibile fuerit, ut Spiritus ſanctus ipſos afflaverit, qui Chriſti eſſent divinitatis negatores. Diſce pariter quos ſint æmulati noſtri temporis Novatores in ſacras imagines hoſtes, & in monachos infenſiſſimi, nempe Conſtantinum Copronymum fæcem omnium ſceleſtiſſimorum Imperatorum: & tu prudens diſce diſcipulos a magiſtro.

Chri-

PAGIUS *magnaque* conſtantia, quam Pippinus in cauſis Apoſtolicis perficiendis gerebat, pauloque poſt reverſi ſunt in Franciam cum Legatis Pontificiis, Joanne Subdiacono & Abbate, ac Petro primo Defenſore, gratulatoriiſque literis ad *Pippinum* pro ſyncero atque conſtanti erga Sedem Apoſtolicam ſtudio, ut videre eſt in Codice Carolino Epiſt. XVIII, a Paulo Papa data: *Ferebatur*, inquit Paulus, *& hoc in eiſdem veſtris apicibus, quia id, quod & præſentes de parte veſtra velle habuiſtis, nos debere cognoſci, ſcriptis nequaquam propalare voluiſtis, ſed informatis de ſingulis cauſarum meritis præſatis veſtris Miſſis, quæ veſtris deberent innoteſcere auribus, & ita, juxta ut a vobis præcepta ſunt, egerunt, quod quidem nos de ſingulis, quæ nobis affati ſunt, liquidius eos informavimus, qualiter noſtram vitam a Deo inſtituta Regali Veſtra potentia enarrare debeant. Sed & præſentes noſtros Miſſos, idest, Joannem ſubdiaconum & Abbatem, atque Petrum primum Defenſorum cum eis pariter ad Veſtra Regalia direximus faſtigia*, &c. Meminit harum Literarum Baronius anno DCCLXVII. numer. II. Epiſt. XXIII.

I. CHriſti Redemptoris ſequitur annus ſeptingenteſimus ſexageſimusquartus, Indictione ſecunda notatus, quo cum jam fama increbuiſſet in Galliis, per ſanctiſſimum Pontificem Paulum plurima Sanctorum corpora eſſe e cœmeteriis in Urbem tranſlata, eorum cupidi Franci Sanctorum cultus ſtudioſiſſimi, mittunt Legatum Romam ad eum Pontificem, rogantes, ut aliqua ex Sanctorum corporibus recens inventis darentur in Gallias transferenda. Functum tradunt hac legatione (*a*) Crodogandum religioſiſſimum virum Metenſem Epiſcopum, atque

De ſacris SS. Martyrum reliquiis in Gallias tranſlatis.

(a) Sigib. in Chron. hoc anno.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCII. Anno Hegiræ CXLVII. inchoato die 9. Mart. fer. 5.

ANNO PARIODI GRÆCO-ROMANÆ 6257.

☉ 17. A G. ☽ 5. P. 15. Mart. Indict. 2.

JESU CHRISTI 764.

PAULI PAPÆ. 8.

CONSTANTINI COPRONYMI 45. & 24.

LEONIS IV. 14.

A. C. 764. I. *Tranſlatio SS. Naboris, Nazarii & Gorgonii Martyrum.*

AD num. I. Reliquiarum SS. *Gorgonii*, *Naboris & Nazarii* Tranſlationem, ſeu Roma in Galliam adductionem perperam illigavit Sigebertus in Chronico cum præſenti anno; Monachus enim Anonymus Gorzienſis, qui medio Sæculo X. Hiſtoriam Tranſlationis Sancti Gorgonii in Monaſterium Gorzienſe a Mabillonio Sæc. III. Benedictino part. II. recitatam deſcripſit, poſtquam retulit, Chrodegaogum Epiſcopum Metenſem illud Monaſterium condidiſſe, ait: *Romanum adiit Apoſtolicum Paulum nomine, poſcens ſibi dari pignora aliqua Sanctorum, quæ has inſignirent partes Regionis. Qui concitus volente Deo ejus annuens precibus, tradidit ei tria corpora Sanctorum Martyrum, Gorgonii, Naboris, & Nazarii. Sanctum Naborem Martyrem Hilariaco delegavit Monaſterio, Sanctum autem Nazarium cuidam religioſa femina tradidit, quæ in prædio ſuo ultra Rhenum, quod dicitur Lorſan, collocavit, eo quod idem prædium ſuum una cum filio ſuo Sancto Stephano tradidiſſet; Beatum vero Gorgonium penes ſe ſtatuit in loco, qui dicitur Gorzia, anno ab Incarnatione Domini DCCLXV.* Varum loco horum verborum, *quod dicitur, Lorſan*, legendum, *quod dicitur Laureſham*, ut liquet ex Rabano Mauro in ſuo Martyrologio ad diem XII. menſis Junii, quo iſtius Tranſlationis mentionem facit, eamque in annum ſequentem confert, ſicuti Notkerus in ſuo Martyrologio, Marianus Scotus, Monachus Laureſhamenſis in Chronico Hildenshaimenſe, Lambertus Schafnaburgenſis, & tam Annaliſta Petavianus quam Fuldenſis. Quia vero *Chrodegangus* hoc anno Romam ad illas Reliquias a Pontifice Romano petendas ſe contulit, & in ſequenti eas tranſtulit, ut inſinuat Monachus Gorzienſis citatus, hinc factum, ut aliqui, hoc anno de eas Tranſlatione egerint. Facta ea die incerta, licet in Martyrologiis laudatis & quibuſdam aliis inſcribatur ad diem XII. menſis Junii, quæ cum nec anno currenti, nec ſequenti in Dominicam incidat, evidens eſt eam alio die peractam fuiſſe.

II. Monaſterium *Gorzienſe*, quod plurium Sanctorum ſeminarium fuit, inter bella ſæculo XV. geſta ſubverſum, tandemque in Collegium duodecim Canonicorum redactum. Ibi etiamnum Reliquiæ Sancti *Gorgonii* coluntur. Monaſterium Laureſhamenſe hodie promiſcue Laureſhamenſe & Cœnobium Sancti *Nazarii* appellatur. Denique Cœnobium, quod a ſe conditum Sanctus Fridolinus Abbas *Hilarianum* in memoriam Sancti Hilarii Pictavienſis Epiſcopi nuncupavit, & a ſe reparatum S. Sigibaldus Metenſis Epiſcopus *Novæ Cellæ* appellatione donavit, poſt tranſlatas illuc Sancti *Naboris* Reliquias, hujus Martyris tanquam novi Patroni nomen ferre cœpit, quod etiamnum gerit.

Illæ Reliquiæ inter tria Monaſteria diviſæ.

III. Annaliſta Metenſis hoc anno ſcribit: *Pippinus glorioſus Rex Conventum Francorum habuit in Civitate, quæ vocatur Vvormacia. Eodem anno inter fines Regni ſui ea, quæ pacis ſunt diſponens, ſimul & de cauſis, quæ erant inter illum & Vvaifarium* (Aquitaniæ Ducem) *atque Taſſilonem* (Bavariæ Ducem) *pertractans, in nullam partem exercitum duxit; & celebravit Natalem Domini in Cariſiaco & Paſcha ſimiliter.* Idem habent Annaliſtæ Loiſelianus, Laureſhamenſis, & Bertinianus cum Reginone. Quid actum ſit in Conventu illo generali Francorum, ignotum, niſi quod *Pippinus dedit Comitatus dilectis filiis ſuis* ut produnt Annales Petaviani & Maſciacenſes, in quibus tamen hic Conventus in annum ſuperiorem perperam retrahitur.

Pippinus Conventum generalem VVormaciæ indixit.

IV. *Pippinus*, ut ſuum erga Sedam Apoſtolicam & *Paulum* Pontificem ſtudium in dies magis ac magis teſtaretur, *Anthymum* Spatarium & *Syneſium* Eunuchum *Conſtantini Imp.* Oratores, nec videre, nec audire voluit, niſi præſentibus Legatis Apoſtolicis; diſputationibus interfuit, quas utrique inierunt inter ſe de obſervatione fidei Orthodoxæ & pia Patrum traditione; poſtea cum *Anthymo*, qui Conſtantinopolim redibat, ſuos quoque miſit Oratores, per quos Imperatorem cunctis de rebus certiorem fecit; Romam vero direxit *Flavinum* Capellanum una cum Legatis Apoſtolicis *Joanne* Subdiacono & Abbate atque *Pamphilo* Defenſore Regionario, per quos deferri curavit ad Papam non literas modo, quæ geſti negotii ſeriem omnem complectebantur; ſed & exemplar ipſarummet, quas acceperat a Conſtantino, vel eidem Imperatori reſcripſerat. *Paulus* ampliſſimas gratias egit, miſſo protinus Legato cum literis, quæ fidem rerum ſupra memoratarum faciunt, atque inſuper explicant, quid Pontifex in cauſa Taſſilonis egerit. *Taſſilo* Dux Bavariæ poſtquam a *Pippino* receſſit, *Paulum* Pontificem ſæpius rogavit, ut pacis inter eum & Pippinum componendæ cauſa Legatos in Franciam mittaret. Annuit Paulus, Philippum Presbyterum & Urſum cum literris ad Pippinum direxit menſe Majo, ſed illi cum Ticinum veniſſent a *Deſiderio* Langobardorum Rege, qui filiam ſuam in matrimonium *Taſſiloni*, vel jam collocaverat, vel brevi ſe collocaturum ſperabat, prohibiti ſunt ulterius progredi. Quo comperto Pontifex eaſdam

Legati Pontificii & Imperiales coram Pippino de fide diſputant.

que accepiſſe ab eo corpora ſanctorum Martyrum Gorgonii, Naboris, & Nazarii. Verum potius dixerimus ex eis partem, quam ipſa integra accepiſſe corpora: ſiquidem ut taceamus de cæteris; ipſius Gorgonii corpus uſque hodie reconditum habetur in baſilica Vaticana in Confeſſione ſancti Gregorii Papæ. Porro qui hæc de tranſlatione tradunt, habent, repoſitum Gorgonium in Gorzia, Naborem in Illyriaco, & Nazarium in cœnobio Lorisham. Verum Naboris, & Nazarii ſacras reliquias pluribus in locis jam diu ante fuiſſe diviſas atque honorifice collocatas alibi diximus in Notis. Quo igitur tempore Sanctorum cultus perfidia Imperatoris in Oriente tantopere labefactatur, in Occidente, & apud

PAGIUS

dem literas ad *Pippinum* tranſmiſit per alium Legatum, quem jam inſinuavimus ab eo directum in Franciam. Statim ac prædicti Joannes & Pamphilus reverſi fuerunt. Perierunt hæ literæ, & *Taſſilo* non legitur in gratiam cum Pippino rediiſſe. Sed Ep. XX. Codicis Caroli Pippino Regi data rerum ſuperius enunciatarum confirmationem continet. Ex ea præcipua excerpo.

V. *Pippinus Paulo PP. ſignificavit geſta in Francia & a ſe ad Imperatorem ſcripta.*

Remeantibus ad nos Miſſis noſtris, quos ad veſtram præclaram Excellentiam directos habuimus, Joanne videlicet Subdiacono & Abbate, atque Pamphilo Defenſore Regionario ſpiritalis Matris veſtræ, Sanctæ noſtræ Eccleſiæ una cum veſtro Miſſo Flavino Capellano, attulerunt nobis honorabiles & nimis deſiderabiles Chriſtianitatis tuæ literas, &c. *Porro innotuit Benignitas veſtra, qualiter noſtri ac Imperatoris Miſſi a vobis ſuſcepti ſunt, & quemadmodum illis, de ſingulis, quæ præclaro culmini veſtro effati ſunt, reſpondere ſtuduiſtis, nos, pro amore Fautoris veſtri Beati Petri, nequaquam ſuſcipi, aut illis reſpondere acquieſcentes abſque noſtrorum Miſſorum præſentia. Sed & ipſi noſtri Legati ea ipſa nobis retulerunt*, &c. *Itaque & literas, quas vobis ſimulationis & illuſionis cauſa Miſſi Imperiales attulerunt, nobiſque a vobis directa ſuſcipientes, earum agnovimus ſeriem*, &c. *Sed & ea quæ præfati noſtri Miſſi cum Imperialibus Miſſis de obſervatione fidei Orthodoxæ, & pia Patrum traditione in veſtri præſentia diſputantes altercati ſunt, nobis liquidius per eadem veſtra ſcripta innotuiſtis, ſimulque & exemplar literarum, quas præfato Imperatori direxiſtis, reſponſionis quippe modum & ſolutionem petitionum, de his, quæ a vobis intimata ſunt, nobis dirigere a Deo illuſtrata Excellentia veſtra annuit; verum etiam & quemadmodum eiſdem Imperialibus Miſſis reſponſum dediſtis, & unum ex eis Anthymum Spatarium, cum veſtris Miſſis Regiam direxiſtis Urbem, & alium videlicet Syneſium Eunuchum apud vos detinuiſtis, ſimili modo nobis minutius intimaſtis*, &c. *Interea & hoc innoteſcimus Chriſtianitati veſtræ quod jam ſæpius petiiſſe dignoſcitur Taſſilo Bavariorum Dux, ut noſtros Miſſos ad veſtram præclaram Excellentiam dirigi annuiſſemus, ut ea inter vos pervenirent, quæ paſſi ſunt. Unde nos data occaſione libentiſſime noſtros Miſſos, id eſt, Philippum dilectum filium noſtrum Presbyterum, atque Urſum noſtrum etiam fidelem ad veſtri præſentiam viſi ſumus direxiſſe, tranſacto Maio menſe, eo videlicet modo, ut qualiter veſtra fuiſſet voluntas, ita peragere debuiſſetis. Et properantibus ipſis noſtris Miſſis uſque Ticinum adverſa ſuſpicione arreptus Deſiderius Langobardorum Rex, minime eos permiſit ad veſtram a Deo conſervatam Excellentiam pertranſire, tamen & eaſdem literas, quas vobis dirigebamus infra hæc noſtra ſcripta Chriſtianitati veſtræ tranſmiſimus.*

VI. *Itaque & hoc a Deo protectæ Chriſtianitati veſtræ aptum duximus intimandum, quod relectis Imperialibus literis vobiſque delatis per præfatum Anthymum Spatarium & Syneſium Eunuchum, quas nobis ob earum ſeriem intuendam, pro amore Beati Petri Fautoris veſtri, dirigere dignati eſtis, reperimus in eis adnexum, quod veſtri ac noſtri homines, qui ipſas Imperiales ſyllabas, quæ vobis nobiſque directæ ſunt, vel diriguntur, interpretantur non juxta ut ibidem exaratum eſt, ſed aliud pro alio falſe interpretari audent, & Miſſi qui inter partes properant, non ſicut illis injungitur, ſed acceptilationis premio corrupti, alia pro aliis deferunt*, &c. *Dum & vos ſatisfacti eſtis de veſtris hominibus, ſimili modo & nos de noſtris, quod nullo modo hoc agere penitus præſumant*, &c. *Sed in hoc vehementer idem Imperator iraſcitur, & occaſionis verſutias adhibet pro eo, quod nequaquam ſiluimus in prædicandum ob conſtitutionem Sanctarum Imaginum & fidei Orthodoxæ integritatem. Nam illud in ipſis ſuis apicibus afferunt, quod dilectus filius noſter Chriſtophorus Primicerius & Conſiliarius ſine noſtra auctoritate, nobis quaſi ignorantibus, ſuggeſtiones illas, quas ſæpius ei direximus feciſſet; & alias pro aliis ejus ac veſtris Miſſis relegiſſet, & in hoc teſtem & Judicem proferimus Deum quod ita nequaquam eſt. Nihil enim ipſe noſter Conſiliarius extra noſtram voluntatem aliquando egit, vel agere præſumpſit, quoniam noſtri Prædeceſſoris ac Germani, Domni Stephani Papæ, ſimul & noſter ſincerus atque probatiſſimus fidelis extitit, & in omnibus exiſtit, & ſatisfacti ſumus de ejus immaculata fide & firma cordis conſtantia, & ob hoc credimus illud, quod nobis falſe profertur non improperium, ſed bravii corona nobis a Deo reputatur*, &c. *At vero Chriſtianitas veſtra ſuos jubeat inquirere Miſſos & in omnibus vos ſatisfaciatis, quoniam mendacium contra nos idem aſſeruit Imperator, eo quod eam direximus ſuggeſtionem, eis relegentes pariter cum ipſis quas direximus & confirmavimus, tamen & ejus exemplar a nobis vobis directum apud vos habere videmini.* Harum literarum argumentum tantum videat Baronius, ut ipſemet indicat anno DCCLXVII. num. II. Ep. XXII.

Legati Imperiales falſo queruntur Imperatoris literas male fuiſſe interpretatas.

VII. *Tranſlatio SS. Alexandri, Hippoliti, & Viti.*

In libello *de Conſtructione Novæ Corbeiæ*, ſeu *de Tranſlatione Sancti Viti Martyris in Saxoniam*, ſcripto ab Anonymo Corbeiæ Novæ Monacho, qui Tranſlationi interfuit, & recitato a Mabillonio Sæc. IV. Benedict. part. I. legitur corpora Sanctorum Martyrum *Alexandri*, *Hippolyti* & *Viti*, Roma in Galliam tranſlata eſſe, Pippino tum Rege, & Fulrado tum Abbate San-Dionyſiano; ſed cum annus, quo hæc Tranſlatio facta, in eo non notetur, de ea hic agemus, ut Tranſlatio *Sancti Viti*, ad Monaſterium Novæ Corbeiæ, quæ contigit an. DCCCXXXVI. melius intelligatur. Ait itaque Anonymus, *Fulradum* aſſumtis devotis quibuſdam Viris, *Pippino Rege* conſentiente, ſe ſe Romam contuliſſe, ut inde aliqua Sanctorum corpora in ſuum Monaſterium transferre poſſet. Rediit Roma *Fulradus* cum Reliquiis Sanctorum Martyrum *Alexandri* & *Hippolyti*, & Vir quidam laicus ejuſdem Abbatis conſanguineus

cum

apud Italos, & Francos (ut vides) & apud Hiſpanos etiam magis magiſque floruit, ut quæ dicta ſunt de reliquiis S. Vincentii Martyris, ſatis oſtendunt.

PAGIUS cum corpuſculo Beatiſſimi pueri ac Martyris *Viti*, cui Eccleſiam in ſuo prædio in Diœceſi Pariſienſi ſito ædificavit. *Manſit autem in eodem loco corpus Beatiſſimi Martyris uſque ad annum XXIII. Piiſſimi Imperatoris Ludovici*, & *DCCCXXXVI. Incarnationis Dominicæ*, inquit Anonymus. Cum in Martyrologio Romano recenſeantur *Alexandri* ſuper XXX. & *Hippolyti* V. dicam tantum Anonymum vocare *Sanctum Vitum* puerum & Martyrem Lucanum, qui *ſub Valeriani & Diocletiani temporibus* paſſus ſit. Sed loco *Valeriani*, legendum, *Maximiani*, qui Diocletiani Collega in Imperio fuit. De poſteriori Tranſlatione S. Viti, vide quæ anno DCCCXXXVI. dicemus.

JESU CHRISTI ANNUS	PAULI PAP. ANNUS	CONSTANT. COPRON. IMP. ANNUS
765.	9.	25.

I. *S. Steph. juſſu Imp. revocatus Conſtantinopolim.*

SEptingenteſimus ſexageſimus quintus Redemptoris annus vertitur, Indictione tertia inchoata, quo Imperator Conſtantinus odio exæſtuans in Monachos Orthodoxos ob cultum ſanctarum imaginum, revocat ab exilio ſanctum Stephanum Confeſſorem ex inſula Proconneſo, ultimum de eo ſumpturus ſupplicium. Quod ad tempus ſpectat, errare videtur Theophanes, dum habet hoc anno abſtractum ipſum a monaſterio Auxentiani montis, & Conſtantinopolim ductum ad martyrium conſummandum. Cæterum ejus martyrii acta habent, hoc anno, poſt biennium ſcilicet ab exilio eſſe Stephanum revocatum Conſtantinopolim, martyrium vero poſt annum ab eodem conſummatum. Qua autem occaſione idem Imperator, eum revocandum, putarit, ex iiſdem Actis quam ſinceriſſime ſcriptis accipies: Accidit enim, ut cum ingentia in dies ab eo miracula edita noſcerentur, quod ab illis mirum in modum ejuſdem Imperatoris redargueretur impietas, ipſum e medio tollendi peſſimus homo peſſimum conſilium iniit. Deus enim per eum divinitus oſtenſis ſignis rudi populo, qui neſciret litteris concertare, ſatis aperte ſignificavit, penes quos vere eſſet Fides Catholica. Quid enim aliud vera miracula, quam vox Dei cælitus clamans, ac comprobans ex eis Fidem, cum ejuſmodi gratia negata ſit ſemper hæreticis, ut vera miracula poſſent edere?

II. At quænam fuerint tanta iſta a Stephano ſigna edita, quorum fama pervenerit Conſtantinopolim, atque adeo ipſum exagitaverint Imperatorem, jam audi: atque primum de ejus vitæ inſtituto toto iſto biennio in columna tranſacto: *Perinde autem* (inquit auctor) *ac ſi magnus conſecratæ vitæ labores tum primum iniiſſet, ita ſeipſum aſperrimis quibuſque certaminibus debebat, non ſecus videlicet ac ſi certamen ipſe ſecum inſtituiſſet, atque id contenderet, ut una cum ætate labores quoque novis incrementis cumularet. Quam ob cauſam divina quoque miraculorum gratia ipſi inſedit, atque admirabilium operum admirabilis effector extitit. Cæcus enim quidam juxta illum Evangelicum a nativitate cæcum, ad eum adiens, ſupplicesque eaſdem voces una cum pari fide, mittens, lucem, quam, nemo non expetet, abunde ſibi dari rogabat. Ipſe autem, ut qui modeſte atque humiliter de ſe ſentiret primum detrectabat. Cum vero ille ſupplex, inſtaret: Si fidem* (ad eum inquit) *in Deum habes, ſi imaginis ipſius cultor es: lucem, ac verum, ab eo admirabili modo conditarum, pulchritudinem intuere. Vix hæc dixerat, cum ille apertis oculis ac purgata in qua in ipſis affuſa erat cæcitate, lætus ac lucem cernens ambulabat: teſtiſque omni exceptione major miraculi, a Stephano editi. Atque hoc primum, & maximum in ea inſula beati viri miraculum extitit.*

Virtute ſacrarum imaginum Stephanus multa miracula edit.

Cæcus curatur.

III. *Alterum autem atque eo poſterius (quamquam haud ſcio, an potentia inferius cenſeri debeat) hujuſmodi fuit. Feminæ cuidam haud obſcura loco natæ quæ Cyzici degebat, filius erat novennis a malo dæmone divexatus. Quæ ſecum aſſumpto mater in inſulam profecta eſt. Ut autem ipſe ad-*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCIII. Anno Hegiræ CXLVIII. inchoato die 27. Febr. fer. 4. A.C. 765.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6258.

☉ 18. F. ☽ 6. P. 24. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 765.

PAULI PAPÆ 9.

CONSTANTINI COPRONYMI 46. & 25.

LEONIS IV. 15.

I. *S. Stephanus Junior ob Sacras Imagines relegatus.*

AD num. I. & ſeqq. Theophanes anno Conſtantini Imp. XXV. Kalend. currentis Chriſti anni inchoato, narrat Martyrium Sancti Stephani Junioris, quod contigiſſe ait menſis Novembris die vigeſimo. Verum eam in hujus Sancti Martyris Vita a Metaphraſte ſcripta, & in ea quam Stephanus Diaconus Conſtantinop. ex qua ſuam ipſe Metaphraſtes collegit, legatur illum obiiſſe *quinquageſimo tertia* ſuæ ætatis anno, menſe Novembri, die *vigeſima octava*, conſtetque Sanctum Martyrem natum eſſe anno, quo S. Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus dictus eſt, poſt diem nempe XV. menſis Auguſti, anni DCCXV. manifeſtum videtur Theophanem in anno ſicuti in die Martyrii hallucinatum eſſe, & hoc Martyrium anno tantum DCCLXVII. quod recte Baronius contigiſſe. Loppinus enim Vir Cl. in Præfatione ad Tom. I. Analect. Græc. qui primus Vitam a Stephano compoſitam publicavit, ait ſe uſum eſſe quatuor MSS. uno Bibliothecæ Regiæ, & tribus Bibliothecæ Colbertinæ, omnibus antiquis & optimæ notæ. Obſervat quidem in MS. Regio haberi, τῷ πεντηκοςῷ χρόνῳ id eſt, *quinquageſimo ſuæ ætatis anno* & in eo deeſſe vocem τρίτῳ id eſt, *tertio*; ſed qui in lectione MSS. verſati ſunt, norunt quæ fuerit aliaa Librariorum audacia aut oſcitantia. Exiſtimavit enim aliquis ſciolus locum illum corruptum eſſe; cum juxta Theophanem Sanctus Stephanus Martyrium hoc Chriſti anno fecerit. Sed cum Stephanus Diaconus in hac Vita deſcribenda accuratus ſit, eamque in lucem emiſerit XLII. poſt S. Stephani obitum an-

admirandi viri cubiculum vel ſolum perſpexit, tumultuari, & æſtuare, ac nunc ſublimis in altum ferri, nunc rurſum in terram allidi cœpit, inconditas quaſdam voces in ſanctum virum emittens, dæmone nimirum, dum movebatur, ipſum moventе vimque ei, dum vim ipſemet pateretur, afferente. At mater cujus viſcera non minus, quam illius, diſtorquebantur (quid; enim aliud cum mater eſſet?) tum lachrymas internæ flammæ indices profundebat, tum voces quibus miſericordiam moveret, emittebat: Miſereſcat te mei (inquiens) miſereſcat te ejus, qui longe graviori mœroris dæmone conflictatur. Unigenitus enim mihi hic eſt, atque hoc uno ſpes omnis mea nitebatur. Hæc & alia, quæ dolor vehemens ingerebat, adiiciens, commovet ſanctum virum ad commiſerationem. De quo idem auctor iſta ſubiicit:

Arreptitius curatur.

IV. *Hujus igitur luctibus commotus Stephanus, uni diſcipulorum imperat, ut crucis ſignum univerſo pueri corpori adhibeat. Ipſe autem intra ſe collectus atque animæ oculum attollens, eum, qui celerrime ſalutem afferre poterat, invocabat. Atque ipſe quidem lachrymis perfuſus precabatur: ille autem humi magno cum impetu dejectus, amiſſa voce jacebat. Ipſe ſurgere eum, atque ad ſe venire jubebat. Ille juſſis obſequebatur. Demum eum, adorata Chriſti imagine, matri ſuæ ſanum, atque incolumem tradit.* Subiicit & aliud miraculum de muliere, quæ Heraclea Thraciæ venerat, ad ſanctum virum, ut a fluxu ſanguinis curaretur, & alia de aliis ejus preci-

Alia ab eo edita miracula.

bus e maris tempeſtate liberatis. Poſt hæc de ejus matre, atque ſorore hoc ipſo ſecundo exilii anno ex eadem inſula ad cœlum vocatis: atque ad poſtremum de milite ab infirmitate incurabili, hoc eodem anno, reddito ſanitati. At vero quomodo hujus miraculi occaſione ex eo loco dimoveri, & Conſtantinopolim mitti ab eodem Imperatore jubetur, idem Auctor ſic narrat:

V. *Eodem tempore miles quidam, nomine Stephanus genere Armenius, ab Europæ partibus profectus, qui dimidia ſui parte contabuerat, totuſque præ morbo humi vergebat cum magna illa miracula, quæ a magno hoc viro deſignabantur, intellexiſſet: ad eum perrexit, atque ad ejus pedes accidens, ea poſtulare cœpit, quæ & ipſe accipere ſummopere optabat, & ille facile præbere poterat: At ille qui fide erga Dominum, ac benevolentia præditus erat, miraculum ad ipſum transfert. Cumque ei qui ægrotabat, ut & ipſius, & Matris imaginem adoraret, imperaſſet, atque ille id faceret: ſanum eum prorſus, ac valentem reddidit. Ut igitur ad commilitones ſuos ſe recepit, quærebatur ex eo quanam ratione convaluiſſet: ille autem eam minime reticebat, nimirum: Monachus quidam (dicebat) Stephanus nomine qui apud Proconneſum in anguſtiſſima quadam adicula degit, duas me imagines adorare juſſit, unam quæ Chriſti alteram quæ Deiparæ, dicebatur: ac protinus convalui, corpuſque omnino erexi.*

Miles gibbus curatur.

At impii illi, ac conſcelerati, manus non fine magno terrore complaudentes:

PAGIUS anno, ut ipſemet teſtatur, anno ſc. Chriſti DCCCVIII. aut circiter, major ei hac in re fides, quam Theophani adhibenda videtur. Quia vero hunc Theophanis errorem vidit Baronius, perperam ad hunc annum retulit num. XII. quæ Theophanes anno Conſtantini Imp. XXV. ſcribit, Conſtantinum ſc. juramentum ab omnibus Imperio ſubditis exegiſſe, ne *quiſquam Imagini Venerationem exhiberet*. Nam tam Theophanes quam Nicephorus in Breviario produnt, Imperatorem poſt Stephani mortem ſubiectos ſibi omnes hoc jurejurando adſtringere voluiſſe. Nicephorus autem, ſicuti Theophanes hoc Martyrium cum Indictione quarta, cum hoc ſc. anno, copulat. Utriuſque errorem inde procedere exiſtimo, quod exilium Stephano irrogatum fuiſſe crediderint poſt prius bellum Bulgaricum ex utriuſque Auctoris calculo anno DCCLX. geſtum; cum tamen nonniſi poſt ſecundum bellum Bulgaricum juxta Stephanum Diaconum Sanctus Stephanus Martyr hac pœna affectus fuerit.

II. Paulus Papa certior factus quod ſex Patricii cum trecentis navibus Conſtantinopoli ſolviſſent, auctique Claſſe Sicula Romam properare, deinde in Franciam irrumpere decreviſſent, literas ipſas, quas ea de re ab amicis acceperat, *Pippino* tranſmiſit per Cuoibertum hominem Francum, qui Romæ tunc erat. Præterea tres ſaltem in Italia Oratores mitti rogavit, qui *Deſiderium* Langobardorum Regem apud Ticinum convenirent, atque inde Romam duo proficiſcerentur Ticino, tertius in Franciam rediret Pippino reſponſum Deſiderii laturus; hic enim nihil eorum reſtituerat, quæ coram Francicis Legatis toties promiſerat ſe redditurum; imo literas ſcripſerat nimis ſeſertas, quas Paulus æque Pippino deferendas curavit: *Agnoſcat Eximietas Veſtra*, inquit Paulus, in Epiſt. XXIV. Cod. Carol. ad Pippinum data, *intimaſſe nobis quoſdam ſinceriſſimos fideles ſpiritalis Matris veſtræ, Sanctæ noſtræ Eccleſiæ, quod ſex Patricii deferentes ſecum trecenta navigia, ſimulque & Siciliaſium ſtolam in hanc Romanam Urbem abſoluti a Regia Urbe ad nos properant. Quid ii velint agere, aut pro qua diriguntur cauſa rei veritatem ignoramus. Hoc tantum nobis nunciatum eſt, quod ad nos progredi, & ad Veſtram ſumme laudabilem Præcellentiam in Franciam ingredi ſunt diſpoſiti, eaſdemque nobis deſtinatas literas infra hac noſtra ſcripta Veſtra Excellentia direximus intuendas. Itaque & hoc conſervanda Eximietati veſtræ innoteſcimus, quod quemadmodum in præſentia Miſſuum veſtrorum conſtitit cum Deſiderio Langobardorum Rege, ut noſtras Romanorum juſtitias ex omnibus Langobardorum Civitatibus plenius primitus acciperemus, & ita poſtmodum ad*

Paulus PP. Pippino ſignificat Græcos mittere Claſſem in Italiam.

Miles ejuſans cultum SS. Imaginum divinitus punitus.

Væ tibi (inquiunt) qui in idololatriam proruiſti: confeſtim itaque eum apud ſummum Thraciæ Præfectum deferunt. Qui cum de eo quæſtionem habuiſſet, nulla interpoſita mora, eum ad Imperatorem miſit. Is vero cum accuratius eum examinaſſet, atque recuperatæ valetudinis modum intellexiſſet, pro ea, qua laborabat ſtoliditate, non intellexit. Verum quod ipſi ſummo ſtudio erat, percunctabatur eum, qui morbo liberatus fuerat, an in ſimulacrorum cultu perſtaret. Qui cum ingenti pœnitudine ſe affici, atque hujuſmodi ſimulacra execrari, dixiſſet: Tyrannus, ut ei impietatis mercedem referret, Centurionem eum creavit. Cæterum vindex Dei juſtitia e veſtigio ingratum illum perſecuta eſt: nam cum ſtatim ab aula reverteretur, atque in equum conſcendere pararet, ille ſubito ſaltitans, in terram ipſum proſtravit, atque contrivit; nec calcibus in eum inſilire deſtitit, quoad ille ingratam animam evomuiſſet.

VI. Stephanus revocatus in carcerem detruditur.

Tyrannus igitur tanquam hinc arrepta anſa, ſanctum virum quamprimum e Proconneſo ad ſe adduci jubet; illud addens, quod ne exilio quidem mulctatus ſibi temperaſſet, quin plebem idolis cultum adhibere doceret. Cum ergo illinc abductus eſſet; ut in Phiala per quam obſcuro ergaſtulo tum vinctis ferro manibus, tum pedibus ad lignum ferro aſtrictis includeretur, edixit. Interjectis autem quibuſdam diebus, ad Heliacum, qui Pharus dicitur, duobus tantum primarii ordinis viris comitatus, ſanctum virum præſto eſſe, jubet. Cum autem ad eum idem ſanctus Stephanus ductus fuiſſet, a pio quodam viro nummum petit, eumque cucullæ ſuæ furtim impoſuit.

Tyrannus itaque cum eum vidit, exclamare cœpit: O vim mihi illatam, o calamitatem, o arrogantiam! Videte a quonam Imperium meum contumelia afficiatur, a quonam ludibrio habeatur. Cum autem vir ſanctus nihil omnino reſpondiſſet, verum humi defixus hæreret: Tyrannus eum iracunde proſpiciens, ignemque (ut dici ſolet) ſpirans, atque ut ipſi in more poſitum erat, manum in orbem contorquens, alteque exclamans: Non mihi reſpondes (inquit) ſceleſtum caput? At ille: Si me ita leviter condemnare in animo habes, Imperator, ſupplicio quam celerrime affice. Sin autem huc me idcirco adeſſe juſſiſti, ut me interrogares, ac viciſſim audires: iracundiam lenitate tempera, atque æquo animo & interroga, & audi. Tum Imperator: Dic age, quibuſnam paternis decretis minime paruimus, ut apud te in hæreticorum numero cenſeamur? Quoniam (inquit ille) venerandarum imaginum picturam multis ante temporibus a divinis Patribus traditam, ſcelerate ab Eccleſiis ejeciſtis. Tyrannus autem: Ne hac, inquit, imaginum picturas dicas (neque enim ſunt) ſed plane idolorum picturas: Quidnam porro idolis cum Sanctis commune eſt?

Conſtant. cum Stephano congreſſus.

VII. Stephani defenſio pro imaginibus.

Hic vero ſanctus vir ille: Non, inquit, cum imagines adoramus, materiæ cultum aut venerationem tribuimus: verum imaginum honor ad exemplar tranſit, quemadmodum a Baſilio dictum eſt. Quid (inquit Tyrannus) æquumne eſt ea, quæ a Patribus ante prædicata ſunt, quæque & multa & perobſcura ſunt, ut neque mente comprehendi, neque verbis ullis explicari poſſunt, per colores in ſenſum cadentes exprimere, atque in materia adorare, cum eorum eſſentia nemini, niſi quantum ad infinitatem (ut Gregorii verbo utar) attinet, explorata ſit? Minime vero (ait ſanctus vir) Ecquis enim mor-

ta-

PAGIUS

vicem ex omnibus noſtris Civitatibus integras Langobardis faceremus juſtitias, fretì in hujuſcemodi ejus pollicitatione, quam in præſentia prædictorum Miſſuum veſtrorum exhibuit, noſtros Miſſos direximus ad eaſdem recipiendas faciendaſque juſtitias. Ipſe vero varias exhibens occaſionum verſutias, nequaquam nobis primitus, ut conſtitit, plenarias de omnibus ſuis Civitatibus facere voluit, quas exquirimus juſtitias, & itidem ſuas in integro ex omnibus noſtris Civitatibus recipere; ſed ſingillatim tantummodo de una Civitate facere, & de alia recipere maluit, volens per hoc dilationem inferre, ne pars noſtra Romanorum propriam conſequatur juſtitiam.

III. Et Deſiderium Regem Langob. ſibi noluiſſe ſatisfacere.

Et ecce noſtri Miſſi nihil impetrantes ad nos ſine effectu reverſi ſunt, & plures deprædationes ex tunc, atque multa & inaudita mala, in noſtris immiſit finibus. Unde ecce ſuas confeſtim direxit literas, per quas confidens in ſua ferocitate, Deum præ oculis non habens, nec Beatum Principem Apoſtolorum Petrum metuens, comminationes nobis direxit, & inania detractionum verba pertulit, quæ & de præſenti infra hanc noſtram exarationis ſeriem veſtro præfulgido & a Deo inſtituto Culmini direximus, &c. De omnibus vero ſubtili enarratione, præſenti Coniberto, veſtro fideliſſimo Vaſſo, injunximus cuncta liquidius veſtræ Regali potentiæ ſuggerere. Sed & hoc obnixe poſtulamus benignam Excellentiam Veſtram, ut Miſſos veſtros aptos, quales vobis placuerint, ad nos dirigere debeatis, qui in noſtro inveniantur eſſe auxilio. Unus tamen ex eis uſque Ticinum properare debeat, ut dum cum Deſiderio Rege locutus fuerit, quidquid eis in reſponſis reddiderit, Veſtra Excellentia enunciet. Reliqui vero duo cum veſtro diſpoſito & ordinatione apud nos conjungere feſtinent, ut in noſtro, ut dictum eſt, conſiſtant auxilio.

IV. Significat etiam Deſiderium Digiſiones ſuas vaſtaſſe.

Antequam in *Pippini* manus hæ venirent literæ, ſcripſit ei *Deſiderius* nihil a Langobardis tentatum contra Romanum Pontificem. Quod ubi *Paulus* per Andream & Gundericum a Pippino directos reſciit, eos cum Deſiderii Legatis coram ſe vocavit in colloquium, totoque negotio palam facto quam primum in Fran-

ciam

talium, qui quidem mentis compos ſit, divinitatis naturam, quæ & materia caret, & omnem mentis captum fugit, coloribus & materia conflatis pingi poſſe, dixerit? Cujus enim forma ac mente quidem delineari poteſt: quonam tandem modo ipſa coloribus exprimi queat? At nos cum Chriſtum in imagine pingimus, divinitatis naturam haudquaquam pingimus, verum Theandricam ejus formam, quæ in noſtra ſpecie apparuit, quamque Apoſtolicæ manus contrectarunt; quemadmodum alicubi ait Theologus Joannes (a): Quod vidimus, & manus noſtræ contrectaverunt.

(a) 1. Joan. 1.

VIII. Hic attende, Lector, non tantum pingi non debere divinam naturam, ſed nec poſſe, quod incorporea cum ſit, non cadit ſub ſenſibus. Cæterum haud erroris arguenda ſancta Eccleſia eſt, quod Patrem & Spiritum ſanctum expertes corporis per imagines repræſentare coloribus conſuevit: ſiquidem corporeas illas imagines ipſa per picturam repræſentat, quibus ſanctis Patribus per viſum innotuere. Quod enim oſtenſus eſt Danieli (b) Antiquus dierum ſedens in throno: eamdem S. Eccleſia ſimilitudinem reddit, dum Patrem ipſum per ſenis imaginem coloribus repræſentat. Sic de ſpiritu ſancto, uti apparuit, ſive per columbæ ſpeciem, ſive per ignem, ſive per aquam, ita pariter pingi ab Eccleſia conſuevit. Dicendum id ipſum de Angelicis ſpiritibus, qui licet inviſibiles nobis ſint, per viſibiles tamen, quibus apparuere, formas, & ſicut Moyſi (c) præceptum eſt in Arca, aliiſque in locis effigiari: ita & Catholica Eccleſia ex prototypo per colores eas imagines deducere conſuevit. Ut plane omnes imagines, quæ per characteres ſtylo ſcriptæ eſſe in ſacris litteris, reperiuntur, eaſdem penicilio coloribus reddere eſſe licitum, judicetur: id namque pure pieque ſemper ſancta Eccleſia cuſtodivit, quæ & ante adventum Chriſti, juſſu Dei, incorporeos ſpiritus, & inviſibiles per imagines (ut ſæpe dictum eſt) repræſentavit. Sed redeamus ad Stephanum, ſerio graviterque admodum cum Conſtantino Imperatore cauſam agentem his verbis:

(b) Dan. 7.

Incorporea etiam pingi poſſe, & juſſa a domino ſculpi.

(c) Exod. 25.

IX. *Quod ſi mihi dictum illud Moyſis (d) in medium protuleris: Non facies tibi ſimilitudinem ullius rei, tam ex iis, quæ in cælo, quam ex iis, quæ in terra ſunt: hunc tibi Moſem oſtendo, duorum Cherubim effigiem auro efficientem. Quibus de rebus ad hunc quoque modum divinus Apoſtolus diſſeruit (e): Et Cherubim obumbrantia Propitiatorium. Quin ipſum quoque Propitiatorium, & Tabernaculum teſtimonii, & ſancta ſanctorum, an non cæleſtium figuram exprimebant? quemadmodum idem Apoſtolus rurſus ait: Umbræ cæleſtium deſervivimus. Quid igitur ſceleris admittimus, cum Chriſti formam humanitus aſpectam in imaginem pingimus, & adoramus? Quid autem? An cum Crucem, etiam, ex quacumque tandem materia confecta ſit, adoramus, rei conditæ cultum adhibere videmur, adorationem materiæ tribuentes? Sed & templa ſancta, & ſacroſancta vaſa a nobis adornata nullam nobis reprehenſionis notam inurunt, ſiquidem ea per Chriſti invocationem in ſancta mutari perſuaſum habemus.*

(d) Exod. 20.

(e) Hebr. 9.

Reſpondet ad tacitas objectiones Stephanus.

Quid? An tu quoque corporis & ſanguinis Chriſti antitypa ab Eccleſia proſcribes, ut quæ imaginem, & verum figuram † teneant? quæ & adoramus, & oſculamur, & eorum perceptione ſanctitatem conſequimur. Vos igitur inter ſanctum, ac profanum minime diſtinguentes, Chriſti imaginem non ſecus atque Apolli-

† Figuram & imagine m ſic appellat corpus, & ſanguinem Chriſti, quod ſcilicet ſub ſpecieb. panis, & vini idem Chriſti corpus, & ſanguis repræſentetur, quibus & continetur.

PAGIUS ciam remiſit, cum alia Epiſtola, quæ XIV. eſt Cod. Carol. quave apud Pippinum de mendacio Deſiderii graviter queſtus auxilium petiit, quia Langobardi Senogalliam ferro & igne vaſtarant, cæſis incolis abactaque præda, nec minori clade Caſtrum Valentis in Campaniam jam percuſſerant: *Quas præclara Excellentia Veſtra miſit literas*, ait Paulus, *afferentibus Andrea & Gunderico ſolertiſſimis Viris Chriſtianitatis veſtræ Miſſis, acceptantes ſuſcepimus*, &c. *De eo vero quod innotuit Excellentia Veſtra, nobis a Deſiderio Langobardorum Rege eſſe inſinuatum, nullam malitiam vel invaſionem a Langobardis in noſtris partibus fuiſſe illatas, omnino credat nobis benevola Excellentia veſtra non veridice in hoc vobis direxit. Etenim benigniſſime fili & ſpiritalis noſter Compater, Chriſtianiſſime Rex, dum tanta ab eiſdem Langobardis devaſtationes in noſtris finibus ac Civitatibus factæ fuiſſent, & a nobis ex hoc ammonitus fuiſſet, comminationis ſuæ ad nos direxit literas, quas neceſſitate coacti infra noſtras Apoſtolicas literas hoc præterito anno Veſtra Excellentia direximus intuendas. Hoſtiliter quippe in Civitate noſtra Synogalienſi pergentes ferro & igne, quæ extra eamdem Civitatem conſiſtebant, devaſtaverunt, & plurimam exinde auferentes prædam aliquantos ibidem interfecerunt homines. Similiter & in partes Campaniæ, id eſt, Caſtro noſtro, quod vocatur Valentis hoſtiliter irruentes, talia ſicut Paganæ gentes egerunt, de quibus uſque hactenus nequaquam juſtitiam ab eis recipere valuimus. Et ideo Excellentiæ Veſtræ direximus, ut veſtrum annuiſſetis dirigere Miſſum, quatenus ejus præſentia inter partes juſtitiæ perveniſſent, ut non ex hoc aliqua a noſtra vel Langobardorum parte ad eaſdem perveniendum juſtitias perveniret. Unde pro veſtra ampliſſima ſatisfactione ad probationem fecimus, in præſentia prædictorum veſtrorum fidelium Miſſorum cum tantis iniquitatibus, & cognoverunt noſtram veritatem, & eorum mendacium, & ob hoc non poſſumus tantas ab eis nobis illatas malitias tacere, ſed neceſſe nobis Veſtro Regali Culmini, utpote poſt Deum hujus Provinciæ Liberatori, cuncta innoteſcere, quæ per vos omnes*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

linis ſtatuum, Deiparáque item non ſecus ac Dianæ idolum appellare, minime horruiſtis: quin ipſam quoque pedibus protrivistis, & exuſſiſtis. Ad hæc Imperator: O cæca mente perdite, inquit, ac ſupra omnes immemorandos oblivione digne! His imaginibus proculcatis, Chriſtumne proculcavimus?

X. *Cum vero ille vere in divinis rebus ſolers Stephanus in morem eorum, qui bellica laude præſtant, adverſarium ſuomet telo ferire, ac per ea ipſa, quæ dixerat, profligare cupiens, nummum in cucullam immittens, atque inde nummum, in quo impius ille ſculptus erat extrahens; eumque quemadmodum Chriſtus olim, Cæſaris nummum Judæis oſtendens: (a) Cujuſnam (inquit) eſt hæc imago, & ſuperſcriptio? Eo autem mirante, ac reſpondente, cujus tandem alius, quam Imperatorum? Quid (inquit vir divinus) ſi quis eum contumelioſe in terram projectum pedibus terat, pœnas ne aliquas luet? Quidni autem dixerunt ii, qui adſtabant, cum Imperatoriam effigiem proculcet? Ad hæc vir ſanctus, gravem quemdam ex imo pectore gemitum emittens, ac cum magno animi dolore exclamans: O immanem, inquit, cæcitatem! Si pro mortalis Imperatoris forma, & effigie graviſſimas pœnas irrogandas eſſe, dixiſtis: Quas tandem pœnas eum ſubiturum eſſe, putatis, qui Filii Dei, & Matris ipſius effigiem conculcarit, ignique tradere minime dubitarit? Vix hæc dixerat, cum nummum eum pedibus protrivit.*

(a) Matt. 20.

Urget exemplo Stephanus Imperatorem.

XI. *Cum autem ii qui aſtabant, ferarum ritu accurriſſent, ut ſanctum virum præcipitem in mare deiicerent (undux enim, & præceps eſt aſſentatio, dum obſequiis aliquem demereri nimirum ſtudet, mediocritatis omnes fines excedit) Imperator lenitatem ſimulans, quo iracundiæ haudquaquam obnoxius videretur, qui eam ingentem, atque arcanam in animo inſidentem habebat: in præſens quidem eos prohibet, atque ab hujuſmodi conatu abducit: Cæterum ſanctum virum collo alligari, ac manibus a tergo vinciri juſſum ad publicum Prætorii carcerem amandat, ut videlicet ob protritam Imperatoriæ imaginem pœnas, a lege conſtitutas, lueret. Hæc nimirum lenis ille ac facilis, cunctoſque injuriarum oblivione ſuperans. Namqui Chriſti imaginem proculcarant, atque in ignem conjecerant, ei ſuæ imaginis vindices ſedebant, atque ultricem hujuſce facinoris legem proferebant. Et quis autem amentiam eorum ſatis rideat, immo potius eorum vecordiam, & cæcitatem ſatis deplorare queat?*

Detructus in publicum carcerem Stephanus.

At ſpiritu divino majorem in modum afflatus Stephanus, ſimulatque vel ipſum carceris limen attigit, pectore incaleſcens atque ab eo, quo præditus erat, perſpicaci ſpiritu concitatus dierum ſuorum metam in lingua ſua loquutus eſt, his verbis utens: Hæc eſt præſentis vitæ meæ requies: Hic enim ſaltem uſque ad extremum ſpiritum habitare, neceſſe eſt: quoniam pro imaginis Chriſti honore hanc ſedem elegi ſecundum illud Davidicum: (b) Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hic habitabo, quia elegi eam. Quoniam autem uſque ad annum Domini ſeptingenteſimum ſexageſimum ſeptimum in Prætoriano carcere nimirum uſque ad obitum egiſſe Stephanum, Acta ejus Martyrii tradunt, cum nonniſi poſt ſequentem annum necatum conſtet; carcerem illum Prætorianum anni unius ſequenti potius anno contigiſſe videri poteſt, de quo ea, quæ ſunt digna memoria ſuo loco anno ſequenti opportunius dicturi ſumus.

De exitu ſuo vaticinatur.

(b) Pſal. 38.

Jam vero reliqua, eadem quarta Indictione Conſtantinopoli ab eodem Conſtantino Imperatore adverſus cultores ſacrarum imaginum, & religioſos monachos geſta, a Theophane relata videamus, ait enim: *Multos etiam Principes ac milites accuſatos, quod imagines adora-* XII.

PAGIUS

nnis iſtius Provinciæ a vobis redempta populus ad ſuam pertingere valeat juſtitiam. Baronius anno DCCLXVII. num. II. citat utrioſque Pauli Papæ Epiſtolæ argumentum, Epiſt. XVII. & XXVII.

V. Annaliſta Metenſis hoc anno ſcribit: *Principes Francorum, qui commorabantur in partibus Burgundiæ, multa certamina contra Aquitanios & Vuaſcones habuerunt. Nam Vuaifarius Mancionem Comitem conſobrinum ſuum ad inſidiandum Francis cum manu valida direxit. Cui occurrerunt Pippini Regis Comites Auſtraldus & Galemannus, initoque certamine ipſum Mancionem cum plurimis ſociis ſuis interfecerunt. Hilpingus quoque Comes Arvernorum cum magna multitudine irruit in pagum Lucovienſem, cui occurrit Adalardus Comes Cabillonenſis cum cæteris Comitibus, fortiterque certamen inierunt. In quo prælio cum innumerabilibus interfectis, Hilpingus quoque cecidit. Amanugus etiam Comes dum in partibus Turonorum vaſtandis veniret, ab hominibus Vulfardi Abbatis Monaſterii S. Martini interfectus eſt. Remiſtanius vero avunculus Vuaifarii ad Regem Pippinum confugit: quem Rex benigne ſuſcipiens, multis muneribus honoravit. Eodem anno Rex Pippinus Conventum habuit ad Attiniacum villam, & eo anno in nullam partem exercitum duxit. Celebravit autem Natalem Domini in Aquiſgrani & Paſcha ſimiliter.*

Anno VI. belli Aquitanici.

Conventum *Attiniacenſem* hoc anno habitum memorant etiam Regino in Chronico, & Annaliſtæ Loiſelianus, Bertinianus, & Eginhardus in Annal. nam in Appendice ad Continuationem Fredegarii, quæ hoc & præcedenti anno in Galliis geſta præpoſtere, & valde confuſe narrantur. Hujus Conventus meminit Vandelbertus Diaconus & Monachus Prumienſis qui ſæculo ſequenti vixit, in fine libri, quem de miraculis Sancti Goaris Heremitæ compoſuit, quem recitat Mabillonius Sæc. II. Benedi-

VI. *Conventum Attiniaci Pippinus celebrat.*

Adverſus SS. Imagines juramentum exigitur. *varent, diverſis pœnis affecit, & immaniſſimis tradidit verberibus. Jusjurandum etiam generale ab omnibus, ſub Imperio ſuo degentibus, exegit, ne quiſquam adoraret imagines, cum quibus & Conſtantinum falſi nominis Patriarcham ſuper ambonem aſcendere, & exaltare pretioſa ligna, & jurare fecit, quod non eſſet ex eis, qui adoraret imagines. Cui mox ut exmonachus Stephanites efficeretur, perſuaſit, & carnibus veſceretur, atque ad menſam regiam citharædos admitti pateretur. Sed non in longum tardata ultio, hunc homicidam debitis pœnis tradidit.* At quænam iſta fuerit, ſuo loco dicetur anno ſequenti. Prætet alia ſacrilegia, execrandum facinus idem Conſtantinus Imp. adiecit, ut nobilem Eccleſiam S. Pelagiæ Martyris fuerit demolitus, locumque illum damnatorum ſepulturæ ſubiecerit. Hæc Cedrenus hoc anno.

Se-

PAGIUS diſtino. Ait enim *Aſſuerum* Abbatem primum Monaſterii Prumienſis anno DCCLXII. conditi ad illum veniſſe, & a Pippino Rege obtinuiſſe Cellam ſeu Monaſterium Sancti Goaris, paulo ſupra confluentes Moſellæ & Rheni ſitum: *Cum quadam tempore;* inquit Vandelbertus, de Aſſuero loquens, *iter a Monaſterio* (nempe Prumienſi) *in Vangionum Provincia ageret, & occaſione via ad Sanctum Goarem declinaſſet, ubi tum Rectoris nomine præerat quidam Erpingus nomine, neque commoditatem aliquam rerum neceſſariarum naciſci potuiſſet, rem, ut erat geſta, paulo poſt Principi retulit peſſimum eſſe dicens eo loco humanitatem hoſpitalitatis omnem negari, ubi quondam ſub Beato Viro* (ſcilicet Goare) *ſingulariter virtus eadem viguiſſet. Pollicitur Rex fore hæc emendanda cum temporis opportunitas arriſiſſet. Itaque non multo poſt poſitus in Palatio quod Attiniacum vocatur, cum ad generalem populi Conventum ſimul Abba Aſſuerus veniſſet, evocatum ad ſe Princeps ſuper his, quæ de Cella Beati Viri dicta ab eo fuerant, commonefacit, eique regendam committit.* Ab eo tempore hæc Cella Monaſterio Prumienſi conjuncta remanſit. Vandelbertus vero in proœmio laudati libri ait, ea tantum a ſe commemorari, *quæ ab annis plus minus VI. & LXX. geſta noſcuntur*, & ſub ejuſdem libri finem aſſerit, ſe narrationem ſuam perducere *ad annum DCCCXXXIX. Incarnationis Dominicæ.* Quare cum nullus Conventus Attiniaci per hæc tempora habitus fuerit, niſi annis DCCLXII. & DCCLXV. Vandelbertus non niſi de ultimo intelligi poteſt, ſatiſque ipſemet indicat, numerum illorum annorum LXXVI. non rigoroſe a ſe determinari, cum dicat, *plus minus VI. & LXX.* Labbeus Tom. VI. Concil. & Coſſartius hoc anno num. II. & ſeqq. ad ſecundum hunc Conventum Attiniacenſem perperam referunt, quæ ad priorem pertinent, ut ibidem oſtendimus.

Anno gratiæ DCCLXV. Ethelwvaldus Mollo, Rex Northanhumbrorum cum Oſwinum Ducem fortiſſimum ſibi rebellantem peremiſſet; non multo poſt idem ex hac Vita deceſſit; cui Ealredus trinepos Idæ ſucceſſit VIII. nonis, inquit Weſtmonaſterienſis. Initium *Ealredi*, ſeu *Alredi*, vel *Alcredi*, vel *Alucredi* hoc etiam anno collocant Continuator Bedæ, Hovedenus, & Analiſta Mailroſenſis. VII. *Moritur Ethelwvaldus Rex Northumbriæ.*

Facta hoc anno Tranſlatio Reliquiarum SS. Naboris, Nazarii & Gorgonii, ut anno ſuperiori dictum eſt.

I. SEquenti anno Domini ſeptingenteſimo ſexageſimo ſexto, Indictione quarta, Conſtantinopoli magis magiſque graſſatur perſecutio adverſus cultores ſacrarum imaginum, atque cultores vitæ monaſticæ. Sed primum quam expertus eſt Conſtantinus a Deo vindictam ob ſævitiam adverſus pios, anno ſuperiori, exhibitam, a Theophane iſta audies, qui ait: *Denique duodecimo Kal. Februarii, quartæ Indictionis motus eſt Imperator contra Bulgaros, & direxit ad Achelon duo millia ſexcenta chelandia, extruens ea, & armans ex cunctis militiæ ordinibus. Quæ cum in Thoris ſtationem fixiſſent, flante Aquilone, contrita ſunt pene omnia, ita ut Imperator extenderet retia, & mortuos educere, ac ſepelire præceperit.* His admonitus, tantum abeſt, ut reſipuerit, ut homo peccati deteriora adjecerit. Nam ſubdit:

Claſſis Imper. male periit.

Porro decimo ſexta Kal. Septembris, ejuſdem quartæ Indictionis publice diffamavit, & dehoneſtavit habitum monachorum in hippodromo præcipiens unumquemque monachum manu tenere mulierem & taliter tranſire per hippodromum ſumptis injuriis ab omni populo cumulatis. Hæc in monachos.

Infamat monaſticum ordinem.

II. *Similiter (ſubdit Theophanes) & octavo Idus Septembris ducti ſunt ad ludos Circenſes Principes decem & novem, & dehoneſtati ſunt, quaſi mala contra Imperatorem conſiliati fuerint, non veraciter accuſati, ſed, quia invidebat eis, eo quod eſſent formoſi, & robuſti, & ab omnibus collaudati. Quibuſdam vero ex eis & ob religionem tentis, eo quod ad prædictum incluſum Stephanum eſſent ingreſſi, & paſſiones ejus publice divulgarent, quos & interfecit. Quorum præcipui ſunt Conſtantinus Patricius, & dudum Logotheta Dromi, cui nomen impoſuit Podopagurum & hujus frater Strategius Spatharius, & Domeſticus Excubitorum, Antiochus Logotheta Dromi factus, & Prætor Siciliæ, David Spatharius, & Comes obſequii, Theophylactus protoſpatharius, & alii, quos cum in Hippodromo ludo palam traduce, & ab omni populo conſpui, & maledici feciſſet, ſententiam dedit: & illos quidem duos fratres Conſtantinum, & Strategium, intra venationis ſepta capitis animadverſione punivit, multo ſuper eos univerſæ plebis facto lamento: adeo ut cum hoc didiciſſet Imperator, indignaretur, & Procopium Præfectum cæderet, & ab adminiſtratione depelleret, tamquam id fieri permittentem: cæteros autem oculis privatos in exilium deſtinavit, quos & per ſingulos mittens, cum eſſet & omni crudelitate plenus, ad loca, in quibus degebant, catenis & flagris vapulare, jubebat.*

Viri nobiles dira paſſi.

III. *Porro tertio Kalendas Septembris ejuſdem quartæ Indictionis, inſaniens idem malevolus adverſus æquivocum ſuum, & conſentaneum ſuum Patriarcham; & inventis quibuſdam clericis, ac monachis, inſtruxit illos, ut dicerent: Audivimus Patriarcham cum Podopagurum adverſus Imperatorem loquentem. Et miſit eos ad Patriarcham, ut arguerent illum. Cumque ille negaret, fecit eos ad pretioſa ligna jurare, fatentes, ac dicentes: A Patriarcha hæc maledicta audivimus. Inter hæc ergo miſit, & bulla ſignavit Patriarcham, & hunc exilio relegavit apud Hiberium, & rurſus apud Principem inſulam.* Inſuper Theophanes inferius eodem anno de perſecutoris inſatiabili crudelitate hæc addit:

Patriarcha hæreticus digna paſſus.

Is autem, qui Chriſtianis ineffabilibus Dei judiciis imperabat, fortaſſis ut Jezabel quædam, vel veſanus Achab, multo pejora, quam Arabum ſit inſania, ſub Imperio ſuo poſitis Orthodoxis Epiſcopis, monachis, laicis, prælatis, atque ſubjectis oſtendit: ubique interceſſiones ſanctæ Virginis & Dei Genitricis, & omnium

Copronymus alter Achab.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6259.

☉ 19. E. ☽ 7. P. 6. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 766.

PAULI PAPÆ 10.

CONSTANTINI COPRONYMI 47. & 26.

LEONIS IV. 16.

PAGIUS SÆC. VIII Anno Æræ Hiſpan. DCCCIV. Anno Hegiræ CXLIX. inchoato die 16. Febr. fer. 2. A.C. 766. I.

AN NUM. I. ad XIV. Theophanes anno Conſtantini Imp. XXV. & XXVI. priori Kalend. Septem. præcedentis Chriſti anni, poſteriori Kalend. Septemb. currentis Chriſti anni inchoatis agit de Martyrio S. *Stephani Junioris*, de Monaſtico habitu, inſtitutum publice traducto in Circo, de pluribus Viris illuſtribus Conſtantini Imp. crudelitate morti traditis, variiſque ejus erga Sacras Imagines & Sanctorum Reliquias irreverentiis, quæ Baronius ex Verſione Anaſtaſii in medium adducit. Idem narrat Nicephorus in Breviario. Ait inter cætera Theophanes, *menſe Auguſti die triceſimo Indictione quarta*, quæ in curſu fuit uſque ad Kalend. Septemb. Imperatorem Conſtantino Patriarchæ ejuſdem ſententiæ conſorti accuſatores ſubornaſſe, ipſumque poſtea in exilium miſiſſe. Paulo poſt ſubdit: *Cæterum menſe Novembris die decimo ſexto quintæ Indictionis Nicetas a Sclavis originem ducens Eunuchus, præter fas Canonum Conſtantinop. Patriarcha Imperatoris*, ſuf-

Sævit Conſtantinus Imp. in Proceres & in Defenſores Sacrarum Imaginum.

Digitized by Google

omnium Sanctorum in ſcriptis, ac ſive ſcripto ut inutiles repellens, per quas nobis manat omne ſuffragium; & ſanctas eorum reliquias ciciens, & inviſas reddens. Sicubi inſignis quiſquam audiebatur, ad animarum ſanitatem, & corporum, vel ſicut moris eſt, a pie agentibus honorari: mox mortem adverſus hujuſmodi, tamquam impie agentem, minabatur: ſin autem proſcriptiones, exilia, & tormenta.

IV. Quid in S. Euphemiam ſacrilegus Imperat. *Deo autem gratiſſimum lipſanum, reliquias ſacras ſcilicet, utpote quidam theſaurus poſſeſſoribus habitas, auferebatur, inviſibile de cætero efficiendum. Tale quid & in pretioſiſſimum laudabilis Martyris Euphemiæ lipſanum profanus hic Imperator geſſit: in profundum id cum loculo jacens, non ferens eam ex ſe ſuper omnem populum ſuavitatem unguenti reddentem, & arguentem ejus adverſus intercesſiones Sanctorum deliramenta. Sed Deus, qui cuſtodit oſſa ſibi placentium,*
(a) Pſal. 33. *ſecundum divina (a) eloquia, illæſum hoc conſervavit, rurſus oſtenſurus illud apud Lemnum inſulam. Per nocturnam ergo viſionem apparens, elevandum præcepit, & conſervandum. Sub Conſtantino enim, & Irene piis Imperatoribus, Indictione quarta*, anno Redemptoris videlicet nonageſimo ſexto poſt ſeptingenteſimum *cum decenti honore rediit ad templum ſuum, quod ipſe quidem tamquam inimicus Eccleſiarum, commune fecit armentarium, ſterquiliniumque fore, decrevit. Illi vero repurgatum hoc, iterum ſacraverunt ad redargutionem quidem hujus impietatis, oſtenſionem autem horum pietatis. Hoc autem obſtupendum, & ſcriptura dignum miraculum poſt vigintiduos annos poſt iniqui Principis mortem, una cum piiſſimis Imperatoribus, & Taraſio ſanctiſſimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi ſumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes.* Hæc ipſe.

V. Sed quod dicit Theophanes ſtupendum atque ſcriptura dignum miraculum, ipſum ab ejuſdem temporis ſcriptore (licet nomen non ſit (b) expreſſum) ſcri-
(b) Apud Metaphr. die 11. Jul. ptis mandatum: ſcias, licet in eo a Theophane diſcrepet, dum factum id ſub Leone parente Copronymi tradit, Theophanes vero, ut audiſti, contigiſſe affirmet ſub Conſtantino ejus filio Imperatore. Porro rem geſtam ſic narrat, petens exordium a tranſlatione ejuſdem S. Euphemiæ reliquiarum Chalcedone Conſtantinopolim, tempore Heraclii Imperat. *In eo templo, quod eſt prope id quod dicitur Hippodromum, erant ejuſdem beatiſſimæ reliquiæ integræ, intactæ, illæſæ. E Chalcedone enim cum arca tranſlatæ fuerant Conſtantinopolim, propter eam, quæ tunc fuerat, Perſarum, incurſionem. In arca autem fuerat divina ara collocata, quæ ſuper ſanctiſſimas habebat reliquias. Super eam autem peragebatur intemerati corporis, & ſanguinis Domini Jeſu Chriſti Dei noſtri incruentum myſterium.*

VI. *In eadem vero arca erat parvum foramen, quod etiam ſtat nunc uſque in hodiernum diem, quod intus ferre poteſt quaſi manus hominis magnitudinem. In qua cum ego quoque indignus aliquando auſus eſſem manum inferre, & loculum tetigiſſem, ſenſi bonum odorem, & gratiam apprehendi. Dicam autem quoque cauſam foraminis, quod divino conſilio, & providentia factum eſt. Quando enim venerabiles, & miraculorum effectrices reliquiæ erant Chalcedone, cum impii Perſæ eum locum occupaſſent in diebus Heraclii Imper. moti invidia diaboli, quem colebant; cum palea, & lignorum magnum acervum circa arcam congeſſiſſent: eam ſtatuerunt combuſere cum venerabilibus, quæ in ipſa erant, reliquiis. Sed nihil valuit eorum barbaricum, & dæmoniacum inceptum: cum Deus (prout ſcriptum eſt c) ſervet omnia oſſa eorum, qui propter ipſum decertarunt. Oſſa ergo ejus ignis omnino non tetigit; niſi ſolam, quod cum ex arca forma globi reſiliiſſet, providit, ut facilior daretur ingreſſus ad reliquias iis, qui volunt haurire gratiam curationum, nempe per prius dictum foramen.* De corpore S. Euphemiæ Chalcedone poſito. (c) Pſal. 33.

VII. Quid foramen in ſepulcris Martyrum. Sed quod ad foramen ſpectat, puto Lector, fuiſſe hanc opinationem auctoris potius, quam veram ipſius cauſam. Siquidem longe ante incurſionem Perſarum, oportuit extitiſſe in arca illa veneranda foramen ad hauriendum, quod ex ſacris illis reliquiis fluebat ſanguine mixtum unguentum, ut ſuis locis ſæpe ſuperius dictum eſt. Cum alioqui abſque etiam ejuſmodi ſcaturigine unguentorum ſoleret in ſacris Martyrum loculis foramen relinqui, per quod demitterent ſudariolum, quod S. Gregorius appellat brandeum, quo tactu ſacrarum reliquiarum gratiam curationum haurirent, ipſum vero loco reliquiarum haberi ſoleret. Viſum eſt ejus rei exemplum his diebus, cum hæc ſcriberemus in theca marmorea, in qua foramen ad opus, quo diximus, inerat. Sed de hac inventione dicturi ſumus inferius in Paſchali Pontifice. Modo cœptam proſequamur hiſtoriam.

PAGIUS *ſuffragio conſecratur*. Conſtantinus Monachus & Epiſcopus Syllæi Patriarcha Conſtantinop. ab Imperatore renunciatus fuerat anno DCCLIII. ideoque ſedit annos XIII. non vero XII. ut legitur in Chronico Nicephori & in Tabulis Theophanis. Quod ſi præfata omnia poſt mortem S. Stephani Junioris patrata ſunt, eaque tam a Theophane quam a Nicephoro male alligetur cum menſe Novembri ſuperioris Chriſti anni, hæc anno ſequenti accidiſſe oportet:

VIII. Unguentum miſificum ex corpore S. Euphemiæ.

Erat, inquit, magna fides eorum qui habitabant Conſtantinopoli (ut ſuperius diximus) in templo, & reliquiis omni ex parte benedictæ Euphemiæ: & confluebant omnes, inſtar fluvii haurientes curationes: ex pretioſis enim ejus reliquiis exibat ſanguis plenus bono odore, qui quidem tamquam unguentum a Deo ſuppeditatum dabatur ægrotantibus: & erat quidem fidelibus miraculum terribile, & venerandum; infidelibus autem, & iis qui aliter ſentiebant, dedecus, & ignominia.

Imperator ſacrilegus quid in Martyrem.

Tunc autem ille execrandus, & perniciosus Imperator temeraria uſus audacia, noctu ingreſſus cum quibuſdam, qui erant ſuæ ſectæ, impetum fecit in reliquias omni ex parte benedictæ Martyris Euphemiæ: & cum arcam aperuiſſet, abſtulit reliquias benedictæ Martyris, cum loculo, qui eas continebat. Cum parata autem haberet alia oſſa mortui exſiccata, ea jecit intra arcam, & cum eam rurſus texiſſet, receſſit. Venerandas autem benedictæ Euphemiæ reliquias cum ligneo loculo depoſuit in quadam domo oratoria ex iis, quæ illic erant in Regia. Quamobrem ejus ſorores, & filiæ, aromatibus unguentis & luminibus ea adorabant clanculum propter inſignem gratiam, & miraculorum magnitudinem.

IX.

*Cum hæc reſciviſſet ſceleratus, trajecit in Buſoleontem, & Ferreum carcerem, & projecit in fluctum maris. Et die ſequenti cœpit adverſus benedictam Euphemiam movere ſuam ſceleratam, & execrandam linguam, eam inſectans, & dicens: Abite, & videte quantum errabant, qui dicebant, eſſe ſalvas, & integras benedictæ Euphemiæ reliquias, & eas afferebant effundere unguenta. Illi autem cum abiiſſent, & vidiſſent, non eſſe in carne pretioſas Euphemiæ reliquias ſed arida, quæ ab ipſo projecta fuerant oſſa: ea conſpuerunt, & maledictis ſunt inſectati. Dum fraudem autem, & ludibrium, & meras nugas dixiſſet eſſe curationes, arcam everterunt, & cum ea arcam ſanctam, templumque * deſtruunt. Eduxerunt vero arcam extra ſuggeſtum, quod erat habitaculum virorum qui non erant baptizati & erant ineruditi. Eos autem, qui erant bello capti ex Gentibus, & Regia dabantur ſpolia, illic exonerabant. Alii autem armorum opifices, & ſordidarum, ac illiberalium artium artifices, cum fixiſſent in eo fornaces, fecerunt domum ſæcularem, quæ aliquando fuerat templum. In ſancto autem ſuggeſto utpote loco occulto, requiſita corporis facientes excrementa corporis deponebant. O mi Chriſte, tuam tunc patientiam! Hæc ego quoque poſtquam vidi totus plenus lacrymis, & ejulatu egreſſus ſum, admirans omnipotentis Dei tolerantiam, atque permiſſionem. Et hæc quidem facta ſunt tempore prædicti impii Imperatoris.*

* deſecrunt. Profanatio loci ſancti.

X. Reliquiæ S. Euphemiæ repertæ.

Sed quoniam Dominus eſt virtutum, qui invictam habet potentiam, & vires, quæ ſubſannari nequeant (Deus enim re vera non irridetur) audiamus, quid Chriſtus Deus noſter providit in reliquiis benedictæ Euphemiæ. Nam dum eæ jactatæ ſunt in mare, providentia Dei ſummæ miſericordis, cymba quorumdam duorum fratrum virorum piorum egreditur e portu Sophiarum, quæ dicuntur. Et dum ipſi parum quid e portu navigant: ecce loculus (quem, ligneum fuiſſe, dictum eſt) qui cum fluento deſcendebat, fuit prope navem. Extractus itaque fuit a viris illis piis, & repoſitus in navigio, ipſis exiſtimantibus, ſe mundanum aliquem ferre theſaurum. Sublatis autem velis, navigarunt, ut exirent in æſtu Abydi. Cum autem parum aperuiſſent loculum: vident reliquias, & ſuavi odore repleti, ſunt admirati, neque ſciebant, quid agerent, niſi quod ſolummodo invocabant Dominum, ut eis revelaretur, ſanctum ne eſſet, an commune.

Cognitæ reliquiæ, eſſe.

Illa autem nocte vident gloriam maximam, & lumina, & cereos, & viros candidis veſtibus indutos, & Chriſtum laudantes. Rurſuſque bono odore repleti nautæ, agnoverunt, eas eſſe ſanctas reliquias. Magno ergo gaudio affecti, clam profecti ſunt propter metum Tyranni, ut theſaurum ferrent in ſuam patriam. Poſtquam autem veniſſent in inſulam, quæ dicitur Lemnos, accidit eis magna tempeſtas; & cum incidiſſent in promontorium inſulæ, in quo fuit aſper locus, & plane aptus ad naufragium, de ſalute deſperabant. Cum Deus autem per interceſſionem benedictæ Euphemiæ corripuiſſet navem una cum fluctibus, ſuperato periculo, inventi ſunt in loco tranquillo, & cum Deo gloriam emiſiſſent, convenientem honorem tribuere reliquiis.

XI. Quomodo detectæ eſſe S. Euphemiæ.

Angebantur autem, & dubitabant, cujuſnam eſſent Sancti reliquiæ. Illa autem nocte acceperunt revelationem reliquiarum per ejus nominis enuntiationem. In illa enim inſula ſanctæ Glyceriæ jacebant reliquiæ. Dicta autem nocte viſa eſt egredi ex inſula Chriſti Martyr Glyceria, & hac e navi exiiſſe, & ſe invicem eſſe complexæ. Et cum dixiſſet, quæ ex inſula erat ingreſſa, ei, quæ e navi exierat: Salve Martyr Chriſti Euphemia benedicta, & ſe invicem ſalutaſſent; rurſum per ſe recedebant. Tunc e ſomno excitati, cum lacrymis, & gemitibus pretioſas acceperunt reliquias, & loculum ſunt amplexi præclari naucleri Sergius, & Sergonas (hæc enim erant eorum nomina:) cum fuiſſet autem dies, enavigarunt, volentes ire in ſuam patriam. Et

cum

cum proceſſiſſent uſque ad viginti circiter milliaria, vento ſpirante contraria, vel inviti reverſi ſunt in locum, unde ſolverant. Rurſus vero cum paucis poſt diebus experire voluiſſent, uterentur ſecunda navigatione: iterum reverſi ſunt. Hoc enim cum ſemel, bis, terque probaſſent, nec ullo modo poſſent in ſuam ire patriam; reverſis, & ad portum appulſis, illa nocte viſa eſt illis Chriſti Martyr Euphemia, dicens: Cur contenditis me hoc, & illuc circumagere? nolo ulterius progredi; neque hinc eo proficiſci, quo me vultis ducere. Hæc cum dixiſſet: rurſum dixit eis: Non ſatis fuit, quod Chalcedone tranſlata ſum Byzantium, & in mare projecta fuerim, & hic ſteterim? Cur autem me vultis circumagere in partes inferiores? hoc a me quidem fieri non poteſt. Nolite hoc facere, ſed facite ut hic quieſcam.

XII. Non quievit manere ſemper in Lemno S. Euphemia. *Hæc cum audiſſent, bonum capientes conſilium, & quæ jubebat Martyr, impigre exequi ſtatuentes, ædificaverunt domum oratoriam, & cum omne anos navigii conſumpſiſſent, & ſuas facultates Deo, & Martyri obtuliſſent, ſeipſos totonderunt, dicentes: Non dimittemus, o benedicta Martyr, tuas venerandas reliquias, ſed hic uſque ad vitæ terminum tuis reliquiis divioiſſimis aſſidebimus. His ita geſtis, ſanctiſſimus Lemni Epiſcopus venerandum templum ædificarat in illis temporibus. Viſum eſt ergo, ut illic portarentur ſacræ B. Euphemiæ reliquiæ ad dedicationem templi, quod ab eo conſtructum fuerat. Et cum ſupplex fudiſſet preces, & veniſſet ad reliquias benedictæ Euphemiæ, & illic totam noctem tranſegiſſet: ab eo viſa eſt in ſomnis Martyr Chriſti, dicens: Ne aggrediaris facere, quod ſtatuiſti: non obediam enim hac in re tuæ ſanctitati; ſed abi ad ſororem meam, & in martyrio ſociam Glyceriam, & ego illam rogabo: ipſa enim ſe tibi tradet ad hoc, ut impleas, quod deſideras. Experrectus autem ſanctiſſimus Epiſcopus, fecit ut ei juſſerat benedicta Chriſti Martyr. Et hæc quidem facta ſunt illis temporibus.* Vere (ut Theophanes dixit) ſtupendum, & ſcriptura dignum miraculum. De tranſlatione autem, ejuſque revectione Conſtantinopolim in locum priſtinum, ex eodem auctore inferius ſuo dicturi ſumus tempore, quo id fieri contigit. Sed quæ ſunt anni hujus reliqua, proſequamur.

XIII. Nicetas pſeudo-epiſcop. Conſtantinop. *Hoc eodem anno* (idem ipſe inquit Theophanes) *ſexto Kalendas Decembris ejuſdem quintæ Indictionis, cœpta menſe Septembris, decreto Imperatoris promovetur Nicetas Eunucus e ſclavis ortus irregulariter, Patriarcha Conſtantinopoleos.* Et inferius: *Eadem die, & Indictione quinta provehit ſui ſenſus Prætores, & operarios, ſua nequitia condignos, Michaelem ſcilicet Edeſſenum in themate Orientalium, & Michaelem Laconodraconem in Traceſios; ſuper Bucellarios vero Manem, a mania, id eſt, inſania, nominatum. Sed quis eſt idoneus ad enarrandum horum ſcelerata piacula, quæ partim a nobis in ſuis perſtringuntur locis? omnia enim opera ſi conſcribentur, quæ ad rationem imperantes ſunt effecta, nec ipſum arbitror (ut proprie cum (a) Evangeliſta dicam) capere mundum eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Hactenus res anni hujus Theophanes.

a) Jo. ult.

XIV. Monachi Confeſſores in carcere detenti. Sed inviſamus degentem in carcere Stephanum Confeſſorem, de quo poſt illa, quæ dicta ſunt anno ſuperiori, hæc in ejus Actis, ſcriptis mandata, fideliſſime reperiuntur: *In interiore carcere concluſos eximiæ virtutis monachos trecentos quadraginta duos, ex variis locis collectos, atque in eodem carcere condemnatos invenit, qui partim nares, partim aures exectas habebant, partim evulſos oculos, partim amputatas manus, ob id videlicet, quod pro venerandarum imaginum pictura, & erectione lucubrationes edidiſſent. At quidam alii plagarum notas adhuc circumferebant: alii præclaras genas, pice illitas, atque ambuſtas habebant: alii caput ad ludibrium abraſum. Quorum varios ictus, ac multiplices cruciatus divinus Stephanus cernens, patientiæ nomine beatos eos prædicabat; ac contra, lacrymis dignum ſeſe judicabat, ut qui in earumdem plagarum partem cum illis minime veniſſet, nec pro Chriſti imagine membrorum exectionem quoque pertuliſſet.*

PAGIUS II. S. Stephanus Junior anno ſequenti demum obiit. A num. XIV. ad XXI. *Sanctus Stephanus* Junior anno DCCLXIV. qui ætatis ejus erat XLIX. relegatus eſt in inſulam Preconeſum, ut ſupra oſtendimus; Stephanus vero Diaconus in ejus Vita pag. 493. ait, ejus matrem ad eum migraſſe *anno ſecundo ejuſdem habitationis & exilii*. Tum pag. 495. refert, Imperatorem Sanctum Virum e Preconeſo redire juſſiſſe, huncque *per undecim menſes quos in Prætorio exegit*, paululo panis & aquæ bocalibus tribus vixiſſe. Tandemque ſcribit Stephanus Diaconus: *Porro Sanctus Dei Martyr Stephanus obiit quinquageſimo tertio ſuæ ætatis anno, menſe Novembri, die vigeſima octava.* Quare cum anno DCCXV. poſt diem XV. menſis Auguſti, quo Sanctus Germanus conſecratus eſt Patriarcha Conſtantinop. in lucem prodierit, Martyrium ejus anno tantum ſequenti conſignandum juxta Stephanum Diaconum & Metaphraſtem, quem ſecutus eſt Baronius. Stephani autem Diaconi auctoritatem hac in re potiorem videri quam Theophanis & Nicephori Patriarchæ, jam anno ſuperiori diximus. Inſcriptus eſt Martyrologio Romano ad diem XXI. Novemb.

XV. Carcer converſus in monaſterium.

At divini illi Patres, ut primum ſanctum virum conſpexerunt, ad eum tamquam ad magiſtrum, & præceptorem acceſſerunt, ut ab eo ſalutis præceptis erudirentur. Itaque ex Prætorio monaſterium factum eſt: quippe cum illic omnis monaſticæ vitæ forma, ac regula ad unguem obſervaretur. Ii autem, quibus carceris cuſtodia mandata erat, quique ſancti viri famam jampridem audierant, cum demum animi quoque ipſius ſtatum, ab ea tranquillitate, quæ in ipſius moribus elucebat, quantum fieri poterat, conjectantes, ad eum, tamquam ad Dei Angelum, animas convertebant, eique ſummam reverentiam, ac venerationem tribuebant, adeo ut quidam etiam eorum, remotis arbitris, eadem ad uxorem ſuam diceret, quæ olim Manue ille (a): Morte moriemur, præ Tyranni hujus furore: Virum enim perinde, ac Deum, hodierna die vidi; hunc inquam in vincula conjectum monachum, quem Auxentianum vocant.

(a) Jud. 13.

Sapiens autem illa mulier non frigide, ac negligenter ad hæc verba effecta, verum per concinnam, atque prudentem ad virum interrogationem vitæ ſancti hujus Patris rationem omnem perſcrutata, clam in carcerem ingreſſa eſt, acceptiſque venerandis ipſius pedibus, ab eo, ut pro ſe precaretur, ipſaque viciſſim, ei, quæ opus eſſent, ſubminiſtraret, poſtulabat. At divinitus inſpiratus Stephanus preces quidem ei annuit, & conceſſit: ceterum adduci non poterat, ut quicquam ab ea ſuſciperet. Inſtabat autem rurſus illa, dicens: Quidnam eſt, quamobrem tu exiguam fidei erga te meæ promptitudinem tam obſtinate reiicis? Quamquam enim id ipſa non mereor, tuam tamen moderationem, ac benignitatem ad indignos quoque indulgenter ſeſe dimittere, compertum habeo. Quemadmodum enim (b) Sareptbona illa quondam Eliæ farinam, & (c) Sunamitis Eliſæo cubiculum hoſpitii cauſa præbebat, ac beata illa (d) vidua duos in ſumma ſua penuria obolos erogabat, ac denique (e) Samaritana illa ex fonte hauſtam aquam Deo porrigebat: ad eumdem etiam ipſa modum cum pari fide aliquid in te conferre beneficii ſtudeam, ne, quæſo, deſiderio meo excidam.

(b) 3. Reg. 17. (c) 4. Reg. 4. (d) Marc. 12. (e) Joan 4.

XVI. Mulier ſe prodit Catholicam.

Ille vero rurſum id conſtanter recuſabat, non quidem ob naturæ contumaciam, aut ipſius indignitatem id officii in ſe repudiari, dicens (ego enim, inquiebat, memet indignum, atque omnium poſtremum duco) ſed quia ab eo prohiberetur, qui cum hæreticis quicquam commune haberi vetuerat: neque enim meminiſſe, ſe cum imaginum hoſtibus ullum umquam commercium habuiſſe, aut aliquid mutuo ab eorum manibus accepiſſe. Hæc ut illa audiit, humi ſeſe provolvens, quid non dicebat, quid non faciebat, ut oſtenderet, quam ab hæreticorum ſocietate atque commercio ſemper abhorruiſſet? Abſit hoc a me (inquiebat) venerande Pater, ut Chriſti, aut Matris ipſius, aut ullius ſancti imaginem contempſerim. Scio enim, me a Patre noſtro Germano didiciſſe, quas pœnas daturi ſunt, qui eo audaciæ proruperint.

Pia mulier profert ſacras Imagines.

Ceterum fac, quæſo, ut nec vir meus nec cuſtodum quiſquam reſciſcat, quod pietati tuæ indicare cupio: atque ego re ipſa omnem dubitationem tibi eximam. Hæc locuta ſtatim domum recurrit, atque aperta arca, tres imagines areneas eduxit, unam Dei Genitricis filium ſaculis omnibus antiquiorem complectentis, duas alias Petri & Pauli Apoſtolorum. Quas, ut ipſo inſpectante, religioſe adoravit, ipſi poſtea porrexit: Accipe iſta, inquiens, atque hinc tibi mei, hoc eſt, mulieris peccatricis memoria refricetur. Ad hunc modum piis ipſius moribus comprobatis petitioni cedit, ac deinceps Sabbato, ac Dominico die ad eum ipſa panis uncias ſex, aquæ non plus tribus poculis afferebat. Tantulum enim ſingulis hebdomadis ipſi cibi, ac potus fuit totos undecim menſes, quos in Prætorio tranſegit.

Tempus carceris.

Ex his intelligis, Lector, congreſſum hunc religioſæ feminæ cum S. Stephano contigiſſe hoc anno menſe Octobris, cum conſtet, eum martyrium conſummaſſe anno ſequenti menſe Novembris: quod quidem apparet ex eo, quod auctor numeret menſes undecim, ex quo cibum ab eadem muliere accipere cœpit, cum tamen haud diu ante in eodem ipſe carcere permanſiſſet. Sed audi quæ poſt hæc eadem Acta reddant:

XVII. Narratio Antonii Cretenſis.

Quadam autem die una cum ceteris captivis ſedente viro divino, de ſuppliciis illis quæ juſtis viris ab iniqui ſſimi Imperatoris Præfectis variis locis illata fuerant, ſermo ortus eſt. Siquidem in medium progreſſus Antonius quidam e Creta oriundus, vir fortis, & qui fortibus certaminibus egregie defunctus fuerat: Quonam modo (inquit) præclara Pauli Monachi certamina vobis ob oculos proponere queam? Aut quonam pacto ea ſine lachrymis commemorem? Princeps quidam Cypri Præfectus erat nomine Theophanes, cognomento Lardotyrus. Hic cum ſanctum virum, ut in eum inquireret, accepiſſet, ad Heracliti Prætorium eum duxit: propoſita autem erat humi Chriſti in Cruce protenſi imago, unaque item cruciatus inſtrumentum quod catapultam vocant. Atque ad eum Præfectus (ſceleſta inquam illa lingua, atque iniquitatem in excelſum loquens) unum e duobus tibi Paule proponitur, nimirum,

ut

Digitized by Google

ut aut calcata imagine, vitam obtineas, aut hoc tormenti genere diſcrucieris: hoc autem dicens puerorum larvis leonem perterrefacere velle videbatur.

Martyrium S. Pauli monachi.

Statim enim generoſus ille vir magna voce exclamans: Abſit a me, inquit, Domine Jeſu Chriſte unigenite Fili Dei ut Theandricam hanc imaginem pedibus teram; atque hæc loquutus ſtatim humi ſe curvans, oſculum ei fixit, re ipſa planum faciens, quam nihil judicis minas moraretur. Ille itaque confeſtim iracundia totus æſtuans, nudari ſanctum virum, atque in catapulta extendi jubet, ubi cum tortores duabus tabulis ipſum firmiſſime compreſſiſſent, ac ferreis pectinibus totum ipſum corpus exaraſſent prono capite ſuſpenderunt: ac deinde non exiguo igne infra eum accenſo, ita demum holocauſtum, Deo gratum, ipſum effecerunt.

XVIII. Theoſterićti Confeſſoris narratio.

Hoc eo commemorante, patribuſque lachrymis madentibus Teoſterictus quidam hoc nomen merito conſequutus, vir ſenex ac ſacerdotii dignitate ornatus, qui ex pio illo monaſterio erat quod Peleceta nuncupatur, atque & naſum abſciſſum, & genas ferventi pice, ac bitumine illitas, miſerumque in modum ambuſtas habebat (hos enim cruciatus pietatis cauſa pertulerat) prodiens ipſe quoque in medium ſuperioribus ſermonibus hæc adjecit: Impoſſibile eſt, impoſſibile inquam eſt, ut vel hic ipſe Antiſtes noſter, Stephanus ſcilicet, ſiccis oculis iſta commemoret: Quanam

Præfecti Aſiæ crudelitas.

enim oratione quiſquam illius, qui tum Aſiam cum imperio obtinebat, furorem amplecti poſſit? cui Lachanodracon quidem cognomentum erat, verum ipſius fel, atque iracundia, draconis quoque virus amaritudine ſuperabat. Ad quem beatus Stephanus: Narra, quæſo, pater, nihil omittens eorum, quæ tum contigerant, verum omnia oratione proſequens. Etenim per ejuſmodi exempla cum animi promptitudine, tum robore, impleti, ad eumdem zelum præparamur: ſi quidem voluntas Dei hoc tulerit, ut pro divina ipſius imagine nos quoque certamen ſubeamus. Tum igitur Theoſterictus inchoatum ſermonem in hunc modum proſequitur.

XIX. Monachi Confeſſores, & Martyres.

Cum incruentum ſacrificium in Monaſterio noſtro celebraretur (erat autem veſpera ſanctæ, ac magnæ quintæ feriæ in qua Chriſtus Judæis tradendus erat) hic draconis nomen habens Tyranni juſſu cum magna militum manu in monaſterium impetum fecit: ac myſticum quidem ſacrum evertit, myſticis videlicet hymnis protinus ſilentio compreſſis: lectiſſimos autem monachos duodequadraginta vinculis ferreis adſtrinxit; reliquos vero partim verberibus crudelem in modum laceravit, partim eorum barbam, pice illitam excuſſit, naribus prius amputatis: quorum numerum ipſe quoque augeo, quemadmodum faciei meæ notæ certiſſime teſtantur. Quibus impius ille nondum expletis, univerſum monaſterium poſtea inflammavit, ipſas quoque Eccleſias una cum reliquis ædificiis concremans. Mox autem prædictos duodequadraginta patres ad extremos Epheſi fines relegavit, ubi cum eos in veteris balnei fornice concluſiſſet, ac deinde aditum obſtruxiſſet, in hunc modum eos e vita migrare coegit.

Cum uſque adeo triſtes tragœdiæ narrarentur, atque omnes in gemitus, ac lachrymas prorumperent, rogatus a patribus Stephanus, ut ad mitigandum eorum mœrorem orationem aliquam haberet, intimo corde ingemiſcens: Gratias, inquit, Deo agere poſſumus, fratres, ac patres, gratias inquam ei agere de omnibus rebus, quæ præter voluntatem accidunt. Etenim gratiarum actio cum patientia conjuncta, coronas nobis nectere conſuevit. Quocirca etiam ſi igne, aut gladio, aut maris profunda, aut, præcipitio, aut alio quodam mortis genere nos mulctent, qui impietatis ſceleri ſeſe devinxerunt, prono, atque alacri animo cuncta perferamus. Habemus enim velut exemplar quoddam, in quod intuemur, claros illos patres, qui ante nos extiterunt, & per martyrium Deo vitam conſecrarunt, nimirum ſanctum illum Petrum Blachernis in vincula conjectum; qui cum ſpectante Imperatore pro Chriſti imagine nervis atrociſſime concideretur, nullum ignavi, ac timidi animi ſpecimen in eo cruciatu edidit; verum acerbioribus eum plagis verborum laceravit, Julianum alterum & Apoſtatam appellans: atque in his tormentis gratias Deo agens, animam exhalavit.

Gratiæ Deo in perſecutione agendæ.

Petrus Martyr.

Habemus item Joannem Monagriæ Præfectum, quem tyrannus cum nullo omnino terrore efficere potuiſſet, neque adducere, ut Chriſti, Matriſque ipſius imaginem pedibus protereret, ſacco incluſit, gravique ipſi ſaxo appenſo, in profundum mare dejecit. XX. Joannes Abbas Monagr. Martyr.

Sed quis tandem eſt, qui omnia facinora enumerando recenſere poſſit, quæ per omnes Tyranni provincias Prætores, qui eum crudelitate ſuperabant, adverſus ſanctos viros deſignarunt? Immo vero quis eſt, qui Sanctorum adverſus eos contentionem, atque ad extremum uſque ſpiritum patientiam ullo ſermone referre queat? Quorum ſi nos exemplum ſequamur, beati profecto erimus, ut qui exiguis laboribus ampliſſimas opes nobis ipſis aggeramus (a): Neque enim condignæ ſunt paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Hæc & alia his plura ad excitandos, & acuendos eorum animos, qui una cum eo vincti

(a) Rom. 8.

ctis tenebantur, accommodata cum dixiſſet, orationi ſuæ finem impoſuit. Iſta auctor unus ex intimis ejus, qui iſta optime perſpecta habuit. Cæterum ipſius Stephani Auxentiani martyrium non ante, quam ad finem anni ſequentis contigiſſe, ejuſdem Acta demonſtrant.

Hoc pariter anno Abdallam Principem Sarracenorum in Oriente eſſe defunctum, Theophanes auctor eſt, ſub quo Chriſti Eccleſiam perſecutionem eſſe paſſam, teſtatur his verbis (a): *Abdallas cum Amiræ fungeretur honore, multa mala Chriſtianis ſub principatu ſuo degentibus demonſtravit: ſiquidem & Cruces Eccleſiarum abſtulit, & vigilias nocturnas celebrare, & litteras diſcere prohibebat.* Hæc ipſe: ☞ verum magis certum eſt ipſum vixiſſe Abdallam uſque ad annum Chriſti ſeptingenteſimum ſeptuageſimumquintum, ut ſuo loco dicemus ☜. Sed ad res jam Occidentales.

(a) Sigeb. in Chron. hoc anno Regin. in Chron. an. ſeq. lib. 4. c. 67.

XXI. Synodus in Gallia de cultu SS. Imaginum.

Hoc eodem anno Synodus celebratur in Gallia in villa, Gentiliaco dicta, annuente Pipino Rege, ubi diſceptatum eſt de cultu ſanctarum imaginum, & de quadam alia quæſtione, nempe de ſanctiſſima Trinitate: Alii autem anno ſequenti potius eamdem habitam tradunt. Sed unde manavit occaſio, ut de ſacrarum imaginum cultu ejuſmodi Synodus haberetur, cum nemo dicat, neque quid in eadem Synodo fuerit definitum, ſit uſquam penitus ulla mentio: fortis conjectura ſuadet, ut hæ merces in Gallias per Legatos perfidi imperatoris una cum donis pluribus, ab eodem ad Pipinum allatis, fuerint infeliciter allatæ, ut plane tempeſtive admodum illud poeticum fuerit occinendum: Timeo Danaos, & dona ferentes. Adornatam ſiquidem fuiſſe nobilem legationem ab eodem Conſtantino Imperatore ad Pipinum Regem Francorum, Veteres Annales tradunt, & inter alia miſſum organum muſicum. Et quis poterit dubitare ab ipſo miſſos homi-

PAGIUS III. Concilium Gentiliacenſe.

Ad num. XXI. & ſeqq. Synodus apud *Gentiliacum* vix una leuca Pariſiis diſtans anno tantum ſequenti celebrata, Reginone & Adone in Chronicis, Eginhardo in Annal. & Annaliſtis Loiſeliano & Tiliano teſtibus. Eginhardus in Annal. anno DCCLXVII. de ea habet: *Orta quæſtione de Sancta Trinitate & de Sanctorum Imaginibus, inter Orientalem & Occidentalem Eccleſiam, id eſt, Romanos & Græcos, Rex Pippinus Conventu in Gentiliaco villa congregato, Synodum de ipſa quæſtione habuit,* id eſt ut loquitur Ado, *utrum Spiritus Sanctus, ſicut procedit a Patre, ita procedat a Filio, & de Sanctorum Imaginibus, utrumne fingenda an pingenda eſſent in Eccleſiis.* Exiſtimat Baronius Conſtantinum Legatos miſiſſe, qui huic Synodo interfuerint; quod veteres Annaliſtæ tradant, adornatam fuiſſe Legationem ab eodem Imp. ad Pippinum Regem, & inter alia munera miſiſſe Organum muſicum. Verum Legatio illa & Organum ad Pippinum an. DCCLVII. miſſa ut ibidem oſtendimus. Legati non ſemel in Franciam ad Pippinum a Conſtantino miſſi. Stephanus enim III. Papa Legatos Conſtantinopoli in Franciam directos, qui *Giſilam* Pippini filiam filio Conſtantini Imp. in matrimonium tradi poſtularent, in Epiſtola XLV. Cod. Carol. ad Carolum & Carolomannum Reges ejuſdem Pippini filios poſt hujus obitum ſcripta ita teſtatur: *Conſtantinus Imp. nitebatur perſuadere ſanctæ memoriæ mitiſſimo veſtro genitori, ad accipiendam conjugio filii ſui germanam veſtram, nobiliſſimam Giſilam.* Veriſimile itaque eſt, Græcos, qui Synodo Gentiliacenſi adfuerunt, eos eſſe qui de Giſilæ nuptiis verba fecerant. Quæſtionis de proceſſione Spiritus Sancti ex Filio movendæ cauſa hæc fuit. Cum Occidentales Græcos hæreticos appellarent ob bellum Sacris Imaginibus ab illis illatum, Græci Latinos vocabant hæreticos, quod Spiritum Sanctum ex Filio procedere aſſererent, indeque Pippinus Rex Synodum Gentiliacenſem convocandam duxit, in qua non dubium, quin Græcorum errores a Francis improbati fuerint, licet hujus Concilii nihil ad nos pervenerit.

IV. Annus VII. belli Aquitanici.

Pippinus Rex Paſchalem ſolemnitatem Aquiſgrani celebravit, ut tradunt Annaliſtæ Metenſis, Bertinianus, aliique. Poſtea bellum Aquitanicum continuavit, de quo Auctor Appendicis II. ad Continuationem Fredegarii ait: *Evoluto anno, commoto omni exercitu Francorum, vel plurium nationum, quæ in Regno ſuo commorabantur uſque ad Aurelianis veniens, ibi Placitum ſuum Campo Madio, quod ipſe primus pro Campo Martio pro utilitate Francorum inſtituit, tenens, multis muneribus a Francis & Proceribus ſuis ditatus eſt. Iterum Ligere tranſacto, totam Aquitaniam pergens uſque ad Aginnum veniens, totam Regionem illam devaſtavit. Videntes tam Vaſcones, quam Majores natu Aquitaniæ, neceſſitate compulſi, plurimi ad eum venerunt, ſacramenta ad eum ibidem donant, & ſe Ditioni ſuæ faciunt. Ita omni Aquitania Provincia nimium devaſtata cum multa præda ac ſpoliis per agrum Petregoricum & Equoliſmam, jam pene omni Aquitania acquiſita, cum omni exercitu Francorum, iterum eo anno reverſus eſt in Franciam cum ſuis omnibus.* Celebravit Pippinus Natalem Domini in Salmuntiaco, ſeu Salmoriaco, ut habent Annaliſtæ Metenſis, Bertinianus, aliique. Eſt autem Salmuntiacum Landuno proximum, qui locus progreſſu temporis Præmonſtratenſibus Sancti Martini in Urbe Landuno Canonicis ceſſit.

V. Paulus PP. apud Pippinum adverſus Deſiderium Regem Langobard. poſtulat.

Paulus Romanus Pontifex duas a Pippino accepit Epiſtolas, alteram per Petrum primum Defenſorem, quem in Franciam prius miſerat, alteram per Widmarum & Gelbertum Abbates atque Hugbaldum Virum illuſtrem, quos Pippinus Romam Oratores dirigebat. Hi quidem cum Legatis *Deſiderii* Regis, nec non & Pentapolenſium, ac ſingularum Civitatum, quæ Pontificiæ erant Ditionis coram ipſo Papa congreſſum habuerunt, conſtitutque de nonnullis peculiis inter utraſque partes reſtitutis, ſed quoad fines Urbium Pontificiarum & patrimonii Beati Petri, tantum abeſt, ut quidquam decretum fuerit, quin & Langobardi, quæ prius Eccleſiæ reddiderant, ea denuo invaſerunt; conventum tamen fuit, ut Franciæ Ci-

mines ejuſdem hæreſis aſſertores, & defenſores? & cum jam ante toti orbi innotuiſſet edictum ab eodem Imperatore contra ſacras imagines promulgatum, & ubique a Catholicis impugnatum: quomodo non tales ab eodem miſſi ſunt Conſtantino, qui pollerent ſcientia, & impugnatum edictum quoquo modo defendere potuiſſent? Inſuſurraſſe hos nefarios in aures Pipini aliquid, & cum aulicis de iiſdem conſeruiſſe ſermones, etſi nemo dicat; declaravit tamen eventus, cum ob ſata zizania iſta, oportuerit ejuſmodi Synodum convocare.

XXII. Obfuit plurimum Francis cum Græcis iiſdemque hæreticis iſta per Legatos inita conſuetudo, ut quæ inferius ſuo loco dicturi ſumus, facient manifeſtum. Quod enim ſciret Conſtantinus impius, male ſe audire apud fideles omnes Occidentalis Eccleſiæ ob nefariæ hæreſis promulgationem; cujus cauſa etiam ſciret negatum ſibi tributum ab Italis, & Exarchatum Ravennæ ablatum: quibus potuit legationibus, atque muneribus laboravit, ut Francos, quorum ope Romana Eccleſia jura Imperii in Italia fuerat conſecuta, demereri poſſet; conatuſque pariter, ut quos mitteret viros diſertos, defenſionem hæreſis poſcentibus exhiberent, & non poſcentibus etiam cum poſſent, ingererent. Porro defenſores fuiſſe Gallicanos Epiſcopos ſacrarum imaginum, docet Synodus Romana, celebrata ſub Stephano, de qua inferius dicturi ſumus: ubi & aſſeritur de cultu ſanctarum imaginum, perlatam fuiſſe Synodalem epiſtolam ab Oriente: datam illam quidem fuiſſe a Theodoro Epiſcopo Hieroſolymitano, & Coſma Alexandri-

PAGIUS Civitatumque Pontificiarum Legati *Deſiderium* adirent. At Paulus nihil inde ſperandum duxit, imo potius vereri cœpit, ne Langobardi cæteris Eccleſiæ bonis inſidiarentur; quapropter Epiſtolam XVII. Cod. Carol. ad Pippinum ſcripſit, ejuſque opem enixe poſtulavit: *In ipſis veſtris*, inquit Paulus, *relationibus ſolitam nobis a Deo illuſtrata mentis veſtra conſtantia protulit ſpei fiduciam*, &c. *Unde & in noſtra fixi charitatis connexione, ideo juxta id quod petendo direximus, præfatos ad nos veſtros videmini direxiſſe Miſſos, qui apud Langobardorum imminerent Regem, pro diverſis Sanctæ Dei Eccleſiæ cauſis ac juſtitiis, & in noſtro aſſiſterent ſolatio. Pro quo innumerabiles vobis referimus gratiarum actiones*, &c. *Præfati denique Miſſi veſtri, in noſtri præſentia cum Langobardorum Miſſis, nec non & Pentapolenſium, ac ſingularum noſtrarum Civitatum hominibus adſiſtentes comprobatio coram eis facta eſt de habitis inter utraſque partes aliquibus juſtitiis, videlicet de peculiis inter partes reſtitutis. Nam de finibus Civitatum noſtrarum & patrimoniis Beati Petri ab eiſdem Langobardis retentis atque invaſis, nihil uſque hactenus, etiam ea quæ primitus reddiderant, denuo invaſerunt. Unde conſtitit, ut noſtri ac ſingularum noſtrarum Civitatum Miſſi, ad Deſiderium Langobardorum Regem, cum veſtris pergere debeant Miſſis, ut in eorum atque prædicti Regis præſentia, pro iiſdem finibus ac patrimoniis comprobatio fiat, nobiſque omnia juxta pactionem reſtituantur. Et neſcimus quid ex hoc proveniendum ſit, attamen per præfatos veſtros Miſſos rei agnoſcere poteritis meritum*, &c. *Nam pro certo agnoſcat Excellentiſſima Chriſtianitas Veſtra, quia ſi nobis præfatæ Civitatum noſtrarum ab eiſdem Langobardis invaſi fines, atque patrimonia reddita non fuerint, etiam ea, quæ primitus reddiderant, invadere inſidiabuntur*, &c. Baronius vidit hujus Epiſtolæ argumentum, ab eo narratum anno ſequenti num. II. Epiſt. XXIV.

VI. *Moritur S. Chrodegangus Epiſc. Metenſis.* Mortuus eſt hoc anno *Sanctus Chrodegangus* Epiſcopus Metenſis, cujus nomen inſcriptum eſt ad diem VI. Martii Martyrologii Eccleſiæ Metenſis. Molanus in Auctario Uſuardi, & Caniſius ejuſdem etiam meminere. Paulus Diaconus, qui ſub ejus Succeſſore Angilramno libellum *de Metenſibus Epiſcopis* ſcripſit pluribus eum laudat, aſſeritque eum eum fuiſſe in Palatio Caroli Martelli, ejuſdem Referendarium extitiſſe, ac *Pippini Regis temporibus Pontificale decus* promeruiſſe. Subdit Paulus eum ædificaſſe Monaſterium in pago Moſellenſi in honorem Sancti Petri Apoſtoli, alterumque *quod Gorzia dicitur*, & obtinuiſſe a Paulo Papa tria corpora Sanctorum Martyrum, *ſc. Gorgonii, Naboris & Nazarii*. Annus ejus emortualis in controverſia poſitus; ſed ex Chronotaxi proximiorum ejus Succeſſorum, quam certam eſſe videbimus, liquet eum recte conſignatum fuiſſe ab Auctore Annalium Francorum ab anno DCCVIII. uſque annum DCCC. perductorum, quos Ducheſnius Tom. II. pag. 6. publicavit. Poſtquam enim Anonymus iſte narravit, corpora Sanctorum Gorgonii, Naboris & Nazarii ab Urbe Roma anno DCCLXV. veniſſe, ſcribit: *DCCLXVI. Quando Pippinus fuit in Vuaſconia; & eodem anno Domnus Frotgandus Epiſcopus obiit*. Eoſdem Annales vulgavit Labbeus Tom. II. Biblioth. pag 735. ex alio Codice Sancti Martini Maſciacenſis, niſi quod in iſto ultimo Codice aliqua quandoque referuntur, quæ non extabant in exemplari, quo uſus eſt Ducheſnius, & in illo loco, *Frotgandi*, legitur *Frotgaudus*, Sancti enim hujus Præſulis nomen mirum in modum a Librariis deformatum fuit; dicitur quippe *Ruodgangus*, *Rugrandus*, *Rotigandus*, *Droctegangus*. Chrodegangum vero anno poſt obtentas a Romano Pontifice laudatas Reliquias ad Deum migraſſe, tradit etiam in ſuo Chronico Hugo Flaviniacenſis, qui loquens de Sancto Madalveo Epiſcopo Virdunenſi, narrat, *anno ordinationis Madalvei XIII.* fuiſſe annum Incarnat. DCCLXV. eaſque Reliquias per Chrodegandum Metenſem Archiepiſcopum a Paulo Papa conceſſas, *nono Papatus ſui anno* fuiſſe delatas, & ſequenti anno utrumque deceſſiſſe a ſæculo *Indict. quinta* ubi tamen loco, *Indict. V.* legendum, *Indict. IV.*

VII. *A Stephano II. Archiepiſcopi titulo exornatus fuit.* Chrodegangus in documentis autenticis vocatur *Archiepiſcopus*, quia hoc ei nomen attributum fuerat cum poteſtate conſecrandi Epiſcopos. Ut enim Paulus laudatus prodit: *Hic conſecravit Epiſcopos quamplurimos per diverſas Civitates, Presbyteros nihilominus ac Diaconos, cæteroſque Eccleſiaſticos ordines, ſicut moris eſt Romanæ Eccleſiæ, in diebus Sabbatorum Quatuor Temporibus anni*. Archiepiſcopi vero titulum ei a *Stephano Papa II.* vulgo appellato

III.

drino, atque Theodoro Antiocheno, auctor eſt Hadrianus in epiſtola ad Carolum Magnum, de qua agemus inferius, cum erit ſermo de Concilio Romano ſub Stephano, ubi eadem epiſtola, Latinitati donata, lecta fuit.

XXIII. De proceſſione Spiritus Sancti quæſtio. Quod autem ad quæſtionem ſpectat, quæ dicitur inter Græcos, & Latinos in hac Synodo agitata de ſanctiſſima Trinitate; quænam iſta fuerit, Ado Viennenſis docet, nimirum fuiſſe de proceſſione Spiritus Sancti, num videlicet dici poſſet, ipſum a Patre, Filioque procedere. Vides, Lector, quo tempore, & a quibus Græcis ejuſmodi quæſtio primum fuerit mota & agitata nempe ab impiis Iconoclaſtis. Quod enim Occidentales plurima in Conſtantinum, ejuſque ſectatores objicerent; præſertim ea quæ ſpectarent ad ſacrarum Imaginum cultum; illi contra, Latinis quod adjeciſſent ad Symbolum ea verba, FILIOQUE, vitio vertebant. Videant igitur ſchiſmatici Græci, dum Latinos impugnant, ſe cauſam agere improbandi Conſtantini Copronymi, qui ipſorum etiam ſententia, omni ex parte fuit impius & ſceleratiſſimus Hagiomachus.

Adeſt

PAGIUS III. quando erat in Galliis anno ſc. DCCLIV. attributum fuiſſe, elicio ex Periocha Vitæ hujus Pontificis a Lambecio lib. 2. Biblioth. Cæſ. pag. 927. recitata. Scribit Vir doctiſſimus in ea Bibliotheca extare Codicem Anaſtaſii tempore Ludovici Pii exaratum, & in Vita Stephani II. hæc verba legi, quæ deſunt in Codicibus editis: *dum in Francia eſſet poſitus Rodigango Sanctiſſimo Epiſcopo Pallium tribuit, & Archiepiſcopum ordinavit*. Quæ verba etiam leguntur in variis MSS. Anaſtaſianis in fine editionis Regiæ relatis. Quare in Martyrologio Metenſi ad diem VI. menſis Martii eo titulo jure merito cohoneſtatur: *Metis depoſitio Grodegangi Archiepiſcopi & Confeſſoris*. Et Hugo Abbas Flaviniacenſis in Chronico Virdunenſi pag. 106. nonnihil in tempore ordinationis Chrodegangi in Epiſcopum Metenſem peccat, quando de Stephano II. in Francia poſito ſcribit: *A quo in Pontificem Metenſis Eccleſiæ, adſtante Rege & populo conſecratus Pallium promeruit cum nomine Archiepiſcopi. Quod etiam quibuſdam Metenſis Eccleſiæ Præſulibus aliquoties conceſſum fuiſſe legitur pro multimoda vaſtatione Trevirenſis matris Eccleſiæ*. De duratione Sedis ejus hæc Paulus laudatus tradit: *Rexit Eccleſiam Metenſem annis viginti tribus, menſibus quinque, diebus quinque. Obiit pridie Nonas Martias*, id eſt, die VI. menſis Martii. Dies obitus ab eo vocatus is dies juxta communem loquendi modum, quo dies obitus & ſepulturæ confunduntur. Cum enim *Chrodegangus* anno DCCXLII. qui primus fuit Majoratus Pippini ordinatus fuerit, ut ex anno mortis ejus intelligimus, idque die triceſima menſis Septembris, qui eo Chriſti anno in Dominicam incidebat, animam Deo reddidit die quinta menſis Martii hujus anni ſequentique ſepulturæ mandatus.

VIII. Aliqui Epiſcopi Metenſes dicti Archiepiſcopi. In Codice Sancti Symphoriani Metenſis in Amberti familia rediviva a Dominicio publicato dicitur, poſt mortem S. Chrodegangi vacaſſe Sedem *annos II. & menſes VI. & dies XIX*. ideoque ſi in eodem Codice duratio Sedis Angelramni ſine mendo expreſſa eſt, ut quidem exiſtimandum, Vacationi Sedis aliquot dies addendi & ordinatio Angelramni die XXIX. menſis Septemb. anni DCCLXVIII. dedicationi Sancti Michaelis Archangeli ſacra conſignanda, ut in ejus morte videbimus. Porro quatuor Epiſcopi Metenſes *Archiepiſcopi* nomen tulere, *Urbicius*, qui circa finem ſæculi quarti vixit, *Chrodegangus*, *Angelramnus*, & *Drogo*. Hugo Flaviniacenſis Abbas hujus rei cauſam refert ad devaſtationem Urbis Metropolitanæ Trevirenſis, in Chronico enim Virdunenſi citato hac de re loquens ait: *Ita multoties peccatis exigentibus Pattrita fuit* (Urbs ſc. Treverorum) *ut ea vacante Metenſium Præſules Metropolitani fungerentur officio & dignitate*. Quam quidem conjecturam reſpectu Urbicii, qui eo tempore vixit, quo Treviris a Francis devaſtata, & Sedes Præfecturæ Prætorii ad Urbem Arelatenſem tranſlata certam exiſtimo. At reſpectu Chrodegangi, Angelramni, & Drogonis, recurrendum eſt ad Privilegium ſingulare ob claritatem natalium aliaſque peculiares rationes, tribus illis Præſulibus conceſſum, quos tamen Suffraganeos non habuiſſe, indubitatum eſſe debet.

Hoc anno mortuus eſt *Egberthus* Archiep. Eboracenſis, ut videre eſt an. DCCLXI.

JESU CHRISTI ANNUS 767. | SEDES VACAT. | CONTSANT. COPRON. IMP. ANNUS 27.

I. ADeſt annus ſeptingenteſimus ſexageſimusſeptimus Redemptoris, quinta Indictione notatus, quo Paulus Papa ubi ſediſſet annos decem, & menſem unum moritur vigeſimanona Junii. De cujus rebus geſtis opulentiorem tibi, Lector, appoſuiſſemus menſam, ſi epiſtolas, ab eo ſcriptas ad Pippinum Francorum Regem, & alias reperire potuiſſemus, quarum dumtaxat argumenta ſummatim præſtricta, & recenſita vidimus a Panvino in Vitis Romanorum Pontificum, eaſque integras haberi in Vaticana Bibliotheca, teſtatur: verum eaſdem diu quæſitus minime invenire valuimus, ut eas vel furto alio aliquo modo inde ſublatas, exiſtimemus. Cæterum nihil eſt, quod ejus fides poſſit in ſuſpicionem adduci, cum & earumdem totidem numero argumenta pariter recitent (a) Novatores: qui pertæſi prolixitatem, atque multiplicitatem pariter, ſed magis veritatem, non ipſas integras, ſed ipſarum argumenta tantummodo edidere; quæ ſi non ſimul congeſtæ, ſed per annos ſingulos, quibus ſunt datæ digeſtæ fuiſſent, non faſtidium vel nauſeam legentibus attuliſſent, ſed maximam voluptatem, utpote, quod ex eis epiſtolaris hiſtoria quæ cæteris veritate, & ſinceritate præſtat, ignota hactenus, fuiſſet, egregie concinnata: quod nec tu negaveris, cum earumdem argumenta perlegeris, quæ hic tibi ſubjicimus, ne jejunum penitus dimittamus, quem opipara menſa (quod optaſſemus) excipere non conceditur. Sed & ea his quiſque intelligat, & fateatur, licet invitus, quam bene, & optime de Eccleſiaſticis antiquitatibus mereatur, qui non fragmenta, vel argumenta reddat epiſtolarum, ſed ipſas integras edat, non amplius perituras, cum ſic earum perpetuitati bene conſulat, dum eas in Archivo recondens, conſecranſque immortalitati, conſervet poſteris integras. Primæ igitur epiſtolæ, & aliarum deinceps argumenta, ſic ſe habent.

Paulus Papa moritur.

(a) Cent. 8. pag. 725.

1\. *Paulus Papa Pipino Regi obitum Stephani fratris, & ſuam ordinationem exponit: indicat ſe in amicitia ab eodem Stephano inita cum Francis, perſeveraturum; petit ut idem præſtet.* II.

2\. *Monaſterium S. Silveſtri cum tribus aliis vicinis donat Pipino, quæ a Carolomanno monacho fuerant Zachariæ Papæ conceſſa.*

3\. *Gratias agit Pipino pro defenſione contra inſidiatores; & pollicetur, ſe curaturum, ut monachi Carolomanni pſalmodias diſcant.*

4\. *Marinum presbyterum jubet Epiſcopum creari, ut a conſiliis, Sedi Romanæ contrariis, avocetur.*

5\. *Gratulatur Pipino de incolumitate, ac Legatos ſuos nondum Conſtantinopoli reverſos eſſe, indicat.*

6\. *Gratias agit pro exaltatione S. R. E. indicat fiduciam ſuam poſt Deum in fortiſſimo Regis Pipini brachio exiſtere: & petit, ut ad ſe Legatum mittat, per quem poſſit ei aperire Græcorum conſilia, & inſidias.*

7\. *Monachum ei a Coſma Alexandrino Patriarcha miſſum commendat.*

8\. *Imperatorem Græcum in armis eſſe & Ravennatem Exarchatum & Romam recuperare velle, narrat; ac ab eo auxilium contra Græcos implorat.*

9\. *Exponit, ſe Ravennæ cum Deſiderio locuturum, & paraturum, quæ ad defenſionem contra Græcos neceſſaria eſſent.*

10\. *Purgat ſe de crimine objecto: quaſi dixiſſet, Pipinum non valere auxilium præbere Romanis in anguſtia conſtitutis. Et de Marino fa-*

E cit

PAGIUS

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6260.

☉ 10. D. ☽ 8. P. 19. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 767.

SEDES VACAT.

CONSTANTINI COPRONYMI 48. & 27.

LEONIS IV. 17.

SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſpan. DCCCV. Anno Hegiræ CL. inchoato die 5. Februar. fer. 5.

A.C. 767. I.

AD num. I. & ſeq. Hujus anni initio Wilcharius Epiſcopus, Dodo, & Wichardus Pippini Regis juſſu Romam pervexere Oratores exploraturi, utrum Deſiderius Langobardorum Rex ea reſtituiſſet Paulo Papæ, quæ ſe redditurum promiſerat, compertoque quod eorum quæ pollicitus fuerat, nihil adhuc præſtitiſſet, in Franciam ſtatim rediere cum Epiſtola ejuſdem Pontificis ad Pippinum, quæ eſt XIX. Cod. Carol. *Tu poſt Deum*, inquit Paulus, *nobis refugium Chriſtianiſſime Rex, ut tam Dei brachio firma exiſtit opitulatio & veſtri a Deo conſervati Regni ſecuritas, noſtra eſt immenſa lætitia, quo tam nos quamque univerſus populus iſtius Provinciæ (Divina Vos ſatisfaciat Majeſtas) firmi atque immobiles in veſtra charitate ac dilectione & Regni veſtri a Deo protecti Francorum amoris conſtantia permanentes permanebimus, & nullus nos poterit humanus favor aut terror a veſtri amoris dulce-*

Paulus Papa ad Pippinum ſcribit, Deſiderium ſibi plenarie non ſatisfeciſſe.

di-

Digitized by Google

tit poteſtatem, at ſtatuat quid velit. Petit auxilium pro Ravennatum defenſione.

11. *Eum de ipſius valetudine percontatur: quia ab amicis neſcio quid rumoris adverſi de ejus ægritudine ſparſum fuerat.*

12. *Narrat de Beneventanorum injuria: petit at Pipinus litteris eos increpet: Et ſi noliat parere at conſentiat in expeditionem contra eos inſtitutam.*

13. *Gratias agit pro defenſione Eccleſiæ: de pace inter ſe, & Deſiderium conſtituta narrat: at poſtulat, at obſides Deſiderio reſtituat, quo & ipſe Urbem Forum Cornelii recipere poſſit.*

14. *Litteras proditorias Sergii Ravennatis Epiſcopi mittit, & petit auxilium.*

15. *Per Vulfardum Coepiſcopum, quem Pipino exemplo fratris Stephani commendat, ſcribens, iis litteris laudes Pipini, & gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ continentur. Auxilium contra Longobardos, quod ſanctæ Dei Eccleſiæ juſtitias minime redderent, poſtulat. Item pro ſabano miſſo, in quo Pipini filia ex ſacratiſſimo fontis lavacro ablata, ſuſcepta fuerat, gratias Pontifex agit: quem celebratis Miſſarum ſolemnibus magna jucunditate, aggregata populi multitudine infra aulam ſacrati corporis beatæ Petronillæ, quæ pro laude æternaque memoria nominis Pipini conſecrata erat, ſuſcepiſſe ſe ſcribit. Addit, ſe indeſinenter laborare, at Sergius Epiſcopus ſuæ reſtituatur Eccleſiæ.*

16. *Ad Pipinum & omnes Francos, per * Fardum & ſocios ejus, in quo continentur laudes uberrimæ. Item de Legatis Græcorum ad Regem in Francia morantibus, & de Gregorio Epiſcopo, & Petro presbytero.*

* Fulradum

17. *Pipino indicat ſex Patricios cum CCC. navibus Conſtantinopoli Romam venturos eſſe, & poſtea in Franciam ad Pipinum profecturos. Queritur deſiderium juſtitias ſanctæ Dei Eccleſiæ, quas coram Legatis Pipini facere promiſerat (quod pollicitus fuerat) non adimplevisse: quinimo cum Romanos injuriis plurimiſque affeciſſe, deplorat.*

18. *Continentur gratiarum actiones, & uberrimæ benedictiones pro vita, & incolumitate ejuſdem Pipini, Caroli, & Carolomanni nobiliſſimorum filiorum ejus: multis adjurationibus contra Longobardos auxilium flagitans. In embolio adjuncto præceptum, quod Marino presbytero de titulo Chryſogoni dedit, & de libris, quos Pipino tranſmiſit, continetur.*

19. *Pipino per Georgium Epiſcopum gratiarum actiones pro defenſione ſanctæ Dei Eccleſiæ continet. In embolio poſtulat, at Pipini filium, qui et tunc natus fuerat, ex ſacro baptiſmatis fonte excipere mercatur.*

20. *Petro presbytero ad eumdem dedit continentem quaſdam laudes ejus, quod Romanam Eccleſiam ab hæreticis defenderit. Poſtea ucta Remedii Epiſcopi, & Audogarii Comitis narrat, qualiter juſtitiae B. Petri Apoſtolorum Principis apud Deſiderium Regem ex parte receperit, & quod reliquas juſtitias facere pollicitus ſit, cum obteſtatione, ut ſi Deſiderius iſta neglexerit, Pipinus illam, ſicut Stephano Papæ, & ejus germano & ſibi promiſerat, cogeret.*

21. *Ad Pipinum per Vvilbarium Epiſcopum, Dodonem, & Vulebardum: in qua gratiarum actionem cum adhortationibus, at Pipinus pro defenſione Eccleſiæ pugnare pergat. Papa de ſua conſtantia erga Pipinum multa recitat, ſcilicet, quod nullo favore, aut terrore ab ejus charitate ſeparari poſſit. Indicat ſe, poſt Deum ejus Genitricem, & beatos Apoſtolos,*

PAGIUS *dine, charitatiſque affectu ſeparare, ſed una nobis erit in veſtro amore vita ac more.* Deinde ſtatum cauſæ propter quam Legati Romam e Francia miſſi ſunt, ſic exponit: *Quia vero innotuiſtis, ob hoc Vos præſentes direxiſſe Miſſos, ut agnoſcere per eos Valuiſſetis, utrum nobis a parte Longobardorum, plenaria facta fuiſſent juſtitia, an non ipſi omnino cauſa meritum comperti ſunt & callidam verſutiam, atque ſolite falſiloquium eorumdem veſtrorum noſtrorumque æmulorum agnoverunt, eiſque ad Vos revertentibus, Deo propitio veſtris propalabunt in auribus. Et denique de ſingulis, quæ nobis injuncta habuerunt, nobis referentibus ſingillatim de omnibus reſponſum reddentes, in eorum petimus ore, quæ Veſtra Excellentia ſuggerere debeant, effectum ex hoc a Veſtra adipiſci optantes Excellentia.*

Hujus Epiſtolæ argumentum recitat Baronius num. II. Epiſt. XXI. ſed poſt ejus mortem Jacobus Gretſerus, Ingolſtadii, anno MDCXIII. publicavit Codicem Carolinum, qui continet Epiſtolas, quas Romani Pontifices, Gregorius III. Zacharias, Stephanus II. Paulus, Stephanus III. Adrianus, & Theodo. Conſtantinus, ad Carolum Majorem Domus, ad

II. *Carolus M. Auctor Codicis Carolini.*

Digitized by Google

lor, tu nullo, quam Pipino, majorem habere fiduciam.

22. *Pipino gratias agit, quod Legati Joannes ſubdiaconus, Pamphilus Abbas, & noſter defenſor Regionarius S. R. E. cum imperialibus Legatis ab ipſo Pipino honorifice ſuſcepti eſſent. Refert item gratias, quod ſibi omnia indicaverit, quæ cum Imperatore Conſtantinopolitano acta fuerant: valde eum laudat & commendat.*

23. *Per Joannem ſubdiaconum & Abbatem, atque Petrum primum defenſorem. Gratiarum actiones uberrimas, & benedictiones continet de firmo, atque incommutabili pollicitationis verbo, & magna perſeverantia Pipini in cauſis Apoſtolicis, cum admonitione, ut ita pergat Pipinum Davidi comparat.*

24. *Ad duas Pipini epiſtolas reſpondet, quarum alteram Pipinus per Petrum primum defenſorem miſerat, alteram per Vuitmarum, & Gebertum Abbates, atque Hugbaldum virum illuſtrem. Eſt ejuſdem argumenti cum proxime præcedenti, niſi quod quædam adjicit de Longobardis, quod quaſdam S. Petri juſtitias reddiderint, quaſdam non, & nunc priores redditas iterum invadere conentur. Quare Pipini auxilium contra ipſos implorat.*

25. *Gratias agit pro defenſione Eccleſiæ, cum adhortatione ad Pipinum ut pergat omnimodam S. R. E. exaltationem facere. De ſuo erga Pipinum amore, & quod nihil ſine ejus voluntate facere velit, largiſſime promittit. Pro monaſterio in Soractis monte a Pipino ſibi donato, gratias agit.*

26. *Per Georgium Coepiſcopum, Stephanum presbyterum, una cum Radberto, Pipini Legato miſſos. Prolixe de Longobardorum crudelitate, ac malitia queritur: indicat, ſe ſuis Legatis ad eum dediſſe litteras, in quibus peteretur dimiſſio obſidum Deſiderii Regis in Francia detentorum: idque ideo factum, ut per Longobardiam ipſa proficiſci tuto poſſet: alias ſe ad ipſum non petiiſſe. Hortatur Pipinum, & vehementer obteſtatur ne illos dimittat: ipſum Deſiderium conſtringat, & ad reſtitutionem omnium bonorum B. Petro cogat, ut in adventu Domini, ſicut radiantiſſimus ſol, lucere mereatur. In * embolo adjuncto munuſcula quædam Pipino mittit.* * embolio

27. *Per Andream, & Gundricum Pipino legationem mittit: In qua gratiarum actiones continentur, cum petitione, & adjuratione de auxilio contra Longobardos mittendo.*

28. *Scripſit epiſtolas tres ad Carolum,*
29. *& Carolomannum: in quibus hortatur eos, ut majorum veſtigiis in-*
30. *ſiſtentes, fidem Deo, & B. Petro præſtent, & Eccleſiam Romanam defendant, & exaltent.*

31. *Scripſit etiam epiſtolam ad cunctum exercitum Regni Francorum: In qua gratias, & benedictiones pro fideli opera, ſibi, & beato Petro præſtita, eis impertit. Hortatur eos, ut in ſervitio S. R. E. perſeverent, ac pro ea viriliter decertent.* Hactenus Pauli epiſtolarum argumenta.

Cæterum præter hæc, & alia, quæ dicta ſunt ſuperius ſuis certis locis, hæc haud anno certo notata Anaſtaſius habet: *Hic*, inquit, *fecit noviter Eccleſiam infra hanc civitatem Romanam in Via ſacra juxta templum Romæ... in honorem ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli, ubi ipſi beatiſſimi principes Apoſtolorum, tempore, quo pro Chriſti nomine coronati ſunt, dum Redemptori funderent preces, & propria genua flectere viſi ſunt, impreſſerunt genua ipſa in eo loco, ubi uſque hactenus in teſtimonium omni in poſterum venturæ generationi, in quodam firmiſſimo ſilice eſſe oſtenduntur deſignata.* III. Pauli Papæ res geſtæ.

*At in Eccleſia beati Petri Apoſtoli foras muros hujus civitatis Romanæ in Va*ticano videlicet, *novum Oraculum ſive Oratorium in honorem ſanctæ Dei Genitricis conſtruxit juxta Oratorium S. Leonis Papæ, ſecus fores introitus S. Pe-*

PAGIUS ad Pippinum, ad Carolum Magnum, & ad Carolomannum ejus fratrem miſerunt. Collectæ olim in unum volumen fuerant ſtudio & cura ipſius Caroli Magni, & ſunt omnino Epiſtolæ nonaginta novem. Porro Carolus anno DCCXCI. eas Epiſtolas iterum reſcribendas curavit, eo quod nimia vetuſtate jam ex parte deletæ eſſent, ut liquet ex antiqua inſcriptione majuſculis literis exarata, quæ ab illo ipſo, qui juſſu *Caroli Magni* eas in unum corpus redigendas deſcripſit, Collectioni earum præfixa eſt. Ea collectio extracta ex antiquo MS. Bibliothecæ Cæſareæ, ut teſtatur Lambecius lib. 2. ejuſdem Biblioth. cap. 5. ubi monet eum, qui Codicem deſcripſit, & ad Gretſerum miſit, nimiam nonnullis in locis corrigendis & mutandis ſibi arrogaſſe licentiam, ideoque operæ pretium fore, ſi prima illa editio de integro conferatur cum laudato exemplari authentico. Denique omnes illæ Epiſtolæ anno DCCXCI. antiquiores ſunt, cum eo anno earum Collectio facta fuerit. Harum opera Annales Eccleſiaſticos variis in locis ſupplevimus. Extant etiam apud Ducheſnium Tom. III.

A num. III. ad VIII. Paulum Papam hoc anno ad Deum migraſſe inter omnes convenit; III.

ſo-

tronillæ, atque Andreæ Apoſtoli, muſivo, ut diverſis metallis eum adornaret, ubi & effigiem ſanctæ Dei Genitricis in ſtatua ex argento deaurato fecit, quæ penſat libras centum, in quo Oraculo & ſepulturam ſibi conſtruxit.

IV. Pauli Papæ obitus. *Hic dum in Eccleſia beati Pauli Apoſtoli æſtivo tempore pro valido caloris fervore demoraretur, corporali præoccupatus ægritudine, illic vitam finivit, ubi & ſepultus eſt; illic fere trium menſium ſpatio poſt corpus ejus humatum permanſit funus. Poſtmodum vero congregati Romani cives, & aliæ nationes, ejus corpus per flumen Tyberis tranſportantes ad beatum Petrum cum pſalmodia honore deportavere, & in præfato, ab eo conſtructo Oraculo, eum ſepelivere. Hic fecit ordinationem unam per menſem Decembrem, creans presbyteros duodecim, diaconos duos, Epiſcopos per diverſa loca numero ..... Ceſſavit Epiſcopatus ejus annum unum, & menſem unum.* Huçuſque Anaſtaſius. Sed quomodo iſta ſe habuerint, & quæ interceſſerint impedimenta, ut tamdiu legitimo Paſtore vacarit ſedes, idem auctor narrat in rebus geſtis Stephani Papæ, ejuſdem Pauli Pontificis ſucceſſoris, his verbis:

Dum vero prædeceſſor ejus domnus Paulus pro auſteritate fervoris, æſtivo tempore in Eccleſia beati Pauli demoraretur, & valida ibidem ægritudine præoccuparetur, de qua & vitam finivit: die noctuque idem beatiſſimus Stephanus in ejuſdem ſui prædeceſſoris perſeverans ſervitio, nullo modo ab ejus lectulo, donec ſpiritum emitteret, receſſit.

At

PAGIUS *Moritur Paulus PP.* ſolumque de die ejus emortuali inter Eruditos controverſia verſatur. Papebrocius in Chronico-Hiſtorico cenſet, eum die viceſima prima Junii demortuum, & *Conſtantinum II. Pſeudo-Papam* vitio ordinatum fuiſſe die XXVIII. ejuſdem menſis in Dominica. [r] Verum Baronium obitum Pauli cum die XXVIII. menſis Junii recte alligaſſe, & *Conſtantinum* eadem etiam die, quæ hoc anno Dominicalis erat, electum, quorumdam factioſorum opera die quinta menſis Julii in quam Dominica cadebat, conſecratum eſſe, apud me certum. Inierat enim Pontificatum *Paulus* die viceſima nona menſis Maii anni DCCLVII. ſeditque *annos decem, menſem unum*. inquit Auctor ejus Vitæ Anaſtaſio vulgo adſcriptæ, & cum eo Martinus Polonus, & Luitprandus. Quare correnti anno die XXVIII. menſis Junii ſpiritum Deo reddidit, eodemque die ante mortem ejus *Toto* quidam Dux Nepeſinæ Civitatis curavit ſubito Conſtantinum fratrem ſuum *Laicum exiſtentem* in Pontificem Romanum eligi, inquit Auctor citatus, qui ſubdit: *Alio vero die illuceſcente ſecunda feria Subdiaconus, atque Diaconus ab eodem Epiſcopo* (nempe Georgio, de quo ante locutus fuerat) *contra Sanctorum Canonum inſtituta conſecratus eſt, &c. & adveniente Dominico die,* &c. *Pontifex ab eodem Georgio Epiſcopo Praneſtino, & aliis duobus Epiſcopis, Euſtratio Albanenſe, & Citonato Portuenſe conſecratus eſt. Et per anni ſpatium, & menſem unum Sedem Apoſtolicam invaſam detinuit.* Die itaque XXIX. menſis Junii, in quem feria ſecunda cadebat Conſtantinus Subdiaconus, & Diaconus dieque quinta menſis Julii, quæ cum Dominica concurrebat Pontifex Rom. conſecratus eſt; quod magis ex die ejus mortis anno ſequenti liquebit. Ante Baronium Pauli Papæ nomen memoratum fuerat ad diem XXVII. menſis Januarii a Petro de Natal. lib. 3. cap. 30. a Cartuſianis Colon. in Addit ad Uſuard. Caniſio, Maurolyco, Felicio, & Galeſinio; ſed Baronius propter rationes nobis incognitas ejus memoriam in Martyrologio Romano ad diem ejus emortualem tranſtulit.

Hujus *Conſtantini* duæ ſuperſunt Epiſtolæ, quæ poſtremæ ſunt in Codice Carolino ſc. Epiſt. XCVIII. & XCIX. in quibus ad conciliandam ſibi Pippini Regis ac Francorum amicitiam, multa magnifice ſcripſit, ſeque vel invitum Pontificem factum illi perſuadere voluit. In prioribus litteris ait: *Obnixis deprecationibus, tamquam præſentialiter coram veſtro melliſluo Regali aſſiſtens conſpectu, flexo poplite deprecor Præcellentiam Veſtram, ut illud, quod Beato Petro polliciti eſtis, ſimulque & charitatem, atque amicitiam, quam cum Beatæ recordationis Domno Stephano Summo Pontifice vel ejus germano, Prædeceſſoribus noſtris, habuiſtis, omnimodo recordari, ac conſervare jubeatis.* &c Has literas per Miſſum Regium, qui Romam venerat, ad Paulum, non autem ad Conſtantinum, hic tranſmiſit in Franciam; in iiſdem enim literis paulo poſt hæc ſcribit. *Huic veſtro Miſſo hoc ipſum in ore poſuimus Veſtræ benignæ Excellentiæ ſuggerendum. Geſta quippe Sanctorum, de quibus miſiſtis vobis dirigi, in quantum reperire valuimus, vobis tranſmiſimus.* Pippinus IV. *Conſtantinus Pſeudo-Papa Pippinum ad ſuas partes pertrahere tentat.*

Le-

NOTÆ [a] OBitus *Pauli* Papæ in Synodo Lateranenſi anni 769. a V. C. Cajetano Cenni, et ad an. 731. n. XV. monuimus, primum luce donata, ad diem *vigeſimum nonum*, non *vigeſimum octavum junii* confertur. *Contigit* (verba Synodi ſunt pag. 6.) *per tranſactam quintam indictionem menſe junio die viceſima nona Sanctæ recordationis Domnum Paulum Papam de hac luce, divina vocatione fuiſſe ſubtractum.* Mox habet, pag. 7. clerum Romanum poſt *Pauli* Pontificis obitum, in Baſilicam Apoſtolorum conveniſſe: *& de præſenti omnes unanimiter properantes in Baſilica Apoſtolorum ipſo DOMINICO DIE denuo ſacramenta populo præbuimus ob conſervandas uniuſcujuſque juſtitias. Dies Dominicus* an. 767. incidit in diem *vigeſimam octavam* Junii, littera Dominicali D. Si ergo ſub ipſam *Dominicam diem* obiit *Paulus*, librarii vitio in hac Synodo, *viceſima nona*, pro *viceſima octava* ſcriptum eſt. Additur in Synodo pag. 8. eadem die *Conſtantinum* in Apoſtolicam ſedem per vim fuiſſe intruſum; alio vero die, *ſecunda feria*, eumdem *Conſtantinum* invaſorem in *Diaconum forenſem* aſſumptum fuiſſe. His conſonat vulgatus Anaſtaſius, qui docet, Dominica inſequenti, *Conſtantinum* in Pontificem fuiſſe conſecratum. Recte ergo Baronius, & Pagius, diem emortualem Pauli Papæ XXVIII. Junii ſtatuerunt. GEORGIUS

V. Toto Dux fratrem ſuum Conſtantinum intrudit in Sedem Pontificiam.

At vero Paulus Papa in ægritudine poſitus, cum nondum adhuc ſpiritum exhalaret; illico Toto quidam, Dux Nepeſinæ civitatis, dudum habitator cum ſuis germanis Conſtantino, Paſſivo, & Paſtbale, aggregantes tam ex eadem Nepeſina civitate, quamque ex aliis Tuſciæ civitatibus multitudinem exercitus, atque catervam ruſticorum, ingredienteſque per portam B. Pancratii in hanc Romanam Urbem, atque in domo antedicti Totonis armati adſiſtentes, elegere ibidem ſubito Conſtantinum fratrem ejuſdem Totonis laicum exiſtentem: quem cum armis plurimi eorum loricis induti, latrocinanter in Lateranum Patriarchium introduxere, & aſcendentes cum eo in Vicedominio, continuo accerſito Georgio Epiſcopo, compulere eum orationem clericatus eidem Conſtantino tribui. Ipſe vero omnino hoc renuebat facere, corrueaſque in terram, proſtravit ſe pedibus ipſius Conſtantini, adjurans eum fortiter per omnia divina myſteria, ut locum daret, & ab ejuſdem impia præſumptionis propoſito recederet, ne per eum talis inaudita novitas in Eccleſia Dei fieret. Et dum hujuſcemodi adjurationis proferret verba, concitati plurimi ex ipſis malignis, qui eamdem impiam electionem fecerant, inſurgentes ſuper eum, atque fortiter comminantes ei, a quibus ipſe timore correptus, orationem illi clericatus tribuit, & ita clericus effectus eumdem ſanctum Lateranenſe invaſit Patriarchium. Agebantur iſta per Totonem Ducem voluntate, & conſenſu Deſiderii Regis Longobardorum, ut conſtat ex epiſtola Hadriani Papæ, de qua inferius. Pergit vero Anaſtaſius:

VI. Pſeudo-papa Conſtantinus ordinatus.

*Alio vero die, illuceſcente ſecunda feria, ſubdiaconus, atque diaconus ab eodem Epiſcopo in Oratorio S. Laurentii intra eumdem Patriarchium contra ſanctorum canonum inſtituta conſecratus eſt, ſicque univerſum populum ſibi ſacramentum præbere fecit, & adveniente Dominico die, rurſus cum multitudine armatorum exercituum in baſilicam B. Petri properans, Pontifex ab eodem Georgio Epiſcopo Præneſtino, & aliis duobus Epiſcopis Euſtratio Albanenſe & * Citomalo Portuenſe conſecratus eſt, & per anni ſpatium, & menſem unum Sedem Apoſtolicam invaſam detinuit.* Quomodo autem qui per vim ingreſſus eſt, per vim pariter ſit ſublatus, dicemus anno ſequenti, quo contigit.

* Citonato

Georgii ordinatoris infelix exitus.

Modo autem exitum Georgii Epiſcopi Præneſtini ejus ordinatoris ab eodem Anaſtaſio audiamus, qui hæc ſubjicit: *Antedictus vero Georgius Epiſcopus Præneſtinus, qui eum diaconem, & Pontificem conſecravit, non poſt multos dies conſecrationis ipſius Conſtantini valida, ac peſſima ægritudine præoccupatus, immobilis factus eſt, & poſtea Miſſarum ſolemnia nequaquam celebravit: ejus enim dextera manus aruit, atque contracta eſt, quam etiam nec ad os ſuum afferre valait, ſicque tremens, ac languens vitam finivit.* Hæc de primo ordinatore Georgio oſtendit Deus ſigna, ne quis exiſtimaret excuſare poſſe vim illatam, ad imponendam manum ſuper invadentem Apoſtolicam

PAGIUS Legatos Romam direxerat, qui libros de Geſtis Sanctorum a Paulo Papa poſtularent; neque enim adeo longo poſt hujus mortem intervallo hæ literæ ſcriptæ eſſe apparent, ut prius & Nuncium in Franciam de Pauli obitu perlatum ſit, & Romam pervenerint Miſſi, quos Pippinus illuc accepto tam infelici Nuncio direxerit. Denique Pippinus litteris Conſtantini ſe ſe decipi paſſus non eſt; ignorare enim non poterat malas artes, quibus Apoſtolicam Sedem invaſerat.

V. *Tres Orientis Patriarchæ Sacras Imagines defendunt.*

Pridie Idus Auguſtas, ac ipſa Indictione quinta *Conſtantinus* Pſeudo-Pontifex Synodicas fidei literas per Conſtantinum Presbyterum Hieroſolymis allatas accepit, quæ quidem Paulo Deceſſori a *Theodoro Patriarcha* Hieroſolymitano inſcriptæ fuerant, & alias Patriarchas Alexandrinum atque Antiochenum, necnon plurimos Metropolitanos Epiſcopos Orientis una cum prædicto Theodoro conſentire teſtabantur, cultumque Sacrarum Imaginum in partibus Orientalibus multum fervere prædicabant. Mox earum exemplar Latine & Græce deſcriptum in Franciam per Chriſtophorum Presbyterum & Anaſtaſium Notarium Regionarium miſit Pippino, quem denuo rogavit, ut Eccleſiæ partes defendendas ſuſciperet, utque Georgium Epiſcopum & Marinum ac Petrum Presbyteros, a Paulo in Franciam quondam directos, in Italiam redire ſineret, quia vocabantur ardentiſſimis precibus ab agnatis ſuis. Addit quod Epiſcopatus & Eccleſiæ quas obtinebant, iis abſentibus plurimum ſuæ dignitatis amiſerant: *Innoteſcimus Excellentiæ Veſtræ*, inquit Conſtantinus in Epiſt. XCIX. Codicis Carol. *quod duodecima die præteriti Auguſti menſis quinta Indictionis conjuncti ad nos a Sancta Civitate quidam religioſus Presbyter, Conſtantinus nomine, deferens Synodicam fidei miſſam a Theodoro Hieroſolymitano Patriarcha ad nomen Prædeceſſoris noſtri Domni Pauli Papæ, in qua & reliqui Patriarchæ, id eſt, Alexandrinus, & Antiochenus, & plurimi Metropolitani Epiſcopi Orientalium partium, viſi ſunt concordaſſe. eamque cum magna lætitia ſuſcipientes atque amplectentes in populo in ambone relegi fecimus. Cujus exemplar in Latino & Græco eloquio Veſtræ Excellentiæ direximus, ut agnoſcatis, qualis fervor Sanctarum Imaginum Orientalibus in partibus cunctis Chriſtianis imminet. Hic prælibatis extenſis palmis ad æthera, cum omnibus Dei cultoribus, & cuncto noſtro populo Redemptoris noſtri Divinam exoramus clementiam, ut ſua extenſionis dextera Vos protegat, & Regni veſtri a Deo conſervati Francorum terminos dilatet*, &c.

IV. Sequitur embolum. *Itaque hac Excellentiam Veſtram petimus, ut jubeatis, Chriſtianiſſime ac mitiſſime Rex, inſpiratus a Deo, ad nos abſolvere revertendum Sanctiſſimum fratrem noſtrum Georgium Epiſcopum, atque dilectos filios no-*

Digitized by Google

eam Sedem, ſed teneri quemlibet millies vitam prodigere, quam tam immane ſcelus patrare. Cæterum Conſtantinus Pſeudopapa, quod ſciebat ſuam ordinationem ſacris canonibus penitus labeſactari, & reddi irritam: potiribus remediis eam ſuffulcire conatus eſt: Nam & conciliabulum coilegit proximorum Epiſcoporum, qui ex ejus ſententia omnia vi, metuque miſcentis, probavere ejus electionem. Porro ejuſmodi conventus poſtea a Stephano Papa (ut ſuo loco dicturi ſumus) penitus irritus redditus eſt, & nullius auctoritatis.

VII. Verum idem Conſtantinus Pſeudopontifex, ut ſedem ſuam, cathedram peſtilentiæ ſtabilire poſſet, ipſo ſui Pontificatus initio duas epiſtolas ſcripſit ad Pipinum. In quarum prima Pauli obitum exponit, ſeque invitum, & immeritum eſſe ſubrogatum: petit, ut amorem, & fidem ſibi ſervet, quem erga anteceſſores; eique librum mittit de rebus geſtis Sanctorum.

In poſteriore iterum queritur, ſe vi a multitudine manu iniecta Pontificem factum: petitque, ut Pipinus Eccleſiæ agat Defenſorem, ne de ſe credat malevolis. Indicat quoque Conſtantinum presbyterum a Theodoro Hieroſolymitano, & aliis Synodicam attuliſſe de cultu imaginum, quam Græce, & Latine ei mittit, ut qualis ſervur in Orientalibus Eccleſiis pro imaginum conſervatione ſit, cognoſcat. In pagina inſertitia petit, ut Georgium Epiſcopum, Martinum, & Petrum presbyteros, a Paulo ad ſe Legatos remittat ad ſuos: *Rogat poſtremo ne deſinat Eccleſiam Romanam tueri*. Iſta ſunt argumenta Pſeudopapæ epi-

PAGIUS *Conſtantinus Antipapa Legates Pauli Papa dimitti petit.* *noſtros Marinum & Petrum Presbyteros, qui ad Veſtram Præcellentiam a noſtro Prædeceſſore Domino Paulo Papa directi ſunt; quotidie enim cum magno ploratu eorum parentes nos adeunt, ut veſtram a Deo inſtitutam Excellentiam deprecari debeamus pro eorum abſolutione, etiam non poſſumus eorum lachrymas ſufferre. Per te enim bone miſericordiſſime Rex ſalvi facti ſunt & a manibus perſequentis liberati conſiſtunt. Unde magna in cælo nobis repoſita eſt mercedis corona, quoniam ſcriptum eſt. Qui ſalvat tanquam qui ædificat. Coram Deo vivo deprecamur, ut in hoc preces noſtras exaudias, & ipſos abſolvere jubeatis. Ipſis enim revertentibus cum magna lætitia eos ſuſcipiemus, & charos in noſtris viſceribus amplecti ſtudebimus. Epiſcopatum enim & Eccleſias, quæ tenere videbantur, inordinata uſque hactenus conſiſtunt*, &c.

VII. *Theodoro Patriarcha Hieroſol. ſucceſſit Euſebius.* *Theodorus* Patriarcha Hieroſolymitanus, qui anno DCCXXXV. *Joanni* ſucceſſerat, anno incerto mortuus eſt, & *Euſebium* Succeſſorem habuit. Nam in Vita Sancti Madelvei Virodunenſium Epiſcopi ab Hugone Flaviniacenſi in Chronico deſcripta, legitur hunc Sanctum ſub anno DCCLXX. Sepulcrum Chriſti in Hieruſalem viſitaſſe, & *Euſebium* Patriarcham eum perhonorifice accepiſſe, & cum Hieroſolymis diſceſſit, calicem chryſtallinum, multaſque Reliquias ei dediſſe. Mortuus eſt autem S. *Madalveus* anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, IV. Nonas Octobris, cujus tranſitum tot notis ad eum annum Hugo firmavit, ut ſi qui in eo characteres reperiantur, qui huic opinioni ſuper obitu *Madalvei* refragentur, abſque ulla hæſitatione corrigendi ſint, ut recte ſcribit Cointius anno DCCLXXVI. num. XXXV. quod & de aliis characteribus Chronologicis, in quibus is Auctor ſibi aliquando non conſtat etiam aſſerendum. Quæ enim ad *Madalveum* ſpectant, egregie calluit, licet cum ſub finem ſæculi XI. Chronicon ſuum ſcripſerit, in his quæ ad Hiſtoriam generalem pertinent, non raro offenderit. Papebrocius tamen in Hiſt. Chronologica Patriarcharum Hieroſolymitanorum quam Tom. III. SS. menſis Maii præfixit, ſecutus Richardum Waſſemburgium lib. 2. Antiquit. Galliæ Belgicæ exiſtimat, *Joannem* inter & *Theodorum* ſediſſe *Euſebium* & *Theodorum* ad thronum Hieroſolymitanum circa annum ſeptingenteſimum quadrageſimum primum evectum fuiſſe. Suſpicatur etiam Papebrocius, *Baſilium* poſt Theodorum Eccleſiam Hieroſolymitanam obtinuiſſe, Baſiliumque Waſſemburgium in Vita S. Madalvei Euſebio ſubſtituendum contendit. At cum ex dictis conſtet *Theodorum* Joanni ſucceſſiſſe, annoque DCCLXVI. & curti Sedem illam adhuc rexiſſe, manifeſtum eſt, Waſſemburgium Vitam S. Madalvei potius perturbaſſe, quam explicaſſe, & Baſilium, quem ſine fundamento obtrudit, Epiſcopum fictitium eſſe.

Pippinus Rex Paſcha apud *Gentiliacum* celebravit, ibique Synodum adverſus Græcos, de qua anno ſuperiori egimus, haberi voluit. Deinde in Aquitaniam profectus eſt, Bituricis Conventum Francorum menſe Majo coegit, ac denique duas adverſus *Vuaifarium* Aquitaniæ Ducem expeditiones, alteram eodem menſe Maio, alteram menſe Auguſto ſuſcepit. De priori expeditione hæc ſcribit citatus Auctor Appendicis II. *Commoto omni exercitu Francorum per pagum Trecaſſinum, inde ad Urbem Autiſiodorum veniens ad Caſtrum, quod vocatur Gordinis, cum Regina ſua Bertradane jam fiducialiter Ligere tranſacto ad Betoricas acceſſit, Palatium ſibi ædificare jubet, iterum Campo Madio, ſicut mos erat, ibidem tenere jubet, initoque conſilio cum Proceribus ſuis, præfatam Reginam Bertradanem cum reliquis Francis ac Comitibus fidelibus ſuis in prædicta Betorica dimiſit. Ipſe prædictus Rex cum reliquis Francis & Optimatibus ſuis ad perſequendum Vuaifarium ire pervexit.* VIII. *Annus VIII. belli Aquitanici.*

Altera expeditio *menſe Auguſto*, ut teſtatur Annaliſta Tilianus, a Pippino ſuſcepta. De ea in Annaliſta Laureshamenſi legitur: *Menſe Auguſto ad reliquias belli profectus eſt, & Bituricam veniens Conventum more Francico in Campo egit. Indeque ad Garonnam fluvium accedens Caſtella multa, & petras, atque ſpeluncas in quibus ſe hoſtium manus plurima defendebat, cepit. Inter quæ præcipua fuere Scoralia* (Gallice *Scouraille*s, Caſtrum ſummo in monte poſitum, in ſuperiori Arvernia, de quo Hadrianus Valeſius in Not. Gall. pag. 508. *Torinna*, (Gallice *Turene*, in ſolo Lemovicino) *Petrocia* (Caſtrum in ſuperiori Arvernia, vulgo *Perruſſe*). *Reverſuſque Bituricam exercitum in hyberna dimiſit*. Addit Auctor præfatæ Appendicis II. cum Natale Domini & Sanctam Epiphaniam *Bituricis* celebraſſe. IX. *Secunda Pippini in Aquitaniam expeditio.*

Ad

piſtolarum ex eodem, quo ſupra in Paulo dictum eſt, codice Vaticano accepta. Cæterum quod ad Synodicam, a Theodoro Patriarcha Hieroſolymorum miſſam Romam de cultu ſanctarum imaginum ſpectat, ne putes, eam ad ipſum Conſtantinum Pſeudopapam miſſam fuiſſe, ſed potius ad Paulum Papam, quem Legati venientes Romam, reperere eſſe defunctum; quod teſtatur Hadrianus Papa, ut inferius ſuo loco dicetur.

VIII. Sed quid interea in Oriente? Ubique luctus, ubique dolor, tam in Occidente, quam in Oriente: laborat Occidens Orthodoxorum (ut vidiſti) complurium factioſorum protervia, Romanam Eccleſiam infeſtantium: Qui dum ſancto corpori moſtruoſum ſtudent caput apponere, factum eſt, ut ſine viſibili capite, miſerando modo, hoc anno, poſt obitum Pauli aliquandiu perſeveravit Eccleſia: Laborat & Oriens, crudeli perſecutione hæretici Imperatoris, Sanctorum cædibus horret. Hoc enim anno inter alios inſignis ille ſanctiſſimus Stephanus Auxentianus glorioſiſſime martyrium conſummavit die vigeſima octava Novembris. Quæ autem iſta præceſſerint, ex ejuſdem martyrii Actis quam veriſſimis hic ſunt reddenda, jungendaque illis, quæ de ipſo, anno ſuperiori, ſunt recitata de Prætoriano carcere, ubi cum aliis trecentis, & quadraginta duobus egregiis Confeſſoribus detentus tenebatur incluſus. Poſt igitur illa, quæ de eo, & aliis ſunt enarrata, ſubiiciuntur iſta de præviſa jam ante conſummationem martyrii.

Tempus Martyrii Stephani.

IX. Quomodo ſe pararet Stephanus ad Martyrium.

*Non multi dies intercesserant, cum ipſe ſuam a terra ad Deum migrationem animæ oculo proſpiciens, quadrageſimo ante mortem ſuam die, præclaram illam mulierem, illam inquam hoſpitalitatis laude florentem, ac novam * Iſdandulam, atque eorum, qui in vinculis erant, miniſtram accerſit, ad eamque his verbis utitur: Tuæ erga me hoſpitalitatis fructum velim tibi cum fænore Chriſtus rependat. Belle enim mihi, atque ut ipſi gratum eſt, miniſtraſti, ac me recreaſti. Deinceps autem ad quadraginta uſque dies, prorſus mecum ipſe verſari, ac memet excutere cupio. Peto igitur abs te, ut panem meum, & aquam, quæ ad me afferre conſueveras, per hos dies ne afferas. Ut autem eo nomine mærentem eam vidit, atque hujuſce rei cauſam ſcire cupientem: Novi, inquit, mihi vitæ finem imminere: ac propterea monaſticæ exercitationis rigorem etiam atque etiam intendere geſtio. Ceſſit his verbis hoſpitalis illa, ac præſtanti fide mulier.*

Per omnes itaque noctes, & dies non deſinebat vir ſanctus patres eos, quos carceris ſocios habebat, monere, docere ſalutaribus præceptis erudire, atque id efficere, ut toto pene nocturno tempore in canendis Deo laudibus verſaretur: adeo ut cives etiam nonnulli qui ſanctioris vitæ ſtudium colebant, vilibus pannis obvolati clam ad eum ingrederentur, & ipſius benedictione, atque doctrina non ſine magna animi voluptate fruerentur. In his igitur muneribus cum quadraginta illi dies abſumerentur, ac jam octavus, & trigeſimus inchoaret, hoſpitalem illam mulierem rurſus accerſitam audientibus patribus, ita alloquitur.

X. Reddit gratias, ac preces Stephanus piæ feminæ.

Deus, qui ſe piis omnibus laborum fructus centuplicato redditurum, promiſit, benigno oculo te ex alto ſancto ſuo aſpiciat, ac pro tuo in me officio longe copioſiorem tibi mercedem referat. Ipſius enim vere diſcipula extitiſti, qui dixit: (a) Quod feciſtis uni ex minimis his meis mihi feciſtis. Et: *qui recipit juſtum in nomine juſti, mercedem juſti accipiet.* Et: *Qui potum dat calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam. En itaque tuæ erga me voluntatis merces expleta eſt, quam tu ejuſmodi a Deo habitura es, ut ea tibi numquam eripi poſſit. At poſtea ſacris imaginibus oſtenſis: Accipe, inquit, præclarum hoc tuum depoſitum, quod quidem tibi, & in præſenti hac vita adverſus omne malum præſidii loco ſit, & in futura tuæ erga Deum benevolentiæ atque Orthodoxæ Fidei pignus. Hæc ubi dixit, alte ſurſum ex imo pectore ingemiſcens, aperte hæc exhalat: Craſtina luce ex hac vita migrans, ad alium mundum, atque Imperatorem proficiſcar.* Dolens quidem non ſuum bonum, quo gaviſurus eſſet, ſed alienis peccatis, quibus Deum ipſum offenſuri hæretici eſſent. Sed pergit: *Ipſa igitur cum amarum quemdam, & acerbum gemitum, ediſſet, extremamque ei ſalutem dixiſſet, receptaſque eas quas utendas dederat imagines, lintea quodam obvolviſſet, demum poſtea ſe recepit. At divinitus afflatus Stephanus, convocatis rurſum patribus, eos in divinis laudibus concinendis pernoctare jubebat.*

(a) Matt. 19.

XI. *Porro autem ille Deo prorſus inviſus Tyrannus, præter alia, quæ Deo odio, & ex-*

PAGIUS X. *Monachi ob Sacras Imagines vexati.*

Ad num. VIII. & ſeqq. Narrat Baronius Martyrium S. *Stephani Junioris*, quod ſecundum Stephanum Diaconum in ejus Vita hoc anno contigit. De eo videnda quæ anno ſuperiori in medium adduximus. Refert etiam, quæ Theophanes habet de vexatione variorum Orthodoxorum, præſertimque Monachorum, Sacrarum Imaginum cultui addictorum. Stephanus Diaconus in Vita S. Stephani Jun. pag. 505. prodit *Theoſterictum* Presbyterum, cujus nares Iconoclaſtæ præciderant, hæc S. Stephano paulo ante ejus mortem narraſſe: *Sancta Qua-dra-*

Digitized by Google

Colit Brumalia impius Imp.

& execrationi erant facinora, ac Brumalium quidem cæremoniam contemnebat, verum eam quoque ſplendide, ac luculenter celebrabat, ut qui Brumum quemdam ac Bacchum in his Gentilium ritu colere in animum induxiſſet, eouſque ut frugum, ac vini curam gerentes, atque ad maturitatem eos perducentes, ſummis honoribus afficeret. Parabat itaque tertiæ quoque uxori ſuæ Eudociæ Brumalium poſtridie, juxta quinti * elementi circumductionem celebrare. Progreſſus autem atque ad ſcholarum porticus ſedens, una cum Symmyſtis ſuis, ſatanicas quaſdam cum organis, ac citharis cantiones, adventanti feſto congruentes, addiſcebat. Hic igitur ab impiis quibuſdam viris ad eum delatum eſt, Stephanum ex Prætorio monaſterium effeciſſe, eumque totas noctes illic in cantillandis pſalmis traducere, ac præterea complures cives illuc proficiſcentes, idolorum cultum ab eo edoceri.

Jubetur duci S. Stephanus.

Hæc ille ut audivit, graviore ira inflammatus, ſtatim militi cuidam, qui in Proximi ordine adſcriptus erat, hoc imperat, ut ſanctum virum, e carcere eductum, extra urbem obtruncet, illic nempe ubi prius eximiæ Martyris Mauræ templum ſitum erat. Poſt autem locus ille carnificina factus eſt, templo ſcilicet illo a Tyranno funditus everſo, & ſolo æquato, ac Mauro nuncupato: quo in loco fœdera cum dæmonibus occulto ſanciebat tametſi non ad extremum uſque ſcelus hoc ipſius obſcurum fuerit prodidit enim, id quod clam ab eo perpetrabatur Subplamii filius ipſi ſacrificii loco dono datus, de quo nunc conſulto ſermonem ſilentio comprimimus. Cum igitur ſanctum virum morti addixiſſet, confeſtim edictum hujuſmodi per totam urbem promulgavit.

XII. Edictum novum Imp.

Quiſquis amicum, aut affinem, aut omino genere conjunctum habere, eumque occultare, aut etiam pullam veſtem ferre deprehenſus fuerit: hic poſt varia tormentorum genera exilio mulctabitur. Cernere igitur erat urbem graviſſima calamitate laborantem. Neque enim inimici duntaxat inimicos apud Imperatorem faciliſme accuſabant, ſed etiam amici amicos, & fratres, fratres, & ſervi dominos, atque (ut brevi complectar) in graviore luctu, & planctu tota urbs verſabatur, quam cum Julianus, & Valens Imperii Romani clavum tenerent.

Ducitur Stephanus, ſed revocatur.

At vero carnifex ille, qui miſſus fuerat ſancto viro a Prætorio aſſumpto, colloque ipſius, ac manibus ligno alligatis, ad cædem properabat. Eo autem die Tyrannus e palatio progreſſus in Milii porticu ſtabat, ubi prius ſex illa Oecumenica Concilia depicta erant, poſt autem crudelis Imperatoris juſſu, inducto albario opere, deleta fuerant, atque eorum loco Circus ille, quem amabat, atque plurimi faciebat, atque auriga is, quem in deliciis habebat, atque Uranianum, hoc eſt, cæleſtem, cum ne terra quidem dignus eſſet, appellarat, picti cernebantur. In hoc igitur loco cum ſuperbe ſtaret, omneſque eum fauſtis ominibus proſequerentur: Nulla mihi inquit, requies eſt, ita Immemorandi iſti exitium vitæ meæ afferant. Hic vero quidam ejus factionis ait: Et ubinam tandem ullus eorum delituit, aut veſtigium ullum ipſorum in hac urbe tua, aut in ulla alia civitate, vel regione occultatum eſt, cum omnes funditus deleti ſint? En enim Imperii quoque tui hoſtem, hoc eſt, Auxentianum Stephanum abduci hodie vidi, ut quas meritus eſt, pœnas ſubeat. Tum Imperator: Et quid jucundius Stephano accidere queat, quam ut gladio vitam finiat? Verum hujus deſiderii minime compos futurus eſt: multo enim graviore mortis genere mulctabitur. Nunc quippe Imperatrix non mediocriter adverſus nos ſtomachabitur, ſi feſtum ipſius diem in cæde conficimus. Quocirca novus hic Herodes, atque uxoris mancipium reduci quamprimum eum in Prætorium jubet.

XIII. Rurſus tentat Stephani conſtantiam Imp.

Quod cum contigiſſet, rurſum cum iis patribus, qui in vinculis erant, Davidicos pſalmos canebat (a): Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, & quæ deinceps ſequuntur. Tyrannus autem cum veſperam totum in tibiarum, & cithararum cantu tranſegiſſet, poſtridie inſtructa ſplendidiſſima cæna, cum iis, qui ſuæ factionis erant, epulabatur. Cumque duos quoſdam fratres, tum dignitate claros, tum corporis ſimul atque animi pulchritudine florentes (quos poſtea invidiæ æſtro percitus interfecit) ſeorſum acciviſſet: Ite ad Prætorium (inquit) ac meo nomine ad Auxentianum Stephanum hæc dicite: Vides, quanta tui cura afficiar, ut qui tibi, ex ipſis mortis faucibus erepto, vitam conceſſerim: quocirca tandem aliquando animum inflectens, voluntati meæ obſequere. Non quidem me fugit, quin bo-

(a) Pſal. 90.

PAGIUS

dragesima elapſa, Sanctoque Paſcha proximo, veſpera Sanctæ feriæ quintæ, qua Chriſtus Deus noſter Judæis proditus eſt, dum Divina myſteria peragerentur, ille Draconis nomen ferens Præfectus, juſſu Imperatoris cum militum manu irruens, repente Myſteriorum celebrationem interrupit. Comprehenſis vero delectis Monachis, horum numero triginta octo manus & colla lignis vinxit: reliquos partim crudeliter laceravit, partim cremavit: Aliorum barbas pice perfuſas adufſit, nareſque abſcidit, quorum unus ipſe ego ſum. Verum nec dum his contentus ille impius integrum Monaſterium ab equorum ſtabulo ad Eccleſias igne vaſtavit, & uſque ad pavimentum in pulverem redegit: poſtea ſe-

homo contumax, & durus ad contumelias potius nobis inferendas prorupturus ſit. Vos vero ſi ſermonum illecebris inflectere ejus animum potueritis, rem gratam mihi feceritis, & miniſterium iſtud veſtrum comprobabo. Sin iſtud ei perſuaderi nequeat, tamdiu eum a vobis, & a fronte, & a tergo verberari volo, quoad miſere animam efflaverit.

Duo fratres occulte pii parcunt Stephano.

Igitur præclari illi duo fratres poſtquam ad Prætorium venerunt, furioſam quidem illam Tyranni ſententiam ſancto viro exponunt: verum nullo eum malo prorſus affecerunt, quin potius ubi eum ſermonibus ad cohortandam accommodatis confirmaſſent, atque ab eo benedictionem accepiſſent, ad reditum ſe accinxerunt. Quæ autem ad Imperatorem dixerunt, hujuſmodi fuere: Imperator, miſerum illum in priſtina ſententia perſtantem, tuumque Imperium injuſtis ominibus perſequentem offendimus, ac proinde tot plagis eum proſcidimus, ut pene ſpiritus omnis expers jaceat, nec certum ſit, an craſtina die inter vivos futurus ſit. Quæ quidem ex re cum mirificam lætitiam ferinus ille concepiſſet, atque ingentem riſum effudiſſet, luxui, quo ipſi nihil carius erat, operam dare poſtea pergebat, ut qui ventris, & eorum, quæ ventre inferiora ſunt, ſervus eſſet.

XIV. *At vero digniſſimus Stephanus, ſub auroram ad ſe coacto monachorum agmine, poſtremum hunc ad eum ſermonem habuit: Valete Patres, & fratres; Valete, atque in Orthodoxa Fide conſtantiſſime perſeverate, ac pro mea tenuitate, quæſo, preces fundite. En enim jam jamque adeſt mortis meæ tempus, ac pro foribus jam corona eſt: Quamobrem vereor, ne caliginoſa dæmonum multitudo, propter ignorantiarum mearum multitudinem mihi impedimento ſit. Ob quæ cum omnes, amnis cujuſdam in modum, lacrymas profunderent, tolli ſibi ſacram epomidem, atque deinde analabam cum loro juſſit. Cum autem cucullam quoque abiicere pararet, ne id faceret, patres prohibebant, negantes convenire, ut ſine pretioſo hoc indumenti genere dierum ſuorum finem videret. Ad quos divinitus afflatus vir ille: Athletam (inquit) nudum decet luctari. Ac præterea ne æquum quidem eſt, pretioſum hanc rem a furente populo contumelia affici, ac profanis pedibus conculcari. Hæc cum loquutus eſſet, omnes ei morem geſſerunt: itaque cucullam quoque exuit, ac cum pelliceo dumtaxat pallio una cum monachis ſedebat, de his*

Sacras exuit veſtes, ne ſint ludibrio.

rebus, quæ ad ſalutem pertinebant, ſermonem ad eos habens.

XV. Dum iſta aguntur, ex iis, quæ ſubſequuta ſunt, intelligi poteſt, Imperatorem per viſum dormientem ea paſſum eſſe, quæ paſſam uxorem Pilati (*a*), Evangeliſta commemorat, & velut quibuſdam furiis exagitatum, noviſſeque per dæmones, Stephanum Auxentianum nihil penitus, ut juſſerat, eſſe paſſum: ob id Imperator ipſe magis eſt cruciatus. Nam audi, quæ ſubiiciat idem auctor: *Verum enimvero fieri omnino non poterat, ut quæ in carcere acta fuerunt, & quo pacto duo illi pii fratres admodum benigne, ac indulgenter cum divino Stephano egiſſent, Tyrannus ignoraret. Quare cum de his omnibus a dæmone aliquo (ut vero conſentaneum eſt) certior factus fuiſſet, hora diei ſecunda e ſomno expergefactus, leoninum quiddam rugiens, atque ad aulæ veſtibulum feſtinanter proficiſcens: O vim mihi illatam! exclamavit. O inſignem mei contemptum! Nemo eſt, qui mihi opituletur, nemo qui ſubſidium ferat? Quid mihi cum tenebricoſis, & Immemorandis iſtis (ſic enim ipſi aſſuetum, ac familiare erat monachos appellare.) Cum autem ii, qui voluptatibus ac deliciis dediti erant, ultro ad intemperantem illam menſam currerent: perturbatiſſimo animo ipſis occurrens, magno cum clamore quærebat: Quo pergitis, & quem quæritis? His autem reſpondentibus. Ad te benignum noſtrum dominum imus. Tum ille altiori voce: Non ſum (inquit) dominus veſter; Non ſum Imperator. Alius dominus veſter eſt, alius Imperator, ad cujus pedes vos ipſos provolvitis, contactiſque ipſius veſtigiis, ab eo vota, preceſque ſupplices petitis: nemo in me obſequioſus eſt: ut illo de medio ſublato, animum meum reficiat, & recreet. His vero animi anxietate laborantibus, & quiſnam ille eſſet, ſciſcitantibus, quiſquis ille, quem ipſi ei anteferrent, aut quem aliam Imperatorem agnoſcerent: Tum ipſe contra: Stephanus Auxentianus eſt, inquit.*

(a) Matt. 27.

Agitatus furiis furit Imp.

XVI. *Nondum integrum nomen in eorum aures influxerat: cum ſubito impetus quidam, & clamor promiſcuus, & vox quædam incondita perſonabat, omnibus, ac erant ad Prætorium concurrentibus. Mox truculentorum leonum inſtar in carcerem inſilientes: Date nobis (cuſtodibus inquiunt) Auxentianum Stephanum. At ille conſtanti, atque intrepido animo, velut in hoc ipſum paratus, ad eos decoro geſta,*

Concurritur ad prætorium ad necem Stephani.

PAGIUS *ferum aſſumtis triginta octo illis Patribus eos in quadam teſtudine veteris balnei apud Epheſi confinia incluſit, apertoque aditu, contiguis montis molibus effoſſis illos obruit; ſicque ut intolerabili in Domino conſummati ſunt.*

XI. Baronius num. XXVIII. hanc in Monachos perſecutionem ex alio Theoſterico in Vita S. Nicetæ Archimandritæ refert, & in Notis ad Martyrologium Romanum ad diem XII. menſis Ja-

ſtu, ac vultu ab omni perturbatione libero egreditur, & quemadmodum olim Chriſtus
(a) Joan. 18. *Judæis, ipſius cædem anhelantibus (a): Ego ſum, quem quæritis, inquit. Illi autem illico eum arripiunt, atque in terram illidunt, ferreiſque, vinculis quibus ejus pedes adſtringebantur, abeo extractis, ad publicam viam raptim eum adducunt, calcibus in eum inſilientes, ſaxis impetentes, fuſtibus ferientes, nullum denique ſupplicii, contumeliæque genus omittentes.*

S. Stephanus Martyrium conſummat. *Cum autem per primam Prætorii portam non tam duceretur, quam raptaretur, ac jam in templi Theodori Martyris veſtibulo eſſet, manibus humi fixis, ac ſublato aliquantum capite, ultimum adorationis munus Martyri perſolvebat: etenim ne in tanta quidem calamitate pietatis amorem ex animo ſuo ejecerat. Quem ex ſanguinariis hominibus quidam, Philommetius nomine, conſpicatus, præcipiti quodam furore percitus: Videns, exclamavit, Immemorandus, iſte tamquam Martyr mori cupit. Atque hoc ſermone habito, ad ſiphones, qui illic erant, quique ob ea incendia, quæ interdum oboriuntur, adhiberi ſolent, excurrit, avulſumque ab iis haud parvum lignum trahit ac ſanctum virum, quam vehementiſſime poteſt, in cerebri membrana ferit: ſicque protinus interemptum, Martyrem quidem illum profecto, ſeipſum autem (quod omnium graviſſimum ſcelus eſt) Martyris carnificem reddit.*

XVII. Divina ultio in percuſſorem. *Ac vide, quæſo, vim illam Dei ultricem. Non enim quemadmodum plerumque ſolet, moram ullam interpoſuit, ſed celeri pede preceſſit. Etenim ſimulatque ferit, ipſe quoque in terram diabolica plaga perculſus ruit, dentibus horrendum in modum ſtridens, & ore ſpumam emittens: atque ita grave iſtud flagellum permanſit, ad extremum uſque ſpiritum miſerum illum comprimens, atque caſtigans. Ac ne ſic quidem tamen furibundum illud vulgus animorum impetum remiſit; verum per publicam viam adhuc eum raptabat. Et quidnam tandem ex ſacroſanctis illis Stephani membris certaminis expers relictum eſt? Nam & manus, ac pedes ad ſaxa offendentes conterebantur, & digiti una cum unguibus avellebantur, atque in terram ſpargebantur, & venter diſrumpebatur, atque inteſtina omnia profluebant. Siquidem e ſceleſtis illis hominibus unus graviſſimum lapidem, utraque manu acceptum, in ipſius ventrem injecit, unde confeſtim abdita omnis viſcerum compages, aquæ ritu, in terram effuſa eſt: nam & mortuo Stephano per ſummum furorem inſultabant, nec contumeliis in eum debacchari ceſſabant, circumdantes eum tanquam canes multi, atque omni modo rapinantes & diſcerpentes, ſaxiſque per totam viam inceſſentes, non viri dumtaxat, ſed etiam mulieres; qui nec puerilem quidem ætatem ſanguinarii hujus impetus expertem reliquerunt; nam ipſi quoque litterario ludo relicto (ſic enim Imperator juſſerat) lapides manibus geſtabant, eiſque Stephanum inſectabantur: ac quiſquis in eum, dum raptaretur, incidens lapidem conjeciſſet, pœnas luebat, atque Imperatoris hoſtis cenſebatur.*

Quin etiam cum ad Bovis locum, Martyrem raptantes, perveniſſent, campo quidam, piſces coquens, ut eum raptari vidit, vita uſura adhuc eum frui arbitratus, aſſumpto flagrante titione in calvaria ipſum ferit, ac repente confracto occipitio, cerebrum effluere cœpit. Theodorus autem quidam vir pius e tergo ſequens, illud e capite fluere videns, ſimulato lapſu ſuſtulit, & ipſum furtim impoſitum in ſinu abſcondit. Atque ita deinde ad ſpectaculum moxne properat, nimirum cernere cupiens, quonam tandem ſedato furore, reliquias Martyris projicerent. At vero ſanguinaria illa turba ſanctum virum raptans, cum ad Menovionis monaſterium acceſſiſſet, in animo habebat beati viri ſororem (illic enim divinum vitæ genus colebat) per vim eiicere, eoque ipſam adigere, ut fraternum corpus, tot certaminibus defunctum, ſaxis peteret. Verum illa hoc prænoſcens, atque in obſcurum quoddam ſepulcrum ſeſe abdens, hujuſmodi facinus effugit. XVIII. Sacræ reliquiæ colliguntur.

Illi igitur, ſpe hac ſua dejecti, rurſus Martyris cadaver trahentes, in Ethnicorum reorum foveam projiciunt, ubi prius quidem ſancti Pelagii Martyris templum erat, verum poſtea vetuſtate labefactatum impius Imperator everterat, atque in ſepulcra redegerat, ac Pelagii ſepulcretum nuncupabat, adeo, ut tunc quoque divina ſcriptura locum illud haberet: (b) Cum iniquis vir juſtus deputatus eſt. (b) Luc. 22.

Poſtmodum læti redeuntes, qui Latronum ſævitiam crudelitatis ſuæ immanitate ſuperaverant, lætum Tyrannum adeunt, veluti dæmonis cujuſdam intemperiis divexati, qui ſceleratiſſime in ipſo pugnaverant. Quos quidem lubenti animo ſuſceptos, ad menſam ſuam, eduliorum copia onuſtam, adhibuit. Cumque illi ærumnoſiſſimam Martyris mortem re- XIX. Impii de morte juſti exultant.

fer-

PAGIUS *Theoſteriſtus ob Imagines vexatus diverſus a Theoſterictio Hiſtorico.* Januarii sit, eoſdem præcipuo honore apud Græcos haberi. Verum Bollandus ad eundem diem, loquens de Sanctis iſtis XXXVIII. Martyribus in Jonia paſſis, notat, nec in Menologio, nec in Menæis, horum mentionem reperiri. Præterea recte obſervat, duos diſtinguendos eſſe *Theoſterictos*. Primus Monachus fuit in Monaſterio Pelecetæ in Aſia ſito, & de iſto

lo-

ferrent, audiens ille magnopere videbat, ac lætitia diffundebatur, hominis (ne quid amplius dicam) cruciatus, & calamitates in voluptatis materiam trahens.

Tempus Martyrii Stephani. *Atque hæc quidem in hunc modum ſe habuerunt. Martyrio porro perfunctus eſt ille egregius ſane luctator Stephanus tertio, & quinquageſimo ætatis ſuæ anno, Novembris menſis octavo, & vigeſimo die.* Hoc ipſo anno videlicet. Nam quem idem auctor natum ponit eo tempore, quo S. Germanus Conſtantinopolitanam ſedem accepit, anno nimirum Redemptoris ſeptingenteſimo decimoquarto, utique hoc anno martyrio coronatum apparet. Hæc quidem auctor omnia fide ſincera, utpote, qui eadem ſpectarit, & (ut quidem exiſtimo) ejus affectatus veſtigia quantum licuit, ejuſdem Martyris imitator diſcipulus fuerit, qui & eodem ferme tempore cuncta narrata ſcriptis mandarit, abſque tamen nomine, quod ita iniquiſſima tempora illa ferebant. Sed quid prodigioſum eo tempore acciderit Conſtantinopoli ab ipſo audi, dum iſta ſubiicit:

XX. *Cæterum ne ea quidem miracula ſilentio præterire convenit, quæ ab ipſo, illius videlicet beneficio, qui dixit (a):*
(a) 1. Reg. 2. *Ego glorificantes me glorificabo: qui autem me contemnunt, erunt ignobiles, etiam poſt mortem patrata ſunt. Eo enim ipſo die, quo ſanctum virum (ut ſcripturæ verbis utar) aggreſſi viri ſanguinum, tamquam arietem inſignem de medio ſuſtulerunt, cum tranquillum cælum eſſet,*
Prodigioſum tempus arguit impietatem. *& radiis ſolaribus colluceret, hora tertia ad Orientalem aulæ partem ignea nubes ad montis verticem, ubi vir egregius monaſticæ vitæ certamina exantlarat repente coorta, atque deinde ad ſummas urbis partes excurrens univerſum aerem horenda caligne infecit, & obſcuravit. Atque (ut cum Propheta loquar) cernere erat, diem ac non diem tenebras ac non noctem: cumque una cum ea vehemens turbo excitatus eſſet, ingens vis grandinis, magnitudinis haud facile credendæ cecidit, idque circa palatium dumtaxat, hincque multi in diſcrimen vitæ venerunt. Hæc ſcilicet Sanctorum Deus prodigioſe patrare novit, dum impios re ipſa coarguit: eos autem, qui ipſius metu præditi ſunt, gloria afficit.*

Porro autem pius ille Theodorus, qui confractam capitis ſanctiſſimi partem ſuſtulerat, cum ad beati Dii Monaſterium profectus eſſet, ejuſque antiſtitem, remotis arbitris convenisset; ei quæcumque inſignis athleta Stephanus eo die pertuliſſet, expoſuit. Ille autem acerbe ingemiſcens, ad quoddam Protomartyris Stephani Oratorium, quod ad dexteram templi monaſterii partem erat, eum ducit: atque urnam quamdam educens in ea divinas illas reliquias collocat, præſente quodam puero monaſterii, & quæ fiebant, inſpectante. Ambo autem orationis munere perfuncti tamquam theſaurum quemdam ingentis pretii intra altare occultant. Reliquiæ Stephani Martyrio conſervatæ.

XXI. Theodorus una cum Dienſi Abbate accuſatur apud Imp. *Interjecto autem aliquo tempore accuſatur apud Imperatorem Theodorus: nam ne tum quidem a tentatione liberum, atque immunem livor reliquit, verum ut imaginum adorator, exilio mulctatur, atque in Siciliam inſulam una cum uxore ac liberis ablegatur. Quem cum diuturno tempore exilii cauſa illic commoratus fuiſſet, in patriam rurſus reduxit judex juſtus Deus. Reductionis autem modus hujuſmodi fuit. Etenim adoleſcens ille de quo proxime verba fecimus, ad maturam ætatem provectus cum Antiſtite agebat, ut diaconus crearetur: quod cum ab eo impetrare non poſſet, ut qui & juvenilem ipſius ætatem perſpiceret, & vitæ ſocordiam exploratam haberet ſe graviſſimo eum malo affecturum, comminatus eſt. Itaque urnam illam occulto ſurripit, atque ad Imperatorem currit, eique rem totam exponit: Antiſtes enim meus, inquit, una cum Theodoro, qui in Siciliam exilii cauſa miſſus eſt, damnatorum, quos tu ut nocentes, & facinoroſos morte afficis, oſſa colit atque adorat; te autem Tyrannum, ac novum Apoſtatam appellat.*

His auditis Imperator ira inflammatur atque antiſtitem illum correptum, ac vinculis firmiſſime adſtrictum in carcere cuſtodiri jubet: Theodorum autem e Sicilia reductum dignas hujuſmodi facinoris pœnas ſubire; puerum autem ad utrumque convincendum aſſervari. Reducitur itaque e Sicilia Theodorus. Statimque eum, & Antiſtitem in medium producit Imperator, atque in faciem ipſis puerum ſiſtit, ut quod factum fuerat, indicaret. Cum autem illi nihil ſe hujuſmodi ſcire aſſeverent, urnam afferre jubetur adoleſcens. Atque (o ingens miraculum!) evaneſcit illa nec huc uſque reperiri potest. Itaque vacuis manibus revertitur. Imperator pudore ſuffunditur, atque id quod contigerat, premere ſilentio, atque occultare conatur, ne illuſtriorem etiam quam ante ſancti viri gloriam reddat: ne-

PAGIUS loquitur Stephanus Diaconus loco laudato. Alter etiam Monachus extitit, floruitque ſub Imperio Michaelis Balbi, ac ſcripſit Vitam Sancti Nicetæ Hegumeni Medicienſis in Bithynia, qui ob fidem & defenſionem Imaginum ſæculo ſequenti carceribus & exilio afflictus fuit, ut ſuo loco videbimus. Utrumque vero *Theoſteictum* in unum Baronius confundit, aſſeritque

Accuſator ejus punitur, accuſati pii liberantur.

neque enim ipſum fugiebat, quid divinum Stephanum omnes pene ſanctum confiterentur: Juvenem autem illum, ut calumniatorem multis verberibus Inceratum exilio mandat. Sic nimirum Deus juſtos a tentationibus eripere, impios autem eorum loco tradere novit. At de certamine Stephani & miraculis, cultuque hactenus. Cui nos (ut qui ſcripſit facit) precibus commendamus.

XXII. Ex his autem, quæ germane ſincereque de tanto Martyre ſcripta extant, conſiderare quis prudens poterit eorum certamina quæ nota Deo tantum, abſque ſcriptorum monumentis ex hominum memoria exciderunt. Relatus eſt inter ſanctos Martyres Stephanus, in Eccleſia Catholica celebrandus, die vigeſima octava Novembris, una cum SS. Martyribus Andrea, & Petro, de quibus ibi, poſt elogium Stephani, hæc habentur: *S. Andreas dum traberetur vinctus, expiravit: Petrus vapulans reddidit Deo ſpiritum.* Subiiciuntur autem iſta eadem die: Multi milites orthodoxi tunc mundo ſpreto, facti ſunt monachi, quos impius Imperat. cruciatos interemit. *E quibus unum Baſilium nomine erutis oculis, & adhuc de ſanctorum imaginum adoratione loquentem, calcibus percuſſit: qui excruciatus dolore ex hac vita migravit. Alius Soſtenio clauſus, amputatis auribus, in Cherſonum miſſus eſt exul, & ibi occidendus, fugiens ad Cazaros, ibi ab illis eſt factus Epiſcopus.* Subdit de aliis in exilio pariter ductis, & ibi defunctis. Iſta de militibus. At quemnam finem certaminis acceperit illud ſacrum examen Confeſſorum, quos Stephanus reliquit in carcere, ignoratur; neque illa, quæ in diverſis imperii provinciis paſſi alii ſint, perpaucis exceptis, ſcriptis conſignata remanſerunt.

XXIII. Quod autem pertinet ad duos fratres illos, quos ad Stephanum ſuadendum ab Imperatore miſſos vidimus, eos ob pietatem ab eodem Imperatore occidi juſſos idem auctor tradit: hos enim fuiſſe illos putamus, quorum alterum nomine Conſtantinum, Strategium alterum Theophanes ponit anno ſuperiori eſſe capite truncatos: Etenim ipſe anni unius termino errare arguitur ex Martyris Actis in obitu Martyris Stephani: ſic & de aliis ejuſdem anni factum apparet, ut quæ ab eo ſuperiori recenſita ſunt anno, quæ in hoc eſſe collocanda, ex ejuſdem Martyris Actis comprobantur. Sed quæ reliquæ ſunt anni hujus ejuſdem Imperatoris res geſtæ, videamus. Theophanes enim iſta deſcribit, ac primum omnium quæ geſſit adverſus Conſtantinum exauctoratum Patriarcham Conſtantinopolitanum. Hic quidem quam ſecreto acceperat ab Imperatore ipſius impietatem, qua negabat Chriſtum Deum, ejuſque Matrem eſſe Deiparam nominandam, loco vindictæ, id ipſum in inſula ubi relegatus erat, omnibus propalavit (ut Cedrenus, & alii tradunt) quamobrem evocatus Conſtantinopolim, quas juſſus ſit pœnas dare, luereque ſupplicium, ita Theophanes narrat:

Conſtantinus Patriarcha ab exilio ad ſupplicium revocatur.

XXIV. Conſtantinus Patriarcha ſolemni ritu exauctoratur.

Anno vigeſimoſeptimo Imperii Conſtantini, Conſtantinus falſi nominis Patriarcha ductus eſt nona Octobris, ſexta Indictione a Principe inſula: quem & cecidit Tyrannus, quod evadere non valeret ejus maledicta. Juſſit autem in foro parari locum, & eumdem ſedere in gremio Eccleſiæ magnæ, oratque a ſecretis, ob ſecreta videlicet patefacta, *cum eo conferens chartæ tomum, in quo erant ſcripti hujus exceſſus. Omni ergo populo, ex præcepto Regis illic congregato, & vidente, legebatur charta totius populi, & per ſingula capitula a ſecretis,* ob ſecreta videlicet manifeſtata, ut Cedrenus inſinuat, *percutiebat faciem ejus, Niceta Patriarcha ſedente in Confeſſione & intuente. Poſt hæc vero cum impoſuiſſent eum in ambonem, & rectum ſtare feciſſent: accepit Nicetas chartam, & miſit Epiſcopis, & abluto ſuperhumerali ejus, anathematizaverunt, eum, & hunc ſocium * Abſim cognominantes, ab Eccleſia abſtruxerunt. Poſtera vero die cum ludi Circenſes agerentur, raſerunt faciem ejus, & barbam denudaverunt capitiſque & ſuperciliorum pilis ablatis, indutum hunc laneo, brevi, ac ſine manicis veſtimento ſedere fecerunt ſuper aſinum, ſagma ferentem, & ipſius tenere caudam, & duxerunt per Dippeum in Hippodromum, cuncto populo imprecante illi mala, & conſpuente: trahebat autem aſinum Conſtantinus nepos ejus, naſo reciſo. Cumque veniſſent, ad vulgus: deſcenderunt, & conſpuerunt, & pulverem jecerunt ſuper illum, & dum abduxiſſent eum ad conſiſtorium, dejecerunt eum de aſino, & calcaverunt ſuper collum ejus, & collocatus contra vulgus, audiebat ab illis indecora verba uſque ad abſolutionem ludorum equeſtrium.*

* Abiron

XXV. *Eodem quoque menſe, miſſis impius Imperator Patriciis, ſignificat ei, dicens: Quid dicis de fide noſtra, & Concilio, quod fecimus?* Oblata ex his digna fuit in-

PAGIUS que *Theoſterictum*, qui præfata S. Stephano Juniori narravit, hujus temporis Scriptorem fuiſſe, & rerum, quas narrat, inſpectorem. At aliud eſt quidpiam viva voce cuipiam commemorare, etiam deſcripturo & tranſmiſſuro ad poſteros, aliud propria manu literis tradere. Prior *Theoſterictus*, quæ viderat, Stephano Juniori retulit, ſed in literas non miſit. Adhæc tra-

Ultimum ſupplicium Conſtantini Patriarchæ. infelici homini occaſio, ut ſi voluiſſet, potuiſſet opprobria omnia illa in gloriam convartere ſempitarnam, & promereri coronam martyrii, ſi quod abſens fecerat, obloquendo, præſens feciſſet, fortiter confitendo, ipſum Imp. eſſe hæreticum, profitendo Catholicam fidem; ſed vilis, & ignavus ob ſcelera ſua bis addictus ſuppliciis ad adulationem, aſſentationemque ſarmonem convertit, ax quo duplo delinquens, ultimo demum meruit ſupplicio affici: nam pergit Theophanes de ipſo: *Conſtantinus Patriarcha ſenſibus ad vanitatem converſis reſpondebat: Bene, inquiens, & credis, & Concilium operatus ee; putans, ſe ob hoc illum ſibi placare. Et confeſtim ellè reſpondentas: dixerunt: Nos hoc audire volumus ab ore tuo polluto: ex hoc ergo vade in tenebrae. Et ſic accepta ſententia, deſcendit ad clauſtra ſerurum, & decollatus eſt: Et caput quidem per aures ligantes, tribus diebus in Milio ſuſpenderunt ad oſtenſionem plebis: corpus vero reſte pede ligato, traxerunt per plateas uſque ad loca pelagi, & ſociandum biothanatis, ſtatuerunt: ſimiliter & caput ejus poſt tres dies illuc delatum, projecerunt. O irrationabilitatem, & crudelitatem, atque immiſericordiam immitiſſima beſtia! non eſt veritus miſer ſanctum Lavacrum: duos enim filios ejus ex tertia conjuge ipſius in ulnas ſuas ſuſceperat. Siquidem ſemper feralibus moribus, & immanſuetus eſſe probabatur.* Hactenus tragœdia Conſtantini hæretici Patriarchæ, quæ ſui immanitate commiſerationem a Catholicis atiam alicuit, qui præ cæteris in eum magis invehi, acriuſque inſultare debebant ob ſcelera, ab eo in eoſdem perpetrata. Sed hæc donuit Chriſtiana manſuetudo, cujus Orthodoxi legitimi ſunt hæredes. Sed quæ his immaniora ſubiiciat Theophanes, audiamus.

XXVI. Sævitia Conſtantini Copronymi. *Ab hoc autem anno ampliori eſt inſania uſus; mittens quippe depoſuit Petrum nobilem Stilitem a Metra; quem virum cum ſuis dogmatibus cedere renuiſſet, ligatis pedibus ejus, in prædicti palatii loco incluſit, & hunc tractum quoque per plateas projici juſſit. Alios etiam in facie conterens, & lapidibus aggravans, eruens oculos, in pelagus jactari præcipiebat, aures abſcindens, flagellis excorians, & omnem tormenti ſpeciem adverſus eos, qui pie vivebant, excogitans. Et in urbe quidem per ſeipſum hæc, & conſentaneos ſuos Antonium Patricium, & ſcholarum Domeſticum, ac Petrum Magiſtrum ſuper populum ſingulorum ordinum, qui a ſe fuerat eruditus ad talia, agebat: in exteris vero partibus per jam dictos Prætores. Ipſe namque cithara delectabatur ſonitu, atque conviviis, turpibus ſermonibus, & ſaltationibus eos, qui ſibi adhærebant, inceſſanter erudiens.* Ita & in his imitatus Neronem in omnibus ſæviſſimus Imperator, dicendus & ipſa ea ax parte pariter Matricida, dum a qua per lavacrum ſanctum eſt genitus, Ecclaſiam Catholicam (quantum in ſe fuit) ſæpa necavir.

Sed reliqua audi monſtri portanta, quæ idam ſic pargit narrare Theophanes: *Si quiſquam*, inquit, *corruens, vel dolens ſolitam Chriſtianorum vocem emitteret, dicens: DEI GENITRIX JUVA, aut vigiliae agens, deprehenderetur, aut Eccleſiis aſſuetus, aut cum religione vivens, aut non paſſim juramentis abutens, ut inimicus Imperatoris damnabatur, & immemorabilis memorabatur.* Quo nomine (ut ſæpius dictum eſt) ſanctos monachos peculiariter ſugillabat. De tanta blaſphemia agens Theoſtarictus, hujus temporis ſcriptor in Niceta, hæc paulo fuſius proſequutus, ubi plura in deteſtationem impii Conſtantini dixiſſet, hæc ait (a): *Habitu erat Chriſtianus, mente Judæus: Quam enim Chriſtus ſibi domicilium delegit, glorioſiſſimam ejuſque ſuam Matrem, omnibus aliis rebus creatis ſuperiorem, omnium hominum ſalutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis ſuæ præſtantiam prope Deum verſatur: hujus, inquam, venerandum nomen multis modis ab Eccleſiâ expellere ſtuduit; ejus vero interceſſiones, per quas mundus conſiſtit, illas ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam poſſe opitulari. Conabatur autem quod dicebat, hoc exemplo confirmare: Cum enim aliquando marſupium, aureis nummis plenum, in manum ſumpſiſſet, & iis, qui cum ipſo verſabantur, illud oſtendiſſet, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marſupium hoc valet: Multum, inquiunt illi. Cum vero aurum ejeciſſet, rurſum quæſivit: quantinam marſupium eſſet. Cumque illi reſpondiſſent, nihil valere: Ita, inquit, miſer ille, & Dei parens Maria (neque enim ſanctam dignabatur nominare eam indignus ille) quo tempore Chriſtum in ſe habebat, valde honoranda illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differebat a reliquis: O blaſphemiam, o ſuperbiam, o immenſam Dei tolerantiam, o ſummam patientiam! quomodo ipſius lingua non obmutuit, quæ adverſus Chriſti Ma-* XXVII.

(a) Apud Sur. die 3. April. to. 2.

Blaſphemia horrenda in Dei Genitrice.

PAGIUS tradit ibidem Baronius, Martyres illos fuiſſe numero XLII. Verum in Actis S. Stephani Juniore a Stephano Diacono, quæ a Metaphraſte editis, dicuntur fuiſſe tantum *triginta octo*, non vero XLII. Quare vel in Martyrologio Rom. mendum ineſt, ut idem Bollandus animadver-

Matrem jam ſuperbe iniquitatem loquuta eſt? Quidnam a blaſphemis Judæis novus hic Phariſæus, & Deo inviſus differebat? Ita quidem Theoſteriſtus: quem attendant noſtri temporis Novatores, ſciantque, ſe eamdem habituros partem abſque dubio cum Copronymo in inferno, qui ejus diſcipuli impietatis ſe eſſe factis, dictiſque in omnibus profitentur. Porro idem auctor perſecutionem ejuſdem in monachos ſubiicit, conſentientia iis, quæ a Theophane conſcribuntur. Ait enim:

XXVIII. *Noſtras vero monachos indignos exiſtimabat, de quibus cogitaret: quinimmo abjectos, & nulla memoria dignos vocabat illos ipſe, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicumque autem pravo ejus conſilio parere noluerunt, partim exilio condemnati ſunt, partim in carceribus mortui, alii gladio interfecti, aliis veſtibus conſuti, qui ſic diſcerpebantur, ut eorum viſcera in plateis diſſiparentur. Teſtatur id Stephanus novus Chriſti Martyr, qui prioris illius Stephani & nomine, & moribus fuit ſocius. Ad hæc aliqui ſunt in altum mare projecti. Alii, ut tyrannis, tormenta inferentibus peccandi occaſionem auferrent, fugiebant, & in montibus, & ſpeluncis verſantes, ita fame, & ſiti, in frigore, & nuditate afflicti, anguſtias multas tolerabant. Alii cruciatus extimeſcentes, neque ſuæ carnis infirmitate confiſi, in alienam regionem migrarunt, & illic quod ad conſcientiam, & propoſitum pertinet, martyrium compleverunt.* (Perſecutio vigens in Monachos.)

Alii tormentorum metu ſuccumbebant. Alii aſſentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quam divinam gloriam appetentes, ſe ipſi ſubiiciebant. Alii corporeis voluptatibus addicti, ſuas etiam uxores circumducere non erubeſcebant. Itaque animarum ſalutis domicilia, proh ſcelus! facta ſunt adulterii, & inceſtorum diverſoria. Totum autem ejus viri, quem diximus, propoſitum & ſtudium erat omnino in ea re occupatum, ut ordinem monaſticum deleret: idque ex eo tempore, quo regnare cœpit, in animo propoſitum habebat. Hæc Theoſteriſtus hujus temporis ſcriptor, & rerum inſpector. Relati reperiuntur in tabulas Eccleſiaſticas duodecima Januarii quadraginta duo monachi Martyres Epheſi ſub eodem Copronymo Imperatore, & vigeſima octava Novembris poſt Stephanum juniorem, Baſilium, Petrum, & Andream, atque aliorum trecentorum triginta novem monachorum recenſitæ coronæ martyrii, qui ſub eodem Imperatore paſſi ſunt, die vero decima ſeptima Martii habent natalem diem ſancti Pauli, qui per ignem ſub eodem Imp. martyrii coronam pariter adeptus eſt. Sunt & alia innumera de victoriis Chriſti militum tunc erecta trophæa, quæ ſcriptorum inopia, & injuria temporum remanſerunt incognita. (Martyres ſub Copronymo.)

XXIX. Sed redeamus ad Theophanem, qui de monaſteriorum cladibus iſta ſubiicit: *Monaſteria vero, quæ in gloriam Dei & in ſalvandorum refugium facta ſunt, domos fore communes fautoribus ſuis militibus ſanciebat,* effectis jam illis Prætoriis caſtris. *Denique Dalmatii cœnobium, quod erat inter aptima Byzantii cœnobia, militibus in habitaculum tribuit; ea vero, quæ dicuntur Calliſtrati, & Dii monaſteria, necnon alias ſacras monachorum, ac virginum domos a fundamentis deſtruxit.*

Eos autem, qui monaſticam vitam ſubire ex inſignibus militibus ſtuduerant, & maxime illos, qui ſibi adhæſerunt & complices libidinis ſuæ, & nefandorum actuum fuerant, morti ſubdebat, ſuſpectus habens confuſionem, quæ ſibi ex propalationibus fieret ſe pronuntiantium. Unde & Strategium Podopaguri fratrem cum eſſet urbanus ſpecie aſſumpſit: amabat enim talibus adhærere propter luxurias ſuas: cumque eum moleſte tuliſſe ſenſiſſet infandas in viros inſanias ſuas, & beato Stephano incluſo ſancti Auxentii has manifeſtas reddidiſſe, ſalutiſque remedia ſuſcepiſſe: hunc quaſi inſidiatorem ſuum diſſimans, una cum incluſo (ut prædictum eſt) interfecit. Addit & de avaritia ejuſdem Tyranni, qua miſeros agricolas denudavit. (Conſtantinus libidine nefanda turpiſſimus.)

Ad poſtremum anni hujus iſta de novo pſeudopatriarcha adiicit: *Eodem anno Niceta falſi nominis Patriarcha, iconas ex muſivo factas, quæ in Patriarchio ſecreti minoris erant, eraſit; & imagines Magni ſecreti, quæ ſculptæ erant in ligno depoſuit, & cæterarum imaginum facies dealbavit: ſed in Abrahamio ſiniſter fecit.* Hactenus de anni hujus rebus impie geſtis ab Imp. Theophanes in Annalibus.

Sep-

PAGIUS vertit. *Theoſteriſtus*, cujus mentio in Vita S. Stephani Jun. in Menologio ad diem XVII. Martii dicitur pro Sacrarum Imaginum defenſione in pace conſummatum migraſſe ad Dominum.

SEptingenteſimus ſexageſimus octavus ſequitur annus, ſexta Indictione ſignatus, quo ejecto Conſtantino pſeudopapa, ubi ſediſſet annum unum, menſem unum, & qui ſubrogatus eſt præter jus faſque, Philippo pariter ceſſare juſſo: legitime riteque ex ſacrorum canonum præſcripto creatur Stephanus, Nonis Auguſti menſis, hujus nominis quartus, dictus a nonnullis tertius. Sed quomodo iſta ſe habuerint, ſunt ex Anaſtaſio petenda, quo antiquiorem & fideliorem habemus neminem: qui ubi narravit invaſionem Apoſtolicæ Sedis, factam per ipſum Conſtantinum, de iis, qui poſtea hoc anno adverſus eum vindices inſurrexerunt, hæc ait: *Hoc vero cernens Chriſtophorus Primicerius, & Conſiliarius, zelo Fidei una cum filio ſuo Sergio, tunc ſacellario exiſtente, maluerunt magis mori, quam talem impiam novitatem, & impium præſumptionem in Sedem Apoſtolicam perpetratam conſpicari. Et quotidie in fletu, & lacrymis perdurantes, ſimulavere ſe monachos fieri velle: ſeſeque abſolvi ab eodem Conſtantino petiere, & in monaſterium Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti profiteſci, aſſerentes illic monachicum fore ſuſcepturos habitum. Suſcepto ab eodem Chriſtophoro Primicerio ſacramento, Conſtantinus illic credens, eos abſolvit,* dimiſit ſcilicet. *Quibus properantibus, & uſque ad fines Longobardorum conjungentibus,* hoc eſt, pervenientibus, *velletque Abbas jam fati monaſterii eos in idem monaſterium deducere: declinavere ab itinere idem Chriſtophorus Primicerius, & ejus filius Sergius dudum quidem ſacellarius poſtmodum Secundicerius, adjurantes firmiter Theodicium Ducem Spoletinum ut eos trans Padum ad Deſiderium ſuum deduceret Regem Longobardorum, nitentes ob hoc redemptionem ſanctæ Dei Eccleſiæ perficere. Eoſque idem Spoletinus Dux ad ſuum deportavit Regem. Et dum ejus obtutibus præſentati fuiſſent, obnixe eumdem Regem deprecati ſunt, ejus auxilium tribui, ut talis novitatis error ab Eccleſia Dei amputaretur.*

Stephanus Papa.

Dum vero prænominatus Chriſtophorus & Sergius ejus filius apud præfatum demorarentur Regem; fecit prædictus Conſtantinus Apoſtolicæ Sedis invaſor ordinationem presbyterorum, & diaconorum presbyteros octo, diaconos quatuor ordinavit, ſed & Epiſcopos in ipſius anni circulo, & unius menſis fecit per diverſa loca numero octo. Et infra: *Dum hæc agerentur conjunxerunt antefatus Chriſtophorus, & Sergius in civitatem Reatinam abſoluti a Longobardorum Rege. Et præcedentes Sergius, & Valdipertus presbyter cum Reatinis, & Furconinis, atque aliis Longobardis Ducatus Spoletini, conjunxerunt ſubito, ac repente in hanc Romanam Urbem, vigeſima octava die Julii menſis, Indictione ſexta, veſpere in ipſo crepuſculo noctis, vigilia beatorum Martyrum Abdon, & Sennen, occupantes pontem Salarium. Alia vero die tranſeuntes per pontem Milvium venerunt ad portam B. Petri, & inde pergentes, appropinquavere ad portam S. Pancratii. Quidam vero propinqui jam fati Chriſtophori, & Sergii ipſam portam obſervantes, ac cuſtodientes, cernentes ipſum Sergium ad eamdem portam appropinquaſſe annuere ei, & protinus ipſam aperuerunt portam, ſicque jam dictus Sergius, & VValdipertus cum Longobardis in Romanam Urbem ingreſſi ſunt. Et per muros civitatis cum flammula aſcendebant, metuentes Romanum populum, & nequaquam de * Genuculo ipſi auſi ſunt deſcendere, ſed cum nimio tremore ibidem adſiſtebant.* II. Chriſtoforus, & Sergius vindices contumeliæ Eccleſiæ.

Hoc vero audiens Toto, & Paſſivus germani fratres, ignorantes ingenium, & dolum, quod ei proditores inierant, ca- III. Toto occiditur.

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCVI Anno Hegiræ CLI. inchoato die 25. Januar. fer. 3. A. C. 768.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6261.

☉ 29. CB. ☽ 9. P. 20. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 768.

STEPHANI III. PAPÆ 1.

CONSTANTINI COPRONYMI 49. & 28.

LEONIS IV. 18.

A Num. I. ad XII. Refert Anaſtaſius in Vita Stephani III. Sergium & Waldipertum Presbyteros cum Langobardis repente in Urbem Romanam *vigeſima octava die Julii menſis, Indictione ſexta, veſpere, in ipſo crepuſculo noctis, vigilia Beatorum Martyrum Abdon & Sennen,* occupaſſe Pontem Salarium. Addit Anaſtaſius, *alia die Dominico,* ideoque die trigeſima prima menſis Julii, quæ hoc anno Dominicalis fuit, Waldipertum Presbyterum extraxiſſe ex Monaſterio Sancti Viti *Philippum Presbyterum,* huncque Papam elegiſſe, ſed Philippum eodem die ad ſuum Monaſterium reverti coactum eſſe. *Alia die* ſubdit Anaſtaſius, nempe die quinta menſis Auguſti, in quam feria ſecta cadebat, *Stephanus Tertius,* qui male in Annalibus Stephanus IV. vocatur, electus eſt Pontifex Romanus, & Conſtantinus invaſor apoſtolicæ Sedis in Monaſterium Cellanovæ deportatus. *Sabbato vero die diluculo* (ideoque die ſe- I. *Stephanus III. ordinatur Pontifex Rom.*

incurrere cum aliquantis ad prædictam portam, cum quibus & Demetrius Secundicerius, & Gratioſus tunc Chartularius poſtmodum Dux, properaverunt, qui & ipſi in concilio erant cum præfatis proditoribus. Et appropinquantes ad eoſdem Longobardos, obviavit Totoni Duci ex eiſdem Longobardis, qui bellator præ omnibus apparebat, Racipertus nomine, & impetum fecit ſuper eumdem Totonem; ſuper quem idem Toto irruens, atque fortiter percutiens eum, interfecit. Quod adſpicientes Longobardi, in fugam converſi, nitebantur evadere. Sed Demetrius Secundicerius, & Gratioſus Chartularius poſt tergum ſupradicti Totonis adſiſtentes, eum in dorſum lanceis percutientes, ſic adverſus eum prævaluere, atque interfecerunt. Paſſivus vero in Lateranenſe fugit Patriarchium, annuntians ſuo germano Conſtantino, quæ geſta fuerant.

IV. Fuga Conſtant. Pſeudopapæ.

Hoc vero audito, fugit idem Conſtantinus cum ſupraſcripto Paſſivo, & Theodoro Epiſcopo, & Vicedomino ſuo in Eccleſiam S. Venantii, & aliquantulum ibi reſedere. Et conſiderantes ſi melius ſe poſſent ſalvare, in Veſtiarium aſcendere. Illic intus Oratorium S. Cæſarii ingredientes, clauſiſque ſuper ſe januis, ibidem reſidebant. Et convenientes poſt aliquantas horas hujus Romanæ militiæ Urbis judices, eos ex ipſo Oratorio ejicientes, ſub cautela moniere.

Studio Vualdiperti elevatus in Pontificem Philippus.

Alio vero die Dominico congregans Vualdipertus presbyter, ignorante autem prædicto Sergio aliquantos Romanos, pergenteſque in monaſterium S. Viti: abſtulere exinde Philippum presbyterum, quem eligentes, & cum gaudio vocibus acclamantes, Philippum Papam, S. Petrus elegit eum in baſilicam Salvatoris more ſolito deduxerunt, illic oratione ab Epiſcopo data, juxta antiquitatis morem, tribuentemque pacem omnibus, in Lateranenſe deduxere Patriarchiam: & ibidem ſimiliter in Sede Pontificali ſedens, omnibus tribuens (ut mos eſt) pacem, aſcendit ſurſum, & menſam (ut aſſolent Pontifices) tenuit, ſedentes cum eo aliquanti primates Eccleſiæ, & Optimates militiæ.

Poſt paululum vero conveniens eodem die ſæpe fatus Chriſtophorus Primicerius, cognitaque cauſa electionis ipſius Philippi: illico cum magna aſcendens ira, jusjurando coram omnibus Romanis affirmabat, dicens, ſe Roma minime egreſſurum, quouſque Philippus presbyter de Lateranenſi non fuiſſet expulſus Patriarchio. Tunc properans antedictus Gratioſus cum aliquantis Romanis expulerunt jam dictum Philippum presbyterum de eodem Patriarchio, qui & per ſcalam, quæ ducit ad balneum, deſcendens, cum magna reverentia ad ſuum reverſus eſt monaſterium. V. Philippus male electus eiicitur.

Sicque præfatus Chriſtophorus alia die aggregans in Tribus Fatis ſacerdotes, & primates cleri, Optimates militiæ, atque univerſum exercitum, cives honeſtos, omniſque populi Romani cœtum, a magno uſque ad parvum pertractantes pariter, concordavere omnes una mente, atque conſenſu in perſonam præfati beatiſſimi Stephani. Pergenteſque in titulum beatæ Cæciliæ, in quo idem Stephanus presbyter exiſtens, ſpiritualem agebat vitam, eum Pontificem elegerunt: quem cum vocibus acclamationum, & laudibus in Lateranenſe deportaverunt Patriarchium; & rite omnibus in ejus electione peractis, Deo auctore, Pontificatus aſſumpſit culmen. Quiſnam iſte fuerit Stephanus, idem Anaſtaſius hæc ſuperius. Stephanus Papa eligitur.

Stephanus tertius dictus, revera quartus, *natione Siculus fuit, ex patre Olivo, vir ſtrenuus, & divinis ſcripturis eruditus, atque Eccleſiaſticis traditionibus imbutus, & in earum obſervationibus conſtantiſſimus perſeverator. Hic dum a Sicilienſi inſula in hanc Urbem veniſſet Romanam: contradidit eum dominus Gregorius ſanctæ recordationis Papa tertius monaſterio S. Chryſogoni, quod tunc noviter fundabat, illicque monachus, atque clericus eſt effectus: quem poſtea beatiſſimus Zacharias Papa ex ipſo auferens monaſterio, in Lateranenſis Patriarchii cubiculo ſuo præfecit. Eum poſtmodum in presbyterum tituli ſanctæ Cæciliæ conſecravit, quem tamen præ ejus caſtitatis modeſtia in ſuo officio in Lateranis* VI.

PAGIUS

ſenta menſis Auguſti) *ante unam diem ordinationis præfati Stephani* Conſtantinus lectis Sacris Canonibus depoſitus eſt, *ſicque alio die Dominico antedictus Beatiſſimus Stephanus conſecrationem ſuſcepit Pontificatus*, inquit laudatus Anaſtaſius, ideoque die ſeptima menſis Auguſti, quæ hoc anno cum Dominica concurrebat; quod ex dicendis in morte ejus magis confirmabitur. Hallucinatus eſt itaque Baronius, qui num. I. tradit, *Stephanum* die quinta menſis Auguſti Pontificatum iniiſſe; eo enim die Conſtantinus in Monaſterium detruſus, ſequentique ſexta nempe Auguſti, depoſitus eſt, ut mox dixi. Marianus Scotus in Chronico ad annum DCCLXVII. ſcribit: *Conſtantinus VI. feria menſe Julio, depoſitus eſt*, verum tam in feria, quam in menſe & anno errat. Ex his intelligimus, recte ſcripſiſſe Anaſtaſium & cum eo Martinum Polonum, ac Luitprandum Conſtantinum *per anni ſpatium & menſem unum Sedem Apoſtolicam invaſam* detinuiſſe, a die nempe quinta menſis Julii anni ſuperioris, quo conſecratus eſt Pontifex, uſque ad diem quintam menſis Auguſti præſentis anni, qua in Monaſterium conjectus. Recte itaque idem Anaſtaſius tradit, Epiſcopatum ceſſaſſe *annum unum & menſem unum*; quia ſc. duos dies menſem illum excedentes neglixit.

nis detinuit; ſed & reliqui ſcilicet domnus Stephanus, & Paulus beatiſſimi Pontifices, eumdem ſanctiſſimum Stephanum pro ejus piis converſationibus in ſuo ſervitio ſimiliter detinuerunt. Hæc de Stephano Anaſtaſius.

VII. Pergit vero de iis dicere, qui ſequuti ſunt poſt ejus electionem, turbinibus: *Dum vero*, inquit, *adhuc electus extitiſſet idem ſanctiſſimus vir, congregati aliquando perverſi quidam præ oculis Deum non habentes, nec metuentes terribile futurum judicium, ſubmiſſi a quibuſdam peſtiferis malorum auctoribus, quibus digna factis retribuit Dominus, comprehendentes Theodorum Epiſcopum, & Vicedominum Conſtantini (quod dies impium eſt) eruere oculos, & linguam ei crudeliter amputarunt, ſed & Paſſivi ſimiliter oculos eruere uſi ſunt; & tantam impietatem in eos monſtravere, ut nec in proprias domos eos deportari permiſerint, ut illis cura a ſuis hominibus exhiberi deberet: ſed ablatis omnibus eorum rebus, atque familiis, atque poſſeſſionibus, unum ex eis, Theodorum ſcilicet Epiſcopum, in monaſterium Clivi Scauri retrudi fecerunt, ubi fame, & ſiti cremans, clamanſque aquam, ita exhalavit ſpiritum. Paſſivum vero in monaſterium S. Silveſtri deduxerunt. Nam & Conſtantinus invaſor Apoſtolicæ Sedis, dum deductus in medium eſſet, magna pondera in ejus adhibentes pedibus, in ſella muliebri ſedere ſuper equum fecerunt, & in monaſterium, Cellas novas, coram omnibus deportatus eſt.*

Quæ adverſus invaſores Sedis Apoſtolicæ ſunt facta.

VIII. *Subbato vero die diluculo ante unam diem ordinationis præfati beatiſſimi Papæ Stephani, aggregatis aliquantis Epiſcoporum, & presbyterorum, & cleri in baſilica Salvatoris, iterum præfatus Conſtantinus ad medium allatus eſt, lectiſque ſanctiſſimis canonibus, ita depoſitus eſt. Accedens enim Maurianus ſubdiaconus, orarium de ejus collo abſtulit, & ante pedes ejus projecit, & compages ejus abſcidit, ſicque alio die Dominico antedictus beatiſſimus Stephanus conſecrationem ſuſcepit Pontificatus.*

Conſtantinus Pſeudopapa degradatur.

Factaque ab univerſo populo Romano pœnitentiæ, & confeſſionis deprecatione apud divinam clementiam, per quam ſe omnes peccaſſe in prædicti Conſtantini invaſoris Apoſtolicæ Sedis impia ordinatione, confitentes, pro eo quod ei non reſtiterunt: ita ex alta voce in umbone beati Petri baſilicæ a Leontio Scriniario eadem relecta eſt confeſſio.

Populi Rom. publica confeſſio.

Poſt hæc vero congregati univerſi exercitus Romanæ civitatis, & Tuſciæ & Campaniæ, pergentes Alatrum partis Campaniæ, ubi erat Gracilis Tribunus, conſentaneus jam dicti Conſtantini Apoſtolicæ Sedis invaſoris, per quem plurima mala in Campaniæ parte perpetrata ſunt, conſtringenteſque fortiter eamdem civitatem, ipſum exinde abſtulerunt Gracilem, & huc Romam detulerunt, quem in arctam cuſtodiam detrudentes, aliquantis diebus ibidem mancipatus extitit. Poſtmodum vero quidam iniqui Campani, qui huc Romam advenerunt, adhortati ab aliis nequioribus, & impiiſſimis, eumdem Gracilem ex ipſa cuſtodia auferentes, & quaſi eum in monaſterium deportantes, dum ad Coloſſeum advenirent, illic ejus oculos eruere, & linguam abſtulere.

Quæ paſſus Gracilis Tribunus.

IX. *Porro aliquantis poſt hæc præteritis diebus, dum Tuſcani, & Campani hic Romæ aggregati fuiſſent, inito conſilio, cum præfato Gratioſo, & fortioribus ejus, per quorum auctoritatem tanta mala operabantur, Deum non metuentibus perrexerunt cum cuneo militum Tuſcaniæ, atque Campaniæ primo diluculo in monaſterium ad Cellas novas, ubi Conſtantinus antedictus Apoſtolicæ Sedis invaſor retruſus erat, eumque ex ipſo eiicientes monaſterio, ejus eruerunt oculos, & cæcum in platea jacentem reliquerunt.* Ita quidem factum, permittente, ulciſcente Deo nefarium ſcelus, ut poſteris eſſet exemplo, ne umquam ſacroſanctam Apoſtolicam Sedem invaderet laicus homo, vel quivis alius manu militari ſe in eam intruderet. Pergit adhuc auctor, reliqua hoc anno in eadem crudelitate tranſacta, narrare his verbis:

Conſtantinus pſeudopapa quæ paſſus.

X. *His itaque geſtis, peractiſque inſurrexere quidam dicentes, quod antedictus Vualdipertus presbyter, Longobardorum genere ortus, conſilium cum Theodicio Duce Spoletino, & aliquantis Romanis iniiſſet, ad interficiendum præfatum Chriſtophorum Primicerium, & alios Romanos primates, & civitatem Romanam, Longobardorum genti tradendam. Unde directus eſt quidam Chriſtophorus Vicedominus cum multitudine populi, ad eum comprehendendum: ipſe vero hoc agnito, fugit in Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Virginis Mariæ, quæ vocatur ad Martyres. Quem exinde idem Vicedominus abſtraxit, portantem eumdem Vualdipertum imaginem ipſius Dei Genitricis: eumque in teterrimam fecerunt retrudi cuſtodiam quæ vocatur Ferrata, in Cellario majore. Et poſt modicos dies ipſum de eadem cuſtodia eiicientes Vualdipertum presbyterum, eumque proiicientes in terram, juxta tranſendam campi Lateranenſis, ejus effoderunt oculos, & linguam ipſius crudeliter, ac impie abſciderunt, dirigenteſque illum in Xenodochium Valeris, ibidem poſtmodum ex eadem oculorum effoſſione vitam finivit.*

Vualdipertus presbyter excæcatus moritur.

XI. *Itaque in exordio ordinationis ſuæ, quo idem ſanctiſſimus Præſul Pontificatus a-*

Legatio a Stephano Papa ad Reges Francorum pro Synodo agenda.

piſcopum aſſumpſit, direxit in Francia partes ad eximios viros Pipinum, Carolum, & Carolomannum Reges Francorum, & Patricios Romanos, Sergium antedictum Secundicerium, & Nomanclatorem illo tempore exiſtentem, deprecans, atque hortans eorum excellentiam per ſuas Apoſtolicas litteras, ut aliquantos Epiſcopos gnaros, & in omnibus divinis ſcripturis, atque ſanctorum canonum inſtitutionibus eruditos, ac peritiſſimos dirigerent, ad faciendum in hac Romana Urbe Concilium pro eadem impia novi erroris, ac temeritatis præſumptione, quam antefatus Conſtantinus Apoſtolicæ Sedis pervaſor auſus eſt perpetrare.

Et properante antedicto Sergio in Francorum regione: tunc invenit de hac luce migraſſe Chriſtianiſſimum Pipinum Regem: & captum gradiens iter, pervenit ad ejus filios antedictos Carolum, & Carolomannum, germanos fratres, Reges Francorum, & Patricios Romanorum: quibus Apoſtolicas litteras tribuens, benigne ab eis ſuſceptus eſt, & dignum illi impendentes humanitatem, cuncta nihilominus, pro quibus miſſus eſt, ab eorum excellentia impetravit, dirigentes ipſi Chriſtianiſſimi Reges duodecim Epiſcopos ex eiſdem Francorum regionibus, nimis in divinis ſcripturis, & ſanctorum canonum cæremoniis doctos, ac probatiſſimos viros ſcilicet. Porro adventus eorum in Urbem non hoc anno, ſed ſequenti contigit, veris initio, cum & celebratum Romæ Concilium fuit, agemus ergo de eo ſuo loco.

XII. Pipini Regis obitus.

Audiſtis ex iis, quæ dicta ſunt, & certum annum, quo Chriſtianiſſimus Rex Pipinus ex hac vita deceſſit: ex quibus redarguas eos, qui ante præſentem annum, vel qui poſt eum deceſſiſſe, tradunt; de die autem alii, ut Regino, & qui eum ſunt ſequuti, tradunt octavo Idus Auguſti eſſe defunctum (a), alii, octavo, vel nono Kal. Octobris. Illud autem certum, annos Caroli Magni Pipini filii numerari cœptos a ſeptimo Idus Octo.

(a) Ann. Francor. a Pithœo edit. Aimoi. l. 4. cap. 67. Marian. Scot. in Chron.

PAGIUS II. *Pippinus bellum Aquitanicum abſolvit.*

Ad num. XII. & ſeq. auctor poſterioris Appendicis ad Continuationem Fredegarii, res a Pippino Rege paulo ante ejus obitum geſtas his verbis accurate refert: *Cum in Bituricas reſideret, mediante Februario omnem exercitum ſuum, quem in Burgundiam ad hyemandum miſerat, ad ſe venire præcepit. Initoque conſilio contra Reſmignum,* ſeu Remiſtagnum, Waifarii Aquitaniæ Ducis patruum, qui fidem anno priore fefellit, *inſidias parat, Hermenaldum, Beringarium, Childoradum, & Chuniberium Comitem Biturinum, cum reliquis Comitibus & Leudibus ſuis ad ipſum Remiſtagnum capiendum mittens, prædictus Rex Pippinus cum omni exercitu Francorum, iterum ad perſequendum Vvaifarium ire deſtinavit. Bertrada Regina Aurelianis veniens & inde navali evectione per Ligerem fluvium uſque ad Sellus Caſtrum ſuper fluvium ipſius Ligeris pervenit. His itaque geſtis, nunciatum eſt Regi quod Miſſi ſui, quos dudum ad Amormuni Regem Saracenorum miſerit, poſt tres annos ad Marſiliam reverſi fuiſſent, Legationem prædicti Amormuni Regis Saracenorum ad prædictum Regem cum multis muneribus ſecum adduxerant. Quod cum compertum Regi fuiſſet, Miſſos ſuos ad eam direxit, qui eos venerabiliter reciperent, & uſque ad Mettis Civitatem ad hyemandum deducerent. Igitur ſupra ſcripti Comites, qui ad Remiſtagnum capiendum miſſi fuerant, per Divinum Judicium & fidem Regis eum capiunt, & ligatum ad præſentiam Regis cum uxore ſua adduxerunt. Quem ſtatim Rex Chuniberto & Chiſelario Comitibus Biturica Civitatis ipſum Remiſtagnum in patibulo ſuſpendi juſſit. Prædictus Rex Pippinus uſque ad Garonnam accesſit. Ibi Vvaſcones, qui ultra Garonnam commorantur, ad ejus præſentiam venerunt, & ſacramenta, & obſides prædicto Regi donant, ut ſemper fideles partibus Regis ac filiis ſuis Carolomanno omni tempore eſſe debeant. Et alia multa quamplures gentes ex parte Vvaifarii ad eum venientes, & ſe Ditioni ſuæ ſubdiderunt. Rex vero Pippinus benigniter eos in ſuam Ditionem recepit. Vvaifarius cum paucis per ſylvam, quæ vocatur Edobola, in pago Petrocorrico latitans, huc illucque vagatur incertus. Præfatus Rex Pippinus ad Vvaifarium capiendum inſidias iterum parat. Inde ad Reginam ſuam ad Sellum veniens* (ubi Paſcha eum celebraſſe teſtantur Regino, aliique), *Legationem Saracenorum, quam Mettis ad hyemandum miſerat, ad Sellus Caſtrum ad ſe venire præcepit, & ipſi Saraceni munera, quæ Amormuni tranſmiſerat, ibidem præſentant. Iterum Rex ipſis Saracenis, qui ad ipſum miſſi fuerant, munera dedit, & uſque ad Marſiliam cum multo honore adduci præcepit. Saraceni vero navali evectione per mare redeunt ad propria.*

III. *Univerſam Aquitaniam ſubigit.*

Quo conſilio Pippinus ad Abderamen Saracenorum Hiſpaniæ Regem, & Abderamen viciſſim ad Pippinum Legatos miſerit, nullus Veterum prodit. Cointius hoc anno numer. V. hos legatos ex Arabia *Almanſorem* Saracenorum Regem ſeu Califam miſiſſe credidit. Verum Anonymus ille loquitur de Abderamen, de quo Rodericus in Hiſt. Arabum, cap. 18. ſcribit: *Regno in Hiſpaniis confirmato Amiramomeni ſtatuit ſe vocare.* Quare Sigebertus in Chronico ad annum DCCLXVI. recte tradit: *Rex Saracenorum Amirmomon, ab Hiſpania, miſſis Legatis, & muneribus datis & acceptis affectat gratiam & amicitiam Pippini Regis.* Porro Pippinus, dimiſſis Saracenorum Legatis, adverſus Waifarium denuo perrexit: *Præcelſus Rex Pippinus,* ſubjungit citatus Anonymus, *iterum de Sellus Caſtro cum paucis ad perſequendum Vvaifarium eo anno iterum perrexit, & uſque Sanctonis mira celeritate primus cum paucis venit. Cum hoc Vvaifarius audiſſet, ſolito more terga vertit. Rex Pippinus in quatuor partes Comites ſuos Scaritos,* (vox illa barbara a *Scara* deducta, ſignificatque aciem aut copias militares, indeque vox iſta Gallica, *Eſcadron*, noſtro tempore uſurpata profluxit, ut notat Ducangius in ſuo Gloſſario), & *Leudes ſuos ad perquirendum Vvaifarium tranſmiſit. Dum hæc agerentur, ut aſſerunt, conſilium Regis ſactum, Vvaifarius Princeps Aquitaniæ a ſuis interfectus eſt. Præfatus Rex Pippinus jam tota Aquitania acquiſita, omnes ad eum venientes Ditioni ſuæ, ſicut antiqui-

Carolus, & Carolomannus Reges Franc. Octobris hoc anno, cum videlicet ipſe coronatus eſt Noviomi, & Carolomannus frater Sueſſione.

Pipinus igitur bene perfunctus bellicis rebus, ſubægrotans ad proximum ſe parans obitum, orationis cauſa inviſit ſepulcrum S. Martini Turonis, inde reverſus Pariſios, ad S. Dionyſium reddidit Deo ſpiritum, qui & a tempore, quo a Stephano Papa coronatus eſt, annos regnavit quatuordecim. Ab unctione vero per Bonifacium exhibita (a) numerant Pipini Regni annos quindecim, menſes quatuor, & dies viginti, licet perperam Ado Viennenſis tribuat Regni ejus annos decem, & octo.

(a) Aim. l. 4. c. 61. in fin.

XIII. Porro Pipinus cum ob præſtantiam rei militaris, qua ſæpe hoſtes ingenti gloria ſuperavit, tum ob inſitum ejus animo religionis cultum, munificentiamque, qua cum omnes, tum præſertim proſecutus eſt Romanam Eccleſiam, immortalem peperit ſibi apud homines laudem, & æternam gloriam apud Deum. De iis autem, quæ contulit Romanæ Eccleſiæ, præter alia vetera ſciptorum monamenta, legebatur Ravennæ antiqua tabula, cujus hæc tantum integra ſervavit injuria temporum (b).

PIPINUS. PIVS. PRIMVS. AMPLIFICANDÆ. ECCLESIÆ. VIAM. APERVIT. ET. EXARCHATVM. RAVENNÆ. CVM. AMPLISSIMIS. reliqua deſunt invidia fortaſſe tyrannorum.

(b) Recit. Papir. Maſſ. Ann. lib. 2.

Defunctus Pipinus, humatus eſt Lutetiæ Pariſiorum in Eccleſia Sancti Dionyſii, ut affixa ſepulcro, tempore Caroli Magni, inſcriptio docet his verbis:

PIPINUS REX PATER CAROLI MAGNI. Quod ſi breve elogium, ſatis ipſum nomen tantum Pipini ad ingentem laudem perpetuo conſignandam.

PAGIUS

quitus fuerat, ſi faciunt. Cum magno triumpho & victoria Sanctonis, ubi Bertrada Regina reſidebat, venit. Diem necis Waifarii notarunt duo breviſſima Chronica, nempe Monaſterii Sancti Galli a Baluzio lib. 1. Miſcell. editum, & San-Dionyſianum. In iſto legitur: *DCCLXVIII. Vvaiſarius interfectus eſt. IV. Non. Junii.* Verba priora ſtatim recitabo. Bellum quod contra Waifarium Ducem Aquitaniæ Pippinus ſuſcepit, *per continuos IX. annos* geſtum eſſe, jam diximus ex Eginhardo in Vita Caroli M. Unde non dubium, quin primus ejus annus cum anno Chriſti DCCLX. copulari debeat.

IV. *Moritur Pippinus.* Dum autem *Sanctonis*, ut Auctor prædictæ II. Appendicis perſequitur, *præfatus Rex veniſſet, & cauſas pro ſalute patria & utilitate Francorum tractaret, quadam febre vexatus ægrotare cœpit, Comites ſuos ac Judices ibidem conſtituit. Inde per Pictavis uſque ad Toronis Urbem ad Monaſterium Beati Martini Confeſſoris acceſſit, ibique multam eleemoſynam tam Eccleſiis quam Monaſteriis vel pauperibus largitus eſt. Et auxilium Beati Martini petens, ut pro ejus facinoribus Domini miſericordiam deprecari dignaretur, inde promovens ſe cum prædicta Regina Bertradane, & filiis ſuis Carolo & Carolomanno, uſque ad Pariſius ad Monaſterium Beati Dionyſii Martyris veniens, ibique moratus eſt aliquandiu. Cernenſque quod vitæ periculum evadere non potuiſſet, omnes Proceres ſuos, Duces & Comites Francorum tam Epiſcopos, quam Sacerdotes ad ſe venire præcepit. Ibique una cum conſenſu Francorum & Procerum ſuorum, ſeu Epiſcoporum, Regnum Francorum, quod ipſe tenuerat, æquali ſorte inter prædictos filios ſuos Carolum & Carolomannum, dum adhuc ipſe viveret, inter eos diviſit. Id eſt, Auſtraſiorum Regnum Carolo ſeniori filio Regem inſtituit; Carolomanno vero juniori filio Regnum Burgundiæ, Provinciæ, Gothiæ, Aleſaſis* (id eſt Alſatia) *& Alamanniæ tradidit; Aquitaniam, quam ipſe Rex acquiſierat, inter eos diviſit. His geſtis, Rex Pippinus poſt paucos dies, ut dolor eſt ad dicendum, ultimum diem & vitam ſimul clauſit. Sepelieruntque eum prædicti Reges Carolus & Carlomannus filii ipſius Regis, in Monaſterio S. Dionyſii Martyris, ut ipſe voluit, cum magno honore; regnavitque annis viginti quinque.* Auſtraſiorum nomine Anonymus intelligit, non ſolum Auſtraſiam, ſed & Neuſtraſiam, Thuringiam, & Bajoariam. *VIII Kalendas Octobris diem obiit anno ætatis LIV.* inquit Annaliſta Fuldenſis, cui quoad annum ætatis ſuffragatur Annaliſta a Lambecio Tom. II. Biblioth. editus, & quoad diem mortis ſuffragantur Nazarianus, Laureshamenſis, Bertinianus, Metenſis, & plerique alii veteres Annaliſtæ. Quare non niſi errore Librariorum, aut ſaltem Scriptorum ipſorum apud Annaliſtam Petavianum, & Marianum Scotum, habetur, Pippinum vitam clauſiſſe *IX. Kalend. Octob.* apud Annaliſtam Loiſelianum *VII. Kal. Octob.* ac denique apud Reginonem *VIII. Idus Auguſti*. Regno præfuit annos XXVI. non XXV. ut quiſpiam ſciolus in Anonymum laudatum inſeruit, recteque Annaliſta Metenſis ait: *Rexit populum Francorum poſt deceſſum patris ſui Caroli annis XXVI.* ab anno vero, quo Rex electus eſt, Regnum adminiſtravit, annos XVI. in Eginhardo enim, ubi dicitur e vita diſceſſiſſe *cum per annos XV. aut eo amplius ſolus imperaret Francis*, Librarius unitatem omiſit. Reliquit Pippinus duos filios mares Carolum & Carolomannum, & unicam filiam nomine Giſilam, de qua infra. Agebat tunc annum ætatis Carolus XXVI. Carolomanni vero ætatis annus incertus. In Annalibus quidem Petavianis dicitur natus anno DCCLI. ſed hæc eſt interpolatio; cum in Annal. Maſciacenſibus ex eodem autographo deſcriptis, ut ex utrorumque inter ſe collationibus deprehendimus, Carolomanni annus natalis non memoretur. Quare perperam Cointius tradit, Carolum hoc anno natum fuiſſe annos XXII. Carolomannum vero annos XVIII. cum utriuſque Principis Natale in Annal. Maſciacenſibus deſit, quod utrumque progreſſu temporis exemplari Petaviano additum fuit.

Jure merito Pippinus in variis Stephani II. literis ad eum datis dicitur, *novus Moyſes, præfulgidus David; quemadmodum enim hi ab oppreſſionibus allophylorum populum Dei liberaverunt, ita quoque & ille ſuo certamine Eccleſiam Dei, & ejus afflictum populum ab hoſtium impugnatione eruere ſtuduit.* Ab eodem paſſim nuncupatur, *fortis, victor, Chriſtianiſſimus, poſt* V. *Laudatur Pippinus.*

XIV. *Conſt. Copron. coronat Eudoxiam, & filios creat Cæſares.* Quod ad res pertinet Orientis, hæc ex Theophane reddunt Græcorum Annales. *Anno vigeſimo octavo Imperii ſui Conſtantinus Imp. coronavit Eudociam uxorem ſuam, cum eſſet trigamus, hæcque eſſet tertia conjux, in tribunali decem, & novem cubitorum, Kal. Aprilis filios ſuos ex ipſa creatos Chriſtophorum; & Nicephorum, poſtera, die, qua ſanctum celebratum eſt Paſcha, Cæſares ordinavit, Patriarcha Niceta orationem faciente, & Imperatoribus chlamydes, & Cæſareas galeas imponentibus, pari modo & Nicetæ noviſſimo fratri eorum Nobiliſſimo facto, ſuperpoſuit ei chlamydem, & auream coronam, & ita proceſſerunt, jactantibus Imperatoribus hyppata, & trimiſſa, & ſemiſſa, & emiſſa, & numiſmata nova uſque ad magnam Eccleſiam.* Erant iſta miſſilia, more majorum diebus lætitiæ ſpargi ſolita in populum.

XV. Quis iſta conſiderans de felicitate ſceleſtiſſimi Principis pariterque mente recolens tot tantaque ab eo ſcelera perpetrata, quibus plane a Deo alienus pluribus modis eſt demonſtratus, non ſubito prudens ad illud recurrat, quod de iſtiuſmodi a Propheta David eſt dictum: (a) *Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis: quorum filii ſicut novellæ plantationes in juventute ſua, filiæ eorum circumornatæ, ut ſimilitudo templi, promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud, oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis, boves eorum craſſæ: non eſt ruina maceriæ neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum, cujus hæc ſunt.* Ita vulgus ex humana felicitate beatitudinem ponderans. Sed quid Videns, quid Dei Conſiliarius, & cernens vera Propheta? id quod ſubiicit: *Beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.* Procul abhorrens, ut beatos, feliceſque exiſtimet filios alienorum, de quibus idem alias (b): *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt a ſemitis ſuis.* Sed qui magis alieni dicendi, quam qui per hæreſim a Catholica fide diſcedunt? de quibus myſtice ab eodem Propheta dictum (c). *Erraverunt ab utero locuti ſunt falſa.* Et quæ ſequuntur ab eo ibidem expreſſa certa ſtigmata hæreticorum. Se-

(a) Pſal. 143.

Felicitas hæreticorum qualis.

(b) Pſal. 57.

(c) Pſal. 57.

PAGIUS *Deum liberator & defenſor Eccleſiæ.* Et denique a Paulo Papa vocatur, *præ cunctis Regibus Chriſtianiſſimus, Orthodoxus Regum, & Regum ſublimiſſimus.* Protexit enim Romanos Pontifices a Græcis & Longobardis injuſte vexatos ſe ſe fortiſſimum Sacrarum Imaginum Defenſorem adverſus Conſtantinum Copronymum Imperatorem exhibuit, Ditiones Saracenis ereptas Chriſtianæ religioni reddidit, iiſque virtutibus inclaruit, quæ nomen ejus ad æternam memoriam propagarunt.

VI. *Carolus & Carolomannus Pippino patri ſuccedunt.* Licet autem in Auctore poſterioris Appendicis ad Continuationem Fredegarii legatur, ut mox vidimus, *Carolum & Carolomannum menſe Septembri, die Dominico XIV. Kalendas Octobris*, Reges unctos eſſe, Cointius tamen hoc anno num. XXXII. recte exiſtimavit, verba illa ab aliquo Interpolatore inſerta fuiſſe; cum Anonymus ille nullibi dies exprimat, eamque quo Pippinus obiit prætermittat. Ideoque cenſet Vir doctiſſimus, hanc utriuſque Regis inunctionem melius Annaliſtas, Petavianum, Loiſelianum, Tilianum, Auctorem Chronici San-Dionyſiani, & Reginonem conſignaſſe *VII. Idus Octobris*, id eſt, die XV. poſt Pippini mortem, quæ Dominicalis fuit, & Sancti Dionyſii Martyris memoriæ ſacra. His adde Annaliſtam Bertinianum, qui ſcribit de Pippino: *Ad Sanctum Dionyſium uſque pervenit, ibique diem obiens, ſiquidem VIII. Kalendas Octobres. Domnus vero Carolus & Carolomannus elevati ſunt in Regnum. Et Domnus Carolus VIII. Idus Octobris in Noviomo Civitate, Carolomannus in Sueſſiones Civitate ſimiliter. Et celebravit prædictus glorioſus Domnus Carolus Rex Natalem Domini in villa, quæ dicitur Aquis, & Paſcha in Rodoma Civitate.* Sed loco *VIII. Id.* legendum, *VII. Idus.*

Idem denique tradit Auctor Chronici Monaſterii Sancti Galli a Baluzio publicati, licet in die mortis Pippini erret, & aliqui numeri in eo mendoſe deſcripti ſint. Hæc ejus verba: *DCCLXVIII. Hoc anno Vaifarius interficitur in nocte die V. feria, IV. Non. Jan.* ſed legendum, *IV. Non. Jun.* ut liquet ex Chronico San-Dionyſiano, cujus verba ſupra retuli. *Et in ipſo anno Domnus Rex Pippinus tranſiit VIII. Idus Octobris in nocte die Sabbato. Et in ſequente die VI. Idus Octobris* (legendum, *VII Idus Octobris*, ut ipſamet verba oſtendunt) *hi Domni Reges Carolus & Carolomannus benedictionem Regalem acceperunt; Domnus Rex Carolus in Noviomacæ Civitate, & Carolomannus in Sueſſiones Civitate in ſede patris ſui.* Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli M. idem diſerte ſcribit.

VII. *Conſtantinus Imp. e filiis ſuis duos Cæſares creat.* Ad. num. XIV. & ſeq. Baronius refert coronationem *Eudociæ* tertiæ conjugis Conſtantini Imp. & inaugurationem ejus filiorum, ex Verſione Theophanis ab Anaſtaſio facta; ſed cum hic Indictionem VII. a Theophane memoratam prætermiſerit, Baronium in errorem impulit, effecitque ut rem anno ſequenti geſtam cum currenti copularit. Theophani ſuffragatur Nicephorus in Breviario, qui diſſimilia ab illo non ſcribit: *Indictione VII.* inquit, *menſe Aprili Sabbato Sancto Conſtantinus Eudociam conjugem Auguſtam coronat. Poſtera die duos a liberis ſuis Chriſtophorum & Nicephorum Cæſares, Nicetam vero Nobiliſſimum creat. Cumque, ut Imperatorum mos eſt, in Eccleſiam procederent, ingenti in populum largitione facta, pecuniam a Palatio ad Eccleſiam uſque ſparſerunt.*

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 769. | STEPHANI PAP. IV. ANNUS 2. | CONST. COPRON. IMP. ANNUS 29.

I. Concilium Romanum. SEquitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus unde ſeptuageſimus, Indictione ſeptima quo celebratum eſt Romæ Concilium a Stephano Papa, cui inter alios interfuerunt duodecim Epiſcopi ſelectiſſimi, e Galliis accerſiti (ut vidimus anno ſuperiori, & alii plures Tuſciæ, Campaniæque, & aliarum Italiæ regionum Epiſcopi. Porro tanti celebrandi Concilii ea cauſa magni momenti præceſſit; nimirum ut corrigeretur impudens factum, a Conſtantino Pſeudopontifice perpetratum, cum ille invaſor Apoſtolicæ Sedis ex laico uno ferme momento, tamquam in ſcena, prodiit factus Pontifex. Damnavit itaque ſancta Synodus una cum auctore eumdem Sedis Apoſtolicæ invaſorem; & ne in poſterum talia quis præſumeret, canone ſancito prohibuit.

De his etiam, qui ab eodem Conſtantino fuerant ordinati, in eadem Synodo actum, atque definitum eſt, ne ulterius in eo ordine miniſtrarent. At poſtremum vero quæcumque adverſus ſacras imagines Conſtantinopoli decreta fuiſſent, ſtatuit ſancta Synodus eſſe penitus irrita. Porro Synodi hujus licet Acta non extent, tamen loco ipſorum ſuppetunt, quæ apud Anaſtaſium Bibliothecarium ſunt ſcripta, & quæ in epiſtolis Hadriani Papæ leguntur.

II. Conſtantinus Pſeudopapa ſiſtitur in judicio coram Synodo. *Pervenientibus* (inquit Anaſtaſius) *in hanc Romanam Urbem menſe Aprilis, Indictione ſeptima, duodecim Gallicanis Epiſcopis omnium doctiſſimis a Carolo Rege electis: protinus antedictus Stephanus ſanctiſſimus Papa aggregans diverſos Epiſcopos Tuſciæ, atque Campaniæ, & aliquos alios iſtius Italiæ provinciæ. Quibus omnibus congregatis, Concilium peractum eſt in baſilica Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, juxta Lateranenſe palatium. Et præſidente eodem beatiſſimo Stephano Papa conſidentibus etiam pariter cum eo iiſdem omnibus Epiſcopis: deductus eſt Conſtantinus Apoſtolicæ Sedis invaſor, jam excæcatus oculis. Et ſubtiliter exquiſitus eſt, cur præſumpſiſſet Apoſtolicam Sedem, laicus exiſtens invadere, & talem iniqua novitatis errorem perpetrare? Ita coram omnibus profeſſus eſt, vim ſe in populo pertuliſſe, atque per brachium populi fuiſſe electum, atque evectum in Lateranenſe Patriarchium deductum propter gravamina &*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCVII. Anno Hegiræ CLII. inchoato die 14. Januar. fer. 7. A. C. 769. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6262

☉ 22. A. ☽ 10. P. 2. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 769.

STEPHANI III. PAPÆ. 2.

CONSTANTINI COPRONYMI 50. & 29.

LEONIS IV. 19.

ANnum. I. ad XII. *Menſe Aprili, Indictione ſeptima*, Romæ habita Synodus, in qua correcta quæ a Conſtantino Pſeudo-Pontifice facta fuerant, & Sacrorum Imaginum cultus cursus probatus, ut fuſe Baronius ex Anaſtaſio in Vita Stephani III. Huic Synodo interfuere duodecim Epiſcopi e Francia directi quorum nomina, quæ in exemplaribus Anaſtaſii deſunt, ſupplevit Sirmondus e Schedis Onuphrii, Tom. II. Concil. Gall. *Vvilicarius Senonenſis, Lullus Moguntinus, Gavienus Turonenſis, Ado Lugdunenſis, Herminardus Bituricenſis, Daniel Narbonenſis, Tilpinus Remenſis, Herulfus Lingonenſis. Item Herembertus, Babulfus, Giſilbertus & Joſeph.* Heremberti, Babulfi & Giſelberti Sedes ignorantur, Joſeph Avenionenſis Epiſcopus fuit, ut prodit Nouguieros in Hiſtor. Antiſtitum Avenionenſium. Hujus Synodi Romanæ aliqua Fragmenta e tenebris eruit Holſtenius, quæ Tom. VI. Concil. edit. Labbeanæ leguntur. Lecta eſt in ea Synodo Epiſtola ad Paulum Papam, cujus mors in Oriente ignorabatur, ſcripta a *Theodoro* Jeroſolymitano, *Coſma* Alexandrino, & *Theodoro* Antiocheno Patriarchis, qui ideo hoc tempore ſedebant. [1] [2] *Synodus Romana in cauſa Conſtantini Antipapæ.*

NOTÆ

[1] INitium hujus Synodi ex Codice Veronenſis Eccleſiæ annorum circiter 800. in lucem eruit V. C. Cajetanus Cenni, edidítque Romæ an. 1735. Habita eſt autem hæc Synodus die XII. Aprilis anno Chriſti 769. ut ibi præfertur; & in Actione I. leguntur nomina Epiſcoporum, qui huic Synodo interfuerunt. Cennius adiecit alias ejuſdem Synodi Actiones jam editas; & ſingula, Præfatione præmiſſa, eruditis Animadverſionibus illuſtravit. GEORGIUS

[2] HUjus anni concilium ſub Stephano III. celebratum in codice MS. Bibliothecæ capituli Veronenſis adhuc ſupereſſe diſcimus ex Cl. Scipione Maffejo, qui illius edendi ſpem fecit eruditis in ſuo opere Verona illuſtrata part. 3. cap. 7. An vero illud ipſiſſimum ſit Romanum concilium, de quo hic Pagius, tunc planum fiet, cum publicæ eruditorum expectationi vir doctiſſimus ſatisfaciet, quod ut cito expediat etiam atque etiam publico nomine rogamus. MANSI

Digitized by Google

& prajudicia illa, quæ Romano populo ingeſſiſſet domnus Paulus Papa. Et corruens in terram manibus extenſis in pavimento, ſe reum, ac ſuper numerum arenæ maris peccaſſe deflebat, petens miſericordiæ veniam ab eodem ſacerdotali conſequi Concilio. Quem e terra elevare facientes, ipſo die nullam de eo protulere ſententiam.

III. *Alia vero die denuo afferentes eum, atque interrogantes de eadem impia novitate, reſpondit, nihil novi ſe feciſſe, dicens: quia & Sergius Archiepiſcopus Ravennatium, laicus exiſtens, effectus eſt. Et Stephanus Neapolitanæ civitatis, & ipſe laicus repente Epiſcopus conſecratus eſt. Dum vero talia ipſe Conſtantinus proſequeretur. Illico irati zelo Eccleſiaſticæ traditionis univerſi ſacerdotes, alapis ejus cervicem cadere facientes, eum extra eamdem Eccleſiam ejecerunt.* Ita plane tanta inſolens fuit adhibenda ſeveritas, ne ad tantum patrandum ſcelus, quis audax rurſus auderet irrumpere, ſicque nullus penitus pateret aditus audaciſſimæ temeritati. Sed quæ præter hæc in ſancta Synodo in eadem geſta ſint cauſa, ab eodem auctore ſic accipe: *Tunc combuſtis omnibus ejus actionum geſtis, ſimul & Concilium illud, quod in ſcriptis de ejus quaſi confirmatione editum fuerat, combuſſere in medio preſbyterii ipſius Eccleſiæ.* Hic monendus Lector, apud Marianum Scotum perperam ex vitioſo textu legi ipſos ſacerdotes, ac etiam Conſtantinum tunc fuiſſe combuſtos: quod falſiſſimum eſt, ut ex eodem Anaſtaſii textu error ipſe convincitur. Sed quæ hæc ſecuta ſunt, audi:

Cur in Conſtantinum ita ſevera cenſura actum.

IV. *Hoc facto, proiicientes ſe in terram ſanctiſſimus Stephanus Papa cum univerſis ſacerdotibus, & populo Romano clamanteſque Kyrie eleiſon, cum ingenti fletu peccaſſe ſe omnes, confeſſi ſunt, pro eo quod de manibus ipſius Conſtantini communionem ſuſcepiſſent: ſicque ex hoc omnibus indicta eſt pœnitentia. Tunc allatis ſacratiſſimis canonibus, ejuſque liquido perſcrutatis, prolata eſt ſententia ab eodem ſacerdotali Concilio ſub anathematis interdicto, ne ullus umquam præſumat laicorum, neque ex alio ordine, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, diaconus, vel presbyter Cardinalis factus fuerit ad ſacri Pontificatus honorem poſſe promoveri.* Sic igitur eo ſtatuto canone, omnis invaſoribus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis occluſus eſt aditus, veluti alto interjecto pariete, quo profanum eſſet a ſacro diviſum. Quæ vero his addiderunt Patres de rebus, ab eodem Conſtantino Pſeudopontifice geſtis, ſic accipe ex eodem Anaſtaſio auctore:

Publica omnium confeſſio, & pœnitentia.

V. *Sed & alia plura* (inquit) *quæ de eo canonica indigebant correctione, in eodem Concilio ſtatuerunt emendanda. De Epiſcopis vero, atque presbyteris, & diaconibus, quos ipſe Conſtantinus conſecraverat, ita in eodem Concilio promulgatum eſt: Ut qui Epiſcopi ex presbyteris, ſive diaconibus ab eo ordinati fuerant, in priſtinum honoris ſui gradum reverterentur; & ſi placabile fuiſſet omni populo civitatis ſuæ, denuo facto decreto electionis more ſolito, cum clero, & plebe ad Apoſtolicam veniſſent Sedem: ab eodem ſanctiſſimo Stephano Papa benedictionis ſuſciperent conſecrationem. Presbyteri vero illi, & diacones, ab eodem Conſtantino conſecrati ſimili modo, in illum, in quo exiſtebant, habitum reverterentur. Et poſtmodum ſi qui eorum placabiles extitiſſent, antefatus beatiſſimus Pontifex presbyteros eos aut diacones * conſecraret. Statuentes, ut hi, qui ex eis * conſecrandi eſſent, nequaquam ad poſteriorem honorem aſcenderent, nec ad Pontificatus promoverentur culmen, ne talis impius novitatis error in Eccleſia pullularet.*

De ordinatis a Schiſmatico Papa quid ſtatutum in Synodo.

* conciliaret.

* conciliandi

VI. *Ipſe vero antefatus beatiſſimus Stephanus Papa coram omni ſacerdotali collegio clara voce clamavit, dicens, nullo modo ſe mittere, aut penitus declinare in eorumdem presbyterorum, & diaconorum conſecrationem. De laicis vero, qui ab eodem Conſtantino presbyteri & diaconi conſecrati ſunt, ita promulgatum eſt, ut in religioſo habitu cunctis diebus eorum vitæ, ſive in propriis domibus, vel ubi fuiſſent, permanere deberent. Hujuſmodi vero promulgatis ſententiis: illico Epiſcopi illi, qui ab eodem Conſtantino ordinati ſunt, revertentes juxta ejuſdem Pontificis ſententiam in priſtino honoris gradu, electi denuo a clero, & plebe cum ſolito decreto ad Sedem Apoſtolicam properantes, ab eodem ſanctiſſimo Papa * conſecrati ſunt. Nam presbyteri, & diacones illi uſque ad mortem ipſius Pontificis ſic remanentes, numquam ſunt ab eo * conſecrati. Ita enim in eodem Concilio ſtatutum eſt, ut omnia, quæ idem Conſtantinus in Eccleſiaſticis ſacramentis, ac divino cultu egit, iterari debuiſſent, præter ſacrum baptiſma, ac ſanctum chriſma.* At quod ad Epiſcopos ſpectat, ne eos exiſtimes iterum conſecratos ſed accepiſſe dumtaxat, more majorum benedictionis myſterium, quod auctor nominat benedictionis ſacramentum, ritus illos ſolemnes adhiberi ſolitos in reconciliatione ſchiſmatici, vel hæretici. Pergit autem Anaſtaſius:

Epiſcoporum electio iterata.

* conciliati

* conciliati

VII. *Poſt hæc vero omnia promulgata, continua & diverſa ſanctorum Patrum teſtimonia de ſacris imaginibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſanctæque & glorioſæ ejus Genitricis ſemper Virginis Mariæ* Do-

Cultus SS. Imaginum rurſus probatus.

Domina noſtra, & beatorum Apoſtolorum, omniumque ſanctorum Prophetarum, Martyrum, ſeu Confeſſorum in idem ſunt allata Concilium, & ſubtilius multum perindagantes, ſtatuere, magno honoris affectu ab omnibus Chriſtianis ipſas eſſe venerandas imagines, ſicuti ab omnibus prædeceſſoribus hujus Apoſtolicæ Sedis, & cunctis venerabilibus Patribus uſque hactenus de earum honoris obſervantia effectum, & cunctis ad memoriam * *compunctionis eſt traditum: condemnantes, & anathematizantes execrabilem illam Synodum, quæ in Græciæ partibus nuper facta eſt pro diſperdendis ipſis ſacris imaginibus.* Hæc de his, quæ ad cultum ſacrarum imaginum, in Synodo geſtis, Anaſtaſius habet. Sed non ignorandum, reperiri in tractatione illa Hadriani Papæ ad Carolum Magnum de imaginibus fragmenta quædam hujus Concilii de his, quæ ſpectant ad ſanctarum cultum imaginum: quæ hic tibi reddenda putavimus: atque primum illud, quo ait: *Præſens Concilium ſub Stephano ex ſacerdotibus partium (ut ait a) Franciæ, atque Italiæ, in hocque probatum cultum ſanctarum imaginum.* Et inferius: *Ne aliquis propter adorationem, quæ a prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat, ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter S. Gregorius doctor Papa in ſua epiſtola, quam in præfato Concilio domini Stephani Papæ Herulphus, Epiſcopus provinciæ Gallicarum civitatis, protulit, ubi inter cætera Secundinum ſervum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens: Sciatis,* &c. Quæ ſequuntur recitata ſuo loco epiſtolæ Gregorii Papæ ad Secundinum. Sequenti vero capite ſic:

* Damnata Synodus hæreticorum.

(a) Hadr. Pap. de imaginib. ad Carol. c. 12. Act. 4.

VIII. *Hoc teſtimonium* ſancti Ambroſii videlicet, *quo meminit de cultu Apoſtolorum, per viſum oſtenſo, & cognito ex pictura, a Sergio ſanctiſſimo quondam Archiepiſcopo Eccleſiæ Ravennatis per Joannem diaconum ſuum in præfato Concilio ſanctæ recordationis domini Stephani prædeceſſoris mei pro ſacrarum imaginum veneratione oblatum eſt* &c. Rurſus idem Hadrianus in eadem ſcriptione hæc de eadem ſub Stephano Papa Synodo habet: *Prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis dominus Stephanus quondam ſanctiſſimus Papa in ſupradicto Concilio præſidens, inter plurima veridica teſtimonia per ſemetipſum aſſerens, docuit ita: Sed nec illud eſt prætereundum, quod relatione fidelium, de partibus Orientis advenientium, ſæpe cognovimus (in quibus licet Evangelium ſileat, tamen nequaquam in omnibus incredibile fidei meritum, & hoc affirmante de ipſo Evangeliſta (b): Multa quidem & alia ſigna fecit Jeſus, quæ non ſunt ſcripta in libro hoc) denique fertur ab aſſerentibus, quod Redemptor humani generis, appropinquante die paſſionis, cuidam Regi Edeſſæ civitatis, deſideranti corporaliter illum cernere, & ut perſecutiones Judæorum fugeret ad illum convocare, ut auditas miraculorum opiniones, & ſanitatum curationes illi, & populo ſuo impertiret: reſpondiſſet: Quod ſi ſpeciem meam corporaliter cernere cupis: en tibi vultus mei ſpeciem transformatam in linteo, dirigo, per quam & deſiderii tui fervorem refrigeres, & quod de me audiſti, impoſſibile nequaquam fieri exiſtimes; poſtquam autem complevero ea, quæ de me ſcripta ſunt, dirigam tibi unum de diſcipulis meis, qui tibi & populo tuo ſanitates impertiat, & ad ſublimitatem fidei vos perducat,* &c. Eamdem de Abagaro mentionem habitam eſſe etiam in eadem Synodo, ex litteris Theodori Patriarchæ Hieroſolymorum ad Romanum Pontificem, idem inferius tradit. Ea qua hæc recitatata inter alia docet:

Hadriani Papæ teſtimonia de Synodo ſub Stephano.

(b) Joan. 20.

Reſtat mihi tempus tractandi de Abagaro Edeſſeno, & alia aut ſimilia ſanctorum Patrum, quæ & vos melius cognoſcitis. Perſevera, ſanctiſſime frater, perſevera in eadem bona fide, corroboratus ſuper petram fidei, ſicut Dei loquax vox affata eſt Apoſtolum Petrum (c): Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Vere non prævalebunt ei in ſæculum ſæculi. Cognitum facimus tibi ſanctiſſimo domino, quod ego humilis Theodorus Patriarcha Hieroſolymorum & hi, qui nobiſcum ſunt, Coſmas Patriarcha Alexandriæ, & Theodorus Patriarcha Antiochiæ id ipſum intelligimus, & credimus, ſicut & veſtræ ſanctitati patet. Iſta in hac Synodo recitata ſunt teſtimonia trium Patriarcharum Orientis, litteris Theodori ſubſcriptorum, quænam eſſet eorum recta fides, & receptus antiquitus traditus cultus ſanctarum imaginum. IX.

(c) Matt. 16.

Porro epiſtola Theodori & collegarum Patriarcharum Synodalis fuit, ſed non ad hunc Stephanum Papam ſcripta, ſed (ut dictum eſt) ad prædeceſſorem ejus Paulum Papam, de quo ita idem Pontifex Hadrianus: *Iſte Theodorus Patriarcha Hieroſolymorum cum cæteris præcipuis Patriarchis, videlicet Coſma Alexandriæ, & Theodoro alio Antiochiæ dudum prædeceſſori noſtro ſanctæ recordationis quondam Paulo Papæ miſerunt propriam eorum rectæ fidei Synodicam, in qua & de ſacratiſſimis imaginibus ſubtili narratione, qualiter una cum noſtra Fide Catholica & Apoſtolica univerſali Romana Eccleſia, ipſi vel cæteri Orientales Orthodoxiæ Epiſcopi & Chriſtianus populus ſentiunt, & in earumdem ſancta-* X.

ctarum imaginum veneratione ſincero mentis affectu ferventes in Fide exiſtunt, ſtuduerunt intimandum.

Quam Synodicam, in Latino interpretatam eloquio prædeceſſor noſter ſanctiſſimus domnus Stephanus Papa in ſuo Concilio, quod ipſe pro ſacris imaginibus, & una cum diverſis Epiſcopis ex partibus Franciæ, ſeu Italiæ fecit, ſuſcipientes, ac relegentes ſtatuerunt, tam de diverſis Francorum Patrum teſtimoniis, quam de Symbolo Fidei, ubi ſati ſunt, dicentes: Qui alium terminum Fidei, ſive Symbolum, aut doctrinam habet, præter quod traditum eſt a ſanctis magnis, & univerſalibus ſex Synodis, & confirmatum eſt ab his ſanctis Patribus, qui in eis convenerunt, & non adorant imaginem, ſive figuram Domini noſtri Jeſu Chriſti, neque humanationem ejus confitentur, ſic ut qui deſcendit, & incarnatus eſt propter genus humanum: talem impium anathematizamus, & alienum extraneumque deputamus Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ, &c. Hactenus de Synodi ſub Stephano Pontifice rebus geſtis, quas invenire potuimus. Sed quæ de ipſius promulgatione poſt hæc omnia ſunt ſubſequuta, Anaſtaſius pergit ita deſcribere:

XI. *Expletis vero omnibus, quæ in eodem Concilio promulganda erant, tunc idem beatiſſimus Pontifex aggregans univerſos ſacerdotes, atque clerum, & cunctum populum, profecti ſunt ad beatum Petrum principem Apoſtolorum cum hymnis & canticis ſpiritualibus, nudis pedibus incedentes. Illicque in ambonem aſcendens Leontius Scriniarius, cuncta, quæ in eodem peracta ſunt Concilio, extenſa voce legit populo. Sed & tres Epiſcopi, id eſt, Gregorius Silvæ candidæ, Euſtraſius Albani, & Theodoſius Tiburtinus, in eumdem præfatæ Eccleſiæ ambonem aſcendentes, anathematis obligationem protulere, ſi quiſquam præſumat quoquo tempore tranſgredi quippiam de omnibus, quæ in eodem Concilio ſtatuta ſunt.*

Publicatio Concilii facta.

Hæc ſunt, quæ ad dictum Concilium, Romæ ſub Stephano Papa habitum, ſpectare videri poſſunt. Ex quo dum audis, quæ pro ſanctis imaginibus ſtatuta ſunt adverſus pſeudoſynodum Conſtantinopolitanam: plane intelligere potes, quid de iiſdem in Concilio Gallicano haud pridem ſit decretum; ſiquidem huic Synodo (ut dictum eſt) duodecim Gallicani Epiſcopi delecti ex omnibus doctrina inſignes, interfuere, conſentientes illis, qui haud contraria, quæ in Gallia ſtatuiſſent, abſque prævaricationis nota, & ſuorum contemptu ſenſiſſe, atque confirmaſſe ſententia, exiſtimari poteſt, eum nihil diverſum ab his traditum inveniatur. Cum vero quæ Gallicanæ Eccleſiæ de ſacrarum imaginum cultu eſſet aſſertio, eadem per duodecim hos Epiſcopos Romæ coram plena Synodo innotuerit, & una cognita omnium eſſe ſententia, non defuit idem Stephanus Papa ſuis litteris ſignificare Conſtantino Copronymo Imp. ea, quæ pro ſacrarum imaginum cultu Romæ ſtatuta eſſent; & admonere eum, ut ab errore deſiſteret. Teſtatur id quidem Hadrianus ejus ſucceſſor in epiſtola ſua, recitata in Actione ſecunda Nicæni Concilii poſterioris.

In Eccleſia Gallicana viguit cultus SS. Imaginum.

XII. Rurſum vero ſive in hoc Concilio, ſive ſeorſum, & illud ab eodem Pontifice ſtatutum reperitur apud eumdem Bibliothecarium: *Ut omni Dominico die a ſeptem Epiſcopis Cardinalibus hebdomadariis, qui in Eccleſia Salvatoris obſervant Miſſarum ſolemnia ſuper altare beati Petri celebrarentur, & Gloria in excelſis Deo diceretur.* Hæc ibi. Hicque prima mentio de ſeptem Epiſcopis Cardinalibus reperitur, illis ſcilicet, qui proximos Urbi habentes Epiſcopatus, aſſiſterent Pontifici, eidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ annexi cardini, de quibus inferius ſæpe dicendum.

Quod vero ad Sergium Archiepiſcopum Ravennatem pertinet, quem in ſui excuſationem ex laico proſiliiſſe ad Epiſcopatum, Conſtantinus Pſeudopapa citavit: ita quidem ejus cauſa in judicio Apoſtolicæ Sedis diu tractata eſt: Accuſatus nimirum, quod cum uxorem haberet, Archiepiſcopatum Ravennatis Eccleſiæ auſus eſſet invadere. Hujus rei gratia a Paulo Pontifice cum juſſus fuiſſet Romam venire, & cauſam dicere: ibi manſit uſque ad obitum ipſius Pauli, & ſub Stephano uſque in præſentem annum, quo ex hac vita decedente, ad divinum examen delatus eſt. Sed ſunt, qui tradant, hunc a ſuis adverſariis fuiſſe calumniis exagitatum, & in hoc Romano Concilio abſolutum, innocentemque probatum, in ſuam Eccleſiam reſtitutum, & ſancto fine vitæ terminum clauſiſſe octavo Kal. Septembris. Ita ex antiquioribus ejus Eccleſiæ monumentis (a) Rubeus in lucem prodidit, eumque S. Nicolai Mirenſis Epiſcopi fuiſſe ſtudioſiſſimum, quem & conſueviſſe præ cæteris frequentare precibus atque votis, quo ab oppreſſione calumniantium eriperetur, utpote qui ſciret, tres aulicos ipſum implorantes, abſentem licet ſenſiſſe ope præſentem.

Cauſa Sergii Archiepiſ. Ravennatis.

(a) Rub. hiſt. Rav. l. 5.

XIII. Quomodo vero acciderit, ut eadem Eccleſia Ravennas gravius turbaretur, jam dicendum erit: Accidit namque, ut eum ab hac celebrata hoc anno Synodo Romæ menſe Aprilis, elapſis menſibus aliquot, idem Sergius Ravennas Epiſcopus moreretur, & Longobardorum potentia Michael ejuſdem Eccleſiæ Scri-

Obitus Sergii Archiep. Ravennatis.

niarius intruderetur: ad eum dimovendum eidem Pontifici Stephano fuerit plurimum laborandum hoc, & ſequenti anno; amplius enim anni circulo idem intruſus, fultus præſidio Longobardorum, ſedit, adeo ut Francorum Regum Legati adhibendi fuerint ab ipſo Pontifice, ut expelli poſſet intruſus, & legitimus Archiepiſcopus conſecrari Leo Archidiaconus, legitime electus ab eis. Porro cuncta hæc quomodo ſe habuerint, ab auctore ejuſdem temporis ſcripta, ab Anaſtaſio vero deſcripta ſic accipe:

Michael intruditur a Longobard. io eccleſ. Ravenn.

His vero peractis Synodalibus geſtis, contigit poſt aliquantum temporis de hac vita migraſſe Sergium Archiepiſcopum civitatis Ravennatium: & continuo ſurgens Michael Scriniarius ipſius Eccleſiæ, qui nullo ſacerdotali fungebatur honore, profectus eſt Ariminum ad Mauritium Ducem Ariminenſem. Et congregans inde nefandiſſimus Mauritius exercitum una cum conſilio Deſiderii Longobardorum Regis properavit, & ingreſſus eſt Ravennam, & brachio forti elegit ipſum Michaelem, & in Epiſcopium Ravennatis Eccleſiæ introduxit; & Leonem Archidiaconum, qui electus erat in Archiepiſcopatus ordinem, Ariminum deportantes, ibidem arcta cuſtodia mancipatum, idem Mauritius detineri fecit. Tunc direxit quantocyus prædictus Michael una cum Mauritio, & judicibus Ravennatium ad præfatum beatiſſimum Stephanum Pontificem, promittentes ei copioſa munera, ut ipſum Michaelem Archiepiſcopum conſecrare deberet.

XIV. *Ipſe vero beatiſſimus Præſul per nullius donationis promiſſionem inclinatus eſt eumdem Michaelem conſecrare, aſſerens nulla ratione hoc fieri poſſe, dum in ſacerdotii honore minime ipſe prædictus exiſteret Michael. Qui idem Stephanus Pontifex pluribus vicibus obteſtationis, & prædicationis litteras, atque Miſſos direxit, ut idem Michael ab injuſto propoſito recederet: ſed nullo modo Apoſtolicis admonitionibus acquieſcere voluit, dansque plurima munera Deſiderio Longobardorum Regi, & cymilia, & ornatus ipſius Eccleſiæ cum aliis ſpeciebus, brachio forti per unius anni curriculum, & eo amplius ipſius Eccleſiæ Epiſcopium invaſum detinuit, denudans, atque in magnam paupertatem eum redigens.*

Sed dum nullo modo firmiſſimam mentis conſtantiam ipſius ſanctiſſimi Pontificis flectere potuiſſent nequiſſimi conſentanei ipſius Michaelis: dum Miſſi excellentiſſimi Caroli Regis Francorum, & Patricii Romanorum præſentialiter adeſſent, dirigens idem beatiſſimus Præſul tam ſuos Miſſos denuo, quam prædictos Francorum Regum Miſſos, omnes Ravennianos admonendo: ſtatim inſurrexere ſuper ipſum Michaelem, & eum cum opprobrio de ipſo Epiſcopio projecerunt, quem vinctum huc Romam dirigentes, elegere ſæpe fatum Leonem Archidiaconum ipſius Eccleſiæ Ravennatis in Archiepiſcopatus honorem, & ab eodem ſanctiſſimo Papa Stephano ordinatus, & conſecratus eſt. Hactenus de Ravennatibus turbis, quæ hoc anno cœptæ, in ſequentem ſunt propagatæ. Eiicitur intruſus, & ordinatur legitimus Paſtor Leo Epiſc. Raven.

Hoc item anno habent Francorum Annales Carolum, & Carolomannum Francorum Reges rebellantem Hunaldum A- XV.

PAGIUS II. *Hunaldus Aquitaniæ Ducem ſe ſe iterum dicit.*

Ad num. XV. Hunaldus Waifarii Aquitaniæ Ducis nuper occiſi pater, qui Monachum jam diu induerat, ut ſuo loco vidimus, rurſus ſe ſe Aquitaniæ Ducem dixit, bellumque redintegravit, ut legere eſt hoc anno apud Annaliſtam Metenſem, & Eginhardum in Vita Caroli Magni, ac in Annalibus, in quibus ait: *Hunoldus quidam Regnum affectans Provincialium animos ad nova molienda concitavit: contra quem, quia ipſi eadem Provincia ſorte obvenerat, Rex Carolus cum exercitu profectus eſt. Sed cum fratris auxilium habere non poſſet (qui Procerum ſuorum pravo conſilio, ne id faceret, impediebatur) colloquio tantummodo cum eo habito in loco, qui Duasdives vocatur, fratre in Regnum ſuum remeante, ipſe in Engoliſmam Civitatem Aquitaniæ proficiſcitur; & inde contractis undique copiis, fugientem undique Hunoldum perſequitur: paulumque abfuit, quin caperet. Sed ille notitia locorum in quibus Regis exercitum latere poterat, liberatus eſt: dimiſſaque Aquitania, Vvaſconiam petiit, tutum ſe ibi fore arbitratus. Erat tunc Vvaſconenſis Dux Lupus nomine: cujus fidei ſe Hunoldus committere non dubitavit. Ad quem Rex miſſa Legatione, jubet ſibi perfugam reddi ea conditione mandata, Ut ſi dicto non obediret, ſciret ſe bello Vvaſconiam ingreſſurum, neque inde prius digreſſurum, quam illius inobedientiæ finem imponeret. Lupus minas Regis pertimeſcens, Hunoldum & uxorem ejus ſine cunctatione reddidit, & ſe quoque quæcumque imperarentur facturum ſpopondit. At Rex, donec Legati, quos miſerat reverterentur, Caſtellum quoddam juxta Dordoniam fluvium vocabulo Frontiacum, ædificat. Reverſis igitur Legatis, reducto perfuga, ædificato Caſtello, in Regnum ſuum regreditur; celebravitque Natalem Domini in villa Duria & Paſcha apud Sanctum Lambertum, in vico Leodico.* De Hunaldi morte legendus Sigebertus in Chron.

III. *Leo filius Imp. cum Irene nubit.*

Eudocia Conſtantini Aug. uxor hoc anno coronata, & præterea Irene Athenis oriunda Leoni ejus filio conjux data: *Indictione demum octava Conſtantinus Leoni filio conjugem, e Græcia Irenem accerſiit. Qua Auguſti menſe Auguſta conſalutata ejuſdem mox & filii nuptias celebravit,* inquit Nicephorus in Breviario, quod a Mauricii Imp. obitu inchoavit, & in nuptiis Leonis IV. verbis laudatis abſolvit. Prodiit illa Hiſtoria poſt Baronii mortem, eaque ad Annales locupletandos ſæpe conduxit.

IV. *Northumbriæ Rex amicitiam Caroli Regis ambit.*

Aldredus Northumbriæ Rex, hoc anno Legationem ad Carolum Francorum Regem miſit, fœderiſque ſocietatem cum eo ambivit, ut colligitur ex Epiſtola, quam ille cum uxore ad Lullum Moguntinenſem Archiepiſcopum ſcripſit, quæ inter Bonifacianas eſt numero

quitaniæ Ducem ſuperatum cæpiſſe (*a*). Eumdemque poſt biennium, pœnitentiam ſimulantem, dimiſſum Romam, quaſi ibi perſeveraturum; ſed non diu poſt fugam arripuiſſe, deſertorem factum, defeciſſe ad Longobardos, ubi non diu poſt lapidibus obrutum male periiſſe, affirmant (*b*).

(*a*) *Chro. vetus a Pithæo editum in Chron. an.* 771.
(*b*) *Sigeb. in Chron. ann.* 771.

De rebus Orientalibus nihil præterea Græcorum Annales reddunt, niſi ſponſalia Irenes cum Leone filio Conſtantini Imp. ejuſdemque coronatio facta per Nicetam Patriarcham hoc anno decimoſexto Kalendas Januarii.

Sep-

PAGIUS XC. *Noſtris quoque*, inquit Alredus, *dilectiſſime frater Legationibus ad Dominum veſtrum glorioſiſſimum Regem Carl obſecramus conſulendo ſubvenias, ut pax & amicitia, quæ omnibus conveniunt, facias ſtabiliter inter nos confirmari.* Maxima tunc erat inter utrorumque Regum populos amicitia, indeque Sanctus Liudgerus Diaconus, qui poſtea Monaſterienſis Epiſcopus fuit, hoc anno in Angliam denuo profectus eſt, ut Alcuinum Magiſtrum in Urbe Eboracenſi audiret: *Ibi quippe Viri Dei Alcuinus, cunctis, qui ad eum hinc inde confluxerunt, Scripturarum documenta tradebat, a quo cum ingenti honore vel gaudio ſuſceptus, tribus cum eo annis & ſex menſibus manſit*, inquit Altfridus in Vita Sancti Liudgeri.

I. SEptingenteſimus ſeptuageſimus Redemptoris numeratur annus Indictione octava, quo Romana Eccleſia vexatione Deſiderii Longobardorum Regis dire fuit exagitata: cum Chriſtophorus & Sergius qui adverſus laicum hominem in Apoſtolicam cathedram opera Longobardorum intruſum ſtrenue agentes, Romanam Eccleſiam in priſtinam libertatem vendicavere: ab eodem Deſiderio per fraudem tenti, luminibus ſunt privati. Quomodo autem tragica iſta ſe habuerint: ab Auctore ejus temporis ſcripta, quem recitat Anaſtaſius Bibliothecarius, videamus. Plane accidiſſe perſpicies, tunc omnino collapſum, ac periiſſe penitus Regnum Longobardorum, cum ipſorum Reges in Romanæ Eccleſiæ jura immittere manus temere præſumpſerunt. Sed videamus quæ rudi ſtylo, ſed veritate micante apud eumdem Anaſtaſium habeantur de laboribus adverſus eumdem Regem ab eodem ſancto Pontifice exantlatis, cum Romana Eccleſia dira perſecutione vexaretur, ait enim:

Deſiderius urbem dolo ſe infeſtat.

II. *Sedulo idem beatiſſimus Pontifex ſuas miſſos, atque litteras commanitorias dirigere ſtudebat antedicto excellentiſſimo Carolo Francorum Regi, & ejus germano Carolomanno itidem Regi. Imminentibus namque & decertantibus in hoc ſæpius nominatis Chriſtophoro Primicerio, & Sergio Secundicerio, pro exigendis a Deſiderio Rege Longobard. juſtitiis* (juribus ſcilicet) *B. Petri, quæ obdurato corde reddere ſanctæ Dei Eccleſiæ nolebat: inde nimia furoris indignatione contra prænominatos Chriſtophorum, & Sergium exardeſcens ipſe Deſiderius, nitebatur eos extinguere, atque delere. Pro qua ſuo ingenio maligno ſimulavit, ſe quaſi orationis cauſa ad B. Petrum hue Romam properaturum, ut eos capere potuiſſet. Dirigens ergo munera Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, & aliis ejus impiis ſequacibus, ſuaſit eis, ut in Apoſtolicam * indignationem eos deberet inducere. Eique idem Paulus conſentiens, de eorum proditione abſconſe decernebat.*

Dumque hæc cognoviſſent præfati Chriſtophorus, & Sergius, & eumdem protervum Deſiderium Regem Romam properaturum agnoviſſent: illico aggregantes multitudinem populi Tuſciæ, & Campaniæ, ſeu Ducatus Peruſini, viriliter cum eadem populi congregatione eidem Deſiderio Regi paravere ſe ad reſiſtendum. Quin etiam portas hujus Romanæ Urbis claudentes, & alias ex eis fabricaverunt, & ita armati omnes exiſtebant ad defenſionem propriæ civitatis. Et dum hæc agerentur ſubito conjunxit (pervenit ſcilicet) *ad beatum Petrum antedictus Deſiderius Rex cum ſuo Longobardorum exercitu* (erat namque extra Urbis muros ipſa baſilica Vaticana principis Apoſtolorum) *& continuo direxit Miſſos ſuos præfato Pontifici, deprecans ut ad eum egredi deberet: quod & factum eſt.*

III. Deſiderius iterum incenſus in Chriſtophorum & Sergium.

Dum vero coram eo præſentatus fuiſſet, pariterque pro juſtitiis beati Petri loquutus eſſet: rurſum ipſe beatiſſimus Pontifex reverſus ingreſſus eſt in civitatem. Præfatus ſiquidem Paulus, & ejus nefandiſſimi ſequaces, inita cum prædicto Longobardorum Rege conſilio, nitebantur populum Romanum contra eos ſeducere, ad inſurgendum contra prædictos Chriſtophorum, atque Sergium, ut eos interficerent. Et cum hoc eis nuntiatum fuiſſet, aggregantes populum aſcendere armati in Lateranes, ad capiendum

Molitiones Pauli contra Chriſtophorum & Sergium.

H 2 *ſuos*

PAGIUS

Sæc. VIII Anno Eræ Hiſp. DCCCVIII Anno Hegiræ CLIII. inchoato die 4. Januar. fer. 5. Anno Hegiræ CLIV. inchoata die 24. Decemb. fer. 2. A. C. 770. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6263.

☉ 23. G. ☽ 12. P. 22. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 770.

STEPHANI III. PAPÆ 3.

CONSTANTINI COPRONYMI 51. & 30.

LEONIS IV. 20.

A Num. I. ad VIII. *Deſiderius* Longobardorum Rex, poſtquam ſpe conatuque ſuo ſe depulſum ſenſit, opera Chriſtophori & Sergii, qui Conſtantino Pſeudo-Pontifice exauctorato, de *Stephani Papæ* amicitia cum Regibus Francorum arctiſſime nectenda fovendaque ſtudioſiſſime laborabant, eos ſibi conſtituit de medio removendos, ne conſiliis cœptiſque ſuis in futurum adverſari poſſent. Totum hoc negotium fuſe deſcribit ex Anaſtaſio Baronius, a n. II. ad VI. In Codice tamen Caroli Magni n. XLVI. legitur Stephani III. Epiſtola Bertradæ Reginæ & Carolo Regis hujus filio inſcripta, quæ quoniam prædictorum motuum narrationem complectitur, multum alienam, ab iis, quæ Anaſtaſius habet, eam hic in pauca contraho. Ait itaque Pontifex, ſe magno dolore accepiſſe Chriſtophorum & Sergium ejus filium conſilium iniiſſe cum *Dodone* Miſſo germani ejus Carlomanni Regis, ſeſe interficere meditatos eſſe. Unde cum eodem *Dodone* & ipſis Francis in Lateranenſium Sanctum Patriarchium cum exercitu ingreſſos eſſe, atque totus in Baſilicam Theodori Papæ, ubi nullus auſus eſt aliquando vel etiam cum cultro ingredi cum loricis, ubi ipſemet Pontifex ſedebat, introiſſe, ſeque vix dum Romæ apud ſe *Deſiderius* Langobardorum Rex pro faciendis ſibi diverſis ju-

Conſilium de interficiendo Pontifice Rom. irritum redditur.

ſuos inſidiatores: nuntiantesque mox ſulvati; impetum faciens univerſa multitudo, quæ cum eis advenerat, ingreſſa eſt cum armis in baſilicam domni Theodori Papæ, ubi ipſo prænominatus ſedebat Pontifex: qui eos fortiter increpavit, cur præſumpſiſſent armati in idem ſanctum Patriarchium ingredi, pariterque loquentes, recedere eos juſſit.

IV. Redit Stephanus ad Deſiderium Regem. *Alia die denuo egreſſus eſt ſæpe dictus Pontifex ad beatum Petrum, cum eodem Rege loquendum; & dum ſimul præſentes fuiſſent, prætermittens ipſe Deſiderius cauſas de juſtitiis beati Petri, tantummodo pro deceptione prædictorum Chriſtophori, & Sergii inſiſtebat. Unde claudens univerſas januas beati Petri, nomine Remunorum, qui cum ipſo ſanctiſſimo Pontifice exierant, ex eadem Eccleſia egredi permiſit. Tunc direxit ipſe almificus Pontifex Andream Epiſc. Prænestinum, & Jordanem Epiſcopum Signienſem ad portam civitatis, qua egreditur ad beatum Petrum, ubi prænominati viri Chriſtophorus, & Sergius cum multitudine populi reſidebant, proteſtando eos ut in monaſterium ingrederentur, ſuas ad ſalvandum animas, aut ad beatum Petrum ad eum ſtuderent properandum. Ipſi vero metuentes prædicti Regis Longobardorum malignam ſævitiam, ad eum egredi minime auſi ſunt, aſſerentes ſe prius in manibus Romanorum ſuorum fratrum, & concivium eſſe tradendos, quam extera genti.*

V. *Dum ergo populus, qui cum eis erant audierent eadem a prænominato Pontifice directa ex ore prædictorum Epiſcoporum, illico conturbati, illorum confracta ſunt corda, & cœpit unuſquiſque ab eis recedere: nam Gratioſus quidem Dux, cognatus jam fati Sergii, ſimulans ſe ad propriam pergere domum, congregans aliquantos Romanorum, perfecte ſunt pariter ad portam Portuenſem: quam clauſam reperientes, a cardine ipſam portam auferre auſi ſunt, & ita per noctem ad prænominatum egreſſi ſunt Pontificem. Chriſtophorus, & Sergius conſpicientes, ſe in magno deceptu eſſe poſitos: prius quidem Sergius eadem nocte, qua campana inſonuit, deſcendit, per murum, & properavit ad beatum Petrum. Quem ad gradus Eccleſiæ beati Petri comprehendentes cuſtodes Longobardorum, ad ſuum duxere Regem: cumque ſubſequutus eſt Chriſtophorus, qui pariter ejuſdem prænominati Pontificis obtutibus ſunt præſentati. Quos Almus conſervare cupiens, monachos fieri, præcepit. Poſt hæc faciens miſſionem prænominato Regi, ingreſſus eſt idem beatiſſimus Pontifex Romam relictis, præfatis Chriſtophoro, & Sergio in Eccleſia beati Petri Apoſtoli capiens, eos noctis ſilentio propter inſidias inimicorum, ſalvos introduci Romam.* Stephanus Papa redit in urbem.

Quod inſuper ad hæc ſpectare videtur, habet idem Anaſtaſius in Hadriano hujus Stephani Pontificis ſucceſſore, ante hæc omnia ipſum Deſiderium Regem Longobardorum ſuper corpus beati Petri juramento promiſiſſe ſanctiſſimo Stephano Papæ jura ſancti Petri illibata ſervare, neque aliquem Romanæ Eccleſiæ miniſtrum lædere. Sed iſta omnia ipſum perfidum Regem promiſiſſe, liquet, ut deciperet ipſum Pontificem, quo Chriſtophorum & Sergium capere poſſet, & ſuam in eos explere ſævitiam. Quæ omnia poſtmodum in eum ad ſugillandum ejus perfidiam, Hadrianus Pontifex exprobravit. Sed quæ iſta ſequuta ſint, audi ex eodem Anaſtaſio auctore, qui ait: VI.

Dum vero ſol ad occaſum declinare videretur, continuo congregantes prænominatus Paulus Cubicularius, & alii ejus

PAGIUS juſtitiis Beati Petri exiſteret, per eandem occaſionem valuiſſe eum ſuo Clero refugium facere ad eundem Sanctum Petrum, ac continuo direxiſſe ſuos Sacerdotes ad eoſdem Chriſtophorum atque Sergium, ut ad ſe ad Beatum Petrum properarent. *Illi mox ut audierunt de præſenti eum Dodone & ejus Francis turmas facientes, & portas Civitatis claudentes, fortiter reſiſtebant & nobis comminabantur, atque in Civitatem nos ingredi minime permittebant, & dum in eadem perfidia permanerent, & cognoviſſet univerſus noſter populus eorum iniquum conſilium, de præſenti eos dereliquerunt, qui etiam & plures per murum deſcendentes ad nos properaverant. Alii vero portam Civitatis aperientes ad noſtri progreſſi ſunt præſentiam, & ita ipſi maligni Viri coacti neque volentes ad nos in Eccleſia Sancti Petri ſunt deducti. Quos interficere univerſus populus nitebantur, & vix de eorum manibus eos valuimus eripere, & dum infra Civitatem nocturno ſilentio ipſos ſalvos introducere diſponeremus, ne quis eos conſpiciens interficeret, ſubito hi qui eis ſemper inſidiabantur, ſuper vie irruentes, eorum eruerunt oculos, Deo teſte dicimus, ſine noſtra voluntate atque conſilio.*

Subdit Stephanus Papa ſe ſe in mortis periculum venturum fuiſſe, niſi Dei protectio, atque Beati Petri Apoſtoli, & *Deſiderius* Rex ſibi auxilio fuiſſent: ſe ſe credere, quod dum tanta prædicti *Dodonis* iniquitas ad aures *Carolomanni* Regis pervenerit, nullo modo ei placituram. *Agnoſcat autem*, inquit Stephanus Papa, *Deo amabilis Religioſitas veſtra, atque Chriſtianiſſima Excellentia tua, eo quod in nomine Domini bona voluntate nobis convenit cum præfato Excellentiſſimo & a Deo ſervato filio noſtro Deſiderio Rege, & omnes juſtitias Beati Petri ab eo plenas & in integro ſuſcepimus.* Stephanus, ut ingenti patet, Epiſtolam illam ſcripſit in Vaticano cum ibi detineretur a Deſiderio Rege, quin & eam videtur coactus exaraſſe, inquit Cointius anno ſuperiori num. VII. urgente eodem *Deſiderio*, qui res ablatas Apoſto- II. *Illud Stephanus PP. aperit Carolo M.*

ſui nefandiſſimi conſentanei multitudinem populi, & properantes ad Deſiderium Longobardorum Regem, inientesque cum eo impium conſilium, abſtulere eoſdem Chriſtophorum, & Sergium ab Eccleſia beati Petri, & properantes cum pluribus Longobardis uſque ad portam civitatis, ibidem eorum oculos eruere. Sicque prædictus Chriſtophorus in monaſterium S. Agathæ deductus, ibidem poſt triduum ob dolorem ex oculorum effoſſione, vitam finivit. Sergius vero in monaſterium Clivi Scauri deportatus, poſtmodum in Cellarium Lateranenſe deductus, illic uſque ad tranſitum prænominati Pontificis extitit. Hæc vero omnia mala per iniquas miſſiones Longobardorum Deſiderii Regis provenere. Quando (ut dictum eſt) crebræ legationes ad Carolum, & Carolomannum Francorum Reges miſſæ ſunt adverſus eoſdem impios Longobardos.

Chriſtophorus & Sergius excæcati.

VII. Sed qualiter Deſiderius excuſaverit illatam vindictam in Chriſtophorum, atque Sergium, cum eam in ipſum Deſiderium Pontifex exprobrarit: audi quæ in Hadriano idem Bibliothecarius habeat, ex verbis ejuſdem Pontificis in Deſiderium juſte expoſtulantis: *Sed & hoc*, inquit, *meus prædeceſſor Stephanus, pro dilectione, quam erga me ſuum puſillum habuit, mihi retulit: quia dum ad eum poſtmodum Stephanus ſuos Miſſos direxiſſet, videlicet Anaſtaſium primum Defenſorem, & Gemmulum ſubdiaconum, adhortans eum, ut ea, quæ præſentialiter B. Petro pollicitus eſt, adimpleret: taliter per eoſdem Miſſos direxit in reſponſis. Sufficere Apoſtolico Stephano quia tuli Chriſtophorum, & Sergium de medio qui illi dominabantur, ut non ſit illi neceſſe juſtitias requirendas. Nam certe ſi ego ipſum Apoſtolicum non non adjuvero, magna perditio ſuper eum veniet, quoniam Carolomannus Rex Francorum, amicus exiſtens prædictorum Chriſtophori, & Sergii, paratus eſt cum ſuis exercitibus ad vindicandam eorum mortem, Romam properare ad ipſum capiendum Pontificem.* Hæc tunc ad Stephanum Papam per miſſos Legatos Deſiderius Rex.

Habent Annales Francorum, hoc anno contigiſſe connubium inter Carolum, & Bertam filiam Deſiderii Regis Longobardorum. Apud Aimoinum enim iſta leguntur: *Bertruda vero mater Regum cum Carolomanno minore filio apud Salutias locuta, pacis cauſa in Italiam proficiſcitur. Peractoque, propter quod illuc venerat, negocio (nam propter filiam Deſiderii Regis Longobardorum expetendam in matrimonium filio ſuo Regi Carolo, ierat) adoratis etiam Romæ ſanctorum Apoſtolorum Liminibus, ad filios in Galliam revertitur.* Hæc ipſe. Eadem Eginhardus in vita Caroli. Cum autem iſta de matrimonio reſciſſet Stephanus Papa, ſcripta ad ipſum Carolum, & Carolomannum epiſtola, ne id facerent, ſub excommunicatione prohibuit: nam ab eorum patre aliis nuptiis fuerant obligati ut ex ejuſdem Papæ litteris conſtat, quæ ſic ſe habent: VIII. Berta filia Deſiderii juncta Carolo.

Dominis excellentiſſimis filiis Carolo, & Carolomanno Regibus Francorum, & Patriciis Romanorum Stephanus Papa. IX.

Dum omnium electorum Dei præcipuam vitam, & digna operum merita in noſtram memoriam revolvimus: invenimus profecto, nulla eos potuiſſe qualitatis diverſitate ab eorum cordis ſtatu, & priſtina ſponſionis conſtantia amoveri. Unde & variis antiqui hoſtis ſuaſionibus, & blandimentis circumvallati, immutabiles in ſua mentis firmitate conſtat permanſiſſe: & ob hoc cum triumpho victoriæ ad optata pertingere meruerunt gaudia. Et nimirum conſiderandum eſt, quia ſi quis quibuſdam ſuaſionibus demulcetur, Stephani Papæ epiſt. ad Reges Franc.

PAGIUS ſtolicæ Sedi ſe redditurum ſimulabat, & diſſenſionem inter *Carolum* & *Carolomannum* fratres fovere ſuis artibus ſatagebat. Quapropter iis, quæ de *Chriſtophoro* & *Sergio* ejus filio, quæque de *Dodone* Carolomanni Regis Oratore narrantur a Stephano fides integra nequaquam haberi debet. Neque enim illi quidquam moverant adverſus Romanum Pontificem, ſed cum Chriſtophorus ac Sergius ſibi timerent a *Deſiderio*, fieri potuit, ut Dodone conſcio, atque in partem conſilii vocato, Romanos contra Paulum Afiartam, quem *Deſiderio* favere deprehenderant, ad arma provocarent, & exorto tumultu nonnullarum in Urbe, vel etiam in Laterano, cædium auctores fierent. Tandem ambo, ut *Stephanus* ſcribit, excæcati ſunt eo inſcio atque inconſulto. Scelus illud a *Paulo Afiarta* commiſſum fuit. Artifex totius mali Deſiderius Stephanum luſit, Apoſtolicæ Sedi ne vicum quidem reſtituit, unde conjicere eſſe eo auctore ſcriptam a Stephano Epiſtolam, qua contrarium aſſerit, optime judicavit Cointius citatus. Quam fraudulenter ac ſimulate ſe geſſerit Longobardorum Rex in ſuo ad ejus Oratorem reſponſo, poſtea declaravit Hadrianus Papa, & ex eo Baronius num. VII. qui tamen perperam hæc omnia præſenti anno conſignat; cum, ut recte vidit Sigebertus in Chronico, ad ſuperiorem pertineant. Sequentia vero hoc anno peracta.

A num. VIII. ad XVI. in Galliis civilis belli metus imminebat, ſive ambo Francorum Reges *Carolus* & *Carolomannus* fraternam deponerent amicitiam, mutuiſque deinceps odiis inter ſe decertarent; ſive ſervata ſimul concordia *Thaſſilonem* Bajoariæ Ducem, qui Regem potius quam Ducem ſeu præfectum agebat, adorirentur, *Berta*, ſeu *Bertrada* utriuſque Regis mater. ut utramque tumultuum cauſam tolleret, Carolomannum primo, poſtea Thaſſilonem adiit, quod utrumque Loiſelianus Annaliſta his verbis indicat: *Carlomannus & Berta jungentes* III. *Stephanus PP. Deſiderium non reſtituiſſe Civitates ablatas Franciæ Regibus ſignificat.*

ſe

tur, victus fuerit: a recto confeſtim tramite, qui ducit ad vitam æternam, per abrupta declinans devia, contendat, ut ex hoc in proclivem delabatur noxam. Nam plerumque certum eſt, quia idem antiquus hoſtis per infirmam naturam fidelium mentes ſubripere nititur. Hinc eſt enim, quod olim primo homini in paradiſo conſtituto, per infirmam mulieris naturam peſtiferis valuit ſuadere blandimentis, divinum tranſgredi mandatum, & ob hoc diræ mortis humano generi irrepſit excidium. Et ideo præcellentiſſimi filii magni Regis, tanto ſtudioſius ejuſdem molimini inimici reſiſtendum eſt, ne quemquam ſuis irretire valeat argumentis, quanto cernimus ſuis crebro inſidiis, ad decipiendum corda, inſiſtere.

X. di dicimus *Itaque noſtræ perlatum eſt notioni (quod certe cum magno cordis dolore dicimus) eo quod Deſiderius Longobardorum Rex veſtram perſuadere dignoſcitur excellentiam, ſuam filiam uni ex veſtra fraternitate in conjugio copulari. Quod certe ſi ita eſt, hæc proprie diabolica eſt immiſſio, & non tam matrimonii conjunctio, sed conſortium nequiſſimæ*

Diſſuadet nuptias cum Longobardis. *adinventionis eſſe, videtur. Quamplures comperimus, ſicut divinæ ſcripturæ hiſtoria inſtruimur, per alienæ nationis injuſtam copulam a mandatis Dei deviare, & in magna devolutos facinora. Quæ eſt enim, præcellentiſſimi filii magni Regis, talis deſipientia, ut penitus vel dici liceat, quod veſtra præclara Francorum gens, quæ ſuper omnes gentes enitet, & tam ſplendiflua ac nobiliſſima regalis veſtræ potentiæ proles, perfida (quod abſit) ac fœtentiſſima Longobardorum genti polluatur, quæ in numero Gentium nequaquam computatur: de cujus natione, & leproſorum genus oriri, certum eſt. Nullus enim, qui mentem ſanam habet, hoc vel ſuſpicari poteſt, ut tales nominatiſſimi Reges tanto deteſtabili atque abominabili contagio implicentur: quæ enim ſocietas luci ad tenebras? aut quæ pars fideli cum infideli?*

XI. *Etenim, mitiſſimi, & a Deo inſtituti benigniſſimi Reges, jam Dei voluntate, & conſilio, conjugio legitimo ex præceptione genitoris veſtri copulati eſtis, accipientes ſicut præclari, & nobiliſſimi Reges de eadem veſtra patria, ſcilicet ex ipſa nobiliſſima Francorum gente, pulcherrimas conjuges, & earum vos oportet amori eſſe annexos; & certe vobis non licet, iis dimiſſis, alias ducere uxores,* Aliis antea obligati nuptiis, aliæ inire jure prohibentur. *vel extraneæ nationis conſanguinitate immiſceri. Etenim nullus ex veſtris parentibus, ſcilicet neque avus veſter neque proavus, ſed nec genitor veſter ex alio Regno, vel extranea natione conjugem accepit.* Vides igitur, ex eo diſſuaderi connubium cum Longobardis, quod aliis fuiſſent ante conjugibus copulati, quod & inferius æque teſtatur. Subdit vero: *Et quis de veſtro nobiliſſimo genere, ſe contaminare, aut commiſcere cum horrida Longobardorum gente dignatus eſt, ut nunc vos ſuademini (quod avertat Deus) eadem horribili gente pollui?*

Itaque nullus, exteræ gentis aſſumpta conjuge, innoxius perſeveravit. Advertite quæſo, quanti, qualeſque potentes per alienigena conjugia a præceptis Dei declinantes, & ſuarum ſequentes uxorum alienæ gentis voluntatem, validis irrepti exceſſibus, immenſa pertulere diſcrimina. Impium enim eſt, ut vel penitus veſtris aſcendat cordibus, alias accipere uxores, ſuper eas, quas primitus vos certum eſt accepiſſe. Non convenit vobis tale peragere nefas, qui legem Dei tenetis, & alios ne talia agant, corripitis. Hæc quippe paganæ gentes faciunt. Nam abſit hoc a vobis qui perfecti eſtis Chriſtiani atque gens ſancta, & regale eſtis ſacerdotium. Recordamini, & conſiderate, quia oleo ſancto uncti per manus Vicarii B. Petri, cœleſti benedictione eſtis ſanctificati: & cavendum vobis eſt, ne tantis reatibus implicemini. Mementote hoc, præcellentiſſimi filii, quod ſanctæ recordationis prædeceſſor noſter Dominus Stephanus Papa excellentiſſimæ memoriæ genitorem veſtrum obteſtatus eſt, ut nequaquam præſumpſiſſet dimitti Dominam, & genitricem veſtram; & ipſe, ſicut revera Chriſtianiſſimus Rex, ſalu-

ti-

PAGIUS *ſe ad Saloſſa, (vulgo, Saloſſe) Et in eodem anno perrexit Domna Berta Regina per Bajoariam partibus Italiæ.* Idem habent Annaliſta Metenſis & Auctores non pauci. *Berta* Salutis enim Carolomanno collocuta eſt, eumque fratri reconciliavit ſopita, quæ anno ſuperiori gliſcere cœperat, inter utrumque diſcordia. Reges ad ſyncerum dilectionem & fraternum amorem converſi ſunt, atque de reintegrata inter ſe concordia, deque ſuo erga Sedem Apoſtolicam zelo, Stephanum Papam certiorem fecerunt, *Gauzberto* Epiſcopo, *Fulchberto* Monacho, *Ansfredo* & *Helingario* glorioſiſſimis Viris Romam quamprimum directis. Gaviſus eſt ſummopere Pontifex, ſtatimque per eoſdem Nuncios ad prædictos Reges Epiſtolam XLVII. Cod. Carol. tranſmiſit, in cujus priori parte Stephanus ſignificat, ſe plurimum lætari de renovata utriuſque Regis amicitia. Secundo, Reges Francorum per tremendum judicii diem, & ipſius Principis Apoſtolorum nomine vehementer obteſtatus eſt, ut in firmo propoſito rerum, quæ Beato Petro ſublatæ fuerant a Longobardis exigendarum conſtantiſſime permanerent, & cuilibet illas redditas aſſerenti fidem denegarent: *Unde obnixe, tanquam præſentialiter, petimus, & coram Deo vivo, qui vos regnare præcepit, conjuramus Excellentiam Veſtram, ut plenarias juſtitias Beati Petri, ſub nimia velocitate ſecundum capitulare, quod vo-*

bis

tiferis ejus obtemperavit monitis. Nam & illud excellentiam veſtram oportet meminiſſe, ita vos beato Petro, & præfato Vicario ejus, vel ejus ſucceſſoribus ſpopondiſſe, ſe amicis noſtris amicos eſſe, & ſe inimicis inimicos; ſicut & nos in eadem ſponſione firmiter dignoſcimur permanere; & quomodo nunc contra animas veſtras agere contenditis, & cum noſtris inimicis conjunctionem facere vultis; dum ipſi perjura Longobardorum gens ſemper Eccleſiam Dei expugnantes, & hanc noſtram Romanorum provinciam invadentes, noſtri eſſe comprobantur inimici?

XII. *Itaque & hoc peto, ad veſtri referre ſtudete memoriam, eo quod dum Conſtantinus Imperator nitebatur perſuadere ſanctæ memoriæ mitiſſimum veſtrum genitorem, ad accipiendam conjugio filii germanam veſtram nobiliſſimam Gyſilam; neque vos alii nationi licet copulari; ſed nec contra voluntatem Apoſtolicæ Sedis Pontificum quoquo modo vos audere peragi. Et quam ob cauſam nunc contra Apoſtolica mandata, & voluntatem Vicarii Apoſtolorum principis agere conamini, quod numquam veſter pater perpetravit? An neſcitis, quod non infelicitatem noſtram, ſed beatum Petrum, cujus licet immeriti, vicem gerimus, ſpernitis? Scriptum eſt enim (a): Qui vos* (a) Matth. 10. *recipit, me recipit; & qui vos ſpernit, me ſpernit. Recordamini peto, excellentiſſimi filii, quomodo * vos fide dicere* * vobis fideliter *viſus eſt præfatus veſter dominus ac genitor, promittens in veſtris animabus Deo, & beato Petro, atque ejus Vicario antefato ſanctæ recordationis prædeceſſori noſtro domino Stephano Papæ, firmiter vos debere permanere erga ſanctæ Eccleſiæ fidelitatem, atque omnium Apoſtolicæ Sedis Pontificum obedientiam, & illibatam charitatem: & poſtmodum prædeceſſori noſtro domino Paulo Papæ, eadem vos una cum eodem veſtro genitore certum eſt plerumque per Miſſos, & ſcripta promiſiſſe, & poſt deceſſum antefati ſanctæ memoriæ patris veſtri, & vos ipſi ſæpius tam per veſtros miſſos, quamque per litteras, ſingulique, & per Sergium fideliſſimum noſtrum Nomenclatorem, & per alios noſtros Miſſos nobis ſpopondiſtis, in eadem vos veſtra promiſſione, ſicut genitor veſter, circa ſanctam Dei Eccleſiam, & noſtram fidelitatem eſſe perſeveraturos.*

Sed & illud, quæſo, ad veſtri referre memoriam; qualiter vos præfatus dominus Stephanus Papa in ſuo tranſitu per ſua ſcripta ſub terribili adjuratione adhortari ſtuduit, firma ſtabilitate vos eſſe permanſuros erga dilectionem ſanctæ Dei Eccleſiæ, & illibatam charitatem Apoſtolicæ Sedis Pontificum, & omnia vos adimplere, juxta veſtram, eidem Dei Apoſtolo adhibitam ſponſionem. Et nunc iſta eſt veſtra promiſſio? O quantum laborem ſuſtinuit idem præcipuus, ac beatiſſimus Pontifex: qui ita imbecillis exiſtens, tanto ſe exhibuit prolixi itineris periculo; & niſi Dominus præſto fuerit, XIII.

in

PAGIUS *bis per præſentes veſtros fideliſſimos Miſſos direximus, exigere & Beato Petro reddere jubeatis; ſicut & veſtra continet promiſſa, & omnia, quæ Beato Petro & ejus Vicariis cum veſtro ſanctæ memoriæ progenitore promiſiſtis, adimplere dignemini, &c. Tamen & de omnibus juſtitiis Beati Petri prædictis veſtris Miſſis ſubtilius locuti ſumus, Veſtro Regali culmini cuncta enarranda, & jam ſicut terra ſitiens imbrem præſtolatur, ita veſtrum auxilium & ſanguinem effectum de noſtris petitionibus poſtulamus, &c. Nam ſi, quod non credimus, ipſas juſtitias exigere neglexeritis aut diſtuleritis, ſciatis vos de iſtis rationem fortiter ante tribunal Chriſti eidem Principi Apoſtolorum eſſe facturos. Si quis autem vobis dixerit, quod juſtitias Beati Petri recepimus, vos nullo modo ei non credatis.*

IV. Inde liquet, Cointium tam loco citato, quam hoc anno num. VII. recte ſcripſiſſe literas anno ſuperiori a Stephano Papa datas, quæ reſtitutionem a *Deſiderio* factam fingebant, vi ac metu extortas fuiſſe. [1] Quod & adhuc confirmat Cointius Epiſt. XLVIII. Cod. Carol. in qua conſtantia Carolomanni Regis in cauſa Apoſtolicis tuendis, plurimum commendatur: *Unde Beatus es*, inquit Stephanus Papa, *bone Chriſtianiſſime Rex, quod quidem nos conſpecta fidei tuæ conſtantia, quam in Apoſtolicis cauſis & noſtri amoris fervore habere dinoſceris, firmi in tua dilectione permanentes, ſedulo eidem noſtro Conditori, pro immenſa veſtra lætitia & a Deo inſtituti Regni veſtri ſtabilitate preces fundere nequaquam deſiſtimus.* Iiſdem literis Stephanus Papa, ut Carolomanni Regis compater fieri mereretur poſtulat. *Carolomanni* autem filius, cujus patrinus fieri Papa petebat, non alius eſt a *Pippino*, de cujus ortu ad præſentem annum Annaliſta Petavianus ſcribit: *Nativitas Pippini filii Carlomanni*. Erat tunc & altera Carolomanno proles; præcitatas enim literas Stephanus Papa ſic claudit: *Deus autem Omnipotens, per quem Reges regnant & Principes impe-* *Stephanus PP. Carolomannum plurimum laudat.*

pe-

NOTÆ [1] NOn ita facile viris doctis perſuaderetur, Deſiderii vi ac impotentia extortas fuiſſe a Stephano III. literas illas, quas ex codice Carolino Pagius hic recitat. Nec enim eas ſibi invito extorſiſſe Deſiderium aliis ſcriptis in Galliam literis idem pontifex unquam prodidit, nec ſucceſſor ejus Adrianus, qui Deſiderii opera luminibus orbatos fuiſſe Chriſtophorum, & Sergium teſtatur de literis ab eodem Deſiderio extortis quidquam mutit. Dubia eſt igitur, ne dicam falſa, Cointii & Pagii conjectura, ut inter cæteros agnoſcit etiam Cl. Saxius in notis ad regnum Italiæ Sigonii novæ editionis col. 214. MANSI

in vacuum ejus labor deducetur; fietque nobis iter illud, quod ibidem idem noſter prædeceſſor Franciam properavit, in magnam ruinam, dum noſtri inimici plus nunc, quam pridem in ſuperbiæ ferocitatem elevati ſunt. Et ecce quod verebamur, evenire cernimus, converſaque eſt noſtra lætitia in luctum, & facta ſunt noviſſima mala pejora prioribus, & unde expectabamus nobis lumen oriri, eruperunt tenebræ.

XIV. *Quapropter & B. Petrus princeps Apoſtolorum, cui Regni cælorum claves a Domino Deo traditæ ſunt, ac in cælo, & in terra ligandi, ſolvendique conceſſa eſt poteſtas, firmiter excellentiam veſtram per noſtram infelicitatem obteſtatur; ſimulque & nos una cum omnibus Epiſcopis, presbyteris, & cæteris ſacerdotibus, atque cunctis proceribus, & clero ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, Abbatibus etiam, & univerſis religioſis, divino cultui deditis, ſeu Optimatibus, & Judicibus, vel cuncto noſtro Romanorum iſtius provinciæ populo, ſub divini judicii obteſtatione vos * exoramus per Deum vivum & verum, qui eſt Judex vivorum, & mortuorum, & per ejus ineffabilem divinæ Majeſtatis potentiam, atque per tremendum futuri judicii diem, ubi omnes Principes, & poteſtates, & cunctum humanum genus cum tremore aſſiſtere habebimus, necnon & per omnia divina myſteria, & ſacratiſſimum corpus beati Petri, ut nullo modo quiſquam de veſtra fraternitate præſumat filium jam dicti Deſiderii Longobardorum Regis in conjugium accipere. Nec iterum veſtra nobiliſſima germana Deo amabilis Ghyſila tribuatur filio ſæpe fati Deſiderii, nec veſtras quoquo modo conjuges audeatis dimittere; ſed magis recordantes quæ beato Petro Apoſtolorum principi polliciti eſtis, viriliter eiſdem noſtris inimicis Longabardis reſiſtite, deſtringentes eos firmiter, ut propria ſanctæ Dei Eccleſiæ Romanæ Reſpublicæ reddere debeant, eo quod omnia, quæ vobis polliciti ſunt, tranſgredientes, nos quotidie affligendo, & opprimendo non ceſſant, etiam quia aliquid nobis reddere minime ſunt inclinati, & jam noſtros invadere fines noſcuntur, & tantummodo per argumentum in præſentia de veſtris Miſſis ſimulant, juſtitias nobis faciendum: nam nihil ad effectum perducitur, & quicquam ab eis de noſtris juſtitiis nequaquam recipere valuimus.*

* conjuramus

Unde ecce ut cuncti noſtri dolores ſubtiliter veſtris auribus ſuggerantur, direximus noſtros Miſſos, videlicet Petrum dilectum filium noſtrum presbyterum, & Pamphilum Defenſorem Regionarium ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, quas & de imminente nobis tribulatione, necnon & de ſingu- XV. Legati Miſſi.

PAGIUS

perant, ſua vos protegat gratia, & victoriam vobis de cælo pro ſua Sancta Eccleſia defenſione tribuat, atque longævos & ſoſpites in ſolio Regni pariter cum excellentiſſima & Chriſtianiſſima filia noſtra Regina, dulciſſima veſtra conjuge & amantiſſimis natis, conſervare, & cæleſtis Regni æterna gaudia concedere dignetur poſſidenda.

V. *Berta Deſiderii filiam in Galliam adducit.* Berta ſeu Bertradane per Bojoariam in Italiam profecta eſt, ut Regino, variique Analiſtæ Francorum aſſerunt, qui tamen ſuſceptæ hujus profectionis cauſam non aperiunt. *Salutis* in Bojoariam, & e Bojoaria, in Italiam ivit, [1] licet Provincia eſſet adeo remota; *Berta Regina*, inquit Regino, *pervenit in Bajoariam, & inde Italiam ingreſſa eſt.* Illuc ao profecta videtur conſilio, ut amicitiam inter Thaſſilonem Ducem & Carolum Regem Francorum, hoc eſt inter conſobrinos renovaret; ſed ſpe caſſa Romam ſe ſo contulit: *Hoc anno*, inquit Annaliſta Petavianus, *Berta fuit in Italia propter filiam Deſiderii Regis*. Deſiderius Langobardorum Rex e ſua ſe duxit, ſibi devincire Francorum Reges, quos in amicitiam ſimul rediiſſe noverat, & amicos eſſe Stephano Papæ, quem laceſſebat, ſeque facilius quod optabat, aſſecuturum credidit, ſi *Giſilam* eorumdem Regum ſororem *Adalgiſo* filio ſuo in uxorem poſtularet. Egit de illo conjugio cum *Bertrada* Regina atque ut mutuus amor arctius utrimque necteretur, de filia ſua alteri Regum Francorum ſocianda, ſermonem quoque habuit, indeque factum, ut hæc in Franciam adduceretos.

Stephanus Papa ſtatim ac conſilio *Deſiderii* Regis reſciit, exhortationem atque adjurationem Regibus Francorum inſcriptam in Confeſſione Beati Petri poſuit, Sacrificium ſuper eam atque hoſtias Deo obtulit, deinde cum lacrymis ex eadem Sacra Confeſſione, illam per Legatos *Petrum* Presbyterum & *Pamphilum* Defenſorem Regionarium direxit. Recitatur integra in Codice Carol. num. XLV. & a Baronio a num. IX. ad XVI. *Berta*, quæ filiam Deſiderii ſecum ducebat *Carlomanno*, ut gener Deſiderii fieret, ſuadere non potuit, ſuaſit *Carolo*, de quo Eginhardus ſcribit: *cum matris hortatu filiam Deſiderii Regis Langobardorum duxiſſet uxorem, incertum qua de cauſa poſt annum repudiavit.* Adalgiſus tamen Deſiderii Regis filius non duxit *Giſilam* ac Carolomanni Francorum Regum ſororem, annum ætatis XIV. tunc agentem, quæ paulo poſt cœpit inter Moniales vitam degere, ut idem Eginhardus in Vita Caroli M. teſtatur: *Erat ei*, nempe Carolo, *unica ſoror nempe Giſla, a puellaribus annis religioſæ converſationi mancipata, quam ſi-* VI. *Eam Carolus conjugem accipit.*

[1] DE *Berta*, quæ & *Bertrada* itinere Italico, *anno tertio regni* Caroli M. vide veteres Annales Francorum a Martenio nuper editos in ampliſſima Anecdotorum collectione tom. V. ad an. 770. Vide etiam Mabillonium Annal. Benedict. lib. XXII. §. XXVIII. ad. 770. GEORGIUS

galis cauſis ſabtiliter informavimus, veſtro regali intimandum culmini: & petimus, ut ſolite benigne eos ſuſcipere, noſtraque petitiones veſtras, a Deo inſpiratas aures accommodare dignemini, & ampliſſimam liberationem, atque exaltationem ſanctæ Dei Eccleſiæ ſpiritualis matris veſtræ, & iſtius, a vobis redemptæ provinciæ defenſionem perficere jubeatis, ut perfectam remunerationem a juſto Judice Deo noſtro, intercedente ejus principe Apoſtolorum B. Petro, ſuſcipiatis.

Vetus ſitus de litteris Apoſtolicis.

Præſentem itaque exhortationem noſtram, atque adjurationem in Confeſſione B. Petri ponentes, & ſacrificium ſuper eam atque hoſtias Deo noſtro offerentes, vobis cum lachrymis ex eadem ſacra Confeſſione direximus. Et ſi quis (quod non optamus) contra hujuſmodi noſtræ adjurationis, atque exhortationis ſeriem agere præſumpſerit: ſciat, ſe auctoritate domini mei beati Petri principis Apoſtolorum anathematis vinculo eſſe innodatum, & a Regno Dei alienum, atque cum diabolo, atque ejus atrociſſimis pompis, & cæteris impiis, æternis incendiis concremandum deputatum. At vero qui obſervator, & cuſtos iſtius noſtræ exhortationis extiterit, cæleſtibus benedictionibus a Domino Deo noſtro illuſtratus, æternis præmiorum gaudiis cum omnibus Sanctis, & electis Dei particepe effici mereatur. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat. Sic epiſtola.

His acceptis litteris Carolus nutabundus, ac dubius redditus plane reſiliiſſet, niſi mater impedimento fuiſſet: quæ quod cœpiſſet, & cujus cauſa in Italiam deſcendiſſet, omnino perfici voluiſſet. Verum ille ſic paſſus eſt ſe teneri, ut tamen ſolutionem meditaretur, quam quantum poſſet accelераret. Quomodo autem ſequenti anno ad ejus patrem Regem Longobardorum Deſiderium eam dimiſerit, ſuo loco dicturi ſumus.

Sed hic illud jure revocari poteſt in dubium, quod tradunt rerum Francarum ſcriptores, Carolomannum accepiſſe in uxorem filiam ejuſdem Deſiderii Regis Longobardorum, ex eaque filios ſuſcepiſſe; ſiquidem nonniſi de una filia ejuſdem Regis mentio habetur in litteris Stephani Papæ, eamdemque Carolo nuptam, teſtis eſt inter alios Eginhardus qui fuit ipſi Carolo a ſecretis. Nec dici poteſt, aliam filiam Deſiderii ante fuiſſe Carolomanno nuptam: nam non ipſi, ſed potius Francæ nobili feminæ conjugio obligatum a patre, ejuſdem Stephani Papæ litteræ indicant. Verum plures eas fuiſſe, ex eiſque alteram Carolo, alteram vero Carolomanno nuptam eſſe veteres Annales docent. Quomodo autem iſta ſolvantur contraria, hactenus non invenimus. XVI.

☞ Dum in Urbe iſta geruntur, contigit illic mori Joannem Nepeſinum Epiſcopum, quem vidimus ſuperius ſubſcripſiſſe Concilio Romano ſub Paulo Papa, cujus Sepulcri in Eccleſia monaſterii S. Sabæ Romæ poſiti adhuc extat inſcriptio his verſibus atque Notis marmori inciſa:

Joannis Nepeſini Epiſc. obitus.

Hoc humata jaceat Johannis membra ſepulcro.
Qui Nepe fuerat Præſul in urbe quidem. I · N

PAGIUS

militer, ut matrem, magna coluit pietate, quæ etiam paucis ante obitum illius annis, in eo quo converſata eſt Monaſterio deceſſit. [1]

VII. *Uxor Carolomanni non fuit filia Deſiderii.*

In Annalibus Fuldenſibus ſeu Pithæanis hæc verba leguntur: *Bertham Reginam filiam Deſiderii Regis Longobardorum Carlmanno filio ſuo conjugio ſociandam de Italia adduxit*, qui locus Baronium turbavit, induxitque, ut crederet Deſiderio duas fuiſſe filias, quarum altera Carolo, altera Carolomanno nupta fuerit. Verum Andreas Ducheſnius recte obſervavit, locum illum corruptum eſſe, & loco *Bertam Reginam*, legendum, *Berta Regina*, loco, *Carlmanno*, reponendum eſſe, *Carolo*, qui filiam Deſiderii Bertæ matris hortatu hoc anno ſibi copulavit. *Carolomannus* vero vivente patre *Gilbergam* uxorem duxerat, ut docet Annaliſta Metenſis. Porro Ducheſnius Tom. II. Script. Franc. poſt ſecundam appendicem ad Continuationem Fredegarii refert Fragmentum Veterum Annalium, in quo legitur: *Anno DCCLXX. fuit Berta Regina in Longobardia ad Placitum contra Deſiderium Regem, & reddita ſunt Civitates plurimæ ad partem Sancti Petri.* Et ibidem in Annalibus Petavianis ad annum DCCLXX. habetur: *Hoc anno Domna Berta fuit in Italia propter filiam Deſiderii Regis; & reddita ſunt Civitates plurimæ Sancti Petri*; quod Berta a Deſiderio poſtulaſſe videtur, ut Stephanum Papam a conjugio filiæ Deſiderii cum Carolo valde alienum mitigaret.

NOTÆ

[1] SOrores *Caroli* M. ex Pipino patre, quatuor a Martenio in Præfatione ad Collectionem ampliſſimam Anecdotorum pag. IV. n. 9. enumerantur, ſcilicet *Giſla*, ſeu *Giſela*, *Rothais*, *Adelcid*, & *Ada*. De Adæ obitu Necrologium S. Maximini Trevirenſis: V. *Idus majas obiit Ada ancilla Chriſti piæ memoriæ, filia Pipini regis, ſoror Caroli M. Imperatoris. Giſla* etiam *ſeu Giſela* Sanctimonialibus nomen dedit, ut hic habet Pagius, & uberius Mabillonius in Annalibus Benedictinis. Fuit autem Abbatiſſa Calenſis, & an. 810. obiit; de cujus obitu idem Mabillonius in Annalibus ad hunc an. §. LXXVII. ubi diſquirit, an *Ada* fuerit *Caroli Magni* ſoror. GEORGIUS

Ne Nepa ſæva ſibi noceat, ſuccurre redemptor.
Et quæ contraxit crimina.........
Nempe loco ſancto voluit ſepeliri ter iſto,
Quo per hos ſanctos inveniat requiem.
Extenſum per Θ P. Q. E. Δ *conexa.*
Chriſti annum monſtrant, quo tranſiit iſte ſacerdos.
Obiit in pace II. KL. NOV.
E Ψ O I

Θ. 9
P. 7
Q. 500
E. 250
Δ. 4

Si colligantur numeri quinque harum litterarum, partim latinarum, partim Græcarum fiunt anni 770. ut videatur Epitaphium Joannis illius Epiſcopi Nepeſini, qui Pauli Papæ Conſtituto ſubſcripſiſſe legitur anno 761. Genus numeri haud ab omnibus uſu receptum & ſi aliquando receptum, diſſuetudine jam abolitum: quod ad alia noſcenda, ſi quando acciderit, his ſignata notis vetera monumenta, hic deſcribendum putavimus. Sic enim ſe habet.

CCCCC	CCC	C. 100.	CCCCC	
A	B	C	D	
CCL	XL	CCCC	CC	C. 100. cum circulo mille.
E	F	G	H	I
CL	L. 50.	CIↃ. Mille.	CCIↃ 900.	XI
K	L	M	N	O
VII	CCCCC	XXC.	VII.	CLX.
P	Q	R	S	T
V. 5.	X. 10.	CLIX.	CIↃCIↃ 2000.	
V	X	Y	Z	

* Apud Valerium Probum Petrum Diaconum, & alios, qui de antiquis notis ſcripſerunt.

* *Poſſidet A, numero quingentos ordine recto.*
Et B, tercentum per ſe retinere videtur.
Non plusquam centum C, littera fertur habere.
Littera D, velut A, quingentos ſignificabit.
E, quoque ducentos & quinquaginta tenebit.
Sexta quaterdenos gerit F, quæ diſtat ab alpha.

G, qua-

G, quadringentos demonſtratione tenebit.

H, quoque ducentos per ſe deſignat habendos.

I, C, compar erit, & centum ſignificabit.

K, quoque centenos & quinquaginta tenebit.

Quinquies L, denos numero deſignat habendos.

M, caput eſt numeri quem ſcimus mille tenere.

N, quoque nongentos numero demonſtrat habendos.

Undenos facit O, cognoſcat ſic numerando.

P, ſimilem cum S. numerum monſtratur habere.

Q, velut, A, cum D, quingentos vult retinere.

Octoginta dabit tibi R, ſiquis eam numerabit.

S, vero ſeptenos numeratos ſignificabit.

T, quoque centenos, & ſexaginta tenebit.

V, vero quinque dabit tibi, ſi recte numerabis.

X, duplex denos numero tibi dat retinendos.

Y, dat centenos & quinquaginta novenos.

Ultima Z, canens ſinem bis mille tenebit.

Hæc Joannis Nepeſini Epiſcopi tumuli inſcriptionis occaſione dicta ſufficiant.

Quod inſuper ad res Francorum ſpectat hoc anno ponitur habita a Carolo Magno Rege Synodus in Warmatia civitate. Religioſiſſimus quidem Rex ſatis perſpectum habens, tunc Regna florere, Regeſque adverſus hoſtes victores exiſtere, cum religio viget: hoc & ſequenti anno ac deinceps multus fuit in ſacris Conciliis celebrandis: tria namque ab hoc tempore ſingulis annis Warmatiæ civitatis, & ad Valentinianas ab eo leguntur (a) Concilia celebrata. Extat Concilium Wormatianum, ſive Vormatienſe, in quo, poſt dignam fidei confeſſionem, octoginta canones ſubliciuntur. Porro in Capitularibus Regum Francorum digna memoria iſta leguntur, (b) tunc ſuggeſta a populis ſupplici corporis habitu coram ipſo Carolo Rege.

(a) *Vit. Caroli Magni.*

(b) *Capit. Franc. l. 6. c. 285. 286.*

*Flexis omnes precamur poplitibus majeſtatem veſtram, ut Epiſcopi deinceps, ſicut hactenus non vexentur * hoſtibus: ſed quando vos noſque in hoſtem pergimus, ipſi propriis reſideant in parochiis, Deoque fideliter famulari ſtudeant, & earum ſacroſancta myſteria * canone, & Deo placite peragere ſatagant, atque pro vobis, cunctoque exercitu veſtro una cum omnibus, ſibi commiſſis orare viriliter, Miſſaſque decantare, litanias, atque eleemoſynas facere decertent. Quoſdam enim ex eis ab hoſtibus * & prœliis vulneratos vidimus & quoſdam periiſſe cognovimus. Hæc vero valde periculoſa, & oppido ſunt cavenda: quæ idcirco ſuggerimus, ne pro talibus vos & nos ſimul pereamus. Novit dominus, quando eos in talibus videmus terror apprehendit nos, & quidam ex noſtris timore perterriti propter hoc fugere, & inimicis terga vertere ſolent. Plures enim poteſtis habere prœliatores, ſi illi propriis reſident in parochiis, quam ſi nobiſcum pergunt: quoniam illi, qui eos prævident, omnes tunc pugnabunt: quod modo nequaquam faciunt, ſed eos tantummodo cuſtodiunt. Nam ſine dubio potius vobis, nobiſque proficere poſſunt, ſi remanſerint quam ſi in hoſtem, vel ad pugnam perrexerint: quia tunc eorum precibus adjuvamur & modo eorum preſſuris gravamur. Quando vero (c) Moyſes, expanſis ad cælum manibus, orabat, vincebat Iſraël; & quando a precibus ceſſabat, & manus ejus gravabantur, prinſquam ſuſtentatæ fierent, & ipſe precibus ſuſiſteret, vincebatur, & terga vertebat.*

XVIII. *Supplicatio populi in Concil. Vvormat.* * *hoſtilibus* * *canonice* * *in Cum magno damno militant Clerici.*

(c) *Exod. 17.*

*Talibus ergo, & multis aliis exemplis fulti, quorum prolixitatem vitantes, modo non dicimus, quia ſapienti ſemel dicta ſufficiunt prædicta: obnixe omnes precamur, & ut concedantur, rogamus, quia nullatenus volumus aſſentire, ut nobiſcum ad * talia pergant, niſi duo, aut tres bene docti, electione videlicet cæterorum, ad benedictionem dandam, & ad periclitantium reconciliationem faciendam, ne vos, & nos ſimul cum pluribus pereamus, ſed eorum precibus (ut jam memoratum eſt) fulciamur. Quam formam & de ſacerdotibus tenere optamus, id eſt, ut nec illi in hoſtem, niſi benedicti, & ipſi electione atque permiſſione propriorum Epiſcoporum* pergant ſcilicet; *qui tamen tales ſint, de quorum ſcientia, & vita, & converſatione omnes ſecuri eſſe poſſimus.*

XVIII. * *prœlia Qui ſacerdotes procedant ad caſtra.*

PAGIUS VIII. *Synodus Vvormatienſis.* A num. XVII. ad XXII. Carolum *Leodii* Paſcha, & Natalem Domini Moguntiæ celebraſſe, ac *Vvormatia* generalem populi ſui de more Conventum habuiſſe tradunt plures Francorum Annaliſtæ, ſed quid in eo ſtatutum actumve ſit, tacent. Baronius quidem refert ex lib. 6. Capitularium, capitula quædam. Ne *Epiſcopi aut Presbyteri ad bella pergant*, verum illa non ad hanc, ſed ad aliquam poſteriorem Synodum Wormatienſem pertinere, ex dicendis conſtabit. Conſueverant Francorum Reges ſingulis annis conventum generalem Regni evocare, in quo conſulebant & decernebant, quæ eo anno gerenda eſſent, ſive ad diſciplinam

Illud tamen vobis, & omnibus ſcire cupimus, quod non propterea hæc petimus ut eorum res, aut aliquid ex eorum pecuniis, niſi ipſis aliquid ſponte nobis dare placuerit, aut eorum Eccleſias viduare cupiamus; ſed magis eis (ſi Dominus poſſe dederit) augere deſideramus, ut & ipſi, & vos, & nos ſalviores ſimus, ac Deo potius, ipſo adminiculante, placere mereamur. Scimus enim, res Eccleſiæ Deo eſſe ſacratas, ſcimus, eas oblationes eſſe
Reges non accipiant res Eccleſiæ. *fidelium, & pretia peccatorum: quapropter ſiquis eas ab Eccleſiis quibus a fidelibus collatæ, Deoque ſacratæ ſunt, aufert, proculdubio ſacrilegium committit: Cæcus enim eſt, qui iſta non videt. Quiſquis ergo noſtrum ſuas res Eccleſiæ tradit, Domino Deo illas offert, atque dedicat, ſuiſque Sanctis, & non alteri, dicendo talia, & agendo ita.*

XIX. *Facit enim ſcripturam de ipſis rebus, quas Deo dare deſiderat, & ipſam ſcripturam coram altari, aut ſupra tenet in ſu manu, dicens ejuſmodi loci ſacerdotibus atque cuſtodibus: Offero Deo, atque dedico omnes res, quæ hac in chartula tenentur inſertæ pro remiſſione pec-*
Ritus ſacrarum oblationum. *catorum meorum, ac parentum, & filiorum, aut pro quocumque illas Deo deliberare voluerit, ad ſerviendum ex his Deo in ſacrificiis, Miſſarumque ſolemniis, orationibus, luminariis, pauperum, ac clericorum alimoniis, & cæteris divinis cultibus, atque illius Eccleſiæ utilitatibus. Si quis autem eas inde (quod fieri nullatenus credo) abſtulerit, ſub pœna ſacrilegii ex hoc Domino Deo, cui eas offero, atque dedico, ſtrictiſſimas reddat rationes. Ponit etiam in ea alias conjurationes, quas enumerare longum eſt. Nam qui eas inde poſtea aufert, quid agit niſi ſacrilegium? Si ergo amico quippiam capere furtum eſt: Eccleſiam vero fraudari, vel auferri indubitanter ſacrilegium eſt. Unde & in ſacris canonibus, ſpiritu Dei conditis, habetur ita: Si quis oblationes Eccleſiæ extra Eccleſiam accipere, vel dare voluerit, præter Epiſcopi conſcientiam, vel ejus, cui hujuſcemodi ſunt officia commiſſa, nec cum ejus voluerit agere conſilio, Anathema ſit.*

Abſit enim, ut rerum Eccleſiarum cupiditate, vel ablatione ſacrilegi, aut anathema efficiamur, aut talibus laqueis
* anathematizatos *unquam devinciamur: quoniam ſcimus, * anathematos homines, vel ſacrilegos, non ſolum infames, & a conſortio fidelium, priuſquam hæc per publicam ſatisfactionem Eccleſiæ, & Epiſcoporum reconciliationem, manuſque impoſitionem emendent, alienos eſſe; ſed etiam a Regno Dei exterres fieri, ſi in talibus defecerint, non* Abſtineant Reges a rebus Eccleſiæ.
dubitamus. Ut ergo omnis ſuſpicio a nobis cunctis ſacerdotibus, & omnibus Chriſti, & ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus funditus auferatur: profitemur omnes ſtipulam dextris in manibus tenentes, eamque proprie e manibus abjicientes, coram Deo, & Angelis ejus, ac vobis, cunctiſque ſacerdotibus, & populis circumſtantibus, nec talia facere, nec facere volentibus conſentire, sed magis, Deo auxiliante, reſiſtere.

Et hoc vobis, omnibuſque fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & noſtris notum eſſe, XX. Adverſus occupantes bona Eccleſiaſtica.
cupimus, quod cum his, qui abſque voluntate, aut conſenſu, vel datione rectoris illius Eccleſiæ, cui ipſæ res juſte eſſe debentur, & maxime propriis Epiſcopis res Eccleſiæ a Regibus petere, aut retentare, vel auferre, aut invadere, vel vaſtare præſumpſerint: nec in hoſtem, nec ad pugnam ire, nec cibum ſumere, nec ad Eccleſiam, vel ad palatium, aut in itinere pergere, nec etiam noſtros homines cum eorum hominibus, aut caballos, vel reliqua pecora noſtra cum eorum pecoribus, aut ad paſtum ire, aut ſimul habitare, vel manere, nec ullam participationem cum eis, niſi pro emendatione, ante publicam emendationem, & Eccleſiæ ſatisfactionem unquam ſcienter, aut libenter habere debeamus, ne pro eorum iniquitatibus, atque flagitiis una cum eis nos & noſtri (quod abſit) pereamus. Scimus enim quia perit juſtus pro impio. Tales vero a nobis, ſi nos fideles habere vultis ſegregate, & in ergaſtulum ſub publica pœnitentia redigite, & poſtulata concedite. Ut ergo hæc omnia a vobis, & a nobis, ſive a ſucceſſoribus veſtris, & noſtris futuris temporibus abſque ulla diſſimulatione conſerventur, ſcriptis Eccleſiaſticis inſerere, jubete, & inter veſtra capitula interpolare, præcipite. Hactenus petitio populi. (a) Eod. l. 6. Cap. c. 180.
Sequitur ibidem conceſſio Caroli iſtis verbis (a):

XXI. *Omnibus notum eſſe, volumus, quia non ſolum ea, quæ ſuper Epiſcoporum, & presbyterorum hoſtium vexationibus, & precibus pro nobis & vobis fieri rogitaſtis, concedere optamus; ſed quicquid pro ſanctæ Dei Eccleſiæ, & ſacerdotum, ſive*

PAGIUS nam conſtituendam in omnibus ordinibus, ſeu ad bellum parandum, ſeu denique ad ærarii pecuniæque publicæ cauſam. Ad Conventum hujuſmodi, ut ex Adalardo docet Hincmarus, conveniebant Epiſcopi & Abbates una cum Comitibus & aliis Proceribus, invicemque conſulebant de publicis Regni negotiis. Quæ decreta erant in Conventibus illis, ea Cancellarius tradebat Epiſcopis & Comitibus Metropoleon; qui ea deinde ad aliarum Civitatum Epiſcopos, Abbates, & Comites tranſmittebant, ut per Provincias promulgata ſervarentur. Comites vero, ut patet ex lib. 2. Capitular. cap. 9. 24. lib. 3. cap. 73. & 75. in gravioribus quibuſcumque negotiis

ſive totius populi, & veſtra utilitate invenoritis concedere paratiſſimi ſumus: & modo iſta, ſicut petiſtis, concedimus. Et quando, vita comite, Deo annuente, ad generale placitum venerimus, ſicut petiſtis conſultu omnium fidelium noſtrorum, ſcriptis firmare noſtris, noſtrorumque atque futuris temporibus irrefragabiliter manenda firmiſſime, Domino adminiculante, cupimus. Modo ea, quæ generalia ſunt, & omnibus conveniunt ordinibus ſtatuere, & cunctis ſanctæ Dei Eccleſiæ, noſtriſque fidelibus, ob Dei omnipotentis amorem & recordationem, tradere parati ſumus: Et ad proximum ſynodalem noſtram conventum, ac generale placitum, ubi plures Epiſcopi, & Comites convenerint iſta, ſicut poſtulaſtis, firmabimus. Hactenus reſponſio, & conceſſio Caroli Magni. Sequenti autem capite iſta ponuntur (a):

Conceſſio Caroli magni facta Eccleſiis.

(a) Ead. l. 6. Cap. c. 187.

Auctoritas Eccleſiaſtica, atque canonica docet, non debere abſque ſententia Romani Pontificis Concilia celebrari. Hæc ibi, quibus intelligas quotquot ſub iiſdem Francorum Regibus legiſti, celebrata fuiſſe eorum ordinatione Concilia, eadem nonniſi aſſenſu Romanorum Pontificum habita eſſe, quod & alias pluribus oſtendimus.

XXII. Interea res Chriſtianorum in Hiſpania magis magiſque fluctuant, dum præter bellum adverſus Sarracenos, & duram ſervitutem, quam magna ea parte ſubire cogerentur, adiiceretur civilis diſcordia, & domeſticum malum, cum perempto Froila Rege per Aurelium ejus patruum, ſive (ut alii tradunt) germanum, idem Aurelius Regnum invadit hoc ipſo anno, nempe (ut Tudenſis ſupputat) Æra octingenteſima octava, licet alii undecim tantum annos eidem Froilæ tradant, defunctumque anno ſeptingenteſimo ſexageſimo octavo. Hujus tempore etiam ſervili bello Regnum flagravit, cujus cauſa, ut cum Mauris fœdus iniret, inſuper quoque illam conditionem ſubire non renuit, ut numerum quemdam Chriſtianarum virginum loco tributi, quotannis Maurorum Regi perſolveret. Imperabat tunc Mauris Abderrhamanus omnium feliciſſimus. Tradit præterea Tudenſis, huius Regis Aurelii & illud periniquum decretum, nempe, ut nobiles Hiſpaniæ mulieres matrimonio jungerentur cum Sarracenis.

Quod vero ad res pertinet Orientales: XXIII.
illic magis magiſque perſecutio recrudeſcit, tantum abeſt, ut ex litteris Stephani Romani Pontificis Conſtantinus Imperator ad meliorem frugem converſus ſit. Qui enim Conſtantinopoli monachos omnes, quos reperit ludibrio affectos, male perdidit: idem in provinciis agi curavit per eorumdem rectores provinciarum: nam audi, quid Epheſi actum ſit, memorandum turpitudinis, atque crudelitatis exemplum. Theophanes enim ait: *Eodem vero anno trigeſimo Imperii Conſtantini imitatus Lachanodraco Præfectus magiſtrum ſuum, omnem monachum, & monacham, in themate Thracienſium commorantes, apud Epheſum congregavit, & eduxit eos in campum, & ait: Qui vult Imperatori, ac nobis obedire, alba induatur veſte, & uxorem hac ſumat hora; at qui hoc facere parvipenderint, privati luminibus in Cyprum exilio damnabantur. Tuncque opus pariter cum verbo conſummatum eſt, & multi oſtenſi ſunt Martyres. Multi vero deficientes, & enervati perierunt, quos & familiares ſibi Draco faciebat.* Hæc Theophanes. Porro eadem perſecutio haud unius anni periodo clauſa finem accepit, ſed magis magiſque ſævilt uſque ad obitum ipſius Conſtantini Copronymi, ut quæ inferius dicturi ſumus, oſtendent.

Perſecutio in monachos recrudeſcit.

In tanto monaſtici ordinis in Oriente naufragio, vix aliquis remanſit monachus, qui ab eodem non fuerit addictus ſupplicio; alii, qui ſubterraneas latebras quæritantes, ab hominum oculis penitus ſe ſubduxerint. Fuit inter alios S. Plato Abbas monachorum montis Olympi: qui ad hoc ſalvatus, ut poſt procellas poſſet eſſe aliis cauſa ſalutis. Ejus res geſtas Theodorus Studita conſcripſit. Dicturi ſumus de ipſo inferius ſuo loco.

Se-

PAGIUS tiis in conſilium vocabant Epiſcopos, Abbates, & Vaſſos; neque id ſponte ſua tantum, ſed quia ita ferebat publica ſæculi diſciplina, & forma regiminis a Carolo Rege inſtituta.

IX. Ad num. XXII. *Froila* Chriſtianorum Hiſpaniæ Rex in vindictam fratris occiſi, a fratre viciſſim *Aurelio* occiſus eſt, relicto filio *Alfonſo Caſto*. Poſt Froilam regnavit *Aurelius* frater ejus parricidio Regnum adeptus. Eo regnante bellum ſervile in Hiſpania exarſit, ſervis contra Dominos arma ſumentibus, quod tamen Regis prudentia mox ſopitum eſt, ut prodit Vaſæus in Chronico, ubi *Froilæ* necem in annum DCCLXVII. confert. Verum in re incerta a Baronio non recedam.

Froila Hiſpanorum Rex occiditur.

JESU CHRISTI ANNUS	STEPHANI PAP. IV. ANNUS	CONST. COPRON. IMP. ANNUS
771.	4.	31.

I. SEquitur ordine temporis ſeptingenteſimus ſeptuageſimusprimus annus Redemptoris, Indictione nona, quo cœpta ſemel in Oriente adverſus monachos perſecutio per Conſtantinum Imperatorem majoribus augmentis ſævit non in ipſos tantum, ſed & in eorum domicilia; de quibus omnibus hoc anno habet iſta Theophanes: *Eodem quoque anno trigeſimoprimo Imperii Conſtantini, miſſo Prætore Thracenſium Lachanodracone, & Leone Notario ſuo, & Leone exmonacho, venundabat omnia monaſteria virorum, ac mulierum, & omnia vaſa ſacrata, & libros, & pecora, quæ patrimoniorum eorum erant, & horum pretia Principi detulit. Quotquot autem monachicos, & paternos libros, in quibus vitæ erant ſanctorum Patrum, reperit, igne combuſſit: & ſicubi lipſanum, hoc eſt, venerandas reliquias ſancti cujuſquam habens apparuiſſet: ad cuſtodiam & hoc quoque nihilominus igni tradebat; eum vero, qui habebat illud, ut impie agentem, puniebat. Et multos quidem monachorum interfecit verberibus, quoſdam etiam gladiis trucidavit.*

Dira perſecutio augetur in monachos.

Præterea innumerabiles oculorum viſibus privavit, & quorumdam quidem barbas cera, & oleo perungens, ſuccendebat igne, & ita tam facies eorum, quam capita cremabat. Porro poſt alios cruciatus etiam exiliis deſtinabat: & poſtremo in toto themate, hoc eſt, provincia ſibi ſubjecta, non deſeruit hominem unum monaſtico ſchemate amictum. Quod cum didiciſſet Imperator, bonum ſemper exoſum habens, ſcripſit ei gratias, dicens: Inveni hominem ſecundum cor meum, quia facias omnes voluntates meas. Hunc ergo imitantes cæteri, ſimilia perpetrabant. Hæc Theophanes.

Quod ad res Occidentalis Eccleſiæ pertinet, hoc anno, Carolus magnus uxorem, quam duxerat, Bertam filiam Deſiderii Regis Longobardorum repudians, eam miſit ad patrem, ſolvens ſe nexibus contracti conjugii. In Francorum enim (a) Annalibus ita iſta hoc anno ſcribuntur: *Hoc anno etiam dominus Carolus Rex repudiavit filiam Deſiderii Regis Longobardorum, anno poſtquam matris hortatu eam duxerat uxorem, & Hildegardem de gente Suevorum præci-* II.

(a) Aim. l. 4. c. 68. 69.

Carolus repudiat Bertam filiam Deſiderii Regis.

PAGIUS SÆC. VIII Anno Eræ Hiſpan. DCCCIX. Anno Hegiræ CLV. inchoato die 13. Decemb. fer. 6. A. C. 771.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6264.

☉ 24. F. ☽ 12. P. 7. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 771.

STEPHANI III. PAPÆ 4.

CONSTANTINI COPRONYMI 30, & 31.

LEONIS IV. 21.

I. ANum. II. ad IV. Eginhardus de Caroli uxoribus in ejus Vita hæc ſcribit: *Cum matris hortatu filiam Deſiderii Regis Langobardorum duxiſſet uxorem,* (anno ſc. ſuperiori) *incertum qua de cauſa poſt annum repudiavit, & Hildegardim de gente Suevorum præcipuæ nobilitatis feminam in matrimonium accepit,* hoc nempe anno exeunte; cum Hildegardis pridie *Kalend. Maias* anni DCCLXXXIII. obierit & cum marito annos tredecim vixerit, ut docet Paulus Diaconus in ejus Epitaphio.

Carolus Rex repudiat filiam Deſiderii Regis.

Alter ab undecimo rurſum te ſuſtulit annus.

Monachus San-Gallenſis lib. 2. cap. 25. aſſerit hanc repudiationem factam eſſe *judicio Sanctiſſimorum Sacerdotum quia eſſet clinica, & ad propagandam prolem inhabilis,* nempe filia Deſiderii Langobardorum Regis, quæ *Deſiderata* appellatur a Paſchaſio Ratberto in Vita S. Adalhardi Caroli conſobrini. Anno ſuperiori vidimus quantum *Stephanus Papa* ab eo matrimonio abhorreret, hac inter cæteras ratione, ut videre eſt in ejus Epiſtola ad *Carolum & Carolomannum* data, eo anno apud Baronium num.

XI. *Etenim mitiſſimi & a Deo inſtituti benigniſſimi Reges, jam Dei voluntate & conſilio conjugio legitimo ex præceptione genitoris veſtri copulati eſtis, accipientes, ſicut præclari & nobiliſſimi Reges de eadem veſtra patria, ſc. ex ipſa nobiliſſima Francorum gente, pulcherrimas conjuges, & earum vos oportet amori eſſe obnoxios. Et certe non vobis licet, eis dimiſſis, alias ducere uxores.* Vivente itaque Pippino Rege Carolus & Carolomannus ejus filii uxores duxerant, uti de *Carolomanno*, qui *Carolo* junior erat, anno antecedenti diximus. Sed de *Carolo* res non parum obſcura. Theganus enim in lib. de Geſtis Ludovici Pii Imp. qui quod vidit, ſcripſit, loquitur tantum de *Hildegarde* & ejus filiis; Paulus vero Diaconus, qui hoc tempore vivebat, in libello de Epiſcopis Metenſibus ait: *Hic* (nempe Carolus) *ex Hildegard conjuge quatuor filios, & quinque filias procreavit. Habuit tamen ante legale connubium ex Himiltrude nobili puella filium nomine Pippinum.* Paulo poſt: *Mortua autem Hildegard, Rex excellentiſſimus Carolus Faſtradam duxit uxorem.* Denique Eginhardus in Vita Caroli M. refert, Carolum, poſtquam *Deſiderii* filiam repudiavit, *Hildegardem*, eaque defuncta *Faſtradam* in matrimonium accepiſſe, & ſuſcepiſſe filiam de *concubina quadam, cujus nomen*, inquit, *modo memoriæ non occurrit*, nomen ſc. *Himiltrudis*. Verum ex verbis laudatis Stephani Pontificis Romani matrimonium cum filia *Deſiderii* diſſuadentis, liquet *Carolum* ante Pippini patris mortem matrimonio copulatum fuiſſe cum aliqua Franca, cujus nec Eginhardus, nec Paulus Diaconus, nec Theganus mentionem fecere, quia ſc. ex ea Carolus nullam prolem ſuſcepit. Hanc autem mulierem innominatam is repudiavit, quando *Deſiderata* filiæ Deſiderii Regi nupſit, & poſt di-

cipuæ nobilitatis feminam in matrimonium accepit. Hæc ibi. Habet eadem Eginhardus, ſive Einardus (ut alii nominant) in vita, quam ipſius Caroli ſcripſit. ☞ Verum ex reperto epitaphio Hildegardis Reginæ evidenter apparet, eam non nuptam Carolo, antequam Italia potitus eſt cum Urbe Roma, ſicque ejus connubium non ante annum Chriſti 774. contingere potuiſſe. Porro ejus epitaphium recitabitur inferius eo anno, quo obiit, ſeptingenteſimo octogeſimoſexto. ☜

Cæterum quid interceſſerit impedimenti, ut matrimonium, quod contraxerat, ſolveretur, nemo ſcriptorum veterum (quod recordemur) refert. Qua in re præter juſſionem Romani Pontificis, qua ſub diro anathemate juſſerat, ne cum ea matrimonio jungeretur, aliqua etiam alia potuit juſta cauſa ex parte mulieris, antea incognita, interceſſiſſe, ex qua ejuſmodi contractum diſſolvi legitime potuit matrimonium, & alia duci (ut fecit) mulier in uxorem. Sic licet de Rege Chriſtianiſſimo opinari.

III. Verum quod hujuſmodi cauſa ſecreta latuit: complures pii viri haud leve paſſi ſunt ſcandalum, cum ſic repudiatam meam, & aliam ductam viderunt a Carolo, contradicentibus Eccleſiaſticis legibus. Fuit ex his unus Adelrhadus, ejuſdem Caroli conſobrinus, qui hac occaſione ſe ab ejuſdem Principis palatio abdicavit, ac monaſticum inſtitutum amplectens, mira claruit ſanctitate, in cujus

PAGIUS divortium cum eadem & obitum Francæ illius, cujus nomen ignoratur, medio anno currenti, ut ex nativitate Caroli ejus primogeniti colligitur, *Hildegardem* conjugem ſibi copulavit. Quæ omnia ex citatis locis inter ſe collatis conſequuntur. Neque enim video hanc difficultatem alio modo ſolvi poſſe, aut aliquid contra hanc noſtram opinionem in medium afferri, quod ullius ſit momenti.

II. *Quanam fuerit prima Caroli Regis uxor.* Baronius, quia *Deſiderii* filiam uxorem *Caroli* primam putavit, juſtam cenſuit ex parte hujus mulieris interceſſiſſe cauſam antea incognitam propter quam matrimonium contractum diſſolvi legitime potuit, cauſam tamen hanc adeo ſecretam fuiſſe, ut complures Viri pii non leve paſſi ſint ſcandalum, cum eam mulierem repudiatam & aliam a *Carolo* ductam viderunt, atque imprimis *Adalhardus*, cujus textum deſcribit. Verum Cardinalis doctiſſimus animum non adverterat ad locum laudatum Stephani Papæ, quo edocemur, *Carolum* antequam *Deſiderii* filiam matrimonio ſibi jungeret, jam ante mortem patris cum muliere Franca alligatum fuiſſe, ideoque ei per leges Eccleſiaſticas non licuiſſe cum *Deſiderii* filia novum matrimonium contrahere. Papebrochius ad diem XXX. menſis Aprilis, ubi loquitor de *Hildegarde* Regina, uxore *Caroli M.* miraculis clara, exiſtimat, *Hildegardem* primam fuiſſe uxorem Caroli Regis, ſed ejus cum ea conjugium non fuiſſe conſummatum, quando ad alias nuptias tranſiit, & *Adhalardum* neſciiſſe, aut non credidiſſe licitam eſſe diſſolutionem matrimonii nec dum conſummati, quando, ut ſcribit Paſchaſius in ejus Vita, *culpabat modis omnibus tale connubium* (Caroli ſc. cum filia Deſiderii) *& gemebat puer beatæ indolis, quod & nonnulli Francorum Deo eſſent perjuri, atque Rex illicitis uteretur toro propria ſine aliquo crimine repulſa uxore*. Addit Papebrochius, primas illas Caroli cum Franca muliere nuptias, neque Carolo, neque Regni Proceribus viſas fuiſſe indiſſolubiles, magna publicæ utilitatis cauſa aliqua interveniente, licet non ſolum *Adalhardus*, ſed etiam ipſemet *Stephanus Papa* in ea eſſent opinione, ejuſmodi matrimonia rata & non conſummata ſolvi non poſſe etiam per Summum Pontificem; cum multi hodie Theologorum Scholaſticorum in eadem ſint ſententia. Denique concludit *Carolum* exacto anno *Deſideratam* Deſiderio patri intactam remiſiſſe, & exeunte hoc anno matrimonium cum *Hildegarde* celebraſſe.

III. *Papebrocii & Cointii ſententia refelluntur.* Verum nullus ſibi facile perſuaſerit, Stephanum Papam ignoraſſe matrimonia rata & non conſummata a ſe diſſolvi poſſe; cum anno DCCLVII. in Concilio Compendienſi regnante Pippino habito Patres Canone XIII. hæc ſtatuant: *Si quis Vir mulierem ſuam dimiſerit, & dederit commeatum pro religionis cauſa infra Monaſterium deſervire, aut foras Monaſterium dederit licentiam velare, ſicut diximus, propter Deum, Vir illius accipiat mulierem legitimam; ſimiliter & mulier faciat*. Ubi ſermo eſſe videtur de matrimoniis non conſummatis, quæ in Galliis diſſolvi poterant; matrimonia enim conſummata a Pippini Regis tempore ſolvi non potuiſſe, oſtendunt Canon IX. Concilii Sueſſionenſis anno DCCXLIV. coacti, & Canon XXI. Concilii Vermerienſis anno circiter DCCLIII. congregati. Longe magis a vero alienum quod ſcribit Cointius anno DCCLXXII. num. V. & ſeqq. *Himiltrudem* nempe, regnante Pippino, legitimis nuptiis *Carolo* ejus filio natu majori copulatam eſſe, poſt aliquot annos a marito, qui filiam *Deſiderii* nefarie ſuperinduxit, ejectam e Palatio ſub finem anni DCCLXX. deinde anno DCCLXXI. Carolum filiam Deſiderii in Longobardiam remiſiſſe, & *Himiltrudem* rediiſſe ad torum Regium, eaque in procinctu belli Longobardici anno ſcilicet DCCLXXIII. demortua, Carolum alterum matrimonium cum Hildegarde contraxiſſe annos tum nata ſedecim, vixiſſe cum marito annos decem, obiiſſeque anno DCCLXXXIII. ſive anno ætatis ſuæ XXVI. ac denique Verſum laudatum, qui in ejus Epitaphio legitur,

Alter ab undecimo rurſum te ſuſtulit annus,

ad *Hildegardis* nuptias nullo modo reſpicere, & annum illum XXVI. quo mortua dicitur, ab ejus nativitate numerari debere. Sed licet hoc ultimum verum ſit, laudatum nempe verſum interpretandum eſſe ut ſimile hemiſtichium Virgilii 8. Eclog. 8. de anno decimo tertio, non vero de anno duodecimo, ideoque & *Hildegardem* annos XXVI. vixiſſe, reliqua tamen quæ Cointius in medium affert, ſe ipſis corruunt. *Himiltrudem* enim concubinam, non vero uxorem legitimam Caroli fuiſſe, & *Pippinum* ex ea ortum filium naturalem extitiſſe, non ſolum Eginhardus & Paulus Diaconus citati, ſed etiam alii Auctores coævi litteris prodidere. *Hildegardem* vero ante ann. DCCLXXIII. Ca-

jus rebus geſtis, quam fideliſſime ſcriptis ab hujus temporis auctore Paſchaſio Ratberto, iſta leguntur (a): *Cum Carolus deſideratam Deſiderii Regis Italorum filiam repudiaret, quam ſibi dudum etiam quorumdam Francorum juramentis petierat in conjugium, ut nullo negotio beatus ſenex perſuaderi poſſet, dum adhuc eſſet tyro palatii, ut ei, quam, vivente illa, Rex acceperat, aliquo communicaret ſervitutis obſequio. Sed culpabat modis omnibus tale connubium: & gemebat puer beatæ indolis, quod & nonnulli Francorum ex eo eſſent perjuri, atque Rex illicito uteretur thoro, propria ſine aliquo crimine repulſa uxore. Qui nimio zelo ſuccenſus, elegit plus ſæculum relinquere adhuc puer, quam talibus admiſceri negotiis: ut propinquo, cui contrarie prohibendo non poſſet, non ſe conſentire, fugiendo monſtraret.* Hæc auctor, qui & de eodem inferius ſubjicit, ipſum petiiſſe Corbejæ monaſterium, in eoque excoluiſſe vitam monaſticam, atque viaiſſe ſanctitate conſpicuum.

(a) Apud Sur. die 2. Januar.

Cauſa repudiatæ uxoris a Carolo M. ☞ At vero poſt primam ejuſdem Tomi noni editionem invenimus in illis duobus libris, poſtea editis rerum geſtarum Caroli magni a monacho Sangallenſi conſcriptis, de cauſa divortii ejuſmodi, iſta totidem verbis aſſeri: *Filiam Deſiderii Longobardorum Principis Carolus duxit uxorem: quæ non poſt multum temporis, quia eſſet clinica, & ad propagandam prolem inhabilis, judicio ſanctiſſimorum ſacerdotum, relicta velut mortua: iratus pater, &c.* Porro ut iſta Epiſcopi illi decreverint, iſta oportuit concurriſſe, nimirum quod reddita eſſet ea morbo penitus impotens ad concubitum, & hoc Impedimentum jam fuerit ante contractum matrimonium: nullaque amplius eſſet ſpes probabilis, etiam ſi convaluiſſet, aptam reddi ad copulam conjugalem. Iſta quidem ex ſententia juris Canonici Conſultorum. ☜

IV. Hoc eodem anno, qui & numeratur tertius Caroli & Carolomanni Regum, inventum eſt venerandum corpus ſanctiſſimi viri Huberti Epiſcopi Leodienſis, translatumque per eumdem Regem Carolomannum honorificentiſſime. Idque factum anno decimoſexto ab ejus feliciſſimo tranſitu. Rem geſtam ſcribit ejus diſcipulus (b), atque familiaris, qui his omnibus potuit præſens eſſe: ſed quomodo integrum inventum eſt corpus, ut nuper defuncti referret imaginem, hæc ab eodem auctore accipe: *Introſpicientes glorioſum ejus corpus, nulla detrimenta paſſum, illæſum a diſſolutione, atque putredine repererunt. Et pro tabo, atque putredine, aromatum more illud ſenſerunt mirifico odore fervere. Caput autem ejus perluſtrantes oculis, vident quidem vultum ejus (quod dictu quoque*

(b) Apud Sur. die 3. Nov. to. 6. S. Huberti elevatio atque tranſlatio.

PAGIUS

Carolo ſociatam eſſe, ipſemet aſſerit, in Diplomate, cujus verba recitabimus anno DCCLXXXIII. quo Hildegardis die ultima menſis Aprilis ad Deum migravit; ait enim: *Ipſa dulciſſima conjux noſtra obiit in anno XII. conjunctionis noſtræ.* Quare priori uxore *Caroli* innominata demortua, & *Deſiderii* filia ab eodem repudiata, *Hildegardis* ad torum Regium tranſiit, idque circa medium currentis Chriſti anni, uti jam inſinuavi. Cæterum *Carolus* legitimis rationibus moveri potuit ad priorem uxorem dimittendam, ſi nempe *Pippino* patre cogente eam conjugem acceperit; ſic enim propter eamdem rationem Ludovicus XII. Francorum Rex a Joanna, & Henricus IV. Rex etiam Francorum a Margarita uxoribus diſceſſere, aliaſque duxere. Denique potuit Stephanus Papa quando laudatam Epiſtolam ſcripſit, nondum edoctus eſſe de rationibus, quibus ad hoc divortium faciendum, Carolus motus fuit.

IV. Tranſlatio S. Huberti Epiſc. Leodienſ. Ad num. IV. & ſeqq. Tranſlatio corporis *Sancti Huberti* Epiſcopi Leodienſis per Carolomannum Caroli Martelli filium, non vero per Carolomannum Pippini Regis filium, peracta, idque anno DCCXLIII. ut anno DCCXXVII. num. IV. & ſeq. demonſtravimus, & Baronium in Appendice ad Tom. IX. quod hoc anno de ea Tranſlatione ſcripſerat, retractaſſe oſtendimus. Deceperat Cardinalem eruditiſſimum Auctor, qui interpolavit Vitam S. Huberti a quodam ejus diſcipulo Anonymo ſcriptam; Interpolator enim, licet centum & amplius annos poſt Auctorem illum vixerit, ejus tamen verba uſurpat, & de ea Tranſlatione loquitur ac ſi præſens fuiſſet, qui Interpolatorum mos fuit, ut loco citato vidimus. Hinc Interpolator *Carolum Martellum* & *Carolomannum* ejus filium Reges appellat, qui tamen Francorum Principes tantum nuncupabantur. Quibus ex verbis ſatis intelligitur, Vitam primigeniam S. *Huberti* periiſſe, & ſolum ejus Interpolatorem ſupereſſe, qui perperam credidit, Carolum Martellum Regem Francorum dictum fuiſſe.

V. Obitus Carolomanni Regis. *Carlomannus* Rex Caroli Regis frater hoc anno e vivis exceſſit, ut recte Baronius ſcripſit. De ejus morte hæc habet Annaliſta Metenſis ad præſentem annum: *Carolomannus Rex defunctus eſt in villa Salmuntiaco II. Non. Decembris, ſepultuſque eſt juxta Urbem Remorum in Baſilica Beati Remigii. Gilberga vero uxor Carlomanni cum duobus parvulis & paucis Principibus de parte Viri ſui Italiam petiit, & ad Deſiderium Regem Langobardorum pervenit.* Erat Salmuntiacum villa publica Laudano proxima. Idem paſſim habent alii Annaliſtæ quoad annum & diem mortis Carolomanni cujus prior filius *Pippinus* fuit, ſed cujus ſexus altera proles fuerit, incompertum. Regnavit a Pippini patris obitu Carolomannus, annos tres, menſes duos & dies decem. Audita Carolomanni fratris morte, *Carolus* venit ad Carbonacum villam in Ardoeno nemore ſitam, & *ibi venerunt ad eum Folgarius & Folradus Capellani cum aliis Epiſcopis & Sacerdotibus; Vuirinus & Adelbardus Comites, cum aliis Primatibus, qui fuerant Carlomanni, & unxerunt Dominum Carolum ſuper ſe in Regem, & obtinuit feliciter Monarchiam Regni Francorum*, loquit Annaliſta Metenſis, cui cæteri conſentiunt. Hæc duorum

Re-

Digitized by Google

quæ mirabile eſt) ſudore perfuſum, & velut noctis opacæ roſcidulis perfuſum guttulis: coronam vero capillorum alienam prorſus ab omni læſione, cæſariemque auctam & prolixitate, & pulcritudine: neque enim candore ſenili albebat, ſed colore, & viſione ſui juvenis caput repromittebat, &c. Quomodo autem ad tam admirabile ſpectaculum, qui in proximo erat accurrit Rex Carolomannus, & eidem religioſa impendit officia, inferias idem auctor ita deſcribit:

V. *Ut autem in tanto miraculo Domini potentia potiſſimum magnificaretur, & virtus nota redderetur, pars magna Princeps clariſſimus atque Orthodoxus extitit Carolomannus. Qui, talibus auditis, regali e ſolio exiliit, & una cum uxore, & primoribus palatii ſui, & ad viri Dei corpus pervidendum acceſſit. Et admirans potentiam Domini, virtutem ejus magnificavit, miſericordiam collaudavit, & quia in diebus ſuis talia oſtendere dignatus ſit, glorioſum nomen ejus benedixit, nimioque gaudio permotus, inter pias laudes, & gratiarum actiones, gaudio eliciente, lacrymas fudit, ſed & advenientium itidem quiſque fecit, gaudebantque exoſculari manus, & pedes beatiſſimi viri, quem Deus honorare dignatus eſt tanti prærogativa miraculi.*

VI. *Rex interea memorabilis Carolomannus, una cum Optimatibus ſuis, proceribuſque ſui palatii, ſanctiſſimi viri membra, ſuaviſſimis & (ut ita dixerim) inenarrabilibus odoribus redolentia, ſuſtulit ex vaſe ſepulcri, & loculo impoſuit, & cum magna lætitia, atque honore, necnon hymnorum decantatione, ſed & candelabrorum lumine, aromatumque ſuaviſſimo odore detulit ante ſacrum altare; idemque maxima munera devovit, atque attribuit, vaſa ſcilicet argentea, & pallia peregrino opere elaborata; necnon fundos, fundorumque redditus, itemque ſervos, prædiorumque dederat incolas. Quæ ſingula teſtamento mandavit, & Eccleſiæ, in quam ſanctum corpus intulit, in perpetuam hæreditatem delegavit, ſanctique viri oſſa nobiliter ibi collocavit.* Hæc de elevatione, & tranſlatione auctor, & de inſigni pietate Carolomanni erga ſacras, venerandaſque ſancti viri reliquias. Ex quibus & illud intelligas, Deum ubique mirabilem in Sanctis ſuis; dum eodem ipſo tempore, quo per impium Conſtantinum Copronymum in Oriente ſacræ reliquiæ dehoneſtantur, projiciuntur, & diſperguntur, fecerit in Occidente regio obſequio tolli, elevari, adorari, coli, transferri, & munificentia regia frequentari: *Has igitur propitiationis hoſtias præmiſit ad Deum religioſiſſimus Rex Carolomannus, ipſe ſuo ſecuturus adventu. Etenim hoc ipſo anno pridie Nonas Decembris in Villa Salmuntiaco ex hac vita migravit, anno Regni ſui poſt patris obitum tertio, ſepeliturque Remis; uxor vero ejus, filia Deſiderii Regis Longobardorum cum filiis in Italiam pergit.* Hæc veteres Annales Francorum hoc anno (*a*).

Inſignis pietas Carolomanni Regis.

Carolomanni obitus.

(a) Ann. Franc. Pithœi hoc an. & ap. Aimoi. l. 4. cap. 68.

Ann. Eccl. Tom. XIII. K Fra-

PAGIUS Regnorum conjunctio a Carolo facta in cauſa fuit, cur Carolomanni vidua *Italiam fuga* petierit cum liberis ſuis. [1] Eam enim fugiſſe diſerte tradit Eginhardus in Vita Caroli M. Hinc Annaliſta Fuldenſis inſinuat, non omnes Epiſcopos, Abbates, Comites & Duces, *qui fuerunt fratris ſui*, ad Carlum, ſeu ad Conventum Carbonacenſem veniſſe, ſed aliquos *cum uxore Carlmanni* in Italiam perrexiſſe. Inter Comites, qui Carolomanno Rege mortuo, Carolum ejus fratrem adierunt, commemoratur *Adalbardus* ſive *Adelhardus* ipſius Caroli frater patruelis, & Abbas poſtea Corbejenſis, qui ideo poſt præſentem annum Monachum induit cum eſſet annorum viginti, ut tradit Paſchaſius Radbertus in ejus Vita a Mabillonio Sæc. IV. Benedict. part. 1. recitata.

VI. *S. Adalhardus fit Monachus.* *Adalhardus* Sanctitate illuſtris fuit. Patrem habuit *Bernhartum* ſeu Bernardum Caroli Martelli filium, Pippini Regis fratrem, ac patruum Caroli Magni. Literarum ſtudiis non humanioribus modo, in quibus maxime pro tempore excelluit; ſed etiam Sacris addictus fuit. Ejus librum de *Ordine Palatii* laudat Hincmarus in Epiſtola *de Recto Novi ac Juvenis Regis Inſtitutione* capit. 12. ſed is liber ad nos non pervenit. Mabillonius loco laudato pollicetus, aliqua ejus Scripta, quæ ſuperſunt, ſuo tempore ſe ſe publicaturum. Factus Monachus hortis colendis ab Abbate Corbeienſi addictus eſt; cumque ſæpius eum inviſendo propinqui & noti frequentarent, fugit ad montem Caſinum, *quo totius fons religionis, & virgo putabatur*. Sed Caroli Regis Nuncii non multo poſt Caſinum venerunt, eumque in patriam reduxerunt. Aliquo poſt ejus reditum tempore Abbas Corbejenſis renunciatus eſt, & quando *Carolus* Rex Pippinum filium ſuum Italiæ Regem declaravit, juſtitia in Italiæ adminiſtratione S. *Adalhardo* commiſſa fuit, ut ſuo loco videbimus.

VII. *Sanctus Remigius* Archiepiſcopus Rotomagenſis, *Caroli Martelli* filius & frater *Pippini* Regis *tranſivit de mundo XIV. Kal. Februarii*, an-

NOTÆ [1] CHronographus in Codice vetuſtiſſimo Bibliothecæ Caſanatenſis pag. 45. de annis quibus conjunctim *Carolus & Carolomannus* fratres regnarunt, & de regno poſt *Carolomanni* mortem a *Carolo* ſuſcepto, hæc habet: *Et a Carlo & Carlomanno fiunt anni* IV. hoc eſt ab an. 768. ad 771. uſque ad *Carolomanni* obitum) *Et inde Domnus Carolus ſolus regnum ſuſcepit, & Deo protegente gubernat uſque in præſentem annum feliciter, qui eſt annus regni ejus* XXXVIIII. *imperii autem ſeptimus*: quæ notæ in annum Chriſti 807. conveniunt. GEORGIUS

Fratre deſtitutus Carolus, ad capiendam reliquam Regni partem, quæ fratris erat, Synodum habendam curavit in Villa Carboniaco dicta, ubi fratris Optimates benigne ſuſcepit, & Wilarium Epiſcopum Sedunenſem, & Fulradum Capellanum, & alios plures ſacerdotes, qui inhærebant ſuo germano. In quo quidem Epiſcoporum, Abbatum, Ducum, Comitumque conventu, nihil præterea actum reperitur, quam quæ ad monarchiam Francorum Regni ſpectabant, ut ea Carolus potiretur.

Se-

PAGIUS

Moritur Sanctus Remigius Archiep. Rotomagenſis.

no Chriſti DCCLXXI. ordinationis vero ſuæ anno XVII. & ſepultus eſt in eadem Eccleſia Beata Dei Genitricis Mariæ, ubi multo tempore requievit. Deinde translatum eſt ſanctum corpus ejus ad Urbem Sueſſionicam in Eccleſiam Beati Medardi, ut legitur in ejus Vita a Lambecio lib. 2. Biblioth. Cæſ. cap. 8. relata. Dividitur illa in novem lectiones in ordine ad Officium Eccleſiaſticum, teſtaturque Lambecius Codicem Cæſareum deſcriptum ex alio Codice, qui fuit Cœnobii Sancti *Audoeni* in Urbe Rotomagenſi ſiti. Bollandus ad diem XIX. menſis Januarii, ubi de Sancto *Remigio* verba facit, ait conſtare ex veteri Codice *Sancti Audoeni*, ſed ea in parte lacero, Reliquias Sancti *Remigii* anno MCX. ex Monaſterio Sueſſionenſi Rotomagum tranſlatas fuiſſe. Quare Vita hæc, quam Bollandus non viderat, ante eum Chriſti annum compoſita. In ea dicitur, Antiquorum incuria Vitam ejus aut non ſcriptam, aut forte neglectam fuiſſe amiſſam. Eccleſiam cui præfuit prædiis, poſſeſſionibus, & ornamentis Eccleſiaſticis ditavit, & in ea XL. Præbendas inſtituit. Poſt Bollandi mortem Mabillonius Tom. II. Analect. publicavit Acta Archiepiſcoporum Rotomagenſium ab Auctore Anonymo, qui ſedente *Gregorio VII.* Summo Pontifice, vixit, edita, in quibus etiam *Sanctus Remigius* maximopere commendatur.

VIII. *Nativitas Conſtantini poſtea Imp.*

Theophanes anno XXX. Conſtantini Imp. Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato, ſcribit; *Indictione nona menſis Januarii die decimo quarto Leoni & Irenæ Impp. natus eſt filius, qui Conſtantino ejus avo inter vivos adhuc agente etiam Conſtantinus appellatus eſt*. De Conſtantino iſto pluribus infra.

JESU CHRISTI ANNUS 772.	HADRIANI PAP. ANNUS 1.	CONST. COPRON. IMP. ANNUS 32.

I. Sergii Secundicerii cædes. SEquitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus ſeptuageſimusſecundus, Indictione decima, quo vivente adhuc Stephano Papa ante dies octo, quam ea hac vita migraret, novis turbis Urbs caagitatur, dum factione Pauli cognomento Afiarta, miſer Sergius Secundicerius, qui antea ejus opera fuerat excæcatus, & ita luminibus orbus aſſervabatur in Cellario Lateranenſi, conductis Anagnia ſuæ factionis nefandis hominibus, prima noctis hura eductus inde, ſune ad collum ligato ductus ad Merulanum prope baſilicam ſanctæ Dei Genitricis ad præſepe locum, ibi ab eis plurimis confoſſus vulneribus, intra ſepulcrum prope porticum projectus eſt. Quod impium facinus poſtea apud Stephani Papæ ſucceſſorem delatum, habita quæſtione repertum atque punitum eſt, ut ſuo loco inferius dicturi ſumus. Hæc acta ſunt, cum Stephani Papæ obitus. Stephanus Pontifex ægrotaret, qui poſt dies octo a nece Sergii, defunctus eſt Kal. Februarii, cum ſediſſet annos tres, menſes quinque, dies viginti octo.

II. Quod autem ad ſcriptas ab eo epiſtolas pertinet, ex eodem citato ſuperius codice quinque ab eo ſcriptarum epiſtolarum, ejuſmodi argumenta redduntur his verbis:

Scripſit Pontificatus initio ad Pipinum, petens homines doctos mitti ad Synodum Romanam.

Aliam ſcripſit ad Carolomannum, qua petit, ut liceat ſibi eſſe compater, & teſtis baptiſmi filii ejus.

Inſuper & aliam dedit ad Carolum, & Carolomannum fratres, in qua gratulatur eis, quod poſt lites ſibi invicem reconciliati eſſent. Et petit, ut cogant Longobardos reddere, quæ de patrimonio ſancti Petri rapuiſſent.

Scripſit & aliam ad Carolum, & matrem ejus, in qua illis & gratias agit pro defenſione Eccleſiæ, & commendat Iberium, quod diligenter curaret, quæ fuerant ipſi commiſſa.

Adhuc aliam ad eoſdem Reges dedit epiſtolam, in qua prolixe commemorat inſidias ſibi per Dodonem Francorum Præfectum ſtructas, & Deſiderii erga ſe benevolentiam, cujus ope ſe defenſum eſſe judicat. Hæc ſunt epiſtolarum argumenta, præter illius, quam de non ineundo conjugio cum filia Deſiderii ad Carolum ſcripſit, jam ſuperius integram recitatam, ſuoque loco poſitam. Demum vero de ipſo hæc Anaſtaſius. *Fecit ipſe ſanctiſſimus Pontifex ordinationem unam menſe Decembris, creavit presbyteros quinque, diaconos quatuor, Epiſcopos per diverſa loca numero..... Qui & ſepultus eſt ad beatum Petrum Apoſtolum, & ceſſavit Epiſcopatus ejus dies octo.*

Sic igitur die nona ejuſdem menſis Februarii ſumma concordia Hadrianus civis Romanus, nobili genere ortus ex patre Theodoro, ex diacono Cardinale Pontifex creatur, de cujus primordiis hæc apud Anaſtaſium leguntur: *Hic namque beatiſſimus vir defuncto ejus genitore, atque parvulus nobiliſſimæ ſuæ genitrici relictus, ſtudioſe a patre Theodulo dudum Conſule atque Duce, poſtmodum Primicerio ſanctæ noſtræ Eccleſiæ, poſt * ſanctæ dictæ ſuæ genitricis obitum nutritus, atque educatus eſt. Nam a prima ætatis ſuæ pueritia, dum adhuc laicus exiſteret, ſpiritualibus ſtudiis, & charitati, modeſtiæque vehementius inſiſtebat, ſedule perſeverans in Eccleſia S. Marci, quæ propinqua domus ſuæ eſſe videretur, illic crebras Domino noſtro referebat diu noctuque laudes, indutuſque cilicio, jejuniis corpus ſuum macerabat, & eleemoſynas * enucleanter egenis & inopibus juxta poſſibilitatis ſuæ vires libenter tribuebat: ejuſque bona actio-* III. Hadrianus Papa creatur.

* tantæ

PAGIUS SÆC. VIII Anno Æræ Hiſpan. DCCCX. Anno Hegiræ CLVI. inchoato die 2. Decemb. fer. 4.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6265.

☉ 25. E D. ☽ 13. P. 29. Mart. Indict. 10.

JESU CHRISTI 772.

HADRIANI PAP. I.

CONSTANTINI COPRONYMI 53. & 32.

LEONIS IV. 22.

A. C. 772. I. *Moritur Stephanus III. PP.* ANum. I. ad VI. *Stephanum III.* hoc anno e vivis exceſſit, poſtquam ſediſſet *annos tres, menſes quinque, dies viginti ſeptem,* non *dies viginti octo*, uti in vulgato Anaſtaſio legitur. Tres enim Catalogi noſtri, & duo alii a Schelſtratio in Appendice ad Antiquitatem Eccleſiæ pag. 640. & 652. publicati habent tantum *dies viginti ſeptem*, uti Luitprandus & Codex MS. Anaſtaſii Biblioth. Colbertinæ num. 417. & parte alia anno DCCLXVIII. ordinatus fuerat die ſeptima menſis Auguſti. Quare mors ejus ſerius quam die ſecunda menſis Februarii contingere non potuit: cum inter omnes certum ſit, *Hadrianum* natione Romanum conſecratum fuiſſe die nona menſis Februarii, in quam hoc anno Dominica cadebat. Anaſtaſius, qui ait Sedem vacaſſe *dies octo*, diem emortualem Stephani III. & diem ordinationis Hadriani in Interpontificio includit, ſicque utrumque diem bis numerat, ut aliquando alibi. Bollandus ad diem primum menſis Februarii inter Sanctos prætermiſſos notat Stephanum IV. *qui vulgo III. habetur*, Sanctum appellari, refertque eo die a Ferrario, & Octavio Cajetano, ab Hugo-

actionis merita in omnium Romanorum aures frequenter reſonabant; ita ut ex hoc nobilitatis, ac pudicitiæ ejus fama longe lateque divulgaretur.

IV. *Cujus piæ converſationis vitam, & ſpiritualem operationem, ac præcipuos mores conſpiciens ſanctæ recordationis dominus Paulus Papa, eum clericari juſſit, quem Notarium Regionarium in Eccleſia conſtituens, poſtmodum eum ſubdiaconum fecit. Dum vero poſt deceſſum domni Pauli Papæ ad Pontificatus culmen provectus fuiſſet dominus Stephanus* * *ſecundus junior Papa, & ipſe cernens ejuſdem beatiſſimi Hadriani ſpiritualium converſationum merita, in diaconii ordinem eum provexit, & ex tunc multipliciter ſpiritualibus pollens ſtudiis, maximam tam ad evangelizandum populo ſolerter, & clare divina atque Evangelica verba, quam ad exercendum Eccleſiaſticam traditionem geſſit curam; & ita Spiritus ſancti gratia in ejus corde refulſit, ut in omnibus efficax, & idoneus comprobaretur. Sicque factum eſt, ut dum de hac vita migraret antefatus dominus Stephanus Papa, illico (dum ferventiſſimo affectu a populo Romano diligeretur) idem præcipuus ac ſanctiſſimus vir, & Dei cultor Hadrianus, ad ſacrum Pontificatus evectus eſt culmen.* Hæc Anaſtaſius, qui de eodem ſuperius hæc ait: *Vir valde præclarus ex nobiliſſimi generis proſapia ortus, ex potentiſſimis Romanis parentibus editus, elegans nimis fuit, & perſona decorabili: conſtans etiam, atque fortiſſimus Orthodoxæ Fidei, ac patriæ ſuæ, & plebis ſibi commiſſæ defenſor, viriliter ſua virtute inimicis ſanctæ Dei Eccleſiæ, ac Reipublicæ impugnatoribus reſiſtens, pauperum, ac indigentium miſericordiſſimus, ac copioſus conſolator: Eccleſiaſticæ namque traditionis, & ſanctorum Patrum conſtitutionum obſervator.* Hæc generatim de virtutibus ejus idem auctor habet.

* tertius

Hadriani Papæ virtutes.

V. Simulac autem Hadrianus creatus eſt, adierunt eum legati Veneti miſſi paulo ante ad Stephanum Papam, ſed ipſo tunc defuncto, ſucceſſorem ejus Hadrianum convenerunt. Fuerunt hi Gradenſis Antiſtites, Magnus presbyter, atque Conſtantinus Tribunus. Cauſa autem hujus a Senatu Veneto decernendæ legationis fuit jugis vexatio Joannis Epiſcopi Aquilejenſis, qui fultus viribus Longobardorum, haud mediocre damnum inferret Gradenſi Eccleſiæ, a qua & Epiſcopus Iſtriæ alienare ſtuduit contra præcepta prædeceſſorum Romanorum Pontificum, & Stephani Hadriani anteceſſoris. Cum igitur ii Hadrianum tum creatum Antiſtitem audiiſſent, congratulati ipſi de ſumma dignitate collata, quod haberent in mandatis, ipſi ſignificarunt. Vetus querela, quæ Apoſtolicæ Sedis tribunalis aditum frequenti acceſſu triviſſet. Hadrianus igitur memor illius ſententiæ: *Noli fieri judex, niſi valeas irrumpere iniquitates.* Adverſus Joannem exurgens, Apoſtolicis eum cenſuris abſterruit; continuitque Iſtricos Epiſcopos ſub Patriarcha Gradenſi. Sed & cum res Longobardorum in deterius laberentur, quorum viribus Aquilejenſis Patriarcha factus erat audacior: res ad longum tempus compoſitæ perſeverarunt. Cum inter hæc iidem Veneti ex Senatuſconſulto ab eodem Hadriano Pontifice Rivoalto, ubi ipſi populo frequentiori convenerant, Epiſcopum petiere, primuſque Antiſtes illi datus Obeliatus nomine, filius Eneagri Tribuni. Sicque res Venetæ ſub Hadriano pacis ac religionis augmento floruere: pluribus autem iſta Sabellicus (a).

Legatio Venetorum ad Hadrianum.

☞ Carolus Magnus etiam ut audivit creatum eſſe Romanum Pontificem Hadrianum legationem ad ipſum miſit; qui ea functus eſt, fuit Engelpertus, diſcipulus Alcuini, qui eidem ſuas quoque litteras ad eumdem dedit Hadrianum Pontificem, quibus inter alia ipſi precatur vitam in Pontificatu prolixam, quod eſt feliciter conſecutus. Ipſa autem epiſtola ſic ſe habet (b):

(a) Sabel. l. 8. Enn 8. prope fin.

Caroli Magni ad Hadrianum Pontif. legatio.

(b) Epiſt. Antiq. lec.

Beatiſſimo, & omni honore digniſſimo, & Pontifici magno Hadriano Papæ humilis omnium ſanctæ Eccleſiæ filiorum Albinus æternæ beatitudinis ſalutem.

Venerabilis, atque toto orbe laudabilis veſtræ bonitatis, Pater optime, pietas mihi ultimo ſanctæ Dei Eccleſiæ ſervulo quantulamcumque attulit fiduciam, veſtram deprecandi clementiam, ut me, licet indignum, paternæ pietatis amore in gremium ſanctiſſimæ interceſſionis veſtræ colligere dignemini. Scio certiſſime veſtræ devotionem ſanctitatis pro populo jugiter totius orbis intercedere Chriſtiano: tamen ſpecialius aliquid pro his egiſſe, qui veſtræ Almitati ſeipſos obnixa humilitatis obſecratione commendant, & majore credulitate ad tantæ auctoritatis confugiunt ſuffragia. Scio, me per ſacri baptiſmatis adunationem de illius eſſe ovili paſtoris, qui pro ſuis ovibus animam ponere non dubitavit, quas etiam

poſt

PAGIUS gone Menardo eodemque Ferrario, & in Kalendario Maclovii edito XXXI. Januarii; ſed ſe needum apud eos, qui Vitas Pontificum ſcripſere, de cœleſtibus honoribus ei delatis quidquam ſe ſe legiſſe. At qui dies illos elegere, cum illis ſupremum diem obiiſſe perperam credidere, ipſeque Bollandus hallucinatur, quando hunc *Stephanum*, vulgo III. haberi tradit; revera enim Tertius hujus nominis fuit, & ita vocatus eſt ab Anaſtaſio, & ab omnibus Antiquis, a quibus ſine fundamento Onuphrius & Baronius, & poſt hunc plerique receſſerunt;

cum

poſt altiſſimum ſuæ reſurrectionis gloriam beatiſſimo Petro principi Apoſtolorum ob trinam magnificæ dilectionis confeſſionem paſcendas commendavit, cui etiam cælo, terriſque æternam ligandi, atque ſolvendi poteſtatem delegavit. Hujus te, excellentiſſime Pater, et Vicarium ſanctiſſimæ Sedis agnoſco, ita & mirificæ poteſtatis hæredem eſſe confiteor.

Ecce ego una ſum regiminis veſtris ovicula, ſed valde peccatorum maculis morbida. Quapropter me totum tuæ offero ſanctitati, Paſtor piiſſime, ſanandum & medicinali potentia, quæ tibi poſt longas ſanctorum Patrum ſeries hæreditaria ſucceſſione a Deo Chriſto tradita eſſe dignoſcitur, me jubeas ſalutiferæ pietatis verbo a peccatorum vinculis eſſe ſolutum. Nam mihi cum Evangelicæ humilitatis regula fas eſſe video dicendum:
(a) Matt. 8. *(a) Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum: dic verbo, & ſanabitur puer meus. Qui mox ut ſperavit, invenit; ut credidit, accepit. O beatiſſima lingua oris veſtri, in qua eſt æterna medicina ſalutis, per quam cæli aperiuntur credentibus. Nunquam, obſecro, ſileat: Semper admoneat, & ſanet; ſemper aperiat perpetuæ beatitudinis ad ſe confugientibus portas.*

O Domine Jeſu, fac eum longæva valere, & vivere proſperitate. Et qui talem populo tuo dediſti paſtorem: hunc pietatis tuæ dextera multis temporibus conſervare digneris, quatenus cum multiplici laboris ſui mercede ante thronum tuæ
(b) Ibid. 25. *veniens gloriæ audire mereatur (b): Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui. Jam aliquas petitiones proprias neceſſitatis meæ his quoque litteris infererem, ſed quia dilectiſſimus domini mei Regis Miſſus, filius equidem meus cariſſimus. †*
† Notæ ſunt certi nominis communes omnib. Scholiaſtes interpretatur hunc fuiſſe Engilbertum *ILL. ad beatiſſimam ſummæ auctoritatis veſtræ dirigitur paternitatem: non eſſe neceſſe, putavi, litteris exarare, quod ille vir fidelis, & prudens melius viva voce, ſecundum mandatum domini Regis auribus excellentiæ veſtræ poterit intimare. Nam inter cæteras fideliſſimæ dilectionis, quam ad hos habet, legationes, meæ quoque neceſſitatis poſtulationes eidem præfato regiæ voluntatis Secretorio commendavit, quem omnibus amicis valde fidelem eſſe probavimus, maxime vobis, ut vere dignum eſt, Sanctiſſime Pater, qui veſtram laudabili voce bonitatem ſæpiſſime domno Regi ſub præſentia multorum teſtium narrare ſolebat, & egregiæ pietatis per vos geſta puræ fidei verbis de vobis proferre ſtuduit, quatenus piæ dilectionis fidem oſtenderet, & veſtræ almitatis amorem plurimorum mentibus ingereret.* Hactenus Alcuinus ad Hadrianum Papam, apud quem ipſe una cum aliis anno ſequenti ab eodem Rege Carolo functus eſt legatione, ut dicetur anno ſequenti. ☞

Sed ad res Urbanas convertatur oratio, & quæ Hadrianus, ubi ordinatus eſt, geſſit hoc anno, ex eodem Anaſtaſio videamus: *Hic namque*, inquit, *ipſa electionis ſuæ die, confeſtim eadem hora, qua electus eſt, reverti fecit Judices illos hujus Romanæ Urbis tam de clero, quam de militia, qui in exilium ad tranſitum domni Stephani Papæ miſſi fuerant a Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, & aliis conſentaneis impiis ſatellitibus. Sed & reliquos, qui in arcta cuſtodia mancipati, & retruſi erant, abſolvi fecit, & ita omnibus cum eo exultantibus, Pontificalem, Deo auſpice, ſuſcepit conſecrationem.* VI.

Idemque in ipſo exordio conſecrationis ſuæ direxit ad ejus beatitudinem ſuos Miſſos Deſiderius Longobardorum Rex, id eſt, Theodoricum Ducem Spoletinum, Tunnonem Ducem Eburæ Regiæ, & Prandulum Veſtiarium ſuum, ſuaſionis per eos verba mittens, ſeſe quaſi cum vinculo charitatis velle colligari. Quibus ita beatiſſimus Pontifex reſpondit, dicens: Ego quidem cum omnibus Chriſtianis pacem cupio habere, etiam & cum Deſiderio Rege veſtro, & in ea fœderis pace, quæ inter Romanos, Francos, & Longobardos confirmata eſt, ſtudeo permanere. Sed quomodo poſſum credere eidem Regi veſtro, in quem ſubtilius mihi ſanctæ recordationis prædeceſſor meus domnus Stephanus Papa de fraudulenta ejus fide retulit, enarrans, quod omnia ille mentitus fuiſſet, quæ ei in corpus beati Petri jurejurando promiſit, pro juſtitiis ſanctæ Dei Eccleſiæ faciendis? Hæc, & alia, quæ anno, quo ſunt facta, ſuperius habentur relata: poſtque hæc adhuc iſta ad illos: *Ecce qualis eſt fides Deſiderii Regis veſtri: & cum qua fiducia illi confœderari poſſumus.*

Hæc

PAGIUS com quem Stephanum II. appellant, nunquam ordinatus fuerit, ideoque nec Pontifex Romanus dici poſſit. Denique Mabillonius Tom. II. Muſei Italici pag. 38. ait ad IV. Nonas Martii in vetuſtiſſimo Kalendario Gellonenſi, quod tempore Caroli M. ſcriptum eſt legi; *Adriani Romani Epiſcopi ordinatio.* Verum neque Hadrianus I. cujus ibidem Vitam recitat, neque duo ſequentes ejuſdem nominis Pontifices die quarta menſis Martii ordinati ſunt; ideoque hæc ordinatio alio quam contigerit die, huic Martyrologio inſcripta, cujus rei exempla variis hujus Criticæ locis indicavimos.

A num. VI. ad XX. Graviſſimum fuit hoc anno *Hadriano* Papæ cum *Deſiderio* Langobardorum Rege diſſidium; hic enim, ut de *Carolo* II.

Fran-

VII. *Hae vere eodem beatiſſimo Hadriano Præſula proſequente iiſdem Miſſis Deſiderii Regis: illi magis confirmabant vinculo ſacramenti, quod eorum Rex, & omnes juſtitias, quas antefato domno Stephano Papæ non fecerat, eidem præcipuo Pontifici, & ſummo Paſtori perficeret, & in vinculo charitatis inſolubili connexione cum eo fore permanſurum. Quorum juramentis credens ejus beatitudo, direxit ad eumdem Deſiderium Regem Miſſos ſuos pro his omnibus perficiendis, ſcilicet Stephanum Notarium Regionarium, & Sacellarium, atque Paulum Cubicularium, & cætera ſuper iſta. Quibus egredientibus ab hac Romana Urbe, & Peruſiam conjungentibus, conjunxit mandatum,* nuntium ſcilicet, *quod jam fatus Deſiderius Rex abſtuliſſet civitatem Faventiam, & Ducatum Ferrariæ, & * Comachium de Exarchatu Ravennate, quem ſanctæ memoriæ Pipinus Rex, & ejus filii Carolus, & Carolomannus excellentiſſimi Reges Francorum, & Patricii Romanorum beato Petro concedentes obtulere.*

* Comaclium

VIII. Deſiderius invadit civitates Exarchatus. *Nec duo menſes præteriere, ex quo ipſe ſanctiſſimus Pontificatus culmen adeptus eſt, cum idem atrociſſimus Deſiderius eaſdem abſtulit civitates, conſtringens ex omni parte cives Ravennates, & Caſales & hæc omnia præſidia Ravennatium occupans, cunctaque victualia, familias etiam, ſeu peculia ipſorum, vel quæ in ipſis præſidiis habere videbantur, abſtulit. Et dum nulla remanſiſſet ſpes vivendi neque Leoni Archiepiſcopo, neque præfatis Ravennatibus, in magna anguſtia, & fame, & inopia poſitis: direxere hi Romam Miſſos ſuos, ſcilicet Julianum, Petrum, & Vitalianum Tribunum, deprecantes cum magno fletu eumdem ſanctiſſimum Pontificem, ut qualiter potuiſſet, ſubveniret ipſis, atque decertaret ad recolligendas civitates, aſſerentes, quia ſi ipſæ civitates non fuerint reſtitutæ, vivere nullo modo poſſent.*

Hadrianus Papa egit pro recuperandis civitatibus Exarchatus. *Tunc ipſe almificus Pontifex, dum adhuc prænominati Miſſi eſſent Romæ, per Stephanum Sacellarium, & Paulum Cubicularium ſuper iſta, ut ad prænominatum pergerent Regem, direxit, & ſuas deprecatorias litteras, ut eaſdem redderet civitates, increpans eum fortiter per ſua ſcripta, cur de promiſſione illa, quam per ſuos Miſſos pollicendo, direxerat, mutatus fuiſſet, & etiam quia juſtitias B. Petri, juxta ut promiſerat, non reddidit, inſuper & civitates illas, quas ante ſucceſſoris ejus beatiſſimi Pontificis domni Stephani Paulus, & idem Stephanus detinuerant, abſtuliſſet. Dum vero talia eidem protervo Deſiderio antefatus ſanctiſſimus Pontifex deprecando, monendo, & conjurando dixiſſet, ita ille remiſit in reſponſis: Quod niſi prius ſe cum eo ipſe almificus Præſul conjungeret pariter ad loquendum, minime eaſdem redderet civitates.*

In ipſis vero diebus contigit uxorem, & filios quondam Carolomanni Regis Francorum ad eumdem Regem Longobardorum fugam arripuiſſe cum Autchario, & . . . . . . Nitebatur ipſe Deſiderius, atque inhianter decertabat quatenus ipſi filii ejuſdem Carolomanni regnum Francorum aſſumerent: & ob hoc ipſum ſanctiſſimum Præſulem ad ſe properandum ſeducere conabatur, ut ipſos antefati Carolomanni filios Reges ungeret, cupiens diviſionem in Regnum Francorum immittere, ipſumque beatiſſimum Pontificem a charitate, & dilectione excellentiſſimi Caroli Regis Francorum, & Patricii Romanorum ſeparare, & Romanam Urbem, cunctamque Italiam ſub Regni Longobardorum poteſtate ſubjugare. Sed favente Deo, hoc nullo modo potuit impetrare: quoniam, ſicut lapis adamas, ita firmus extitit Hadrianus Pontifex. Prænominatus ſiquidem Paulus ſuper iſta adhuc apud eumdem Deſiderium exiſtens, firmiter ei promittebat, ſe ipſum beatiſſimum Papam ad eum deducere, dicens: Quod ſi etiam funem in ejus pedibus me adhibere, convenerit, eum qualiter potuero, ad tuam deducam præſentiam. IX.

Conſilium Deſiderii Regis.

Sed factum eſt, ut eodem Paulo in itinere illo exiſtente, palam omnibus fieret, qualiter necare feciſſet Sergium Secundicerium, qui cæcus in Cellario erat; & metuens idem ſanctiſſimus Præſul, ne ſi ejuſmodi nuntium ad aures ipſius perſonuiſſet Pauli, ut aut ad eumdem Regem reverteretur, atque etiam in fines Longobardorum ab ipſo itinere declinaret, & aliquam malitiam amplius cum eodem Deſiderio in fines Romanorum, atque Exarchatum perpetraret (nam nimis dilectus X.

ille

PAGIUS Deſiderius Rex Langobard. Pontificem Rom. vexat.

Francorum Rege, qui divortium cum filia ejus *Deſiderata* fecerat, ultionem fomeret, *Gilbergam* Carolomanni Regis conjugem, ejuſque filios in fidem ſuſcepit, eoſque adverſus *Carolum* Regem per *novum* Pontificem conſecrari Reges tentavit, ut compos voti factus, aut Carolum ab amicitia Pontificia alienaret, aut bello civili ob eamdem cauſam in Francia concitato facilius Romam ſubigeret. Legatos itaque pro renovando fœdere ad Hadrianum Papam miſit, eumque ad colloquium ſollicitavit. *Hadrianus* ſe ſe Nuncios pro tranſigendo negotio miſſurum reſpondit, ſed *Deſiderius* hoc reſponſo ſe deluſum ratus exercitum in Exarchatum & in Pentapolim, duobus menſibus novi Pontificatus nondum exactis, miſit. Frequentes hinc inde ſuſceptæ poſtea Legationes, tandemque *Deſiderius* minatus eſt Urbem ſe ſe hoſtiliter obſeſſurum. Hadrianus hæc Carolo ſignificavit, & Deſiderium velle ſe ſe cogere ad inungendos Carolomanni filios, quæ pluribus ex Anaſtaſio Baronius narrat.

Paulus Cubicularius captus detinetur in cuſtodia.

illi, atque fidelis exiſtebat) ob hoc direxit antefatus ſanctiſſimus Papa clam, nimiſque ſecrete Leoni Archiepiſcopo Ravennatium civitatis per Julianum Tribunum, ut dum reverteretur ipſe Paulus a Deſiderio, eum ſive in Ravenna, ſive in Arimino detineret. Quod & factum eſt, atque in cuſtodia eſt detentus.

Tunc idem ſanctiſſimus Pontifex cœpit curioſe antefati Sergii Primicerii mortem inquirere, convocanſque omnes Cellarios, ſubtiliter cunctos perſcrutatur, quomodo ipſe Sergius ex eodem Cellario abſtractus fuiſſet. Qui reſpondentes, dixere, quia prima noctis hora veniens Calventius Cubicularius eum extraxit. Et inquiſitus, quis illi præcepiſſet, eumdem Sergium a præfato abſtrahi Cellario ad

* Campaninis

prænominatis * Campanis tradendum: Reſpondit mandatum id a Paulo Cubiculario, cognomento Afiarta, ſed & a Gregorio Defenſore Regionario, & Joanne Duce germano domni Stephani Papæ, atque

* Calventia

a * Calvulo Cubiculario ſibi hoc fuiſſe præceptum tradi eiſdem Campanis.

XI. Dirigenſque idem ſanctiſſimus Præſul in Campaniam, in civitatem Anagninam, adduci fecit prædictos Laviſſonem, & Leonatium. Qui præſentati Apoſtolicis

Inquirit Papa de nece Sergii.

obtutibus, fortiterque conſtricti, confeſſi ſunt, dicentes: Quia a prænominato Paulo Cubiculario, & Gregorio Defenſore Regionario, ſeu Joanne germano præfati domni Stephani Papæ, & Calvulo item Cubiculario, & maligno conſentaneo illis præceptum fuiſſet, prænominatum Sergium abſtollendum, ac interficiendum. Tunc protinus direxit ipſe ſanctiſſimus Papa cum prænominatis Campanis ſuos fidiſſimos miniſtros, ut demonſtrarent locum, ubi ipſum Sergium interfecerunt, atque ſepelierunt, & properantes venerunt uſque ad Merolanam, ad arcum depictum, qui eſt ſecus viam, quæ ducit ad Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis ad Præſepe: Ibique juxta eumdem arcum aperientes unam ſepulturam, demonſtravere corpus illic Sergii repoſitum, funeque ejus guttur conſtrictum, atque ictibus totum corpus ejus compunctum: unde non dubium eſt, ſuffocatum, ac ſemivivum fuiſſe tranſverberatum.

XII. Quæſtio habita de nece Sergii.

Quod cernentes univerſi primates Eccleſiæ, ac Judices militiæ, aſcendentes unanimiter cum univerſo populo in Lateranenſe Patriarchium, proſtrati Apoſtolicis veſtigiis, obnixe eumdem almificum Pontificem deprecati ſunt, ut vindictam, atque emendationem fieri præciperet de tanto inaudito piaculo in eos, qui præſumpſiſſent cæcum hominem, ſæpius tormentis concrematum, crudeliter interficere, quod factum numquam legeretur; aſſerentes, quia ſi tale flagitii reatus non expiaretur, nimis ipſa temeritatis præſumptio in hac Romana Urbe pullularet, aſſumentes ex hoc audaciam perverſi homines, ut tentarent pejora perpetrare. Tunc præfatus ſanctiſſimus Præſul precibus Judicum, univerſique populi Romani juſſit contradi antefatum Calvulum Cubicularium, & prænominatos Campanos Præfecto Urbis, ut more homicidarum eos coram univerſo populo examinaret. Ductique e præfato Patriarchio in carcerem publicum, illico coram univerſo populo examinati ſunt.

Facinoroſi confitentur delictum.

Sicque ipſi Campani, ſicut prius examinati ſunt, ita & in eadem examinatione confeſſi ſunt. Calvulus vero obdurans cor ſuum; vix confeſſus eſt, ita ſe omnia habere. Qui tamen in eodem carcere crudeli morte emiſit ſpiritum. Pro amputandis tam intolerabilibus flagitii reatibus miſſi ſunt ipſi Campani Conſtantinopolim in exilium. Poſt hæc vero juſſit antefatus beatiſſimus Papa abſtolli corpora Pauli & prænominati Sergii ejus fratris, eaque cum honore in Eccleſia beati Petri fecit ſepeliri. Geſta vero examinationis, qualiter proprii reatus noxam confeſſi ſunt jam dictus Calvulus Cubicularius, & prænominati Campani, direxit antefatus almificus Pontifex Ravennam, & ut ibidem Paulo per ordinem relegerentur.

Suſcipiens vero Leo Archiepiſcopus Ravennatium eadem geſta, confeſtim ſine auctoritate Apoſtolica tradidit eumdem Paulum Conſulari Ravennatium urbis: examinatuſque Paulus coram omnibus Ravennatibus fuit, eademque Acta ei relecta XIII.

Hadrianus exilium Paulo decernit.

ſunt; ſicque ſe reum manifeſtans, tanti piaculi confeſſus eſt ſe perpetraſſe noxam. Ita vero cum idem Paulus examinatus eſt, neque ſcientia rei exinde data eſt præfato Romano Pontifici, neque ab Archiepiſcopo, neque ab aliquibus Ravennatibus, ſed per alios hoc ejus ſanctitas cognovit. Dum vero hoc ageretur, cupiens ipſe præcipuus Paſtor, & egregius Pontifex ſalvare animam jam dicti Pauli, ne in æternum periret: conſcribi fecit ſuggeſtionem ſuam Conſtantino, & Leoni Auguſtis, magniſque Imperatoribus, ſignificans de ipſius Sergii cæci impia morte, atque deprecans eorum imperialem clementiam, ad emendationem tanti reatus ipſum Paulum ſuſcipi, atque in ipſis Græciæ partibus, ut in exilium mancipatum retineri præciperent. Direxitque eamdem ſuggeſtionem ejus beatitudo Leoni Archiepiſcopo, ut ipſum Paulum Conſtantinopolim in exilium, ſive per Venetias, ſive aliunde, qualiter patuiſſet, dirigeret, cum præfata Apoſtolica ſuggeſtione.

Retinetur Paulus, ne mittatur in Orientem.

Ipſe vero Archiepiſcopus Leo inſidians vehementer eidem Paulo, adhibuit impiam occaſionem, dirigens eidem præcipuo Pontifici in reſponſis, inexpedibile

omni-

omnino eſſe, eumdem Paulum illuc dirigere, eo quod Deſiderius Longobardor. Rex filium Mauritii Ducis Venetiarum apud ſe captivum detineret: nam ipſe Mauritius filium ſuum cupiens ab eodem Rege recipere, eumdem Paulum illi vicarium tradiderat. Ecce qualem occaſionem ipſe Archiepiſcopus Eccleſiæ Ravennatium callide adhibuit, ut ipſum Paulum extinguere valeret, ſicque remiſit ad Apoſtolicam Sedem ſuggeſtionem illam.

XIV. *Poſt hæc vero ipſe ſanctiſſimus Præſul cum direxit Gregorium Sacellarium ſuum ad Deſiderium Longobardorum Regem deprecationis, atque exhortationis cauſa pro reſtituendis præfatis, ab Eccleſia ablatis civitatibus: præcepit ei, ut firmiter conteſtaretur Leonem Archiepiſcopum, quatenus ſalvum eumdem conſervare ſtuderet Paulum, & cum reverteretur e Ticino, ſecum eum huc Romam reduceret. Dum ergo præfatus Gregorius Sacellarius in Ravennatium properaſſet urbem, conſtanter & firmiter proteſtatus eſt ante præfatum Archiepiſcopum, & Judices Ravennates ex præceptione Apoſtolica, præſente Ariualdo Chartulario, ibi exiſtente, cive Romano (illuc enim miſſus fuerat ab Apoſtolica Sede) ſalvum, atque incolumem ipſum Paulum conſervandum, donec Ticino reverteretur, offerens, ſibi fuiſſe præceptum ab Apoſtolica poteſtate, eum ſecum Romam deportandum, & Apoſtolicis ſalvum præſentandum obtutibus; hoc vero proteſtans, Archiepiſcopum cœptum Ticinum proſequutus eſt iter. At continuo prænominatus Archiepiſcopus, accerſito Conſulare Ravennatium civitatis, præcepit ei, ipſum Paulum interficiendum.* Paulus occiditur opera Leonis Archiepiſc. Rav. *Et dum reverſus fuiſſet ſæpe fatus Sacellarius, Ravennamque conjungeret, invenit prænominatum Paulum jam interfectum, pro quo nimis increpavit eumdem Archiepiſcopum, cur præſumpſiſſet contra Apoſtolicum præceptum taliter de eodem Paulo agere.*

De ſalvando Paulo conſilium Hadriani. *Poſt aliquantos dies propria conſcientia idem Archiepiſcopus territus, direxit prænominato ſanctiſſimo Papæ Julianum Tribunum ſuum Miſſum, deprecans Apoſtolicas dirigi ſibi litteras, & conſolationis monita, quaſi ipſi nulla imputaretur culpa de ejuſdem Pauli morte, eo quod Deus ſanguinem innocentem ultus fuiſſet, ſed nullo modo potuit ipſum ſanctiſſimum Pontificem inclinare: ita dirigens in reſponſis: Quod ipſe videat quid in eumdem Paulum operatus eſt: nam certe ego animam ejus ſalvare cupiens, pœnitentiæ eum ſubmitti decreveram: ideo meum Sacellarium direxi huc Romam, eum deferendum.* Sic igitur expers Apoſtolicæ communionis Leo Archiepiſcopus diu manſit.

Sed quid poſt obitum Pauli accidit? Quod enim (ut vidimus) homo iſte Romæ princeps eſſet factionis Longobardorum, adverſus eos, qui eſſent ſtudioſi Francorum (ita quidem maximo malo erat diviſa civitas, ſtudentibus aliis Francis, aliis vero Longobardis) Deſiderius Rex Longobardorum vehementi exæſtuans ira, tantum abfuit, ut ablata jura, & civitates Romanæ Eccleſiæ reſtitueret, ut etiam cum ſuo exercitu Ticino recedens, in Umbriam deſcenderet, aliaſque ab Eccleſia Romana civitates auferret, propediem ad obſidionem venturus Urbis: nam audi Anaſtaſium: XV. Deſiderius quanta mala in Rom. Eccleſiam parat. *Hic quidem* (inquit) *nominatus Deſiderius Longobardorum Rex ſuperbia elevatus atque jactantia, qua hora præfatum exercitum Ravennatium civitatis abſtulit: confeſtim direxit multitudinem exercitus, & occupare fecit fines civitatum, id eſt, Senogallienſis, Montis Feretri, Urbini, Eugubis, cæterarumque civitatum Romanorum, plura homicidia, & deprædationes, atque incendia in ipſis finibus perpetrantes. Nam in civitatem Bleranum dirigens generalem exercitum partium Tuſciæ: dum ipſi Blerani in fiducia pacis ad colligendas proprias ſegetes generaliter cum mulieribus, & filiis, atque famulis egrederentur: irruere ſuper eos repente Longobardi, & cunctos primates, qui intro in eadem civitate erant, interfecerunt, & prædam multam, tam de hominibus, quam de pecudibus abſtulere, ferro, & igne cuncta in circuitu devaſtantes. Sed & in finibus Romanæ Urbis, ſeu cæterarum civitatum multa mala, ac deprædationes idem Deſiderius perpetrare juſſit, etiam & caſtrum Utriculum occupare fecit.*

Unde ſæpius atque ſæpius ipſe beatiſſimus Præſul, tam per obſecrationis litteras, quam per Miſſos eidem Deſiderio direxit, deprecans eum, ut a talibus malis reſipiſceret, & eas, quas abſtulerat, civitates redderet. XVI. Studium Hadriani Pap. pro recuperandis rebus Eccleſiæ. *Ille vero non ſolum ad eas, quas cœperat civitates reddendas minime eſt inclinatus, ſed nec ab eadem malitia recedere voluit, non ceſſans crudeliter multa atque immemorabilia mala finibus Romanorum, ut dictum eſt ingerere. Tunc præfatus ſanctiſſimus Pontifex faciens accerſiri præfatum religioſum Abbatem venerabilis monaſterii ſanctæ Dei Genitricis, ſiti in territorio Sabinenſi cum viginti ſenioribus Dei ſervis monachis, direxit eos ad eumdem Deſiderium deprecationis cauſa. Quibus ad eum properantibus (ut ipſi Dei famuli referunt) ejus pedibus provoluti coram Judicibus Longobardorum cum lacbrymis ex perſona antefati Vicarii beati Petri, eum deprecantes, ut a tantis malis reſipiſceret, & præfatas civitates, quas ab-*

ſtu-

ſtulit, beato Petro redderet. Sed nequaquam ejus cor lapideum deflectere valuerunt, ſicque infructuoſi ipſi Dei famuli reverſi ſunt.

XVII. Legatio Deſiderii Regis ad Rom. Pon. *Dirigens ſuos Miſſos idem Deſiderius ad antefatum beatiſſimum Pontificem, id eſt, Andream Referendarium, & Stabilem Ducem, ut ſe cum eo loquendi fieret conceſſio. Quos ſuſcipiens idem almificus Paſtor, ita his reſpondit, inquiens: Ite Regi veſtro de mea perſona ſatisfacite, me vobis firmiter coram Deo omnipotente promittente, quia ſi prædictas civitates beati Petri, quas tempore meo abſtulit, mihi reddiderit: continuo ſive Ticini voluerit, ſive Ravennæ ſive Peruſiæ, ſive hic Romæ, vel etiam ubi illi placitum fuerit * ad ejus properabo præſentiam, & cum eo pariter me conjungam ad colloquendum, quæ ad ſalutem populi Dei, utrarumque partium reſpiciunt. Et ſi forſitan de hoc dubitationem habet, me cum eo minime debere conjungi, poſtquam ipſas civitates reddiderit: ſi me cum ipſo non conjunxero ad loquendum, licentiam habeat eas denuo occupandi. Nam ſi prius ipſas civitates non reddiderit, & juſtitiam nobis minime fecerit: ſciat pro certo, quod numquam meam videbit faciem. Unde ecce ſequipedes veſtros dirigere ſtudebo meos Miſſos ad eumdem veſtrum Regem, qui eaſdem recipiant, ſi reddere voluerit, civitates. Et de præſenti, qua hora mei Miſſi, receptis civitatibus ad me, hoc ipſum nuntiantes, reverſi fuerint: continuo ad ejus, ubi voluerit, properabo præſentiam ad ſimul cum eo loquendum.*

XVIII. Alia legatio miſſa pro recipiendis civitatibus. *Ipſius Longobardorum Miſſis properantibus, & ad ſuum revertentibus Regem direxit ejus beatitudo continuo ad eumdem Deſiderium Regem ſuos Miſſos ad eaſdem recipiendas civitates, ſcilicet Pardum Egumenum, id eſt, Præfectum monaſterii beati Sabæ, & Anaſtaſium primum Defenſorem: præſentatique ejus obtutibus, & ipſi ad ejus pedes corruentes, lacrymis profuſis eum deprecantes, ut antedictus redderet civitates: promittentes ei per Apoſtolicam auctoritatem ſub jurejurandum, quia ſi eas reddidiſſet, ſtatim prænominatus almificus Pontifex ad eum properaret proficiſcendum, ac loquendum pariter. Sed per nullam rationem ejus ferreum pectus, & duriſſimam mentem emollire potuere, nihilque recipientes, ſine effectu reverſi ſunt.*

Tamen non deſiſtebat antedictus Pontifex ſuos Miſſos ad eum propter hoc ipſum dirigendum, tam de ſacerdotibus, quam de ſingulis religioſi habitus ordinibus, ſed nihil apud eum impetrare valuerunt. Sed potius permanens in ſua iniquitate, multa civitatibus, ac finibus Romanorum inferri faciebat ex omni parte mala. Sed & magnas comminationes dirigens eidem Hadriano Pontifici, ſe cum univerſis Longobardorum exercitibus properaturum ad Romanam civitatem perſtringendam.

Pro quo nimio fletu ipſe ſanctiſſimus Pontifex cum ſuo populo poſitus, portas civitatis Romanæ claudi juſſit, alias ex eis fabricari fecit, muro ſcilicet claudi, *& dum in magna anguſtia, & tribulatione conſiſteret, neceſſitate compulſus, direxit ſuos Miſſos maritimo itinere cum Apoſtolicis litteris ad excellentiſſimum Carolum, a Domino protectum, Regem Francorum, & Patricium Romanorum, &c.* XIX. Legatio Papæ ad Carolum.
Hucuſque res geſtæ anni hujus. Quid autem ita furendo, agit inſanus? niſi ut contra ſe ipſum, ſuumque Regnum ad perdendum id arma convertat? in hocque laboret, & ſudet amens, quomodo Regnum una cum omni gloria gentis Longobardorum, tanto tempore, tot bellicis laboribus partum, & ſanguine fuſo redemptum, penitus perdat, funditusque numquam amplius reſtituendum convellat. Nonne iſta declararunt eventa? ita plane: nec in hoc noviſſimo Rege Longobardorum tantum, ſed in aliis omnibus poſterioribus Principibus, qui impugnaverunt jura Eccleſiæ, factum produnt Annales. Adeo ut ex præteritis tuto quis ventura prænuntiet ſecundum illud Eccleſiaſtes (a): *Quid eſt, quod fuit? id quod futurum eſt. Quid eſt, quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt.* Nempe fore, ut ipſi Regno ſuo damnum inferant, qui Regnum Dei (quod eſt Eccleſia) inſectantur, & perſequuntur. Petra eſt, quam dura fronte percutiunt; ſilexque duriſſima, quam ſic miſeri appetunt, ut oppetant mortem. Quid igitur in ſeipſam male laborat carnis cæca prudentia incaſſum concutere petram; adverſus quam nec angelicæ ipſi potentiæ aliquid conceſſum eſſe, divinitus facta Petro promiſſio declaravit, dicens: *Et portæ inferi non prævalebunt adverſus eam?* Sed reliqua proſequamur.

(a) Eccl. 1.

XX. Dum hæc in Italia gererentur, ipſe Carolus Rex Francorum cognomento Ma-

PAGIUS III. *Bellum Saxonicum a Carolo Rege ſuſceptum.* Ad num. XX. Eginhardus in vita Caroli M. narrato bello Langobardico ad Saxonicum hoc anno inchoatum Orationem convertit: *Poſt ejus finem, Saxonicum quod quaſi intermiſſum videbatur, repetitum eſt, quo nullum neque prolixius neque atrocius, Francorumque populo laborioſius ſuſceptum eſt, quia Saxones, ſicut omnes fere Germaniam incolentes nationes, & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, noſtræque Religioni contrarii, neque Divina neque humana jura vel polluere vel transgredi inhoneſtum arbitrabantur. Suberant & cauſæ, quæ quotidie pacem conturbare poterant, termini videlicet Francorum, & illorum pene ubique in plano contigui,*

Carolus vincit Saxones, & Idoli templum demolitur.

gnus, adverſus Saxones bellum gerebat, cui od eos debellandos affuit divinum auxilium; ſed quomodo id acciderit, in vita ipſius Caroli annis ſingulis per periodos dierum feſtorum Natalis & Paſchatis diſtincta hæc leguntur: *Rex Carolus celebravit Natale in Villa Attiniaco, & Paſcha in Arcſtallio, deinde Synodum tenuit ad Vvarmatiam, & inde perrexit Saxoniam, & Eresburgum caſtrum cœpit, pervenitque uſque ad Ermenſul, & ipſum fanum deſtruxit, & aurum, & argentum, quod ibi reperit, abſtulit. Fuitque ſiccitas magna, ita, ut aqua deficeret in ſupradicto loco, ubi Ermenſul ſtabat. Et dum vellet ibi ſtare tres dies glorioſus Rex ad deſtruendum fanum ipſum, & valde homines, & jumenta ſitirent; ſubita Chriſti gratia, media die, cuncto exercitu quieſcente, apparuit eis torrens ebulliens ſalubres aquas, & ſanctas exercitus, & jumenta eorum ſufficienter recreati ſunt: & tamdiu ebulliit aqua viva, donec fanum deſtructum eſt. Tunc Magnus* Rex

PAGIUS *qui, præter pauca loca, in quibus vel ſylvæ majores, vel montium juga interjecta, utrorumque agros certo limite diſterminant, in quibus cædes & rapina, & incendia viciſſim facere non ceſſabant. Quibus adeo Franci ſunt irritati, ut non jam viciſſitudinem reddere, ſed apertum contra eos bellum ſuſcipere dignum judicarent. Suſceptum eſt ergo adverſus eos bellum, quod magna utrimque animoſitate, tamen majori Saxonum quam Francorum damno per continuos triginta tres annos gerebatur.* Et paulo poſt hæc ſubjungit: *Plures eo bello tam ex nobilitate Francorum, quam Saxonum, & functis ſummis honoribus Viris, conſumpti ſunt; tandemque anno triceſimo tertio finitum eſt. Cum interim tot ac tanta in diverſis terrarum partibus bella contra Francos & exorta ſint, & ſolertia Regis adminiſtrata, ut merito intuentibus in dubium venire poſſit, utrum in eo aut laborum patientiam, aut felicitatem potius mirari conveniat. Nam biennio ante Italicum hoc bellum ſumpſit exordium, & cum ſine intermiſſione gereretur, nihil tamen ex his, quæ alicubi erant gerenda, dimiſſum, aut ulla in parte ab æque operoſo certamine ceſſatum eſt.* Cointius hoc anno num. VII. dicit falli Eginhardum, cum bellum Saxonicum ſuſceptum aſſerit, *biennio ante Italicum*, quod certum eſt ad annum ſequentem pertinere, indeque deducit, Eginhardum non eſſe Auctorem Annalium, qui eidem vulgo attribuuntur, quod in iis ad annum DCCLXXII. de bello Saxonico, de Italico vero anno inſequenti agatur. Verum non advertit Vir doctiſſimus, Hiſtoricos, *biennii* nomine, duos annos Julianos incompletos ſæpe intelligere, & rem tribus poſterioribus anni menſibus inchoatam, & prioribus inſequentis anni menſibus abſolutam, intra biennium aut intra annos duos confectam eſſe non raro aſſerere. Quod identidem inculcandum duxi, quia video Viros eruditiſſimos ad eumdem lapidem quotidie offendere. Cointius, qui Annales illos Monacho Anonymo Laureshamenſi adſcribit, anno ſequenti num. CXXVII. & ſeqq. varia alia loca ex Vita Caroli M. & Annalibus Eginhardo attributis in medium adducit, ut oſtendat utrumque Opus non eſſe unius ejuſdemque Auctoris, & Annales illos appellandos eſſe *Laureshamenſes*. Verum cum eorundem Auctor ignoretur ſub Eginhardi nomine ſemper eos citabo, quod hic indicare ſufficiat. Certe Annales illi magnæ ſunt, apud Viros doctos auctoritatis, & ab Odilone Monacho Medardenſi in lib. de Tranſlat. Reliquiarum S. *Sebaſtiani* Martyris & S. *Gregorii Papæ*, quæ facta fuit anno DCCCXXVI. Eginhardo tam Annales, quam Vita Caroli M. adſcribuntur. *Odilo* autem eum libellum ſcripſit initio ſæculi X. ut notat Mabillonius Sæc. IV. Benedict. part. I. ubi illum recitat. Lambecius Tom. II. Biblioth. Cæſ. lib. cap. 5. ſcribit, in Bibliotheca Cæſarea extare MS. ejus exemplar Vitæ Caroli M. ſubjectum, indeque deducit, utrumque Opus fœtum eſſe ejuſdem Eginhardi. Sed vana hæc illatio; cum in uno eodemque Codice diverſorum Auctorum Opera deſcripta reperiantur.

IV. Primus annus belli Saxonici.

Poeta Saxonicus, qui Eginhardi Hiſtoriam Verſibus mandavit, Saxones in tres diſtinguit populos, eoſque non uni Regi ſeu Dynaſtæ, ſed Ducibus, ſive, ut loquitur Beda lib. 5. cap. 11. *Satrapis* ſubiicit, adeo multis, ut ſinguli pagi ſuos Duces ſeu Satrapas habeant. *Oſtphalos* in Orientali parte collocat, in Occidentali *Vveſtphalos*, *Angarios* inter utroſque, atque ut Saxonum gentem Francis verſus Meridiem conterminam agnoſcit; ſic & ei limitem verſus Septemtrionem tribuit mare Balticum, quod licentia poetica Oceanum appellat. Eginhardus vero in Annalibus geſta hoc anno in bello Saxonico his verbis narrat: *Rex Carolus congregato apud Vvormaciam generali Conventu, Saxoniam bello aggredi ſtatuit, eamque ſine mora ingreſſus ferro & igne cuncta depopulatus Eresburgum Caſtrum cepit, idolumque, quod Irminſul a Saxonibus vocabatur, evertit. In cujus deſtructione cum in eodem loco per triduum moraretur, contigit, ut propter continuam cœli ſerenitatem, exſiccatis omnibus illius loci rivis ac fontibus, aqua ad bibendum inveniri non poſſet. Sed, ne diutius ſiti confectus laboraret exercitus, divinitus factum creditur, ut quadam die cum juxta morem tempore meridiano cuncti quieſcerent, prope montem, qui caſtris erat contiguus tanta vis aquarum in concavitate cujuſdam torrentis eruperit, ut exercitui cuncto ſufficeret. Tum Rex idolo deſtructo ad Vviſeram fluvium acceſſit, ibique a Saxonibus XII. obſides accepit. Inde in Franciam reverſus.* Spelmannus idolum illud *Irminſul* ſeu *Irmenſul* appellatum his verbis explicat: „ Meſpurgi fanum & idolum, quod Irmenſul appellavere „ coluerunt, Eresberg dictus eſt mons, in quo „ fanum illud ſtabat. Quidam interpretantur „ Mercurii ſtatuam; is enim Hermes dictus eſt, „ Sed obtinuit Martis honor, ut nunc *Mersberg* „ vocitetur. Nonnulli Irmenſul interpretantur „ ſtatuam publicam. Conjici permittitur dictam „ *Idermanſal*, quaſi commune perfugium & „ aſylum omnium, & martem communem, „ qui in prœlio diu vagatur incertus, diu dubius, quo ponat victoriam. Erat armata to„ to corpore effigies, cujus in dextra ſignum „ militare (noſtri vexillum vocant) præferens „ roſam, cujus breve momentum, & facilis „ ortus & interitus, ita eventus præliorum. „ In ſiniſtra libram expendit, dubiam pu„ gnantium ſortem facile huc aut illuc incli„ nantem, In clypeo Leo, qui beſtiis impe„ ri-

Digitized by Google

Rex Carolus ſuper fluvium Vuiſoram veniens, ibi habuit placitum cum Saxonibus, & receptis obſidibus duodecim, reverſus eſt in Franciam. Hæc ibi. Quæ eadem hoc pariter anno habentur in veteri ſæpius citato Chronico rerum Francorum.

XXI. Quod ſpectat ad Synodum, cujus nuper mentio facta eſt, hoc anno a Carolo Magno habitam in Vuormatia, quæ & ſecunda ejus nominis eſt dicta, quod de ea in Francorum Capitularibus ſcriptum reperitur, (a) hic deſcribemus; ſic enim ſe habet:

(a) Cap. Franc. l. 7. c. 205.

De purgatione ſacerdotum, qualiter Vuormatia ſecunda vice, a domino Carolo, & a ſuis tractata, atque ſopita eſt.

Omnibus vobis tam præſentibus, quam futuris ſcire cupimus, quia ideo conſultu Apoſtolicæ Sedis, & omnium noſtrorum Epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, atque maxime cunctorum fidelium noſtrorum de purgatione criminatorum ſacerdotum tanta tractavimus, cumque cum teſtibus, ſicut in anteriori Capitulari noſtro continetur, fieri decrevimus, quoniam neſciebamus eamdem cauſam a beato Gregorio Papa eſſe definitam. Nam cum Vuormatia generalem conventum habuiſſemus, allata eſt nobis a Tricbulfo Maguntiacenſi Metropolitano epiſtola B. Gregorii Papæ, in qua inter cætera continebatur hoc; De presbytero vero, vel quolibet ſacerdote a populo accuſato, ſi certi non fuerint teſtes, qui crimine illato, approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia, ſicque maneat in proprio gradu. Iſta vero omnia, quia vires noſtras excedunt, in judicio Epiſcoporum juxta canonicam ſanctionem definienda relinquimus, ut hæc quando orta fuerint, ita definire ſatagant, ut nec ſecundum ſæculum, juxtam reprehenſionem, nec penes Deum (quod abſit) damnationem, æternæ beatitudinis, ipſo auxiliante, qui omnia in ſucata præſtat, præmia conſequantur. Hactenus capitulum ſecundæ Synodi Vuormatienſis.

Rurſum vero hoc eodem pariter anno, qui & Taſſilonis Bavariæ Ducis, nume- XXII.

PAGIUS

„ citat, invictum ad fortia facta impetum monſtrat, floribus concito campo, in quo ſtabat, quod nihil jucondius videri ſolet fortibus, quam in acie virtutem oſtendere.

V. SS. Lebuinus & Sturmio Saxonum converſionem tentant.

Hucbaldus Monachus Elnonenſis, qui compoſuit Vitam *Sancti Liafwini* Presbyteri, ſeu *Sancti Lebuini*, floruitque tempore Caroli Calvi Imp. cui aliquot Verſus dicavit, refert Saxones ſingulis annis generale Conſilium, in media Saxonia ſecus flumen Wiſeram, celebrare ſolitos fuiſſe, & *Lebuinum* hoc anno, ut videtur Conventum illum adiiſſe, ſibique a Deo Creatore cœli & terræ, ut ea Legatione fungeretur, mandatum eſſe, aſſeruiſſe: *Ecce enim*, inquit Lebuinus, *hæc ſententia oris ejus, qua eſt immutabilis, prænuncio vobis, quia niſi his monitis obtemperaveritis, jam celerrime veniet vobis malum inopinatæ tribulationis. Præordinavit namque Rex cælorum omniumque ſæculorum Regem fortem, prudentem, & acerrimum* (nempe Carolum) *non de longinquo, ſed de proximo, inſtar torrentis rapidiſſimi, properantem ad emolliendam duri cordis veſtri ferocitatem, & comprimendam rigidæ cervicis contumaciam. Qui vehementi impetu veſtram aggrediens Regionem gladio, vaſtitate, incendio, & exterminio cuncta depopulabitur, & ut vindex iræ Dei, quem ſemper exacerbaſtis, vos quidem partim mucrone concidens perimet, partim egeſtate tabeſcere faciet, partim perpetui exilii mœrore conſumet. Talia Beato Viro Prophetali ſpiritu proſonante, &c. ex proximis ſepibus palos rapiunt, detruncant, & exacuunt; ut veluti aſſolet fieri lapidibus, ſic eum illis ſudibus perimerent.* Addit Hucbertus; cum Deus de manibus eorum Virum Sanctum mirabiliter eripuiſſet, unum ex Saxonibus cæteris honoratiorem omnes hortatum eſſe, ut Legatum mandata Vitæ ac ſalutis deferentem cum pace ſuſciperent, ne quæ comminando prophetaverat, ventura experirentur nimium vera, & communi conſenſu decretum eſſe, *ne a quoquam impeteretur ille Dei Nuncius, ſed quocumque vellet ire, abſque ulla læſione pergeret ſecurus.* Dum tamen bellum feliciter a Carolo gerebatur, Weſtfali qui Daventriæ, quo Lebuinus venerat proximi erant, Eccleſiam illic nuperrime conſtructam igni ſuccenderunt: *Irruunt*, inquit Hucbaldus, *& appoſito igne Eccleſiæ domum concremant, & quoſcumque Chriſtianos ibidem reperiunt ab eodem loco inſectando longius proturbant.* Directi & alii in Saxoniam Viri Dei, qui populum edocerent, baptizarentque, quod Ægiles in Vita Sancti Stusmionis Abbatis Foldenſis. de iſto Sancto teſtatur: *pars maxima Beato Sturmi populi & terræ illius, ad procurandum committitur. Suſcepto igitur prædicationis officio, &c. ſacris eos ſermonibus* docebat, *ut idola & ſimulacra derelinquerent, Chriſti fidem ſuſciperent, Deorum ſuorum templa deſtruerent, lucos ſuccidarent, Sanctas quoque Baſilicas ædificarent.* Legenda etiam Vita S. Luidgeri Epiſcopi Monaſterienſis ab Altfrido Epiſcopo exarata, in qua agitur de Miſſione S. Lebuini.

VI. Synodus VVormatienſis.

Ad num. XXI. *Carolus Rex mitiſſimus Synodum tenuit ad Vuormatiam, & inde perrexit partibus Saxoniæ*, inquit Annaliſta Bertinianus, aliique hoc anno. Quid in ea Synodo ſtatutum fuerit, incompertum. Baronius quidem ad illam refert Decretum *de purgatione Sacerdotum*, quod extat lib. 7. Capitularium pag. 205. quod integrum recitat. Verum cum eo in Decreto mentio ſit *Recuiſi* Epiſcopi Moguntini, qui Sancto Lullo anno tantum DCCLXXXVII. in Epiſcopatum Moguntinenſem ſucceſſit, Decretum illud ab aliqua alia Synodo Wormatienſi poſt illum annum celebrata conditum fuit.

VII. Epocha Concilii Dingolvingenſis.

A num. XXII. ad XXX. Concilium Bavaricum apud *Dingolvingam* celebratum, ad nos integrum non pervenit, ſed potius ejus fragmentum a Marco Velſero e tenebris erutum. Cumque nullus temporis character in eo exprimatur, ſed tantum nomen *Taſſilonis* Bajoariæ Ducis, annus quo celebratum fuit, certo ſciri non poteſt. Quod enim Tom. VI. Concil.

ratur XXII, annus, eodem religioſiſſimo Principe operante, celebrata eſt Synodus Epiſcoporum in loco, qui ab accolis Dingolvinga dicebatur, cujus ex antiquo ſcripto codice membraneo accepimus fragmenta, quæ extant, a viro doctiſſimo æque & nobiliſſimo Marco Velſero Auguſtano, dum obrutam immenſa impietate merſamque profunda ignorantia, atque offuſam denſa caligine Jo. Aventini hæretici, nobilem Bavariæ hiſtoriam in lucem apertiſſimam ſumma gloria vendicat. Tam dignum igitur Eccleſiaſticæ antiquitatis monumentum, hic tibi, Lector, deſcribendum putavimus; ſicuti in eodem reperitur codice ſcriptum, cum tamen in multis appareat corrigendum: vetera enim, non niſi temporis edacitate corroſa, ſed non ob id ſpernenda, ſolemus accipere, quæ ſic ſe habent:

XXIII. *Hac ſunt decreta, quæ conſtituit ſancta Synodus, in loco, qui dicitur Dingolvingen, domno * Taſſilo mediante.*

* Taſſilone

*De die Dominico ita conſtitutum eſt, ut tali honore habeatur, ſicut in lege ſcriptum eſt, & in decretis canonum. Et ſi * quid præſumpſerit frangere contra legem, aut decreta canonum, tali pœna ſubiaceat, ſicut ibi ſcriptum eſt.*

* quis

De hæreditate quæ tradita eſt ad Eccleſiam, ita conſtituit, ut quiſquis hæreditatem ſuam ad Eccleſiam ante donaverat, aut poſtea donaverit, ſi quid mutare voluerit, chartam ſuam habeat ita ſcriptam, ut locum, & tempus, & perſonam habeat, aut tribus teſtibus fidelibus, & nobilibus teſtificetur. Si ſacerdos non habeat chartam, nec teſtem, ut prædiximus, tunc, ſicut in lege Bajoariorum, & judex judicat, ſic defendat.

*De eo quod Epiſcopi juxta canones, & Abbates monaſteriorum juxta regulam * viventes, ita conſtituit.*

* vivant, aut viventes ſint.

** Deo eo quod ſanctimoniales, quæ in ſervitio Dei ſunt, ita conſtituit, ut nullus auſus ſit in conjugium, & matrimonium ducere, aut ſi quis auſus fuerit contra decreta canonum, ita componat ſicut canones decreverunt.*

* De Sanctimonialibus

De eo quod jus ad legem, quam habuerunt in diebus patris ſui, nobiles, & liberi, & ſervi ejus, ita donaverunt, ut firma fieret.

*De eo quod ut ſi qui de nobili genere de hæreditate ſua dare * ad ſanctuarium Dei, in ſua poteſtate eſſet, nemo prohibuiſſet, nec mutaret in perpetuum.*

* vellent

*De eo quod ut ſervi Principis, qui dicuntur Adelſchalch * ut ſuam habeant Vveregeldam, juxta morem, quem habuerunt ſub parentibus, & cæteri minores Vvergeldi juxta legem ſuam, ita conſtituit.*

* abundat

De eo quod parentes Principis quodcumque præſtitum fuiſſet nobilibus intra Bajoarios, conſtituit, Ut permaneret, & eſſet ſub poteſtate uniuſcujuſque relinquendum poſteris, quamdiu ſtabiles fœdere ſervaſſent apud Principem ad ſerviendum ſibi, & hæc firma permaneret, ita conſtituit.

*De eo ut nullus hæreditate ſua privetur niſi per tres cauſas * quas in pacto ſcribeatur; Propter homicidium, hoc eſt, ut quiſquis hominem Principis ſibi dilectum occiderit, ob injuriam Principis & ad calumniam, hominem componat ſecundum legem, tunc privetur hæreditate ſua.*

* quæ

*De eo quiſquis * mulierem nobilem acceperit in conjugium, & non præſcivit, ita conſtituit, ut iterum libera eſſet, dimittat ſervam, & poſtea non redigatur in ſervitium, ſed eſſet libera.*

* ſervus, videtur deeſſe

*De eo quod & ſi quis de quocumque reatu accuſatus ab aliquo, poteſtatem accipiat cum accuſatore ſuo pacificare ſi voluerit, antequam pugnam, quæ Vvehadinc vocatur, * permittat.*

* permittatur

*De eo quiſquis de nobili genere deprehenſus fuerit de illis * IIII. cauſis, de * qua ſupra diximus, * ſi ille hæreditate ſua portionem pro illius criminis reatu perdat, uxor autem illius ſuo jure non privetur, ita conſtituit.*

* III. * quibus * ille hæreditatis ſuæ.

XXIV. *De collaudatione, quam Epiſcopi, & Abbates in Bajoaria inter ſe fecerant, pro defunctis fratribus.*

*In Chriſti nomine. Notitia qualem convenientiam gentis Bajoariorum Epiſcopi, & Abbates inter ſe fecerunt, quorum nomina infra perarare ſtylo decrevimus. Id eſt, Manno Nuveuburgenſis civitatis Epiſcopus, Alim, * Vigilius, Vviſerich, Sintprebt, Heres Epiſcopi, Oportunus, Vvolſprebt, Adalphrebt, Ato, Uto, Lantfrit,*

* Virgilius

PAGIUS pag. 1796. poſt XIV. ejus Capitula ſubjungitur, hujus Concilii appendix tantum eſt, uti hæc verba Velſeri in ejus fronte poſita manifeſto indicant: *Poſt hæc mox iſta ſubiiciuntur, eodem, ut vides, ordine.* Quare appendix ab his verbis inchoatur: *de Concilio quod Dux Taſſilo apud Dingolvingam celebravit.* Is itaque Anonymus ſummarie narrat geſta in hoc Concilio; ſed qua ætate vixerit, & an uſum ſuo ſæculo receptum, vel illum, qui hoc tempore uſurpabatur, ſecutus fuerit, in Indictione inchoanda, prorſus incertum. Ad hæc hic locus manifeſte corruptus: *ſub die * Conſulem, quod erat II. Idus Octobris, atque anno ab Incarnat. Dominica DCCLXXII. Indictione X.* Imo ejus capitula variis in locis depravata, uti ſtellulæ demonſtrant. Quare neque ex Capitulis, neque ex Appendice aliquid certi erui poteſt, ex quo poſſimus venire in cognitionem initii *Indictionum* ante Caroli Magni mortem. Jam anno DLXXVI. inſinuavimus, *Indictionem* in Gallia, Germania, & Anglia ante Caroli Magni, ſeu potius Ludovici Pii ejus filii mortem a die XXIV. menſis Septembris inchoa-

Digitized by Google

*frit, Albune, Ruotbart, Erneſt, Regimprebt, Volcbanbart, Perbkoch, Sigido, Abbates. Ut eorum quis de hac luce migraret, unuſquiſque ſuperſtitum Epiſcoporum, vel abbatum pro defuncto in domo ſua Epiſcopali, vel cœnobio C. miſſas ſpeciales, & eodem numero * pſalterio cantare faciat. Ipſe vero de propria perſona ſua XXX. ſpeciales miſſas compleat, vel a religioſis ſibimet ſubjectis implere omnino prænotatum faciat numerum presbyteris, ſive monachis, cum de hoc ſæculo migraverint Epiſcopus ſeu Abbas uno presbytero, vel uno monacho XXX. miſſas ſpeciales, totidem pſalteria faciant celabrari.* Poſt hæc mox in eodem codice iſta ſubiiciuntur eodem, ut vides, ordine.

* pſalteria

XXV. *De Concilio, quod Dux Taſſilo apud Dingolvingam celebravit.*

*Regnante in perpetuum Domino noſtro Jeſu Chriſto, in anno vero XXII. Regni religioſiſſimi Ducis Taſſilonis gentis Bajoariorum ſub die * conſulem quod erat II. Id. Octob. atque anno ab incarnatione Dominica DCCLXXII. Indict. X. divina præflatus inſpiratione, ut omne Regni Dei prænotatus Princeps collegium procerum coadunaret, in villam publicam Dingolvingam nuncupatam, ut ibi tam regulare moderaret in ſancto habitu cœnobium virorum, & puellarum, quam Epiſcopales moderaretur obſequia, inſuper gentis ſuæ inſtitutiones legum per * primatos imperitos, univerſa conſentiente multitudine, quæ reperit * diuturna vitiata, & quæ videbantur abſtrahendo evellere, & quæ decretis placerent componenda, inſtituerentur. Inter tot vero collegia ſacerdotum, devolutis Epiſcoporum, & Abbatum in præſentia paginis, regularis ordines vitæ, atque canonum normas vel decreta patrum, nullis comprobare quiverant teſtimoniis, ut monachis parochiæ commendari deberent, vel publica baptiſmatis obſequia, niſi forte pro periculo mortis, & nihil eorum implerent commorandi negotio, excepto * viciſſitudinis villarum propriarum ſingulis annis obedientialibus curis commiſſio ab Abbate proprio fuerit determinata. Unde ab univerſis Abbatibus facta profeſſio, at minime titulis popularibus ſe ingerere depellerentur, & hæc omnia, cui commiſſæ ſunt plebes, ſub poteſtate Epiſcoporum permanerent, ſicut in ſanctis Synodis, vel decretis priſcorum Patrum perarata comprobat conſcriptio, ab Epiſcopis vero ſimili modo, & nihilominus * prælatis ponderaverunt ſententiis, ut erga eos charitatis gererentur curæ, ita ut canonica auctoritas confirmat, & ſpiritualis concordia declarat. Hoc peracto Concilio, & ab univerſis uno ore confirmato, ut ſi quis de eadem inſtitutione deviare præſumpſerit, a collegio eorum alienetur, uſque iterato examine, id eſt, publica, Synodo.*

* fortaſſe Calliſti, incidit enim prid. Id. Octobr.

* primates, & peritos

* diuturnitate

* ſi

* prolatis

De popularibus legibus.

XXVI. *Prænotatus Princeps univerſo concordante collegio, * hic conſtituit, ut nullus a provincia ſua * mancipium limine venundare vel proprium, vel fugitivum præſumpſerit, & ſi quis hoc decretum non obſervaverit, Vueregeldo ſuo culpabilis permaneret.*

* ſic

* limite mancipium

Ut nulllus furtivam rem, tam in equis, & aliis quadrupedibus, quam in reliqua ſupellectilia, extra finem Bajoariorum venundare, vel machinis diabolicis extra mi-

PAGIUS choatam fuiſſe, ſed nullum exemplum oſtendere, vel in illis Regionibus, vel in aliis eam a Kalendis Januariis initium ſumſiſſe, indeque ergo hanc Appendicem, in qua Indictio X. a Kalendis Januariis reperitur, ſcriptam eſſe poſt mortem Ludovici Pii, quia ab eo tempore Indictionum exordium variare cœpit, ut ſuo loco videbimus. Annus tamen & dies celebrati Concilii certi ſunt.

VIII. *Illud hoc anno celebratum.* In ea enim Appendice, loco, *ſub die Conſulem*, legendum cum Baronio num XXV. *ſub die Calliſti*; natalis enim Sancti Calliſti Papæ & Martyris incidit in diem II. Idus Octobris, Ad hæc in eadem dicitur Concilium congregatum *in anno XXII. Regni, religioſiſſimi Ducis Taſſilonis Gentis Bajoariorum*. Baronius loco citato retinet annum XXII. Taſſilonis; verum pleræque membranæ annum XXIV. hujus Principis repræſentant, ut videre eſt apud Hundium Tom. I. Metrop. Salisburg. *in* Additionibus ad Epiſcopos Petavienſes, ubi hujus Concilii Acta leguntur, idque recte; Taſſilo enim anno DCCXLVIII. Odiloni patri ſucceſſit, uti colligitur ex Vita Sancti Rudberti Epiſc. Salisburgenſis a Caniſio edita, in qua habetur: *Anno Incarnat. Domini DCCLXXIII. dedicata eſt primo Eccleſia Sancti Rudberti a Sancto Virgilio, anno XXVI. Regni Taſſilonis Ducis. Eodem anno tranſtulit idem Epiſcopus S. Rudbertum, & duos ejus Capellanos, Bonum Kamaldum atque Giſilarium, nempe VIII. Kalend. Octob.* Si enim annus XXVI. Taſſilonis Ducis in curſu erat menſe Septembri anni DCCLXXIII. & annus hujus Principis XXIV. menſe Octobri præſentis Chriſti anni in Bajoariis numeratur, profecto anno DCCXLVIII. Bajoariæ regimen ſuſceperat, currenti annum XXIIII. Principatus ſui abſolvebat, ac XXV. inchoabat, annoque Chriſti ſequenti viceſimum quintum finiit, & viceſimum ſextum auſpicatus eſt; ideoque Cointius anno DCCLXXI. num. VIII. perperam contendit Concilium Dingolvingenſe ad illum Chriſti annum pertinere; nec melius ſcribit Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. II. in Elogio Hiſtorico Taſſilonis Bajoariæ Ducis, in Actis ejuſdem Concilii reponendum eſſe, *anno XXVI. Regni Taſſilonis*, loco, *anno Regni Taſſilonis XXII.* quod Hundius citatus aſſerat, annum illum legi in nonnullis Codicibus MSS. Annus quippe XXVI. Taſſilonis Ducis conjungi non poteſt cum anno Incarnat. DCCLXXII. quem retinendum eſſe ipſemet Mabillonius recte ſupponit.

IX. Huic Synodo præter *Epiſcopos* ſex & *Abbates* tredecim, adfuere quoque *Proceres* Bajoarici de rebus politicis acturi; ideoque ejuſdem Sy-

*minaudi, inſidiis tegi, ut ſi quis hoc præſumpſerit, XL. ſolidis componat in publicum. Ut ſi quis domum tam liber, quam ſervus * altius effoderit, & ibi occiſus fuerit, ſine compoſitione in ſua damnatione permaneat. Si autem ſupellectilia abſtulerit de eadem domo, & eo fugiente in curtem, vel extra curtem, hic cui damnum intulit, conſequitur, & interfecerit, pari ſubjaceat ſententia. Similiter qui liberum, vel mancipium ſuum furaverit, & eum comprehendere minime quiverit, & ibidem interfecerit reum, ſuperior permaneat ſententia. Sed tamen ea genera trium homicidiorum, debita ſigna victis ſuis & his, qui aſſiſtunt, inſignet.*

* alterius

XXVII. *De pugna duorum, quod Vvehadinc vocatur, ut prius inſortientur quam parati ſunt, ne forte carminibus, vel machinis diabolicis, vel magicis artibus inſidiantur.*

Qui ſupradictæ pugnæ, quod Chamfuvic dicimus, peracto judicio, ſe ſimile vindicta erigere contra quærentem præſumpſerit, ſacramentum, quod Abtein dicitur, juret in Eccleſia, cum tribus nominatis ſacramentalibus.

*Deeo, quod Bajoarii Stapfsaken dicant, in verbis, quibus ex vetuſta conſuetudine Paganorum idololatriam reperimus, ut deinceps non aliter niſi * indicat, qui quærit debitum; hæc mihi injuſte abſtuliſti, quæ reddere * debet: Reus vero contra dicat, nec hoc abſtuli, nec componere debeo, iterata voce requiſito debito dicat: Extendamus dextras noſtras ad juſtum judicium Dei, & tunc manus dexteras uterque ad cœlum extendat.*

* ita dicat
* debes

Ut nullus furtivam rem ſuſcipere, vel intra terminum abſcondere præſumat, qui hoc fecerit, XL. ſolidis componat.

Ut hi, qui Ducali manu liberi dimiſſi ſunt, ad eadem cogantur judicia, quæ Bajoarii Urtella dicunt.

Ut hi, qui in Eccleſia libertatem conquirebant, deinceps tam ipſi, quam eorum poſteritas in ſecura libertate permaneant, niſi forte ipſi ſibimet inſolubile damnum inferant, quod componere minime quiverint.

XXVIII. *Qui ex eis occiduntur, pretium eorum bis ſolvatur Eccleſiis, ubi liberi dimiſſi ſunt. Liberi, qui ad Eccleſiam dimiſſi ſunt liberi, vel per chartam acceperunt libertatem a Rege, ſi occidantur, LXXX. ſol. componantur Eccleſiæ, vel filiis eorum, in Dominico XL. ſol. componantur. Si ancilla libera dimiſſa fuerit per chartam, aut in Eccleſia, & poſt hoc ſervo nupſerit, Eccleſiæ ancilla permaneat. Si autem libera Bajuaria ſervo Eccleſiæ nupſerit, & ſervile opus ancilla contradixerit, abſcedat: ſi autem ibi filios, & filias generaverit, ipſi ſervi, & ancillæ permaneant, poteſtatem exinde non habeant; illa autem mater eorum, quando exire voluerit, ante annos III. liberam habeat poteſtatem * ſi autem III. annos induraverit opus ancillæ, & parentes ejus non exadomaverant eam, ut libera fuiſſet, nec ante Comitem, nec ante Ducem, nec ante Regem, nec in publico mallo, tranſactis tribus Kalendis * Martis, poſt hæc ancilla permaneat in perpetuum, & quicumque ex ea nati fuerint, ſervi & ancillæ ſunt.*

* exeundi
* Martii

Qui furtivam, quod Zougenzunt dicitur, ſuper furem comprobare negaiverit, furtivo compon. more.

Qui reſiſterit domum ſuam, quod feliſuchen dicunt, qualem rem quærentis reſiſtebat, talem compon. in publico XL. ſol.

Qui manuum immiſſionem reſiſterit, quod haatelod dicunt, XL. ſol. ſolvat in publico, & ipſam rem quærenti reddat.

XXIX. *De his, qui ſupradictis * homicidis debita morti in furto * repertis, ut ſi quis hujus interfecti parentelæ eum, qui ſuo ſcelere captus eſt vindicare tentaverit, a propria alode alienus efficiatur.*

* homicidiis
* repertus

Et ſi quis ſignum, quod eſt ſigillum, inhonoraverit, vel hujuſcemodi injuncta minime impleverit, prima vice arguetur, ſecunda XL. ſol. compon. III. ſuum Vveregeldam, IV. exterminetur ab acto officio.

*Ut ſi quis judicium furti in bina, vel terna reprehenſione non damnaverit, & eum diabolico lucro dimiſerit, ut per eum quaſi comparticeps ſpolio pauperum * ditarentur*

* ditarentur.

PAGIUS *Epiſcopi, qui ei interfuere.* Synodi Decreta num. XIV. partim res Eccleſiaſticas, partim res Civiles ſpectant, ut videre eſt tam apud Baronium, quam Tom. VI. Concil. Sex Epiſcopi ſunt *Alimus*, qui in Sabionenſium Epiſcoporum Catalogo locum XXII. occupat. Erat *Sabiona* Civitas ad Eyſocum fluvium, tunc nobilis, cujus nunc rudera inter Oenipontem & Bozanum conſpiciuntur. Sedes Epiſcopalis *Brixinam* tranſlata eſt a *Sancto Alburno*, cujus Epiſcopatus in annum milleſimum incidit. Paruit primum *Sabiona* Patriarchæ Forojulienſi, ſed deinde Metropoli Bajoariæ ſubdita fuit. *Vviſericus* fuit V. Epiſcopus Patavienſis; *Sindebertbus* ſeu Syntpecht tertius Ratiſponenſis: *Hervs* idem eſt ac *Aribo*, Epiſcopus Friſingenſis quartus; *Virgilius* quintus Epiſcopus Salisburgenſis, *Manno* Navempurgenſis Civitatis, ideſt Neoburgenſis ad Danubium primus & ultimus Epiſcopus, ut prodit Brunnerus lib. 5. Diœceſis magna Auguſtanæ Vindelicæ conjuncta eſt & inſerta. Hæc de Epiſcopis hujus Concilii.

X. Hoc circiter anno *Sanctus Vvillehadus*, qui poſtea primus Bremenſis Epiſcopus fuit, e Northumbria prædicandi Evangelii cauſa in Friſiam venit, ut colligitur ex ejus Vita a Sancto Anſchario Bremenſi Archiepiſcopo literis mandata Sæculo nono, & a Mabillonio Sæc. III. Benedict. part. II. recitata. In ea enim cap. 1. dicitur, Willehadum, cum accepiſſet, *quod Freſones atque Saxones populi hactenus increduli atque Pagani, relicta idolorum cultura,* fidei

S. Vvillehadus Evangelium in Friſia prædicat.

Digitized by Google

* ſcele-rum * quot * reus *rentur, tot * ſceleris * quod commiſerit ante oculos Dei, & Angelorum * efferatur, & nihilominus cui fraudem fecerit, quaſi proprium compon. debitum. Ut ſi quis in virtute conjunctus, a conjuge propria adulterina ſeparatus fuerit, ejuſque ex cognatione conjugis propter eamdem dimiſ-* * quis *ſionem * qui eum perſequi tentaverit, a proprio alienantur patrimonio.*

Ut nullus poſt tonſuram capillos uſu populari nutrire præſumat, nec velata, relicto velo ſecularem habitum ſumat, ut ſi quis, vel qua in hoc vitio reperti fuerint, aut corripiantur, aut excommunicentur. Hucuſque ea, quæ reperiri potuerunt fragmenta Synodi.

XXX. Quid Habdalla in Chriſtianos. Quod pertinet ad res Orientalis Eccleſiæ, Chriſtiani populi degentes in Syria, ſubditi Regi Sarracenorum Habdallæ, perſecutionem paſſi ſunt ea occaſione, quod cum idem Rex Hieroſolymam veniſſet religionis ergo, illic promulgavit edictum, quo juberentur Chriſtiani omnes, atque Judæi inſcribi manibus, quo a cæteris dignoſci poſſent. Cujus rei cauſa factum eſt, ut complures Chriſtianorum, cum eam ignominiam ſubſtinere nullatenus vellent, ad Romanorum ſeſe regiones transſerrent, relictis bonis, quæ inter Arabes poſſiderent. Iſta hoc anno Theophanes.

Qui

PAGIUS *fidei Catholica quodammodo jam cœpiſſent ambire miniſteria*, acceſſiſſe ad Alchredum Regem Northanhumbrorum, & ab eo ad prædicta loca prædicandi Verbum Domini cauſa deſtinatum eſſe. Quare cum *Alchredus*, ſeu *Alredus* anno DCCLXV. regnare cœperit, annoque DCCLXXIV. Regno pulſus fuerit, adventus *Vuillehadi* in Friſiam hoc circiter tempore contigit. Neque enim audiendus Pſeudo-Marcellinus, qui ſcribit, eum fuiſſe ſocium SS. Willibrordi & Suidberti, nec Adamus Bremenſis Canonicus, qui Vitam ab Anchario ſcriptam in Epitomen redegit, & initium prædicationis S. Willehadi in Friſia deſumit ab anno Martyrii Sancti Bonifacii; exordium enim Alredi Regis recte conſignatum eum falſum eſſe demonſtrat. Cum vero Ancharius cap. 7. affirmat, Willehadum biennio fuiſſe incluſum *in Monaſterio Aſternaco*, quod Sanctus Willibrordus Benedictinis inſtitutis informaverat, appareret eum eadem inſtituta profeſſum eſſe. Venit itaque in Friſiam ad locum, ubi *Sanctus Bonifacius Epiſcopus jam olim Martyrio coronatus fuerat*, ad Oppidum nempe *Docken*, poſitum ad Bordinem amnem, ubi *plurimi Nobilium infantes ſuos ipſi ad erudiendum ibidem tradiderunt*, & *Gentilium quoque quamplurimam catervam verbo Sancta prædicationis inſtructam ibidem baptizavit*. Poſt hæc venit in *Dreuterlant* qui locus hodie *Drente* dicitur, ubi etiam plurimi cœperunt *errores Gentilium odio habere, & Chriſtianam quam profitebantur Religionem devota intentione venerari*. Quomodo poſtea Carolus Rex, *qui jam multoties in gente Saxonum elaboraverat*, *Villehadum* ad eos convertendos acceſſierit, ſuo loco dicemus.

Epiſtola *Alcuini* ad Hadrianum Papam a Baronio in Appendice ad hunc annum recitata, pertinet ad annum DCCXCIV. ut ibi oſtendemus.

I. Legatio prima Hadriani ad Carolum Magnum.

QUi ſequens incipit annus Redemptoris ſeptingenteſimus ſeptuageſimus tertius, Indictione notatur undecima, quo laborans Hadrianus Papa infeſtatione Deſiderii Regis Longobardorum, legationem miſit ad Carolum Regem Francorum, de qua hæc apud Anaſtaſium Bibliotecharium leguntur: *Dum ea magna anguſtia & tribulatione Hadrianus Papa conſiſteret ob Deſiderium ſcilicet, Romanæ Eccleſiæ civitates invadentem, neceſſitate compulſus, direxit ſuos Miſſos marino itinere cum Apoſtolicis litteris ad excellentiſſimum Carolum, a Deo protectum, Regem Francorum, & Patricium Romanorum, deprecans ejus excellentiam, ut ſicut ejus pater ſanctæ memoriæ Pipinus, & ipſe ſuccurreret, ac ſubveniret ſanctæ Dei Eccleſiæ, & afflictæ Romanorum, ſeu Exarchatus Ravennatium provinciæ, atque plenarias beati Petri juſtitias, & ablatas civitates ab eodem Deſiderio Rege exigeret.* Sed & ipſe perfidus Longobardorum Rex Legationem miſit ad eumdem Carolum Regem, qua ſignificaret, ſe cuncta, quæ ad Sedem Apoſtolicam pertinerent, reddidiſſe. Hæc idcirco, ut eum detineret, ne cum exercitu influeret in Italiam. Sed quæ interea in ipſam Romanam Eccleſiam idem Deſiderius egerit, ab Anaſtaſio ſic accipe:

II. Conatus Deſiderii in Hadrianum Pap.

Interea vero dum per nullam occaſionis verſutiam potuiſſet idem malignus Deſiderius perſuadere antefatum ſanctiſſimum Pontificem ad ſe deducendum, ut antefati Carolomanni Regis filios ungeret; & ipſum almificum Pontificem a charitate, & dilectione ſæpe fati Caroli Magni Regis ſeparare voluiſſet: tunc cum pertinacia, & audacia egreſſus a ſuo palatio cum Aldegiſo proprio filio, & exercitu Longobardorum, deferens ſecum & uxorem, & filios ſæpe dicti quondam Carolomanni, necnon & Autcharium, qui ad eam (ut dictum eſt) fugam arripuerant, huc Romam properare nitebatur ſine conſcientia antedicti Pontificis, dirigens ſuos Miſſos, ſcilicet prænominatum Andream Referendarium, & alios duos cum ſuis Judicibus, ejus adventum denuntiantes. Quibus Romam pervenientibus, præſentatiſque Apoſtolicis obtutibus, tale eis reddidit reſponſum: Quod niſi (ut jam ille promiſit) reddiderit beato Petro civitates illas, quas ſub meo tempore abſtulit, & plenariam parti noſtræ fecerit juſtitiam; nullo modo ſit illi neceſſe fatigationem ſumere: quia minime fieri poteſt, me prius cum illo præſentari.

Suſcipiens vero idem Deſiderius hoc reſponſum, nequaquam exinde repedavit, ſed verſus Romam carpebat iter. Cujus jam adventum appropinquantem recognoſcens ſanctiſſimus ipſe præcipuus Paſtor; aggregans univerſum populum Tuſciæ, & Campaniæ, & Ducatus Peruſini, & aliquantos de civitatibus Pentapoleos, munivit hanc civitatem Romanam, omneſque parati erant, ut ſi ipſe Rex adveniret, fortiter cum Dei auxilio, & beati Petri, fulti orationibus prædicti ſanctiſſimi Præſulis, illi reſiſtere. Tunc Eccleſias beatorum Petri & Pauli fecit exornare, hoc eſt ornamentis nudare *ejus ſanctitas, & cuncta earum cymilia, & ornatus in hanc civitatem Romanam introduci, claudi faciens omnes januas Eccleſiæ beati Petri, & denatus ferris ſupponi, ac muniri juſſit, ut ſi ipſe protervus Rex ſine licentia, & permiſſu Pontificis adveniſſet, minime ad dictam Eccleſiam facultatem introeundi haberet, niſi brachio, ad ſuæ animæ interitum, ipſas confringeret januas.* III.

Dumque hæc omnia diſpoſuiſſet, extemplo facto in ſcriptis anathematis verbo, direxit eidem Deſiderio Regi tres Epiſcopos, IV.

PAGIUS SÆC. VIII Anno Eræ Hiſp. DCCCXI Anno Hegiræ CLVII. inchoato die 11. Novemb. fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6266.

⊙ 16. C. ☽ 14. P. 18. April. Indict. 11.

JESU CHRISTI 773.

HADRIANI PAPÆ. 2.

CONSTANTINI COPRONYMI 54. & 33.

LEONIS IV. 23.

A. C. 773. I.

ANum. I. ad XIII. Bellum Longobardicum crebris in Italiam ad Papam & ad Langobardorum Regem Legationibus directis averti non potuit. Adventarunt hoc anno Legati Caroli Regis Romam, *Georgius Sanctiſſimus Epiſcopus, Gulfardus religioſus Abbas & Conſiliarius, ſeu Albinus Deliciosus ipſius Regis inquirentes, ſi præfatus Longobardorum Rex ſublatas Civitates, & omnes juſtitias Beati Petri reddidiſſet, ſicut falſe in Franciam dirigebat, aſſerens ſe omnia reddidiſſe. Et ſatisfacti ſunt præſentialiter, nihil ab eo redditum fuiſſe,* inquit Anaſtaſius apud Baronium num. V. qui integram ejus narrationem recitat. Epiſcopi *Georgii* Sedes ignoratur, *Gulfardus* ſeu *Vulfardus* Abbas Turonenſi Monaſterio S. Martini præerat, ut liquet ex ſecunda Appendice ad Continuationem Fredegarii. *Albinum* Andreas Ducheſnius in Præfatione ad Opera Alcuini Abbatis a ſe publicata *Flaccum* cognomento *Alcuinum* interpretatur, cui favet Sigebertus in libro de Viris illuſtribus, qui tradit, Alcuinum Impe- *Bellum Longobardicum vitari non potuit.*

ra.

Excommunicatione Deſiderius abſterretar. *pos, id eſt, Euſtratium Albanenſem, Andream Præneſtinum, & Theodoſium Tiburtinæ civitatis, proteſtans cum in eodem obligationis, & execrationis verbo, & adjurans per omnia divina myſteria, ut nullo modo fines Romanorum ſine ejus abſolutione ingredi, atque conculcare præſumeret neque ipſe, neque quiſpiam Longobardorum, ſed nec Autcharius Franco. Suſcepto itaque eodem obligationis verbo per antefatos Epiſcopos ipſe Longobardorum Rex: illico cum magna reverentia a civitate Viterbienſe confuſus, ad propria reverſus eſt.*

Vidiſti, Lector, grande miracolam, ut potuerit excommanicationis vis continere furentem Regem, ejuſque, atque ſaorum impetum coercere, torrentemque exandantem, obice oppoſito, retrorſum convertere. Tanta erar etiam apud impios & injaſtos de eacommunicationis ſententia timor, quæ e Petri
(a) Apoc.4. cathedra, velut Dei throno inſtar (a) fulminis, immitti ſoler magno tonitru.

Hic recitant alii qaoddam edictum ejuſdem Deſiderii Regis de nomine Viterbienſis civitatis, & aliis, quæ cum nullatenus nobis probentar, libenter omittimus: multa enim haber, quæ non conſtant, nec conſtare poſſunt.

V. Quæ autem interea per Legatos, in Gallias a Pontifice miſſos ad Carolum Magnum, facta ſint, dicamus. Etenim ubi idem Carolus miſſos Legatos a Romano Pontifice audivit: non ſtatim de
Secunda legatio Hadriani Pap. ad Carolum Magnum. inferendo bellum Deſiderio Regi conſilium iniit, ſed de legatione ad eam mittenda, quæ cognoſceret, ſi qaæ debebat Apoſtolicæ Sedi (ut per Legatos ſuos ſignificaverat) reddidiſſet. Sed qaid hac ſua legatione Carolus egerit, Anaſtaſius ita tradit: *Poſt hæc* (inquit) *conjunxerunt*, pervenerunt ſcilicet, *ad Sedem Apoſtolicam Miſſi ſæpe dicti Caroli excellentiſſimi Regis Francorum, & Patricii Romanorum, id eſt, Georgius ſanctiſſimus Epiſcopus, Gulfardus religioſus Abbas, & Conſiliarius, ſeu Albinus delicioſus ipſius Regis inquirentes, ſi præfatus Longobardorum Rex ſublatas civitates, & omnes juſtitias beati Petri reddidiſſet, ſicut falſe in Franciam dirigens, aſſerebat, ſe omnia reddidiſſe: & ſatisfacti ſunt præſentialiter, nihil ab eo redditum fuiſſe.*

Quibus referens idem præcipuus Pontifex cuncta quæ geſta erant, eos in Franciam abſolvit remeandos, dirigens cum eis ſuos Miſſos ad præfatum excellentiſſimum Francorum Regem cum Apoſtolicis admonitionum ſyllabis, adjurans eum fortiter, ut ea quæ beato Petro cum ſuo genitore ſanctæ memoriæ Pipino Rege pollicitus eſt adimpleret, & redemptionem ſanctæ Dei Eccleſiæ perficeret, ſed univerſa, quæ ablata ſunt a perfido Longobardorum Rege, tam civitates, quam reliquas juſtitias, ſine certamine reddere B. Petro principi Apoſtolorum faceret.

Ipſi itaque Francorum Miſſi properantes cum Apoſtolicæ Sedis Miſſis, de- VI. Deſiderius durus & obſtinatus.
clinaverunt ad prænominatum Deſiderium: qui & conſtanter eum deprecantes, adhortati ſunt, ſicut illis a ſuo Rege præceptum extitit, at antefatas, quas abſtulerat, civitates pacifice B. Petro redderet, & juſtitias parti Romanorum faceret. Sed minime qaicquam eorum apud eum obtinere valuerunt, aſſerens ſe minime qaicquam redditurum. Accepto itaque reſponſo hoc reverſi ſunt ipſi antefati Miſſi, qui ſubtilius cuncta referentes, & de maligno propoſito prænominati Regis Deſiderii annuntiantes antefato excellentiſſimo & a Deo protecto Carolo Magno Regi: confeſtim idem mitiſſimus, & revera Chriſtianiſſimus Carolus Francorum Rex direxit eidem Deſiderio ſuos Miſſos, id eſt, deprecans; ut eaſdem, quas abſtulerat, redderet civitates, & plenarias parti Romanorum faceret juſtitias, promittens inſuper ei tribui quatuordecim millia auri ſolidorum quantitatem in auro, & argento. Sed neque precationibus, neque muneribus ejus ferociſſimum cor flectere valuit. Nihil enim obtinentes ipſi Miſſi Francorum, ad præfatum ſuum Chriſtianiſſimum regreſſi ſunt Regem. VII.

Tunc aggregans is ipſe a Deo protectus Carolus Magnus Rex univerſorum Regni ſui Francorum exercituum multitudinem, atque ad occupandas Clauſas aliquos ex ſuo exercitu dirigens; ipſe quoque cum plurimis fortiſſimis bellatoribus Francis per montem Ciniſium ad eaſdem appropinquavit Clauſas; & remotus in finibus Francorum cum ſuis exercitibus reſedit. Jam vero dictus Deſiderius, &

PAGIUS ratoris *Delicioſum* appellatum fuiſſe; quo etiam epitheto eum exornat in Chronico ad annum DCCXC. Mabillonius Sæc. IV. Benedict. in Elogio Hiſt. Alcuini cap. 2. num. 26. hanc ſententiam non improbabilem arbitratur: & Baronius in appendice ad annum DCCLXXII. hunc *Albinum* Legatum diverſum ab *Alcuino* non fuiſſe etiam autumat. At in Vita Alcuini ab Auctore fere æquali ſcripta cap. 6. de Alcuino dicitur: *Juſſus ab Eanbaldo Archiepiſcopo* (nempe Eboracenſi) *Succeſſore Elberti* (ſeu Alberti anno DCCLXXX. demortui) *ut ſibi Pallium impetraret ab Apoſtolico, venit Romam. Cumque reverteretur accepto Pallio, habuit Regem Carolum Parmæ Civitate obvium. Quem magnus Rex alloquens ſuaſionibus, & precibus poſtulavit, ut ad ſe poſt expletionem miſſatici in Franciam reverteretur. Noverat enim eum, quia olim a*

Deus Carolo inſtar Cyri præſto fuit.

univerſa exercituum Longobardorum multitudo ad reſiſtendum fortiter, in ipſis Clauſis aſſiſtebant, quas fabricis, & diverſis materiis munire niſi ſunt. Quis ſperaret umquam ejuſmodi Clauſas inſtar Thermophylarum, vel Caſpiarum portarum adeo munitas irrumpi potuiſſe per Francos, obice præſertim tanto Longobardorum exercitu? At nihil impoſſibile vel difficile illi, quem Deus exercituum antecedit. Carolo enim Chriſtianiſſimo Francorum Regi, tamquam Cyro, Deus ad res arduas, magnaſque viam ſemper aperuit, cum vindicem ipſe egit Eccleſiæ, id illi præſtans, quod fuerat eidem Cyro pollicitus, dicens (a): *Subiiciam ante faciem ejus gentes & dorſa Regum vertam, & aperiam coram eo januas & portæ non claudentur: Ego ante te ibo, & glorioſos terræ humiliabo, portas æreas conteram, & vectes ferreos confringam.* Ita plane Deus oſtia patefecit Alpina, adaperiens manu ſua januas clauſas. Illud etiam præſtans, quod ait per Moyſem: (b) *Nullus ſtabit contra vos, terrorem veſtrum atque formidinem dabit Dominus Deus veſter ſuper omnem terram quam calcaturi eſtis.* Sed quomodo iſta facta ſint, ex eodem auctore Anaſtaſio audiamus, qui ait:

(a) Iſai. 45.

(b) Deut. 25.

VIII. *Carolus Magnus iterum legatos mittit ad Deſiderium Regem.*

At vero qua hora prænominatus Chriſtianiſſimus Francorum Rex ad eaſdem appropinquavit Clauſas: illico ſuos denuo Miſſos ad præfatum direxit Deſiderium, deprecans ſicut pridem, ut quantitatem prædictorum ſolidorum ſuſciperet Rex, & eaſdem pacifice redderet civitates: ſed nequaquam penitus acquieſcere voluit. Et dum in tanta duritia protervus ipſe permaneret Deſiderius Rex: cupiens antedictus Chriſtianiſſimus Francorum Rex pacifice juſtitias B. Petri recipere, direxit eidem Longobardorum Regi, ut ſolummodo tres obſides Longobardorum Judicum filios illi tradidiſſet pro ipſis reſtituendis civitatibus, & continuo ſine ulla inferta militia, aut commiſſo prælio ad propria cum ſuis Francorum exercitibus reverteretur. Sed neque ſic valuit ejus malignam mentem flectere.

Unde omnipotens Deus conſpiciens ipſius maligni Deſiderii iniquam perfidiam, & intolerabilem proterviam, dum vellent Franci alio die ad propria reverti, miſit terrorem & validam trepidationem in cor ejus, atque filii ipſius Adelgiſi ſcilicet, & univerſorum Longobardorum, & eadem nocte dimiſſis propriis tentoriis, atque omni ſupellectile, fugam omnes generaliter, nemine eos perſequente, arripuerunt. Quod cernentes exercitus Francorum perſecuti ſunt eos, & plures ex eis interfecerunt: ipſe vero Deſiderius quantocyus cum ſuis Judicibus, & multitudine Longobardorum ſe intra civitatem Ticinum recludi ſtuduit. Et muniens muros ipſius civitatis ad reſiſtendum Francorum exercitibus, & propriam defendendam civitatem cum ſuis Longobardis ſe præparavit. Aldegiſus vero ejus filius aſſumens ſecum Autcharium Francum, & uxorem, atque filios ſæpe dicti Carolomanni, in civitatem, quæ Verona nuncupatur, pro eo, quod fortiſſima præ omnibus civitatibus Longobardorum eſſe videretur, ingreſſus eſt.

Fuga miraculoſa Longobardorum.

IX. *Porro Longobardi reliqui diſperſi in proprias reverſi ſunt civitates. Nam Spoletini & Reatini, & aliquanti eorum utiles perſonæ, antequam Deſiderius, & Longobardorum ejus exercitus ad * Clauſas pergerent, illi ad beatum Petrum confugium facientes, prædicto ſanctiſſimo Hadriano Papæ ſeſe tradidere, & in fide ipſius principis Apoſtolorum, atque prædicti ſanctiſſimi Pontificis jurantes, more Romanorum, tonſurati ſunt.* Erat hoc ſignum defectionis a Longobardis, cum quis more Longobardorum crines ſolutos habens, eoſdem more Romano capillos attonderet. Pergit auctor:

** Cloſas*

Spoletini & Reatini ſeſe dant Romanæ Eccleſiæ.

Etiam & reliqui omnes ex eodem Ducatu Spoletino inhianter deſiderabant ſe tradere in ſervitium beati Petri, ſanctæque Romanæ Eccleſiæ, ſed metuentes ſuum Regem, hoc nequaquam auſi ſunt perpetrare. Unde dum a Clauſis fugam arripuiſſent, omnibuſque exinde de diverſis civitatibus Ducatus Spoletini reverſis, confeſtim generaliter ad almificum Pontificem confluentes advenere, ejuſque provoluti pedibus, obnixe ter ſanctam ipſius beatitudinem deprecati ſunt, ut eos in ſervitium beati Petri, ſanctæque ejus Romanæ Eccleſiæ ſuſciperet, & more Romano tonſurari faceret.

X. *Quos ſuſcipiens, profectus eſt cum eis in Eccleſiam beati Petri: & omnes unanimiter a magno uſque ad parvum ſub indiculo ſacramenti jurejurando promiſere eidem domuo Apoſtolico in ſervitio ejuſdem antedicti Vicarii ipſius ſanctiſſimi Hadriani Papæ, atque omnium ſucceſſorum ejus Pontificum fideliter permanſuros cum filiis, & cuncta eorum gene-*

Sponte populi ſe dant Romano Pontifici.

PAGIUS *Magiſtro ſuo ad ipſum directus fuerat.* Quare Alcuinus quidem ante annum DCCLXXXI. quo Romam ab Eanbaldo miſſus eſt ab Albereto hujus Deceſſore ac ipſiuſmet Magiſtro, venerat in Franciam, ſed ibi moram non fecerat, multoque minus Legatione a Carolo Rege cohoneſtatus fuerat. Primus itaque Alcuini acceſſus in Franciam, quo a Carolo vocabatur, contigit anno DCCLXXXII. ut ibidem oſtendemus. Baronius in Appendice ad annum DCCLXXII. refert *Alcuini* Epiſtolam ad Hadrianum Papam datam, quæ inter ejus Epiſtolas ordine eſt XXXVI. Ea ſe ejus orationibus commendat, ſignificatque *Carolum* Regem

*neratione. Tunc poſt præſtitum ſacramentum, omnes more Romanorum tonſurati ſunt. Et confeſtim ipſe ter beatiſſimus bonus Paſtor & Pater cum omnibus exultans, conſtituit eis Ducem, quem ipſi propria voluntate tunc ſibi elegerunt, ſcilicet Gildebrandum nobiliſſimum, qui prius cum reliquis ad Apoſtolicam Sedem confugium fecerat, & ita Deo annuente, prædictum Ducatum Spoletinum, generaliter ſine certamine idem præcipuus Pontifex, ſub jure, & poteſtate beati Petri ſubjugavit. Sed & omnes habitatores tam Ducatus Firmani, & Anconitani, ſimulque & de caſtello * Fulginatis, & ipſi dum a * Clauſis fugientes reverſi ſunt, ad præfatum ſanctiſſimum Pontificem concurrentes, ejus ter ſe beatitudini tradiderunt. Præſtitoque ſacramento, in fide & ſervitio beati Petri, atque ejus Vicarii antefati almifici Hadriani, ſucceſſorumque ejus Pontificum fideliter permanſuros, more Romanorum tonſurati ſunt.*

* Felicitatis

* Cluſis.

XI. Carolus potitur civitatibus Tranſpadanis.

At vero ſæpe fatus Chriſtianiſſimus Carolus Francorum Rex movens ſe cum ſuis generalibus exercitibus, atque ad Papiam perveniens civitatem, eam ex omni parte circumdans vallavit, dirigenſque continuo in Franciam, ibidem apud Papiam adduci fecit ſuam conjugem excellentiſſimam Hildegardam Reginam, & nobiliſſimos filios. Et dum cognoviſſet fugam arripuiſſe Veronam prænominatum Aldegiſum, relinquens plurimam partem ex ſuis exercitibus Papiæ: ipſe quoque cum aliquantis fortiſſimis Francis, in eamdem Veronam properavit civitatem: & dum illuc perveniſſet, protinus Autcharius, & uxor, & filii prænominati Carolomanni propria voluntate eidem benigniſſimo Carolo Regi ſe tradidere: eoſque recipiens ejus excellentiam, continuo repedavit Papiam, idemque confeſtim dirigens cunctos exercituum bellatorum, comprehendit diverſas civitates Longobardorum ultra Padum conſtitutas, ſuæque redegit poteſtati. Hactenus res anni hujus, & ſequentis uſque ad Paſchale tempus, quo idem Carolus Magnus, relicto exercitu in obſidione Papiæ, Romam profectus eſt. Dum vero ait Anaſtaſius, a tempore obſidionis uſque ad adventum in Urbem interceſſiſſe ſex menſium ſpacium, plane ſignificat ad finem Octobris menſis contigiſſe adventum ejuſdem Caroli in Italiam.

Habes ex his plura, Lector, quibus ſuppleas jejunos admodum Francorum Annales: & quæ ſummatim nimis perſtringuntur in vita ipſius Caroli Magni, ubi pauca tantum de his omnibus narrata invenies verbis iſtis: *Inde ex Areſtallio perrexit ad hiemandum in Theodonis Villo; ibi venit ad eum Miſſus domni Apoſtolici Hadriani Petrus per mare Arelatum, & inde per terram. Et invitavit glorioſum Regem, & Francos ejus pro divino ſervitio, & juſtitia S. Petri, contra Deſiderium Regem, & Longobardos. Et ideo maritime venit, quod Romanis clauſa fuerant via a Longobardis. Et præcellentiſſimus Rex ſumpto conſilio una cum Francis quid ageret promiſit, ſe auxilium Romanis præbiturum. Tenuit eum Francis generaliter Synodum in * Geneva civitate, ibique exercitum dividens, perrexit ipſe per montem Cinisium: miſitque Bernardum avunculum ſuum per montem Jovem cum aliis ejus fidelibus: & tunc ambo exercitus ad Clauſas ſe conjunxerunt. At Deſiderius Rex obviam venit domno Carolo Regi. Domnus vero Carolus una cum Francis caſtrametatus eſt ad eaſdem Clauſas, miſitque ſcaras ſuas per montana. Hoc ſentiens Deſiderius, Clauſas reliquit & domnus Rex Carolus una cum Francis, auxiliante Domino, & intercedente B. Petro, ſine læſione, vel aliqua conturbatione, Clauſis apertis, Italiam intravit, & Papiam uſque pervenit.* Et inferius: *Domnus vero Carolus Rex, obſeſſa Papia, Deſiderium Regem ibi incluſit, & ibi Natale Domini celebravit, & Paſcha Romæ.* Hæc ibi. Sed quæ interim acciderint, dum in hac eſſet expeditione

XII. Res geſtæ ſummatim collectæ.

* Geneva Gebenna

PAGIUS

gem ad eum Angilbertum Legatum mittere; ſed Epiſtola illa non eſt gratulatoria, aut initio Pontificatus Hadriani ſcripta, ut ex ejus lectione apparet, eaque Angilberti Legatio anno DCCXCIV. obita, ut ibidem videbimus. Plates vero fuiſſe Albinos, certum eſt.

II. *Carolus Rex Ticinum longa obſidione premit.*

Caroli Regis Legatos in Franciam redeuntes, comitati ſunt Apoſtolici Nuncii, qui cum eidem Regi ſignificaſſent quæ geſta fuiſſent a *Deſiderio*, ſtatim miſit ad eundem Legatos, *deprecans ut eaſdem, quas abſtulerat, pacifice redderet Civitates, & plenarias parti Romanorum faceret juſtitias*, inquit Anaſtaſius, qui addit, Carolum, cum nihil a Deſiderio obtinere poſſet, *univerſam Regni ſui Francorum exercituum multitudinem ad occupandas clauſas ex eodem ſuo exercitu* direxiſſe. Deſiderius fugam capiens Ticinum venit, & ad eam Civitatem defendendam, ſe ſe præparavit. *Adalgiſus* vero ejus filius Veronam præ omnibus Civitatibus Longobardorum fortiſſimam tuendam ſuſcepit. Verum *Carolus* Ticinum ſeu Papiam omni ex parte vallavit, cumque Veronam properaſſet, poſtquam Aldegiſus ex ea aufugiſſet, eam ſuæ poteſtatis fecit, & *continuo repedavit Papiam. Et dum per ſex menſium ſpatium ipſe Francorum Rex Papiæ demoraretur in obſeſſione ipſius Civitatis magnum deſiderium habens ad limina Apoſtolorum properandi, Romam per Tuſciæ partes properavit, ita feſtinanter adveniens, ut in ipſo Sabbato Sancto ſe liminibus præſentaret Apoſtolicis.* Paſcha anno ſequenti die III. menſis Aprilis celebratum, ideoque Ticinenſis obſidio currenti circa menſem Octobrem inchoata, ut recte notavit Baro-

ne Carolus, his verbis ibi narrantur:

XIII. *Et dum pro defenſione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Carolus ibi intenderet: dimiſſa Marca, & contra Saxones nulla fæderatione ſuſcepta, ipſi Saxones cum magno exercitu exierunt ſuper confinia Francorum, perveniuntque ad caſtrum, quod dicitur Barinburg. Confiniales vero hac de cauſa ſoliciti, caſtellum ingrediuntur, & defendunt. Gens autem Saxonum cum ſæviret de foris, & incendio cuncta cremaret, venit ad quandam baſilicam in loco, qui dicitur* * *Friedißar, quam ſanctæ memoriæ Bonifacius Martyr conſecraverat, & per ſpiritum prophetiæ prædixerat, quod numquam incendio cremaretur.*

* Fritzlar vel Furſlar

Et cœperunt Saxones cum nimia intentione adverſus eamdem certare baſilicam, quemadmodum eam quolibet ingenio cremare potuiſſent. Dum hæc agerentur, apparuerunt quibuſdam Chriſtianis qui erant in caſtello, ſimiliter & quibuſdam Paganis, qui in ipſo aderant exercitu duo juvenes in albis, qui ipſam baſilicam ab igne protegebant; & propterea ibidem non potuerunt neque interius, neque exterius ignem accendere, nec aliquod damnum inferre baſilicæ, ſed nutu divinæ Majeſtatis pavore perterriti in fugam

Saxones fruſtra laborant Eccleſiam incendere.

PAGIUS ronius num. XV. Annaliſta Metenſis de iſta Ticini obſidione ait: *Deſiderio incluſo, ipſam Civitatem Rex obſedit, ibique in ipſa caſtra Domnus Rex Natalem Domini celebravit.* In Excerptis Chronici S. Vincentii de Vulturno apud Ducheſnium Tom. III. Script. Franc. pag. 693. menſis quo Carolus Papiam adventavit his verbis notatur; *Super Papiam Rex advenit tempore Adriani Papæ menſe Junio.*

III. *Annus II. belli Saxonici.* Ad num. XIII. Eſt hic ſecundus annus belli *Saxonici* a Baronio ex Eginhardo in Annalibus accurate recitati. Poſt victoriam de Saxonibus anno ſuperiori reportatam S. *Lebuinus*, ſeu *Liafwinus* mox Davenriam reverſus eſt, &, ut teſtatus Altfridus in Vita S. Liudgeri, *reædificavit Eccleſiam, quæ fuerat combuſta* (ſc. a Saxonibus) *& more ſolito non ceſſabat documenta ſalutis impendere gregi, quoad uſque Paſtori Summo dilectam redderet animam, & defunctus in eadem eſt Eccleſia ſepultus.* Idem refert Hucbaldus Monachus in S. Lebuini Vita, aitque ejus mortem contigiſſe *pridie Idus menſis Novembris.* Addit Altfridus: *iterum impii Saxones vaſtaverunt locum illum* (nempe Davenriam ad Iſalam fluvium poſitam) *& ſuccenderunt Eccleſiam, corpuſque ejus per tres dies quæſierunt, nec invenire potuerunt.* Vivebat tunc *Sanctus Gregorius* Abbas & Rector Ultraiectenſis, qui anno DCCLXXVI. mortalitatem explevit, ideoque tam Lebuini mors, quam ejus Eccleſiæ combuſtio ante illum Chriſti annum contigere. Baronius qui non animadverterat Acta *Sancti Suidberti* ſuppoſita fuiſſe a Pſeudo-Marcellino, anno DCXC. num. VIII. numerat eum inter ſocios S. *Suidberti*, annoque DCXCVII. num. IX. eo eodem refert *Lebuinum* eo anno Martyrio prope Gandavum coronatum fuiſſe. Verum impoſtor iſte *Lebuinum* Patronum Daventriæ confundit cum *Levino* Gandavenſium Patrono, qui Scotia propinquiſque relictis Gandavum venit & copioſam hominum multitudinem ad Chriſti fidem convertit, ac tandem tertio milliario a Gandavo obtruncatus eſt anno ſexcenteſimo quinquageſimo primo, qui triceſimus nonus fuit ante Willibrordi in Franciam adventum, ut eo anno oſtendit Cointius. Certe vetus Auctor Vitæ Sancti Liudgeri a Browero ſub Othelgrini nomine publicatus, ait; *Venit & alius homo Sanctus Liafwinus nomine, ex Anglorum gente, Domino vocante, adductus, petiitque a Gregorio* (Rectore Ultrajectenſi) *demonſtrari ſibi locum divinitus commendatum. Gaviſus ille de Divina Clementia direxit eum in confinium Francorum & Saxonum, juxta fluvium Iſalam ad locum, qui dicitur Daventre dans ei comitem & cooperatorem Verbi Dei ſervum Domini Marchellum, & ipſum ex Anglorum genere a Sancto Vuillibrordo a pueritia nutritum.* Quod etiam diſerte tradit Altfridus in Vita ejuſdem Sancti Liudgeri. Sub nomine hujus Marchelli, ſeu Marcellini pueri ſanctis moribus imbuti Pſeudo-Marcellinus Acta S. Suidberti commentus eſt, ut jam ſuo loco inſinuavimus. Loquitur etiam Baronius de S. *Lebuino* anno DCCLXXVIII. num. XI. ſed ex Actis fabuloſis, ut ibidem videbimus.

Ad hunc uſque annum *Sanctus Liudgerus* ſtudiorum cauſa Eboraci commoratus eſt annis tribus & menſibus ſex, indeque relicto Alcuino ſuo Præceptore in Anglia Ultraiectum ad S. Gregorium Abbatem rediit, ut Altfridus in Vita S. Liudgeri literis mandavit: *Gregorius & parentes ejuſdem Liudgeri quandoque precibus victi, direxerunt eum ad præfatum Magiſtrum Eboraicæ Civitatis Anglorum præbentes quæ illi opus erant in via, quem Magiſter illuſtris Alchuinus cum magno ſuſcepit honore. Suſceptus itaque Liudgerus, erat conſueto more omnibus charus, eo quod eſſet ornatus moribus bonis, & ſtudiis Sanctis, & manſit ibi annis tribus & menſibus ſex proficiens in doctrinæ ſtudia.* Paulo poſt; *directus itaque Liudgerus proſpero curſu pervenit ad patriam ſuam bene inſtructus, habens ſecum copiam librorum, eratque patri Gregorio & cæteris tanto dignior & acceptior, quanto fuit & in Monaſtico eruditionibus illuſtrior. Diaconus vero, qui venerat cum eo, juxta diſpoſitionem Magiſtri Alchuini auctus benedictionibus perrexit Romam, iterum reverſurus, qui etiam poſt ea cum Alchuino venit in Galliam in ordine Presbyterii.* Iſto Altfridi loco utitur Cointius hoc anno, num. XV. ut oſtendat, *Albinum* illum, quem Carolus Rex hoc anno Legatum ad Hadrianum Papam miſit, diverſum eſſe ab Albino, Alcuino etiam appellato; cum is in Anglia remanſerit, quando Sanctus Liudgerus hoc anno in patriam ſuam rediit; Sed validiori argumento id mox demonſtravimus.

IV. *S. Liudgerus diſcipulus fuit Alcuini.*

Miraculis *Sancti Rudberti* Epiſcopi Salzborgenſis in Baioaria crebreſcentibus, *anno Incarnationis Domini DCCLXVII.* ut legitur apud Anonymum, quem Henricus Caniſius Tom. VI. publicavit. *Virgilius Epiſcopus cœpit ædificare Eccleſiam mira magnitudinis apud Saltzburg, Indict. VII. Anno* vero *DCCLXXIII. dedicata eſt primo Eccleſia Sancto Rudberto a S. Virgilio Epiſcopo anno XXVI. Regni Taſſilonis Ducis. Eodem anno tranſtulit idem Epiſcopus Sanctum Rudbertum, & duos ejus Capellanos B. Kunialdum atque Giliſarium, nempe VIII. Kalend. Octob. qua dies Officiis Dedicationis Eccleſiæ in tantum occupata eſt, ut huic celebrationi ejus plene nequeat deſervire.*

V. *Tranſlatio reliquiarum S. Rudberti, & Sedis Salzburgenſis.*

gam converſi ſunt, nemine perſequente. Inventus eſt autem poſtea unus ex iiſdem Saxonibus mortuus juxta ipſam baſilicam genibus curvis, acclivus ſupra pedes, habens ignem, & ligna in manibus, ve- lut ore flando eamdem baſilicam igni tradere voluiſſet. Hæc ibi, quibus divina providentia eluxit, quæ ſuper res Caroli invigilaret, dum ipſe quæ Dei ſunt ageret. Qui igitur anno ſuperiori, dum idoli templum ſterneretur, aquam inſperatam divinitus dedit, hoc anno vim ignis, ne incenderetur ſancta Eccleſia, impedivit, ubique mirabilis Deus in omnibus operibus ſuis,

Sep.

PAGIUS re. Sed loco *Indict.* VII. reponenda *Indict. V.* Electus eſt dies XXIV. Septemb. ad hanc Tranſlationem faciendam, quia licet in eam feria ſexta incideret, ſolemnis tamen erat ob Dedicationem illius Eccleſiæ. Cum Sanctorum pignoribus tranſlata quoque Sedes Epiſcopalis. *Virgilius* enim ex Anteceſſorum more Pontificalem Cathedram habuit in Monaſterio Sancti Petri, ſed illam hoc anno tranſtulit in Eccleſiam a ſe conditam, cui nomen inditum *Sancti Rudperti*, Curam hactenus Cleri, Monachorumque ſimul geſſerat, utroque, cum Epiſcopi, tum Abbatis, titulo *gaviſus*. Sede autem Epiſcopali in novam Sancti Rudperti Baſilicam tranſlata, munus Abbatiale tranſmiſit in *Bertricum*, ut prodit Hundius in Epiſc. Salitzburg. Cointius, qui hoc anno num. XXIV. de iſta Tranſlatione verba facit, dicit *Rudpertum* quieviſſe in Eccleſia S. Petri per annos CL. quia ſc. exiſtimavit, mortem ejus contigiſſe anno DCXXIII. Verum eam pertinere ad annum DCCXVIII. ſuo loco demonſtravimus, & vulgarem illam opinionem amplius defendi non poſſe oſtendimus.

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	CONST. COPRON. IMP. ANNUS
774.	3.	34.

I. SEptingenteſimus ſeptuageſimus quartus duodecima Indictione annus feliciſſimus Romanæ illuxit Eccleſiæ, quo penitus liberatur a duriſſimo jugo & diriſſimo ſceptro Regum Longobardorum, quibus diu multumque afflictata mœruerat, ut illud propheticum ei fuerit occinendum (a): *Conſurge, conſurge: induere fortitudine tua Sion, induere veſtimentis gloriæ tuæ Hieruſalem civitas Sancta. Jugum enim oneris ejus & virgam humeri ejus, & ſceptrum exactoris ejus, ſuperaſti ſicut in die Madian.* Cum contra hoſtes tuos abſque exercitu tuo pugnaverit Dominus, & diſſipaverit inimicos tuos. Sed quomodo iſta ſe habuerint, quæ collecta ſunt ab Anaſtaſio, ſcripta vero ab hujus temporis ſcriptore demonſtrant, quæ ſic ſe habent:

(a) Iſai. 52.

II. *Dum per ſex menſium ſpatium Carolus Magnus apud Papiam demoraretur in obſidione ipſius civitatis: magnum deſiderium habens ad Limina Apoſtolorum properandi, conſiderans quod & ſacratiſſimum Paſcha appropinquaſſet: tum tollens ſecum diverſos Epiſcopos, Abbates etiam & Judices, Duces, & Graphiones cum plurimis exercitibus, huc Romam per partes Tuſciæ properavit; ita feſtinans, & adveniens, ut in ipſo Sabbato ſancto ſe Liminibus præſentaret Apoſtolicis. Cujus adventum audiens antedictus beatiſſimus Hadrianus Papa, quod ſic repente ipſe Francorum advenerit Rex in magnum ſtuporem, & extaſim deductus, direxit in ejus occurſum univerſos Judices ad fere triginta milliaria ab hac Romana Urbe in locum, qui vocatur, Novas, ubi eum cum bandoris, ſive bandis, hodie bandera dicta, militari ſigno, ſuſceperunt. Et dum appropinquaret uno fere milliario a Romana Urbe direxit univerſas ſcholas militiæ una cum patronis, ſimulque & pueris, qui ad diſcendas litteras pergebant, portantes omnes ramos olivarum, laudeſque omnes canentes, cum acclamationum earumdem laudum vocibus ipſum Francorum ſuſceperunt Regem; obviam illi ejus ſanctitas dirigens venerandas Cruces, id eſt, ſigna (ſicut mos eſt) Exarchorum, aut Patriciorum Romanorum.*

Carolus Magnus Romam venit.

III. *Qua hora eaſdem ſanctiſſimas Cruces, ac ſigna ſibi obviam adveniſſe conſpexit, deſcendens de equo, in quo ſedebat, ita cum ſuis Judicibus ad beatum Petrum pedeſtris properare ſtuduit. Quum quidem antedictus almificus Pontifex diluculo ſurgens in eodem Sabbato ſancto, cum univerſo clero, & populo Romano ad beatum Petrum properavit ad ſuſcipiendum eumdem Francorum Regem, & in gradibus ipſius Apoſtolicæ aulæ cum eum clero ſuo præſtolatus eſt. Conjungente vero eodem excellentiſſimo, ac benigniſſimo Carolo Rege, omnes gradus ſigillatim ejuſdem ſanctiſſimæ beati Petri Eccleſiæ deoſculatus eſt: & ita ad prænominatum pervenit Pontificem, ubi in atrio ſuper gradus juxta fores Eccleſiæ adſiſtebat; eoque ſuſcepto, mutuoque ſe amplectentibus, tenuit idem Chriſtianiſſimus Carolus Rex dexteram manum antedicti Pontificis, & ita in eamdem venerabilem aulam B. Petri Principis Apoſtolorum ingreſſi ſunt, laudem Deo, & ejus excellentiæ decantantes*

Pedeſtri Carolus venit ad S. Petrum.

Quid in ingreſſu baſilicæ Carolus fecerit.

PAGIUS SAC VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXII. Anno Hegiræ CLVIII. inchoato die 10. Novemb. fer. 5. A. C. 774.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6267.

☉ 27. B. ☽ 25. P. 3. April. Indict. 12.

JESU CHRISTI 774.

HADRIANI PAPÆ 3.

CONSTANTINI COPRONYMI 33. & 34.

LEONIS IV. 24.

I. Prima profectio Romana Caroli.

ANnum. I. ad X. *Carolus* votorum ſolvendorum ac fundendæ orationis cauſa Romam quater tantum profectus eſt, ut tradit Eginhardus in ejus *Vita*, hoc videlicet anno, iterum anno DCCLXXXI. deinde an. DCCLXXXVII. denique anno octingenteſimo, ut ſuis locis videbimus. Hoc anno illuc adventavit *Sabbato Sancto*, ut docet Anaſtaſius, cujus integram narrationem Baronius exhibet. *Quarta feria* Adrianus Papa paterno affectu Carolum Regem adhortatus eſt, ut *adimpleret in omnibus ipſam promiſſionem, quam in Francia in loco, qui vocatur Cariſiacus, facta eſt*, ipſeque Carolus *aliam Donationis promiſſionem, ad inſtar anterioris*, ſcribi juſſit *per deſignationem confinium*, inquit Anaſtaſius, *a Lunis cum inſula Corſica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Verſeto, deinde in Parma, deinde in Rhegio, & exinde in Mantua, atque monte Silicis, ſimulque & univerſum Exarchatum Ravennatenſium, ſicut antiquitus erat, atque Provincias Venetiarum, & Hiſtriam, nec non & cunctum Ducatum Spoletinum & Beneventanum.* Conſtat vero ex Epiſtolis Hadriani Papæ, *Carolum* Civitatibus ac Provinciis, quas Pippinus pater Apoſtolicæ Sedi conceſſerat, plurimas addidiſſe, ſed hæ nec omnes ſimul, nec hoc anno datæ ſunt. Currenti enim anno Donationi a Pippino patre factæ ſuperaddidit *Ducatum* duntaxat *Spoletanum*, de quo Hadrianus Pontifex meminit in Epiſtolis ante annum DCCLXXXI. Carolo directis, ut videre eſt in Codice Carolino. Neque enim ſermonem ullum habet præterea niſi de Pentapoli & Exarchatu Ravennatenſi, ſeu de Donatione a Pippino patre facta, & de patrimoniis Sabinenſi, atque aliis in Corſica, in partibus Tuſciæ, Spoleti, ac Beneventi, & in territorio Neapolitano, quæ quidem

tantes, univerſus clerus, & cuncti religioſi Dei famuli extenſa voce acclamantes: Benedictus qui venit in nomine Domini, &c.

Inſignis pietas Caroli M. Sicque cum eodem Pontifice ipſe Francorum Rex, ſimulque omnes Epiſcopi, Abbates, & Judices, & univerſi Franci, qui cum eo advenerant, ad Confeſſionem beati Petri appropinquantes, ſeſeque proni ibidem proſternentes, Domino noſtro omnipotenti, & idem Apoſtolorum principi propria reddidere vota, glorificantes divinam potentiam in ea, quod talem eis per interventionem ſuffragia ejuſdem principis Apoſtolorum concedere juſſit victoriam. Expleta vero eadem oratione, obnixe deprecatus eſt idem Francorum Rex antedictum almificum Pontificem, ſibi licentiam tribui Romam ingrediendi ad ſua orationum vota, per diverſas Dei Eccleſias perſolvenda. Et deſcendentes pariter ad corpus beati Petri tam ipſe ſanctiſſimus Papa, quamque antefatus excellentiſſimus Francorum Rex cum Judicibus Romanorum, & Francorum, ſeſeque mutuo per ſacramentum munientibus, ingreſſus eſt Romam continuo cum eodem Pontifice ipſe Francorum Rex cum ſuis Judicibus, & populo. In eodem Sabbato ſancto in baſilicam Salvatoris juxta Lateranas pariter ſunt ingreſſi. Ibidem ipſe excellentiſſimus Rex manſit cum omnibus ſuis quouſque ſancti baptiſmatis ſacramentum antedictus ter beatiſſimus Pontifex celebravit: & ita poſtmodum ad beatum Petrum ipſe excellentiſſimus repedavit Rex.

V. Altera vero die, illuceſcente * Domini ſancta, in ipſa ſanctiſſima Paſchali feſtivitate direxit diluculo ipſe ſanctiſſimus Præſul cunctos Judices, & univerſa obſequia militiæ ad eumdem Regem, qui cum magno honore eum ſuſcipientes, ad Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis ad præſepe properarunt cum omnibus, qui cum eo advenerant Francis, ibique Miſſarum ſolemnibus celebratis, perrexit idem Rex cum prænominato Pontifice in Lateranenſe Patriarchium: illicque ad menſam Apoſtolicam pariter epulati ſunt. * Dominico. Res geſtæ Caroli Romæ.

Alia vero die ſecunda feria ſimili modo in Eccleſia beati Petri more ſolito ipſe conſpicuus Pater, & egregius Pontifex Miſſarum ſolemnia celebrans, Deo omnipotenti, & præfato Carolo excellentiſſimo Re-

PAGIUS dem patrimonia, ut diſerte de Sabinenſi legitur in Epiſtola LXIX. Cod. Carol. pro luminariorum concinnationibus atque alimoniis pauperum, conceſſa fuerant, ut pluribus probat Cointius hoc anno num. VI. & ſeqq. [1]

II. Carolus cum laudibus Romæ ſuſceptus. Anaſtaſius quam honorifice Carolus Romæ ſuſceptus fuerit, his verbis narrat: *Cujus adventum audiens Beatiſſimus Hadrianus Papa, quod ſic repente ipſe Francorum advenisset Rex, in magno ſtupore & extaſi deductus, direxit in ejus occurſum univerſos Judices ad fere triginta millia ab hac Romana Urbe in locum, qui vocatur Novas, ubi eum cum bandora* (id eſt cum vexillo) *ſuſceperunt. Et dum appropinquaſſet fere unius milliario a Roma Urbe, direxit univerſas ſcholas militiæ una cum patronis, ſimulque & pueris, qui ad diſcendas litteras pergebant, deportantes omnes ramos palmarum atque olivarum, laudeſque omnes canentes, cum acclamatione earundem laudum vocibus ipſum Francorum ſuſceperunt Regem; obviam illi ejus Sanctas direxit venerandas Cruces, id eſt, ſigna, ſicut mos eſt ad Exarchum aut Patricium ſuſcipiendum, eum cum ingenti honore ſuſcipi fecit.* Dum Romæ Carolus eſſet, *ſecunda feria* (Paſchatis ſcilicet) *ſimili modo in Eccleſia Beati Petri more ſolito, ipſe conſpicuus Pater & egregius Pontifex Miſſarum ſolemnia celebrans, Deo Omnipotenti & præfato Carolo excellentiſſimo Regi Francorum & Patricio Romanorum, LAUDES reddere fecit.* Quando Imperatores Romani creabantur, imagines eorum in Provincias deferebantur, ac in celebrioribus ceremoniis, illorum *Laudes* magna populorum lætitia acclamabantur: quod innumeris exemplis oſtendi poſſet. Paulus Diaconus lib. 3. de Geſt. Langobard. cap. 15. de inauguratione Mauricii loquens ait: *Mauricius indutus purpura, redimitus Diademate ad Circum*

NOTÆ [1] HIc vides a Pagio *Caroli* M. donationem, prout ab Anaſtaſio in Vita Hadriani I. per deſignationem confinium deſcribitur, recenſeri, nec in mentem ei veniſſe, ut de ſubleſta fide dubitaret. Hinc mirari certe licet, cur inventus ſit unus, qui hunc Anaſtaſii locum, interpolatum fuiſſe, aperte ſcripſerit: *quum donationi tam ampla ac magnifica* (ejus verba ſunt) *quæ omnem fere Italiam complexa fuiſſet, adverſentur Hiſtoria, & monumenta quæque veteris ævi. Prodiiſſe autem commentum iſtud ſæculo tantum undecimo, juſta ſuſpicandi ratio eſt: tunc enim Normannis conſentientibus, Romani Pontifices jus ſibi quæſierunt in Beneventanum Ducatum, qui poſtea evaſit regnum Neapolitanum.* Hæc ille audacter, & fidenter. At hic idem Anaſtaſium Bibliothecarium, Mediolani edendum an. 1723. cum aliis codicibus collatum curavit, & hunc locum edidit, nihil falſi, aut commenticii in eo ſuſpicatus. Editiones omnes Anaſtaſii, quotquot hactenus prodierunt, ita habent. His adde Hadriani vitam, quæ in Cod. Reginæ Svecorum alias 345. nunc 1964. ſæculo X. ut ex ſpecimine characteris conſpicitur, exarato habetur, ubi pag. 84. diſerte hæc leguntur: *Id eſt a Lunis cum Inſula Corſica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, id eſt in Verceta, deinde in Parma, deinde in Regio, & exinde in Mantua, atque Monte ſilicis ſimulque & univerſum Exarchatum Ravennatium ſicut antiquitus erat, atque Provincias Venetiarum & Iſtria, nec non & cunctum Ducatum Spolitinum, ſeu Beneventanum. Factaque eadem donatione, & propria ſua manu &c.* Adde quod hæc eadem verba leguntur in Donatione *Ottonis* I. Imperatoris, cujus autographum in arce S. Angeli adhuc aſſervatur. Quonam igitur pacto hæc ad figmenta ſæculi XI. amandari poſſunt? De Beneventano Ducatu Apoſtolicæ Sedi collato, vide, quæ ad an. 787. adnotabimus. GEORGIUS

Regi Francorum, & Patricio Romanorum laudes reddere fecit. Tertia vero die (juxta ut mos eſt,) in Eccleſia beati Pauli Apoſtoli Miſſas eidem Regi fecit.

At vero quarta feria prænominatus Pontifex cum ſuis Judicibus tam cleri, quam militiæ in Eccleſia beati Petri Apoſtoli pariter cum eodem Rege ad colloquendum ſe conjungens, conſtanter eum deprecatus eſt, atque admonuit, & paterno affectu adhortari ſtuduit, ut promiſſionem illam, quam ejus ſanctæ memoriæ genitor Pipinus Rex, & ipſe præcellentiſſimus Carolus cum ſuo germano Carolomanno una cum omnibus Judicibus Francorum fecerat beato Petro, & ejus Vicario ſanctæ memoriæ domno Stephano juniori Papæ quando in Franciam perrexit pro concedendis diverſis civitatibus, ac territoriis iſtius Italiæ provinciæ, & contradendis beato Petro ei, & omnibus Vicariis in perpetuum poſſidendes, adimpleret in omnibus.

VI. Veterem donationem confirmat & novam auget. *Cumque ipſam promiſſionem, quæ in Francia in loco, qui vocatur Cariſiacus, facta eſt, idem excellentiſſimus Rex Carolus ſibi legi feciſſet: complacuit illi, & ejus Judicibus omnia, quæ ibi erant adnexa confirmare. Et propria voluntate, bono, ac libente animo aliam donationis promiſſionem ad inſtar anterioris ipſe antedictus excellentiſſimus, & revera Chriſtianiſſimus Carolus Francorum Rex conſcribi juſſit per Etheriam religioſum, ac prudentiſſimum Capellanum, & Notarium ſuum, ubi conceſſit eaſdem civitates, & territoria beato Petro, atque præfato Pontifici, atque ſpopondit per deſignationem confinium, id eſt, a Lunis cum inſula Corſica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardone, inde in Verceto, deinde in Parma, deinde in Regio, & exinde in Mantua, & ponte Silicis, ſimulque univerſum Exarchatum Ravennatium, ſicut antiquitus erat, atque provincias Venetiarum & Iſtriæ, necnon cunctum Ducatum Spoletinum, & Beneventanum, factaque eadem donatione, eam propria ſua manu ipſe Chriſtianiſſimus Francorum Rex corroborans, univerſos Epiſcopos, Abbates, Judices, etiam & Graphiones in ea ſubſcribere fecit. Quam prius ſuper altare beati Petri, & poſtmodum intus in ſancta ejus Confeſſione ponentes, tum ipſe Francorum Rex, quam ejus Judices beato Petro, & ejus Vicario ſanctiſſimo Hadriano Papæ ſub terribili ſacramento ſe omnia conſervaturos, quæ in eadem donatione continerentur, promittentes, tradidere, * apparem ipſius donationis per eumdem Etherium deſcribi faciens ipſe Chriſtianiſſimus Rex Francorum, intus ſuper corpus beati Petri ſubtus Evangelia, quæ ibidem ſunt, eſt oſculatus, pro firmiſſima cautela, & æterna nominis ſui, ac Regni Francorum memoria, propriis ſuis manibus poſuit: aliaque ejuſdem donationis exempla per Scriniarium hujus ſanctæ noſtræ memoratæ Eccleſiæ deſcripta, ejus excellentia ſecum deportavit.* * hoc eſt exemplar Quæ autem attulit Carolus egregia munera ſancto Petro, Hadrianus Papa obtulit, in quorum memoriam hæc confecta ſunt epigrammata:

CÆ-

PAGIUS *tum proceſſit, acclamatiſque ſibi* Laudibus, *largitus populo munera, primus ex Græcorum genere in Imperio confirmatus eſt.* Quibus conceptis verbis laudes illæ acclamarentur, indicatur initio libri XI. Epiſtolarum Gregorii M. *Venit Icona ſupradictorum Phoca & Leontia Auguſtorum Romam VII. Kalendis Maii, & acclamatum eſt iis in Lateranis in Baſilica Julii ab omni Clero & Senatu:* EXAUDI CHRISTE, PHOCÆ AUGUSTO ET LEONTIÆ AUGUSTÆ VITA. *Tunc juſſit ipſam Iconam Dominus Beatiſſimus & Apoſtolicus Gregorius Papa reponi in Oratorio Sancti Ceſarii Martyris intra Palatium.* Erant itaque *laudes* iſtæ, victoriæ vel vitæ diuturnioris adprecationes. Legendum Gloſſarium Ducangii in voce *Laudes*.

III. *Laudum uſus haſtenus continuatus.* Joannes Lucius in Hiſtoria Dalmatiæ & Croatiæ lib. 2. cap. 6. obſervat, earundem laudum uſum in inſulis Jonii, quæ Imperio Orientali paruere, continuatum eſſe, ſicuti & in Dalmaticis Civitatibus, quæ Orientale Imperium agnoſcebant; quod probat ex Dandulo in Chronico, qui ait, Duci Venetorum advenienti Auſeri in ſolemnitate Pentecoſtes laudes cantatas, & Epiſcopos Jadræ exiſtentes promiſiſſe *feriatis diebus, quibus laudis pompam in Eccleſia depromere ſolebant, iſtus Principis nomen poſt Imp. laudis præconiis glorificarent.* Subdit Lucius, etiamnum Tragurii, ubi ipſe natus, has *laudes* inter Miſſæ ſolemnia a duobus ex Canonicis Umbonem aſcendentibus, Choro loco populi reſpondente, acclamari, ſed loco Imperatoris Summi Pontificis nomen proferri. Quibus verbis illa acclamatio nunc conſtet, ibidem refert. Iam in Ordine Romano XIII. a Mabillonio Tom. II. Muſæi Italici publicato, ſeu in Cæremoniali Romano juſſu Gregorii X. edito num. VII. legitur, poſt creationem Romani Pontificis in Miſſa, quæ coram eodem canitur, ante Epiſtolam ejus laudes eodem fere modo acclamari, ac Tragurii factum diximus: Ipſe prior Diaconus incipit LAUDEM ſic alta voce, tamen quaſi legendo, *Exaudi Chriſte*: & Judices & Scriniarii procedent ſimiliter in cantu quaſi legendo, *Domino noſtro Papa a Deo decreto Summo Pontifici & Univerſali Papa Vita.* Item idem prior dicit ſecundo, *Exaudi Chriſte*; & Judices & Scriniarii antiphonam ut prius: & ſic facit tertio. Idem prior dicit, *Salvator mundi*; & Judices & Scriniarii antiphonam, *Tu illum adjuva*, & cætera, quæ in eo Ceremoniali legi poſſunt.

Cum ſimilibus igitur Laudum acclamationibus Romæ ſuſceptus *Carolus*, tanquam Patricius ac Defenſor Eccleſiæ Romanæ quemadmodum & anno DCCC. quando quartum Romam profectus eſt, ut accurate narravit Anaſtaſius in Vita Leonis III. In Appendice Antiquarum Lectionum pag. 1163. extat inſignis inſcri- IV. *Vexillum S. Petri ad Carolum miſſum.*

(a) Extat in append. antiq. Inſcr. pag. 1163. n. 8. 9.

COELORUM DOMINUS QUI CUM PATRE CONDIDIT ORBEM
DISPONIT TERRAS VIRGINE NATUS HOMO
UTQUE SACERDOTUM REGUMQUE EST STIRPE CREATUS
PROVIDUS HUIC MUNDO CURAT UTRUMQUE GERI
TRADIT OVES FIDEI PETRO PASTORE REGENDAS
QUAS VICE HADRIANO CREDERET ILLE SUA
QUIN ET ROMANUM LARGITUR IN URBE FIDELI
PONTIFICATUM FAMULI QUI PLACUERE SIBI
QUOD CAROLUS MIRA PRÆCELLENTISSIMUS * REX
SUSCIPIET DEXTRA GLORIFICANTE PETRI
PRO CUJUS VITA TRIUMPHIQUE HÆC MUNERA REGNO
OBTULIT ANTISTES CONGRUA RITE SIBI

* hic Rex

Et quod ſcriptum fuiſſe ponitur in pallio altaris his verſibus:

PASTOR OVILE DEI SERVANS SINE CRIMINE PETRE
QUI PRÆBES CHRISTI PABULA SANCTA GREGI
TU CAROLI CLEMENS DEVOTI MUNERA REGIS
SUSCIPE QUÆ CUPIENS OBTULIT ILLE TIBI
HILDEGARDA PIO CUM QUO REGINA FIDELIS
ACTIBUS INSIGNIS MENTIS AMORE DEDIT.

VII. Sed quid interea? Iſta dum curat Chriſtianiſſimus Princeps, totus in obſequio deditus Apoſtolorum, Deus ipſe bellum difficillimum confecit, ut quæ ſex menſium obſidione expugnari nullatenus potuerit civitas, immiſſo in cives atque milites morbo, abſque armis dedi Regi Carolo fecerit. Quod idem auctor narrat his verbis:

Reverſuſque cum ſuis exercitibus Ticinum ipſe excellentiſſimus Francorum Rex fortiterque debellans, & obſidens cives Papienſes, dum ira Dei ſuper omnes Longobardos, qui in eadem civitate erant, graſ-

Carolus expugnat Ticinum, & ducit captivum Deſiderium.

PAGIUS ſcriptio, quæ quidem ad alium annum quam ad DCCLXXII. referri non poteſt, ſed quam hic recitabo, ut uno tenore de honoribus Romæ in Carolum collatis agam.

Cœlorum Dominus, qui cum Patre condidit Orbem
Diſponit terras, Virgine natus homo.
Utque Sacerdotum Regumque eſt ſtirpe creatus,
Providus huic mundo, curat utrumque geri.
Tradit oves fidei Petro Paſtore regendas,
Quas vice HADRIANO *crederet ille ſua.*
Quin & Romanum largitur in Urbe fideli
** ....Famulis, qui placuere ſibi.*
Quod CAROLUS *miro præcellentiſſimus hic Rex*
Suſcipiet, dextra glorificante Petri.
Pro cujus vita triumphiſque hæc munera Regia
Obtulit Antiſtes, congrua rite ſibi.

* Vexillum.

Auctor illius Appendicis in loco vacuo poſuit *Pontificatum*, ſed contra Grammaticæ & Poeſeos leges. Papebrocius in Conatu Chronico-Hiſtorico ad Vitam Hadriani I. repoſuit ,, *Imperium*, quia, inquit, revera actum ab ,, Hadriano fuit de reſuſcitando Occidentali ,, Imperio in perſona Caroli; neque actum ,, tantum, ſed & decretum ac publice notum; licet ex cauſis ſupervenientibus eo vivente peractum nihil ſit. At Hadrianum de Imperio in *Carolum* conferendo cogitaſſe a nullo ex tot Scriptoribus, qui de Carolo locuti ſunt, memoriæ proditum invenitur. Quare non dubito, quin legendum ſit *vexillum*. Præterea hanc Inſcriptionem præſenti anno Hadriano & Carolo dicatam Papebrocius putat; ſed ex eius lectione apparet, loqui Poetam de Carolo tanquam ab Urbe abſente, ac in ejuſdem Patriciatus Romani, & Hadriani Pontificatus exordia intendere. Quare ſicut Leo III. ubi Pontificatum ſuſcepit, *mox per Legatos ſuos, claves Confeſſionis Sancti Petri, ac Vexillum Romanæ Urbis, cum aliis muneribus Regi* (ideſt Carolo) *miſit*, ut inquit Eginhardus in Annal. ad annum DCCXCVI. ita & ante Leonem *Hadrianus*, poſtquam in Sede Sancti Petri collocatus fuit, Patriciatum Carolo confirmavit, ad eumque claves Confeſſionis Sancti Petri, ac Vexillum Romanæ Urbis cum Regiis muneribus miſit. Indeque intelligimus, ſuperiores Pontifices pari eodemque modo erga Carolum Martellum & Pippinum ſeſe geſſiſſe, imo hunc morem ab illis derivaſſe, & a Succeſſoribus continuatum fuiſſe. Verum quidem eſt, Continuatorem Fredegarii, dum loquitur de auxilio a Carolo Martello adverſus Eccleſiæ hoſtes per Gregorium III. poſtulato, ſcribere tantum: *Beatus Papa Gregorius claves venerandi ſepulcri cum vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis Legatione (quod antea nullis auditis aut viſis temporibus fuit) memorato Principi deſtinavit.* Sed cum Poeta laudatus diſertis verbis teſtetur Deum Romanum vexillum famulis ſuis largiri, manifeſte inſinuat, illud ad Caroli Magni Deceſſores miſſum fuiſſe.

V. Huc etiam revoco, cum annus inſtitutionis incompertus ſit, quod legitur in primo Ordine Romano a Mabillonio loco citato in lucem edito, & ab Amalario ſub nomine libelli Romani laudato. In eo num XXIV. ubi agitur de Miſſa, quam initio Quadrageſimæ Romanus Pontifex celebrat, habetur: *Veniens Pontifex aſcendit ad ſedem, dicit*, Oremus. *Diaconus*, Flectamus genua, & Levate, &c. *Simili modo agitur ſecunda feria, ſexta feria, & Sabbato per totam Quadrageſimam. Nam Sabbato tempore Adriani inſtitutum eſt, ut flecteretur pro Carolo Rege, antea vero non fuit conſuetudo.* Tum num. XXVIII. *feria IIII, qua eſt pridie*

In Miſſa Pontificia Oratum pro Carolo.

in

Digitized by Google

graſſaretur, atque ſæviret, & plures ex languoribus, atque mortalitatis clade defeciſſent: ita Dei nutu eamdem civitatem ſimulque & Deſiderium Longobardorum Regem, atque cunctos, qui cum eo erant, ipſe excellentiſſimus Francorum Rex comprehendit, & ſuæ poteſtati cunctam Regnum Longobardorum ſubjugavit: præfatum vero Deſiderium Longobardorum Regem, & & ejus conjugem ſecum in Franciam deportavit. Hucuſque de rebus a Carolo Magno in Italia hoc anno geſtis apud Anaſtaſium.

De ejuſmodi præclara Caroli magni victoria, qua primam civitatem Regiam ipſam Longobardorum Ticinum occupavit, eſt mentio in duobus epitaphiis, quorum alterum Archidiaconi Ticinenſis, Epiſcopi alterum, quibus extorribus factis, non niſi capta civitate a Carolo poſtliminio redeundi facultas fuit; ſic ſe habet:

ME SIBI PRÆCLARVS DOCTOR NVTRIVIT ALVMNVM
ANTISTES PETRVS TICINENSIS GLORIA PLEBIS
ET PATER ET PASTOR PATRIÆ DECVS INCLITVS AVCTOR
ECCLESIÆ SEMPER FVERAM VERNACVLVS ALMÆ
LITTERVLAS EX QVO PRIMÆVO TEMPORE SVMPSI
PRIMVS ERAM CLERI PRIMO LEVITA DEINDE
IAM LICET INDIGNVS MAGNO TAMEN ORDINE FVNGENS
SED POST IRA DEI POPVLVM STILLABAT IN ISTVM
EXVL ERAM DVCTVS LONGE DE CESPITE PATRVM
SED ME MAGNA DEI SERVAVIT GRATIA SEMPER
ERVIT A MVLTO VENIENTI HINC INDE PERICLO
QVI ME TAM * MISERAM DIRA DE MORTE REDVXIT
ET PATRIAS ITERVM ME FECIT CERNERE TERRAS
TEMPORE QVO CAROLVS REX MAGNVS OPTIMVS ISTAM
TE-

* f. miſerum

PAGIUS

in Cœna Domini, hora tertia Pontifex cum Clero & ordine ſuo procedat ad Altare in Eccleſia Majore, & dicit orationes ſolemnes hoc ordine, &c. Dicit orationem pro Rege Francorum, deinde reliquas per ordinem. Mabillonius in Notis dicit, priorem locum innuere hæc poſteriora eſſe inſtituti. Sed ea in re Viro doctiſſimo non aſſentio, quia ex his verbis, *tempore Adriani inſtitutum eſt*, ſequi tantum videtur, hunc Romanum Ordinem poſt Caroli Magni mortem conditum fuiſſe.

VI. *Monet Hadrianus Carolum, ut in Gallia cuilibet Metropolita jura ſua reddantur.*

Hugo Flaviniacenſis Abbas in Chron. Virdun. pag. 109. de Carolo M. Romæ exiſtente hæc habet: *Licet in reſtauratione Eccleſiarum aliquando ſtudioſe deſudarit, tamen tanta erat mali moles, tanta cupiditatis rabies, ut uſque ad Caroli M. tempora malitiæ hujus duraverit pertinacia veternoſa, dum quod male quiſque & indebite uſurpaverat, pacis retinere ſatagebat. Unde cum clamores Eccleſiarum ad Sedem referrentur Apoſtolicam, & ab eo requirerent juſtitiam, Adrianus Pontifex Carolum M. ante corpus B. Petri convenerat, ut omnia corrigerentur, obtinuit.* Refert poſtea Epiſtolam Bertherio Epiſcopo Viennenſi ab Hadriano Papa datam, qua, Pontifex ait: *Dilectus & illuſtris ac religioſus filius noſter, Carolus Rex & Patricius Romanorum Romam venit, & Paſcha Domini apud S. Petrum nobiſcum egit, ubi inter alia monuimus eum de metropolitanorum honore, & de Civitatibus, quæ laicis hominibus tradita erant; & quia Epiſcopalis dignitas fere per octoginta annos a Francis eſſet conculcata.* Subjungit Hadrianus, Carolum M. cum hæc & his ſimilia audiſſet, promiſiſſe, quod omnia *ad emendationem ſuam venirent*, ſeque omnibus Archiepiſcopis & Epiſcopis ſcripſiſſe, *ut ſicut antiquus Privilegiis ſingulæ Metropolitanæ Urbes fundatæ ſunt, ita maneant, ut habeat unaquæque Metropolis Civitates ſibi ſubditas, quas B. Leo, & alii Prædeceſſores & Succeſſores ipſius poſt Chalcedonenſem Synodum ſingulis Metropolitanis diſtraxit. Nec præterea ulla Metropolis præjudicium patiatur. Si aliquis Suffraganeorum aut nos aut Prædeceſſores noſtri, rogantibus piis Francorum Ducibus, Pallium largiti ſumus. Nec debet Eccleſia ullum damnum ſui ordinis inde ſuſtinere, ſi per LX. aut LXX. aut LXXX. & eo amplius annos incuria quorumcumque Præſulum, & vaſtatione Barbarorum dignitatem antiquam & Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam perdidit & amiſit, quando innumeris pene annis ſpiritu Dei diſponente uſa fuerit. Auctoritate igitur B. Petri Apoſtolorum Principis ſingulis Metropolitanis antiquo more poteſtatem ſuam reddidimus.* In fine legitur: *Data Kalend. Januarii, imperante piiſſimo Auguſto Conſtantino, anno decimo, & a Deo coronato piiſſimo Rege Carolo, anno primo Patriciatus ejus.* Eandem Epiſtolam cum eadem ſubſcriptione refert Petrus a Sancto Juliano in Hiſt. *de Origine Burgundionum*, pag. 172. ſed ſubſcriptio utrobique addititia; qui peſſimus mos tunc inoleverat, ut jam alibi monuimus. Porro ex uno exemplari alterum cum altero collatum emendari poterit, obſervandumque neque Carolum M. annos Patriciatus ſui, neque alios in Monumentis publicis notaſſe, indeque inter alia patere ſubſcriptionem illam flocci faciendam; Carolo M. regnante Eccleſiaſticos eo agente aliqua jura, licet non omnia recuperaſſe; & denique hanc rerum confuſionem in Galliam introductam ſub ſæculi ſuperioris finem.

VII. *Carolus Regnum Longobardorum ſibi ſubjicit.*

Carolus reverſus Papiam ipſam fortiter debellans, atque obſidens, *ita Dei nutu eandem Civitatem, ſimulque & Deſiderium Longobardorum Regem, atque cunctos, qui cum eo erant, comprehendit, & ſua poteſtate cunctum Regnum Longobardorum ſubjugavit. Præfatum vero Deſiderium Longobardorum Regem, & ejus conjugem ſecum in Franciam deportavit*, inquit Anaſtaſius. Annaliſta vero Metenſis habet: *Papiam venit, ipſamque Civitatem cepit, & Deſiderium Regem cum uxore, & filia, & omnibus theſauris ſuis ſuæ Ditioni ſubegit. Ibique venientes undique Langobardi de ſingulis Civitatibus Italiæ, ſubdiderunt ſe Dominatio glorioſi Caroli. Adalgiſus vero*
filius

Digitized by Google

TENVIT ET REXIT GRANDI PIETATE BENIGNVS
HÆC MEA VIVENTIS IN SECLO FATA FIEBANT
AT NVNC ISTA TENET REQVIES MISERABILE CORPVS
SPIRITVS ALTITHRONI TIMIDVS PETIT OMNIA SECVM
IVDICIVM REGIS PORTANS QVÆCVMQVE GEREBAT
CORPORE CONIVNCTVS PETRO MITISSIME CHRISTE
TV QVICVMQVE LEGIS DIC DIC PECCATA REMITTE
ATQVE VALETE MEI MEMORES PER SECVLA FRATRES

Ipſius autem Petri Ticinenſis Epiſcopi, cujus hic mentio fit, extat integrum epitaphium, ibidem aſſervatum, memoria dignum, quod ſic ſe habet (a):

(a) *Antiq. Inſcript. in Appen. pag. 1067. n. 9.*

CANDIDA FVNEREO SCVLPVNTVR MARMORE GESTA
SED NON EST FLENDVS QVI IACET IN TVMVLO
LUGEAT INFAVSTVS QVI NESCIT VIVERE CHRISTO
POST MORTEM CAROS TARTARA QVOS RETINENT
HIC VATES DOMINI MVNDO QVIA CORPORE VIXIT
ADMIXTVS GAVDET CÆTIBVS ANGELICIS

PAGIUS *filius Deſiderii fugiens navem intravit, & per mare Conſtantinopolim uſque pervenit. Hactenus autem ſtetit Regnum Langobardorum, annis CCXIV. Porro Carolus Rex tota Italia ſubacta, & ordinata cuſtodia Francorum in Papia, truſoque in exilium Deſiderio Rege, & uxore & filia, ipſe cum magno triumpho, auxiliante Domino in Franciam reverſus eſt.* Verum error irrepſit in numeros annos Dominationis Langobardorum io Italia exprimentes. In eam enim ingreſſi ſunt anno DLXVIII. ideoque Regnum Langobardicum duravit tantum annos CCVI. Marquardus Freherus in Corpore *Francica Hiſtoria Veteris* pagina 068. publicavit a MS. Palatino *Pauli Diaconi Supplementum Langobardicorum*, & ante eum Gruterus ex eodem MS. continuavit Hiſtoriam ejuſdem Pauli de Geſtis Langobard. qui fatetur eam Periocham extare in unico illo MS. *cui* inquit, *tantum quiſque tribuat, quantum licet affirmationi teſtis unius.* Verum cum in fine illius Supplementi legatur, *dominans* (nempe Carolus) *Italiam, anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXIII. præfatum vero Deſiderium & ejus conjugem ad Franciam miſit. Finitumque eſt Regnum Langobardorum, quod manſit per annos CCVI. poſtquam ipſi Italiam intraverunt*, non dubito, quin additamentum illud ſit alicujus junioris Auctoris; cum Paulus Diaconus non ſcripſiſſet, Langobardorum Regnum anno ſuperiori finitum eſſe; id enim inter omnes falſum eſſe conſtat. Deinceps *Carolus* Francorum & Langobard. Regem ſe appellavit.

VIII. *Duplex Epocha Caroli in Italia regnantis.* Cointius hoc anno num. CXI. ait, apud Labbeum Elogia Hiſtorico Caroli M. ſubiici variorum Diplomatum characteres chronologicos, quorum collatio palam oſtendit, veteribus *Caroli* titulis Regnum Longobardiæ *quinto Nonas* Maii nondum additum, additum autem *ante Idus Junii.* Nec ab hoc calculo recedere Pingonium in Auguſta Taurinorum, ubi *Deſiderium* in poteſtatem Caroli *menſe Maio* veniſſe ſcribit. Verum Regni Longobardici a Carolo initi Epochæ duæ diſtinguendæ, & quod Cointius in medium profert, poſteriorem tantum reſpicit. Hanc poſt medium menſem Maium initium ſumere demonſtrat etiam Caroli M. Præceptum pro Adalrico Saxone emiſſum, cujus hæc eſt ſubſcriptio: *data VII. Id. Maii, anno Chriſto propitio Imperii noſtri XIII. Regni vero in Francia XLV. atque in Italia XXXIX. Indictione VI. Actum Aquis-grani Palatio Regio*, ideoque anno Chriſti DCCCXIII, quo annus XXXIX. Caroli in Italia regnantis die nona menſis Maii nondum abſoluta erat. Mabillonius lib. VI. de Re Diplom. pag. 513. Præceptum illud eruit ex autographo Corbeiæ Saxonicæ, & pag. 590. Ejus partem æri incidendam curavit. In eodem libro pag. 503. legitur Charta Ghiſelæ Caroli M. ſororis, qua Monaſterio Dionyſiano in Francia multa prædia confert. Ea dicitur *data Id. Jun. anno XXXI. & XXVI. Regnum Domini noſtri. Actum Aquis Palatio*, anno ſcilicet Chriſti DCCXCIX. ejus pars in tabella ærea expreſſa pag. 589. Certis itaque teſtimoniis liquet, Carolum poſteriorem Regni ſui Italici Epocham poſt diem nonum menſis Maii, ſed ante decimum tertium menſis Junii currentis Chriſti anni inchoaſſe, & *Papiam* inter utrumque diem ſibi ſubjeciſſe.

IX. *Ante captam Papiam Rex Longobardorum appellatur.* Verum antequam Urbem illam, quæ ſedes Regia erat, expugnaſſet, jam ſe Regem Longobardorum appellabat, (ut oſtendit Epiſtola LV. Codicis Carolini, quam ipſemet Cointius num. XVIII. hoc anno datam eſſe fatetur) Papia nondum ſubacta Gausfridus Civis Piſanus, cum ex caſtris Caroli Piſas reverteretur, ab Allone Duce pene interfectus eſt. Quapropter cum ad Carolum redire vellet, Romam confugit, atque tutius caſtra prope Papiam repeteret, ab Hadriano Papa, quem certiorem de victoriis Francorum fecit, literas petiit Carolo Regi deferendas. In iis Pontifex Romanus rogavit eundem Regem, ut Epiſcopos Piſarum, Lucæ & Rhegii ad Sedes ſuas & Eccleſias dimitteret: *Domno*, inquit, *Excellentiſſimo filio Carolo, Regi Francorum & Langobardorum, atque Patricio Romanorum Hadrianus Papa. Reverſus a veſtris a Deo dilectis Regalibus veſtigiis præſens Gausfridus habitator Civitatis Piſanæ, &c. retulit nobis de immenſis victoriis, quas vobis Omnipotens & Redemptor noſter Dominus Deus per interceſſiones Beati Petri Principis Apoſtolorum concedere dignatus eſt*, &c. *Quo audito vehementi exultationis lætitia noſtra in Domino ovans relevatus eſt animus*, &c. *Et quidem nos Deum proferimus teſtem, cui omnium cordium occulta reſerata exiſtunt, ab illo tempore, die quo ab hac Romana Urbe in illas partes profecti eſtis, quotidie momentaneis etiam atque ſingulis horis, omnes noſtri Sacerdotes, ſeu etiam Religioſi Dei famuli Monachi per univerſa noſtra Monaſteria, ſimulque & reliquus populus tam per titulos, quam per Diaconos frequentes, Kyrie eleiſon, excelſis vocibus, pro vobis*

* Antiſtes Petrus

CLARVIT HIC MERITIS * PETRVS ANTISTES HONESTIS
NORMA SACERDOTVM COLVMEN EXIMIVM
MVNIFICVS CONSTANS SOLLERS PRVDENSQVE MODESTVS
QVI INNVMERIS SEMPER POLLET VBIQVE BONIS
INCLYTVS PROSAPIA REGVMQVE STEMMATA TANGENS
NOBILIS ALLOQVIO MORIBVS NOBILIOR
ISTE PEREGRINA MACERATVS DENIQVE VITA
BIS QVINIS ANNIS EXVLAT INNOCVVS
ESVRIEMQVE SITIM PATITVR DVM ET FRIGORA CORPVS
SPE VIRTVTE FIDE SPIRITVS AVCTVS ERAT
SED REPETENS GENITALE SOLVM PIA MVNIA GESSIT
PRÆFVIT ECCLESIÆ REXIT OVILE DEI

ISTE

PAGIUS *bis Deo noſtro ad clamandum non ceſſant*, &c. *Ut & veniam delictorum vobis, & maximam proſperitatis lætitiam, etiam & copioſas victorias vobis multiplices e cælo concedat*, &c. *Sed & hoc nimis quæſumus atque poſtulamus Benignitatem tuam, ut Epiſcopos illos ideſt Civitatis Piſana ſeu Lucana, Regis ad proprias Sedes atque Eccleſias, & plebes eis commiſſas abſolvere jubentis reverti, quia ita, bone Rex, Excellentiſſime fili, anima tua expedit, ut ipſi Epiſcopi propriis Sedibus reſtituantur, omneſque Dei Eccleſiæ ſuis Præſulibus ornata conſiſtant*, &c. Neque dici poteſt, has literas ab Hadriano Papa ſcriptas anno DCCLXXXI. poſtquam Carolus *ab Urbe Romana* iterum diſceſſit. Tunc enim *Hadriani* compater factus eſt, eoque titulo in literis ad eum poſtea datis ſemper ab Hadriano compellatus.

X. *Prior Epocha a menſe Aprili quandoque deducta.* Quare cum, teſte Anaſtaſio, *Carolus ante captam Papiam diverſas Civitates ſubegerit a parte Longobardiæ devicta ſe ſe Regem Italiæ vocare cœpit*, Mabillonius Tom. III. Analect. pag. 164. refert Præceptum Caroli Auguſti de *Nonis ac decimis* ac reſtaurationis Eccleſiarum Diœceſeos Cenomannenſis, in cujus fine legitur: *data in menſe Aprilis VIIII. Kal. Maii, anno II. Chriſto propitio glorioſi Imperii noſtri, & XXXIV. Regni noſtri in Francia, & XXVIIII. in Italia*, ideoque anno Chriſti DCCCII. quo annum Regni Italici XXIX. die XXIII. menſis Aprilis jam attigerat, qui annum tantum XXVIII. numeraſſet, ſi Epocham jam explicatam adhibuiſſet. Adhæc Sanctus Paulinus Concilium Forojulienſe anno DCCXCVI. celebravit, *anno feliciſſimo Principatus eorum* (Caroli nempe ac Pippini Italiæ Regis) *tertio & viceſimo & XV.* ut initio ejuſdem Concilii legitur. Pippinus anno DCCLXXXI. die Paſchatis, qui eo anno in diem XV. menſis Aprilis incidit, Rex Italiæ dictus eſt. Quare annus ejus XV. die XV. menſis Aprilis anni Chriſti DCCXCVI. terminabatur, & tamen Carolus ante eum diem anno DCCXCVI. annum Regni ſui Italici XXIII. jam auſpicatus erat, juxta videlicet priorem Regni ejus Longobardici Epocham. Denique Tom. IV. Italiæ Sacræ Ughellus recitat Diploma datum a Carolo in favorem Monaſterii Ambroſiani ad petitionem Petri Mediolanenſis Archiepiſcopi, in cujus fine habetur: *Dat. in menſe Aprile anno vigeſimo ſecundo, & decimo ſeptimo Regni noſtri. Actum Placentia ex Palatio noſtro publico.* Emiſſum illud Diploma anno Chriſti DCCXC. quo Carolus menſe Aprili annum XVII. Regni ſui Italici jam exorſus erat. Sed quia eo Chriſti anno *Carolus* nullam expeditionem fecit, ut ibidem oſtendimus, Cointius anno DCCXC. n. XXVII. *Placentia* loco, *Vvormaciam* reponendam exiſtimat, quod ibi Paſchalem Solemnitatem egerit. Quia tamen *Pippini* Italiæ Regis nomen in eo Diplomate non legitur, & confirmatio a Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo petita ſine Pippini aſſenſu non videtur conceſſa, quod ab ea Charta argumentum eruitur, infirmum, ideoque tribus prioribus ſtandum, ac pro certo habendum, priorem Regni Italici Caroli Epocham a die incerto menſis Aprilis, vel etiam a menſe præcedenti proficiſci. [1]

Dum

NOTÆ [1] PRiorem Caroli epocham, de qua hic Pagius, diu ante Aprilem anni hujus repetendam ſuadet auctoritas diplomatis autographi a Cl. Saxio in notis ad regnum Italiæ novæ editionis tom. 2. col. 226. producti. Conſignatus illud anno regni *Caroli XXXV. & Pippini XXVII. die XI. ſeptembris indictione I.* ideſt anno 807. Hæc utique epocha cœpta eſt anno 773. ante diem illam ſeptembris, ut perſpicue conſtat.

Secundam vero epocham a Papia capta vir ille doctus conſignat medio menſe majo hujus anni 774. ex diplomate dato Mediolani anno regni Caroli tertio *VIII. Kalendas junii indictione XIV.* Deſignant hæc annum 776. ſimulque demonſtrant ante diem 774. Caroli epocham hanc cœpiſſe. Cum autem Diploma alterum ab eodem ex Mabillonio productum ferat *VII. idus maii annum imperii XIII. regni in Francia XLV. in Italia XXIX. indictionem VI.* nempe annum 813. ex eo conſtat die nona maii nondum initum fuiſſe a Carolo regnum Italicum, adeoque epocham illam figendam inter diem IX. & XXV. Maii. Verum junio menſe ceſſiſſe Carolo victori Papiam diſerte aſſerit author veterum annalium Francorum vulgatus in collect. veter. monum. t. V. col. 898. qui cum ſua omnia ex annalibus Moiſſacenſibus deſumpſerit, & Codex unde annales hoſce Ducheſnius recepit, hiſce in annis ſit mancus, ex ipſis Moiſſacenſibus annalibus hæc periiſſe cenſendus eſt. Hinc autem patere arbitror poſtremum illud diploma a Saxio productum ad priorem regni Italici epocham, non ad ſecundam pertinere.

Poſt hæc ſcripta incidi in Diſſertationem I. Cl. Muratorii in Opere eruditiſſimo quod an. 1738. Mediolani prodiit inſcripto: *Antiquitates Italicæ Medii ævi tomus I.* in eo vero Vir Cl. ex Charta Lucenſi eruit Regnum hoc Italicum Caroli cœpiſſe die XV. ſeu XX. Junii hujus anni. Ita enim Lucenſe Monumentum: *Regnante Domino noſtro Carulo Rex Francorum & Langobardorum, quo cepit Langobardiam, anno Regni ejus intrante tertio octabo Kalendas Julias Indictione quartadecima*, ideſt anno 776. MANSI

Digitized by Google

ISTE SACRAS DOMINI CONDENS AMABILITER AVLAS
DITAVIT PROPRIIS OPTIME CESPITIBVS
SVBLIMIS HVMILIS MEDIOCRIS DIVES EGENVS
OCCVBVIT PASTOR NOSTER EN EGREGIVS
* clamantes PLANCTIBVS IMMENSVM * CLAMANTIBVS FLETE DOLOREM
* VOX * PATRIES OBIIT LEX HONORATO DECVS
O VENERANDE PATER PASTOR BONE MAGNE SACERDOS
FORMA PUDICITIÆ O PATER EXIMIÆ
MVTASTI PATRIAM LINQVENS CONSORTIA NOSTRA
NOS TANTVM GEMITVS RETINENT TE GAVDIA COELI
* ſ. denis EXPLETIS * DECIM MORTALI IN CORPORE LVSTRIS
QVATVOR HIS IVNCTIS VIXISTI FIRMITER ANNIS

VIII. *Carolus rediens, vicit Saxones.* De filio autem Deſiderii Regis, qui Veronæ erat in præſidio, & de rebus geſtis ipſius Caroli, in Francorum Annalibus iſta leguntur: *Aldagiſus vero filius Deſiderii Regis fuga lapſus, mare introivit, atque Conſtantinopolim perrexit. Glorioſus itaque domnus Rex Francorum Carolus, Italia ſubiugata, cuſtodia Francorum in Papia relicta, magno triumpho, Deo adiuvante, cum uxore ſua, & reliquis Francis reverſus eſt in Franciam, perveniensque ad locum, qui dicitur Ingilheim, miſit quatuor ſcaras,* hodie ſquadras, *in Saxoniam) rebellaverant enim illi) qua invernat tres pugnas cum Saxonibus, & auxiliante Domino victores extiterunt, & cum præda magna illæſi iterum revertantur ad propria.* Hactenus anni hujus periodus, tot victoriis celeberrimi, quo Romana Eccleſia in integrum per Carolum Magnum reſtituta, de Longobardorum perfidia triumphavit.

IX. Poſtquam vero ipſe Carolus tantam victoriam, Apoſtolorum principi acceptam ferens ejus Memoriam, adiiſſet, & omni religioſi obſequii genere frequentaſſet, Hadrianus Papa cuncta præſens proxime contemplatus, ut debitas gratiarum actiones S. Petro perſolveret, ad ejus Confeſſionem auguſtius exornandam adiecit animum, ut de tanta ab eo accepta victoria quaſi trophæa, & columnas erigeret, ac ſtatueret, veluti fornicem triumphalem Ipſi Defenſori, & propagatori Romanæ Eccleſiæ S. Petro in ipſius ornatu Confeſſionis. Quiſnam autem ejuſmodi cultus fuerit, ab eodem auctore Anaſtaſio accipe, apud quem iſta leguntur: *Hic* (inquit) *egregius* ja-

PAGIUS XI. *Deſiderius Leodium primum dein Corbejam relegatur.* Dum Carolus Veronam anno ſuperiori obſideret, *protinus Autcarius & uxor atque filii, ſæpius nominati Carolomanni, propria voluntate eidem benigniſſimo Carolo Regi ſe tradiderunt* inquit Anaſtaſius, quos Carolum in Galliam miſiſſe non dubitandum. Mabillonius Sæc. IV. Benedict. part. 1. loquens de *Otgerio* pio Monacho, qui in Cœnobio Sancti Faronis apud Urbem Meldenſem, poſt multa prælia vixit, & mortuus eſt, ſuſpicatur, eum diverſum non eſſe *Autcario*, quem poſtea ſibi reconciliatum, Carolus copiis ſuis præfecerit, aut ſaltem eum *Autcario* ad privatam vitam redacto, ut ſe ſe in Monaſterium reciperet, indulſiſſe. Refert ibidem Mabillonius ejus Hiſtoriam, Epitaphium, & Ichonographiam tumuli Otgeriani, refellitque eos, qui *Otgerium Danum* fuiſſe fabulantur. Cum *Deſiderio* relegata & ejus uxor *Anſa* appellata, ut prodit Annaliſta Nazarianus, & cum uxore ejus filia, ut habet Annaliſta Metenſis citatus. Anſelmus Leodienſis Canonicus, & Sigebertus in Chronico aſſerunt, *Deſiderium* Leodium in exilium miſſum eſſe, licet Sigebertus Librariorum errore loco, *perpetuo exilio ad Gallias Agilfredo Leodienſium Epiſcopo dirigitur*, habeat, *perpetuo exilio ad Gallias a Gilfredo Laudunenſium Epiſcopo dirigitur*. Recte enim in Chronico Leodienſi a Labbeo Tom. I. Biblioth. edito ad annum DCCLXXIV. habetur: *Carolus Regnum Italiæ cepit, & Deſiderium Regem in exilium direxit Agilfrido Epiſcopo* ſc. Leodienſi, non vero *Gilfredo*, qui hoc tempore Epiſcopus erat Laudunenſis. Hepidannus tamen *San-Gallenſis* Monachus, quem ſequitur, Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. II. in præfat. num. XIII. ait: *Anno DCCLXXII. Papeia Civitas conquiſita, & Deſiderius & Anſa uxor ejus pariter exiliati ſunt ad Corbejam: & ibi Deſiderius in vigiliis & orationibus & jejuniis, & multis bonis operibus permanſit uſque ad diem obitus ſui.* Unde apparet, locum exilii poſtea mutatum fuiſſe, non vero, ut credidit Cointius hoc anno num. XXIV. Hepidanum, qui erravit in Chronologiam, in loco exilii memorando etiam peccaſſe. Denique *Rex Carolus miſſis Comitibus per omnem Italiam*, ideſt, per omnes Ditiones Regni Longobardici, *lætus Sancto Petro reddidit Civitates, quas debuit.*

XII. *Leo Archiep. Ravenn. turbas movet adverſus Pontificem Rom.* *Leo* Ravennatium Epiſcopus, ſtatim ac *Carolus* relicta Papia in Franciam rediit, pleraſque Urbes *Æmiliæ*, Faventiam, Forum-Popilii, Forum-Livii, Ceſenas, Bobium, Comiclum, Ducatum Ferrariæ, Imolam, & Bononiam occupavit; finxit Civitates illas cum univerſa Pentapoli ſibi conceſſas a Carolo, direxitque *Theophylactum*, qui commentum iſtud Pentapolenſibus inſinuaret. Hi tamen conſtantiſſime manſerunt in fide Hadriani Pontificis, qui literas per Anaſtaſium Cubicularium, ea de re Carolo ſcripſit, ne præmiſſi a Leone Nuncii Regium animum fraude deciperent, utque potentiſſimum Francorum Regem in Italiam denuo vocaret; in primis conqueſtus eſt graviſſime, quod inimici palam exprobrarent, quid prodeſſet Apoſtolicæ Sedi gentem Langobardorum abolitam, & Regno Francorum ſubditam fuiſſe; cum eorum quæ promiſſa fuerant, nihil adimpleretur, & quæ Beato Petro a Pippino Rege prius conceſſa fuerant, inſuper auf-

Digitized by Google

ſacerdos ob nimium amorem, quo proſequebatur eumdem Apoſtolum Confeſſionem B. Petri Apoſtoli totam intus ex auro puriſſimo in laminis, diverſis hiſtoriis effigiatis compte ornavit, ponderis trecentarum librarum, ponens & in poſtem ſuperiorem ejuſdem ſacræ Confeſſionis auri mundiſſimi libras tredecim: pari modo & in ipſius Apoſtoli Confeſſionis liminari inferiori libras viginti quinque. Aſpectum vero altaris ſuper eamdem Confeſſionem, atque dexteram levamque partem juxta gradus, quibus hæret jam dictæ Confeſſioni, addens in eis argenti libras centum trigintaſex, curioſe renovavit, ejuſque hiſtorias ex auro puriſſimo librarum decem & octo nitidiſſime deauravit: ſimulque & cantharos in eadem dicta Eccleſia Apoſtoli numero decem renovavit addens in eis argenti libras centum. Ante januar argenteas fecit caniſtros argenteos duodecim, penſantes libras trigintaſex. Simili modo & in turre caniſtros argenteos duodecim, penſantes libras quadraginta quinque. In eadem quoque beati Petri Eccleſia per diverſas coronas fecit delphinos ex argento penſantes libras centum. Et paulo poſt: *In Eccleſia B. Petri per diverſa Oratoria fecit caniſtra argentea numero duodecim penſantia libras quadraginta, & rugas cum presbyterio a parte virorum, ac mulierum ex argento puriſſimo, penſantes libras quinquaginta & unam.* Hæc de Baſilicæ S. Petri ornatu.

Hadrianus exornat Confeſſionem S. Petri.

X. *De Sigeberti maxima impoſtura.* Antequam autem ulterius progrediamur, conveniendus eſt nobis Sigebertus atque de re magni momenti ab eo ratio expoſcenda. Erit Lector, ut cum audieris, mox illud more tragico exclamare cogaris. O ſcelus, o impoſtura, o fraus? Iſte quidem cum totis viribus foveret partes Henrici Imp. ſchiſmatici, in gratiam ipſius finxit, quod ille vane prætendebat, jam fuiſſe conceſſum a Romano Pontifice Hadriano Carolo Magno Imperatori, quod ipſe tradit in fine ſuæ Chronographiæ anno milleſimo centeſimo undecimo. Nam videns quod iſta per veteres ejus temporis hiſtoricos probari minime poſſent, quid fecit? In gratiam ſchiſmatici Imperatoris, vindicantis ſibi Eccleſiarum inveſtituras, dolo malo in ſua Chronographia, anno geſta ſuperiori, poſuit iſta: *Poſtea rediens Carolus, Papiam cœpit, iterumque Romam rediit, Synodum conſtituit cum Hadriano Papa, aliiſque centum quinquaginta tribus religioſis Epiſcopis, & Abbatibus, in qua Hadrianus Papa cum univerſali Synodo dedit ei jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam Sedem, dignitatem quoque Principatus. Inſuper Archiepiſcopos, & Epiſcopos per ſingulas provincias ab eo inveſtituram accipere definivit, & ut niſi a Rege laudetur, & inveſtiatur Epiſcopus, a nemine conſecretur; omneſque huic decreto rebelles anathematizavit; & niſi reſipiſcerent, bona eorum publicari.* Hæc Sigebertus, qui iſta ſcribebat anno Redemptoris milleſimo centeſimo duodecimo, poſt annos videlicet trecentos, & triginta octo ab hoc tempore, nullo alio auctore conſcio, favens ipſi (ut dictum eſt) Henrico Imperatori ſchiſmatico, ut ex ejus ſcriptis quiſque facile videre poteſt, in cujus gratiam hujuſmodi adornaſſe impoſturam, aperta luce quidem quiſque veritatis ſincerus inſpector intelliget.

De commentitio Concilio, quod aſſeritur Rom. habitum.

XI. Quid enim, ut rem tantam nullus noverit, vel ſcripſerit antiquorum, ſed poſt annos numeratos trecentos, & duos de quadraginta, unus Sigebertus tantum ſciverit, atque conſcripſerit? Etenim ex ſcriptoribus omnibus rerum Francorum, qui

PAGIUS

ferrentur. Extant queribundæ hæ litteræ in Cod. Carol. num. LIV. *Quid vobis profuit*, inquit Hadrianus, *quod Langobardorum gens eſt abolita, & Regno Francorum ſubjugata? Et ecce jam nihil de his, quæ promiſſa ſunt, adimpletum eſt, inſuper & ea quæ antea Beato Petro conceſſa ſunt a ſanctæ recordationis Domno Pippino Rege, nunc ablata eſſe noſcuntur. Etenim illud quod antefatus nefandiſſimus Archiepiſcopus aſſerit proponens occaſionem, in ea poteſtate ſibi Exarchatum Ravennatium, quam Sergius Archiepiſcopus habuit, tribui, nos, Excellentiſſime fili, quemadmodum tempore Domni Stephani Papæ, & qui illuc in Franciam profectus eſt, cui & ipſe Exarchatus traditus eſt, ita & noſtris temporibus eam ſub noſtra poteſtate diſponere, atque ordinare volumus, & omnes in hoc cognoſcere poſſunt, qualem poteſtatem ejus Beatitudo in eandem Ravennatium Urbem, & cunctum Exarchatum habuit, qui etiam Archiepiſcopum Sergium exinde abſtulit, dum contra ejus voluntatem agere ſpiritu ſuperbiæ nitebatur,* &c. Carolum Regni Langobardici cauſa in Italiam redire coactum fuiſſe, infra videbimus. Longobardi enim Duces, qui ab eo relicti ſunt, Regni ſummam Longobardo nomini ademptam indigne paſſi, res novas moliri nunquam deſtitere.

XIII. *Synodus Romana dum Carolus Romæ eſſet fictitia.* A num. X. ad XVIII. In Chronico Sigeberti ad annum DCCLXXIII. legitur, *Carolum Romam* veniſſe & poſtea *Papiam* rediiſſe, ac occupaſſe; iterumque Romam rediiſſe, & Synodum conſtituiſſe cum Hadriano Papa, & CLIII. Epiſcopis & Abbatibus, in qua Hadrianus dedit ei jus eligendi Pontificem, & Epiſcopos per ſingulas Provincias, ab eo inveſtituram accipere definivit. Conqueritur Baronius commentitium iſtud Concilium Romanum a Sigeberto confictum eſſe, ut Henrici Imperatoris partes, cui favebat, hac auctoritate muniret adverſus Paſchalem II. Verum nulla hujus Synodi apud Sigebertum juxta editionem Miræi cum MSS. exemplaribus collatam mentio; quam ſi Baronius videre potuiſſet, *Sigebertum* ab hoc errore ſine dubio abſolviſſet. Marca lib. 8. de concordia cap. 19. hujus Synodi falſitatem

Digitized by Google

qui ipſum tempore præceſſerunt, nullus penitus reperitur, qui de Carolo id aſſeruerit: nam qui vitam ſcripſerunt ejuſdem Caroli Magni, necnon & qui per annos ſingulos res, ab eo geſtas, quam diligentiſſime digeſſerunt, de his nihil penitus: cum alioqui iidem ſcriptores nec minimum prætermiſerunt conventum, publice habitum, quem ſcriptis non reddiderint ſuo quolibet anno. Quonam igitur tantum mendacium introducit auctore? Cum potius contrarium omnes affirment, nempe quod poſt captum Ticinum non Romam venerit iterum Carolus, ſed quam celeriter in Galliam redierit, ut adverſus rebellantes Saxones expeditionem pararet. Urgente igitur periculoſiſſimo Saxonum bello, quis locus induciarum, & longiſſimæ moræ celebrandi adeo numeroſi Concilii, quod Univerſale idem nominat Sigebertus, cum tempus ipſum manifeſte repugnet? Quantum rogo primum temporis interceſſiſſet, ut Carolus poſt Paſcha reverteretur Romam Ticinum? Quantum rurſus quouſque ipſa obſeſſa Papia potiretur? Rurſum quot dies interceſſerunt, ut Ticino Romam poſtea ſit reverſus? Et (quod majoris momenti eſt) quas oportuit interceſſiſſe moras convocandi, & expectandi centum quinquaginta Epiſcopos hinc inde etiam e longe vocatos? Et quantum opus fuerit, in tanta Synodo peragenda, inſumi temporis?

Impoſſibile oſtenditur, Concilium illod potuiſſe celebrari.

XII. Quintus adventus Romam fingitur a Sigeberto.

Sed quid in his immoramur, cum Eginhardus, qui Caroli Magni lateri inhærebat, & vitam ejus ſcripſit, omnem de his auferat dubitationem, dum expreſſe affirmat, ipſum Carolum non niſi quater Romam ſe contuliſſe. Quod ſi verum eſſet, quod turpiter nimis Sigebertus mentitur, non quater, ſed quinquies Romam veniſſe Carolum, dicendum eſſet, contra Eginhardum, & omnes, qui res geſtas Caroli proſecuti ſunt. Primus enim ejus adventus fuit iſte contra Longobardos, de quo anno ſuperiori. Secundus fuit ſolvendi voti cauſa an. DCCLXXX. Tertius adverſus Ducem Beneventanum anno DCCLXXXVI. Quartus ad reſtituendum Leonem Papam in locum ſuum anno DCCC. quando & creatus eſt Imperator. Ubi ergo quintus a Sigeberto confictus, nuſquam aſſertus ab alio aliquo, vel excogitatus Caroli Magni in Urbem adventus? Ut alterum de duobus neceſſe ſit dicere, vel Eginhardum, & alios omnes temporis hujus auctores, & cæteros omnes quot quot fuerunt, eſſe mentitos, vel his omnibus adverſantem Sigebertum poſt trecentos, & amplius annos iſta ſcribentem, & contraria profitentem, atque impoſſibilia aſſerentem, turpiter admodum dolo malo iſta finxiſſe, & pro animi arbitrio, in Henrici gratiam compoſuiſſe, ut ſaltem aliquis, quamvis commentitius extaret titulus, quo adverſus Romanum Pontificem Imperator ſchiſmaticus jure agere videri poſſet.

XIII. Stulte creditum Sigeberto.

Rex accidit ex ſententia, ut nullo de impoſtura habito diligentiori examine, creditum eſſe verum fuit, quod a Sigeberto eſſet quam mendaciſſime affirmatum: ut non ad hæc refellenda ſe converterint pii Eccleſiaſtici tractatores, ſed laborarint, ut oſtenderent iſta ab Hadriano Pontifice conceſſa Carolo, fuiſſe poſtea revocata. Fuit ex iis unus Gratianus nimis credulus, qui improvide nimis (pace ipſius dixerim) eamdem Sigeberti manifeſtiſſimam impoſturam totidem verbis excripſerit, atque perinde ac firmiſſimum aliquod Pontificium decretum, vel Synodi Oecumenicæ canonem, ſuo libro Decretorum (a) inſeruerit. Cum potius, re accurate perſpecta, commenticia iſta fuerant exſufflanda, & (ut par erat) execrationibus inſectanda cum auctore ipſius, penes quem, licet monachum, tantum valuerit gratia Imperatoris ab Eccleſia diro ſchiſmate alieni, ut ad eam promerendam, cum diſpendio æternæ vitæ, uti hiſce malis artibus non ſit veritus, nimium nimiumque ſuæ ſalutis oblitus.

(a) *Diſt. 65. c. 22. Hadrianus II.*

At

PAGIUS tem oſtendit, & quia editionem Sigeberti a Miræo curatam non legerat, Sigebertum hujus impoſturæ reum non fuiſſe aſſerit, quod inquit, poſt Leonis VIII. teſtimonium de facti veritate dubitare non poſſet, licet temporis conſignationem de ſuo addiderit. Verum Sigebertus excuſatione illa non indiget; cum omnis culpa Interpolatori, viro ſine dubio ſchiſmatico adſcribenda ſit. Oſtendit ibidem præterea Marca argumenta, quibus utitur Baronius ad hujus Concilii falſitatem convincendam, vim non habere, & quatuor aliis eam probat, ex quibus duo potiora hæc ſunt.

XIV. *Duo ad id probandum Marcæ argumenta.*

Primum petitur ex teſtimonio Flori Magiſtri in Tractatu *de Electione Epiſcoporum*, quem ſcripſit circa annum DCCCXX. ubi conſenſum Regis conſuetudine inductum docet. Quare Viro illi erudito incognita erat hæc Conſtitutio Hadriani & Synodi Univerſalis, quæ dicitur ab eo celebrata. Adde Lupi Ferrarienſis Epiſtolam, qui de jure Regum in electionibus ſtabiliendo tractans, omne robur trahit a conceſſione Zachariæ, ut oſtendimus anno DCCLII. num. XIV. Recentior itaque erat & firmior auctoritas Hadriani & Synodi Univerſalis; quam, ſi extitiſſet umquam, Lupus non omiſiſſet. Alterum argumentum deducitur ex duabus Hadriani Epiſtolis ad Carolum datis; ex quarum altera anno DCCLXXXIV. ſcripta docemur, Epiſcoporum in Regno Longobardico conſtitutorum ordinationes ab Hadriano factas poſt Cleri & plebis decretum ad ſe miſſum. Ex altera anni DCCLXXXVII. diſcimus *Caroli* deſiderium, ut Epiſcopi Ravennatis electio non fieret abſque

At non alterius, quam ejuſdem auctoris, vel huic ſimilis putamus, parem illam impoſturam eſſe, quæ Leonis octavi nomine ab eodem Gratiano ibidem mox apponitur iſtis verbis (*a*): *In Synodo congregata Romæ in Eccleſia S. Salvatoris. Ad exemplum beati Hadriani Apoſtolicæ Sedis Antiſtitis, qui domino Carolo victorioſiſſimo Regi Francorum, & Longobardorum, Patriciatus dignitatem, & ordinationem Apoſtolicæ Sedis, & inveſtituram conceſſit: Ego quoque Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c.* Uſque ad finem, quibus eadem ſe concedere Othoni, quæ Hadrianus Carolo conceſſerat, aſſertus ille Pontifex profitetur. Hic primum obiici poſſet, nullius eſſe momenti ejuſmodi conſtitutionem, quod non a legitimo Papa facta ſit, ut qui ſederit vivente adhuc legitime creato Romano Pontifice, de quo nobis erit agendum ſuo loco. Sed nos & hanc contendimus eſſe impoſturam, & commentitium eſſe decretum priori ſimile: etenim totum, quod aſſeritur, falſum eſſe monſtratur.

(*a*) Diſt. 63. cap. In Synodo.

Alia detegitur impoſtura.

XIV. Nam quod in primis ad Carolum ſpectat, cujus exemplo id factum dicitur, tantum abeſt, ut Carolus ſibi arrogare voluerit (quod aſſeritur) electiones Epiſcoporum, ut potius ſuo promulgato decreto, eas ſtatuerit eſſe liberas, atque ex ſacrorum canonum præſcripto decerni. Accipe quæ a ſe ſtatuta in ſuis Capitularibus ipſe collegit (*b*): *Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine S. Eccleſia ſuo liberius potiretur honore: aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet Epiſcopi per electionem clericorum, & populi, ſecundum ſtatuta canonum de propria diœceſi, remota perſonarum, & munerum acceptione, ob vitæ meritum, & ſapientiæ donum eligantur; ut exemplo, & verbo ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant.* Hactenus germana Caroli conſtitutio.

Carolus liberas eſſe voluit electiones Epiſc.

(*b*) Capit. lib. 5. c. 84. habet etiam diſt. 63. c. 34.

Quod ſi hæc facta eſſent a Carolo, ut renuntiaret (ut dicunt) privilegio ab Hadriano collato, utique aliqua ſaltem, vel levis mentio de eo habita ibidem eſſet. At cum non extaret illa quidem, quæ nec extitiſſet aliquando, nulla potuit haberi de ea mentio, ſed ſimpliciter a Carolo ſecundum canones cuncta diſponi voluit adverſus eos, qui (ut ſæpe fiebat) a Regibus peterent Epiſcopatus.

Sed & quid eſt, quod in aſſerto decreto Leonis dicitur, conceſſas eſſe Carolo Magno inveſtituras ab Hadriano, cum nec ipſum quidem nomen inveſtituræ, temporibus Caroli eſſet in uſu? Legant, & ſcrutentur auctores omnes, qui Caroli temporibus aliquid ſcripſerunt, ſi alicubi penes eorum aliquem invenerint nomen inveſtituræ, vel uſum ejus per anuli collationem (ut tradunt) & baculi. XV.

Tempore Caroli Magni nuſquam nomen inveſtituræ.

Verum & quod dicitur id a Leone factum in Concilio habito in Eccleſia Salvatoris: penes quem, rogo, mentio, ejuſmodi Concilium a Leone octavo dicto Pontifice factum, aut quid hujuſmodi ſit ab eo conceſſum Othoni?

Sed & repugnant his omnibus praxis, & leges aliorum poſt Carolum ſucceſſorum Imperatorum, ut quid dici poſſit, fuiſſe ab Hadriano conceſſum eidem Carolo Magno de electione Romani Pontificis. Nam audi quæ in electione Hadriani ſecundi Papæ leguntur (*c*): *Cum Hadrianus ſecundus ad Romanum Pontificatum ab Eccleſia Dei Genitricis Dominæ noſtræ, quæ dicitur Ad præſepe, traheretur ad Lateranenſe Patriarchium, certatim a clero, & proceribus, & plebe deportatus eſt. Quod audientes Miſſi Ludovici Imperatoris moleſte tulerunt, indignati ſcilicet, quod dum præſentes eſſent, non fuerint invitati, nec optata a ſe futuræ Præſulis electioni intereſſe meruerunt. Qui accepta ratione, quod non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu omiſſum hoc fuerit (ne videlicet Legatos Principum in electione Romanorum Præſulum exſpectandi mos per hujuſmodi fomitem inoleſceret, omnem indignationem medullitus ſedaverunt, & ad ſalutandum electum etiam ipſi humiliter acceſſerant.*

(*c*) Diſt. 63. c. 29.

Non admiſſi Legati Imp. in electione Rom. Pont.

At quomodo, rogo te, ſe injuſtam cauſam fovere cognoſcentes, quieverunt, ſi pro eis vigebat adeo amplum privilegium, a tanto Pontifice Regi tanto, Carolo Magno conceſſum? nam ſi illud vere datum fuiſſet, eos præteriri minime potuiſſet, vel ipſum Imperatorem Ludovicum, qui (ut eædem habent res ge- XVI.

PAGIUS

que Miſſorum ſuorum interventu. Cui reſpondet *Hadrianus*, id nunquam factum; ſed morem iſtum obſervatum etiam temporibus Pippini Regis, ut decreto Cleri atque plebis ad Sedem Apoſtolicam perlato, proprium Antiſtitem ſibi conſecrandum Ravennates peterent.

XV. Porro Sigeberti ævo prædicta Synodus Romana, licet fictitia ſit, etiam ab Italia agnoſcebatur. Siquidem, ut obſervat Mabillonius lib. 3. de Re Dipl. cap. 3. num. XVI. Joannes Beraldi Monachus in Chronico Caſaurienſi, quod in anno MLXXXII. deſinit, tametſi ejuſdem Chartarium pertingit ad annum MCLXI. diſerte ſcribit, *Carolum Magnum* Deſiderio in Franciam abducto Romam rediiſſe, & conſtituiſſe ibi Synodum cum ſupradicto Papa Hadriano in Patriarchio Lateranenſi, in Baſilica Sancti Salvatoris: *quæ Synodus*, inquit, *celebrata eſt a centum quinquaginta tribus Epiſcopis*, tametſi nihil habet de Inveſtituris. Ex-

Synodus illa a multis vera exiſtimata.

tas

geſtæ Hadriani ſecundi) adverſus ſuos Legatos, talia præſumentes, indignatus eſt, Romanos vero laudavit: quæ enim ibi leguntur, attende; ſunt iſta: *Audiens hoc Ludovicus Imperator Chriſtianiſſimus, mox Imperialem ſcribens epiſtolam, cunctos Romanos, qui dignum tanto peregiſſent officio Præſulem, collaudavit.* Sed & in edita a ſe pro juribus Romanæ Eccleſiæ conſervandis conſtitutione iſta inter alia habet: *Quando*
(a) Diſt. 63. c. 30. 31. 32. *(a) divina vocatione hujus ſanctiſſimæ Sedis Pontifex de hoc mundo migraverit, nullus ex Regno noſtro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo, ſub noſtra poteſtate conſtitutus, licentiam habeat contra Romanos, aut publice, aut privatim veniendi, aut electionem faciendi &c.*

XVII. Catholici Imperatores liberam eſſe voluerunt electionem Papæ. Ar quod dieunr eo modo, datis ab Hadriano privilegiis, renunciaſſe Imperatorem: quomodo quis renuntians, non exprimat, quia renuntiat? neceſſaria enim omnino ejus eſt mentio. Quod de Imperatore dicimus, de Pontifice pariter dicendum eſt. Si quæ privilegia conceſſa fuiſſent ab Hadriano Carolo Magno, cur Hadrianus ſecundus, cum per Oecumenicam Synodum ſanciendum curavit, ut nullus laicorum ſe immiſceret penitus electionibus Epiſcoporum, non meminit conceſſionis ejuſmodi, nec revocavit generatim ſaltem conceſſa eidem Carolo privilegia? Vel ſi rata firmaque ea conſiſtere voluit: cur non expreſſit, dum legem contrariam illis ſtatuit? Sed quia re vera nulla erat facta conceſſio, nulla de illis fieri potuit mentio. Omittimus recitare de his ad Lotharium, & Ludovicum Imp. Leonis quarti decretum & Henrici primi, atque Othonis conſtitutiones de libera electione ex præſcripto canonum facienda, Rom. Pontificis. Sed de his jam ſatis: puto quidem te veritatis amantem Lectorem, jam omnino de impoſtura Sigeberti, de qua agimus, perſuaſum, re tam perſpicue tot demonſtrationibus pateſacta. Adeo ut non putem, inveniri poſſe aliquem, niſi ſimilem illi ſchiſmaticum, vel hæreticum qui tantæ, tamque dilucidæ, omnique ex parte conſtanti obniri uudeat veritati.

His jam confutatis, redeamus ad captivos Longobardos, quos una cum Deſiderio Rege Carolus magnus ſecum duxit in Gallias. Fuit ex eis inter alios Puulus Diaconus Aquilejenſis, qui Deſiderio Regi erat a ſecretis; de quo hæc memoratu digna habet Leo Oſtienſis: XVIII. Paulus Diaconus captivus Deſiderii Regis ſtudioſiſs.
(b) Capta vero (ut diximus) *Papia urbe, cum Regi Carolo pro ſua prudentia carus admodum, & familiaris factus Paulus eſſet, accuſatus eſt ab invidis apud Regem, quod ex affectu Deſiderii, illi pararet inſidias. Quem cum Rex comprehenſum adduci ad ſe juſſiſſet, interrogat, an vera ſint, quæ de illo dicerentur. Tum ille conſtanter ſe domini ſui fideliſſimum aſſeveravit, & in eadem fide, quoad viveret, perſeveraturum. His auditis Rex, ira ſuccenſus juſſit incun-* (b) Leo Oſtic. Chron. l. 1. c. 17.

PAGIUS tat illud Chronicon apud Ducheſnium Tom. III. pag. 544. Gratianus in Diſt. 63. cap. 23. Synodum illam Romanam ſummopere prædicat. Sed, ut Bellarminus lib. de Script. Eccleſ. ad annum 1145. jam queſtus eſt, Gratianus *non habuit delectum Auctorum ex quibus Decreta collegit*, indeque eamdem, quam Interpolator Sigeberti narrationem primæ parti Decreti ſui inſeruit, aliamque etiam Leonis VIII. pſeudo-Synodum retulit in eam rem, ut an. CMLXIV. Deo dante videbimus, & de iſta ſuppoſititia Synodo Hadriano attributa rurſus mentionem faciemus.

XVI. *Paulus Diaconus in exilium a Carolo miſſus.* Ad num. XVIII. & ſeqq. Paulus Diaconus Libellum ſuum *de Metenſibus Epiſcopis*, ut liquet ex ejus Scriptis, compoſuit, poſtquam Carolus Rex *Faſtradam* uxorem duxiſſet, *Pippinum* filium Italiæ Regem renunciaſſet, *Ludovicum* vero alterum filium Regem Aquitaniæ conſtituiſſet. Quare cum utriuſque Regis munctio ad annum DCCLXXXI. & Faſtradæ nuptiæ ad annum DCCLXXXIII. pertineant, ac *Angilramnus* Epiſcopus Metenſis, cui Libellum ſuum Paulus dicavit, anno DCCXCI. vivere deſierit, *Paulus* intra ſpatium illud annorum octo, quod a Faſtradæ nuptiis ad Angilramni obitum interceſſit, ſuam lucubrationem edidit. Arctius rem premit Leo Oſtienſis in ſuo Chronico lib. 1. cap. 17. ubi teſtatur, *Paulum* exilio relegatum a Carolo, annos aliquot exulaſſe, deinde in *Aragiſi* Ducis Beneventani Palatio manſiſſe, poſtremo Monachum Caſinatem factum, poſt ejuſdem *Aragiſi* mortem, quam vetus Auctor in Appendice ad Chronicon, quod Nibelungi Comitis juſſu conſcriptum eſt, anno Chriſti DCCLXXXVII. conſignat. Ex his Cointius anno DCCLXXIII. num. X. deducit, *Paulum* Libellum ſuum Angilramno dicaſſe anno ſeptingenteſimo octogeſimo quarto, eodemque anno ipſummet Paulum ab invidis accuſatum apud Carolum Regem, *quod ex affectu Deſiderii, illi pararet inſidias*, ut narrat Leo Oſtienſis, in exilium miſiſſe *in Diomedis inſulam*, in mari Adriatico poſitam. Baronius, qui Libellum illum Pauli de Metenſibus Epiſcopis non viderat, eum cum Deſiderio hoc anno relegatum fuiſſe credidit. *Poſt Arichis Beneventani Principis obitum*, inquit Leo, *ad hoc Monaſterium*, nempe Caſinenſe, *venit, & Sancta ibi Religionis habitum induit, & factus Monachus non pauca ibi tempora vixit*, ideoque Monachum induit circa annum DCCLXXXVII. eo enim Chriſti anno *Arigiſum* ſeu *Arichim* vita functum eſſe infra videbimus. *Homiliarum* ſeu lectiones, quæ per totius anni Feſtivitates legerentur, Caroli Regis juſſu edidit, ut liquet ex Epiſtola ejuſdem Caroli, de qua anno DCCXCVII. agemus. Mabillonius Tom. I. Analect. pag. 319. tribuit illi Vitam Sancti Gregorii Magni refellitque Guſſanvillæum, qui Opera hujus Sancti Doctoris ab aliquot annis in lucem emiſit, quique ſuam opinionem retracta-

ſtanter manus abſcindi. Sed continuo mutata ſententia, memor illius ſagacitatis atque prudentiæ, ſuſpiranſque: Et ſi, inquit, ei manus abſcindimus, ubi tam elegantem ſcriptorem reperire poterimus? Atque ad proceres converſus, quidnam de tali viro agendum eſſet, percontabatur. Illi eruendos ei oculos, monebant, ne ullas adverſus Regem litteras ſcriberet. Et ubinam (ait ille) vel quando talem reperiemus hiſtoricum? Illi vero Regis clementiam, propenſamque ad virum pietatem attendentes, ſuaſerunt, ut illum apud Diomedis inſulam, quæ hodie Tremiti dicitur, exilio relegaret. Sicque factum eſt.

XIX. *Ubi cum aliquot annos exulans duxiſſet, homunculus quidam, qui ei propter Dominum obſequia præſtabat, clam illum ex inſula aſportans, cum eo pariter Beneventum perrexit. Quo viſo Arichis, qui filiam prædicti Deſiderii Adelpergam habebat uxorem, valde tam ipſe, quam eadem ipſius conjux gaviſi ſunt, eumque ſecum in palatio honorifice detinuerunt. Quo tempore utrumque palatium ejuſdem Principis, alterum quidem quod Beneventi, & quod Salerni alterum conſtruxerat, idem Paulus verſibus luculentiſſimis exornavit. Ejuſdem etiam Adelpergæ precibus in hiſtoria Romana, quam breviter Eutropius ſcripſerat plurima hinc inde ex hiſtoriis Eccleſiaſticis addidit, duoſque præterea libros a tempore Juliani Apoſtatæ, in quem ipſam hiſtoriam Eutropius terminaverat, uſque ad tempo-* Pauli Diaconi lucubrationes.

PAGIUS re decreverat, ut ait ibidem Mabillonius. Ea autem Vita diverſa eſt ab illa quam Joannes Diaconus publicavit, editaque eſt Sæculo I. Benedict.

XVII. *Annus tertius belli Saxonici;* Eginhardus in Ann. de Saxonum rebellione, & de Geſtis a Carolo anno III. belli Saxonici loquens ait: *Cum hæc in Italia geruntur,* (id eſt, Papia a Carolo obſidetur) *Saxones per opportunam abſentiam Regis nacti occaſionem, contiguos ſibi Haſſorum terminos ferro & igni populantur. Cumque in eo loco, qui nunc Frideſlar ab incolis nominatur, Baſilicam in Beato Bonifacio Martyre dedicatam incendere molirentur, atque hoc efficere caſſo labore conarentur, immiſſo ſibi divinitus pavore ſubitaneo, turpi trepidatione confuſi domum fugienda revertuntur.* Paolo poſt: *Rex autem domum regreſſus, priuſquam eum Saxones veniſſe ſentirent, tripertitum in eorum Regiones miſit exercitum: qui incendiis et direptionibus cuncta devaſtans, compluribus etiam qui reſiſtere conati ſunt interfectis, cum ingenti præda reverſus eſt. Et celebravit præfatus glorioſus Rex Natalem Domini, in villa quæ dicitur Cariſiacus.* Idem habent Annaliſtæ Tilianus, Loiſelianus, & alii.

XVIII. *Tranſlatio S. Nazarii ejuſque Eccleſiæ Dedicatio.* Annales a Lambecio Tom. II. Biblioth. Cæſ. publicati, qui ab anno DCCXIV. uſque ad annum DCCCXVII. pertingunt, hæc habent: *Karolus ab Italia regrediens Dedicationem Eccleſiæ Sancti Nazarii, & Tranſlationem corporis ipſius in Monaſterio Laureſham celebrat anno Incarnationis Dominicæ DCCLXXIIII. die Kalendarum Septembrium.* Idem habent Annales Fuldenſes auctiores nondum editi ibidem apud Lambecium pag. 347. die tamen & menſe, quibus Dedicatio & Tranſlatio factæ, in quibus tota ſita eſt difficultas, non memoratis. Hoc enim anno dies primus menſis Septemb. in feriam quintam incidit, & Tranſlationes ac Dedicationes nonniſi diebus Dominicis peragi ſolitæ erant. Nodi hujus ſolutionem diſcimus ex Auctore Chronici Laureshamenſis, qui notat, utramque peractam *in capite Kalendarum Septembrium*, ideſt, decimo nono Kalendas Septembris, ſeu die XIV. menſis Auguſti, qui hoc anno Dominicalis fuit. Hujus numerandi modi ab Antiquis quandoque uſurpati, qui facile in errorem inducere poteſt, exempla attulimus anno Chriſti XXXI. num. I. & anno DXXVI. num. IX. Operæ pretium eſt ejuſdem Chronici verba de hac Dedicatione ac Tranſlatione hic referre, ut ejus Auctoris errores aperiamus, & celeberrimi illius Monaſterii fundationem, de qua anno an. DCCLXIII. qua peracta eſt, egimus, magis explicemus: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXVII.* (reſtituendus annus DCCLXXIV. *ſed a fundatione ſive exordio Laureshamenſis Monaſterii anno* XII. (ex quo liquet conditum illud fuiſſe anno DCCLXIII. non vero anno DCCLXIV. ut paſſim Viri docti deducunt ex duobus Diplomatis Williswindæ & Cancoris ejus filii Comitis pagi Rhenenſis ſive Rhinogoviæ in eodem Chronico recitatis, quorum initiis legitur: *Anno duodecimo, Domno noſtro Pippino Rege, ſub die IIII. Id. Julii, Regni vero Caroli* (*ex quo defuncto fratre ſuo Karolomanno Monarchiam ad eum tranſiit*) *anno* VI. (ſed delenda illa parentheſis, annus enim ille VI. a morte Pippini Regis, non vero a morte Carolomanni deducitur.) *Gundelandus Abbas, perfecta jam Templi fabrica, & ut domum Dei decebat, omni ſpecie decoris exornata, apud Spiream Civitatem Regi occurrit; cui pius Rex benigne aſſentiens cum Regina Hildigarda, filiiſque Carolo, Pippino, Ludovvico* (delendum nomen Ludovici, quia nondum natus erat) *ac plurimis Regni Principibus, per Lullum Moguntinæ Sedis Archiepiſcopum, & Beati Bonifacii Epiſcopi & Martyris Succeſſorem, atque per Epiſcopos Megingozum, Vuiomadum, Angilramnum, Vualdricum, magnifico apparatu & ſumma veneratione, in* CAPITE KALENDARUM SEPTEMBRIUM, *Dedicationem ejuſdem Eccleſiæ celebravit, corpuſque Beati Martyris Nazarii, Domini & Patroni noſtri in eam maxima devotionis honore tranſtulit.*

Tunc Eccleſiæ Trevirenſi præerat *Vuiomadus* ſeu Wiomadus, Metenſi Angilramnus, & Megingozus Epiſcopatum Wirceburgenſem *quadecim annis* rexerat, & ſuis Monachis valedicto Epiſcopatum depoſuerat, ut in ſolitudine liberius Deo inſerviret, ut inquit Egilvvardus in Vita Sancti Burchardi, ubi plura de ejus virtutibus. Cointius hoc anno num. CXXXV. ubi de Tranſlatione Sancti Nazarii diſſerit, & Chronici Laureshamenſis errores aliquot emendat, *Vualdricum* interpretatur Udalricum Epiſcopum Lauſannenſem. Verum hic anno incerto Eccleſiam Lauſannenſem gubernavit, *Vualdricus* vero ſextus fuit. Epiſcopus Pataviensis, ut patet ex Verſibus incerti Poetæ *de Ordine Comprovincialium Pontificum*, quos anno DCCXXXIX. num. III. repræſentavimus. In Chronico Wirziburgenſi a Baluzio lib. I. Miſcell. publicato ad annum DCCXCIV. legitur: XIX. *Epiſcopi qui iiſdem interfuere*

poru primi Juſtiniani Imperatoris adjecit: ſed & univerſus fere annales computi lectiunculas rithmo compoſuit,

XX. *Defuncto autem Arichiſi, mox ad hoc monaſterium Caſſinenſe (ut ſupra retulimus) properavit, factuſque monachus plures poſtea vixit annos, rogatus quoque ab Abbate, ut fratribus expoſitionem regulæ S. Benedicti perutilem edidit: ubi multa de veteri monaſterii hujus conſuetudine neceſſario inſerit, nonnulla etiam alia ſcripta eleganti ſtylo conſcripſit, atque inter alia verſus quoque reciprocos & hymnos de ſingulis B. Benedicti miraculis diſerto ſermone compoſuit.*

Ad hunc præfatus Carolus Rex qui eum exilio relegaverat, comperto quod hujus monaſterii monachus effectus eſſet, multum ille gratulatus, affabiles ſatis, & jucundas epiſtolas verſibus miſit, ex
Ad Paulum Diac. epiſt. Caroli Magni fragmentum. *quibus hic aliquid inferre placuit. Ait enim poſt aliquos verſus, ſuam alloquens chartulam.*

Hinc celer egrediens facili mea charta volatu
Per ſilvas, colles, valles quoque præpete curſu,
Alma Deo cari Benedicti tecta require.
Eſt nam certa quies feſſis venientibus illuc:
Hic olus hoſpitibus, piſcis, hic panis abundat.
Lætus amor cultus Chriſti ſimul omnibus horis:
Pax pia, mens humilis, pulchra & concordia fratrum.
Dic Patri, & ſociis cunctis, Salvete, Valete.
Colla mei Pauli gaudendo amplecte benigne,
Dicito multoties: Salve Pater optime Salve, &c.

Cui ille ſimiliter verſibus reſcribere, & pro viſitatione & ſalutatione ſua, & fratrum gratias referre maximas ſtuduit. Hæc Leo qui addit, eundem Paulum illic conſenuiſſe in monaſterio, & longævum ætate in Domino quieviſſe. Ait Trithemius, eumdem juſſu Caroli Magni ordinaſſe hiſtorias, & lectiones per totum annum ſingulis feſtivitatibus Sanctorum congruentes. Sane quidem in ſæculo tam rudi, ipſe claruit inter primos.

PAGIUS tur: *Megingaudus Epiſcopus obiit VI. Kal. Octob. Wirzibure. Sedit annos III, menſes decem, dies XXV.* Verum tam ex eo Chronico, quam ex Vita Borchardi nihil certi colligi poteſt de anno emortuali Epiſcoporum Wirzeborgenſium ob errores Chronologicos Auctorum utriuſque Operis.

XX. *Bellum Bulgaricum.* Theophanes ad annum XXXIII. & XXXIV. Conſtantini Imp. narrat, hunc Imperatorem Claſſem adverſus *Bulgaros* inſtruxiſſe, hoſque ejus adventu cognito terrore actos pacem cum illo compoſuiſſe. Verum *menſe Octobri Indictione undecima*, ſed legendum, *Indictione duodecima*. Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoata, cum Bulgari pacem rupiſſent, Imperator eos ex improviſo aggreſſus, nobiliter de eis triumphavit. Poſtea Bulgarorum Princeps, ut ſciret quos in ſuo Principatu proditores haberet, ſcripſit ad Conſtantinum Imp. conſtituiſſe ſe ſe ad eum profugere, rogavitque, ut ſibi ſignificaret quos apud ſe amicos haberet, ut una cum ipſis ad illum veniret: qua fraude circumventus Imperator nomina amicorum ſuorum ei perſcribit, quos omnes Bulgarus perdidit: *quo comperto Conſtantinus canos ſuos præ dolore avulſit*, inquit Theophanes.

Alredus, ſeu Aldredus Northumbriæ Rex *decimo Regni, quod invaſerat, anno cedere a comprovincialibus compulſus eſt*, inquit Malmesburienſis lib. 1. de Reg. cap. 3. quod hoc anno contigiſſe teſtantur Hovedenus, & Annaliſta Mailroſenſis. In ejus locum ſubſtitutus eſt *Edelredus* filius Regis Mol, ſeu Regis Edilwaldi. XXI. *Edelredus Rex Northumbris creatur.*

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	CONST. COPRON. IMP. ANNUS
775.	4.	35.

I. SEptingenteſimus ſeptuageſimus quintus agitur annus Indictione decima tertia, quo tandem poſt propagatum ad plurimos annos Imperium Conſtantini, ſecundum illud propheticum Danielis (a): *Ecce Vigil, & Sanctus de cælo deſcendit & clamavit fortiter, dicens: Succidite arborem, præcidite ramos ejus, & diſpergite fructus ejus.* Cum videlicet impius Conſtantinus, ubi regnaſſet annis triginta quatuor, menſibus duobus & diebus viginti ſex infeliciſſimo exitu diem clauſit extremum, decimaquarta menſis Septembris, prout ex Theophane exacte, annos ſingulos ejus Imperii ſupputante, collegimus, dum ejus Imperii exordium numerare incipit a die obitus patris, quem contigiſſe ait decimoquarto Kal. Julii nonæ Indictionis, anno Re-

(a) Dan. 4.

Divina ultio in Conſtantinum Copron.

3 demptoris (juxta Latinorum ſupputationem) ſeptingenteſimoquadrageſimo primo decem ipſe amplius annis, quam pater regnavit, & menſibus minus diebus novem: ſiquidem Leonem annis nonniſi viginti quatuor, menſibus tribus & diebus duobus imperaſſe, idem Theophanes tradit. Ut autem impii tamdiu regnare permiſſi ſint, non Dei benedictio, ſed maledictio fuit ſecundum illud Job (b): *vidiſti multum firmu radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.* Nam quo longius vita producitur, eo copioſior eorum maledictio propagatur, cum totum, quod vivunt tempus, nonniſi ad theſaurizandum (c) ſibi ipſis iram in die iræ profecerint, ut nec illis ad vitam fuerit computandum; iiſdem ipſis id in Inferno teſtantibus (d) & inter alia iſta de nimia vitæ ſuæ brevitate dicentibus: *Tamquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aer continuo in ſe recluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius; ſic & nos nati continuo deſivimus eſſe.*

(b) Job. 5.

(c) Rom. 2.

(d) Sap. 5.

II. At quæ de exitu ejus Theophanes breviter narrat, ſic accipe: *Anno trigeſimo quinto*, inchoato ſcilicet, *ſui Imperii menſe Auguſto tertiadecima Indictione exivit contra Bulgaros Conſtantinus, qui divinitus eſt in cruribus plaga percuſſus quæ Græce ἄνθραξ, appellatur. Et hinc febre validiſſima detentus, Arcbadiopolim rediit, a ſubiectis humeris in lectum delatus. Et veniens Selimbriam, navem ingreſſus eſt, cumque Strongylum perveniſſet caſtellum, miſerabiliter in Chelandio moritur, clamans & dicens: Vivens adhuc igni ſum inextinguibili traditus; ſanctamque Virginem & Dei Genitricem laudari expoſcens, cum ſine fœdere ejus fuerit inimicus.* Eadem & reliqui omnes Græci auctores teſtantur. Addit autem aliqua Cedrenus his verbis: *Navigio uſque ad caſtellum Strongylum vectus, ibi animæ, & corporis mortem obiit, vociferans, atque dicens, ſe inextinguibili igni traditum propter Mariam, jubens eam exinde honorari, ac celebrari vera Deiparam. Moriens, ſuamque ultimam voluntatem teſtatam faciens, hæc pronuntiavit; Incolume eſto magnum templum divina Sophia: Incolumis eſto ædes ſanctiſſimæ Deiparæ in Blachernis: incolumis eſto Eccleſia ejuſdem in Chalcopratiis: Incolumis eſto ædes ſanctorum Apoſtolorum: Incolumis eſto urbs, & Senatus: Incolumis eſto filii mi Imperator, atque tu etiam o Theophanes, cui magnum meum arcanum credidi.* Hæc Cedrenus. Erant præcipuæ Eccleſiæ illæ, quas jubere valet, ab ipſo præ cæteris ignominia affectæ. Sic igitur ea quam audiſti ab eo extorta divinitus confeſſione veritatis, tum de ſua in perpetuum damnatione, tum de cultu, quem execratus eſt ante Deiparæ, diem clauſit extremum, hac ex parte Antiocho ſimilis, qui ſemper & ubique impius, moriens eam

Conſtantini miſerandus obitus.

PAGIUS SÆC VIII Anno Eræ Hiſpan. DCCCXIII. Anno Hegiræ CLIX. inchoato die 31. Octob. fer. 3.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6268.

☉ 28. A. ☽ 16. P. 26. Mart. Indict. 13.

JESU CHRISTI 775.

HADRIANI PAPÆ 4.

LEONIS IV. IMP. 25. & 1.

A.C. 775. I. Conſtantini Copronymi interitus.

ANnum. I. ad VIII. Theophanes ad annum XXXV. Conſtantini Imp. Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoatum, ſcribit: *Hoc anno decima tertia Indictione Imperator Conſtantinus bellum Bulgaris illaturus Urbem reliquit, &c. Selymbriam profectus, die XIV. menſis Septemb. Indict. XIV. navem conſcenſa, ad Caſtellum Strongylon devectus infelicem in navigio mortem obiit, &c. Solus poſt patris obitum imperavit annos triginta quatuor, menſes duos, dies viginti ſex*, ubi diem emortualem excludit Theophanes. Idem habet Auctor Miſcellæ, & ex iis uterque Auctor corrigendus, quando initio Imperii ejuſdem Conſtantini aſſerunt, eum poteſtatem obtinuiſſe, *annos quatuor ſupra triginta, menſes tres, dies duos*. Loco enim, *dies duos*, ſcribere debuere, *tribus diebus exceptis*. Præterea loco, die decima quarta menſis Septembris, legendum *die decima tertia menſis Septembris*, ut in texto Græco habetur, τῇ ιγ' τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς, τῆς ιδ' ἰνδικτιῶνος. Et ſucceſſit *Leo* hujus nominis IV. filius, quem anno DCCLI. die ſexta menſis Junii in conſortium Imperii adſciverat; qui ideo annum prioris Imperii XXV. hoc anno inchoavit, & patrem imitatus, adverſus Orthodoxos ſæviit.

eam primum ſanam, veramque ſententiam dixit (a): *Juſtum eſt ſubditum eſſe Deo, & mortalem non paria cum Deo ſentire.* Subiicit autem iſta Theophanes: *Regnavit autem poſt mortem patris ſui annis trigintaquatuor & menſibus duobus, diebus viginti ſex.* Quod legebatur triginta quinque annis, corrigitur ex ipſomet auctore Theophane, dum qua Indictione, tum hic tum ſuperius in Leone mortuus ſit inſinuat.

(a) Mach. 9.

III. Sed audi, quod ſubiicit elogium dignum ejus ſepulcro: *Ita vitam diſſolvit ſanguinibus multis infectus, & dæmonum invocationibus, & ſacrificiis, perſecutionibus quoque ſanctarum Eccleſiarum, rectæque & immaculatæ fidei, necnon & monachorum peremptionibus, & violationibus monaſteriorum, muliſque variis ſupercreſcens, non minus quam Diocletianus, vel aliquis tyrannorum.* Hæc Theophanes. Porro ſi quis ex ſectis, quibus communicavit, ejus nomina addiſcere velit: ex iis, quæ ſuperius dicta ſunt, Judæum ipſum jure vocabit, Neſtorianum, & Manichæum, præter nomina Iconomachi, & Copronymi, & Caballini, quorum primum ex ſecta, ſecundum e ſtercore, quo infans conſperſit ſacroſanctum lavacrum, tertium vero mutuatus e ſtercore caballorum, quo tale monſtrum ipſi etiam naturæ averſum, dicitur delectatum. Nam audi Theoſterictum hujus temporis ſcriptorem in Niceta: *Tantopere vero ſordium & impuriſſimæ cujuſque rei odore malo delectabatur, ut animalium brutorum ſtercoribus ſe illiniret, & eos qui cum illo erant, id facere juberet, quos amabat, ob idque benigne accipiebat, quod rebus male olentibus ſemper delectaretur.* Hæc ipſe. Sed riſimus Giclam dum Caballinum a Cabala civitate refert denominatum, quod caballini ejus cives dici teſtetur. Sed quid commune Conſtantino cum Cabala, natus ipſe, atque educatus Conſtantinopoli? Nam & Theophanes ipſum caballino ſtercore delectatum, ejus Imperii exordio ita narrat, poſt alia ſcelera de ipſo commemorata: *Magicis maleficiis, & luxuriis, cruentiſque ſacrificiis & caballinis ſtercoribus, atque lotio delectatus, mollitiebuſque ac dæmonum invocationibus, &c.*

Cur Caballinus ſit dictus.

IV. Sed & quod præter perſonam Imperatoris, ageret quoque Theologum, & doctorem Eccleſiæ ſcriptorum aliqua monumenta reliquit. Meminit de eorum aliquibus idem Theoſterictus, quæ vidit: *Ego ipſe*, inquit, *legi treſdecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus de Sanctorum interceſſione mentio nulla facta erat.* Hæc ipſe. Tanto jam glorientur Novatores anteſignano; tollant hunc, ut faciant laudibus Sanctorum blaſphemi, ſuſurrumque ſui obvoluti ſtercore audiant ſcarabei: eoſdem cum illo globulos ſtercoreos volvant, dum eaſdem cum illo putidas hæreſes coagmentant, idem abſque dubio cum ipſo ſubituri ſupplicium apud inferos, cujus judicii præjudicium idem proxime moriturus ſenſit: dum enim in ſe latam ſententiam perpetuæ damnationis expreſſit, eamdem utique ejus ſectarios accepturos fore ſignificavit.

Defunctus igitur Conſtantinus ſepultus eſt in Templo ſanctorum Apoſtolorum, nactus, quam non meruerat ſepulturam; qua penitus indignus cum eſſet, juſto Dei judicio poſtmodum (ut aſſeritur a Græcis in Menologio) effoſſus, ejus oſſa publice in foro cremata ſunt. Reliquit Conſtantinus poſt ſe filium hæredem Imperii Leonem, & alios filios, ſed & filiam a parentis moribus longe diſſimilem. In qua Dei manifeſtata eſt ſapientia, quum ex putrido illo ſtercore ſcivit aurum colligere, gemmamque ſeligere quam pretioſiſſimam, Anthuſam dictam, hanc Copronymi filiam, egregia ſanctitate conſpicuam, de qua in tanta ſcriptorum penuria ſatis hic tibi ſit reddidiſſe, quæ in Menologio ſæpe citato Baſilii Imperatoris deſcripta habentur his verbis, die decima ſeptima menſis Aprilis.

S. Anthuſæ Conſtantini Caballini Imperatoris filiæ memoria. Hic titulus. V.
Pergit vero: *S. Anthuſa Conſtantini quidem Caballini fuit filia. Cum autem ut viro copularetur, ab illo cogeretur, non acquievit. Sed poſt illius obitum nacta libertatem, omnes ſuas diſperſit divitias; & has quidem dans pauperibus, has autem in Eccleſiarum, & monaſteriorum impendens ædificia: porro reliquas in captivorum redemptionem: ſuas autem aureas veſtes in Eccleſiarum ornamenta. Fuit autem multorum mater orphanorum: Expoſitos enim ſuſcipiens infantes educabat, & inſtruebat, & hos quidem morientes Deo tranſmittebat, hos autem viventes ad ſenum curam mittebat, & feminas tondens inducebat in monaſteria. Frequenter autem a peſſima Irene cognata, ut cum illius filio, ac pariter ſecum regnaret invitata minime conſenſit. Sed a S. Thuraſio monacha in Eumeniæ cœnobio facta, ad Dominum migravit.* Hactenus S. Anthuſæ dignum elogium, quod anniverſaria die ex ſacro ritu in Eccleſia legi publice conſuevit; ut ingens plane miraculum videretur, ex monachorum perſecutore naſci filiam, quæ erigeret monaſteria, atque ipſa monialis pariter efficeretur: ut omnes intelligant, quod *non eſt ſapientia (b) non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.* Quodque ipſe eſt, (c) *qui reprobat conſilia Principum.* Et

De Anthuſa filia Copronymi.

(b) Prov. 21.
(c) Pſ. 32.

tu

tu Novator infelix nihilominus factis, verbiſque ſectaris, defendiſque Copronymum quem & unica ejus filia univerſo orbi opere demonſtravit erraſſe, pluris faciens vilem monaſticum habitum, quam purpuram Imperatoriam.

VI. De Anthuſa Senioris. Sed unde huic Imperatoris Conſtantini filiæ nomen Anthuſæ, ex eodem Menologio diſces, ubi vigeſima ſeptima Julii de alia Anthuſa fit commemoratio: hæc enim ibi leguntur: *Anthuſæ memoria. Hæc anachoreticam vitam deligens, miraculis clara fuit: cognita autem a Conſtantino Caballino, quod coleret venerandas imagines, cogebatur negare cultum earum. Non acquieſcens, dire percuſſa fuit. At poſtea Imperatoris uxori parere non valenti prædicens, duos filios eam genituram, maſculum alterum, alterum feminam: a tormentis eximitur. Et erga eam Regina ſic affecta eſt, ut eam loco matris haberet, & filiam, quam peperit, ejus nomine Anthuſam nuncuparet: demum vero ipſa in pace quievit.* Hæc ibi. Sed jam redeamus ad Conſtantini filium, novum Imperatorem Leonem, qui ſtatim ab obitu patris abſque aliqua controverſia capeſſit Imperium.

Poſt autem perſoluta poſtrema Conſtantino patri, idem Imperator a Theophane quæſivit, quodnam grande eſſet illud patris ſecretum, ipſi ſoli cognitum? Reſpondit, fortaſſe patrem tuum ejus rei pœnituit, quam nos occulte egimus, xvii. centenarios defodimus quodam in loco in uſum fratrum tuorum Cæſarum, & Nobiliſſimorum. Leo autem omne illud famulis miſſis abſtulit, nihilque fratribus reliquum fecit. Hæc (a) Annales Græcorum. Leo vero (ſubdit Theophanes b) *cœpit expendere pecunias, quæ ſibi fuerant a patre dimiſſæ: placuitque tam Optimatibus, quam populo, & viſus eſt brevi tempore pius eſſe, ſanctæque Dei Genitricis, & monachorum amicus, unde & monachos Metropolitanos Epiſcopos creans, in ſummis ſedibus collocavit.*

(a) Cedr. in Comp. hoc anno. (b) Theop. lib. 23. in princ.

Leo Imp. pius apparuit. Tunc accidit, ut ipſe Platonem Olympi montis monachum celebrem, civem Conſtantinopolitanum, rediens Conſtantinopolim, in Epiſcopum Nicomedienſem provehendum curaret; ſed renuit ipſe vir ſanctiſſimus, qui in humili gradu Apoſtolicum obire munus non prætermiſit, prout Theodorus Studita, qui hoc vivebat tempore, & res ab eo geſtas ſcriptis proſequutus, teſtatur, quæ hic reddendæ ſunt, ut ex iis, quæ unus iſte operatus eſt, aliorum ſanctorum monachorum facta, quæ non prodita ſcriptis, intelligamus.

De hinc (inquit Theodorus) *neceſſariis quibuſdam de rebus Byzantium ingreſſus eſt: Quo tempore videre licuit monachos ipſos, qui ſuperfuerunt tamquam lumina quædam, ab iis, qui in urbe Byzantio erant, conſpectos fuiſſe. Tunc & beatus ille, qui mortuus antea putabatur, redivivus agnitus eſt (neque enim a cognatis ſupereſſe credebatur) ex eo quod non ſolum conſanguineis hominibus, ſed toti Byzantio celeberrimus factus eſt, aliis aliunde illum attrahentibus, atque amplexantibus, benigne ejus dexteram apprehendentibus, denique nobili ejus doctrina libentiſſime fruentibus &c.* VII. S. Platonis pietatis officia. Pluribus namque narrat ſpirituales profectus, cum verbi prædicatione ſingulos monens, eos ad meliorem vitæ frugem convertit. Et inferius in eodem argumento verſatus, hæc addit:

Itaque in illa urbe regia, tamquam vexillum quoddam, erexit orationem, ſpectatæ vitæ teſtimonio comprobatam. Adde quod tenui, & modeſto habitu indutus, aſpectu ipſo eos, qui eum videbant, ad virtutem hortabatur. Quod ſi cum politico aliquo viro negocium illi fuiſſet, orationem ſuavem adhibebat, ad ejus mores, qui eum audiebant, ſe componens. Nec quiſquam hac in re ipſius inſtitutum accuſet, ſed utilitatem inde proficiſcentem conſideret. Et quænam (inquiens) hæc eſt? peccantium hominum pœnitentia, & vitæ renuntiantium multitudo. Primus enim, & ſolus fere (ut ita dicam) is apparuit, qui noſtri generis homines, & alienigenas ad virtutes exercitationem ſuſcipiendam alacres reddidit; primus, inquam, nobis, ut ſancte viveremus, hortator diligens extitit. Quamobrem & monaſterio eidem, quod in urbe erat, præeſſe cogebatur quidem, ſed noluit tamen. Quin etiam Nicomedienſium Eccleſiæ præſidere eum hortabatur, qui tunc præſidebat, ſed aſſentiri noluit, clerum fugiens is, qui clero erat dignus, & ſacerdotii faſtigium metuens, qui virtute ſublimis, & præſtans erat. Porro idem ſanctiſſimus vir Apoſtolicus tamdiu Conſtantinopoli manſit, quamdiu hæreſi profligata, fides Catholica fuit poſtliminio reſtituta, tunc demum rediit ad monaſterium ſuum. Ita pugil egregius utraque potens manu, activa, atque contemplativa vita ſublimis, pro temporum ratione (prout ſpiritus imperabat) exegit utrumque munus.

VIII. Cæterum quod ad ſtatum Orientalis Eccleſiæ ſpectat, Leo ipſo ſui Imperii exordio, quo ſibi conciliaret omnium ani-

PAGIUS II. Ad num. VIII. Theophanes narrata Conſtantini Imp. morte ſubdit: *Eodem etiam menſe* (nempe Septembri) *Abdelas Arabum Dux excinctus eſt. Iſta duæ feræ crudeliſſimæ cum diu ſimul genus humanum dilaniaſſent, qua Dei providentia fuit, ambæ ſimul ſublatæ ſunt.* At liceci

Theophanes de rebus Arabum parum ſepe ſcedictus.

Leonis Imp. Conſilium in adminiſtrando Imperio.

animos, omnibus morem gerere ſtuduit: perſeverabat ipſe tamen hæreticus, hæreticus pariter Patriarcha Niceta jura Eccleſiæ miniſtrabat, adeo ut potius fuerit obitu Conſtantini perſecutionis ceſſatio, quam Catholicæ Fidei reſtitutio. Cæterum ubi habenas ipſe Imperii jam ſecure poſſidere viſus eſt ſibi; rurſum ipſos Orthodoxos perſequi aggreſſus eſt, ut quæ dicemus ſuis locis, oſtendent. Et ſi Platoni, vel alicui alii indultum eſt vitam monaſticam propagare, cæteris tamen omnibus numquam id licuit, niſi ubi Irene Auguſta cum filio Conſtantino regnavit. Hæc ſunt, quæ ad ſtatum Orientalis Eccleſiæ, ubi Romanus Imperator dominabatur, pertinent, altera vero pars Orientalis orbis Sarracenis ſubjecta, & ipſa hoc anno alleviata eſt, morte perſecutoris, qui dum vixit Chriſtianos afflixit Hebdallæ; de quo hoc anno iſta Theophanes.

Habdallæ Regis Sarracenorum obitus.

Præterea eodem anno, & eodem menſe, quo obiit Conſtantinus, moritur Habdalla Arabum Rex. Cum enim ambo hi, velut acerrimæ beſtiæ, diuturnis temporibus, ac crudelitatibus humanum genus depaſti ſunt: mortui ſunt providentia Dei, & obtinent principatum Leo, & Madi filii eorum. Præterea eodem anno Aldegiſus, Deſiderii Longabardorum Regis filius, ad regiam urbem veniens, ad Imperatorem ſe prefugus contulit, Hæc Theophanes, cuncta ſumma brevitate perſtringens. Aldegiſus igitur, qui anno ſuperiori fugam Orientem verſus, arripuit, hoc anno Conſtantinopolim venit, ubi ab Imperatore benigne exceptus, ab eodem Patriciatus dignitate donatus eſt, ubi cum fruſtra tentaſſet res Italiæ, abſque ſpe aliqua Regni iterum potiundi conſenuit.

Quod autem ad Occidentales res pertinet, Synodum a Carolo Magno in Duria IX.

PAGIUS

cet verum ſit, Almanſorem Bagadenſium Sarracenorum Calipham diu regnaſſe, ab anno nempe Chriſti DCCLIV. ad præſentem, & Chriſtianos ſummopere vexaſſe; falſum tamen eum *Abdelam* aliquando nuncupatum fuiſſe, & Septembri menſe interiiſſe, ut liquet ex Elmacino lib. 2. Hiſt. Sarac. & ex Abul-Pharaio in Hiſtoria Dynaſtiarum. Theophanes enim, ubi de *Almanſoris* exordio & conſtitutione familiæ Abbaſidarum, e qua ſecundus Calipha Almanſor fuit, omnia turbat, & inter alia aſſerit, primum ex illa familia Calipha Sedem Regiam ex urbe Damaſco in Perſidem tranſtuliſſe, quod certum eſt contigiſſe ſub *Almanſore*. Quod hic indicaſſe ſufficiat, ac quia in Rerum Arabicarum narratione a Theophane de iis ſæpe parum edocto in errorem inducatur.

III. *Moritur Almanſor Calipha.*

Quare, ut ſcribit Elmacinus, anno CLVIII. (nempe Hegiræ) vitæ defunctus eſt Almanſor, Birmaimone, milliaribus aliquot diſtante a Mecca, cum in peregrinatione eſſet, idque *die ſexto Dulhaggia*, qui menſis Arabicus die primo Octobris noſtri auſpicatur, illiuſque dies ſextus cum ſexto Octobris noſtri concurrit. Feſtum autem in honorem Mahometis inſtitutum *Haggia* appellatur, & e menſe *Dulhaggia* nomen ſortitur. Quod confirmant ſequentia Elmacini verba, qui addit, *eum obiiſſe elapſis annis Hegiræ CLVII. menſibus XI. & diebus ſex; annis autem ſolaribus mundi 6367. & diebus XXXIX.* qui annus mundi ſecundum Alexandrinos cum die XXVIII. menſis Auguſti hujus Chriſti anni abſolvitur, & poſtridie annus mundi 6368. inchoatur. Qui tamen Elmacinus Auctores inter ſe diſſentientes quandoque ſequitur, ipſe etiam quandoque errat, uti quando ait, imperaſſe Almanſorem an. *XXI. menſes XI. & dies XXIII.* Sed natali ejus ac emortuali diebus recte ſtabilitis ſimiles errores evaneſcunt. Ei ſucceſſit *Muhammed* Mahadis, filius eo die quo pater ejus obiit, inquit Elmacinus, qui efferit eum Calipham fuiſſe XXIV. & inter Abbaſidas tertium ac Imperii ſui initio *Bagdadum* Sedem Regiam Calipharum condidiſſe.

IV. Ad ann. IX. *Carolus* Rex Paſcha apud *Carisiacum* celebravit, & habuit Synodum in villa, quæ dicitur *Duria*, ut habent Annaliſtæ Loiſelianus, Metenſis, aliique, Sita eſt Duria in Ducato hodierno Juliacenſi. Habita illa Synodo Rhenum tranſiit, & de tribus Saxonum populis, ideſt, Oſtphalis, Angariis, & Weſtphalis triumphavit: *Et inde*, inquit Annaliſta Loiſelianus de Synodo in villa Duria habita loquens, *iter peragens partibus Saxoniæ, Sigiburgum Caſtrum cepit, Heresburgum reædificavit, ſuper Vuiſoram fluvium venit, in loco qui dicitur Brunisberg. Et ibi præparabant Saxones bellum, volentes ripam ſupradicti fluminis defendere: auxiliante Domino, & Francis decertantibus, fugientibus Saxonibus, Franci ambas ripas obtinuerunt, & multi Saxones ibi occiſi ſunt. Tunc Domnus Carolus Rex dividens exercitum ſuum, ſumſit ſecum quos voluit, & perrexit uſque Obacrum fluvium. Ibi omnes Auſtrelendi Saxoniam venientes cum Haſſione, dederunt obſides juxta quod placuit, & juraverunt ſacramenta, ſe fideles eſſe partibus ſupradicti Domni Caroli Regis. Similiter inde revertente jam dicto mitiſſimo Domno Rege, venerunt Angarii in pago, qui dicitur Buki, una cum Brunone & reliquis Optimatibus eorum, & dederunt obſides ibi ſicut Auſtraſii* (ideſt, ſicuti Auſtreleudi, ſive Oſtphali, ſeu Saxones Orientales). *Et inde revertente præfato Rege, invenit aliam partem de ſuo exercitu ſuper fluvium Vuiſoræ, contmentes ripam quam juſſi fuerant. Saxones cum ipſis pugnam fecerunt in loco, qui dicitur Libad, & Franci, Deo volente, victoriam habuerunt, & plures Saxones occiderunt. Hoc audiente Domno Carolo Rege, iterum ſuper Saxones cum exercitu, non minorem ſtragem ex ipſis fecit, & prædam multam conquiſivit ſuper Vueſtphalos* (ideſt ſuper Saxones Occidentales) *& obſides dederunt, ſicut & illi alii Saxones; & tunc obſidibus receptis, & præda multa ſumta, & pariter ſtrage Saxonum facta, ſupradictus Domnus Carolus Rex ad propria reverſus eſt, auxiliante Domino, in Franciam.* Idem habent Regino in Chronico, Eginhardus in Annal. Annaliſta Metenſis, & alii.

Quartus annus belli Saxonici.

V. Sed redeo ad Conventum in villa Duria habitum, obſervoque illum non menſe Majo, ut de more, celebratum eſſe, ſed in menſem Julium dilatum, ut mihi videor elicere ex Placito Caroli Magni a Mabillonio lib. 6. de Re Dipl. pag. 498. relato, Dicitur illud datum

Quin-

ria habitam, Saxoneſque duobus prœliis ab eodem Rege profligatos, docent Francorum Annales veteres. Plane obſervatione digna res eſt, quod antequam in bellum adverſus hoſtes Carolus cum exercitu proficiſceretur, ad componendum civilem ſtatum, & bene diſponendas res Eccleſiaſticas, Epiſcopos, & Abbates convocare conſueviſſe. Quæ autem in tot Synodis, ab eo celebratis, ſtatuta fuerint; promiſcue ſimul in librum unum congeſſit Anſigiſus Abbas Lobienſis, quo centum, & ſexagintaocto capita continentur. His plane Carolus divinum ſibi numen conciliians, adverſus hoſtes pugnans, victor ſemper extitit, docens omnes Principes Chriſtianos, qua via ſit incedendum, ut maxima quæque intrepide aggredi, fortiter proſequi, atque feliciter valeant conſummare. Cui hoc anno, in rebus Saxonicis occupato, novus interea paratur ex Longobardorum

PAGIUS *Conventus Durienſis extra legitimum tempus habitus.*

Quinto Kalendas Auguſtas in anno ſeptimo Regni noſtri, Duria villa in Palatio publico, currenti nempe Chriſti anno. In eo Placito, dicit Carolus Magnus: *cum nos in Dei nomine Duria villa in Palatio noſtro ad univerſorum cauſas audiendum, vel recto judicio terminandum, reſederimus*, &c. In publico itaque Conventu cauſis illis apud Duriam agitata, & menſe Julio diremta; ideoque Conventus generalis aliquando extra menſem Majum congregatus. Carolus Cariſiaci Paſcha peregit, inde *quinto Nonas Maii apud Theodonis villam* pro Flaviniacenſi Monaſterio Præceptum conceſſit a Labbeo deſcriptum Tom. I. Biblioth. Tum ex ea villa Cariſiacum rediit, ubi *ſexto Kalendas Julias anno ſeptimo & ſecundo Regni*, Francici nempe & Langobardici varia bona Monaſterio Dionyſiano confirmavit, ut videre eſt in Præcepto a Mabillonio ibidem pag. 497. recitato. Hinc tandem in Saxoniam pergens Duriam venit, ubi exeunte Julio Conventum celebravit.

VI. *Explicatur judicium per Crucem.* In Placito quod in eo datum fuiſſe dicimus, fit mentio de probatione Crucis. Res ſic agebatur. Miſſæ tempore ſive dum Pſalmi, Orationeque Dominica recitarentur, homines duo conducti ad Crucem ſtabant brachiis expanſis. Qui prior laſſus brachia depoſuiſſet, ejus pars victa cenſebatur. Ducangius in Gloſſario in voce *Crux* præclarum iſtius judicii exemplum refert ex quodam Chronica ad annum DCCXCVIII. *Tandem habito conſilio pacti ſunt, ut hac Dei & Sancti Spiritus reſervarentur judicio eligentes duos juvenes Clericos ſine ullo crimine exiſtimatos, ſtatuerunt, in Eccleſia S. Joannis Baptiſtæ ad Domum & ad Crucem ſtare fecerunt, quorum unus Aregaus poſt Archipresbyter Eccleſiæ Majoris nomine, ex parte publica; alter vero ex parte Sancti, Zenonis Pacificus videlicet, qui poſt Archidiaconus Eccleſiæ Majoris fuit. Hi ambo ab introitu Miſſæ uſque ad mediam Paſſionem tantum, quæ eſt ſecundum Matthæum, pariter ſtarent, ille qui de parte publica datus fuerat, in terram velut exanimis corruit. Pacificus vero uſque ad finem Paſſionis ſtetit. His geſtis, & omnibus gratias Deo agentibus, quartam partem, tam Civitatis, quam Caſtelli, pars Epiſcopii accepit.* Lis enim inter Cives & Epiſcopum de reficiendis Urbis mœnibus vertebatur; Epiſcopus quartam dumtaxat partem reparare volebat, Cives tertiam ab eo partem inſtaurandam contendebant; cumque hi probare quæ dicebant, haud poſſent, ambæ eadem partes habito conſilio pactæ ſunt, ut lis Crucis judicio decideretur. Notitiam illam integram recitat Ughellus in Epiſc. Veronenſibus Tom. V. Illud probationis genus ſæpius prohibitum, tandemque abolitum fuit.

VII. *Hadrianus Carolum rogat, ut Romam veniat.* Interim *Carolus* lectis Hadriani Papæ literis, de quibus anno ſuperiori egimus, ſtatim *Poſſeſſorem* Epiſcopum & *Rabigaudum* Abbatem Oratores ſuos ad eumdem Pontificem miſit cum literis, per quas ſe, bello Saxonico confecto, iter in Italiam atque ad Apoſtolorum limina ſuſceptarum ſignificavit. *Hadrianus* obviam Regiis Oratoribus ſuos honoris cauſa direxit Nuncios *Peruſium* uſque. Illi autem Peruſio *Spoletum* profecti, per eoſdem Nuncios Romano Pontifici Regias tranſmiſerunt literas, ſcripſeruntque Romam ſe venturos, poſtquam cum *Hildebrando* Duce Spoletano colloquium habuiſſent. *Hadrianus* acceptis Caroli literis, nec expectato ſupradictorum Oratorum adventu, per alios, qui Roma prius a Rege miſſi fuerant, aliam Epiſtolam, quæ LXIII. eſt Cod. Carol. ad eumdem Carolum mox direxit rogans, ut juxta pollicitationem factam a Saxonia revertens ad limina Sancti Petri properaret. Recitat eas literas Cointius hoc anno num. IX.

VIII. *Auxilium ab eo poſtulat adverſus hoſtes Eccleſiæ Rom.* Romanus Pontifex non leviter offenſus, quod Oratores Regii *Spoletum* perrexiſſent ſe inſalutato contra mentem Caroli, qui ſcripſerat eos Romam deſtinatos, multo ægrius tulit eos Spoleti diuturno tempore moratos, rogatoſque per alios Nuncios, ut Spoleto Romam ſe conferrent, Spoleto *Beneventum* quamprimum abiiſſe. Queſtus eſt ea de re graviſſime ſuis ad *Carolum* litteris, aſſeruitque auctam inde Spoletanorum protarviam, & Spoletanum Ducatum, quem Principi Apoſtolorum ſe præſente haud pridem obtulerat, ſibi reddi poſtulavit, ut videre eſt in Epiſtola LVIII. Cod. Carol. apud Cointium hoc anno num. X. Oratores Regii Benevento *Spoletum* redierunt, rogaruntque *Hadrianum* Papam, ut *Hildebrando* Duci Spoletano, qui Romanæ Sedis hoſtem ſub Deſiderio Rege ſe geſſerat, veniam noxæ tribueret, Nuncium & obſides *Spoletum* deſtinaret, *Hildebrandum* in conſpectum admitteret. Acquievit Romanus Pontifex, Spoletum ire juſſit Stephanum Sacellarium, qui *Hildebrandum* reperit animo in Hadrianum infenſiſſimo; *Spoletum* enim venerant Oratores trium quoque Ducum *Aragis* [s], *Rotgaudi*, & *Reginaldi*, quorum primus

---

NOTÆ [s] *Aragiſus* imperare cœpit Beneventi A. D. 758. ut hic notat Pagius, & A. D. 787. n. XIV. In Acceſſionibus ad Hiſtoriam Caſinenſem Eraſmi Gattulæ P. 1. pag. 51. affertur ex regeſto Petri Diaconi privilegium Arichis Ducis Beneventani: *Datum in anno ſeptimo decimo menſe Novembri per indictione tertiadecima*. Indictio congruit in A. D. 775. ex quo fit, ut annus primus Principatus figendus ſit A. D. 758. GEORGIUS

rum in Italia rebellantium ſubjugatione triumphus. Etenim hoc anno Norgardus Forojulienſis Dux fidifragus, Regnum ſibi Italiæ vendicare, comparato exercitu, tentans; anno ſequenti ad eum debellandum, fuit Carolo iterum in Italiam redeundum. De quibus ſuo loco dicendum erit.

X. Hoc eodem anno Offa Rex Orientalium Saxonum, poſt alia pietatis opera ad expiationem ſuorum delictorum adhibita, Regnum ſuum vectigale fecit Romanæ Eccleſiæ, ut ſingulæ domus nummum argenteum penderent Eccleſiæ ſancti Petri. Quod ex veteribus Anglicanæ Eccleſiæ monumentis prodens Polydorus, hæc ait (a): *Deinde metu pœnæ, qua propter peccata afficiendus erat, Deum ſibi placandum conſtituens, decimam partem omnium bonorum ſacerdotibus, aliiſque inopibus hominibus condonavit. Templum, quod Herefordiæ id temporis magnificum erat, ampliſſimis donariis cumulavit, reliquias corporis divi Albani magno ſtudio perquiſivit, eaſque inventas, ac in ſcrinio auro, & gemmis ornato conjectas, locavit in cœnobio, quod ipſe divo Albano poſuerat, illudque magnis locupletavit poſſeſſionibus: ubi etiam loci ſtatuit familiam monachorum divi Benedicti. Hujus quoque Regis opus eſſe, ferunt cœnobium monachorum ejuſdem ordinis, quod eſt Bathoniæ. Offa tamen, quem vere ſuorum delictorum pœnitebat, viſus ſibi nequaquam plena manu de commiſſis Deo ſatisfeciſſe, trajecto propterea Oceano, Romam ſe contulit, veniæ conſequendæ cauſa, Romanoque Pontifici Hadriano primo Regnum ſuum vectigale fecit, impoſito tributo ex ſingulis nummis argenteis, quos denarios vocant domeſticatim in annos ſingulos conferendis: qui fuit annus ſalutis humanæ ſeptingenteſimus ſeptuageſimusquintus.* Hæc auctor. Offa Rex Merciorum ſuum Regnum vectigale fecit Rom. Eccl.

(a) Polyd. Virgil. Anglic. hiſt. lib. 4.

XI. Hoc (b) eodem anno martyrio corona-

(b) Sur. die 1. Jul. to. 4. & Molan. in Natal. SS. Belg.

PAGIUS

mus Beneventanis, alter Forojulienſibus, tertius Cluſinis, Caroli Regis nomine præerat. *Carolus* enim hos Ducatus, qui prius fuerant Regum Longobardorum, prædictis Ducibus iis legibus quando Regnum occupavit, permiſit, ut eadem ſibi feudi nomine præſtarent, quæ prius *Deſiderio*, a quo *Aragiſus* anno DCCLVIII. Dux creatus fuerat, ut in ejus morte liquebit. Vereri cœpit Pontifex, ne, communicata re, motaque rebellione, ſimul id conſilii caperent, ut tres illi Duces. & *Hildebrandus* vires ſuas jungerent cum Græcis & *Adalgiſo* Deſiderii filio Longobardorum Exrege, proximoque menſe Martio terra marique bellum in Ducatum Romanum transferrent, *Romam* ipſam invaderent, Longobardorum Regem in ſolium & priſtinam majeſtatem reſtituerent. Quapropter alias litteras ſcripſit ad Carolum, quibus, velut in præſentiſſimo periculo poſitus, auxilium ab eo cum crebris adjurationibus poſtulavit, ut videre eſt in Epiſtola LIX. Cod. Carol. a Cointio hoc anno num. XI. relata.

IX. *Carolus Italiam proficiſcitur.* Tot Apoſtolicis Epiſtolis opus non erat. *Carolus* a conſilio, quod ante Saxonicam expeditionem ſuſceperat, nunquam receſſit; hoc enim eodem anno poſt ſuum e Saxonia reditum iter in Italiam ſuſcepit, teſte Annaliſta Loiſeliano: *Tunc audivit quod Rodgaudus Langobardus fraudavit fidem ſuam, ut omnia ſacramenta rumpere, & voluit Italiam rebellare. Tunc illic in partibus cum aliquibus Francis Domnus Carolus Rex iter peragens, & celebravit Natalem Domini in Villa, quæ dicitur Seladiſtat*, ſive, ut Regino habet, *Schleſtat in Elſatio*. Idem refert Annaliſta Metenſis, qui omnes *Rodgaudum* appellant, quem Baronius Norgardum.

X. *Donatio Offa Regis Denarius S. Petri appellata.* Ad num. X. Polydorus Virgilius lib. 4. refert, *Offam* Merciorum Regem metu pœnæ, quo propter peccata afficiendus erat, templum Herefordiæ ampliſſimis donariis cumulaſſe, Divi *Albani* Reliquias perquiſiiſſe, inventaſque locaſſe in Cœnobio a ſe in hujus Sancti Martyris honorem conſtructo; prætereaque Romam ſe contuliſſe, & Hadriano Papæ Regnum ſuum vectigal feciſſe, quod ait currenti anno contigiſſe. Quæ cum Baronius in examen non vocaſſet, ex eodem Polydoro in præſentem annum contulit. Verum recte obſervavit Alfordus in Annal. Eccleſ. Anglicanæ an. DCCXCIII. *Offam Reg.* occidiſſe *Ethelbertum* Angl. Orientalium Regem, qui ad Mercios profectus erat, ut *Alfredam* ejus filiam poſt datam acceptamque fidem uxorem acciperet, & officioſe domum duceret. Summa cum laude *Ethelbertus* Provinciam illam rexerat, & in matrimonium illud non conſenſit, niſi ut matri & Proceribus, qui ſucceſſorem cupiebant, obſequeretur. *Ethelbertum* uti Sanctum, a morte ejus, omnis Inſula coluit, ut oſtendit Alfordus in Annal. Angl. anno DCCXCIII. Malmeſburienſis lib. 1. de Reg. cap. 5. Weſtmonaſterienſis, Huntindonius, & Wigornienſis illum *Sanctum* appellant, ac valde laudant. *Offa* culpam ſuam ſaſſus, illam expiare conatus eſt. Templum Herefordiæ ædificavit, Sanctum *Albanum* Inſulæ Protomartyrem inſigni Baſilica honoravit anno DCCXCIII. quo ejus Reliquias invenit, Albanenſe Monaſterium extruxit, illudque Monachis Benedictinis conceſſit, ut liquet ex ejus Diplomate eo anno ab Alfordo recitato. Ad hæc ut teſtatur Weſtmonaſterienſis ad annum DCCXCIV. *Offa* dum Romæ eſſet, *Scholam Anglorum, quæ tunc Romæ florait, ingreſſus; dedit ibi ad ſuſtentationem gentis Regni ſui illuc venientis, ſingulos argenteos de familiis ſingulis, omnibus impoſterum diebus, ſingulis annis, quibus videlicet foris tantum contulit extra domos in paſcuis, ut triginta argenteorum pretium non excederet.* His addit Matthæus Paris in Vita Willegodi primi Abbatis Sancti Albani: *Quæ ſchola propter peregrinorum confluxum ibidem ſolatia ſuſcipientium, verſa eſt in Xenodochium, quod Sancti Spiritus dicitur. Ad quod exhibendum, Rex Offa, ex Regali munificentia, & pietate affecta, Denarium, qui dicitur Sancti Petri, de maxima parte Regni ſui conceſſit.* Xenodochium igitur S. Spiritus, quod Romæ hodie cernitur, quove nullum illuſtrius Europa habet, ortum ſuum & incrementa *Inæ* & *Offæ* Anglo-Saxonum Regibus debet.

XI. Ad num. XI. *Sanctus Rumoldus* Dublinenſis in Hibernia quondam Epiſcopus hoc anno VIII.

S. Rumoldus martyr.

Oſtur apud Machliniam in Belgio ſanctus Rumoldus Apoſtolicus vir genere Hibernus; qui Romam petens, & a Pontifice Apoſtolatus munere initiatus, Machliniam veniens, illic Evangelium prædicavit, popolumque illum ad Chriſtum convertit: eumque Dei verbo, & egregio virtutum exemplo, atque miraculis ex novis palmitibus illam plantaſſet Eccleſiam: eam dem fuſo ſanguine irrigavit, hoc anno a duobus occiſus ſicariis, quorum alterum adulterii arguiſſet. Extant ejus Acta Apoſtolico plane viro digna.

(a) Apud Sur. die 22. Octob. to. 5.

Gummarus Confeſſor.

(a) Claruit hoc tempore, qui ejus quoque uſus eſt amicitia S. Gummarus Confeſſor, qui in aula primum Pipini Regis, magna gloria militarat. Scriptæ fuerunt res ab eo præclare geſtæ a Theobaldo ad Sigerum Lirenſem Præpoſitum.

Hic eſt annus, qui Era Hiſpanica notatur octingenteſima decimatertia, qua Tudenſis habet, defunctum eſſe Aurelium Regem Gallæciæ in Hiſpania, ſuffectumque in ejus locum Silum, ſive Silonem, ejus ſororis filium. Referunt alii id factum anno ſuperiori, auctoritate diplomaris donationis factæ monaſterio, Era octingenteſima duodecima ejus Regni anno primo. De quo (b) nobilis rerum Hiſpaniarum hiſtoricus: *Eſt autem*, inquit, *ad memoriam inſignis iis in litteris contenta execratio, qua ejus donationis violator jubetur eſſe ANATHEMA MARRANO ET EXCOMMUNICATUS; unde intelligitur Marrani vocem vulgarem non a Mauris, quaſi Mauriani, ut quidam ſuſpicantur, factam in Italia Frederici Aenobardi tempore, cum Mauri plurimi fidem Chriſto datam in baptiſmo, paſſim ejurata, quam ſuſceperant, religione violarent, ſed potius ex Syriaca voce Moranatha deductam, qua anathematis ignominia, execratioque in divinis litteris continetur.* Hæc vir doctus, ac pius. Sed hinc poſtea factum eſt, ut ſicut nomen, Marrano, jure exhorrent Hiſpani, ita & unde diductum eſt, Maranatha (c) ab Apoſtolo introductam in

(b) Jo. Maria de reb. Hiſpan. l. 7. c. 6. in fin.

De voce Maranatha.

(c) 1. Cor. 16. c. n. in fin.

PAGIUS

S. Rumoldus Martyrium patitur.

Kalend. Julii Martyrium paſſus eſt, ut refert Molanus ad diem I. Julii. *Theodoricus* Abbas Trudonianus, qui anno centeſimo ſupra milleſimum florebat, in Oratione quam de Sancti Rumoldi laudibus in ejus Feſto recitavit, quæ habetur apud Surium ad diem primum menſis Julii, multa miracula ab eo patrata refert. *Rumoldus*, ut narrat ibidem Molanus, *deſerta Hibernia, in qua natus erat nobilibus parentibus, & Archiepiſcopatu Dublinenſi, Romam profectus eſt, indeque juxta Angeli apparitionem eo pervenit, ubi Scaldis fluvius in mare ſe exonerat, naturaque juxta lunæ curriculum labitur ac perfluit, hoc eſt Mechliniam, ubi ſic fidei rudimenta plantavit, ut merito poſt Beatum Lambertum* (Trajectenſe ad Muſam olim Epiſcopum) *Mechlinienſium Apoſtolus habeatur. Suſceptus eſt autem benigne ab Adone Comite ejuſque conjuge Eliza, quæ veluti altera Sara in ſenectute ſua precibus Sancti hoſpitis filium peperit, Sanctum videlicet Libertum, quem Beatus Antiſtes baptizavit, in Sanctitate erudivit, ac Clericis regulariter in Ulmeto, ſive inter Ulmos viventibus, propoſuit*, ait Molanus ex Theodorico laudato. Eſt hodie Rumoldus Mechlinienſium Patronus. *Libertus*, cui Rumoldus *Ulmeti* Monaſterii Præfecturam dimiſerat, Magiſtro ſuo ſuperſtes diu vixit, & Martyrium in Hasbania paſſus eſt, ut infra videbimus.

XII. Moritur S. Gummarus.

Gummarus, qui modo Lyreoſium Patronus eſt, incerto anno ad Deum migravit, & colitur quinto Idus Octobris, ut teſtatur Molanus ad diem XI. Octobris, qui ait, eum in Aula Pippini Regis floruiſſe, eique plurimum acceptum floruiſſe. *Cum ad limina Apoſtolorum tenderet, Divina admonitione intra Netæ ambitum jubetur Oratorium conſtruere, ubi Vitam in multa Sanctitate finivit.* Quieſcit Lyræ, ubi collegiatam habet Eccleſiam, eaque Urbs intra Netæ fluvii ambitum contenta, a Rienſi Provincia, cujus caput Antuerpis, per eumdem amnem ſequeſtratur, ſubeſtque hodie Hiſpanis. Auctor Vitæ S. Gummari apud Surium ad diem XI. Octob. refert, Rumoldum *Gummari* fama comperta, illum videre ſummopere cupiiſſe; indeque in certum locum utrimque conveniſſe, illiſque placuiſſe, ut ſingulis annis cum totius populi frequentia illic convenirent, cum Crucibus Miſſaſque celebrarent, ut fuſius in ejus Vita habetur.

XIII. Aurelio Aſturiarum Regis obitus.

Aurelius Rex Legionenſium & Aſturiarum hoc anno juxta Tudenſem vivere deſiit, in cujus locum ſuffectus eſt *Sila* ſororis ejus maritus. Sed cum neque filios haberet, neque ſpem ſuſcipiendæ prolis animum a negotiis Regni ad otium, & quietem avertit, ſumma rerum penes *Alfonſum Caſtum* Froilæ Regis filium fuit, ut ſcribit Vaſæus in Chronico.

XIV. Dignitas Metropolitana Eccleſiæ Rhemenſis confirmatur.

Hadriani Papæ literas *Tilpino* Rhemenſium Archiepiſcopo directas, quæ inter Epiſtolas hujus Pontificis ſunt ordine XV. & referuntur a Flodoardo lib. 2. capp. 12. 16. & 17. hoc anno conſignat Cointius num. XXV. quod ſerius datæ non videantur; cum commendent *Vuomadum* Trevirenſem Archiepiſcopum, cujus mortem anno ſequenti contigiſſe exiſtimat, & citius datæ non videantur, quia *Tilpinus* de recuperandis Epiſcopii rebus apud *Carolum* prius egit, priuſque petente eodem Carolo & Fulrado Abbate bonum teſtimonium præbente Pallium ab Hadriano tranſmiſſum accepit. Adde quod *Hadrianus* in illis literis laudat *Poſſeſſorem* incerti loci Epiſcopum, qui Romam a Carolo miſſus eſt hoc anno, & obita Legatione in Galliam rediit. Harum literarum partem retulimus anno DCCXIX. eam vero Baronius recitat anno DCCXVII. num.VIII. quod exiſtimarit, eam Epiſtolam a Gregorio II. Papa ſcriptam eſſe. Alia quæ in ea continentur, oſtendunt *Tilpinum* pro recuperandis Eccleſiæ rebus, proque aſſerendo, quo Deceſſores gaviſi fuerant, jure Metropolico, valde ſollicitum fuiſſe. Ex iis litteris etiam liquet, *Miloni* Trevirenſium Archiepiſcopo, Metropolitæ Belgicæ Primæ, cum Rhemenſem Eccleſiam Belgicæ Secundæ Metropolim occupavit, id conſilii fuiſſe, ut Sedi Rhemenſi jus Metropolitanum adimeret, & e duabus Galliæ Belgicæ Provinciis unam conflaret, cujus Metropolis Auguſta Trevirorum. Inde orta ſcandala, de quibus apud

in Eccleſiam vocem, & a majoribus frequentatam, in Eccleſiæ cenſuris ſi apponatur, indigne ferant, & contumeliæ loco accipiant. Toleranda ſimplicitas, ſi tamen de re potius, quam de nomine ſit ſollicita, nec pervicax obſervetur Eccleſiaſticæ antiquitati.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

P 2 An-

PAGIUS apud Hadrianum queſtus eſt *Tilpinus*, Ille decernit, ut Rhemenſis Eccleſia Metropolis permaneat, ſicut antiquitus fuit, & ſuæ Diœceſeos, id eſt Belgicæ Secundæ, prima ſit Sedes, & *Tilpinus* ejuſdem Diœceſeos ſit Primas, ne ſcilicet quid auctoritatis in eum ſibi vendicare præſumat Archiepiſcopus Trevirenſis, tanquam Metropolitanus Belgicæ Primæ. Denique eumdem Primatem vult in ſola ſubjectione Romani Pontificis permanere.

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	LEONIS IV. IMP. ANNUS
776.	5.	1.

I. Leo Imp. coronat Conſtantinum filium.

ANnus ſequitur ſeptingenteſimus ſeptuageſimus ſextus, Indictione decimoquarta, quo Leo Imperator primo ſui Imperii anno filium Conſtantinum coronat Imperatorem. *Cum enim omnes Conſtantinopolitani cives liberalitate Leonis bene erga ipſum affecti eſſent, omnes Optimates cum multitudine populi copioſa* (inquit Theophanes) *ingreſſi ſunt ad eum, petentes, Conſtantinum filium Imperatorem ejus. At ille (ut moris eſt Principibus) renuntiavit eis; Filius eſt* (inquit) *meus unicus mihi & idcirco vereor hoc facere, ne forte contingat mihi, quod humanum eſt, & cum adhuc ſit parvulus, morti eum tradatis, & alium promoveatis. At illi cum juramentis ſe profitebantur, illi ſatisfacturos, neminem regnaturum, præter filium ejus, etiam ſi mori eum Deus voluiſſet. Hoc autem a Dominica die, qua Palmarum ſolemnitas agitur, uſque ad quintam feriam hebdomadæ majoris, populo in Hippodromo coacervato petente, ſancta Paraſceve juſſit jurare illos. Et juravit omnis populus in honorandes, & vivificis lignis* ſanctæ Crucis *tam ſcilicet, ex thematibus,* militia ſcilicet, *& Senatu, quam etiam exterioribus ordinibus & civibus omnibus & ergaſteriacis Imperatorem non admittendi, excepto Leone, ſeu Conſtantino, ac ſemine ipſorum, & fecerunt ſcripta, quemadmodum juraverunt, propria manu.*

II. Eudoxius creatur nobiliſ.

Et in craſtino Sabbato ſancto aſcendit Imperator in tribunal decem, & novem cubitorum, & fratrem ſuum Eudoxium creavit Nobiliſſimum, alius vero frater nomine Anthimus a patre Conſtantino illum honorem fuerat conſequutus. Et proceſſit Imperator cum reliquis Cæſaribus, & tribus Nobiliſſimis, ac novo Conſtantino ad magnam Eccleſiam, & mutato indumento, ſicut Imperatoribus moris eſt, ambonem aſcendit cum filio ſuo ſimul, & Patriarcha, & ingreſſus omnis populus, poſuerunt omnes ſcripta ſua in menſa ſancta. Tunc Imperator allocutus eſt populum ſic: En fratres, petitiones veſtras adimpleo, & dono vobis filium meum Imperatorem. Ecce eum ab Eccleſia de manu Chriſti ſuſcipitis. At illi acclamaverant voce magna, dicentes: Fidejuſſor noſter eſto, Fili Dei, quomodo de manu tua Chriſte, ſuſcipimus dominum Conſtantinum Imperatorem ad cuſtodiendum eum, & commoriendum pro eo.

III. *Et in craſtinum, quando videlicet magnus & Dominicus dies Paſchæ celebratus eſt octavo Kal. Maii, decimaquarta Indictione, auroræ crepuſculo, exeunte Imperatore una cum Patriarcha in Hippodromum, delato altario, populo contemplante, Patriarcha fecit orationem, & coronavit Imperatorem filium ejus. Et* Coronatur Conſtantinus filius Leonis. *cita proceſſit ad magnam Eccleſiam uterque Imperator cum duobus Cæſaribus, & tribus Nobiliſſimis. Proceſſit autem & Imperatrix Irene, cum proceſſiſſent Imperatores, ſceptris conſequentibus per ſcholas antelatis, & aſcendentibus per æream portam aſcenſum in catechumenas Eccleſiam, non exiens in plateam* * *Emboli.* Hæc de ſolemnibus ritibus, tunc exhibitis Theophanes, qui & eiſdem potuit intereſſe. Subdit vero paulo poſt menſe Maio, Nicephorum Cæſarem fratrem Imperatoris poſtulatum reum majeſtatis, una cum aliis ejuſdem conſpirationis hominibus publice cæſis, ac tonſis, ignominiæ cauſa Cherſonam in exilium deportatum. Hactenus de rebus Orientalibus.

Carolus iterum in Italia contra Longobardos.

Quod autem pertinet ad res Occidentales, hoc anno Carolus Magnus cum audiſſet Rotgaudum Ducem Longobardorum Forojulienſium nova conantem, & Regnum Longobardorum ſibi vendicare ſtudentem, in Italiam, nullo obice, venit. Eademque celeritate eundem victum occidit, capriſque Forojulio, atque Tarviſio, quæ rebellaverant, civitatibus

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXIV Anno Hegiræ CLX. inchoato die 19. Octob. fer. 7. A. C. 776. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6269.

☉ 1. G. F. ☽ 17. P. 14. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 776.

HADRIANI PAPÆ 5.

LEONIS IV. IMP. 26. & 1.

CONSTANTINI I.

ANnum. I. ad IV. Theophanes, qui poſt Conſtantinum Copronymum annos Incarnationis ſecundum Alex. cum annis imperatorum recte copulat, anno Incarnat. DCCLXVIII. Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato refert, *Leonem* Imp. rogatum fuiſſe a Proceribus Imperii, ut filium ſuum *Conſtantinum* Imperatorem crearet, idque præſtitiſſe Leonem *magna Paſchatis Dominica*, quæ hoc anno decimo quarta menſis Aprilis fuit. Subdit Theophanes, *menſe Majo ejuſdem Indictionis XIV. Nicephorum Cæſarem*, qui frater erat Leonis Imp. accuſatum, quod inſidias eidem paraſſet, relegatum eſſe cum quibuſdam aliis ejuſdem criminis conſciis Cherſonam, quæ pluribus Baronius narrat.

Conſtantinus fit conſors Imperii.

A num.

tibus Francorum illis præſidia reliquit. Contigerunt hæc ipſo veris initio: nam rebus confectis, Paſcha Tarviſii celebravit. Poſt hæc rebellantibus Saxonibus, citius in Gallias cum exercitu rediit. Sed quomodo antequam ipſe in Saxoniam perveneri, Deus pugnarit pro Francis: audi divinum miraculum antiquis illis, quæ divina ſcripta teſtantur, minime (a) impar.

(a) Vit. Carol. M. Annal. Franc. & Chronic. Regin.

IV. *Saxones iterum rebellarunt, ruptis ſacramentis, & obſidibus promiſſis meatitis & Eresburgum caſtrum per mala ingenia & iniqua placita capientes, Francos expulerant, & caſtrum deſtraxerunt. Similiter voluerunt facere de Sigisburgo caſtello, ſed dum per placita Francos qui intus erant, non potuiſſent illudere, ſicut fecerant alias de Eresburgo: præparaverunt pugnas, & machinas, ut caſtrum vi caperent; Deoque volente petrarias quas paraverunt, in ſuo plus damno ſenſerunt, quam illi de caſtello. Item præparaverant clitas ad debellandum per virtutem caſtrum; ſed Dei virtus ſuperavit illorum virtutem. Quadam autem die cum bellum præpararent adverſus Francos qui ipſum caſtrum cuſtodiebant: apparuit manifeſto * gloria Dei ſuper Eccleſiam, quæ eſt infra ipſum caſtrum, videntibus cunctis tam a foris, quam etiam deintus, ex quibus multi manent adhuc, qui dicunt vidiſſe ſe inſtar duorum ſcutorum colore rubeo flammantium & agitantium ſuper ipſam Eccleſiam. Cum hoc ſignum vidiſſent Pagani, qui a foris erant, ſtatim confuſi ſunt, & magno timore perterriti, fugere cœperunt ad caſtra, & omnis multitudo eorum fugam arripiens, alii ab aliis invicem interficiebantur, & qui retro reſpiciebant propter pavorem ab antecedentibus lanceis confodiebantur, & diverſos ictus inter ſe perpeſſi ſunt omnes, & divina ultione * vindicati. At quantum ſuper eos Dei virtus propter ſalutem Chriſtianorum operata eſt, nullus narrare poteſt: & quanto plus illi pavore perterriti ſunt, tanto magis Chriſtiani confortati, omnipotentem Deum laudabant, qui dignatus eſt oſtendere potentiam ſuam ſuper ſervos ſuos. Ita Francis viriliter reſiſtentibus, Saxones nihil prævaluerunt, & Franci perſecuti, eos interfecerunt uſque ad flumen Lippiam, & cum victoria reverſi ſunt.* Cum hæc audivit Carolus, celebrem Synodum in Vvarmatia celebrandam curavit, ad componendas, ex more, res Eccleſiaſticas, & politicas, exemplo expertus ſæpiſſime, curare Deum res bellicas, cum ipſe eſſet ſolicitus de rebus Eccleſiaſticis conſervandis. Nam audi, quæ ſequuntur:

* gladius

De fuga, & nece Saxonum ingens miraculum.

* judicati

Cum autem in Vvormatia domnus Rex Carolus hæc audiſſet, tenuit ibi Synodum, & publicum placitum, & concilio habito, introivit cum ſumma feſtinatione, Deo adjuvante, in Saxoniam. Et per- V.

PAGIUS II. A nom. IV. ad VI. Geſta hoc anno a *Carolo* accurate explicat Cointius, eorumque ineunte anno, eum Alpes ſuperaſſe, ac recta perrexiſſe in Ducatum Foro-julienſem, cui *Rotgaudum*, ſeu Rotgauzum, aut Rotgaudum, everſo Langobardorum Regno, præfecerat. Annaliſta enim Petavianus hoc anno habet: *Perrexit Domnus Rex Carolus in Italiam, & occiſo Hrotgaudo, qui illi rebellio entitteat, obſederuntque Stabilinianm ſocerum ſuum Taraviſo Civitate. Eo capto, diſpoſitiſque omnibus, proſper rediit cum ſuis in Franciam.* Spatioſa erat Rotgaudi Ducis Præfectura; Ducatum enim Foro-Julienſem & Marchiam Tarviſinam complectebatur. Carolus interemto *Rotgaudo*, Ducatum Foro-Julienſem; capto *Stabiliano* Rotgaudi ſocero, qui Tarviſium propugnabat, Marchiam Tarviſinam ad obſequium redire compulit. Hugo Flaviniacenſis Abbas ſcribit in Chronico Virdunenſi, *Tarviſium* traditum fuiſſe a Petro viro Italico. *Carolum* autem Paſcha apud Tarviſium ſeu Tarviſium Civitatem hoc anno celebraſſe, teſtantur Regino in Chronico, Annaliſta Metenſis, aliique. Speraverat Carolus ſe ſe citius *Romam* venturum, ut illic ab Hadriano Papa filius, quem *Hildegardis* Regina pepererat, ipſo die Paſchæ die ſc. XIV. menſis Aprilis, e ſacro fonte levaretur. Id a nunciis ſuis Philippo Epiſcopo & Megiſto Archidiacono, quos ad Carolum prius direxerat, ſe ſe accepiſſe ſignificat ipſemet Hadrianus in Epiſtola ad eumdem Regem, quæ eſt XLIX. Cod. Carol. *Caroli* filius, de quo in eadem Epiſtola loquitur Hadrianus, alius non eſt a *Pippino*, ut anno DCCLXXXIII. oſtendemus adverſus Cointium, qui hoc anno nom. III. Carolum fuiſſe putat. Iiſdem literis Carolum rogat, ut ea quæ pollicitus eſt erga Romanam Eccleſiam adimpleat, eique cuncta reſtitui curet, *quæ per diverſos Imperatores, Patricios, etiam & alios Deum timentes pro eorum animæ mercede, & venia delictorum, in partibus Tuſciæ, Spoleto, ſeu Benevento, atque Corſica ſimul & Savinenſi patrimonio, Beato Petro Apoſtolo, Sanctæque Dei & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ conceſſa ſunt, & per nefandam gentem Longobardorum per annorum ſpatia abſtracta atque ablata ſunt.*

Hadrianus petit a Carolo, ut omnia ſibi a Langobardis ablata reſtitui curet.

III. Flagrante bello Foro-Julienſi, Leo Ravennatium Archiepiſcopus inſcio Hadriano Pontifice *Carolum* Regem adiit, ſeque in ejus benevolentiam officioſis verbis inſinuavit. Quod ubi reſciit Hadrianus ipſiſmet Caroli literis, quas *Andreas* Epiſcopus & *Anaſtaſius* Cubicularius ex Aula Regia Romam detulerunt, ſtatim *Carolo* reſcripſit acceptiſſimum ſibi ſemper fore, quidquid ei placuiſſet, ſeque miſſurum fuiſſe Nuncios cum Leone, ſi *Leo* prius ſignificaſſet, velle ſe ad Regem proficiſci. Eſt hæc Epiſtola LIII. Codicis Carol. Confecto Foro-Julienſi bello *Carolus*, ſingulis Civitatibus Comites præfecit, ut auctor eſt Eginhardus in Ann. toti vero Regioni Ducem, cui Comites ſubeſſent, præpoſuit *Marcarium*, cujus mentio fit in aliis Hadriani literis, de quibus infra, cum de Epiſt. LVII. Cod. Carol. verba faciemus. Idem Pontifex Epiſt. LX. ejuſdem Codicis *Carolum* rebus Italicis intentum rogavit, ne ſineret in partibus Tuſciæ morari *Reginaldum* Ducem Cluſinum, qui

Bellum Forojulienſe feliciter a Carolo confectum.

perterriti Saxones omnes, ad locum, ubi Lippia conſurgit, venerunt ex omni parte, & domno Regi Carolo per Vordium manibus ſuis reddiderunt patriam, & ſpoponderunt ſe eſſe Chriſtianos. Et iterum ſubditi ſunt ditioni domni Regis Caroli. Domnus autem Rex Carolus reædificavit Ereſburgum caſtrum, & fecerunt aliud caſtrum ſuper Lippiam. Ubi venientes Saxones una cum uxoribus, & infantibus, innumerabilis multitudo, baptizati ſunt in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti, & obſides dederunt domno Regi Carolo, ſicut voluit. Diſponens autem domnus Carolus Francos per caſtella Saxoniæ, reverſus eſt in Franciam, & celebravit Natale Domini in Ariſtallio. Hucuſque in dictis Annalibus res ab eo geſtæ anni hujus.

PAGIUS qui Caſtellum *Felicitatis*, aliaque patrimoniola in Tuſciæ partibus ab ipſomet Carolo Sedi Apoſtolicæ data volebat invadere, non contentus pleraque jam jurgia ſcandalaque temporibus *Deſiderii* Regis ſeminaſſe.

IV. *Annus quintus belli Saxonici.* Ne Carolus Romam adiret, impedimento fuit tumultus Saxonicus, [1] *Tunc Nuncius veniens dixit Saxones rebellantes, & omnes obſides ſuos dulgtos* (id eſt ab iiſdem Saxonibus deſertos, poteſtatique Francorum permiſſos, *& ſacramenta rupta, Hereſburgum Caſtrum per mala ingenia & iniqua placita, Francos exinde ſuadentes exiendo. Sic Hereſburgo a Francis derelicto, muros & opera Saxones deſtruxerunt. Et pergentes voluerunt de Sigiburgo ſimiliter facere. Auxiliante Domino, Francis viriliter repugnantibus, nihil prævaluerunt. Et inde fugam arripientes Saxones, perſecuti ſunt eos Franci, interfſcientes illos uſque ad fluvium Lippiam, & Caſtro ſalvato, cum victoria reverſi ſunt Franci,* inquit Annaliſta Loiſelianus. Idem legitur in Annalibus Metenſibus, & in Vita Caroli Magni, cum ab Auctore incerto, tum Monacho Engoliſmenſi conſcripta, ubi dicitur, *Sigiſburgum* Divina virtute propugnatum fuiſſe.

V. *Conventus Vormatienſis.* Carolus eadem velocitate, qua profectus in Italiam fuerat, ad Rhenum rediit, & *Vormatiæ* generalem Francorum Conventum habuit tempore non legitimo. Nam poſt menſem Junium ex Italia ceſſit, & poſtea bellum Saxonicum ſuſcepit. Quid in hoc Conventu Vormatienſi deliberatum ſit, poſteaque peractum exponit Annaliſta Loiſelianus: *Cum perveniſſet Domnus Carolus Rex Vvormatiam omnes iſtas cauſas* (id eſt, *ita* a Saxonibus contra Francos, & viciſſim a Francis contra Saxones nuper geſtas) *audiens, convocavit Synodum ad eandem Civitatem, & ibi Placitum publicum tenens, conſilio facto cum Dei adjutorio ſub celeritate & nimia feſtinatione Saxonum ſæpes, ſeu firmitates ſubito introivit. Tunc Saxones perterriti omnes ad locum, ubi Lippia conſurgit, venientes ex omni parte, reddiderunt patriam per Vuadium,* (id eſt vadem ſeu fidejuſſorem) *omnibus manibus eorum, & ſpoponderunt ſe eſſe Chriſtianos, & ſe ſub Ditione Domni Caroli Regis & Francorum ſubdiderunt. Et tunc Domnus Carolus Rex una cum Francis reædificavit Ereſburgum Caſtrum denuo, & aliud Caſtrum ſuper Lippiam. Ibique venientes Saxones una cum uxoribus infantibus, innumerabilis multitudo baptizati ſunt, & obſides, quantas jam dictus Domnus Rex ab eis quæſivit dederunt. Et perfectis ſupradictis Caſtellis, & diſpoſitis per Francos ſcaris* (ſeu copiis militaribus) *reſidentibus & ipſas cuſtodientibus, reverſus eſt Domnus Carolus Rex in Franciam. Et celebravit Natalem Domini in Hariſtallio.* Idem habent Annaliſta Metenſis, & Regino in Chronico. Addit Annaliſta Petavianus ædificatam a Francis *in finibus Saxonum Civitatem, quæ vocatur Urbs Karoli.*

VI. *Hadrianus queritur de Leone Archiep. Ravenna.* *Hadrianus* audito Caroli Regis ab Italia diſceſſu, ſtatim ad illum direxit *Andream* Epiſcopum, cui Rex in reſponſis dedit, miſſurum ſe Romam Oratores Autumnali tempore, & curatorum per eos, ut omnia, quæ pollicitus fuerat, Apoſtolicæ Sedi traderentur. *Sexto Kalendas Novembris*, literæ Joannis Patriarchæ Gradenſis, Hadriano redditæ ſunt, ſed apertæ prius lectæque a *Leone* Archiepiſcopo Ravennate, qua de re ſuis literis ad Carolum, qui Romam, ut pollicitus fuerat, Oratores nondum mittebat, queſtus eſt quamprimum Papa ſignificavitque, id factum a *Leone*, non alio conſilio, quam *ut* omnia, quæ ſcripta fuerant, in illis litteris *Arigiſo* Duci Beneventano, cæteriſque tum Franciæ, cum Sedis Apoſtolicæ hoſtibus retegerentur. Præterea ſubjunxit, *Leonem* ex Aula Regia reverſum ſuperbia magis intumuiſſe; ita ut Ravennæ in Æmilia, nec non etiam Gaballi Principem ſe gereret, Imolam, ac Bononiam ſibi, non Romano Pontifici ab ipſomet Carolo conceſſas palam prædicaret & Pentapolenſes tentaret ad deditionem pellicere. Quæ pluribus exponit Pontifex in Epiſt. LII. Cod. Carol. *Etenim innoteſcimus Excellentiſſimæ Chriſtianitati Veſtræ*, inquit Hadrianus in embolo, *eo quod quando a Veſtro Regali veſtigio reverſus eſt Leo antefatus Archiepiſcopus in magnam ſuperbiam & tyrannicam elationem pervenit, & nullo modo, ſicut antea noſtris Apoſtolicis obtemperare inclinatus eſt mandatis, & nullum ex Ravennatibus vel Æmilia pro accipiendis præceptis de diverſis actionibus ad nos venire permiſit, ita ut indignatus comminatus eſt dicens, quod, ſi quis ad nos venire præſumſiſſet, non potuiſſet venire. Nam Pentapolenſes omnes obedientes exiſtentes in noſtro Apoſtolico ſervitio, ad nos prona, ſicut tempore Prædeceſſoris noſtri Domni Stephani Papæ, properaverunt & Pafeptia de ſingulis eorum Civitatibus more ſolito acceperunt. De reliquis vero Civitatibus Æmiliæ ſimulque & Gabello, qui a nobis ibidem ordinati ſunt, ab eo exinde projecti ſunt, & alios ex eis in vinculis detinet. At vero de Civitatibus Imolenſi ſeu* Bo-

NOTÆ [1] Ne *Carolus Romam adiret impedimento fuit tumultus Saxonicus &c.* Aliud obſtitiſſe oportet, ne Carolus Romam pergeret, cum Saxonicos tumultus non prius reſciverit, quam cum ex Italia redux in Galliam pervenerat. Annaliſta Bertinianus: *Cum proſperitate & victoria reverſus eſt in Franciam, Tunc nuncius veniens dixit Saxones rebellantes &c.* Hanc animadverſionem debemus eruditiſſimo P. Joanni Franciſco Madriſio Utinenſi congregationis oratorii ad cap. 55. vitæ S. Paulini Aquilejenſis, quam præmiſit operibus ejus a ſe collectis, editiſque Venetiis anno 1737. apud Pitterum. Mansi

VI. *Frequentes Synodi ſub Carolo Magno quales fuerint.*

Cæterum quod ad frequentes Synodos, a Carolo annis fere ſingulis habitas, pertinet: minime placet, quod aſſeritur opinatione quadam potius, quam certa auctoritate, hos fuiſſe tantum laicales conventus, ad res bellicas, aliaque politica diſponenda: etenim cum in his conſtet, ſancitos eſſe canones, ad res Eccleſiaſticas ſpectantes, quorum aliquot ex Capitularibus Regum Francorum ſuperius ſcripſimus, & alios ſuo loco reddituri ſumus, ceſſare de his contraria omnis aſſertio, vel dubitatio debet. Cuſtos ſiquidem ſacrorum canonum tenaciſſimus Carolus ex eorum præſcripto, annis ſingulis Synodales voluit eoſdem ſacros celebrari conventus: quibus & magiſtratus Regni interfuiſſe æque ſentimus in iiſque etiam, quæ ad Regni optimum ſtatum pertinent, eſſe cognita, op-

PAGIUS

Bonmirenſi ita profaninat, dicens, quod Veſtra Excellentia ipſas Civitates minime Beato Petro & nobis conceſſit, ſed ſibi ipſe Archiepiſcopus a Vobis fuiſſe conceſſas ac traditas aſſerit, ſub ſua poteſtate permanendas. Unde nullum hominem ex eiſdem Civitatibus ad nos venire permiſit, ſed ipſe ibidem actores quos voluit, ſine noſtra auctoritate ordinavit, & in ſua eas detinet poteſtate.

VII. *Iterum petit a Carolo, ut ejus ac patris Donatio ſortiatur effectum.*

Menſe Novembri, cum Romæ de Regiorum Oratorum adventu nihil audiretur; *Hadrianus* per literas petiit a Judicibus Papiæ conſtitutis a *Carolo*, an ſcirent eos Romam venturos, acceptoque in reſponſis, eos haud cito mittendos, alteris ad Carolum literis per Andream Epiſcopum ex Aula Regia nuper reverſum, & Pardum *Egumenum*, ſeu Monachorum Præfectum denuo ſcripſit, *Leonem* nolle Præceptionibus Apoſtolicæ Sedis obedire; Ravennam, Faventiam, Ducatum Ferrariæ, Comaclum Forum-Livii, Forum-Popilli, Ceſenas Bobium, Imolam, & Bononiam eſſe in illius Archiepiſcopi poteſtate, reliquas vero Civitates utriuſque Pentapoleos ab Arimino Eugubium uſque, in fide atque obſequio adhuc perſtare; *Petimus te coram Deo vivo præcellentiſſime fili, ut nullo modo hoc tibi placeat, ut ea, quæ ſanctæ memoriæ genitor tuus, & tu ipſe Beato Petro conceſſiſtis atque obtuliſtis, quod abſit, temporibus veſtris auferantur, & Eccleſia Beati Petri per malignos homines, qui iniqua immittunt, humilietur, ſed magis ſemper per vos exaltata permaneat,* inquit Hadrianus in embolo ejuſdem Epiſtolæ, quæ eſt ordine LI. Cod. Carol. & recitatur integra a Cointio hoc anno, ſicuti & cæteræ citatæ,

VIII. *Caroli ævo duplex Conventus ſingulis annis habebatur.*

Ad num. VI. & ſeq. Canon, quo præcipitur, ut *bis in anno Synodus fiat*, quem integrum recitat Baronius, non in Concilio Sueſſionenſi, ut ipſe memoriæ lapſu ſcripſit, ſed in Concilio Vernenſi anno IV. Pippini Regis celebrato, conditus eſt, ut ex Actis ejuſdem Concilii liquet. Sub *Carolo Magno* politia Eccleſiaſtica reſtaurata eſt juxta antiquos Canones, cura & diligentia hujus Principis, qui eos renovari procurabat in generalibus Regni Conventibus; novoſque condi præcipiebat, ſi neceſſitas poſtularet. Quoniam vero Hincmarus Remenſis Archiepiſcopus impenſe laudavit ordinem in his Conventibus obſervatum ævo Caroli Magni, brevem ejus deſcriptionem exhibuit Marca lib. 6. de Concordia cap. 25. quam hic repræſento, quia utilis futura eſt ad recte intelligendum diverſa loca Synodorum, Capitularium, & vetuſtorum Annalium hujus ævi, prætereaque ad illuſtranda, quæ hic Baronius habet. Adalardus Abbas Corbeienſis propinquus & Conſiliarius Caroli Magni, Librum ediderat *de Ordine Palatii*, cujus ſynopſim texuit Hincmarus, in quo ajebat; *Bis in anno Placita duo tenebantur*, &c. *in quo Placito generalitas univerſorum Majorum, tam Clericorum quam Laicorum conveniebat.* Unus ex his Conventibus generalis erat, alter vero particularis. Primus conſtabat ex Epiſcopis & Abbatibus & Comitibus Regni, & in eo diſponebatur ſtatus politicus in eum annum. Secundus autem conſtabat ex antiquioribus Epiſcopis & Comitibus, & ex nonnullis etiam ex iis miniſtris, quorum conſiliis Princeps utebatur in Republica adminiſtranda; in eoque Conventu ſecreto digerebantur ac decernebantur ea, quæ proponi & ſtatui debebant in proximo Conventu generali. Præterea Conventus ille Virorum Principum ordinabat negotia, quæ per annum incidebant, quæque differri non poterant, ſive pro renovandis induciis, aut ob bellum minime expectatum, aut ob alias ſimiles occaſiones.

In his Conventibus, præcipueque in generalibus condebantur ſtatuta, de Rebus Eccleſiaſticis & Civilibus. Rex enim Conventui proponebat nonnulla Capitula, de quibus deliberari volebat in Conventu, ut diſertis verbis adnotavit Hincmarus. Hujus praxis in Eccleſia Gallicana jamdiu uſurpatæ illuſtrius exemplum proferri non poteſt, quam Epiſtola Synodica Concilii Aurelianenſis primi anno DXI. congregati. Tractant enim Patres *de Titulis*, id eſt Capitibus a Rege propoſitis, cujus judicio ſubmittunt Canones a Synodo conditos, quorum confirmationem petunt; *quia*, inquiunt in Epiſtola ad Clodoveum Regem, *tanta ad religionis Catholicæ cultum glorioſæ fidei cura Vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus neceſſariis tractaturos, in unum colligi juſſeritis, ſecundum voluntatis Veſtræ conſultationem & titulos, quos dediſtis, ea quæ nobis viſum eſt definitione reſpondemus; ita ut ſi ea, quæ nos ſtatuimus etiam veſtro recta eſſe judicio comprobantur, tanti conſenſus Regis ac Domini majori auctoritate ſervandam tantorum firmet ſententiam Sacerdotum.* Eundem ordinem ſequebatur Carolus M. *Mox*, inquit Hincmarus cap. 34. ejuſdem Epiſtolæ, *auctoritate Regia per denominata & ordinata Capitula, quæ vel ab ipſo per inſpirationem Dei inventa, vel undique ſibi nunciata poſt eorum abſceſſum* (id eſt poſtremum Conventum habitum) *præcipue fuerant, eis ad conferendum, vel conſiderandum patefacta ſunt.*

IX. *In iis Carolus Capitula diſcutienda proponebat.*

X. *Auctoritas Caroli quoad conſtituta in his Conventibus.*

Acceptis capitulis Optimates examinabant cauſas, ut videre eſt apud Hincmarum cap. 29. ea tamen ratione, ut penes antiquiores eſſet maxima in cenſendo auctoritas, eiſque juniores conſenſum ſuum adderent. Juniores tamen interdum loquebantur, ſed, ut ſenſus ſuos potius promerent, quam, ut ſuffragii ferendi jure uterentur. Diſcutio iſthæc biduum aut triduum durabat, delegato Palatinis miniſterio, ut Regis reſponſa ſuper dubiis propoſitis ad Conventum referrent, donec ad eum delata foret deliberatio Synodalis. Tunc vero Princeps eam ſententiam præferebat, quam æquiorem exiſtimabat, eamque dein omnes amplectabantur: *Donec*, inquit Hincmarus in cap. 34. ejuſdem Epiſtolæ, *res ſingula ad effectum perdu-*

optimeque diſpoſita non negamus. Et ut hujus Inſtituti originem repetamus, ſciendum, fuiſſe anno quarto Pipini Regis Concilium celebratum apud Palatium Vernis, in quo ſtatutum quarto canone ut bis in anno Synodus celebrari deberet, quo Rex ipſe juſſiſſet, in ejuſque agi præſentia, ad quas convenirent Epiſcopi & Abbates; earumque alteram Kal. Martii, alteram vero Kal. Octobris celebrandam eſſe. Ut taceamus modo dicere de innumeris antiquis Eccleſiaſticis legibus, iſta jubentibus: ad omnem de hac re tollendam dubitationem, reddendus eſt hic ipſe ejuſdem Synodi canon, qui ſic ſe habet:

VII. *Ut bis in anno Synodus fiat: prima Synodus menſe primo, quod eſt Kal. Martii, ubicumque domnus Rex juſſerit, in ejus præſentia. Secunda Synodus Kal. Octobris, aut ad Sueſſiones, vel alibi, uti in Martiis Kalendis inter Epiſcopos, & illi Epiſcopi ibidem conveniunt, quos modo vice Metropolitanorum conſtituimus, & alii Epiſcopi, vel Abbates, ſeu presbyteri, quos ipſi Metropolitani ad ſe veni-*

PAGIUS

ducta, glorioſi Principis auditui in ſacris ejus obtutibus exponeretur, & quidquid data a Deo ſapientia ejus eligeret, omnes ſequerentur.

XI. *Modus deliberandi in his Conventibus.* Attamen quia differentia occurrebat in cauſis, quarum aliæ erant ſpirituales, aliæ vero ſæculares, quædam vero mixtæ, diſcrimine etiam aliquo utebantur in modo deliberandi. Epiſcopi enim & Abbates ſeorſim a Laicis conveniebant; foris nempe, ſi cœlum ſerenum eſſet, alias intra ædes; ita ut unuſquiſque ſuam Curiam haberet diſcretam ac ſeparatam, ac ſplendide ornatam & inſtructam, ad quam ſummo mane conveniebatur: *Ad ſuam conſtitutam Curiam* cap. 35. Comites vero & Optimates e reliquis Laicis diſcernebantur *ſubſelliis honorificabiliter præparatis*. Inter deliberandum autem, ſeorſim interdum promebant ſententiam ſuam, interdum ſimul congregabantur, prout ipſis videbatur, ut ſe ad genera cauſarum accomodarent, quæ aut ſpirituales erant, ſæculares, aut mixtæ: *In eorum manebant poteſtate quando ſimul, vel quando ſeparati reſiderent, prout eos tractandæ cauſæ qualitas docebat.*

XII. *Explicantur Eginhardus & Capitulare anni DCCLXXIX.* Deſcriptio hæc viam aperit ad genuinum manifeſtumque ſenſum verborum Eginhardi, cujus ſcriptio accuratiſſima eſt præ omnibus illius ævi Annalium Scriptoribus. Is ergo ſcribit *Pippinum* Regem habito Conventu generali in Gentiliaco villa, Synodum habuiſſe an. DCCLXVII. de quæſtione Trinitatis & de cultu Imaginum, id eſt, eam diſcuſſioni Epiſcoporum, qui in Conventu generali aderant, commiſiſſe quæſtionem de rebus Spiritualibus. Eadem diſtinctio adhibenda eſt verbis Caroli M. ex Capitulari anni DCCLXXIX. dum jubet, ut conſtitutiones patris ſui Pippini obſervarentur, ſive illæ quæ *in Placitis* factæ ſunt, ſive in Synodis, id eſt de cauſis Civilibus & Eccleſiaſticis: *Capitula vero quæ bonæ memoriæ genitor noſter in ſuis Placitis conſtituit & in Synodis, conſervare volumus.* Nam licet Annalium Scriptores & Pippinus vocem *Synodus* uſurpaverint pro Conventu generali, attamen utriuſque diſtinctio introducta eſt, poſtquam Canonum auctoritas maniſeſtius invaluit. Verum quia Canones de diſciplina lati ad Rempublicam ſpectabant, materia hæc ab Epiſcopis ſimul cum Laicis tractabatur. Nec aliud Epiſcopis ſolis permittebatur, quam quæſtiones mere ſpirituales. Sane Capitulare anni DCCLXXIX. decretum eſt ex ſententia Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum, cum conſenſu Regis: *Congregatis in unum Synodali Concilio Epiſcopis, Abbatibus, Viriſque illuſtribus Comitibus una cum piiſſimo Domino noſtro, ſecundum Dei voluntatem pro cauſis opportunis conſenſerunt.* Poſt conditos Canones controverſiæ particularium perſonarum agitabantur; quas Princeps reſervabat cognitioni Conventus generalis, ſi forte Comes Palatinus eas ob aliquam cauſam noluerat definire. Docuit nos ergo ex Hincmaro Marca, cujus verba exſcripſi, ordinem obſervari ſolitum illa ætate in Conventu generali Galliæ ad diſcutiendas cauſas Canonicas, earumque deciſionem ab arbitrio Regis pependiſſe, qui eam pro libitu confirmabat aut retractabat.

XIII. *Moritur S. Gregorius Abbas & Rector Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum.* Ad hunc vel potius ad ſequentem annum referenda videtur mors *Sancti Gregorii* Abbatis & Rectoris Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum, cujus Vitam e Sancto Liudgero Monaſterienſi Epiſcopo ipſius diſcipulo ſcriptam poſt mortem Baronii Browerus vulgavit, ruſumque typis mandavit Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. 2. Annum Gregorii emortualem ſedulo examinarunt Henſchenius in Comment. prævio ad Vitam S. Liudgeri ad diem XXVI. menſis Martii, Mabillonius in Notis ad Vitam S. Liudgeri pag. 23. & Cointius hoc anno num. XXVI. & ſeqq. tandemque hi duo poſtremi in ſententiam Henſchenii, hanc mortem cum præſenti anno alligantis conceſſere. Verum tam illi quam Wilhelmus Heda in Hiſtoria Trajectenſium Epiſcoporum male pro certo poſuerunt Gregorium ſpiritum Deo reddidiſſe *die XXV. menſis Auguſti*, quod eo die celebris ejus memoria exiſtat; cum enim S. Ludgerus in Gregorii Vita, nec diem, nec annum mortis ejus memoret, primus non poteſt non eſſe incertus, nec ſecundus niſi probabilibus argumentis determinari. Scribit Heda: *Tandem LXX. ætatis ſuæ anno gravatus paralyſi, & continuo triennio per ſummam patientiam illa exhauſtus, inſtante jam reſolutione ſua, per triduum mortem ſuam ante prædixit, & ad altare ductus ſumta Eucharistia ſtatim expiravit VIII. Kalend. Septemb. ſepultus in Eccleſia Sancti Salvatoris Trajecti, cum ſediſſet annis XXII.* Quare cum Gregorius die incerto, uti jam diximus, in Domino obdormierit, & Trajectenſem Eccleſiam poſt Paſſionem S. Bonifacii, quæ anno DCCLV. contigit, per annos duos ac viginti adminiſtrarit, ſi anni illi incompleti fuere, uſque ad ſequentem Chriſti annum pervenit, ut antea Cointius anno DCCVII. num. XVII. & alibi, opinatus fuerat: quod ſi integri numerandi ſint, Gregorius ultra præſentem annum vitam non propagavit. Cointius hac potiſſimum ratione inductus eſt, ut ſententiam mutaret, quod ſc. Carolus Rex *VII. Idus Junii, anno Regni ſui nono* id eſt anno Chriſti inſequenti, munificum ſe præbuerit erga Baſilicam Trajectenſem, *ubi Venerabilis Vir Albricus Presbyter atque electus Rector præeſſe videtur*, inquit Carolus. Albricus enim ſive Albericus ejuſdem Gregorii nepos, ut vocatur ab Altfrido in Vita S. Ludgeri, Sancto Gregorio in Eccleſiæ Trajectenſis adminiſtrationem ſucceſ-

nire juſſerint, ibidem in ipſa ſecunda Synodo convenire faciant. Hæc canon dicti Concilii, celebrati anno quarto Regni Pippini Caroli patris, ut mirandum non ſit, ſi vel ſaltem ſemel in anno coram ſe Synodum Carolus fecerit celebrari, qui (ſi in omnibus canon ſervandus fuiſſet) bis in anno Synodo ſuam præſentiam teneretur exhibere. Sed eſt canon Synodi Sueſſionenſis, ab eodem Pippino Rege habitæ, quo decernitur, annis ſingulis, ſingulas eſſe Synodos celebrandas; ex cujus præſcripto potius Carolus ejus filius ſingulis ferme in annis colligebat Epiſcoporum conventus ſingulos. Quantum autem iſta ſibi, Regnoque profuerint, probarunt eventa.

PAGIUS ceſſit. At hoc *Caroli* Præceptum evertit quidem priorem opinionem Mabillonii, qui Gregorii obitum uſque ad annum DCCLXXXI. diſtulerat, ſed non priorem opinionem ipſiuſmet Cointii cum Gregorium uſque ad initium menſis Junii ſequentis Chriſti anni vixiſſe, eique eodem menſe Albricum ſucceſſiſſe veroſimilius ſit. Quod ſi *Gregorius* ad ſeptuaginta annorum ætatem pervenit, & tribus annis ante obitum ſuum paralyſi affectus eſt, ut Heda Sanctum Ludgerum interpretatur, natus erat Sanctus Abbas circa annum DCCLVII.

XIV. *S. Gregorio Albricus ſuccedit.* Gregorius *quaſi quartum decimum, aut decimum quintum agens ætatis annum*, inquit Ludgerus, Sancto Bonifacio tanquam Magiſtro ſuo adhæſit, & cum eo Turingiam venit, & in tantum amabilis factus eſt Magiſtro, *ut quaſi unicum filium eum diligeret, jam adjutorem fidelem illum habens in omni opere bono.* Cum Bonifacius ſociis ſuis Regiones diſtribuit, *Trajectum* ad Rhenum ei commiſit, & cum ad Gregorium III. Romam profectus eſt, *Gregorius* infatigabilis comes cum ſuo Magiſtro permanſit, & in Friſiam redux, mortuo Sancto Willibrordo Archiepiſcopo Trajectenſi, ſucceſſit pius hæres ejuſdem gentis Freſonum Paſtor & Prædicator, & *largu & melliſlua eruditione populum irradiavit ſimul cum Chorepiſcopo & Adjutore ſuo Aluberto, qui de Britannia & gente Anglorum veniebat magnis vitæ meritis pollens*, inquit Ludgerus. Quare Gregorius nunquam Epiſcopus fuit, licet Heda & aliqui alii id exiſtimarint, ſed tantum Presbyter & Abbas. Ex ejus diſcipulis aliqui Epiſcopi creati, uti S. *Liudgerus* ejus vitæ Auctor, & plurimi doctrina præditi, nec meritis inferiores, qui eo gradu digniſſimi fuere. *Albricus* ejus Succeſſor, regimine Eccleſiæ Trajectenſis ſuſcepto, Ludgerum Diaconum ſuum ad perquirendum ſanctum *Lebuini* corpus, & Eccleſiam Daventriæ reparandam ſtatim direxit, perfectaque eſt Eccleſia & conſecrata, *quæ nunquam deinceps a gentibus fuit contaminata, ſed in loco illo per ſervum ſuum Liafwinum* (ſeu Lebuinum) *Dominus virtutes multas operatur uſque in hodiernum diem*, inquit Altfridus in Vita Sancti Ludgeri.

Hoc etiam anno *Sanctus Madelveus* Virdunenſis Epiſcopus & Abbas Sancti Vitoni ſupremum diem obiit, ut prodit Hugo Flaviniacenſis Abbas in Chronico Virdunenſi a Labbeo Tom. 1. Biblioth. publicato, ubi hujus Sancti geſta copioſe deſcribit, aitque: *An. DCCLXXVI. qui erat Regni Caroli nonus obiit Madalveus Epiſcopus, cum obſideret Caroli exercitus in Tharviſia Italiæ Civitate Stabilarium ſocerum Chrotgaudi, qui contra Carolum rebellaverat.* Addit Hugo: *Erat in eadem Civitate* (nempe Tarviſina) *Petrus vir Italicus, a quo tradita eſt Civitas, & ob hoc de Virdunenſi Epiſcopatu honoratus eſt.* Quia tamen ſemper ſuſpecti ſunt traditores, in Epiſcopatu receptus non eſt ante annum DCCLXXXVIII. Madelveus creatus Abbas Eccleſiæ Sancti Vitoni erat obedientia cunctis ſubditus, juſtitia inſignis, & fortitudine ſpectabilis, quibus præcurrentibus muneris cunctorum votis in Pontificatu Virdunenſis Urbis electus eſt, *Pippino* jam Monarchiam adepto. Erat tunc Civitas ipſa infeſtatione barbarica bellis attrita, obſidionibus fatigata, templa Domini in ea polluta, & Officia diurna vel nocturna neglecta. Sed Madelveus Clericos regulariter vivere docuit, Pippinumque adivit, & vaſtitatem Urbis calamitatemque plebis, quam regendam ſuſceperat, illi ſignificavit, & auxilium ab eo ex Regali largitione quæſivit, & obtinuit. Devotionis cauſa Hieroſolymam ad viſenda loca ſacra peregrinari voluit, ubi *Sepulchrum Domini, locumque Aſcenſionis, ubi ſteterunt pedes ejus, iterum iterumque reviſens atque oſculans, nativum ſolum reviſere deliberavit*, & non multo poſt animam Deo reddidit [r]. XV. *Moritur S. Madelveus Ep. Virodunenſis.*

Carolus inſignem hoc anno donationem fecit *Paulino*, qui poſtea Patriarcha Aquilejenſis fuit tum Grammatices Profeſſori ut anno DCCCII. videbimus.

NOTÆ [r] Hujus S. Madelvei chronologiam longe diverſam retexit author anonymus geſtorum Epiſcoporum Virdunenſium vulgatus a Schannat Vindem. liter. to. II. ex Berthario authore, ut ille innuit, ſæculi decimi, adeoque Hugone Flaviniacenſi vetuſtiore. Aſſerit ille virum hunc ſanctum, de cognatione Caroli Martelli profectum, ab eodem renunciatum fuiſſe Epiſcopum anno 735. natum vero fuiſſe Viroduni; ac primo quidem inviſum Martello, dein in ejus gratiam rediiſſe. Suſcepiſſe Hieroſolymitanam peregrinationem, ibique a Baſilio patriarcha amice acceptum; dein obiiſſe anno 762. ejuſque corpus incorruptum poſt annos ab obitu 40. perſeveraſſe. Tum ſubdit author, *vacat ſedes Virodunenſis ad annum uſque 774. quo tempore viduam eccleſiam adminiſtravit corepiſcopi munere Amalbertus, qui obiit anno 772.* Huic ſuffectus Petrus natione Italus anno 774. qui deceſſit anno 795. Scripſit Bertharius hiſtoriam Virodunenſem juſſu Dandi epiſcopi Virodunenſis, qui obiit anno 920. teſte eodem anonymo. MANSI

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	LEONIS IV. IMP. ANNUS
777.	6.	2.

I. SEptingenteſimus ſeptuageſimus ſeptimus Redemptoris annus, decimaquinta indictione notatur quo Bulgarorum Rex Telericus, qui adverſus Conſtantinum Copronymum ſæpe pugnarat, Chriſtianæ religionis amore ſuos deſerens contulit ſe Conſtantinopolim, ut ſacrum baptiſma ſuſciperet, Regnum relinquens terrenum, ut cœleſtis Regni particeps eſſe poſſet. Operata eſt iſta fides in Chriſtum etiam ante Chriſtum. Nam ad Hebræos Apoſtolus (a): *Fide Moyſes grandis factus negavit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis: magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem; majores divitias æſtimans theſauro Ægyptiorum, improperium Chriſti: aſpiciebat enim in remuneratorem.* Magnum quidem dedit iſte ſpecimen vivæ fidei, dum Regno numeroſiſſimæ, victriciſque gentis prætulit ſervitutem humilem Chriſti. Excepit hunc Leo benigne ſatis, atque baptiſmum conſecutum, Patricium creavit. & nobili coniugio honeſtavit. De his enim breviter iſta Theophanes: *Anno ſecundo Imperii Leonis confugit Telericus Bulgariæ dominus ad Imperatorem. Qui fecit eum Patricium, jungens illi uxoris ſuæ Irenæ conſobrinam. Cum autem baptizatum eum ex ſancto lavacro ſuſcepiſſet, magnifice honoravit, pariter, & amavit.* Hæc ipſe: Fuerunt iſtæ primitiæ Bulgaricæ gentis, ad Chriſtianam religionem accedentis, poſtea magna alacritate confluentis, ut dici poſſit frumenti granum ſeminatum fructum centuplum reddidiſſe.

(a) Heb. 11.

Telericus Rex Bulgarorum factus Chriſtianus.

II. Eodem anno, qui & tertius numeratur ante Leonis Imperatoris obitum contigit certamen Theophanis (qui & Iſacius dictus eſt) nobiliſſimi civis Conſtantinopolitani cum Leone Imperatore, accuſatus a ſocero, quod una cum coniuge minime liberis procreandis vacans, vitam monaſticam exerceret domi una cum coniuge, bona ſua pauperibus largiens. Rem geſtam a Theodoro Studita (ut creditur) ſcriptam ſic accipe: *Socer ejus, qui hanc ſpem in ipſis ſolis poſitam habebat, eam rem ſic ægre tulit, ut ipſum quoque Imperatorem in magnam indignationem impulerit. Leo hic fuit ſordidi patris filius, atque ſucceſſor: qui & ipſorum adoleſcentiam commiſeratus, & proprium amicum ejus patrem honorans, jurejurando comminatus eſt adoleſcenti, ſe illi, niſi a propoſito deſiſteret, oculos effoſſurum. Et Cyzicum miſit eum, munuſque præclarum commiſit, ut rebus inanibus, atque caducis adminiſtrandis earum, quæ ſemper permanent, ſplendorem oblivisceretur. At ille tamquam murus in ſuo inſtituto ſtabilis permanens, libenti animo iter ingreſſus, apud Sygrianem occurrit admirando ſeni, qui Gregorius appellabatur, & tum aliis donis, tum prophetiæ gratia præſtabat: multis enim ſudoribus animum a perturbationibus liberum, ſeſeque tum in contemplationem rerum divinarum, tum ad eorum, quæ eſſent eventura cognitionem, aptum reddiderat.*

Theophani Iſacii certamen cum Leone Imp.

Huic Theophanes animi ſui propoſitum aperit, ſibique certum jam eſſe dicit exilium eligere voluntarium. At ille ſancto Spiritu (ut erat ſolitus) illuſtratus: Nihil eſt, inquit, o juvenis, quamobrem de exilio cogites: paulo poſt enim licebit, tibi, nemine prohibente, ad ſolitudinem te conferre: ſocero enim tuo, & Imperatore defunctis, ad vitam priſtinam revocaberis. Et hæc dicens, ſolito murmure labiis intonabat, quemadmodum ipſe juvenis comitibus dixit, cum ejus teſtimonium narraret. Senis autem jumento uſus eſt, eoque magis, quam regio equorum miniſterio, quo erat ornatus, gloriabatur. Senis igitur monitu, & aliorum Patrum conſilio confirmatus reditum in patriam diſtulit, & una cum ſociis in loco, quem nactus eſt, cum ſupellectile ſua conſedit. Verum cum & magnis caloribus, & ſiti cruciarentur, non tantum indignatus eſt, nec aquæ penuria ſententiam mutavit, nec proprium oravit Dominum ut ſibi mederetur; ſed ſolitas illi preces fundens, ſuper tapete recubuit, ut ſomno paulisper ſitim leniret. III.

Gregorii conſilio quieſcit Theophanes.

At

PAGIUS SÆC VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXV. Anno Hegiræ CLXI. inchoato die 8. Octob. fer. 4. A. C. 777.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6270.

☉ 1. E. ☽ 18. P. 30. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 777.

HADRIANI PAPÆ 6.

LEONIS IV. IMP. 27. & 3.

CONSTANTINI 2.

AN. Num. I. ad V. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXIX. qui Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, ait: *Telerus Bulgarorum Dominus ad Imperatorem profugit, a quo locata in matrimonium conjugis ſua Irenes conſobrina, Patricius creatur. Eum ſacro lavacro initiatum Imperator ſuſcepit, & ſummis honoribus cumulatum valde adamavit.* Fuit hoc initium converſionis Bulgarorum. Quæ porro habet hic Baronius de conjugio Theophanis Chronographi, lucem accipient ex iis quæ anno DCCCXVI. in medium afferemus. I.

Converſio Teleri Bulgariæ Principis.

Ad

IV. *At rerum mirabilium effector Deus, juvenem intuitus, propter ſe libenti animo labores ferentem, magno illum miraculo decoravit. Qui enim ingrato populo ex duriſſima petra latices effudit, cur grato juveni neceſſaria non miniſtraret? Prope igitur, ubi jacebat, divino juſſu fons mirabilis emanavit, tactuque ſuum ſervum Deus excitans, ſeſe illi patefecit.* Aquam Deus ſitientibus largitur. *Què ſociis convocatis, ſitis remedium a Deo datum, oſtendit. Cavis igitur manibus aquæ copiam haurientes, debitas bonorum omnium largitori Deo gratias egerunt. At ne quis poſſet ſuſpicari, caſu fontem illum repertum fuiſſe: nocte repente ſic evanuit, ut ne veſtigium quidem ejus ullum mane relinqueretur. Hoc amoris quo ſanctus hic jam inde ab adoleſcentia Deum proſequebatur, ſignum fuit.* Et paulo poſt: *Non- Ann. Eccl. Tom. XIII.*

dum anni tres præterierunt, cum ſocer ejus, & Imperator a præſenti gloria depulſi ſunt, & ad domicilium illis convenienus miſſi &c. Reliqua enim ſuo loco reddituri ſumus, quæ memoria digna ſub Irena Auguſta, & Conſtantino filio contigerunt.

Quo pariter anno Carolus Magnus ad ſtabiliendam Eccleſiam Saxonum, habuit Synodum Paderburnæ, ubi Saxones baptizati, juramento firmavere, ſe Chriſtianam Fidem perpetuo ſervaturos, alioqui paſſuros ob pœnam omnium ſuorum bonorum diſpendium. Hæc Acta Caroli vetus Chronicon, Annales Francorum & Regino tradunt. Sic igitur firmatæ, penituſque ſtabilitæ videri poterant res Saxonum, niſi unus ex eorum Principibus Widichindus nomine, ne cum aliis ad Synodum conveniret, una cum pau- V. Synodus Paderburnenſis.

Q 2 cis

PAGIUS II. *Albricus fit Epiſc. Trajecti ad Rhenum.* Ad num. V. Carolus Rex Paſcha in villa, *Noviomagum* appellata, hoc anno celebravit, ut tradunt varii Annaliſtæ. Hanc Urbem hodie *Nimegue* dictam, Carolus inſigni Palatio ornavit, ut docet Eginhardus, ibique *ſeptimo Idus Junii* adhuc verſabatur, ut liquet ex Præcepto ab eo emiſſo in Eccleſiæ Ultrajectinæ ſavorem, *ubi venerabilis Vir*, inquit, *Albricus Presbyter atque electus Rector præeſſe videtur*. Recitat illud Cointius hoc anno num. I. & num. XXI. obſervat, *Albricum* per autumnum hujus anni conſecratum fuiſſe Epiſcopum, poſtquam miſiſſet *Liudgerum, & cum eo alios ſervos Dei, ut deſtruerent fana Deorum, & varias culturas idolorum in gente Freſonum*, inquit Altfridus in Vita Sancti Ludgeri, qui ſubiicit magnum in delubris inventum eſſe theſaurum, ex quo Carolus duas partes accepit, tertiam Albrico tranſmiſit. Scribit etiam Altfridus: *Albricus cum in Colonia Civitate gradum accepiſſet Epiſcopalem, fecit & Liudgerum ſecum Presbyterii percipere gradum & conſtituit eum Doctorem Eccleſiæ in pago Oſtenche* (ſive Oſtergue) *in loco ubi Sanctus Bonifacius eſt coronatus Martyrio*. Quibus ex verbis Cointius deducit, Coloniam hoc tempore Metropolica dignitate gaviſam eſſe. Verum ex illis non magis ſequitur Epiſcopum Colonienſem fuiſſe Metropolitam, quam Vormacienſem eamdem dignitatem obtinuiſſe ex eo quod in Vita Sancti Willehadi Bremenſis Epiſcopi dicatur eum *in Vormatia Civitate* conſecratum fuiſſe. Vide quæ diximus an. DCCXLV. num. IV. de tempore, quo *Colonia* Metropolis effecta. Præter *Gregorium*, qui medius Bonifacium inter atque Albricum ſedit, & uſus eſt *Aluberto* Chorepiſcopo, omnes alii, qui Ultrajectenſem Eccleſiam rexere, Epiſcopi conſecrati fuere.

III. *Annus ſextus belli Saxonici.* Carolus apud Padiburnam Conventum *prima vice* celebravit, ut teſtatur Annaliſta Loiſelianus, qui ſcribit: *Synodum habuit ad Paderbrunnem prima vice, ibique convenientes omnes Franci, & ex omni parte Saxoniæ undique Saxones convenerunt, excepto quod Vuitochindus rebellis extitit cum paucis aliis, & in partibus Normanniæ* (ſic Daniam ab Aquilonari ſitu nominat) *confugium fecit una cum ſociis ſuis. Etiam ad idem Placitum venerunt Saraceni de partibus Hiſpaniæ, hi ſunt Ibinalarabi, & filius Dejuzefi, qui & Latine Joſeph nominatur, ſimiliter*

& gens ejus. Ibique multitudo Saxonum baptizati ſunt, & ſecundum morem illorum omnem ingenuitatem & alodum manibus dultum fecerunt (id eſt, rerum ſuarum poſſeſſionem dimiſerunt, quod Gallice dicimus *Deguerpir*, ut videre eſt apud Ducangium in Gloſſario & in voce Dulgtum facere) *ſi amplius mutaſſent, ſecundum malam conſuetudinem eorum, niſi conſervaſſent in omnibus Chriſtianitatem vel fidelitatem Domni Caroli Regis & filiorum ejus, vel Francorum*. Idem habent Annaliſta Bertinianus aliique. Antiquus Chronographus res geſtas Caroli complectens, editus a Lambecio Tom. II. Biblioth. Cæſareæ, qui non annis Incarnationis, ſed annis ejuſdem Caroli utitur, ait: *X. Saxones poſt multas cædes & varia bella afflicti non valentes reſiſtere, tandem Chriſtiani effecti, Francorum Ditioni ſubduntur*. Porro huic Conventui non interfuit *Vuitechindus*, ſeu *Vuitechindus*, ſed fugit in Daniam, novas res, ut ſe occaſio daret, moliturus; nam, ut ait Eginhardus in Annal. multorum ſibi facinorum conſcius, & ob id Regem veritus, ad *Sigefridum* Danorum Regem profugerat.

IV. *Aliqui Saracenorum Præfecti ad Carolum confugiunt.* *Venit iiſdem loco & tempore ad Regis præſentiam de Hiſpania Saracenus quidam nomine Ibinaralabi cum aliis Saracenis ſociis ſuis dedens ſe ac Civitates, quibus eum Rex Saracenorum* (nempe Abderamen) *præfecerat. Idcirco Rex peracto memorato Conventu, in Franciam reverſus Natalem Domini in Duſiaco celebravit*, inquit Eginhardus citatus. Situm eſt *Duziacum* ſeu *Duſiacum* Gallice *Douzy* Sedanum inter & Moſomacum. Acciderat porro ea tempeſtate in Hiſpania per civilia bella & Procerum factiones, ut a Rege Abderamen plerique Præfectorum deficerent, & Dynaſtias ſpeciales inſtituerent in Civitatibus ſibi commiſſis. *Ibinaralabi* Cæſarauguſtæ Præſes datus a Rege Cordubæ, ſeu ab Abderamen, ab officio diſceſſit, & ſtatim a Civitate pulſus eſt. Itaque ut ſe tutum præſtaret a viribus læſi Principis & crimen ulciſci parantis, & ſimul ut in Præfecturam ſuam reſtitueretur, ad *Caroli* clientelam confugit, injecta Regi non vana ſpes Regionis univerſæ cis Iberum occupandæ, ubi ex parte Pippinus jamdiu jecerat fundamenta Dominationis Francicæ. Quando Epiſcopatus Padeburnenſis, de quo loquitur hic Baronius, inſtitutus fuerit, ſuo loco exponemus.

Ca-

eis ſociis fugam arripiens, aufugiſſet in Normanniam. Excepiſſe autem in eadem Synodo, ab Hiſpania venientes, tres Sarracenorum principes, pariter tradunt. Habet eadem de rebus, hoc anno geſtis Paderburnæ, Gobelinus in Meinulpho, qui & originem Epiſcopalis ſedis Paderburnenſis enarrat. Sed & de adventu Principum Sarracenorum hæc Annales, ſub Ludovico ſcripti ab ejus domeſtico produnt: *Venit*, inquit, *iiſdem & loco, & tempore ad Regis præſentiam de Hiſpania Sarracenus quidam, nomine Ibinalarabi cum aliis Sarracenis ſociis ſuis, dedens ſe, ac civitates, quibus eum Rex Sarracenorum præfecerat.* Et paulo poſt: *Perſuaſione ergo Rex prædicti Sarraceni, ſpem capiendarum quarumdam in Hiſpania civitatum haud fruſtra concipiens, profectus eſt, &c.* Porro expeditio in Sarracenos contigit anno ſequenti.

Se-

PAGIUS V. *Geſta inter Hadrianum PP. & Carolum.*

Carolus poſt bellum in Saxonia feliciſſime geſtum Romam denuo proficiſci ſtatuit. E Francia vero hoc anno Romam redierunt *Andreas* Epiſcopus & *Pardus* Egumenus Nuncii Apoſtolici, Roma in Franciam *Voulcharius* Archiepiſcopus & *Dodo* Abbas Oratores Regii, deinde Romam directi quoque ſunt a Rege *Poſſeſſor* Epiſcopus, atque idem *Dodo* Abbas cum literis, quibus *Carolus* pollicebatur ſe in Italiam iturum menſe Octobri, poſtulabatque, Nuncios Apoſtolicos *Andream* Epiſcopum & *Pardum* Egumenum in Franciam rurſus deſtinari, quo tempore ſupradicti *Poſſeſſor* Epiſcopus & *Dodo* Abbas Roma dimiſſi reverterentur. *Hadrianus Papa* poſtulatis Regiis annuit, excepto quod in locum *Pardi*, qui morbo correptus iter ſuſcipere non potuit *Valentinianum* Epiſcopum cum *Andrea* Epiſcopo direxit. Conſtant hæc omnia ex Epiſt. l. Cod. Carol. ab eodem Pontifice ad Carolum data. Iiſdem literis *Hadrianus* queſtus eſt apud Carolum, quod *Anaſtaſium* Nuncium Apoſtolicum apud ſe detineret, eumque ſibi reddi poſtulavit, ſi deliquiſſet, examinata cauſa puniendum. Anaſtaſius odio erat Carolo, quia verba quædam protulerat, quæ Regis utilitati minus conducebant: *Illud vero*, inquit Hadrianus, *quod de Anaſtaſio Miſſo noſtro nobis indicaſtis, quod aliqua importabilia verba, quæ non expediebat vobis, locutus fuiſſet, unde valde triſtes effecti fuiſti, & per hoc adhuc apud vos eum detinetis, nimis noſter frangitur animus, dum Langobardi & Ravennates fatentur, inquientes, quia nullo modo Rex in Apoſtolica permanet charitate, dum ejus Miſſum apud ſe detinet. Sed neque ab ipſis mundi exordio cognoſcitur eveniſſe, ut Miſſus Protectoris tui Beati Petri, magnus vel parvus, a quacumque gente detentus fuiſſet, ſed jubeas eum nobis veſtra ſollicitudo dirigere, & ſeveriſſime ſciſcitantes, juxta noxam ei repertam eum corripiemus*, & cætera in Codice Carolino, vel apud Cointium hoc anno num. VI. ubi Epiſtolam illam integram recitat, legenda.

JESU CHRISTI ANNUS 778.	HADRIANI PAP. ANNUS 7.	LEONIS IV. IMP. ANNUS 3.

I. Caroli Magni expeditio in Hiſpaniam. SEquitur temporis ordine annus Redemptoris ſeptingenteſimus ſeptuageſimus octavus, prima Indictione, quo Caroli magni contigit expeditio in Hiſpaniam adverſus Sarracenos, ab aliis Sarracenis (ut vidimus) anno ſuperiori ad id faciendum permoti: etenim bello civili Sarracenis inter ſe diſſidentibus, qui regnabat Cæſarauguſtæ, ab aliis pulſus Sarracenis in ipſos Carolum concitavit. Francorum rerum ſcriptores veteres tradunt, ſubegiſſe Carolum Navarram, potitumque Cæſarauguſtana civitate, atque Pampilona, eaſdem mœniis reliquiſſe nudatas. Verum ceſſit exercitui infelix exitus, Vaſconibus in montibus Pyrenæis, uſis locorum opportunitate, exercitus extrema cædentibus. Qua impreſſione facta deſideratos eſſe inter alios inſigniores Eggobardum, regiæ menſæ præpoſitum, & Rutlandum præfectum Brittannici littoris, teſtis eſt Eginhardus in rebus geſtis Caroli Magni. Porro hiſtoria vel nimia brevitate contracta, vel ſub nomine Turpini Rhemenſis Epiſcopi, nimia fabuloſitate producta, nihil præterea eſt tutum aſſerere.

Sed quomodo errore lapſi ſunt nonnulli perſecuti ſuis ſcriptis res Hiſpanas, dum ejuſmodi eladem, quam in ſaltu Pyrenæo paſſus eſt Carolus, referunt ad tempora Regis Alfonſi cognomento Caſti, paulo ante obitum ejuſdem Caroli Magni, ſuo loco plenius dicturi ſumus. Hic ſatis ſit iſta notaſſe. Regnabat autem tum in Hiſpania in Regno Legionis, & Aſturiorum Silo, gener Alfonſi Catholici, qui pace cum Sarracenis compoſita, tranquillam tranſegit vitam, ab anno Redemptoris ſeptingenteſimo ſeptua- II.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXVI Anno Hegiræ CLXII. inchoato die 18. Septemb. fer. 2. A. C. 778. ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6271.

☉ 3. D. ☽ 19. P. 29. April. Indict. 1.

JESU CHRISTI 778.

HADRIANI PAPÆ 7.

LEONIS IV. IMP. 18. & 4.

CONSTANTINI 3.

I. *Carolus Cæſarauguſtam, & Pampelonam capit,* AD nom. I. & ſeq. Geſtum hoc anno bellum *Hiſpanicum*, quod hic ex Marca in Marca Hiſpanica lib. 3. cap 7. nobis referendum. Profecturus in Hiſpaniam *Carolus* apud *Caſſinogilum* in Aquitania Paſcha celebravit, ut tradunt Scriptores Francorum. Ut autem facilius copias ſuas per juga montium tranſmitteret, exercitum diviſit. Ipſe per viam publicam in Itinerario Antonini deſcriptam progreſſus ab imo Pyrenæo, ubi eſt Oppidum Sancti Joannis *de Pede Portus*, ad ſummum Pyrenæum provectus eſt: quæ manſio hodie reſpondet vico dicto *Burguet*. Altera pars exercitus, quæ conflata erat ex delectibus habitis in Auſtraſia, Bajoaria, Burgundia, Longobardia, Provincia & Septimania, ut docet vetus Auctor Vitæ *Ludovici Pii*, & Annales Metenſes, commodiorem viam ſectata, id eſt, per Ruſcinonenſem agrum, Pyrenæum ſuperavit, & ad Cæſarauguſtam vires cum *Carolo* conjunxit. Obſeſſam inſinuat Eginhardus Cæſarauguſtam ac reſtitutam *Ibnalarabi* Saracenorum Præfecto obſidibus fidei ab eo acceptis. Quod congruit cum his, quæ leguntur in Annalibus Metenſibus: *Obſidione itaque cincta Cæſarauguſtana Civitate, territi Saraceni obſides dederunt cum immenſo pondere auri.* Quis fuerit hujus expeditionis eventus ſic deſcribit Eginhardus ad præſentem Chriſti annum: *Perſuaſione ergo Rex prædicti Saraceni ſpem capiendarum quarumdam in Hiſpania Civitatum haud fruſtra concipiens congregato exercitu profectus eſt; ſuperatoque in Regione Vaſconum Pyrenæi jugo, primo Pompelonem Navarrorum Oppidum aggreſſus, in Ditionem accepit. Inde Iberum amnem, vado trajiciens Cæſarauguſtam præcipuum illarum partium Civitatem acceſſit; acceptiſque, quos Ibinalarabi & Abithaur, quoſque alii quidam Saraceni obtulerunt obſidibus, Pompelonem revertitur, cujus muros, ne rebellare poſſet, ad ſolum uſque deſtruxit.*

Abithaurus videtur *Oſcam* tradidiſſe, quæ tunc primum Dominio Francorum ſubdita fuit. II. *Oſca Francorum dominio tradita.* Id exigit rei geſtæ ſeries, prout eam exhibent Chronicon Moyſſiacenſe & Annales Anianenſes. Aiunt enim *Carolum* cum ingreſſus eſſet in Hiſpaniam cum exercitu, conquiſiviſſe Civitatem Pampilonam, & *Ibithaurum* Saracenorum Regem veniſſe ad eum, eique tradidiſſe Civitates, quas habuit, fratremque ſuum & filium dediſſe obſides, tum vero *Carolum* inde perrexiſſe uſque ad Cæſarauguſtam. Quare Civitates ab *Abithauro* deditas oportuit ſitas eſſe inter Pampilonem & Cæſarauguſtam. Hæ vero aliæ eſſe non potuerunt præter *Oſcam*, *Jaccam*, & alia Oppida interjecta. *Oſcæ* inprimis facimus mentionem, quod illius ager late patens Vaſconibus ſive Navarris eſſet finitimus, & ejus deditæ mentio ſpecialis & diſerta inveniatur in Annalibus Tilianis & Petavianis, horum hæc ſunt verba: *Adquiſivit Civitatem Pampilonam. Deinde accepit obſides in Hiſpania de Civitatibus Abithauri, atque Ebilarbii, quorum vocabulum eſt, Oſca, Barcelona atque Gerunda.* Barcinonæ & Gerundæ Dominium, cum ad jus Regni Gallici pertineret, renovatæ ſunt potius veteres pactiones cum earum Civitatum Præfectis, quam nova auctoritas quæſita.

Quod armorum pondere comparatum eſt in hoc Hiſpaniarum tractu Imperium, in agris Cæſarauguſtano, Oſcenſi, & Pampelonenſi conſtitit, III. *Inſidiæ Carolo ſtructæ.* quos Saraceni armis ſuis occupabant, licet antiqui poſſeſſores Religionem Chriſtianam profiterentur. Annales enim Metenſes teſtantur, Saracenos e Pampilona fuiſſe ejectos. Attamen mœnium everſio & agrorum vaſtationes, ac dum Maurorum; verum etiam Vaſconum Chriſtiani nominis animos in *Carolum* accenderunt potius quam libertatis Sacrorum reſtitutio conciliarit. Quare cum Nuncius de fœdere a Saxonibus rupto acceptus *Carolus* propere in Franciam, de-

Aragonenſes in libertatem vindicati. ptuageſimo quinto, Æra nimirum (ut Tudenſis habet) octingenteſima decimatertia, tenuitque uſque ad Æram octingenteſimam vigeſimam primam, annum Domini ſeptingenteſimum octogeſimum tertium. Cum interea Aragonenſes, Principe Anſnr ſeſe a Saracenorum jugo magna animi generoſitate vendicantes, libertatem ſunt conſequuti, pro qua tuenda, ſtudio indeſeſſo certarunt.

Cum

PAGIUS derelicta domandæ reliquæ Hiſpaniæ occaſione, retraheret, Vaſcones peritia locorum & innato animi robore freti inſidias exercitui nihil tale ſuſpicanti ſtruxere per anguſtias ſaltuum fauceſque Pyrenæi. [1]

IV. *Clades Francorum ad fauces Pyrenæi.* Non poteſt verius, nec elegantius deſcribi quæ tunc Francos, alioqui victores triſtis clades accepit, quam Eginhardi verbis in Vita Caroli: *Cum enim* inquit, *aſſiduo ac pene continuo cum Saxonibus bello certaretur, diſpoſitis per congrua confiniorum loca præſidiis, Hiſpaniam quam maximo poterat belli apparatu aggreditur, ſaltuque Pyrenæi ſuperato, omnibus quæ adierat Oppidis atque Caſtellis in deditionem acceptis, ſalvo atque incolumi exercitu revertitur, præter quod in ipſo Pyrenæi jugo, Vaſconicam perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cum agmine longo, ut loci & anguſtiarum ſitus permittebat, porrectus iret exercitus, Vaſcones in ſummo montis vertice, poſitis inſidiis (eſt enim locus ex opacitate ſylvarum, quarum maxima eſt ibi copia, inſidiis ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem, & eos qui noviſſimo agmine incedentes præcedentes tuebantur deſuper incurſantes, in ſubjectam vallem dejiciunt, conſertoque cum eis prælio, uſque ad unum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis noctis beneficio, quæ jam inſtabat, protecti, ſumma celeritate in diverſa diſperguntur. Adjuvabat in hoc facto Vaſcones & levitas armorum, & locus in quo res gerebatur ſitus. E contra Francos & armorum gravitas & loci iniquitas per omnia Vaſconibus reddidit impares. In quo prælio Eggihardus Regiæ menſæ Præpoſitus, Anſelmus Comes Palatii, & Rutlandus Britannici littoris Præfectus cum aliis compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præſens vindicari potuit, quia hoſtis, re perpetrata, ita diſperſus eſt, ut ne fama quidem remaneret, ubinam gentium quæri potuiſſet.* Hæc fuit infauſta Francis ad Roſcidam vallem, vulgo *Roncevaux*, pugna quam tantopere prædicant Hiſpani. Militum, ac Procerum ipſorum in ultimo agmine pugnantium neque cladem neque nomina diſſimulat Eginhardus. Quare ſi totius Hiſpaniæ vires Ducibus hinc *Adelfonſo* Rege & *Bernardo Carpio*, illinc *Marſilio* Cæſarauguſtano Vaſconibus conjunctæ fuiſſent, id profecto non tacuiſſet Eginhardus.

V. *Hiſpanorum fabula de hac clade.* Faceſſant itaque nugæ, quas ex Tilpini commentis hauſit Rodericus Toletanus: qui tamen ſoli *Aldefonſo*, repugnante licet temporis ratione pugnam adſcribit abſque ulla Marſilii mentione. Qui ex Hiſpanis veritati repugnantes, eam falſam narrationem tuentur, ut congruant Caroli & Adelfonſi tempora; hanc cladem referunt in aliud tempus, & in aliam Caroli expeditionem adverſus Mauros, cum tamen certum ſit ex conſtanti Annalium fide, *Carolum* nunquam poſt illac in Hiſpania bellum per ſe egiſſe, & ibidem, hoc anno pugnatum eſſe. Iniquus eſt veritati & gloriæ *Caroli* Rodericus lib. 4. Rerum Hiſpan. cap. 10. cum negat, eum ſibi ullam Ditionem in Hiſpaniis peperiiſſe, præterquam in ea Celtiberiæ parte, quæ *Catalonia* dicitur, ut loquitur in initio capitis, ideſt, ut in calce explicat, in territoriis Barcinonenſi, Gerundenſi, Auſonenſi, & Urgellenſi. Satius eſt fidem habere Eginhardo oculato teſti, qui aſſerit, *ab eo totum Pyrenæi montis jugum perdomitum & uſque ad Iberum amnem: qui apud Navarros ortus, & fertiliſſimos Hiſpaniæ agros ſecans, ſub Dertoſæ Civitatis mœnia Balearico mari miſcetur.* Ita rem hanc narrat Marca libr. 3. de Marca Hiſpanica.

Moretus in Annalibus Navarræ recte quidem ſcribit *Eneconem* Garſeanis Navarræ Regem, hujus expeditionis a *Carolo* ſuſceptæ tempore Navarræis & Vaſconibus dominatum eſſe, hoſque poſt bellum cum *Froila* Aſturiarum Rege geſtum, coactos fuiſſe fœdus inire cum Saracenis. Sed perperam negat, copias Saracenicas fuiſſe *Pampelone*, quando eam *Carolus* obſidione cinxit; cum tam Annaliſta Metenſis quam Hildesheimenſis id diſerte aſſerant, & Reguli Hiſpaniarum ſæpius Sarracenos in ſuum auxilium poſt hæc tempora adſciverint. Recte etiam Moretus hoc bellum currenti anno conſignavit, ſolideque eos confutavit, qui illud poſt annum octingenteſimum differunt, irridens Marianam, qui heroicarum fabularum rapſodias deſcripſit, & eleganti Latinitate donavit lib. 7. de Reb. Hiſp. cap. 11. Addit Moretus, Vaſcones & Navarræos poſt cladem exercitui *Caroli* illatam, de qua modo, ſtetiſſe a Saracenis uſque ad annum DCCCVI. quo eos pacem cum *Carolo* pepigiſſe oſtendemus. VI. *Vivebat hoc tempore Enneco Garſeanis Navarræ Rex.*

VII. *Carolus Comites inſtituit in Marca Hiſpanica.* Poſt captam Gerundam *Carolus* Gubernatore Mauro, cujus perfidiam fuerat expertus, inde pulſo Chriſtianum Comitem ei præfecit, & reliquam Provinciam ordinavit, prout Reipublicæ utilitas & temporum ratio ferebat. Etenim quod *Pippinus* exorſus erat in Gallia Gothica, Carolus auxit in Marca Hiſpanica & dein *Ludovicus* ejus filius implevit. Hic autem antiquus erat regiminis ordo apud Francos & Gothos, ut Civitatibus & pagis, qui Civitatibus contributi erant, Comites imponerent, qui juri dicundo, & tributariæ rationi darent operam. Non enim rejecere hoc adminiſtrationis genus *Pippinus* & *Carolus* in Aquitania & Gallia Gothica, neque in limite Hiſpanico diſponendo. Id unum Caroli ſolertia addidit, ut firmando novo Imperio Comites ex gente Francorum paſſim præponeret. Auctor quoque Vitæ Ludovici Pii obſervat, *Carolum* in Aquitania ſolida Comites ex gente Francorum inſtituiſſe, numeratque novem Civitates, quibus dati fuerunt

NOTÆ [1] Hoc anno *Taſſilo* ex Italia remeavit; patet ex veteri charta in Appendice monumentorum Hiſtoriæ Friſingenſis tom. I. pag. 38. ubi: *Actum in Bauzone redeunte* (Taſſilone) *de Italia, anno Ducatus ejus* XXII. Ibid. pag. 42. annus XXII. *Taſſilonis*, & quidem XI. *Kalendas Majas* cum *indictione octava* copulatur. GEORGIUS

III. Saxones rebellantes cuncta cæde miſcent.

Cum autem in ea adverſus Sarracenos expeditione Carolus eſſet, fidifragi Saxones ſuaſione Widichindi Principis rebellantes, quæ obvia habuerant ad Rhenum uſque, omnia cæde, atque incendio vaſtant, ſed non impune: nam idem Carolus, licet annus declinaret ad fidem, & exercitus imminutæ vires nonnihil eſſent ex clade illa, a Vaſconibus illata, nulla mora eos per ſuos adoriri voluit, quos in fugam verſos, magna ex parte necavit. Hæc Francorum vetera Chronica, & Annales. Verum eædem Saxonum anni ſequentis exordio contigiſſe, quæ dicentur, oſtendent. Sed hæc ex epiſtola ſancti Ludgeri Monaſterienſis Epiſcopi ad Xixfridum Trajectenſem Epiſcopum (a) data, petenda ſunt, qui ea, quæ hoc anno Saxones in ſancti Suviberti Werdenſe cœnobium perpetrarunt, & quam a Deo ob ſacrilegium experti ſint ultionem, ſcribit cuncta quidem Annalibus digna, quæ ſic ſe habent (b):

(a) Extat in Appen. ad vitam Suviber. apud Sur. tom. 2. die 1. Mart.
(b) Ead. epiſt. c. 4. 5. 6. 7.

IV. *Poſtremo* (inquit) *imperante Carolo Magno Rege Francorum, inclyto filio præfati Regis Pipini, cum is, ſubjugatis potenter Saxonibus, & Vveſtphalis, decrevisset cum grandi exercitu Chriſtianorum contra Gentiles Hiſpanos*, Sarracenos ſcilicet regnantes in Hiſpania, *ire in Hiſpaniam, & eos mittere ſub jugum Fidei Domini Dei noſtri Jeſu Chriſti, anno ſcilicet a Nativitate ejuſdem Domini noſtri ſeptingenteſimo ſeptuageſimooctavo, Indictione prima: ferociſſimi & perfidi Saxones, & Vveſtphali excitati ſpiritu ſatanæ, ac inebriati calice Babylonis, cum præfatus Carolus Rex eſſet cum toto ſuo exercitu in Hiſpania, putantes, ac videntes ſe habere aptum tempus ulciſcendi damna, a Carolo, & a Chriſtianis ipſis ſæpe illata, conglomerati in invicem præceptis Satraparum ipſorum, venerunt validiſſimi, & grandibus agminibus ſtrenuorum, & ferocium armigerorum, depopulantes longe lateque crudeli ferro, & edaci flamma cuncta, quæ erant Chriſtianorum. Veneruntque uſque ad litora Rheni.*

V. *Et in tantum ſævitt ira, & crudelitas ipſorum, ut nullatenus parcerent nec Eccleſiis Dei, nec ſexui, nec ætati hominum, quin omnia conſumerent, ac demolirentur uſque ad internecionem. Sed anno ſequenti maxima vindicta ſubſequuta fuit, & denuo ad fidem revocati triumphali gladio ſereniſſimi Francorum Regis Caroli propugnatoris Fidei Chriſtianæ fuere. Qua horrida clade ſævieute, prædicta ferociſſima gentes Saxonum, & Vveſtphalorum ad Eccleſiam ſanctiſſimi Suviberti, & ad oppidum Vverdam ferocitatis ſuæ direxerunt greſſum. Quod oppidum livore magno, feroci igne, & ferro ſolotenus deſtruxerant. Eadem tempeſtate Eccleſia cum conventu ſancti Suviberti concremata fuit, ſacerdotes aut trucidati, aut effugati, incolæ utriuſque ſexus omnes fere occiſi, libri ſacri exuſti, vicuſque fere in ſolitudinem redactus eſt. Dempto ſacro corpore S. Suviberti, ſagaciter ſubtus terram depoſito, & depreſſo, quod licet induſtria per totam conventum quæſierint, minime tamen invenire potuerunt. Et licet eſſent Chriſtiani vi adacti, & hac crudelia peragerent: oderant tamen ſanctum Suvibertum, eo quod pridem Chriſtianis Francigenis præſtitiſſet victoriam contra eos, & (ut arbitrabantur) inimicus ipſorum eſſet, & defenſor exercitus Chriſtianorum.*

Saxonum irruptio in Vverdam facta.

VI. Incenditur Eccleſia S. Suviberti.

Erat autem in eodem flagitioſo exercitu quidam ſatelles diaboli, nomine Ogellus Oeſterbach de Paderborne, qui in eadem ſæva depopulatione oppidi de Vverda infinita flagitia commiſerat, gaudens in rebus peſſimis. Is tota vi conatus inflammare S. Suviberti Eccleſiam, ignem primus copioſum ad faſtigium jactavit Eccleſiæ, ſed protinus ignis ſæpe repulſus, & mortuus, extinctus, & diminutus fuit: vim enim ſua virtutis primo oblitus eſt ignis. At ille obſtinatus in malitia, licet hac cerneret, & nullo modo deſiſtere dignaretur: tandem permiſſione divina eam incendit, & lætus abivit. Igitur cum hæc effera, & bellicoſiſſima gens Saxonum infinita abominabilia, ubique in Chriſtianos graſſando, ad libitum peregiſſet, diviſiſque inter eos lætarentur rapinis, ac ſpoliis, ſediſſentque in ſuburbanis, & vicinis pratis circuitibus oppidi Vverdenſis, ovantes, & gratulantes de cædibus, & oppreſſionibus Chri-

PAGIUS runt Comites huiuſcemodi, aliis ſilentio prætermiſſis. *Carolus* enim illum regendæ Provinciæ ordinem retinuit, quem *Pippinus* inſtituerat in Septimania, poſtquam eam armis victricibus e Mauris vindicavit. Prædicti Comites pacis inter ſe auctoritatis erant. Quare jure merito Marca lib. 2. Hiſt. Benearnenſi cap. 18. refellit vulgarem illum & ab omnibus decantatam diviſionem Aquitaniæ in novem Comitatus, quæ a Carolo facta dicitur, is enim Aquitaniam in novem Comitatus non diſtribuit, ſed Civitatibus quatuordecim utriuſque Aquitaniæ præfecit Comites Francos, depulſis Aquitanis.

VIII. *Annus VII. belli Saxonici.*

A num. III. ad XI. Alterum bellum hoc anno a *Carolo* geſtum, Saxonicum fuit: *Interea*, inquit Annaliſta Metenſis, poſtquam bellum Hiſpanicum narravit, *Saxones audientes, quod Carolus cum Francis tam longo ſpatio terrarum abeſſet, ſuadente Vvitdichindo, ſecundum conſuetudinem iterum rebellaverunt, & ad Duiam Caſtrum* (alii Duitiam appellant, alii Tuitium, olim Diviteuſe munimentum e regione Coloniæ,) *quod Coloniæ Civitati contiguum eſt, uſque venerunt, cædibus, rapinis, incendiis omnia devaſtantes. Quod cum nunciatum eſſet Regi revertenti & commoranti in Autiſiodoro Civitate, miſit Legionem unam ex electis militibus, qui eo-*

rum

Chriſticolarum: ecce venit ille ſceleratiſſimus, & ſacrilegus Ogellus ad commilitones, & conterraneos ſuos in eodem prato prandentes, cachinnando recitans, ut ipſe Eccleſiam ſancti Suviberti protectoris Francorum incenderet, quamvis commode eam aliquamdiu incendere nullatenus potuiſſet.

VII. Impius Ogellus Divinitus percuſſus interiit.

Statimque Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui eſt ſplendor Sanctorum ſuorum, volens ſacrilegis Saxonibus palam oſtendere, cujus meriti ſanctus Suvibertus nobilis Pontifex apud ipſum eſſet in Regno cælorum, illum nefandum Ogellum miſerabiliter punivit, ut alii terrerentur, & a talibus deſiſterent. Nam cum perniciosus Ogellus hæc prædicta mala, per ipſum perpetrata, coram prandentibus sociis, & complicibus ſuis cachinnando, immo Deum blaſphemando, recitaret: ſtatim ira Dei aſcendit ſuper ipſum, cadenſque retrorſum coram omnibus ſuper planam terram, fracto collo, dignas temeritatis, ac ſacrilegii pœnas debitas horribili morte luit. Quod alii ſacrilegi videntes, & audientes exterriti valde, compuncti pœnitentia ſalutari, quidam ipſorum iram Dei mitigaverunt.

VIII. *Nec hoc ſufficiebat Deo ad laudem S. Suviberti, quin etiam illuſtrius honorare voluit Sanctum ſuum coram omni exercitu Saxonum, & Vveſtphalorum. Nam cum ſacrilegus Ogellus mortuus, coopertus velamine ſic per tres fere horas jacuiſſet, & ſigno dato, juberentur, ubique per totum exercitum caſtramentari in alio loco: ſtatim convenerunt conſanguinei, & ſocii malitiæ nefandi Ogelli, eumque ſepelire in cœmeterio Eccleſiæ ſancti Suviberti decreverunt, ſed nullo modo valebant. Namque cum indigeſtam terram effoderent, conantes facere ſepulturam in præfato ſancto cœmeterio, in quo ipſum condendo ſepelirent, ſtatim digeſta terra per ſe defluxit in eamdem foveam, ac ſi non fuiſſet ſulcata, de quo omnes valde mirabantur. Cumque iterum atque iterum fodiendo tentaſſent, & multum laboris inſumpſiſſent, ut facerent ſepulcrum, licet in aliis locis ejuſdem cœmeterii, & ſemper terra per ſe, omnibus ſtupentibus, ſubito decidiſſet in eandem foveam, permanens & apparens plana terra, ut antea; deſiſtebant a fodiendo ſepulcro in eodem*

Sacrilego terra ſepulturam negat.

cœmeterio; & exterriti dicebant alterutrum, ipſum indignum Eccleſiaſtica ſepultura, & præſertim ſepultura illius cœmeterii, eo quod Eccleſiam illam, & cœmeterium cremando profanaſſet. Et ſic multum attoniti recedentes, cum veniſſent ad cadaver mortui, & abjecto velamine denudaſſent faciem ejus, ecce tam horribilis, & miſerabilis apparuit facies ejus, quod omnes in terrorem, & formidinem vertit, ita ut omnes trementes, ſtupidi, & pavidi cito recederent ab eo, ignorantes quid de corpore facerent. Sed inſtanti receſſus tempore, quidam alii ſatellites ex alia provincia Saxonum prædicta audientes, & ipſum mortuum invenientes, projecerunt indignanter cadaver in Rhenum, ut eſſet pabulum piſcium, & ſic malus male periit.

Itaque cum ex præcepto Satraparum per totum facinoroſum exercitum, ſigno dato, juberentur caſtra movere, domumque diſcedere: ecce dolenter nuntiatum fuit a contribulibus, & complicibus malitiæ & commiſſi ſacrilegii, duobus præcipuis Satrapis Nothelino, & Occoni, ſtrenuum Ogellum de Pederbone, qui primus Eccleſiam S. Suviberti incenderat, ex vindicta Dei, & Sancti Suviberti, patroni illius loci, plagatum, & punitum eſſe, fregiſſeque collum ſuum ſuper planam terram, cum jucunde jactaret, quod illud facinus ſacrilegum admiſiſſet. Quod illi audientes, indignati dicebant, hoc caſu accidiſſe, & non ex vindicta alicujus Sancti, & præcipue S. Suviberti, & quod S. Suvibertus eſſet impotens, & nullius virtutis, ac poteſtatis, qui nequiviſſet ſuum oppidum, ſuamque Eccleſiam tueri. Cumque hæc, & alia hujuſmodi multa verba blaſphemia ſuperbe, ac indignanter protuliſſent, non dantes gloriam Deo, & Sancto ejus: ſimul atque receſſiſſent illi duo Satrapæ ab invicem, Nothelinus glorians in via de victoria habita contra Chriſtianos, privatus coram omnibus lumine oculorum, factus totus cæcus, atque in cunctis membris ſuis graviorem morte pœnam tamdiu ſuſtinuit, donec rubore coopertus, & in ſe reverſus, ac ſe colligens, quanta in Deum, ac S. Suvibertum ſuperbe commiſerat, medullitus ſuſpirando, agnovit, & doluit. IX.

Nothelinus divinitus excæcatur & ſanatur.

Ita-

PAGIUS *rum protervia reſiſteret, Saxones audientes incolumitatem Regis & adventum Francorum, in fugam converſi ſunt. Quos Franci e veſtigio ſequentes, repererunt eos ſuper fluvium, qui dicitur Adarna, in loco qui dicitur Libeſis, ubi pugna capta & finita, Franci auxiliante Deo victores extiterunt, & multitudo Saxonum ibi occiſa eſt. Et celebravit Rex Natalem Domini in Heriſtallio.* Addunt Annaliſtæ Petavianus & Marciacenſis: *Igne cremaverunt* (ſc. Saxones) *Civitatem, quam Franci conſtruxerunt infra flumen Lippia.* De qua Civitate egimus anno DCCLXXVI.

IX. Epiſtola S. Ludgero affićta.

Baronius refert Epiſtolam, quæ a Sancto Ludgero ad Rixfridum Trajectenſem Epiſcopum ſcripta dicitur, in qua habetur, Saxones Eccleſiam *Sancti Suiberti* Epiſcopi Verdenſis, combuſſiſſe. Verum fabulator, qui eam Epiſtolam compoſuit, falſo ſe Ludgerum appellat, & inepte multa ſe a Pippino Rege audiviſſe comminiſcitur. Poſtquam Vita hæc Sancti Suiberti ſub nomine Sancti Marcellini conficta fuit, ea quoque

Itaque creſcente per momenta temporum dolore corporis, conſilio proborum, flexis genibus humiliter Deo vovit devote viſitare ſepulcrum S. Suviberti, & Eccleſiam ejus in favillam redactam, juxta facultatem ſuam reſtaurare, modo interceſſionibus ipſius recuperaret priſtinum viſum, & ſanitatem corporis. Quo voto coram multis dolenter, & devote facto, protinus dolor viſcerum ceſſavit, & viſus rediit, & ipſe ſurgens, lacrymabili voce Deum devotiſſime laudans, cunctis apparuit, ut meritis ſancti Suviberti liberatus ſit. Et Vuerdam uſque properans, votum cum multa familia devote adimplevit.

X. Ultio in Occonem & miſericordia imperita.

Alter autem Satrapa Occo nomine, opimis ditatus ſpoliis, cum equeſter cum vernaculis rediret e Vuerda, ignorans, ut Notbelinus a Deo punitus eſſet, recitavetque in via quam bene vindicaſſent Saxones contra Chriſtianos contumelias, & oppreſſiones, ipſis a Carolo pridem illatas, & ut humana pariter, & divina in finibus Chriſtianorum perturbaſſent, & præſertim uti Eccleſiam ſancti Pontificis Suviberti, in quo multum Chriſtiani confidebant, incendiſſent: mox coram omnibus mulctatus eſt a Deo, auditu carens, & loquela, rediensque domum mœſtus, & dolens, manſit longo tempore ſurdus, & mutus. Qui ſimiliter in ſe reverſus, erubeſcens, ingemuit valde, perpendens, quod Deus vindicat blaſphemias, Sanctis ſuis illatas. Salutari igitur pœnitentia ductus, dolens toto corde de commiſſis in Deum, & ejus ſervum Suvibertum, eleemoſynis, & precibus ſperabat a Deo recuperare priorem ſanitatem, ſed nihil proficiebat, & nihil obtinuit.

Cum vero didiciſſet, qualiter Notbelinus Satrapa cæcitate percuſſus, meritis ſancti Suviberti liberatus fuit: ſpem magnam concipiens in ſanctum Suvibertum, ſimiliter vovit peregre viſitare ipſum ſanctum Suvibertum in Vuerda, & ſervituti ejus ſe mancipare, modo priſtina merito ipſius Sancti reſtitui poſſet ſoſpitati. Eadem hora ſanatus a cœleſti medico, diſpoſita domo ſua, publico accedens cum ſolemni familia ad Eccleſiam ſancti Suviberti in Vuerda, votum implevit reverenter & devote, redire quoque domum ſpernens, ſumptibus ſuis, & præfati Satrapæ Notbelini, aliorumque multorum devotorum hominum eamdem exuſtam Eccleſiam anno ſequenti eleganter reſtauravit. Et dignitati ſui Satrapatus renuntians, in Vuerda apud S. Suvibertum conſenuit, ſerviens ferventer Deo, & S. Suviberto omnibus diebus vitæ ſuæ. Hactenus de his S. Ludgerus Epiſcopus, res ſui ſæculi narrans. Porro ſequenti anno Saxones, atque Weſtphali, poſt acceptam ingentem cladem, ſubdiderunt ſe Carolo Magno.

Cæterum ipſe S. Ludgerus, genere Friſius Friſiorumque Apoſtolus jure dicendus, hoc tempore Friſiorum converſioni operam dabat, ut colligitur ex (*a*) Actis vitæ ipſius, a Werdenſibus monachis ſcriptis proditæ. Hic enim genere Friſius, ex Chriſtianis parentibus ortus, educatus ſub diſciplina S. Gregorii, diſcipuli S. Bonifacii Martyris in Eccleſia Trajectenſi, ibi initiatus eſt clericatu, ab eoque miſſus in Angliam, ubi Albinus, ſive Alcuinus publice profitebatur litteras ſacras, cum audiens annum integrum manſit, iterum ad eum, qui miſerat Gregorium, ordinatus diaconus rediit. Poſtea vero rurſum profectus in Angliam, tres integros annos, & ſex menſes eumdem præclariſſimum doctorem audivit, uſu litterarum Carolo Magno notiſſimum. Vocatus deinde defuncto Gregorio, ab Apoſtolico viro Lebuino per viſum, qui Evangelium Daventriæ prædicarat, illuc ſe contulit, ubi combuſtam a Saxonibus Eccleſiam reſtauravit: inde a ſucceſſore Gregorii Albino in Friſiam miſſus, fana illic idolorum plura deſtruxit, ipſis ſpectantibus idololatris, & Dei virtute, ne repugnarent, agente. Septem vero ibi annis manſiſſe, eadem produnt Acta: cum autem longe lateque ejus Apoſtolatus gloria claruiſſet, qui ſub Albino in Anglia profitebatur ejus condiſcipulus, ejuſmodi ſalutationem ad eum hiſce verſibus ſcripſit: XI.

(*a*) *Apud Sur. die 26. Martii t. 2.*

Ludgerus prædicat Friſiis.

Frater amore Dei, cognato dulcior omni XII.
Et conſanguineis merito pretioſior ipſis,
Ludger amate mihi, Chriſte te gratia ſalvet,

R Vi-

PAGIUS que Epiſtola Sancti Ludgeri nomine, velut ad fulciendam, quæ tot fabulis ſcatebat, Vitam, excogitata eſt, ſive ab uno eodemque Auctore, ſive a pluribus. Henſchenius qui ad diem primum Martii Vitam illam pluribus refutavit, poſtea ad diem XXVI. ejuſdem menſis in Commentario prævio ad Vitam Sancti Ludgeri §. VI. quam vana & futilis ſit illa Epiſtola demonſtrat, noſque jam ſupra de illa egimus. Verum Baronii tempore Vitæ Sancti Suiberti, & hujus Epiſtolæ falſitas non innotuerant.

X. Ad num. XI. & ſeq. Mentio, quam hic de *Sancto Lebuino* Presbytero, de cujus morte anno DCCLXXIII. egimus, Baronius facit, evidenter oſtendit Vitam Sancti Suiberti ſuppoſititiam eſſe; cum in ea dicatur *Lebuinus* unus ex Sociis Sancti Wilibrordi, ut videre eſt apud Baronium anno DCXC. & DCXCVII. ubi pſeudo-Marcellini verba recitat, ejuſque ſententiam amplectitur; & tamen hic fatetur, *Lebuinum* Carolo M. regnante Saxonibus fidem Chriſtianam prædicaſſe, quod certum eſt & indubitatum. Quare Acta illa fabuloſe Sancti Suiberti flocci facienda ſunt. Quoad *Sanctum Ludgerum*

S. Ludgerus in Friſia Evangelium annunciat.

qua

Diſcipuli Albini ad S. Ludgerum ſalutatio.

Vive tua gentis Friſonum clara columna,
Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris;
Doctus in eloquio, prudans, & mente profundus,
Ipſe gradum meritis ornans, & moribus almis,
Ut puer in ſenibus humile de corde miniſtras,
Ut germanus agis cunctis aqualibus evo;
Atque parens pueris vita documenta rependis.
Tu melius creſcendo, mei memor eſto ſacerdos,
Tu precibuſque tuis commendes quaſo Tonanti
His brevibus vatem, qui te laudavit in odis.
Si teretis baculi pro tale carmine donum
Munificus tribuas, ſors hac mercedula vati
Concordat modico. Felix ſine fine valeto.

Hæc diſcipulus, ut diximus, Albini, qui Eboraci in Anglia docebat in Gymnaſio florentiſſimo. Quomodo autem idem ſanctus Ludgerus, Saxonibus ingruentibus in Friſiam, neceſſe habens inde recedere, Romam ſe contulit, ſuo loco dicturi ſumus,

XIII. Quod vero pertinet ad Albinum Eboraci, ſumma eum laude ſacras litteras pubice profitentem, Bedæ fuiſſe diſcipulum, cum tradant, & Caroli Magni aſſerant præceptorem: an vera ſint; exquirendum eſt. Nam quod ad primum ſpectat, quemnam ipſe ſuum tradat Albinus fuiſſe magiſtrum, habes in ejus epiſtola ad Eadbaldum Eboracenſem Archiepiſcopum his verbis (a): *Laus & gloria Deo, qui dies meos in bona proſperitate conſervavit, ut in exaltatione filii mei cariſſimi gauderem, qui laboraret vice mea in Eccleſia, ubi ego nutritus, & eruditus fueram, & præeſſet theſauris ſapientia, in quibus me magiſter meus dilectus Egbertus Archiepiſcopus haredem reliquit, &c.* Succeſſit hic, ad quem ſcribit, tertio loco ab Egberto, de quo quidem fratre Regis Egberti itidem nominati, auctor, qui poſt Bedam proſequutus eſt res geſtas Anglorum, hæc ait: *Hic omnium liberalium artium (ut ita dicam) armarium, immo ſacrarium fuit, & nobiliſſimam Eboraci bibliothecam inſtituit.*

De Albino Flacco Anglicanæ eccleſiæ doctore,

(a) De reb. geſt. Angl. auct. vetus canon poſt Bed. c. 9.

XIV. Porro de eodem Egberto idem Albinus in epiſtola ad Carolum Magnum id ipſum profitetur, fuiſſe nimirum magiſtrum ſuum. Sunt enim hæc ibi verba: *Date mihi exquiſitiores eruditionis ſcholaſtica libellos, quales in patria habui per bonam, & devotiſſimam magiſtri mei Egberti induſtriam; & ſi placet ſapientia veſtra, remittam aliquos ex pueris noſtris, qui excipiant inde quæque neceſſaria, & revehant in Franciam flores Britannia, & non ſit tantummodo Eboraci hortus concluſus, ſed etiam in* * *Turonica emiſſiones paradiſi.* Hæc ipſe intel-

* Theutonica

PAGIUS que anno in Anglia ſub Alcuino ſtuduerit, quove inde in Friſiam, quæ ejus patria erat, redierit, ſuo loco diximus. Hoc vero anno autumnum in Ultrajectino Monaſterio tranſegit. Albricus enim Epiſcopus ac Succeſſor Sancti Gregorii Abbatis & Rectoris Eccleſiæ Trajectenſis ad Rhenum, qui & Ultrajectini Cœnobii Abbas erat, *diviſit annum in diſtributiones quatuor*, inquit Altfridus in Vita S. Liudgeri num. XV. *ita ut in Trajecto Monaſterio pra cateris Prapoſitis ipſe in tempore autumnali in doctrina ſtudia & ſancta converſationis præeſſet fratribus menſes tres. Deinde poſt eum in æſtate Adalger Presbyter menſes tres, poſt hunc Liudgerus Presbyter menſes tres, deinde in hyeme Thiabracht Presbyter menſes tres.* Quare Ludgerus annis *fere ſeptem* in Oſtergoa, quo exeunte anno ſuperiori miſſus fuit, ut ibidem diximus, ſic commoratus eſt, ut ſingulis annis per autumnum in Ultrajectino Cœnobio degerit. Refert poſtea Altfridus, *Sanctum Gregorium* Abbatem nuper demortuum, per viſionem *Ludgero* apparuiſſe, eumque de futura ejus dignitate monuiſſe. Sed quo anno hæc viſio contigerit, incompertum. Verſus vero, quos Baronius ex ejus Vita a Werthinenſibus Monachis ſcripta, & a Surio ad diem XXVI. Martii recitata, quibus *Ludgerus* ſummis laudibus extollitur, compoſiti ſuerea quodam Alcuini diſcipulo, ut Altfridus loco laudato docet. Vitam illam ab Altfrido Sedis Monaſterienſis Epiſcopo tertio elucubratam, poſt Baronii mortem in lucem prodiit opera Henſchenii ad diem XXVI. Martii, quam & Mabillonius exhibet Sæc. III. Benedict. part. 1. cujus beneficio Annales Eccleſiaſticos paſſim illuſtramus.

XI. Ad num. XIII. & ſeq. Jure merito Baronius negat, Alcuinum diſcipulum fuiſſe Bedæ; cum hic anno DCCXXXV. vivere deſiit, quo forſan tempore *Alcuinus* vix natus erat. Educatus eſt Alcuinus in Monaſterio primariæ Baſilicæ Eboracenſis, adjuncto, ut ipſemet fatetur in Epiſtola XCVIII. ad fratres Eboracenſis Eccleſiæ: *Vos fragiles infantia mea annos materno foviſtis affectu, & laſcivum pueritia tempus pia ſuſtinuiſtis patientia, & paterna caſtigationis diſciplinis ad perfectam Viri eduxiſtis atatem, & ſacrarum eruditione diſciplinarum roboraſtis.* Præceptores habuit *Egbertum*, & *Aelbertum*, ſeu *Albertum*, alterum poſt alterum Archiepiſcopos Eboracenſes. De Egberto ipſe nos edocet in Epiſtola ad Eanbaldum, cujus fragmentum refert Malmesburienſis in lib. 1. de Reg. Geſt. cap. 3. ubi de Egberto ait: *Hic omnium liberalium artium armarium (ut ita dicam) & ſacrarium fuit, nobiliſſimamque Bibliothecam Eboraci conſtituit, cujus rei teſtem idoneum adverto Alcuinum, qui a Regibus Anglia pro pace miſſus ad Regem Magnum Carolum, & benigno apud eum fotus hoſpitio, in Epiſtola ad Eanbaldum tertio loco Egberti Succeſſorem ait:* Laus „ & gloria Deo, qui dies meos in proſperitate

Magiſtri Alcuini fuere Egbertus & Ælbertus Archiepiſcopi Eboraci.

telligens de bibliotheca, quam copioſiſſimam Egbertus Archiepiſcopus Eboraci reliquit. Sed & Bedo ipſe cum de Albino meminit in præfatione hiſtoriæ rerum Anglorum, dum teſtatur, ſe impulſo Albini illud opus eſſe aggreſſum, ejus ut æqualis, tantum & amici non, ut diſcipuli meminit, ubi ait: *Auctor autem ante omnes, atque adjutor opuſculi hujus Albinus Abbas reverendiſſimus, vir per omnia doctiſſimus extitit.* Et inferius eumdem patrem Albinum nominat.

XV. Quod vero dicatur idem Albinus Caroli fuiſſe magiſter, de eo idem auctor iſta ſubiungit (a): *Hic eſt Alcuinus, qui ut dixi, pro pace ad Carolum directus, & ibi ſeu terræ amœnitate, ſeu Regis humanitate captus, reſedit: magnoque apud eum habitus, Imperialem animum (quantum ab aliis curis vacabat) Dialectica, Rhetorica, & etiam Aſtronomia compoſuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, poſt beatum Adelmum, & Bedam, doctiſſimus: multis libris ingenii periculum fecit.* Hæc auctor. Sed demus de Mathematicis ſcientiis, vel Philoſophicis Albinum cum Carolo Magno diſſeruiſſe: certe quidem ſacrarum rerum ſcientia adeo idem Carolus erat imbutus, ut magiſtri potius, quam diſcipuli locum teneret: ſiquidem in ea facultate non Carolus Albinum, ſed Albinus Carolum conſulebat, ſi quod dubium eſſe obſcurum ſibi videretur, & arduum. Docent quidem id litteræ ejuſdem Albini ad ipſum Carolum Magnum, quibus cum conſulit, quid ſibi velit, quod Eccleſia celebrat Septuageſimam, Sexageſimam, & Quinquageſimam, ante Quadrageſimam. De quibus, quæ in principio, & fine habentur, quod ad hæc de quibus agimus ſpectare noſcuntur, hic reddam totidem verbis. Eſt earum ejuſmodi exordium.

(a) Extat Appendix de divin. offic.

Carolus Magnus ſcientia ſacrarum rerum præſtans.

Benedictus ſit Deus Pater omnipotens qui te creavit, & honoravit: & benedictus ſit Dominus noſter Jeſus Chriſtus Filius Dei vivi, qui te redemit, & elegit: benedictus ſit Spiritus ſanctus Paracletus, qui te illuminavit, & dilatavit cor tuum in omni ſapientia, & ſcientia claritatis dilectiſſime DD. & dulciſſime Domine: & benedicta ſit ſancta Trinitas, unus Deus omnipotens, Pater & Filius & Spiritus Sanctus, qui mihi ſervulo ſuo, licet indigno, talem conceſſit dominum, amicum, & adjutorem gratia ſua, qui mihi pro ſervum ſuum beatæ memoriæ magiſtrum meum miniſtrare clementer dignatus eſt. Et benedicta ſit poteſtas, & Regnum tuum, & filii tui, & filii filiorum tuorum uſque in generationes ſæculi ſempiternas, ut veniat ſuper te, & ſuper tuam generationem benedictio Sanctorum in die Domini noſtri Jeſu Chriſti: ut qua ſanctiſſima voluntas ſemper vigeat, floreat, & creſcat in corde tuo, clariſſime Eccleſiæ Chriſti rector & defenſor. XVI. Epiſtol. Albini Flacci ad Carolum Magnum.

Repletus ſum gaudio, veſtram audiens proſperitatem, & exaltationem, & totus jucunditate exhilaratus, dum veſtræ beatitudinis litteras accepi, & legi oſculatus ſum. Unde & aliquid familiarius veſtræ dilectioni ſcribere præſumo, & illatas quæſtiunculas venerabili affectui veſtro præſentare: ſciens autem ſcholaſticæ inquiſitionem eruditionis, & Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſolertiam veſtræ clariſſimæ ſapientiæ, & dulciſſimæ familiarita- XVII. Excellens ſcientia Caroli M.

PAGIUS „ tate bona conſervavit, ut in exaltatione „ filii mei chariſſimi gauderem, qui laboret „ vice mea in Eccleſia, ubi ego nutritus & edu„ catus fueram, & præeſſet theſauris ſapien„ tiæ, in quibus me Magiſter meus dilectus „ Egbertus Archiepiſcopus hæredem reliquit. „ Quibus verbis Alcuinus diſcipulo ſuo Eanbaldo de promotione in Archiepiſcopatum Eboracenſem gratulatur, ſeque Eanbaldi Junioris Præceptorem fuiſſe indicat.

XII. Verum Malmesburienſis utrumque *Eanbaldum* Eboracenſes Archiepiſcopos perperam confundit. Prior enim, qui anno DCCLXXX. Alberto ſucceſſit, non diſcipulus Alcuini fuit, ut putavit Malmesburienſis, ſed condiſcipulus, ut diſcimus ex Poeta Anonymo Alberti Eboracenſis Archiepiſcopi diſcipulo. Fragmentum ejus Hiſtoriæ, *de Pontificibus Eccleſiæ Eboracenſis* refert Mabillonius Sæculo II. Benedict. part. 2. Ibi Poeta de inſigni Baſilica ab Alberto conſtructa, & ab Alcuino & Eanbaldo Juniori abſoluta loquens, ait.

Alcuinus fuit condiſcipulus Eanbaldi Senioris & Magiſter Eanbaldi Junioris.

Hæc duo diſcipuli templum Doctore jubente,
Ædificaverunt Eanbaldus & Alcuinus, ambo
Concordes operi devota mente ſtudentes.

Denique liquet etiam ex Carmine Alcuini CLXXII. Eanbaldum Juniorem Alcuini diſcipulum fuiſſe. Baronius putavit *Albinum* Abbatem Monaſterii Cantuarienſis, qui anno DCCX. Sancto Hadriano ſucceſſit, diverſum non eſſe ab *Albino*, qui & *Alcuinus* appellatur. Verum Albinus, qui eo Chriſti anno Hadrianum excepit in Monaſterii Cantuarienſis regimine, vitam producere non potuit uſque ad annum DCCCIV. Alcuini emortualem. Ad hæc *Albinus* Hadriani Succeſſor eum ac Theodorum Cantuarienſem Archiepiſcopum Magiſtros habuit, *Alcuinus* vero Egbertum & Albertum, qui poſtea Archiepiſcopi Eboracenſes fuere. Quare Baronio, & quibuſdam aliis nominis ſimilitudo & temporum aliqua vicinitas impoſuit.

A num. XV. ad XX. *Alcuinum* Caroli Magni Præceptorem extitiſſe, Antiquorum ſententia fuit, ſed eum illum ante annum DCCXC. in Francia Sedem non fixiſſe, Bulæus in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis pag. 99. arbitretur, inde infert *Carolum* jam grandævum a Petro Piſano in Grammatica inſtitutum fuiſſe, & ab Alcuino Rethoricam, Dialecticam, cæteraſque liberales artes cum Aſtronomia percepiſſe; quod Eginhardus in Caroli M. Vita ſcribat; *in diſcenda Grammatica Petrum Piſanum Diaconum* XIII. *Alcuinus Caroli Magiſter fuit.*

Digitized by Google

*ti gratam eſſe, & jucundam, & quicquid urbanitatis ſale conditum cognoſcetur, veſtris intellectualibus favorabile auribus, & acutiſſimis ſcientiæ oculis amabile eſſe probavimus. Unde & quod ſcholaſtica tyronum juventus flaccidis ingerere auribus ſolet, veſtræ ſanctiſſimæ prudentiæ * dirigeratum duximus, & inde ſolatia reſponſionis quærere, unde ſophiæ flumina manare novimus; tametſi has interrogationes veſtræ ſanctiſſimæ ſapientiæ patefieri poſſe fateor. Et ne mea aliquid ruſticitatis præſumptuoſe reſponderet, veſtrum laudabile ingenium, & præfulgens eruditionis cacumen, conſulere tutum eſſe putavimus. Nam velut vermes feneſtris involant æſtivis, ſic auribus meis inſident quæſtiunculæ, & horum convenientium nunc temporum excitati, Eccleſiaſtico munere interrogant: Cur ſeptuageſimas, & ſexageſimus, vel quinquageſimus ordo per dies Dominicos ante quadrageſimum dicatur, vel colatur. Si reſpondero, Eccleſiæ hanc eſſe conſuetudinem, & Romana auctoritate hujus religionis ritum eſſe firmatum: minus illis videtur * auctoritati, quia dico, nihil ſine cauſa in Eccleſiaſticis conſuetudinibus a Doctoribus conſtitutum præcipuis, &c.* Diſſeruit ipſe de propoſitis quæſtionibus arithmeticis rationibus, atque ad poſtremum:

XVIII. *Idcirco paucis hæc prælibavi verbis, quia vobis hæc omnia notiſſima eſſe ſciebam, & (ut dictum eſt) cum ſapiente paucis utendum eſt verbis, &: Beatus, qui * loquitur aurem audientem, id eſt, intelligentem. Mihi itaque in fine epiſtolæ cum Regina Saba dicendum eſt: (a) Beati ſervi tui hi, qui ſtant coram te ſemper & audiunt ſapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſrael in ſempiternum, & conſtituit te Regem, ut faceres judicium & juſtitiam.* Hic finis epiſtolæ Albini ad Carolum Magnum Regem. Ad quem Ipſe haud cunctatus eſt ſuis litteris reſpondere, propoſitas elucidans quæſtiones: præfigitur autem regiæ epiſtolæ ejuſmodi titulus, (b) & epiſtolæ exordium.

(a) 3. Reg. 10.

(b) Extat Epiſt. poſita append. ad Albin. lib. de divin. offic.

Carolus gratia Dei Rex Francorum, u

Imperator Longobardorum (ſive potius, atque Longobardorum, ut in aliis ejus publicis legitur documentis) *& Patricius Romanorum dilectiſſimo magiſtro, nobiſque cum amore nominando Albino Abbati in Domino noſtro Jeſu Chriſto æternam ſalutem.*

XIX. Ex epiſtola Caroli ad Albinum. *Pervenit ad nos epiſtola, miſſa a religioſæ prudentia tua, quæ poſt laudes & benedictiones omnipotenti Deo debitas, nobis & progeniei noſtræ benedictionem optabilem, ſummamque benevolentiam detulit. Poſt hæc textus illius inquirendo ſubiectus eſt, cur Septuageſima, & Sexageſima, & Quinquageſima in ordine per dies Dominicos ante Quadrageſimam dicantur, vel ſcribantur, &c.* Pluribus quidem & quam doctiſſime ſatisfacit propoſitis quæſtionibus, ex quibus facile judices quantum, ſacrarum rerum ſcientia præcederet, eum quem magiſtrum vocat Albinum, ut intelligas magiſtri titulum illi potius honoris cauſa inhæſiſſe, quam ut Carolus doctrina loco diſcipuli eſſet habendus.

Carolus magnus ter Maximus. Plane miraculum videri potuit, hoc ſæculo rudi inveniri Regem adeo excultum ſacris litteris, & in procinctu ſemper poſitum Principem, veluti ocioſum de rebus divinis philoſophantem, ut plane quem Magnum titulo merito dicunt ipſe jure ter Maximum appellarim, nempe bellica fortitudine, ſcientia, & pietate; quo nomine eo magis plurima laude dignus habitus eſt, quod non ſolum ipſe in ejus cultu numeros omnes abſolvit, ſed cæteris auctor fuerit, ut ſacri ritus Eccleſiæ quam diligentiſſime ab omnibus ſervarentur: nam de ipſo inter alia hæc Eginhardus in Vita ejus, quam cuncta videns, teſtis fidelis conſcripſit: *Legendi*, inquit, *atque pſallendi diſciplinam diligentiſſime emendavit: erat enim utriuſque admodum eruditus, quamquam ipſe nec publice legeret, nec niſi ſummiſſe, & in commune caneret.*

XX. Sed & in eo commendandum ejus erga cultum religionis impenſum ſtudium; quod quæ ipſe ob bellicos apparatus ex ſui officina ingenii præſtare minime poſſet, ea ne tanto bono Chriſtiana religio fraudaretur, ab aliis præſtanda cura-

PAGIUS *Bonam audivit, in cæteris diſciplinis Albinum cognomento Alcuinum item Diaconum de Britannia Saxonici generis hominem Virum undequaque doctiſſimum Præceptorem habuit, apud quem Rhetorica & Dialectica, præcipue tamen Aſtronomia ediſcenda plurimum & temporis & laboris impertivit.* Imo fuere, qui negarint, *Alcuinum* magiſtrum fuiſſe Caroli; quod illum ſerius in Franciam veniſſe putarint, Carolo jam ætate provecto, quem idem Eginhardus teſtatur, Latinam linguam non minus familiarem habuiſſe, quam vernaculam, Græcam quoque didiciſſe, & eloquentiſſimum evaſiſſe: *Erat*, inquit, Eginhardus, *eloquentia copioſus & exuberans, poteratque quidquid vellet, apertiſſime exprimere: nec patrio tantum ſermone contentus etiam peregrinis linguis ediſcendis operam impendit; in quibus Latinam ita didicit, ut æque illa ac patria lingua orare eſſet ſolitus. Græcam vero melius intelligere, quam pronunciare poterat. Adeo certe facundus erat, ut Didaſcalus appareret.* Verum Alcuinum Caroli Præceptorem fuiſſe, huncque non Grammaticam, aut Sacras Literas, ſed Rhetoricam, Dialecticam & Aſtronomiam docuiſſe, anno DCCLXXXII. num. VII. demonſtrabimus.

XIV. Ad numer. XX. & ſeq. *Uſuardum* Martyrologium ſuum ſcripſiſſe *Carolo Calvo* imperante, nunc

ravit; ſicut cum ſignificationem ſacrorum veſtimentorum per Archiepiſcopos quoſdam ſcientia celebres voluit explanari, ut Amalarius teſtatur his verbis: *Scio, inquit, eorumdem veſtimentorum ſignificationem diligenter explanatam ab Archiepiſcopis, qui fuerunt tempore beatiſſimæ memoriæ Caroli, ad eumdem, ejus tamen admonitione.* Hæc ipſe, iſta ſcribens ſub ejus filio Ludovico (a).

(a) Amal. de divin. offic. l. 1. c. 29.

Ad hoc etiam ſpectat, quod cum quæ recitarentur in Eccleſiis Martyrologia, ſive S. Hieronymi, ſive Bedæ, brevia nimis viderentur, atque jejuna: juſſit Uſuardum monachum, doctrina præſtantem, in his laborare, ut illud, quod in Eccleſia quotidie legeretur, Martyrologium redderet opulentius. Eſt de his ad Carolum ejuſdem auctoris brevis præfatio, qua & in his ſtudium Caroli erga ſacros ritus commendatum, & ſua in opere perficiendo induſtria pariter teſtata redditur. Quæ ſic ſe habet:

XXI. *Domino Regum piiſſimo Carolo Auguſto Uſuardus indignus ſacerdos, & Monachus perennem in Chriſto coronam.*

Minime latet veſtram celſitudinem, ſapientiſſime Princeps, qualiter monemur, in imitandis antiquorum ſtudiis, ut quicquid in geſtis præcipue Eccleſiaſtico dogmati congruis, minus perfectum inventum fuerit, debeamus pro poſſe ſupplere vel certe, ſupplere optare. Qua res pia quidem ſolicitudine, veſtro, ſi recordamini, juſſu dignanter admoto, me ad hoc, etſi indignum compulit, quatenus Sanctorum ſacras atque neceſſario recolendas feſtivitates, ex quibuſdam præcedentium Patrum Martyrologiis in quamdam colligerem unitatem. Recolebamque in ipſis eorumdem ſolemnitatibus quam multos propria negligentiæ exceſſus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabilium Hieronymi ſcilicet, & Bedæ presbyterorum piis, quamvis ſuccinctis ſuper hoc provocabat deſcriptis; quorum prior brevitati ſtudens, alter vero quamplures Kalendarum dies intactos relinqueret, multa inveniantur hujus operis præteriiſſe neceſſaria. Quos tamen ſecutus, cenſui & Flori memorabilis viri latiora jam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo ejus libro. Ibi enim multa, quæ in priore omiſerat, & correxit, & addidit. At ſi quid præter quod ab illis accepi in hoc tempore auctum, aut mutatum eſt, ſagaci a me indagine id perquiſitum agnoſci poterit.

Cæterum benigniſſime, idcirco hanc exiguitatis meæ præfatiunculam huic opuſculo inſerere malui, ut ſciretur, non me in hoc uſum levitatis conamine, ſed potius veſtris (ut erat dignum) paruiſſe imperiis, Catholicorum fidelium ſolito conſulentibus utilitati. Unde quod veſtrum eſt obſecro, ut ſi juſtum decernitur, propriæ tuitionis ancora roboretur, quo videlicet præſentibus regalis examinis auctoritate, & futuris tantæ auctoritatis firmetur examine. Excellentiam magnitudinis veſtræ per multa annorum curricula Rex Regum Dominus ſua dignetur cuſtodire potentia Amen.

Sed quid inſuper? & liberos ejuſdem de quo nuper diximus, Albini Flacci de Divinis officiis monitu ejuſdem Caroli fuiſſe ab eo elaboratos: firma eſt omnium ſententia. Quin etiam quæ ad officia Eccleſiaſtica, rite diſponenda, Hadrianus Papa elaboravit (ut Amalarius ait b) Antiphonarium, atque Reſponſoriale: ea omnia petitione Caroli ab XXII.

(b) Amal. de ordin. Antiphon. in præf. 1. & 2.

PAGIUS *Uſuardus floruit ſub Carolo Calvo.*

nunc inter Eruditos convenit. Nam cum Codices tam MSS. quam excuſi meminerint perſecutionis in Hiſpania a Saracenis excitatæ longe poſt *Caroli Magni* obitum, manifeſtum eſt, *Caroli Calvi* tempore Uſuardum floruiſſe. Ab Aimoino in libello de Tranſlatione SS. Martyrum *Georgii & Aurelii*, ejus Tranſlationis *Uſuardus pater* anno DCCCLVIII. fuiſſe memoratus; & Mabillonius Sæc. IV. Benedict. in Præfatione partis 2. num. CLXXIII. refert, in Biblioth. San-Germanenſi aſſervari antiquiſſimum ejus Martyrologii exemplar, eo tempore exaratum cum ſubjecto Necrologio, in quo primaria manu mors *Irmintrudis* Reginæ, uxoris *Caroli Calvi* ſignata eſt *Nonis Octobris*; obitus vero Caroli II. Imperatoris *pridie Nonas Octobris*, manu recentiori. Itaque hic Codex ſcriptus eo temporis intervallo, quod effluxit inter annum DCCCLXIX. *Irmintrudis* ſupremum, & annum DCCCLXXVII. quo *Carolus Calvus* defunctus eſt. Baronius autem, aliique, qui Uſuardum ad *Caroli M.* tempus revocarunt, eo inducti ſunt auctoritate Sigeberti, qui Uſuardum *juſſu Magni Caroli Imperatoris* Martyrologium ſuum condidiſſe ſcribit in cap. 85. Sed Sigebertus *Magni Caroli* nomine *Calvum* intellexit, ut alias in cap. 99. ubi ait, Hincmarum reſcripſiſſe ad Eccleſiam Ravennatem *ſub perſona Magni Caroli Imperatoris*. Adhæc idem Mabillonius Tom. I. Analect. pag. 434. refert, in veteri Codice Elnonenſi extare Epitaphium Drogonis & Pippini Caroli Calvi filiorum cum ejuſmodi titulo: *Tempore Milonis Monachi, gemini fratres Drogo & Pippinus, filii Caroli Magni liberalibus diſciplinis inſtituti ſunt in Cœnobio Sancti Amandi, ubi & ſepulti ſunt prope ſacellum SS. Petri & Pauli cum hoc Epitaphio.* Et non ſolum in eo titulo *Carolus Calvus* vocatur *Magnus*, ſed etiam in ipſo Epitaphio, ac in Epiſtola quadam *Nicolai* Papæ Primi, & in veterrimo Necrologio San-Germanenſi ad *XI. Kal. Aprilis*, quo die ponitur obitus *Rothildis Abbatiſſa & Monacha filia Regis Magni Caroli.* Vide aliud hujus rei exemplum apud Mabillonium lib. 6. de Re Dipl. pag. 554. Porro Uſuardum Monaſterii Sancti Germani a *Pratis* Monachum fuiſſe, oſtendit idem Mabillonius in priori loco laudato ex MS. Codice Bibliothecæ San-Germanenſis, in quo poſt Prologum, hæc clauſula legitur: *Explicit Prologus Uſuardi Monachi S. Germani Pariſienſis.* Martyrologio Uſuardi aucto Romana Eccleſia uſa eſt ante recentias Ro-

ab eo editæ eſſe pariter, exiſtimantur.

Sed & quod præſtat cæteris, eidem Carolo Magno debemus ingens opus illud, ab eodem Alcuino, ſive Albino elaboratum, quo totius divinæ ſcripturæ tam veteris, quam novi teſtamenti vulgata editio emendata eſt. Acciderat enim, ut ipſa multiplicium librariorum exſcribentium vitio, mendis obſita jam vileſceret: quod periniquo animo ferens Carolus, ut quam emendatiſſima ederetur, in priſtinamque vendicaretur integritatem, atque ſplendorem, ſtudio propenſiori curavit. Cujus rei fidem facit ejus in Capitularibus intextum elogium iſtis verbis (a):

(a) Capit. l. 6. c. 227. XXIII.

Volumus (& ita Miſſis noſtris mandavimus, & præcepimus) ut in Eccleſiis libri canonici veraces habeantur, ſicut jam in alio Capitulari ſæpe mandavimus. Hæc ipſe, qui, ut quod omnes refugerent ob nimiam difficultatem, omnino perficeretur, opus delegavit Albino, ut abſolveret. Qui in idipſum viribus totis invigilans, univerſam divinam ſcripturam e vetuſtioribus, ac verioribus fontibus deſcriptam recognitam, & emendatam eidem Carolo Magno obtulit, ad cujus calcem, hos quos hic deſcriptos leges verſus appoſuit, per epigrammata diverſa diſtinctos. Extat ejuſmodi vetus Bibliorum codex Alcuini labor, in Vallicellana noſtra bibliotheca, ubi velut ingens theſaurus aſſervatur, utpote quod viri eruditi, qui in emendatione Vulgatæ iterum noſtro tempore laborarunt, eo ut antiquiori ſunt uſi, cui & plurimum detulerunt. Porro primum Albini epigramma ſic ſe habet.

Nomine Pandecten proprio vocitare memento
Hoc corpus ſacrum, Lector, in ore tuo.
Quod nunc a multis conſtat Bibliotheca dicta,
Nomine non proprio, ut lingua Pelaſga docet.
*In * hoc dicta Dei conduntur myſtica ſummi,*
De quibus egregius vates in ora canit (b):

* Inq. hoc

(b) Pſal. 018.

Eſt mihi lex Domini dulcis ſuper omnia mella,
Carior atque auri millia multa ſuper.
Stravunt hanc Domini famulat caſtodiet arcem,
Cui merces cæli perpes in arce manet.
Codicis illius quot ſiat in corpore ſancto
Depictæ formis litterulæ variis,
Mercedes habeat, Chriſto donante, per ævum
Tot Carolus Rex, qui ſcribere juſſit eum.

Aliud.

Hæc divina Dei placeat ſcriptura precamur
Senſibus atque oculis, Lector honeſte, tuis:
Spiritus hanc cæli ſanctus dictavit ab arce,
In qua vera fides fulget, & alma ſalus.

Aliud.

Pro me, quiſque legas verſus, orare memento:
Alcuin dicor ego. Tu ſine fine vale.

Aliud.

Magni magna Deo portantes munera templo,
Quas laudavit ovans ore pio populus:
Parvula ſed vidua Domini duo nummula præfert
Nobilium donis famine veridico.
Non ego parva tuis, Rector, munuſcula gazis
Infero, perſona ſiat mea parva licet.
Munera, ſed Domini cæleſtibus inclyta Regnis
Porto tibi plenis, optime Rex, manibus:
*Nempe novæ ac veteris, * pariter pia famina legis*
*In * hoc clauduntur corpore quippe ſacro.*
Hæc ego porto libens ad ſacra ſacraria templi,
Quod tua mens noviter condidit alma Deo.
Laudibus ut præſto Chriſti ſit ſemper in illo
Iſte liber, reſonans verba ſuperna Dei.

* Inq. hoc

Aliud.

PAGIUS Romanum, teſte Molano in Præfatione ad Martyrologium Uſuardi. Imo etiamnum in variis Galliarum Eccleſiis Martyrologium Uſuardi legitur.

XV. *Opera Alcuini & Caroli M.* Ad num. XXII. & ſeq. *Alcuini* Opera auctiora quam erant Baronii tempore prodiere Pariſiis anno MDCXVI. ſtudio Andreæ Ducheſnii, ſed poſt illam editionem Mabillonius Tom. IV. Analect. publicavit Epiſtolas XXVI. Alcuini, & Baluzius Tom. I. Capitularium & Tom. I. Miſcell. varia ejus Opuſcula edidit. Denique Mabillonius Sæc. IV. Benedict. part. I. pag. 181. refert alia *Alcuini* Scripta, quorum beneficio editio magis abſoluta fieri poterit. Ibi oſtendit Mabillonius librum *de Divinis Officiis* Alcuino a Baronio, aliiſque aſſertum eſſe tantum Farraginem ex diverſis ipſius *Alcuini*, aliorumque Auctorum ipſo poſteriorum Scriptis collectam. Quoad librum cui titulus eſt, *Confeſſio Fidei*, a Petro Franciſco Chiffletio ab aliquot annis publicatum, genuinum *Alcuini* fœtum eſſe adverſus aliquos qui id in dubium vocarunt, probat ibidem Mabillonius. Quod ſpectat ad Opera Caroli Magni, jam egimus de Codice Carolino, ſeu Epiſtolarum ejus ad varios Pontifices Romanos, de aliis ejus lucubrationibus legendus Oudinus in Supplemento de Scriptoribus Eccleſiaſticis.

Digitized by Google

Aliud

Nauta rudis pelagi ſævis ereptus ab undis
In portum veniens, pectora læta tenet.
Sic ſcriptor feſſus calamum ſub calce laboris
Deponens habeat pectora læta ſatis.
Ille Deo dicat grates pro ſoſpite vita;
Proque laboris agat fructibus & requie.

Aliud.

Perge libello ſater cunctis præclarior odis
Proſper pacifice nunc, miſerente Deo.
Et pete præclari præclara palatia Regis,
Ut maneas Chriſti ſemper in æde ſacra.
Atque Dei famulis pacis fer munera ſanctis,
Dextera quos Domini protegat, atque regat,
Quos colo corde, fide, ſancto quoque ſemper amore
Cum lacrymis optans, ut vigeant, valeant.

Hucaſque Alcuini verſus ex dicto codice, cujus cum ob nimiam vetuſtatem pagina eſſet exeſa, conſumpta, & characteres obliterati, deſcribi vix potuerunt.

☞ Poſt autem emendicata hinc inde non ſine labore de Alcuino fragmenta, jamque edito Præſenti Annaliani Tomo, contigit diligentia Henrici Caniſii Noviomagi Canonum profeſſoris in Academia Ingolſtadienſi, de antiquitate Eccleſiaſtica bene merentis, una cum aliis veteribus Antiquæ lectionis (hoc enim titulo inſcripti leguntur duo tomi ab eo editi) in lucem prodi ejuſdem Alcuini ad diverſos epiſtolas ſexagintaſeptem, ex quibus nonnihil præſens Tomus fuiſſet locupletandus, ſi ante ejus editionem, iiſdem potiri licuiſſet. Verum in hac Appendice (ut de aliis multis fieri contigit) quæ majoris momenti eſſe cognovimus, hic addenda atque edenda curavimus. In primis vero illud, quod cum ejuſdem Alcuini tempore in Scotia primum ſeminari cœpiſſent peſſima zizania illa, quæ hoc noſtro ſæculo denſa ſegete Boreales provincias occuparunt, quibus affirmaretur illud infauſtum hactenus inauditum oſtentum, Confeſſionem peccatorum non eſſe faciendam ſacerdoti, ſed Deo tantum; idem vir ſanctiſſimus, atque doctiſſimus, Alcuinus una ad eos epiſtola ſcripta, eadem zizania exorta præcidit, immo convulſit illa radicitus, ut amplius viſa non fuerint nec audita. Ipſa autem epiſtola, tamquam arma victricia, quibus primum diabolus horum auctor eſt ſuperatus, hic in Chriſti templo ſuſpenſa reſplendeat, quæ ſic ſe habet (a): (a) Flac. Alcuin. ep. 26.

Dilectiſſimis viris fratribus, & Patribus in provincia Scotorum humilis Eccleſiæ vernaculus Albinus divinam ſalutem.

Plurima veſtræ ſagacitatis, & religionis laus noſtris ſæpius inſonuit auribus, ſeu propter ſanctiſſimam monachorum vitam, ſeu propter laicorum religioſam converſationem, dum illi ab omni ſtrepitu ſæcularis inquietudinis ſoli Deo vacare deſiderant, & iſti inter mundanas occupationes caſtiſſimam vitam degere dicuntur. . . Iſti interceſſores ſuos præſentis vitæ ſolatiis ſuſtentare geſtiunt, quod quiſque gratiam benedictionis ſibi a Deo datum, ſibi in alterutrum refundat. Unde & nos veſtræ pietatis exemplis edocti, noſtri navigii curſum orationibus veſtræ ſanctitatis ad portum quietis dirigi precamur.

Nos quoque mutuo charitatis officio veſtræ ſanctitati aliquantulas piæ admonitionis litterulas dirigere curavimus propter quaſdam conſuetudines, quæ veſtris inoleviſſe fertur regionibus. Dicitur vero, neminem ex laicis ſuam velle confeſſionem ſacerdotibus dare: quos a Deo Chriſto cum ſanctis Apoſtolis (b) ligandi, ſolvendique poteſtatem accepiſſe credimus. Quid ſolvit ſacerdotalis poteſtas, ſi vincula non conſiderat ligati? ceſſabunt opera medicorum, ſi vulnera non oſtendunt ægroti. Si vulnera corporis carnalis medici munus expectant: quanto magis vulnera animæ ſpiritualis medici ſolatia depoſcunt? Deo vis, o homo confiteri; quem volens, nolens, latere non poteris: Eccleſiæ Chriſti, in qua peccaſti, ſatisfacere negliges? Cur ipſe Chriſtus (c) leproſum, quem mundavit, ſacerdotibus ſe juſſit oſtendere? Cur Lazarum (d) quatriduanum reſuſcitatum alios ſolvere juſſit? Numquid faſciamenta mortui eodem verbo ſolvere non potuit, quo mortuum vitæ redditum de ſepulcro prodire juſſit? Cur interrogavit cæcos, ad ſe clamantes, quid voluiſſent? An ignorare cordis eorum voluntatem potuit, qui optatum lumen oculis illorum reddere valuit? Forte ſi Deum latere, ſicut hominem potuiſſes: nec Deo pluſquam homini confiteri voluiſſes. Superbiæ hoc genus eſſe videtur, ſacerdotem judicem deſpicere.

(b) Matt. 16. & 18.
(c) Ibid. 8.
(d) Joan. 11.

Si dixit (e): Bonum eſt confiteri Domino. Sed bonum eſt hujus confeſſionis te habere teſtem. Licet non ſemper confeſſio pœnitentiam ſignificet, ſed ſæpiſſime laudem, ut in Evangelio ipſa Veritas dixit (f): Confiteor tibi Pater cæli & terræ: ideſt: Laudo te, Pater cæli & terræ. Et in Symbolo dicitur, Confiteor unum Baptiſma, & cætera, quæ ſequuntur ad idem reſpicientia verbum. Quod verbum, id eſt, Confiteor, in hoc loco confeſſionem Fidei, non peccatorum deſignat. Erubeſcis homini in ſalutem tuam oſten-

(e) Pſal 91.
(f) Matt. 12.

oſtendere, quod non erubeſcis cum homine in perditionem tuam perpetrare? Ancillam tuam iniquitatis tuæ conſciam vis habere: & ſacerdotem Chriſti reconciliationis tuæ non vis habere adjutorem? Per inimicum corruiſti: & non vis per amicum reſurgere? Multum offendiſti Dominum, & alium non vis habere reconciliatorem niſi teipſum? Confidis per orationes tuas ſalvari? ſpernis Apoſtolicum præceptum, dicentis: Orate pro invicem, ut ſalvemini: & iterum: Si quis peccator eſt, oret pro eo ſacerdos, ut ſalvetur. Quid ad hæc dicis, quæ in hac e-
(a) Jac. 5. *piſtola leguntur (a): Confitemini alterutrum peccata veſtra, ut deleantur delicta veſtra? Quid eſt illud alterutrum? niſi homo homini, reus judici, ægrotus medico? Ipſaque Sapientia per Salomo-*
(b) Prov. 28. *nem dixit (b) qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: id eſt, non dirigetur in viam ſalutis, qui peccata ſua celare ſtudet. Numquid Deo abſcondi poſſunt ſcelera noſtra, qui omnia videt, novit, & conſiderat? Hominibus poſſumus abſcondere, quæ agimus, & non Deo. Nonne David, præſente Nathan Propheta, qui ſe arguebat*
(c) 2. Reg. 12. *pro ſuo peccato, dixit (c): Peccavi Domino? Ecce tantus vir teſtem confeſſionis ſuæ voluit habere Prophetam, & quia non erubuit confiteri, quod impie geſſit, ſtatim audivit: Ecce Dominus tranſtulit peccatum tuum. Homini patefecit vulnus ſuum, & a Deo mox remedium ac-*
(d) Levit. 5. 6. 12. &c. *cepit. Nam & in Levitico (d) ſæpiſſime, Domino mandante, peccator ad ſacerdotem mittitur cum victima, quam offerens Deo, oret pro eo, & dimittatur ei. Quæ ſunt noſtræ victimæ pro peccatis, a nobis commiſſis, niſi confeſſio peccatorum noſtrorum? quam pure Deo per ſacerdotem offerre debemus, quatenus orationibus illius noſtræ confeſſionis oblatio Deo acceptabilis fiat, & remiſſionem a Deo acci-*
(e) Pſal. 50. *piamus, cui eſt ſacrificium, ſpiritus (e) contribulatus, & cor contritum & humiliatum non ſpernit.*

Chriſtus pro noſtris ſceleribus ab inimicis judicari in hunc mundum venit, ut nos redimeret a diaboli ſervitute: & nos dedignamur a ſanctis Dei ſacerdotibus judicari, ut liberemur a vinculis peccatorum noſtrorum? Ille abſque omni peccato, hominum adſiſtere, & hoc, impiorum judicio non renuit: & nos cum multis peccatis hominum judicia, & hoc Sanctorum ſubire contemnimus? Nonne in ſacro Baptiſmate ſacerdotibus Chriſti noſtræ Fidei confeſſionem, & abrenuntiationem ſatanæ dare debemus, & ſic ſacerdotali miniſterio, divina operante gratia, ab omnibus abluti peccatis? Cur etiam, & in ſecundo pœnitentiæ Baptiſmate per confeſſionem humilitatis noſtræ ab omnibus poſt primum Baptiſma peractis, eadem divina miſerante gratia, ſacerdotali ſimiliter auxilio non debemus abſolvi peccatis?

Si peccata ſacerdotibus non ſunt prodenda, quare in Sacramentario Reconciliationis orationes ſcriptæ ſunt? Quomodo ſacerdos reconciliat, quem peccare non novit? Si cum conſiliis, juxta Salomonem, tractanda ſunt bella: quali audacia ſine conſilio Eccleſiaſticorum ducum pugnare nos adverſus diabolum confidimus? Item eodem dicente, legimus: Frater, qui adjuvatur a fratre, quaſi civitas firma eſt. Quem adjuvat ſacerdos Chriſti, dux exercitus Dei, & rector caſtrorum illius, ſi nullus ab eo ſuæ ſalutis auxilium quærere dignatur? Si nemo occulta diabolicæ fraudis vulnera illius medicinali dextera tractanda oſtendit? Inaniter itaque poſita ſunt in Eccleſiis remedia, & ſynodali auctoritate litteris mandata contra omnium peccatorum noſtrorum vulnera, quæ vel antiqui hoſtis verſutia, vel negligentia mandatorum Dei ſpiritaliter, aut carnaliter nobis infliguntur: ſi non his, qui in Eccleſia Chriſti ſtatuti ſunt, ad ſananda putrida ſcelerum noſtrorum vulnera, revelantur. Corde enim creditur, dicit Apoſtolus (f) ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: Non ſolum (f) Rom. 10.
Catholicæ Fidei, ſed etiam puræ peccatorum confeſſio, cordis compunctione nobis ad ſalutem proficit ſempiternam, dicente Scriptura (g): Dic prior injuſti- (g) Iſai. 43.
tias tuas, ut juſtificeris. Et iterum (h): Juſtus in principio accuſator eſt ſui: ſi (h) Prov. 18.
juſtus, quanto magis peccator?

Si forte dicis cum Pſalmiſta (i): Dixi (i) Pſal. 31.
confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & ego cum eodem dicam: Quoniam tacui, inveteraverunt oſſa mea. Et iterum cum alio Propheta (k): Compu- (k) Joel. 1.
truerunt jumenta in ſtercore ſuo. Quid eſt jumenta in ſtercore ſuo putreſcere, niſi criminoſos quoſque in putredine peccatorum ſuorum jacere? Qui peccat, jacet: qui confitetur, ſurgit: Qui pœnitentiam agit, revertitur ad patrem ſuum ſicut prodigus filius in Evangelio legitur dixiſſe (l): Surgam, & ibo ad patrem (l) Luc. 15.
meum, & dicam ei: Pater peccavi in cælum, & coram te. Sed ſemel ſacerdoti in præſentia divinæ pietatis confeſſio facienda ſufficit: Semper autem Domino cum lacrymis, & cordis contritione eſſe faciendam, arbitramur. Omnis, enim, qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, ut manifeſtentur opera ejus, quia in Deo facta. Vos igitur, viri fratres, filii lucis eſtis, & non tenebrarum, populus acquiſitionis, & non perditionis, gens ſancta, Chriſti ſanguine acquiſita: ambulate, ut filii lucis in omni bonitate, & pietate, & caſtitate, exuentes veterem ho-

minem cum peccatis ſuis, & induentes novum, qui ſecundum Deum creatus eſt. Sit (a) Ephеſ. 4. *(a) converſatio veſtra cæleſtis, & non terrena: diligite juſtitiam, & odio habete iniquitatem. Qui ſanus eſt, defendat ſe ſcuto Fidei, ne cladeſtina antiqui hoſtis ſagitta eum vulnerare valeat: Si quis vero propter fragilitatem carnis, vel propter negligentiam circumſpectionis vulneretur: citius ad confeſſionis medicinam recurrat, ne per illecebram malæ conſuetudinis vix eradicari valeat peccatum. Tres enim mortuos Dominum Jeſum Chriſtum Evangelica narrat hiſtoria ſuſcitaſſe filiam Archiſynagogi in domo, filium viduæ extra portam Civitatis, Lazarum quatriduanum de monumento ad vitam vocavit. Qui ſunt hi tres mortui, niſi tria peccantium genera, quæ modo quotidie divina confitentibus ſuſcitare ſolet gratia. Filium ſuſcitat in domo, dum conſentientem in corde peccare revocat a peccati perpetratione. Filiam viduæ extra portam civitatis ſuſcitat, dum peccantem foris in opere, ad pœnitentiæ medicamenta confugere facit. Fœtentem vero in mala conſuetudine peccati, dum lacrymas pœnitentiæ elicit ex corde, ſuſcitat, & ex Eccleſiaſtica auctoritate ſolvere eum jubet, ut dignus ſit communione Domini, & particeps ſacri altaris efficiatur.*

Hæc cogitate, chariſſimi fratres, & in qualicumque bonorum trium mortuorum genere ſi quis jaceat: citius ad confeſſionis probatiſſima medicamenta confugiat, ſalutifero pœnitentiæ ſe ablaat me-

dicamine, ut non ad judicium damnationis, ſed ad ſalutem ſanctificationis communicet corpore, & ſanguine Domini noſtri JESU Chriſti, & cum gratiarum actione ſemper rememorate, quomodo vos divina miſericordia de terra tenebrarum, & frigoris, de regione ignorantiæ, & iniquitatis tranſtulit in loca lucis, & lætitiæ, in tabernacula abundantiæ, & juſtitiæ, & elegit vos ſibi in filios pietate paterna, ut per vos nomen illius annuntietur in Gentibus. Sequimini veſtigia ſanctorum Patrum, & nolite in Catholicæ Fidei religionem novas inducere ſectas. Cavete vobis venenoſum erraticæ inventionis fermentum: ſed in ſinceritate, & veritate mundiſſimos ſacræ fidei panes comedite: & vinum, quod divina electis ſuis miſcuit Sapientia, bibite, & cantate Deo veſtro in concordia pacis, & unanimitate charitatis perpetuæ canticum laudis, & cum militia cæleſti conſona voce laudate Dominum, & dicite: Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Divina vos præveniat gratia, & ſubſequatur ubique clementia, & in omni opere bono florere faciat, viri fratres dilectiſſimi, & ſanctiſſimi Patres. Hucuſque ad Scotos epiſtola Albini, ſive Alcuini, qui & de eadem confeſſione ſacramentali ad Sacerdotis aurea fieri ſolita in aliis (a) epiſtolis agit. Sic in (a) Epiſt. 2. 23 37. 47. omnibus agitans novam hæreſim. At de Alcuino ſatis. ☞

XXIV. Ludovicus naſcitur. Quod inſuper ad anni hujus res geſtas pertinet, auctus eſt hoc anno Carolus

 Ma-

PAGIUS XVI. *Duo filii Carolo hoc anno nati.* Ad num. XXIV. *Hildegardis Caroli* uxor, quam is in Aquitania gravidam reliquerat, antequam ex Hiſpania reverteretur, duos peperit Filios, quorum alter *Lotharius*, alter *Ludovicus* eſt appellatus, ut ſcribit Auctor Vitæ ejuſdem *Ludovici*, poſtea Aquitaniæ Regis. De utroque Paulus Diaconus in libello de Epiſcopis Metenſibus, ubi filios, quos *Carolus* ex Hildegarde ſuſcepit, recenſet: *Primus*, inquit, *dictus eſt Carolus ſc. patris ac proavi vocabulo nuncupatus. Secundus item Pippinus, fratri atque avo æquivocus. Tertius Ludovicus, qui cum Lothario, qui biennis occubuit, uno partu eſt genitus*, hoc ſc. anno.

XVII. *Carolus de duobus queritur apud Hadrianum PP.* Epiſtola LXV. Cod. Carol. data eſt hoc circiter tempore a Carolo ad Hadrianum Papam, qua queſtus eſt de venundatione mancipiorum a Romanis genti Saracenæ facta, deque libidinoſa quorumdam Sacerdotum Romanorum vita. Reſpondit Pontifex, id factum fuiſſe contra ſuam voluntatem a Langobardis, qui ea Græcis vendiderunt, *dum famis inopia eos conſtringebat, quia alii ex eiſdem Langobardis propria virtute in navigia Græcorum aſcendebant, dum nullam habebant ſpem vivendi. De Sacerdotibus autem noſtris, quod vobis falſo & contra Deum & animam eorum ſuggerere uſi ſunt; mentita eſt iniquitas ſibi, & nulla eſt, Domino annuente, in noſtris Sacerdotibus pollutio, nec talia credere debet Veſtra Sublimitas*, inquit Hadrianus.

XVIII. *S. Ambroſius Authpertus* Abbas Monaſterii Sancti Vincentii prope Vulturnum in Benevento, quod dicitur Monaſterium Sancti Vincentii Martyris, hoc anno vitam cum morte commutavit, ut teſtatur Chronographus ejuſdem loci. *Moritur S. Authpertus. Abbas* Authpertus Vir illuſtris in Gallia vixit a Carolo Majore Domus, ejuſque filio a Pippino Rege plurimum dilectus, donec Stephanum II. Papam, qui ex eadem Gallia Romam redibat, comitatus eſt, & Vincentinorum ſodalitio ſe ſe adjunxit, a quibus poſtea Abbas creatus eſt, ſed invitus ac renuens. Ejus Operum Catalogum exhibet Labbeus in Diſſert. de Script. Eccleſ. ſed luculentius de iis agit Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. 2. in Vita S. Ambroſii Authperti ſcripta ab eodem Chronographo, qui ſæculo XI. vivebat, quique eum *Sanctiſſimum* appellat. Producit ibidem Mabillonius fragmentum Sermonis Authperti *de Aſſumptione S. Mariæ*, ut inſcriptio habet, in quo Authpertus ita ſuam ſententiam moderatur, ut nihil de corporea Deiparæ Aſſumptione definiat; ſed ut *ſive in corpore, ſive extra corpus aſſumptam ſuper cælos credamus*. Quæ etiam ſententia fuit Adamnani in lib. 1. de Locis Sanctis, & Anonymi, qui Itinerarium Sancti Willibaldi literis mandavit; quod utrumque Opuſculum in eadem parte 2. a Mabillonio editum. Quare *Aſſumptionis* vocabulum tempore Authperti jam tum in uſu Eccleſiæ fuit.

XIX. Hoc anno *Taſſilo* Bajoariorum Dux Monaſterum Chrempſenſe juxta Chrempſam fluvium ædi-

Magnus prole maſcula: nam licet Hildegardis conjux gemellos peperiſſet infantes, altero decedente, alter tantum ſuperſtes fuit, quem Ludovicum ipſe vocari voluit (*a*).

(*a*) *Ap. Aimon. l. 5. c. 2.*

An-

PAGIUS

Taſſilo Bajoariæ Dux condit Monaſterium Cremiſanenſe.

ædificavit, cui omnia eo in territorio per ingens ſpatium ſita prædia, ſylvas, nemora, lacus, & flumina contribuit. Fundationis inſtrumentum refert Simon Rettenpacher Benedictinus in Annalibus Monaſterii Cremiſanenſis lib. I. cap. 9. In eo ita loquitur Taſſilo: *Ego Taſſilo Vir illuſter. Dux Vuajoariorum, anno Ducatus mei triceſimo; Indictione prima, mente tractavi*, &c. Paulo poſt: *Anno XXX. Ducatus mei ſimulque dilectiſſimus filius meus Theodo, anno etiam Ducatus ejus primo, tradimus atque commomus ad prædictum Monaſterium*, &c. Inter teſtes nominantur *Virgilius* Epiſcopus, *Sindperth* Epiſcopus, *Vualtrich* Epiſcopus. Primus Epiſcopus erat Saliſburgenſis, Sindperthus Ratiſponenſis, Waltrichus ſeu Waldricus ſextus Epiſcopus Patavienſis fuit, ut liquet ex Poeta de Ordine Comprovincialium Pontificum. Ex hoc Diplomate liquet primo *Taſſilonem* hoc vel ſuperiori anno *Theodonem* filium collegam in partem Dominatus aſciviſſe. Secundo exordium Principatus *Taſſilonis* ab anno DCCXLIII. proficiſci. Fuit *Theodo* ultimus Baioariæ Dux, tertiuſque hujus nominis. Porro Monaſterium *Chremb-ſenſe*, ſeu *Cremiſanenſe* in Auſtria ſuperiori poſitum eſt, extantque alia *Taſſilonis* Ducis monumenta.

XX. *Alfuuldus fit Rex Northumbria.*

Northumbri adverſus *Ethelredum* Regem rebellantes, Regem pro eo conſtituerunt *Alfuuldum* Oſuuiſi Regis filium, Regem pium & juſtum; ſed poſt decennium *Ethelredus* in Regnum reſtitutus eſt, ut Wigornienſis, Weſtmonaſterienſis, Simeon Dunelmenſis, aliique Hiſtorici Anglici tradunt.

JESU CHRISTI ANNUS 779.	HADRIANI PAP. ANNUS 8.	LEONIS IV. IMP. ANNUS 4.

I. Caroli expeditio in Saxones. ANnus ſequitur ſeptingenteſimus ſeptuageſimus nonus, Indictione ſecunda, quo Carolus Magnus, antequam parata expeditione proficiſceretur in Saxones, in Villa Duria Synodum habuit ex more, ſic primum quæ Dei ſunt curans, quam bellica inchoaret. In ipſo autem procinctu, expoſcente Roberto Abbate ſanctorum Vincentii atque Germani Pariſiorum Epiſcopi confirmavit, quæ eorum monaſterio pater Pipinus bona contulerat, & alia ipſe adjecit. Extat ipſum quidem privilegium, quod, qui interfuit rebus, a ſe ſcriptis (ut ipſe teſtatur *a*) recitat, iſtis præmiſſis, quæ de Epiſcopis, atque Abbatibus, vel aliis a ſe delectis, qui Regno diverſis in locis præeſſent instituit, quibus hæc ſubiicit: *Quibus (b) rite peractis, Ligerim cum reliquis tranſmeavit copiis, & Lutetias, quæ alio nomine Pariſii vocantur, ſeſe recepit. Tunc ejus adiit præſentiam venerabilis Rotbertus Abbas cœnobii ſancti Vincentii, ſanctique Germani, petens quatenus præceptum immunitatis ipſius Eccleſiæ, quod olim dominus Pipinus genitor ejus fecerat, ipſe ſua benignitate confirmaret. Quod non ſolum fecit, ſed etiam novum ſua praeſcriptione deſcriptum ſigillo ſuæ regiæ majeſtatis firmavit. Eſt autem hujuſmodi.*

(a) Ap. Aimon. l. 4. c. ult. in fin.
(b) Ap. Aimon. l. 5. c. 1.

II. Privilegium a Carolo conceſſum Monaſterio SS. Vincentii, & Germani. *Carolus gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, atque Patricius Romanorum omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Comitibus, ſive junioribus noſtris.*

Si apponenda beneficia ad loca ſanctarum Eccleſiarum, vel ſacerdotibus præſtare non deſinimus: hoc procuLdubio ad æternam nobis beatitudinem retribuendam profuturum, confidimus. Igitur cognoſcat magnitudo, ſeu virilitas veſtra, qualiter venerabilis vir Rotbertus Abbas de baſilica ſancti Vincentii, vel domini Germani, ubi ipſe pretioſus corpore requieſcit, clementiam Regni noſtri acceſſit; & præceptum domini, & genitoris noſtri bonæ memoriæ Pipini Regis nobis oſtendit relegendum, ubi reperimus inſertum, qualiter propter nomen Domini beneficium præſtitiſſe cognoſcitur, ut annis ſingulis quocumque in Regno noſtro negotiantes ipſius ſancti loci pergere velint (ſicut ipſe Rotbertus Abbas mereari videretur) tam ad luminaria comparanda, quam pro reliqua neceſſitate diſcurrentes, tam extra Ligerim, quam citra, vel in Burgundia etiam, in Aquitania, vel in provincia, ſeu in Francia; necnon & in Auſtria quocumque in Regno, Chriſto propitio, noſtro pergere voluerint, nullum teloneum vel de ſarcinis, vel de caricatione, neque de navigio, vel de qualibet redhibitione exinde ad partem fiſci noſtri, miſſi Abbatis diſcurrentes perſolvere quicquam debeant.

III. *Præterea præſenti præcepto decernimus (quod perpetualiter manſurum eſſe, jubemus) ut non per ullos portus, neque per civitates tam Urodunо, quam Aurelianis, vel Ambianis, neque in Trajecto, neque in Dorſtade, vel Neomago, neque per omnes pontes, vel ad S. Maxentium, ſive Pariſiis, ſive Ambianis, neque in Burgundia, vel in pago Trecaſſimo, neque in Senonico, vel per omnes civitates ubicumque in noſtro, propitio Chriſto, Regno, aut pagis, vel territoriis teloneum exigatur, nec de navali, nec de carrali, neque de ſaumi, ſive de trana, evictione vel rotaticum, vel pontaticum, nec pulveraticum, nec ſalutaticum, nec ciſpitaticum, vel ullam redhibitionem, quam fiſcus noſter exinde poſſit ſperare, nec vos aut juniores, vel ſucceſſores noſtri ab*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXVII. Anno Hegiræ CLXIII. inchoato die 27. Sept. fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6272.

☉ 4. C. ☽ 1. P. 22. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 779.

HADRIANI PAPÆ 8.

LEONIS IV. IMP. 29. & 5.

CONSTANTINI 4.

A. C. 779. I. *Annus VIII. belli Saxonici.* AD num. I. & ſeqq. Eginhardus in Annalibus hoc anno habet: *Rex de Heriſtallio, ubi hyemaverat, & ubi Natalem Domini ac Sanctum Paſcha celebraverat, prima veris temperie movens, Compendium venit. Et cum inde peracto propter quod venerat negotio reverti ſſet, occurrit ei Hildebrandus Dux Spoletanus cum magnis muneribus in villa Vuirciniaco; quem & benigne ſuſcepit, & muneribus donatum in ſuum Ducatum remiſit. Ipſe, animo ad Saxonicam expeditionem intento, Duriam venit, habitoque juxta morem generali Conventu, Rhenum in eo loco, qui Lipia vocatur, cum exercitu trajecit. Cui cum Saxones in quodam loco, qui Buocholt vocatur, vana ſpe ducti reſiſtere tentarent, pulſi fugatique ſunt: & Rex Vueſtfalaorum Regionem ingreſſus, omnes eos in deditionem accepit: inde ad Vuiſuram veniens, caſtris poſitis in loco nomine Mudufulli, ſtativa per aliquot dies habuit. Ibi Angarii & Oſtfalai venientes, & obſides dederunt, & ſacramenta juraverunt. Quibus peractis Rex trans Rhenum in Vuormatiam Civitatem hybernatum ſe recepit.* Quia Carolus Rex hybernos menſes egit apud Hariſtallium Sirmondus Tom. II. Concil. Gall. Capitulare, quod hoc anno Præfatio factum docet, *Hariſtallienſe* vocandum eſſe judicavit. Sunt in illo Capitulari Sanctiones quatuor ac viginti ut videre eſt Tom. VI. Concil. apud Labbeum, & hæc eſt ejuſdem Capitularis Præfatio

ab eiſdem requiratis, ſeu exigatis: ſed omnia hæc propter nomen Domini ipſe Abbas, vel ſucceſſores ejus, ſeu memorata Eccleſia S. Vincentii, vel domini Germani habeant indultum, & ad luminaria ipſius ſancti loci proficiat in augmentis.

IV. *Adjungimus etiam teloneum illum, quem Gerbardus Comes apud Villam novam in curte S. Germani viſus fuit recipere, quia in noſtrum rediit jus, ut deinceps ad partem S. Germani ipſe teloneus cum omni integritate in noſtra eleemoſyna ad luminaria ipſius ſanctæ Eccleſiæ recipiatur abſque alicujus refragatione. Quam veſtra auctoritate, ſancti Pontifices, noſtri ac proceres, perpetuis temporibus valituram manu propria ſignatione noſtri ſigilli ſtuduimus roborare. Data ſexto Kal. Aprilis, anno undecimo Regni noſtri, & quinto Patriciatus noſtri. Actum Ariſtallio in palatio: reintegratum vero Pariſiis.* Hactenus privilegium.

His ex more præviis pietatis officiis adverſus Saxones Carolus profectus eſt; quæ illi ad eos debellandum perfacilem aditum aperuere: etenim fugientibus illis, incruento bello Saxoniam, atque Weſtphaliam debellavit, receptiſque ab iiſdem obſidibus, firmatiſque rebus denuo juramento in Franciam rediit. Hæc Annales Francorum pluribus, ex quibus & Regino eadem affirmat. Saxones & Vveſtphali a Carolo debellati.

V. ☞ De prœliis Caroli Magni adverſus Saxones ſæpius iteratis agit Petrus Damiani in epiſtola ad Mainardum Epiſcopum Urbinatem; hæcque ait inter alia: *Godefredus plane clariſſimus Dux, & Marchio mihi perhibuit in propria regionis, nempe Lotharingæ hiſtoriis contineri, quoniam Carolus Imp. quindecim vicibus cum Rege Saxonum, qui Gentilitatis adhuc detinebatur errore, bellum commiſit, & poſt hæc: Aliquando ſane, dum Carolus idem excelſa, ut aſſolet, inthronizatus ſede diſcumberet, pauperes vero, quos alebat, ſolo tenus ignobiliter reſiderent: Rex Saxonum, qui tenebatur captivus, & remotus procul ab Imperatore menſa prandebat, talia per nuntium*

PAGIUS faſio: *Anno feliciter undecimo regni Domni noſtri Caroli glorioſiſſimi Regis in menſe Martio Capitulare factum, qualiter congregatis in unum Synodali Concilio Epiſcopis, Abbatibus, Viriſque illuſtribus, Comitibus, una cum piiſſimo Domino noſtro ſecundum Dei voluntatem, pro cauſis opportunis conſenſerunt*, &c.

II. *Carolus erga Monaſteria munificus.* Apud Hariſtallium *Carolus* emiſit Præceptum pro Monaſterio Sancti Germani prope Pariſios ſito, quod initio lib. 5. apud Continuatorem Aimoini legitur, diciturque datum *VI. Kalend. Aprilis, anno XI. Regni noſtri & quinto Patriciatus noſtri*, ut videre eſt apud Baronium, qui illud integrum recitat; ſed, ut advertit Cointius hoc anno num. XXVII. in originali deſunt hæ voces, *Patriciatus noſtri*; & revera *Carolus* diverſos annos ad diverſa Regna refert, nempe annum XI. ad Regnum Franciæ, annum V. ad Regnum Italiæ ſeu Longobardiæ, neutrum ad Patriciatum. Ibidem *Carolus pridie Kal. Maii* pro Cabilonenſi Sancti Marcelli Monaſterio aliud Præceptum emiſit, quod integrum extat apud San Marthanos in Gallia Chriſtiana. In fine ejus legitur: *Dat. pridie Kalendas Majas, anno undecimo & quinto Regnorum noſtrorum. Actum Hariſtallio.* Ex anno illo quinto Regni Langobardici *Caroli* apparet, cum anno DCCLXXIV. poſt diem ultimum menſis Aprilis Regem Langobardorum dictum fuiſſe, alioqnin hoc ultimum Præceptum non quinto Regni ejus anno, ſed ſexto datum fuiſſet. Continent duo Præcepta illa Privilegia quædam, utrique Monaſterio a *Carolo* Rege conceſſa.

III. *Moritur S. Sturmius Abbas Fuldenſis primus.* Saxones qui a fide Chriſtiana defecerant, conſpirarunt, *ut lectam Virorum multitudinem de exercitu ad ipſum Monaſterium* (Fuldenſe) *mitterent, & cuncta quæ reperirent, igni comburerent, & ſervos Dei ferro trucidarent. Quod cum comperiſſet Sanctus Sturmi, ſtatim vocatis ad ſe fratribus periculum quod eis imminebat, innotuit, & conſilium dedit, ut Sancti Martyris* (nempe Bonifacii) *corpore adſumto in Hamelanburg properaſſent. Ipſe vero Vir Dei Sturmi foras in Vuederciba perrexit ſtudium habens ſi quomodo poſſet, pravorum conſpirationem cohibere. Nos autem fratres diſcipuli ejus adſumto Sancti Martyris corpore de ſepulcro, in quo annos viginti quatuor poſitum fuerat a Monaſterio cum univerſis famulis Dei profiſciſci cœpimus*, inquit Sanctus Eigil. Abbas Fuldenſis IV. in Vita *Sancti Sturmionis* Abbatis Fuldenſis primi, qui ſubdit, Monachos cum audiviſſent, Saxones victos fuiſſe, & ad proprias aufugiſſe terras, ſacra Sancti *Bonifacii* oſſa ſuſtuliſſet, eaque ſepulcro, quo prius inerant, humaſſe, quæ anno ſuperiori contigere, ut docet vetus Chronographus apud Lambecium, de quo mox. Eo enim anno Saxones, qui a fide defecerant, uſque ad Rhenum excurrere, & ab exercitu *Caroli*, qui Antiſiodori remanſerat, fuſi fugatique ſunt, ut ibidem oſtendimus. Narrat poſtea Eigil mortem *Sancti Sturmii*, quæ hoc anno accidit, dum Carolus rurſus contra Saxones movit: *Tunc iterum Rex Carolus ad confirmationem fidei Chriſtianæ cum exercitu ad illam terram perrexit, & venerandum Sturmem infirmum, jam ſenectute feſſum in Heresburg ad tuendam Urbem cum ſociis ſuis ſedere juſſit.* Poſtea ait Eigil, *altera id eſt, XVI. Kal. Januarii ingraveſcente languore* Sturmionem ad extrema deductum eſſe & animam Deo reddidiſſe, poſtquam infirmitas ejus per aliquod tempus duraſſet. Sturmionem autem hoc anno mortuum, docent Marianus Scotus, Hermannus Contractus juxta editionem Caniſii, Lambertus Schafnaburgenſis in Chronicis, ac vetus Annaliſta Fuldenſis auctior Pithæano modo citatus, qui extat apud Lambecium Tom. II. Biblioth. Cæſ. pag. 347. Mortuus eſt itaque *Sanctus Sturmio* anno vigeſimo quinto ab obito Sancti Bonifacii, ideoque is Martyrium fecit anno ſeptuageſimo quinquageſimoquinto, non vero quinquageſimo quarto, ut pluribus Viris doctis viſum, qui pro ea ſententia *Sanctum Eigilem* laudant; cum tamen is contrarium plane doceat, teſteturque annum Chriſti ſuperiorem vigeſimum quartum fuiſſe a morte S. Bonifacii, ut mox videmus. Validum eſt autem hac in re *Eigilis* teſtimonium; cum anno DCCCXVIII, Abbas Fuldenſis renunciatus ſit,

de

tium legata direxit: dum veſter, inquit, Chriſtus ſeſe perbibeat in pauperibus recipi, qua fronte perſuadetis noſtra illi colla ſubmitti, quem vos ita deſpicitis, eique nullam honoris reverentiam exhibetis? Ad quod Imperator, corde compunctus, erubuit; & ex ore gentilis hominis Evangelicam prodire ſententiam, vehementer expavit. ☛ Hæc ibi Petrus.

Octo-

PAGIUS

IV.

Ex monaſterio Fuldenſi plures Sancti Viri illuſtres prodiere.

de his quæ *ſpectant* ad Sanctum Sturmionem egregie edoctus fuerit, ac ei morienti adfuerit.

Sturmius a Sancto Bonifacio Bojoariam ingreſſo, ut Chriſtianos ab antiquis Paganorum contagiis & perverſis dogmatibus cohiberet, precatu parentum ejus nobilium ac Chriſtianorum ſuſceptus eſt, traditusque *Sancto Vvigberto*, Abbati poſtea Fritiſlarienſi, a quo in Sacris ſtudiis inſtitutus fuit. Deinde ordinatus eſt Presbyter, & populis Evangelium inſtanter prædicavit. *Poſt* annos tres probante *Sancto Bonifacio* ſeceſſit in eremum cum duobus ſociis. Sed cum is vereretur, ne a Saxonibus loco illo vicinis male Sturmius haberetur, juſſit illi, ut locum quæreret, in quo cum ſuis ſociis tuto commorari poſſet. Hac occaſione Monaſterium *Fuldenſe* fundatum, *Bonifacio* locum illum non ſolum probante, ſed etiam non ſemel inviſente. Hujus *Sturmio* primus Abbas ab eo conſtitutus eſt, qui erexit ibi ſcholam in gratiam juventutis, in qua aliquandiu *Alcuinus* docuit, & ex qua prodiere lumina clariſſima *Aimo*, *Preculfus*, *Rabanus*, *Vvalafridus Strabus*, aliique innumeri. Ex hoc etiam Monaſterio plures ad infulas rapti a quorum numero novem Præſules Moguntia ſibi vindicat. Viget etiam hodie celeberrimum illud Monaſterium, Oppido ac Ditione proprio auctum, cujus Abbas Abbatum Germaniæ Primas eſt, & ſpiritalem in ſubditos juriſdictionem habet, ut videre eſt apud Browerum in lib. de Antiquit. Fuldenſibus, ubi plura refert de Sanctis & Viris illuſtribus, qui in eo Monaſterio floruere.

JESU CHRISTI ANNUS 780.	HADRIANI PAP. ANNUS 9.	LEONIS IV. IMP. ANNUS 5.

I. OCtogeſimus poſt ſeptingenteſimum annus agitur Indictione tertio, cum Orientolis Eccleſia tum a Sarracenis, rum etiam a Leone Imperatore perſecutione vexatur. Quod in primis pertinet ad Sarracenos, auctor eſt Theophenes, hoc anno quinto Leonis Imperii Madi Principem Sarracenorum edictum promulgaſſe, ot omnes, qui ex Judæis, & aliis infidelibus ad Chriſtianam Fidem tranſiiſſent (quorum ingens erat numerus ex iis, qui ſervilis conditionis eum eſſent, religionem ſuſceperant Chriſtianam) deſertores efficerentur, alioqui pœnis acerbiſſimis plecterentur. Miſit ad hoc perficiendum Theſiam quemdam ſæviſſimum hominem, qui profectus Emeſam in Syriu, diriſſimas ibi de Chriſtionis hobuit quæſtiones, adeo ut quæ ſcribuntur facta a Præſidibus acerbiſſimis perſecutoribus Lyſia, ſive Agricolao ſub Ethnicis Imperatoribus, iſtius excederet carnificina. Verum nec iſto tempore defuerunt, qui antiquos Mortyres invicta conſtantia fuerint imitati, ſed & ſexus fragilior, robuſtior ſit inventus: ſiquidem Chriſtianæ feminæ complures erexerunt de ejus crudelitate triumphos, poſt innumera ſupplicie martyrium ſumma gloria conſummentes, ut idem, qui ſupra, teſtatur auctor.

Martyria in Syria a Sarracenis illata.

II. Addit ad hæc præterea idem Theophanes, ab eodem Sarracenorum Principe eſſe juſſos Chriſtionorum Eccleſias ſolo æquari, idque factum Emeſæ, & aliis in locis Syriæ uſque Damaſcum; idque contra pacta convento paſſi ſunt Chriſtioni, utpote qui ſe ea conditione dederant Sarracenis, ut Chriſtianæ religioni eſſet bene conſultum, ſimulque ſanctis Eccleſiis. Hæc paſſa eſt Eccleſia Syriæ, quæ ſi habuiſſet, qui ſingula, quæ acciderant, Chriſtianorum martyria ſcriptis poſteritati dediſſent, equidem ingens volumen ex eis conficiendum fuiſſet, quæ hic perpaucis notota tantum potius, quam narratu ex eodem auctore Theophane ſcriptis prodimus.

Eccleſiæ Chriſtianorum a Sarracenis dirutæ.

Conſtat etiam ex eodem auctore, hoc ipſo anno Conſtantinopoli, defuncto Niceta ejus Eccleſiæ hæretico Patriarcha octavo Idus Februarii, ſubrogatum in locum ejus Paulum, genere Cyprium, hæreticum itidem Iconoclaſtam, licet ſuu conſcientia Orthodoxum, utpote, qui probe ſciret, ſe errore duci; quod & mortis tempore teſtatus eſt, ut ſuo loco dicetur. Quæ autem ad hunc annum pertinent, ita Theophanes: *Octavo Idus Februarii mortuo Niceta (de quo prædictum eſt) Conſtantinopoleos Epiſcopo ſecunda jejuniorum hebdomade, die Dominico, Paulus honorabilis, genere Cyprius, verbo, & actu coruſcans, poſt plurimam propter hæreſim, qua tenebatur, excuſationem, vi multu compellente, conſecratur Patriarcha Conſtantinopoleos.* Sic Ipſe, cum revera intus crederet, quæ ſunt Catholicæ Fidei; tamen ob timorem Imperatoris perſequi aggredientis cultores ſacrarum imagioum, ſileotio rem obtegens, & communicans cum hæreticis, indigniſſimum ſe throno illo judicabat. Cum enim videret Leonem Auguſtum aggreſſum eſſe perſequi Chriſtianos Catholicos, timore percitus, numquam eſt auſus, quam corde credebat, pandere veritatem: probe ſciens, id haud ſibi licere abſque vitæ diſcrimine, jam pluribus Cooſtantinopolitanis civibus dire cæſis, & aliis poulo poſt nobilibus viris eadem ex cauſa ingenti quoque ignominiu affectis, de quibus hoc anno hæc ipſe Theophanes:

Paulus epiſcopus Conſtantinopolitanus.

Mediu vero hebdomada jejuniorum tentus eſt Jacobus Protoſpatharius, & Papias, & Strategius & Theophanes Cubicularii una cum aliis religioſis viris, eo quod imagines adorarent. Tunc demum occultam malitiam ſuum Leo perſecutoris filius patefecit, & hos immiſericorditer caſos, & tonſos, & per medium urbis vinctos ad pompam duci fecit, & includi in Prætorio mandavit. Inter quos moritur Theophanes, Confeſſor effectus, & coronam eſt Martyrii conſequutus: reliqui autem omnes, poſt hujus obitum, probati monachi inventi ſunt. Paulo poſt ve-

III. *Leo Imp. perſequitur cultores Sacrarum Imagioum.*

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXVIII. Anno Hegiræ CLXIV. inchoato die 6. Septemb. fer. 4. A. C. 780.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6273.

☉ 5. BA. ☽ 2. P. 26. Mart. Indict. 3.

JESU CHRISTI 780.

HADRIANI PAPÆ 9.

CONSTANTINI IMP. 5. & 1. &

IRENES 1.

I. ANnum. I. ad IV. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXII. Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato, narrat perſecutionem *a Mahadi* Saracenorum Califa in Chriſtianos excitatam, & mortem *Niceta* Patriarchæ hæretici Conſtantinopolitani, quæ accidit *menſis Februarii die ſexto, eoque Dominico, Indictione tertia*, in cujus locum creatus eſt *Paulus venerabilis Lector Cyprius natione, doctrina & virtute præſtans*, quæ omnia fuſe a Baronio ex Anaſtaſio Theophanis interprete relata. *Niceta* annos XV. Nicephorus in Chronico attribuit, qui utrimque incompleti fuere. Ad

Morituro Niceta Patriarcha Conſtantinop.

vero, eodem anno, menſe Septembris, ipſe Leo mortuus eſt. Sed quæ proxime cauſa præceſſerit horum aulicorum damnationis, audi (a).

(a) Cedr. in Comp. Annal.

Redarguitur Irene propter Sacras Imagines. *Idem Leo Imperator media jejuniorum ſeptimana duas imagines reperit in pulvinari uxoris ſuæ Irenes, quas cum diligenter eſſet contemplatus, inquiſitione facta, deprehendit, eas a Papia Palatino, aliiſque nonnullis Primiceriorum fuiſſe illatas: quos & cruciatibus, ſuppliciiſque graviſſimis addixit. In uxoremque Irenem acriter invectus, eamque nauci eſſe dixit, quæ ſuo patri Imperatori horribilibus, atque intemeratis fidei myſteriis prolatis, diverſum plane juraſſet, conſtanter aſſeverantem, eas a ſe non viſas repulit, neque poſtea rem cum ipſa habuit.* Tunc accidit, ut eam, quam diximus, de aulicis quæſtionem diriſſimam habuerit, deque illis infame ſupplicium ſumpſerit.

IV. Sed de obitu agamus ipſius Leonis Imperatoris, qui contigit hoc eodem anno, menſe Septembris. Miſeratus tandem Deus Orientalis Eccleſiæ, quæ jam ſub duobus nefandiſſimis Imperatoribus Leone Iſaurico, & Conſtantino Copronymo ejus filio longo tempore vexata, duplicia pro peccatis ſuis ſupplicia tulit, Leunculum hunc ſimulac aggreſſus eſt Sanctorum ſanguine cruentari, e medio ſuſtulit. Sed quomodo id acciderit, ex Theophane iſta accipe:

Moritur Leo Imp. *Eodemque menſe Septembri, quarta jam inchoata Indictione, mortuus eſt Leo filius Conſtantini hoc modo. Cum inſaniret circa lapides pretioſos, nimis adamavit coronam magnæ Eccleſiæ. Et accipiens portavit eam. Tunc exierunt carbunculi in capite ejus, & captus valida febre, mortuus eſt, cum regnaſſet annis quinque* ☞ *minus diebus ſex.* ☜. Hæc Theophanes. Amans igitur carbunculos, ex ſacrilegio carbunculos pariter paſſus eſt, & his coronatus, eſt mortuus.

V. Irene & Conſtantinus Imperant. *Tunc* (inquit Theophanes) *ſexto Idus Septembris, Indictione quarta, Irene piiſſima cum filio ſuo Conſtantino glorioſe Imperium divinitus accepit.* Mirabilis Deus prædicatur in hoc, dum per viduam feminam, & puerum orphanum excitatam impietatem compeſcuit, & adverſus cunctas Eccleſias motam impugnationem continuit. Quomodo vero hoc eodem anno ſimulac ſalutati ſunt Imperatores, iidem conjurationem ſint paſſi, Theophanes iſta ſubdit: *Poſt quadraginta vero dies Imperii ejus, cum ejus filius eſſet decem annorum, conſilium facientes quidam Senatorum, voluerunt educere Nicephorum Cæſarem, & Imperatorem ſtatuere. Cum autem hoc ad ejus notitiam perveniſſet: tenti ſunt Gregorius Logotheta Dromi, & Bardas dudum Prætor Armeniorum, Conſtantinuſque Vicarii Spatharius, & Domeſticus excubitorum, & Theophylactus Rangabi Drungarius duodecimæ inſulæ, & multi alii, quos cæſos, & tonſos in diverſis inſulis exilio relegavit.*

Porro viri fratres Cæſares ac Nobiliſſimos tonſos ſacerdotio fungi, & populo communionem in feſtivitate Nativitatis Chriſti porrigere fecit, in qua procedens Imperatorio more, publice cum puero reddidit Eccleſiæ ſtemma, coronam ſcilicet, *quod fuerat a marito ſublatum, pulcherrime fabrefactum, & lapidibus pretioſis venuſtatum.* Hæc Theophanes, qui & ſubiicit hoc eodem anno victos Arabes, qui audito Imperatoris obitu, ſeſe infuderant in Romanum Imperium, ſic Deo favente Principum Orthodoxorum primordiis. Poſt hæc vero ſubiicit iſta Theophanes:

VI. *Cæterum interea piiſſimi Principes fiducialiter agere cœperunt, & verbum Do-*

mi-

PAGIUS II. Moritur Leo Imp. Ad num. IV. & ſeq. Theophanes eodem anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXII. ſcribit, *Leonem* Imper. menſis Septembris *die octavo, quarta Indictione*, diem ſuum clauſiſſe, additque: *Imperio demtis menſibus ſex, anno quinto defunctus eſt*, ſeu ut in Græco habetur, παρὰ ἓξ μονὰς ἔτη πέντε. Verum textus ille Theophanis depravatur, legendumque cum Codice Barberino & Vaticanis, ἔτη πέντε παρὰ ἓξ ἡμέρας, id eſt, *annos quinque præter dies ſex*, quam lectionem Anaſtaſius ſecutus eſt in ſua verſione, ubi habet: *Mortuus eſt cum regnaſſet annis quinque, diebus ſex exceptis*. Goarus in Notis hanc lectionem improbat, ſed male calculos ponit. Imperium enim *Leo* iniit anno DCCLXXV. die XIII. menſis Septembris, & currenti anno diebus ſex ante decimum tertium ejuſdem menſis vivere deſiit. Eodem die *Irene & Conſtantinus* ejus filius annum duodecimum agens Imperium ſuſcepere, Monaſteria in libertatem aſſeruere, & viam ſalutis omnibus aperuere, uti narrat Baronius ex Theophane.

III. Synodus Orthodoxorum S. Platonis tempore habita. Ad num. VI. & ſeq. *Sanctus Plato*, qui fuerat Hegumenus *Symbolorum*, quod Monaſterium a Bithynia non videtur fuiſſe diſſitum, quique ea dignitate repudiata redierat ad ſolitudinem, ubi audivit, *Irenem imperare*, poſt quietem ſolitudinis ſuſcepit Prælaturam, inquit Sanctus Theodorus Studita, ipſius ex ſorore nepos atque in regimine Monaſterii Succeſſor, in ejus Vita ad diem IV. Aprilis in Actis SS. Bollandianis recitata, qui ad ſororis ſuæ familiam univerſam ita accendiſſe Monaſticæ vitæ deſiderio, ut omnes ad prædium quoddam, cui a ſacello *Sacudionis* nomen adhæſit, ſe reciperent, quod contigiſſe videtur an. DCCLXXXII. *Cum jam regnaret piiſſima Irene*, inquit Theodorus, *& circa quæſtionem de Venerandis Imaginibus in utramque partem multa jactarentur, ante multos & cum paucis libere veritatem profitetur. Pugnat quantum poteſt contra Iconomachos, &c. Cujus rei argumentum eſt, quod in ea quæ ad Sanctos Apoſtolos coacta eſt Synodo, ab eo qui tunc erat Patriarcha* (nempe Sanctus Ta-

ra-

Libertas conceſſa monaſticæ profeſſionis. *mini dilatare; & qui volebant ſalvari, ſine prohibitione mundo abrenuntiare, & glorificationem Dei exaltare, atque omne bonum manifeſtare.* Sed hæc pluribus Theodorus Studita in Platone his verbis: *Poſtea vero quam cœpit regnare Chriſti cultrix Irene, quæ pacem ipſa, at cognomento ita & re attulit, in cujus Regno cum aliis bonis, & monaſticæ vitæ adeundæ facultas, & janua patefacta eſt, quæ olim ab impio Imperatore clauſa fuerat, quemadmodum ab iis Imperatoribus, qui Græcorum ſuperſtitionem ſequebantur, Chriſtianæ Fidei aditus præcludebatur. Ex eo, inquam, tempore, quo Irene ipſa regnare cœpit: noſtra tota eorum, qui rebus terrenis renuntiaverant, familia monaſticæ vitæ obedientiam profitebatur.* Et inferius poſt præfecturam ſpiritualem S. Platonis hæc ingerit de altercationibus inter Orthodoxos, atque hæreticos, ob cultum ſacrarum Imaginum exortis, Catholicis jam libere eum profitentibus, & contraria ſentientes redarguentibus: Ait enim:

VII. *Cum jam regnaret pia illa femina Irene, multaque diſceptatio de venerandarum imaginum argumento facta eſſet: idem pater S. Plato ante multos alios, & cum paucis quibuſdam libera oratione imagines prædicabat, cumque iis, qui contra ejuſmodi venerationem bellum gerebant, quantum poterat, ipſe pugnabat: quandoquidem ad diſputandum de dogmatibus idoneus non erat: nam ſimplicem quidem orationem habebat, at amplam tamen, & nomini ſuo congruentem, & auditoribus probabilem. Cujus rei argumentum illud fuit: quod in cathedra urbis Metropolitanæ Epiphanorum in Synodo illa, quæ in Apoſtolorum templo habita fuit a Præſide, qui illo tempore erat, provocatus eſt is, qui neque antea hæreticorum militaris ordinis impetum timuit.* Conciliabulum Hæreticorum. *Quo tempore ad magnum illud templum feſtinavit, adverſus Præſidem clamans, & fallacem illum cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulo poſt cum concilium illud falſum diſſolutum fuiſſet, tam cœtus ille veritatis propugnator, quam Regina ipſa e mediis leonibus erepta fuit. Tunc ſine ſanguine (ut ita dicam) Martyr apparuit noſter præceptor, Pontificem ipſum ſequens, neque quicquam ab ea, quæ auſus fuerat, veritus.* Hæc Theodorus, ſubobſcure notam omnibus illius temporis hominibus rem geſtam paucis perſtringens, illud plane ſignificans, Iconoclaſtas, qui ſub duobus, vel tribus Imperatoribus ipſis faventibus altas radices fixerant in ſolo impietatis, haud ſimul ac Principes Catholici illuxere, dediſſe manus, ſed magnopere reſtitiſſe, refragatos eſſe, conciliabula convocaſſe, & alia id genus operatos eſſe, ne pietas, quæ tamdiu compreſſa jacuerat, aliquo pacto reſurgeret.

Poſtremo vero, quod item ad hujus anni res geſtas, pertinet, addit Theophanes admiratione dignum eventum de inſcriptione inventa in refoſſa tunc temporis veteri ſepultura. Quod cum omnes tam Græci, quam Latini hiſtorici æque aſ- VIII.

PAGIUS

raſius) electus ipſe ſit, qui poneretur in Cathedra Metropolis omnium illuſtriſſima; & ſicut antea non timuerat minas faventium hæreſi, ſic neque tunc formidavit prohibitionem incurſumque ordinis militaris, quando is impetum fecit in magnum illud templum, inſanis clamoribus Patriarcha obſtrepens, & pſeudo-Synodum laudans, olim adverſus Imagines habitam. Paulo poſt cum diſſolutus eſſet Cœtus ille, pro veritate ſtabilienda collectus, evaſit Imperatrix, velut e medio Leonum, facta, ut ſic loquar, citra ſanguinem Martyr; & Hegumenus noſter Patriarcham ſecutus, propter ea quæ fuerant audacter deſignata, non fuit perterritus: moxque inventus eſt in ſecunda Nicæna Synodo, quia diſſipata tunc fuit plebs illa tumultuoſa & perverſa.

IV. De pſeudo-Synodo Iconomachorum perperam explicata. Hæc verba Theodori refert hoc anno Baronius ex verſione Sirleti Cardinalis, quæ tamen ita depravata eſt, ut Papebrocius novam elucubrare coactus fuerit. Inter alios errores, qui in Sirleti verſione habentur, pro Concilio anno DCCLXXXVI. Conſtantinopoli contra Iconomachos convocato, ſed per ſeditioſos milites diſſoluto, Sirletus nobis obtrudit Conciliabulum hæreticorum in *Theophanorum Metropoli*, quæ nulla toto imperio fuit, coactum, in quo Conciliabulo ad diſputandum provocatus *Plato* ea egerit, quæ genuinos textus a Papebrocio recte in Latinum verſos docet, patrata fuiſſe Conſtantinopoli adverſus Patres a militibus tumultuantibus. Nam ubi Conſtantinopolis dicitur Μητρόπολις τῶν ἐπιφανῶν, id eſt, *illuſtrium Urbium Metropolis*, Sirletus finxit *Urbem Metropolitanam Epiphanorum*, in qua habita fuerit Synodus, de qua loquitur Theodorus, ut videre eſt apud Baronium, qui locum laudatum juxta verſionem Sirleti recitat. Ad hæc ſemel ſibi imaginatus pſeudo-Synodum aliquam, in qua non ad dicendum e Cathedra honorifice invitatus, ſed ad diſputandum fuerit *Plato* inſolenter provocatus, conſequenter dicit, *Platonem* adverſus Præſidem clamaſſe & vituperaſſe impiam Synodum; cum tamen ἄνευ φυλῆς, quo verbo utitur Theodorus, ſignificet contrarium, idque dicatur de militibus laudantibus pſeudo-Synodum ſub *Copronymo* habitam. Quare, quæ hic narrat Baronius ex Theodoro, contigere anno DCCLXXXVI. ubi ipſemet Baronius num. I. & ſeqq. hanc Iconomachorum ſeditionem pluribus exponit ex Theophane in Chronico, & e Sancto Ignatio in Vita Sancti Taraſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, quibus adjungendus Theodorus, utpote qui eandem ſeditionem narret.

Ad num. VIII. Hoc anno *Carolus* Wormatiæ Paſcha celebravit, ut notant omnes Annaliſtæ: *Inde*, inquit Eginhardus in Annal. *cum* V. Annus IX. belli Saxonici. *primum temporis opportunitas arridere viſa eſt, iterum cum magno exercitu in Saxoniam profectus eſt. Tranſienſque per Caſtrum Ereſburgum, ad*

Digitized by Google

afferant, noluimus prætermittere. Theophanes igitur ſui temporis proſecutus hiſtoriam, ita rem geſtam paucis narrat: *Hoc etiam anno in longis Thraciæ muris quidam homo fodiens, invenit arcam lapideam, quam cum expurgaſſet, & relevaſſet, reperit virum jacentem, & conglutinatas arcæ litteras, continentes hæc: Chriſtus naſcetur ex Virgine Maria. Credo in eum. Sub Conſtantino & Irene Imperatoribus, o ſol iterum me videbis.* Increbuit ſermo, Vatis alicujus ejuſmodi fuiſſe ſepulcrum, ejuſdemque repertum in eo vaticinium ſcriptum, divinitus revelatum.

Sed ad res Occidentales transferamus orationem. Hoc eodem anno Carolus Magnus Francorum Rex, firmaturus res Saxonum in Saxoniam abiit, inque Lippiam veniens, Synodum illic habuit, propagataque fide apud Barbaros, jam Baptiſmate initiatos reverſus eſt in Franciam, inito conſilio proficiſcendi Romam religionis cauſa, viſitaturus ſacra Apoſtolorum Limina, acturuſque gratias ſanctis Apoſtolis Petro, & Paulo de converſione Gentilium Saxonum ad Chriſtianam Fidem, ſimulque communicaturus cum Hadriano Pontifice, quæ in Synodo in Saxonia habita ſtatuta eſſent. Sic igitus ipſe una cum Regina Hildegarde autumnali tempore profecti in Italiam venientes, Natalem diem Domini Ticini celebraverunt, ſequenti autem anno celebraturi ſacratiſſimum diem Paſchatis Romæ. Hæc Annales Francorum.

IX. *Saxonum Eccleſiæ cunabula.*

Porro etſi qui ſtatuti canones in ea Synodo, vel quæ decreta fuerint ibi, non extent, quæ docere nos poſſint: ex aliis tamen diverſorum ſcriptorum aſſertionibus intelligere ſatis poſſumus, in eadem Synodo actum de erigendis ſedibus Epiſcopalibus in Saxonia: hoc namque anno prima jacta eſſe fundamenta Eccle-

T ſiæ

PAGIUS *ad fontem Lippiæ venit: ubi caſtra metatus per aliquot dies eſt moratus. Inde ad Orientem itinere converſo ad Ovacrum fluvium,* (qui & Obacrus, & Onacra quoque appellatur) *acceſſit. Cui cum ibi omnes Orientalium partium Saxones, ut juſſerat occurriſſent, maxima eorum multitudo in loco, qui Orheim appellatur, ſolita ſimulatione baptizata eſt. Profectus inde ad Albiam, caſtriſque in eo loco, ubi Ora & Albia confluunt ad habenda ſtativa collocatis, tam ad res Saxonum, qui citeriorem quam ad Sclavorum, qui ulteriorem fluminis ripam incolunt componendas, operam impendit. Quibus tunc pro tempore ordinatis atque diſpoſitis in Franciam reverſus eſt, initoque Concilio, orandi ac vota ſolvendi cauſa Romam ſtatuit proficiſci, ſumtiſque ſecum uxore ac liberis ſine mora in Italiam profectus eſt, celebravitque Natalem Domini Ticini, atque ibi reſiduum hyemis manendo complevit.* Habebat tunc quatuor filios Carolus, ex Himiltrude *Pippinum*, ex *Hildegarde Carolum*, *Carolomannum*, & *Ludovicum*, ſublato nuper e vivis *Lothario*. Duos natu majores, *Pippinum & Carolum* Wormatiæ reliquit, ut teſtantur Annaliſta Moiſſiacenſis, & Anonymus, qui Chronico Nibelungi ſubjicitur, *Carolomannum* autem & *Ludovicum*, nec non *Hildegardem* eorum matrem in Italiam ſecum proficiſci voluit; & ita intelligendus Eginhardus laudatus.

VI. *Carolus Epiſcopos & Abbates in Saxonia relinquit.*

Quia vero *Carolus* de ſincera Saxonum converſione magnam ſpem conceperat, Epiſcopos, Presbyteros & Abbates, ut populum erudirent in Saxonia reliquit: *Diviſit ipſam patriam inter Epiſcopos, Presbyteros & Abbates, ut in ea baptizarent & prædicarent*, inquit Annaliſta Moiſſiacenſis, qui addit: *Nec non & Vvinidorum, ſeu & Freſonum Paganorum magna multitudo baptizata eſt*. Hic Auctor *Vvinidos* vocat, quos Eginhardus Sclavos appellat, atque Saxonibus Albi interfluente diſterminari. *Carolus* ad Oræ confluentes in Albim caſtra ponit, magnaque non Saxonum modo ais Albim; ſed etiam Sclavorum trans eumdem fluvium, nec non & Friſiorum Saxonibus finitimorum fit ad religionem Chriſtianam acceſſio. Varii trans Albim populi promiſcue *Sclavi*, *Vvandali*, & *Vvinidi* reperiuntur dicti. Annaliſta Moiſſiacenſis recte explicatur a Cointio hoc anno n. XI. de *Abodritis* ſive *Obotritis* in ea Germaniæ parte ſitis, quæ Ducatum poſtea Megalopolitanum (vulgo de *Meckelbourg*) conſtituit. Manſerunt enim deinceps in amicitia Francorum, adeoque dilecti ſunt a Carolo, ut *Vvilſis*, a quibus laceſſebantur, anno Chriſti DCCLXXXIX. bellum intulerit. Anno poſt ſexto in Annalibus Petavianis *Dux in Vvinedis* appellatur *Vvitſidus*, ſeu *Vvitzan* Obotritorum Princeps, quem Saxones inſidiis exceptum occiderunt.

VII. *Loca quædam pro Sedibus Epiſcopalibus deſignat.*

Ad num. IX. & ſeq. *Carolus* ad Lippiæ fontes Synodum celebravit, ut docent Annaliſtæ Loiſelianus, Bertinianus, & Metenſis, qui addunt baptizatos ultra Obacrum amnem in loco, cui nomen *Horheim*, vel *Horheim Bardongavenſes* omnes, ac multos de *Nortliudis*, aut *Nordovelis*. Fuerunt *Bardongavenſes* Saxonum populi Wirſurgim inter & Albim. Veſtigium eorumdem Bardongavenſium ſupereſt in Oppido *Bardovico*, quod infra Lunæburgum eſt ad Ilmanonem fluvium. *Nortliudi*, quos Saxoniæ Borealis incolas vox ipſa declarat, trans Albim degebant, indeque Monachus Egoliſmenſis in Vita *Caroli* ait, *Nortliudi trans Albiam ſedentes*, &c. *Carolus*, ut illius gentis converſionem magis promoveret, inter Rhenum & Albim loca quædam pro Sedibus Epiſcopalibus elegit. At quia *nondum omnes Saxones fidem Chriſti ſuſceperant, non erat tutum in locis prædictis Epiſcopos ordinare. Erexit igitur Carolus quandam Eccleſiam in Paderborne, quam commiſit Epiſcopo Virzeburgenſi, donec de Epiſcopo poſſet eidem loco tuto providere. Et hæc Eccleſia incepta eſt anno Domini ſeptuageteſimo octogeſimo, quo anno multi Saxones Orientales venerunt ad Carolum, & baptizati ſunt*, inquit Gobelinus Perſona in Coſmodromio Ætate VI. cap. 38. Atque inde Cointius num. X. corrigit Krantzium, quem Baronius citat & ſequitur, cum Epiſcopatum *Oſnaburgenſem* currenti anno inſtitutum dicit. Id enim melius ab aliis poſt annos octo ſancitur; cum quidquid conſilii captum hoc anno ſit, nullus Epiſcopatus ante Widikindi baptiſmum in Saxonia erectus ſit. Ut igitur apud *Paderbornam*, ſic & apud *Oſnaburgam* hoc anno jacta ſunt Eccleſiæ fundamenta, tertio vero Sedes Epiſcopalis utrobique conſtituta, ut infra videbimus.

Idem

ſiæ Oſnaburgenſis, qui ejus proſequutus (a) *Crant. in Metrop. l. 1. c. 1.* eſt res geſtas Crantzius (a) profitetur: ipſe vero Carolus teſtatur diplomate, primum a ſe erectam Eccleſiam Oſnaburgenſem in honorem ſancti Petri principis Apoſtolorum, & ſanctorum Martyrum, Criſpini, & Criſpiniani. Poſt hanc autem erexiſſe liquet in Epiſcopatum Eccleſiam Salingenſtudenſem, eamque nomine S. Stephani Protomartyris Deo optimo maximo conſecraſſe. (b) *Apud Sur. t. 5. die 5. Oct.* Extant (b) acta ſancti Meinulphi diaconi, in quibus aſſeritur, hoc pariter anno ab eodem Carolo Magno parvam eſſe conſtructam Eccleſiam Puderbornæ, poſt annos vero quindecim datum illi fuiſſe Epiſcopum, ut ſuo loco dicturi ſumus.

X. Hæc ſunt cunabula Eccleſiæ Saxonum, ſæpe Evangelium profitentium, ac deſerentium, ut (ſuperius dictum eſt, cum Gentilium ſuorum Angloſaxonum ſanctorum virorum perfunctos in prædicatione labores recenſuimus) cum tandem armis Caroli in Chriſtiana religione retenti ſunt, penitus abdicato cultu ipſorum idoli, nomine Krodo, reddentis formam ſenis, ſuper piſcem ſtantis, atque rotam utraque manu tenentis, quem Saturnum eſſe

PAGIUS VIII. *Initia Eccleſiæ Paderbornenſis.* Idem Cointius incunabola Eccleſiæ Paderbornenſis deſcribit ex Monumentis Paderbornenſibus ex Romanorum, Francorum atque Saxonum Hiſtoriis ab eruditiſſimo *Ferdinando Furſtenbergio* Paderbornenſi Epiſcopo ac Monaſterienſi Coadjutore erutis. Monumento quinto n. VIII. affertur hic textus ex libro Taciti de moribus Germanorum: *nullas Germanorum populis Urbes habitari ſatis notum eſt, ne pati quidem inter ſe junctas ſedes. Colunt diſcreti ac diverſi, ut fons, ut campus, ut nemus placuit*, Atque inde ratio, cur Epiſcopales in Saxonia Sedes collocare, non eſſet tutum: *Quin poſt Taciti ætatem*, ſubdit Furſtenbergius, *ad Carolum M. nulla per Saxoniam Civitates, in quibus ex Canonum Sacrorum præſcripto Epiſcoporum Sedes collocaret, uti ipſe querebatur Carolus. Hinc illas in frequentioribus viris & Caſtellis poſuit. Verum in quas Urbes villæ ut vici illi Chriſtianorum cultu poſt excreverint, teſtis Brema, Oſnabruga, Minda, Verda, Monaſterium, Paderborna, Halberſtadium, Hildeſium, Hamburgum, ne quid de Madeburgo dicam, & aliis Epiſcoporum Sedibus.* Porro Paderborna, ut nunc appellatur, ab Antiquis modo *Paderburna*, modo *Patresbrunna* dicitur a *Padera* fluvio. Uno enim a Paderborna milliari celebris aſt Luppia amnis, qui a læva prædictum Paderam, infra Neuhſium accipit. Carolus hoc anno cum ad fontem Lippiæ pergeret, iter per Arcem *Eresburgum* habuit, quæ in Monumento IX. Paderbornenſi dicitur ſita ad Dimolam: vetus enim Eresburgum idem eſſe cum hodierno *Stadtberg*, & Dimolæ adſidere, cenſet laudatus Princeps Paderbornenſis.

IX. *S. Villehadus in Saxonia fidem Chriſti prædicat.* Inter Presbyteros, quos hoc anno Carolus in Saxoniam miſit, ut promovendæ incolarum converſioni operam darent, unus fuit *Voillehadus*, qui relicta Friſia Saxones erudire cœpit: *Glorioſiſſimus Francorum Rex Carolus, qui jam multoties in gente Saxonum elaboraverat, quo ad fidem Chriſtianæ religionis converterentur; ſed illi averſi ſemper cordibus ſuſceptam fidem ſæpius deſerentes, priſtinis, magis implicabantur erroribus, audita fama Viri Dei* (nempe Willehadi) *ad ſe eum accerſiri precepit, quem ad ſe venientem honorifice ac reverenter ſuſcipiens ejus confabulationi ac doctrinæ libenter animum attendebat, probatumque Sanctis moribus, ac fidei non ficta conſtantia, miſit in partes Saxoniæ ad pagum, qui dicitur Vvigmodia, quo inibi auctoritate Regali & Eccleſias inſtrueret, & populis doctrinam Sanctæ prædicationis impenderet, atque viam ſalutis æternæ libere cunctis illic habitantibus nunciaret. Quod ille miniſterium devote ſuſceptum officioſiſſime peregit, ac pertranſiens cunctam in circuitu Diœceſim, multos ad fidem Chriſti evangelizando convertit, ita ut in ſecundo anno tam Saxones, quam & Freſones in circuitu commorantes omnes ſe pariter fieri promitterent Chriſtianos*, inquit Sanctus Anſcharius in Vita ſancti Willehadi Bremenſis poſtea Epiſcopi. Quod hoc anno contigiſſe, ſequenti videbimus. *Vigmodia* nomine pagum intelligit Anſcharius, cujus caput ad Viſurgim *Brema*, ubi inſtitutus eſt Willehadus primus Epiſcopus, ut loco ſuo oſtendemus.

X. *S. Virgilius Epiſc. Salisburgenſis Karinthia ad Chriſtum perducenda operam navat.* Parte alia *Virgilius* Saliſburgenſis Epiſcopus, qui ſuperioribus annis Presbyteros, aliuſque Clericos in Karinthiam variis viribus direxerat, eamdem Provinciam a ſuæ Diœceſi attributam viſitavit: *Ad extirpandam funditus & eliminandam, ſi qua vigere viſa eſt barbarica ſuperſtitionis idololatria, atque ad confortandam penitus in fide, frequenti Prædicatorum diligentia plantatam ſua Diœceſis Eccleſiam providens, ac provida circumſpectis Paſtoris vigilantia, per villas & Provincias Verbum Vitæ ubertim ſeminando, diu deſiderabiliter optatam omnibus ſua propria viſitationis præſentiam exhibuit*, inquit Anonymus Sancti Eberhardi Epiſcopi itidem Saltzburgenſis diſcipulus, qui medio ſæculo XII. vixit, ejuſque Vitam ſcripſit, quæ extat ſæc. III. Benedict. part. II. Subdit Anonymus: *Vir ille ſanctitatis & gratiæ plenus, omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret, Zelo pietatis obediens Eccleſias conſecravit, & per Karinthiam ſenſim tranſeundo ad fines Hunnorum, ubi Dravus influit Danubium, quo etiam poſtea tempore Arnonis primi Archiepiſcopi territorii Saltzburgenſis termini, Chronicis atteſtantibus, extendebatur, quæ tamen omnia annis incertis peracta.*

XI. *Hadrianus PP. Caroli auxilium implorat adverſus hoſtes ſuos.* Carolo Rege cum copiis in *Saxoniam* profecto res Italiæ nonnihil turbatæ ſunt. *Hadrianus* Papa cum Petro quodam a Neapolitanis miſſo circa Feſtum Reſurrectionis Dominicæ diem in colloquium fruſtra venerat de patrimonio Beati Petri in agro Neapolitano, Neapolitani poſtulatis Pontificiis non acquieverant, imo *Terracinam*, quam Pontifex haud pridem ſubegerat, juncti Græcia *præbente malignum conſilium Arighis Duce Beneventano*, invaſerant. Hadrianus ſuſpicatus ex Conſilio Araghiſi Ducis hæc fieri, eum auctorem illorum motuum ſugillavit, verituſque ne defectionem molitetur cum Beneventanis, quorum regimini cum titulo Ducis a *Carolo* præpoſitus fuerat, & *Adalgiſo*, cujus ſororem duxerat, ac Præfecto Siciliæ, ſe ſocium ad invadendam Italiam adjungeret, ſcriptis literis *Carolum* Regem Francorum rogavit, ut *Vvulfeinum* ad Kalendas Auguſti dirigeret cum copiis, quibus non Terracina modo reciperetur; ſed & *Caieta* præterea expugnaretur ac *Neapolis*, & patrimonium Beati

eſſe, dixere Latini. Factum vero, ut cum probe imbuti Evangelio eſſent, priſtini erroris pœnitentes, & erubeſcentes, quod ſcilicet in hæc uſque tempora, univerſo credente orbe, ipſi adhuc perſeveraſſent Idololatræ: in deteſtationem (a) pudendæ impietatis uſu loquendi receptum fuerit inter eos, ut in deteſtationem rei nefandæ, ſolerent dicere, Krodo. Sed quo tardius, eo propenſius quam noverunt veram religionem poſtea excoluere, uſque ad noſtra tempora, quibus ejurata Fide Catholica, proh dolor, hæretici facti ſunt, ab avitis legibus, & Eccleſia Catholica alieni, a monacho deſertore & impoſtore ſeducti.

(a) *Crat. hiſt. Sax. l. 2. c. 7.*

PAGIUS

ti Petri in territorio Neapolitano recuperaretur. Hæc ſumma Epiſtolæ XLVI. Cod. Carol. quam integram recitat Cointius hoc anno num. XV. *Carolus* tum illa Pontificis Epiſtola permotus, tum inito conſilio orandi ac vota ſolvendi Romam iter ſuſcepit.

XII. *Moritur Ælbertus tertius Archiep. Eboracenſis.*

Hoc anno mortuus eſt *Ælbertus*, ſeu *Albertus* tertius Archiepiſcopus Eboracenſis, de quo in Catalogo Præſulum Eboracenſium a Labbeo Tom. I. Biblioth. habetur *Porro Archiepiſcopus Egbertus XXXII.* (ſed legendum, *Albertus ſeptimo*), *accepti Epiſcopatus anno ab Hadriano Papa acceperat Pallium, ſeptimo anno Regni Alvredi Regis. Quo videlicet Alberto*, (qui ſupra errore Librarii dicitur Egbertus) *XIV. ſui Præſulatus obeunte Eanbaldus ordinatur pro illo anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXX. regnante Aelfunaldo*, ſed loco *Aelfunalda* legendum, *Alfwoldo*, qui hoc tempore in Northumbria regnabat. Thomas Stobbs in Actis Eboracenſium Præſulum viderat accuratum iſtum Catalogum, ex quo locum laudatum correximus. Poſtea in mentem venit legere eundem Catalogum Præſulum Eboracenſium, ſeu verius Epiſtolam *Simeonis Dunelmenſis ad Hugonem Decanum Eborac. de Archiepiſcopis Eboraci*, ex qua ille deſcriptus, quam Labbeus licet aliquot ante annos a Seldeno inter Antiquos Scriptores Britanniæ publicatam non viderat, & comperi eam emendationem certam eſſe. Annaliſta Mailroſenſis ad annum DCCLXXIII. ait: *Albertus Eboracenſis ſuſcepit Pallium ab Hadriano Papa ſibi directum*, & tamen *Albertus* ab anno DCCLXVI. *Egberto* ſucceſſerat. Citius illud accepit Eanbaldus, qui anno ſequenti Romam *Alcuinum* condiſcipulum ſuum ad Hadrianum miſit, a quo Pallium ei obtinuit, ut dicitur in Vita ejuſdem Alcuini, cujus verba recitavimus an. DCCLXXIII. num. I. Huntindonienſis lib. 4. pag. 343. narrata morte *Alberti*; quam hoc anno conſignat, ſcribit: *Anno vero proximo Rex Nordumbra Alfwod miſit Romam propter Pallium, & dedit Embaldo Archiepiſcopo*. Poeta Anonymus ipſius Ælberti diſcipulus in Hiſtoria *de Pontificibus & Sanctis Eccleſiæ Eboracenſis* plura de illo nos edocuit, cum nempe fuiſſe Monachum, cum Egberto Deceſſore ſumma familiaritate conjunctum, ac Eboracenſis Scholæ Magiſtrum conſtitutum fuiſſe; librorum avidum Romam petiiſſe; omnes egregii Præſulis partes, poſtquam ad illam dignitatem evectus eſt, expleviſſe; ante mortem Eanbaldo diſcipulo ſuo Epiſcopatum reliquiſſe; & poſt annos duos ac totidem menſes a dimiſſu Epiſcopatu ad Deum migraſſe:

His ita diſpoſitis complens ſua tempora ſummus
Antiſtes, totus meritis maturus & annis,
Poſt annos binos, menſes ſimul atque quotannos,
Ex quo cœpta ſacer Præſul ſecreta petivit.

Et paulo poſt;

Qui decimo & quarto ſummi dormivit in anno
Ordinis accepti, octavo ſub ſole Novembris.

Mabillonius, qui Sæc. III. Benedict. part. 2. egregium fragmentum laudatæ Hiſtoriæ publicavit, in margine priorum Verſuum memoratorum, de Ælberto ait, *moritur anno poſt quartum*: Verum is non videtur ſenſus Poetæ, ut legenti patet. Abdicarat itaque *Albertus* anno DCCLXXVIII. menſe circiter Septembri, & annos XIV. ei attribuit Poeta quemadmodum Hiſtorici annos XLV. *S. Wilfrido* Seniori aſſignant, licet tum illo tempore Eccleſiam Eboracenſem non rexerit, ut in ejus morte magis explicabimus.

Coſmæ Patriarchæ Alexandrino incerto anno mortuo ſucceſſit, ut videtur, *Athanaſius*, quo Eccleſiam Alexandrinam regente, Berytii in Syria *imago Salvatoris*, quæ a Judæis crucifixa fuerat, copioſum emiſit ſanguinem, ſicuti legitur in Act. IV. ſeptimæ Synodi Generalis, ut ibidem videbimus. Meminit hujus miraculi Sigebertus in Chronico ad annum DCCLXV. atque contigiſſe tempore Conſtantini & Irenes. Unde *Coſmas* mortuus eſt circa an. DCCLXXV. ut ex dictis colligitur, & Athanaſius initio Imperii Irenes & Conſtantini adhuc in vivis fuit, XIII. *Athanaſius Junior ſuccedit Coſmæ in Patriarchatum Alex.*

Digitized by Google

I. Caroli Magni adventus Romam.

ANnus ſequitur Redemptoris ſeptingeneſimus octuageſimus primus, Indictione quarta, quo Carolus Magnus Romam una cum conjuge atque filio Pipino ſe contulit. Qui igitur Natalem diem Domini Papiæ, ut dictum eſt, celebravit, magno deſiderio exarſit, ut Paſcha Domini Romæ ageret cum Pontifice. Feſtinavit enim, ut in die, quo ex Eccleſiæ præſcripto ſolemne baptiſma celebrari conſuevit, Romæ eſſet, quo Pipinum filium eidem ſancto Pontifici baptizandum offerret. Sed antequam

(a) Egin. in vit. Carolc.

iſta omnia proſequamur: Eginhardi (a) teſtificationem de vehementi ejuſdem Regis ſtudio erga Romanam Eccleſiam, & baſilicam ſancti Petri in medium afferamus, qui ait: *Carolus colebat præ cæteris ſacris & venerabilibus locis apud Romanam Eccleſiam beati Petri Apoſtoli, in cujus donaria magna vis pecuniæ tam auri, quam argenti, necnon & gemmarum ab illo congeſta eſt: multa & innumera Pontificibus munera miſſa. Nec ille toto Regni ſui tempore quicquam duxit antiquius, quam ut Urbs Roma ſua opera, ſuoque labore veteri polleret auctoritate, & Eccleſia ſancti Petri non ſolum per illum tuta ac defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata, ac ditata. Quam cum tanti penderet, tamen intra quadraginta ſeptem annorum, quibus regnarat ſpacium, quater tantum illo, votorum ſolvendorum ac ſupplicandi cauſa profectus eſt.* Hæc Eginhardus, ejuſdem Caroli (ut ipſe teſtatur) Regis alumnus, qui cuncta quæ ſcripſit, ſpectaſſe etiam oculis potuit.

II. Ab Hadriano Papa unguntur Pipinus & Lodovicus Reges.

Sed quæ de ejuſdem Caroli hoc anno Romam adventu habeant Annales Francorum, ſub Caroli filio Ludovico conſcripti, in quibus ſingula ſingulis redduntur annis, videamus. *Inde anno* (inquiunt) *ſeptingenteſimo octogeſimoprimo Romam veniens, honorifice ab Hadriano Papa ſuſceptus eſt. Et cum ibi ſanctum Paſcha celebraret, batizavit idem Pontifex filium ejus Pipinum, unxitque in Regem Lodovicum fratrem ejus, quibus & coronam impoſuit, quorum major Pipinus in Longobardia, minor autem in Aquitania Rex conſtitutus eſt. Rege vero Romam digreſſo, ac Mediolanum veniente, Thomas ejuſdem civitatis Epiſcopus baptizavit ibi filiam ejus nomine Giſlam, & de ſacro fonte ſuſcepit. Quibus geſtis, in Franciam reverſus eſt. Sed cum Romæ eſſet, convenit inter ipſum & Hadrianum Pontificem, ut ſimul Legatos mitterent ad Taſſilonem ducem Bajoariæ,*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXIX An. Hegiræ CLXV. inchoato die 26. Aug. fer. 7.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6274.

☉ 6. G. ☽ 3. P. 15. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 781.

HADRIANI PAPÆ. 10.

CONSTANTINI IMP. 6. & 2.

& IRENES 2.

A. C. 781. I. *Secunda profectio Romana Caroli M.*

AD num. I. & ſeq. *Carolus* qui ſub finem ſuperioris anni Ticinum venerat, Ticino Romam profectus eſt, ut produnt omnes Francorum Annaliſtæ, & Regino his verbis: *Anno Dominicæ Incarnat. DCCLXXXI. Carolus iter pergens celebravit Paſcha in Roma, & ibi baptizatus eſt filius ejus Pippinus ab Hadriano Papa, qui & ipſe eum de ſacro fonte ſuſcepit, & duo filii ejus a ſupradicto Pontifice uncti ſunt in Reges, idem Pippinus ſuper Italiam, Ludovicus ſuper Aquitaniam. Inde reverſus venit Mediolanum, ubi baptizata eſt ejus filia Giſla ab Archiepiſcopo Thoma, qui & ipſe eam a ſacro fonte levavit. His ita peractis, reverſus eſt in Franciam. Per idem tempus Legati Apoſtolici Formoſus, & Damaſus Epiſcopi, cum Miſſis Regis Siculfo* (legendum cum Eginhardo in Annal. Richolfo) *Capellano & Eunardo* (idem Eginhardus loco *Eunardi* Eberhardum habet) *Magiſtro Pincernarum, directi ſunt ad Taſſilonem Ducem; commonentes, & conteſtantes ex auctoritate Apoſtolica, ut recordaretur priorum ſacramentorum, & non aliter faceret, niſi ſicut jurejurando jamdudum promiſerat Pippino Regi & filiis ejus. His admonitionibus conſenſit Taſſilo, & ſumtis obſidibus ad Regem venit Wormatiam, ubi renovavit ſacramenta & dedit duodecim obſides; ſed non diu præfatus Taſſilo promiſſa conſervavit. Celebravit autem Rex Natalem Domini in Cariſiaco.* Pippinus ex Hildegarde Carolo natus erat anno DCCLXXVI. dictus tunc *Carolomannus*, ſed mutato nomine vocatus poſtea Pippinus. *Ludovicus* vero an. DCCLXXVIII. in lucem prodierat, ut ibidem vidimus. Appendix ad Chronicon Nibelungi Comitis illam nominis mutationem ab Hadriano Papa factam eſſe his verbis nos edocet: *An. DCCLXXXI. perrexit Carlus Rex Romam, & baptizatus eſt ibi filius ejus, qui vocabatur ei Carlomannus, quem Hadrianus Papa mutato nomine mutavit Pippinum, & unxit eum Regem ſuper Italiam, & fratrem ejus Hludovvicum ſuper Aquitaniam. Et ibi deſponſata eſt Roteud filia Regis Conſtantino Imperatori.* De Rotrude mox ſermo fiet: Carolus dum Romæ eſſet, Hadriano Papæ & Succeſſoribus territorium *Sabinenſe* integrum conceſſit, ut ex Epiſtolis Cod. Carol. de quibus anno ſequenti conſtat. Neque enim Hadrianus poſtea patrimonium aliquod, ut olim in territorio Sabinenſi, ſed ipſum Sabinenſe territorium integrum ſibi tradi poſtulavit. Sabinenſe territorium a Carolo Eccleſiæ Romanæ datum videtur loco Ducatus Spoletini, qui totus excepta Sabinenſi Diœceſi ſub poteſtate Francorum permanſit.

Quoad

riæ, qui eum commoverent de ſacramento, quod Pipino Regi, ac filiis ejus, ac Francis juraverat, ſcilicet ut ſubjectus eis, ac obediens eſſet.

Legati Hadriani Papæ ad ducem Bavariæ. *Electi, ac directi ſunt in hanc legationem de parte Pontificis Formoſus, ac Damaſus Epiſcopi, & de parte Regis Richolfus diaconus, atque Eberhartus magiſter Pincernarum. Qui cum (ut juſſi erant) commemorato Duci loquuti fuiſſent, in tantum cor ejus emollitum eſt, ut diceret, ſe ſtatim velle ad Regis properare præſentiam, ſi ſibi tales darentur obſides, ſub quibus de ſua ſalute dubitare nulla ſit neceſſitas. Quibus datis ſine cunctatione apud Vvormatiam ad Regem venit. Sacramentum, quod jubebatur, juravit: obſides duodecim, qui imperabantur, ſine mora dedit, quos Sindbertus Regenenſis Epiſcopus de Bajoaria in Cariſiaco ad conſpectum Regis adduxit. Sed idem Dux domum rediens, non diu in ea, quam promiſerat fide, permanſit. Rex autem in eadem villa hiemem tranſegit, & Natalem Domini, & Paſcha celebravit.* Hactenus Annales. Vetus Chronicon a Pithœo editum hæc his addidit: *Eodem tempore multa ſigna apparuerunt, inter quæ ſignum Crucis in veſtimentis hominum frequentiſſime viſum eſt.*

III. Sponſalia inter Conſtantinum Imp. & Caroli filiam. Deſiderantur in Francorum Annalibus, quæ hoc anno Græci reddunt, nimirum quod Theophanes his narrat verbis: *Anno ſecundo Conſtantini, & Irenes direxit Irene Conſtantem Sacellarium & Mamalum Primicerium ad Carolum Francorum Regem, quo filiam ſuam nuptui traderet Imperatori Conſtantino filio ſuo. Et facto placito, ac jurejurando adhibito inter utroſque reliquerunt Eliſæum Eunuchum, atque Notarium, ad docendum illam Græcorum litteras, ſimul & linguam, ut erudiret eam ſecundum mores Romani Imperii.* Hæc de his Theophanes.

Contracta ſunt igitur ſponſalia per Legatos inter Conſtantinum, annum agentem ætatis duodecimum, & Caroli filiam, quæ retenta eſt in Gallia annis ſeptem, cum Conſtantini Imperatoris animus erga eam propenſiſſimus eſſet. Interea

PAGIUS II. *Sindbertus Epiſc. Ratiſponenſis floret.* Quoad Conventum Francorum, quem hoc anno *Vvormatiæ* celebratum fuiſſe diximus, & quoad obſides a Taſſilone Duce datos, de iſtis Eginhardus in Annalibus ſcribit: *quos Suidbertus Reginenſis Epiſcopus de Bajoaria in Cariſiaco ad conſpectum Regis adduxit.* Quare Suidbertus, ſeu Sindbertus quartus Epiſcopus Ratiſponenſis, ſeu Reginenſis hoc anno illam Eccleſiam adminiſtrabat; eumque is Sedem Epiſcopalem, quæ prius erat in Baſilica S. Emmerammi, intra Urbem tranſtulerit, ut prodit Arnolfus in Miraculis S. Emmerammi, & vetus Annaliſta *Sindberti* mortem anno ſeptingenteſimo nonageſimo primo conſignet, hoc circiter tempore ea tranſlatio facta. Brunnerus quidem, & Adlzreiterus in Hiſt. Rer. Boicarum obſtinate defendunt, Sedis Epiſcopalis Ratiſponenſis tranſlationem peractam eſſe ab *Adalvvino* Sindberti Succeſſore, innixi Diplomate Leonis III. Papæ ab Hundio in Metropoli Salisburgenſi relato. Verum Cointius hoc anno num. CXXIII. demonſtrat, literas illas ſuppoſititias eſſe, ideoque Arnolfo fides hac in re non denegandа.

III. *Rotrudis filia Caroli M. poſtulatur in conjugem ab Imperatore.* Ad num. III. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXIV. Kalendis Septembr. hujus Chriſti anni inchoato, refert Irenem Imperatricem Legatos ad Carolum Regem miſiſſe, *filiam ejus Erythrum nomine filio ſuo Conſtantino conjugis petendæ gratia*, ut refert Baronius. Verum Caroli filia Rotrudis a Francis appellata, ut patet ex Annaliſta, cujus verba num. I. jam retuli. Erat ea Caroli major natu filia quæ anno DCCLXXIII. in lucem prodierat, ut infra oſtendemus. Non mirum autem Theophanem, qui ad an. XXXV. Leonis IV. Imp. Adalgiſum Deſiderii Regis Langobardorum filium *Theodotum* appellat, *Rotrudem* Erythrum vocare; vox enim ἐρυθρὸς, rubrum ſignificat, quod vocem *Rotrudes* apud Latinos deſignare putavit. Loquitur de hac Legatione ad Carolum Zonaras, atque Irenen Imperatricem *deinde ex aſſinitate omiſſa ex metu & Imperii cupiditate, ne filio opes Francorum neceſſitudine augerentur*, ex Oriente puellam acceſſiviſſe, eamque Conſtantino *invito, & ab iis nuptiis abhorrenti* deſpondiſſe, ut infra videbimus.

IV. *Pax Græcorum cum Saracenis.* Narrat ibidem Theophanes Imperatricem ingenti Claſſe comparata *Theodorum* Patricium in Siciliam adverſus Elpidium miſiſſe & exercitu in his occupato *Aaronem* filium Mahadis Caliphæ cum ingenti exercitu Chryſopolim uſque profectum eſſe, & Legatos Imperatricis cum non ſatis caute cum Saracenis egiſſent, retentos eſſe, ac vi coactos pacem compoſuiſſe: *cumque ſe mutuis muneribus Auguſta & Aaron excepiſſent, id maxime pacti ſunt, ut in annos ſingulos ipſi tributum ſolveret.* Loquitur de hac expeditione Saracenorum Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. ad annum Hegiræ CLXIV. atque: *Eodem anno miſit Mahadi filium ſuum Haronem in Regionem Romanorum: qui in eam penetrans, Urbem cepit dictam Mahadam. At occurrit ei Nabitas, cum quo in pugnam deſcendit Jezidus filius Jezidi, qui & eum, cum lapſus eſſet, cædendo profligavit: unde Romani in fugam verſi, ſe receperunt ad Damaſcum Dominum Malihæ. Haron autem cum XCV. millibus progreſſus eſt, donec pervenit ad ſinum maris, qui ad Conſtantinopolim, cui tunc temporis imperabat mulier, quæ pacem cum Harone fecit, ea lege ut illi munera ei largiretur, & qua iter facturus eſſet, vias ſterneret, eorumque directoria apponeret; & quot annis ei ſeptuaginta aureorum millia perſolveret. Atque hoc bello innumera ſpolia Muliſmi ſunt adepti.* Subdit Elmacinus duraſſe eam pacem cum Imperatrice *tres annos*.

V. *Annus X. belli Saxonici.* Annaliſtæ Petavianus & Maſciacenſis hoc anno ſcribunt: *Sine bello fuit hic annus*, ideſt, nullum a Carolo Rege bellum geſtum. Interim *Sanctus Vvillehadus* Presbyter, qui anno ſuperiori in Saxoniam a Carolo Rege miſſus fuerat, ſuis concionibus adeo profecit, ut hoc anno, qui ſecundus numeratur ex quo Saxoniam

Digitized by Google

ea vero pace ſoluta cum Francis, dimiſſa Caroli Regis filia, Irene ejus mater ea Armenia conjugem quæſivit eidem filio Conſtantino, ea quo tempore, ut dicemus, domeſticum exortum eſt bellum inter matrem, & filium Imperatorem. Quæ autem deſponſata fuit Conſtantino Imperatori filia Caroli Magni, nomine dictam fuiſſe Rotdrudtim, eamque primogenitam natam ex Hildegarde, auctor eſt idem Eginhardus in vita ejuſdem Caroli Regis:

Hoc pariter anno occupatus Romanus exercitus detentus eſt bello civili in Sicilia, cum rebellaſſet Helpidius miſſus Inſulæ Prætor, in quem ſub Theodoro Patricio Imperator claſſem ornavit. Quo etiam anno Madi Princeps Sarracenorum miſit filium ſuum majorem natu, Aaron nomine (major enim Moyſes vocabatur) ad infeſtandam Orientales partes Imperii: cum Irene Auguſta, ut pacem Orientis redimeret, præter plurima ad eum miſſa munera, vectigale illi conſtituit Romanum Imperium, ſtatuto annuo cenſu, quem Imperator ſingulis annis Principi Sarracenorum perſolveret. Sicque inter Romanos, & Sarracenos pax compoſita hoc anno fuit. Cum autem Helpidius tyrannus urgeretur a Theodoro, ſumpto ſecum theſauro, fugiens navigavit in Africam, accepta ab eo ſecuritate, ubi degens, Sarraceni eumdem, ut Romanorum Imperatorem colebant. Hæc Theophanes. Sic igitur belli Siculi adverſus tyrannum ſuſcepti cauſa, neceſſe fuit Conſtantino, & Irenæ eam de cenſu annuo ſolvendo Sarracenis iniquam conditionem ſubire. Bellum Siculum confectum.

Re-

PAGIUS

alam adiit, in circuitu pagi, cui nomen *Voigmodia*, Saxones, Friſique Chriſtianam ſe fidem amplexuros ultro promiſerint: *Multos*, inquit Anſcharius in ejus Vita, *ad fidem Chriſti evangelizando convertit, ita ut in ſecundo anno tam Saxones, quam & Friſones in circuitu commorantes omnes ſe pariter fieri promitterent Chriſtianos. Hoc itaque factum eſt anno Incarnationis Domini DCCLXXXI. Regni vero memorati Principis Caroli XIV. qui tamen Imperiali necdum fuerat apice ſublimatus, quem poſtea per manus Reverendiſſimi Leonis Apoſtolici Imperatorem Romæ conſecratum, anno Regni ejus XXXIV. Catholica Europa conſiſtens Chriſti venerata pariter & gratulabunda ſuſcepit Eccleſia.* Obſervat Cointius hoc anno num. CXXVII. Anſcharium annos incompletos inſtar completorum ubique numerare; *Villehadus* ſucceſſu tam proſpero vehementer inflammatus, *per Voigmodiam Eccleſias cœpit conſtruere, ac Presbyteros ſuper eas ordinare, qui libere populis Salutis ac Baptiſmatis conferrent gratiam*, ſubjungit Anſcharius.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 782.	HADRIANI PAP. ANNUS 11.	CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 3.

I. Bellum adverſus Sclavos proſpere confectum. Redemptoris annus ſeptingenteſimus octogeſimusſecundus, Indict. quinta notatus habetur, quo ab Auguſtis per Stauratium confectum eſt in Græcia bellum adverſus Sclavos barbaros, cum illi eam provinciam occupaſſent, una cum Peloponneſo, quibus Romano Imperio vendicatis, & iiſdem barbaris tributariis conſtitutis, cum captivis, ac ſpoliis onuſto exercitu, idem Stauratius ovans, ſequenti anno eſt reverſus Conſtantinopolim. Hæc Theophanes hoc anno, & ſequenti. Erat tunc in expeditione iſta inter Excubitores Joannicius miles, ob egregia facta ſpectatus ipſe quidem, qui Iconoclaſta cum eſſet, apud montem Olympum magno Dei beneficio divinitus admonitus, hæreſi abdicata, ad Catholicam Eccleſiam tranſiit, & mirifica claruit ſanctitudine. Agebat ipſe, hoc tempore, ſuæ ætatis annos quinquagintatres, utpote qui natus aſſeritur anno decimoquarto Leonis Imperatoris, qui eſt annus Domini ſeptingenteſimus undetrigeſimus. Extant res ab eo præclare geſtæ ab auctore ejus temporis ſcriptis editæ, ex quibus quæ ad præſentem annum pertinent de ejus divina vocatione, Annalibus digna hic deſcribamus; ac primum, quæ de ſtatu Eccleſiæ Orientalis hujus temporis idem auctor præmittit his verbis:

II. *Poſtquam autem hujus ſceleris operatores impietate miſerabili perierunt, Romanorum Imperium tranſiit ad conjugem ejus Irenem, quæ res Chriſtianorum tuebatur & habebat in honore etiam ſi propter metum mariti non poterat, eo ſuperſtite, libere loqui verum religionem. Cum vero in Imperio fuiſſet conſtituta: tum ipſe quoque Chriſtus, qui propter nos cruorem induit, rurſus honorabatur figuris, & exceptum Sanctorum imagines in Eccleſiis, in foro, in populo cernebantur. Sed neque ſic quidem multi hujus Iconomachorum hæreſis acerbitatem eluerunt ex animis, ſed cum temporis diuturnitate ad male habitum perveniſſent, ægre ferebant, ſe ab eo liberari. Quorum unus erat hic quoque praclarus Joannicius, qui non erat promptus, & velox ad mutationem; neque enim omni vento convertebatur, aut circumferebatur, ſed morum oſtendens gravitatem etſi in re non laudabili, permanebat in iis, quæ ſibi recta opinari videbatur, & divinis imaginibus nullum cultum tribuebat.*

III. Joannicius exercitus Iconoclaſta a viro ſancto monetur. *Deinde quid fit? cum venatur egregius agricola, qui novit terram animi uniuſcujuſque, & ei injecit ſemina fidei Orthodoxæ. Quomodo autem? Mittitur ab Imperatore ad Occidentem cum toto exercitu. Illinc autem revertens per quamdam partem Olympi ex nutu divino iter fecit prope quemdam ex monachis, qui in eo monte exercebatur. Deinde ille ſanctus anachoreta apparens ex ſilva: O fili, inquit, Joannici: ſi magnum tibi eſt Chriſtianum eſſe, & nominari: cur Chriſti imaginem deſpiciens, efficis, ut labor virtutis a te fruſtra ſuſcipiatur? Hæc audivit vir divinus, & miratus eſt, quod ei evidentiſſime dixiſſet de omnibus. Humi itaque cadens, petiit veniam, quod ille ignorans, fuiſſet ingratus in Dominum. Et affirmavit, ſe deinceps Chriſti imaginem, & omnium, qui ei placuerunt honoraturum cum omni propoſito: ab illo ergo tempore beatus ille ſatellitis officio fungens in veſtibulo Regis, accubabat in nudo ſolo, eratque orationi intentus, & jejunio. Nam etſi converſo induebat cum* aliis

---

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXX. Anno Hegiræ CLXIV. inchoato die 25. Aug. fer. 5. A. C. 782.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6273.

☉ 7. F. ☽ 4. P. 7. Apr. Indict. 5.

JESU CHRISTI 782.

HADRIANI PAP. 11.

CONSTANTINI IMP. 7. & 3. &

IRENES 3.

I. *Bellum Sclavinicum.* ANum. I. ad IV. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXV. qui Kalend. Septemb. præſentis Chriſti anni inchoatus, ait: *Hoc anno Irene pace cum Arabibus confecta, a bellorum cura vacans, Stauracium Patricium & celeris curſus Logothetam cum numeroſo exercitu adverſus Sclavinorum nationes miſit; qui cum Theſſalonicam & Græciam adiiſſet, Regionem omnem Imperio ſubjecit, & tributum pendere coegit. Quin etiam Peloponeſum penetrans captivorum ingentem turbam & ſpolia in Romanam Ditionem retulit.* Tum anno Incarnat. DCCXXXV. ait: *Hoc anno menſis Januarii ſeptimo Stauracius, quem memoravi ex Sclavina expeditione regreſſus, victoria ſolemnia, ducto per Circum triumpho, peregit.* Bellum itaque illud anno tantum ſequenti geſtum; cum Stauracius menſe Januario anni DCCLXXXIV. triumphi his temporibus uſitati genere cohoneſtatus fuerit. Recte notat Baronius *Sanctum Joannicium* poſtea Abbatem huic expeditioni inter Excubitores *interfuiſſe*; quod Auctor ejus Vitæ recitatæ a Surio ad diem IV. menſis Novembris, dicat, Joannicium miſſum *ab Imperatore ad Occidentem cum toto exercitu*. Erat tunc *Joannicius* Iconomachorum hæreſi infectus, qui rediens cum toto exercit*u*, ope cujuſdam Monachi, quem obviam habuit, ab errore reſipuit. Auctor ejus Vitæ ait, *totis quinquaginta ſeptem annis* hæreſim illam tunc duraſſe. Cœperat ea

aliis, cibum tamen non ſumebat uſque ad ſatietatem; ſed eatenus ut illis quidem non videretur jejunare, corpus tamen ei conſiſteret, & ad pernoctem illam inſerviret ſtationem. Hactenus de ejus converſione; erit autem ut in poſterum certis temporibus, ſæpe eum convenire contingat.

IV. Res Saxonum quem tandem exitum habuerint. Quo pariter anno a Carolo Magno habita eſt Synodus Colonienſis, cui cum intereſſet, excepit illic Legatos diverſarum gentium; cum interea Widichindo urgente, Saxones rebellaſſent, iterumque a Carolo ſunt victi. Plane accidit (ut Eginhardus affirmat) per triginta tres annos bellum Saxonicum perduraſſe. Quod igitur jam faſtidium Lectori affert iſta ſingulis ferme annis de Saxonum fide varia erga Deum, & Carolum Magnum interrupta narratio: hic recitemus, quæ idem Eginhardus una ſimul uſque finem belli cuncta perſtringens, habet his verbis: *Susceptum eſt*, inquit, *contra Saxones bellum, quod magna utrimque animoſitate, tamen majore Saxonum, quam Francorum damno per continuos triginta tres annos gerebatur. Poterat ſiquidem citius finiri, ſi Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile dictu eſt, quoties ſuperati, ac ſupplices Regi ſe dederint, imperata facturos polliciti ſint, obſides, qui imperabantur, abſque dilatione dederint, Legatos, qui mittebantur, ſuſceperint.*

V. *Aliquoties ita domiti, & emolliti, ut & cultum dæmonum dimittere, & Chriſtianæ religioni ſe ſubdere velle promitterent. Sed ſicut ad hæc facienda aliquoties proni, ſic ad eadem pervertenda ſemper fuere præcipites: ut non facile æſtimare poſſis, ad utrum horum felicio-res verius dici poſſint; quippe cum, poſt inchoatum cum eis bellum vix annus ullus exactus ſit, quo non ab eis hujuſcemodi facta ſit permutatio. Sed magnanimitas Regis, ac perpetua tum in adverſis, quam proſperis mentis conſtantia, nulla eorum mobilitate vel vinci poterat, aut ab iis qua*

PAGIUS ea anno DCCXXVI. ideoque quæ de bello Sclavinorum, & de converſione *Joannicii* narrat hoc anno Baronius, ad ſequentem pertinent. Vita S. *Joannicii* Metaphraſti tribuitur a Sotio; ſed Allatius in Diatriba de Simeonum Scriptis pag.77. eam numerat inter eas, quæ ei falſo adſcribuntur. De *Joannicio pluribus infra*.

II. *Annus XI. belli Saxonici* Ad num. IV. & ſeqq. Eſt hic annus undecimus belli Saxonici, de quo Annaliſta Metenſis hæc habet: *Carolus Rex Camam* (legendum, *Coloniam* cum Eginhardo in Annal. & aliis) *veniens, Rhenum tranſiit, & Synodum tenuit, ubi Lippia conſurgit, ubi omnes Saxones convenerunt, excepto rebello Vuidichindo. Illic etiam venerunt Legati Godefridi Regis Normannorum* (ideſt, Danorum) *Aldem & Hoſmundus: nec non etiam Legati Avarorum miſſi a Cagano & Jugurro. Peractis Placitis, reverſus eſt Rex in Franciam. Saxones iterum fidem violant, arma corripiunt, ſuadente Vuitichindo. Rex autem eo tempore miſerat Nuncios ſuos Adelgiſum & Geilonem, atque Conradum, Viros potentes, ut ducerent exercitum Francorum & Saxonum ſuper paucos Sclavos, qui adhuc rebellabant. Supradicti vero Principes, cum jam in itinere eſſent, audientes quod Saxones rebellarent, ſuper eos arma verterunt, & commiſſo prælio multos ex eis interfecerunt. In qua pugna duo Duces ceciderunt, Adelgiſus ſcilicet & Geilo, in monte qui dicitur Suntdal. Hoc audiens Rex, cum Francis, quos cito congregare potuit, illuc perrexit, & pervenit uſque ad locum, ubi Arara confluit in Vuiſaram. Tunc omnes Saxones iterum convenientes ſubdiderunt ſe Domno Carolo Regi & reddiderunt ſeditioſos, qui illam fecerunt rebellionem, ut occiderentur, quatuor millia & quingenti Viros. Vuidichindus vero partibus Nortmanniæ aufugit. Interfectis itaque ſeditioſis, cunctiſque damnatis, Rex in Franciam reverſus eſt, & celebravit Natalem Domini in Theodonis villa.* Idem fuſius narrat Eginhardus in Annal. qui refert etiam Carolum in villa Cariſiaco Paſcha celebraſſe, & *æſtatis initio* generalem Conventum habuiſſe. Dicit etiam Eginhardus, Caganum & Jogurrum, qui Legatos *veluti pacis cauſa* ad Carolum miſere, fuiſſe Principes Hunnorum.

III. *S. Villehadus & Chriſtiani a Saxonibus vexati.* Bellum iſtud Saxonicum attigit Anſcharius in Vita Sancti Willehadi, ubi quæ ab hoc Sancto anno ſuperiori geſta fuerant, enarratis, refert Windichindi rebellionem, & perſecutionem ab eo in Chriſtianos excitatam: *Sequenti anno, inſtigante diabolo totius boni invido, quidam extitit perverſioris conſilii Vuidikindus, qui rebellare contra Regem viſus Carolum, multam ſecum Saxonum multitudinem aggregavit, qui etiam unanimiter eos, qui in fide Chriſti ſtabiles videbantur, perſequi ac punire, ſervos quoque Dei per loca quæque vagantes diſpergere, atque a finibus ſuis effugare cœperunt. Qua perſecutione commota ſervum Dei* (nempe Willehadum) *contigit, ſecundum mandatum Domini præcipientis, ſi vos perſecuti fuerint in una Civitate, fugite in aliam, de Vuigmodia tranſire in Ubriuſtri, ibique conſcendens navim mare citra Freſiam tranſfretavit, ſicque opitulante Chriſti gratia perſecutionem eorum evaſit. Porro Saxones crudelitatem, quam circa Magiſtrum nequiverant, in diſcipulos ipſius exardeſcente ira ferventius exercuerunt. Siquidem Folcardum Preſbyterum cum Emmingo Comite in pago denominato Leri, Benjamin, &c. odio nominis Chriſtiani, gladio peremerunt. Et ipſi quidem ita ad Regna Cœleſtia effuſione proprii ſanguinis feliciter evocatis, perſecutionis tamen procella diutius poſtmodum deſævit Saxonibus. Quo facto Vir Dei cognoſcens nullum ſibi tunc temporis prædicandi opportunitatem ineſſe, arrepto itinere Pippinum Langobardorum Regem adiit, ſicque proſpero curſu Romam pervenit, ubi conſiſtens multis lachrymis & precibus ad Sedem Sacratiſſimam Beatiſſimi Petri Apoſtolorum Principis ſe cunctamque fidelium turmam ſedulus ac devotus Divinæ commendabat clementiæ, illos præcipue quorum cura maxime cordi erat, ne forſan ſuſcepta in partibus Saxoniæ Chriſtianitas machinatione diabolica penitus adnullaretur. Inde autem diſcedens, & conſolatione Venerabilis Papæ Hadriani non modice corroboratus ſervus Dei gaudens repedabat in Franciam.* Cis Alpes reverſus in Epternacenſi Monaſterio degit; ſubjungit enim Anſcharius: *Ab itinere concepto reverſus, tranſivit ad locum, qui dicitur Aſternacha, ibique diſ-*

quæ ugere cœperat, defatigari. Nam num*quam eos hujuſcemodi aliquid perpetrantes impune ferre paſſus eſt, quin aut ipſe per ſe ducto, aut per Comites ſuos miſſo exercitu, perfidiam ulciſceretur, & dignam ab eis pœnam exigeret, donec omnibus, qui reſiſtere ſolebant profligatis, & in ſuam poteſtatem redactis, decem hominum millia ex eis, qui ultra ripas Albis fluminis incolebant, cum uxoribus, & liberis ſublatos tranſtulit, & huc atque illuc per Galliam, & Germaniam multimoda diviſione diſtribuit, eaque conditione a Rege propoſita, & ab illis ſuſcepta tractum per tot annos bellum conſtat eſſe finitum, ut abiecto dæmonum cultu, & relictis patriis cæremoniis Chriſtianæ fidei atque religionis ſacramenta ſuſciperent, & Francis adunati, unus cum eis populus efficerentur.* Hæc Eginhardus.

VI. *Saxonia oblata S. Petro.* Cæterum hic opportune ingerendum eſt, quod teſtatur Gregorius Papa ſeptimus in epiſtola ad Petrum Epiſcopum Albanenſem, & G. Principem Salernitanum, ab eo Legatos in Galliam miſſos, nempe ipſum Carolum Magnum conſcium, ſe ope Apoſtoli Petri tandem indomitos domuiſſe Saxones, obtuliſſe eamdem provinciam beato Petro, inſuper & nummum unum, per ſingulas domos Gal-

Ann. Eccl. Tom. XIII. V lia-

PAGIUS *ſcipuli ejus, qui propter metum perſecutionis paſſim diſperſi fuerant, ad eum ſunt denuo copulati. Quos ille benigne conſolatione reſocillans, ut pro fide Chriſti conſtanter in omnibus ſe agerent, pie admonere ſtuduit. Quique in eodem loco duobus fere annis demoratus*, ideſt, ad annum uſque DCCLXXXIV. quo aliud vitæ genus elegit.

IV. *Hadrianus PP. territorium Sabinenſe ſibi integrum a Carolo tradi poſtulat.* Hadrianus Papa quatuor Epiſtolas ad Carolum ſcripſit pro Sabinenſi territorio, quod Apoſtolicæ Sedi, prout ab eo Rege nuperrime conceſſum fuerat, integrum tradi poſcebat. Refert eas integras Cointius hoc anno ex Codice Carolino, ubi prior eſt numero LXIX. ſecunda num. LXXVI. tertia num. LXXVIII. quarta numero LVI. Ex priori conſtat, pleraque bona in territorio Sabinenſi olim ab Imperatoribus Eccleſiæ Romanæ data, nec a *Deſiderio* Langobardorum Rege occupata, quantumvis hoſte Romanorum Pontificum: *ipſum* vero territorium *Sabinenſe* Apoſtolicæ Sedi a Carolo Francorum Rege integrum *noviter*, hoc eſt, anno præterito, ſicut antiquitus totum ab Eccleſia Rom. poſſeſſum eſt, traditum fuiſſe. Altera Pontifex aſſerit, velle ſe ſtare judicio *Itherii & Maginarii* Regiorum Oratorum, Deumque teſtem invocat, quia *nullorum fines irrationabiliter* appetit, & totum ad territorium illud ad Eccleſiam Rom. pertinet. In ſecunda Epiſtola Hadrianus occaſione libelli ſibi oblati atque inter apocryphos amandandi, nempe *pſeudo Pyttacii a Paulino pro Theodoſio quondam* interpretati, habentis inſuper adſcriptum Breviarium Chalcedonenſis Concilii *a quodam Verecundo Epiſcopo editi*, Theodoſium Juniorem Auguſtum vindicat a calumnia; pſeudo-Synodum Epheſinam damnat, rejectoque ſibi porrecto Breviario illo Chalcedonenſis Concilii, totum illud Concilium amplectitur; idque jure merito; anno enim CCCCXXXI. Epheſinum Concilium Generale III. adverſus hæreſim Neſtorianam celebratum eſt. Anno CCCCXLIX. habitum pſeudo-Concilium Epheſinum, in quo Eutyches eſt abſolutus. Obiit anno ſequenti Theodoſius Auguſtus, quem in Orthodoxa pietate permanſiſſe vel ex eo patet, quod ejus fidem Leo Pontifex, etiam poſt prædatorium Concilium Epheſinum commendavit. Eodem Leone Papa Chalcedonenſe Concilium Generale IV. adverſus Eutychianos celebratum anno CCCCLI. Harum epiſtolarum meminit Baronius an. DCCXCV. n. III. & ſeqq.

V. Epiſtola XCVI. Cod. Carolini inſcripta eſt *Egila Epiſcopo*, quem Hadrianus Papa hortatur, ut Orthodoxam fidem teneat. Ordinatus fuerat *Egila* a Wicbario ſeu Wilichario Archiepiſcopo Senonenſi, ut in Hiſpania concionaretur, quod tradit idem Hadrianus in Epiſtola XCVII. ejuſdem Codicis Carolini, quam *omnibus Orthodoxis Epiſcopis per univerſam Spaniam commorantibus* inſcripſit: *Nos predicti Vulcharii Archiepiſcopi petitioni credentes conſuetam illi licentiam tribuimus, ut canonice eum examinaret, quatenus ſi poſt diſcuſſionem & veram examinationem, rectum & Catholicum eum invenisset, Epiſcopum ordinaret, & nullam quamlibet alienam Sedem ambiret vel uſurparet, ſed ſolummodo animarum lucra Deo offerret, qui una cum Joanne Presbytero in partibus veſtris veniens*, &c. Utrique idem Hadrianus Epiſtolam XCVI. laudatam inſcripſit, eoſque laudavit ob bonum Wilicharii Senonenſis Archiepiſcopi teſtimonium, & in ea multos notavit errores, qui contra fidem Catholicam in Hiſpaniæ partibus orti fuerant, nulla Felicianæ hæreſeos mentione facta, quæ ideo hoc tempore, ſeu quando ea Epiſtola ſcripta, nondum eruperat. *Egila Epiſcopus Illiberitanorum conſtans eſt in fide adverſus hæreticos.* Fuit *Egila* Epiſcopus Illiribetanorum, ut docet Tamayus ad diem XVII. menſis Auguſti, mortuuſque eſt anno DCCLXXXV. ut habent Catalogi illius Epiſcopatus. Laudat *Egilam* Hadrianus, quod ſolicite Dominici gregi devotionem officii Paſtoralis impendat, & antiquæ fidei communioniſque ſinceris traditionibus inhæreat. Refert, in ejus apicibus contineri, quod multi in partibus illis ejus relationis atque admonitionis ſertem, *ſecundum venerandi Nicæni Concilii inſtitutionem de Paſchali feſtivitate editam, contemnere audeant*. Narrat etiam *Egilam* ſibi ſignificaſſe quoſdam prædicare, *ut qui non ederit pecudum aut ſuillum ſanguinem, & ſuffocatum, rudis eſt aut ineruditus.* Ad hæc quod *alii ex ipſis dicunt, quod prædeſtinatio ad vitam, ſive ad mortem in Dei ſit poteſtate*. Alii iterum *dicunt, ut qui rogamus Deum, ne vincamur tentatione, quod in noſtra eſt poteſtate quaſi libertate arbitrii*. Meminit & aliorum errorum, de quibus ad eum ſcripſerat Egila. Exhibet hujus Epiſtolæ argumentum Baronius anno DCCXCV. num. IX. ubi uno tenore recitat etiam argumentum Epiſtolæ XCV. Cod. Carol. datæ ab Hadriano ad eumdem Egilam Epiſcopum in partibus Hiſpaniæ, *Pro fide Orthodoxa tenenda, & pro jejunio VI. feria & Sabbato celebrando*. Adhæc: *Illos precamur ac hæreticos homines, qui tuam ſubvertere nituntur Orthodoxam fidem, & undique te coarctantes anguſtias, & varias tempeſtates ſeminant, Apoſtolico indutus præcepta, ſimulque Apoſtolicis imbutus diſciplinis, ſeu ſaluberrimis Orthodoxæ fidei Sanctorum Patrum repletus inſtitutis, eos, qui tuas noluerint amplecti rectæ fidei prædicationes, poſt unam & ſe-*

cun-

ſiarum omnium provinciarum perſolvendum Romanæ Eccleſiæ indixiſſe. Sed reddamus hic ipſius Gregorii epiſtolam, ut hæc fiant omnibus notiora; ſic enim ſe habet (a):

(a) Greg. VII. l. 8. epiſt. ult. nu. 23. Galliæ vectigales S. Petro.

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis noſtris P. Albanenſi Epiſcopo, & G. ... Principi Salernitano Legatis noſtræ Apoſtolicæ Sedis in Gallias ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

Vobis commiſſa negotia non latent: etiam vos, ita ac ſi noſtra, immo qui noſtra ibi in vobis præſentia eſt, cuncta digne peragite. Dicendum eſt autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut unaquæque domus ſaltem unum denarium annuatim ſolvant beato Petro (ſi eum recognoſcunt patrem, & paſtorem ſuum) more antiquo. Nam Carolus Imperator (ſicut legitur in tomo ejus qui in Archivo Eccleſiæ beati Petri habetur) in tribus locis annuatim colligebat mille, & ducentas libras ad ſervitium Apoſtolicæ Sedis, id eſt, Aquiſgrani apud Podium ſanctæ Mariæ, & apud S. Ægidium, excepto hoc, quod unuſquiſque propria devotione offerebat. Idem vero Magnus Imperator Saxoniam obtulit B. Petro, cujus eam devicit adiutorio. Et poſuit ſignum devotionis, & libertatis, ſicut ipſi Saxones habent ſcriptum, & pru-

PAGIUS *cundam admonitionem ſeu increpationem, tanquam Ethnicos & Publicanos deputam, habeto pro nihilo eorum infrunitas inſidias.* Declinavit tamen poſtea *Egila* a Catholica diſciplina, ut infra videbimus. Epiſtola porro XCV. ante Epiſtolam XCVI. data, ut utramque conferenti patebit.

VI. *Primus Alcuini in Franciam acceſſus.* Hoc vel ſuperiori anno *Alcuinus* e Britannia in Franciam transfretavit, illuc vocatus a *Carolo*, qui eo ad litteras in Galliis reſtituendas, uti cupiebat. Duplicem Alcuini in Franciam adventum recte diſtinxit Anonymus in ejus Vita cap. 6. & ex eo Mabillonius Sæc. IV. Benedict. in Elogio Hiſtorico Alcuini c. 2. n. XXVII. Hæc Anonymi de Alcuino loquentis verba: *Juſſus ab Eanbaldo Archiepiſcopo* (ſc. Eboracenſi) *Succeſſore Elberti, ut ſibi Pallium impetraret ab Apoſtolico, venit Romam. Cumque reverteretur, accepto Pallio, habuit Regem Carolum Parmæ Civitate obvium* (anno ſc. DCCLXXXI.) *Quem magnus Rex alloquens ſuaſionibus & precibus poſtulavit, ut ad ſe poſt expletionem Miſſatici in Franciam reverteretur* (ex Urbe ſc. Eboracenſi) *Noverat enim eum, quia olim a Magiſtro ſuo ad ipſum directus fuerat. Fecit autem Alcuinus, alterum deſervire cupiens profectui, ut ſibi rogaret cum auctoritate Regis ſui proprii & Archiepiſcopi, eo tantum jure, ut iterum ad eos reverteretur; perveniique, Chriſto Ducatum præbente, ad regem Carolum: quem tenens Rex loco patris amplectitur, a quo artes introductus in liberales, refrigerari paululum noverat, ſed exſaturari ob fervorem ſatis nimium nequibat,* &c. *At deinque Albinus nolens ſine auctoritate Regis ſui & Epiſcopi proprium deſerere locum,* &c. *Poſtulavit Magnum Regem, ut daret ei licentiam remeandi in patriam* &c. *Tandem igitur cation victus* (nempe Carolus) *conſentit, ut iret; requirens non dum animis, iam ſecundo ad eum reverſo firmiter impetraret, ſecum perpetuo ut duraret.*

VII. *Artes liberales Carolum M. docuit.* Natus erat hoc tempore *Carolus* annos quadraginta, egregieque callebat Scripturam Sacram, ut Sanctorum Patrum doctrinam, ſed in artibus liberalibus verſatus non erat, quas ideo ab Alcuino diſcere voluit, *apud quem Rhetoricæ & Dialecticæ, præcipue tamen Aſtronomiæ ediſcendæ, plurimum & temporis & laboris impertivit,* inquit Eginhardus in Vita Caroli. Extant inter Alcuini Opera Dialogi duo, alter de *Rhetorica*, alter de *Dialectica*, interlocutoribus Carolo M. & Alcuino, in quibus Carolus hunc ſemper Præceptorem & Magiſtrum appellat, cum tamen in Dialogo de *Grammatica*, alii interlocutores non inducantur quam *diſcipuli & Magiſter*, quia ſc. Grammaticam *Alcuinus* Carolum non docuit. Caroli in Dialectica Præceptorem fuiſſe, teſtatur ipſemet Alcuinus in Epiſtola, qua ei ſuos de Fide Trinitatis libros dicat: *Neque enim*, inquit, *quemquam magis decet, vel meliora noſſe vel plura, quam Imperatorem, cujus doctrina omnibus prodeſſe debet ſubjectis. Non quo, Imperator invicte & ſapientiſſime ac refulgens Rector aliquid ſcientiæ veſtræ fidei Catholicæ incognitum eſſe, vel minus exploratum, cogitarem: ſed ut mei nominis, quo a quibuſdam Magiſter (licet non merito vocor) officium oſtenderem: nec non ut convincerem eos, qui minus utile exiſtimabant, veſtram nobiliſſimam intentionem Dialecticæ diſciplinæ diſcere velle rationes, quas Pater Auguſtinus in libris de Sancta Trinitate apprime neceſſarias eſſe putavit, dum profundiſſimas de Sancta Trinitate quæſtiones, non niſi Categoriarum ſubtilitate explanari poſſe probavit.* Denique Alcuinus in Epiſtola VI. ad Carolum data aſſerit ſibi in hæc verba a Carolo ſcriptum eſſe: *Cognoſcat igitur induſtria tua, cariſſime in Chriſto præceptor, propoſitam nobis a quodam non Clerico, ſed laico, de Evangelio quæſtionem; cui tunc tamen a nobis uſque præſens eſt dilata reſponſio.*

VIII. *Aliquid novi ſemper diſcere volebat Carolus.* Tanto diſcendi ſtudio ferebatur *Carolus*, ut illud in ejus ſenectute non deferbuerit. Eginhardus enim in ejus Vita ait: *Tentabat & ſcribere, tabulaſque & codicillos ad hoc in lectulo ſub cervicalibus circumferre ſolebat, ut cum vacuum tempus eſſet, manum effingendis litteris adſueſceret: ſed parum ſucceſſit labor præpoſterus, ac ſero inchoatus.* Ubi per literas, quibus effingendis Carolus irrito conatu manum tentavit adſueſcere, intelliguntur elegantiores illæ majuſculæ, quæ ad calligraphiam pertinent, & ornatus cauſa pinguntur potius quam ſcribuntur. Ideoque Eginhardus hic appoſite utitur verbo *effingere*, quoniam proprie dicitur effingi, quod ad propoſiti alicujus archetypi imitationem artificioſe elaboratur, ut locum illum exponit Lambecius in lib. 2. Biblioth. Cæſ. pag. 264. qui etiam notat pro *effingendis litteris*, vulgo in impreſſis editionibus perperam legi, *effigiendis*, ſecus ac in MS. Cæſareo habetur. Quo vero anno Alcuinus in Angliam redierit, incertum. Illud tantum conſtat, eum ex Anglia in Franciam rediiſſe exeunte an. DCCXCII. aut ſequentis initio, ut infra videbimus. Sed eum Baronius & Buiæus anno DCCLXXVIII. nu-

Digitized by Google

& prudentes illorum ſatis ſciunt. Hæc Gregorius; quæ cum facta dicat a Ca-*Ann. Eccl. Tom. XIII.* rolo jam Imperatore, nonniſi ad finem belli Saxonici ea contigiſſe putamus.

 An-

PAGIUS num. XIIII. a nobis citati, aliique paſſim hanc ultimam tantum *Alcuini* in Franciam profectionem agnoverint, an & quid Alcuinus *Carolum* docuerit, explicare non potuere.

NOTÆ [1] HOc anno *Hildeprandus* Dux Spoletinus multa donavit monaſterio Caſinenſi, ut paret ex ejus donatione apud Eraſmum Gattulam in Acceſſionibus Hiſtoriæ Caſinenſis P. I. pag. 28. Donationis exordium eſt: *In nomine Domini Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, regnante Domno noſtro Karolo viro excellentiſſimo, anno regni ejus in Italia Deo propitiante nono*. Donat autem *Hildeprandus* monaſterio S. Benedicti, *quod ſitum eſt in loco, qui dicitur Caſinum, territorio Beneventano curtem in territorio civitatis noſtræ Pennenſe, loco qui dicitur Caſtriniano*, Concedit *olivas* in Trento. Concedit *in finibus civitatis noſtræ Marſorum ex curte noſtra, qua dicitur Paterno, terram aratoriam; caſas numero ſeptem in prædicto territorio Marſicano, loco qui Valle appellatur: in finibus civitatis noſtræ Reatinæ in locum, qui dicitur Cumulum, caſas duas*. Donatio: *Data eſt Spoleti in palatio anno Ducatui noſtro in Dei nomine nono, menſe Aprilis per indictione quinta*. Hildeprandus, ſeu *Hildebrandus* creatus eſt Dux anno DCCLXXIV. ut habet Indiculus Ducum Spoletinorum, & Abbatum Farfenſium apud Mabillonium Muſæi Italici tom. I. P. II. pag. 66. quare hoc anno 782. quo *Indictio quinta* in curſu erat *nonus annus* Ducatus *Hildebrandi* decurrebat. GEORGIUS

I. ANnus ſequitur Redemptoris ſeptingenteſimus octogeſimuſtertius, Indictione ſexta, quo pridie Kalendas Maii moritur Hildegardis Regina, uxor Caroli Magni, & quinto Idus Julii moritur ejuſdem Caroli mater feminæ ambæ pietatæ inſignes. Quo pariter anno contigit Carolum juniorem, ita dictum filium Caroli Magni majorem natu, Vveſtphalos rebellantes ſuo exercitu profligare, quo in prœlio quid mirandum acciderit Brunoni militi narrat Sanctus Ludgerus his verbis (a).

(a) *Extat in Append. ad Act. S. Suitber. apud Sur. die 1. Martii.*

Carolus junior vincit Vveſtphalos.

Anno Dominicæ Incarnationis ſeptingenteſimo octogeſimotertio, Indictione ſexta, cum victorioſiſſimus Carolus Francorum Rex præſidia & propugnacula rebellium Saxonum, & Veſtphalorum vaſtaret, veniſſetque in Vveſtphaliam ad firmam munitionem Drome dictam, & illam expugnans deſtruxiſſet, commiſiſſetque eamdem munitionem inclyto filio ſuo Carolo, eo quod idem Rex Carolus ad interiora Saxoniæ diverti ſſet: ecce illo abſente, occurrerunt præfato Principi Carolo infeſtiſſimis animis Vveſtphali cum grandi turba armatorum, ad expellendum ipſum potenter cum Francigenis extra regionem ipſorum, & patriam, aut formidoloſum cum illo prœlium committendum. Quos conſerto prœlio, congreſſuque inter eos facto juxta munitionem Dromi ſereniſſimus Princeps Carolus filius Caroli Magni Regis ſtatim vicit equitatu ſuo, trucidans multos, inter quos erat quidam bonus Chriſtianus Vveſtphalus, qui coactus per ſuum Satrapam interfuit bello, in paganiſmo dictus Eldach, ſed Chriſtiano nomine Bruno, vir dives, & potens, fortis viribus, audax animo, & armis ſtrenuus. Hic Bruno poſtquam viderat, & perpenderat mente ſæpe revolvens nefandum Ogellum de Paderborne conterraneum ſuum male periiſſe, ſe præſente, qui ſancti Suviberti Eccleſiam incenderat, & Occonem, & Nothelinum Satrapas ipſorum a Deo percuſſos, iterum meritis ſancti Suviberti ſanitate priſtinæ reſtitutos, honoravit deinceps ſanctum Suvibertum, atque dolens de commiſſis in Vverda in prædicta Saxonum expeditione: omni die devote legit ad honorem ipſius Sancti unam orationem Dominicam, & Angelicam ſalutationem, efflagitans devoto corde, ut im-

PAGIUS SÆC. VIII

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6276.

Anno Eræ Hiſpan. DCCCXXI. Anno Hegiræ CLXVII. inchoato die 5. Aug. fer. 5.

☉ 8. F. ☽ 5. P. 23. Mart. Indict. 6.

JESU CHRISTI 783.

HADRIANI PAPÆ 12.

CONSTANTINI IMP. 8. & 4.

IRENES 4.

A. C. 783. I. *Annus XII belli Saxonici.*

ANum. I. ad V. Carolus Paſcha in Theodonis villa celebravit, ut Eginhardus in Annal. & Annaliſta Metenſis tradunt, qui poſtea geſta anno XII. belli Saxonici eodem fere modo narrant. Hæc Annaliſtæ Metenſis verba: *Obiit beatæ memoriæ Hildegardis Regina II. Kal. Maii, quod evenit tunc in Vigilia Aſcenſionis Domini, & ſepulta eſt juxta Urbem Metenſem in Baſilica Apoſtolorum & Beati Arnulfi. Eodem anno iterum Saxones rebelles extiterunt, & Rex cum paucis Francis ad locum, qui dicitur Theotmalli, venit. Ibi Saxones paraverunt pugnam in campo viriliter. Tunc Rex cum Francis ſuper eos irruit, & magnam ſtragem ex eis fecit, ita ut perpauci fuga elaberentur. Poſt peractam victoriam venit Rex ad Paderbrunna, ubi coadunato exercitu, iterum ſuper Saxones irruit, qui convenerant ſuper fluvium, cujus vocabulum eſt Haſa. Ibi iterum pugna inita, non minor numerus Saxonum cecidit, quam in ſuperiori prœlio ceciderat. Tunc Rex Vviſaram tranſiit, & ad Albiam uſque pervenit. Poſt hæc in Franciam revertitur. Eodem anno obiit Berta Regina IV. Idus Julii, & ſepulta eſt in Cauciaco. Sed inde tranſlata Pariſius, ſepulta eſt juxta Virum ſuum in Eccleſia Sancti Dionyſii Martyris. Et cum Vvarmatiam perveniſſet Rex, ſociavit ſibi in matrimonium Faſtradam Reginam, celebravitque Natalem Domini in Heriſtallio.* Utramque Francorum victoriam Eginhardus in Vita Caroli commemorat, & eumdem Carolum, quandiu bellum Saxonicum duravit, duabus hiſce duntaxat vicibus acie ſeu pugna in campo præparata cum Saxonibus decertaſſe his verbis refert: *Hoc bellum, licet per multum temporis ſpatium traheretur, ipſe non amplius cum hoſte quam bis acie conflixit; ſemel juxta montem, qui Oſnegge dicitur, in loco Theotmelli nominato, & iterum apud Haſam fluvium, & hoc, uno menſe paucis quoque interpoſitis diebus. His duobus prœliis hoſtes adeo profligati ac devicti ſunt, ut ulterius Regem neque provocare, neque venienti reſiſtere, niſi aliqua loci munitione defenſi, auderent.* Haſa fluvius Oſnaburgum alluit, Theutomellum vero idem eſt cum Theutoburgio, ut docet Cluverius lib. 3. Antiquæ Germaniæ capit. 29. & utcumque poſterioribus ſæculis deflexum eſt in *Dethmoldium*.

II. *Moritur Hildegardis Regina.*

Quoad mortem *Hildegardis* Reginæ, eam pridie Kalendas Maii in Vigilia Aſcenſionis, ideoque hoc Chriſti anno, quo Feſtum iſtud in diem primum Maii incidit, contigiſſe, inter veteres Francorum Annaliſtas convenit. Quare Baronius in Appendice ad annum DCCLXXXVI. eam mortem, quam recte hoc anno collocarat, perperam ad illum revocat. Mabillonius lib. 2. de Re Diplom. cap. 26. aſſerit, ſe diligenter inſpexiſſe Diploma autographum Caroli Magni pro Metenſi Sancti Arnulphi Cœnobio, quod hoc modo concluditur: *Data Kal. Maias anno XV. & IX. Regni noſtri, ab Incarnatione autem Domini Noſtri I. anno ſeptingenteſimo octogeſimo tertio*

Digitized by Google

imminente extrema ſua neceſſitatis articulo, dignaretur ipſi & auxiliari, & adeſſe, & Deo ſuis patrociniis ipſum reconciliare, elegitque ipſum in ſpecialem patronum.

II. De Brunone milite curato miraculum.

Igitur hic Bruno cum ſtaret in prima terribili acie, ſtrenue bellans, tandem oppreſſus grandi equitatu partis adverſa, & inter cætera vulnera grandi lancea impetitus, & in pectore haſta confixus, & proſtratus, & corruens in terram pedibus equorum cum multis aliis miſerabiliter conculcatur, ita ut de ſua deſperaret vita. Cumque ſic volutatus in proprio ſanguine pene deficeret, & in extremis fere laboraret, devotione qua potuit, invocavit mæſta, & contrito corde S. Suvibertum, petens ut ſibi, utpote famulo ſuo, jam in neceſſitate tanta, & perterrito conſtituto adeſſe, & Deo ſuis precibus commendare ſe dignaretur, vovens, quod ſi ex inflictis vulneribus convaleſceret, & ſanaretur, devote viſitaret ipſum in Vverda, ſpratiſque ſæculi curis, ſe ipſum ſervitio ſuo, quamdiu ſuperſtes eſſet, mancipaturum.

Quo expleto promiſſo, facto illo in extaſi, apparuit eum magna claritate S. Suvibertus ornamentis Pontificalibus indutus, tangenſque ipſum baculo paſtorali, dixit: Ecce Bruno confortare, & gaude, hac vice hic non morieris, quia precibus meis impetravi ab omnipotenti Deo vitam tibi, eo quod devote in hac præſenti anxietate auxilium implorasti a me, ut tibi adeſſem. Sed poſtquam per gratiam Dei convalueris ab his plagis, non negligas viſitare ſepulcrum meum in Vverda, ut ſpo-

PAGIUS

ſio in die Aſcenſionis Dominica, in cujus Vigiliis ipſa dulciſſima conjux noſtra obiit in annum XII. conjunctionis noſtra. Actum Theodone villa Palatio noſtro in Dei nomine feliciter, Indict. VI. Obſervat Mabillonius huic Diplomati ſigillum nullum appoſitum eſſe; quod Carolus propter memoriam uxoris *Hildegardis* ſolemnes aliorum Diplomatum conditiones prætergreſſus ſit; cum præter hoc nulla genuina, aut certe pauciſſima Regum Francorum Diplomata communia, annis Incarnationis prædita occurrant ante Carolum Craſſum, & pauca etiam poſt ipſum uſque ad Principatum Hugonis Capeti, Baronius loco laudato refert Epitaphium ſepulchro *Hildegardis* Reginæ tunc inſcriptum, ſuſpicaturque illud ab Alcuino conditum eſſe. Verum ejus Auctor Paulus Diaconus fuit, quia in Libello ſuo *de Epiſcopis Metenſibus* teſtatur, ſe juſſu Caroli Regis duarum Regi, Pippini filiarum, *Rodhaid* & *Adelaid*, & duarum Caroli Magni natarum, *Adelaid* & *Hildigard*, & præfatæ *Hildegardis* Reginæ Epitaphia compoſuiſſe. In Epitaphio Hildegardis Reginæ dicit Paulus.

Alter ab undecimo rurſum te ſuſtulit annus.

Cum itaque annus *alter ab undecimo* ſit annus decimus tertius, ut vox *rurſum* bis decimum tertium intelligendum oſtendat, ut ſupra jam diximus, mortua eſt Hildegardis anno ætatis ſuæ vigeſimo ſexto. Vixit cum marito per annos XII, ut liquet ex laudata clauſula, non vero *per decennium*, ut perperam Cointius anno DCCLXXIII. numer. VI. ſcribit, qui illam non legerat. Is tamen relatum verſum de iterato anno XIII. recte interpretatur, ſed matrimonium *Hildegardis* cum *Carolo* eo Chriſti anno male alligat; peractum enim medio circiter anno DCCLXXI. ut ſuo loco oſtendi.

III. *Hildegardis Regina novem liberorum mater.*

Hildegardis Carolo novem peperit liberos, ex quibus duo, *Lotharius* videlicet & *Adelais* ante matrem extincti, & Hildegardis vix dies quadraginta matri ſuperfuit, ut teſtatur Paulus Diaconus in ejus Epitaphio. De Hildegarde Regina, inquit Eginhardus, *tres filios, Carolum videlicet, Pippinum, & Hludovicum, totidemque filias Rotrudim, Bertam, & Giſlam genuit.* Carolus major natu filius natus eſt anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo circa menſem Martium; cum anno ſeptingenteſimo octogeſimo quarto, ut mox oſtendemus, Saxones vicerit, ideoque jam arma ferre potuerit. *Rotrudis* inter filias primogenita in lucem prodiit anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio circa menſem Februarii; anno enim DCCLXXXI. promiſſa fuit *Conſtantino Imperatori*, & poſt ſex annos eidem deſponſata, ut ſuo loco videbitur. Quare an. DCCLXXXVII. jam nubilis erat. *Adelais* nata eſt in caſtris ad Papiam Urbem, ut tradit Paulus Diaconus in lib. de Epiſc. Metenſ. ideoque anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quarto. *Bertam* natam eſſe anno inſequenti ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quinto, oſtendit ejus matrimonium cum *Angilberto* anno ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo peractum; cum *Angilbertus* anno circiter ſeptingenteſimo nonageſimo in Monaſterium Centulenſe ſeceſſerit, ibique Monachum induerit, quod qui non animadverterunt, Bertæ & Angilberti copulam illicitam fuiſſe perperam ſcripſere. *Carolomanni* poſtea *Pippini* appellati nativitas pertinet ad annum ſeptingenteſimum ſeptuageſimum ſextum; Hadrianus enim in Epiſtola XLIX. Cod. Carol. eo anno ad Carolum Magnum data ait: *dignati eſtis nobis repromittere, ut in Sanctam diem Paſcha ad limina Beati Apoſtolorum Principis Petri, una cum ſpiritali filia noſtra Regina, Domino auxiliante, properare debuiſſetis, ut filium, qui* NUNC *vobis procreatus eſt, a ſacro Baptiſmate in ulnis noſtris ſuſciperemus.* Cointius eo anno numer. III. arbitratur, Caroli filium, de quo loquitur Hadrianus, non alium eſſe a Carolo filiorum, quos is ex Hildegarde Regina ſuſcepit, natu maximo. Verum cum Carolus Caroli Regis filius anno DCCLXXXIV. adverſus Saxones pugnaverit, ut paulo poſt oſtendetur, primo matrimonii patria cum Hildegarde anno in lucem venerat, ut jam ſtatuimus. Quare Carolus Rex, qui anno ſeptingenteſimo octogeſimo, cum iterum Romam profectus eſt, in Galliis reliquit Carolum primogenitum, & Pippinum ex Himiltrude concubina ſuſceptum, anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio, quo Papiam obſidione cinxit, *dirigens continuo in Franciam ibidem apud ſe Papiam adduci fecit ſuam conjugem excellentiſſimam Hildegardem Reginam, &* NOBILISSIMOS FILIOS, inquit Anaſtaſius in Vita Hadriani Papæ, ubi ſine dubio loquitur de Pippino ex Himiltrude, &

Ca-

ſpapondiſti eum condignis oblutionibus, ne æterna morte involvaris. His dictis, ſignans eum ſigno ſanctæ Crucis diſparuit, & claritas evanuit. Hæc facta fuerunt, finito bello. Victores vero cum viderent illam claritatem ſuper corpora occiſorum, quidam ex eis Deum timentes, accurrunt ad eumdem locum, in quo illam perſpexerant claritatem, ſuſpicantes ibidem quemdam ſanctum virum occiſum, vel agonizantem, cujus merita Deus per illam claritatem ipſis declararet.

III. *Bruno autem inter occiſorum cadavera ſimilis mortuo, fere exanguis aliquo tempore jacens, meritis S. Suviberti parum ſe erigens, cum vidiſſet viros hoſtilis exercitus, arbitrans eos amicos, qui ipſum liberarent, & curam ſui agerent, cœpit flebili voce, prout potuit implorare auxilium ab eis, ut ſui miſererentur. Milites vero videntes, ipſum tam horribilibus vulneribus gravatum, & præcipue grandi haſta confixum, vivere adhuc potuiſſe, mirabantur valde: Qui poſtquam eis inter multa enarraſſet, qualiter ibidem in tam horrido inſtantis mortis periculo ſanctum invocaſſet Suvibertum glorioſum Epiſcopum, quem omni die ſpeciali oratione devote honorare conſueviſſet, & ab eo ipſi apparente ſervatus eſſet, addidit quod coactus per ſuum Satrapam, eidem bello interfuerit, quia urgente, & ſtimulante conſcientia contra Chriſtianos bellare ſibi grave fuiſſet.*

Victores ergo hoc audientes, memores claritatis ab eis viſæ, pietate moti, liberaverunt ipſum: armis ſanguine madidis exuunt, adhibentes ei diligentem curam, ut convaleſceret: ponebant ipſum inſuper in quodam excelſo loco, poſtquam ligaverunt vulnera ejus, ita vulneratum ad honorem S. Suviberti Epiſcopi, quem multi in exercitu Francorum honorabant, ut omnes animadverterent, eum temporaneam mortem non evaſurum, niſi meritis S. Suviberti id fieret. Sereniſſimus vero Rex Carolus Magnus, tunc in Saxonia apud locum dictum Stomiugi poſitus, hæc audiens, & ut Pippinus Rex genitor ſuus in maximum honorem S. Suvibertum habuerat propter victoriam, meritis ipſius contra Saxones prope Vverdam habitam, admirans præcepit, præfatum Brunonem, quam cito poſſet, migrare de loco ad locum, & ſibi adduci, & præſentari. Qui cum ei præſentatus eſſet, & cuncta vulnera vidiſſet, audiſſetque ab eo, qualiter S. Suvibertus patronus ſuus ſibi apparens, conſolatus eum fuiſſet: laxavit ipſum a captivitate, reſtituens ipſum priſti- IV. Carolus Magnus ſtudioſus erga S. Suvibertum.

PAGIUS IV, *Anni Natales Caroli, Pippini & Bertæ in controverſia poſiti,* Carolo ex Hildegarde Carolo Regi natis.

Reſpondet tamen Cointius anno DCCLXXIII, num. XVIII, Anaſtaſium iter in Longobardiam eo anno ab Hildegarde ſuſceptum perperam confundere cum altera in Italiam *Hildegardis* profectione, de qua anno ſeptingenteſimo octogeſimo egimus. Verum id gratis aſſeritur; anno enim DCCLXXX. ut ibidem vidimus *Carolomannum* poſtea Pippinum appellatum, & Ludovicum filios ſecum Romam duxit Carolus, & Wormatiæ Carolum primogenitum & Pippinum ex Himiltrude genitum reliquit, ut ibidem oſtenſum; nec enim ex tot Annaliſtis, qui res geſtas a Carolo Rege memorarunt, ullus eſt qui referat eum Legatos ex Italia in Franciam direxiſſe, qui eoſdem Carolum & Pippinum Wormatiæ relictos Romam deducerent. Ad hæc Caroli Regis in Italia manſio, an. DCCLXXXI, haud diuturna fuit, ut ex iis, quæ eo anno in medium attulimus, liquet. Cum itaque eo Chriſti anno *Hadrianus* Carolomanni, cui in baptiſmo *Pippini* nomen indidit, patrinus fuerit, apparet filium Carolo Regi an. DCCLXXVI. natum, quem tunc Hadrianus de ſacro fonte levare poſtulavit, alium non eſſe quam *Carolomannum* ſeu, *Pippinum*, & quod tunc Hadrianus optaverat, anno DCCLXXXI. adimpletum fuiſſe. Annos natales aliorum Caroli Regis liberorum ſuis locis memoravimus, neque ob annis, quo hi poſtremi in lucem venere, aliquæ difficultates pendent, uti ob annis natalibus eorum, de quibus hic agimus.

V. *B. Hildegardis Reginæ miraculis clara.* *Hildegardis* Regina, quæ hoc anno ſepulta fuit *juxta Urbem Metenſem in Baſilica Apoſtolorum & Beati Arnulfi*, anno incerto cum Lodovico Pio filio tranſlata fuit in Monaſterium Campidonenſe, *Kampten* vulgo dictum, ſitumque in Imperiali Oppido *Campidona* vocato, in confinio Bavariæ & Sueciæ, ubi ad Beatæ Hildegardæ invocationem complurima miracula patrata ſunt, ut videre eſt in ejus Vita a Monacho Campidonenſi ſæculo XV. collecta, & a Papebrocio ad diem XXX. menſis Aprilis Commentario prævio explicata. Bruſchius in Chronologia Monaſteriorum Germaniæ pag. 89. refert, *Campidonenſe* Monaſterium ab Hildegarde Regina anno DCCLXXVII. fundatum fuiſſe, ibique in ejus memoriam ſingulis ſeptimanis bis diebus videlicet Lunæ & Veneris, ducentos homines pauperes diſtributis panibus cibari ac reſocillari ſolitos eſſe. Ea quidem Vita pluribus anachroniſmis fœdata, ſed miracula quæ ibidem referuntur a teſtibus fide dignis narrata. Lambecius lib. 2. Biblioth. Cæſ. pag. 295. refert, in ea obſervari inſignem Codicem MS. cura & ſtudio Caroli Magni literis aureis exaratum, illuc adductum ex Archiepiſcopali Eccleſia Bremenſi ubi per integra octo ſæcula & amplius, ante defectionem ejus Urbis & Archiepiſcopatus a Catholica fide ad Lutheraniſmum & Calviniſmum, quotannis populo cum aliis Sanctis Reliquiis debita veneratione oſtendebatur. Præterea extare antiquiſſimas membranas, quæ continent deſignationem omnium Reliquiarum in ea Eccleſia aſſervatarum, in iiſque legi *Sanctum Carolum* magnum Imperatorem, comperta Sanctitate Beati *Vuillehadi*, Eccleſiam Bremenſem Regia munificentia fundaſſe, ac eidem inter alia Regiæ ſuæ Majeſtatis eximia inſignia dediſſe *Pſalterium Hildegardæ ipſius conjugis, literis aureis bene & ſubtiliter conſcriptum*, ut in iis membranis habetur. Lambecius tamen dicit hanc traditionem falſam eſſe quod ipſemet Carolus Verſus compoſuerit inſtar Epiſtolæ dedicatoriæ, qui primo ejuſdem Codicis folio literis itidem aureis ſcri-

ſtinæ libertati, ad honorem S. Suviberti. Et deinceps idem Rex Carolus Magnus ſemper in honore habuit Sanctum Suvibertum, omnibus diebus vitæ ſuæ, & ſubingatis Saxonibus, & Angariis cum Vueſtphalibus, in gratiarum actionem, ſtatim fratres conventus ſancti Suviberti, in diverſis tutis locis diſperſos revocavit, Eccleſiam ſancti Suviberti diverſis pretioſis ornamentis decoravit, ablata reſtituens, & recuperans, multa dona, & prædia ex regali Fiſco hilariter adjecit devotis fratribus conventus S. Suviberti. Bruno tandem convaluit, & ut vovit, ipſum peregre devote in Vverdum cum condignis oblationibus viſitavit, & ibidem Deo, & S. Suviberto, quamdiu vixit, ſervivit. Quo miraculo cognito, multi Saxones, & Vveſtphali devote ipſum in ſpecialem patronum eligentes, humiliter coluerunt, & honoraverunt. Hucuſque Ludgerus. Porro iſta hoc anno cœpta, in ſequentem ſunt propagata. Etenim Annales Francorum pervetuſti iſtiuſmodi bellum a Carolo juniore, anno ſequenti, confectum tradunt.

V. *Silonis Regis Gallæciæ obitus.* Hoc item anno Silo Rex Gallæciæ in Hiſpania ex hac vita migravit, anno nimirum octavo ſui Regni, ſepultuſque eſt in Eccleſia ſancti Joannis Evangeliſtæ, quam ipſe conſtruxit, jamque ſolus regnare cœpit Alfonſus, ſive Adelfonſus cognomento Caſtus, quem vivens in collegam aſſumpſerat. Huic primum pugnandum fuit civili bello adverſus Maurogatum ejus patruum, qui potens, Maurorum auxilio eum e Regno expulit. Conciliaverat enim ipſe illos fœdo tributo pacto, pendendi illis per annos ſingulos centum virgines quinquaginta ex nobilibus & ex plebe totidem.

Adoſindæ Reginæ laudata prudentia. Adoſinda Regina viro Silone Rege viduata, non amplius ſecunda vota expetiit, ſed remittens nuntium ſæculo, monaſticam vitam profeſſa eſt. Sed quid accidit? Inſuſurravit ſerpens in aures ejus, ut olim in totius humani generis cladem tentavit Evam; ſed eo periculoſius aggreſſus eſt certamen diabolus adverſus eam, quod uſus eſt ad ruinam viro, qui miniſter ſalutis a Deo fuerat conſtitutus

PAGIUS ſcripti ſunt, quibus Pſalterium illud Hadriano Papæ offert. Addit Lambecius ex illis Verſibus patere *Hadrianum* eundem illum Codicem Pſalterii, quem a Carolo Magno acceperat, donaſſe *Sancto Vvillebado*, ut is in novo Epiſcopatu ſuo frueretur uſu ſacri iſtius muneris. Verum nihil affert Vir doctiſſimus quod probet *Villehadum* ab Hadriano dono illo affectum fuiſſe. Nec veroſimile videtur, Pontificem munus a tanto Rege ſibi tranſmiſſum, in aliquem poſtea ejus ſubditum contuliſſe. Exiſtimo itaque Hadrianum Pſalterium illud Hildegardi Reginæ, quando Romæ fuit obtuliſſe, poſt cujus mortem Carolus, in ſui ac ſuæ conjugis memoriam inter cætera cimelia Eccleſiæ Bremenſi anno DCCLXXXVI. donavit. Certe ipſemet Lambecius pag. 196. refert Teſtimonium ex antiquiſſimis membran. ejuſdem Eccleſiæ idiomate Saxonico antiquo ſcriptis, quod ipſemet ita Latine vertit: *In Sancta hac Bremenſi Eccleſia adverſatur etiam ipſius conjugis Pſalterium aureis literis conſcriptum.* Quare ea traditio non videtur in dubium revocanda.

VI. *Carolus ſummo coluit Hadrianum PP.* Ut autem magis pateat, quanta veneratione *Hadrianum* Papam proſecutus ſit Carolus, eumque artem Poeticam calluiſſe, hic repræſento eoſdem Verſus ſecundum Orthographiam noſtri ævi, quos cum antiqua inter pungendi ratione Lambecius pag. 262. etiam exhibet:

Hadriano ſummo Papæ Patrique beato
Rex Carolus ſalve mando valeque Pater.
Præſul Apoſtolicæ munus hoc ſume Cathedræ,
Vile foris viſu, ſtemma ſed intus habens.
Organa Davidico geſtat modulamina plectro,
Continet & Lyricos ſuavi ſonoſque melos;
Hæc tua, Chriſte, chelis miracula tonuit alma,
Qui clavem David, ſceptra domumque tenes.
Myſtica ſeptena fuerant hæc clauſa ſigillo
Carmina, ut Chriſtus panderet iſta Deus.
Hoc vobis ideo munus pie dedo Sacerdos,
Filius, ut mentem Patris adire queam;
Ac memorere mei precibus ſanctiſque piiſque,
Hoc donum exiguum ſæpe tenendo manu.
Et quamquam modico niteat ſplendore Libellus,
Davidis placeat celſa Camena tibi.
Rivulus iſte meus teneatur flumine veſtro,
Floriferumque nemus floſcula noſtra petant.
Incolumis vigeas Rector per tempora longa,
Eccleſiamque Dei dogmatis arte regas.

VII. *Victoria Caroli Jun. de Saxonibus.* Victoria Caroli Junioris de *Saxonibus* hoc anno recitata a Baronio ex Epiſtola de Canonizatione Sancti *Suviberti*, ad annum ſequentem pertinet de qua ideo ibi commodius agetur. Non opus eſt hic iterare quod ſæpius inculcavimus, Epiſtolam illam ſuppoſititiam eſſe, fabuliſque ac falſis narrationibus refertam; cum de ejus ſuppoſitione nunc fere inter omnes conſtet.

VIII. *Moritur Silo Legionis & Aſturiarum Rex.* Ad num. V. & ſeqq. *Silo*, poſtquam annis octo in Legione & Aſturiis nomine *Adoſindæ* uxoris Alphonſi Catholici filiæ regnaſſet, mortuus eſt hoc anno, & *Alphonſus Caſtus* Froilæ Regis filius communi omnium Magnatum ſuffragio Regnum ſuſcepit, ut habet Vaſæus in Chronico ex Luca Tudenſi. Unus *Mauregatus* Alphonſi patruus, fratrum exemplo, qui deinceps regnarant, queſtus eſt, eum ſibi præferri, & ad Mauros ac Abderamen eorum Regem confugit. Comparatis Saracenorum auxiliis *Alphonſum Caſtum* in Cantabriæ partem ſe ſe recipere compulit, regnavitque annis quinque & menſibus ſex, ſolvens ignominioſum, quod antea promiſerat Saracenis, tributum annuum quinquaginta nobilium Virginum & totidem plebeiarum.

IX. *Initium hæreſis Felicianæ.* Ad calamitates Chriſtianorum Hiſpanorum acceſſit *hæreſis Feliciana*, de qua pluribus Baronius. *Elipandus* Eccleſiæ Toletanæ Archiepiſcopus Felicem Urgelitanæ Sedis Epiſcopum, Præceptorem quondam ſuum conſuluit, quo pacto Chriſtum Dei filium agnoſceret, naturalem, an adoptivum? *Felix* libris ſuis profeſſus eſt, Chriſtum ſecundum naturam aſſumtam non naturalem, ſed nuncupativum, adoptivoque

tus, nempe Archiepiſcopo, eodemque Hiſpaniarum Primate Elipando Toletano, Neſtorianæ inſtaurandæ hæreſis auctore: Hanc igitur cum ad errorem, ſuamque pravam ſententiam conaretur pellicere Elipandus: præſtitit ipſa, quod eſt prudentiſſimæ feminæ, ſpecimen edens mulieris fortis, quæ non circumduceretur omni vento doctrinæ; ſed quæ non haberet, quem domi interrogaret, ex monitu Pauli, virum ſuum, rem detulit ad Epiſcopos, & ſacerdotes, ſciens ab

(a) 1. Cor. 14. eodem Apoſtolo (a) impoſitum eſſe jure ſilentium feminis, ut taceant in Eccleſia. Inter alios autem, quos conſuluit Adoſinda femina maxime pia, fuit presbyter quidam, quem ſciret valde ſanctum, atque doctiſſimum, nomine, reque Beatum, necnon ejus familiarem Etherium Uxamenſem Epiſcopum.

VI. Error Elipandi Epiſcop. Toletani cognitus.

Error erat Elipandi perditiſſimi hominis non tolerandus, quem ſacroſancta Epheſina Catholica Synodus in Neſtorio condemnarat. Iſte ſiquidem aſſerens Chriſtum Dei Filium, quod ad humanitatem ſpectat, dicendum eſſe adoptivum, & non proprium, ac naturalem, in neceſſariam conſequentiam deducebat, ut duas conſtitueret in Chriſto perſonas, atque aſſereret duos filios naturalem alterum, atque alterum adoptivum, ſicque horrendum dictu, damnata olim in Oriente Neſtorii hæreſis, nunc opera miſeri Elipandi reviviſceret in Hiſpania. Addebatur hæc ad cumulum omnium calamitatum, quas infelix Hiſpania, ſub jugo gemens Sarracenorum, & bello civili exagitata his temporibus perditiſſimis, pati etiam a ſacerdotibus cogebatur; cum Primate Antiſtite totius provinciæ e cardine Catholicæ Fidei diaboli arte convulſo, in diſcrimen omnes fideles inducerentur, ut ſequentes paſtorem primarium, omnes ſimul cum eo in Neſtorii hæreſim præcipites agerentur; jam jamque omnes idem ſentirent de Chriſto quod Mehumetanica doceret impietas.

VII. Etherius Epiſc. & Beatus presbyt. contra Hæreſim inſurgunt.

At Deus omnipotens, in tanto periculo poſitos, fideles ſuos non dereliquit: excitavit ſiquidem, qui reſiſterent, eoſdem, quos diximus ſanctos, doctoſque viros, Beatum, qui præſtabat ſcientia, & Etherium, qui anteibat (quod eſſet Epiſcopus) dignitate. Jure dixiſſes hos duos fulmina belli, ſi vidiſſes quanta animoſitate tantæ potentiæ reſtiterunt, primumque illud efficientes (quod maximi erat momenti) ut detegeretur error, & hæreſis, quæ velamine pietatis, & decora prodibat nomina veritatis, & quam turpis eſſet, atque neſanda, & execrabilis pariter omnibus innoteſceret; ſicque egerint, ut ſi eam penitus extinguere, tanta contradicente auctoritate, non dare-

PAGIUS

que filium eſſe. Reſponſo accepto *Elipandus* (qui ea doctrina antea imbutus fuiſſe videtur) hoc peſtiferum dogma tam per Aſturias, quam per Galliciam diſſeminavit: Felix vero per Septimaniam, ut de Felice teſtatur Jonas Aurelianenſis Epiſcopus initio libri primi de *Cultu Imaginum*. Inter eos, quos *Elipandus* ad partes ſuas pertraxit, fuere *Aſtarius* Bracarenſis Epiſcopus, & *Fidelis* Abbas, cui primo ſectæ ſuæ arcana revelavit, ſcripta ad eum Epiſtola menſe Octobri Era DCCCXXIII. ſeu anno Chriſti DCCLXXXV. ut docet *Beatus* Abbas initio libri primi adverſus Elipandum, non vero currenti anno, ut habet, Baronius num. VIII. *Beatus* enim citatus ſcribit, datam fuiſſe menſe Octobri in Era DCCCXXIII. Acceſſere etiam ad eam ſectam Cordubenſes nonnulli, ut liquet ex Elipando in Epiſtola ad Felicem nuper converſum, & Alcuino. Iſti aſſerebant, Chriſtum qua parte homo eſt, filium Dei eſſe adoptione, non natura. Unde licet unam perſonam in Chriſto confiterentur, per conſequentiam tamen quandam recidebant in *Neſtorii* hæreſim. Natura enim & adoptione unius patris filius unus eſſe non poteſt, niſi gemina perſona admittatur: quod erat Neſtorii delirium. Hanc hæreſim Elipandus & Felix hauſerunt ex male intellectis Miſſæ S. Iſidori orationibus. Hoc ubi reſcivit Hadrianus Papa ad univerſos Hiſpaniarum Epiſcopos Epiſtolam ſcripſit, quæ eſt XCVII. Cod. Carol. eoſque monuit, ut *Migentii* cujuſdam, ejuſque diſcipuli *Ægilæ* Epiſcopi Illiberitani errores caverent. Hujus Epiſtolæ meminit Baronius anno DCCXCV. num. XI. qui hoc argumentum in Codice Carolino præfigitur: *exemplar Epiſtolæ Hadriani Papæ directæ omnibus Epiſcopis per univerſam Spaniam commorantibus, maxime tamen Elipando vel Aſcarico cum eorum conſentaneis, pro hæreſi vel blaſphemia, quod filium Dei adoptivum nominant, cum multis capitulis Sanctorum Patrum eos reprehendens. Necnon & de Paſchali feſtivitate, ſeu & de ſanguine pecudum, & ſuillo, & ſanguine ſuffocato, quem in errore prædicantur dicunt. Ut qui ea non ederit, rudis & ineruditus eſt, quos ſub anathematis vinculo obligatos, & ab Eccleſia extraneos dicit. Similiter & de prædeſtinatione Dei, quod ſi quis ad bonum prædeſtinatum eſſet, contra malum reſiſtere, neceſſe illi non erat; ſi vero ad malum notus* (legendum, natus) *bonum illi exercere nihil proderit. Pro quo capitulo Apoſtolicis adhortationibus eos caſtigans, necnon & de hoc quia communem vitam cum Judæis, & non baptizatis paganis, tam in eſcis, quam in potu, ſeu & in diverſis erroribus* * (videtur deeſſe, *agunt* vel *ducunt*) *nihil polluiſſe inquiunt, nec non & de ſiliabus eorum, quas populo gentili tradunt, vel de ſacrationibus eorum, ſeu & de mulieribus, quæ vivente viro ſibi maritum ſortiuntur, ſimulque & de Libertate Arbitrii, vel aliis multis, quæ enumerare longum eſt, eos caſtigans cum Sanctorum Patrum Traditionibus.*

X. *Elipandus hæreſim ſuam diſſeminare non deſiſtit.*

Convocato Epiſcoporum provincialium Cœtu, *Elipandus* Migentianos circa diem Paſchatis aberrantes, ut ipſe in Epiſtola ad Fidelem Abbatem gloriatur, incunctanter repreſſit: proprium tamen errorem, quem a *Felice* acceperat, publicare non deſtitit. Gliſcenti hæreſi occur-

retur, ſaltem ne ulterius incognita in ruinam totius Eccleſiæ graſſaretur, obſtiterint, donec conventu publico congregato, majore auctoritate accedente Romani Pontificis (quod poſtea factum eſt) telis omnium Orthodoxorum confoſſum monſtrum penitus interiret. Non latuerunt Elipandum Beati, atque Etherii pro Fide Catholica defendenda conatus, & ad impugnandos a ſe promulgatos errores ſtudia comparata. Quamobrem qui ſe a presbytero uno impugnari, & ab Epiſcopo minoris diœceſis urgeri perſenſit: indignatione haud levi commotus, quæ enim terrena, animalis, & diabolica ſapientia (a) zelum amarum parit, & contentiones: adverſus eos exerit ſtylum, ſcribens epiſtolam ad Fidelem quemdam Abbatem in Aſturia degentem. Extat ipſa quidem, dataque habetur Toleti hoc ipſo anno Redemptoris ſeptingenteſimo octogeſimotertio, menſe Octobris, quam ſi nacti eſſemus, utique hic, ex more, deſcripſiſſemus, ſed dumtaxat legimus ejoſdem epiſtolæ argumentum, quod ſic ſe habet.

(a) Jac. 3.

VIII. De Elipandi epiſtola ad Fidelem.

Ipſo ejus exordio magnopere queritur de Beato atque Etherio, rixas (ut dicebat ipſe) miſcentibus, quodque cum ipſe ſit Archiepiſcopus Toletanus, ad ipſum caput non referrent, quæ de Fide ortæ ſunt quæſtiones, ipſum non conſulerent, & expeterent ab ipſo reſponſa, cum iidem eſſent homines origine viles, ipſe autem primarius ab omnibus coleretur Hiſpaniarum Antiſtes; ac proinde ipſos iſta conantes, ſuperbiæ, & arrogantiæ nomine condemnandos. Contra vero laudat humilitatem cujuſdam Epiſcopi, Arcarici nomine, qui audiens, quæ ipſi Etherius, Beatuſque docerent, quid de quæſtione illa ſentiendum eſſet: ſtatim ipſum Archiepiſcopum Toletanum conſuluiſſet. Subiicit, his, quod ſicut una cum aliis Epiſcopis haud pridem correxiſſet errores illorum, qui in die Paſchatis computatione tunc erraſſent: ita fore, ut tolleret ab Aſturiis hæreſim Beatianam (ita ſententiam Catholicam Beati presbyteri nominans) excuſans enim aliqua ex parte eumdem Etherium Epiſcopum, omnem reiicit culpam in ipſum Beatum presbyterum, qui tamquam au-

X ctor

Ann. Eccl. Tom. XIII.

PAGIUS

curreruut imprimis *Beatus* Abbas Hiſpanus & *Ætherius* Epiſcopus Uxamenſis ejus diſcipulus, quibus præter *Sanctum Paulinum* Aquilejenſem Patriarcham acceſſit Alcuinus, de utroque ita ſcribens in libro primo adverſus Felicem: *Quod quemdam Beatum Abbatem & diſcipulum ejus Ætherium dicitis huic veſtræ ſectæ primum contraire, laudamus eos in eo quod veritatem defendere conati ſunt. Sed ſi verum eſt quod dixiſtis, eos duas naturas Chriſti in unum confundere, ſicut vinum & aquam, hoc nullatenus conſentimus.* Falſa erat hæc criminatio, ab adverſariis ex ipſorum ſententia perperam deducta; quaſi inde conſequeretur, ſi Chriſtus cenſeretur filius Dei naturalis, quia homo eſt, ut natura humana cum Divina confundi deberet. Ubi *Felicis* Epiſtola in Alcuini manus pervenit, auctorem ab errore, amica admonitione retrahere conatus eſt: cui *Felix* literas remiſit amarulentas aculeatiſque verbis plenas. Quid Felici *Alcuinus* reſponderit, ſuo loco dicetur.

XI. *Laudatur Sanctus Beatus.*

Mabillonius in Appendice Sæculi IV. Benedictini refert Vitam *Sancti Beati* a Scriptore Hiſpano, recentioris, ut videtur, ætatis, ſcriptam, & in Obſervationibus præviis oſtendit, eum fuiſſe Monachum, & quidem Benedictinum, & inſignem fuiſſe ejus eruditionem pro funeſta illa Maurorum tempeſtate. Extant ejus libri duo adverſus *Elipandum*, ejus & Ætherii diſcipuli nomine ſcripti, ſed Commentarius ejus in Apocalypſim, quem ſe vidiſſe Morale teſtantur, hactenus ineditus. Eum colunt Hiſpani, præcipue Aſturicenſes, eumque vulgo S. *Beco* appellant: *Sedata*, inquit Auctor ejus Vitæ, *Feliciana pravitatis jurgio, Sanctus Vir Beatus Adoſinda Regis Silonis uxori, quæ propter Mauregati tyrannidem ſacram erat veſtem induta, continuus pro anima ſua remedio extitit pedagogus: donec apud Vallem Cavam* (Hiſpanis *Valcabado*, haud procul a Saldana, Oppido Diœceſis Legionenſis) *ſecederet, orationibus, & jejuniis & Sacra Scriptura ſtudio inſiſtens ſuper Apocalypſis myſteria Librum miro ordine ſcriptitavit. Demum miraculis celebris, Domino, cui ſervierat, Spiritum placida dormitatione commendavit XI. Kal. Martii anno Domini DCCXCVIII.*

XII. *Ea hæreſis citius non erupit.*

Cæterum ante præſentem annum Felicianam hæreſim auditam non eſſe indicat Epiſtola XCV. Cod. Carol. Ægilæ Epiſcopo inſcripta, de qua anno ſuperiori egimus. In ea enim *Hadrianus* Papa *Ægilam* hortatur, ut Orthodoxam fidem teneat, & jejunium ſexta feria, Sabbatoque celebret. Hanc Epiſtolam præcedenti anno datam eſſe, Cointius ibidem num. XXI. ex eo probat, quod Carolus Rex Hadriani *compater* in ea appelletur, mentioque fiat Petri Ticinenſis Epiſcopi qui currenti anno mortuus eſt; ideoque inter annum DCCLXXXI. quo *Carolus* Hadriani compater factus, ac præſentem, quo Petruus mortuus, literæ illæ datæ. Præterea in Epiſtola XCVI. Cod. Carol. Ægilæ ſcripta *Hadrianus* multos carpit errores in Hiſpaniæ partibus ortos, nulla hæreſeos Felicianæ mentione facta; ut anno ſuperiori vidimus; quod ſilentium eam tardius audiri cœptam indicat. Ex quibus conſequens eſt, Epiſtolam XCVII. Cod. Carol. in qua ea hæreſis reiicitur, ad præſentem annum pertinere.

XIII. *Varias ad Carolum Literas ſcribit Hadrianus.*

Extant & in eodem Codice Carolino aliquæ aliæ Epiſtolæ, in quibus Hadrianus *Carolum*, nulla Hildegardis Reginæ mentione facta, *compatrem* vocat, quæ hoc anno datæ videntur, poſtquam Hildegardis obitum Hadrianus jam reſcivit, nec adhuc quidquam audivit de *Faſtradæ* conjugio. Epiſtola LXVIII. teſtatur Pontifex *Itherium & Maginarium* Regios Oratores, quorum alterum Abbatem, alterum Capellanum dicit, in Franciam reverſos eſſe; cum ſtrenue prius allaboraſſent, ut integrum *Sabinenſe territorium* Apoſtolicæ Sedi reſtitueretur, prout in mandatis habebant. Addit directum quoque in Franciam a ſe Stephanum Sacellarium, cum quo alterum e prædictis Ithe-

rin

ctor erroris, illo imbuiſſet Etherium. Demum vero monet eumdem, ad quem ſcribit, Fidelem Abbatem, ut ipſum Beatum presbyterum accerſat, admoneat, reprehendat, & ſi poſſibile ſit, corrigat, atque ad ſentiendum una ſecum perducat.

IX. Cum autem eas litteras accepiſſet Fidelis Abbas, neglexit accerſire Beatum, vel Etherium, neque curavit ipſas ad eos mittere; ſed caſu inveniens eos, illis eaſdem oſtendit, die vigeſimaſexta Novembris ejuſdem anni. Qui his acceptis litteris, cognitiſque iis, quæ ab Elipando ſcripta fuiſſent, intelligentes, ipſum eidem errori firmiter inhæreſcere, nec pati Catholicam doctrinam adverſus ejus ſententiam fidelibus prædicari: haud amplius differendum exiſtimantes, amplo ſatis ſcripto volumine adverſus hæreſim illam, duobus libris diſtincto, ipſum urgere magis, magiſque exagitare cœperunt. Extant hactenus ejuſmodi ſanctorum virorum aureæ lucubrationes, ſervatæ in Archivio Eccleſiæ Toletanæ, ut fidem facit, qui eos charactere Gothico exaratos legit Ambroſius Morales regius Hiſtoricus de antiquitatibus Eccleſiaſticis, ejus provinciæ optime meritus; qui & teſtatur, eos, ut veritatis defenſores, divina imbutos ſapientia (quæ primum (a) pudica, deinde pacifica, & modeſta eſt), egiſſe cum eo humilitate plurima, ipſum ut Archiepiſcopum, etſi hæreticum, nondum tamen damnatum, honore debito, ac reverentia proſequentes, errorem tantum argumentorum peracutis cuſpidibus proſcindentes: quod enim inſcriptus in liminari pagina titulus legitur, id in primis oſtendit, qui ſic ſe habet:

De Scriptis Libris adverſus Elipandum Archiepiſc. Toletan.

(a) Jac. 3.

X. *Eminentiſſimo nobis, & Deo amabili Elipando Toletanæ Sedis Archiepiſc. Etherius, & Beatus in Domino ſalutem.*

At quod dolendum eſt, nequaquam his ille monitus correxit errorem, ſed certum eſt in eo perſeveraſſe: poſt enim decem annos, ea de cauſa adverſum eum atque Felicem Urgelitanum contigit Concilium celebrari, de quo ſuo loco dicendum. De Beato autem idem, qui ſupra tradit auctor, ipſum, ut vere beatum, in Hiſpania coli ſanctum ejuſque ſacras reliquias in honore ſervari. Hujus, & teſtatur extare commentarium egregium in Apocalypſim, ad ipſius ſocium in certamine ſanctum Etherium inſcriptum. Eluxerunt ambo hi in tot errorum tenebris faces, divinitus accenſæ. Sed de his ſatis.

Sep-

PAGIUS rio ac Maginario Romam denuo mitti poſtulat. Epiſtola LXXX. Saxones, de quibus in Paganiſmum relapſis quid agendum eſſet iidem Oratores Itherius & Maginarius interrogabant, reſpondet Hadrianus: *Hoc Prædeceſſorum noſtrorum Sanctorum Pontificum dudum decretum eſt, quod qui reſipiſcentes & ruinas ſuas cogitantes redire maluerint, ſub longa pœnitentia ſatisfactione admittendi ſunt, ut iterum pœnitentia ſatisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine quam cordis compunctione penſanda ſunt.* Epiſtola LXXV. Carolum hortatur, ut in ea, quam pollicitus eſt, fide ac dilectione erga Principem Apoſtolorum permaneat, curet tradi Romanæ Sedi, quæ vel ab ipſo vel ab ejus patre Pippino fuerunt olim oblata, & a facie ſua projiciat Eleutherium & Gregorium, qui Ravennæ inopes atque puſillos oppreſſere & nefandas neces perpetravere. Harum Epiſtolarum meminit Baronius anno DCCXCV. num. III. & ſeqq.

XIV. Hoc vel ſuperiori anno e vivis exceſſit Eneco Garcianis, dictus etiam Inigo Garceis Ariſtha, primus Navarrorum Rex, qui annos viginti quinque regnavit. *Poſtea*, inquit Auctor Regulæ Legerenſis, *regnavit pro eo filius ejus Eximinus Enneconis. Uxor cujus fuit Munima.* Moretus in Annalibus Navarricis poſt Inigonem Ariſtham ante Eximinum Enneconis duos alios Reges, *Fortunium* nempe & *Sanctium* poſuit; ſed hac in re Vir de Hiſtoria Navarrica bene meritus valde peccavit. Innititur Diplomate Regis D. Caroli Nobilis, quo anno MCCCCXII. confirmantur Privilegia incolarum Roncalenſis vallis. Autographa autem Privilegiorum, & eorum authentica exemplaria ad nos non pervenere, & tamen Moretus contendit quod in præfato Diplomate legitur extractum fuiſſe a Cancellario ex iis quæ in Privilegiis illis legerat. Verum falſæ quæ in eo narrantur genealogiæ, quam parum in Hiſtoria Navarrica Cancellarius ille verſatus fuerit, oſtendunt; qua in re excuſationem habet; cum eo tempore, ſicut & poſterioribus, Regum Pampelonenſium ſeriem & originem Viri doctiſſimi ignorarint. Certum autem eſt *Fortunium* a Roncalenſibus in prælio Olohaſti habito adjutum, eſſe *Fortunium Monachum*, qui anno octingenteſimo nonageſimo regnabat, & Sanctium in prælio Ochareno victorem, fuiſſe Fortunii fratrem, ac filium Garſiæ hujus nominis Primi, qui inde dictus Sanctius Garſianis, idest filius Garſiæ, non vero Fortunii filius, ut Cancellarius Navarreus peſſime interpretatus eſt. Alterum Moreti fundamentum anno DCCCXLIX. vanum eſſe oſtendemus, & ſuis locis de Fortunio & Sanctio agemus.

Moritur Eneco Garcianis primus Navarræ Rex.

Digitized by Google

I. Paoli epiſcopi Conſt. obitus.

SEptingenteſimus octogeſimus quartus annus agitur, ſeptima Indictione ſignatus, quo moritur Paulus Patriarcha Conſtantinopolitanus Kalendis Septembris, qui licet foris habitus ſit hæreticus Iconoclaſta, tamen intus bene conſcius veritatis, abdicans ſe in monaſterium, ad pœnitentiam ſeceſſit, ubi Fidem Catholicam profeſſus, reddidit Deo ſpiritum. Cujus confeſſio magnum attulit ad profligandam hæreſim adjumentum, utpote hominis, qui omnium ſapientiſſimus ſine controverſia ab omnibus haberetur. Hæc autem quomodo ſe habuerint, ex Theophane ita accipe:

Primo die Kalendarum Septembrium, ejuſdem ſeptimæ Indictionis Paulus almificus Patriarcha ſanctiſſimus infirmatus, thronum reliquit, & deſcendens ad monaſterium Flori, monaſticum ſuſcepit habitum, Imperatrice ignorante. Cum autem Imperatrix hoc didiciſſet, venit cum filio triſtis, & clamans: Cor (inquit) hoc feciſti? At ille cum lamentis ait ad eam: Utinam ne umquam in ſacerdotii throno ſediſſem, Eccleſia Dei tyrannidem patiente, præſertim cum ſciſſa ſit a reliquis univerſalibus ſedibus, & anathematizata. Quæ demum adſcitos Patricios, & Senatus primores miſit ad eam audire, quæ ab ipſo dicebantur. Qui dixit ad illos: Niſi Synodus univerſalis fiat, & error, qui eſt in medio veſtri, corrigatur, ſalutem non habebitis. At illi dixerunt: Quare ſubſcripſiſti, cum conſecrareris Iconoclaſtiæ? At ille: Idcirco lamentis afficior, & cucurri ad pœnitentiam, deprecaturus Deum, ne me ſicut ſacerdotem judicet, & cruciet, qui tacuerim uſque nunc, & præ timore favoris veſtri non prædicaverim veritatem. Et in his dormivit in pace, derelicto lamento multo tam piis, quam impiis, & religioſis viris Reipublicæ.

Confeſſio Pauli in obitu.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Colendus enim vir erat, & ſupra menſuram miſericors, & omni reverentia dignus, multamque fidem habebat tam Reſpublica, quam Imperium erga illum. Ex tunc ergo cœpit dici, & diſputari de ſanctis imaginibus. Hæc Theophanes. Eadem habet & Ignatius in Taraſii rebus præclare geſtis.

II. Licentia diſputandi adverſus hæreſim.

Hactenus enim imagines colentibus minime diſputare palam licebat adverſus hæreticos Iconoclaſtas, prohibentibus magiſtratibus: etenim tam palatinæ, quam caſtrenſis militiæ primores, quin & ipſe Senatus his erant irretiti laqueis impietatis. Ex hoc igitur tempore (quod ait Theophanes) cœpit abſque periculo dici, ac diſputari de ſanctis imaginibus, tali aperta, ad diſſerendum de iis a Paulo, adhuc ſuperſtite, ultimo illo elogio via: quam poſtea licentiam firmarunt imperatoris litteris ſuis, quibus & Pauli egregium facinus ſunt laudibus proſequuti, ita ſcribentes (a): *Damus quoque unicuique libertatem, ut ſine omni formidine ea loquantur, quæ ſecum animo deliberaverint, quo veritas magis magiſque eluceſcat, & intrepida voce audiantur, ſimulque etiam ut ex multis Eccleſiis diſſidium auferatur, pacisque copulatio, & conſtantia in omnibus connectatur.* Iſtis præmiſſis, iidem Imperatores de Paulo mox iſta ſubiiciunt, quæ aliqua ex parte in Theophane deſiderantur.

(a) Apud Nican. Syn. 2. Act. 1.

III.

Et ſimulatque Paulus ſanctiſſimus Patriarcha, juxta divinam voluntatem carnem præſentem commutaturus erat, præſenſque habitaculum derelicturus, & ad ſuperiores ſedes commigraturus, immo vero ad Dominum noſtrum Chriſtum, judicandus ſcilicet, Epiſcopatui renuntiavit, monachicam eligens vitam. Nobis vero interrogantibus illum, qua de cauſa hoc feciſſet: Reſpondit quod ſi morte occupatus & præventus in Epiſcopatu hu-

X 2 *jus*

PAGIUS SÆC VIII Anno Eræ Hiſpan. DCCCXXII. Anno Hegiræ CLXVIII. inchoato die 24 Julii fer. 7. A. C. 784. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6277.

☉ 9. D. C. ☽ 6. P. 11. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 784.

HADRIANI PAPÆ 13.

CONSTANTINI IMP. 9. & 5.

IRENES 5.

ANum. I. ad XVI. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXVI. Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato refert, *menſis Auguſti die tricesimo primo, Indictione ſeptima* Paulum Virum religioſum & Patriarcham Sanctiſſimum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, eum in morbum incidiſſet, monaſticum habitum aſſumſiſſe, & non multo poſt ad Deum migraſſe. Quare cum anno DCCLXXX. ad Thronum Conſtantinopolitanum evectus fuerit, ſedit annos quinque utrimque incompletos, non vero annos quinque & menſes octo ut habet Nicephorus in Chronico. Loco itaque *annos* V. legendum, *annos quatuor*. A ſexto enim die Februarii anni DCCLXXX. quo ejus Deceſſor vivere deſiit, ad menſem Septembrem præſentis Chriſti anni, elapſi ſunt anni, quatuor, & menſes octo, utrimque incompleti.

Moritur Paulus Epiſc. Conſtantinop.

II. Ei ſuccedit S. Taraſius.

Subdit Theophanes: *Menſis Decembris die quinto ſupra viceſimum & Indictione octava, religioſus pater noſter Taraſius Conſtantinop. Patriarcha renunciatur: miſſiſque confeſtim Synodicis ſuis literis & libello fidei ſua teſte, ab Hadriano Papa in Eccleſiæ communionem admiſ-*

ſus

jus piæ, & regiæ civitatis fuiſſet, etiam, in noviſſimo die *extra omnem Eccleſiam Catholicam reſurgere cogeretur: quod ipſum in tenebras exteriores, quæ diabolo & Angelis ejus paratæ ſunt, adducit.*

Dolebat enim Synodum quamdam hic indictam, quæ ſubvertere contendebat imaginum picturas, quas ſancta Eccleſia Catholica ſervat, atque amplectitur, & ad memoriam præfiguratorum ſuſcipit. Idipſum (inquiebat) eſt, quod animum meum commovet, quod meam conſcientiam, urget: quomodo judicium Dei effugere queam. At quæ cauſa eſt, quamobrem cum hujuſcemodi viris commorari debeam, aut ſimul cum illis verſare? Hæc vero, & alia plura Ducibus quoque noſtris glorioſiſſimis loquutus eſt, vitamque finivit.

IV. Perculſi animi Imp. verbis Pauli morientis. At quomodo, his auditis, ipſi Imperatores commoti ſint, iidem ipſi profeſſi ſunt verbis iſtis: *Hanc igitur reſponſionem noſtra regia majeſtas animadvertens horrebat, præſertim cum & ab aliis antea audieramus hæreticam eſſe horum hominum cogitationem: animo noſtro deliberavimus, quidnam hac in re utile eſſet, & facto opus, ut repræſentato noviter electo Patriarcha, finis contentionibus per illum imponeretur, &c.* Sicque factum eſt ex his, ut Pauli ſucceſſor deligeretur Orthodoxus. Fuit iſte Taraſius, qui laicus exiſtens erat Imperatoribus a ſecretis. Tarasius Epiſc. Conſtantinop. Defuncto enim Paulo, per quem Fides Catholica diu obruta publica teſtificatione in lucem emerſit, in eo magnopere evigilavit ſtudium Imperatorum, ut eidem non imparem ſubrogarent Epiſcopum: Quod autem haud facile inveniretur, qui ſimul Catholicæ Fidei zelo, & auctoritate præſtaret, ardentique animo perarduum poſſet opus aggredi, ipſam Fidem Catholicam celebratione Oecumenici Concilii in locum priſtinum vendicare, neceſſitas coegit in laicum hominem, ad hæc omnia exhibenda optime comparatum, poſt multum temporis in deliberando conſumptum, converti animos Imperatorum, & vota Orthodoxorum civium conſpirare, ipſo uno dumtaxat Taraſio refragante, prout Theophanes, & Ignatius monachus, & alii ejuſdem temporis Græci auctores rem geſtam proſequuti, teſtantur, quorum

Theophanes his verbis, dignum memoria factum, enarrat ex Actis publicis, cum coram populo ab Imperatoribus exhibitus Taraſius, fuit ab omnibus expetitus, licet ille refragatus, omnino conſenſum præſtare negarit, quouſque promiſſionem accepiſſet ab omnibus de celebrando Concilio Oecumenico, per quod hæreſis damnaretur, & anathemate ipſa Conſtantinopolitana Eccleſia ſolveretur. Sed ipſa Acta publica audiamus.

Hoc quoque anno quinto ſcilicet Irenes & Conſtantini Imperatorum, collecto omni populo apud Magnauram, ipſa Irene dixit ad eos: Scitis, fratres, quid fecerit Paulus Patriarcha. Et ſi quidem vixiſſet, non hunc utique pateremur dimittere ſacerdotii thronum, licet monaſticum induerit habitum. Quia vero, ſicut Deo placuit, de hac vita migravit, quæramus hominem, qui Eccleſiam Dei didaſcalis poſſit ſervare ſermonibus. Qui univerſaliter dixerunt: Non fore alium, niſi Taraſium a ſecretis. At illa: Et nos (inquit) ipſum elegimus, ſed reſultat, & dicit pro ſua cauſa, non ſuſcipit electionem Imperii, & totius plebis. V.

At ille nempe Taraſius reſpondit populo, dicens: Immaculatæ fidei noſtræ Chriſtianorum cuſtodes, & eorum, qui in gloria Dei ſunt æmulatores fideles Imperatores noſtri, & in commodum noſtrum curam facientes, & maxime nunc Eccleſiaſtica negotia diligenter conſiderantes, quo ſummus ſacerdos in hac urbe Regia conſtitueretur, in ſuæ pietatis animum me aſſumere, & ut manifeſte mihi diceretur, quod conſiliati ſunt, præceperunt. Cumque ad hoc me indignum eſſe, pronuntiarem, & nullum conſenſum afferrem, utpote qui jugum hujus ſarcinæ portare, vel ſufferre non poſſem: juſſerunt, me adduci ante faciem veſtram, pro eo quod hujus conſilii unanimes, & comprobatores effecti ſitis. Et nunc, o viri, qui Deum timetis, & ſemper hunc in cordibus habetis, quique Chriſti invocatione nominamini, viri Dei noſtri, Chriſtiani, audite breviſſimum ab exiguitate mea, & humilitate ſermonem. Quibus ex cauſis Taraſius ſit adeo refragatus.

VI. *Ego enim quicquid piis Imperatoribus noſtris, & per omnia Orthodoxis reſponde-*

PAGIUS *ſua. Imperatrix etiam ad eumdem Papam miſit, qui ſuo nomine ab eo peterent, ut datis literis homines, qui Concilio adeſſent &c. Alexandriæ quoque & Antiochiæ Præſules, Imperatrix & Patriarcha Nunciis ſuis advocavere; nondum enim pax cum Arabibus illa expiraverat. Et Antiochia quidem Joannem illum Magnum, virtute & doctrina celebrem, non levibus Sanctitatis indiciis fulgentem, Patriarchæ Antiocheni quondam Syncellum: & Thomam Alexandrinum, Virum religioſum & pietate inſignem, qui prius in Illyrico magnæ Civitatis Theſſalonicæ Archiepiſcopus claruerat, ex illis locis adduxerunt.* Sancti Taraſii Vitam ab Henſchenio ad diem XXV. menſis Februarii recitatam, ſcripſit Ignatius ejus diſcipulus, qui ei morienti adfuit, indicatque etiam alias Sedes Patriarchales *Taraſio* adhæſiſſe contra Iconoclaſtas. Verum Imperatrix cum Conſtantino filio non niſi anno ſequenti ad Hadrianum Papam ſcripſit, & male Theophanis interpres in ejus textum inſeruit hanc vocem, *confeſſum*; cum nulla in Græco ei reſpondeat,

Digitized by Google

derim, etiam in conſpectu veſtro orationis meæ apologia reſpondebo. Timore deprimor ad conſentiendum huic electioni, & vereor a facie Dei currere taliter, & quoquomodo incircumſpectus, ut cum terribili damnatione ſuccumbam. Si enim divinus Paulus Apoſtolus, qui Dei voces audivit, cœlumque habuit eroditus ſe, & paradiſi inſpector effectus eſt, audivitque arcana verba, & portavit nomen Dei coram Gentibus, & Regibus, dixit:
(a) 1. Cor. 9. *(a) Ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar: Quomodo ergo ego, qui in mundo converſatus, & cum laicis connumeratus, in Imperii adminiſtrationibus militavi, ſic abſque judicatione, atque circumſpectione poſſum ſuſiſtere in ſacerdotii magnitudinem? horrendum conamen ad exiguitatem meam, & temerarium ſtudium.*

Cauſa vero timoris mei hæc eſt: Aſpicio enim, & video Eccleſiam, quæ ſupra petram, Chriſtum Deum ædificata eſt & fundata, ſciſſam nunc, & diviſam, & nos alia atque aliter loquentes, & aliter eos Chriſtianos, qui in Oriente unius nobiſcum ſunt fidei, ſed & his concordantes Occidentales, nos ab omnibus illis alienatos, & a ſe per ſingulos dies anathematizatos. Dira pœna eſt anathema, procul a Regno cœlorum expelli, & a Deo emitti ducendum in tenebras exteriores. Neſcit lex Eccleſiæ vel terminum hæreſim, ſive contentionem, ſed ſicut novit confiteri unum Baptiſma, unam Fidem, ita concordiam unam in omni Eccleſiaſtico negotio. Nihil enim eſt in conſpectu Dei tam acceptum atque placabile, quam ut unum ſimus, & una efficiatur Eccleſia Catholica, quemadmodum in ſinceræ Fidei noſtro ſymbolo confitemur.

VII. Qua conditione Taraſius paſſus ſit Epiſc. ordinari.

Expetimus nos fratres (ut reor) & vos, quoniam ſcio, timorem Dei vos habere, a piiſſimis Imperatoribus noſtris, & Orthodoxis Synodum univerſalem colligi, ut efficiamur nos, qui unius Dei ſumus, & unum. Et qui Trinitatis cultores exiſtimus, unici, & unanimes collegæ: & qui capitis Chriſti ſumus, efficiamur corpus unum compactum atque connexum: Et qui ſancti Spiritus ſumus, efficiamur non contra invicem, ſed pro invicem: Et qui veritatis exiſtimus, efficiamur ſapientes, verum atque dicentes, & non ſit in nobis certamen, neque diſſenſio, ut pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, muniat nos omnes. Et ſi quidem juſſerint Orthodoxi & propugnatores Imperatores ſcilicet veſtræ poſtulationi, & meæ annuere: conſentio ego; ſin autem impoſſibile eſt mihi, & hæc facere, ne ſubjiciar anathemati, & inveniar condemnatus in die Domini noſtri & juſti Judicis, ubi neque Imperator, neque ſacerdos, neque Principes, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quicquid placuerit vobis, fratres, data apologia mea, immo vero aſſertioni veſtræ, & reddite petitioni meæ reſponſum. Et libenter audierunt omnes quæ dicta ſunt, aſſenſum præbentes, ut Synodus fieret.

At vero Taraſius rurſum diſputans, ad populum ait: Leo Imperator ſubvertit imagines. Et quando facta eſt Synodus, ſubverſas invenit. Et propterea quod Imperatoria manu ſubverſæ ſunt, iterum quæſtionem habet idem capitulum: quomodo antiquam conſuetudinem in Eccleſia, traditam præſumpſerunt, ſicut eis libitum fuit, exterminare. Sed veritas Dei (ut Apoſtolice dicamus) non eſt alligata. VIII.
Hucuſque ex Actis publicis Theophanes. (b) Ex quibus plane illud exploratum haberet, nullo pacto adduci potuiſſe Taraſium ſe electioni conſenſum dare, niſi ſicut Imperatorum, ita totius populi pollicitatione ſecurus redditus eſſet de Synodo Oecumenica celebranda, per quam ipſa Conſtantinopolitana Eccleſia, abjecto procul errore, compagine Catholicæ communionis, Catholicæ Eccleſiæ, a qua tamdiu fuerat excommunicatione diviſa conjungeretur. Scitum ſane, prudenſque conſilium, ante ſuam ordinationem habere ordinationem ejus Eccleſiæ oppignoratam omnium ſponſione. Quomodo autem ubi fuit certus redditus de Oecumenico Synodo celebranda, ordinari denique paſſus eſt, ſubjicit iſte Theophanes:

(b) *Habet eandem Apologiam Anaſtaſius Bibliothecarius & in præambulis ſeptimæ Synodi a ſe tranſlatæ.*

De cogendo Concil. Oecumenico facta Profeſſio.

Itaque octavo Kalendas Januarii ipſius octavæ Indictionis conſecratus eſt almus pater noſter Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus. Quod autem ſubjicit idem Theophanes, mox ut conſecratus eſt Taraſius, miſiſſe Catholicæ Fidei profeſſionem ad Hadrianum Romanum Pontificem, agemus de ea anno ſequenti opportuniori loco. Porro hæc eadem, quæ dicta ſunt, ipſi publicis litteris Imperatores teſtati ſunt Patribus ad Nicænam Concilium poſtea convocatis, quibus omnem a ſe adhibitum conatum pro conſtituendo Epiſcopo regiæ urbis Taraſio, iiſdem compertum eſſe voluerant, ne ſcandalum paterentur quod laicus electus eſſet: poſt enim enarrata, quæ contigerunt, cum Paulus ſe a throno ſponte profeſſus monaſticum ordinem, abdicavit, hæc habent (c): *Conſilium noſtrum in medium propoſuimus, ut repræſentato electo noviter Patriarcha, finis contentionum per illum imponeretur. Advocantes igitur viros negotiorum Eccleſiaſticorum haud imperitos, Chriſtum vero verum Deum noſtrum invocantes, & cum eis conſilium capientes, quem ex omnibus digniſſimum haberent, cui primas partes in hanc ſacratiſſimam divinorum obſervantiſſimam & Regiæ civitatis noſtræ cathe-* IX.

(c) *Conc. Nicæn. 2. Act. 1. in princ.*

Impp. Teſtificatio de electione Taraſii.

cathedram deſerremus: uno animo, concordique ſententia Taraſium, qui nunc in ſacroſancta dignitate nobis præſidet; dignus declaratus eſt.

X. *Hunc igitur ad nos vocantes, teſtimonium de illo, & ſuffragia data expoſuimus. Verum is nulla ratione acquieſcere bis volens, reliquorum electioni aſſentiri reſpuit. Nobis vero perquirentibus qua tandem cauſa obedire nollet: principio quidem occaſionem hanc attulit; majus eſſe ſummi ſacerdotii cathedræ jugum, quam poſſit illius humeris ſuſtineri. Nos autem conſiderantes, quod occaſionem quæreret, nec auſcultare nobis vellet: non deſtitimus virum ſolicitare; omnibus viribus in eo perſeveravimus, donec aſſenſum nobis præberet, ut ſummi ſacerdotii dignitatem aſſumeret. Contemplatus itaque noſtram inſtantem, & urgentem ſedulitatem, cauſam recuſationis nobis denuntiavit: Quandoquidem, inquit, video, & conſidero ſupra petram Chriſtum &c.* Quæ ex iiſdem Actis ſunt nuper allata, de petitione ab eo facta, de convocando Concilio Oecumenico. Quibus iſta ſubiiciunt: *Huic igitur petitioni annuere tum viſum eſt: meoque nutu juſſi convenire.*

XI. Tarasius auctor abolendæ hæreſis.

Debetur igitur tantæ rei palma Taraſio, vel potius Hadriano Papæ, qui hoc exegit ab eo, ut ab Imperatoribus progenitam, propagatam, corroboratamque hæreſim, appoſita ad radices ejus, quas alte fixerat ſecuri Apoſtolica, per Concilium omnino præcideret, etſi ſacris canonibus atque Eccleſiaſticæ diſciplinæ in electione laici hominis inflictum eſt vulnus: quod modo honeſtum dixerim, & non deforme, ſalubre, & non lethale vulnus, per quod ſalus univerſo corpori fuit feliciter comparata, & priſtina gloria in communicatione Catholica reparata. Cæterum etſi ex laico fuit Taraſius promotus ad ſacerdotium, ex ſacerdotalibus tamen moribus, dignis Epiſcopo, in Epiſcopatum aſſumptus eſt, cui ex cognita nobilitate ſulgor acceſſit. Etenim (ut Ignatius auctor eſt) ex patricio ortus eſt genere, patre Georgio præfecturam urbanam magna gloria adminiſtrante, matre vero Eucratia dicta, æque pietate conſpicua: ipſe vero Taraſius auctus Conſulari dignitate, & ob eruditionem inſignem, morumque egregiam laudem, ad ſecreta cuſanda, adſcitus fuerat ab Imperatore.

XII. Taraſii genus & vitæ inſtitutio.

Cum vero idem, inquit, *Ignatius per nova dignitatis gradum laudem aſſecutus, totum ſe Deo dicaſſet per pietatem, & puram conſcientiam, venit ad habitum ſpiritalis perfectionis, & mundi munera obiens, in mundano habitu, ſe & a mundana removit ambitione, & ſpiritus adaptant animam, vas ſacrum efficitur electione melioris etiam ante ſacerdotium, & paſtor pecudum rationis compotum, qui paſcebatur adhuc, prænuntiabatur fore, ut ſuſciperet univerſam omnium præfecturam; ut lucida lucerna jam accenſa, igne virtutum mundum illuſtrans univerſum, & omnem hæreticam diſpellens caliginem, & lucem procurans rectæ fidei.* Cæterum etſi Imperatores, atque ſacer Senatus ejus electioni favebant, non tamen defuerunt, qui eidem e contrario adverſarentur, illi nimirum qui propugnatores erant execrabilis hæreſis. De quibus omnibus iſta Ignatius:

Imperatoribus aſſentiebatur quicquid erat optimum, & præſtantiſſimum in ſacro Senatu divinus plane cœtus, ut qui omnino ſcirent, virum in omnibus præfulgere, & dignum, cui commendaretur dignitas paſtoralis. Quicquid autem erat promiſcuum, & circumforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris ſanctitatem, etiam ante ſacram ab eo acceptam veſtem, ut ad arguendum vehementiſſimam, & acutiſſimam ſuſpectam habens ſecurim, nolebat conſentire communibus ſuffragiis, non volens ab antiqua ſua reſipiſcere ſententia, & malebat involvi cæno limi hæreſeos, quam potari vivifico fluento puri, & imperturbati fontis doctrinæ Taraſii. Sed id vicit, quod juſtum erat, &c. Fuiſſe autem milites, qui adverſati ſunt Taraſio, inferius auctor aperte ſignificat, eo quod eſſent hæreſi addicti: nam ait: *Hoc caput rectæ fidei ægre ferebat turba militaris, ut cui non videretur, eſſe admittendas, & adorandas & venerandas imagines.* Porro ejus electionem, licet per homines, haud tamen ab hominibus, ſed a Deo fuiſſe, ſigna Apoſtolatus, quæ poſtea in eo eluxerunt, ſignificarunt, atque in primis quæ in ipſo vita enituit Apoſtolica, tam in his, quæ pertinent ad corporis cultum, quam animæ. Nam audi Ignatium:

Milites hæretici Taraſio infeſti.

XIII. Taraſii vitæ inſtitutio.

Vitæ autem ſuæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut eſſet omnibus diviniſſimum exemplar propoſitum, cui nunquam perſuaderi poterat, ut moveretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad divinarum ſcripturarum meditationem ſibi domeſticam adſcivisſet vigiliam, ſomnum membra ſolventem, ut inutile amandabat mancipium, & cum uſus exigeret, rurſum jubebat adeſſe. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus ſtragulis umquam vidit involutum? Quis tunicam, & zonam ſuper cubile dimittentem umquam accepit, & præparavit, ut eſſet elegantior, & concinnior? Quis ex ejus pedibus umquam detraxit calceos, & alligata ſpongia (ut mos eſt) lævigavit, & poliit? Sed ipſe erat ſibi (ut dicitur) balneator, & inſerviebat ſibi ad uſum corporis, in hoc quoque Chriſtum magi-

ſtrum

ſtram divino zelo imitatus, qui dixit: (a) Mat. 20. *(a) Non veni, ut mihi miniſtraretur, ſed ut miniſtrarem.*

XIV. *Habebat autem precationem, quæ mentem ſublimem ad cœlos evehebat, & ſoli Deo reddebat familiarem, & conjungebat incorporeis, & expellebat omnem tentationem convenienter Domini elogio.* Veſtium luxum corrigit in clericis Taraſius. *Nullum erat tempus, quo non habebat ſolum eum genu flectentem, & ſurgentem, & manus ad cœlos extollentem, & ſuperne a Deo accipientem illuminationem. Humilitatem vero, ut quæ ei a puero fuerat familiaris, ita eſt complexus, ut non ſolum ea in ipſo conſpiceretur, & ex ea laudem aſſequeretur, ſed etiam tranſiret ad alios, qui exemplo ſuo informabantur. Multis enim ex iis, qui erant relati in numerum clericorum, qui ſuos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant variis, & pretioſis veſtibus ſericeis, aurum quidem ademit: fecit autem ſuccingere lumbos cingulis, contextis ex pilis caprarum. His vero, qui toti corpori ex iiſdem filis purpureas veſtes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curioſitate nimia, & deliciis, & quæ eſſent veſtitus honeſti, & convenirent iis, qui Deo ſervire ſtatuerunt, & profitentur humilitatem.* Hæc de his Ignatius, qui ea, quæ oculis vidit magna ex parte (ut præfatur) conſcripſit. Addit ad hæc de egregia viri caſtitate, & erga pauperes miſericordia, quorum catalogum ſcriptis mandari curavit, quo non cibo tantum, ſed indumentis æque eorumdem egeſtati conſuleret.

XV. Miniſtrat Taraſius menſæ pauperum. Sed quid die ſolemni Paſchali facere aggreſſus ſit, poſt multa de effuſa erga pauperes largitate, ſic ſubdit: *In ſalutari autem prius dicto die veneranda Chriſti reſurrectionis, poſt divinæ ſynaxis, & communionis peractum myſterium, adhuc ſacris veſtibus candidatus ad veteris baſilicæ jam dirutum locum, qui vocatur, Eſtin, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum feciſſet recumbere, incipiebat ipſe miniſtrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis diſtribuens. Deinde cum hoc munus obiiſſet, ibat in domum ſuam patriarchicam, non aliquorum bivaulorum (ut dicit fabula) medullis ſe nutriens, neque menſa Sybaritica excipiens, neque quæ ventrem titillant, & impinguant bellariis, ſed frugalibus obſoniis, & quæ non ſpectabant ad delicias, ſe reficiens.* Hæc rerum cunctarum inſpector Ignatius, reliqua tu conſulas. Hæc enim ſatis ad inſtitutum, quibus habetur teſtatum, a Deo electum virum, pietatis cultorem egregium.

Hoc eodem anno Hadrianus Papa ea, quæ ſpectant ad ſacros ritus, quam diligentiſſime curans, librum ſcripſit, cujus titulus fuit: *Reſponſoriale de circulo anni*, quæ videlicet Reſponſoria in ſingulis eſſent ſacris officiis dicenda. Non extat ipſum quidem; meminit tamen ipſius Amalarius Fortunatus, qui pergens Romam ſub Ludovico Caroli filio Imperatore, eum ſe legiſſe, teſtatur: ipſe enim notatum exordium, & finem ejuſdem ſuis ſcriptis teſtatum reliquit: In prologo enim libri, quem ſcripſit de ordine Antiphonarii habet iſta: *Hic inſerimus, quomodo invenimus ſcriptum de auctoritate Hadriani Apoſtolici: In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Incipit Reſponſoriale de circulo anni, temporibus ter beatiſſimi & Apoſtolici Domni Hadriani Papæ per ſeptimam Indictionem.* Item in fine. *Hoc opus ſummus reparat Pontifex dominus Hadrianus ſibi memoriale per ſæcla.* Hæc ex ipſo Amalarius.

Sed quod rurſus ad res ſpectat Orientalis Eccleſiæ mortuo hoc anno Moyſe Rege Sarracenorum, qui anno ſuperiori Ma- XVI.

PAGIUS III. Obitus duorum Calipharum. Ad num. XVI. & ſeq. Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. refert, *Mahadem* vigeſimum quartum Calipham obiiſſe *anno Arabico CLXIX. vigeſimo ſecunda Muharrami*, ideoque ſequenti Chriſti anno, die tertia menſis Auguſti. Subdit Elmacinus, Chronologum ſuum ſcribere, tempus Imperii Mahadis duraviſſe *annos decem, & XLV. dies, quorum primus fuit Solis, & ultimus Mercurii: elapſis annis Hegiræ DLXVIII. & diebus XXII. annis autem Solaribus mundi 6276. menſibus 2. & diebus 20.* Quæ omnia vera ſunt. Primus enim dies Imperii ejus, is nempe qui poſt mortem Almanſoris Deceſſoris ejus illuxit, Dominica fuit, & ultimus feria quarta. Dies autem tertius Auguſti anno ſequenti in diem Mercurii incidit. Mahadi ſucceſſit *Muſa Alhadis* filius Mahadis, a Baronio & Theophane *Moſes* appellatus, qui anno DCCLXXXVI. mortuus eſt, anno nempe Arabico CLXX. *die Veneris decimo quarta Rabii poſterioris*, poſtquam imperaſſet annum unum, menſes duos, & dies XXII. Obiit itaque *Muſa Alhadi* anno Chriſti DCCLXXXVI. die XIII. menſis octobris: licet veroſimile ſit errorem in menſem Arabicum irrepſiſſe. Alhadi ſucceſſit *Haron Raſchid ſeu Raſiudus*, frater Alhadis, qui fuit viceſimus ſextus Calipha. Ex quibus corrigenda quæ habet Baronius de iſtis Caliphis ex Anaſtaſio ſeu Theophane & Auctore Miſcellæ. Hi enim de rebus apud Arabes geſtis plerumque male edocti. De Sepulcro Domini ab Harone Calipha Caroli Regi conceſſo, & Legatis ad eum miſſis, de quibus hoc anno Baronius, ſuo loco agetur.

IV. Annus XIII. belli Saxonici. Hoc anno, ut Annaliſtæ Petavianus & Meſciacenſis habent: *Iterum Domnus Carolus venit Saxoniam, terram illam vaſtantes & deſtruentes omnia. Et eodem anno verni temporis obſedit Rex Carolus Heriſburgo & Franci ſederunt in gyrum per borderos*, ubi *borderum* voce idem intelligere videntur hi Annaliſtæ ac alii Scriptores per *bordariam*, quæ vox prædium ruſticum ſignificat, ut ſcribit Ducangius in Gloſſario. Hæc fuſius Annaliſta Loiſellianus his verbis

Madi ſucceſſerat, ſubſtitutus eſt in locum ejus Aaron aomine, Sarracenus bellicoſiſſimus, qui teauit imperium annos vigintitres, ſemper infeſtiſſimus Chriſtianis. Ita hoc anoos Theophanes. Unde illud ſumma admiratione dignum, quod cum acerbiſſimus hoſtis Chriſtianorum eſſet: aihilominus propenſiſſimo ſtudio coleret Carolum Magnum Francorum Regem: virtutis eſt iſta potentia, quæ & hoſtes, licet barbaros, atque impios, reddat obſequeates, atque cultores, inſuper & laudatores. Sed audi quæ de his habeat Eginhardus ejuſdem Caroli rerum geſtarum inſpector, & ſcriptor. In vita enim ipſius hæc ſcribit: *Cum Aaron Rege Perſarum, qui, excepta India, totum pene tenebat Orientem, Carolus talem habuit in amicitia concordiam, ut is gratiam ejus omnium, qui toto orbe terrarum erant Regum, ac Principum amicitiæ præponeret, ſolumque illum honore, ac munificentia ſibi colendum, judicaret. Ac proinde cum Legati ejus, quos cum donariis ad ſacratiſſimum Dei ac Salvatoris noſtri ſepulcrum, locumque Reſurrectionis miſerat, ad eum veniſſent, & domini ſui voluntatem indicaſſent: non ſolum quæ petebantur, fieri permiſit, ſed etiam ſacrum illum, & ſalutarem locum, ut illius poteſtati adſcriberetur, conceſſit. Et revertentibus Legatis ſuos adjungens, inter veſtes, & aromata, & ceteras Orientalium terrarum opes ingentia illi dona tranſmiſit, cum ei paucos ante annos, quem tunc ſolum habebat, roganti mitteret elephantem.* Hæc Eginhardus. Sic igitur Rex Chriſtianiſſimus, primus inter Reges Occidentales, legitimus dominus factus eſt ſacroſancti noſtri Redemptoris ſepulcri, pro quo ab impiis iterum vendicando, ſumma gloria ejus poſteri rivos ſanguinis profudere. Sed de his ſuis locis dicendum.

S. Chriſti Sepulcrum Carolo Magno donatum.

Sed

PAGIUS

his: *Rebellati ſunt iterum Saxones ſolito more, & cum eis pars aliqua Friſonum. Tunc deinde Domnus Carolus Rex iter peragens, Rhenum tranſiit ad Lippiam, & ingreſſus eſt Saxoniam circuiendo & vaſtando, uſque dum pervenit Huculiu. Ibi conſilio inito, eo quod nimium inundationes aquarum fuiſſent, ut per Thoringiam de Orientale parte introiſſet ſuper Oſtfaloos, & filium ſuum Domnum Carolum dimiſiſſet una cum ſcara contra VVeſtfaloos. Quod ita factum eſt. Domnus Rex Carolus perrexit per Thoringiam uſque ad fluvium Albiam, & inde ad Stangfurd, & inde ad Scaingi. Ibique conventione facta, reverſus eſt in Franciam ſupradictus glorioſus Rex. VVeſtfaloi vero voluerunt ſe congregare ad Lippiam. Quo audito ſupradictus filius Domni Caroli Regis obviam eis acceſſit una cum ſcara, quæ cum eo dimiſſa fuit in pago, qui dicitur Dragini, & inierunt bellum. Auxiliante Domino, Domnus Carolus filius Magni Regis Caroli Victor extitit una cum Francis, multis Saxonibus interfectis. Volente Deo illæſus remeavit ad genitorem ſuum in VVarmatiam Civitatem, ibique inito conſilio cum Francis, ut iterum hyemis tempore iter faceret ſupradictus Domnus Rex in Saxoniam. Quod ita & factum eſt. Et celebravit Natalem Domini juxta Skidrioburg in pago VVanſananga, ſuper fluvium Ambra, in villa Luidi.* Huic Annaliſtæ ſuffragantur Bertinianus, ac Metenſis cum Eginhardo.

V. Franci itaque hoc anno in Saxoniam ter irrupere, ſemel Duce Carolo Caroli Regis filio, bis Duce ipſomet Carolo patre. Cointius hoc anno num. II. dicit Carolum Juniorem, cum de Weſtphalis triumphavit, octo duntaxat annorum puerum fuiſſe, quia ſcilicet ejus nativitatem in annum DCCLXXVI. conſert. Verum ex hac Caroli filii victoria liquet, hunc ætate provectiorem fuiſſe, & anno DCCLXXII. in lucem prodiiſſe. Licet enim certum ſit anno DCCLXXVI. Carolo Regi filium natum eſſe, is tamen non Carolus Caroli Regis primogenitus ſed Carolomannus, poſtea Pippinus appellatus extitit; alioquin Carolus Junior hoc anno armis tractandis par non fuiſſet.

Annus Natalis Caroli Jun. ex ejus victoria eruendus.

VI. Ex Appendice ad Nibelungi Chronicon, & ex Altfrido in Vita Sancti Ludgeri, ſi ſimul conferuntur, tria hæc certiſſima ſunt & hoc anno conſignanda, uti recte a Cointio factum, *VVidechindi* perſecutio ad Flevum uſque fluvium, qui limes utriuſque Friſiæ fuit, *Ludgeri* Presbyteri receſſus in Italiam, & obitus *Albrici* Trajectenſis Epiſcopi. Albricus ſeptimo anno poſtquam Ludgerum in Oſtergoam miſerat, vitam clauſit. Nam ut addit Alfridus: *Conſurrexit radix ſceleris VVidukind Dux Saxonum, caterus Gentilium, qui avertit Freſones a via Dei, combuſſitque Eccleſias, & expulit Dei famulos, & uſque ad Fleo fluvium fecit Freſones Chriſti fidem relinquere, & immolare idolis juxta morem erroris priſtini. Sed & Albricus Epiſcopus in ipſa perverſa commotione de hac luce migravit.* Hic eſt itaque annus ſeptimus, ex quo Ludgerus in Oſtergoam ab Albrico directus eſt: *Vvitechindus* enim anno ſequenti idolis nuncium remiſit.

Moritur Albricus Epiſc. Ultrajecti.

VII. Sæviente autem *Vvitechindi* perſecutione, Baſilicisque Citerioris Friſiæ combuſtis, *Ludgerus* Romam ſeceſſit, atque inde in Ducatum Beneventanum, ubi Caſinenſe Monaſterium, in quo Regulam Sancti Benedicti didicit, teſte Altfrido citato. Ludgero in Italiam abeunti *Vvillebadus* Presbyter ſocius peregrinationis ab Adamo tribuitur, libro primo cap. IX. qui poſtea cap. undecimo dicit, Vitam ejus ab Ansgario ſeu Anſchario ſcriptam fuiſſe. Ea publicata eſt anno MDCXLII. ac poſtea a Mabillonio Sæc. III. Benedict. part. II. Sed hæc in aliquibus capitibus differt ab Actis ab Adamo laudatis.

Sæviente in Friſia perſecutione Ludgerus & VVillebadus a Friſia recedunt.

VIII. Obiit hoc anno *Sanctus Fulradus* Abbas Sandionyſianus rebus pro Eccleſia geſtis, & vitæ Sanctitate clariſſimus. Hoc enim anno mors ejus conſignatur, tam in Chronico Moyſſiacenſi, quam in Appendice ad Nibelungi Chronicon. Multa Monaſteria Cellaſque, cum in Alſatia, tum in Alamannia, & in Diœceſi Metenſi conſtruxit, variaque in favorem eorum & Monaſterii Dionyſiani, a quo pendebant, a Pontificibus Romanis, apud quos diverſas Legationes obivit, ut ſuis locis diximus, Privilegia obtinuit. Quantum apud Pippinum Regem valeret *Fulradi* auctoritas, diſcimus ex S. Bonifacii Epiſcopi Moguntini Epiſtola XCII. eidem inſcripta, & ex variis literis, in quibus nuncupatur Pippini *Conſiliarius*, *Capellanus Palatii*, *Franciæ Archipresbyter*, *Paſtor Sacra Capel-*

Obitus S. Fulradi Abbatis Dionyſiani.

pel-

XVII. Sed licet obſarvaverit Aaron Carolum, haud tamen ramiſit odium in Chriſtianos, de quo inter alios ab eo neci traditos, hoc tempora Irenæ, & Conſtantini Impp. occidiſſe Bacchum, Juniotam appellatum Martyrem, reſpectu ſenioris illius, qui cum Sergio paſſus eſt, teſtantur Græcorum ſacræ tabulæ: ſiquidem in Menologio Baſilii Cæſaris hæc de ipſo notata leguntur die decimaſaptima menſis Decembris: *S. Bacchi junioris tormna. E Palæſtina fuit hic Bacchus ſub Irena, & Conſtantini principatu. Ipſius parentes Chriſtiani quidem fuerunt a primogenitoribus; ſed pater, a dæmonibus ſeductus, tranſiit ad perfidiam Sarracenorum, & magarizavit. Filios vero ſeptem habuit, & eos in ſimili perverſitate educabat. Ipſorum autem unus, nomine Gelaſius Hieruſalem petiit, & inde ad S. Sabæ ſe contulit monaſterium, & monachus efficitur, & Bacchus nominatur. Brat vero converſatus, imminente perſecutione, a prælato juſſus eſt fugere, ne ſciretur, quod ipſe Sarracenum baptizaſſet. Domum itaque reverſus, quinque fratres baptizavit: unus vero non baptizatus Bacchum fratrem apud Præſidem accuſavit. Qui ſanctum obtruncans conſummavit.* Hæc ibi. Sic igitur hujuſcemodi, & his ſimilibus captatis occaſionibus Regnum Aaron funeſtum Chriſtianis in Orienta fuit.

Bacchus Junior martyr.

Ann. Eccl. Tom. XIII. | Y | Qui

PAGIUS *pella*, ideſt, Summus Palatii Capellanus. Jam Abbas erat Dionyſianus anno DCCL. ut demonſtrat Mabillonius lib. 6. de Re Diplom. pag. 628. pluribus Chartis in medium adductis. Id quidem negavit Cointius ad annum DCCXLIX. ubi eum ante ſeptimum Pippini Regis annum Abbatem quidem fuiſſe multorum Monaſteriorum a ſe fundatorum fatetur, ſed tunc tantum Monaſterio Dionyſiano præfectum eſſe contendit. At Mabillonius loco laudato ejus rationibus ita ſolide ſatisfacit, ut res hæc amplius in dubium revocanda eſſe non videatur. Plura de Fulrado Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. II. & Henſchenius ad diem XVII. menſis Februarii, quo in Monaſterio Lebrahæ in Alſatia, vulgo *Lebraw*, colitur.

IX. *Archicapellani dignitas explicatur.* Quia Fulradus *Archicapellanus* fuit cum Pippini tum Caroli, de dignitate Archicapellani, quæ tanta erat, ut Principem ubique obtineret locum ſuper Archiepiſcopos & Epiſcopos, etiam in Synodis, aliquid hic ex Marca lib. 4. de Concordia cap. 7. ad Annales Eccleſiaſticos illuſtrandos, dicendum. Rebus Eccleſiaſticis diſcutiendis imminebat Summus Capellanus, qui in Palatio huic miniſterio præfectus erat, ut docet Adalardus apud Hincmarum Epiſt. XIV. cap. XIX. Refert enim Auctor ille potiores in Palatio fuiſſe duos Regios miniſtros, Capellanum & Comitem Palatii: *e quibus præcipue duo, ideſt, Apocriſarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel Palatii Cuſtos, de omnibus negotiis Eccleſiaſticis vel miniſtris Eccleſiæ, & Comes Palatii de omnibus ſæcularibus cauſis vel judiciis ſuſcipiendi curam inſtanter habebant; ut nec Eccleſiaſtici, nec ſæculares, prius Dominum Regem abſque eorum conſultu inquietare neceſſe haberent, quouſque illi prævidèrent, ſi neceſſitas eſſet, ut cauſa ante Regem merito venire deberet.* Deinde Summi Capellani munus in iis verſari docet quæ pertinet ad Officia Eccleſiaſtica & cætera ſpiritualia in Palatio procuranda. Hæc addit de judiciis Eccleſiaſticis: *Apocriſarius quidem de omni Eccleſiaſtica religione vel ordine, nec non etiam canonica vel monaſtica altercatione, ſeu quæcumque Palatium adibant pro Eccleſiaſticis neceſſitatibus, ſollicitudinem haberet, & ea tantummodo de externis Regem adirent, quæ ſine illo plenius definiri non potuiſſent.*

X. *Idem ſæpe Archicapellanus & Apocriſarius Papæ erat.* *Fulradus* ut Pippini ac Caroli Regum ſic & Stephani Papæ III. Succeſſorumque ſibi amicitiam conciliavit, & in graviſſimis negotiis utilitatem Sedis Apoſtolicæ procurandam ſemper ſuſcepit, unde contigit, ut & Regis Archicapellanus & Apocriſarius Papæ fieret. *Apocriſarii* autem Romanæ Sedis in Francia viſi non ſunt ante Gregorii III. Pontificatum, qui per Nuncios ſeu Legatos aut Apocriſarios apud Carolum Majorum-Domus, penes quem Franciæ tunc omnis adminiſtratio erat, bis egit anno DCCXLI. ut rejecto Longobardorum fœdere partes Imperatoris amplecteretur, & auxilio conſilioque Romanis eſſet. Qui Romanum Pontificatum poſt Gregorium III. geſſerunt, ii frequentius Nuncios direxerunt in Franciam, reſque eo devenit, ut præter Legatos, qui pro novis cauſis emergentibus Roma mittebantur, Apocriſarius Apoſtolicæ Sedis in Comitatu Regis aſſidue maneret, nec raro id muneris a Romano Pontifice collatum eſt ei, quem Rex Archicapellanum Palatii ſui conſtituerat, inquit Cointius hoc anno num. VII. ubi plura de Archicapellanis habet.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 785.	HADRIANI PAP. ANNUS 14.	CONSTANTINI ET IRENES IMPP. 6.

I. QUi ſequitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus octuageſimus quintus, octava Indictione exorditur, quo Imperatores Conſtantinus, & Irene, de creatione & conſecratione Taraſii, quæ contigit in fine anni ſuperioris, ut tradit Theophanes, octavo Kalend. Januarii, eadem Indictione octavo inchoata, ſcripſerunt litteras atque miſerunt Legatos ad Hadrianum Romanum Pontificem; quod & præſtitit Taraſius ipſe. ☞ Extant literæ tantum Imperatorum, ſed ut apparet datæ anno ſuperiori, & ante creationem Taraſii ☜. Recitat eas Anaſtaſius in præambulis Nicæni Concilii, quas licet mendis aſperſas, hic tibi reddendas, exiſtimavimus. Vertit ipſe in Latinum, qui & eamdem Synodum pariter Latinitate donavit. Primo autem loco ponemus Imperatorum epiſtolam, quæ ſic ſe habet:

II. Legatio & epiſt. Impp. ad Hadrianum Pap. *Divalis ſacra a Conſtantino, & Irene AA. ad ſanctiſſimum, & beatiſſimum Hadrianum Papam ſenioris Romæ.*

*Qui a Domino noſtro Jeſu Chriſto vero Deo noſtro ſuſcipiunt ſive Imperii dignitatem, ſive principalis ſacerdotii honorem, debent, quæ illi placita ſunt & cogitare, & curare, & creditos ſibi ab illo populo ſecundum ejus voluntatem regere, & gubernare. Ergo debitum nobis & vobis, o ſanctiſſimum caput, hoc eſt, ut irreprehenſibiliter, quæ ejus ſunt ſapiamus, & in ſuis verſemur, utpote ab ipſo nos quidem Imperium, vos vero principalis ſacerdotii dignitatem ſuſcipientes. Incipimus ergo hinc ſermonem. Scit veſtra beatitudo, quæ pridem factæ ſunt in hoc noſtra regia civitate propter venerabiles imagines, qualiter qui ante nos regnaverunt, eas deſtruxerunt & in * dehoneſtitatem, atque injuriam poſuerunt.* (* dehoneſtatem) *Utinam illis non imputetur: melius enim fuerat non mittere manus ſuas in Eccleſiam: Et omnem populum, qui hic eſt, immo Orientalem, eodem modo ſeduxerunt, & in proprium voluntatem retraxerunt, uſquequo Deus ſuſcitavit nos regnare in his, quæ in veritate gloriam ejus . . . & tenere quæ tradita ſunt ab Apoſtolis ſuis, & omnibus ſimul doctoribus.*

III. Rogant Impp. Pontificem venire Conſtantinop. *Unde nunc conſtanter cum mundo corde, & vero cultu, quæ ad Deum pertinent, una cum omnibus ſubditis noſtris, & his ſacerdotibus doctiſſimis locuti ſumus, & cum conſilio decrevimus, ut fieret univerſale Concilium. Et rogamus veſtram Paternam beatitudinem, immo vero Dominus rogat, qui vult omnes ſalvos fieri, & in agnitione veritatis venire, ut det ſeipſum, nec tarditatem faciat, & aſcendat huc in ſtabilitatem, & firmitatem antiquæ traditionis ſuper venerabilibus imaginibus; debitum enim illi eſt hoc facere. Agnoſcit vero quia ſcriptum eſt (a): Conſolamini Conſolamini popule meus, dicit Dominus. Et: (b) Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam. Et de ore ejus egredietur lex, quoniam Angelus Domini exercituum eſt. Et iterum divinus, & veritatis prædicator Apoſtolus (c) qui ab Hieruſalem in circuitu uſque in Illyricum prædicavit Evangelium, ſic mandavit: Paſcite gregem Dominicum diſciplina, quem Jeſus acquiſivit proprio ſanguine.*

(a) Iſai. 40. (b) Malac. 2. (c) Rom. 15.

Et tamquam verus primus ſacerdos, & is, qui in loco, & Sede ſancti, & ſuperlaudabilis Apoſtoli Petri præſidet (ſicut dictum eſt) aſcendat, & ſimul cum omnibus ſacerdotibus, qui hic ſunt, inveniatur, & voluntas Dei fiat: (d) Ubi enim ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo (ſicut Evangelice didicimus) ibi ſum in medio eorum. Certificetur enim, & confirmetur a magno Deo, & Rege omniumque Domino noſtro Jeſu Chriſto, & a nobis ſervis ejus, qui aſcendentem veſtram Paternam & ſacram beatitudinem huc cum honore, & glo-

(d) Matt. 18. — De legatis ſaltem mittendis.

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXIII. Anno Hegiræ CLXIX. inchoato die 15. Julii fer. 4. A. C. 785. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6278.

☉ 22. B. ☽ 7. P. 3. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 785.

HADRIANI PAPÆ 14.

CONSTANTINI IMP. 22. & 6.

IRENES 6.

A Num. I. ad XL. Refert Baronius, num. II. & ſeqq. litteras ad Hadrianum Papam datas a Conſtatino Imp. & Irene Auguſta IV. *Kalendas Septemb. Indict. VII.* quibus eum rogant, ut Conſtantinopolim veniat, quo Synodice antiqua Sanctorum Patrum traditio confirmetur. Quod ſi Conſtantinopolim venire non poſſit, Legatos ab eo mittendos poſtulant. Verum loco, *Indictione ſeptima*, legendum, *Indictione VIII.* qua currente *Paulus* Epiſc. Conſtantinop. mortuus eſt, & poſt ejus mortem de Concilio celebrando actum, ut ex reſponſo Hadriani demonſtro. Datum enim illud *VII. Kalendas Novemb. Indict. IX.* ut videre eſt apud Baronium num. XXXIII. ideſt, currenti anno, & menſes duos poſt literas Impp. Tum n. XIV. & ſeqq. recitat Baronius reſponſum illud Hadriani ad Imperatores, in quo plura in Sacrarum Imaginum defenſionem in medium adducit. In iis literis num. XXX. Hadrianus ait: mi-

Imperatores ſcribunt ad Hadrianum PP. de Concilio celebrando.

*& gloria habemus & ſuſcipere, & quæ opportuno ſunt impertiri. Et iterum expleto Capitulo, quod beneplacito Dei Chriſti ſperamus fieri, cum honore, & magnitudine gloriæ pruire illam * ſinemus ad remeandum ad propria. Si enim non potuerit aſcendere huc (quod putamus non fieri, ſcimus enim ſtudioſum eſſe circa divina) eligat viros honorabiles, habentes ſcientiam, & dirigat una cum ſyllabis, ut inveniatur ex perſona ſacra & Paternæ veſtræ beatitudinis hic.*

* habemus.

IV. *Veruntamen convenientibus ipſis, cum omnibus ſacerdotibus, qui hic ſunt, ſynodice confirmetur antiqua traditio ſanctorum Patrum noſtrorum, & confundatur omne zizanium male plantatum, & Domini noſtri Salvatoris Jeſu Chriſti verbum impleatur (a): Quoniam portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et ex hoc non ſit ſchiſma, & ſeparatio in una ſancta Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, cujus eſt caput Chriſtus verus Deus noſter. Conſtantinum præterea ſanctiſſimum Epiſcopum Leontinum Chriſto amabilis Siciliæ noſtræ inſulæ, quem melius noſcit Paterna veſtra beatitudo, adduximus ad nos, & facie ad faciem loquentes, direximus cum præſenti noſtra venerabili juſſione ad vos. Qui cum venerit ad vos, continuo abſolve eum, ut remeet ad nos, ſcribens nobis per ipſum adventum tuum, quibus diebus habet moveri illinc, & proficiſci ad nos. Porro ſanctiſſimum Epiſcopum Neapolitanum omnino tenere debet, ut cum ipſo aſcendat huc: etenim iter veſtrum per Neapolim, & Siciliam habet fieri, & ſuper hoc Stratego Siciliæ juſſimus, ut omnia requiri, & honoris veſtri curam habeat, quo veniat veſtra paterna beatitudo ad nos* (Legimus) *Data quarto Kalendas Septembris, Indictione ſeptima a regia urbe.*

(a) Mat. 16.

Qui miſſi Legati.

V. Quid autem ad iſta reſcripſerit Hadrianus, neſcitur, exciderunt ipſæ ad hæc redditæ ejus litteræ: quæ enim ipſius Pontificis ad Imperatores datæ habentur, cum nihil ad excuſationem ſuam habeant de non proficiſcendo Conſtantinopolim, poſtea ſcriptæ eſſe noſcuntur per Legatos ſuos, quos miſit non per Legatum Imperatoris Epiſcopum Leontinum, reddemus eas ſuo loco.

Porro non Imperatores tantum, ut dictum eſt, ſed & ipſe Taraſius mox ut ordinatus eſt Conſtantinopolitanus Epiſcopus, litteras ſcripſit ad eumdem Hadrianum Romanum Pontificem: ſed non extant; alias inſuper ſeorſum ad Orientalium ſedium Patriarchas Alexandrinum videlicet Antiochenum, & Hieroſolymitanum litteras dedit, quæ extant (b) ejuſmodi inſcriptione notatæ:

(b) Act. 3. Nicæn. 2. Conc. verſion. Anaſt. Bibliotb.

Exemplar litterarum, quæ miſſæ ſunt ad ſummos ſacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, & ſanctæ civitatis a Taraſio ſanctiſſimo, & beatiſſimo Patriarcha Conſtantinopolitano.

Epiſt. Taraſii ad Patriarchas.

*Multa & magna providentia Dominus Deus hominum vitas regens, & protrahens, atque proventum vitæ uniuſcujuſque conſulte deducens (ſine ipſo namque factum eſt nihil) qua & capilli capitis noſtri numerati ſunt ei: Et me in laicorum ordine uſque nunc connumeratum, & Imperialibus miniſteriis deputatum neſcio quibus * iudiciis (ipſe ſcit) in cathedram Pontificalem evexit hortatu valido a veritatis propugnatoribus piiſſimis, ac Orthodoxis Imperatoribus, & ſanctiſſimis Epiſcopis, ſeu clericis, in me violenter affectis, quibus ſuccumbens annui, & obedientiæ fructum hic carpendam, commiſi.*

* judiciis

VI. *Et rogo vos ſacratiſſimos, ut tamquam patres me puſillanimem baculo potentiæ, id eſt, paternis veſtris magiſteriis fulciatis, & velut fratres puris orationibus veſtris nos cum armatura Dei contra verſutias adverſarii hoſtis adjuvetis atque fluctibus invicem ſurgentibus, vacillantem gubernetis, qualiter pertingam ad portum voluntatis Chriſti Domini noſtri: eſt enim prorſus apud nos quoddam prælium ſine ferro, dum ſermones jaciunt, & jaciuntur, ſed triumphale habemus trophæum veritatem, quæ non vincitur. Deinde quoque & procellis vehementibus inſpirantibus, in auxilium vobis aſſumptis, harum puſillum quid ſufferentes æſtum, Chriſtum has increpantem inveniamus, & vitam tranquillam per omnia tranſigamus.*

Et his quidem ſufficienter in præfatione noſtra præmiſſis, in cæteris evidenter horum cognitio demonſtrabitur. Nunc autem, ad aliam intentionem dicendi, progredior. Quia enim priſca quadam, & (ut verius fateamur) Apoſtolica traditio in omnibus Eccleſiis inolevit, ut qui ad Pontificiam provehuntur, præcedenti-

PAGIUS *Mirati ſumus, quod in veſtris Imperialibus juſſis pro Patriarcha Regiæ Urbis, ſcilicet Taraſio directis,* UNIVERSALEM, *ibi reperimus exaratum; ſed utrum per imperitiam, aut ſchiſma, vel hæreſim iniquorum ſcriptum eſt, ignoramus, &c.* factum id fuit juxta Orientalium conſuetudinem. Hac de re audiendus Anaſtaſius in præfatione ad ſeptimam Synodum Joanni VIII. Papæ dicata: *In eo ſane,* inquit, *quo frequenter univerſalem Græci Patriarcham ſuum inconvenienter appellant, Apoſtolatus veſter adulationi veniam det, ſæpe Prælatis ſuis non ſine reprehenſione placere ſtudentium. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus, frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem & faſtus vel arrogantiæ redarguerem; aſſerebant, quod non ideo Oe-*

bus ſe in eodem ordine, qualiter ſe habeunt, quæ Fidei ſunt exponendo, commendent: viſum eſt mihi, hoc ſectanti, me vobis inclinare, & liquido confeſſionem pronuntiare, quemadmodum a tubis ſancti Spiritus (quarum ſonus in omnem terram exivit, & in fines orbis terræ verba eorum) & ab earum alumnis, & a ſæculis ſacratiſſimis videlicet Patribus noſtris educatus, ex iſtis mollibus ungulis didici.

Taraſii fidei profeſſio.

*Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei, & Deum noſtrum, natum ex Patre ſine tempore, coæternum. Et in Spiritum ſanctum Dominum & vivificatorem, ex Patre per Filium procedentem. Et eumdem Deum eſſe, & cognoſci, Trinitatem unius ſubſtantiæ, unius honoris, & ſedis, ſempiternam, & increatam, omnium creaturarum conditricem, unum principium, unam deitatem, & dominationem, unum imperium, potentiam, & poteſtatem in tribus ſubſiſtentiis, individue quidem * diviſam, & diviſe unitam, non ex imperfectis tribus unum aliquid perfectum, ſed ex tribus perfectis unum ſuperperfectum, uti magnus locutus eſt Dionyſius. Itaque ſecundum proprietatem perſonarum tria quidem adoranda, at vero ſecundum communem naturæ rationem unus Deus, omnium factor, viſibilium, & inviſibilium, omnium proviſor.*

* diſtinctam & diſtincte

VII. *Confiteor autem factam propter ſalutem noſtram in noviſſimis diebus ſecundum carnem nativitatem unius ſanctæ Trinitatis Filii ſcilicet Dei, & Dei ac Domini noſtri Jeſu Chriſti ex veraciter ſancta Dei Genitrice ſemperque Virgine Maria, conſubſtantialiter quidem factum nobis modis omnibus abſque peccato, non autem deſinentem quod erat, ſed duabus naturis inconfuſe manentibus, una cum conſiſtentibus in ſe duabus voluntatibus, & operationibus, crucifixum pro nobis carne, & ſepultum, & reſurrexiſſe, in cæloſque aſcendiſſe, & venturum judicare vivos, & mortuos. Inſuper ſpero reſurrectionem mortuorum. Et credo in ſingulorum geſtorum redditionem bonorum ſcilicet, & his contrariorum.*

*Expetens etiam interceſſiones ſanctiſſimæ, ac intemeratæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis & ſemper Virginis Mariæ, ſanctorumque Angelorum, & ſanctorum glorioſiſſimorum Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, Confeſſorum, & magiſtrorum: Salutans & venerandas iconas eorum: Et omnem hæreticam abominans * contentionem, necnon & eorum ductores, & primores, Simonem videlicet, Marcionem, Manem, Paulum quoque Samoſatenum, & Sabellium Libium, eorumque dogmata nefaria, pariter & doctrinas. Recipio etiam ſanctas, & venerabiles ſex Synodos, & eorum divina dogmata, tamquam quæ divina inſpiratione nobis tradita fuerint. Et cum prima quidem homouſion, & una cum Patre ſine initio Filium eſſe credens. Anathematizo impium Arium, & Aetium, Eunomium, Eudoxium, & Demophilum: poſt hos quoque, qui jure dicuntur diſſimiles, & Semiareani, & omnem coinquinatam eorum catervam.*

* contagionem

VIII. *Cum ſecunda vero Synodo Oecumenica ſcilicet Deum eſſe Spiritum ſanctum, & vivificatorem confitens, abjicio Macedonium, & omnes, qui cum illo ejuſdem ſunt ſenſus. Cum his autem & Deo perofum Apollinarium. Cum tertia autem in unum Dominum Jeſum Chriſtum, verum Deum noſtrum, ex Patre genitum, eumdemque in noviſſimis diebus propter ſalutem noſtram incarnatum ex ſancta Dei Genitrice ſemperque Virgine Maria, abdicans hominis cultorem Neſtorium, & bigam, quæ circa ipſum eſt (Diodorum ajo, & Theodorum) necnon & eorum prodigioſam fabulam, prædicantes, & in Chriſto perſonaliter dualitatem informantes, procul a confeſſione mea repello. Præterea cum quarta ex duabus naturis & in duobus naturis unum ſanctæ Trinitatis Chriſtum Dominum noſtrum carne veniſſe ſentiens, anathematizo Eutychetem, Dioſcorum, & eorum ſine capite multitudinem una cum divinitus fulminando Severo, Juliano Halicarnaſſeo, qui fabuloſe Dominum noſtrum incorruptum corpus ſuſcepiſſe, perhibetur.*

Denique quintam Synodum, quæ ſicut machæra ſpiritus in ſuperficie quodammodo ex prioribus temporibus navigantes iniquas reſcidit hæreſes & inventores patefecit earum, Origenem videlicet, & Didymum, & Evagrium, Ita & ego utpote portentoſas ipſorum hæreticorum fabulationes repello.

IX. *Porro per ſextam, ſicut ex duabus naturis Chriſtum, ex quibus, & in quibus eſt, olim eſſe didiceram: ita & duas naturales voluntates, & operationes, ejus in utraque natura credidi, humana ſcilicet*

PAGIUS

Oecumenicum, quem multi Univerſalem interpretati ſunt, dicerent Patriarcham, quod univerſi Orbis teneat Præſulatum, ſed quod cuidam parti præſit Orbis, quæ a Chriſtianis inhabitatur. Nam quod Græci Oecumenem vocant, a Latinis non ſolum Orbis, a cujus univerſitate Univerſalis appellatur; verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur. At hæc eatiu etiam pro aliis Patriarchis militat, qui tamen ſe nunquam Patriarchas Univerſales appellarunt.

II. Allatius Lib. I. de Eccleſiæ Occid. & Orient. Conſenſione cap. 19. num. 7. oſtendit, omnes Conſtantinopolitanorum Patriarcharum conatus repreſſos fuiſſe a Romanis Pontificibus, quando „ illi Univerſalis titulum uſurpare cœpere, ad„ dique: Univerſalis poſſe titulum poſt Ne„ ſteu-

cet, & divina, & ſubmitto anathemati Cyrum, Sergium, Honorium, *Pyrrhum, Paulum, ut Sodomiticam vitem, & Gomorrheticam propaginem, amaritudinis botrionem habentem, ads. Ipſius autem ſanctæ ſextæ (a) Synodicum omnibus dogmatibus, quæ legaliter, & divinitus ab ea promulgata ſunt, etiam depromptos canones recipio, in quibus refertur* quod ſequitur.

(a) De conſecrat. diſt. 3. cap. Sextum ſanctum.

In quibuſdam venerabilium imaginum picturis Agnus digito præcurſoris exaratur, oſtenſus, qui in figuram præceſſit gratiæ verum nobis per legem demonſtrans agnum, Chriſtum videlicet Dominum noſtrum. Veteres ergo figuras, & umbras, utpote veritatis indicia, & præcedentes characteres Eccleſiæ traditos, ſalutantes gratiam honore præferimus, & veritatem, hanc, ut legis plenitudinem, admittentes. Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes in omnium vultibus depingatur, characterem Agni Dei noſtri Chriſti, qui tollit peccata mundi ſecundum humanitatem etiam in iconis ex hoc pro veteri agno definimus depingi, per eum videlicet celſitudinem humanitatis Dei verbi conſiderantes, & ad memoriam converſationis, quam in carne geſſit, paſſionis quoque, ac ſalutaris mortis ejus adducti, ac redemptionis, quæ hinc eſt mundo effecta.

Superfluas altercationes, & garrulitates poſthac inconſulte promulgatas, & apud nos minime receptas, neque per divinam gratiam dictas, irritas æſtimamus (nec Ave dicentes) * *fugacisque facturæ, accingimur lumbos mentis noſtræ in veritate. Et faſcitamur una cum piis, & fidelibus Imperatoribus noſtris, propugnatoribus videlicet veritatis ad unitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ: a quibus & Synodum univerſalem petivimus in præſentia totius coram Deo amabilis populi, Et poſtulationi noſtræ pie annuerunt.*

* nugacis

Vos, qui ſuperædificati eſtis ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſum videlicet ſummum, & angularem lapidem Chriſtum Jeſum (quemadmodum de præcedentibus dictum eſt) confortatores, & conſectatores, accurrite confidentes. Præſumentes, confidentiam talem habemus (non quod ſufficientes ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi a nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt) quia diſrupta membra, & diſciſſa in unum corpus compactum, & connexum creſcere faciet, in quibus caput eſt Chriſtus, ut ultra jam non diſperſa ſint.

X. *De cætero rogamus ſanctitatem veſtram, uſque ad duos loci ſervatores mittere ad nos cum Deiloqua epiſtola ſua, & quicquid fuerit divinitus ſuper hoc negocia revelatum, nobis facere manifeſtum, ſed ſecundum quod debitum eſt, tum loci ſervatores, quam litteræ veſtræ Synodicæ, ſive ad loquendum, ſive ad legendum in omnibus inveniantur; quatenus per hoc quæ ſciſſa ſunt, uniantur. Idipſum enim & a Præſule ſenioris Romæ petivimus. Et rogo vos fraterne, Apoſtolicam vobis vocem pronuntians tanquam Deo exhortante per nos, omnia perſcrutantes ſecundum conſilium veſtrum, quod in Deo patefacite nobis. Scriptum eſt enim (b): Labia ſacerdotum cuſtodient ſcientiam, & legem exquirent ex ore eorum: certi enim ſumus, quod ſemina veritatis in vobis ſalva cuſtoditis. Sed & pii Imperatores noſtri per cuncta Orthodoxa veritatis firmitatem ſectantur & Domino Deo ſupplicare non ceſſant, ſecundum Gregorium, qui a Theologia nomen ſortitus eſt, ut efficiamur nos, qui unius Dei exiſtimus, unum, & qui ſumus Trinitati uniti & honore pares, atque unanimes in cunctis inveniamur: & qui ſumus ſancti Spiritus, non contra invicem, ſed pro invicem ſimus: & qui ſumus veritatis, idipſum ſapientes, atque dicentes exhibeamur, & non ſit contentio, vel diſſenſio in nobis; ſed ſicut habemus unum Baptiſma, unam Fidem, ita & conſonantiam unam in omni Eccleſiaſtico negotio. Et pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, in unum nos conducat & diviſa uniat, atque diuturnum vulnus ſanet, & in incolumitate Fidei integros ſervet, & in vera confeſſione, & concordia ſtabiliat omnes, uniatque ſanctam Eccleſiam ſuam, & compeſcat ſcandala, quæ ſuperjacent ei, interceſſionibus intemeratæ Dominæ noſtræ Dei Genitricis, & omnium Sanctorum. Fiat Amen.* Hactenus ad tres Patriarchas Taraſii Epiſtola. Quem & ſcripſiſſe etiam ad Hadrianum Papam, teſtatur Theophanes, ubi ait: *Octavo Kal. Januarii ipſius octavæ Indictionis conſecratus eſt almus pater noſter Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus: Qui miſſis Syno-*

(b) Malac. 2.

PAGIUS. *Patriarchæ Conſtantinop. titulum Univerſalis male aſſumunt.*

„ ſteutam (id eſt Joannem Jejunatorem) Patriarchæ adeo obſtinate ſibi retinuerunt, ut nullis neque minis neque admonitionibus ad illum obliterandum adduci potuerint: & nunc etiam in calamitoſiſſima Græciæ deſolatione ſub tyrannide Barbarorum peſſima eo ſe ſe cohoneſtant, quibus cum Romana Eccleſia non ita bene convenit, quique eam religioſiſſime obſervant. Eo uſus fuiſſe videtur ex intimis illius Eccleſiæ *Beſſarion* Cardinalis, Patriarcha Conſtantinopolit. Epiſt. ad omnes Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſubjectos &c. plura de his Allatius laudatus. Porro quam procul a vana titulorum ambitione abfuerit *Taraſius*, oſtendit ejus ſubſcriptio, quæ legitur Actione IV. ſeptimæ Synodi, facta poſt Hadria-

nodicis Romam viris, & libello Fidei ſuæ, receptus eſt ab Hadriano Papa. Non extant hujuſmodi litteræ Taraſii, niſi dixerimus, eaſdem ad eum miſſas eſſe, quas nuper recitavimus datas ad tres Orientales Patriarchas. Scripſere tunc pariter Imperatores ad Hadrianum, ut tradit idem Theophanes, ubi ait: *Mitteas autem & Imperatrix, petiit ab Hadriano Papa, ut mitteret litteras ſuas, & homines claros, qui invenirentur in Synodo.* Hæc Theophanes.

XI. Porro de veritate harum litterarum plura ſunt teſtimonia, ut de his nullus dubitare poſſit. Siquidem de litteris ab Irena miſſis ad ipſum Hadrianum, teſtis eſt etiam Nicolaus Papa, ſcribens ad Michaelem Imperatorem ea quibus etiam fragmentum recitat, quo declaratur, Imperatores rogaſſe ipſum Hadrianum, ut ſe Conſtantinopolim conferret, judicantes primæ Sedis Pontificis neceſſariam eſſe præſentiam, ad comprimendam hæreſim, quæ opera anteceſſorum Imperatorum adeo invaluiſſet. (a) Nicol. ep. 8. Sunt hæc enim Nicolai verba (*a*) ad Michaelem, dum commendat modeſtiam Orthodoxorum Imperatorum: *Non hoc alius Conſtantinus, & Irena Auguſti dicunt, qui ad Hadrianum Papam ſcribentes, ajunt: Rogamus veſtram Paternam beatitudinem, magis quidem Dominus rogat* (b) 1. Tim. 2. (*b*), *qui vult omnes homines ſalvos fieri, & in agnitionem veritatis venire, ut det ſeipſum, & nullam tarditatem faciat, & aſcendat huc.* Et paulo poſt: *Si non potuerit (inquiunt) aſcendere huc: eligat viros pretioſiſſimos, & dirigat una cum ſyllabis, &c.* Hæc Nicolaus de litteris Imperatorum ad Hadrianum.

XII. Hadrianus qua conditione recipit ordinationem Taraſii. Cum autem ipſe Romanus Pontifex, acceptis Orientalibus litteris a novo electo Patriarcha Taraſio, atque ab Imperatoribus, manifeſte cognovit, ipſum Taraſium ex laico eſſe provectum in Patriarchatum: factum hujuſcemodi exhorruit tamquam monſtrum, in memoriam revocans, qualia, quantaque paſſa fuerit Romana Eccleſia, cum haud pridem intruſus fuerit in eam homo laicus Conſtantinus, & quomodo oportuerit Synodalibus occurrere decretis, quibus caveretur, ne umquam laicus quiſquam in ſedem Pontificiam proſiliret. Quod igitur vetitum eſt tum in Romana Eccleſia, tum etiam in aliis cunctis Occidentis, & Orientis Eccleſiis, prohibentibus id antiquis atque recentioribus Conciliorum canonibus: non potuit Hadrianus non vituperaſſe, quod factum modo eſſet Conſtantinopoli. Quamobrem veluti electionem ejus perperam factam deteſtatus, non recipiendam eſſe, reſcripſit, niſi ipſe omnem penitus hæreſim aboleret, atque hæreticos profligaret. Teſtatur id quidem de litteris Hadriani Nicolaus, ad Photium ſcribens, qui cum itidem ex laico provectus eſſet in thronum, & excuſaret exemplo Taraſii, ad eum idem Pontifex Nicolaus reſcripſit his verbis (*c*): (c) Nicol. ep. 6.

XIII. *De Taraſii ſiquidem promotione, qui ſimiliter ex laicali cœtu ad Patriarchatus extemplo culmen promotus eſt: quam & vos, quaſi in auctoritatem veſtræ defenſionis aſſumere vultis: Si ſanctam quæ apud vos, tempore ſanctiſſimi viri Hadriani Papæ, celebrata eſt, Synodum diligenter ſcrutati fueritis, atque attentius intenderitis, invenietis quid in ea idem ſanctiſſimus vir conſultus, decreverit: & quod dum ejus conſecrationis panderes actus, & mœrorem ſe pro tam præſumptiva* * *factione nimium ſuſtinere profiteretur: dicit* * *etiam: Quod niſi in erigendis imaginibus ferventius contra illarum depoſitores, atque illarum conculcatores, ut verus miles Chriſti reſiſteres: nequaquam veſtræ conſecrationi aſſenſum præberemus, aut in ordine Patriarchatus veſtram dilectionem ſuſciperemus.* * præſumpta actione. * enim Hæc apud Nicolaum Pontificem. Sed præſtat ipſam hic integram epiſtolam datam primum ad Imperatores deſcribere, ob multiplicium rerum geſtarum, quæ continet, argumenta. Epiſtola igitur reddita ab Hadriano ad Imperatores, ſic ſe habet ſcripta hoc anno, menſe Octobris, nona jam Indictione inchoata:

XIV. *Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dominis piiſſimis, ac beatiſſimis victoribus Imperatoribus, ac triumphatoribus filiis diligendis in Deo Domino noſtro Jeſu Chriſto Conſtantino, & Irene Auguſtis.* (*d*). (d) Conc. Nic. 2. Act. 2. ex verſ. Anaſt.

Deus, qui dixit (*e*) *de tenebris lucem ſplendeſcere, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum per filii ſui veri ſcilicet luminis incarnationem, in quo complacuit, omnem plenitudinem deitatis habitare, & per eum renovare omnia, & in ipſo pacificans per ſanguinem Crucis ejus, ſive* (e) 2. Cor. 14. Hadriani epiſtola ad Imperatores.

PAGIUS driani Papæ Vicarios, licet Epiſcopi non eſſent: *Taraſius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos novæ Romæ confirmans ſic ſe habere veritatem, omnia quæ ſuperius eſſeruntur, libenter admittens, his ſubſcripſi.*

III. Sed Imperatorum ad Hadrianum Papam, hujuſque ad Imperatores Epiſtolæ, quas modo diximus præſenti anno datas eſſe, magis hic explicandæ, quia mendoſa Indictio, qua prior notata reperitur, Lupum in Diſſert. de ſeptima Synodo Generali cap. 11. decepit, induxitque, ut ſcriberet Imperatores *anno DCCLXXXIV. Indictione ſeptima, menſe Auguſto* literas ad Hadrianum dediſſe, ſed reſponſa Hadriani ad eas periiſſe, aut adhuc latere; rurſumque Imperatores alteram Legationem ad Pontificem miſiſſe *Hadrianus unas tantum literas ad Imperatores dedit.*

ſive quæ in cælis, ſive quæ in terris ſunt: per multiplices divitias bonitatis ſuæ in faciem Eccleſiæ ſuæ reſpiciens, veſtram præſcitam, & deſtinatam sereniſſimam, & Imperialem clementiam ad fidei tunc integritatem vocare dignatus eſt, ita ut omni falſitatis nubilo procul exploſo, per vos victricem faciat veritatem.

Quantum enim relationibus veſtræ piiſſimæ tranquillitatis ad nos venientium didicimus: etiam ipſo auditu nimis noſter exultans relevatus eſt animus, & totum jucunditatis gaudium in cor noſtrum aſcendit, ut lingua humana explicare nullus ſufficiat ſermo: quia nimirum magis nobis lætitia de veſtris juſſionibus nunc orta eſt, quam dudum pro ſchiſmaticorum hæreſi mæror affecerat. De his quippe in his venerandis juſſionibus veſtris referebatur, quæ pridem facta ſunt in veſtra regali civitate propter venerabiles imagines, quas, qui ante vos regnaverunt, deſtruxerint, & in inhoneſtate, atque injuria poſuerint. Utinam illis non imputetur: melius enim fuiſſet non mittere manus in Eccleſiam eorum.

XV. *Et quia omnis populus, qui ibidem eſt, immo in Oriente modo erraverunt, & ſua voluntate uſi ſunt illis, uſquequo Deus erexit vos regnare, qui in veritate quæritis gloriam ejus, & quæ tradita ſunt a ſanctorum Apoſtolorum, & omnium ſimul magiſterio tenere, quibus reſervantes, & venerabiles imagines ad veſtrum piiſſimum Imperium laudabiliter exaratas, reperientes, atque hæreticorum abiicientes veſaniam, ſeu in divinæ examinationis judicio Principum, qui manus miſerunt in Eccleſiam, piaculum deputantes, veſtram a Deo promotam in triumphis Imperialem potentiam inſontem eſſe ab eorum ſævitia prorſus credidimus. Unde omnipotentis Dei clementiam exorantes, referimus grates ſine fine tenentesque ea, quæ veſtra ſanxit, & cœpit ſerenitas, * conſtantia eſtote.*

* conſtantes.

Quod ſi perſeverantes permanſeritis in ea, quam cœpiſtis, Orthodoxa Fide, & per vos partibus illis in priſtino ſtatu erectæ fuerint ſacræ, & venerabiles imagines: ſicut piæ memoriæ dominum Conſtantinum, & beatam Helenam, qui Fidem Orthodoxam promulgarunt, atque ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam ſpiritualem matrem veſtram Romanam Eccleſiam exaltaverunt, & cum cæteris Orthodoxis Imperatoribus, utpote caput omnium Eccleſiarum, venerati ſunt: Ita veſtrum a Deo protectum clementiſſimum nomen, novum Conſtantinum, & novam Helenam habentes, per quos in primordiis ſancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia robur Fidei ſumpſit, ad quorum inſtar vibratiſſima, ac in toto orbe terrarum veſtra optatiſſima in triumphis Imperialis fama laudabiliter divulgatur. Magis autem ſi Orthodoxæ Fidei ſequentes traditiones, Eccleſiæ beati Petri Apoſtolorum principis amplexi fueritis cenſuram; & ſicut antiquitus veſtri prædeceſſores ſancti Imperatores egerunt, ita & vos eam honorifice venerantes ejus Vicarium ex intimo dilexeritis corde, poſtquam veſtrum a Deo conceſſum Imperium eorum ſecutum fuerit Orthodoxam, ſecundum ſanctam Romanam noſtram Eccleſiam, Fidem, ipſe princeps Apoſtolorum, cui a Deo ligandi, ſolvendique peccata in cœlo & in terra poteſtas data eſt; crebro vobis protector exiſtens, omneſque barbaras nationes ſub veſtris proſternatas pedibus, ubique vos victores oſtendet.

Etenim ejus inſignia dignitatis ſacra pandit auctoritas, quantaque veneratio ejus ſummæ Sedi exhibenda ſit a fidelibus cunctis per orbem: Dominus enim eumdem clavigerum Regni cœlorum cunctis præpoſuit principem, & hoc ab ipſo honoratur privilegio, quo ei claves collatæ ſunt Regni cælorum. Iſto igitur tam præcelſo prælatus honore, promeruit confiteri fidem, ſupra quam fundatur Eccleſia Chriſti: beatam confeſſionem beatitudo ſequuta eſt præmiorum, cujus prædicatione ſancta venerabilis illuſtrata eſt Eccleſia, & ex ea cæteræ Dei Eccleſiæ fidei documenta ſumpſerunt. Nam ipſe princeps Apoſtolorum beatus Petrus, qui Apoſtolicæ Sedi primitus præſedit, Apoſtolatus principatum, ac principalis curæ ſucceſſoribus ſuis, qui in ejus ſacratiſſima Sede perenniter ſeſſuri ſunt, dereliquit, quibus & auctoritatis poteſtatem quemadmodum a Salvatore noſtro Domino Deo ei conceſſa eſt, & ipſe quoque ſuis contulit, ac tradidit divino juſſu ſucceſſoribus Pontificibus. XVI. De primatu Petri.

Quorum traditione Chriſti ſacram effigiem, ſanctæque ejus Genitricis, Apoſtolorumque vel omnium Sanctorum veneramur imagines; ex eo enim quod Chriſti Dei noſtri Eccleſiæ tempore quietis & pacis

PAGIUS ſiſſe *Indictione octava, in fine Decembris*, anno ſcilicet DCCLXXXIV. quæ poſtquam Romam pervenit, Pontifex ſua ad Synodum vice legaverit Petrum Romanæ Eccleſiæ Archipresbyterum, & Petrum Monachum variis mandatis inſtructos. Quo pacto cum reſponſum Hadriani ad Imperatores, quod in ſecunda Actione Concilii Nicæni legitur, & hoc anno a Baronio recitatur, datum ſit *ſeptimo Kalendas Novembris, Indictione IX.* hoc ſcilicet anno, ſequeretur *Hadrianum* ad ſecundas Imperatorum literas non niſi poſt menſes decem reſpondiſſe, quod nullus ſibi facile perſuaſerit; cum de Concilio Generali indicendo, & de Sacrarum Imaginum reſtitutione, ab omnibus Orthodoxis præſertimque ab Hadriano adeo exoptata age-

cis apertæ ſunt fores, hactenuſque depictæ Eccleſiæ imaginibus ſunt ornatæ, beato atque beatiſſimo Papa Silveſtro teſtante. In ipſis enim exordiis Chriſtianorum, cum ad fidem converteretur piuſ Imperator Conſtantinus, ſic legitur:

XVII. Tranſacta die, nocturno Regi facto ſilentio, ſomni tempus advenit: & ecce adſunt ſancti Apoſtoli Petrus & Paulus dicentes: Quoniam flagitiis tuis poſuiſti terminum, & effuſionem innocentum ſanguinis horruiſti, miſſi ſumus a Chriſto Jeſu Domino dare tibi ſanitatis recuperandæ conſilium. Audi ergo monita noſtra, & fac omnia quæcumque indicabimus tibi. Silveſter Epiſcopus civitatis Romæ ad montem Soractem perſecutiones tuas fugiens in cavernis petrarum cum ſuis clericis latebras fovet. Hunc cum ad te adduxeris, ipſe tibi piſcinam oſtendet, in quam dum tertio merſerit, omnis valetudo deſeret lepræ. Quod dum factum fuerit, hanc viciſſitudinem Salvatori tuo compenſa, ut omnes juſſu tuo per orbem totum Romanum Eccleſiæ reſtaurentur. Tu autem in hac parte purifica te, ut relicta omni ſuperſtitione idolorum, Deum unum, qui verus & ſolus eſt, adores & excolas, & ad ejus voluntatem attingas.

Exurgens itaque a ſomno, ſtatim convocans eos, qui obſervabant palatium, & ſecundum tenorem ſomni ſui miſit ad montem Soractem, ubi ſanctus Silveſter cum ſuis clericis receptus lectionibus & orationibus inſiſtebat. At ubi a militibus ſe conventum vidit, credidit, ſe ad martyrii coronam evocari, & converſus ad clerum omnem, qui cum eo erat, dixit. Ecce nunc tempus acceptabile. Ecce nunc dies ſalutis. Profectus itaque ut dictum erat, pervenit ad Regem, qui nuntiatus, cum tribus presbyteris & duobus diaconis introivit. Ingreſſus dixit: Pax tibi, & victoriæ de cælo miniſtrentur. Quem cum Rex alacri animo, & vultu placidiſſimo ſuſcepiſſet: omnia illa, quæ facta, quæ dicta ſunt, quæ etiam revelata ſunt, ſecundum textum ſuperius comprehenſum expoſuit. Poſt finem vero narrationis ſuæ percunctabatur, qui eſſent dii Petrus & Paulus, qui illum viſitaſſent ob eam cauſam ſuæ ſalutis, & ejus latebras detexiſſent.

XVIII. Silveſter reſpondit: Hi quidem dii non ſunt, ſed idonei ſervi Chriſti, & Apoſtoli electi ab eo, & miſſi ad invitationem Gentium, ut credentes ſalutem conſequantur. Cumque hæc, & his ſimilia Auguſto diceret Papa, interrogare cœpit Auguſtus; utrumnam iſtos Apoſtolos habeat aliqua imago expreſſos, ut ex pictura diſceret, quos relatio docuerat. Tunc ſanctus Silveſter miſſo diacone, imagines Apoſtolorum ſibi exhiberi præcepit, quas Imperator aſpiciens, ingenti clamore cœpit dicere, ipſos eſſe, quos viderat, nec debere jam differre factam per Spiritum ſanctum oſtenſionem piſcinæ, quam ipſos promiſiſſe ſuæ ſaluti memorabat.

Ecce (ut præmiſſum eſt) Sanctorum figuræ ab ipſis ſanctis fidei noſtræ rudimentis apud omnes fuerunt Chriſtianos, atque in Eccleſiis Sanctorum ſacra figura expreſſa, atque depictæ hactenus fuerunt, quatenus Gentilitas Paganorum conſpectu divinæ ſcripturæ depicta hiſtoria ab idolorum cultura, & dæmonum ſimulacris ad verum Chriſtianitatis lumen, atque amoris Dei culturam verti deberet. Sicut & præcipuus Pater, atque idoneus prædicator beatus Gregorius hujus Apoſtolicæ Sedis Præſul ait, ut hi qui litteras neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent. Ob hoc quippe ſancti probatiſſimi Patres ipſas imagines, atque picturas divinæ ſcripturæ, & geſta Sanctorum in Eccleſiis depingi ſtatuerunt, & cuncti Orthodoxi, atque Chriſtianiſſimi Imperatores, & omnes ſacerdotes ac religioſi Dei famuli, atque univerſus Chriſtianorum cœtus, ſicut a principio traditionem a ſanctis Patribus ſuſceperunt, eaſdem imagines, atque picturas, ob memoriam piæ compunctionis venerantes, obſervaverunt, & in partibus illis uſque ad tempora proavi ſerenitatis veſtræ Orthodoxæ coluerunt. Sed ipſe veſter proavus per quorumdam impiorum immiſſiones eaſdem depoſuit ſacras imagines; & ex hoc error magnus in ipſius Græciæ partibus accrevit, & ingens ſcandalum in univerſum mundum devenit, ſicut ipſa veritas teſtatur (a). (a) Matt. 18.

XIX. Unde magno dolore conſtricti dominus Gregorius, atque alius item Gregorius beatiſſimi Pontifices, qui illo tempore exiſtebant, eumdem veſtræ tranquilliſſimæ pietatis proavum, ſuis Apoſtolicis exhortationis apicibus deprecati ſunt, ut ab eadem nova præſumptionis temeritate reſipiſceret, eaſdemque imagines in primo ſta-

PAGIUS ageretur. Præterquamquod in Concilio Generali utraque epiſtola lecta fuiſſet; & tamen unius tantum in eo mentio eſt. Et revera unicam tantum ſcripſit Hadrianus, fruſtraque alia quæritur.

IV. Res ita ſe habuit. Taraſio die Nativitatis Chriſti ſuperioris anni, Patriarcha Conſtantinopolitano ordinato, actum eſt de Synodo Oecumenica convocanda, quia Taraſius eam dignitatem admittere noluit, niſi poſtquam Imperatores ejus indictionem promiſere, ut refert Ignatius in ejus Vita. Quare Imperatores IV. Kalend. Septem. Indictione VIII. non vero Indict. VII. ut mendoſe legitur in omnibus exemplaribus, ſcripſere ad Hadrianum Papam, ad eumque miſere Conſtantinum Epiſcopum Leontinum in Sici- Ante electionem Taraſii actum non eſt de VII. Synodo indicenda.

ſtatu reſtitueret. Sed nullo modo eorum ſaluberrimis deprecationibus inclinatus eſt. Et poſtmodum domnus Zacharias, & Stephanus, atque Paulus, & alius item Stephanus prædeceſſores noſtri ſancti Pontifices ſæpius avum, ſeu genitorem veſtræ ſereniſſimæ tranquillitatis pro ſtatuendis ipſis imaginibus ſacris deprecati ſunt: Simulque & noſtra puſillitas cum magna humilitate veſtram ſtuduit clementiſſimam Imperialem potentiam conſtanter poſtulare. Et demum ſubnixius quæſivimus, ut ſicut a ſanctis Patribus, & prædeceſſoribus noſtris probatiſſimis Pontificibus ſuſcepimus, divinæ hiſtoriæ ſcripturam in Evangeliis pro memoria piæ operationis, & doctrina imperitorum depingimus, & ſacram imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti ſecundum incarnatam ejus humanam formam in aula Dei conſtituimus, ſimulque & ſanctæ ejus Genitricis, atque beatorum Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, & Confeſſorum, ob horum amorem deſignantes, veneramur: Ita & veſtra clementiſſima Imperialis potentia partibus ejuſdem Græciæ faciat veſtræ Orthodoxæ fidei conſignari, ut ſicut ſcriptum eſt (a): Fiat unus grex, & unum ovile: quia in univerſo mundo, ubi Chriſtianitas eſt, ipſæ ſacræ imagines permanentes ab omnibus fidelibus honorantur, ut per viſibilem vultum ad inviſibilem divinitatis Majeſtatem mens noſtra rapiatur ſpeciali affectu per contemplationem figuratæ imaginis ſecundum carnem, quam Filius Dei pro noſtra ſalute ſuſcipere dignatus eſt, eumdem Redemptorem noſtrum, qui in cœlis eſt, adoramus.

(a) Joan. 10.

XX. *Nam abſit a nobis, ut ipſas imagines (ſicut quidam garriunt) deificemus, ſed affectum, & dilectionem noſtram, quam in Dei amorem, & Sanctorum ejus habemus, omnimodo præferimus: & ſicut divinæ ſcripturæ libros, ipſas imagines ob memoriam venerationis habemus, noſtræ fidei puritatem ſervantes. Nam Creator noſter Dominus Deus (b), dum ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam de limo terræ plaſmaſſet hominem, ſugacitatis induſtria illuſtrans, in proprio conſiderationis arbitrio eum conſtituit. Et ipſe primus homo ex proprio arbitrio divina inſpiratione cuncta animantia, & volatilia cœli, & omnes beſtias terræ propriis nominibus appellavit, & in ipſa appellatione permiſit, animantia permanere. Etiam (c) & Abel divino ignitus ſpiritu, de primogenitis gregis ſui munera ex proprio conſiderationis arbitrio Domino obtulit: pro quo legimus, quod reſpexiſſet Deus ad Abel, & ad munera ejus. Porro poſt Noe (d) & diluvii inundationem, & ipſe ſuperna inſpiratione ſuo arbitrio propriæ adinventionis conſideratione altare Domino ædificavit, & de cunctis pecoribus, & volucribus mundis holocauſta ſuper eodem altare Domino obtulit. Similiter etiam Abraham (ſicut ſcriptum eſt) ſuo arbitrio altare ædificavit, ad honorem, & gloriam Dei, qui apparuit ei. Sic Jacob fugiens (e) Eſau fratrem ſuum, dum in ſomnis Angelos Dei aſcendentes in cælum, & deſcendentes per ſcalam, atque innixum ipſi ſcalæ loquentem ſibi Dominum aſpiceret, ſurgens protinus ſuo arbitrio tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, erexitque in titulum, fundens oleum deſuper, appellavitque locum illum Bethel, dicens: non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cæli. Porro nequaquam omnipotens Deus iratus eſt, quod lapidem illum erexit in titulum, ſuo arbitrio, & conſideratione: unde poſt paululum in eadem hiſtoria Geneſeos fertur, dictum illi fuiſſe: Ego ſum Deus Bethel, ubi unxiſti lapidem, & votum voviſti mihi. Ob quam ſane cauſam non legimus illi iratum Deum: non enim illi exprobravit, quod ſua voluntate lapidem erexiſſet.*

(b) Geneſ. 2.

(c) Geneſ. 4.

(d) Geneſ. 8.

(e) Geneſ. 28.

XXI. *Ecce ſereniſſimi domini filii, magni Principes, omnia, quæ humana conſideratione ad laudem Dei parantur, non ſunt prohibenda; potius autem omnino Creatori noſtro Domino conſtat eſſe placabilia. Nam idem ipſe (f) Jacob proprio demum arbitrio ſummitatem virgæ filii ſui Joſeph deoſculatus eſt, fidei dilectione hoc agens, ſicut beatus Paulus in epiſtola ad Hebræos (g) teſtatur: Non virgæ, ſed tenenti eam honoris, & dilectionis tribuit affectum. Sic & nos pro amore, & dilectione, quam apud Dominum, & Sanctos ejus habemus, honorabiles eorum effigies, imaginibus depingentes, non tabulis, & coloribus honorem exhibemus, ſed illis, pro quorum honore conſiſtunt.*

(f) Geneſ. 29.

(g) Hebr. 11.

Rurſumque legimus, præceptum fuiſſe (h) Moyſi a Domino Deo noſtro, cum dicitur: Facies & Propitiatorium de auro mundiſſimo duorum cubitorum, & dimi-

(h) Exod. 37.

PAGIUS cilia & *Dorotheum* Epiſcopum Neapolitanum in Campania, rogaruntque, ut Conſtantinopolim veniret ad celebrandam Synodum Oecumenicam; quod ſi non poſſet, mitteret qui locum ſuum in ea tenerent, addentes ſe eumdem Leontinum direxiſſe, *cum præſenti noſtræ venerabili juſſione ad vos*, & Stratego Siciliæ juſſiſſe, *ut omnis requiei & honoris veſtri curam habeat*. Ad hæc Taraſius Patriarcha Leonem Presbyterum ſuum cum literis ad Hadrianum direxit. Hæ quidem non extant, ſed Hadrianus in ſuo reſponſo a Baronio num. XXXIV. & ſeqq. relato id diſerte aſſerit, additque: *poſt confeſſionem fidei veſtræ notum factum eſt nobis, quod veſtra Venerabilis Sanctitas poſtulaverit ab Orthodoxis & Propugnatoribus veritatis, piiſſimi*

dium erit longitudo ejus, & ſemis cubitus altitudo: duos quoque Cherubim aureos, & & productiles facies ex utraque parte oraculi. Et poſt paululum (a): Ad cooperiendam Arcam, in qua pones teſtimonium, quod dabo tibi: inde præcipiam, & loquar ad te ſuper Propitiatorium. Sed & medios Cherubim, qui erant ſuper Arcam teſtimonii: ſed & in cortinis, atque opertorio tabernaculi Cherubim in textrino opere diverſis coloribus fieri præceptum eſt. Conſiderandum quippe eſt, tranquilliſſimi domini filii, magni Principes, quod omnipotens Dominus Deus noſter, inter eos Cherubim manufactos exiſtentes, ob ſalutem populi ſui loqui dignatus eſt. Porro dubium non eſt, quod omnia, quæ in Eccleſiis Dei ad laudem, & decorem ipſius conſtituta ſunt, ſancta, ac veneranda eſſe noſcuntur.

(a) Exod. 38. 39. 40.

XXII. *Et in hoc, sereniſſimi filii, addendum eſt ad incredulorum ſatisfactionem, & directionem errantium, quod Deus famulo ſuo (b) Moyſi præcepit, dicens (in libro enim Numeri ita legitur præceptum contra peſtem, quæ in eos irruerat.) Fac ſerpentem, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet. Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit pro ſigno: quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur. O inſania frementium contra fidem, & religionem Chriſtianam, ut aſſerant, non colere, aut venerari debere imagines, in quibus figuratæ ſunt Salvatoris effigies, & ejus Genitricis, vel Sanctorum, quorum virtute ſubſiſtit orbis, atque potitur humanum genus ſalute! Ærei ſerpentis inſpectione credimus, Iſraeliticum populum a calamitate injecta liberari, & Chriſti Domini noſtri, & Sanctorum effigies aſpicientes, atque venerantes dubitamus ſalvari? Abſit tali nefaria temeritati cedere aſſenſum. Patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione. At vero & Salomon (c) Rex in templo, quod ædificavit, Cherubim ad gloriam Dei feciſſe, legimus, etiam diverſis coloribus idem adornavit templum: ob hoc quippe nos, & omnes Orthodoxi, ob confeſſionem fidei noſtræ, ad pulchritudinem domus Dei varietatem colorum, atque ornamenti picturam exibemus, quemadmodum Iſaias propheta vaticinatus ait: (d) In die illo erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini juxta terminum ejus: eritque in ſignum, & in teſtimonium Domino exercituum in terra Egypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis: & mittet eis Salvatorem & propugnatorem, qui liberet eos.*

(b) Numer. 21.

(c) 3. Reg. 6.

(d) Iſai. 19.

Sicut eximius Prophetarum beatus David cecinit, dicens (e): Confeſſio, & pulchritudo in conſpectu ejus. Et idem ipſe: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ. Et iterum adventum redemptionis noſtræ, atque incarnationem ipſius Filii Dei annuntians, magnopere vultum ejus ſecundum humanitatis ipſius diſpenſationem adorari, præmonuit, inquiens (f): Vultum tuum Domine requiram. Et poſt: Vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Et rurſum (g): Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine. Hinc & beatus Auguſtinus præcipuus Pater & optimus doctor in ſuis admonitionum ſermonibus ait: Quid eſt imago Dei, niſi vultus Dei, in quo ſignatus eſt populus Dei?

(e) Pſal. 95.

(f) Pſal. 23.

(g) Pſal. 4.

XXIII. *Præterea & B. Gregorius Nyſſenus Epiſcopus inter plura, quæ in ſermone habet, quem de Abraham inſtituit, ita dixit: Vidi multoties conſcriptionem imaginis paſſionis, & non ſine lacrymis viſionem præteriri, opere artis ad faciem uſ ferentis hiſtoriam, & cætera. De interpretatione ejus in Cantica Canticorum: Sicut ſcripta doctrina (dicit) materia quædam eſt omnino in diverſis tincturis, quæ complet animæ inſtitutionem: ita qui ad imagines conſpicit, ex eadem arte per colores completam tabulam, non tincturis præfert contemplationem, ſed ad viſionem depictam conſpicit tantummodo, quam per colores magiſter demonſtravit.*

Et in epiſtola Baſilii ad Julianum tranſgreſſorem miſſa, refertur: Secundum id, quod a Deo hæreditate poſſidemus, noſtram immaculatam Fidem Chriſtianorum confiteor, & ſequor, & credo in unum Deum Patrem omnipotentem, Deum Filium, Deum Spiritum ſanctum, unum Deum, hæc tria adoro, & glorifico. Confiteor autem & Filii incarnatam diſpenſationem, & Dei Genitricem, quæ ſecundum carnem eum genuit, ſanctam Mariam. Suſcipio vero & ſanctos Apoſtolos, Prophetas, Martyres, qui ad Deum deprecationem faciunt, quia per eorum interventionem propitiator mihi efficitur miſericordiſſimus Dominus, & remiſſionem mi-

PAGIUS *videlicet Imperatoribus noſtris, qui ad gloriam Dei facti ſunt, quo fieret Venerabilis Synodus*, &c. Ex quibus patet, ante electionem Taraſii actum non eſſe de alicujus Synodi Generalis convocatione; Imperatores de ea ad Hadrianum literas non dediſſe; nec Legatos ad eum miſiſſe, antequam Taraſius in ſuam electionem conſenſiſſet, deceptumque eſſe Lupum laudatum, qui arbitratus eſt Imperatores & ſcripſiſſe, & Legatos deſtinaſſe ad Hadrianum menſe Auguſto præcedentis Chriſti anni, rurſumque eodem anno ſub finem Decembris alios direxiſſe, aliaſque ad eum literas dediſſe, ad quas reſponderit Hadrianus literis in VII. Synodo Act. 2. lectis, non advertens in his Hadriani literis mentionem fieri juſſionis ab Imperato-

ri-

Digitized by Google

mihi facinorum donat, pro quo & figuras imaginum eorum honoro, & adoro, & veneror ſpecialiter: hoc enim traditum eſt a ſanctis Apoſtolis: nec eſt prohibendum; ac ideo in omnibus Eccleſiis noſtris eorum deſignamus hiſtoriam.

XXIV. *Item ejuſdem de ſermone in ſanctos Quadraginta Martyres: Nam & bellorum triumphos, ac victorias, & ſermonum conſcriptores multoties, & pictores ſignificant, quidam quidem verbis adornantes, quidam vero tabulis præſignantes: & multos utrique ad utrelitatem excitaverunt. Quæ enim ſermo hiſtoriæ per auditum depinxit, hæc conſcriptu ſilens admonitio per imitationem demonſtrat.*

Item beati Joannis Archiepiſcopi Conſtantinopolitani, qui & Chryſoſtome, de parabola ſementis: Indumentum Imperiale ſi contumeliis affeceris, nonne ei, qui induetur, contumelias irrogas? Neſcis, quia ſi quis imagini Imperatoris injuriam infert, in ipſum Imperatorem, id eſt in id ipſum principalem & ad ejus dignitatem refert injuriam? Neſcis, quod ſi quis imagini quæ ex ligno, & coloribus eſt, maledicet: non judicetur, veluti ſi contra inanimatum quiddam præſumptuoſe geſſerit, ſed tamquam is, qui contra Imperatorem egerit? Dupliciter enim in Imperatorem contumeliam infert. Et iterum de ſermone ejuſdem patris habito in quinta feria Paſchæ: Omnia noſtra facta ſunt propter gloriam Dei, & uſum noſtrum: nubes ad imbrium miniſterium; terra ad fructuum abundantiam; mare navigantibus abſque invidia eſt: omnia famulantur homini, magis autem imagini Dei: Neque enim quando Imperiales vultus, & imagines in civitates introducuntur, & obviant judices, & plebes cum laudibus, tabulam honorant, vel ſuperfuſam cera ſcripturam, ſed figuram Imperatoris. Sic & creatura non terrenam ſpeciem honorat, ſed cæleſtem ipſam figuram reveretur.

XXV. *Similiter & beati Cyrilli, ex interpretatione ſancti Evangelii ſecundum Matthæum, ſermonem proferimus: Depinxit enim fides, quod in forma Dei exiſtit Verbum, ſicut & noſtræ vitæ redemptio oblata eſt. Deus ſecundum nos carne indutus, & factus homo. Idem ipſe poſt pauca: Imaginum nobis explent opus parabolæ, ſignificantes virtutem, ac ſi oculorum adhibitione, & palpatu manus ſuggerant etiam ea, quæ in exilibus cogitationibus inviſibiliter habent contemplationem.*

Item ſancti Athanaſii Epiſcopi Alexandrini de humanatione Domini, cujus initium eſt: Sufficienter quidem de multis pauca ſumentes intimavemus: Et poſt: Et ipſa, quæ ſcribuntur in lignis abolita forma per exteriores ſordes & iterum neceſſe eſt, id ipſum in omnibus ſumere, & unire ei, cujus eſt forma, ut revocari poſſit imago in eadem materia, & elemento: per eamdem enim formam, atque materiam ubi & conſcribitur, & non deficitur, ſed in ea ipſa configuratur &c. Totum id ſignificans, quod eſt in imagine, eſſe referendum ad imaginatum.

Item beati Ambroſii ad Gratianum Imp. ex libro tertio capitulo nono: Numquid ne quando & deitatem, & carnem adoramus, dividimus Chriſtum? aut quando in ipſo & Dei imaginem, & crucem adoramus, dividimus eum? Abſit.

Item ſancti Epiphanii Conſtantia Cypri: Numquid enim & Imperator pro eo, quod habet imaginem, duo ſunt Imperatores? non ſane: ſed Imperator unus eſt etiam cum imagine.

Item ſancti Epiſcopi Stephani Boſtrorum de imagine Sanctorum: De imaginibus vero Sanctorum confitemur: quoniam omne opus, quod fit in Dei nomine, bonum eſt & ſanctum: aliud eſt enim imago, & aliud ſimulacrum, id eſt, parva ſtatua. Quando enim Deus Adam plaſmavit, id eſt condidit dicebat: Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & fecit hominem ad imaginem Dei: Numquid enim quia imago Dei eſt homo, ideo ſimulacrum, id eſt, idolorum cultus eſt, & impietas? nequaquam fiat. Si enim Adam imago dæmonum eſſet, abjectus utique & inacceptabilis eſt. Omnes enim imago in nomine Domini, aut Angelorum & Prophetarum aut Apoſtolorum, aut Martyrum, aut juſtorum facta, ſancta eſt. Non enim lignum adoratur, ſed id, quod in ligno conſpicitur, & memoratur, honorificatur. Omnes enim nos adoramus Principes, & ſalutamus, licet & peccatores ſint: cur ergo non debemus adorare ſanctos Dei ſervos, & in memoriam eorum conſtituere, & erigere imagines eorum, ne oblivioni tradantur? Sed dicis, quia ipſe Deus interdixit adorare manufacta. Dic itaque o Judæe, quid XXVI.

PAGIUS ribus miſſæ cum literis IV. Kal. Septemb. datis, in quibus ſe eam ad eum dirigere affirmant.

V. Leo Presbyter, ubi in Siciliam pervenit, juſſionem Imperatorum a Stratego, ſeu Præfecto Siciliæ accepit, qua ſibi injungebatur, ut cum Theodoro Catanæ in Sicilia Epiſcopo & Epiphanio Legato Archiepiſcopi Sardiniæ ad Hadrianum proficiſceretur, & juſſionem eorumdem Imperatorum deferret; quod & diligenter a Leone præſtitum. Hadrianus Leone, Theodoro & Epiphanio auditis valde Imperatores laudavit, ad eoſque reſcripſit Epiſtolam a Baronio recitatam, & Legatos ſuos, qui Synodo Generali præeſſent nominavit. His laudatas ſuas literas conſignavit, datas *ſeptimo Kalen-*

Imperatores revocarunt priores ſuos ad Hadrianum Legatos, & alios nominarunt.

eſt ſuper terram, quod non ſit manufactum, cum a Deo ſit ſactum? Numquid Arca Dei, quæ ex lignis Setim fabricata, atque conſtructa fuit, manufacta non eſt? Altare, & propitiatorium, & urna, in qua erat manna, & menſa, & candelabrum, & tabernaculum interius, & exterius, non fuerunt ex hominum operibus manuum, quæ Salomon fecit? Et cur ſancta ſanctorum vocantur manufacta exiſtentia? Numquid Cherubim, & ſenarum alorum animalium, quæ in circuitu altaris erant, non fuerunt imagines Angelorum, opus manuum Domtai. Et quomodo non abiciuntur? Quia vero per præceptum Dei imagines factæ ſunt Angelorum, ſanctæ ſunt, & hæc animolia erant: eteuim idola Gentium, quia imagines fuerunt dæmonum, Deus depoſuit, & condemnavit ea. Nos autem, ad memoriam Sanctorum, imagines facimus, Abrahæ videlicet, Moyſi, Heliæ, Eſajæ, Zachariæ & reliquorum Prophetarum, Apoſtolorum, & Martyrum ſanctorum, qui propter Deum interempti ſunt: ut omnes qui vident eos in imagine, memorentur eorum & glorificent Dominum, qui glorificavit eos. Decet enim eos honor, & adoratio, & commendatio ſecundam juſtitiam eorum, ut omnes, qui vident eos, feſtinent & ipſi imitatores effici actionis eorum. Qualis enim eſt adorationis honoratio, niſi tantum quemadmodum & nos peccatores adoramus & veneramur alterutrum per honorem & dilectionem? Ita & imaginem Domini noſtri non aliter adoramus, & glorificamus, & contremiſcimus, quia imago eſt ſimilitudinis ejus, & in ea ipſe depictus eſt. Ergo quicumque pii ſunt, & bonum quidem agunt, & Sanctorum memores ſunt, nec prohibent bene facientes, nec ſcandalizant eos, qui honorant Sanctos, & ſervos Dei: quinimmo potius memorantur eorum, mercedem bonam ex bona operatione percipient; impii vero ſecundum quod cogitaverunt, habebunt * conſolationem inhonorationis, pro eo quod illud, quod erat juſtum, neglexerint, & a Deo receſſerint. Propter memoriam enim Sanctorum etiam imagines pinguntur, adorantur, & honorantur, ſicut ſervorum Dei, & pro nobis divinitatem deprecantium. Dignum eſt enim commemorari propoſitorum noſtrorum, & gratias referre Deo noſtro.

* confuſionem.

XXVII. De ſermone beati Hieronymi presbyteri Hieroſolymitani. Etenim ſicut permiſit Deus, adorare omnem gentem manufacta, Judæos autem tabulas, quas dolavit Moyſes, & duos Cherubim aureos: & ſic nobis Chriſtianis donavit Crucem, & bonarum operationum imagines pingere, & adorare, & venerari, & demonſtrare opus noſtrum.

Itaque hæc ipſa, piiſſimi ac tranquilliſſimi domini filii, prædicta teſtimonia ſanctorum Patrum tranſivimus breviter, ſed & divinæ ſcripturæ utriuſque Teſtamenti teſtatur hiſtoria de divini cultus obſervatione; quod ad laudem Dei in Eccleſiis, in memoriam piæ operationis, Dei antu conſtituta ſunt, ſecundum traditionem ſanctorum Patrum. Sed & de ſtatu ſacrarum imaginum etiam a divinæ ſcripturæ hiſtoria ſatis promulgata ſunt, quemadmodum in hujus Apoſtolicæ ſuggeſtionis ſerie, a Deo corroboratæ ſerenitatis veſtræ potentiæ, cum omni humilitate, & ſinceritate cordis ſtudeimus intimare: unde & quod in diverſis, & probabilibus Patrum teſtimoniis, qui ipſas ſacras imagines ſtatuerunt, ſubtiliter videri poteſt, ſicut in eorum libris reperimus, veſtræ clementiſſimæ potentiæ fore ſtuduimus intimandum, deprecantes cum magna cordis dilectione manſuetiſſimam veſtram clementiam, & tamquam præſentialiter humo ſtratus, veſtris veſtigiis provolutus, quæſo, & caram Deo depoſco, & adjuro, ut eaſdem ſacratiſſimas imagines in ipſa, a Deo conſervata regia urbe, & cæteris Græciæ partibus, in priſtinum ſtatum reſtituere, & confirmare jubeatis, obſervantes traditiones hujus ſacroſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, abiicientes, & reſpuentes antiquorum hæreticorum calliditatem, ut in hujus noſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ, ac irreprehenſibilis Romanæ Eccleſiæ ulnis ſuſcipiamui. Hactenus quæ recitata ſunt in Actione ſecunda Nicæni Concilii, cum alioqui ipſa epiſtola ſit prolixior, pluraque habeat de ordinatione Taraſii præſumpta (ut videbatur) contra ſacros canones. Omiſſa ſunt ea referri in S. Synodo, quod ad rem non pertinerent, & potuiſſent præſentes Epiſcopos contra eumdem Taraſium concitare, quod inopportunum ſatis eſſe tunc videretur.

Anaſtaſius igitur, qui ipſam integram epiſtoiam, ex antiquo codice reſtitutam, recitat, iſta ſubiicit: *Ab hinc uſque ad finem* XXVIII.

PAGIUS *londas Novembris Indictione nona*, hoc ſcilicet anno, & duos circiter menſes poſt ſcriptas ad ſe ab Imperatoribus literas. Conſtant hæc ex Actione II Septimæ Synodi, in qua pag. 359. legitur: *Joannes magnificentiſſimus Logotheta dixit; Hac noverunt & honorabiliſſimi Siculi, Deo amabilis Theodorus Catanenſium Epiſcopus, & qui cum eo eſt Reverendiſſimus Diaconus Epiphanius, qui locum tenet Archiepiſcopi Sardiniæ. Ambo enim per juſſionem piorum Imperatorum noſtrorum profecti ſunt Romam cum Reverendiſſimo Apocriſario Sanctiſſimi Patriarchæ noſtri. Theodorus Deo amabilis Epiſcopus Catanæ dixit: pio Imperio jubente per honorabiles juſſiones ſuas, mittere Leonem Dei cultorem presbyterum, qui una miſſum eſt ſervus veſtræ Sanctitatis* (nempe Ta-

ſinem hujus epiſtolæ codex Græcus non habet: Græci namque, quia eodem tempore ex laicis Conſtantinopolitanus fuerat Patriarcha factus, ne publice ab Apoſtolica Sede argui videretur, & adverſus eum, tamquam reprehenſione dignum hæreticis repugnandi occaſio præberetur, ac per hoc Synodi, cui intererat, utilitas excluderetur: quæ ſive de non facienda laicorum promotione, ſive de cæterarum præſumptionum redargutionibus, in Synodo nec recitari, nec Actis inſeri paſſi ſunt. Hucuſque Anaſtaſius. Pergit vero Hadrianus ſua epiſtola hæc, quæ ſequuntur:

Si vero impoſſibile eſt hæreticorum veſania pro incredulitate ipſorum ipſas ſacras ac venerandas imagines, ſine Synodi actione in priſtino erigere, ac confirmare ſtatu, & noſtros ſacerdotes pro hujuſcemodi pia operatione, veſtra ſereniſſima Imperialis potentia accerſere, ſicut in veſtris fertur Imperialibus juſſionibus: In primis pſeudoſyllogum illud, quod ſine Apoſtolica Sede enormiter, & irrationabiliter, nequiterque contra ſanctorum venerabilium Patrum traditiones de ſacris imaginibus actum eſt, anathematizetur, præſentibus Miſſis noſtris: & tunc ſicut antiquitus mos extitit, jurejuranda veſtra piiſſima atque tranquilliſſima poteſtas una cum domina Auguſta, piiſſimi Imperii veſtri genitrice, ſeu ejuſdem regiæ urbis Patriarcha, necnon & cuncto Senatu corporale tribuentes ſacramentum, verbum commonitorium ſicut antiquitus, pia ſacra nobis dirigere veſtra dignetur Imperialis poteſtas: quia non eſt apud vos partis cujuſlibet favor, aut defenſio, ſed æqualitatem utriſque partibus conſervabitis, nullatenus neceſſitatem facientes in quocumque capitulo eis, qui a nobis diriguntur quoquomodo, ſed omni honore cum honorificentia competenti, & ſuſceptione dignos eos habebitis. Et ſiquidem utrimque convenerit, iterum cum omni humanitate eos ad nos dirigere, ſatagetis: quia dudum ibidem pro zelo fidei, ac ſanctarum imaginum religioſi viri, ac Dei famuli directi in exilio miſſi ſunt, & bonæ confeſſionis hujuſmodi finierunt vitam.

XXIX. Porro & hoc veſtrum a Deo coronatum piiſſimum Imperium poſcimus, ut ſi veram, & Orthodoxam ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ nitimini amplecti fidem: ſicut antiquitus quæ ab Orthodoxis Imperatoribus, ſeu a cæteris Chriſtianis fidelibus oblata, atque conceſſa ſunt, patrimonia beati Petri Apoſtolorum principis fautoris noſtri, in integrum nobis reſtituere dignemini pro luminariorum concinnationibus ejuſdem Dei Eccleſiæ, atque alimoniis pauperum. Immo & conſecrationes Epiſcoporum, ſive Archiepiſcoporum (ſicut * olitana conſtat traditio) noſtræ diœceſis exiſtentis, penitus canonice ſanctæ Romanæ noſtræ reſtituantur Eccleſiæ. Ut nequaquam ſchiſma inter concordiam perſeverare valeat ſacerdotum, ſed ſicut in veſtra ſereniſſima juſſione exaratum eſt, confundatur omne zizanium, male plantatum, & Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti verbum impleatur (a): Quoniam portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et rurſum; Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claves Regni cœlorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis. Cujus ſedes in toto orbe terrarum primatu fungens, caput omnium Dei Eccleſiarum conſtituta eſt. Et quamvis B. Petrus Apoſtolus per Domini præceptum rexit Eccleſiam; nihilominus ſubſequens hoc eſt ſucceſſor, & tenuit ſemper, & tenet principatum. Quod præceptum univerſalis Eccleſia nullam magis oportet exequi ſedem, quam primam, qua & unamquamque Synodum ſua auctoritate confirmat, & continuata moderatione cuſtodit.

Petit reſtitui Romanæ Eccleſ. ſublata ab hæreticis.

* uſurpatur olitana pro antiqua

(a) Matt. 16.

XXX. Et unde mirati ſumus, quod in veſtris Imperialibus juſſis pro Patriarcha regiæ urbis, ſcilicet Taraſio directis, univerſalem, ibi reperimus exaratum; ſed utrum per imperitiam, aut ſchiſma, vel hæreſim iniquorum ſcriptum eſt, ignoramus. Sed deinceps ſuademus veſtræ clementiſſimæ, Imperialique potentiæ, ut minime in ſuarum exarationum ſerie, Univerſalis, deſcribatur, quia contra ſanctorum canonum inſtituta, ſeu ſanctorum Patrum traditionum decreta eſſe videtur. In ſecundo enim ordine, ſi non per ſanctæ noſtræ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritatem (ſicut in omnibus patet) nunquam valuit nomen habere: quod nimirum ſi univerſalis ſuper prælatam ſibi Romanam Eccleſiam, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum deſcribatur, tamquam ſanctarum Synodorum rebellem, atque hæreticum mani-

Nomen univerſalis impugnat.

PAGIUS Taraſii quem alloquitur Theodorus) ſimul cum precioſa Epiſtola Sacratiſſimi Domini mei, ille qui colit Sanctitatem veſtram, Siculorum ſcilicet meæ Provinciæ Strategus miſit me Romam cum pia juſſione Orthodoxorum Imperatorum noſtrorum. Qui abeuntes, pii Imperii eorum fidem & Orthodoxiam, denunciavimus. Et Beatiſſimus Papa audiens dixit: Quia ſi in diebus Imperii eorum factum fuerit hoc, magnificare habet Deus pium Imperium eorum ſuper prona Regna. Hinc & ſuggeſtionem, quæ lecta eſt (Epiſtolam nempe Hadriani Papæ datam VII. Kalend. Novemb. Indictione IX.) tranſmiſit ad pios Imperatores noſtros una cum literis ad Sanctitatem veſtram. (recitatis a Baronio num. XXXIV. & ſeqq. ut mox diximus), & Vicariis ſuis, qui hic præſident.

nifeſtare ſe, certum eſt. Quod ſi univerſalis eſt, etiam Eccleſiæ noſtræ ſedis primatum habere dignoſcitur: quod ridiculum omnibus fidelibus Chriſtianis apparet: quia in toto orbe terrarum ab ipſo Redemptore mundi beato Petro Apoſtolo principatus, & poteſtas data eſt, & per eumdem Apoſtolum, cujus vel immeriti vices gerimus, ſancta Catholica, & Apoſtolica Romana Eccleſia uſque hactenus, & in ævum tenet principatum, ac poteſtatis auctoritatem: quatenus (quod non credimus) ſi quiſpiam eum Univerſalem nuncupaverit, vel aſſenſum tribuerit, ſciat, ſe Orthodoxæ Fidei eſſe alienum, & noſtræ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ rebellem.

XXXI. *Ipſe enim Taraſius regiæ urbis Patriarcha miſit nobis Synodicam, priſcam implens conſuetudinem: quam ſuſcipientes, & liquidius indagantes, & de confeſſione tam rectæ fidei ejus, quam dogmatum ſanctarum ſex Synodorum, & venerandarum imaginum ovantes, nimis iterum turbati, ac contriſtati ſumus, quia ex laicorum ordine, & Imperialibus obſequiis deputatus, repente in Patriarchatus culmen electus eſt, & apocaligus contra ſanctorum canonum cenſuram factus eſt Patriarcha. Et quod dicere pudet, & tacere grave eſt, qui regendi adhuc, & docendi ſunt, doctores non erubeſcunt videri, nec metuunt ducatum animarum imprudenter aſſumere, cum via iis omnibus ignota doctoris eſt, & quo vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Quod quam pravum, quamve temerarium ſit, ſæculi ordine & diſciplina monſtratur. Nam dum Dux exercitus nonniſi labore, & ſollicitudine expertus eligitur: quales animarum duces eſſe poſſint, qui in Epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere? Hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repente inexpertos labores abſtineant: quippe qui non didicerint quod docent.*

Unde canonica inſtituit cenſura, nequaquam ex laico ad ſacerdotium repente tranſire, niſi per ejus fidelem concurſum pro ſanctarum imaginum erectione, in ejus conſecrationem aſſenſum omnimodo tribuere nequivimus. Et ideo domini rerum a Deo coronati magni Principes, & sereniſſimi Imperatores petimus, & obnixe iterum deprecamur a Deo illuſtratam clementiam veſtram, & omnipotentem Deum, qui vos regnare præcepit, & Imperialis culminis apicem vobis conſcendere juſſit, pietatem veſtram (ut dictum eſt, conjuramus, ut pio intuitu veſtras clementiſſimas aures noſtræ humillimæ deprecationi inclinare jubeatis, ipſaſque ſacratiſſimas imagines in priſtino ſtatu conſtituere, ut omnes Chriſtiani in univerſo mundo exultent, & magno lætentur gaudio.

Nam cum talis iniquum erroris ſcandalum, quod in ipſis Græciæ partibus irrepſit, abolitum fuerit, & Deo annuente, ipſæ venerandæ imagines reſtitutæ: erit magna lætitia dilatata per univerſum terrarum orbem, & nunc ſuper omnes barbaras nationes, beato Petro principe Apoſtolorum vobiſcum conſtante, eritis in triumphis victores, ſicuti filius, & ſpiritualis compater noſter dominus (a) Carolus Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum noſtris obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates omnes Heſperiæ, Occiduæque partis barbaras nationes ſub ſuis proſternens conculcavit pedibus, omnipotentiam illarum domans, & ſuo ſubjiciens Regno adunavit. Unde per ſua laborioſa certamina eidem Dei Apoſtolicæ Eccleſiæ, ob nimium amorem plura dona perpetuo contulit poſſidenda, tam provincias, quam civitates, ſeu caſtra, & cætera territoria. Immo & patrimonia, quæ a perfida Longobardorum gente detinebantur, brachio forti eidem Dei Eccleſiæ reſtituit, cujus & jure eſſe dignoſcebantur. Sed & aurum, & argentum quotidie pro luminariorum concinnatione, ſeu alimoniis pauperum non deſinit offerendo: quatenus ejus regalis memoria non derelinquatur in ſæculum ſæculi. XXXII.

(a) Recitat hæc Anſel. Lucenſ. lit. de poteſt. & primat. Rom. Eccl. l. 86.

Idcirco nimium diligentes, ac venerantes veſtrum a Deo conceſſum Imperium, magnopere ſuggerentes, quæſumus, ut præſentium tranſvectores, videlicet Petrum dilectiſſimum noſtrum Archipresbyterum, ſeu Petrum Abbatem, atque presbyterum venerabilis monaſterii ſancti Sabæ hilari mente ac vultu placidiſſimo ſuſcipiens, ſoſpites iterum ad nos remeare diſponere jubeat veſtra ſereniſſima Imperialis clementia, ut dum de veſtra Orthodoxa Fide, quam cepiſtis, nos reddiderint certiores, noſ- XXXIII.

PAGIUS *fidenter adſunt*. Ex his etiam colligimus Dorotheum Neapolitanum, & Conſtantinum Leontinum Epiſcopos, ubi Siciliam attigere, juſſos eſſe a Stratego, ſeu a Præfecto illius Provinciæ, Conſtantinopolim redire, & in utriuſque locum de Imperatorum mandato Romam deſtinatos eſſe *Theodorum* Catanæ Epiſcopum, & *Epiphanium* Legatum Archiepiſcopi Sardiniæ, qui Hadrianum de Imperatorum Orthodoxia certiorem fecere, eorumque juſſionem, quam primum Dorotheo & Conſtantino Epiſcopis tradiderant, & poſtea eiſdem Theodoro & Epiphanio conſignari mandarant, Hadriano remiſere. Unica itaque Legatio ab Imperatoribus miſſa, ſed prioribus Legatis revocatis, alii in eorum locum ſubrogati, & unica Epiſtola ab Imperatoribus ad Hadrianum, hujuſque ad Imperatores data. Quæ quidem utraque extat, & in ſeptima Synodo lecta eſt. Literarum Imperatorum partem Nicolaus Primus literis ſuis ad Michaelem Auguſtum ab avita in Sedem Apoſtolicam veneratione devium inſeruit.

Digitized by Google

noſque ex hoc de veſtro propoſito lætos efficientes, altiſſimas Domino Deo noſtro referre ſtudeamus laudes, divinam pro impenſa piiſſimæ ſerenitatis veſtræ lætitia exorantes clementiam, atque conſona cum
(a) Pſal. 19. *Propheta inquientes (a): Domine ſalvos fac invictiſſimos noſtros Principes & magnos Imperatores, & exaudi nos in quacumque die te deprecantes, pro eis invocaverimus.*

Ipſe enim rerum opifex, & arbiter Dominus Deus noſter, in cujus manu omnia
(b) Prov. 8. *Regna conſiſtunt mundi, per (b) quem etiam Reges regnant, & principes imperant, & potentes quæ pietatis ſunt clementer cuncta morigerando diſponunt, veſtræ piæ ſerenitatis mellifluis cordibus inſpirare dignetur, ad exaudiendas noſtras humillimas preces, & reſtituendum in priſtino ſtatu ſacras imagines; tribuatque vobis, intercedentibus beatiſſimis Apoſtolorum principibus Petro & Paulo, longæva, ac proſpera, & felicia tempora, & cum maxima corporis ſanitate, atque animæ ſalute Imperialis potentiæ ſceptris vos perfrui faciat: & ſicut terræ ſummæ potentiæ gloriam vobis conceſſit, & cælorum quoque Regna vobis per infinita ſæcula largiri poſſidendo dignetur. Data ſeptimo Kalendas Novembris Indictione nona.*

Sed quas ad Taraſium Patriarcham iiſdem Legatis Hadrianus Pontifex litteras dederit, videamus. Habet eas idem, qui ſupra Anaſtaſius Bibliothecarius iſtis verbis:

Dilecto fratri Taraſio Patriarchæ Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

XXXIV. Hadriani Papæ ep. ad Taraſium. *Paſtoralibus curis, quibus convenit, nos paſcere populum Dei, & ſubtiliſſimis cogitationibus perpendentes, quemadmodum prædicationis vox ſana a præcone in omni tempore debeat prædicari, & qualis paſtor in compaſſione, & qualis in converſatione debeat eſſe, ut omnibus proximus in compaſſione fiat, & cunctis converſatione inſignis: quatenus & piam miſerationem ad ſe omnium infirmitatum transferat & ipſe per ſummum reſpectum ſui ad divina tranſcendat: conſideravimus veſtræ dilectæ ſanctitati ſacra affari concordia, & ſubtiliter verbum manifeſtare in Synodicis confeſſionis veſtræ fidei, quæ Apoſtolicæ Sedi noſtræ directæ ſunt per Leonem reverendiſſimum presbyterum veſtrum.*

Invenimus in eis in initio prima pagina reverentiam veſtram ex laico ordine, & Imperatoria adminiſtratione ad ſacri gradus ſublimatam eſſe faſtigium, & vehementer in his anima noſtra mirata eſt; & niſi veſtram ſinceram, & Orthodoxam fidem in prædictis Synodicis ſacri Symboli ſecundum ritum ſanctarum ſex univerſalium Synodorum, & de venerabilibus imaginibus bene ſe inveniſſemus habere, nullatenus auderemus hujuſcemodi obaudire Synodica. Hæc & alia, quæ ſequuntur. At quoniam in Actione ſecunda Nicænæ poſterioris Synodi aliter poſita, vel integra ſcripta, & decurtata inveniuntur: ipſe idem pie monet Lectorem Anaſtaſius, dicens hæc interloquendo: *Ita in Græco, ſcilicet a Papa in his eſt verbis tranſmiſſum.* Quod & ex eadem epiſtola ipſe recitare pergit his verbis:

*Sed quantum cor noſtrum mœrore conſumptum eſt de illicita veſtra ordinatione, & quantum cor noſtrum tribulatur de * incepta veteri ex vobis diſtantia, tanto confeſſionem, & rectam fidem veſtram anima noſtra inveniens læta eſt. Invenimus autem in prædicta Synodica epiſtola ſanctitatis veſtræ, poſt plenitudinem fidei, & confeſſionem ſacri Symboli, & omnino ſanctorum ſex Synodorum, & de ſacris ac venerabilibus characteribus, miraculum laude, ac veneratione digniſſimum contineri.* XXXV. *

Quin & ea, quæ ſunt ejuſdem ſanctæ ſextæ Synodi, ſuſcipio cum omnibus regulis, quæ jure, ac divinitus ab ipſa promulgatæ ſunt, inter quas continetur in quibuſdam venerabilium imaginum picturis agnus, digito præcurſoris exaratus, oſtenſus, qui in figuram præteriit gratiæ, verum nobis per legem præoſtendens Agnum Chriſtum Dominum noſtrum: Ergo veteres figuras, & umbras, ut veritatis indicia, & præſagia, Eccleſiæ traditas, amplectentes gratiam præferimus, & veritatem, hanc ut plenitudinem legis ſuſcipientes (c). Ut ergo perfectio etiam per colorum operationes in cunctorum vultibus depingatur agni Chriſti, qui tollit peccata mundi, ſecundum humanitatem, characterem, & imaginem pro veteri agno depingi definimus, per ipſum Dei Verbum humilitatis celſitudinem conſiderantes, & ad memoriam in carne converſationem tam ſcilicet paſſionum ejus quam ſalutarem mortem, atque redemptionem, quæ hinc eſt mundo effecta, manu quodammodo reducentes. (c) Joan. 1.

Hoc teſtimonio Orthodoxæ fidei malignorum curioſitatem, & hæreticorum garrulitatem veſtrum repulit fraternum ſacerdotium, quemadmodum & eorum magna ſolicitudo non eſt a nobis, neque a gratia divina recepta, ſed inſtabilis in hujuſmodi reputata.

Siquidem nobis ſuccinctis lumbos mentis noſtræ confitetur etiam noſtra Catholica, & Apoſtolica Romana Eccleſia, conſonans, & concordans adverſus hæreticorum amentiam, a quibus omnino repugnat, taliter diſpoſuiſſe oſtenditur. Quia ergo ſanctas imagines Chriſti Dei noſtri, qui ſecundum nos, & pro nobis, & propter nos incarnatus eſt juxta humanam chara- XXXVI.

cte-

ctorem, atque ſanctæ intemeratæ, & reverendæ Dei Genitricis, nec non & Sanctorum ejus imagines veſtra dilecta ſanctitas colere, atque adorare pollicita eſt: ideireo ejus Orthodoxum propoſitum (ſi quemadmodum cœpit, perſeveraverit) modis omnibus collaudamus, & ut paſtoralis curæ ſolicitudinem habentes, conſilium damus, ut Orthodoxam fidem, quam ſemel confeſſa eſt, immutabiliter ſervet, prædicando pariter, & docendo (a): Fundamentum enim aliud poteſt ponere nemo, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Dominus Jeſus. Ergo quiſquis dilectionis Dei, & proximi, vel fidei, quæ in ipſo eſt firmamentum tenet eumdem Jeſum Chriſtum Dei, & hominis Filium apud ſe poſuit fundamentum. Confitendum eſt enim, quia ubi Chriſtus fundamentum eſt, bonorum etiam operum ſequatur ædificium. Ipſa vero per ſe Veritas dicit (b): Qui non intrat per oſtium in ovile, ſed intrat aliunde, ille fur eſt, & latro. Qui autem intrat per oſtium, paſtor eſt ovium. Unde rurſum idem Salvator ait: Ego ſum oſtium. Ille ergo ad ovile intrat per oſtium, qui intrat per Chriſtum: ipſe autem per Chriſtum intrat, qui de eodem conditore, ac liberatore humani generis veritatem intelligens, prædicat, & cuſtodit, culmen regiminis ad officia portandi oneris ſuſcipit, non ad appetitum gloriæ tranſitorii honoris, cura quoque ſuſcepti ovilis diligenter invigilat, ne oves Dei, aut perverſi homines, prava loquentes, diluniant, aut maligni ſpiritus oblectamenta vitiorum ſuadentes devaſtent.

(a) 1. Cor. 3.

(b) Joan. 10.

Paſtoralis functio qualis.

XXXVII. *Certe beatum Jacob (c), qui pro uxoribus diu deſervierat, dixiſſe meminimus: Viginti annis fui tecum, & oves tuæ, & capræ ſteriles non fuerunt; arietes gregis tui non comedi, nec captum a beſtia oſtendi tibi: ego damnum omne reddebam; quicquid furto perierat, a me exigebat, diu noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebat ſomnus ab oculis meis. Si igitur ſic laborat, & vigilat qui paſcit oves Laban: quanto labore, quantiſque vigiliis debet intendere, qui paſcit oves Dei? Sed in his omnibus ipſe vos inſtruat, qui propter nos homo factus eſt, & qui dignatus eſt fieri, quod ipſe fecit, & charitatem ſancti Spiritus ſuæ ac amorem infundat in vos, & omni cura conſervet, & oculos veſtræ mentis aperiat, ut per curſum, & agonem, atque ſolicitudinem veſtræ dilectionis, Apoſtolicam noſtram imitantes priſcæ, & Orthodoxæ fidei traditionem.* Verba Anaſtaſii quæ ſequuntur, ſunt: *Ab hinc quoque apud Græcos multo ſubtracta ſunt, quæ tamen ſicut miſſæ ſunt litteræ, in Archivo Romanæ reperiuntur Eccleſiæ.*

(c) Geneſ. 31.

In partibus piorum Imperatorum noſtrorum ſacræ, & venerabiles iconæ ſecundum antiquum ordinem ſiſtant, quatenus veſtrum per hoc ſtabile permaneat ſacerdotium. Porro poſt confeſſionem fidei veſtræ notum factum eſt nobis, quod veſtra venerabilis ſanctitas poſtulaverit ab Orthodoxis, & propugnatoribus veritatis piiſſimis videlicet Imperatoribus noſtris, qui ad gloriam Dei facti ſunt, quo fieret venerabilis Synodus, & repromiſerint coram omni Chriſtiano populo ſuo, ſupplicationi veſtræ piæ annuentes, Synodumque in regia urbe fieri definientes: Nos autem quemadmodum, & in ipſorum divina juſſione continebatur, dilectos nobis & approbatos, atque prudentes ſacerdotes pro ſtatu ſacrarum imaginum, ut priſco illic in partibus ordine conſtituantur, cum magno deſiderio, & maximo gaudio deſtinavimus.

Sed veſtra ſanctitas iiſdem piiſſimis Imperatoribus, & triumphatoribus alacriter ſuggerat, ut in primis pſeudoſyllogus (id eſt, falſum collegium) ille qui ſine Apoſtolica Sede inordinate, & inſyllogiſtice factus eſt adverſus venerabilium Patrum traditionem contra divinas imagines, anathematizetur, præſentibus Apocryſariis noſtris, & omne zizanium eradicetur ab Eccleſia, & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſermo compleatur (d): Quia portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Ac rurſus: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: & tibi dabo claves Regni cælorum, & quæcumque ligaveris ſuper terram erunt ligata & in cælis: cujus ſedes in omnem terrarum orbem primatum tenens refulget, & caput omnium Eccleſiarum conſiſtit. Unde idem beatus Petrus Apoſtolus Domini præcepto paſcens Eccleſiam, nihil diſſolutum dimiſit, ſed tenuit ſemper, & retinet principatum.

Romanæ Eccleſiæ primatus.

(d) Matt. 16.

*Cui ſi adhærere cupit veſtra ſanctitas & noſtra Apoſtolicæ Sedi (quæ eſt caput omnium Eccleſiarum Dei) ſacram, & Orthodoxam formam incorrupte, & incontaminate ex profundo cordis, & ſinceritate mentis cuſtodire ſtudeat, ut revera Orthodoxa, & Dei cultrix conſiſtens hoc primum omnipotenti Deo offerat, ut ex perſona noſtra prædictorum piiſſimorum, ac a Deo coronatorum magnorum Imperatorum * ſublimia obſecret, & ut in conſpectu Dei per terribile illos adjuret judicium, ut ſacras imagines in ipſa Deo conſervanda, & regia urbe, & in omni loco in antiquum reſtituere, & ſtabilire jubeant, conſervantes traditionem hujus ſacræ, & ſanctiſſimæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & perſequentes, ac abominantes malignorum hæreticorum errorem per certamen veſtrum, & fidelem ſolicitudinem.* XXXVIII.

* ſimilia.

Si

Si autem ſacras ac venerabiles imagines illis in partibus non reſtitueris; conſecrationem veſtram modis omnibus recipere non audemus, & maxime ſi ſectatus fueris eos qui non credunt veritati. *Quapropter eum ſummo labore, & amore fidei atque agone in his omnibus indubitanter veſtram venerabiliſſimam ſanctitatem convenit, ſacroſanctas imagines Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctæ ipſius Genitricis ſemperque Virginis Mariæ, ſeu ſanctorum Apoſtolorum, & omnium ſanctorum Prophetarum, atque Martyrum, ſimul & Confeſſorum illis in partibus in antiquo erigere ſtatu: quatenus uno conſenſu digne propheticum canamus canticum dicentes (a) : Domine ſalvos fac piiſſimos Reges, & exaudi nos in die, qua invocaverimus te (b): quia dilexerunt decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ.*

(a) Pſal. 19.
(b) Pſal. 25.

XL. *Dilectos autem noſtros Petrum ſcilicet Archipresbyterum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & Petrum monachum, & presbyterum, atque Abbatem, qui miſſi ſunt a nobis ad veſtigia tranquilliſſimorum, ac piorum Imperatorum, rogamus propter amorem ſancti Petri Apoſtolorum principis, & propter nos, omni benigna ſuſceptione, ac humanitate dignos, apud vos judicandos pariter & habendos, quatenus & in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem veſtram, ſi ſtabiliter permanſerit, conſervare annuat, & fructum, qui tibi creditus eſt, ſuper menſuram abundantiæ faciat abundare, atque in ſempiterna tranſire gaudia jubeat, Deus te incolumem conſervet, dilectiſſime frater.* Hactenus Hadriani ad Taraſium epiſtola, qua ejus electionis approbationem ea conditione (ut audiſti) ſuſpendit, ſi hæreſim Iconoclaſtarum profligando, ſacrarum imaginum cultum reſtituat in Eccleſiis. Quod ille facere jam aggreſſus hiſce calcaribus, velociſſime currens, minime indigebat, quippe qui ad hoc agendum ſibi oppignoraverat fidem Imperatoris, dum ſuæ ſe electioni minime conſenſurum, publice fuerat conteſtatus, niſi ejuſdem erroris abolitionem polliciti iidem fuiſſent Imperatores. Sic igitur ſecundum illud propheticum (c): *Dixe dici ſtructur verbum*. Accidiſſe videmus, dum hoc Taraſio ſub ea pœna juſſerit Hadrianus, quod ſub eadem pœna ipſe Taraſius Imperatoribus imperarat.

(c) Pſal. 18.

Non ſic autem fuit facultas tribus Patriarchis Orientalibus ad Taraſium reſcribendi: neque etiam Legatis miſſis, ab ipſo facultas data fuit eoſdem conveniendi, cum regnaret, de quo diximus, Aaron Princeps Sarracenorum acerbiſſimus tyrannus, in Chriſtianos infeſtiſſimus. Cum autem duo, qui miſſi fuerant ad eos Legati Conſtantinopoli, perveniſſent in Palæſtinam, audientes Theodorum patriarcham Hieroſolymorum exulem jam defunctum: diverterunt ad monachos vita ſanctiſſimos, a quibus acerbiſſimam, quam paterentur Chriſtiani Orientales ſervitutem, intellexerunt, quamque periculoſiſſimum eſſet, adire ſive Antiochenum, ſive Alexandrinum Patriarcham, nimirum ſi detecti eſſent, fore, ut non ipſi tantum Legati extremum ſubirent periculum, ſed in illud ipſum omnes Orientis fideles conjicerent. Quamobrem eos a propoſito revocarunt illuc proficiſcendi.

XLI. Cæterum de illorum Fide Catholica firma, atque ſecura iidem ſanctiſſimi monachi, quos penes ſe ipſorum libellos habebant, oſtenderunt, literas videlicet eo argumento conſcriptas ad Theodorum Hieroſolymorum Epiſcopum, cum ab eo recens creato, ex more de Fidei Catholicæ profeſſione Synodalem epiſtolam accepiſſent. Sic igitur cum Legatis eo modo intercluſa videretur eſſe omni-

PAGIUS VI. *Taraſius tres alios Patriarchas de indictione VII. Synodi monet*,

A num. XL. ad XLIX. *Mahadis* Saracenorum Calipha, qui anno DCCLXXV. dignitatem illam obtinuit, vixit uſque ad diem tertium menſis Auguſti anni currentis, eique ſucceſſit *Muſa Alhadis*, Moſes a Baronio & Theophane vocatus, cujus mors contigit ſequenti Chriſti anno, die XIII. menſis Octobris. Hunc excepit *Haron Raſchid* Alhadis frater, ut uno tenore anno ſuperiori num. III. accurate expoſuimus. Quare quando Imperatores Synodum ſeptimam indixere, non *Haron*, uti exiſtimavit Baronius, ſed *Muſa* ſeu *Moſes* Saracenis imperabat, adhuc pax inter Imperatores & Saracenos durabat. Facilis tamen acceſſus non erat ad Regiones Saracenis ſubditas. *Taraſius* duos Legatos ad Patriarchas Antiochenum, Hieroſolymitanum, & Alexandrinum, qui eis ſeptimæ Synodi indictionem ſignificarent, eoſque ut ad eam venirent, hortarentur, miſit. Legati per omnem Ægyptum & Orientem inter mille pericula iter fecere; cumque Hieroſolymam perveniſſent, invenerunt *Theodorum* Patriarcham Hieroſolymitanum mortuum eſſe, & *Eliam*, cujus ille Sedem occuparat, in exilium a Protoſymbolo Caliphæ miſſum. Traditum tamen eis fuit exemplar Synodicorum a Theodoro ad reliquos Patriarchas ſcriptorum, quando ordinatus eſt Patriarcha Hieroſolymitanus. Diverterunt enim apud Monachos vitæ Sanctitate illuſtres, ex quibus, duo inventi, quorum alter Patriarchæ Antiocheni, alter Alexandrini Syncellus fuerat, alter Joannes, alter Thomas, appellatus, quos loco Politiani Alexandriæ & Theodoreti Antiochiæ Patriarcharum ad Synodum Monachi delegarunt. Conſtant hæc ex literis eorumdem Patriarcharum ad Taraſium datarum, quæ a Baronio integræ recitantur. Ex illis ſequentia colligere eſt. Primum, Elias Patriarcha Hieroſolymitanus adhuc exul erat: *Noſtis enim*, inquiunt Patriarchæ, *qualiter per puſillam accuſationem exul factus ſit a his millibus ſignorum ille, qui* ad

mnino via Patriarchis trium ſedium conveniendi, ne eos vacuos redire penitus ſinerent monachi illi, ſynodum habuerunt, deque his mutuo agentes, una omnium ſententia illud decretum eſt, ut pro excuſatione Legatorum apologeticas ad Taraſium litteras redderent, quibus pariter de Fide Catholica trium illorum Patriarcharum eumdem redderent certiorem.

Ad hæc omnia confirmanda, & ut quomodocumque liceret, ſatisfacerent Taraſii atque Imperatorum petitioni: decernunt iidem monachi Palæſtinæ Legatos Conſtantinopolim ad Patriarcham & Imperatores, qui pariter intereſſe deberent Synodo celebrandæ. Cum autem in hac decernenda legatione, conſultatio haberetur de iis, qui eo munere functuri eſſent, delecti ad opus ſunt duo ibi inventi ſanctiſſimi monachi, quorum alter Patriarchæ Antiocheni, Alexandrini alter Syncellus fuiſſet. Fuit nomen uni ipſorum Thomas, alii vero Joannes, egregia virtute præditi, qui etſi idonei ſatis ad provinciam tantam ſubeundam videri poſſent: magna tamen animi demiſſione, ut qui ſe longe impares oneri firmiter affirmarent, ſe excuſabant. Verum urgentibus illis, qui præfecturam gerebant, omni contradicendi nudati facultate acquieverunt. Sicque dimiſſi ſunt una cum duobus illis Legatis, qui venerant Conſtantinopoli.

XLII. Audiſti jam totius rei geſtæ hiſtoriam, at eam non aliunde melius, quam ab ipſorum litteris ad Taraſium datis, petere licet non tamen ab illis, quæ mutilatæ magna ex parte deſcriptæ habeantur in tertia Actione Nicæni poſterioris Concilii, ſed in illis, quæ leguntur ſinceriſſime ſcriptæ in editione Anaſtaſii Bibliothecarii, quas ob exactam, probatamque rerum geſtarum cognitionem hic reddituri ſumus, ut & ex iis pariter videas quam miſerrimus eſſet ſtatus Orientalis Eccleſiæ eorum, qui ſub duro jugo Saracenorum jugiter affligerentur. Epiſtola igitur ſic ſe habet:

Sanctiſſimo, & beatiſſimo domino Taraſio Archiepiſcopo Conſtantinopoleos, & univerſali Patriarchæ Orientis ſummi ſacerdotes, & alii ſacerdotes in Domino ſalutem.

Sacratiſſimis ex divina Deitatis inſpiratione libellis, Apoſtolicæ, & paternæ ſanctitatis veſtræ perlectis, Beatiſſime, nos humiles, & eorum, qui deſertum incolere geſtiunt ultimi, tremore pariter, & gaudio ſumus detenti: tremore quidem propter timorem eorum quibus ob peccata noſtra ſervire decreti ſumus, quique vere ſunt impii, & in circuitu (ſecundum quod ſcriptum eſt) impii ambulant, ac per ſingulos pene dies occaſiones exquirunt, ut nos morti tradant: gaudio vero propter veritatem Orthodoxæ Fidei, quæ fulget in eis ſolarium more radiorum, & luculentiſſimam explanationem Apoſtolicorum dogmatum, & paternorum, de quibus ipſi genitorem Vocis Verbi, id eſt, Zachariam Prophetam ad memoriam reducentes, magna voce clamamus (a): *Viſitavit nos Oriens ſplendidus ex alto, Theoreticæ, & divinæ providentiæ illuſtratæ mentis, in tenebris, & in umbra mortis malignæ erroris, id eſt, Arabicæ impietatis ſedentes, ad dirigendos intelligibiles pedes noſtros in viam, & ſemitas pacificæ conſtitutionis.*

Epiſt. Patriarcharum ad Taraſium.

(a) Luc. 1.

XLIII. *Quis loquetur potentias Domini? (nobiſcum pſallat* (b) *David pater Dei) aut auditas faciet omnes laudes ejus? quoniam miſertus eſt Deus deſperati populi ſui, & diſtantia ad unam fidei collegit harmoniam. Et erexit cornu ſalutis nobis & directionis in domo* * *David, recipiente templo unigeniti Filii ſui Domini videlicet Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quod eſtis vos ſanctiſſimi, atque hi, qui portant ſecundas, per legem, & ordinem Eccleſiæ noſtræ, triumphatores ſcilicet, ac divinitus redimiti ſeu decreti Principes noſtri, & domini terrarum orbis.* † *Sacerdotium enim Imperii ſanctificatio eſt, & conſtitutio, &* Im-

(b) Pſal. 105.

* Domini

† Anaſtaſius addit Secundas Eccleſiæ portant Imperatores, nam primum in Eccleſia locum ſacerdotes poſſident.

PAGIUS *ad regendum thronum fratris Domini ſortitus eſt Jacobi*. Sanctus Stephanus Sancti Joannis Damaſceni nepos & Thaumaturgus appellatus, vulgoque dictus S. *Stephanus Sabaita*, a Laura Sancti Sabæ duodecimo ab Urbe Hieroſolymitana milliario diſſita, in qua vixit, Eliæ reſtitutionem in Epiſcopatum prædixit, ut teſtatur Theoctiſtus ejus diſcipulus in Vita Stephani Sabaitæ anno DCCXCV. demortui. Ait enim Theoctiſtus: *Superbus ille atque arrogans Theodorus* (qui Eliam relegandum a Protoſymbulo Saracenorum obtinuerat, ut in ejus locum ſubſtitueretur) *ſuo jam voto potitus, ſeipſum in profundum peccatorum barathrum voluntaria præcipitatione dejecit; diriſque & execrationibus, quas meruerat obnoxius, in Perſide male vitam finivit*, anno nobis incomperto.

De Eliæ in Sedem Hieroſolymitanam reſtitutione in morte ejus agemus. Baronius, qui Vitam illam Sancti Stephani Sabaitæ non viderat, num. XL. nominavit Patriarcham Hieroſolymitanum, de cujus exilio mentio eſt in literis Patriarcharum Orientalium ad Taraſium, eſſe Theodorum; ſed hunc quando eæ literæ datæ jam demortuum fuiſſe in fine earumdem dicitur.

VII. Secundo ex iiſdem literis intelligimus quam male habiti ſint Chriſtiani in Syria Saracenis in ea dominantibus, etiam quando pax inter eos & Imperatores vigeret: *Libellis*, inquiunt initio Epiſtolæ ſuæ, *Apoſtolicæ & Paternæ Sanctitatis veſtræ perlectis, Beatiſſime, nos humiles, & eorum qui deſertum incolere geſtiunt ultimi, tremore pariter & gaudio ſumus detenti; tremo*re

Chriſtiani a Saracenis etiam pacis tempore male habiti.

Imperium ſacerdotis fortitudo, & firmamentum: de quibus ſapiens quidam Princeps, & in ſanctis Regibus beatiſſimus ait: Maximum donum Deus hominibus præſtitit, ſacerdotium, & Imperium: illud quidem adornans, & regens cœleſtia, hoc vero gubernans iſta terreſtria.

Nunc veraciter medius maceriæ paries ſolutus eſt, & concordia diſcordiæ principatur, & incurvatur virtuti diviſio, & fuga capta diſperiit diſſonantia, & pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, jucundo vultu triumphat, & fiducialiter converſatur. Nunc nos quidem facti fueramus (a) opprobrium vicinis noſtris, & affinibus, ſubſannatio, & deriſio iis, qui in circuitu noſtro ſunt: & per hoc ad terram præ confuſione proſpicientes, & ad cœlos unanimi alacritate ſuſpicimus, & pſallentes in exultatione proclamamus: in hoc (b) cognovi quoniam voluiſti me, quia non gaudebit inimicus meus ſuper me; me autem propter innocentiam & ſimplicitatem cordis titubantem ſuſcepiſti, & ſalvum me faciens erexiſti, & ſuper petram Apoſtolicæ Fidei claudicantes pedes meos infixiſti.

(a) Pſal. 78.

(b) Pſalm. 40.

XLIV. *Hæc, & his conſentientia ſcribere nos fecerunt divinitus exarata volumina veſtra, quæ, canonica moti lege, & paternæ traditionis diſciplina, addentes his, qui Apoſtolicarum Sedium moderamen ſortiti ſunt per reverendam, & Deo dilectam bigam,* duos ſcilicet Legatos *miſiſtis: qui pervenientes & per Dei voluntatem, ac nutum occurrentes Dei cultoribus fratribus noſtris viris ſanctis, qui dederunt animas ſuas pro Eccleſiarum correctione, & recogniti, & vera, & antiqua converſatione, valde gaviſi ſunt, & maxime reperientes ambos, in uno loco degentes, & modum Deo placitum proſequentes, & ſeſe revelantes oſtenderunt eis Orthodoxiæ veſtræ Deo decentes, & dignos admiratione libellos, referentes per ordinem Deo placitæ ſanctitatis tuæ mentis, & pium Deo conſervatorum dominorum noſtrorum conſilium, ut communis omnium ſalutis expectationem, & circa Deum ſine confuſione ſpem.*

At illi quaſi unam animam in duobus corporibus habentes, & unum ſecundum Apoſtolum (c) ſapientes, ac divino agitati ſpiritu, ſecreto pariter & intelligenter fratres contegentes, & occultantes propter formidinem inimicorum Crucis, quæ hinc inde diſpoſita eſt, non ſunt auſi, licet eſſent ſapientes, vel credere viſionem ipſam, vel cauſæ operari decurſum, præſertim cum in timore res haberetur, & quam maxime crebreſcens conſilium, & diligens circumſpiciendi tractatus exigeretur. Conſilium enim bonum cuſtodiet, (inquit d) te, cogitatio vero bona ſervabit te. Et ecce dum laterent eos, qui ſe ſub tuitione cuſtodiæ poſuerant, cucurrerunt uſque ad nos, & in idipſum congregati ſilenter, humilitatem noſtram primo quidem adjuramento horribili vincientes, nos ſervare ſecreto, ac ſine propalatione, quæ ab eis erant dicenda: & in hunc modum quicquid ad cautelam pertinet, exaggerantes, revelaverunt nobis omnem rei, quæ ſibi acciderat, circumſtantiam.

(c) Phil. 2. 4.

(d) Prov. 2.

Stupefacti, & compuncti corde, lacrymiſque perfuſi ferventibus ſuper hujuſmodi narrationis miraculo, & gloria tantæ rerum mutationis, ſtetimus ad orationem, veluti peccatores, cum timore, & tremore, & ei qui facit omnia & transfert ad id, quod melius eſt, decentem laudem referentes, petivimus obnixe benignitatem ejus, quo in minimis nobis fieret medius, & per Spiritum ſanctum illuceſceret lux ſapientiæ in cordibus noſtris, atque communis utilitatis conſilii donaret virtutem, cogitationeſque bonas ad determinationem optimi veſtri propoſiti: quod fecit, cum eſſet benignus, & miſericors.

Conſideravimus igitur, ſanctiſſime, contaminatæ nationis cognoſcentes contra nos infeſtationem remittere hos, qui miſſi ſunt, & prohibere appropiare eis, ad quos deſtinati ſunt, ducentes hos in medium noſtrum, & admonentes plurimum, ne inducerent turbationem, immo (ut ſpecialius dicamus) exitiam quieſcentibus, & Dei XLV.

PAGIUS *re quidem propter timorem eorum quibus ob peccata noſtra ſervire decreti ſumus, quique vere ſunt impii, & in circuitu (ſecundum quod ſcriptum eſt) impii ambulant, ac per ſingulos pene dies occaſiones exquirunt, ut nos morti tradant: gaudio vero propter veritatem Orthodoxæ Fidei, quæ fulget in eis,* &c. *Viſitavit nos Oriens ſplendidus ex alto, Theoretica & Divina Providentia illuſtrata mentis, in tenebris & in umbra mortis maligni erroris, id eſt Arabicæ impietatis ſedentes, & ad dirigendos intelligibiles pedes noſtros in viam & ſemitas pacificæ conſtitutionis.* Vides ipſos Patriarchas perſecutionis metu ſe ſe in deſerta abdere coactos fuiſſe. Intelligimus tertio hoc anno vel ſequentis initio, qua ex litteræ a Patriarchis exaratæ, pacem in Syria extitiſſe: *Conſideramus igitur, Sanctiſſime,* ſubdunt Patriarchæ apud Baronium num. XLV. *contaminatæ nationis cognoſcentes contra nos infeſtationem, remittere hos, qui miſſi ſunt* (duos nempe Legatos Tarasii), *& prohibere appropiare iis ad quos deſtinati ſunt, ducentes hos in medium noſtrum, & admonentes plurimum, ne inducerent turbationem, imo (ut ſpecialius dicamus) exitium quieſcentibus, & Dei gratia* PACIFICATIS ECCLESIIS, *vel populo miſerabiliter jugo ſervitutis afflicto, & importabilium illatione tributorum oppreſſo.* Ad hæc Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. de Muſa Calipha ſcribit: *Fuit ejus tempore Eccleſia in quiete & pace.*

gratia pacificatis Eccleſiis, vel populo miſerabiliter jugo ſervitutis afflicto, & importabilium illatione tributorum oppreſſo. At illi hoc moleſte ferentes dicebant, quia in hoc deſtinati ſumus, ut tradamus noſtras in mortem animas pro Eccleſia, & propoſitum ſanctiſſimi Patriarchæ, & piiſſimorum Imperatorum perducamus ad finem. Sed ſi in veſtras tantummodo animas diximus ad eos) coarctaretur periculum, haberet fortaſſe ſermo veſter aliquam firmitatem. At vero qui contra commune corpus procedit Eccleſiæ, qualis erit profectus? immo qualis erit læſio ædificium conſtruere ſuper putredinem & firmo fundamento privatum? Vel quomodo (inquiunt) vel qua facie ad eos, qui nos miſerunt, redibimus, nihil horum, quæ ſecundum votum ſuum ſperabant, omnino ferentes.

*Ad hæc deficientes nos ſcientesque Deo amabiles fratres noſtros, Joannem ſcilicet, & Thomam zelo divinæ Orthodoxæ Fidei advocatos, atque duorum ſanctorum, & magnorum Patriarcharum Syncellos, quia & ſanctifici ſilentii amatores, diximus ad eos (a): Ecce tempus, fratres, acceptum ſalutis, & ſilentio excellentius: ite cum viribus iſtis, & pro eis Apologiam aſſumite, & corroborate una voce quæ per litteras intimore dominis noſtris ſuper vires eſſe convicimus. Noſtis enim qualiter per puſillam accuſationem exul factus ſit a nobis * multi ſignorum ille, qui ad regendum thronum fratris Domini ſortitus eſt Jacobi. Cum autem opus Dei adimpleveritis, & Apoſtolicam traditionem, quæ tenetur in Eccleſiis per Ægyptum & Syriam, dominis noſtris cognitam feceritis: tum quod a nobis deſideratur,* ſilentium ſcilicet, *amplectimini.*

(a) 2. Cor. 6.

XLVI. *Et quomodo nos, reſponderunt, idiotæ cum ſimus inexpertes, ad tantam cauſam infirmi, & indocti præſumemus arripere negotium, quod virtutem noſtram exuperat. Sed Chriſtus Deus noſter qui, per viliſſimos & idiotas (e veſtigio diximus) cooperatus eſt ſanctis Apoſtolis, & per eos orbem terrarum captivit ad obedientiam verbi diſpenſationis ſuæ, potens eſt dare vobis ſermonem in apertione oris veſtri, ad ſupplendum intentionem, & ſenſum eorum, qui neque litteras noverunt ſuſcipere, neque auſi ſunt reſiſtere, vel ſuper talibus quolibet modo mutire. Qui cum Dei eſſent amatores, obedientiæ filii apparentes, obedierunt verbo noſtro, & acquieverunt hortationi: quos cum prolixa proſecuti oratione, & gaudium non qualemcumque his, qui miſſi conciliantes, taliter divulſi ſumus ab invicem cum multa lacrymarum effuſione.*

Verum, o ſanctiſſimi, & beatiſſimi (ut decet paternam dominationem veſtram) benigne fratres noſtros ſuſcipite, & domini orbis abſque ſubtractione, vel timore humano præſentate. Habebitis enim eos ſcientes liquido trium Apoſtolicarum Sedium concinnantem & concordantem Orthodoxiam. Qui ſanctas, ac venerabiles ſex Synodos voce conſona prædicant. Aliam ad has, quam & ſeptimam quidam ſuſurrando nuncupant, nullatenus admittentes; immo modis omnibus reſpuentes, nimirum ut dudum in Apoſtolicarum, & magiſtralium traditionum depoſitionem, & ſacrarum, ac venerabilium imaginum interemptionem, collectam.

Quæ ſeptima non admittatur Synodus.

XLVII. *Vos vero, ſanctiſſimi, divino illuſtrati zelo, conſentaneos quoque habentes divinitus conſervandos dominos, qui juſto decreto Dei in vobis imperare præordinati ſunt, ſimul etiam & a Deo protegendum, & muniendum Senatum, prævalete, & viriliter agite & confortetur cor veſtrum, omnem inobedientiam Apoſtolice ulciſcentes, & ad Chriſti obedientiam coaptantes. Illud autem tamquam neceſſarium penes pontificalem apicem veſtrum commonendum, ducimus, ut ſi beneplacito cunctorum, Regis Chriſti videlicet Dei noſtri, & eorum, qui cum eo regnare meruerunt, Dei ſcilicet amicorum, & triumphatorum dominorum noſtrorum volueritis celebrare Synodum: ne moleſta vobis appareat trium Apoſtolicarum ſedium almorum Patriarcharum, & ſanctiſſimorum Epiſcoporum, qui ſub ipſis degunt, abſentia, non ex proprio eorum accidens propoſito, ſed ex terrentium, ſeu dominantium illis terribilibus nimis, & mortiferis pœnis.*

Hoc autem ſubtilius eſt conſiderandum etiam ab ipſa ſacra, ac venerabili ſexta Synodo, in qua nullus eorum, qui per idem tempus in his partibus Epiſcopi erant, conveniſſe repertus eſt propter nefariorum hominum dominatum: ſed nullum ex hoc ſanctæ adhæſit Synodo præjudicium, neque ſequuta eſt prohibitio aliqua ſtatuendi, & manifeſta faciendi recta dogmata pietatis, præcipue cum ſanctiſſimus Apoſtolicus Papa Romanus concordaverit, & in ea inventus ſit per Apocryſarios ſuos, & nunc ſanctiſſimi, hoc cum auxilio Dei ſimiliter fiet. Nam ſicut tunc illius fides in orbis terræ perſonuit fines, ita & Synodi, quæ nunc per gratiam Dei congreganda eſt, per interventionem veſtram, & ejus qui moderatur Apoſtolorum principis Sedem, prædicabitur in omni loco, qui ſub ſole eſt fides, videlicet quæ tyrannice deſtructa ſunt erigens, & in antiquam, & Apoſtolicam reformans traditionem.

XLVIII. *Porro ad munitionem generalium litterarum noſtrarum, ſatisfactionemque beatitudinis dominationis veſtræ, atque victorum, & triumphatorum Imperatorum noſtrorum conſpeximus, atque exemplar Synodicorum Theodori ſanctæ memoriæ Patris noſtri, & Patriarchæ Hieroſolymorum*

ram

*rum ſubjicimur iis, quæ dicta ſunt a nobis. Hunc autem libellum, ſecundum ſolitum Eccleſiæ morem, idem ſanctæ recordationis ſcripſit beatis, & almis * terminis ſanctiſſimis Patriarchis Coſmæ ſcilicet Alexandriæ, & Theodoro Antiochiæ Theopoleos: qui & reciproca Synodica eorum, dum adhuc viveret, recepiſſe dignoſcitur. Incolumes vos pro nobis orantes Dominus conſervet ſanctiſſimi, & divinitus honorati.* Hactenus Orientalium epiſtola. Cui mox ſubnectitur dicta Theodori confeſſio, iſto titulo: *Exemplar Synodicorum Theodori ſanctiſſimi Patriarchæ Hieroſolymorum, &c.* Recitantur ipſæ in Actione ſecunda ſeptimæ Synodi.

* terque

Hoc ipſo anno contigit, quod narratur a Conſtantino Epiſcopo Conſtantiæ Cypri in Actione quarta Nicæni poſterioris Concilii, his verbis (a): *Ante biennium navigaverunt viri Cyprii in duabus navibus in civitatem Syriæ, quæ vocatur Gabala. Cum autem eſſent Gabalæ ſecundum conſuetudinem ſagittarii Agarenorum, deſcenderunt ad maritima, & venientes quidam eorum Gabalam, divertunt in quoddam templum civitatis. Porro unus ex Agarenis, videns imaginem in pariete de calculis, interrogavit quemdam Chriſtianum, qui aderat: Quid prodeſt imago hæc? Ad quem Chriſtianus ait, Quia iis quidem, qui eam honorant, prodeſt; his autem, qui eam inhonorant, nocet. Et Sarracenus: Ecce ego, inquit, effodiam oculum ejus, & videbo, quid mihi nocebit. Hæc dixit, & extendens contum ſuum, imaginis oculum dextrum effodit. Protinus ergo & ſuus dexter oculus in terram exiliit; idemque ignea eſt febre detentus. Hi autem, qui ſimul cum illo aderant, acute eum ægrotantem videntes, tulerunt, & ad civitatem ipſius reduxerunt. Hæc nobis retulerunt viri, qui remearunt ad Cyprum numero triginta duo.* Hæc in plena Synodo Conſtantinus Epiſcopus. Sed ad res Occidentalis Eccleſiæ ſtylum convertamus.

(a) Conc. Nic. 2. Act. 4. verſion. Anaſt.

Hoc eodem anno Carolus Magnus Rex in Saxonia Synodum habuit Paderburnenſem, in qua inter alia ſtatus Eccleſiæ Saxo- XLIX.

PAGIUS VIII. *Annus XIV. belli Saxonici.*

Ad num. XLIX. & ſeqq. Carolus Rex inſignem hoc anno de Saxonum idololatria & perfidia triumphum egit, a variis Francorum Analiſtis narratum, quem hic ex Annaliſta Metenſi referam: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXV. Rex uſque ad Rote pervenit ſuper fluvium Vviſaram, ubi confluit Vvaharna, & propter nimiam inundationem aquarum, inde reverſus eſt ad Ereſburch Caſtrum, ubi uxorem ſuam Faſtradam cum filiis & filiabus venire juſſit; ibique per totam hyemem manſit. Ubi etiam Paſcha celebravit. Et multis vicibus exercitum ſuper Saxones miſit, & eorum Caſtra deſtruxit, & in Majo Synodum apud Paderbrunnam habuit; & inde iterum pergens, nullo contradicente, totam Saxoniam circuivit. Et cum perveniſſet in Bardingavvi, miſit inde poſt Vvidichindum & Abbionem, & utroſque ad ſe fecit venire. Quos ſacramento conſtrinxit, ut in Franciam ad eum venirent. Qui acceptis obſidibus, ad Regem in villa Attiniaco venerunt, ibique baptizati ſunt: & ſic tota Saxonia ſubjugata eſt Francis. Et in eadem villa celebravit Rex Natalem Domini.* Bardengavvi, ſeu ut alii ſcribunt Barduicum ſive Bardovicum poſitum eſt ad Ilmenovium amnem infra Lunæburgum, quod ex ejus ruinis crevit.

IX. *Epiſcopatus Mindenſis & Verdenſis inſtituti.*

Saxonia itaque, quæ a tot annis bello flagraverat, pace gaudere cœpit, poſtquam a Carolo in Provinciam redacta eſt. Præterea Witichindus *tot malorum auctor ac perfidiæ incentor venit cum ſociis ſuis ad Attiniaco Palatio, & ibidem baptizatus eſt, & Rex ſuſcepit eum a fonte* inquit Chronographus Moiſſiacenſis. Cointius hoc anno num. IX. varios alios Annaliſtas citat, qui Witichindum Attiniaci ſacro fonte levatum eſſe tradunt, & ex illis refellit eos qui apud Bollandum ad diem VII. menſis Januarii in Encomio Witichindi, fingunt, hunc vel *Bardevici* vel *Mittebachii*, vel in villa *Belihem* Diœceſeos Oſnaburgenſis baptizatum fuiſſe. *Deinceps Vvitichindus pacatus in ſua ſedit Provincia, Vveſtphaliam ſolam gubernans*, inquit Krantius lib. 2. Saxoniæ cap. 24. Carolus nonnullas ei reſtituit Arces, alias præſidiis firmavit. Ubi vero *Vvitichindus* agnovit Carolum de conſtruendis Eccleſiis ſollicitum, idoneum obtulit locum, quem ſuo jure ſervabat ad ripam Wiſurgis, ubi *Mindenſis* Epiſcopatus fundatus eſt & primus Epiſcopus ordinatus *Herimbertus*, Vir præcipua religione, inquit Krantzius. Præter hunc Epiſcopatum erectus *Verdenſis* in Saxonia, ut oſtendit Henſchenius ad diem primum Martii in Vita Sancti Suiberti Epiſcopi & Friſonum Apoſtoli. Sedes Epiſcopi, non *Verdæ* primum, ſed alio in loco fixa, indeque poſtea ad Verdenſe Oppidum tanquam nobilius & clarius tranſlata. Primus autem illius Epiſcopus fuit *Suibertus* Caroli Regis juſſu ſtatutus, Vir Sanctus natione Anglus, qui colitur die XXX. menſis Aprilis. Legendus Henſchenius citatus in Commentario prævio ad Vitam Sancti Suiberti Epiſcopi Friſonum paragrapho 8. num. 62. & ſeq. & ad diem XXX. Aprilis in Vita Sancti Suiberti Epiſcopi Verdenſis in Saxonia Inferiori, qui cum Suiberto Seniori confundendus non eſt; cum illius initia ab iſtius obitu integro fere ſæculo diſtent. Porro natalem Witichindi ad diem VII. Id. Januarii celebrant Carthuſiani Colonienſes in Addit. ad Uſuardum & Martyrologium Germanicum a Petro Caniſio recognitum; ſed Bollandus citatus ait, ſe haud comperiſſe an publica Romanæ Eccleſiæ auctoritate Witichindus inter Divos habitus fuerit.

Nuncium de rebus a Carolo feliciter geſtis, & de Saxonibus ad fidem converſis Romam per Andream Abbatem cito delatum eſt, ut liquet ex literis Hadriani Papæ, de quibus anno ſequenti agemus. *Vvillehadus*, qui ſolitariam vitam ab anno ſuperiori ducebat, Carolum apud Ereſburgum commorantem adiit, & ab eo rurſum in Saxoniam miſſus eſt hoc anno, ut colligitur ex Anſchario in Sancti Willehadi Vita: *Venerandus Domini Sacerdos Regem adiit Carolum, qui tunc forte in Caſtello conſederat Saxoniæ Ereſbur, proponens voluntatis ſuæ devotiſſimam in prædicatione Evangelii pa-*

X. *S. Villehadus in Saxonia Evangelium prædicat.*

Concilium Paderbornenſe. (a) Crant. Metrop. Sax. l. 1. c. 6. & hiſt. Saxon. l. 2. c. 23.

Widichindi, & Albionis Principum Saxonum converſio ad fidem.

xonum diſpoſitus eſt: baptizatis enim hoc anno iis, qui rebellare conſueverant, Vvidichindo, atque Albione Principibus Saxonum, res Saxonum in tuto quodammodo videri poterant, collocatæ. Jacta etiam feruntur hoc anno fundamenta Mindenſis Eccleſiæ in Saxonia, cui primus præfectus eſt Epiſcopus Herimbertus. Quomodo autem hæc ſe habuerint, ex Annalibus Saxonum iſta (a) narrantur:

Vicina erat Paſchalis ſolemnitas, & Rex cum univerſo milite pro Chriſtiana pietate ſe jam ſacris imminentibus apparabat commemoratione Dominicæ paſſionis, & expurgatione criminum in purgatione conſcientiæ. Vvidichindus mendici habitu per fluvium in navicula allabitur: & quo minus noſceretur, mendicus cum mendicis ad ſtipem ſedebat: ingens quippe pauperum multitudo quotidie aſtabatur. Rex illis largam ſtipem juſſit erogari. Vvidichindus, ubi ad eum perventum eſt, dextram & ipſe protendit. Attendit, qui diſtribuit incurvum in manu digitum, qualem ferebat habere Vvidichindum, vultum ejus diligenter intuetur agnoſcit arridens, qui largiebatur. Quid ita mendicus inter mendicos ſederet Princeps ditiſſimus, percontatur. Ille nihil ad hæc, ſed ad Regem ſe jubet introduci.

Erat tum ſanctiſſimus Paſchæ dies. Rex hilariter excepit venientem: percontatus, quid ſibi vellet indignus Principe habitus. Ille ſub hæc: Volui ſereniſſime Rex, hoc habitu incognitus (ut ſperabam) luſtrare ſecreta geſtorum, quæ cognitus non tam fidenter aſpicerem. Curioſitas induxit, ut latibulum quærerem, qui inter tuos nunc in gratiam ſuſceptus, propalam palam percontari, quæ vellem. Quid igitur (inquit Rex) vidiſti, quod te vidiſſe delectat? Ille, ut erat adhuc rerum I.

PAGIUS *pacis affectionem, atque ipſius in hoc æquiſſimam requirens præceptionem. Qui pro conſolatione laboris ac præſidio ſubſequentium ejus, dedit ei in beneficium quandam Cellam in Francia, quæ appellatur Juſtina, præcepitque ei, ut iterum pro nomine Chriſti ſuptam repeteret Parochiam. Quod ille gratanter ac religioſe ſuſcipiens, rurſus venit Vvigmodiam & fidem Domini publice ac ſtrenue gentilus prædicabat. Eccleſias quoque deſtructas reſtauravit, probataſque perſonas, qui populis monita ſalutis darent, ſingulis quibuſque locis præeſſe diſpoſuit. Sicque ipſo anno, Divino ordinante inſtinctu, gens Saxonum fidem Chriſtianitatis, quam amiſerat denuo recepit. Sed & totius mali auctor incentorque perfidiæ Vvidichindus eodem anno, Regi ſe ſubdens Carolo, Baptiſmi eſt gratiam conſecutus; ſicque ad tempus ſedata ſunt mala, quæ illuc fuerant ingeſta pernicie.*

XI. Moritur S. Virgilius Epiſc. Salisburgenſis.

Mortuus eſt hoc anno Sanctus *Virgilius* quintus Eccleſiæ Salisburgenſis Epiſcopus. In brevibus enim Annalibus Ratiſponenſibus a Mabillonio Tom. IV. Analect. publicatis, ad annum DCCLXXXV. habetur: *Virgilius Epiſcopus & Opportunus Abbas obierunt.* Tum ad annum ſequentem: *Arn. Epiſc. ordinatus eſt*, nempe *Arno*, qui primus Archiepiſcopus Salisburgenſis fuit, ut anno DCCXCVIII. quo Archiepiſcopalem dignitatem conſecutus eſt, exponemus. Nec dubium, quin *Sancti Virgilii* mors accurate in iis Annalibus conſignetur; cum in libro Miraculorum Sancti Virgilii ex Tomo VI. Caniſii a Mabillonio ſæculo III. Benedict. part. II. relato legatur, alias detectam fuiſſe tumbam & depictam imaginem ſupra eam cum inſcriptione, quæ docet Virgilium illud Templum conſtruxiſſe, & præterea dies obitus ejus *V. Kalend. Decemb.* ibidem notatur. Unde cum Virgilius exeunte anno ſpiritum Deo reddiderit, ejus Succeſſoris Ordinatio anno ſequenti peracta eſt. Chronographus itaque Reicherſpergenſis, qui hanc mortem in Annum ſuperiorem diemque *V. Kal. Decemb.* conjicit, in anno tantum peccavit. Adhæc Poeta Anonymus, qui Verſus de *Ordine Comprovincialium Pontificum* compoſuit, Epitaphium Virgilii his Verſibus inchoat:

His Pater & Paſtor, humilis doctuſque Sacerdos,
Corpore Virgilius pauſat, quem Hibernica tellus
Diſponente Deo partes direxit in iſtas,
Quique regebat ovans præſentis culmina Sedis
Ferme QUATER DENOS *caris cum fratribus* ANNOS.

Quare cum *Virgilius* annos ferme XL. Salisburgenſium Epiſcopus fuerit, mors ejus citius contingere non potuit. Auctor quidem Anonymus ejus Vitæ, Sancti Eberhardi iiſdem Epiſcopi Salisburgenſis diſcipulus, qui modo ſæculo XII. eam in literas mandavit, juxta editionem Mabillonii loco citato ſcribit: *Celebrato Divini Sacramenti Myſterio, levi morbo correptus, anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXX. 4. Kalend. Decembris obdormivit in Domino.* Verum apud Hundium in Metropoli Salisburgenſi aliqui legunt, *anno* DCCLXXXIII. vel DCCLXXXV. qui ideo recte cenſuere locum illum corruptum eſſe, licet in priori editione ejuſdem Vitæ habeatur etiam annus DCCLXXX. Cointius, qui anno DCCLXXX. num. XI. *Virgilium* mortuum contendit, ait, lectionem illam Hundii vitioſam eſſe, & errorem ex eo videri emanaſſe, quod cum olim annum, quo Virgilius ex hac vita migravit, omnes conſtantiſſime notarint DCCLXX. mota de die controverſia, dum alii IIII. ſcripſerint, alii V. ante Kalendas Decembres, & reperti ſint e Recentioribus, qui duobus numeris, quorum alter annum, diem alter deſignabat, in unum coactis, aſſeruerint *Virgilium* mortuum anno Chriſti, vel DCCLXXXIIII. vel DCCLXXXV. Sed ſive Anonymus ſcripſerit *anno DCCLXXX.* ut etiam legitur in libro Miraculorum Sancti Virgilii citato, ſive correctem Chriſti annum ſignaverit, mors Sancti Præſulis a præſenti anno amoveri non poteſt; cum, teſte Poeta in ejus Epitaphio, *Virgilius* annos fere XL. Eccleſiam Salisburgenſem rexerit, illeque Epitaphium illud anno DCCCXL. aut circiter compoſuerit, qui ideo durationem Sedis Virgilii melius callere potuit, quam Anonymus, qui Sancti Antiſtitis Vitam pluribus a morte ejus ſæculis elucubravit. Quod ſi Hundius, Cointius, aliique Viri doctiſſimi Verſus laudati Poetæ videre potuiſſent, in deſcribendis *Virgilii* ejuſque Deceſſorum annis, & initio ac fine illorum Sedis

rum Chriſtianarum rudis, ſubintulit: Vidi, quod mirabar, ante biduum te demiſſo vultu triſtem, incertus, quid contigiſſet, quod tantum Regem contriſtaret (commemoratio fuit Dominicæ paſſionis, qua die Paraſceves regium vultum obſcuraſſet) rurſum, inquit, vide hodierna te die primum ſolicitum, & ad rem attentiſſimum: poſtquam vero menſam adieras in templo mediam, ita hilari mihi conſpectus es vultu, ut repentinæ in te mutationis me caperet miraculum.

Stupor autem erat videre, quod de manu purpurati ſacerdotis ſinguli pulchellum puerum in os ſuſciperent, quem quibuſdam ludibundum arridere, ultro properare, aliis vero abhorrentem, avertiſſe multum, & tamen in ora demiſſum, nec redeuntem aſpexi. Hoc quid ſit, necdum accipio. Tum Rex: Bene, inquit, profeciſti: plus tibi aliquid, quam cunctis ſacerdotibus, & omnibus nobis eſt oſtenſum. Inde mutata veſte, manu ſecum abſtractum docuit grande pietatis myſterium in altaris ſacramento. Qua re cognita, exhilaratum Ducem oraſſe, ut proprium illi ſacerdotem permitteret, qui divinæ rei curam haberet, crebriuſque in conſpectu perageret altaris ſacratum myſterium. Rex etiam Pontificem illi daturum promittit, modo ille habitationem Epiſcopo dignam, providerit. Ducem vero arcem ſuam ad Viſeram utriuſque capacem oſtendiſſe: deditque in ejuſdem arcis non exiguo circo locum ædificandæ Eccleſiæ. Ferunt proinde nomen Eccleſiæ proveniſſe quod meum & tuum, quaſi communis duorum poſſeſſio, ſonat in lingua Saxonum vernacula Min, din.

LI. *Erat vir præcipua religione Herimbertus, qui cum Carolum latere non poſſet, dignus eſt habitus, quem præficeret eidem Eccleſiæ Mindenſi Epiſcopum: adjecit illi miniſteriales non paucos, nec parvos, ut haberet Eccleſia defenſores ſuos. Ille vero, quia ex imo gradu in nobilitatem excreverant, ut partim Comites, partim Duces fierent ſpreviſſe matrem videntur.*

Or-

PAGIUS dis, in tot errores ab anterioribus Scriptoribus inductos abrepti non fuiſſent.

XII. *Obitus Opportuni Abbatis primi Manſeæ.*

Eodem quo *Virgilius* anno vitam cum morte commutavit *Opportunus*, ut mox dicimus ex Annalibus Ratiſponenſibus. Fuit *Opportunus* primus Abbas Cœnobii, cui nomen inditum Manſeæ, quod *Odilo* Dux Bajoariæ in Epiſcopatu Salisburgenſi prope Menem lacum Nutieorum *Sancti Pyrminii* ſuaſu conſtruxit, ut videre eſt, apud Cointium anno DCCXXXIX. n. XLVI. qui ejus fundationem collocat, ſed qui mortem *Opportuni* in annum DCCLXXXI. Hundium in Metropoli Salisburgenſi ſecutus perperam confert. *Opportuno* ſucceſſit *Henricus* de quo infra.

XIII. *Saraceni ex Urbe Gerundenſi a Carolo expulſi.*

In Chronico Moyſſiacenſi ad annum DCCLXXXV. legitur: *Gerundenſes homines Gerundam Civitatem Carolo Regi tradiderunt*, quod & legitur in Annalibus Anianenſibus, & his verbis obſervavit Surita: *Mauri qui Gerundæ Auſetanorum Urbis potiuntur, ſub Caroli imperium ditionemque deveniunt*. Quod tamen contigit, ut obſervat Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 8. num. 9. poſtquam certatum fuit cum Machomete Mauro Comite, & poſt longam Urbis obſidionem. Cujus rei memoriam conſervavit vetus Chronicon Monaſterii Rivipullenſis, in quo dicitur: *Hic Carolus dictus Magnus an. Domini DCCLXXXVI. cepit Civitatem Gerunda vicens in prælio Machometum Regem ipſius Civitatis. Et dum cepit ipſam Civitatem, multi viderunt ſanguinem pluere, & apparuerunt acies in cælo, in veſtimentis hominum & ſigna Crucis. Et apparuit Crux ignea in aere ſupra locum ubi nunc eſt altare Beatæ Virginis. Et propter hoc mutavit Sedem, quæ tunc erat in Eccleſia Sancti Felicis, in loco ubi nunc eſt.* Meminere eorumdem prodigiorum ad annum ſequentem & Chronicon Moiſſiacenſe, & Annales Anianenſes: *Eo anno menſe Decembris apparuerunt acies terribiles in cælo, quales nunquam noſtris temporibus antea apparuerunt. Nec non & ſigna Crucis apparuerunt in veſtimentis hominum & nonnulli ſanguinem dixerunt ſe videre pluere.*

XIV. Tam ingens beneficium adeptæ per *Carolum* libertatis rependere voluit *Arnaldus* de Monterotundo Gerundenſis Epiſcopus, inſtitutis ſolemnibus Miſſarum & Horarum Canonicarum Officiis in honorem *Caroli Regis*, editis conſtitutione anno MCCCCXLV. quas lectiones in ea Feſtivitate recitandas ordinavit juxta rei geſtæ tunc receptam fidem: unde major auctoritas huic narrationi conciliata. Earum lectionum uſus in Eccleſia Gerundenſi viguit uſque ad tempora Concilii Tridentini, ex cujus Decreto factum, ut ceſſet Officiorum iſtiuſmodi recitatio. Sed non deſivit apud Gerundenſes feſtæ diei cultus *Sancto Carolo* dicatæ, quem Oratione quoque Panegyrica inter miſſarum ſolemnia proſequuntur, ut notavit ibidem Marca. Carolus anno DCCLXXVIII. ut ibidem oſtendimus, totum Pyrenæi montis jugum perdomuerat, & uſque ad Iberum amnem Ditiones ſuas extenderat. Verum Præfectus Saracenus, quem Gerundæ impoſuerat, ejus iram hoc anno provocavit, indeque Gerundenſes hoc vel ſequenti anno ad deditionem coegit.

Gerundenſes Carolum Regem Liberatorem ſuum agnoſcunt.

XV. *Comites inſtituti in Marca Hiſpanica.*

Poſt captam Gerundam *Carolus* reliquam Provinciam ordinavit prout Reipublicæ utilitas & ratio temporum ferebat. Unum autem, inquit Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 7. num. 3. innovaſſe videtur. Cum enim Veteres Principes ſuum unicuique Civitati Comitem præficere ſoliti eſſent, ille Comitis Hiſpanici cuſtodiam in plures partitus, tres Comitatus inſtituit in pagis ſingularum Civitatum: quod valuit etiam ſub Ludovico Pio & ſequentibus poſtea Regibus. Diviſionem illam collegit Marca ex Præceptis Regum: Diœceſis Helenenſis quæ ſola angulum Gallicum Narbonenſis Provinciæ occupat, in tres Comitatus diſſipata eſt, Ruſcinonenſem videlicet, Confluentium, & Vallaſpirienſem; Gerundenſis, cui jam tum adjuncta erat Emporitana, in quatuor Comitatus ſecta eſt, Gerundenſem, Emporitanum, Petralatenſem, & Biſuldunenſem. Tres inſtituti in Diœceſi Auſonenſi, Auſonenſis primum, tum Minreſenſis, & Bergitanus. In Urgellenſi itidem tres, Urgellenſis, Ceretanus, ſive Cerdanienſis, & Pallarenſis. In Barcinonenſi quoque admiſſa eſt ſectio, intra cujus limites ſurrexit etiam Comi-

*Ornata eſt autem Eccleſia jam tum ab initio multis Sanctorum reliquiis, Feliciani Fulginatis Epiſcopi & Martyris, Theodori Epiſcopi, Carpophori & * Abundæ Martyrum. Profecit autem Eccleſia tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus ſub hoc Pontifice, agente novitio fervore in populo recens converſo, inſtante nihilominus bono Pontifice, qui frugem divini verbi curavit in populo multiplicare.* Hactenus de his auctor in Metropoli Saxonum: quæ totidem verbis reddidiſſe voluimus, ne quid additum puteruꝛ ad ea quæ ex Annalibus Saxonum prodita auctor refert. Qui & addit, hoc anno jam Vvidichindo ad religionem Chriſtianam converſo, cœptas a Carolo Magno alias Cathedrales Eccleſias erigi in Saxonia, eiſdemque qui eas curarent, eſſe poſtea datos ſanctos Epiſcopos, de quibus inferius dicendum erit. Hæc modo ſatis.

* Abundii

Chri-

PAGIUS mitatus Penitenſis. Jaccenſis etiam Urbs ſuos habuit Comites, qui Aragonenſes dicti ſunt ab ea, anguſta licet, Regione quam duo fluvii Aragonii cingunt. Hæc *Carolus* ſtudio rei militaris adverſus Saracenos accurate conſtituendæ.

XVI. Cum *Kenulfus* Occidentalium Saxonum Rex triginta regnaſſet annos, & alterum inchoaſſet, a ſubditis occiſus eſt, ut Malmesburienſis lib. 2. de Reg. cap. 2. aliique Hiſtorici Angli ſuſe narrant, quod hoc anno contigiſſe docet Annaliſta Mailroſenſis. Ei ſucceſſit *Brithricus*, qui erat e Regia familia.

Moritur Kenulfus Rex Occidentalium Saxonum.

I. CHriſti Redemptoris annus adeſt ſeptingenteſimus octogeſimusſextus, Indictione nona, quo ſeptimo Idus Auguſti eum Oecumenica Synodus in baſilica ſanctorum Apoſtolorum collecta eſſet, manu militari Iconoclaſtarum hæreticorum exturbatur. Quamobrem Imperatorum prudentia in tempus magis opportunum differri iubetur. At quomodo iſta ſe habuerint, ex ejuſdem temporis ſcriptoribus accipe, atque primum ex Theophane, qui hæc ait: *Anno ſexto*, nempe ſuperiori, *Imperii ſui, mittentes Imperatores convocaverant omnes, qui ſub eorum erant poteſtate Antiſtites, pervenientibus quoque a Roma tranſmiſſis ab Hadriano litteris, & hominibus ut prædiximus, & ab Antiochia, & Alexandria, & ſeptima Idus Auguſti nona Indictione*,
Concilium Oecumenicum exturbatur. * Hegumenis. hoc nempe anno ſeptimo eorumdem Auguſtorum, *præſidentes in templo ſanctorum Apoſtolorum apud regiam urbem, cæperunt ſanctas ſcripturas relegere, & obiicere invicem, Imperatoribus & * cathecumenis inſpicientibus. Aſt populi ſcholariorum, & excubitorum, atque ordinum cæterorum* militarium *adunati a ſuis Principibus, cum haberent etiam ipſi magiſtrum Conſtantinum Deo odibilem ducem Imperatorem, irruerant in eos nudatis gladiis, minitantes morte afficere tam ſummum ſacerdotem, quam Orthodoxos Epiſcopos, & Abbates. Imperio vero per aſtantes ſibi familiares homines hos ſedare nitentes, non acquieverant, quin potius exprobraverunt. Cum autem ſurrexiſſet Patriarcha, & tribunal cum Epiſcopis & monachis eſſet ingreſſus, hi qui maligni ſenſus erant eorum Epiſcopi, exierunt ad eos clamantes, & dicentes: Vicimus. Et gratia Dei nemini nocuerunt furioſi illi, & inhumani; & taliter diſſolata Synodo, unuſquiſque rediit ad propria.* Hæc de his ſummatim Theophanes, qui quod ait Taraſium eſſe tunc ingreſſum tribunal, ut hæc intelligas ex Ignatio, qui ejuſdem viri ſanctiſſimi res geſtas eſt proſequutus, dilucidius enarrante, & ex ipſius Taraſii litteris ut accipias, neceſſe eſt. Qui igitur præſens fuit iis, quæ ſcriptis mandavit Ignatius, hæc habet (a):

(a) Ignat. in Taraſ. apud Sur. t. 2. die 25. Febr

II. *Taraſius animam adhibebat iis, quæ ad rectam fidem pertinent, ut quæ, Deo volente, viſa fuerant, & ab imperatoribus promiſſa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, ut Oecumenica procederet Synodus, & ab eo, quod juſtum eſt, minime aberraret Eccleſia. Juſſu ergo Imperatorum omnes Pontifices ex unaquaque regione, & civitate proficiſcantur in regiam civitatem. Et jam edicto convento in inclyto templo divinorum Apoſtolorum, & jam ſedentibus Epiſcopis in ſedibus propoſitis: ecce quoddam examen veſparum virorum inquam, qui erant animis leoninis ex exercitu Conſtantini, qui olim Imperii ſceptra non pie adminiſtrabat, exurgens, velati ex quibuſdam alveis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem ſacram, bellicis armis eam obſtructurum. Qui cum venerandæ ædis atriis appropinquaſſent, incondita voce locum repleverunt, dicentes, non eſſe ferendum infirmari, & tranſgredi ea, quæ olim viſa fuerunt Conſtantino. Nam non permittimus (ajebant) illius abrogari dogmata, & prædicari, eſſe ſtatuendas imagines. Quod ſi quis hoc inceperit, & ante noſtros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipſo congregata: ſanguine ſacerdotum terram reddemus purpuream.*

III. *Hæc dicebant, & in portas irrumpentes,*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXIV. Anno Hegiræ CLXX. inchoato die 3. Julii fer. 2. A. C. 786.

ANNO PERIODI GRÆCO - ROMANÆ 6279.

☉ 11. A. ☽ 8. P. 23. Apr. Indict. 9.

JESU CHRISTI 786.

HADRIANI PAPÆ 15.

CONSTANTINI IMP. 11. & 7.

IRENES 7.

I. *Septima Synodus inchoata & diſſoluta.* ANum. I. ad VI. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXVIII. qui Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, refert Imperatores miſiſſe, qui univerſos ſuæ Ditionis Epiſcopos in unum convocarent, & *menſis Auguſti die decimo ſeptimo, nona Indictione* cœptam eſſe Synodum Conſtantinopoli, ſed Scholariorum & Excubitorum copias a propriis Rectoribus Iconomachorum hæreſi infectis incitatas, nudatis gladiis impetum in Patriarcham alioſque feciſſe, & Synodum ſolutam eſſe. Tum anno inſequenti, Kalend. Septemb. hujus Chriſti anni inchoato, ait: *menſe Septembri ineunte Indictione X.* Imperatricem tranſfretans Themata Conſtantinopolim evocaſſe, & eorum opera copias tumultuantes expuliſſe: Tum vero eos arma deponere juſſiſſe, ſinguloſque in ſuas Provincias ſe recipere juſſiſſe, ut fuſius narrat Baronius num. IV. & ſeq. Tumultum ſeditioſorum magnum fuiſſe, oſtendit Ignatius Metropolita Nicænus, qui tradit eos Baſilicam, ubi erant Epiſcopi congregati obſediſſe, *clamantes non eſſe ferendum infirmare & transgredi ea, quæ olim viſa fuerant Conſtantino* (nempe Copronymo). *Non enim permittimus*, aiebant, *illius abrogari dogmata, & prædicari eſſe ſtatuendas imagines. Quod ſi quis hoc inceperit, ſanguine Sacerdotum terram reddemus purpuream.*

Ad-

ter, valebant eas, qui erant intus, interficere. Tunc nutu Imperatariæ poteſtatis, Seſſionem relinquunt Pontifices. Imperatores autem in eos, qui res novaverant cum ira ferventes, cito venerunt in ſuum palatium, eorum inſolentiam, & inſurrectionem, & everſionem univerſi reputantes. Taraſius vero ad ſacram aram accedens, timoris nullum ſignum præferens, incruentum incipit ſacrificium, & myſtica communione peracta, domum revertitur, ubi vacabat prioribus laboribus, nempe in ſacra ſcriptura, & in demonſtrationibus faciendis ex Patrum eloquiis. Provide ſane cedendum exiſtimaverunt in præſentiarum Imperatores, ſecundum illud Eccleſiaſtici (a): *Ne coneris contra ictum fluvii.* Porto Taraſius ipſe teſtatur, ſe ab ejuſmodi Iconoclaſtis prohibitum eſſe cathedra. Etenim meminit harum turbarum ipſe in epiſtola ad Hadrianum Romanum Pontificem, ubi ait: *Verum nos ante annum Seſſionem colligere Synodi ſtatueramus: cum improbi aliquot homines, & quorum mentes inſania tumultuabantur, turbam in nobis cientes, cathedram prohibuerunt: quamobrem coacti ſumus integrum annum a propoſita noſtra deſiſtere, nihilque, quod ad eam rem attinebat, tentare.* Hæc Taraſius, qui poſtea præfatus in prima Actione Nicænæ Synodi, id hoc anno factum, ipſis Kalendis Auguſti, affirmat, operaque Iconoclaſtarum Epiſcoporum. Cæterum cum reliqui omnes Epiſcopi ad proprias Eccleſias dimiſſi fuerint: ipſi tamen Apoſtolicæ Sedis Legati Conſtantinopoli recedentes, cum in Siciliam perveniſſent, Romam reverſuri, illic juſſi ſunt conſiſtere, tempus opportunum expectantes colligendi iterum Concilii Oecumenici. Quod & accidit ex ſententia, ut ſuo loco dicemus. Teſtatur id quidem Hadrianus Papa in epiſtola ad Carolum Magnum. Anaſtaſius Bibliothecarius in præfatione ad ſeptimam Synodum ad Joannem Papam, de his agens, his addit, milites ab Epiſcopis Iconoclaſtis fuiſſe inſtigatos ad contradicendum.

Taraſius intrepidus ſacrificat.

(a) Eccl. 4.

Sedere prohibitus ob hæreticis Taraſius.

IV. Quomodo autem in hæreticos, factioſoſque milites Synodi ſacræ perturbatores ulti ſint Catholici Imperatores, ab eo, de quo ſupra, Theophane ita accipe: *Anno ſeptimo Imperii ſui, miſſa Irene Stauratio Patricio, & Logotheta in Thraciam menſe Septembri, & initio decimæ Indictionis ad ulteriora themata (ita appellatos ordines militares) perſuaſit eos ſibi cooperatores fieri, & depellere ab urbe impium populum* (milites illos videlicet Concilii turbatores) *quem Conſtantinus*, cognomento Copronymus *inſtruxerat. Et cum fingeret, totum exercitum motum eſſe in Orientales partes eo quod eas Arabes fuiſſent aggreſſi: exiit omnis regius apparatus, atque ſupellex uſque ad Malaganam: & ſic introeuntes hi, qui exteriorum thematum erant, tenuerunt urbem. Mittens autem ad illos, ſignificavit eis dicens: Mittite mihi arma veſtra: apud enim non habeo vobis. At illi, ſtulti divinitus facti, dederunt arma. Tunc miſſis familiis eorum in naves, exules miſit ab urbe in propriam regionem unumquemque jubens abire, in qua genitus eſſet. Et cum feciſſet proprium exercitum, & Principes ſibi obtemperantes, ipſe iterum menſe Majo anni ſequentis, mittens per omnem locum, congregavit omnes Epiſcopos, &c.* Dicentur hæc inferius de facta iterum convocatione Concilii Oecumenici. Ignatius eadem habet in Taraſio.

Milites ſeditioſi male mulctati.

V. Erant hi (ut apparet) milites Prætoriani; qui medullitus imbibiſſent Iconoclaſtarum hæreſim, propinatore illis facto Conſtantino Copronymo, quibus addebant calcaria plures Epiſcopi Iconoclaſtæ, ad hoc convenientes, ut quæ parabantur, exturbarent: erant hi ex illis, qui ſub eodem Copronymo ſeptimam, quam dicebant Oecumenicam Synodum habuerunt: de quibus eodem loco meminit Anaſtaſius, hos nimirum conatos primum eſſe, ne Synodus cogeretur: quod cum obtinere minime potuiſſent, illud niſos, ut eamdem coactam jam exturbarent, exturbataque, eoſdem ſeptimam pſeudoſynodum acclamaſſe: nam audi Anaſtaſium: *Porro Patriarcha delata cauſa Imperatoribus, nequaquam prohibitus eſt quo minus fieret Epiſcoporum conventus in prædicto venerabili templo. Factiſque quibuſdam allocutionibus tam a ſancta Patriarcha, quam a Deo amabilibus Antiſtitibus, & lectis quibuſdam Synodicis conſcriptis, quæ prohibent non oportere aliquando Synodum univerſalem fieri præter conſenſum cæterorum ſanctiſſimorum Patriarcharum. Cumque legeren-*

PAGIUS Addit Sanctus Taraſius Act. prima: *Habebant in auxilium quoſdam Epiſcopos, qui facile numerari poſſunt, quorum nomina voluntarie præterimus, quoniam omnibus nota ſunt.* Poſtquam ſeditio ſopita eſt, remanſerunt omnes Epiſcopi Conſtantinopoli, exceptis Legatis Apoſtolicis, de quibus Hadrianus Papa in Reſponſo ad Dubia Francorum: *In Siciliam reverſi ſunt, & demum Imperatores poſt eos mittentes, iterum Conſtantinopolim adſcendere fecerunt.*

II. Erat tunc Conſtantinopoli *Sanctus Plato* Hegumenus Sacundionis, qui ſicut non timuerat minas incurſumque militum, ſic Patriarcham *Taraſium* ſecutus eſt, & anno ſequenti interfuit Concilio ſecundo Niceno. Quæ tunc egerit *Sanctus Plato*, expoſuimus anno DCCLXXX. numer. III. & ſeq. ideoque quæ ibi retulimus, huc revocanda.

Ei interfuit S. Plato Hegumenus.

Ad

rentur hæc, facta eſt turba militum: & ante januas venerandi templi ſimultatem, & clamorem faciebant ex immixtione quorumdam Epiſcoporum, qui ad hoc moti, in Synodo male ſentientes reperti ſunt eſſe.

Quibus peractis, Imperator per Cubicularium omni Synodo juſſit interim dicere; Abſcedite, ut populi inordinatum impetum evadamus: & poſt hæc voluntas Domini fiat. Taliterque Antiſtitibus e templo egredientibus, quidam eorum veritati reſiſtentes, cum turba concinnaverunt, & impie declamationem faciebant pſeudoſyllogi, ſeptimam Synodum collaudantes, atque Oecumenicam nominantes. Sed Catholicus ſcriptor, hæreticorum conciliabulum, quod ante hanc Synodum factum eſt, quod ſeptimam Synodum appellabant, pſeudoſyllogum, falſum collegium nuncupat. Cum ergo taliter malignum concilium clamorem emiſiſſet, & hora eſſet quaſi ſexta: domum jam eſurientes abibant, & ita commotio ſeditionis ſopita eſt. Hactenus Anaſtaſius. Ex quibus intelligas conatum hæreticorum Epiſcoporum vi militari pollentium, nimirum conturbatis Orthodoxis Epiſcopis; ipſos ibi remanſiſſe, acclamationibus confirmantes ſeptimam pſeudoſynodum.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

VI. Collectio Can. Hadriani Pap.

Quod ad res pertinet Occidentales, hoc eodem anno Hadrianus Pontifex collectionem canonum octoginta, a ſe elaboratam dedit Ingilramno Epiſcopo Mediomatricis civitatis, tunc Romæ degenti, ut cauſam ſuam adverſus falſos accuſatores defenderet. Quem abſolutum hiſce canonibus, communitum remiſit ad ſuos. Poſtulabat id cauſa, ut colligeret idem Pontifex canones, ſpectantes ad accuſationem Epiſcoporum, & ad jura Romanæ Eccleſiæ pertinentes, ex qua adverſus oppreſſiones, illatas Epiſcopis a Principibus, defenſio prodire ſolet, ea vero oppreſſa, omnes cum ipſa Eccleſias opprimi ſit neceſſe. Porro eidem collectioni repetitur ejuſmodi præpoſita inſcriptio (a).

E Græcis, & Latinis canonibus, & Synodis Romanis, atque decretis Præſulum ac Principum Romanorum hæc capitula ſparſim collecta ſunt, & Ingelramno Mediomatricæ urbis Epiſcopo, Romæ a beato Papa Hadriano, data ſub die decimotertio Kalend. Octobris, Indictione nona quando ſui negotii cauſa agebatur. Ita inſcriptio, cui canones ſubjiciuntur. Ex more tunc celebratam eſſe Synodum, exiſtimamus, in qua de juriſdictione Romanæ Eccleſiæ inſpici canones opus fuiſſe

(a) *Extat. t. 9. Conc. edit. Venet.*

Bb 2

PAGIUS III. *Collectio LXXX. Capitulorum Hadriano PP. & Ingelramno attributa.*

Ad nom. VI. In Editione Veneta Conciliorum LXXX. Canones Hadriani Papæ cum hoc titulo repræſentantur: *E Græcis & Latinis Canonibus & Synodis Romanis, atque Decretis Præſulum ac Principum Romanorum, hæc Capitula ſparſim collecta ſunt & Ingilramno Mediomatricæ Urbis Epiſcopo, Romæ a Beato Papa Hadriano tradita ſub die XIII. Kalend. Octobr. Indict. XI. quando pro ſui negotii cauſa agebatur.* Idem habetur in poſterioribus editionibus Concil. niſi quod loco *Indict. XI.* legitur *Indict. IX.* quam retinuit Baronius, qui ideo perperam de iis currenti anno egit; cum menſe Septembri decima Indictio initium ſumſerit. Capitula iſta Hadriano Papæ ævo Hincmari Rhemenſis Archiepiſcopi jam tribuebantur, ut liquet ex Opuſculo adverſus Hincmarum Laudonenſem Epiſcopum cap. 24. Quia tamen vetuſti aliqui Codices MSS. prædicta Capitula non ab Hadriano Papa, ſed ab ipſomet *Ingilramno* vel *Angelramno* Metenſi Epiſcopo collecta, & Hadriano Papæ oblata tradunt, hinc hodie aliqui ea Hadriano, aliqui Angelramno adſcribunt. Sed quemcumque Auctorem nacta ſit hæc capitulorum Collectio, Marca lib. 7. de Concordia cap. 20. vetuſtiorem illam cenſet Iſidoro, quem iiſdem Capitulis uſum dicit *in adornanda Collectione Epiſtolarum apocrypharum*. Is Auctor Hiſpanum ſe prodit hac periodo: *In principio voluminis hujus, qualiter Concilium apud nos celebretur, poſuimus, ut qui noſtrum ordinem ſequi voluerint, ſciant qualiter hoc agere debeant.* Celebrandi enim Concilii totum ordinem a quarto Concilio Toletano deſumit, ut patet ex ipſius ordinis titulo, qui primo Conciliorum Tom. ſic exhibetur: *Ordo celebrandi Concilii, deſcriptus ab Iſidoro Mercatore ex quarto Concilio Toletano cap. 4. & Garzya Loayſa Hiſpanicorum Conciliorum editoris diligentia emendatus.* Iſidori Mercatoris librum ex Hiſpania in Gallias allatum primus Gallorum accepit ac publicavit *Riculfus*, qui Lullo in Archiepiſcopatum Moguntiacenſem anno ſequenti poſtea ſucceſſit. Hincmaro enim Laudunenſi Epiſcopo Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus Opuſc. 33. cap. 24. ita reſcribit: *forte putaſti neminem alium eaſdem ſententias* (Hadriani vel Ingelramni), *vel ipſas Epiſtolas* (ab Iſidoro collectas), *præter te habere, idcirco talia libere te exiſtimaſti poſſe colligere: ſed mira eſt, cum de ipſis ſententiis plena ſit iſta terra, ſicut & de libro collectarum Epiſtolarum ab Iſidoro, quem de Hiſpania allatum Riculfus Moguntinus Epiſcopus in hujuſmodi, ſicut & in Capitulis Regiis, ſtudioſus obtinuit, & iſtas Regiones ex illo repleri fecit.*

IV. *Ea excerpta vel ex falſis vel ex veris Epiſtolis Pontificum Rom.*

Collectio illa deſcripta eſt ex Epiſtolis Anacleti, Evariſti & aliorum antiquorum Pontificum Romanorum, ſi fides hac in re adhibenda ſit Antonio Auguſtino Dialogo XV. de emendatione Gratiani, ubi hæc capitula Hadriano Primo abjudicat, vel, ut exiſtimat Marca laudatus excerpta eſt ex antiquis Canonibus & genuinis Pontificum Romanorum Epiſtolis, tum etiam ex legibus Codice Theodoſiano comprehenſis, vel potius ex illarum legum Breviario. In his autem capitulis interdum nonnihil additur antiquis Canonibus, interdum vero verba aliqua detrahuntur, tantaque horum Capitulorum dignitas fuit, ut etiam frequenter deſcripta fuerint in Regum Francorum Capitularibus, ut tam Antonius Auguſtinus, quam Marca communi conſenſu ſcribunt. Cæterum priorum Pontificum Romanorum Epiſtolas ſuppoſititias eſſe non tantum Marca & Antonius Auguſtinus; ſed etiam Baronius anno DCCCLXV. paſſimque alii Viri docti fatentur. Vide quæ de

Iſſe adverſus oppreſſiones Epiſcoporum, quorum judicia eidem primariæ Eccleſiæ ſint reſervara. Vetus iſta in Eccleſia perſecutio ſecundum Paulum (*a*), ut qui ſecundum carnem nati, eos affligant, qui ſecundum ſpiritum generati ſunt.

(a) Gal. 4.

VII. Caroli Magni adventus in Italiam.

Hoc pariter anno Carolus Magnus, jam rebus Saxonum compoſitis, orationis cauſa Romam parat adventum, importuno licet hiemis tempore. In itinere enim conſtitutus, celebravit Naralem Redemptoris ſolemnem diem Florentiæ in Tuſcia. Ita Chronica quæque vetera, & Annales Francorum. Porro ejus Romam adventus contigit anno ſequenti. Dicemus de ipſo ſuo loco. Quid Rex Chriſtianiſſimus in animo haberet, exitus declaravit nimirum expugnare Ducatum Beneventanum, qui poſſidebatur a Longobardis, ne quid amplius jurium eſſet Longobardorum in Italia. Sed quæ inter ipſum Regem, & Ducem tranſacta ſint, pro temporis ratione anno ſequenti Annalibus inſerentur.

Ante autem ejus in Italiam adventum conſtat domuiſſe hoc anno Britones, qui (inquit Eginhardus) *ad Occidentem in extrema quadam parte Galliæ ſuper litus Oceani reſidentes dicto audientes non erant: miſſa enim in eos expeditione, qua & dare obſides, & quæ imperarentur, ſe facturos polliceri coacti ſunt.* Hæc Eginhardus. Ita quidem (ut anno ſuperiori vidimus ex litteris Hadriani Papæ ad Orientis Imperatores) cuncta Carolo dextere accidere, eo quod in primis, ut profitetur, Petri Apoſtoli auxilio niteretur. Qui igitur hoc anno mente conceperat Limina Apoſtolorum, ut illa adire poſſet, perdifficile bellum Brittanicum, nullo ferme negocio, quam citiſſime feliciter hac æſtate confecit.

☞ Hoc eodem anno moritur Hildegardis Regina, uxor Caroli Magni, cum vixiſſet cum ipſo annos duodecim, ut ejus ſepulturæ epitaphium ſcriptum docet, quod ex ruinis monaſterii S. Arnulphi Metenſis erutum ad nos miſſum una cum aliis Caroli ipſius filiorum inſcriptionibus, hic tibi, ut piæ valde feminæ, & ſæculi hujus omnium clariſſimæ deſcribendum, curavimus. Sic ſe habet:

Au-

PAGIUS

de iis Epiſtolis diximus anno Chriſti C. numer. IV. & ſeqq.

V. *Tertia profectio Romana Caroli, & ejus de Britonibus victoria.*

Ad num. VII. Britones Britanniam Ciſmarinam incolentes, quo alias Clodoveus Magnus ſubegerat, cum Carolum difficili bello Saxonico occupatum viderent, adverſus eum rebellarunt, ut notarunt Eginhardus in Vita Caroli M. & varii Annaliſtæ, inter quos Metenſis ſcribit: *Carolus Rex miſit exercitum ſuum in partibus Britanniæ, cui præfecit Audulſum Virum illuſtrem. Qui victis Britonibus totam illam Regionem Francorum Ditionibus ſubegerunt. Principeſque Britonum ſecum adducentes, apud Vuarmatiam Regis obtutibus præſentarunt. Tunc Rex videns ſe ex omni parte pacem habere, Romam pergit cauſa orationis, & ut ibi cum Miſſo Imperatoris loqueretur. Celebravitque Natalem Domini in Florentia Civitate.* Paſcha autem celebraverat in Attiniaco villa, ut Eginhardus in Annal. aliique prodidere.

VI. *Prima conjuratio adverſus Carolum.*

Eginhardus in Vita *Caroli* M. memorata conjuratione in *Carolum* an. DCCXCII. facta, hæc ſcribit: *Facta eſt alia prius contra eum in Germania valida conjuratio, cujus auctores partim luminibus orbati, partim membris incolumes, omnes tamen in exilium acti ſunt, neque ullus ex eis interfectus eſt, niſi tres tantum, qui cum ſe, ne comprehenderentur ſtrictis gladiis defenderent, aliquos etiam occidiſſent, quia aliter coerceri non poterant, interempti ſunt. Harum tamen conjurationum Faſtrada Regina crudelitas cauſa & origo extitiſſe creditur. Et idcirco in ambabus contra Regem conſpiratum eſt, quia uxoris crudelitati conſentiens, a ſua naturæ benignitate ac ſolita manſuetudine immaniter exorbitaſſe videbatur.* In Annalibus tam Fuldenſibus quam in Auctore Chronici Moiſſiacenſis, ac in Annalibus Eginhardo attributis hæc conjuratio in annum ſuperiorem, in Annal. vero Nazarianis in annum præſentem confertur; quod forte tunc detecta fuerit, & hoc anno extincta.

In Appendice ad Chronicon juſſu *Nibelungi* Comitis conſcriptum, hæc de *Carolo* leguntur: *procedente autem tempore in menſe Auguſto apud Vuormatiam Synodum Epiſcoporum ac Conventum magnificum coire fecit. Ubi decreverunt quod hi, qui potiſſime in hac conjuratione devicti ſunt, honore ſimul ac luminibus privarentur, atque exilio damnarentur. Eos vero qui innoxii in hac conjuratione ſeducti ſunt, clementer abſolvit.* In Chronico Moiſſiacenſi *Auguſti* loco, *Aprilis* per errorem legitur. Cum enim, ut Regino tradit, *Carolus* præfecerit *Audulfum* exercitui in Britanniam miſſo, iſque Britonum Principes apud Wormatiam Regis obtutibus præſentarit, Synodus Wormatienſis menſe Aprili habita non eſt, quia *Carolus* non niſi Paſcha jam celebrato Britones laceſſendos juſſit. Quid præterea actum ſit in hac Synodo incertum. VII. *Pœna de ejus auctoribus ſumpta.*

Cum nuncium de rebus a *Carolo* feliciter geſtis, & de Saxonibus ad fidem converſis Romam per *Andream* Abbatem Luxovienſem delatum eſſet, *Hadrianus* Papa Epiſtulam XCI. Cod. Carol. ad eumdem Regem ſcripſit, & quia *Carolus* ab eo petierat, *ut in uno menſe, vel in una die, pro hujuſcemodi operibus, & una vel duabus feriis* Letaniæ peragerentur, reſpondit Pontifex: *Decrevimus in omnibus noſtris partibus, quæ ſub Ditione ſpiritalis Matris veſtræ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ exiſtunt illico celebrari, eaſdem una nobiſcum diſponentes amiſſimus Domino protegente, videlicet XXIII. die, & XXVI. atque XXVIII. hujus advenientis Junii menſis quæ ſunt imprimis Vigilia Beati Joannis Baptiſtæ, & Natalis Sanctorum Joannis & Pauli, nec non & Vigilia Beati Petri Apoſtoli, &c. Nos quippe non ſolum unam vel duas, ut nobis inſinuaſtis celebrandas Letanias prævidimus; ſed etiam pro veſtra, ut ſoliti ſumus indeſinenter orare Excellentia cupientes decrevimus perficere, & Redemptoris mundi canere laudes, ut ipſæ gentes quæ per veſtrum Regale certamen ad Chriſtianam perductæ ſunt fidem, uſque in ævum* VIII. *Hadrianus PP. gratulatur Carolo de victoria Saxonica.*

per

Hildegardis Uxoris Caroli M. epitaphium.

Aurea, quæ fulvis rutilant elementa figuris,
Quam clara extiterint membra ſepulta docent.
Hic Regina jacet Regi præcelſa potens
Hildegard Karolo quæ bene nupta fuit.
Quæ tantum claræ tranſcendit ſtirpis alumnos,
Quantum quæ genita eſt India gemma, ſolum.
Huic tam clara fuit florentis gratia formæ,
Qua non occiduo pulchrior ulla foret.
Cujus haud tenerum poſſunt æquare decorem
Sardonix Pario, lilia mixta roſis.
Attamen hanc ſpeciem ſuperabant lumina cordis,
Simplicitaſque animæ, interiorque decor.
Tu mitis, ſapiens, ſolers, jucunda fuiſti,
Dapſilis, & cunctis condecorata bonis.
Sed quid plura feram, cum non ſit grandior ulla
Laus tibi, quam tanto complacuiſſe viro?
Cumque vir armipotens ſceptris junxiſſet avitis
Liniferumque Padum, Romuleumque Tybrim:
Tu ſola inventa es, fueris quæ digna tenere
Multiplicis regni aurea ſceptra manu.
Alter ab undecimo rurſum te ſuſtulit annus,
Heu genitrix Regum! Heu decus, atque dolor!
Te Francus, Suevus, Germanus, & ipſe Britannus,
Cumque Getis duris plangit Ibera cohors.
Accola te Ligeris, te deflet & Itala tellus,
Ipſaque morte tua anxia Roma gemit.
Moviſti ad fletus & fortia corda virorum,
En lacrymæ clypeos inter & arma cadunt.
Heu quantum ſapiens, & firmum robore ſemper
Uſſiſti flammis pectus herile viri.
Solatur cunctos ſpes hæc ſed certa dolentes,
Pro dignis factis quod ſacra regna tenes.

Hucuſque Hildegardis Reginæ epitaphium.

Sed & ejus filiæ in cunis defunctæ, quæ

PAGIUS

per veſtrum maneant adminiculum, &c. Harum literarum meminit Baronius anno DCCXCV. num. IX.

IX. *Legatos in Britanniam mittit.*

Annaliſta Mailroſenſis hoc anno habet: *Hadrianus Papa Legatos in Britanniam direxit ut fidem Catholicam innovarent, & confirmarent, qui honorifice recepti ſunt & remiſſi.* De Synodo, quam illic congregarunt anno ſequenti agemus.

X. *Mors Caliphæ.*

Mortuus eſt hoc anno *Muſa Alhadi* Calipha Saracenorum, cui ſucceſſit *Haron Raſchid*, ut anno DCCLXXXIV. numer. III. demonſtravi.

XI. *Moritur S. Lullus Archiep. Moguntia.*

Ad hunc annum referenda mors *Sancti Lulli*, de quo Auctor incertus Annalium Francorum ab anno Incarnationis DCCXIV. uſque ad annum Ludovici Pii quartum, Chriſti vero DCCCXVII. continuatorum, publicatus a Lambecio lib. 2. Biblioth. Cæſ. pag. 366. ſcribit: *Bonifacius Archiepiſcopus evangelizans genti Freſonum Verbum Dei Martyrio coronatur anno DCCLV. qui ſedit in Epiſcopatu annos XIII. poſt quem Lullus Epiſcopus annos XXXII.* Unde annos illos XIII. Sedis Bonifacii Anonymus ille deducat, nondum detegere potui, ſed certum eſt annorum illorum XXXII. ultimum correnti inchoari, & Annales vetuſtiſſimos Francorum ab an. DCCLXIX. ad DCCCVI. apud Ducheſnium Tom. II. Annales Fuldenſes, Lambertum Schafnabergenſem, Auctorem Chronici Wirtziburgenſis e Baluzio lib. 2. Miſcell. editi, & Hermannum Contractum in editione Caniſii Lulli mortem hoc anno collocare, ideoque annos illos XXXII. incompletos fuiſſe. Cointius quidem an. DCCLXXXVII. num. XXXIX. Serarius lib. 4. Rer. Mogunt. & Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. II. in Elogio Hiſtorico Sancti hujus Præſulis n. XVIII. mortem ejus in annum ſequentem differunt, exiſtimantque Cointius & Mabillonius controverſiam hanc dirimere Regium Diploma, in quo Carolus anno DCCLXXXVIII. de prima Bremenſis Epiſcopatus erectione ſic loquitur: *Summi Pontificis & Univerſalis Papæ Hadriani præcepto, nec non & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque qui adfuerunt Concilio, eamdem Bremenſem Eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis Vvillehado probabilis vitæ Viro coram Deo & Sanctis ejus commiſimus; quem etiam primum ejuſdem Eccleſiæ III. Idus Julii conſecrari fecimus Epiſcopum.* Videtur enim Carolus innuere Lullum ſubſcripſiſſe promotioni S. Willehadi menſe Julio anni DCCLXXXVII. Epiſcopi Bremenſis conſecrati. Verum hæc controverſia ex illo Diplomate dirimi non poteſt; cum Carolus duabus de rebus loquatur, quæ diverſis temporibus de more fiunt. Unde cum Serarius & Surius ad diem XVI. menſis Octobris teſtentur, MSS. Codices docere Lullum deceſſiſſe *decimo ſeptimo Kalendas Novembris*, apparet Carolum ante diem illum fundaſſe Eccleſiam Bremenſem, eamque commiſiſſe Sancto Willehado, qui menſe Julio ſequentis Chriſti anni ordinatus eſt Bremenſis Epiſcopus, ut inter omnes convenit. Lullum enim hoc anno mortuum eſſe confirmat Marianus in Chronico, ubi anno DCCLXXXVII. uno tenore Lulli mortem, diem ordinationis ejus Succeſſoris, & locum in quo ea peracta, his verbis narrat: *Lullus Archiepiſcopus Moguntinus moritur, Richolphus ordinatur in Epiſcopum Moguntia IV. Non. Mart. apud Fritiſlar*, anno autem ſequenti littere Dominicali G. inſignito dies quartus menſis Mar-

quæ ibidem inventa eſt, accipe ſepulcro inditam inſcriptionem :

Filiæ Caroli M. Epitaph.

Hildegard rapuit ſubito te funus acerbum,
Ceu raptat Boreas vere liguſtra novo.
Explevit nec dum vitæ tibi circulus annum,
Annua nec venit lux geminata tibi.
Parvula non parvum linquis virguncula luctum,
Confodiens jaculo regia corda patris.
Matris habes nomen, renovas de morte dolorem,
Poſtquam vixiſti vix quadraginta dies.
Pectore nos mæſto lacrymarum fundimus amnes
Tu nimium felix gaudia longa petis.

Hæc ibi, quorum ſi quis me rogaret auctorem, reſponderem (quod opinor ex muſa conſimili) Albinum Flaccum, dictum aliter Alcuinum, ſicut & ſequentis quod ſcriptum, cum primogenita filia ejuſdem, eodem ferme tempore obiit, ſic ut ejus epitaphium ibidem inventum habet verſibus iſtis:

Hoc tumulata jacet puſilla puellula buſto
Adeleid amne ſacro quæ vocitata fuit.
Huic ſator eſt Karolus, gemino diademate pollens,
Nobilis ingenio, fortis ad arma ſatis.
Sumpſerat hæc ortum prope mœnia celſa Papiæ,
Cum caperet genitor Itala regna petens.
Sed Rhodanum properans rapta de lumine vitæ,
Iſtaque ſunt matris corda dolore procul.
Exceſſit patrios non conſpectura triumphos;
Nunc Patris æterni regna beata tenet.

Duxit autem poſt obitum Hildegardis Luitgardem & alias, decedentibus ipſis, idem Carolus Magnus, in hoc plane ſeipſo minor inventus, cum nec his contentus, introduxerit concubinas.

Sep-

PAGIUS Martii in diem Dominicam, qua Epiſcoporum ordinationes de more factæ, incidit. Hinc etiam habemus Lullum ante Willehadi conſecrationem ſpiritum Deo reddidiſſe, perperamque Cointium & Mabillonium ex laudatis Caroli Regis verbis inferre Lullum poſt Willehadi ordinationem vitam cum morte commutaſſe. Quare non videtur dubitandum, quin Carolus in Diplomate citato res duobus diverſis annis geſtas una ſerie referat. Unus inter Antiquos Hermannus Contractus in ſuo Chronico Lulli obitum cum ſequenti Chriſti anno alligat, ſed ejus auctoritas contra tot Auctores infirma.

XII. *Anni Epiſcoporum poſt abdicationem ſuperſtitum modo eis modo Succeſſori attributi.* Porro licet Lullus anno DCCLIII. Moguntiacenſis Archiepiſcopus renunciatus fuerit, eodemque anno Bonifacius eum Archiepiſcopatum abdicarit, *Lullo* tamen anni tantum XXXII. attribuuntur tam in Annaliſta laudato quam in Breviario Moguntinenſi apud Serarium, quia Antiqui ſi contingeret aliquem Epiſcopum dignitati renunciare, modo annos quibus ſuperſtes erat, eidem, modo Succeſſori ejus adſcribebant. Sic Elbertus ſeu Albertus Archiepiſcopus Eboracenſis qui biennio ante mortem in ſolitudinem ſeceſſit, dicitur Eccleſiam illam rexiſſe annos XIV. licet annos tantum XII. in Præſulatu vixerit. Sic Eambaldus ejus Succeſſor dicitur annos XVI. ſediſſe, licet diutius in Epiſcopatu vixerit, quia priores Sedis ejus anni tribuuntur Alberto Deceſſori, quod poſt dimiſſum Præſulatum per biennium adhuc in vivis fuerit, ut ſuis locis viſum eſt. Loquentes etiam de Sancto Joanne Beverlacenſi vidimus Bedam ei aſſignare annos XXXIII. cum tamen anno DCLXXXVI. Epiſcopus Aguſtaldenſis creatus fuerit, indeque ad Eboracenſem Sedem tranſlatus, anno quidem DCCXVIII. in ſolitudinem ſeceſſerit, & Sedem vacuam *Vvilfrido Juniori* reliquerit, ſuæ abdicationi triennio ſuperſtes, qui ideo annos XXXVI. ſediſſe dicendus eſſet, ſi anni quibus ſuæ demiſſioni ſupervixit ei aſſignarentur. Unde Hiſtorici Anglici Wilfrido Juniori, anno DCCXXXII. demortuo, annos XV. tribuunt, quamvis tribus prioribus Epiſcopatus ejus annis Joannes Beverlacenſis ejus Deceſſor, qui abdicarat adhuc ſupereſſet. Quod hic obſervare operæ pretium duxi, quia vidi diverſum hunc annos Epiſcoporum numerandi modum a Veteribus uſurpatum Viros doctiſſimos non raro in errorem inducere. Colitur *Sanctus Lullus*, de quo pluribus in locis locuti ſumus, die XVI. menſis Octoris. De *Ric울pho* ejus Succeſſore jam ſupra numer. III. mentionem fecimus.

I. Concilium Oecumenicum iterum indicitur.

SEptingenteſimus octogeſimus ſeptimus annus Redemptoris Indictione decima conſignatur, quo ſacroſanctum Concilium Oecumenicum in Nicæa Bithyniæ celebratum eſt. Etenim (inquit Theophanes) *menſe Majo hujus decimæ Indictionis, mittens Irene Auguſta convocavit omnes Epiſcopos, qui convenirent in Nicænſium civitatem, ad celebrandum illic Concilium. Et per totum tempus æſtivum congregati ſunt omnes apud Nicæam: ſiquidem eos, qui ex Romanæ Sedis, & Orientalium Patriarcharum perſona venare, omnino non dimiſerat, ſed retentos ſecum habebat. Et octavo anno Imperii Irenæ, & Conſtantini axivit Taraſius Archiepiſcopus Conſtantinopoleos in Nicænſium civitatem.* Hæc de loco, & tempore magnæ Synodi. Ignatius item in Taraſio de his agens, tradit, nonniſi poſtquam ſe cæteri Epiſcopi in Nicæam contuliſſent, Taraſium cum Legatis Patriarcharum illuc eſſe profectum. Sed quinam iſti fuerint, & alii, quos ſecum duxit, ſic narrat:

II. Taraſii adventus Nicæam.

*Cum ſanctiſſima claſſis dicta citius in dictum veniſſet civitatem, Taraſius quoque venit ex urbe regia, ex Apoſtolicis Sedibus ſecum aſſumens eximios quoslibet, & præſtantiſſimos, nempe ab Hadriano quidem Papa Romano Petrum primum presbyterum, & Petrum monachum, & præfectum; ab Apoſtolica autem diœceſi, a Politiano inquam ſacratiſſimo Papa Alexandrino Thomam monachum & presbyterum, & a * Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe paſtorum Æliæ Joannem monachum presbyterum, & Syncellum, adducens etiam ſecum quoſdam ex iis, qui gerebant magiſtratus, pietate claros, & gratia doctrinæ, & facundiæ, inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat a ſecretis Imperatoris, qui cum vixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus divinis virtutibus, & doctrina, ac dicendi ſcientia, Byzantii ſedis Patriarchalis ſuſcepit honorem, poſt Taraſii ſanctam conſummationem: & quicumque erant venerandi, & eximii monachi, qui movebantur zelo diſciplinæ, & regulæ Eccleſiaſticæ, & contendebant ſemper ſequi Synodalem accurationem, profecti ſunt Nicæam.* Hæc Ignatius, earumdem rerum inſpector.

* Theodoro.

Inter hos venerabiles monachos, interfuiſſe ſanctum Platonem, de quo plura ſuperius, auctor eſt Theodorus Studita in Actis vitæ ipſius, ſimiliter magnus quoque ille Theophanes Confeſſor, qui ex Patricio genere amplexus erat (ut diximus) monaſticam vitam, eidem pariter interfuiſſe conventui vocatus traditur; de eo enim hæc in vita ipſius auctor, ejuſdem temporis ſcriptor: Pulcherrimum illius, inquit, factum me pene præteriit: *Cum enim Nicææ Synodus ſecunda coacta eſſet, ad eam ipſe quoque cum aliis Patribus vocatus eſt. Cumque omnes equis præſtantibus, & ſplendidis veſtimentis ornati, venirent, ipſe veſte ſolita indutus lacera, & aſinæ inſidens, læta animo iter ſuſcepit. Sed cum omnes viderent eum, qui prius omnium divitiarum copiis abundaverat, ſic indutum, majorem ex illa, quam ex reliquis utilitatem acceperunt, & ingenti tranquillitate animi repleti ſunt: Ipſe vero veritatem amplexus, & errores aſpernatus, maxima virtutum opinione inſignis rediit.* Hæc de Theophane Confeſſore, de quo rurſum dicendum erit inferius. Interfuit eidem Concilio S. Euthymius, Sardicenſis Epiſcopus, Confeſſor illuſtris, cujus dies natalis tam Græcis, quam Latinis tabulis conſignatus habetur undecima menſis Martii. Interfuerunt pariter & alii

III. Sancti, qui interfuerunt Conc.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXV. Anno Hegiræ CLXXI. inchoato die 22. Junii fer. 6. A. C. 787. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6280.

☉ 12. G. ☽ 9. P. 8. April. Indict. 10.

JESU CHRISTI 787.

HADRIANI PAPÆ 16.

CONSTANTINI IMP. 12. & 8.

IRENES 8.

AD Num. I. ad IV. Theophanes in Chronico ſcribit, menſe Maio decimæ Indictionis *Irenem* Auguſtam convocaſſe omnes Epiſcopos apud Nicæam, ubi hoc anno Synodum Generalem VII. celebrarunt. *Ignatius* vero Diaconus in Vita Sancti Taraſii Patriarchæ Conſtantinop. tradit, illuc ab *Hadriano* Papa Legatos miſſos eſſe *Petrum* Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Archipresbyterum, & *Petrum* Monachum Presbyterum atque Abbatem; *a Politiano* Patriarcha Alexandrino, *Thomam* Monachum & Presbyterum; a *Theodoreto* Patriarcha Antiocheno, & ab *Elia* Patriarcha Hieroſolymitano *Joannem* Monachum Presbyterum & Syncellum. Hos vero trium Patriarcharum in ſolidum legatos fuiſſe, ipſimet oſtendunt Synodo in hanc formam ſubſcribentes: *locum retinens trium Apoſtolicorum Sedium Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hieroſolymitanæ.* Addit Theophanes, *Thomam* fuiſſe Virum pietate inſignem, & antea extitiſſe Archiepiſcopum Theſſalonicenſem. Baronius numer. II. integrum Ignatii locum recitat, & in margine loco *Theodoreti* Patriarchæ Antiocheni reponit, *Theodorum*, qui ante aliquot annos Patriarchatum illum rexerat. Verum Theodoretum ſeptimæ Synodi Generalis tempore Antiochenum

Septima Synodus Generalis Nicææ celebratur.

alii præclariſſimi Confeſſores, qui tempore Conſtantini Copronymi vincula, & exilia, ſediumque privationem paſſi fuerant: qui omnes poſtliminio reſtituti, ardentibus animis ad ſanctum Concilium, tamquam apes ad alvearium, convolarunt. Porro numerum omnium, qui Synodo interfuerunt, fuiſſe trecentorum, & quinquaginta Epiſcoporum eſt communis aſſertio; nam & Pſellus de ſingulis agens Synodi, ubi de hac meminit, iſtos habet jambicos verſus:

Numerus Epiſcoporum Synodi Nicænæ.

Poſtrema ſeptima rurſum facta eſt in Nicæa
Quinquaginta convenerant ſupra trecentos.

Photius autem trecentos ſeptuaginta ſeptem numerat. In Menologio autem Baſilii Imper. numerantur Epiſcopi trecenti ſexaginta ſeptem.

IV. Antequam autem ipſa ingrediamur Acta Concilii, hic præmittenda ſunt, quæ Anaſtaſius Bibliothecarius in nuncupatoria epiſtola, ad Joannem Papam octavum de tranſlatione a ſe facta ejuſdem ſeptimæ Synodi Oecumenicæ, prudenter admonuit, ne cui pateat occaſio ullius ſcandali. Ait enim: *Sane notandum eſt, quædam in hac Synodo ex Apoſtolorum, & ſextæ univerſalis Synodi canonibus, & ſententiis inveniri, quæ penes nos interpretata nec habentur, nec admittuntur. Et certe de Apoſtolorum canonibus liquido novimus, quoniam iis quidam facile non præbuerunt conſenſum. Sed & prædeceſſor veſter beatiſſimus Papa Stephanus non ex iis pluſquam quinquaginta recipiendos, ſynodice promulgavit, cum quædam conſtituta Pontificum ex ipſis canonibus aſſumpta eſſe videantur: Unde Apoſtolatu veſtro decernente, non ſolum illos ſolos quinquaginta canones Eccleſia recipit, ſed omnes eorum, utpote Spiritus ſancti turbarum; * quoniam & omnium omnino probabilium Patrum, & ſanctorum Conciliorum regulas, & inſtitutiones admittit illas dumtaxat, quæ nec rectæ fidei, nec probis moribus obviant; ſed nec Sedis Romanæ decretis * admodum quid reſultant, quin potius adverſarios, id eſt, hæreticos potenter impugnent.* Sic igitur ſi qui veteribus Romanæ Eccleſiæ inſtitutis, & regulis contradicere repeiiuntur, iidem canones exploduntur, utpote non Apoſtolorum, ſed ut adulterini partus ipſorum nomine ſuppoſiti. Pergit vero dicere de canonibus ſextæ Synodi, quorum mentio in hujus Actis ſeptimæ frequens reperiatur.

De citatis in Synodo canonibus Apoſtolicis.

* quin

* ad modicant

V. *Ergo & regulas, quas Græci a ſexta Synodo perhibent additas; ita in hac Synodo principalis ſedes admittit, ut nullatenus ex iis illæ recipiantur, quæ prioribus canonibus, vel decretis ſanctorum Sedis hujus Pontificum, aut certe bonis moribus inveniantur adverſæ. Quamvis omnes hactenus ex toto maneant apud Latinos incognitæ, quia nec interpretatæ, ſed nec in cæterarum Patriarchalium ſedium (licet Græca utantur lingua) reperiantur Archivis, nimirum quia nulla earum, cum ederentur, aut promulgans, aut conſentiens, aut ſaltem præſens inventa eſt, quamquam eoſdem Patres illas Græci promulgaſſe perhibeant, qui in ſexta Synodo ſunt inventi: ſed hoc nullis probare certis poſſunt indiciis.* Hactenus de ſextæ Synodi canonibus Anaſtaſius occaſione eorumdem canonum, qui in hac eadem Synodo citati reperiuntur.

De citatis in Synodo canonibus ſextæ Synodi admonitio.

VI. Monet & illud, quod haud minoris momenti eſſe videtur, ſic dicens: *In eo ſane quod frequenter Univerſalem in hac Synodo Græci Patriarcham ſuum inconvenienter appellant: Apoſtolatus veſter Græcorum adulationi veniam det, prælatis ſuis, non ſine reprehenſione placere ſtudentium. Verum cum apud Conſtantinopolim poſitus, frequenter Græcos ſuper hoc vocabulo reprehenderem, & faſtus, vel arrogantiam redarguerem: aſſerebant, quod non ideo Oecumenicum, quem multo Univerſalem interpretati ſunt, dicerent Patriarcham, quod univerſi orbis teneat Præſulatum, ſed quod cuidam parti præſit orbis, qui a Chriſtianis inhabitatur: nam quod Græci* οἰκουμένην *vocant, a Latinis non ſolum orbis, a cujus univerſitate, Univerſalis appelletur, verum etiam*

De titulo Oecumenici admonitio.

PAGIUS

num Patriarchatum geſſiſſe, non tantum Ignatius; ſed etiam Photius in Libello de Synodis, & Nilus Rhodiorum Metropolita agens de Synodo VII. teſtantur. Succeſſerat itaque *Theodoretus* Theodoro, qui anno DCCLXIX. adhuc Eccleſiam Antiochenam gubernabat, ut liquet ex dictis eo anno num. I. Meminit ibidem Nilus *Politiani*, ſed Photius citatus Patriarcham Alexandrinum *Apollinarium* appellat, quia forſan binominis erat. De *Elia* Patriarcha Hieroſolymitano hoc tempore exule anno ſuperiori locuti ſumus.

II. Joannes & Thomas a Patriarchis Orientis deputati vocantur in literis ad Taraſium anno ſuperiori a Baronio num. XLV. recitatis, *ſanctiſſici ſilentii*, ſeu Monaſticæ profeſſionis, *amatores* ac Orthodoxæ fidei zelo accenſi. Interfuere & alii Monachi Sanctitate illuſtres ſeptimæ Synodo, *Plato* Hegomenos Sacudionis, *Sanctus Theophanes* Auctor Chronographiæ toties a nobis citatæ, ut in utriuſque Vita dicitur, ac etiam *Nicephorus*, qui erat a Secretis Imperatoris, quique *Byzantii Sedis Patriarchalis ſuſcepit honorem poſt Taraſii ſanctam conſummationem*, inquit Ignatius in Vita S. Taraſii. Interfuit & *Sanctus Euthymius* Sardium in Lydia Metropolita, qui die XI. menſis Martii colitur. Is ſub *Nicephori* Imperatoris primis

Plures Sancti Monachi Synodo VII. interfuere.

Digitized by Google

etiam habitatio, vel locus habitabilis nuncupatur. Ita tunc Græci frigide admodum excuſantes errorem, atque abſurde nimis. Etenim hac ratione, qua Oecumenicum dici poſſe ſuum ipſorum Patriarcham profeſſi ſunt, quod etſi non orbi, loco tamen, & habitationi ejuſdem præeſſet: cæteri omnes Epiſcopi Oecumenici pariter dici poſſent, quod quilibet eorum habitabili orbis loco præſit.

VII. Cæterum ſi ex divinis ſcripturis ejus nominis petatur interpretatio: quod apud Septuaginta, qui Græce eloquia divina ſcripſere, οἰκουμένη ſæpe habetur, Latini Interpretes (ut eſt frequenter videre in pſalmis) orbem terræ, ſive orbem terrarum tranſtulere ex ejus vocis proprietate, quam Græci ſecundum Græcos interpretes quotidie pſallentes, ignoraſſe minime potuerunt, qui tam inepte redargutionem Anaſtaſii eluſerunt. At de voce hac plenius actum eſt ſuperius in Gregorio Papa ejus nominis primo. Quod igitur iſti Græci, qui cum Anaſtaſio de ea voce controverſiam habuere, diſſimularunt, ſe ejus proprietatem noſſe, eo modo inſulſe reſpondentes potius, quam errorem fatentes: poſteriores Græci hæc conſiderantes, & erubeſcentes, tantum abeſt, ut eo uſi ſint nomine, ut etiam in ipſo, qui vere eſt, & dici poteſt Univerſalis, deteſtati ſint Romano Pontifice, ut Joannis Conſtantinopolitani Patriarchæ, atque Innocentii Papæ tertii epiſtolæ indicant. Nam ipſe Joannes obloquens, & exprobrans, hæc ſcripſit de Romana Eccleſia (*a*).

Græci emendantes errorem.

(a) Apud Innoc. III. l. 2. ep. 197.

VIII. *Quid autem mihi in tua ſanctitatis ſcripto non modicam ſuperinduxit ambiguitatem, non abſcondam: Nam & pro miro habeo, quomodo unam, & Univerſalem Romanorum vocaſti Eccleſiam, ut quaſi diviſam in ſpecies quaſdam ſpecialiſſimas, & hoc uno exiſtente grege, ovilium Chriſti nobis quodammodo paſtoribus, ſub eo conſtitutis paſtorum principe, communique doctore*. Ad hæc Innocentius (*b*) *Nos autem, inquit, inquiſitioni tuæ taliter reſpondemus, quod Eccleſia duabus de cauſis Univerſalis vocatur (intelligentia namque dictorum ex cauſis eſt aſſumenda dicendi, cum non res ſermoni, ſed rei ſit ſermo ſubjectus) dicitur Univerſalis Eccleſia illa una, quæ de univerſis conſtat Eccleſiis, quæ Græco vocabulo Catholica nominatur, & ſecundum hanc acceptionem vocabuli Eccleſia Romana non eſt Univerſalis Eccleſia, ſed pars Univerſalis Eccleſiæ, prima videlicet, & præcipua, veluti caput in corpore: quoniam in ea plenitudo poteſtatis exiſtit; ad ceteras autem pars aliqua plenitudinis derivatur. Et dicitur Univerſalis Eccleſia illa una, quæ ſub ſe continet Eccleſias univerſas; & ſecundum hanc nominis rationem Romana tantum Eccleſia Univerſalis nuncupatur, quoniam ipſa ſola ſingularis privilegio dignitatis ceteris eſt prælata. Sed & Deus univerſalis Dominus appellatur, non quaſi diviſus in ſpecies, aut ſpecialiſſimas, aut ſubalternas, ſed quoniam univerſa ſub ejus dominio continentur. Eſt enim una generalis Eccleſia, de qua Veritas inquit ad Petrum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Et ſunt multæ particulares Eccleſiæ, de quibus Apoſtolus ait: Inſtantia mea quotidiana ſollicitudo omnium Eccleſiarum. Ex omnibus una conſiſtit, tamquam ex particularibus generalis: & una præeminet omnibus: quoniam cum ſit unum corpus Eccleſiæ; de quo dicit Apoſtolus: Omnes enim unum corpus ſumus in Chriſto, illa velut caput ceteris membris excellit.* Hæc Innocentius, non ad aliud inſinuandum a nobis inducta, quam ut intelligatur, Græcos aliquando amentiam ejus tituli non ſolum in ſe execratos eſſe, ſed & in ipſa Romana Eccleſia admiratos. Verum poſteriores, qui extiterunt, Conſtantinopolitani Epiſcopi, majori quam prædeceſſores levitate nomen illud ſibi rurſus vendicaverunt, quod tamen licet numquam probatum, toleratum tamen a Latinis fuit. Sed accidit miſeris, ut dum inani glorientur nomine, rerum etiam, quæ legitime poſſiderent, facerent ſub Turca diro Tyranno jacturam.

Quando Græci deteſtati ſint nomen Oecumenici.

(b) Innocent. l. 2. ep. 198.

IX. Rurſum quod ad hanc pertinet Synodum, admonendum adhuc putamus, ejuſdem e Græco in Latinum triplicem diverſis temporibus factam eſſe verſionem: Primam quidem e verbo ad verbum adeo inconcinnam, atque ineptam, ut nec eam librarii exſcribere dignarentur; quæ cum contemptui penitus haberetur, Anaſtaſius Bibliothecarius opportunus interpres occurrit, atque eam in Latinum vertit, ſenſa ſenſibus quam diligentiſſime

De triplici verſione Septimæ Synodi.

PAGIUS mis annis in exilium miſſus eſt; cumque *Leo Armenus* Sacrarum Imaginum excidium rurſus concepiſſet, Euthymius cum aliis quibuſdam Epiſcopis ad eum acceſſit, & liberiori uſus oratione Sacras Imagines defendit. Leo Armenus in furorem actus omnes ad unum Regia expellit, & ſingulis locum exilii ſancit, ut legitur in Vita Sancti Nicolai Studitæ. Leone Armeno interfecto *Michael Balbus* imperavit, ſub quo exulibus licitum quidem fuit redire, ſed poſtea in Monachos ſævìit, & *beatum Euthymium opera proprii filii Theophili crudis bovis nervis acriter verberatum necavit*, inquit Cedrenus, quod contigit circa annum DCCCXL. *Theophylus* enim anno antecedenti regnare cœperat. De Sancto Euthymio plura Bollandus ad diem ejus natalem memoratum.

me reddens, eamque inter alia e Græco in Latinum tranſlata Concilia Oecumenica in S. R. E. Archivo recondidit. Poſtremo qui Anaſtaſii verſionem ignoravit, exoſus primam, aliam elaboravit: hæc ipſa eſt, quæ cum aliis Conciliis in Conciliorum tomis euſa habetur, communi uſui expoſita. Cui quantum præſtet, quæ Anaſtaſii eſt, intuebitur Lector ſi legat, ſimulque conferat, cum plura apud Anaſtaſium inveniet, quæ inedita deſiderantur, & ea quidem haud parvi momenti, prout noſter Petrus Morinus, qui contulit, diligentiſſime adnotavit; quæ brevitatis cauſa prætermittimus, cum præſertim eam ſis accepturus in editione, quæ Romæ elaboratur Oecumenicorum Conciliorum.

Exploſa prima, ſecunda ab Anaſtaſio elaboratur.

Sed de prima verſione, quæ ad Joannem Papam ſcribens Anaſtaſius habet, ex verbis ipſius videamus: ait enim in ipſo ferme exordio epiſtolæ nuncupatoriæ: *Indecorum, & incanveniens arbitratus ſum, ſeptima univerſalem Synodum, quæ, præſidente in vicariis ſuis beatæ recordationis prædeceſſore veſtra Hadriano, apud Nicæam ſecundo conveniens ſub Irena ſeu Conſtantina Imperatoribus celebrata eſt, non habere Latinos: Nam nulla ratione octava dici, vel teneri poterit, ubi ſeptima non habetur: non quod ante nos minime fuerit interpretata, ſed quod interpres pene per ſingula, relicto utriuſque linguæ idiomate, adeo fuerit verbum e verbo ſecutus, ut quid in eadem editione intelligatur, aut vix, aut numquam poſſit adverti, in faſtidiumque verſa legentium, pene ab omnibus hac pro cauſa contemnatur, unde a quibuſdam nec ipſa lectione, non dicam tranſcriptione digna penitus judicatur. Quod ipſe intuens, nec proprio infirmo corpori parcens, auxiliante Domino, hanc niſus ſum interpretari. Latinis: indecens, incongruum cenſens, veſtram maxime omnium magiſtram, Romanam videlicet Eccleſiam eadem Synodo defraudari.* Hæc Anaſtaſius, cum ab eodem Joanne Papa præfectus eſt bibliothecæ ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quem in eadem editione ſequemur. Sed ad ejuſdem Acta jam veniamus.

X. Quando autem ejuſdem ſacroſanctæ Synodi contigerit prima Seſſio, ipſa Acta verbis iſtis ſignificant, ita Patribus exordientibus: *In nomine Domini, & Dominatoris Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, Imperio piiſſimorum, & amicorum Chriſti dominorum noſtrorum Conſtantini, & Irenæ matris ejus, octavo anno Conſulatus eorum, octavo Kalendas Octobris Indictione undecima.* Ab ipſo menſe Septembris tunc inchoata. *Conveniente ſancta, & univerſali Synodo &c.* Hæc quo ad tempus pertinent. Quod vero ad locum ſpectat, Nicææ convenit in baſilica primaria ejus civitatis, titulo ſanctæ Sophiæ nuncupata. Ubi recenſitis primum Legatis Apoſtolicæ Sedis, duobus Petris videlicet, aliiſque duobus Legatis, Joanne & Thoma, trium ſedium Patriarchalium nomine, legatione fungentibus, & aliis ſingulis qui interfuerunt Epiſcopis, & magiſtratibus Imperatoris, rogantibus Siciliæ Epiſcopis, Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus cauſam cogendæ Synodi præloquutus, oſtendit, ſic exordiens: *Opportunum eſt nunc dicere propheticam (a) illam vocem, quam ſæpe audivimus per Evangelium prædicari: Erunt prava in directa, & aſpera in vias planas &c.* Redditaque de omnibus exacta ratione, & exhortatione adhibita, ut adverſus exortam hæreſim ſtrenue agerent, verbis Domini fiſi, quibus dixit: (b) *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Ex ſuggeſtione Conſtantini Epiſcopi Conſtantiæ Cypri, primum omnium juſſi ſunt adeſſe Epiſcopi, ejus hæreſis accuſati, qui intromiſſi ſunt.

Synodi congregatæ tempus.

(a) Iſai. 40. Luc. 3.

Prima Actio.

(b) Mat. 7.

Suggeſſerunt interea magiſtratus, qui aderant, allatas ſacras litteras Imperatorum ad Synodum, quæ legendæ eſſent quæ juſſu Synodi lectæ ſunt. Inde Imperatores animi ſui conſilium aperientes, manifeſte teſtati ſunt, ſe admodum perculſos animo Pauli Patriarchæ confeſſione, deteſtantis errorem, atque ob eam cauſam ad revocandam Catholicam Fidem exuiem, eſſe mirum in modum excitatos; cœpiſſe vero tantæ molis ædificii ſternere fundamentum, a creatione Catholici Antiſtitis Taraſii, qui convocandæ Synodi ipſis Imperatoribus auctor fuiſſet. Porro inter alia exhortationis verba ad Synodum habita, hæc, quæ obſcura abſque germano ſenſu leguntur in vul-

XI. Lectæ literæ Imperatorum.

PAGIUS III. *Prima Actio.*

A num. X. ad XIX. *Prima Actio* Septimæ Synodi dicitur habita *Imperio piiſſimorum & amicorum Chriſti Dominorum noſtrorum Conſtantini & Irenes matris ejus, octavo anno Conſulatus eorum, octavo Kalendas Octobrias, Indictione XI.* in initio ejuſdem Actionis legitur, ideoque die XXIV. menſis Septemb. Synodus inchoata. Theophanes tamen, qui tunc Nicææ erat, dicit Conſeſſum habitum fuiſſe *menſis Octobris die undecimo*. Quare error vel in numeros a Theophana, vel in numeros in Actis expreſſos irrepſit. Lectæ ſunt in hac Seſſione literæ Conſtantini & Irenes ad Synodum datæ, quibus inter alia decernebant, ut literæ ab Hadriano Papa miſſæ, *ſecundum jus Canonicum* legerentur, quia ſcilicet Romanorum Pontificum literis Synodi Oecumenicæ dirigebantur. Præterea varii Epiſcopi, qui lapſi erant, cum ſinceram pœnitentiam exhibuiſſent, in Sacrum Conſeſſum admiſſi ſunt; ſed quorum mora in hæreſi diuturnior fuerat, reſtitutio in aliam Seſſionem dilata eſt.

vulgata, apud Anaſtaſium ita redduntur:

Exhortatio Impp. ad Synodum.

Igitur quoniam a toto terrarum orbe collegit vos Deus, conſilium ſuum ſtatuere volens: ecce propoſitis ſanctis Evangeliis, & intelligibiliter clamantibus: JUSTE JUDICATE: ſtate ſtabiles pietatis propugnatores, & omnem novitatem vocum, & noviter apparentem ſeditionem recidere procurate, quemadmodum & Petrus primus princeps collegii Apoſtolici, qui ſervilis deceptionis amentia percuſſa, Judaicæ auditionis ſenſum gladio abſtulit: extendite ſecurim ſpiritus, & omnem arborem germinantem fructum contentionis, & introductæ novitatis aut magiſtralibus vocibus transplantate, aut canonicis increpationibus concidite, & in ignem futuræ gehennæ tranſmittite &c. Subdit de litteris, quas acceperat ad id ipſum præſtandum ab Hadriano Romano Pontifice per miſſos ab ipſo Legatos, quas legi jubet in Synodo: ſimul & quaterniones a tribus Orientalibus Patriarchis ad Synodum per legatos itidem miſſos. Audiſti Lector, nihil magis admonitam ſanctam Synodum a piis Imperatoribus, quam explodere novitatem? quæ ſcitu digna Orthodoxorum Imperatorum ſententia ex nomine ipſo infamatos omnes ſimul condemnes, neceſſe eſt Novatores: ſed proſequamur Acta.

XII. Agitur de lapſorum pœnitentia.

His auditis, ſancta Synodus bene precata Imperatoribus, adeo de Catholica Fide bene merentibus, ad cognitionem lapſorum Epiſcoporum converſa eſt. Fuerunt hi primi in medio producti Baſilius Ancyræ, Theodorus Myrenſis, atque Theodoſius Amorii. Stantes ii omnes ante ſacrum Patrum conſeſſum, ſponte ex hæreſi ad Catholicam Fidem reverſi, recipi in Eccleſiam petierunt, offerentes Orthodoxæ Fidei confeſſionem in his præſertim, quæ ſpectare videbantur ad condemnationem hæreſis, & hæreticorum, quibus adhæſerant. In ea igitur, quam obtulit Baſilius Ancyranus Epiſcopus, poſt confeſſionem ſanctiſſimæ Trinitatis, iſta leguntur:

Baſilii Ancirani Epiſcopi Catholic. Fidei profeſſio.

Ipſe expetens etiam & interceſſiones intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, ſanctarumque, & cœleſtium Virtutum, & omnium Sanctorum, atque ſancta, & pretioſa lipſana, venerandas videlicet reliquias *eorum cum omni honore ſuſcipiens, ſaluto & honorabiliter honoro, fidem habens illorum participem fieri ſanctimoniæ. Similiter & venerabiles imagines tum diſpenſationis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſecundum quod homo factus eſt propter ſalutem noſtram & intemeratæ dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis, atque ſanctorum Apoſtolorum Prophetarum, Martyrum, & omnium ſimul Sanctorum, ſalutans pariter, & amplectar, atque admonitionem, quæ pertinet ad honorem, impendens; projiciens nihilominus, & anathematizans ex tota anima, & ex tota mente Synodum, quæ ex ſtoliditate & dementia congregata, & ſeptima Synodus nominata eſt; ab his vero, qui recte ſapiunt, Pſeudoſyllogus legaliter, & regulariter appellatur, tamquam quæ totius pietatis ſit aliena, & contra divinitus traditam Eccleſiaſticam legiſlationem audacter & temere, quin potius abſque Deo latraverit, & ſanctos ac venerabiles imagines conviciis appetierit, ſed & has præceperit auferri a ſanctis Dei Eccleſiis. Cujus dux fuit Theodoſius falſi nominis Epheſius, Siſinnius Pergæ cognominatus Paſtilas, Baſilius Piſideus improbus ille cognominatus Tricaccabus, quos evomuit ſectator miſer Conſtantinus, qui fuerat Patriarcha. Hæc ita confiteor, & his aſſentior, & idcirco in ſimplicitate cordis, & recta mente, Deo mihi teſtimonium perhibente, ſubjectos Anathematiſmos facio.*

Chriſtianorum calumniatoribus, id eſt, imaginum confractoribus, Anathema. XIII.

His, qui aſſumunt eloquia, quæ a divina ſcriptura adverſus idola ſunt, in venerabiles iconas, Anathema.

His, qui non ſalutant ſanctas & venerabiles imagines, Anathema.

His, qui appellant ſacras iconas ſimulacra, Anathema.

His, qui dicunt, quod ſicut ad deos, Chriſtiani ad imagines accedant, Anathema.

His, qui communicant ſcienter cum iis, qui conviciantur, & exhonorant venerabiles iconas, Anathema.

His, qui dicunt quod præter Chriſtum Dominum noſtrum, aliquis ab idolis nos liberaverit, Anathema. Erat enim Ichonomachorum ejuſmodi jactatio, nempe poſt Chriſtum, Leonem Iſauricum, & ejus filium Conſtantinum Copronymum liberaſſe Chriſtianos ab idolis. Sed pergit Baſilius:

His, qui ſpernunt magiſteria ſanctorum Patrum, & traditionem Catholicæ Eccleſiæ, prætendentes, & aſſumentes voces Arii, Neſtorii, Eutychetis, & Dioſcori, & perhibentes quod niſi de veteri, & novo Teſtamento fuerimus edocti, non ſequemur doctrinas ſanctorum Patrum, neque ſanctarum Synodorum, atque traditionem Catholicæ Eccleſiæ Anathema.

Vides, Lector, quinam fuerint magiſtri recentiorum Novatorum, qui ſe religioſos, ſive Evangelicos dicunt? quique ut illi, præter divinas ſcripturas nihil in Eccleſia recipiendum eſſe, blaſphemant, idem in ſe anathema convertunt, eamdem poſtea cum illis abſque dubio pœnam apud inferos accepturi, quorum ſunt veſtigia conſequuti. Rurſum Baſilius.

XIV. E quo fonte Novatores prodierint.

His, qui dicunt, quod diabolicæ argumentationis inventio ſit factura imaginum, & non ſanctorum Patrum noſtrorum traditio, Anathema.

His, qui præſumunt dicere, Catholicam Eccleſiam idola aliquando ſuſcepiſſe, Anathema.

Hoc quidem ita confiteor, & his aſſentior, & ex toto corde & anima, & mente pronuntio. Si vero (quod abſit) ex diabolica immiſſione, aliquo tempore voluntarie, vel non voluntarie averſus fuero ab iſtis, quæ jam profeſſus ſum, Anathema ſim a Patre, Filio, & Spiritu ſancto, atque Catholica Eccleſia, ſeu ſacro ordine penitus alienus. Conſervabo autem ſecundum divinos canones tam ſanctorum Apoſtolorum, quam probabilium Patrum noſtrorum memetipſum ab omni data acceptione, ſeu turpi lucro. Hactenus Baſilii Ancyrani Epiſcopi fidei profeſſio, & poſt lapſum pœnitentia.

Theodori Myrenſis Epiſc. pœnitentia. His acceptis, & a ſancta Synodo collaudatis, Deoque gratiis redditis, Theodori Myrenſis Epiſcopi audita eſt recantatio, dum publice relegit, & profeſſus eſt eamdem fidei profeſſionem, quam Baſilius: poſt ipſum vero introductus eſt Theodoſius Epiſcopus Amorii, qui magna cordis contritione, hæc primum ipſo ingreſſu verba protulit:

XV. Theodoſii Epiſc. pœnitentia & recta confeſſio. *Sanctiſſimi, & Deo honorabiles domini, & omnis ſacra Synodus, hæc & ego peccator, & miſerabilis, & ſeductus, qui multa mala locutus ſum adverſus venerabiles iconas, agnita veritate, recognovi, & reprehendi memetipſum, & anathematizavi & anathematizo quæ mala docui, & locutus ſum in hoc mundo. Et obſecro & rogo ſanctam Synodum veſtram cum omnibus Chriſtianis, recipiatis me indignum ſervum veſtrum.* Poſt hæc laudata a Synodo ejus humili pœnitentia, lectus eſt ab eodem libellus confeſſionis Catholicæ veritatis cum deteſtatione nefariæ hæreſis, qui ſic ſe habet:

Sanctæ & venerabili Synodo Theodoſius Chriſtianus exiguus. Confiteor, & polliceor, & recipio, & amplector, atque adoro principaliter intemeratam iconam Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri, & iconam Dei Genitricis, quæ illum ſine ſemine peperit viri, & auxilium, & protectionem ejus, & interceſſiones illius unaquaque die ac nocte invoco, ut peccator in adjutorium meum, tamquam eam, quæ habeat confidentiam apud Chriſtum Dominum noſtrum, qui ex ea natus eſt.

Pari modo ſanctorum & laudabiliſſimorum Apoſtolorum, Prophetarum, & Martyrum, & Patrum, & cultorum ejus iconas recipio & adoro, non tamquam deos, abſit; ſed affectum & amorem animæ meæ, quem habebam prius in eos, etiam nunc oſtendens, rogo cunctos illos ex tota animo ut intercedant pro me ad Deum, quatenus det mihi per interceſſiones eorum invenire miſericordiam penes ſe in die judicii.

Similiter & lipſana Sanctorum adoro, & honoro, & amplector, tamquam qui decertarint pro Chriſto, & acceperint gratiam ab ipſo, ad ſanitates efficiendas, & languores curandos, & dæmones ejiciendos, quemadmodum Eccleſia Chriſtianorum ſuſcepit a ſanctis Apoſtolis, & Patribus, & uſque ad nos.

*Pingi autem conſentio in Eccleſiis Sanctorum, principaliter iconam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctæ Dei Genitricis ex varia materia auri, & argenti, & omni colore, ut carnis diſpenſatio ipſius omnibus innoteſcat. Similiter pingi converſationes ſanctorum, & famoſiſſimorum Apoſtolorum, Prophetarum, ac Martyrum, quo innoteſcant certamina, & agones eorum in brevi ſcriptura, ad excitationem, & magiſterium populorum, maximeque ſimplicium. Si enim Regum * laureas, & iconas miſſas ad civitates vel regiones obvii adſunt populi cum cereis, & incenſis, non ceram per fuſam tabulam, ſed Imperatorem honorantes: quanto magis oportet in Eccleſiis Chriſti Domini noſtri iconam depingi Salvatoris Dei noſtri, & intemeratæ Matris ejus, omniumque ſanctorum, & beatorum Patrum, & ſtudioſorum virorum? quemadmodum & S. Baſilius ait: Nam & opera magna bellorum ſcriptores & pictores deſignant; illi quidem ſermone ornantes, iſti vero tabulis exarantes; & multos ad fortitudinem erexerunt utrique. Et rurſus idem ipſe: Quantum laboraſti utique homo, ut invenires unum ex Sanctis, obſecrantem Dominum, qui pro te ſcilicet apud ipſum intercederet. Et Chryſoſtomus dicit: Sanctorum enim gratia non reciditur morte, nec hebes ſit obitu, ſed poſtquam defuncti fuerint, vivis potentiores exiſtunt. Et alia multa & immenſa.* XVI. * laureatas

*Et ideo oro vos, Sancti, & clamo: peccavi in cælum, & coram vobis: Suſcipite me ſicut ſuſcepit Deus * luxurioſum, & meretricem, & latronem. Quærite me, ſicut quæſivit Chriſtus ovem, quæ periit, quamque ſuper humeros ſuos ſuſtulit, & fiat gaudium coram Deo, & Angelis ejus pro ſalute, & pœnitentia mea per interceſſionem veſtram o ſanctiſſimi domini.* XVII. * prodigum

His, qui non adorant venerabiles iconas, Anathema.

His, qui audent detrahere, ac blaſphemare venerabiles iconas, vel vocare illas idola, Anathema.

His, qui non docent diligenter cunctum Chriſti amatorem populum adorare venerabiles iconas ſacras & adorandas o-

omnium

mnium Sanctorum, qui a ſæculo Deo placuerunt, Anathema.

Chriſtianorum calumniatoribus, id eſt, imagines confringentibus, Anathema. Hactenus confeſſio Theodoſii ab ipſo in Synodo lecta.

XVIII. Epiſcopi vere pœnitentes reſtituti in ſuas ſedes.

His peractis, conſenſu totius Synodi juſſi ſunt tres, hi pœnitentes Epiſcopi in ſuis locis inter alios reſidere: producti que ſunt alii Epiſcopi pariter lapſi, quorum quod fides haud adeo explorata eſſet, prolixior de eis cognitio adhibita eſt. Erant hi Hypatius Epiſcopus Nicænus, Leo Rhodienſis, Gregorius Piſidiæ, alter Gregorius Peſſinuntis, Leo alter Iconii, Nicolaus Hierapolis, alter item Leo Epiſcopus Carpathi. Cum vero Taraſius Patriarcha Conſtantinopolitanus Leonis Rhodienſis fidem exploraret, audiſſetque multo ipſum tempore in eadem hæreſi permanſiſſe: illam auream memoratu dignam ſententiam dixit: *Diuturniores paſſiones difficiliores ſunt ad curandum: ſic & animæ, quæ in obſcuro eſt hæreſeos, lumen Orthodoxiæ difficile recognoſcit.* Quomodo autem hi recipiendi eſſent in Eccleſiam, & qui ab eis ordinati fuiſſent: ex ſacris antiquis canonibus, ſanctorumque Patrum aſſertionibus ex codicibus e Patriarchio in Synodum allatis, facta eſt prolixior diſquiſitio. Et inter differendum idem Taraſius interlocutus oſtendit, ejuſmodi hæreſim jam diu ante ab improbis hæreticis eſſe plantatam, a Marcioniſtis videlicet, Manichæis, a Petro Fullone, Xenaia Hierapolitano, atque Severo nefandiſſimis hæreſiarchis: ſicque renovatam hanc hæreſim magis dici poſſe, quam adinventam.

XIX. Epiſcopi Orthodoxi dignum commiſerationis exemplum.

Cum autem quidam difficiliores ſe exhiberent ex numero Orthodoxorum Epiſcoporum, qui Synodo præſentes erant, ad eoſdem lapſos recipiendos Epiſcopos, commiſeratione permotus Juvenalis quidam Epiſcopus (cujus autem fuerit civitatis non dicitur) ex ſua ſede ſurgens, ſe cum lapſis immiſcuit, æque eamdem cum illis excepturus ſententiam. Sed & Illyrici Epiſcopi ſe æque peccatores eſſe publice clamantes, veniam lapſis deprecati ſunt. Cognitis igitur iis, quæ de reſtitutione lapſorum, & de receptione ordinatorum ab ipſis vetera monumenta Eccleſiaſtica proderent, eorum receptionem in ſequentem Actionem placuit differri debere.

Actio ſecunda.

Convenerunt rurſus Patres ibidem loci, hoc eodem anno poſt biduum, nempe ſexto Kalendas Octobris, ubi a Taraſio habita eſt diligens de Gregorio Neocæſarienſi lapſo Epiſcopo, pœnitente examinatio; num vere, vel ficte cuperet Catholicæ Eccleſiæ jungi. Cum ille ex intimis præcordiis ſigna edens veræ pœnitentis, libellum ſupplicem, quo ſe vere Catholicum eſſe velle profiteretur, juſſus eſt ſcribere, & ſequenti Actione Synodo offerre. Poſt hæc autem lectæ ſunt litteræ Hadriani Papæ, ad Imperatores conſcriptæ, quas nos ſuperius eo, quo ſcriptæ ſunt anno, ſuo loco poſuimus integras. Poſt hæc Patres voluerunt legi pariter ejuſdem Romani Pontificis litteras, ad Taraſium Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſcriptas, quibus lectis, interpellaverunt Apoſtolicæ Sedis legati Taraſium ipſum, dicentes: *Dicat nunc ſanctiſſimus Patriarcha Taraſius regiæ civitatis, ſi conſentiat litteris ſanctiſſimi Papæ ſenioris Romæ, an non. Taraſius ſanctiſſimus Patriarcha dixit:*

XX.

Sacratiſſimus Paulus Apoſtolus, qui illuſtratus eſt lumine Chriſti, & genuit nos per Evangelium, cum Romanis ſcriberet, approbans ſtudium ſinceræ fidei eorum, quam in Chriſtum Deum verum habebant, ſic ait (a): *Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo. Hoc teſtimonium ſequi neceſſarium eſt; & inconſulto agit, qui huic conatur reſiſtere. Unde Hadrianus Præſul ſenioris Romæ, cum eſſet particeps eorum, qui prædicto teſtimonio muniri meruerant, ſcripſit expreſſe, ac veraciter piis Imperatoribus noſtris, atque ad humilitatem noſtram, affirmans bene ac optime ſe habere antiquam traditionem Eccleſiæ Catholicæ. Nam & ipſi nos ſcrutando ſcripturas, & ſyllogiſtice approbando rimati ſumus, ſicque confeſſi ſumus, confitemur, & confitebimur, conſonamus, & confirmamus, atque permanebimus in ſignificatione litterarum, quæ lectæ ſunt, imaginales deſcriptiones* (quæ ſcilicet ad ſacras imagines pertinent) *ſuſcipientes, ſecundum antiquam Patrum noſtrorum traditionem, & hos affectuoſo amore, &c.*

(a) Rom. 1.

XXI. Tertia Actio.

Interpellarunt rurſus Apoſtolicæ Sedis Legati univerſam ipſam ſanctam Synodum, dicentes: *Dicat nobis ſancta Synodus, ſi admittit litteras ſanctiſſimi Papæ ſenioris Ro-*

PAGIUS IV. *Actio II. III.*

A num. XIX. ad XXII. Actio ſecunda *ſexto Kalendas Octobris* celebrata, in eaque lectæ Hadriani Papæ literæ ad Impp. datæ, ejuſque ad Taraſium Epiſtola. Actio III. *tertio Kal. Octob.* habita, in qua varii Epiſcopi alias lapſi in Sedes ſuas reſtituti ſunt, lectæque literæ Taraſii ad alios Patriarchas Orientis directæ, ac præterea literæ eorumdem Patriarcharum ad Taraſium, quibus ob Barbarorum tyrannidem ſe ſe ad Synodum venire non potuiſſe teſtabantur. Denique lecta eſt Synodica Theodori, dum viveret Hieroſolymitani Patriarchæ, ad Coſmam Alexandriæ & Theodorum Antiochiæ Patriarchas directa: *Theodorus* iſte Hieroſolymitanus alius non eſt quam *Theodorus*, qui anno DCCLX. & ſequentibus Eccleſiam Hieroſoly-

Digitized by Google

Romæ, en *non?* Sancta Synodus dixit: *Sequimur, & ſuſcipimus, & admittimus:* quæ ſequuta ſunt hæc: In primis Legatorum trium Patriarcharum præconia de litteris Hadriani, & fide recepta a Taraſio Patriarcha: deinde aliorum Epiſcoporum ſingulis elogiis eas laudantium & ſubſcriptione probantium. Præſtiterunt id ipſum venerabiles Archimandritæ, inter quos ſubſcriptus habetur ſanctus Plato, de quo plura ſuperius dicta ſunt, & erunt dicenda. Sicque finem accepit ſecunda Synodi Actio.

Tertia autem Actio celebrata habetur tertio Kal. Octobris, ut verſio Anaſtaſii, qua utimur, docet, ex qua corrigenda vulgata eſt editio, in qua legitur habita ſexto Kal. ejuſdem: ſecunda enim Actio (ut vidimus) dicta eſt habita die ſexto Kal. in hac primum cauſa Gregorii Epiſcopi Neocæſareæ cognoſcenda propoſita eſt. Hic enim anteſignanus ferebatur Iconoclaſtarum hæreticorum, quique perſecutionis tempore graviter vexaſſe Orthodoxos diceretur, quorum cauſa etſi pœnitens admittendus eſſet in Eccleſiam, non tamen eſſet reſtituendus in Epiſcopatum. Verum quia perſecutio probata non eſt, decreto in primis Legatorum Apoſtolicæ Sedis juſſus cum collegis recipi in ſedem ſuam.

Poſt hæc autem legi ſancta Synodus præcepit litteras Taraſii Patriarchæ Conſtantinopolitani, datas ad tres itidem Patriarchas Orientales, & eas, quas reddiderunt iidem ad Taraſium monachi Palæſtinæ nomine eorumdem trium Patriarcharum Orientalium, quæ ſuperius, eo quo ſcriptæ fuerunt anno, ſunt collocatæ. Quibus probatis, & aſſertis, adverſus aliter ſentientes anathema illatum eſt ab ipſis Apoſtolicæ Sedis Legatis nomine trecentorum decem & octo Patrum, qui ante in eadem civitate Nicænum primum Concilium collegere, quibus ſancta Synodus in omnibus annuit. Secutaque eſt ſubſcriptio cæterorum Epiſcoporum. Quibus rebus ita geſtis, impoſitus eſt finis ejus diei Actioni, additis fauſtis acclamationibus ipſis Imperatoribus, illo novo Conſtantino, iſta nova Helena nuncupatis.

XXII. Quarta Actio.

Ipſis vero Kalendis Octobris, (ut tranſlatio habet Anaſtaſii) iterum convenere Patres, atque omnium ſententia juſſa ſunt afferri ſacra volumina, ex quibus de cultu ſacrarum imaginum teſtimonia recitarentur, primumque ex divina ſcriptura, tam veteris, quam novi Teſtamenti, inde ex ſanctorum Patrum ſacris voluminibus decerptæ ſententiæ. Sed ex verſione Anaſtaſii hic corrige inter alia, quæ habentur in vulgata Synodi editione, templum Romæ Salvatoris ſacris imaginibus a Joanne juſſum decorari: loco enim Joannis, Conſtantinum habet Imperatorem Anaſtaſii verſio his verbis: *Petrus & Petrus Deo amabiles presbyteri, & Vicarii Hadriani Papæ ſenioris Romæ dixerunt: Tale quid & divæ memoriæ Conſtantinus magnus Imperator olim fecit. Ædificato enim templo Salvatoris Romæ, in duobus parietibus templi hiſtorias veteris, & novi Teſtamenti deſignavit, hinc Adam de paradiſo exeuntem, & inde latronem in paradiſum intrantem figurans.* Porro quamplurima, quæ ſunt e diverſis locis allata de cultu ſacrarum imaginum teſtimonia, ne ſingula recenſendo diutius in longo itinere morari contingat, majori tu ocio Lector inſpicito.

XXIII. De Imagine crucifixa Berythi.

Sed & de eo te neceſſario monendum putavi, hiſtoriam de imagine crucifixa Beryti, in vulgata Suriana editione habere admixta quædam apocrypha de imagine Chriſti, facta a Nicodemo, & alia; quæ integram ipſam narrationem ſuſpectam faciunt. Quamobrem operæpretium duxi, eamdem hiſtoriam hic tibi

PAGIUS lymitanam rexit, eo ipſo tempore, quo *Coſmas* Alexandrinam & *Theodorus* Antiochenam, ad quos ideo Theodorus Hieroſolymitanus Synodicas ſuas direxerat. Certe *Theodorus* iſte Hieroſolymitanus non poteſt eſſe Theodorus ille, qui a Prutesymbolo Caliphæ Saracenorum obtinuit, ut *Elias* Patriarcha in exilium, in quo hoc ipſo tempore verſabatur, mitteretur, ipſeque in locum ejus ſubſtitueretur: cum prætermquamquod *Theodorus* invaſor adhuc hoc anno in vivis fuiſſe videatur, (quia eo mortuo Elias Sedem ſuam recuperavit, qui tamen adhuc exulabat) Sedem illam non occupavit, niſi jam mortuo Coſma Patriarcha Alexandrino, qui vix pervenit ad annum DCCLXX. poſt quem Chriſti annum Euſebius & Elias fuerunt Patriarchæ Hieroſolymitani.

V. Actio IV. A num. XXII. ad XXXIII. *Kalendis Octob.* Actio quarta celebrata, lectaque ſunt varia Sanctorum Patrum teſtimonia, & inter alia multa lectus Sermo, cui titulus: *Sermo ſanctæ memoriæ Patris noſtri Athanaſii de Imagine Domini noſtri Jeſu Chriſti veri Dei noſtri facto miraculo in Civitate Beryto*, ſeu, ut Græcum habet, λόγος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, &c. quæ verba de Magno Sancto Athanaſio non eſſe intelligenda recte oſtendit Baronius ex ſilentio omnium Antiquorum. Certe miraculum iſtud quod ſuo loco memoravimus narratum non fuit a Magno Athanaſio, cum Auctor Sermonis dicatur *ſanctæ memoriæ*, & in eadem Actione pag. 262. locus Athanaſii Magni adverſus Arianos ſub hoc titulo referatur: *Sancti Athanaſii ex ſermone quarto contra Arianos, cujus initium eſt*, &c. Combefiſius in Hiſtoria Hæreſis Monothelitarum pag. 659. hunc Sermonem Athanaſio Magno attribuendum contendit; ſed nihil in medium adducit, quod rem evincat. Denique in hac Actione prolata in hæreticos anathemata, & poſtmodum edita profeſſio fidei.

Digitized by Google

tibi puram ex verſione Anaſtaſii deſcribere, quæ ſic ſe habet:

Sermo ſanctæ memoriæ Patris noſtri Athanaſii de imagine Domini noſtri Jeſu Chriſti Dei veri, Dei noſtri, facto miraculo in civitate Beryto.

*Suſtollite oculos mentis veſtræ, & videte novum ſpectaculum, quod factum eſt nunc, in infinitam admirationem Dei aſpicite, & date gloriam ei. Contemplamini ineffabilem miſericordiam ejus, & magnitudinem diſpenſationis ejus, atque lamentum cum lætitia ſumite. In Deo quidem nihil extraneum. Deus enim cum ſit, omnia poteſt. Quod vero in diebus noſtris, & in nobis factum eſt, * expaveſcit omne cor audientium. Vere expaveſcit cœlum, quod audenter factum eſt, conturbatæ ſunt abyſſi, & ſol obtenebratus eſt, & luna, & ſtellæ ſimiliter ſuper hoc, quod patratum eſt. Sed iterum lætatæ ſunt in eo, quod a Domino diſpenſatum eſt, omnes cœlorum virtutes. Audite, & admiramini quid factum eſt in diebus noſtris: Intelligentes intelligite, & aurem veſtram inclinate: & quidem ante exteriorem aurem, quæ cordis eſt, porrigite, & audite:*

* obſtupeſcit

XXIV. *Civitas eſt, Berytus vocata, in confinibus Tyri & Sydonis ſita, Antiochiæ ſubdita. In hac civitate Beryta multitudines erant copioſæ Judæorum. Porro juxta ſynagogam ipſorum, quæ valde magna eſſe videbatur, Chriſtianus quidam cepit ad penſionem cellulam a quodam, in qua habitans, contra accubitum ſuum fixit imaginem Domini noſtri Jeſu Chriſti, honeſte depictam, & integræ ſtaturæ, habentem Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Tranſacto præterea modico tempore, perquiſivit manſionem majorem ille Chriſtianus, quemadmodum & indigebat. Hoc autem Domini noſtri Jeſu Chriſti gratia diſpenſavit (ut credo) qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, oſtendens miracula ſua ſe colentibus, & omnibus in ſe credentibus, in redargutionem impiorum, & ſtabilitatem fidelium.*

De Imagine Chriſti crucifixa narratio.

Quæſivit ergo Chriſtianus (ut dixi) majorem domum, & invenit in quodam loco civitatis, & tranſtulit ſe illuc a domo, quæ erat juxta ſynagogam Judæorum & ſublatis omnibus ſuis; per oblivionem, diſpenſatione tamen Dei, imaginem Domini dimiſit, oblivioni (ut præfatus ſum) traditam. Quidam vero Judæus accepit domum illam ad penſionem, in qua imago Domini ſtabat: intromiſſis autem omnibus ſuis permanebat in domo, minime contemplatus iconam Domini, quod ſtaret illic: neque enim conſideravit locum illum, ſed ingreſſus manebat. Quadam vero die invitavit Judæus unum ex contribulibus ſuis ad prandium. Et cum pranderent, elevatis oculis, Judæus, qui invitatus fuerat, vidit iconam Domini noſtri Jeſu Chriſti, & dicit ei, qui ſe invitaverat: Tu cum ſis Judæus quomodo imaginem hujuſmodi ſe habentis habes? convicia plurima quoque & nefanda emittens adverſus Dominum, quæ non audeo ſcribere, abſit, quæ dixit contra Salvatorem, is qui fuerat invitatus.

Abiit autem ad ſummos ſacerdotes ſuos, & accuſat Judæum, qui in domo manebat, in qua imago erat, dicens, quia ille imaginem habet Nazareni videlicet in domo ſua. Qui audientes dixere: Si potes hoc oſtendere. At ille affirmavit: Quia oſtendam hoc in domo ejus. Illi vero repleti furore, veſpere quidem ſiluerunt. Mane vero facto, ſummi ſacerdotes eorum atque presbyteri, aſſumpto eo, qui Judæo detraxerat, & turba multa gentis ſuæ, pergunt ad domum Judæi, in qua imago Domini ſtabat. Pervenientes autem ad locum ſummi ſacerdotes inſiluerunt, & ſeniores cum eo, qui indicaverat, & vident imaginem Domini ſtantem. Tunc vehementer irati in eum, qui habitabat in domo illa, extra ſynagogam facientes expulerunt, imaginem vero Domini noſtri Jeſu Chriſti deponentes, dixerunt: Quia ſicut patres, noſtri illuſerunt ei aliquando, ita & nos illudamus ei. XXV.

Tunc inceperunt conſpuere in faciem ſanctæ imaginis Domini, & dare alapas coram his, qui convenerant, hinc & inde imaginem Domini conſpuentes, atque dicentes: Quæcumque fecerunt patres noſtri, faciamus & nos imagini ejus. Et dicunt: Audivimus quia illuſerunt ei, & hoc ipſum nos faciamus & vos. Infinitis ergo ludibriis illuſerunt iconam Domini, quæ nos neque dicere audemus. Deinde dicunt: Audivimus quia clavis infixerunt manus ejus & pedes; hoc & nos faciamus ei. Tunc in manus, & pedes imaginis Domini infixerunt clavos. Iterum ſævientes dixerunt: Audivimus quia accepto aceto, & felle potaverunt eum cum ſpongia: faciamus ei & nos. Et fecerunt, apponentes ad os imaginis Domini ſpongiam aceto plenam. Rurſus dicunt; Didicimus quia percuſſerunt caput ejus arundine patres noſtri: idipſum & nos faciamus. Et accipientes calamum percuſſerunt caput Domini.

Imaginis Chriſti crucifixio.

Cæterum noviſſime dicunt (ut liquidius edocemur) quod lancea latus ejus aperuerunt: nihil prætermittamus, ſed addamus & hoc. Et facientes deferri lanceam, præceperunt cuidam ſuorum tollere lanceam, & percutere contra latus imaginis Domini. Mox manavit multitudo ſanguinis, & aqua ab ea. Chriſte gloria tibi, incomprehenſibilis gloria tibi; Quis ſicut tu Deus? Quis præter te Deus faciens XXVI.

cient terribilia & ſtupenda? O miraculum Majeſtatis & Salvatoris immenſum! Horruerunt veraciter ſuper hoc etiam ſuperna Virtutes tuæ. O quantus es Domine ad humanitatem, o quantus ad longanimitatem, o quantus es ad miſericordiam! pius enim propter nos, & propter ſalutem noſtram, cum eſſes ſine carne, incarnatus es ex Virgine Maria. Crucifixus es in illa carne, cum eſſes ipſe impaſſibilis in deitate. Nunc vero iterum in imagine crucifixus es Domine in redargutionem impiorum, & omnium incredulorum, atque ſtabilitatem eorum, qui veraciter in te credunt. Sed gloria tibi Domine, qui ſolus omnia potes una cum benedicto Deo noſtro & Patre, atque cum Spiritu ſancto. Amen.

Vos autem, o filii, audite reliqua quæ diſpenſata ſunt ab eodem Domino; ipſius enim erat permiſſio. Denique poſtquam percuſſum eſt lancea latus ejuſdem imaginis Domini, & emanavit ſanguis, & aqua (ut ſuperius dictum eſt, dicunt ſummi ſacerdotes, eorum, & ſeniores: Quoniam ſuſurrant colentes eum, quod ſanitates multas fecerit: ſumamus ergo ſanguinem hunc: & aquam, & deferamus ad ſynagogam, & colligamus omnes, qui male habent in populo, & ungamus eos ex illo, & videamus ſi vera ſint, quæ dicuntur. Tunc afferentes lateri iconæ Domini vas ſecundum locum percuſſionis lanceæ, unde exivit ſanguis & aqua, &
* ampullam repleverunt * amphoram ſecundum locum jugulationis lanceæ, & inferentes illudebant, ut injuriis appeterent (ſicut putabant) coram omnibus univerſorum Dominum. Non putantes ſcilicet aliquod edendum fore miraculum.

XXVII. Ex ſanguine miraculoſo miracula. Et collectis omnibus, qui male habebant, & ante omnes paralyticum, quem a nativitate noverant, adducentes unxerunt, & ſtatim ſubſtitit, & exiliit ſanus homo penitus. Deinde cæcos adduxerunt, qui & ipſi viſum receperunt. Dæmonium vero patientes mox adunati ſunt. Turbatio quoque magna & infinita per totam civitatem effecta eſt, cunctis confluentibus propter infinita miracula. Commotæ autem ſunt omnes multitudines Judæorum: plures enim civitatem habitabant. Currebant ergo ferentes eos, quos in domibus ſuis habebant languentes, aut paralyticos, aut debiles, aut aridos, aut leproſos: omnes accurrerunt, ita ut neque ſynagoga eorum, licet magna fuerit, caperet illos, neque locus, multitudine infiniti populi, propter miracula concurrente.

Converſio Judæorum. * Omnes autem principes ſacerdotum, & ſeniores, & populus Judæorum virorum, puerorum, & mulierum crediderunt in Dominum Jeſum Chriſtum, clamantes: Gloria tibi Chriſte, quem patres noſtri crucifixerunt, qui & a nobis domine crucifixus es in imagine tua. Gloria tibi Fili Dei, qui tanta feciſti miracula: Tibi credimus: propitius eſto nobis, & ſuſcipe nos. Hoc clamabant lugentes omnes, & voces emittebantur, & miracula perficiebantur, ſummis ſacerdotibus ungentibus, & cunctis curatis, & vivificatis.

Poſtquam autem omnes ſanati ſunt, confeſtim ad Epiſcopum ſanctiſſimæ conſtituta XXVIII. illic Eccleſiæ, qui jam, quæ fuerant facta, didicerat, multitudines concurrebant dicentes & clamantes, unus, unus Deus Pater, unus Deus filius & ipſe unigenitus, unus Chriſtus quem patres noſtri crucifixerunt, ipſum Deum novimus: huic nos credimus. Multis itaque laudibus glorificaverunt Deum, imaginem Archiepiſcopo demonſtrantes, annuntiantes, quæ fecerant imagini Domini, qualiter & ſanguis & aqua exierunt e latere imaginis, necnon & infinita miracula, quæ facta ſunt. Ita omnes multitudines, ut ſancto baptiſmo digni fierent, Judæi baptizantur.
ſupplicabant. Quos Epiſcopus una cum clero ſuo aſſumptos, omnes baptizavit per multos dies, & ſynagogam eorum Eccleſiam Salvatori noſtro Chriſto dicavit. Illis autem rogantibus, etiam cæteras ſynagogas eorum Martyria fecit. Et ſic gaudium magnum factum eſt in civitate illa, non ſolum corporibus ſanatis, & vivificatis, ſed & animabus in vitam mortuis redeuntibus æternam.

Hæc agnoſcens ego, feſtinavi indicare vobis, fratres amantiſſimi, ad utilitatem animarum veſtrarum, ut cognoſcentes & in hoc Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti virtutem, plus aliquid in fide ipſius confirmemini, & exultetis ſuper magnalibus ejus, quæ nunc operatus eſt. Date ergo gloriam in lætitia, in compunctione ex lamento gaudentes, & gratias agentes, quia & ſua vos fide, & ſua fecit agnitione dignos in Chriſto Jeſu Domino noſtro. Cum quo & Patri una cum Spiritu ſancto gloria & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen. Hactenus hiſtoria de imagine crucifixa Beryti ex Anaſtaſii verſione: at vero quæ plura hic inveniuntur in Vulgata, decurtes, utpote addita ab eo, qui exſcripſit, admiſcens veris apocrypha.

Porro tantum abeſt, ut alius ex Patribus aliquid objecerit, ad veritatem labefactandam ejus narrationis, ut omnes XXIX. Veritati hiſtoricæ omnes aſſenſi ſunt.
Patres (quod ipſa teſtantur Acta) ea audientes, lacrymis ſint perfuſi, perinde ac ſi crucifixionem Salvatoris, ex uno Evangeliſtarum acceptam, recitari audiſſent. Cum igitur res pro conſtanti accepta ſit ab omnibus veritate, neque ab ipſis refractariis ejuſdem Synodi calumniatoribus, & Iconoclaſtis aliquid reperiatur vel leviter derogatum: perquiren-

rendum modo nobis eſt de tempore, quo iſta accidere potuerunt. Primum autem omnium illic amputandus eſt error aliquorum, qui cum ejus ſcripti auctorem audiunt Athanaſium, exiſtimant magnum illum ejus nominis Epiſcopum Alexandrinum: quod ſi probari poſſet, jam exploratum pariter eſſet, quonam tempore id acciderit, cum ipſe auctor in ſuæ narrationis exordio dicat, id accidiſſe in diebus ſuis: ut plane appareat, rem geſtam ſui temporis auctorem ſcripſiſſe. Verum & cum qui aderant in Synodo Patres, ut in re hactenus inaudita, in fletum prorupiſſe eadem hiſtoriæ Acta teſtentur: ſane quidem rem recens geſtam eſſe demonſtrant.

XXX. Error de nomine Athanaſii. Quod inſuper is, qui ſcripſit, non fuerit magnus ille Athanaſius, nec ejus tempore id acciderit, inde ducimus argumentum, quod poſt quadringentos & amplius annos ab Athanaſii tempore in hunc diem, nemo repertus eſt, qui tantæ rei ullam aliquo pacto fecerit mentionem: præſertim cum in hac ipſa Synodo Patres aliquot loca ex ipſius Athanaſii ſcriptis adduxerint, ad probandum cultum ſacrarum imaginum, & hujus tam celebris nec verbum quidem, qui præ omnibus fuiſſet tamquam columna ingens, ob omnium oculos erigendus. Præterea cum ſanctus Joannes Damaſcenus, & ipſe Syrus, haud ignoraſſe facile potuiſſet, quæ in Syria geſta erant, nec prætermiſiſſet (ſicut feciſſe repetitur de alia imagine, ex ſagittæ vulnere ſanguinem dante) hujus rei tam inſignis meminiſſe: plane inducimur, ut credamus, etiam poſt ſanctum Joannem Damaſcenum ea Beryti fieri contigiſſe: ut magis audiendus ſit Sigebertus, qui narrat id factum anno Redemptoris ſeptingenteſimo ſexageſimoquinto, cum imperaret Conſtantinus Copronymus Iconoclaſta, qui nominat inſuper Epiſcopum, qui tunc Beryti Eccleſiæ præerat, Adeodatum, hancque apponit appendicem ad ea, quæ dicta ſunt: *Epiſcopus ſanguinem per ampullas diviſum longe lateque diſtigens, prædicabat magnalia Dei, obteſtans omnes, ut ſingulis annis quinto Idus Novembris celebraretur paſſio Dominicæ imaginis*. Hæc ipſe.

XXXI. De tempore tanti miraculi. Sed forte magis audire placeat, quod in veteribus Eccleſiarum Lectionariis id factum hoc tempore dicatur ſub Irene, & Conſtantino filio. Celebris namque fuit olim in Eccleſiis tantæ rei annua commemoratio, quæ univerſum ferme Chriſtianum orbem in ſui admirationem commoverat. Etenim rei veritate accurate perſpecta, in tabulis Eccleſiaſticis, ad poſterorum fidem perpetuo conſervandam, ſcripta fuit, ut annis ſingulis, ſingulis in Eccleſiis publico præconio decantetur, quæ in Romano etiam Martyrologio quinto Idus Novembris ita reperitur eſſe conſcripta. *Beryti in Syria commemoratio imaginis Salvatoris, quæ a Judæis crucifixa tam copioſum emiſit ſanguinem, ut Orientales & Occidentales Eccleſiæ ex eo ubertim acceperint*. At non hoc tantum, ſed rei geſtæ hiſtoriam in Eccleſiis legi antiquitus conſueviſſe, indicant veteres codices Eccleſiarum, quos Lectionaria, ſeu Sanctuaria conſueverunt nominare: in quibus, (ut dictum eſt) ſcriptum reperimus, id accidiſſe ſub Conſtantino, & Irene Impp. Sed quod his temporibus hujus hæreſis duo fuerunt Conſtantini, ac duæ pariter Irenæ, diverſa ſcribendi de tempore occaſio data eſt. Fuit prior Irene natione Gazara, filia Chagani Regis, ipſi nupta Conſtantino Copronymo, ex qua genitus eſt Leo, qui ei in Imperium ſucceſſit, fuitque ipſa avia Conſtantini, qui hoc tempore regnavit cum Irene matre, quæ Attica genere fuit.

Tanta quidem Deus hoc tempore, cum vigeret impietas Iconoclaſtarum hæreticorum, & Sarracenorum, idem docentium, & cogentium de abdicando venerandarum imaginum cultu, operatus eſt, quo vel uno ſigno, ex adverſariorum officina deprompto (ne quid poſſet impoſturæ adſcribi) eorumdem impietas confutaretur, penituſque error aboleretur, dilueretur que ſanguine Chriſti iterum per imaginem crucifixi. Sed docuit experimentum, ſuperari perfidiam Judæorum ab hæretica pravitate, illis licet Chriſti hoſtibus implacabilibus manus dantibus iſtis reſilientibus, & in deterius prolabentibus, atque in obſtinationis profundum abyſſum lapſis, impie blaſphemantibus. XXXII.

Poſt hæc autem, ut ad Acta Synodi redeamus, aliis innumeris allatis de veneratione ſacrarum imaginum hinc inde locis, lectiſque epiſtolis Gregorii Papæ ſecundi ejus nominis, & Germani Epiſcopi Coſtantinopolitani, ad diverſos eodem argumento conſcriptis, quas nos ſuperius eo, quo ſunt anno datæ, poſuimus: ad poſtremum ſancta Synodus inhærere ſe antiquis traditionibus, & Patrum ſententiis, profeſſa, anathematiſmos ſuperioribus ſimiles adverſus Iconoclaſtas hæreticos promulgavit: Quæ omnia ſecuta eſt ſubſcriptio omnium Epiſcoporum.

Quinta autem Actio collecta eſt eodem an- XXXIII. Actio Quinta.

PAGIUS VI. A num. XXXIII. ad XLVIII. Actio quinta *quarto Nonas Octobris* celebrata, in qua oſtenſum eſt Iconomachos a Judæis, Saracenis, Gentilibus, Samaritis, & Manichæis ſua dogmata hau- *Actio V. VI. VII. VIII.*

anno, quarto Nonas Octobris, ubi præloquutus Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, cum oſtendiſſet, hæreticos Iconoclaſtas ſectatos eſſe Judæos, Sarracenos, Gentiles Samaritas, & Manichæos, uſum ſacrarum imaginum reſpuentes, ad veritatis comprobationem alia allata teſtimonia juſſa ſunt recitari, redargutis argumentis ab hæreticis, ad ſuam ipſorum hæreſim confirmandam, allatis. Poſt hæc autem patefactæ ſunt hæreticorum eorumdem fraudes tempore urgentis perſecutionis admiſſæ in corrumpendis, abolendis, & incendendis ſacris codicibus, in quibus de venerando cultu ſacrarum imaginum mentio aliqua eſſet inventa. Qui id nefarie præſtiterunt fuiſſe hæreticos Patriarchas, Anaſtaſium, Conſtantinum, & Victorem, teſtatus eſt Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus. His peractis, & firmius ſtabilito cultu ſacrarum imaginum ſententia Legatorum Apoſtolicæ Sedis, & aliorum, rurſum iterati ſunt adverſus Iconoclaſtas anathematiſmi. Impoſituſque eſt finis eidem Actioni.

XXXIV. Actio Sexta. Sequenti rurſum die, nempe tertio Nonas Octobris, ut ex verſione Anaſtaſii liquet, licet in Vulgata pridie Nonas legatur, in ſexta Actione recitata eſt definitio facta ab hæreticis Iconoclaſtis in pſeudoſeptima, ab eis ita appellata, Synodo Oecumenica, cui per ſingula capita paratum fuit ad venenum antidotum, Gregorioque Epiſcopo Neocæſariæ legente textum hæreticorum per capita ſingula, Epiphanius diaconus ſcitam a Patribus appoſitam reſponſionem perlegit. Quæ tu omnia majori ocio conſulas, ne hic diutius quam par eſt, immoremur. Titulum tantum ponemus, quem hæretici ſuæ ipſorum ſententiæ præfixerunt, ſcilicet: *Definitio ſanctæ magnæ, & univerſalis Synodi*. Cui digna eſt indita confutatio ex ſancta Synodo, nimirum nullum Epiſcoporum conventum mereri nomen Oecumenicæ Synodi, cui non interfuerit Romanus pontifex præſens nec per Legatos, neque per litteras Synodales.

Iconoclaſtæ quam ſe Imaginem profeſſi ſint venerari. Poſt multa ab hæreticis calumnioſe, ſubdole, & mendaciter dicta confutata de ſacris imaginibus eo perventum eſt inter legendum, ubi illi, poſtquam omnes humana opera factas imagines ſe deteſtari, & anathemati tradere profeſſi ſunt, eam ſe venerari tantum imaginem dixere, qua Filius Dei ſeipſum in ſacramento panis, & vini ante paſſionem expreſſit. Ita ipſi quidem, cum tamen veritatem corporis, & ſanguinis Chriſti confiterentur. At quantum exhorruerint Patres vocem iſtam imaginis in ſacroſancto ſacramento Euchariſtiæ, reſponſione omnium declaratum eſt, ex qua magis magiſque redarguas noſtri temporis Novatores, Iconoclaſtis iſtis deteriores. Ut igitur tam ab his, quam ab illis, hæreticis ſcilicet & Catholicis Novatores prædamnatos intelligas, hic caput ipſum reddendum putamus, quod ſic ſe habet, ex hæreticorum fonte depromptum, ex ſeptima ipſorum pſeudoſynodo, in iſta legitima, & Oecumenica recitatum, & confutatum:

Gregorius Epiſcopus legit: Lætentur, & exultent, & fiducialiter agant hi, qui veram Chriſti imaginem ſinceriſſima anima faciunt, & deſiderant, & colunt, & in ſalutem animæ, & corporis offerunt, quam ipſe ſacratiſſimus immolator & Deus noſter ex nobis ex toto noſtram maſſam aſſumens ſecundum tempus propriæ paſſionis, in typum, & rememorationem evidentiſſimam tradidit miniſtris ſuis. Seſe namque voluntarie traditurus memorabili, & vivifica morti ſuæ, acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite, & comedite in remiſſionem peccatorum: Hoc eſt corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic eſt ſanguis meus, hoc facite in meam commemorationem. Veluti nulla alia ſpecie ab eo electa ſub cælo vel forma imaginari ejus incarnationem valens. Vide ergo quod imago vivifici corporis pretioſe, & honorabiliter facta ſit. XXXV.

Quid enim argumentatus eſt in hoc ſapientiſſimus Deus? Nonne ut oſtenderet, & exprimeret evidenter nobis omnibus myſterium, quod operatus eſt per diſpenſationem ſuam? Quia id, quod ex nobis ſuſcepit, materia ſola eſt humanæ ſubſtantiæ per omnia perfectæ, non figurantis proprie ſubſiſtentem perſonam, ut non additamentum perſonæ divinitati intercedat: Ita & imaginem, & materiam præcipuam, id eſt, panis ſubſtantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria ſubintroducatur. Sicut ergo corpus Chriſti, quod ſecundum naturam ſanctum eſt, utpote divinitas ſon-

PAGIUS hauſiſſe. Actio VI. quæ *tertio Nonas* ejuſdem menſis habita eſt, definitionem Synodi pſeudo-ſeptimæ per capita confutavit. In Actione ſeptima *tertio Idus Octobr.* celebrata ſex Concilia Oecumenica confirmata, decretumque Imaginibus honorariam adorationem, non autem veram latriam exhibendam eſſe. Denique Actio VIII. *decimo Kalendas Novembris* facta, ſed ea non eſt proprie Synodalis, nec vera Synodi pars; & tam Græci quam Latini ſolas ſeptem Actiones agnoſcunt. Ea die Imperatores ex ipſorum Legatorum Apoſtolicorum & omnium Epiſcoporum ore, quæ geſta eſſent in Synodo audire voluere. Omittimus hic canones vigintiduos in hac Synodo conditos, quia eorum explicatio legi poteſt apud Lupum in Scholiis & Notis ad Synodum VII.

*ſanctificatum: ita manifeſtum eſt, quod adoptatione, id eſt, ipſa imago ejus ſancta eſt, utpote per quandam * ſatisfactionem gratia ſanctificata. Hæc enim & geſſit (ut diximus) Dominus Jeſus, ut ſicut carnem, quam ſuſcepit, propria ſecundum naturam ſanctificatione, ex ipſa unitione deificavit ſimiliter & Euchariſtiæ panem, & non falſam imaginem naturalis carnis per ſancti Spiritus adventum ſanctificandum divinum corpus fieri voluit, mediante ſacerdote, qui oblationem de communi ſeparans, ad ſanctificationem pertingere facit. Itaque Chriſti caro ſecundum naturam animata, & intelligibilis uncta eſt Spiritu ſancto in divinitatem: ſimiliter divinitus tradita imago carnis ejus, divinus videlicet panis repletus eſt Spiritu ſancto cum calice vitam ferentis ſanguinis lateris ejus. Hæc ergo demonſtrata eſt vera imago diſpenſationis, quæ in carne effecta eſt, ſcilicet Dei noſtri (quemadmodum ſupra dictum eſt) quam ipſe nobis veræ naturæ vivificator, & factor voce propria tradidit.*

* ſanctificationem.

Hactenus Iconoclaſtæ in pſeudoſynodo ſeptima ab eiſdem nuncupata. Quæ ipſa (ut magis mireris) contra nos obiiciunt Novatores, calumniantes a noſtris hæc eſſe dicta, quæ ab Iconoclaſtis ſunt aſſerta, ſed a noſtris, ab Orthodoxis ſcilicet confutata: nam ad iſta reſponderunt Patres, verbum imaginis in ſacratiſſima Euchariſtia penitus deteſtantes.

XXXVI. Confutatio dictorum.

Epiphanius diaconus legit: Patet qualiter omnis ſermo propoſitus, quando ſemel a veritate averſus eſt, multas & periculoſas pravitates a conſequentia ſeductoria proferat. Quippe & iſti præceptores novitatis hoc paſſi ſunt: averſi enim a veritate propter imaginum fractionem, etiam in alteram extremam apoplexiæ inſaniam delapſi ſunt. Etenim quaſi ex Delphico Tripode forſan hæc & perniciosa dogmata oraculo deprompſerunt. Sed audiant a Proverbiali verbo (a): Laqueus fortis viro labia ſua, & capitur propriis verbis oris: ligna enim & fœnum, & ſtipulam appoſuerunt, quorum finis in combuſtionem.

(a) Prov. 6.

Euchariſtia vere corpus Chriſti & non imago.

Nullus enim aliquando turbarum Spiritus, ſanctorum videlicet Apoſtolorum, aut illuſtrium Patrum noſtrorum incruentum ſacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri, & omnis diſpenſationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus: neque enim acceperunt a Domino ſic dicere, vel confiteri; ſed audiant Evangelice dicente eo (b): Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non intrabitis in regnum cælorum. Et qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo: & accepto pane: gratias agens fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes: Hic eſt enim ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Et non dixit, accipite, & comedite imaginem corporis mei.

(b) Joan. 6. Matt. 26. Marc. 14. Luc. 22.

XXXVII.

Sed & Paulus divinus Apoſtolus, & ex divinis Domini vocibus hauriens, ait: (c) Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis: quoniam in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit, & dixit: Accipite, & comedite: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem poſtquam cænavit, dicens: Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. Hoc facite quotieſcumque biberitis in meam commemorationem. Quotieſcumque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo liquido demonſtratum eſt, quod nec Dominus, neque Apoſtoli, aut Patres imaginem dixerunt ſacrificium ſine ſanguine, quod per ſacerdotem offertur, ſed ipſum corpus, & ipſum ſanguinem.

(c) 1. Cor. 11.

Et ante ſanctificationis quidem celebrationem, typos, ſive antitypa quibuſdam ſanctorum Patrum hæc pie viſum eſt nominare, quorum eſt Euſtathius propugnator Orthodoxæ Fidei, & Arianæ deſtructor veſaniæ, & Baſilius ejuſdem infelicis ſuperſtitionis depoſitor, qui omne, quod ſub ſole eſt, planam rectorum dogmatum baſim edocuit. Ex uno enim eodemque Spiritu diſputantes, unus quidem eorum interpretans Salomoniacum dictum, quod in Proverbiis legitur (d): Comedite panem meum, & bibite vinum, quod miſcui vobis, hæc dicit: per panem, & vinum, typos corporalium Chriſti prædicat membrorum. Alter vero ex eodem fonte hauriens (ut noverunt omnes ſacerdotii myſtici cultores) in oratione Dominicæ oblationis ita dicit: Confidentes appropinquamus ſancto altari, & proponentes typos ſancti corporis, & ſanguinis Chriſti tui, te deprecamur, & te rogamus. Et quod deinceps infertur, certiorem Patris hujus perfecit ſententiam, qualiter antequam ſanctificata fuerint, vocata ſint typi, imagines ſcilicet: poſt ſanctificationem autem corpus proprie, & ſanguis Chriſti dicuntur, & ſunt, & creduntur. Ipſi vero viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri viſionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non eſt imago, ſed corpus, & ſanguis. Porro improbitate, & aſtutia referti, ſophiſmate pravo ſemet decipientes, adoptione nominaverunt fieri hanc divinam oblationem: Et quemadmodum hoc dicere, aperta eſt dementia, ita & imaginem dicere, am-

(d) Prov. 9

pliorem indiſciplinationis habet impietatem.

XXXVIII. *Deinde dimiſſo mendacio, tangant pauxillum quid veritatem, divinum corpus dicentes fieri. At ſi imago eſt, non poteſt eſſe hoc divinum corpus. Ergo hinc inde circumducti, invalida omnino manent, quæ ab illis ſuſurrata ſunt. Sicut enim oculus turbatus, non recte videt, ita & ipſi pravarum confuſione cogitationum ſenſum ſuum turbantes, ac turbulentum reddentes, idipſum patiuntur quod inſanientes, alia ſcilicet pro aliis phantaſtice paſſi, aliquando quidem imaginem dicentes ſancti corporis Chriſti intelligibile ſacrificium noſtrum, aliquando vero poſitione corpus. Porro hæc paſſi ſunt, quemadmodum diximus, imaginalium formationum cultum ab Eccleſia volentes exterminare, gaudentes ſuper everſionem Eccleſiaſticarum traditionum.* Hactenus de his Patres. Sunt poſt hæc alia recitata ex pſeudoſynodo Monothelitarum, atque pariter ab Orthodoxis Patribus confutata: ſicque clauſa eſt præſens ſexta Actio.

Septima Actio, & ultima. Convenerunt autem rurſus Patres ibidem loci, eodem anno atque menſe, nempe tertio Idus Octobris, in qua (quod reliquum videbatur jam damnata perfidia Iconoclaſtarum) ſancita eſt Catholicæ Fidei definitio, in qua primum mentio facta eſt reliquarum ſex Synodorum Univerſalium, & confirmatio earumdem eſt ſequuta: Catholicum pariter eſt Symbolum recitatum: ubi cum ad Spiritus ſancti confeſſionem ventum eſt, his eſt ipſa verbis expreſſa: *Et in Spiritum ſanctum Dominum, & vivificantem, QUI EX PATRE FILIOQUE PROCEDIT, qui cum Patre &c.* Habet id vulgata verſio ejus Concili, item & vetus tranſlatio Anaſtaſii Bibliothecarii ad Joannem octavum Papam conſcripta: idipſum continet, & Græcus textus, ne quis impoſturam eſſe arguere poſſit.

Cum enim ejuſdem Fidei definitio recitata eſſet in Concilio Florentino in Seſſione quinta, Ferrariæ habita, hæc de germana textus lectione Acta habent: *Lecta ſeptimi generalis Concilii definitione, Latini quemdam vetuſtiſſimum librum in medium attulere, in quo quidem eadem ipſa definitio, ſanctumque Spiritum ex Patre, Filioque procedere, ſcriptum erat. Qua de re non mediocris contentio in illo ſeſſione fuit exorta.* Græcis videlicet reluctantibus; cum & Julianus Cardinalis S. R. E. tituli S. Sabinæ hæc ad Imperatorem, qui præſens erat:

XXXIX. *Septimi Concilii Symbolum, ſereniſſime Imperator, quod modo fecimus recitari, in vetuſtiſſimo volumine ſcriptum eſt, ita ut nemo poterit ſuſpicari, corruptum fuiſſe, cum præſertim quidam hiſtoricus noſter antiquus quidem, ac litteratus inter alia id quoque teſtetur, hoc ipſum Symbolum in ſeptimo Concilio recitatum fuiſſe. Tali præterea Symbolo cum hac additione, vel declaratione, EX FILIOQUE non mediocrem tribuimus auctoritatem.*

Cæterum liber ille dictus, Capitulare adverſus Nicænam Synodum, miſſus a Carolo Magno per Engilbertum Abbatem, & Capellanum ſuum ad Hadrianum Romanum Poutificem, quænam germana fuerit lectio ejus textus edocet, utpote quia ab adverſario reprehendatur, quod Taraſius in Actione tertia non dixerit A PATRE FILIOQUE. Fuit enim iſta prima reprehenſio adverſarii, his verbis concepta: *Quod Taraſius non recte ſentiat, qui Spiritum ſanctum non ex Patre, & Filio ſecundum Niceni Symboli fidem, ſed ex Patre per Filium procedentem in ſuæ credulitatis lectione profiteatur.* Si ergo hoc ipſum ſcriptum fuiſſet in totius Synodi fidei profeſſione, quæ in hac ſeptima habetur Actione, Spiritum ſanctum ſcilicet a Patre per Filium procedentem: & non potius (ut habet) a Patre Filioque procedentem: certe quidem ab adverſario non unus Taraſius in crimen vocatus eſſet, ſed ipſa Synodus univerſa, quam acriter impugnabat. Sed quod (ut ſuperius dictum eſt) Iconoclaſtarum prima fuit illa reprehenſio, & prohibitio, ne diceretur Spiritus ſanctus a Patre, Filioque procedere: Patres ipſi, ne vel in hoc communicarent cum illis, contra ipſorum ſententiam dixerint: A PATRE FILIOQUE PROCEDIT: Cum igitur adverſarius non univerſam Synodum, ſed Taraſium tantum erraſſe in tertia Actione dicat, evidens teſtimonium eſt, in Synodi profeſſione fidei Actione ſeptima aliter ſcriptum eſſe, ſicque germanam eam fuiſſe lectionem, quam vetus Latinus codex dicitur habuiſſe.

Quod etiam ex reſponſione Hadriani Papæ colligitur, dum Taraſius defenditur, & aſſeritur ab Eccleſia Romana utrumque receptum fuiſſe, ut poſſet dici Spiritum ſanctum a Patre, Filioque procedere, & a Patre per Filium. Et Gennadius (a): *Divinus (inquit) Taraſius Conſtantinopolis Patriarcha in epiſtola ad Orientis Pontifices, quæ incipit: Multis, & ingentibus providentiis, ſic ait: Et in Spiritum ſanctum, qui ex Patre per Filium procedit, & eum eſſe Deum cognoſcimus. Audis, ex Patre, inquit, per Filium procedere? Quod vero dicto, per cauſam ſignificet, antea dictum eſt, &c.* Hæc Gennadius, contendens quod idem ſit dicere, per Filium, quod ex Filio. At de his ſatis ad inſtitutum. XL.

Quem vero cultum a fidelibus impertiri voluerint ſancti Patres ſacris imaginibus hiſce verbis ſignificarunt: *His ita*

(a) Gennad. pro Concil. Flor. c. 1. ſect. 6. prope finem.

ſe

ſe habentibus, regia quaſi euntes ſemita, ſequentes divinitus inſpiratum ſanctorum Patrum noſtrorum magiſterium, & Catholicæ traditionem Eccleſiæ (nam Spiritus ſancti hanc eſſe novimus, qui nimirum in ipſa habetur) definimus in omni certitudine, & diligentia, ſicut figuram pretioſæ, & vivificæ Crucis, ita venerabiles, ac ſanctas imagines proponendas, tam de coloribus & taxellis, quam ex alia materia congruenter in ſanctis Dei Eccleſiis, & ſacris vaſis, ac veſtibus, & in parietibus, ac in tabulis, domibus, & viis, tam videlicet imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quam intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis, ejus honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum ſimul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum earum memoriam, & deſiderium, & ad oſculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolum divinam naturam decet, impertiendam: Ita & iſtis, ſicuti figuræ vivificæ Crucis, & ſanctis Evangeliis, & reliquis ſacratis monumentis incenſorum, & luminum oblatio, ad harum honorem efficiendum exhibeatur, quemadmodum & antiquis piæ conſuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum tranſit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti ſubſiſtentiam, perſonam videlicet.

XLI. Traditio conſervanda. *Sic enim robur obtinet ſanctorum Patrum noſtrorum doctrina, id eſt, traditio ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ, quæ a finibus uſque ad fines terræ ſuſcepit Evangelium. Sic Paulum, qui in Chriſto locutus eſt, & omnem divinum Apoſtolicum cœtum, & priſtinam ſanctitatem ſequimur, tenentes traditiones, quas accepimus. Hinc triumphalis Eccleſiæ propheticè canimus hymnos (a): Gaude ſatis filia Sion: prædica filia Hieruſalem: Jucundare, & lætare ex toto corde tuo. Abſtulit Dominus injuſtitias adverſantium tibi: redemit te de manu inimicorum tuorum. Dominus Rex in medio tui: non videbis mala ultra, & pax in te in tempus æternum. Eos ergo, qui audent aliter ſapere, & docere, ſecundum ſceleſtos hæreticos Eccleſiaſticas traditiones ſpernere, & novitate qualibet excogitare, vel projicere aliquid ex his, quæ ſunt Eccleſiæ deputata, ſive Evangelium, ſive figuram Crucis, ſive & imaginalem picturam, ſive ſanctas reliquias Martyrum, aut excogitare prave, & aſtute ſubvertendi quamcumque ex legitimis traditionibus, ſive Eccleſiæ Catholicæ, vel etiam quaſi communibus uti ſacris vaſis, aut venerabilibus miniſteriis: ſi quidem Epiſcopi vel clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem, & laicos a communione privari.* Hactenus definitio Fidei ex verſione, qua utimur, Anaſtaſii.

(a) Soph. 3.

Eadem quoque ſuis ſcriptis profeſſus eſt ſanctus Joannes Damaſcenus (b), qui libro primo, & tertio Apologetici ſæpe ſæpius repetit, imagines nullo modo coli debere cultu latriæ: numeratque inter hæreticos illos, qui imagini cuipiam dixerint tribuendum eſſe latriæ cultum, hoſque nominat Chriſtianocatagoros, nempe accuſatores Chriſtianorum, eo quod Chriſtianæ religioni magnam inurerent notam, quod ipſorum cauſa dicerentur ab adverſariis Chriſtiani idolorum cultores, qui ut deos imagines colerent. Eadem cum Synodo Jo. Damaſceni ſententia.

(b) Jo. Damaſcen. de hæreſ. prope fin.

Cæterum nequaquam in horum claſſem conjecerimus Scholaſticos illos, qui Chriſti Redemptoris imagini, atque ſanctiſſimæ Cruci latriæ cultum tribuendum eſſe diaere. Nam cum ipſi idem ſentiant revera cum Orthodoxis, ob diverſitatem tantum vocum, adhibita aliqua diſtinctione, ſeu declaratione, haud ab iis ullo modo ſunt ſeparandi; ſiquidem conſtantiſſima eſt etiam ipſorum aſſertio, nulli creaturæ divinum cultum, qui ſoli Deo convenit, eſſe impertiendum. Cum vero eiſdem ſacris Chriſti imaginibus latriæ adorationem eſſe impendendam, iidem aſſeruere: utique dicendum, intellexiſſe improprie, & non propter ſe, aut ea ſua natura, ſed per accidens, & relative ad aliud: ut tunc non imago colatur ut Deus proprie, ſed Deus in imagine, ſive per imaginem: Sic etiam cum coluerunt antiqui patres Deum (quem nemo (c) vidit umquam, neque videre poteſt) in diverſis formis, ſeu imaginibus apparentem, in quibus conſtat, repræſentatum fuiſſe Deum, non tamen illas ipſas fuiſſe Deum: eos non peccaſſe, ſed meruiſſe dicendum, dum illas ipſas imagines ut Deum coluere cultu latriæ, quas ſcirent repræſentaſſe Deum. Quod igitur nemo ipſorum diaerit, adorandas imagines culto latriæ propter ſe (id enim eſſet revera idololatria) ſed propter aliud: utique non proprium per ſe exiſtentem latriæ cultum illis tribuiſſe noſcuntur, ob quod damnandi eſſent, ſed cultum latriæ illum tantum, qui ſit ob aliud, & per accidens, relative ad primum exemplar. XLII. Scholaſticorum una eademque ſententia cum Niceno Concilio.

(c) 1. Joan. 4. 1. Tim. 6.

Verum cum re ipſa una eademque ſit eorumdem & omnium Orthodoxorum ſententia de ſacrarum imaginum cultu; quod autem diverſis eadem verbis expreſſa, & pene contrariis reperitur: non aliunde accidiſſe puto, niſi quod ejuſmodi tam firma, conſtans, & certa, tamque ſerio pertractata, ac definita, atque in canonem redacta ſententia Niceni poſterioris Concilii minime iiſdem XLIII. Unde in una ſententia loquendi orta diverſitas.

fan-

ſanctis, & doctis viris innotuit. Nam etſi quid de eodem Concilio per levem aliquam hiſtoriarum lectionem percepe-runt; cum itidem illud improbatum eſſe in Synodo Francofordienſi intellexerunt, nullam de eo rationem eſſe habendam, exiſtimarunt. Vel ſi iidem (quod puto verius) ipſum Oecumenicum eſſe ſciverunt, approbatumque a Romano Pontifice, damnatum vero ab adverſariis; tamen quod in eo mentirentur adverſarii, definitum eſſe cultum latriæ ſacris Chriſti imaginibus tribuendum: verum id eſſe putantes, in contrarium niſi, calumniam non intelligentes (de qua fuſius ſuo loco dicendum erit inferius, cum erit ſermo de Francofordienſi Concilio) pro ipſo Concilio cauſam agere ſe putarunt, ſi quomodocumque, improprietate verborum licet, latriæ cultum in ſacris Chriſti imaginibus tuerentur. Sicque ex ignoratione rerum geſtarum diverſitas iſta loquendi accidiſſe cognoſcitur.

XLIV. Cæterum etſi ignoratio iſta Nicænæ definitionis videatur reprehenſibilis, tolerabilis eſt tamen, & in doctis viris etiam excuſabilis, ſicut in S. Auguſtino (a quam faſſus eſt publice) ignorantia Nicæni prioris magni Concilii canonis toto orbe vulgati, & uſu recepti, ne in una Eccleſia duo ordinarentur Epiſcopi. Non enim omnia poſſumus omnes ſimul ſcire, & multa prætereunt multos etiam multa ſcientes. Quamobrem, ſi ut diximus) ea, quæ fuerunt in Nicæno Concilio ſtatuta, & Apoſtolicæ Sedis auctoritate firmata, iſti de quibus eſt ſermo, noviſſent, atque certius intellexiſſent, non ex veritate, ſed per calumniam proclamatum ab adverſariis, definitum eſſe cultum latriæ ſacris imaginibus in Nicæno Concilio, atque ſciviſſent ab ipſo revera penitus fuiſſe contrarium deciſum, atque firmatum, nimirum nullam imaginem colendam eſſe cultu latriæ: ſane quidem (ut fuit ipſis ſemper Orthodoxis in more) nulla penitus contrarietate, ſive diverſitate verborum quovis prætextu veritatem Orthodoxæ Fidei circumduxiſſent: ſed eadem ipſiſſima verba atque ſententiam ſacri Oecumenici Concilii defendiſſent, totidemque verbis reddita, & aſſerta firmaſſent.

(a) Aug. Ad. de tradit. de ſign. epiſt. 210.

Ignorata definitio Nicæni ſecundi Concilii.

Sed & quod non minoris auctoritatis, & roboris ulla ex parte eſt Oecumenicum Concilium Nicænum poſterius a priori Nicæno: ſicut antiqui Patres illi millies mortem pati parati erant quam vocem illam, Conſubſtantialem, ab illo Concilio in Symbolo poſitam, & definitam deſerere, licet per æquipollentia verba idem dici poſſe ab adverſariis proponeretur: ita & iſti hujus poſterioris Concilii Nicæni non ſolum ſententiam, ſed ipſa quoque verba mordicus tenuiſſent, conſtantius defendiſſent, atque firmius aſſeruiſſent, probe ſcientes non eſſe moris in Eccleſia adverſus Oecumenici Concilii decreta Romanorum Pontificum auctoritate firmata quantumvis doctos, quantumvis ſanctos inſurgere, & vel latum unguem ab eorum ſententia, verbiſque recedere, ſed quam conſtantiſſime ad apicem uſque quæcumque in eis reperiuntur, ſcripta defendere, tantum abeſt, ut aliis ab illis contrariis, vel diverſis verbis veritatem Catholicam fidelibus ſervandam proponerent; quod ſi ſecus feciſſent, magnam profecto ſuæ ipſorum exiſtimationi infamiæ notam inuſſiſſent, & hac ex parte an Catholici eſſent, qui Oecumenicæ Synodo adverſari tam libere viderentur, ſuſpicionem in nonnullorum animos induxiſſent, vel ſaltem temeritatis nomine redarguendi fuiſſent. Sed ab his omnibus hos excuſat ignoratio hiſtoricæ veritatis. At de his ſatis. Jam quæ ſunt reliqua Nicæni Concilii videamus.

XLV. His igitur in Synodo definitis acceſſit omnium Epiſcoporum ſubſcriptio, quam ſubſecutæ ſunt publicæ ejuſdem ſanctæ Synodi acclamationes, quæ ſic ſe habuerunt, additis anathematiſmis.

Acclamationes Synodi.

Sancta Synodus, ita exclamavit: Omnes ita credimus: Omnes id ipſum ſapimus: Omnes conſentientes ſubſcripſimus.

Anathematiſmi Synodales.

Hæc eſt fides Apoſtolorum: Hæc eſt fides Patrum: Hæc fides Orthodoxorum: Hæc fides orbem terrarum ſtabilivit: credentes in unum Deum in Trinitate laudandum, honorabiles, imagines oſculamur. Qui ſic non habeat, Anathema ſint. Qui ſic non ſentiunt, procul ab Eccleſia pellantur.

Nos antiquam legiſlationem Eccleſiæ Catholicæ ſequimur. Nos leges Patrum cuſtodimus.

Nos eos, qui addunt, vel adimunt de Eccleſia, anathematizamus. Nos ſubinductam novitatem Chriſtianos accuſantem anathematizamus.

Nos venerandas imagines recipimus. Nos eos, qui ſic non ſe habeant, anathematiſmis ſubmittimus.

Nos iis, qui aſſumunt dicta, quæ a divina ſcriptura contra idola proferuntur, in venerabiles imagines, dicimus Anathema.

His, qui vocant ſacras imagines idola, Anathema.

His, qui dicunt, quia ut ad deos, Chriſtiani ad imagines acceſſerunt, Anathema.

His, qui communicant ſcienter iis, qui injuriam & contumeliam venerabilibus imaginibus inferunt, Anathema.

His, qui dicunt, quia præter Chriſtum alius exemit nos ab idolis, Anathema.

His

XLVI. *His, qui audent dicere Catholicam Eccleſiam aliquando idola recepiſſe, Anathema. Multos annos Imperatoribus Conſtantino, & Irenæ matri ejus. Multos annos Victoriæ Imperatorum. Multos annos novo Conſtantino, & novæ Helenæ, æterna memoria: Dominus cuſtodiat Imperium eorum. Cœleſtis Rex terrenos cuſtodi. Omnibus hæreticis, Anathema. Frementi Concilio contra venerabiles imagines, Anathema. Theodoſio falſi nominis Epiſcopo Epheſino, Anathema. Siſinnio Epiſcopo cognomento Poſtillæ, Anathema.*

Baſilio, qui obſcœna pronuntiatione Tricacabus appellatus eſt, Anathema.

Trinitas horum trium dogmata depoſuit. Anaſtaſio, Conſtantino, & Nicetæ, qui per ſucceſſionem throno Conſtantinopolitano præſederunt, ac ſi novo Ario, Neſtorio, & Dioſcoro, Anathema.

Sancta Trinitas horum trium dogmata depoſuit. Joanni Nicomediæ, Conſtantino Nacoliæ hæreſiarchis, Anathema.

Ad nihilum deduxerunt imaginem Domini, & Sanctorum ejus: ad nihilum deduxit eos Dominus. Si quis hæreſees Chriſtianos accuſat, vel in ea hæreſi vitam ſuam tranſigentem defendit, Anathema.

Si quis Evangelicas narrationes titulis, picturiſque factas non admittit, Anathema.

Si quis non oſculatur has tamquam nomine Domini, & Sanctorum ejus factas. Anathema.

Si quis omnem traditionem Eccleſiaſticam ſive ſcriptam, ſive non ſcriptam irritam facit, Anathema.

XLVII. *Germani Orthodoxi æterna memoria,*
* Georgii *Jeannis, & * Gregorii æterna memoria: prædicatorum veritatis æterna memoria. Trinitas hos tres glorificat: quorum diſputationes ſequi mereamur miſerationibus, & gratia primi, & magni Pontificis Chriſti Dei noſtri, intercedente intemerata Domina noſtra ſancta Dei Genitrice, & omnibus Sanctis ejus: fiat. Amen.* Hactenus acclamationes. Porro hi tres, quibus acclamavit adeo fauſte Synodus, ii ſunt, quos potiſſimum Iconoclaſtæ in ſuo ipſorum conciliabulo diris devoverunt, & anathematiſmis, atque maledictionibus ſunt proſequuti, nempe ſanctum Germanum Epiſcopum Conſtantinopolitanum, Joannem Damaſcenum, & Georgium in Cypro Epiſcopum, de quibus ſuperius dictum eſt. Præter fidei Catholicæ decretum, ab eadem ſacroſancta Synodo canones ſanciti ſunt viginti duo, quos in poſteriori editione Conciliorum poſitos habes ex Hervetiana tranſlatione. Porro eoſdem canones a Gratiano in Decretorum volumen, ſub diverſis titulis relatos, invenies. Omittimus hic omnes recitare prolixos ſatis.

Incipientes autem Patres ab Epiſcoporum ordinatione, præceperunt, non ordinandos Epiſcopos, niſi promittant, ſe canones ſervaturos, neque etiam aſſumendos, qui non eruditione, & ſcientia ſacrarum litterarum atque canonum eſſent instructi. Sed tertius canon itidem ad Epiſcoporum electionem ſpectans, totidem hic reddendus eſt verbis, plane dignus, qui Regum omnium domus foribus inſcribatur una cum titulo, ipſi ita præfixo (a). (a) *Diſt. 63. omnis electio.*

Quod non oporteat Principes eligere Epiſcopum.

XLVIII. Ne a Principibus eligantur Epiſcopi.

Omnis electio a Principibus facta Epiſcopi, aut presbyteri, aut diaconi irrita maneat, ſecundum regulam, quæ dicit: Si quis Epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, Eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur, & ſegregentur omnes, qui illi communicant. Oportet enim, ut qui provehendus eſt in Epiſcopum, ab Epiſcopis eligatur, quemadmodum a ſanctis Patribus, qui apud Nicæam convenerunt, in regula definitum eſt, quæ dicit: Epiſcopum convenit maxime quidem ab omnibus, qui ſunt in provincia, Epiſcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit propter inſtantem neceſſitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis convenientibus, & aliis per litteras conſentientibus, tunc conſecratio fiat: primatus tamen eorum, quæ geruntur per ſuam quamque provinciam Metropolitano tribuatur Antiſtiti. Hæc canon. Quibus videas, penitus inhibitum eſſe Principibus, Eccleſiis præficere ſacerdotes. Habent tamen aliqui id ex Sedis Apoſtolicæ privilegio.

Sed & illud a ſacroſancta Synodo ſtatutum fuiſſe reperitur (*b*), ad reparandas illatas (ut vidimus per Iconoclaſtas hæreticos clades, cum Epiſcopia, & monaſteria in uſum profanum converſa ſunt, ut in priſtinum uſum eadem reſtituerentur. Hæc & alia, quæ ob ingruentem perſecutionem defectu culturæ ſpineta Dei Eccleſiam occuparant, falx Apoſtolicæ cenſuræ ſuccidit. Et inter alia illud fuit, ut ab iiſdem Iconoclaſtis introductum in Eccleſiam veſtitum pretioſum clericorum, eadem ſancta Synodus emendaret, ſanciens iſta. (b) *Eed. Syn. c. 12.*

XLIX. *Quoniam radice amaritudinis exorta, contaminatio facta eſt in Catholica Eccleſia Chriſtianos calumniantium hæreſi, etiam hi, qui hanc receperunt, non ſolum imaginarias picturas abominati ſunt, ſed etiam omnem reverentiam repulerunt, eos, qui religioſe & pie vivunt, offendentes, ac per hoc completur in eis, quod ſcriptum eſt (c): Abominatio eſt peccatori Dei cultus. Igitur ſi inventi fuerint deridentes eos, qui vilibus, & religioſis veſtibus amicti ſunt, per pœnam cor-* (c) *Eccl. 1.* De veſtitu clericorum.

ri-

rigantur: priſcis enim temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri, & vili veſte converſabatur. Omne quippe quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter venuſtatem accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus ait Baſilius. Sed neque ex ſericis texturis veſtem quis variatam induebat, neque apponebant variorum colorum ornamenta in ſummitatibus veſtimentorum: audierant

(a) Mat. 11. enim ex Deiſona lingua (a), quia qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Sic igitur inſectata eſt ſancta Synodus omnem ſuperfluum veſtimentorum ornatum, ab hæreticis, exploſa antiqua modeſtia, introductum. Hæ, & aliæ fuere hæreticorum a ſanctis Patribus in hoc Concilio verrendæ quiſquiliæ. Ex quo demum Synodales ſcriptæ ſunt litteræ ad diverſos.

Synodales epiſtolæ. Synodalis enim epiſtola data eſt in primis ad ipſos Imperatores, alia vero Encyclica ad omnes Eccleſias, tertia ad Hadrianum ipſum Romanum Pontificem, quam hic tibi ex Anaſtaſii verſione reddituri ſumus; illud non prætermittentes ſignificare, ab eodem Taraſio ſcriptam haberi aliam epiſtolam eruditam ſatis, atque prolixam ad eumdem Hadrianum Pontificem de ſimoniaca hæreſi profliganda, quæ ab Anaſtaſio ad finem ejuſdem ſeptimæ Synodi poſita legitur, necnon apud Theodorum Balſamonem in appendice ad Nomocanonem Photii, de qua inferius, hic tibi eam reddam, quæ ab eodem Taraſio ex hac eadem Synodo ſcripta fuit, cum ſe habeat tamquam recapitulatio omnium rerum geſtarum in Synodo, his verbis:

L. *Per cuncta ſanctiſſimo ac beatiſſimo fratri, & comminiſtro Hadriano Papæ ſenioris Romæ Taraſius miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos Novæ Romæ in Domino ſalutem.*

Epiſtola Taraſii ad Hadrianum Papam. *Sufficeret quidem ſalutaris diſpenſatio magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti ad pacem, unanimitatem, & concordiam omnibus Chriſtianis: ipſe namque poſt ex mortuis reſurrectionem Apoſtolis ſuis inſufflans ait: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, cujus rei gratia conteſtans omnibus nobis ille, qui raptus in tertium cælum, & in paradiſum ingreſſus audivit arcana verba, Paulus ſcilicet divinus Apoſtolus aſſeruit,*

(b) Epheſ. 2. *dicens (b): Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum, & medium parietem maceriæ diſſolvens inimicitiam in carne ſua. Et rurſum Theſſalonicenſibus præcipiens ait (c): Itaque fratres mei ſtate,*

(c) 2. Theſſ. 2. *& tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram. Sed quoniam inimicus, qui ab initio nequam eſt diabolus, non dimiſit per diverſa tempora ædificatam ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum Eccleſiam, ſecundum quod ſibi viſum eſt, diſcindere, atque diſrumpere, ſemet inferens per quoſdam ſequentes ſe viros malos, & zizania ſuperſeminare in regione hac, quæ culta eſt a tubis ſancti Spiritus, Apoſtolis ſcilicet ſanctis (ipſi enim virtute ex alto accepta, & hac divinæ lucis operationis profeſſu, eſcam æternæ vitæ reliquerunt his, qui per ipſos crediderunt, carpendam) horum Deiloquam doctrinam ſancti Patres noſtri, qui hujus paſtores, & cuſtodes per ſingula fuere tempora, ſuſcipientes, zizania, id eſt, hæreſes, & novitates additas, atque introductas radicitus exciderunt, & meſſem mundam aevo conſervaverunt.*

Veſtra ergo fraterna, & ſummo Pontificio decorata ſanctitas cum his per Deiloquas ſuas doctrinas quodammodo ſermocinatur, & ab eis accepto veritatis verbo, ſpinoſas herbas, quæ nunc germinaverunt, fideliſſimorum, & pacificorum Imperatorum veritati concordans, evellere, machæra ſpiritus feſtinavit, mittens ſecundum ſcriptam ſibi petitionem noſtram, ad univerſalem Synodum faciendam æquivocos viros, Petros duos videlicet, *principis Apoſtolorum Petri. Quibus advenientibus, pii & tranquilliſſimi Imperatores noſtri, eos benigne ſuſcipientes, ad nos jubebant mitti, per eos litteras veſtras nobis ſuſcipientibus, & locuti cum illis, quæ conveniebant, advocavimus, & eos, qui ab Oriente venerant ſacerdotio decoratos Joannem, & Thomam verbi, & ſapientiæ participes, atque reverentia, & modeſtia perornatos; aderant enim hi & ipſi, per idem tempus pervenientes.* LI.

*Itaque congregatis omnibus amabilibus Deo Epiſcopis hujus diœceſeos, per nutum, & divinum zelum fideliſſimorum, & piorum Imperatorum Seſſio Synodi facta eſt. Sed quidam ex inſenſatis ſenſibus moti, turbationemque intra ſe facientes, exurgere nos fecerunt e conſeſſu, & prohibiti, anno uno taciti manſimus. Ac vero anno tranſacto rurſus Deo amabiles Epiſcopi congregari in Nicenſium clara Metropoli Bithynenſium provinciæ a piis Imperatoribus noſtris juſſi ſunt. Siquidem & nos comites * adſciſcentes Deo amabiles viros, & loci ſervatores veſtros, ſimiliter & eos, qui de Oriente venerunt: perreximus ad camdem Metropolim. Qui cum omnes ſediſſemus, capat ſecimus Chriſtum: jacebat enim in ſancta ſede Evangelium ſanctum, conteſtans omnibus nobis ſacratis viris, qui conveneramus, judicium juſtum judicare: judicare inter ſanctam Dei Eccleſiam, & novitatem, quæ facta eſt.* LII.

* loca tenentes

Et cum perlatæ primitus veſtræ fraternæ ſanctitatis litteræ legerentur, præſtolabantur omnes, ſpiritualibus edulus, tamquam in regalibus omnis fruentes, quæ Chriſtus per litteras tuae epulantibus præparabat: & ſicut oculus totum corpus ad rectitudinis, & veritatis ſemitae oſtendebat: ſic ergo dirupta membra in unum conveniebant; ſic vera conſonantia confirmabatur; ſic Catholica Eccleſia unitatem recipiebat: cum quibus, & earum, quæ de Orientoli diœceſi miſſæ ſunt nobis litteræ, lectione facta, integra Paternæ traditionis pulchritudo demonſtrabatur, ac vis veritatis roborabatur, propoſitis videlicet pluribus teſtimoniis Patrum.

LIII. *His itaque geſtis, prædicabatur a nobis omnibus, qui beneplacito Dei congregati eramus, recta, & irreprehenſibilis confeſſio, quæ vobis miſſa eſt a nobis, per relationem etiam miſſam piis Imperatoribus noſtris: & omnes hæreticæ illius pravitatis hæreſiarchæ, & qui eos ſunt ſecuti & inconvertibiliter vitam ſuam finierunt, pari depoſitione damnati ſunt cum his, qui ante Catholicæ hæretici fuerunt Eccleſiæ. Qui enim in vita ſua præſentes fuere, ſalutem ſuam per ſcriptos a ſe libellos confeſſi ſunt. Et nequaquam dimiſit Chriſtus Deus noſter, petra nimirum, in qua ſtabiliti ſumus, deſuper contextam per totum tunicam, id eſt, Eccleſiam ſuam, quæ ab ipſo, & per ipſum ædificata eſt, diſciſſam, & diruptam; ſed nec membra alias atque aliter ſeſe moventia: quin potius una cum veteribus hæreſibus etiam errorem vanæ pravitatis eorum, qui Chriſtianos accuſantes contra venerabiles imagines rabide latrant, verbo gratiæ ſuæ deſtruxit, & gladio ſpiritus pupugit, & ſatisfacti ſumus per omnia, & per experimentum cognovimus, quia valet ſuper omnia veritas, & vincit ſecundum non mentientem dicentis vocem (a): Reſiſtit autem ei nullus univerſorum, & eſt robuſtiſſima, ita ut elevetur contra omnes inimicos, & eorum, qui reſiſtunt ſibi, legiones diſſolvat. Ecce enim ecce labia quidem falſa loquentium ceſſaverunt, & caligo procacium vituperationum quievit; elluxit autem veritatis dogmatum ſpecioſitas, ubique abjecta eſt hæretica infamia, & Eccleſia ornamentum ſuum ſortita eſt, & accepit requiem ex opprimentibus ſe doloribus: immobilis enim eſt, & inexpugnabilis; adverſus cujus fidem portæ inferi, & infidelitatis prævalere non poterunt. Sicut ex Dominica voce audivimus (b): Et repletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione, & facti ſumus lætantes in Eccleſia, cui præſidemus ſecundum voluntatem Dei. Hæc itaque facta ſunt, Chriſto, qui ſuper omnia Deus noſter eſt, volente per Orthodoxos, & fortiſſimos Imperatores noſtros. Ipſi enim in omni loco venerabiles imagines erexerunt, tam ſcilicet in celeberrimis templis, quam in regalibus palatiis ſuis: quibus Dominus Deus viciſſitudinem tribuat, exaltans cornu Regni eorum tam ad pacem Eccleſiarum ſuarum, quam ad ſalutem omnium Chriſtianorum. Et ſit nomen ejus benedictum in ſæcula ſæculorum. Amen.* Hucuſque ſacroſanctæ Synodi Acta.

(a) *Job.* 9.

(b) *Pſal.* 125.

LIV. Porro ipſa dies, qua eadem Synodus eſt feliciter abſoluta, relata fuit a Patribus in tabulas Eccleſiaſticas, anniverſaria memoria celebranda, qua Deo gratiæ agerentur de profligata hæreſi, & ſervata veteri Eccleſiæ in cultu ſanctarum imaginum obſervantia. In Græcorum enim Menologio, juſſu Baſilii Imperatoris reſtituto, iſta leguntur ſcriptis mandata. Die duodecima menſis Octobris.

Sancta ſeptima Synodi trecentorum ſexaginta ſeptem Patrum commemoratio. Sancta ſeptima Generalis Synodus Nicææ ſecundo conflata fuit ſub Conſtantini, & Irenæ ipſius genitricis Imperio, cum eſſet Conſtantinopoli Patriarcha Taraſius ſanctiſſimus Deifer Pater noſter. Sancti namque Patres numero trecenti ſexaginta ſeptem adverſus imaginum impugnatores convenerunt Principis juſſu; & in ſcriptis omnem excommunicaverunt hæreſim, & hæreſeon principes, & omnes Iconomachos, cunctis eadem voce dicentibus: Sanctas non adorans imagines, eſt ab Orthodoxorum alienus fide. Et imaginis honor (ſicut Magnus inquit Baſilius) ad primitivum refertur. Qui namque colit imaginem, & veneratur: in ea veneratur picti ſubſtantiam, & adorat. Et cum ita ſtatuiſſent, & in ſcriptis Orthodoxam firmaſſent fidem, ab Imperatore honorati, ad ſuum quiſque miſſus eſt Epiſcopatum. Hucuſque de ſeptima Synodo ſacrum elogium in cunctis Eccleſiis, dicta die, apud eos, annis ſingulis ſacro præconio decantandum.

LV. De his autem, quæ abſolutam ſanctam Synodum ſunt conſequuta, Ignatius in Taraſio iſta habet: (c) *Tandem cum Taraſius & pius, qui cum eo collectus cœtus Patrum venerandum litterarum decretum tutis monumentis mandaſſent; & ut id ſalvum, & integrum maneret, precati eſſent, ut & Patres, qui primam adverſus furioſum Arium victoriam erant conſequuti, adjutores haberent, & eorum, quæ decreta fuerant, cuſtodem Deum invocaſſent; & vana inaniſque hujus ſententiæ auctores, & omnis hæreſis inventores ab atrio Eccleſiaſtico per anathema ſeparaſſent: in urbem regiam delata ſunt ab iſtis Orthodoxa dogmata. Quos ſumma benevolentia exceperunt Imperatores. Erecta itaque cathedra ipſorum Imperatorum, & totius a Deo electæ Synodi in jam dictæ Magnauræ inſigni æde,*

(c) *Apud Sur. die* 25. *Febr. to.* 2.

Patres veniunt Conſtantinop.

& novo decreto recitato, cum aures Imperatorias divinus impleſſet Spiritus (audiebant enim eos in unum convenisse concentum auxilio ejus, qui omnia continet, & in unam conſenſiſſe ſententiam) iidem admirati ſunt accurationem; & ipſe doctrinam divina inſpirationis, quæ ab eis decreta fuerant, ſapienter judicantes, penna, & manu Imperatoria ea optime comprobant, & confirmant: & non vilibus donis Synodum proſequuti, unumquemque mittunt in ſuam civitatem, & ad greges rationis participes.

LVI. Qualiter cum lapſis ſe geſſit Taraſius.

Taraſius autem & Apoſtolicarum ſedium myſtæ eximii, cum ad ſacroſanctæ Eccleſiæ veniſſent præfecturas, & divinis doctrinis populum inſtruxiſſent, ne roboraſſent: iis, qui in clerum coaptati fuerant, aut Epiſcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut poſt Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab hæreticis, a paſcuis ſegregant Eccleſiaſticis; ſed Synodalem, & Paternam ſequentes diſpenſationem, eos quidem, qui ad piam tranſfugerant ſententiam, manibus ſuis complexi ſunt, tamquam fratres, & collegas in munere pontificatus: eos vero, qui in re aliqua claudicaverant, & in his, quæ ad fidem pertinent, perverſis aſpexerant oculis, & deinde a lapſu reſipuerant, & libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iiſdem amplectentes viſceribus, collocabant in ſuis ſedibus, & in pacifico ſtatu, & tranquillitate nullis agitatam fluctibus conſervaverunt Eccleſiam orbis terræ.

Et in iis quidem, quæ ad glorioſam fidem pertinent, ſic magnus Tharaſius affectus ad eam recte & aperte explicandam, & ad eos, qui vacillabant, & utriſque pedibus claudicabant, ut recto pede incederent perſuadendos, magnum ſuſcepit certamen, & immenſum laborem: quotidie quidem eos, qui recedebant, honeſtis monitis inducens, & ſi quos videbat corde perverſos, eos dirigebat verborum congreſſionibus, eoſque legibus colligans veritatis, adducebat Eccleſiæ ſacras hoſtias, &c. Hæc Ignatius hujus temporis hiſtoricus. Eadem quoque de adventu Patrum Conſtantinopolim, & ſubſcriptione Imperatorum Theophanes habet.

LVII. Sic igitur hoc anno accepit finem Nicænum Concilium, ab eoque reſtitutus eſt verus, & ab Eccleſia receptus ſacrarum imaginum uſus, confirmataque priſtina Eccleſiæ traditio; ſimulque ſacrarum reliquiarum Sanctorum cultus: quæ omnia improba hæreſis improbarat, penituſque perdiderat. Recepit Eccleſia nitorem ſuum hactenus murorum dealbatione lugubris, atque impuro candore funeſta. Imperatoribus igitur in primis (ut ex litteris vidiſti Taraſii) erigentibus tum in Eccleſiis, tum in palatio ſacras imagines: idipſum ardentioribus animis ubique locorum Orientalis Eccleſiæ præſtitere fideles, gratulantibus iiſdem cunctis, qui in Occidente erant tunc Chriſtianis, paucis exceptis, qui in Gallia reſpuebant cultum ſanctarum imaginum ex ſchola Sereni Maſſilienſis Epiſcopi primi (quod ſciatur) in Galliis Iconoclaſtæ effractoris ſacrarum imaginum, quem (ut diximus) ſanctus Gregorius monuit. Hi ipſi poſtea in Concilio Francofordienſi ſua ſcripta, quibus eamdem ſanctam Nicænam Synodum ſugillabant, Carolo Magno obtulerunt, qui eadem ſimul collecta, velut in faſcem unum, quæ quiſque ſcripſerat perſtringens, miſit ad Hadrianum Romanum Pontificem, qui eadem ſingula confutavit.

Sed & a Græcis & quidem haud mediocris ſanctitatis viris paſſa eſt eadem Synodus Nicæna objectionem, ea ex parte ſcilicet, quod lapſos Epiſcopos pœnitentes recepiſſet in Eccleſiam abſque diſpendio dignitatis: nam in Epiſcopatu juſſi ſunt permanere. Fuit ex eis unus, objiciens iſta Theodorus Studita. At de his dicendum inferius ſuo loco. Sed quæ acciderunt Conſtantinopoli poſt celebratum Nicænum Concilium, Taraſii opera videamus.

LVIII. Audiſti ſuperius ex Ignatio res geſtas Taraſii proſequente, ipſum poſt Synodum totum fuiſſe in recipiendis lapſis, & in priſtinum gradum reſtituendis: quod quidem magnam ipſi invidiam peperit. Etenim ſanctiſſimi qui videbantur monachi, adverſus eum inſurrexere, & qui inter illos eminebat Saba. De his autem Theodorus Studita in epiſtola ad Arſenium iſta ſcribit (a): *De Simoniacis autem tum quidem in Nicæno Concilio prætermiſſum eſt, quia de eo capite poſt Synodum quærendum erat. Poſtquam vero quæſitum fuit .... primum annua pœnitentia, ut aliquanto amplius præfixo ſpatio, o facinus audax? cum monachis quibuſdam, quorum nominibus parco, data eſt ab eo,* Taraſio ſcilicet, *relaxatio perpetuæ depoſitionis, ita ut Dei ſacerdotes iterum forent, quos Deus per Apoſtolorum principem Petrum depoſuiſſet. Deinde cum Saba in ea re non aſſentiretur, ſed ille plane adverſaretur, quid facit? malum recto corrigit. Negat ſe pœnitentiam dediſſe, neque eos admittere, qui per pecuniam ordinaſſent, ordinative eſſent. Convincitur ab ejus temporis Auguſta, a qua inductos fuerat, ut iniquam pœnitentiam daret. Aderat dies Theophaniorum Chriſti. Adveniunt illo die, quibus impoſita pœna fuerat, & ea jam peracta, ſe abſolvi petunt. Ab-*

(a) Theod. Stud. l. 1. ep. 38. ex Cod. Columnen. Biblioth.

Taraſius calumniam paſſus de Simoniaca ordinatione.

nue.

nuebat ille, Auguſta urgebat, ut admitterentur. Rectum iterum malo deſtruit Patriarcha. Cum illis eo ipſo feſto palam ſacrificat, non invitus ſane, ſed ſponte. Quandoquidem cum poſſet eum depoſitis non ſacrificare, ſacrificavit, quoquo modo quis dicat, eum non potuiſſe. Hinc illa Sabæ cum eo contentio. Hinc emerſit amplior, quam divini canones ferant, abſolutio. At Roma hæc minime probavit, abſit. Hæc Theodorus occaſione diſceſſionis Sabæ, & aliorum a communione Taraſii. Sed & alibi idem Theodorus teſtatur, ſtatim poſt Synodum ab aliquibus factam eſſe diſceſſionem hujuſmodi a Taraſio, quod dicerent pecuniariam ab eo factam ordinationem, quod non fuiſſe verum, idem tradit, licet dicat, in ſuſpicionem de ea re fuiſſe adductum. Sed audiamus, quæ de eo idem Theodorus ſcribat, qui ab ejus communione nequaquam cum aliis receſſit. Ait enim in epiſtola ad (*a*) Stephanum lectorem:

(*a*) *Theod. ep. 53. l. 2. eod. Cod. Columu. Bibl.*

LIX. Taraſius innocens comprobatur a Theodoro Studita.

Omnem quæſtionem ad Taraſium olim Patriarcham pertinere conjeci. Ego autem hac de re jam dudum non ſine cura fui, multa mecum animo verſans, & rerum eventus conſiderans. Et quidem eos, qui pro recta decertarunt, & diu gravia perpeſſi ſunt, in honore habeo, & amplector, non tamen uſquequaque, ut mox dicam, & conſentientes eos habere cupio. Quidni enim, qui tam fortes pro pietate ſe præbuerunt? ſed tamen eum veritatis verbo, & quatenus rite poſſint, & expedit. Ut ergo ad rem veniam: Quidnam fuit, quod diſſentire nos fecit a Taraſio? fides? At qui palam quidem Orthodoxus erat, ſacras Synodos ſequebatur, & cum aliis Patriarchis conſentiebat, & maximum antea pro fide certamen ſuſtinuerat. Eorum ne cauſa què ab hæreſi redierant ſuſceptio? At non ab illo hæc primum inventa, cum a ſanctis Patribus triplici modo ſuſcepti fuerint, vel repetito baptiſmo, ut Pepuziani, vel per unctionem, ut Ariani, vel per propriæ opinionis deteſtationem, ut Neſtoriani. An ordinatio per pecunias, quæ in depoſitionem neceſſario incurrit? Nec id prorſus verum eſt. Tum etenim paſtores in lupos rapaces converſi, altaria effoſſa, divinæ reliquiæ dedecori affectæ, ſacri libri exuſti. Quid amplius? ipſa Chriſti imago cum aliis ſanctiſſimis contumelioſe tractata, & conculcata. Et quis brevi complecti queat, quæ longam narrationem requirunt? Quid autem? Quod ſequens Patriarcha ex ſæculari ad Epiſcopalem dignitatem repente provectus, pro ſpiritu quontum ſatis erat, decertare non potuit? Hinc ſcandala, hinc illa, quæ nunc conturbant, originem duxerunt. Vos itaque quemadmodum erga illum vos habeatis, noſtis. Nos vero quoniam ſigillatim eos, qui pecunia ordinati fuerant, audiebamus non admitti ad communionem (quamvis non ita exiſtimabatur) operæpretium duximus, pacis ſtudia cum ea concordiam retinere. Ad hoc ſiquidem quoad licet, flectendum eſt, ut ait Theologus. Et ubi quod offendit, ſuſpicio eſt, melius eſt aſſentiri, quam pertinacem eſſe. Nec vero ipſi vos de conſcientia veſtra deducimus. Nec vos rurſum id exigite, ut nos de non manifeſtata nobis cognitione; quandoquidem & perſona, & tempus, & experientia conciliare ſolet eos, qui de iiſdem rebus non eadem ſentiunt. Et poſt alia: *Zelotæ, què tum erant, & exacti, & Taraſio ſe conjunxerant, & cum eo conſentiebant, & ſubito poſt Synodum diſceſſionem fecerunt ob ſuſceptam (ut ipſis viſum eſt) pecuniariam ordinationem, & alias quaſdam quæſtiones, &c.* At vero perſeveraſſe Taraſii cum Romana Eccleſia communionem, idem ad finem teſtatur his verbis: *Manifeſtum eſt eum Romanorum Antiſtite Taraſii temporibus ſacrificaſſe Apocryſarios hinc miſſos, & illius fortaſſe cum Orientalibus, &c.*

LX. Taraſius inſurgit adverſus Simoniacos.

Quod igitur in ſuſpicionem ſimoniacæ pravitatis ab adverſariis inductus eſſet Taraſius, ad hanc abolendam ea uſus eſt arte, ut ad hujuſmodi crimen radicitus ab Orientali Eccleſia convellendum viribus totis inſurgeret. Nam audi Ignatium monachum, quæ in ejus vita conſcribat de rebus, ab eo geſtis poſt Nicænum Concilium: *Primum quidem ſimoniacæ crumenæ ſcindens vinculum, quo Spiritus ſancti donum venale proponitur, ſtatuit, ut ſacerdotum gratis fierent creationes, & ordinationes, ex atrio Eccleſiaſtico omnem pecuniariam expellens conſuetudinem, & quicquid erat aſperum eiiciens, rectas fecit ſemitas Fidei.*

At reperitur, (quod mirandum eſt, ſi verum eſſe monſtrari poteſt) ejuſdem Taraſii epiſtola (*b*) ad Hadrianum Papam adverſus ſimoniacam pravitatem, arguens eumdem Hadrianum, quod ea ſit labe pollutus. Certe quidem nuſquam apud quemlibet ſcriptorem aliquid hujuſmodi de Hadriano dictum invenire quis poterit, ut mirum admodum videri poſſit, ut qui a ſuis ejus erroris argueretur, ipſe in Romanum Pontificem tale crimen impingat, eumque corrigat acerbe nimis. Certe quidem, qui eam primus edidit, Theodorus Balſamo Romanæ Eccleſiæ acerbiſſimus hoſtis in ſuſpicionem adducitur impoſturæ, utpote ſchiſmate ſciſſus homo nihil magis ſcribendo laboret, quam ut Eccleſiæ Romanæ notam inurat, eamdemque contemptibilem reddat. Sed reddamus hic ejus epiſtolæ, Taraſii nomine ſcriptæ, fal-

(*b*) *Extat apud Theod. Balſ. in Append. ad Nomoc. & Juris Græcor. l. 3. ſentent. Synod.*

tem exordium, de his, quæ ad ipſum Hadrianum Romanum Pontificem ſpectant. Sic enim ſe habent:

Sanctiſſimo ac beatiſſimo fratri, & comminiſtro domino Hadriano Papæ veteris Romæ Taraſius indignus Epiſcopus ſalutem in Domino.

LXI. *Multipliciter, multiſque modis, Evangelice, Apoſtolice, & paterne docemus, ut mores ab avaritia alienos in ſacerdotii conſecratione habeamus; & neque deauremur, vel deargentemur, vel nobis aliquid vendicemus in cujuſquam ſacerdotalis viri ordinatione, ut demonſtrabimus in ſententiis hic ſubjectis ex divinis ſcripturis, & Paternis doctrinis. Qui enim manus imponunt, ſunt miniſtri ſpiritus, non ſpiritus venditores. Et qui ſpiritus gratiam gratis accepere, eam quoque gratis dare iis, qui illam participant, juſſi ſunt, a Domini voce hac libertate accepta. Si quis autem eam auro emiſſe convictus fuerit: divina ei actione interdictum eſſe jubent. Etſi enim nomine ſacerdotium ſortitus eſt, re tamen ipſa falſa eſſe ejus oratio convincitur: Nemo enim poteſt Deo, & Mammonæ ſervire: ut ex Evangelio didicimus. Et quoniam audivimus Deum prophetice loquentem: Sacerdotes loquimini ad cor Hieruſalem. Et rurſum minitantem, & dicentem: Speculator ſi gladium exeuntem viderit, & id tuba non ſignificaverit, & veniens gladius animam ex iis abſtulerit: ſanguinem ex ſpeculatoris manu requiram; eo quod propter metum non denuntiarit, vel non condemnarit. Omnibus noſtrarum Eccleſiarum præſulibus, ut libere juxta divinum Apoſtolum loquamur): mundi ſumus a ſanguine eorum, qui tranſgrediuntur canonicas conſtitutiones, & multo magis eorum, qui pecuniis ordinaverunt, vel ordinati ſunt (ut cum divino Apoſtolo loquamur) mundi ſumus a ſanguine eorum.*

LXII. *Cum divinus Petrus Apoſtolus, cujus cathedram ſortita eſt fraternitas veſtra, ut Simonem Magum eos depoſuerit: eam ob cauſam veritatem annuntiare non veremur, ſervantes, & retinentes ea, quæ a ſanctis Apoſtolis, & inclytis Patribus noſtris canonice tradita ſunt, & ſi quid eorum ab aliquibus eſt præteritum, averſamur. Fraternitas ergo veſtra, & ſacerdotalis ſanctitas, quæ non jure, nec ex Dei voluntate Pontificale munus adminiſtrat: magna laborat infamia. Dicit enim per Prophetam magnus, & primus Pontifex Chriſtus Deus noſter: Vivo ego. Sed eos, qui me glorificant, glorificabo. Scis enim o homo, Macedonii & eorum, qui circa illum erant ſancti Spiritus hoſtium, tolerabiliorem eſſe hæreſim cupiditatibus ſpiritu. Cum enim illi ſanctum Spiritum Dei & Patris creaturam, & ſervum nugentur: hi ipſum ut videtur, ſervum ſuum faciunt. Omnis enim dominus id, quod habet, ſi vult, vendit, &c.* Pluribus, deteſtans Simoniacam labem, recitat canones veteres, & diverſorum Patrum ſententias, in ejuſmodi deteſtationem erroris.

Ad poſtremum vero ipſum Hadrianum Romanum Pontificem compellare auctor videri voluit his verbis: *Sic nos quoque doce, vir Dei ſanctiſſime, & ſcripturæ, & Evangeliorum, & Apoſtolorum, & canonum, & Patrum præcepta ſequi. Verbis enim oris veſtri paremus. In altum montem conſcende, exalta in fortitudine vocem tuam: ambula in dilatationibus, prædica cum libertate, ut tollatur, & ad interitum deducatur, quæ pecuniis facta eſt per manuum impoſitionem ordinatio, & quicquid eam propter avaritiam, injuſtitiam, & mercaturam turpis lucri gratia conſequitur. Ea enim cum iis, quæ in eodem ſunt ordine, ex peculiari populo, qui Chriſti nomine eſt appellatus, & redemptionem gratis eſt aſſecutus, ſublata, omnia vitii inquinamenta, quæ conſequuntur, funditus exciſa ſunt; & ſacerdotes ut palma florebunt, Chriſti bonum odorem iis, qui ſervantur inſpirantes, & Eccleſiæ epinicion canentes: (a) Abſtulit Deus a te iniquitates tuas, &c.* Sic igitur Taraſius (ſi velimus rem ſerio actam, & non Taraſii nomine ſictam) contra concitatam in ſe de ſimonia ſuſpicionem laborans, adverſus eam ſtylum exerens quomodocumque, & adverſus quemcumque pugnaſſe videri voluit. Sed de Taraſio hactenus. Dicendum modo de Theodoro Studita in his, quæ ſpectant ad Nicænum Concilium.

(a) Iſa. 40.

Laboravit & ipſe Theodorus alia ſuſpicione, quod Nicænam hanc Synodum non Oecumenicam, ſed Localem dixiſſet in epiſtola (b) ad Arſenium. Certe quidem cum eam epiſtolam legi, in eam exiſtimationem adductus ſum, ut exiſtimarem non eſſe ipſius Theodori, utpote indignam, quæ vel cuilibet homini Catholico adſcribatur, in qua tot adeo aperta mendacia proferuntur; nempe non fuiſſe eam Oecumenicam, non miſſos Roma ad eam Legatos Apoſtolicæ Sedis, quod Papa non recepiſſet eam ut Oecumenicam, ſed ut Localem, quodque qui ipſi ſubſcripſerant Apocryſarii Romanæ Eccleſiæ, cum Romam reverſi ſunt, ea de cauſa fuiſſent ab Hadriano depoſiti: quod denique non interfuerint aliæ legationes, a Patriarchis miſſæ: hæc inquam, cum (quod dictum eſt) adeo ſint Theodoro indigna, & quolibet Orthodoxo, ex iis, quæ idem Theodorus ſcribit, ſe ipſum defendens in epiſtola ad Petrum Nicænum Epiſcopum, ſunt refutanda: Sic enim ait (c): *Objectiones, & criminationes deducemus, quas contra nos,* LXIII.

(b) Theod. epiſt. 38.

Theodorus Studita aſſertor Synodi Oecumenicæ Nicænæ.

(c) Theod. epiſt. 127.

ut-

neſcio unde, pacis opifices concinnarunt. Schiſmaticos nos depinxerunt, a divini Pontificis noſtri conſortio averſos, Idionomos appellarunt, id eſt, privati juris auctores, in eorum pœnis, qui hæreticæ communioni adhæſerunt, aliaque multa, quæ epiſtola includere moleſtius foret. Verum ad ſingula, ut diximus appoſite precibus tuis reſpondentes cum ſacro Pontifice communicare nos oſtendimus, qui & ſumma humanitate nos excepit, & amanter tractavit, & dimiſit, nullo verbo de his, quæ per dolum conficta fuerunt, interjecto. Quin etiam cum mentio fieret de domino, & beato Taraſio (nam & ab eo dixerant, Patrum ſcilicet amatores, nos deſciviſſe, & ſecundum in Nicæa functam Synodum Loculum appellare) probavimus nos, & illum ea functis Patribus habere, & Synodum verbis, ſcriptiſque Oecumenicam confiteri. Hæc ipſe; & ſane quidem multis in locis ſuarum epiſtolarum eamdem Nicænam ſecundam, Oecumenicam ſeptimam appellat, & probat. Sed de his ſatis ad Theodori excuſationem, atque defenſionem.

LXIV. Jam vero, ſero licet, res Occidentales inviſamus: *Hoc namque anno* (ut habent Annales Francorum, & qui eoſdem collegit Regino) *Carolus Magnus Romam venit, & a Pontifice Hadriano ſuſceptus, ibi aliquot dies moratus eſt; quod cum audiſſet* * *Heregiſius Dux Beneventanorum, timore perterritus, miſit* * *Romaldum filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem, poſtulans pacem, & promittens, ſe omnem voluntatem ejus facturum: ſed his ſuaſionibus minime Apoſtolicus credidit* (quod peculiare eſſe Principum Longobardorum fidem frangere ſæpe fuiſſet expertus) *ſed magis exhortatus eſt Regem, ut Beneventi fines intraret: quod & fecit. Et cum Capuam veniſſet, Heregiſius reliquit Beneventum, & Salernum ſeceſſit, ibique ſe munivit. Et exinde miſit filium ſuum Grimaldum (nam Romaldum Rex ſecum retinebat) cum magnis muneribus, offerens obſides, & promittens omnem fidelitatem, tantum ab impugnatione ceſſaret. Tunc Rex cum conſulto fidelium, & ſacerdotum, ne penitus Epiſcopatus, & monaſteria devaſtarentur, elegit duodecim obſides, præter filium ſupradicti Ducis Grimaldum, & accepit munera, & juraverunt omnes Beneventani; & reverſus eſt Romam, ibique celebravit Paſcha cum Præſule Sedis Apoſtolicæ.* Hæc Regino. Eadem reliqui omnes res Francorum proſecuti.

* Arichiſius

* Romualdum

Carolus Magnus Beneventum contra Arichiſium pergit.

Qui poſt Paulum diaconum proſecutus eſt res Longobardorum Herempertus vir illuſtris (ita enim inſcribitur) plura his addit, quæ interceſſerunt inter Carolum Magnum, & Epiſcopos Beneventanum, atque Salernitanum, & alios ab Arichiſio Duce Legatos miſſos, quæ cum non in omnibus nobis probentur, quod & fabuloſa multa commiſceantur, libentius præterimus, reddituri tantum Pauli diaconi, quod recitat epitaphium ſepulcro Ducis Arichiſii affixum: quem hoc anno, menſe Auguſti, eſſe defunctum, idem auctor docet. Sic enim ſe habet in mendoſo ſcripto codice: LXV.

Epitaphium Arichiſii Ducis Beneventani.

Lugentum lacrymis populorum roſcida tellus
Principis hæc magni nobile corpus habet.
Hic namque in cunctis recubans celeberrimus heros
Præpollens Arichis, o decus, atque dolor!
Tullius ore potens, cujus vix pangere laudes
Ut dignum eſt poſſit, vel tua lingua Maro:
Stirpe Ducum, Regumque ſatus tranſcenderat ipſe

No-

PAGIUS VI.

Tertia profectio Romana Caroli.

A num. LXIV. ad LXXII. Hoc anno, ut ſcribit Annaliſta Metenſis, *Carolus Romam venit, & a Papa Hadriano honorifice ſuſceptus eſt, ubi per aliquot dies moratus eſt. Quod cum audiſſet Heregiſus* (qui ab aliis dicitur Arigis) *Dux Beneventanorum, timore perterritus miſit Romaldum* (vel ut ab aliis vocatur Rumaldum) *filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem, pacem poſtulans, & promittens ſe facturum omnem voluntatem Regis. Sed his ſuaſionibus Papa minime credidit, ſed magis hortabatur Regem, ut Beneventi fines intraret; quod & fecit. Poſt hæc miſit filium ſuum Grimoaldum, (nam Romaldum Rex ſecum detinebat) cum magnis muneribus, offerens obſides, & promittens fidelitatem; tantum ut ab impugnatione ceſſaret. Tunc Rex cum conſultu fidelium & Sacerdotum, ne penitus Epiſcopia & Monaſteria devaſtarentur, elegit XII. obſides, & tertium decimum filium ſupradicti Ducis Grimoaldum. Acceptiſque muneribus juraverunt ei omnes Beneventani fidelitatem, & reverſus eſt Romam, ibique celebravit Paſcha cum Præſule Sedis Apoſtolicæ.* Paſcha autem hoc anno die VIII. menſis Aprilis celebratum. Idem habent Annaliſta Loiſelianus & Eginhardus, in Annalibus; hicque de Carolo addit: *Ipſe poſt hæc cum Legatis Conſtantini Imperatoris, qui ad petendam filiam ſuam ad ſe miſſi fuerant, locutus eſt, atque illis dimiſſis Romam reverſus, Sanctum Paſcha magna cum hilaritate celebravit.* Loquitur Eginhardus de Rotrode, de qua Annaliſta Fuldenſis hoc anno prodit: *Hruodrudis filia Regis a Conſtantino Imperatore deſponſatur.* Cointius hoc anno num. I. dicit hunc Annaliſtam audiendum non eſſe, niſi promiſſionem, quæ ante ſex annos facta fuerat, hoc anno firmatam dicamus. Verum Theophanes, cujus verba anno ſequenti referemus, idem ac Annaliſta Fuldenſis ſcribit.

VII. Carolus, cum Romam reverteretur, Caſinum adiit, & ex eo Monaſterio Cointius ibidem n. IV. exiſtimat in Friſiam remiſiſſe Ludge-

Nobilior geatis culmina celſa ſua.
Formoſus, valedas, ſaavis, moderatus, & acer,
Facundus, ſapiens, laxque, decorque fuit.
Quod Logos effinxit, moderanſque quod Ethica * pandit. * pangit
Omnia condiderat mitis in arce ſua.
Strenuus eloquii divini cultor, & Index,
Pervigil in lacrymis tempora noctie agent.
Anteibat juvenes venatu, viribus, armis:
Flaminibuſque ipſis flamina ſancta dabat.
Ter bini luſtris patria ſic rexit habenas,
Fluctibus ut lintrem navita doctae agit.
* Sollicitteque gratiam pacis ſervavit amator, * Sollicitus gratam pacem ſervavit amator.
Conſilio eautus, providus atque ſagax.
Cum natis proprium nil ducens tradere cenſum,
Inſuper & patria promptus amore mori.
Sic noſtrum ſolamen erat, ſolamen egentum:
Hos ſatagens verbis, hos relevare manu.
Ornaſti patriam doctriais, mœnibus altis;
Hinc in perpetuum laus tua ſemper erit.
* Turris, quieſque tuis, portuſque, ſaluſque fuiſti, * Tu requieſque
Gloria, deliciæ, tu generalis amor.
Heu mihi quam ſubito perierunt omnia tecum,
Gaudia, proſperitas, paxque, quieſque ſimul!
Planctus ubique ſonat: te luget ſexus, & ætas:
Omnis & ante omnes tu Beneventa, doles;
Nec minus excelſis nuper circumdata muris
Structorem orbe tuum clare Salerno gemis.
Appulus, & Calaber, Bulgar, Campanus, & Afer
Quoſque Silar potat, Romuleuſque Tyber.
Jam felix olim, nunc namque miſerrima conjux,
Regali in thalamo, quam tibi junxit amor:
Eheu perpetuo pectus transfixa mœrone,
Languida membra trahens, te moribunda dolet.
Viderat unius hea nuper funera nati.
Aſt alium extorrem Gallia dura tenet.
Huic geminæ natæ vernanti flore ſuperſunt,
Solamenque mali, ſollicitaſque timor.
Has cernens reddi vultus ſibi credit amator:
His trepida fit, & fluctuabunda pavet.
Solatur tantos ſpes hæc utcumque dolores,
Quod te pro meritis nunc paradiſus habet.
O Regina potens Virgo, Genitrixque Creantis
Proſit ei * hic ſacro membra dediſſe lari. * huic

Hucuſque Pauli diaconi epitaphium, cui hæc, quæ ſequuntur, inhærent. *Vixit autem quinquaginta tres annos, obiit ſeptimo Kal. Septembris, anno ab Incarnatione Domini ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo, & ex donna Adelperga Principiſſa filios Romoald & Grimoald, Egiſſum, Theoraldam, & Adeleſſam ſuſcepit.* Hactenus ibi. Poſt

PAGIUS *Carolus Ditione Pontificis Rom. amplificat.* gerum, qui propter Widikindi tunc Idololatræ perſecutionem anno DCCLXXXIV. ſolum verterat, & ut Alfridus in ejus Vita ſcribit, *poſt duos annos & menſes ſex reverſus eſt ad patriam ſuam*, eodemque teſte conſtitutus eſt Doctor *in gente Freſonum ab Orientali parte fluminis Labeki* (ideſt Lavicæ) *ſuper pagos quinque*, &c. *Ipſe vero cura ſolerti gregi ſibi credito ſtuduit ministrare fluenta doctrina Domini, fana deſtruere, & omnes erroris priſtini abluere ſordes.* Carolus, priuſquam e Caſinenſi Monaſterio diſcederet, illo loco Regia contulit Præcepta, quorum mentionem facit Baronius num. LXVII. ex Leone Oſtienſi lib. 1. cap. 14. Carolus Arigiſum Ducem Beneventanum Capua & aliis Civitatibus in Campania mulctavit, quas Apoſtolicæ Sedi tradidit ſuas ac Pippini patris Donationes amplificaturus. Lodovicus Imperator in Conſtitutiona, qua Donationes avi Pippini patriſque Caroli confirmavit auxitque, ſingulas aperte diſtinxit, ſuoque loco delineavit Donationem, quam Carolus hoc anno contulit, antequam Roma diſcederet. Hæc Caroli Donatio duobus in Capitibus præcipue conſiſtit; unum Civitates in Tuſcia Longobardorum, alterum Civitates in Campania ſitas repræſentat, *in partibus Tuſcia Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, Urbevetum, Balneum Regis, Ferenti Caſtrum, Viterbium, Martam, Tuſcaniam, Populoniam, Sonnam, Roſellas; item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam.*

VIII. *Tuſciam Longobardicam Eccleſiæ largitur.* Ludovicus Imp. Tuſciam in duas diſtinguit partes, quarum una Regibus Longobardorum paruit, altera ſub Imperatorum poteſtate permanſit. Ad Tuſciam Longobardicam pertinebant loca mox nominata, quæ Carolus in Tuſciæ partibus hoc anno Apoſtolicæ Sedi tradidit; ad alteram vero Tuſciam, quo potiti ſemper Imperatores, pertinebant alia loca, quæ

Lu-

LXVI. Reditus Grimoaldi. (a) Leo Oſtienſ. l. 2. c. 26. Poſt mortem vero Arichiſi, dimiſſum fuiſſe Grimoaldum filium obſidem a Carolo Magno, Leo Oſtienſis teſtatur his verbis (a): *Sequenti etiam tempore Grimoaldus filius ejus, quem Carolo obſidem datum præmiſimus, cum poſt mortem patris Beneventum, permittente Rege, reverſus, & Princeps eſſet effectus: per præceptum donationis conceſſit S. Benedicto univerſa dominicalia ſua cum ſervis, & ancillis in eodem territorio Gentiana, &c.* Hæc Leo. Herempertus in hiſtoria Longobardorum de obitu Arichis, & conceſſione Caroli, ut Romoaldus loco ipſius in Ducatum ſuccederet, dum agit, hæc inter alia habet: *Ipſe Rex Carolus a ſuis fidelibus duos præclariſſimos cum ipſo Romoaldo miſit, Autharim videlicet, & Paulipertum, ut quemadmodum ſuæ dignitati, ſic per omnia illi fidem ſervarent.* Et paulo poſt: *Dum ſimul (ut diximus) caperent iter, pervenerunt in Beneventanos fines, non procul a Capuana urbe. Sed antequam Vulturnum fluvium tranſmearent, immenſa Longobardorum plebs in occurſum ejus venit, atque cum gaudio eſt ab eis exceptus: qui cum catervatim Beneventum properaſſent fere milliarium viginti, ab urbe exierunt cum hymnis, & canticis, Deo gratias agentes, id ipſum concinentes; Veni paſtor noſter, & poſt Deum ſalus noſtra. Dum urbem fuiſſet ingreſſus, ſtatim Dei Genitricis Eccleſiam adiit, & in faciem ſe in pavimento proſtravit, & veniam ab ipſa Dei Genitrice efflagitavit, &c.* Hactenus de adventu Romoaldi Ducis Beneventani.

LXVII. (b) Leo Oſtienſ. l. 1. c. 17. Sed quæ de Paulo diacono poſt mortem Arichis (b) ſcribat Leo, audiamus: *Defuncto autem* (inquit) *Arichiſi, mox ad hoc Caſſinenſe monaſterium Paulus diaconus (ut ſupra retulimus) properavit: pluresque poſtea vixit annos. Rogatus quoque ab Abbate, & fratribus, expoſitionem regulæ S. Benedicti perutilem edidit, ubi multa de veteri monaſterii hujus conſuetudine neceſſario ingerit.* Hæc ipſe, qui & de Carolo Magno iſta habet (c):

(c) Leo Oſtienſ. l. 1. c. 14. *At vero idem Rex Carolus ubi victoria potitus a Benevento rediit, orationis cauſa Caſſinum tetendit ad corpus ſancti Patris Benedicti, ſeque fratrum omnium Deo ſervientium orationibus commendavit. Ab hoc primum Rege memoratus Abbas Theodomarius præceptum confirmationis de tota hac terra ſuſcepit: alio item præcepto Rex ipſe monaſteria S. Mariæ in Cingla, & S. Mariæ in Plumbariola, & ſanctæ Sophiæ intra Beneventum S. Benedicto ſua quoque auctoritate firmavit una cum cæteris, quæ tunc temporis habere videbatur, univerſis quoque aquis cum utriuſque partis ripis, ubicumque fuiſſent terris hujus monaſterii junctæ. Ad hunc Abbatem idem Carolus per Aldigarium Epiſcopum de Francia litteras miſit, rogans, ut aliquot ſibi de monaſterio beati Benedicti dirigeret fratres, qui regularem diſciplinam in illis partibus extinctam renovarent: quod & fecit, mittens illi etiam regulam, & hymnos, qui tunc ex traditione regulæ in hoc monaſterio canebantur: pondus quoque libræ panis, & menſuram vini, ſed & calicis menſuram, quam in mixto ſervitores accipere deberent, & omnem conſuetudinem, quæ tunc in hoc loco ſervabatur, ſcriptam tranſmiſit.* Hæc ipſe Leo, qui & adhuc iſta addit:

His temporibus vir quidam de genere Anglorum mutus, & ſurdus cum quibuſdam gentis ſuæ ſociis ad Limina Apoſtolorum venit. Inde cum ſociis ad Memoriam beati Michaelis Archangeli, quæ in Monte Gargano ſita eſt, properare conſpiceret, una cum eis iter arripiens, ad hoc monaſterium venit. Cumque oratorium ingreſſi, ante corpus ſanctiſſimi Benedicti oraturi ſe pariter proſtraviſſent, cum cæteri poſt modicum ſurgerent, eumdem quoque, ut ſurgeret, pulſare cœperunt: verum ille cœleſti viſitatione compunctus ge- LXVIII.

PAGIUS Ludovicus Imp. eidem Sedi conceſſit in partibus Tuſciæ, ut anno DCCCXVII. oſtendemus. Caroli donationem in Tuſcia pene integram ſtatim recepit Hadrianus; in Epiſtolis enim Cod. Carol. LXXXI. & LXXXVI. de quibus infra, juſtitias tantum *de Populonio & Roſellis* ſibi *ſub integritate* fieri, *fineſque Populonienſes ſeu Roſellenſes, ſicut ex antiquitus fuerunt, ſibi contradi poſtulavit*. De aliis locis mox memoratis legendus Cointius hoc anno numer. VI. Quod attinet ad alteram Carolinæ donationis partem, quæ ſpectat ad Campaniam, quatuor in ea Civitates commemorantur Epiſcopales, Sora, Aquinum, Theanum, Capua, quas ſtatim Hadrianus recepit, cum anno ſequenti, ut ibidem dicetur, queſtus ſit Campanos ad defectionem a Beneventanis ſollicitari. Hæ Urbes anno DCCLXXIV. primum in Francorum poteſtatem venerunt, & Ditionibus Pontificiis acceſſerunt ex donatione ejuſdem Caroli.

IX. Roma inter Cantores Romanos & Gallos contentio oritur. Paulo poſt, Rex Urbe diſceſſit, *adducens ſecum Cantores Romanorum & Grammaticos peritiſſimos & Calculatores*, inquit Monachus Egoliſmenſis a Pithæo editus, quem Baronius ſub nomine Chronici Pithæani citat, & ex eo refert contentionem, quæ Romæ accidit *per dies feſtos Paſcha inter Cantores Romanorum & Gallorum. Dicebant ſe Galli melius cantare & pulchrius quam Romani*, & cætera a Baronio ex eodem Monacho num. LXVIII. & ſeqq. narrata. Eccleſiæ Romanæ peritiſſimi Cantores, qui *a Sancto Gregorio*, ut inquit Monachus Egoliſmenſis, id eſt ſecundum Gregorianas notas a Gregorio Magno quondam ſtitutas, *eruditi fuerant*, in Gallias cum Carolo venerunt Theodorus & Benedictus. Unus Metas, alter Sueſſionum miſſus eſt, ad utrumque autem ex univerſa Francia, qui corrigerentur, Regio juſſu delati ſunt Antiphonarii, ut ibidem idem Mona-

Mutos & ſurdus curatur a S. Benedicto. *gemitibus cordis, mentiſque clamoribus, prout poterat, oratione producta, ſancti Patris Benedicti auxilium pectore pleno fiduciæ poſtulabat. Cum ecce poſt unam ferme horam de loco ſe, in quo proſtratus fuerat, erigens (Benedictus & mirabilis Deus) recepto auditu, pariter & loquela, non ſolum in lingua patria, hoc eſt Anglica, verum & Romana cœpit abſolutiſſime loqui*. Hactenus de his Leo. Sed ad Carolum, Romam redeuntem ad Hadrianum Pontificem, veniamus.

Altercatio inter Romanos & Gallos de cantu Eccleſ. In veteri Chronico Caroli Regis Francorum, quod Pithœus edidit, iſta Romæ tunc geſta leguntur: *Reverſus eſt Rex piiſſimus Carolus, & celebravit Romæ Paſcha cum domno Apoſtolico. Ecce orta eſt contentio per dies feſtos Paſchæ inter cantores Romanorum, & Gallorum. Dicebant ſe Galli melius cantare, & pulchrius, quam Romani. Dicebant ſe Romani doctiſſime cantilenas Eccleſiaſticas proferre, ſicut docti fuerant a S. Gregorio Papa; Gallos corrupte cantare, & cantilenam ſanam deſtruendo dilacerare. Quæ contentio ante domnum Regem Carolum pervenit. Galli vero propter ſecuritatem domni Regis Caroli valde exprobrabant cantoribus Romanis. Romani vero propter auctoritatem magnæ doctrinæ, eos ſtultos, ruſticos, & indoctos, velut bruta animalia affirmabant, & doctrinam S. Gregorii præferebant ruſticitati eorum. Et cum altercatio de neutra parte finiret: ait domnus piiſſimus Rex Carolus ad ſuos cantores: Dicite palam quis purior eſt, & quis melior, aut fons vivus, aut rivuli ejus longe decurrentes? Reſponderunt omnes una voce fontem, velut caput, & originem puriorem eſſe; rivulos autem quanto longius a fonte receſſerint, tanto turbulentos, & ſordidos, ac immunditiis corruptos: & ait domnus Rex Carolus: Revertimini vos ad fontem S. Gregorii, quia manifeſte corrupiſtis cantilenam Eccleſiaſticam.*

Mox igitur petiit domnus Rex Carolus ab Hadriano Papa cantores, qui Franciam corrigerent cantu: ille dedit ei Theodorum, & Benedictum, Romanæ Eccleſiæ doctiſſimos cantores, qui a S. Gregorio eruditi fuerant, tribuitque Antiphonarios S. Gregorii, quos ipſe notaverat nota Romana. Domnus vero Rex Carolus revertens in Franciam miſit unum Cantorem in Metis civitate præcipiens de omnibus civitatibus Franciæ magiſtros ſcholæ, Antiphonarios eis ad corrigendum tradere, & ab eis diſcere cantare. Correcti ſunt ergo Antiphonarii Francorum, quos unuſquiſque pro arbitrio ſuo vitiaverat, addens, vel minuens, & omnes Franciæ cantores didicerunt notam Romanam, quam nunc vocant notam Franciſcam, excepto quod tremulas, vel vinnulas, ſive colliſibiles, vel ſecabiles voces in cantu non poterant perfecte exprimere Franci naturali voce barbarica, frangentes in gutture voces, quam potius exprimentes. Maius autem magiſterium cantandi in Metis civitate remanſit. Quantumque mogiſterium Romanum ſuperat Metenſe in arte cantilenæ, tanto ſuperat Metenſis cantilena cæteras ſcholas Gallorum. Similiter erudierunt Romani cantores ſupradicti caatores Francorum in arte organandi. Et domnus Rex Carolus iterum a Roma artis Grammaticæ, & Computatoriæ magiſtros ſecum adduxit in Franciam, & ubique ſtudium litterarum expandere juſſit. Ante ipſum enim domnum Regem Carolum in Gallia nulli ſtudium fuerat liberalium artium. Hæc de his ibi. Porro de cantico Romano recitando in Galliis eſt conſtitutio ipſius Caroli Magni his verbis: (a) *Monachi ut cantum Romanum pleniter, & ordinabiliter per nocturnale vel gradale officium peragant, ſecundum quod beatæ memoriæ genitor noſter Pipinus Rex decretavit, ut fieret, quando Gallicanum cantum tulit, ob unanimitatem Apoſtolicæ* LXIX.

(a) Capit. Franc. l. 1. c. 80.

Se-

PAGIUS nachus habet. Porro non ſine labore Carolus Gregorianum Officium Ambroſiani loco ubique recipi procuravit. Durandus enim lib. 5. cap. 2. notat eum ad id *Clericos minis, & ſuppliciis per diverſas Provincias coegiſſe, & libros Ambroſiani Officii combuſſiſſe*.

X. Carolus Roma Cantores, Grammaticos, & Computiſtas in Galliam adducit. Præter Cantores, qui Romanum cantum edocerent, Carolus Roma *Grammaticos & Calculatores*, ſive *artis Grammaticæ & Computatoriæ Magiſtros* peritiſſimos in Franciam ſecum adduxit, ut ſtudia literarum inſtaurarentur in Galliis, & quod antea inauditum fuerat, publicæ per totam Franciam inſtituerentur Scholæ: *Et Dominus Rex Carolus iterum a Roma Artis Grammaticæ & Computatoriæ Magiſtros adduxit in Franciam, & ubique ſtudium literarum expandere juſſit. Ante ipſum enim Dominum Regem Carolum in Gallia nullum ſtudium fuerat liberalium Artium*, inquit Monachus Egoliſmenſis, ubi voce *iterum* indicat jam ante ex Italia & aliunde complures Viros in Artium profeſſione verſatos a Carolo evocatos eſſe. Cum vero ait nullum fuiſſe ſtudium liberalium artium in Gallia ante Carolum, id non abſolute de quocumque ſtudio, ſed de ſtudio publico & generali intelligendum eſt, ut recte Bulæus in Hiſtoria Univerſitatis Pariſienſis pag. 93. ex quo Monachum Egoliſmenſem explicavimus. Certum enim eſt Carolum ex omnibus mundi partibus Viros doctos & docendi peritia inſignes evocaſſe, eoſque ad publice docendum præmiis & honoribus invitaſſe: *Veſtram optimam ſolicitudinem, Domine mi David*, inquit Alcuinus epiſt. XXIII. *ſemper amare & prædicare ſapientiam cognoſcebam, omneſque ad eam diſcendum exhortari, imo & præmiis honoribuſque ſollicitare; atque ex diverſis mundi partibus amatores illius, veſtra bona voluntati adjutores convocare ſtuduiſſe: inter quos me etiam infimum ejuſdem ſanctæ ſapientiæ vernaculum de ultimis* Bri-

Sedis, & ſancta Dei Eccleſiæ pacificam concordiam. Hæc ipſe.

LXX. Porro hæc, quæ ſpectant ad ipſum canendi ritum, certum eſt, eum curatum eſſe per Hadrianum Papam, poſcente Carolo Magno, miſſis cantoribus in Galliam, etſi ſub Pipino Caroli Magni patre a Stephano Papa id factum, auctore Vualfrido (*a*) Strabone dicimus. Inſuper certum eſt teſtificatione Amalarii Fortunati, qui temporibus Ludovici Imperatoris filii Caroli Magni vixit, ab ipſo Hadriano Romano Pontifice ſcriptum eſſe Antiphonarium. Nam in prologo de ordine Antiphonarii: *Inveni, inquit, in uno volumine memoratorum Antiphonariorum ex iis, quæ infra continebantur, eſſe illud ordinatum priſco tempore ab Hadriano Apoſtolico.* Meminit idem auctor & de Metenſis Eccleſiæ Antiphonario. Porro addit Antiphonarium a Romanis dici a cantu, Cantorarium, idemque diviſum in duas partes, duplici augeri nomine, nempe ut quæ Reſponſoria continet, Reſponſoriale nuncuparetur, quæ vero Antiphonas, Antiphonarium appellaretur. Partem igitur priorem voluminis his verbis inſcriptam ſe inveniſſe teſtatur: *In nomine domini noſtri Jeſu Chriſti incipit Reſponſoriale de circulo anni temporibus ter beatiſſimi, & Apoſtolici domni Hadriani Papæ per Indictionem ſeptimam.* Item in fine: *Hoc opus ſummus reparat Pontifex domnus Hadrianus ſibi memoriale per ſæcula.*

(a) Vualfrid. de reb. Eccl. c. 25. in fin.

Hadriani Papæ liber Antiphonarius vel Reſponſalis.

LXXI. Quod vero ea uno licet fonte puriſſimo tam Romana, quam Gallicana ſacra manarint officia, tamen diverſa interdum eſſe reperiuntur, cantorum incuria, atque deſidia accidere potuiſſe, idem Amalarius docet, ubi ait: (*b*) *Poſt officium quo dedicatur Eccleſia, ſcripſi Antiphonas de Evangeliis, de quibus interrogavi magiſtros Romanæ Eccleſiæ, ſi illas canerent: reſponderunt nequaquam: Noſtri tamen magiſtri dicunt, ſe eas ab eis percepiſſe per primos magiſtros, qui melodiam cantus Romani docuerunt intra terminos Francorum. Deus ſcit, ſi iſti fallant, aut ſi ipſi fefelliſſent, qui gloriati ſunt, ſe eas percepiſſe a magiſtris Romanæ Eccleſiæ, aut Romani propter incuriam, & negligentiam eas amiſiſſent.* Sed & inde diverſitas pariter orta eſt (quod idem auctor teſtatur *c*) quod ea ſint uſi licentia, quam ſanctus Gregorius Auguſtino Anglorum Apoſtolo impertivit, ubi hæc ad ipſum ita reſcripſit: *Novit fraternitas tua Romanæ Eccleſiæ conſuetudinem, in qua ſe meminit nutritam: ſed mihi placet, ut ſive in Romana Eccleſia, ſive in Gallicana, ſive in qualibet Eccleſia aliquid inveniſti, quod plus omnipotenti Deo poſſit placere, ſolicite eligas, & in Anglorum Eccleſia, quæ adhuc ad fidem nova eſt inſtitutione præcipua, quæ de multis Eccleſiis colligere potuiſti, infundas: non enim pro locis res, ſed pro bonis rebus loca amanda ſunt: ex ſingulis ergo quibuſque Eccleſiis, quæ pia, quæ religioſa, quæ recta ſunt, elige, & hæc quaſi in faſciculum collecta apud Anglorum mentes in conſuetudinem depone.* Hæc Gregorius, qua inquam licentia alii etiam uſi, id effecere, ut quæ ab Eccleſia Romana acceperunt, longe diverſa ab ejus ritu in nonnullis poſtea fiant inventa: qua pariter licentia ſe uſum eſſe Amalarius ipſe teſtatur. Sed ad Carolum redeamus.

Unde oborta diverſitas ſacrorum officiorum.

(b) Amalar. de ord. Antiph. c. 68.

(c) Amalar. in prolog. de ord. Antiph.

☞ Dum autem Romæ idem Carolus eſſet, pro Viennenſi eccleſia egiſſe apud eum Hadrianum Papam, ipſius Pontificis litteræ demonſtrant, quas dedit ad Archiepiſcopum Viennenſem: quibus etiam oſtenditur, ipſum Carolum Romæ hoc anno eſſe conſecutum Patriciatus dignitatem, non autem in primo ipſius in Urbem adventu:

Hadrianus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ſancto fratri Berteriee Viennenſi Archiepiſcopo (d).

Dilectus filius ac glorioſus, illuſtris Carolus Francorum Rex, & Patricius

(d) Bibl. Floriac. edita a Joan. a Boſco Celeſt. poſtrema p. 46. 47.

PAGIUS *Britanniæ finibus adſciſcere curaſtis.* Carolus itaque non qualeſcumque Scholas inſtituit, privatas ſcilicet ſibi, liberis, aulicisque deſtinatas, quibus pauci Præceptores ſuffeciſſent, ſed publicas, patentes omnibus & omnium diſciplinarum, quibus exercendis multi Præceptores neceſſarii erant.

XI. Tot gentes e Germania cis Rhenum, & ex Italia cis Alpes eruperant, ut publicæ penitus evanuerint Scholæ, & curam privatarum ad eruditionem Clericorum in Epiſcopiis geſſerint Epiſcopi, ut Abbates in Cœnobiis ad Monachorum inſtructionem. Unde ſtudia deliteſcebant in ſolis Epiſcopiorum Monaſteriorumque clauſtris. Sed, quia tunc quoque eæ languebant, priſtino ſplendori reſtituere Carolus etiam ſategit directis Epiſtolis, quæ generales dicebantur; quod uno exemplo, paucis mutatis ad diverſos mitterentur, ad Metropolitas, ad Epiſcopos, ad Abbates & ad alios, ut res poſtulabat. Legenda Epiſtola hac de re a Carolo data quæ extat Tom. II. Concil. Gall. quam Sirmondus ex Codice Sancti Arnulphi Metenſis deſcripſit. Sed quia privatorum hujoſcemodi Scholarum aditus Laicis liber non erat, Carolus publicas inſtituit, & in ipſo Regio Palatio alias erexit. Regis exemplum ſtatim ſecuti ſunt Abbates & Epiſcopi. Publicæ per Epiſcopia, per Monaſteria mox ſtrepuerunt Scholæ, aliæ Cœnobitis, aliæ Sæcularibus edocendis deſtinatæ. Tum Benedictini, qui a ſui inſtituti primordiis litteras profeſſi ſunt; Scholas illas duplicis generis in ſuis Monaſteriis habere voluere, de quibus legendus Trithemius in Chronico Hirſaugienſi, ubi & Cœnobia Benedictina literarum cultu celebriora enumerat. Tanto vero deſiderio ferebatur Carolus, quo literæ, præſertimque Sacræ in Regno ſuo vigerent, ut Mo-

Carolus Scholas publicas in univerſa Gallia inſtituit.

Hadriani Pap. ad Viennenſem Archiep. litteræ.

Romanorum, Romam ingreſſus, Paſcha Domini apud ſanctum Petrum nobiſcum egit. Ubi inter alia monuimus eum de Metropolitanorum honore, & de civitatibus, quæ laicis hominibus traditæ erant: & quia jam Archiepiſcopalis dignitas per octoginta annos a Francis eſſet conculcata. Cum hæc, & his ſimilia glorioſus Rex audiſſet, promiſit ante corpus beati Petri, quod omnia ad ordinationem noſtram emendaret. Unde placuit nobis, ut omnibus Archiepiſcopis auctoritatem litterarum noſtrarum mandaremus: ut ſicut ab antiquis privilegiis ſingulæ Metropolitanæ urbes fundatæ ſunt, ita permaneant: & habeat unaquæque metropolis civitates ſibi ſubditas, quas beatiſſimus Leo poſt Chalcedonenſem Synodum, ſingulis Metropolitis diſtinxit. Nec præterea præjudicium ulla metropolis patiatur, ſi alicui Suffraganeorum aut nos, aut prædeceſſores noſtri, rogantibus piis Ducibus Francorum, pallium largiti ſumus. Nec debet eccleſia ullum damnum ſuſtinere, ſi per ſexaginta, aut per ſeptuaginta, aut octoginta, aut eo amplius annos incuria quorumcumque Præſulum, & vaſtationibus Barbarorum dignitatem antiquam ac Romanorum Antiſtitum firmitate roboratam, perdidit & amiſit, quando innumeris pene annis, illa, diſponente Spiritu Dei, uſa fuerit. Auctoritate igitur beati Petri principis Apoſtolorum ſingulis Metropolitanis antiquo more poteſtatem ſuam reddidimus, & filium noſtrum glorioſum & inclytum Regem, ante corpus beati Petri inde rogavimus, ut antiquam poteſtatem omnes Metropolitani, qui in regno ejus ſunt, haberent. Ideo hanc epiſtolam auctoritatis noſtræ omnibus miſimus, quam & tu haberes per tuum clericum, qui orationis gratia ad ſanctum Petrum venerat. Volumus etiam, ut cognoſceres, eccleſiæ tuæ ſuum privilegium quod a temporibus beati Leonis habuit, integre eſſe reformatum. Data Kalend. Januarii imperante piiſſimo Auguſto Conſtantino anno x. & a Deo coronato Rege piiſſimo Carolo anno primo Patriciatus ejus.* Hactenus litteræ Hadriani, quibus annus primus ſignatur Patriciatus ipſius Caroli. ☛ * viiii.

LXXII. Legati Taſſilonis Romam miſſi.

Dum adhuc Romæ ipſe commoraretur, Legati a Duce Bavariæ venerunt, de quibus hæc ubi ſupra: *Per ipſos dies Paſchales venerunt Romam ad dominum piiſſimum Regem Carolum Miſſi Taſſilonis Ducis Bavariæ Epiſcopus * Iſarnus & Abbas Henricus, petieruntque Apoſtolicum, ut pacem faceret inter domnum Regem Carolum, & Taſſilonem Ducem Bajoariorum. Et domnus Apoſtolicus multum*

PAGIUS

Monachus San-Gallenſis, qui creditur eſſe Notkerus Balbulus cap. 12. ſcripſerit: *Generoſiſſimus Carolus per totum Regnum ſuum ſtudia literarum florere conſpiciens, ſed ad maturitatem Patrum præcedentium non pervenire condolens, & pluſquam mortale laborans in hanc tædians vocem erupit: O utinam haberem duodecim Clericos ita doctos omnique ſapientia ſic perfecte inſtructos, ut fuerunt Hieronymus & Auguſtinus: ad quod doctiſſimus Albinus ex illorum comparatione merito ſe indoctiſſimum judicans, in quantum nullus mortalium in conſpectu terribiliſſimi Caroli audere præſumeret; maxima indignatione concepta & parumper oſtenſa,* Creator cœli & terræ ſimiles illis plures non habuit, & tu vis habere duodecim.

XII. Hadrianus Pp. Taſſilonem Ducem cum Carolo reconciliare fruſtra tentat.

Ad num. LXXII. & ſeqq. dum Carolus Romæ adhuc ageret, *venerunt etiam ibi Miſſi Taſſilonis Ducis* (nempe Bajoariæ) *Arbinus* (id eſt Arnus ſive Arno Salisburgenſis Epiſcopus) & *Hunricus Abbas* (Manſeæ nempe in Bajoaria) *rogantes Papam, ut pacem faceret, litemque terminaret inter Carolum Regem & Taſſilonem Ducem: quod libenter ſuſcepit Papa. Rex autem ad poſtulata reſpondit, ſe hoc per multa tempora quæſiſſe, ſed minime obtinere potuiſſe. Ne tamen inobediens videretur eſſe monitis Apoſtolicis, aſſeruit ſe in ejuſdem Papæ præſentia, cum eiſdem Miſſis pacem velle firmare. Illis autem renuentibus, & dicentibus, non ſe audere pro ſuo Domino definitivam ſuſcipere ſententiam, neque ſe ad hoc deſtinatos eſſe videns Apoſtolicus ficta mendacia, & cognoſcens inſtabilitatem Ducis, iratus anathematizavit ipſum Taſſilonem, & omnes illi faventes, niſi fidelitatem, quam Regi Pippino, & filio ejus Carolo promiſerant, per omnia obſervarent. Conteſtans per ſuos Miſſos Ducem & monens, ut per ejus perfidiam ſanguis Chriſtianorum funderetur, & terra vaſtaretur. Et ſi ipſe Dux obedire nollet, tunc Rex & exercitus ejus abſoluti eſſent a Deo & S. Petro, & quidquid in Ducatu ejus factum eſſet in incendiis & homicidiis, vel qualicumque malitia, totum hoc ſuper Taſſilonem & focios ejus verteretur, & Rex & Franci eſſent innoxii. His verbis Miſſi Taſſilonis abſoluti*, inquit Annaliſta Metenſis, quod & Baronius ex Monacho Egoliſmenſi in Vita Caroli M. etiam recitat.

XIII. Taſſilo Carolum Dominum ſuum agnoſcere cogitur.

Adjunt Annaliſta Metenſis & laudatus Monachus, Carolum poſtquam Roma diſceſſit, in Wormatiam veniſſe, ibique Synodum congregaſſe, ac miſiſſe ad *Taſſilonem* Ducem, ut promiſſa adimpleret. Qui cum nollet obedire, Rex cum exercitu verſus Civitatem Auguſtam profectus eſt, & filius ejus *Pippinus* de Italia cum alio exercitu *Tridentum venit*, ſeu Tridentum. Quare videns *Taſſilo* ſe ex omni parte circumdatum eſſe ad Regem venit, tradiditque ſe manibus ejus *in Vaſſaticum*. Renovavit ſacramento, dedit obſides XII. & decimum tertium obſidem filium ſuum Theodonem. Tunc reverſus eſt Rex in Franciam, & celebravit Natalem Domini in *Ingelheim* ſeu *Ingelheimiam* quod Palatium erat æquali fere ſpatio Bingiom inter atque Maguntiam. Dies qua *Taſſilo* coram Rege ſe præſentavit, in Appendice ad Chronicon juſſu Nibelungi Comitis conſcriptum notatur. *V. Non. Octobris*. Taſſilo Ducatum, quem a Pippino patre quondam acceperat, Victori filio Carolo reddidit cum baculo, regiminis ei prius attributi ſymbolo, *in cujus capite ſimilitudo hominis erat, & effectus eſt Vaſſus ejus* inquit Annaliſta Nazarianus.

XIV. Hoc eodem anno, *dum Domnus Carolus Magnus Rex a Capuana Urbe reverſus fuiſſet*, ut anno ſequenti Gregorius Presbyter Capuanus Ha-

tum ſe interpoſuit, poſtulando piiſſimum Regem. Cui ipſe reſpondit: hoc ſe voluiſſe, & per multa tempora quæſiſſe, & minime inveniri potuiſſe, ut præferebat, ſtatim fieri. Voluitque mox in præſentia Papæ cum ipſis Miſſis pacem firmare. Et renuentibus Miſſis, quia non auſi fuiſſent de ejus parte firmitatem facere: cum cognoviſſet Apoſtolicus inſtabilitatem, & mendacium eorum: anathema poſuit ſuper Ducem eorum, & ſuos conſentaneos, ſi ipſe Dux ſacramenta, quæ promiſerat Pipino, & domno Carolo Regi, non adimpleſſet; & obteſtatus eſt ſupradictos Miſſos, ut conteſtarentur Taſſilonem, ut non aliter faceret, niſi in omnibus obediret domno Regi Carolo, & filiis ejus, ac genti Francorum, ne ſanguinis effuſio proveniret, vel læſio terræ ipſius. Et ſi ipſe Dux obdurato corde verbis Apoſtolicis minime obediret: tunc domnus Rex Carolus, & ſuus exercitus abſoluti eſſent ab omni periculo peccati, & quicquid in ipſa terra de incendiis eveniret, vel de quacumque malitia, hoc ſuper Taſſilonem, & ejus conſentaneos recideret, & domnus Rex Carolus, ac Franci innoxii ab omni culpa exinde permanſiſſent. His verbis expletis, Miſſi Taſſilonis abſoluti ſunt, dimiſſi ſcilicet. Addit vero Eginhardus, Carolum Magnum, antequam Roma recederet, conſumpſiſſe aliquot dies in veneratione locorum ſanctorum. Sed pergit auctor inſtitutam de reditu Caroli in Franciam orationem.

Tunc invicem ſibi domnus Apoſtolicus, & domnus Rex glorioſus Carolus, Vale dicentes, benedictione aſſumpta, & oratione peracta, in Franciam cum gloria reverſus eſt: adducens ſecum cantores Romanorum, & grammaticos periti[ſ]ſimos, & calculatores, perveniteque idem mitiſſimus Rex Carolus ad conjugem ſuam domnam Faſtardam Reginam in civitate Vvarmatia, LXXIII.

PAGIUS *Aragiſus Dux Benevent. rebellionem meditans moritur.*

Hadriano Papæ retulit, & Hadrianus Epiſtula LXXXVIII. Cod. Carul. ſignificavit Carolu, *Arichis Dux ſuus*, (idest Dux Beneventanus, quoniam Capua priuſquam Apoſtolicæ Sedi Carolina donatione concederetur, Beneventano Ducatui accenſebatur) *ad Imperatorem* (nempe Conſtantinum) *Deo ſibi contrario, emiſit Miſſos, petens auxilium & honorem Patriciatus una cum Ducatu Neapolitano, ſub integritate, ſimul & ſuum cognatum* (ſeu Levirum) *Athalgiſum cum manu valida in adjutorium ſibi dirigi, promittens ei tam in tonſura, quam in veſtibus uſu Græcorum perfrui, ſub ejuſdem Imperatoris Ditione. Hæc audiens autem Imperator emiſit illi ſuos Legatos, ſcilicet Spatharios duos in Ditionem Siciliæ ad Patricium eum conſtituendum, ferentes ſecum veſtes auro textas, ſimul & ſpatham, vel pectinem, & forcipes, ſicut illi prædictus Arichiſus indui & tonderi pollicitus fuerat, petentes Romualdum ejuſdem Arichiſi filium in obſidiatum. De Athalgiſo vero cognato, emiſit ei dicens, quia illum non apud illum nunc dirigimus, ſed cum dirigimus cum exercitu in Terviſio, aut Ravenna. Qui venientes, Dei nutu, per ſuffragia Apoſtolorum malignantium conſilia diſſipata repererunt, eo quod Arichiſum Ducem vel ipſius filium Vualdonem defunctum invenerunt.* Baronius anno DCCXCV. numer. II. hujus Epiſtolæ mentionem facit. In Appendice ad Chronicon Nibelungi Comitis juſſu conſcriptum hoc anno legitur: *Aragiſus Dux de Beneventano mortuus eſt, & filius ejus mortuus eſt.* Cointius hoc anno num. XVI. exiſtimat, in laudatis Hadriani literis Waldonis loco reponendum eſſe Romualdum ſeu Romoaldum. Arichiſus enim *ex Adelperga filios Romoald, & Grimoald, Egiſiſum, Theotadam & Adelciſam ſuſcepit*, ut teſtatur Aragiſi Epitaphium, de quo mox, in eoque nulla Waldonis mentio fit. Romualdus obiit *XII. Kal. Auguſti, principante patre anno XXX. Indict. percurrente decima*, ut legitur in ejus Epitaphio apud Ughellum Tom. VIII. & Cointium laudatum. Filio ſuperſtes fuit Arichiſus, *menſem unum*, dies quinque, vitamque clauſit *ſeptimo Kalendas Septembris, anno ab Incarnatione Domini DCCLXXXVII.* ut legitur in Ejus Epitaphio a Baronio num. LXV. recitato, qui num. LXVII. addit ex Leone Oſtienſi lib. 1. cap. 17. Paulum Diaconum poſt Arichis Principis Beneventani obitum in Monaſterio Caſinenſi habitum induiſſe, ibique non pauco tempore vixiſſe. Porro Grimoaldum Aragiſo patri in Ducatum ſucceſſiſſe, anno ſequenti videbimus.

XV. *Carolus rebus Italicis intentus.*

Athalgiſus, quem Conſtantinus Imp. Tarviſium aut Ravennam venturum dixerat, neutrum locorum illorum adiit; appulit enim in Calabriam, & in finibus Ducatus conſedit. Hadrianus Pontifex certiorem ea de re *Carolum* per Arvinum Comitem Regium Oratorem fecit, *Roronem* & *Bettonem* Miſſos quoque Regios paulo poſt ſuſcepit, quos Carolus ſciſcitaturos, an *Athalgiſus* in Italiam cum Claſſe delatus eſſet, Romam direxerat, Bojoaricis rebus ſic intentus, ut Italicas nequaquam negligeret. Hæc fuſius narrantur in Epiſtola Cod. Carol. XC. cujus meminit Baronius anno DCCXV. num. VII. *Nempe quidem ſcimus*, ſubdit Hadrianus, *quia ipſe iniquus & perfidus Adalgiſus pro nulla alia cauſa in iſtis declinavit partibus, niſi tantummodo pro veſtra, noſtraque contrarietate. Unde oportet, ut firmiſſima veſtra ſacra partibus Beneventanis emittere, veſtra præcelſa Regalis Excellentia nitatur, ut undique per veſtrum Regale adminiculum imperturbati pariter maneamus.* In iiſdem literis Hadrianus *Carolo* ſignificat, conſulendum inprimis Benevento; ſeu deſciſcerent a fide jurata, ſeu manerent in ejus obſequio Beneventani, *Grimoaldum* Aragiſi filium in eam Provinciam haud mittendum; ſi rebellarent, prævalidis copiis laceſſendos ad Kalendas Maii: dubium non eſſe, quin *Athalgiſus*, ſive *Adalgiſus* res novas in Italia moliretur, Francis & Apoſtolicæ Sedi pergravia inferre damna, ſi Regius exercitus a Kalendis Maiis uſque ad Septembrem non compareret; adjecit didiciſſe ſe a Leone Epiſcopo conſilium *Adalberga* Aragiſi relictæ hoc eſſe, ut ſtatim ac Grimoaldus ejus filius ad Beneventanos fines acceſſerit, duas ſuas filias, orationis ſpecie, ſecum ad Eccleſiam Sancti Michaelis in monte Gargano conſtructam ducat, ac inde pergat Tarentum, *ubi & theſauros ſuos reconditos habet, quia tantum octoginta millia diſtat a Sancto Angelo uſque Tarantum. Sed in hoc minime veſtra a Deo promota Excellentia conſiderare debeat,*

& ibi ad invicem gaviſi ſunt lætificantes, ac Domini miſericordiam collaudantes ubi Synodum congregavit. Et deinde miſit ad Taſſilonem, ut omnia impleret ſecundum juſſionem Apoſtolici, vel ſicut juſtitiæ erat, eo quod ſub jurejurando promiſſum habebat, ut in omnibus obediens, & fidelis eſſet ei, & filiis ejus, & Francis, & ad eius præſentiam veniret. Quod renuit, & venire contempſit. Tunc domnus Rex Carolus ſentiens inſtantiam ſuam pergit Bajoariam, venitque in loco, qui dicitur Lecfeld ſuper civitatem Auguſtæ, & juſſit fieri alium exercitum de Auſtraſiis, & Thuringiis, & Saxonibus, & conjunxerunt ſe per Danubium fluvium in loco, qui dicitur Faringa, & tertium exercitum juſſit fieri de Italicis, ut filius ejus Pipinus Rex veniret uſque ad Triancum, & ipſe ibi maneret, & exercitum ſuum pleniter in ante mitteret uſque ad Bajoarium. Taſſilo videns ſe circumdatum ex omni parte, videnſque, quod omnes Bajoarii plus eſſent fideles domno Regi Carolo, quam ſibi, & cognoviſſent domni Regis fideles, & magis vellent juſtitiæ conſentire, quam contrarii eſſe: contriſtatus undique, tradidit ſemetipſum domno Regi Carolo, &c. Subdit enim dediſſe obſides Carolo Taſſilonem, & inter alios filium Theodonem annumeratum, ſicque permiſſum eſſe Ducem Bajoariæ permanere.

Quod autem iſte Taſſilo in Carolum tentare præſumpſerit, tradit Eginhardus, ipſum id feciſſe impulſu uxoris ſuæ, LXXIV.
quæ

PAGIUS

quod pro noſtra aviditate ipſas Civitates adquirendum, quas Beato Petro Apoſtolo & nobis condonaſtis, talia vobis inſinuare ſtuduimus.

XVI. *Hadrianus PP. ut Civitates Ducatus Beneventani reddantur petit.*

Denique Hadrianus, quemadmodum in Tuſcia Suanam Toſcanam, Biternum, Balneum Regis, aliaſque Civitates cum finibus ac territoriis obtinuerat; ita Regiorum Legatorum opera juſtitias ſibi fieri de Populonio & Roſellis, Urbeſque Beneventani Ducatus ab eodem Carolo nuper Apoſtolicæ Sedi conceſſis reddi poſtulavit: *Ita in eo modo Civitates in partibus Beneventanis contradere nobis protinus faciatis, ut dum miſſi veſtri veſtros ſuſceperint Regales firmiſſimos affatus, ſine qualibet interpoſita dilatione nobis eas contradere ſub integritate valeant, ut nullus ſit, qui poſſit extinguere veſtrum illibatum ſacrificium*, inquit Hadrianus in eadem Epiſtola XC.

XVII. *Miſſi a Carolo Legati male ſe erga Hadrianum PP. gerunt.*

Adalberga ſeu *Adelperga* Tarentum, ut Hadrianus putaverat, haud ſe recepit, ſed manſit Salerni. Tunc Romam venerant Oratores Regii, Atto Diaconus & Goteramnus Oſtiarius, deinde Maginarius Abbas, & Joſephus Diaconus, Lutherico Comite in via retardato. Quomodo Romæ & in Ducatu Beneventano ſe geſſerint hi Oratores, exponit ipſemet Hadrianus in Epiſtola XCII. Cod. Carol. loco laudato a a Baronio memorata: *Qui præcedentes, ſcilicet Atto cum Goteramno, nullo modo noſtris accommodaverunt conſiliis, ſed relinquentes penitus Maginarium, ſeu Joſeph & Liudericum, abierunt ſingulariter Benevento. Unde poſt tergum eorum euntes Maginarius cum Joſeph & Liuderico in Benevento jam Attonem & Goteramnum nullo modo invenire valuerunt, eo quod in Salernum perrexerant ad Albergam relictam Arichis Ducis. Ubi dum Maginarius cum ſociis ſuis a fidelibus veſtris audiſſent, ſicuti nobis ipſi intimaverunt, eo quod infideliter agerent, tam relicta prædicta Arichiſi Ducis, quam cæteri Beneventani, erga veſtram Regalem Excellentiam atque noſtrum Apoſtolatum iniqua atque adverſa tractare non deſinunt. Fugam arripientes Maginarius cum Joſepho & Liuderico, una cum Goteramno qui ad eos ad loquendum venerat a Salerno, introierunt in finibus Ducatus Spoletini in præfato Oppido Valva, & ibidem morantur uſque ad veſtram Regalem in triumphis diſpoſitionem. Atto vero audiens, ut fertur, fugiens intus in Eccleſiam Salerni pro timore, ejuſdem Eccleſiæ Altare tenuit. Ipſi autem Beneventani ſuadentes, ut reor, & ſimulantes, eum mitigaverunt, & veſtrum Clericum ſibi miſerunt, ſe ipſos fideles in omnibus commendantes.* Has literas anno ſequenti ſcripſit Hadrianus, cum mentionem faciat duorum Spathariorum, qui *Salernum ad relictam Aragiſi Ducis peragrantes, tertio decimo Kalend. Februar. pervenerunt.*

Habitum hoc anno in Anglia Concilium a Legatis Apoſtolicis *Georgio* Oſtienſi & *Theophylacto* Epiſcopis, illuc ab Hadriano Papa miſſis, in quo Canones viginti pro Diſciplina Eccleſiaſtica reſtituenda conditi ſunt. Legitur illud apud Spelmannum, Alfordum, & Tomo VI. Conciliorum. Alfordus tamen duas Synodos habitas eſſe exiſtimat, alteram in Septentrionali parte Inſulæ a Georgio, alteramque in Auſtro vel in Occidente a Theophylacto. Certe Hiſtorici Anglici de loco ubi Synodus habita inter ſe non conveniunt, quia ſcilicet in uno & altero loco Synodi celebratæ. Annaliſta Mailroſenſis hoc anno ſcribit: *Synodus congregata eſt in Pincanhale*, qui locus in Donelmenſi Epiſcopatu ſitus eſt, & modo *Fincenhalan*, modo *Vvincenhale* ab Hiſtoricis Anglicis vocatur, quo ideo Georgius perrexit, velut Northumbriæ Regni meditullium. Altera Synodus in Regno Merciorum celebrata, quam Spelmannus *Calchutenſem* appellavit, qui tamen ubi locus ſit, determinate non definivit. De utraque Synodo legendus Alfordus ad hunc annum. XVIII. *Synodus in Anglia celebrata.*

Notabile eſt quod hoc anno legitur in Chronico Saxonico nuper Oxonii ab Edmondo Gibſono publicato, temporibus Brithrici ſeu Beohtrici Saxonum Occidentalium Regis veniſſe *primum tres naves Norvvegicorum*, & Regis Præpoſitum neſcientem unde eſſent, ab illis occiſum eſſe: *Iſtæ*, ſubdit Chronographus, *primæ fuerunt, naves Danorum, quæ Anglorum nationem peterent*. Hi poſtea paſſim Normanni appellati, & ſæculo ſequenti tam in Anglia quam in Gallia innumera mala patrarunt, ut ſuis locis narrabitur. De primo eorumdem in Galliam adventu anno DCCC. ſermo erit. Huntindonienſis pag. 343. idem narrat ac Chronographus Saxo, aitque *Dacos*, quod nomine Danos & Normannos intelligit, *cum tribus puppibus in Britanniam prædationis cauſa* veniſſe, & Præpoſitum Provinciæ eum eos comprehendere vellet occiſum. *Hic primus fuit Anglorum occiſus a Dacis, poſt quem multa millia millium ab eiſdem cæſa ſunt; & hæ puppes primæ fuerunt, quas huc Daci adduxerunt*, ait Huntindonienſis de Brithrico Rege verba faciens. Quod iiſdem XIX. *Dani ſeu Normanni primum in Anglia viſi.*
ſe-

Digitized by Google

quæ filia fuerat Deſiderii Regis Longobardorum, e Regno a Francis expulſi. Sed & quod fædus iniiſſet cum Hunnis, mente elatus inferre bellum magno Regi non formidavit: ſed divina ope factum eſt, ut bellum, quod (ut ait) maximum futurum videretur, ſicut citiſſime, ita & feliciſſime confectum ſit: nam Taſſilo vilis redditus eſt, & ignavus, ubi Apoſtolicæ cenſuræ gladio percuſſus fuit. Hoc igitur anno cœptum eadem occaſione eſt bellum Hunnicum, quod teſte Eginhardo, perduravit annos octo, ſed quos alii Hunnos, alii Avares eos dixerunt.

Qui

PAGIUS fere verbis narrat Hovedenus pag. 410. qui pag. 412. Dacos a Normannis diſtinguit. At Normannorum nomine Eginhardus, Helmoldus, & alii eas gentes intelligunt, quæ utramque Codani, ideſt Baltici ſinus oram incolunt; quarum capita ſunt Suevones, ſive Sueci, Dani, & Norvegii, & in Germanico littore Saxones ultra fluvium Albim, ubi juxta Eginhardum Normannorum confinia erant.

XX. *Epiſtola ficitia Hadriano PP. attributa.* Baronius in Appendice ad hunc annum refert ex Joanne a Boſco in Bibliotheca Floriacenſi, literas Hadriani Papæ *Berterico* Viennenſi Archiepiſcopo datas, dum Carolus Romæ adhuc ageret, quæ in ſubſcriptione dicuntur datæ *Kalend. Januarii imperante piiſſimo Auguſto Conſtantino anno X. a Deo coronato Rege Magno Carolo anno primo Patriciatus ejus*. Verum hæ literæ ſuppoſititiæ ſunt; cum Hadrianus in ſuarum literarum ſubſcriptione nuſquam meminerit aut Conſtantini aut Caroli, multo [1] minus utriuſque ſimul; & ex ejuſdem Hadriani aliis literis certo conſtet, longe ante hunc annum Carolum Patriciatum obtinuiſſe. Hinc neque Sammarthani in Gallia Chriſtiana, neque Cointius in Annal. Franc. hujus Epiſtolæ mentionem fecere.

Sanctus Vvillehadus hoc anno primus Bremenſis Epiſcopus ordinatus eſt, ut ſequenti oſtendemus.

NOTÆ [1] C*Um Hadrianus in ſuarum literarum ſubſcriptione nuſquam meminerit aut Conſtantini aut Caroli &c.* De Carolo nihil excipio; de Conſtantino vero plane fallitur, cum in chronico Farfenſi rer. Italic. to. 2. part. 2. col. 346. recitetur pontificis hujus bulla data *X. Kalend. Maii Ind. X*, ideſt anno 772. quæ annis Conſtantini & Leonis filii ſignatur. Mansi

I. QUi ſequitur annus Redemptoris noſtri ſeptingenteſimus octogeſimus octavus, undecima Indictione notatur, quo Imp. Conſtantinus invitus, nolenſque, Irenæ tamen matris impulſu, deſponſatam ſibi Caroli Magni filiam repudiavit, quam deperibat, uxoremque accepit Mariam Armenam, a matre Irene ipſi procuratam. Hæc Theophanes. Ex quo quidem principio quot mala evenerint, dicetur inferius ſuis locis. Porro Maria iſta humili loco nata, ut ſolium Imperatricis aſcenderet, ſanctitas effecit ejus patrui S. Philareti, cognomento Miſericordis: de quo agitur dies natalis in Menologio Baſilii die ſecunda Decembris hoc elogio: *Sub Imperatrice piiſſima Irene fuit hic beatus a Paphlagonia. Cum autem ex labore ſuo dives fuiſſet, diabolica invidia factus eſt pauper, nec tamen eleemoſynarum oblitus eſt. Ex uno autem facto ipſius in omnibus miſericordiam adſcendemus. Defecit aliquando vicinus bos. Qui veniens ad Sanctum, in agells deprehendit eum cum tenui juga ferentem. Qui videns ipſum mœrentem, ſolatam e duabus bovem alterum ipſi tradidit, ipſe vero cum altera jugum ſubiit. At Deus conſpicatus viri virtutem, fecit, ut Irena Imperatrix neptem ipſius Mariam filio ſuo Conſtantino jungeret in matrimonium: ex quo ille factus dives, & copioſus in miſericordia, ſenex migravit ad Dominum.* Hæc ibi, quæ annis ſingulis, dicta die, in Eccleſiis decantari conſuevere.

De S. Philareto miſericorde.

II. Ut autem Irene Imperatrix ſe a Francorum Regis fœdere, amicitia, & affinitate ſejunxerit, alia non eſt, quæ aſſeri cauſa poſſit, niſi quod Carolus Ducatum Beneventanum invaſerit, quem una cum Duce in ſuum patrocinium Orientales Imperatores ſuſceperant. Porro una cum Beneventano Ducatu reliqua omnia a Carolo ablata eſſe, quæ interjacent uſque ad Adriaticum mare, certum eſt: nam de dominio Caroli Magni in Italia hæc Eginhardus in ejus vita: Ta-

Diſſoluta pax inter Imperatorem, & Carolum Magnum.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſpan. DCCCXXVI. Anno Hegiræ CLXXII. inchoato die 22. Junii fer. 4. A.C. 788.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6281.

☉ 13. F E. ☽ 10. P. 30. Mart. Indict. 11.

JESU CHRISTI 788.

HADRIANI PAPÆ 17.

CONSTANTINI IMP. 13. & 9.

IRENES 9.

I. Beneventani Grimoaldum ſibi Ducem præfici poſtulant.

A Num. I. ad V. Literæ ab Hadriano Papa ad Carolum hoc anno datæ, & in Codice Carolino recitatæ Cointius hoc anno num. IV. & ſeqq. accurate digeſſit, quas ideo eodem ordine hic ſummarie memorabimus; Baronius enim earum tantum argumentum videre potuerat, ut ipſemet teſtatur anno DCCXCV. Præſenti itaque anno ſtatim ac fama percrebuit Attonem Diaconum Salerno digreſſum in Franciam ad Carolum abiiſſe, duo Conſtantini Imperatoris Spatharii cum Theodoro Siciliæ Præfecto appulerunt Acropolim in Lucania, terreſtrique itinere Salernum *tertio decimo Kal. Februar. pervenerunt*, atque habitis ibi triduo cum Proceribus Beneventanis & Adelperga ſive Adelberga Ariſi Beneventani Ducis vidua colloquiis deducti ſunt honorificentiſſime Neapolim, & a Stephano Epiſcopo Neapolitano, Civibuſque Neapolitanis humaniſſime ſuſcepti diuturniorem in ea Urbe moram fecerunt ex conſilio Beneventanorum, qui ſuaſerant ita faciendum, donec adeſſet Grimoaldus, quem per Attonem Regium Oratorem alioſque Nuncios in Ducem a Carolo popoſcerant, quemque ſpes erat Arigiſi patris conſilia feliciter executurum, ut narrat Hadrianus Pontifex in Epiſtolis XCII. & LXXXVIII. Cod. Carol. a Baronio citatis num. VI. & VIII. memoratis. Hæc Hadrianus in Epiſt. LXXXVIII. *Dum ibidem Salerno Atto fideliſſimus Miſſus veſter fuiſſet, Beneventani ipſos Græcos minime recipere voluerunt, ſed poſt reverſionem prædicti Attonis Diaconi, tunc eos terreno itinere a finibus Græcorum deferentes, Salerno receperunt, & cum Athalberga relicta Arichis, ſeu Optimatibus Beneventanis, tribus diebus perſiſtentes conſiliati ſunt, ſuadentes ipſi Beneventani prædictis Miſſis Græcorum dicentes. Quia nos ad Regem Carolum emiſimus Miſſos noſtros, petentes ab eo Grimoaldum Ducem noſtrum recipere. Inſuper & per Attonem Diaconum, ipſo nobis pollicente, robam emiſimus* (erat roba laxior veſtis, olim Regibus, Epiſcopis, aliiſque in uſo, ut videre eſt in Gloſſario Ducangii) *ut penitus eum Ducem conſequenter ſuſciperemus. Sed propter hoc morari vos Neapoli convenit, dum uſque ipſum Grimualdum recipere poſſimus Ducem; quod & genitor ejus Arigiſus minime valuit adimplere, Grimoaldus ejus filius, dum culmen genitoris ſui adeptus fuerit, prorſus Imperialem voluntatem cum omni ditione, ſicut cum ſuo conſtitit genitore, in omnibus adimpleat, pariter nobis promiſſa explentibus. Quapropter terreno itinere uſque Neapolim eos cum magno deduxerunt honore. Qui Neapolitani ipſos Græcos cum bandis & ſignis ſuſcipientes, ibidem degentes, prædicti rei præſtolantes adventum, non deſinunt cum Stephano Epiſcopo & Conſtantino Civibus Neapolitanis adverſa perpetrantes tractare, mittentes ipſi Græci ad Imperatorem de obitu Arichis filiique ejus denunciantes, & ab eo expectant conſilium quid agere debeant.* Hæc Hadrianus Papa ad Carolum.

II. Græci de Ditionibus Pontificiis invadendis cogitant.

Idem Pontifex menſe Majo literas accepit a Carolo, qui verebatur, ne Græci Beneventanum Ducatum vel Pontificias Ditiones invaderent, ſtatimque ei reſponſorias direxit, quæ ut potioris apud Carolum auctoritatis eſſent, munitæ ſunt ſubſcriptionibus quadraginta duorum cum Presbyterorum, tum Diaconorum aliorumque ex Clero Romano. In his ſignificat *Hadria-*

Totam Italiam, quæ ab Auguſta Prætoria uſque in Calabriam inferiorem, in qua Græcorum, & Beneventanorum conſiut eſſe confinia, decies centum, & amplius paſſuum millibus longitudine porrigitur, occupavit ſcilicet. Et inferius: *Erat (inquit) ſemper Romanis, & Græcis Francorum ſuſpecta potentia, unde illud Græcorum extat proverbium:* τὸν φράγκον φίλον ἔχῃς γείτονα οὐκ ἔχῃς, *id eſt, Francum amicum habeas, vicinum ne habeas.*

III. Sed exæſtuans ira femina, ſicut malo conſilio diſſolvit fœdera nuptiarum, ita imprudens adverſus eumdem Carolum hoc eodem anno in Italia bellum movit, de quo iſta Regino: *Eodem anno commiſſum eſt bellum inter Græcos, & Longobardos, Ducibus Hildeprando Spoletano, & Grimoaldo Beneventano, & Winigiſo, a Rege Francorum directo cum Francis: & fugati ſunt Græci, & victores extiterunt Franci, & Longobardi.* Qui putarunt non repudiatam ab Imperatore, ſed negatam fuiſſe a Carolo Magno filiam Conſtantino: hac de cauſa hujuſmodi bellum conflatum eſſe dixere: nam in Annalibus ſub Ludovico Imperatore conſcriptis, iſta leguntur: *Interea Conſtantinus Imp. propter negatam ſibi Regis filiam iratus, Theodorum Patricium, Siciliæ Præfectum cum aliis Ducibus ſuis fines Beneventanorum vaſtare juſſit. Qui cum imperata exequerentur, Grimoaldus, qui eo anno, poſt mortem patris, Dux Beneventanis a Rege datus eſt, & Hildeprandus Dux Spoletanorum cum copiis, quas congregare potuerunt, in Calabria eis occurrerunt, habentes ſecum Legatum Regis Winigiſum, qui poſtea in Ducatu Spoletano Hildeprando ſucceſſit; commiſſaque prælio, immodicam ex eis multitudinem occidernnt, & ſine ſua ſuarumque diſpendio victores facti, magnum captivorum, & ſpoliorum numerum in ſua caſtra retulerunt.* Hæc ibi.

Victi Græci a Longob. & Franc.

IV. Cæterum quantum ex Theophane colligi poteſt, Aldegiſus filius Deſiderii Regis Longobardorum, qui fugerat Conſtantinopolim, fuit malorum omnium architectus: ſperans enim, ſi ejuſmodi nuptiarum fœdera inter Carolum, atque Con-

PAGIUS *drianus* ſe jam eodem menſe Majo, antequam ejus literas accepiſſet, ad eum miſiſſe *Andream* & *Philippum* Epiſcopos atque *Theodorum* nepotem ſuum, quos ut citiſſime Romam remitteret, rogavit. Deinde monuit, quonam in ſtatu Italiæ res eſſent, ſcripſitque diſtincte *Cajetam & Terracinam* præſidio firmatas a *Græcis*, Præfectum Siciliæ morari Cajetæ, Campanos continuo ad defectionem a Beneventanis ſollicitari, adjecitque habuiſſe ſe in animo exercitum in eam Provinciam dirigere, idque ultro exequuturum fuiſſe, *niſi* ſperaſſet a Rege, cujus conſtantem benevolentiam toties expertus fuerat, ipſos Beneventanos ſcriptis literis, aut etiam miſſis Oratoribus coercitum iri, ut fuſius narratur, in Epiſtola LXXIII. Cod. Carol. ex quo hæc deſcripta. Hujus Epiſtolæ Baronius anno DCCXCV. ubi alias Hadriani Papæ, quas non viderat, recenſet, non meminit.

III. Carolus Grimoaldum Beneventanorum Ducem conſtituit.

Poſtea *Carolus* gratias egit *Hadriano* de literis ab eo per *Arvinum* Comitem primum, poſtmodum per Roronem, & Bettonem tranſmiſſis, teſtatuſque eſt frequentes de negotiis Italicis Nuncios plurimum ſibi placituros, tamen *Grimoaldum* Beneventanis Ducem Arigiſi patris demortui loco præeſſe voluit. [1] Hadrianus cum videret ſe fruſtra Grimoaldo adverſatum, aliis literis aſſeruit ſe nullatenus odio motum id feciſſe, ſed hoſtium nefaria conſiliis & inſidiis expaviſſe, exaltationi Sanctæ Eccleſiæ tuitionique Donationum in Apoſtolicam Sedem collatarum ſtuduiſſe; de *Roſellis* & *Populonio* jus nondum ſibi redditum, quamvis id muneris Arvino Duci demandatum fuiſſet; Urbes quidem *Tuſciæ*, quæ Beato Petro fuerant oblatæ, in poteſtatem Sedis Apoſtolicæ receptas; ſecus contigiſſe de Civitatibus Beneventanis; Creſcentem & Hadrianum Duces in Beneventanum Ducatum fruſtra directos; *Grimoaldum* Capuæ tripudiare, quaſi Principi Apoſtolorum prælatus eſſet; Nuncios Apoſtolicos Græcis videri ſemel atque iterum deluſos; *Stephanum* Epiſcopum Neapolitanum & *Campanulum* Epiſcopum Cajetanum de nefando *Adalgiſo* Deſiderii quondam Regis filio, & de Græcorum inſidiis multa jam per Epiſtolas inſinuaſſe. Epiſtola Hadriani Papæ, quæ prædictarum rerum fidem facit, eſt LXXXVI. Cod. Carol. & memoratur a Baronio loco laudato n. V.

IV. Græci in Calabria a Francis & Longobardis in prælio victi.

Rex meliora ſemper ominatus de Grimoaldo Winigiſum cum perpaucis Francis in Italiam Legatum miſit, ut exploraret, reſcriberetque quid ibi gereretur a Grimoaldo Duce Beneventano, & ab Hildebrando Duce Spoletano, quos in armis eſſe præceperat. *Commiſſum eſt bellum*, inquit Annaliſta Loiſelianus, *inter Græcos & Langobardos, id eſt, Duce Spolitano nomi-*

NOTÆ [1] IN Hiſtoria Caſinenſis monaſterii Eraſmi Gattulæ multa vetera documenta confirmant, *Grimoaldum* hoc anno *Ducem Beneventanum* creatum. Nam in Acceſſionibus ejus Hiſtoriæ pag. 20. habetur charta *Guacci* pro monaſterio Caſinenſi: *Data anno nono Principatus Grimoaldi menſe Januario, quinta Indictione*. Eſt hic A. D. 797. quo *Grimoaldus* annum *nonum* Ducatus agebat. Item ibidem pag. 21. Charta Theoprandi, data nono *anno Principatus Grimoaldi, menſe Decembrio, octava Indictione, Actum in Capuli*. Mendum hic ſubeſſe videretur, aut in annis Principatus, aut in *Indictione*, ſed eſt *Grimoaldi* junioris cognomento *Storeſaiz* epocha; qui A. D. 806. *Grimoaldo* ſucceſſit; quare eſt A. D. 815. quo in curſu erat indictio *octava*. Hinc erratum a Gattula, qui hujuſmodi chartam datam putavit A. D. 797. Alia charta pag. 17. qua ipſe *Grimoaldus* Caſinenſi monaſterio donat *portum Trajectenſem*, & *Vulturnenſem*, data eſt *anno primo*, ſed ſine indictione, aut alia epocha. Item pag. 21. donatio data: *anno tertio Principatus Grimoaldi menſe ſeptembris*. GEORGIUS

Conſtantinum inita ſolverentur, bellumque inter eos accenderetur: fore ut ipſe ad ſuos reverſus, ab illis reciperetur, Francis exploſis, in Regem. Sed ſpes iſta fefellit eum: nam audi Theophanem: *Interea, inquit, Irene miſit Joannem Sacellarium, & Logothetam in Longobardiam una cum Aldegiſo dudum majoris Longobardiæ Rege, quem illi a Deo datum dicebant, ad ultionem inferendam, ſi poſſent, in Carolum, & quoſdam ſubducendos ab illo. Deſcenderunt ergo cum Theodoro Patricio Exarcho Prætore Siciliæ, & inito bello, tentus a Francis, amaro interemptus eſt.* Hæc Theophanes. Eſt mentio hujus victoriæ in Epitaphio Grimoaldi Ducis, ubi inter alia hi de ſuperatis ab eo Græcis verſus leguntur:

Cum Danais bellum felici ſorte peregit,
Finibus & pepulit belliger ipſe ſuis.

V. Quo pariter anno Carolus Magnus Taſſilonem Bavariæ Ducem, majeſtatis reum convictum damnatum legibus, commiſeratione motus exemptum a gladio, conceſſit ingredi monaſterium una cum filio Theodone, ubi ambo tonſura, & monaſtico habitu ſuſcepto, permanſerunt. Porro qui ab eo ſolicitati ſunt Hunni duobus comparatis exercitibus, altero Marcam Forojulienſem, altero Bajoariam ſunt aggreſſi, ſed fruſtra: nam utrobique victi, fugatique ſunt, & multis ex ipſis amiſſis magno cum damno ad ſua ſe loca in Pannoniam recepere. Hæc igitur quam feliciſſime hoc anno Carolo Magno ceſſere. *Taſſilo Dux Bavariæ cum Theodone detruſus in monaſterium.*

Si vis ſcire, quem tandem octo annorum bellum Hunnicum conſecutum ſit finem, ab Eginhardo ſic accipe: *Maximum (inquit), omnium, quæ ab illo geſta ſunt, bellorum præter Saxonicum, huic bello ſucceſſit illud videlicet, quod contra Avares, ſive Hunnos ſuſceptum eſt: quod ille animoſius, quam cætera, & longe majori apparatu adminiſtravit. Unam tamen per ſe in Pannoniam (nam eam provinciam ea gens tunc incolebat) expeditionem fecit, cæteras filio ſuo Pipino, ac Præfectis provinciarum, Comitibus etiam, atque Legatis perficiendas, commiſit. Quod cum*

PAGIUS *mine Hildebrando, ſeu Duce Grimaldo, quem Dominus Rex Carolus poſuit Ducem ſuper Beneventanos. Et fuit miſſus Vuinechiſus cum paucis Francis, ut provideret eorum omnia quæ geſſiſſent. Et, auxiliante Domino, victoria eſt facta a Francis ſeu ſupranominatis Langobardis.* Tunc Ducatus Beneventanus tribus conſtabat Provinciis, Apulia, Calabria, Samnio, de quarum finibus legendus Camillus Peregrinus in Differt. cui titulus: *Ducatus Beneventanus in antiquas Provincias an tributus?* Pugnatum eſt in Calabria, & fugatus Græcorum exercitus, multi occiſi, plures in prælio capti, parta quoque ſpoliorum ingens præda. Franci & Longobardi ſine gravi diſpendio victores ſunt facti. Rem Eginhardus in Annal. his verbis refert: *Conſtantinus Imperator Theodorum Patricium Siciliæ Præfectum cum aliis Ducibus ſuis fines Beneventanorum vaſtare juſſit. Qui cum imperata exequerentur, Grimoaldus qui eodem anno poſt mortem patris Dux Beneventanis a Rege datus eſt, & Hildebrandus Dux Spoletanorum, cum copiis, quas congregare potuerunt, in Calabria eis occurrerunt, habentes ſecum Legatum Regis Vuinigiſum, qui poſtea in Ducatu Spoletano Hildebrando ſucceſſit. Commiſſoque prælio, immodicam ex eis multitudinem ceciderunt, ac ſine ſuo ſuorumque gravi diſpendio victores facti, magnum captivorum ac ſpoliorum numerum in ſua caſtra retulerunt.* Idem prælium narrat Theophanes, qui Adalgiſum Deſiderii Regis filium in eo occiſum, quod tacent Annaliſtæ Francorum, Theodotum perperam appellat. Theophanis verba refert Baronius num. IV. ex verſione Anaſtaſii. Childebrandus Dux Spoletanorum anno DCCLXXIV. creatus fuit juxta Indicem Ducum Spoletanorum a Mabillonio Tom. I. Muſæi Ital. part. 2. publicato, in quo ad annum DCCLXXXIX. legitur: [1] *Guinicus Dux*, qui alius non eſt a Winigiſo, quem certum eſt Childebrando ſucceſſiſſe.

V. Hujus belli cauſa Irene Auguſta fuit, temereque Carolum tot victoriis clarum provocavit. Theophanes enim anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXI. Kalend. Octob. hujus Chriſti anni inchoato ſcribit: *Hoc anno menſe Septembri acies Arabum ad prædandum comparata in Romaniam irruptionem fecerunt, & in Orientalium Thema, ad locum cui nomen Copidnadus, penetrarunt. Romanorum autem Duces collectis in unum copiis bello cum eis decertantes fuſi ſunt: ex quo perierunt plurimi, nec non ex eorum turmis non pauci: Diogeneſque Orientalium Turmarcha Vir ſtrenuus, & Opſicii Duces occidere. Interea Imperatrix Irene fœdera cum Francis inita ſolvit, & miſſo Theophane Protoſpathario, puellam ex Armeniacis nomine Mariam Amnia oriundam accepit, quam Conſtantino Imperatori filio ſuo conjugem locavit: quamvis id Conſtantinus ægerrime ferret, nec propter conceptum erga Francorum Regis Caroli filiam (ſcilicet Rotrudem) quam ſibi deſponſaverat, affectum, conſenſum præbere vellet. Nuptiæ tamen menſe Novembri Indictione duodecima celebratæ ſunt.* Verebatur enim Irene ne filio Caroli affinitate fulto rerum adminiſtratione ipſa excideret. *Irene Imp. cauſa belli Græcos inter & Francos exorti.*

VI. Ad num. V. & ſeq. Regino in Chronico ex Annalibus Francorum, quibus uſus eſt, hoc anno habet: *Rex (nempe Carolus) congregavit Synodum in præfata villa*, (Ingelheimii ſcilicet, in qua jam dixerat eum Paſcha celebraſſe) *ibique venit Taſſilo* (Dux Bajoariæ). *Cœperunt autem eum Bavari accuſare, quod fidem promiſſam violaſſet, ſuadente uxore Liudburga*, (quæ Deſiderii Longobardorum quondam Regis filia erat) *ob-* *Taſſilo Dux Bajoariæ exauctoratur.*

NOTÆ [1] *C Hildebrandus Dux Spoletanorum anno DCCLXXIV. creatus &c.* Optime & quidem ante Auguſtum ejus anni; nam anno 787. menſe Auguſto indict. X. Ducatus ſui annum XIV. diploma a Mabillonio in annalibus ad eumdem annum vulgatum, ſignavit. MANSI

Digitized by Google

Bellum Hunnicum feliciter conſummatum.

cum ab his ſtrenuiſſime fuiſſet adminiſtratum, octavo tandem anno completum eſt. Quot prælia in eo geſta, quantum ſanguinis effuſum ſit, teſtatur vacua omni habitatore Pannonia, & locus, in quo Regia Cagani erat, ita deſertus, ut ne veſtigium quidem in eo humanæ habitationis appareat.

VI. *Tota in hoc bello Hunnorum nobilitas periit, tota gloria decidit, omnis pecunia, & congeſti ex longo tempore theſauri direpti ſunt. Neque ullum bellum contra Francos exortum humana poteſt memoria recordari, quo illi magis ditati, & opibus aucti ſint: quippe cum uſque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri, & argenti in Regno repertum, tot ſpolia pretioſa in præliis ſublatu, ut merito credi poſſet, hoc Francos Hunnis juſte eripuiſſe, quod Hunni prius aliis gentibus eripuerunt. Duo tantum ex proceribus Francorum eo bello perierunt, Ericus Dux Forojulianus in Liburnia juxta Tarſaticam maritimam civitatem, inſidiis oppidanorum interceptus, & Gerollus Bajoariæ Præfectus in Pannonia,*
cum contra Hunnos præliaturus, aciem ſtrueret, incertum a quo, cum duobus aliis, qui eum obequitantem, ac ſingulos hortantem comitabantur, interfectus: ceterum incruentum pene Francis hoc bellum fuit, & proſperrimum exitum habuit, tametſi diutius ſua magnitudine traheretur. Hactenus Eginhardus: quæ Annalibus contexta voluimus, quo fieret manifeſtum, quem tandem finem conſequuta ſit barbara illa gens Avarum, orbis terror, quæ Occidentales, atque Orientales innumeris cladibus affecerat, & Conſtantinopolitanum Imperatorem ſub tributo redegerat, ſæpeque etiam mœnia Conſtantinopolitana ferro pulſaverat. Ut pariter intelligamus, ſic Deum permittere, ad peccata populorum plectenda, barbaros interdum invincibiles reddi, verum eoſdem ipſos, cum vult, per fideles, pioſque Duces ſubigi, atque deleri. Porro tot iſta tantaque, potius pietate, quam armis ipſum Carolum obtinuiſſe, quæ dicenda erunt, oſtendent.

Hoc anno Hadrianus Papa præficit Bremenſi Eccleſiæ in Saxonia S. Wille- VII.

Ann. Eccl. Tom. XIII. G g ha-

PAGIUS. *objecta vero Taſſilo denegare non potuit, ſed convictus eſt ad Avaros tranſmiſiſſe, & in vitam fidelium Regis conciliatum fuiſſe. At ultimum tamen confeſſus eſt ſe dixiſſe, ſi decem filios haberet, omnes mallet amittere, quam ita manere, ſicut juraverat. En iis & aliis multis, ab omnibus diiudicatus eſt ad mortem. Et cum omnes capitalem ſententiam proclamarent, Rex miſericordia motus, eo quod conſanguineus ejus eſſet, obtinuit ab ipſis Dei & ſuis fidelibus, ne moreretur. Interrogatus ergo a Rege quid agere vellet, terra proſtratus licentiam in Monaſterium intrandi expetiit, ut ibi peccata ſua deplorare potuiſſet. Similiter & filius ejus Theodo fecit. Igitur attonſi ſunt, & in Monaſterium miſſi. Pauci Bajoarii, qui cum Taſſilone ſenſerant, in exilium ſunt miſſi.* Idem habent Eginhardus in Annal. & paſſim Annaliſtæ Francorum. De Monaſterio in quo Taſſilo ſeſe recepit, non convenit inter antiquos Auctores, aliis ſcribentibus eum expetiiſſe Lauriſhamenſe ſeu Sancti Nazarii, aliis Gemeticenſe, aliis Monaſterium Sancti Goaris, aliis *cum Theodone filio*, aliis cum duobus filiis Theudone & Theotberto ſcribentibus. *Taſſilo* cum Bavariam rexit, plura loca ſancta dotavit. Cœnobia ædificavit, aliaque pietatis opera peregit. Mabillonius Sæc. III. Benedict. part. II. ejus Elogium Hiſtoricum compoſuit, & quæ de eo Annaliſtæ tradunt, in unum collegit.

VII. *Hunni a Carolo devicti.* Avari ſive Hunni cum, ſicut promiſerant, duobus exercitibus, uno Italiam qua Francis parebat, altero Bojoariam invaſiſſent, utrobique re irrita receſſere: *Hunni*, inquit Eginhardus in Annal. *ſicut Taſſiloni promiſerant, duobus exercitibus comparatis uno Marchiam Foro Julienſem, altero Bajoariam aggreſſi ſunt; ſed fruſtra; nam in utroque loco victi fugatique ſunt, & multis ſuorum amiſſis, cum magno damno ad loca ſua ſe receperunt.* Avari cum cladem illam ulciſci vellent, rurſus profligati ſunt: ſubjungit enim Eginhardus: *pugna fuit commiſſa ab Avaris, qui voluerunt vindictam peragere contra Bajoarios. Ibi ſimiliter fuerunt Miſſi Domni Caroli Regis, & Domino protegente, victoria Chriſtianorum aderat. Avari fugam arripientes, multa ſtrages ibidem facta eſt occidendo, & alii in Danubio fluvio vitam necando amiſerunt.* Carolus itaque hoc anno non ſolum ſemel de Græcis; ſed etiam ter de Avaribus triumphavit. Porro bellum iſtud Hunnicum diverſum eſt ab eo, quod poſtea per annos octo a Carolo geſtum fuit, an. DCCXCI. inchoatum, annoque DCCXCIX. confectum; & de iſto ultimo bello loquitur Eginhardus in Vita Caroli M. cujus verba recitat Baronius numer. V. quæ ideo ad hunc ultimum Chriſti annum, ſicut finis belli Hunnici ſpectant, ut ibidem exponemus.

VIII. *S. Willehadus anno ſuperiori factus Epiſc. Bremenſis.* Ad num. VII. & ſeqq. Baronii tempore Vita Sancti Willehadi Epiſcopi Bremenſis primi a Sancto Anſchario Bremenſi Archiepiſcopo ſæculo ſequenti ſcripta nondum lucem viderat, ideoque pauca de eo in Annalibus habet. Ejus etiam ordinationem in hunc annum perperam diſtulit; cum ex dicendis anno ſequenti, eam ſuperiori peractam eſſe, certo conſtet. Anſcharius itaque de ejus ordinatione ſic differit: *Cum omnia pacifica viderentur, & ſub levi jugo Chriſti Saxonum ferocia, licet coacta jam miteſcerent colla; memoratus præcellentiſſimus Princeps* (nempe Carolus) *in Wormatia poſitus Civitate, ſervum Dei Willehadum conſecrari fecit Epiſcopum tertio Idus Julii, conſtituitque eum Paſtorem atque Rectorem ſuper Wigmodiam, & Laras, & Ruiſtri, & Alerga, nec non Nordendi ac Wange: ut ibi auctoritate Epiſcopali & præeſſet populis, & uti caperat, doctrina ſalutari operibuſque eximiis ſpeculator deſuper intentus prodeſſe ſtuderet. Sicque ipſe primus in eadem Diœceſi Sedem obtinuit Pontificalem. Quod tamen id tandiu prolongatum fuerat, quia gens credulitati Divinæ reſiſtens, cum Presbyterus aliquoties ſecum manere vix compulſa ſineret, Epiſcopali auctoritate minime regi patiebatur. Hac itaque de cauſa ſeptem annis prius in eadem Presbyter eſt demoratus Parochia; vocatus tamen Epi-*

Sedes Bremenſis in Saxonia erecta. adum, probe ſibi Romæ cognitum, cum venit ad Limina Apoſtolorum. Cum in tot bellorum anguſtiis Carolus Magnus pietatis cultum propenſius proſequutus, ejuſdem Hadriani Papæ juſſa capeſſens, eumdem Apoſtolicum virum primum Epiſcopum ordinatum accepit, inſuper & Eccleſiam illam ampliſſimis redditibus auxit, fineſque ejus Eccleſiæ certis finibus circumſcripſit. Extat de his omnibus

(a) Apud Crantz. in Saxon. l. 2. c. 14. (a) diploma Regium ejuſdem Caroli, quo & gratias agit Deo de conſecuta ſæpe victoria adverſus Saxones, ipſi Domino totum adſcribens. Sic enim ſe habet:

Diploma Caroli. *In nomine Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti Carolus, divina ordinante clementia, Rex.*

Si Domino Deo exercituum ſuccurrente in bellis victoria potiti ſumus; in illo, & non in nobis gloriamur, & in hoc ſæculo pacem, & proſperitatem, & in perpetuo futuro æternæ mercedis retributionem nos promereri confidimus. Quapropter noverint omnes Chriſti fideles quod Saxones, quos a primogenitoribus noſtris ob ſuæ pertinaciæ perfidiam ſemper indomabiles, ipſique Deo, & nobis tamdiu rebelles, quouſque illius non noſtra virtute ipſos & bellis vicimus, & in baptiſmi gratiam, Deo annuente, perduximus, priſtinæ libertati donatos, & omni nobis debito cenſu ſolutos, pro amore illius, qui nobis victoriam contulit, ipſi tributarios, & ſubjugales devote addiximus, videlicet, ut qui noſtræ poteſtatis jugum hactenus ferre detrectarunt, M. Adam. hiſt. Eccl. Septentr. l. 1. c. 10. *victi jam, Deo gratias, & armis, & fide Domino Salvatori noſtro Jeſu Chriſto, ac ſacerdotibus ejus, omnium ſuorum jumentorum, ac fructuum, totiuſque culturæ decimas ac nutrituræ, divites, ac pauperes legaliter conſtricti perſolvant.*

VIII. *Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in provinciam redigentes, & inter Epiſcopos certo limite diſterminantes, Septentrionalem illius partem, quæ & piſcium ubertate ditiſſima, & pe-*

PAGIUS *Epiſcopus, & ſecundum quod poterat cuncta poteſtate Præſidentis ordinans.* Mabillonius, qui hanc Sancti Willehadi Vitam Sæc. III. Benedict. publicavit, recte obſervat *Vuillehadum* ante Epiſcopalem conſecrationem dictum eſſe *Epiſcopum*, nimirum ob Epiſcopalia munia, Prædicationem ſcilicet, Baptiſmi collationem, Presbyterorum variis in locis inſtitutionem, alia qua id genus, indeque argumentum ſumendum, cur Sancti complures præcipue in Belgio, *Epiſcopi* dicantur, qui tamen nuſquam conſecrati ſunt Epiſcopi.

IX. Carolus varias poſſeſſiones Eccleſiæ Bremenſi largitur. Mirum vero, *Vuillehadum* die decimo tertio menſis Julii, qui anno ſuperiori in feriam ſextam incidebat, ordinatum fuiſſe; cum per hæc tempora Epiſcopi non niſi diebus Dominicis aut Feſtis ſolemnibus conſecrari ſoliti eſſent. Id tamen ex diebus, quibus ſupra annos & menſes ſedit, etiam colligitur. In Chronico quidem Moiſſiacenſi ad annum DCCLXXXVII dicitur *ordinatus Epiſcopus in Idibus Julii*, ſed ibi Chronographus Iduum nomen abſolute & indefinite uſurpat, die ſcilicet Iduum non determinato, quo loquendi modo Antiqui aliquando utuntur, ut anno DCCLXXIV. num. XVIII. oſtendimus. Recitat Baronius Diploma *Caroli*, in quo Diœceſi Bremenſi decem pagi attribuuntur, qui duas Provincias, *Wigmodiam* ultra Viſurgim, & *Largoam* cis eumdem amnem conſtituunt. *Brema* Wigmodiæ caput dexteræ Viſurgis ripæ adſidet. *Largoa* cis Viſurgim ſita hodiernum Orientalis Friſiæ Comitatum ea parte complectitur. Qui populi eſſent Rinſtri, Aſterga, Nordendi, ac Wanga ab Anſchario laudato memorati explicat Cointius hoc anno num. XV. In laudato Diplomate hæc verba legimus: *Inſuper ad præfata conſtructionem Eccleſiæ, in ſupradictis pagis, LXX. manſos cum ſuis colonis offerentes, totius hujus Parochiæ incolas decimas ſuas Eccleſiæ, ſuoque Proviſori fideliter perſolvere hoc noſtræ Majeſtatis præcepto jubemus, donamus & confirmamus. Adhuc etiam Summi Pontificis & Univerſalis Papæ Hadriani præcepto, nec non & Moguntiacenſis Epiſcopi Lullonis, omniumque qui adfuere Pontificum conſilio, eamdem Bremenſem Eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis Vuillehado probabilis vitæ Viro coram Deo & Sanctis ejus commiſimus. Quem etiam primum ejuſdem Eccleſiæ III IDUS JULII, conſecrari fecimus Epiſcopum*, &c. Tum in fine Diplomatis legitur: *Hildibaldus Archiepiſcopus Colonienſis & ſacri Palatii Capellanus recognovi. Data II. Idus Julii, anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXVIII. Indictione XII. anno autem Regni Domni Caroli XXI. Actum Palatio Nemetenſi feliciter. Amen.*

X. Donatio Caroli a ſequibus aſſumentis fulcita. Verum hæc ultima clauſula addita eſt ab Adamo Bremenſi Canonico, qui in Hiſtoria ſua Eccleſiaſtica Diploma illud publicavit; cum temporum characteres in eo expreſſi inter ſe pugnent, ut annotarunt Mabillonius in Obſervat. præviis ad Vitam Sancti Willehadi, & Cointius hoc anno num. XIV. Mabillonius loco, *anno DCCLXXXVIII.* legendum cenſet *anno DCCLXXXVIIII.* Verum toto illo anno Carolus a Nemetenſi Palatio procul abfuit, ut animadvertit Cointius, qui legendum docet, *anno DCCLXXXVIII.* quo pacto loco, *Indictione XII.* legendum, *Indictione XI.* & loco, *anno Caroli XXI.* legendum, *anno Caroli XX* præterquamquod certum eſt hoc ſæculo Francorum Reges in ſuis Diplomatis annos Incarnationis & Indictionem non appoſuiſſe. Adhæc *Hildebaldus* ante annum DCCXCI. ſacri Palatii Capellanus non fuit, quia *Angilramnus* Epiſcopus Metenſis eo anno demortuus eo munere fungebatur. Qui Adami error a Cointio obſervatus. Denique idem Adamus in ipſum Diploma perperam hanc notam temporariam infarcit, *III. Idus Julii*, ut ex verbis eam præcedentibus innoteſcit. His adde, verba illa fine anno ordinationis Willehadi expreſſa, falſum ſenſum reddere; ex iis enim ſequitur, *Vuillehadum* pridie illius Donationis ordinatum fuiſſe; cum tamen certum ſit, id anno ſuperiori peractum. Quando *Vuillehadus* Romam & *Ludgerus* in Italiam profecti ſint, de qua profectione dubitat Baronius, qui neque Vitam Willehadi ab Anſchario ſcriptam, neque Vitam Sancti Ludgeri ab Alfrido elucubratam viderat, ſuis lo-

ciſ

Eccleſiæ per provincias diviſæ. *& pecoribus alendis habetur aptiſſima pio Chriſto, & Apoſtolorum ſuorum principi Petro pro gratiarum actione devote obtulimus: ſibique in Vvigmodia, in loco Bremon vocato ſuper fluvium Virraam Eccleſiam, & Epiſcopalem ſtatuimus cathedram. Huic parochiæ decem pagos ſubjecimus, quos etiam adjectis eorum antiquis vocabulis, & diviſionibus, in duas redegimus provincias, his nominibus appellantes, Vigmodiam, & Lorgoe. Inſuper ad præfatæ conſtructionem Eccleſiæ, in ſupradictis pagis ſeptuaginta manſos, cum ſuis colonis offerentes, totius hujus parochiæ incolas decimas ſuas Eccleſiæ, ſuoque proviſori fideliter perſolvere, hoc noſtræ majeſtatis præcepto jubemus, donamus, & confirmamus.*

*Adhuc etiam ſummi & univerſalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Maguntiacenſis Epiſcopi * Lullonis, omniumque, qui affuere Pontificum concilio, camdem Bremenſem Eccleſiam cum omnibus ſuis appendiciis Vvillebado probabilis vitæ viro, coram Deo, & ſanctis ejus, commiſimus. Quem etiam primum ejuſdem Eccleſiæ, tertio Idus Julii, conſecrari fecimus Epiſcopum, ut populis divini ſemina verbi, ſecundum datam ſibi ſapientiam fideliter diſpenſando & novellam hanc Eccleſiam canonico ordine, & monaſteriolis competentia utiliter inſtruendo interim plantet, & riget, quouſque precibus Sanctorum ſuorum exoratus incrementum det omnipotens Deus. Innotuit etiam venerabilis vir ſerenitati noſtræ eam, quam diximus parochiam, propter barbarorum infeſtantium pericula, ſeu varios eventus, qui in ea ſolent contingere, ad ſuſtentacula, ſive ſtipendia Dei ſervorum, inibi Deo militantium, minime ſufficere poſſe. Quamobrem quia Deus omnipotens in gente Freſonum, ſicut & Saxonum, oſtium fidei aperuit, partem prænominatæ regionis, videlicet Freſiæ, quæ huic contigua parochiæ eſſe dignoſcitur, eidem Bremenſi Eccleſiæ, ſuoque proviſori Vvillebado Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus perpetualiter delegavimus retinendam.*

* al. Lolli Hadriani præceptum,

Reditibus locupletat Brem. Eccl.

IX. Fines Bremenſis Diœceſis.

Et quia caſus præteritorum cautos nos faciunt in futurum: ne quis (quod non optamus) aliquam ſibi in eadem diœceſi uſurpet poteſtatem, certo eam limite fecimus terminari, eique hos terminos, mare Oceanum, Albiam fluvium, Liam, Steinbach, Hoſalam, Vmarcham, Sneidbach, Oſtam, Mulinbach, Motam paludem, quæ dicitur Sigefridiſmoer, Quiſtinam, Cheſemmor, Aſcbroch, Viſebroch, Bivernam, Uternam, iterumque Oſtam. Ab Oſta vero Bicinam uſquequo perveniatur ad paludem, quæ dicitur Chaltenboch. Deinde ipſam paludem uſque in Vemnom fluvium; A Vemna vero Bricinam Farſtinam uſque in Viraam fluvium. Debine ab Orientali parte ejuſdem fluminis

PAGIUS XI. *Concilium Narbonenſe de falſitate ſuſpectum.* eis diximus, annoque ſequenti de *Vvillebadi* morte verba faciemus.

Baluzius ad librum VI. de Concordia cap. XXV. refert Concilium Narbonenſe, cujus hoc initium eſt: *Anno Incarnat. Dominica* DCCLXXXVIII. *Indict.* XII. *glorioſiſſimo quoque Domino Imperatore Carolo regnante anno* XXIII. *V. Kal. Jul. dum pro multis & variis Eccleſiaſticis negotiis, præſertim pro Felicis Urgellitanæ Sedis Epiſcopi peſtifero dogmate, moniute per ſua auctoritatis literas Domno Apoſtolico Hadriano, ac Domino Imperatore per Miſſum ſuum nomine Deſiderium convenaſſemus Urbem Narbonam*, &c. Verum Concilium illud de falſitate manifeſte ſuſpectum, non ſolum quia notæ illæ temporariæ inter ſe pugnant, ut examinanti liquet; ſed etiam quia Felix huic Concilio ſubſcribit, & tamen hæreſim ſuam non ejurat, de qua etiam in eodem Concilio nihil legitur præter citata verba. Præterea ante Concilium Ratiſponenſe anno DCCXCII. habitum Felix *quanta potuit pertinacia pravitatem intentionis ſua defendere curavit*, inquit Eginhardus in Annal. & inter Antiquos omnes convenit eum ante Concilium Ratiſponenſe hæreſim ſuam non depoſuiſſe; quod confirmat Jonas Epiſcopus Aurelianenſis in libro contra Claudium Taurinenſem Epiſcopum, qui ait: *Felix cum multis apud Septimaniam eumdem hauſtum peſtiferum propinarit, cum tamen Galliæ Germaniaque, quantum in illo fuit, propinare voluit. Sed .... nullum apud Galliam Germaniamque ejus error locum invenire quivit. ... Ejuſdem namque Principis* (nempe Caroli) *juſſu in unum coacti* (nempe Epiſcopi) *adhibita etiam Sancta Romana Eccleſia auctoritate eumdem Felicem damnaverunt*, nempe in Concilio Ratiſponenſi. Tertio, nomen *Imperatoris* quod ante annum DCCC. Carolo attributum non fuit ter in eo Concilio iteratur, quod Librariis adſcribi non poteſt, aut aliquo Monumento publico ante Imperium Carolo collatum exarato confirmari. Cointius anno DCCXCI. numer. XI. & ſeq. illud genuinum cenſet, & notas tantum temporarias ac nomen Imperatoris aſſumenta eſſe ex eo deducit, quod anni Incarnationis hoc ſæculo in Actis publicis non apponerentur, indeque Concilium illud in eum Chriſti annum reiicit. Verum licet Francorum Reges in ſuis Diplomatis Era Incarnationis hoc ſæculo non uterentur, eam tamen Epiſcopos in Conciliis aliquando adhibuiſſe certis exemplis conſtat. Quia tamen Baluzius in vetuſtiſſimis membranis exercitatiſſimus aſſerit ſe illud deſcripſiſſe ex MS. quod aut ætati Caroli ſuppar eſt, aut non multo remotum, tria Decreta quæ in eo habentur, videntur legitima, ſed ſubſcriptio duorum Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum XXV. notæ temporariæ ac Felicis Urgellitani Epiſcopi mentio defendi non poſſunt; ea enim omnia poſtea addita, ut majus robur Decretis conciliaretur. Primum Decretum Comitatum Redenſem & pagum Redenſem adjudicat Danieli Archiepiſcopo Narbonenſi adverſus Epiſcopum Helenenſem. Secundum ſtatuit, ut Orbus fluvius Diœceſes Narbonenſem & Biterrenſem diſterminet, quia lis erat inter utrumque Antiſtitem de limitibus Diœceſeon. Tertio, controverſia erat de finibus Diœceſeos Narbonenſis ultra Pyrenæ.

viam publicam, quæ dicitur Heſſeveeh, Sturmegoe, & Lorgoe, diſterminantem Seibhaſam, Alupam, Chaldhova, iterumque Verraum. Ex Occidentali autem parte viam publicam, quæ dicitur Folvech, Derne, & Lorgoe dividentem uſque in Huntum fluvium. Deinde ipſum flumen, & Amrianm Lucam ſilveſtrem, quem incolæ loci Veldloch nominant, Fiaolam, Valdeſamor, Berepal, Eddinriad paludem, Emiſgoe & Oſtrigoe diſterminantem Bruſtalbo, Biberlach; iterumque mare, firmos, & intranſgreſſibiles circumſcribi juſſimus. Et hujus donationis, ac circumſcriptionis auctoritas, noſtris futuriſque temporibus, Domino protegente, valeat inconvulſa manere, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſionem ſignari juſſimus. Signum Domini Caroli Regis invictiſſimi.

X. *Hildibaldus Archiepiſcopus Colonienſis, & ſacri Palatii Capellanus recognovi. Data pridie Idus Julii anno Dominicæ Incarnationis ſeptingenteſimo octogeſimo octavo, Indictione * duodecima. Anno autem domini Caroli vigeſimoprimo. Actum in palatio Nemetenſi feliciter. Amen.* Hactenus de fundatione Bremenſis Eccleſiæ diploma. * undecima.

Porro qui res Saxonum ſunt proſecuti, eundem Willehadum annos tantum duos ſediſſe, menſeſque tres & dies vigintiſex tradunt: relatumque inter Sanctos, diemque tranſitus ejus, ſexto Idus Novemb. quo obiit, Eccleſiaſtico ritu celebrari conſueviſſe. Quod autem tradant ante Epiſcopatum ipſum *una* cum S. Ludgero Romam peregrinatum eſſe, id minime ex Ludgeri vitæ Actis probari: ſiquidem adventus ejuſdem Ludgeri Romam contigiſſe ponitur ſub Hadriani ſucceſſore Leone Papa, cum jam non amplius S. Willehadus in humanis eſſet. Se-

PAGIUS arum montem ſeu de Auſonenſi Parochia, quam idem Daniel Narbonenſi Diœceſi accenſebat; re diſcuſſa definitum a Synodo, et Auſonenſis pagus, donec peculiarem Epiſcopum habere poſſet, ad Narbonenſem Diœceſim pertineret. Cæterum Conſeranenſem, Convenenſem & Barcinonenſem Epiſcopos huic Concilio adfuiſſe, uti in ſubſcriptionibus legitur, nullus mihi facile perſuaſerit. Ut enim notat Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 26. num. 23. ante annum DCCCI. quo *Barcino* erepta eſt omnino a Ditione Maurorum, quamvis Barcinonenſes Regiam Majeſtatem Francorum Regum comiter colerent, ſuæ tamen auctoritatis erant retinentiſſimi, nec quicquam Regio nomine geri libenter perferebant, & parte alia ex Auctore Vitæ Ludovici Pii patet, Vaſcones hoc tempore adverſus Ludovicum Aquitaniæ Regem rebellaſſe, & nonniſi anno DCCXC. vel inſequenti ad obſequium rediiſſe.

XII. *Obitus Abderramini Hiſpaniarum Regis.*

Mortuus eſt hoc anno *Abderamen* Saracenorum Hiſpanias incolentium Rex, cum Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. cap. 6. afferat, mortem ejus contigiſſe anno Arabico CLXXII. *ut regnaverat XXXII. annos & aliquot menſes.* Rodericus quidem in Hiſtoria Arabum cap. 18. eam confert in annum Arabum CLXXI. ſed major fides hac in re Elmacino. Notat enim Rodericus Abderamen anno Arabum CXLIX. cœpiſſe Cordubenſem Mezquitam ædificare, *ut prærogativa operis omnes Mezquitas Arabum ſuperaret.* Ei ſucceſſit *Iſem* ex ejus filiis unus, vel, ut ab Elmacino vocatur, *Hiſiamus.* Reliquit Abderamen undecim filios, ex quibus duo bellum moverunt adverſus Iſem fratrem, ſed tandem in Africam transfretare coacti ſunt, ut habet idem Rodericus. Ex Epiſtola Cod. Carol. LXXIII. ab Hadriano ad Carolum hoc anno data apparet, *Carolum* veritum fuiſſe, ne dum ipſe in Italia bellum a nobis ſupra narratum gereret, Abderamen in Franciam irrumperet. Ait enim Hadrianus in iis litteris; *deſtinavit nobis per veſtros apices a Deo conſtituta Regalis Potentia, quia, Deo ſibi contrario, Agarenorum gens cupiant ad debellandum veſtros introire fines. Hoc vero cognita, in magna nimia tribulatione atque afflictione poſiti ſumus: ſed nequaquam Dominus Deus noſter talia fieri permittet, nec Beatorum Apoſtolorum Petrus Princeps. Nos vero, dulciſſime fili & magne Rex, inceſſanter pro vobis cum omnibus noſtris Sacerdotibus, atque Religioſis Monachis, & cuncto Clero, vel univerſo populo noſtro, Domini Dei deprecamur Clementiam, ut ipſam nec dicendam Agarenorum gentem vobis ſubjiciat, & veſtris eam ſubſternat pedibus,* &c.

Huntindonienſis pag. 343. poſtquam recitavit nuptias Brithrici Occidentalium Saxonum Regis, anno Regni ejus quarto peractas, ſcribit: *His autem diebus venerunt Daci cum tribus puppibus in Britanniam, prædationis cauſa. Quod Præpoſitus illius Provinciæ videns, occurrit eis debita ſecuritate et comprehenſos ad Regiam duceret Caſtram. Neſciebat autem qui eſſent qui appulerant, vel cur appuliſſent. Statim vero immiſſus eis, occiſus eſt. Hic primus fuit Anglorum occiſus a Dacis, poſt quem multa millium ab eiſdem caſa ſunt; & hæ puppes primæ fuerunt, quas huc Daci adduxerunt.* Idem narrat vetus Chronographus Saxo ad annum Chriſti ſuperiorem. Dani ſequentibus annis magnas tragœdias in Northumbriæ Regno excitarunt, & Eccleſias ac Monaſteria incenderunt, ut ſuis locis videbitur. XIII. *Dani primum in Anglia viſi.*

Digitized by Google

I. Domeſticum bellum inter Irenem & Conſtantinum.

SEquitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus octogeſimus nonus, Indictione duodecima, quo Orientale Imperium domeſtica diſſenſione matris, & filii Imperatorum mirum in modum exagitatur, de qua iſta Theophanes: *Anno decimo Imperii Irenæ movit diabolus livore impietatis Imperatorum homines, qui inſtigarunt matrem adverſus filium, & filium adverſus matrem.* Nimirum, ut ipſa ſola regnare deberet, ea Dei voluntate eſſe, aſſeverantibus illis. Contra vero auribus filii alii inſuſurrabant, haud decens eſſe, ut viginti jam annos natus Imperator adhuc ſub matris eſſet tutela atque regimine. Quomodo autem matris partes prævaluerint, accipe: *Cum*, inquit, *Imperator jam viginti eſſet annorum factus robuſtus, atque idoneus, cum videret, ſe nihil poteſtative gerere, triſtabatur: intuens e contrario Stauratium Patricium a matre præfectum Logotheam omnia poſſidere, omneſque ad illum accedere, & neminem ſe frequentare audere, conſilio inito cum familiaribus perpaucis hominibus ſuis, & Petro magiſtro ſuo, & Theodoro Patricio, & Damiano Patricio æque firmavit comprehendere eam, & in exilium in Siciliam deſtinare, ſicque ipſe teneret Imperium ſine matre ſua.* Et paulo poſt:

II. Amici Conſtant. Imp. relegantur.

Cum autem Stauratio nuntiata fuit, & præſignata res: commovit Auguſtam contra filium. Quæ comprehenſos omnes Imperatoris homines cecidit, atque totondit, una cum Joanne Protoſpathario, & bajulo ipſius, & exilio relegavit in inferioribus partibus uſque in Siciliam; Petrum vero magiſtrum dehoneſtationibus ſubiiciens, in domo ſua ſedere præcepit, ſimiliter & Theodorum Patricium: Porro Damianum Patricium cæſum, ac tonſum in caſtrum Appolloniadem exulem fore deſtinavit: percutienſque filium, & conviciis multis laceſſens, egit, ne procederet per dies non paucos. Cœpit autem militiam ſacramentis ſubmittere, ita dicentem: Quia quouſque tu vivis, non permittimus, filium tuum imperare. Et jurabant omnes ſic, nemine contradicere audente. Hic ſtatus erat rerum Imperii nutabundus, & turbulentus, quem & natura evidentiori expreſſit ſigno, dum (quod idem Theophanes ait) *eodem anno ſexto Idus Februarii horribilis factus eſt terræmotus, ita ut non auderet quiſquam domi dormire, ſed omnes in hortis ſub dio tabernaculis factis, & tentoriis degebant. Aſt Imperatrix una cum filio ſuo egreſſa eſt ad ſanctum Mamantem.* Hæc Theophanes.

III. Porro his diebus cum Auguſta Præfectos, & inter alios Protoſpatharium, quem Theophan. Joannem nomine dictum tradit, inſequeretur: quo modo confugiens iſte ad Eccleſiam, a Taraſio diu deſenſus ſit, accipe ab Ignatio, qui res ejuſdem Taraſii proſequutus hæc habet (a):

Aliquando quidam ex iis, qui gerebant magiſtratus, ſplendore, & gloria, & divitiis inſignis, qui etiam ut enſem Imperatorium geſtaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graves, & acerbæ de eo haberentur quæſtiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, ſed afflictione, & cruciatu omni

(a) Extant apud Sur. die 25. Febr. tom. 1.

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXVII. Anno Hegiræ CLXXIII inchoato die 31. Maii fer. 2.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6282.

☉ 14. D. ☽ 11. P. 19. Apr. Indict. 12.

JESU CHRISTI 789.

HADRIANI PAPÆ 18.

CONSTANTINI IMP. 14. & 10.

IRENES 10.

A.C. 789. I. *Conſtantinus anno ſequenti de matre releganda cogitavit.*

AD Num. I. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXXII. qui Kalend. Septemb. currentis Chriſti anni inchoatur, narrat, Imperatorem *annum vigeſimum jam ſuperantem*, cum videret omnem poteſtatem eſſe penes *Irenem matrem* ſuam & *Stauracium* Patricium, conſilio cum familiaribus ſibi Viris communicato, ſtatuiſſe matrem in Siciliam relegare. Verum hæc ad annum ſequentem pertinent, cum Conſtantinus Imp. natus ſit menſe Januario anni Chriſti DCCLXXI. ut ſuo loco oſtendi. Rem geſtam Baronius pluribus refert, ſicuti & vindictam, quam ſumſit Stauracius de iis, qui eum auctoritate privare conſtituerant. Subdit idem Theophanes, *menſe Februarii die nono, Indictione decima tertia*, ingenti terræmotu Conſtantinopoli facto Imperatricem *ad Sanctum Mamantem cum filio perrexiſſe*. Sed hic terræ motus ad annum ſequentem etiam revocandus, quo Indictio XIII. menſe Februario in curſu fuit. Auctor Miſcellæ, quem Baronius ſequitur, refert illum terræ motum accidiſſe *ſexto Idus Februarii*, ſeu die octava Februarii. Verum Theophanes illum cum die ſequenti illigat.

II. *Anno ſequenti multi Conſtantinopoli in exilium acti.*

A num. III. ad VI. Ignatius Diaconus in Vita Sancti *Taraſii* cap. 6. refert, hunc Sanctum Antiſtitem magnum fuiſſe immunitatis Eccleſiæ propugnatorem, & cum Virum, qui *enſem Imperatorium geſtabat*, pro magno pecuniæ pondere, luentem pœnas ad Sacram Aram confugiſſe accepiſſet, ei cibum attuliſſe; & in naturæ neceſſitatibus famulatum eſſe, quæ verba Baronius interpretatur de *Joanne* Protoſpathario, de quo Theophanes loco laudato ſcribit: *Conſpirationis adverſum ſe ſtructa Stau-*

ra-

omni ex parte urgeretur, deturbatur in profundi deſperationem præ animi ægritudine. Is tum noctem obſervaſſet intempeſtam, eos latens, quorum cuſtodiæ fuerat creditus, ad temple devinum ſe contulit refugium. Cum autem fuiſſet intra adyta, venerandæ menſæ mox apprehenſis ea tenebat cum magno tremore, & timore. Cum ergo eum cognoviſſent aufugiſſe, metu ne idem ſubirent ſupplicium, velocibus pedibus venerunt ad divinum templum, & eum aſpicientes menſam divinam apprehendiſſe, circumdabant adyti ambitum, tempore cibi ſumendi reo aperientes ingreſſum, non dantes locum, ut poſſet uti reliquis neceſſariis, ſed ſperabant fore, ut eum proderet neceſſitas, quæ eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque majorem cuſtodiam: prohibebant enim omnino ingreſſum ad aram, ut nemo eum ſermone impertiret, aut ad eos, qui erant extra, aliquod verbum ab eo tranſmitteretur.

Joannes Protuſpatharius confugit ad Eccleſiam.

IV. *Cum hæc ita veniſſent ad aures paſtoris, Taraſii videlicet Epiſcopi Conſtantinopolitani, eum repleverunt maxima animi ægritudine, ut qui viderat contemptionem divinorum ſacramentorum movere ad indignationem datricem Dei benignitatem; ſed videte a miſericordi Patre ſuppeditatum tunc ei auxilium, & admiramini prudentiam. Eo enim tempore, quo oportebat cibum ſumere eum, qui affligebatur, ſacra veſte ſe induens, proficiſcebatur ad aditum, & per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant neceſſaria, ſuppeditabat, abunde ex ſe afferens, & deinde abibat eum relinquens. Si quando autem venter, cui negare non poteſt, eum cogeret facere, quæ ſunt requiſita naturæ: ex alto rurſum deſcendens, & eum ad ſeceſſum educens, & expectans, & eum poſtea manu capiens reſtituebat tribunali: idque non ſimel, & bis in die faciebat, ſed quoties evocatus erat ad hoc miniſterium ab eo, qui graviter periclitabatur. Hanc inſatiabilem divini viri demiſſionem admirantes milites, & fieri non poſſe cogitantes, ut qui ſupplex erat, caperetur, quamdiu juſti manus eum regeret: improbum in eum ſtruunt conſilium, quod ſuperabat omnem fraudem, & aſtutiam. Clam enim per alium aditum collocant inſidias, ut quando ex ſacris adytis ovem paſtor traheret naturæ ſervientem, eam inſtar luporum raperent: quod etiam factum eſt. Nam cum Sanctus vir, ut ſolebat, curam gereret, & ad requiſita naturæ eum duceret, ii, qui ſecure latebant in inſidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, & ad Regiam per vim trahunt.*

Rapiunt milites extra Eccleſiam, qui ad eam confugerat.

V. *Poſtquam autem ſceleratam infelicium machinationem in eum adunatam cognovit Paſtor ſanctiſſimus, ita & dolore arreptus, nulla utens dilatione, ad Eleutherii aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ii vero Patris adventum ſenſiſſent, & ejus præſentiam in ipſos futuram zelo plenam, & inſtar acuti gladii ſuſpicarentur, eum fiverunt extra Regiam, ne ſermone quidem dignati. Ille videns, ſuum adventum nihil ſibi profuiſſe: Eccleſiaſtica pœna vinculis omnes communiter alligat, pronuntians indignos communione Chriſti ſacramentorum, ſi ullo gravi damno afficerent eum, qui confugerat ſupplex ad Eccleſiam. Cum hæc ergo tamquam ex Apoſtolica auctoritate libere dixiſſet, eſt reverſus. Illi anathematiſmi laqueis adſtricti, cum non poſſent effugere ſacra retia pœnæ Eccleſiaſticæ, de reo quidem non amplius habuere quæſtionem tormentis, ſed verborum ſolis examinationibus, de quibus agebant penitus trutinam exinanientes, tamquam innocentem eum abſolvunt.* Hæc Ignatius *de egregio facto Taraſii Patriarchæ religioſiſſimi.*

Taraſius excommunicat judices.

VI. Sed & illud præclare accidit hoc eodem

PAGIUS

racius certior factus, Auguſtam in filium concitat. Mox ipſa Imperatoris domeſticis manibus injectis, cunctos diris verberibus caſos & tonſos cum Joanne Protoſpathario & Bajulo, cui Pitridius cognomentum, ad inferius remotos Imperii fines in Siciliam uſque relegavit exules. Quare exilium illud ſequenti Chriſti anno, quo tumultuatum eſt Conſtantinopoli, irrogatum.

III. Ad *num.* VI. & ſeq *Carolus* apud Aquiſgranum, ubi hyemaverat, Paſcha celebravit, ut veteres Annales teſtantur, & decimo Kalendas Aprilis ibidem promulgavit Edictum ſeu Capitulare, quod in Capitula duo & octoginta diſtribuitur, & a Sirmondo primum, & poſtea a Baluzio Tom. I. Capit. Reg. Franc. publicatum eſt. Legendus idem Baluzius in Notis ad Capitularia Tom. II. pag. 1058. ubi oſtendit Capitulare de non dividendis Eccleſiæ bonis a Baronio hic recitatum pertinere ad annum DCCCIII. hoc enim in loco hæc diſcuſſio molior eſſet.

Carolus Capitulare in LXXX. Decreta diviſum publicat.

IV. Annaliſta Nazarianus res hoc anno a Carolo geſtas his verbis explicat: *Anno DCCLXXXIX. Carolus Rex una cum Francis ſeu cæteris gentibus, in patriam Vviltorum hoſtiliter perrexit, ipſamque patriam conquiſivit, & Regem eorum nomine Dragoïdus adprehendit. Et iterum ipſi jam præfato Regi illam patriam commendavit, & reverſus eſt cum pace in Franciam.* Loquitur de hac expeditione Eginhardus in Vita Caroli, aitque: *His motibus* (nempe Bojoaricis, quibus anno ſuperiori finis impoſitus eſt) *ita compoſitis, Sclavis, qui noſtra conſuetudine Vviltſi, proprie vero, hoc eſt ſua locutione, Vveletabi dicuntur, bellum illatum eſt, in quo & Saxones velut auxiliares inter cæteras nationes, quæ Regis ſigna juſſa ſequebantur, quamquam ficta & minus devota obedientia militabant. Cauſa belli erat, quod Abodritos, qui cum Francis olim fœderati fuerant, aſſidua incurſione laceſſebant, nec juſſionibus coerceri poterant. Sinus quidam*

Vviltſi a Carolo devicti.

Theophilus Præfectus claſſis Martyr.

dem anno (ut idem qui ſupra Theophanes auctor eſt) quod Theophilus Præfectus Imperatoriæ claſſis, cum ante aciem pugnans adverſus Sarracenos, tentus eſſet, atque perductus ad ipſorum Principem Aaron: cum ſolicitaretur ab eo Chriſtianam Fidem negare, & ſectæ Mahumetanæ inhærefcere, & ille facere omnino renuiſſet, & vi adhibita nequaquam aliquo modo flecti potuiſſet: ſubiectus gladio, martyrii coronam conſecutus eſt, inque Martyrum ſanctorum album relatus, undecimo Kalendas Auguſti natali die, memoria univerſaria celebratur hoc elogio: *In Cypro S. Theophili Prætoris, qui ab Arabibus tentus, cum nec donis, nec minis flecti poſſet, ut Chriſtum urgaret, gladio cæſus eſt.*

Quod ad res pertinet Occidentales, hæc de Carolo laude digna leguntur (a) in ejus Capitularibus: *Anno Incarnationis ſeptingenteſimo octogeſimo nono Indictione duodecima, anno vigeſimo Regni noſtri actum eſt hujus legationis edictum in Aquiſgrani palatio publice. Data eſt quarta die decimo Kalendas Aprilis.*

(a) Capit. Franc. l. 5. c. 72. 73.

De bonis Eccleſiarum non laicis dandis decretum Caroli Magni.

Tempore Hadriani Papæ, & Caroli Magni Imperatoris, quando Paulinus Epiſcopus tenait vices Apoſtolicæ Sedis, in Aquis pie factum iſtud capitulum propter

hoc,

PAGIUS

dam ab Occidentali Oceano Orientem verſus porrigitur longitudinis quidem incomperta, latitudinis vero, qua nuſquam millia paſſuum excedat, cum in multis locis contractior inveniatur. Hunc multæ circumſedent nationes. Dani ſiquidem ac Sueones, quos Nordmannos vocamus, & Septentrionale littus, & omnes in eo inſulas tenent. Ad littus Auſtrale Sclavi, & Aiſti & alia diverſa incolunt nationes, inter quos vel præcipui ſunt, quibus tunc a Rege bellum inferebatur Vuelatabi. Quos ille una tantum & quam per ſe geſſerat expeditione ita contudit ac domuit, ut ulterius imperata facere minime renuendam judicarent.

V. *Situs Regionis VVilſorum.*

Helmoldus in libris de Slavis, & Krantzius in libris de Wandalis, Wilzos Albim inter & Oderam collocant, & in varios populos diſtinguunt; ideoque *Carolus* hoc anno profligatis *Vuilſis* ab Albi Francicas Ditiones ad Oderam uſque dilatavit, ut fuſius oſtendit Cointius hoc anno num. CLVI. qui demonſtrat, veteribus Wilſorum ſedibus æquiparari hodie Marchiam Brandeburgicam pene integram cum Occidentali Pomerania, & parte Ducatus Megalopolitani. *Obodriti* vero ſive *Obotriti*, quos Wilſi laceſſebant, ſiti quoque erant trans Albim fluvium. Krantzius lib. 2. cap. 23. narrato bello iſto ſubdit: *An autem religionis ab illo* (nempe Carolo) *in pactis mentio ſit habita, Annales non præferunt, niſi quod promptum eſt perpendere, non tam brevi populum ad Religionem cogi potuiſſe, revolentibus quantum temporis atque laboris ſit impenſum in ſubigendis ad ſuſcipienda Sacramenta Saxonibus.*

VI. *Iſtria & Liburni a Francis parent.*

Hoc etiam circiter tempore *Pippinus* Italiæ Rex *Iſtriam* & *Liburniam* Græciæ eripuit. Iſtriam enim Francis paruiſſe docet Eginhardus in Vita Caroli M. & colligitur ex literis ad Hiſpaniarum Epiſcopos adverſus Elipandum Toletanum Archiepiſcopum anno DCCXCIV. ab Epiſcopis *Iſtriæ*, qui Concilio Francofordienſi tunc intererant, datis. Francis etiam *Liburniam* paruiſſe teſtatur Eginhardus citatus, & oſtendit ſupplicium a Carolo M. anno DCCC. de Tarſaticenſibus, qui Henricum Ducem Forojulienſem interfecerant, ſumptum. Erat autem *Tharſatica* Liburniæ Civitas. Exortum illud bellum, quia nuper Conſtantinus Imp. Rotrudæ Pippini ſorore ſpreta, aliam uxorem duxerat.

VII. *Hadrianus de variis rebus ad Carolum ſcribit.*

Hadrianus Papa eidem Carolo hoc anno ſcripſit Epiſtolam, quæ in Codice Carolino eſt ordine LXXXV. memoraturque a Baronio anno DCCXCV. num. II. Primo *Carolum* laudat ob ejus erga Sedem Apoſtolicam zelum, & ex ejus verbis colligitur, fuiſſe tunc qui ſimultates inter Regem ac Pontificem falſis ſermonibus ſerere conabantur: *Quæſumus*, inquit, *veſtram Regalem Excellentiam, ut nullatenus ſubdolo & homini mendaci, ſicut fertis præbeatis aſſenſum, qui ſi talia adverſus nos mentiens inventus fuerit, noſtris Apoſtolicis obtutibus, una cum Miſſo veſtro dirigere dignemini; & ſi mendax apparuerit, ſecundum ſua perverſa merita puniatur.* Secundo, Hadrianus adverſus Epiſcopos Longobardiæ, finibus ſuarum Parochiarum haud contentos, & alienis inhiantes, ſcribit. Tertio, adverſus conſecrationis vitium, quod Pontifex *in partibus Italiæ & Tuſciæ per hæreſim Simoniacam* fieri non diffitetur, quodque Carolus in Eccleſia Ravennate committi quoque dicit, inſurgit idem Hadrianus, & quomodo ipſe ad Epiſcoporum ordinationem procedat, exponit. Denique *Carolum* rogat, ut nullum Ravennatem aut Pentapolitanum in conſpectum admittat abſque literis Pontificiis quemadmodum ipſe Pontifex neminem e Regia Ditione abſque Regiis literis admiſſurus eſt, ſic enim fore videtur, ut uterque populus Domino ſuo morem gerere non requirat.

VIII. *Hadrianus PP. Patriciatum Ravennatenſem ſibi conſervari a Carolo petit.*

In iis literis Hadrianus ait: *Tamen fideliſſimi veſtri præfati Miſſi viderunt ipſos Ravennianes, quos vobis præſentaverunt, qualiter nobis in ſuperbia extiterunt: ſed quæſumus veſtram Regalem Potentiam, nullam novitatem in holocauſtum, quod Beato Petro, ſanctæ recordationis genitor veſter obtulit, & veſtra Excellentia amplius confirmavit, imponere ſatagas, quia, ut ſatis ſcis, honor Patriciatus veſtri a nobis irrefragabiliter conſervatur, etiam & plus amplius honorifice honoratur: ſimili modo ipſe Patriciatus Beati Petri Fautoris veſtri tam a ſanctæ recordationis Domno Pippino, magno Rege, genitore veſtro in ſcriptis, in integro conceſſus, & a vobis amplius confirmatus, irrefragabili jure permaneat.* Jam ab anno DCCLIV. Romani a Græcorum Imperatore omnino receſſerant, & Rempublicam conſtituerant, cui Pontifex Romanus ut caput præerat, & quam Francorum Reges ſub Patriciorum titulo defendebant. Petiit autem Hadrianus a Carolo, ut Patriciatus ſeu Exarchatus Ravennatenſis ſibi in integro conſervaretur, & Ravennates, qui ad eumdem ſpretis ſuis mandatis confugerant, ad ſuum judicium remitterentur. Labbeus Tom. VI. Concil. pag. 1773. ubi eam Epiſtolam recitat, loco *Patriciatus* utrobique in margine reponit *Exarchatum*; ſed perperam, locus enim purus eſt, & Carolus Magnus nunquam Exarchus appellatus fuit, nec quam in Urbe exercuit juriſdictio ſimilis erat juriſdictioni Exarchi Ravennatenſis. Nec magis ea verba intellexit Marca lib. 3. de Concordia cap. XI. num. XI. ubi ſcribit, paruiſſe hoc tempore Romam duobus Patriciis Romanorum

nem-

hoc, quia laici homines ſolebant dividere Epiſcopia, & monaſteria ad illorum opus, & non remanſiſſet ulli Epiſcapo, nec Abbati, nec Abbatiſſa, niſi tantum ut velut canonici, & monachi viverent. Et infra:

VII. *Quia juxta ſanctorum Patrum traditionem novimus res Eccleſia vota eſſe fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum: cuique non ſolum habita conſervare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus: tamen ut ab Eccleſiaſticis de non dividendis rebus illius ſuſpicionem dudum conceptam penitus amoveremus: ſtatuimus, ut neque noſtris, neque filiorum, & Deo diſpenſante, ſucceſſorum noſtrorum temporibus, qui noſtram, vel progenitorum noſtrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, nullam penitus diviſionem, vel jacturam patiatur.* Hæc ibi. In quam

(*a*) *Apud Sur. die 8. Julii.* ſententiam ſancta Hildegardis Abbatiſſa res (*b*) proſecuta ſancti Deſibodi, hæc ait: *Poſt annos autem plurimos, & aliquot Regum deceſſum, rurſum ingentia orta ſunt bella in regione iſta. Itaque majores natu, & Principes terræ illius Carolum Magnum, qui tunc Romanum Imperium ſuſceperat, adeuntes, dixerunt, æquum non eſſe, ut ii, quos non carni, ſed ſpiritui; non mundo, ſed Deo ſervire oporteret, mundi pompam, & opes ſuperfluas obtinerent, quemadmodum facerent illi, qui in monte S. Deſibodi degerent: cum ipſi præliis, & anguſtiis preſſi, divitiis, & facultatibus egerent, unde tum ſervire Regno, tum ſibi conſulere poſſent. Eorum orationem Imperator & prudenter audivit, & ſapienter diſſimulavit. Reſponditque, ſe fratribus illis nec fundos, aut poſſeſſiones, neque alias res, quas eis fideles contuliſſent, ulla ratione adempturum. Eo accepto reſponſo, illi deinceps quieverunt.* Hæc Hildegardis, quæ Principes audire debeant, ſi Caroli ſummæ gloriæ ſummique Imperii hic æmuli, & æterni in cœlo Regni ejus velint eſſe participes. *Negat Carolus res monachorum dare Laicis.*

No-

PAGIUS nempe Pontifici & Regibus Francorum quod ex laudato loco erui putat. Licet enim Carolus vere Patricius fuerit, utpote Defenſor Eccleſiæ & populi Romani, Pontifex tamen Romanus, qui caput Reipublicæ erat, nullibi Patricius dictus reperitur. Nec revera eo nomine appellari debuit; cum Patricius a Principe penderet, ipſe vero caput Reipublicæ eſſet. Recte itaque Carolus a dignitate quam gerebat Patricius dictus, ſed Pontifex Romanus a Patriciatu Ravennatenſi ſibi a Pippino donato & a Carolo confirmato Romanorum Patricii nomen non magis tulit, quam ante eum Græcorum Imperator. Cæterum Exarchum Ravennatenſem Patricium ſemper fuiſſe, liquet ex libro Diurno Rom. Pontif. cap.2. tit. 2. & tit.4. & cap.5. tit.4. Hadrianum vero de Exarchatu verba facere, hæc ejus verba oſtendunt, *Patriciatus B. Petri in ſcriptis in integro conceſſus*.

IX. *Patricius Rom. nunquam appellatus.* At, inquit Marca, ex Epiſtolis XV. & „ XXXVI. Codicis Carolini memoratur uter- „ que Patriciatus, Romani ſc. Pontificis & „ Regum Francorum. Communio ejus patet ex „ Epiſtola Senatus populique Romani ad Pip- „ pinum, qua juxta Regis illius monita pro- „ fitentur, ſe *fideles ſervos* eſſe Romanæ Ec- „ cleſiæ & Pauli Papæ, quemadmodum ſe *fideles* Pippini inſcribunt. Ex eo etiam manavit quod Paulus Papa ait, Spoletanum Ducem ejuſque Satrapas *in fide B. Petri & Pippini* ſacramentum præbuiſſe. Quare Roma duobus Patriciis in ſolidum ſubdita fuit. Ita Præſul doctiſſimus. Verum jam diximus, Pippini Carolique Patriciatum fuiſſe tantum honorarium, & ſitum in Defenſione & Tuitione Romanorum ac in Juriſdictione ad eandem executioni mandandam neceſſaria; Dominium vero Urbis & Exarchatus Romani ad Summum Pontificem pertinuiſſe, cum tamen nunquam Patricium fuiſſe. Senatus populuſque ſe *fideles* profitentur Pippino tanquam ſuo Defenſori, & Paulo Papæ tanquam Reipublicæ capiti. Quod & de altero loco ex Epiſtola XXXVI. deſumto dicendum, ac pro certo tenendum, ab anno DCCLIV. Romanos Imperatorum jugum excoſſiſſe, ut magis infra videbitur.

X. *Moritur S. Villebadus Epiſc. Bremenſis primus.* In Chronico Moiſſiacenſi hoc anno legitur: *Obiit beatæ memoriæ Vuilradus Epiſcopus, & Doctor Verbi Domini VI. Idus Novembris, in Aquilonicis partibus Saxoniæ*, ubi Willehadum Epiſcopum Bremenſem primum ſuo more Wulradum appellat. Anſcharius de ejus morte locuturus ait: *ædificavit domum Dei miræ pulchritudinis in loco qui dicitur Brema, ubi & Sedem eſſe conſtituit Epiſcopalem, ac dedicavit eam Kalendis Novembris, die Dominico, in honorem Domini Noſtri Jeſu Chriſti ſub invocatione Sancti Petri Apoſtoli*, ideoque hoc anno, quo dies Dominica in diem primum Novembris cadit. Paulo poſt: *Pia devotione Vir Domini cœlo ſemper intentus, & oratione ſua ad Deum jugiter vota præmittens, ſexto Idus Novembris, die Dominico, poſt Solis ortum, Confeſſor Domini pretioſus in Chriſti requievit nomine.* Hoc autem anno dies Dominica in diem octavum menſis Novembris convenit. *Manſit in Epiſcopatu Beatus Vuillehadus electus Domini Pontifex annis duobus, menſibus tribus, diebus XXVI.* inquit Anſcharius. Quare III. Idus Julii, ſeu decima tertia ejuſdem menſis anno ſeptingenteſimo octogeſimo ſeptimo ordinatus fuerat, quo etiam die Adamus Bremenſis Canonicus teſtatur ordinationem ejus celebrari. Willehadus e Northumbria in Friſiam transfretavit, & per plures annos tam Friſones, quam Saxones erudivit, ut ſuis locis expoſuimus.

XI. *Alvvoldus Rex Northumbria necatur.* Altwoldus Northumbriæ Rex, *poſt undecim annos perfidiam Provincialium ingemuit ſine culpa trucidatus*, inquit Malmesburienſis lib. 1. de Reg. cap.3. quod Hovedenus pag. 404. & Annaliſta Mailroſenſis anno ſuperiori, Wigornienſis & Weſtmonaſterienſis currenti factum tradunt. *Oſredus* filius Aleredi Regis, nepos ejus pro eo annum unum Regnum tenuit, ut referunt iidem Auctores.

Digitized by Google

ISEU CHRISTI ANNUS 790.	HADRIANI PAP. ANNUS 19.	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS 1.

I. Solus Conſtant. imperat abſque Matre.

NOnageſimus poſt ſeptingenteſimum annus Redemptoris Indictione decimatertia conſignatur, quo pulſa matre Irena, Conſtantinus ſolus regnare cœpit. Quod contigit factione legionum in Armenia degentium, quæ ipſum Conſtantinum dumtaxat acclamarunt Imperatorem: quorum exemplo alii, qui in aliis degebant provinciis, milites moti, & ipſi Conſtantinum tantum fore Imperaturum, juramentis etiam publice conteſtati ſunt, licet antea Irenæ juraſſent. Cujus rei gratia factum eſt, ut Irena ſibi timens, Conſtantinum a ſe dimitteret, quem pene carcere cuſtoditum hactenus aſſervaſſet. Qui habenas ſuſcipiens Imperii, ultus eſt in Præfectos a matre conſtitutos, in eos potiſſimum, qui expelli procuraverant, quos diximus Imperatoris amicos, ut Stauratium, & alios; ſicque annus iſte primus numeratus eſt ejuſdem ſolius Conſtantini abſque matre regnantis.

II. Incendium Conſtant.

Sic igitur pax poſt longum bellum, quam Orientalis Eccleſia fuerat tot laboribus conſequuta, domeſtico Imperatorum bello turbatur. Inter tot, tantaque diſcordiæ flagrantis incendia eodem tempore conflagraſſe etiam partem Conſtantinopolitanæ urbis, & inter alias quoque domum Patriarchæ, teſtatur Theophanes, atque Cedrenus, qui ait: *Incendium quoque triclinium Patriarchæ domus, quod Thomaites appellatur, & ei ſubjectas cameras abſumpſit, ubi repoſita erant univerſa ſcripta, quibus ſacram ſcripturam ſanctus Joannes Chryſoſtomus fuerat interpretatus; graſſatumque eſt incendium uſque ad Miliarium, & Quæſtorium, omnibus, quæ in medio erant, exuſtis.*

Eodem anno, quo Era Hiſpana numeratur octingenteſima vigeſima octava, defuncto Maurogato Rege Gallæciæ, in locum ejus ſucceſſit Veremundus diaconus, qui inde magnam comparavit ſibi laudem, quod Alfonſum ab illo e Regno ejectum reſtituit, ita bene conſuleus rebus Chriſtianorum, & Regno jam omni ex parte collapſo. Iſta Tudenſis, & alii.

☞ Quod ad res Francorum pertinet, ut produnt veteres Annales, quietus hic fuit annus a bellorum motibus, perdomitis jam anno ſuperiori (ut iidem teſtantur) Sclavis a Carolo Magno. Quo anno Albini reperitur ſcripta eſſe epiſtola de rebus Caroli Magni, cujus fragmentum in rebus geſtis Anglorum recitatum libro ſecundo continuationis hiſtoriæ Anglicanæ, hic tibi opportune ſuo loco reddendum, putavimus. Eſt (inquit auctor) epiſtola Albini hujuſce rei index, cujus partem hic apponam, documentum ingens magnanimitatis, & fortitudinis Caroli, qui omnem ætatem triverit in bellis contra Paganos Deo rebelles.

Antiqui (inquit) *Saxones, & omnes Freſonum populi, inſtante Rege Carolo, alios præmiis, alios minis ſolicitante, ad* III.

PAGIUS Sæc.VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXVIII. Anno Hegiræ CLXXIV inchoato die 20. Maii fer. 5.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6283.

☉ 15. C. ☽ 22. P. 21. April. Indict. 53.

JESU CHRISTI 790.

HADRIANI PAPÆ 19.

CONSTANTINI IMP. 25. & 11.

SOLIUS 1.

A. C. 790. I. *Irene Imperatrix Rerum adminiſtratione privatur.*

AD num. I. & ſeq. Hoc anno adverſus Irenem Auguſtam Conſtantinus filius aliquos Optimates commovit, ut anno ſuperiori narravimus, quæ narratio huc transferenda. Contigit etiam quod Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXIII. Kalendis Septemb. currentis Chriſti anni inchoato refert, *menſe nempe Septembri, Indictione decima quarta,* Thema Armeniacorum proprium Ducem Nicephorum Patricium in cuſtodiam conjeciſſe, & Conſtantinum ſolum Imperatorem claris vocibus, celebraſſe. *Octobri porro menſe, Indictione quarta decima, legiones Thematum cuncta apud Atroam collecta Conſtantinum viceſimum tunc annum agentem ſolum Imperatorem agnoſci poſtularunt. Conſtantino in Imperii Sede confirmato, matrem omni poteſtate milites abdicarunt. Menſe vero Decembri Conſtantinus ipſam matrem in Palatio, quod ad Eleutherium ſtruxerat, ſecuram & commodam vitam agere præcepit.* Hoc itaque anno Conſtantinus ſolus regnare cœpit.

Ad num. III. & ſeq. *Veremundus* Diaconus, ſive Bimarini, ſive Froilæ fratris Alphonſi filius ſucceſſit hoc anno in Regum Aſturiarum *Mauregato*, qui Regnum annos quinque & aliquot menſes occupaverat. *Veremundus* vero *Regnum reſtituit Alphonſo* cognomento *Caſto*, & cum eo corregnavit uſque ad annum DCCXCI. quo Hiſtorici Hiſpanici initium Alphonſi *Caſti* ſolius regnantis conſignant. II. *Moritur Mauregatus Rex Aſturiarum.*

Quoad res Francorum Eginhardus in Annalibus ſcribit: *Hoc anno nulla expeditio a Rege facta eſt, ſed in Vuormacia reſidens Legatos Hunnorum & audivit, & ſuos viciſſim ad eorum Principes miſit. Agebatur de confiniis inter eos Regnorum ſuorum, quibus in locis eſſe deberent. Hæc contentio atque altercatio, belli, quod poſtea cum Hunis geſtum eſt, ſeminarium & origo fuit. Rex autem ne quaſi per otium torpere ac tempus terere videretur, per Moenum fluvium ad Sala Palatium ſuum in Germania juxta Salam fluvium conſtructum navigavit; atque inde iterum per eundem amnem, ſecunda aqua Vuormaciam reverſus eſt.* Addit Eginhardus ibi Natalem Domini Carolum celebraſſe. III. *Origo belli Hunici a Carolo geſti.*

Fidem Chriſti converſi ſunt. Sed anno tranſacta, idem Rex cum exercitu irruit ſuper Sclavos, eoſque ſubegit ſuæ ditioni. Avares, quos nos Hunnos dicimus, exarſerunt in Italiam, & a ducibus præfati Regis Chriſtianis ſuperati, domum cum opprobrio reverſi ſunt. Similiter &
* Bajoariam *ſuper * Baugariam irruerunt, qui & ipſi ab exercitu Chriſtiano ſuperati, & diſperſi ſunt. Etiam & ejuſdem Chriſtianiſſimi duces Regis, & Tribuni multam partem Hiſpaniæ tulerunt a Sarracenis, quaſi trecenta millia in longum per maritima. Sed heu proh dolor! quod iidem maledicti Sarraceni, qui & Agareni, tota dominantur Africa, & Aſia majori maxima de parte, neſcis quid de nobis venturum ſit. Aliquid enim diſſenſionis, diabolico fomento inflammante, nuper inter Regem Carolum, & Regem Offam exortum eſt; ita ut utrimque navigatio interdicta negotiantibus eſſet. Sunt qui dicant, nos pro pace eſſe in illas partes mittendos.* Hucuſque ex epiſtola Albini. Subdit vero his hæc auctor:

IV. *In his verbis, præter illa, quæ ſuperius notavi, poterit curioſius animadverti, quantum jam annorum effluxerit, ex quo Sarraceni Africam, & Aſiam, invaſerunt, * & profecta niſi Dei clementia ingenitum robur Francorum Imperatorem animaſſet: pridem Europam etiam ſubjugaſſent. Adeo contemptis Imperatoribus Conſtantinopolitanis, Siciliam, & Sardiniam, & Baleares inſulas, & pene omnes terras, quæ pelaga cinguntur, præter Cretam, Rhodum, & Cyprum occupaverunt*. Sed & his poſtea potiti ſunt. * quod

Videas ex his Lector, quantum Chriſtianus orbis debeat Carolo Magno, qui ſolus exundanti ex Oriente in Occidentem torrenti, ne univerſam obrueret Chriſtianitatem, obicem ſe oppoſuit validiſſimum.

Se-

PAGIUS

IV. *Diſſidium Carolum inter & Offam Regem poſt ſexennium ortum.* Baronius refert ex Malmesburienſi lib. 1. de Reg. pag. 32. partem Epiſtolæ Alcuini, ex qua apparet, *Carolum* antea diſſeniſſe ab *Offa* Rege Merciorum, adeo ut magnis motibus utrobique concurrentibus, etiam negotiatorum commeatus prohiberentur. Verum hæc diſſenſio inter utrumque Regem anno tantum DCCXCVI. exorta, pauloque poſt ſopita, ut eo anno videbimus, ad quem ideo hæc Alcuini Epiſtola pertinet.

V. *Ethelredus in Regnum Northumbria reſtituitur.* Simeon Dunelmenſis in ſua Hiſtoria de Geſtis Reg. Angl. ſcribit: *Anno DCCXC. Ethelredus de exilio liberatus eſt, & iterum per gratiam Chriſti Regni ſolio eſt ſubthronizatus. Oſredus autem Rex dolo ſuorum Principum circumventus & captus ac Regno privatus, attonſus eſt in Eboraca Civitate, & poſtea neceſſitate coactus exilium petit.* Idem habent alii Hiſtorici Anglorum, docentque Northumbrios *Oſredum* averſatos, Ethelredum quem ante annos duodecim ejecerant, Regem depopoſciſſe, illumque iterum regnaſſe. De ejus Regni exordio ita Alcuinus apud Malmesburienſem lib. de Geſt. Reg. Ang. pag. 28. *Benedictus Deus qui facit mirabilia ſolus, nuper Athelredus filius Athelwaldi de carcere proceſſit in Solium, & de miſeria in Majeſtatem: cujus Regni novitate detenti ſumus, ne veniremus ad vos.*

VI. In Codice Carolino refertur Epiſtola Hadriani Papæ ad Carolum Ordine XCIV. memorata a Baronio anno DCCXCV. Eo iterum queſtus eſt Hadrianus, quod aliquot Epiſcopi Longobardiæ, quæ Carolo parebat, non eſſent contenti finibus ſuorum Parochiarum, & aliorum partes illicite detinerent: *Olim quippe eorum*, inquit, *gens in errore exiſtens, veſtra a Deo protecta Regali potentia ſervata eſt a talibus malignis & infidelibus actis emendari, ut undeGlorioſiores cæteris Regibus eminetis, inde Omnipotenti Domino, qui dat ſalutem Regibus, perfectius placeatis*, &c. *Quapropter poſcentes veſtram a Deo promotam Regalem Excellentiam, quæſumus, ut eorum errores contemnentes, unuſquiſque ſuam Diœceſim Sacerdotali moderamine tenere, atque diſponere Officio Eccleſiaſtico valeat*. Queritur in eadem Epiſtola Pontifex, quod Moniales relicto Monaſterio illicitis nuptiis copulentur: *Porro & hoc veſtra ſuggerentes Regali Excellentiæ innoteſcimus errorem illum, qui in eadem gente Langobardorum callide regnare in ſtupris & ſpurcitiis diaboli non deſinit. Semel quippe Deo ſe voventes, & veſte ſuſta Monachico habitu induentes iterum retrorſum revertentes; quod dici nefas eſt, ſæculares veſtes circumferentes, illicito copulari matrimonio perhibentur, quatenus pro hoc ſæpius ammonuimus per Gunefridum, & alios Gaſindos veſtris* (id eſt, Famulis vel Cameraris, ut videre eſt in Gloſſario Ducangii in voce Gaſindus, ſed in literis Hadriani forte legendum, *alios Gaſindos veſtros*) *Epiſtolam dirigentes Raginaldo & Rugenbaldo, ut tam deteſtabile ſtuprum devitarent. Sed ipſi nolentes acquieſcere, per eorum contumaciam, filiam Ermenaldi Monachico habitu circumdatam ſuo nepoti, nomine Nazario diabolica verſutia copulaverunt, & noſtris Apoſtolicis adhortationibus aſſenſum tribuere noluerunt, & eorum adimplentes iniquam præſumptionem, miniſtri diaboli effecti ſunt, & plures in Italia eorum invitari exemplo non deſinunt*, &c. *Et idcirco petimus, ut noſtris veſtriſque temporibus innoveſcere in omni Chriſtiano populo nobis a Deo commiſſo tale illicitum ſcelus emendetur*, &c.

Queritur Hadrianus quod in Langobardia Epiſcopi & Monachæ graviter contra Canones peccarent.

JESU CHRISTI ANNUS 791.	HADRIANI PAP. ANNUS 20.	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS 2.

I. SEquitur ordine temporis annus Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimus primus, Indictione decimaquarta, quo (ut auctor eſt Theophanes) Conſtantinus Imp. decimooctavo Kalendas Februarii rogatus a matre, & ab aliis Optimatibus, pronuntiat eamdem iterum Imperatricem, amboque ſimul, ut antea, acclamati ſunt Imperatores, adhuc tamen Armenis militibus contradicentibus. Quo item anno male pugnatum eſt adverſus Bulgaros, cum ſcilicet (ut idem teſtatur Theophanes) Imperator a pſeudoprophetis certam victoriam pollicentibus deceptus, dum minus caute bellum gerit, ab hoſtibus ſuperatus, fugatuſque rediit Conſtantinopolim, compluribus deſideratis ex pri-

Vincitur Imperat. a Bulgaris.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

moribus magiſtratibus: occiſus pariter Pancratius Aſtronomus pſeudopropheta, qui certam ipſi victoriam vane prædixerat. Sed quæ hæc acerbiora ſequuta ſunt mala, audi Theophanem:

II. Cum (inquit) *collectis eſſent ordines militares in urbem, conſiliati ſunt educere Nicephorum filium Conſtantini ſenioris, avi ſcilicet ipſius tunc regnantis, eumdem & Cæſarem, & Imperatorem conſtituere. Quo comperto, Conſtantinus Imperator miſit, & eduxit ſuos patruos filios Conſtantini avi ſui ad S. Mammantem, & Nicephorum quidem oculis, Chriſtophorum, atque Nicetam, Anthimum, atque Eudoxium linguis privavit; cum quibus & prædictum Alexium Patricium, quem legiones Armeniæ quæſierunt provebere in Im-*

Conſtantini Imp. crudelitas in Patruos.

pe-

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſpan. DCCC. XXIX. Anno Hegiræ CLXXV. inchoato die 20. Maii fer. 3. A.C. 791.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6284.

☉ 16. B. ☽ 13. P. 27. Mart. Indict. 14.

JESU CHRISTI 791.

HADRIANI PAPÆ 20.

CONSTANTINI IMP. 16. & 12.

SOLIUS 2.

I. ANum. I. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXIII. Kalendis Septembris ſuperioris Chriſti anni inchoato, narrat infelicem expeditionem Romanorum adverſus *Bulgares*, quam dicit contigiſſe *menſe Aprili*, ideoque præſenti Chriſti anno, & Imperatorem cum in Cardamum Bulgariæ Dominum incidiſſet, deſertum fuiſſe a ſuis militibus timore perculſis, & in fugam actis. Quod recte hoc anno recitat Baronius; verum quod addit ex eodem Theophane Imperatorem excæcaſſe patruos ſuos, ad ſequentem Chriſti annum ſpectat. Theophanes enim anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXIV. menſe Septembri hujus Chriſti anni incœpto, ait; *Menſis Januarii die decimo quinto ab ipſa matre multiſque Optimatibus exoratus, Imperatricem iterum eam renunciat, & cum eo ſanctis populis exclamantibus, velut olim excipitur, in hæc verba: Conſtantino & Irene multos annos.* Addit Theophanes, Imperatoris placito cunctos paruiſſe præter Armeniacos milites, qui *Alexium* pridem ſuum Ducem in officium reſtitui poſtularunt. Sed Conſtantinus Alexium verberibus cæſum & capillis detonſum in Prætorium detruſit. Cum vero menſis Julii die XX. Conſtantinus infeliciter adverſus Bulgaros pugnaſſet, & Urbem fugitivus repetiiſſet, militares ordines in Urbem invecti Nicephorum Excæſarem Imperatorem renunciare conſiliati ſunt: Sed Conſtantinus *Nicephorum quidem oculorum orbitate damnavit; Chriſtophoro, Niceta, Anthimo & Eudocimo linguas præſcindi juſſit*, &c. *Supplicium itaque menſe Augusto, ſabbati die, Indictione decima quinta, hora nona, eis irroga-*

Imperator anno ſequenti patruos ſuos excæcavit.

tum. In ſpatium tamen haud diuturnum injuſtum hujuſmodi facinus inultum Divina Juſtitia diſtulit. Solius enim quinquennii exacto intervallo ejuſdem menſis & ſabbati die a propria matre Conſtantinus ipſe oculis orbatus eſt. Quare non hoc anno, ut habet Baronius, ſed inſequenti quo Indictio XV. menſe Auguſto adhuc in curſu erat, Conſtantinus patruos ſuos, Conſtantini ſcilicet Copronymi filios, iis ſuppliciis affecit, & quidem menſe Auguſto die ſabbati. Sed id factum poſt ſecundam ejus in Bulgaros expeditionem, non vero poſt priorem, quam Baronius cum poſteriori perperam confondit

II. Felicius in Occidente a Carolo adverſus Hunos ſive Avaros pugnatum. Bellum illud hoc anno ab eo ſuſceptum, & poſt annos octo feliciter confectum, ut infra videbimus. Geſta in eo Eginhardus in Annal. his verbis hoc anno narrat: *Tranſacto vere, circa æſtatis initium Rex de Vvormatia movens Bajoariam profectus eſt ea moderatione, ut Hunis factorum ſuorum vicem redderet, & ſic quamprimum poſſet bellum inferret. Comparatis igitur ad hoc ex omni Regno ſuo quam validiſſimis copiis & commeatibus, bipartito exercitu iter agere cœpit. Cujus partem Theoderico Comiti & Meginfrido Cubiculario ſuo committens eos per Aquilonarem Danubii ripam iter agere juſſit. Ipſe cum parte, quam ſecum retinuit, Auſtralem ejus fluminis ripam, Pannoniam petiturus, occupavit, Bajoariis cum commeatibus exercitus, qui navibus devehebantur, per Danubium ſecunda aqua deſcendere juſſit. Ac ſic inchoato itinere, prima caſtra ſuper Aneſum poſita ſunt. Nam is fluvius inter Bajoariam atque Hunorum terminos medius currens, certus duorum Regnorum limes habebatur. Ibi ſupplicatio per triduum facta, ut id bellum proſperos ac felices haberet eventus. Tum demum caſtra mota, & bellum genti Hunorum a Francis indictum eſt. Pulſis igitur Hunorum præſidiis, ac deſtructis munitionibus, quarum una ſuper Cambum fluvium, altera juxta Comagenos Civitatem in montem Cumeberg, vallo firmiſſimo erat extructa, ferro & igne cuncta vaſtantur. Cumque Rex cum eo quem ducebat exercitu uſque ad Arrabonis fluenta veniſſet, tranſmiſſo eodem fluvio, per ripam ejus uſque ad locum, qui in Danubio miſcetur, acceſſit, ibique ſtativis per aliquot dies*

Primus annus belli a Carolo geſti in Hunnia.

Digitized by Google

perium, luminibus privavit, obediens materni, & præfati Stauracii ſuadelis, et aſſeverantium, quod niſi hunc cæcum redderet, in Imperatorem forent electuri. Acta ſunt autem hæc adeo crudeliter, ut ait, menſe Auguſto die Sabbati, hora nona, Indictione * decimaquarta. Subdit vero idem Theophanes: *Verumtamen non in longum Dei juſtitia hanc iniquam ultionem miſit inultam. Poſt quinquennium namque eodem menſe, & eodem die Sabbati, orbatus eſt oculis a propria matre idem Conſtantinus.*

* XV.

Sed ſicut in Oriente, ubi ſævitia cum iniquitate graſſatur, barbari prævalent in Imperatorem: ita e contra in Occidente, Caroli Magni Regis pietas invictos hactenus barbaros ſuperat. Hoc ſiquidem anno (ut habent veteres Francorum (a) Annales) triduano jejunio & Litaniis, ſolemnique celebratione Miſſarum roboratus exercitus, fide potentior quam armis adverſus Avares bellum quam feliciſſime geſſit. *Nam Franci* (inquit auctor) *proſtraverunt Avarum innumerabilem multitudinem; & reverſi ſunt ex utraque ripa Danubii ad propria, magnificantes Deum pro tanta victoria plane incruenta.*

Caroli victoria in Avarea.

(a) Chron. Franc. edit. a Pithou & Regino in Chron. & aliis.

Quod

PAGIUS

dies habitis per Bajoariam reverti ſtatuit. Alias vero copias quibus Thedericum & Meginfridum præfecerat, per Behemannos, via qua venerunt, reverti præcepit. Sic peragrata ut devaſtata magna parte Pannoniæ, cum incolumi exercitu Francorum in Bajoariam ſe recepit. Saxones autem & Friſones cum Theoderico & Meginfrido per Behemannos, ut juſſum erat, Domum regreſſi ſunt. Facta eſt autem hæc expeditio ſine omni rerum incommodo, præter quod in illo, quem Rex ducebat exercitu tanta equorum lues exorta eſt, ut vix decima pars de tot millibus equorum remanſiſſe dicatur. Ipſe autem cum dimiſſis copiis Reginum Civitatem (nunc Ratiſponam), *quæ nunc Reganesburg vocatur, veniſſet, ut ea hyematurus conſediſſet, ibi Natalem Domini celebravit.* Paſcha autem Wormaciæ celebraverat, ut cum Eginhardo anno ſuperiori, tradunt cæteri Annaliſtæ. Sirmondus Tom. II. Concil. Gall. aliique literas referunt, quas Carolus ſcripſit *Faſtradæ* Reginæ, quæ Ratiſponæ remanſerat, in quibus ait copias Italicas, quas illuc pergere duxerat, X. Kal. Sept. in Avariam perveniſſe, & cum Avaribus tanta felicitate pugnaſſe, ut a multo tempore tanta Avarum ſtrages facta non fuerit. Addit Carolus: *Tribus diebus Litaniam fecimus, id eſt, Nonis Septemb. quod fuit Lunæ die, incipientes, & Martis, & Mercurii, Dei miſericordiam deprecantes.* Hoc autem anno Nonæ Septemb. quibus cœpta Litania, cum die Lunæ concurrebant. [1]

III. Situs Regni Hunnorum.

Avarum ſeu *Hunnorum* Ditiones in Auſtrales & Boreales medius dividebat Danubius, cui commiſcentur in hodierno Auſtriæ Archiducatu *Aniſus*, ſive Aneſus (vulgo *l'Ens*) & *Cambus* (vulgo le *Cumb*) Francorum eorumdemque Avarorum certi tunc termini. *Aniſus* ad Urbem cognominem ſubit dexteram Danubii ripam, ſiniſtram *Cambus* infra Chrembſam Oppidum (vulgo *Chrembs*) e regione Trigiſami (vulgo *Traiſmaur*). Raba ſive Arabo, quem Carolus pertranſiit, fluvius eſt in hodierna Hungaria cuique notus. In brevi Chronico uſque ad annum Chriſti DCCCX. producto, & a Ducheſnio Tom. III. publicato, ad hunc annum legitur: *Carolus Rex primum fuit in Chunia.* Antiqui enim Regnum Avarum ſeu Hunnorum modo Hunniam, modo Chuniam vocitabant, illucque primum Carolus hoc anno profectus eſt.

IV.

Cointius hoc anno num. I. refert verba Annaliſtæ Loiſeliani, ut publicatus eſt a Ducheſnio Tom. II. additque Codicem, quo uſus eſt Caniſius Tom. III. Antiq. Lect. addere mortem duorum Epiſcoporum in Codice Loiſeliano prætermiſſam, & in eo legi: *In ipſo itinere obiit bonæ memoriæ Angilramnus Archiepiſcopus Mediomatricis Eccleſiæ, & Sympertus Epiſcopus ibi defunctus eſt.* Verum dubito, ne in eo Codice Librarius loco, *Suidberti* Werdenſis Epiſcopi, per errorem ſcripſerit, Sympertum, qui quartus fuit Epiſcopus Ratiſponenſis. In Chronico enim Moiſſiacenſi ad hunc Chriſti annum poſt narrationem expeditionis Hunnicæ habetur: *Et in ipſo itinere obiit bonæ memoriæ Ingelramnus Mediomatrica Eccleſia Epiſcopus: ſed & Suibertus Epiſcopus ibidem defunctus eſt.* Præterea in brevi Chronico apud Monaſterium Sancti Galli ſcripto (& ab anno DCCXLVIII. uſque ad annum DCCCCXXVI. perducto Tom. III. Ducheſnii, ad annum DCCXC. habetur: *Angilramnus & Suidbertus de hac luce migraverunt.* Errat quidem Auctor in anno, ſed incertum, an Librarius in *Suidberti* nomine lapſus ſit. Cum in Annaliſta Loiſeliano juxta Ducheſnii editionem nulla Angilramni & Symperti mentio habeatur, utriuſque mors aſſuta quidem videtur Codici, quo uſus eſt Caniſius; ſed remanet difficultas, an interpolator erraverit. Mabillonius Tom. IV. Analect. pag. 320. obſervat in Kalendario S. Emmerammi *Sintpertum* Epiſcopum Ratiſponenſem notari III. Kal. Octob. qui ideo videtur mortuus in reditu Caroli ab ea expeditione aliquot diebus ante Angilramnum.

Suibertus Epiſc. Verdenſis vel Sympertus Epiſc. Ratiſponenſis moriuntur.

V. Moritur & Angilramnus Archiep. Metenſis.

Hunc vero præſenti anno vitam cum morte commutaſſe, extra omne dubium eſſe debet; in Codice enim Sancti Symphoriani apud Dominicum in familia Anſberti rediviva legitur: *Angelramnus Archiep. & Palatii Capellanus, qui ſedit annos XXIII. & dies XXVIII. requieſcit in Monaſterio, cui vocabulum Nova cella, ob. VII. Kal. Nov. in loco, qui dicitur Anagabunc Chunisberg, & ceſſavit Epiſcopatus ann. XXVII. & menſes III.* Ubi *Chunisberg*. idem eſt ac *Cumeberg*, de quo Eginhardus citatus dum de expeditione Hunnica Caroli loquitur. Auctor iſtius Catalogi confirmat quod mox diximus, *Angelramnum* ſc. qui erat in exercitu Caroli mortuum eſſe, dum idem exercitus in Franciam rediret, idque die vigeſima ſexta menſis Octobris, quo etiam ejus obitus conſignatur in Martyrologio Metenſi apud Meuriſſium in Hiſtoria Epiſcoporum Metenſium. Sedem ie-

NOTÆ (1) Expeditionem Italicam Pippini ad annum hunc revocandam eſſe inferius ad A. 793. II. demonſtrabo. MANSI

III. Conc. Forojulienſe. Quod vero ad res Italiæ pertinet, hoc ipſo anno celebratum eſt in Italia Concilium Forojulienſe ſub Paulino Epiſcopo Aquilejenſi, ſub cujus Metropoli Forojulium continebatur. De tempore quidem ex Actis ipſius Concilii ſatis liquet, ubi in eorum exordiis iſta ſcribuntur: *Anno igitur feliciſſimo Principatus eorum, Caroli ſcilicet tertio, & vigeſimo, & Pippini decimoquinto: canonicis ſiquidem evocatum ſyllabis fraternum quorumdam Epiſcoporum contubernium Forojulium municipium Metropolim Aquilejenſem veneranter coacervatum convenit, &c.* Qui huic præfuit Paulinus Patriarcha, egregia enituit ſanctitate, & doctrina fuit inſignis, plurimuſque in Synodalibus coactis a Carolo Magno conventibus, ad quos ab eodem Rege vocari ſolitus eſſet: nam ipſe in loco eodem Concilio dum ſe excuſat, quod tardius, & infrequentius convocaret ad Synodum provincialem ſibi ſubjectos Epiſcopos, præter excuſationem bellicorum tumultuum, hanc addit, quod frequenter ad generales coactus fuerit proficiſci. Sed audi ipſum:

Paulinus Epiſc. Forojulienſis qualis.

Per tot temporum curricula quod minime ſit reverendi Concilii Seſſio celebrata, veſtram ſcire non ambigo ſinceriſſimam charitatem. Nam propter improbos, qui ſolent irrumpere, mundanos tumultus, propterque imminentia præliorum bella, quæ circumquaque per gyrum finium noſtrorum fomenti ferocitatem ingruere non ceſſabant, intermiſſum interim hoc magnificum opus, proculdubio poterit approbari. Verumtamen non penitus intermiſſum veridicis valebit aſſertionibus æſtimari. Nam quoties reverendis principalibus accerſitis imperiis in generali celeberrimæ Synodi venerabilium Patrum conventione humillimum parvitatis meæ præſentium, quia ſæpius contigit adfuiſſe: veſtris eſt animis (ut opinor) non celatum, veſtriſque etiam obtutibus aliquoties latius patuiſſe, in promptu non dubito. Hæc de præteritis.

De præſenti autem Synodo congreganda, accipe ejus animi conſilium ex temporum opportunitate quæſitum: *Nunc autem* (inquit) *divina opitulante clementia, uteriis utique ferocium barbarorum ſuperbiæ typho erectis cervicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita jam quietiſſima pace terris, ſuperna prorſus largiente gratia, paululumque reſpirantibus regalibus juſſis, neceſſarium duximus ſummopere feſtinantes dilectiſſimam fraternitatem veſtram juxta priſcorum canonum inviolabiles ſanctiones in uno collegio aggregari, &c.* Sane quidem Paulinum hunc, ut inſignis nominis virum, citat (a) Walfridus Strabo, qui claruit paulo poſt ſub Ludovico filio Caroli Magni, dum agit de ſacrorum hymnorum in Eccleſia uſu: *Traditur ſiquidem* (inquit) *Paulinum Forojulienſem Patriarcham ſæpius, & maxime in privatis Miſſis circa immolationem ſacramentorum hymnos vel ab aliis, vel a ſe compoſitos celebraſſe.* Hæc ipſe. Sed de his, quæ ad res geſtas, ſancitaſque in hac Synodo ſpectant, agamus. IV.

(a) *Walfrid. Strabo de rebus Eccl. c. 25.*

Duo erant, quæ in Catholicæ Fidei ſacramentis, hoc tempore Catholicam pulſabant Eccleſiam, in Oriente alterum, alterum vero in Occidente: in Oriente inquam quæſtio de proceſſione Spiritus Sancti magnopere exagitari cæpit, indeque dilapſa in Italiam Gallis cum Hiſpanis contra nitentibus, ut ſuperius eſt demonſtratum. In Occidente vero in Hiſpaniis ab Epiſcopo Toletano Elipando, & Felice Epiſcopo Urgelitano Neſtorianiſmus reſtitui cœpit, dum aſſererent, Filium Dei Dominum noſtrum Jeſum Chri-

Quæſtio de proceſſione Spiritus Sancti.

PAGIUS ierat *Angelramnus* anno DCCLXVIII. die XXIX. menſis Septemb. ut elicitur ex ejus Sedis duratione accurate in eo Catalogo annotata. Ei in dignitatem Archicapellani ſucceſſit *Hildeboldus* Epiſcopus Colonienſis. In Concilio enim Francofordienſi anno DCCXCIV. habito Canone LV. legitur: *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo ſe a Sede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice licentiam habuiſſe, ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum, ut eo modo ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildeboldum Epiſcopum habere debuiſſet; quia & de eodem, ſicut & de Angilramno Apoſtolicam licentiam habeat. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis eum in Palatio eſſe debere propter utilitates Eccleſiaſticas.* Ex morte Angelramni, quam hoc anno contigiſſe conſtat præcedentium & ſubſequentium Epiſcoporum Metenſium Chronotaxis digerenda, & varii errores in eorundem Epiſcoporum initio & fine conſignandis hactenus admiſſi, emendandi. Obiter obſervabis tempore Concilii Francofordienſis *Coloniam* nondum Metropolim fuiſſe; cum Hildeboldus in eo Epiſcopus appelletur.

A num. III. ad VII. Concilium Forojulienſe, a Sancto Paulino Forojulienſi Patriarcha celebratum Baronius & poſt eum Conciliorum Collectores huic anno affixere, quod in ejus Actis legatur: *Anno feliciſſimo Principatus eorum* (nempe Caroli M. ac Pippini Italiæ Regis) *tertio & viceſimo, & XV. Canonicis ſiquidem evocatum Syllabis fraternum quorumdam Epiſcoporum contubernium Foro-Julium municipium Metropolim Aquilegienſem veneranter coacervatum convenit.* Annum enim illum viceſimum tertium Caroli ab anno DCCLXVIII. quo in Francia regnare cœpit, deduxere, parum curantes de anno decimo quinto Pippini Regis, qui in præſentem convenire non poteſt; cum tamen ejus præcipue ratio habenda ſit, cum de Concilio in Italia congregato agatur. Præterea Itali Acta publica annis Caroli in Italia, non vero in Francia regnantis notabant, ut varia Monumenta demonſtrant, & ſatis de ſe patet. Quare cum *Carolus* anno ſeptingenteſimo ſeptuage-

VI. Epocha Conc. Forojulienſis.

Chriſtum ſecundum humanitatem dicendum eſſe filium adoptivum, ac proinde duos Dei filios in Chriſto, naturalem, & adoptivum eſſe. Ad utrumque errorem convincendum, & corrigendum Paulinus viſus eſt hujuſmodi Synodum potiſſimum convocaſſe, utque etiam de his, quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam bene reſtituendam, & inſtituendam pertinent, canones ordinaret.

V. Quod ad primum ſpectat, hæreticos eum nominet, negantes Spiritum ſanctum a Patre, Filioque procedere: diverſum plane eſt ab eo, quod aliqui ſimpliciter dixere ex ſancti Evangelii præſcripto, Spiritum ſanctum a Patre procedere non negando tamen etiam ex Filio procedere. Hos quidem non eſſe cenſendos hæreticos, Hadrianus Papa excuſat in reſponſionibus ad Carolum Magnum datis adverſus Synodi ſecundæ Nicænæ derractores, ubi Taraſium excuſat, qui Spiritum ſanctum dixerat ex Patre procedere per Filium, cum ait (a): *Hoc dogma Taraſius non per ſe explanavit, ſed per doctrinam ſanctorum Patrum confeſſus eſt, quorum capitula pro veſtro nimio amore, quem erga veſtram * perfectiſſimam a Deo protectam regalem excellentiam gerimus, breviter exaramus. Athanaſius, &c.* Recitat nonnullorum Græcorum, & Latinorum Pattum ſententias Taraſii aſſertioni conſentientes, quod ſcilicet Spiritus ſanctus a Patre procedit per Filium. De quibus videas, quæ diſputat diffuſius S. Thomas (b). Non ergo conſenſit Hadrianus illis damnantibus Græcos, ob id, quod dicerent Spiritum ſanctum a Patre procedentem, non tamen negarent a Filio æque ipſum procedere. At quod addita Symbolo illa verba fuerint, FILIOQUE hanc affert Paulinus rationem: *Hæc enim* (inquit) *& cætera, quæ ſequuntur in Nicæni Symboli ſacro dogmate non habentur. Sed & poſtmodum propter eos videlicet hæreticos, qui ſuſurrant, Spiritum ſanctum ſolum eſſe Patris, & a ſolo procedere Patre, additum eſt: Qui a Patre, Filioque procedit.*

(a) Hadr. ep. ad Carol. c. 1.

* præcellentiſſimam

(b) S. Tho. p. 1. q. 36. art. 3.

VI. Quomodo autem nonniſi ex divinarum ſcripturarum auctoritate id factum ſit, pluribus idem Paulinus docet, licet quando ſit, non dicat: Tu vero ejus rei originem, ſuperius in Annalibus tempore Leonis Magni fuſius declaratam, ſi libet, congnoſcere poteris, cum oſtenſum eſt in Hiſpaniis, id primum factum, atque poſtmodum in Galliis: cum etſi doctrinam eamdem Eccleſia Romana receperit, in Symbolum tamen numquam admiſit, niſi ſub Nicolao Papa, ut ſuo loco inferius pluribus dicturi ſumus. Eſt de his Pithœi compendioſa tractatio ad Jacobum Sirmundum Societatis Jeſu profeſſorem.

Rom. Eccl. recapit in Symbolum verba illa Filioque.

Diſputans inſuper idem Paulinus in hac Synodo pluribus de ſanctiſſima Trinitate, hæreſes adverſus eam obortas, prædamnatas confutat, atque demum de Verbi Incarnatione tractans, redarguit eos, qui Filium Dei factum hominem nominant adoptivum, eodemque Fidei Catholicæ Symbolo eoſdem condemnat errores. Quomodo autem eadem hæreſis de adoptione Chriſti ſequenti anno damnata eſt in Concilio Rariſponenſi coram Carolo Magno Imperatore, ſuo loco dicturi ſumus. Demum vero in hac eadem Synodo, poſt tractationem dogmaticarum diſputationum abſolutam, sanciti ſunt quatuordecim canones, ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantes, in quibus quam accuratus fuerit Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtitutor, & cuſtos, vel ex eo quiſque poterit intelligere, dum nec cum permiſſis a Nicæno Concilio mulieribus matre, & ſorore, permiſerit ſuos clericos cohabitare.

Commendatur magnopere ejuſdem Paulini ſanctitas & doctrina, ad oppugnandas emergentes hæreſes ab Albino Flacco ejus intimo familiari, qui his diebus has

ad

PAGIUS geſimo quarto in Italia ſeu in Longobardia regnare cœperit, *Concilium Forojulienſe* anno ſeptingenteſimo nonageſimo ſexto, quo annus ejus XXIII. initium ſumſit, & Pippinus annum XV. Regni ſui abſolvit, habitum fuit, idque ante diem decimum quintum menſis Aprilis, quo anno DCCLXXXI. Romæ ab Hadriano Papa baptizatus, & Italiæ Rex appellatus. Sed cum Carolus annos Regni Italici aliquando a ſuis victoriis ante diem XV. menſis Aprilis anni DCCLXXIV. in Longobardia reportatis; aliquando vero a capta poſt diem XXVI. menſis Maii ejuſdem anni Papia Regni Longobardici Regia repetat, ut eo anno numer. VIII. & ſeqq. oſtendimus, annus ille XXIII. Regni Italici a priori Epocha proficiſcitur, ut annus XV. Pippini Regis manifeſte indicat. Cointius anno DCCXCV. num. VIII. dicit annum Caroli Regis XXIII. cum anno Pippini XV. componi non poſſe, & qui XXIII. Caroli Regis annum ſervandum cenſuere, emendare debuiſſe Pippini Regis annum XV. concluditque hunc Pippini Regis annum retinendum, & expungendum Caroli Regis annum XXIII. ac reponendum annum XXVII. qui anno Chriſti DCCXCV. cum anno Pippini Regis XV. convenit. Verum locus ille purus eſt, ſed annus XXIII. Caroli a priori ejus Regni Italici Epocha deducendus, qua de re impoſterum dubium eſſe non poteſt.

Quoad locum Concilii, illud non congregatum apud Forum Livii, vulgo *Forli*, cum Civitas illa ſita ſit in Romandiola ab Antiquis *Forum Livii* nuncupata, viginti milliaribus a Bononia diſtans, ſed in Civitate nunc appellata *Cividal d' Auſtria*, ſive del *Friuli*, antiquitus dicta *Forum Julii*, in qua tunc Patriarcharum Aquileienſium Sedes erat, quos propterea Alcuinus, & alii Patriarchas Forojulienſes etiam denominavere, uti me docuit V. Cl. Phi- VII.

Locus in quo celebratum fuit.

lip-

Paulini ſanctitas & doctrina commendata ab Albino Flacco.

ad eum litteras dedit, quibus hortatur naviter agere adverſus hæreticos pro dogmatibus Eccleſiaſticis, pro quibus libellum, quem ſcripſerat, ad eumdem Albinum miſerat, ad quem ita reſcripſit (a):

(a) Albin. ep. 60. t. 1. Antiq. lect.

Domino & in Domino dominorum dilectiſſimo, & pio patri Paulino Patriarchæ ſalutem.

Videor aliquod me refrigerium habere animi mei, ut flamma charitatis in corde abſcondita aliquam fortaſſe ſcintillam elicere valeat, ne totum torpeſcat, quod intus igneſcit, dum opportunum mihi tempus aliquid tuæ ſcribere charitati occurrit. Quid? Cum beatitudinis veſtræ litteras omni favo dulciores intueri mereor: nonne videor mihi inter varios paradiſi flores totus converſari, & avida deſiderii mei dextera ſpiritales exinde carpere fructus? Quantomagis cum ſacratiſſimæ fidei veſtræ libellum recenſui, Catholicæ pacis puritate ornatum, eloquentiæ venuſtate jucundiſſimum, ſenſuum veritate firmiſſimum. Totius animi mei habenas in lætitiam laxavi, ubi de uno lucidiſſimo, & ſaluberrimo paradiſi fonte quatuor virtutum flumina non ſolum Auſoniæ fertilitatis prata, ſed totius Eccleſiaſticæ latitudinis rura irrigare conſpexi: ubi & aurivomos ſpiritualium ſenſuum gurgites gemmis ſcholaſticæ urbanitatis abundare intellexi. Quamplurimis vero profuturum, & permeceſſarium feciſti opus in Catholicæ fidei taxatione, quod diu optavi, & ſæpius domno Regi ſuaſi, ut ſymbolum Catholicæ fidei planiſſimis ſenſibus, & ſermonibus luculentiſſimis in unam congereretur chartulam, & per ſingulas Epiſcopalium regiminum parochias omnibus daretur presbyteris legendum, memoriæque commendandum, quatenus licet lingua diverſa loqueretur, una tamen Fides ubique reſonaret. Ecce quod mea optavit humilitas, veſtra implevit ſublimitas. Habes apud ſalutis noſtræ auctore perpetuam ſcilicet, & hujus bonæ voluntatis mercedem, & hujus perfecti operis apud homines laudem.

Semper ferventiſſima cohortes veſtræ caſtra perpetui Regis undique invictiſſimis Fidei clypeis muniat, ne antiqui hoſtis verſutia aliqua ex parte aditum ſuæ nequitiæ invenire valeat. Et ſi ille mille habet artes nocendi, multo magis nobis neceſſe eſt mille habere artes defendendi, credentes in eum, qui ait (b): Confidite, ego vici mundum, cujus pietas nobis prævidebat agonis tempus tranſitorium, & remunerationis eſſe perpetuum. Ille prior calcavit caput leonis, & draconis, nobiſque dedit poteſtatem calcandi ſuper (c) ſerpentes, & ſcorpiones, & omnes hæreticas pravitates, quæ ſunt portæ inferi, ſuperandi. Tu vero vir Dei apoſtolice, hac armatus poteſtate, viriliter pugna, fortiter vince, ut feliciter regnes cum Chriſto.

(b) Joan. 16.

(c) Luc. 10.

Heu, proh dolor, multi ſolent deſuper contextam Chriſti tunicam hæreticis ſcindere unguibus, & in pace Eccleſiæ facere, quod milites in paſſione Chriſti non auſi ſunt facere. Quapropter, venerande pater, & doctiſſime athleta, & dulciſſime doctor, ſimus ſemper in caſtris Chriſti commanipulares, & in una acie ſub vexillo S. Crucis concordi conſilio, & virtute prœliantes, ut ſuos adverſarios per nos vincat, qui vinci non poteſt. Nunc iterum antiquus ſerpens de dumis Hiſpanici ruris, & de ſpeluncis venenatæ perfidiæ contritum, non Herculea, ſed Evangelica clava caput relevare conatur, & prioribus nequitiæ poculis novæ maledictionis toxica immiſcere. Sed & frigidiſſimus Aquilo ventus alio de latere ſolidæ Eccleſiæ impellens parietem ſacri baptiſmatis, Catholicæ conſuetudinis regulam immutare nitens, & ſub invocatione ſanctæ Trinitatis unam aſſerentes merſionem fieri debere, triduanamque noſtri Salvatoris ſepulturam in Baptiſmo imitari negligentes, cum Apoſtolus diceret: Conſepulti enim eſtis cum Chriſto in Baptiſmo. Alii vero trinam volentes facere merſionem, & in unaquaque merſio-

PAGIUS lippus a Turre olim Canonicus Forojulienſis, nunc Em. Cardinalis Imperialis Auditor. Civitas hæc priſtinum tandem ſplendorem, nomenque amiſit, & *Utinum* Oppidum non longe inde diſſitum Metropolico illius Privilegio auctum eſt, tuncque Civitas Forojulii ea dignitate ſpoliata *Civitas Auſtria* appellari cœpit. Ea autem Dominio Veneto ſubeſt. Legenda quæ anno DCCXXIX. jam diximus.

VIII. Ob bellum Hunnicum in annum DCCXCVI. dilatum.

Paulinus in Oratione ad Comprovinciales Epiſcopos rationem affert, cur Concilii celebrationem tamdiu diſtulerit, indeque annum, quo illud habitum magis declarat: *propter improbos, qui ſolent irrumpere, mundanos tumultus, propterque imminentia præliorum bella, quæ circumquaque per gyrum ſinium noſtrorum frementi ferocitate ingruere non ceſſabant, &c. Nunc autem Divina opitulante Clementia, attritis utique feritium Barbarorum ſuperbiæ typho erectis cervicibus, auxilio per omnia adminiculante de cælo, reddita jam quietiſſima pace terris, &c. Neceſſarium duximus ſummopere feſtinantes dilectiſſimam fraternitatem veſtram in uno Collegio aggregari*, ubi Paulinus reſpicit ad bellum Avaricum ſeu Hunnicum hoc anno inchoatum, & ut videbatur anno DCCXCV. ad finem perductum, ut ex dictis in utroque anno evidenter elicitur. Hunni enim ſeu Avares jam per quinquennium Forojulienſibus inſultarant, & contra eos Henricus Dux Forojulienſis Atrox bellum geſſerat. Quare hoc anno bello non finis impoſitus, ſed initium datum, ideoque Concilium Forojulienſe dici non poteſt eo indictum fuiſſe. *Hunnos* hoc ipſo anno in Italiam irrupiſſe infra videbimus. Actum in eo adverſus eos, qui variis erroribus implicati de myſterio Trinitatis, præſertimque de proceſſione Spiritus Sancti non recte ſentiebant, ac præterea adver-

ſus

ſione invocationem ſanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres perſonas nominare ſtudentes, dum ipſa veritas præciperet (a): *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: quid opus eſt tertio replicare, quod ſemel dictum ſufficit?*

(a) Matt. 28.

Eſt quoque in quibuſdam clancula dubitatio: An animæ ſanctorum Apoſtolorum, & Martyrum, aliorumque perfectorum ante diem Judicii in cœleſte recipiantur regnum. His, & hujuſmodi ſpiculis de pharetris (ut æſtimo) exemptis perfidiæ, unitatem ſanctæ, & Catholicæ Eccleſiæ, & veritatem univerſalis Fidei aliqui vulnerare nitentes, etiam & ſpurciſſimis errorum fæcibus limpidiſſima Eccleſiaſtica Fidei pocula inficiunt, & nuptiale vinum, quod Chriſtus ex aqua Virgini matri, Eccleſiæ ſcilicet ſanctæ ſalubriter potanda convertit, iterum in aquas ſtultitiæ converti conantur. Sed tuum eſt, o paſtor electe gregis, & cuſtos portarum civitatis Dei, qui clavem ſcientiæ potentiæ dextera tenes, & ut lapides mundiſſimos læva recondis, blaſphemantes exercitum Dei viventis Philiſthæos in ſuperbiſſimo (b) *Goliath uno veritatis ictu totos conterere: noſtrum eſt elevare cum Moyſe manus in cœlum, humilitatis precibus te adjuvare, & ſpectare cum David in munitiſſima civitate.... donec Speculator ex alto culminis faſtigio clamitans, nobis tuam annuntiet victoriam. Ad te omnium uſpiciunt oculi, aliquid de tuo affluentiſſimo eloquio cœleſte deſiderantes audire, & ferventiſſimo ſapientiæ ſole frigidiſſimos grandinum lapides, qui culmina ſapientiſſimi Salomonis ferire non metuunt, per te citius reſolvi expectantes. Tu vero lucerna ardeas, & luceat; nos in tua luce exultare gaudemus; ut te lucente, & ducente, ad lumen, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: ejuſdem æternæ lucis gratia adjuvante, pervenire mereamur.* Hactenus Albinus ad Paulinum. ☞

(b) Reg. 17.

VII. S. Burchardi Epiſcopi obitus.

Hoc eodem Redemptoris anno migravit ex hac vita ille Apoſtolicus ſanctitate illuſtris Burchardus Epiſcopus Herbipolenſis, cum ſediſſet annos quadraginta, cujus res geſtas proſequutus eſt (c) Egilardus ejus monaſterii monachus. Sed alia plura de eo e latebris vindicata accepimus, quæ ſi fuerimus conſecuti, in appendice collocabimus. Haud diu autem ante obitum ſanctiſſimus vir conſulens novæ plantationi, imitatus exemplum magiſtri ſui Bonifacii, ſicut ille auctoritate Apoſtolicæ Sedis delegerat ſibi ſucceſſorem, ita ipſe auctoritate Lulli Moguntini Epiſcopi Apoſtolicæ Sedis, inſtar S. Bonifacii prædeceſſoris fungentis legatione, & aſſentiente Carolo Magno, Megingandum voluit ſibi in ejus Epiſcopatus ſedem ſubſtitui: quod & feliciter conſequutus eſt. Porro relatus ſanctus inter Sanctos, ab Eccleſia Catholica, anniverſaria commemoratione cœptus eſt celebrari. Eccleſia vero Herbipolenſis, Apoſtolicorum plantata laboribus, hactenus Apoſtolico fulgore corruſcat, Catholica ibi doctrina in tanto Germaniæ naufragio conſervata.

(c) Extant apud Sur. die 14. Octob. t. 5.

Lullus ſuperſtes ſancto Burchardo.

Quod igitur in obitu ſancti Burchardi fit mentio Lulli Epiſcopi Moguntini, ſupervixiſſe eum non ſolum Burchardo, & ſucceſſori ejus, eadem citata Acta reſtantur, ex quibus redarguas eos qui eum longe ante hæc tempora deceſſiſſe ex hac vita, tradiderunt.

Tyberis inundatio inſignis.

In fine autem anni hujus, nempe menſe Decembri, Indictione decimaquinta, mirum in modum exundans Tyberis, Romanæ Urbis planitiem alluvione replevit: hæc enim apud Anaſtaſium Bibliothecarium verbis iſtis enarratur: *In vige-*

PAGIUS ſus eos, *qui in duos videntur filios unum Chriſtum Dei Filium dividere, dum illum naturalem & adoptivum affirmare moliuntur*, inquit Paulinus in ſua oratione; quibus verbis oſtendit Concilium iſtud adverſus Felicem Urgellitanum congregatum non fuiſſe, ut putavit Cointius loco citato, ſed generatim adverſus Ebionitas, Neſtorianos, aliosque hæreticos in Sacrum Incarnationis myſterium peccantes. Sanciti præterea in eo Canones quatuordecim, qui omnes ad Eccleſiaſticam diſciplinam ſpectant, & legi poſſunt apud Natalem Alexandrum ſæculo Eccleſiæ octavo. [1]

IX. Obitus SS. Burchardi & Lulli.

Ad num. VII. Egilwardus Monachus Wirziburgenſis, qui ſæculo XI. vixiſſe videtur, Vitam Sancti Burchardi Epiſcopi Wirziburgenſis primi Auctore Anonymo ſcriptam tribus libris interpolavit, eique novas mendas adjecit, & quod Anonymus jam peccaverat, Burchardum Romæ a Zacharia Pontifice ordinatum, Egilwardus factum affirmat anno DCCLI. ejuſque obitum ad præſentem prorogat. Hunc ſecu-

NOTÆ [1] Cointii conjectura quoad cauſam habiti Concilii Forojulienſis tenenda eſt; cum enim ait Paulinus Concilium indixiſſe ſe in eos, *qui in duos videntur filios unum Chriſtum Dei filium dividere*, demonſtrat utique rem habere ſe cum Felicianis. Licet enim Felix ejuſque aſſeclæ duas in Chriſto perſonas non agnoſcebant; id tamen ex Felicis hæreſi de adoptione Chriſti deducendum neceſſaria conſecutione putabatur. Audi Benedictum Anianenſem in diſputatione adverſus Felicianos, vulgata a Baluzio Miſcell. tom. V. pag. 39. *Quis eſt qui ſolvit Jeſum, niſi qui dicit proprium eum eſſe filium Dei ex Divinitate, adoptivum autem eſſe ex carne, diſſolvens unam perſonam Jeſu Chriſti Dei in duas filiorum perſonas, Dei hominis cum Neſtorio?* MANSI

geſimo hujus prædicti eximii Pontificis anno, menſe Decembris, decimaquinta Indictione fluvius Tyberis e ſuo egreſſus alveo, intumeſcens, ſeſe per campeſtria dedit. Qui etiam præ nimia inundatione portam, quæ dicitur Flaminia, ingreſſus, ipſam e fundamentis evellens portam, uſque ad arcum, qui vocatur, Tres Facciolas, eam deduxit, & muros in aliquibus tranſcendit locis, atque ultra baſilicam ſancti Marci redundans, per porticum, quæ vocatur Palatina, ſe extendens, uſque ad pontem Antonini, ipſum evertens egreſſus, in ſuum ſe iterum remiſit alveum, ita ut in Via lata amplius, quam duas ſtaturas ejuſdem fluminis aqua excreverit, atque a ponte beati Petri uſque ad pontem Milvium aquæ ſe extenderint: Juxta remiſſam vim ipſius fluminis perdidit domos, & evertit, atque agros deſertavit, evellens, & eradicans arbuſta, & ſegetes: & propter hoc imminebat tribulatio magna.

Hadriani Papæ tempore diluvium orbis. *Quo audito, ipſe præcipuus Præſul, per hoc triduum, qua ipſum flumen, quaſi per alveum per civitatem currebat, ſe nimis in lamentationes dedit, & humi in oratione proſtratus perſiſtens, miſertus Dominus ejus orationis, poſt triduum ceſſavit. Sed per plures dies aqua Romam detinuit. Inter eoque ipſe præcipuus Antiſtes divina permotus inſpiratione, per ſandala,* ſcaphos ſcilicet, *morantes in Via lata cibis alebat, ut non fame necarentur, eo quod aſtium domicilii exire nequibant præ nimia inundatione aquarum. Poſtmodum vero areſacta aqua omnes ipſas regiones Viæ latæ in domino conſolatus eſt.* Hæc ibi de Tyberis inundatione, & Hadriani Papæ erga gregem ſuum paſtorali cura propenſiore.

IX. Hoc ipſo anno Alfonſus cognomento Caſtus a Veremundo Rege Gallæciæ, de quo dictum eſt anno ſuperiori, reſtituitur in Regnum, in collegam aſſumptus ab ipſo: quod ex veteribus monumentis Morales prodidit, cum ex privilegio antiquiſſimi monaſterii S. Vincentii Montis fortis iſta refert.

Æra octingenteſima vigeſima nona unctus eſt in Regno magnus Adefonſus decima octavo Kalendas Octobres. Æra qua ſupra. Hæc de unctione. Cæterum eodem anno, duodecimo Kalendas Auguſti, ipſum revocatum in Regnum fuiſſe, auctor eſt Iſidorus Pacenſis, hujus ſæculi non ignobilis ſcriptor. Fuit hic Froilæ Regis filius, ob ætatem infirmam prohibitus, ne regnaret: ubi vero provectioris eſt factus ætatis, tum bellicæ virtutis, tum bene inſtitutæ vitæ egregium ſpecimen edidit, adeo ut cum Berta propria conjuge, ſorore Caroli Magni continenter vixiſſe, dicatur. De his autem quæ ad religionis cultum ſpectant, iſta prodimus ex Tudenſi, qui ait: *Multis virtutibus emicuit, ſolium ſuum forti, & pulchro opere Oveti firmavit Salvatoris noſtri ibidem firmavit templum, aulam ſanctæ Mariæ juxta ipſum templum: ædificavit quoque baſilicam ſancti Thyrſi Martyris, pulchra ædificio fieri fecit, omneſque has Domini domos cum arcubus lapideis, atque columnis marmoreis auro argentoque ornavit, palatium regale Oveti fecit, & picturis variis decoravit, omnem Gothorum ordinem, ſicut in Toleto fuerat, tam in Eccleſia, quam in palatio ordinavit.*

X. *Cum eſſet homo caſtus, & Catholicus, Arcam, quam Pelagius Rex a Toleto detulerat in Aſturias, diverſarum Sanctorum reliquiis plenam, Ovetum detulit. Ædificavit etiam altare meridianum in ultima parte S. Salvatoris, unde aſcenſus fit per gradus ad altare ſancti Michaelis Archangeli, ubi tranſtulit ſanctiſſimam Arcam cum multis aliis Sanctorum reliquiis propter loci tuitionem, & ſecuritatem. Hoc factum vidit ad firmitatem & ſecuritatem Regni ſui & ſalutem totius populi Chriſtiani. Concurre-*

PAGIUS cutus Baronius ejus mortem, ſicuti & *Lulli* Archiepiſcopi Moguntinenſis, hoc anno recitat. Verum *Sanctum Burchardum* anno DCCLIV. *Lullum* vero anno DCCLXXXVI. vivendi finem feciſſe, omnia illis monſtravimus.

X. *Alphonſus Caſtus in Aſturiis regnat.* Ad num. IX. & ſeqq. Baronius initium *Alphonſi* II. cognomento *Caſti* Aſturiorum Regis a Veremundo Rege in collegam aſſumti accurate cum Era DCCCXXIX. & XVIII. Kalendas Octob. illigavit; eo enim die, in quem Feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis incidit, eum unctum eſſe, ex antiquo Privilegio deducit. Verum quod addit, eum *XII. Kalend. Auguſti* in Regnum revocatum, Auctorem eſſe *Iſidorum Pacenſem* hujus ſæculi non ignobilem Scriptorem, ſubſiſtere non poteſt. Iſidorus enim Pacenſis in Hiſpania Epiſcopus Chronologiam ſuam orditur ab anno Chriſti DCXI. ſed ultra annum DCCLIV. eam non producit, ideoque quod ab alio Hiſtorico ſcriptum, deceptus a Mariana lib.a. de Reb. Hiſp. cap.7. Iſidoro Pacenſi attribuit. Inclinatæ Hiſpaniæ res unius Alphonſi virtute ſtetere, fuitque, inquit Mariana, perpetua rerum geſtarum felicitate, bellicis artibus, clementiæ, religionis & liberalitatis laude ſuis charus, externis formidabilis.

XI. *Ethelardus fit Archiep. Cantuarienſis.* Simeon Dunelmenſis in Hiſtoria de Geſt. Reg. Angl. Lamberti Dorovernenſis ſeu Cantuarienſis Archiepiſcopi mortem hoc anno conſignat, eique *Ethelredum* a quibuſdam *Ethelardum*, & ab aliis *Aedilbardum* appellatum ſucceſſiſſe ſcribit. Ethelardum valde laudat Malmesburienſis lib.I. de Pont. pag.199. *Ethelardus*, inquit, *Vir poſt primos Doctores, Summis Pontificibus comparandus, & pene dixerim præferendus atque haud ſcio ſi dicto delinquo; cum profecto excellentius videatur reſtaurasse dignitatem amiſſam, quam conſervare partam: quamvis & illud nonnulla laudis habeatur.* Offa enim Merciorum Rex, quod illi cum Cantuarienſibus graves mi-

runt ad pia Sanctorum ſuffragia ex multis partibus fideles, vota cum devotione ferentes, & auctoritate Apoſtolica tertiæ partis ſuæ pœnitentiæ indulgentiam conſequentes. Ea quidem Arca, gentili errore comitante, tempore Mahometi pſeudoprophetæ ab Hieroſolymis navigio Hiſpalim eſt delata: deinde per annos ſeptuaginta novem Toleti permanſit: rurſum cum a Mauris Toletum opprimeretur, Arcam Dei Pelagius rapuit, & per abdita loca ad Aſturias duxit, quam Rex Alfonſus (ut dictum eſt) in Eccleſia Oveteuſi honorifice cum multis Sanctorum reliquiis collocavit. Julianus quoque quondam Archiepiſcopus Toletanus, qui a nefario Vitizo Rege ab Archiepiſcopatu fuit expulſus, cum prædicta Arca venit, & Oveti quieſcit.

XI. *Decoratur etiam dicta Oveteuſis Eccleſia Angelici miraculi novitate. Dum enim quadam die Rex Alfonſus haberet caſu coram ſe pondus auri ſplendidiſſimi, & quoſdam lapides pretioſos, cogitare cœpit intra ſe, quomodo ad opus divini altaris inde Crux fieri poſſet, ita ſancta devotione Regis exiſtente. Cum poſt auditam Miſſam a templo noſtri Salvatoris regale palatium peteret, obviam habuit duos Angelos in figuram peregrinorum, qui ſe aurifices eſſe dixerunt. Rex autem Alfonſus illico tradidit eis aurum, & lapides, & juſſit illis dari domum, in qua poſſent ſine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet, ad ſe reverſus, quibus perſonis dederit aurum inquirit, & ſtatim unum poſt alium Legatum miſit, uti viderent, quid ignoti aurifices agerent. Jam miniſtri domus fabricæ accedebant, cum ſubito tanta lux intra domum reſplenduit, ut non poſſent eam oculi humani aſpicere præ nimia claritate. Et cum nuntiatum Regi fuiſſet, cito accurrit ad domum, & Crucem ſolam ſine aurificibus reperit, atque totam domum ſicut ſole irradiatam. Rex autem accipiens benedictam Crucem, convocato omni clero, cum laudibus, & hymnis Deo gratias agens, eamdem ſuper altare S. Salvatoris reverenter poſuit.* Hæc ex ſcripto codice Tudenſis nomine: quæ etiam ab aliis, qui nobili ſtylo proſecuti ſunt res Hiſpanorum, narrantur (*a*). (a) Deſer. Mar. l. 13. c. 38.

Cæterum Crucem ipſam factam eſſe, antequam reſtitueretur in Regnum, quæ in ea legitur inſcriptio, docet. Eſt enim ipſa ſancta Crux quaqua verſum inſcriptionibus conſignata in hunc modum. In cornu ſuperiori habet iſta:

SVSCEPTUM PLACIDE MANEBIT HOC IN HONORE DEI
OFFERT ADELFONSVS HVMILIS SERVVS CHRISTI

In cornu vero ſiniſtro ac dextro hæc, quæ ſequuntur:

QVISQVIS AVFERRE PRAESVMSERIT MIHI
FVLMINE DIVINO INTEREAT IPSE
NI LIBENS VOLVNTAS DEDERIT MEA
HOC OPVS PERFECTVM EST ÆRA DCCCXXVI.

In ſtipite autem deorſum in hunc modum:

HOC SIGNO VINCITVR INIMICVS.

HOC SIGNO TVETVR PIVS.

An-

PAGIUS micitiæ intercederent, Lambertum Primatu ſpoliarat, & ab Hadriano Papa Lichfeldenſem Epiſcopum Pallio donari impetrarat, ſed Ethelardus a Leone III. Hadriani Succeſſore res in priſtinum ſtatum reſtituendas curavit. Alcuinus cum ad Dorovernenſem Eccleſiam evectum fuiſſe accepit, ſcripſit ad eum Epiſtolam, quæ in ejus Operibus ordine eſt XXVIII. in qua varia ſalutis officiique monita ei præſcribit, & inter alia ait: *Patres noſtri Deo diſpenſante, licet Pagani, hanc patriam, bellica virtute primum Pagani poſſederunt. Quam grande igitur opprobrium eſt, ut nos Chriſtiani perdamus, quod illi Pagani acquiſierunt. Hoc dico propter flagellum, quod nuper accidit partibus Inſulæ noſtræ, quæ prope trecentis quinquaginta annis* (ab anno nempe CCCCXLIX. quo Angli & Saxones in Britanniam advenerunt) *a parentibus inhabitata eſt noſtris. Legitur in libro Gildæ Britonum ſapientiſſimi; quod iidem ipſi Britones propter rapinam & avaritiam Principum, propter iniquitatem & injuſtitiam Judicum, propter deſidiam & pigritiam prædicationis Epiſcoporum, propter luxuriam & malos mores populi, patriam perdiderunt. Caveamus hæc eadem noſtris temporibus vitia inoleſcere; quatenus benedictio Divina nobis patriam conſervet in proſperitate bona, quam nobis in ſua miſericordia perdonare dignata eſt.*

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS
792.	21.	3.

I. Synodus Ratiſp.

ANnus ſequens numeratus ſeptingenteſimus nonageſimus ſecundus, decimaquinta Indictione notatus, quo celebratum eſt Concilium Reganesburgi, ſive Ratiſponæ, ubi damnatus eſt Felix Urgelitanus Epiſcopus, quem ſic damnatum Angelbertus Abbas Romam perduxit ad Hadrianum Pontificem, ubi confeſſione rectæ fidei facta, hæreſim damnavit. Hæc Annales Francorum, & apud Reginonem, & alios. In iis autem, qui ſub Ludovico Caroli filio ſcripti ſunt, iſta paulo latius explicantur verbis his: *Urgelis eſt civitas in Pyrenæi montis jugo ſita, cujus Epiſcopus nomine Felix, natione Hiſpanus ab Eliſpondo Toleti Epiſcopo per literas conſultas, quid de humanitate Salvatoris Dei, & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſentire deberet, utrum ſecundum, id, quod homo eſt, proprius, an adoptivus filius credendus eſſet, ac dicendus: valde incaute, atque inconſiderate, & contra antiquam Eccleſiæ Catholicæ doctrinam adoptivum non ſolum pronuntiavit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum libris, pertinaciſſime pravitatem opinionis ſuæ defendere curavit. Hujus rei cauſa ductus ad palatium Regis*, Caroli ſcilicet, *qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem, in qua & hiemaverat, reſidebat. Ubi congregato Epiſcoporum Concilio auditus eſt, & erraſſe convictus, ad præſentiam Hadriani Pontificis Romam miſſus: ubi etiam coram ipſo in baſilica ſancti Petri Apoſtoli hæreſim confeſſus eſt, atque abdicavit: quo facto, ad civitatem ſuam reverſus eſt.* Hæc ibi.

Felix Romæ deteſtatur hæreſim.

II. Sed expreſſius, atque fidelius hæc habentur apud Jonam Aurelianenſem Epiſcopum, qui ſub eodem filio Caroli Magni Ludovico & ejus filio Carolo Calvo claruit, atque ſcripſit adverſus Claudium Epiſcopum Taurinenſem, ubi ipſius primi libri exordio de Felice dicturus, ſic incipit: *Diſertiſſimos viros, & eloquentiſſimos, atque Catholicæ & Apoſtolicæ fidei invictiſſimos defenſores Hiſpaniam protuliſſe, manifeſtum eſt, quorum imitanda exempla, & documenta ſequenda quæ in promptu habentur, & Eccleſia amplectuntur, ab eis, Chriſto favente, non ab jure ſancta ſalubriter inſtruitur, & fovetur Eccleſia. Sed quoniam ſæpiſſime & hæreſiarchos ſimplicitatem Catholicæ Fidei perverſis dogmatibus commaculare conantes, & multifariis ſuperſtitionibus auctoritati ſanctæ Dei Eccleſiæ contraeuntes creavit, & hactenus creare non ceſſat, cunctis valde fidelibus dolendum eſt. Ut igitur cæteros omittam: emerſit ex eadem Hiſpania tempore ſanctæ memoriæ Caroli piiſſimi atque invictiſſimi Auguſti quidam Felix nomine, actu infelix, Urgelitanenſis civitatis Epiſcopus, qui juncto ſuo ſcelerato errori* * *Eliphando Toletanæ urbis Epiſcopo, ſecundum humanitatem non eſſe proprium Filium Dei, ſed adoptivum prædicare auſus eſt. Et hac virulenta doctrina uterque Hiſpaniam magna ex parte infecit.* * Elipando

III. Felix & Elipandus pſeudo-apoſtoli.

Deinde Apoſtolorum Chriſti actus imitari videri volentes, cum ipſi non Apoſtoli Chriſti, ſed præcones eſſent hoſtis antiqui, unuſquiſque ſeparatim diverſas provincias eadem inſana ſua doctrina imbuendas appetivere, Eliſpondus ſcilicet Aſturias, & Galliciam, cujus diſcipulos apud Aſtures me aliquando vidiſſe memini, quos & Catholicorum virorum regionis illius, qui eorum veſana doctrinæ ſecundum ſanam doctrinam rationabiliter renitebantur, relatu, perſpicuitatiſque meæ proba-

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Hadrianum Papam, coram quo hæreſim ſuam ejuravit. Audiendus Eginhardus in Annalibus, cujus verba recitat Baronius, quæ explicatione indigent: *Orgellis eſt Civitas in Pyrenæi montis jugo ſita, cujus Epiſcopus nomine Felix, natione Hiſpanus, ab Eliſpando Toleti Epiſcopo per literas conſultus, qui de humanitate Salvatoris Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti ſentire deberet, utrum ſecundum id quod homo eſt proprius an adoptivus Dei filius credendus eſſet ac dicendus, valde incaute atque inconſiderate, & contra antiquam Catholicæ Eccleſiæ doctrinam, adoptivum non ſolum pronunciavit, ſed etiam ſcriptis ad memoratum Epiſcopum libris pertinaciſſime pravitatem opinionis ſuæ defendere curavit. Hujus rei cauſa ductus ad Palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bajoariæ Civitatem, in qua & hyemaverat, reſidebat. Ubi congregato Epiſcoporum Concilio auditus eſt, & erraſſe convictus, ad præſentiam Hadriani Pontificis Romam miſſus, ubi etiam coram ipſo in Baſilica Beati Petri Apoſtoli, hæreſim confeſſus eſt atque abdicavit* *Felix Ep. Urgella bis hoc anno damnatus fuit.*

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Eræ Hiſpan. DCCCXXX. Anno Hegiræ CLXXVI. inchoato die 28. Apr. fer. 7. A.C. 792. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6285.

☉ 17. A G. ☽ 14. P. 13. April. Indict. 15.

JESU CHRISTI 792.

HADRIANI PAPÆ 21.

CONSTANTINI IMP. 17. & 13.

SOLIUS 3.

ANum. I. ad IV. *Felicem* Epiſcopum Urgelitanum bis hoc anno damnatum eſſe, teſtantur Annaliſtæ Loiſelianus, Fuldenſis, Bertinianus, ac Metenſis cum Monacho Egoliſmenſi, & incerto Auctore, qui Vitam Caroli conſcripſit. Primo damnatus eſt in Conſilio Reginoburgi ſeu Ratiſponæ hoc anno habito, iterumque Romæ, quo ab Angilberto ductus eſt ad

ta ſecundum eorum actum, & habitum, certiſſimos Antichriſtes eſſe liquide deprehendi; manifeſtum eruent in illis illud beati Ambroſii compleri: Habitus mentis in corporis ſtatu cernitur. Et illud cujuſdam: Frons hominis propria mentis deprimit affectum. Qualis vultus erit, talia corda gerit. Quibus veriſſime, & apertiſſime cognitis, & quia jam ſecundum Apoſtolicum præceptum ter, ut ab eadem ſua erronea prædicatione deſiſterent, admoniti fuerant, tamen in eodem errore permanebant, ut hæreticos devitavi.

Porro idem Felix cum multis apud Septimaniam eumdem hauſtum peſtiferum propinarit; cum tamen Galliæ, Germaniæque (quantum in illo fuit) propinare voluit. Sed divina gratia adminiculante, nullum apud Galliam, Germaniamque ejus error locum invenire quivit: quoniam non ſolum apud Germaniam ſtudium litterarum, & amor ſanctarum ſcripturarum, verum etiam apud eamdem Galliam (quæ ſola, teſte Hieronymo, monſtra non habuit, ſed viris ſemper fortibus, & eloquentiſſimis abundavit) ejuſdem memorabilis viri ſolertiſſimo ſtudio, & ferventiſſimo deſiderio actum eſt, ut Domino opem ferente, in ſibi commiſſa Eccleſia filiis & liberalium artium apprime diſciplina, & divinarum ſcripturarum perfecte polleret intelligentia. Quibus milites Chriſti, utpote invictiſſimis armis muniti, ejus veſanam doctrinam propulſaverunt. Ejuſdem namque Principis juſſu in unum coacti, adhibita etiam ſancta Romanæ Eccleſiæ auctoritate, eumdem Felicem damnaverunt, immo cum auctore ſui erroris Neſtorio, quem imitatus eſt, perpetuo anathemati mancipaverunt. Hactenus de his Jonas. Sed unde emerſerit erroris iſtius occaſio, dicturi ſumus, cum de Concilio Francofordenſi, ubi iterum Felix damnatus eſt, erit agendum.

Quod autem de Angilberto, ſive Engelberto mentio facta eſt, quod perduxerit Felicem Urgelitanum hæreticum ad Hadrianum Romanum Pontificem: fuit ipſe gener Caroli Magni, vitæ bene inſtitutæ meritis clarus, Abbas poſtea mona- IV.

PAGIUS *vis. Quo facto ad Civitatem ſuam reverſus eſt.*

II. *Urgella* ſive *Orgella* vel Orgellis Urbs quidem Hiſpaniæ Citerioris ad Sicorim amnem, ſed quia non procul a Galliarum confinio poſita, Francis hoc tempore parebat, & Aquitaniæ Regno Provinciæque Narbonenſi accenſebatur. *Felix multis apud Septimaniam* peſtiferum ſuum dogma propinavit, ut ſcribit Jonas Aurelianenſis Epiſcopus in libro contra Claudium Taurinenſem Epiſcopum, cujus verba refert Baronius; *Elipandus* vero Aſturias, & Galleciam infecit, ut ibidem docet Jonas. Verum prius Elipandus emerſit, quam Felix, licet hic eidem hæreſim ſuam propinarit. Eginhardus tamen loco citato uno tenore narrat quæ diverſis temporibus accidere. Anno enim DCCLXXXIII. *Elipandus* Felicem quid de humanitate Chriſti ſentiendum ſit, interrogavit, tuncque Elipandus Chriſtum eſſe tantum filium Dei adoptivum prædicare auſus eſt. Quod cum ad aures Hadriani Papæ perveniſſet, ad Hiſpaniarum Epiſcopos adverſus eumdem ſcripſit, ut eo anno oſtendimus.

Elipandus hæreſim Felicianam jam ante publicarat.

III. Ad num. IV. *Felicem* Reginoburgo Romam miſſum eſſe, ibi coram Hadriano ſuam ipſummet hæreſim damnaſſe, ac illuc ab Angilberto ductum eſſe varii Annaliſtæ ſcripſere, & Annaliſta Fuldenſis *Angilbertum* tunc Abbatem vocat. Quare anno circiter DCCXC. in Monaſterium Centulenſe ſeceſſit & Monachum induit. Cum tamen Auctores duo qui Vitam ejus in literas miſere, diu poſt ejus mortem floruerint, pluraque vel dubia vel falſa tradiderint, veritatem e tenebris eruere & falſa a veris diſtinguere facile non eſt. Prior Vitæ ejus Scriptor Hariolfus fuit in libro ſecundo Chronici Centulenſis a Dacherio Tom. IV. Spicilegii editi. Erat autem Hariolfus Monachus Monaſterii Centulenſis. Alter Vitæ Scriptor a Bollando ad diem XVIII. menſis Februarii, ubi eam mutilam vulgavit, idem Hariulfus creditur, a Mabillonio vero Sæc. IV. Benedict. part. I. ubi eam integram publicavit, exiſtimatur Anſcherus Abbas Centulenſis. Vixit Hariulfus ſub finem ſæculi undecimi, ut ipſemet in fine ſui Chronici indicat; Anſcherus vero anno MCX. ut ea Vita Angilberti colligi putat Mabillonius in Elogio Hiſtorico quod utrique Vitæ præfixit. *Angilbertus* generis nobilitate illuſtris fuit & *ab ipſis infantiæ rudimentis* in Palatio Caroli Regis enutritus, ut teſtatur Hadrianus Papa in epiſtola ad eumdem Carolum pro Synodo Nicæna Secunda.

Vita Angilberti a duobus Auctoribus ſcripta.

IV. Eum Caroli Magni filiam *Bertam* uxorem duxiſſe ſcribit Anſcherus ſeu Auctor poſterioris Vitæ, qui ait eam Angilberti amore captam perſuaſiſſe patri, ut ſibi cum eo nubere liceret, quod Carolus *veritus ne res in pejus procederet*, conceſſit. Verum contra hoc matrimonium gravia militant argomenta, quibus permotus Cointius anno DCCXCIV. num. CIX. exiſtimat Angilbertum obſcœne cum Berta vixiſſe, Rege vel inſcio, vel filiæ ſuæ probrum diſſimulante. Bollandus vero citatus ſua dubia adverſus illud matrimonium in medium adducit, profeſſus tamen ſe nolle traditionem Centulenſium convellere, neque quid fœdum de Regia Virgine ac illuſtri Palatino & Sacerdote ſuſpicari. Denique Mabillonius rem hanc magnam difficultatem habere ait, & ſolutis Bollandi dubiis

De ejus cum Berta filia Caroli M. copulatione.

NOTÆ [s] Concilium Reginoborgenſe ſeu Ratiſponenſe, de quo hic Pagius celebratum fuiſſe circa auguſtum menſem optime deducit P. Madriſius in cap. VI. num. 4. vitæ S. Paulini Aquilejenſis, ex eo, quod profert, Caroli diploma ſignatum *Regemesburg. in palatio publico prid. non. auguſti anno XXIX. & XIX. regni Caroli*. Eſt autem privilegium ab ipſo rege patriarchæ datum quo libera patriarcharum electio Aquilejenſibus conceditur. MANSI

naſterii S. Ricarii in Centulo, quod ipſe egregie opere ſtruxit. De quo ejus filius Nithardus (*a*) hæc obiter, dum agit de tranſlatione corporis ejus: *Eadem quoque, inquit, die, Angilbertus vir memorabilis Centulo tranſlatus, & anno poſt deceſſum ejus vigeſimooctavo, corpore abſque aromatibus indiſſoluto, repertus eſt. Fuit hic ortus, eo tempore, haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus & hic ex una progenie fuere, & apud Carolum merito magni habebantur. Qui ex ejuſdem magni Regis filia nomine Berbeta Harnidum fratrem meum, & me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honorem omnipotentis Dei, ſanctique Ricarii conſtruxit, Familiam ſibi commiſſam mirifice rexit, Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quievit*: anno octingenteſimo decimo-

(a) Nithar. hiſt. lib. 4.

PAGIUS

bii matrimonium illud tuetur. Potiſſimum dubium ex his Eginhardi verbis Vita Caroli M. exoritur: *Filiorum & filiarum tantam in educando curam habuit, ut nunquam domi poſitus ſine ipſis cœnaret, nunquam iter ſine illis faceret. Adequitabant & ei filii, filiæ vero pone ſequebantur, quarum agmen extremum ex ſatellitum numero ad hoc ordinati tuebantur. Quæ cum pulcherrimæ eſſent, & ab eo plurimum diligerentur, mirum quod nullam earum* CUIQUAM AUT SUORUM AUT EXTERORUM NUPTUM DARE VOLUIT. *Sed omnes ſecum uſque ad obitum ſuum in domo ſua retinuit, dicens ſe earum contubernio carere non poſſe. Ac propter hoc, licet alias felix, adverſæ fortunæ malignitatem expertus eſt. Quod tamen ita diſſimulavit, ac ſi de eis nunquam alicujus probri ſuſpicio orta vel diſperſa fuiſſet*. Difficultatem etiam magnam facit ætas Bertæ quam Cointius anno tantum DCCLXXIX. in lucem prodiiſſe arbitratur. Ex Angilberto & Berta nati duo filii *Haradus* & *Nitardus*, ut idem Nitardus eorum filius lib. 4. Hiſtoriæ ſuæ prodit. Ejus verba recitat Baronius.

V. *Non videtur fuiſſe illicita.*

Utrumque ex vero matrimonio ortum eſſe vix dubitare poſſum; cum Berta an. DCCLXXV. nata videatur, ut ex iis quæ anno DCCLXXXIII. in morte Hildegardis ejus matris dixi, manifeſtum eſt. Illud quidem matrimonium ſecretum fuit, & ab utroque contractum, quod Carolus M. nollet filias ſuas nuptui dare. Sed cum is & reſpectu filiæ & reſpectu Angilberti, quem ſemper amavit, & honoribus cumulavit, rem hanc diſſimulaverit, omnis illicitæ copulæ ſuſpicio ab ea videtur abfuiſſe. „ Siquidem vix in „ animum inducere quis poteſt, inquit Mabil„ lonius, Carolum Virum prudentem ac ſa„ pientem, ut filiæ probrum diſſimulare po„ tuerit, tantum honoris, & amicitiæ contu„ liſſe homini, qui familiæ ſuæ iſtam labem in„ tuliſſet. Aliam ſuæ opinionis conjecturam affert Mabillonius, quæ mihi neutiquam probatur: „ Si ipſius Eginhardi uxor Imma fuit Ca„ roli filia, inquit Vir doctiſſimus, Carolo pro„ bante ducta uti multa certe perſuadent; quis „ miretur nullam de Angilberti cum Berta „ connubio fieri mentionem ab Eginhardo, qui „ ne uxorem quidem ſuam inter filias Caro„ li recenſuit? fabula, inquis, Chronographi „ Laureshamenſis. Et tamen Lotharium, Ludo„ vici Auguſti filium, *nepotem* ſuum non ob„ ſcure vocat Eginhardus, cum ait in epiſtola „ XXXIV. ad Lotharium: *Quapropter admo„ nendum cenſui nepotitatem tuam, ut per pru„ dentiam vobis a Deo conceſſam caveatis peri„ culum veſtrum*. Si Lotharius Eginhardi ne„ pos; ergo propter uxorem: quæ proinde „ Caroli filia fuerit. Et tamen, ut dixi, Egi„ nhardus uxorem ſuam *Immam* (ſic eam ipſe vo„ cat in literis ſuis) nuſquam inter Caroli filias recenſet, quid mirum ſi Angilberti cum „ *Berta* connubium, uti ipſe ſuum, prætermi„ ſit? Ita Mabillonius. Verum Eginhardus, qui de Caroli filiabus loquens Bertæ meminit, Immam vero prætermiſit, ſatis oſtendit *Immam* Caroli filiam non fuiſſe, neque id deduci poteſt ex Charta Ludovici Pii, nec ex Epiſtola Eginhardi quæ Immam neque Caroli filiam, neque e Regio ſanguine ortam aſſerunt, nullamque hujus propinquitatis mentionem faciunt. Immo cum Ludovicus in ea Charta bis aſſerat ſe locum ibi expreſſum conceſſiſſe *fideli noſtro Heinardo, nec non & conjugi ſuæ Immæ*, demonſtrat Immam ſororem ejus non fuiſſe. Quare Chronographus Laureshamenſis hac in re deceptus eſt, in quo argumentum negativum poſitivo æquivalet. Quoad verba iſta, *quapropter admonendum cenſui nepotitatem veſtram*, illa etiam rem non evincunt, cum hæ voces nepos, avunculus, ſimileſque his temporibus magnam habuerint latitudinem, variaſque patiantur explicationes. Denique idem Chronographus ait, Eginhardum fuiſſe Archicapellanum Notariumque Imp. Caroli; cum tamen certum ſit, regnante Carolo M. in Francia Archicapellani munus alios non obiiſſe præter Angilramnum & Hildeboldum.

VI. *Saxones ad idololatriam redeunt.*

Auctor Chronici Moiſſiacenſis duo hoc anno narrat, a nobis non prætermittenda: *Anno DCCXCII. Eodem anno reſedit Rex in Bajuaria, & apud Raganesburg celebravit Paſcha, Sed appropinquante æſtivo tempore, Saxones exiſtimantes quod Avarorum gens ſe vindicare voluiſſet, hoc quod in corde eorum diu latebat, manifeſtiſſime oſtenderunt. Quaſi canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic reverſi ſunt ad Paganiſmum quem primum reſpuerant, relinquentes iterum Chriſtianitatem, conjungant ſe cum Paganis, qui in circuitu eorum ſunt. Sed & Miſſos ſuos ad Avaros tranſmittentes, conati ſunt rebellare inprimis contra Dominum, deinde contra Regem. Eccleſiaſque, quæ in finibus eorum erant, incendentes, vaſtabant; rejicientes Epiſcopos & Presbyteros qui ſuper eos erant, & aliquos ex iis comprehenſos occiderunt, & pleniſſime ad culturam idolorum ſe converterunt*. Idem habent alii Annaliſtæ. His addit Auctor Chronici San-Dionyſiani Francos prope Oceanum ad Albim fluvium a Saxonibus occiſos: *Saxones interfecerunt Francos ſuper fluvio Alpia prope mare prid. Non. Jul. feria VI.* ideoque hoc anno, & errarunt Annaliſtæ quidam, qui Saxones anno ſequenti ad idololatriam reverſos eſſe tradidere.

VII. *Pippinus adverſus Carolum patrem conjurat.*

Subdit auctor Chronici Moiſſiacenſis: *Et in ipſo anno inventum eſt conſilium peſſimum, quod Pippinus filius Regis ex concubina Himiltrude matre genitus, contra Regis vitam, ſeu filiorum ejus, qui ex legitima geniti ſunt, qui voluerat Regem & ipſos occidere, & ipſe pro eo quaſi Abimelec in diebus Judicum Iſrael regnare, qui occidit fratres ſuos ſeptuaginta viros ſuper petram*

unam

moquinto. Meminit ejaſdem Angilberti Albinus Flaccus in epiſtola nancupatoria ad Carolum Magnum, quæ eſt præfatio ad vitam Sancti Richarii, quam ſcripſit (a).

(a) *Extat apud Sur. die 16. Apr. t. 2.*

Se-

PAGIUS *unam, & regnavit pro Gedeone patre ſuo, cum malitia tamen, & odio. Sed cum cognoviſſet Rex conſilium Pippini, & eorum qui cum ipſo erant, coadunavit Conventum Francorum & aliorum fidelium ſuorum ad Reganesburg. Ibique univerſus populus qui cum Rege aderant, indicaverunt ipſum Pippinum, & eos qui conſenſerant, ut ſimul & hæreditate & vita privarentur; & ita de aliquibus adimpletum eſt. Nam Pippino filio ſuo, quia noluit Rex, ut occideretur, indicaverunt Franci ut ad ſervitium ejus inclinare debuiſſet; & ita factum eſt. Et miſit eum jam Clericum in Monaſterium; & iterum ibidem ovavit.* Loquitur etiam de hac, aliaque in Carolum conjuratione Eginhardus in Vita Caroli Magni, & utriuſque cauſam in Faſtradam Reginam reiicit: *Harum tamen conjurationum Faſtrada Regina crudelitas cauſa & origo extitiſſe creditur. Et ideirco in ambabus contra Regem conſpiratum eſt, quia uxoris crudelitati conſentiens a ſua natura benignitate ac ſolita manſuetudine immaniter exorbitaſſe videbatur.* Carolum hoc anno Natalem Domini in Bajoaria celebraſſe, varii Annaliſtæ produnt.

VIII. *Floret Georgius Syncellus.*

Georgius *Syncellus* Auctor Chronographiæ ab Adamo uſque ad Diocletianum perductæ, hoc circiter anno Opus illud publicavit, quod poſtea Theophanes, qui ei familiaris fuit, uberiori ſtylo continuavit. Interfuit Septimæ Synodo Univerſali Nicææ habitæ, & ut ait Anaſtaſius Bibliothecarius in Præfat. Hiſt. Eccleſ. *tam pro fidei conſtantia, quam pro multarum virtutum inſignibus, ſanctæ memoriæ Taraſii Regiæ Urbis Præſulis Syncellus effectus eſt.* Ejus Chronographiam Jacobus Goarus Ordinis Prædicatorum adjecta verſione Latina edidit, & Notis illuſtravit.

Conſtantinus Imp. patruos ſuos hoc anno excæcat, & infeliciter contra *Bulgaros* pugnat, ex dictis anno ſuperiori.

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS
793.	22.	4.

I. SEquitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimus tertius, Indictionis primæ, idemque tertius incipit Alfonſi ſive Adefonſi cognomento Caſti regnantis iterum in Gallæcia, Æra nimirum octingenteſima trigeſima prima: *qua idem Rex religioſiſſimus zelo exæſtuans divinæ legis, cum indigno animo ferret proſtitui tributi nomine pudicitiam nobilium virginum Hiſpanarum, vindex exurgens, licet longe imparibus viribus adverſus Mauros collegit exercitum, in eoſque irruens, apud Aſturias, ad ſeptuaginta millia ex eis occidit, una cum Duce ipſorum Mugait.* Hæc Tudenſis, qui & ſubiicit alia multa prœlia cum Sarracenis habita, dum vixit, in quibus ſemper victor exititit. Cæterum tantam hanc partam victoriam plurima conſecuta ſunt bona, atque in primis quod ſervitutis preſſa jugo colla fidelium, Maurorum dira tyrannide ſe cœperunt erigere, ipſique animos ſumere, & de perfecta conſequenda libertate ſpem haud vanam concipere: contra vero fuerit audacia Maurorum cohibita, atque retuſa, redditique ipſi timore ſegnes. Acceſſit ad hæc, ut ex his Alfonſi nomine reddito celebri, ipſum Carolus Magnus amicum habere voluerit, ſicque inita inter eos amicitia ſe invicem legationibus frequentarint, quod æſtimationi ipſius plurimum attulit virium.

Adefonſus Caſtus vincit Sarracenos.

II. Cæterum Ipſe Rex Alfonſus gratias acturus Deo, cui tantæ victoriæ munus ferret acceptum: in honorem Salvatoris humani generis eam, quam diximus, Oveti erexit Eccleſiam, ubi fixerat Regni ſedem, in qua duabus lapideis tabulis inciſum ſuæ pietatis reliquit egregium monumentum; licet, (ut ferebant tempora illa) rude, ſed fide nitens, quod ſic ſe habet (*a*).

(*a*) *Ambr. Mora. hiſt. l. 3. c. 32.*

De templo erecto ab Adefonſo Rege.

QVICVMQVE CERNIS HOC TEMPLVM DEI HONORE DIGNVM NOSCITO HIC ANTE ISTVM FVISSE ALTERVM HOC EODEM ORDINE SITVM QVOD PRINCEPS CONDIDIT SALVATORI DOMINO SVPPLEX PER OMNIA FROILA DVODECIM APOSTOLIS DEDICANS BIS SENA ALTARIA. PRO QVO AD DOMINVM SIT VESTRA ORATIO CVNCTORVM PIA PRÆTERITVM HIC ANTEA EDIFICIVM FVIT PARTIM A GENTILIBVS DIRVTVM SORDIBVSQVE CONTAMINATVM. QVOD DENVO A FAMVLO DEI ADEFONSO COGNOSCITVR ESSE FVNDATVM ET OMNE IN MELIVS RENOVATVM. SIT MERCES ILLI PRO TALI CHRISTE LABORE. ET LAVS HIC IVGIS SIT SINE FINE TIBI.

In altera autem tabula iſta, quæ ſequuntur, habentur: quæ eſt pia ipſius obteſtatio ad Dei miniſtros illic poſitos, ut pro ipſo orent.

Pia Regis Adefonſi obteſtatio.

QVISQVIS HIC POSITVS DEGIS IVRE SACERDOS PER CHRISTVM TE OBTESTOR VT SIS MEI ADEFONSI MEMOR QVATENVS SEPE AVT SALTEM VNA DIE PER SINGVLAS HEBDOMADAS SEMPER CHRISTO PRO ME OFFERAS SACRIFICIVM VT IPSE TIBI SIT PERENNE AVXILIVM. QVOD SI FORTE NEGLEXERIS ISTA VIVENS SACERDOTIVM AMITTAS. TVA SVNT DOMINE OMNIA QVE TV INSPIRASTI VEL CONFERRE NOBIS DIGNATVS ES. TIBI DOMINE TIBI TVA OFFERIMVS HVIVS PERFECTAM FABRICAM TEMPLI.
EXIGVVS SERVVS TVVS ADEFONSVS EXIGVVM TIBI DEDICO MVNERIS VOTVM. ET QVOD DE MANV TVA ACCEPIMVS IN TEMPLO TVO DANTES GRATANTER OFFERIMVS.

Hactenus Alfonſi Caſti caſta monumenta digna Deo, qui non verba, ſed animi penſat affectum.

III. Quod ad res Francorum pertinet, hoc ipſo anno Sarraceni pyratiKam exercentes, improviſo agmine invadentes provin-

---

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXXI. Anno Hegiræ CLXXVII. inchoato die 17. April. fer. 4. A. C. 793. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6286.

☉ 18. F. ☽ 15. P. 7. April. Indict. 1.

JESU CHRISTI 793.

HADRIANI PAPÆ 22.

CONSTANTINI IMP. 18. & 14.

SOLIUS 4.

AD num. III. & ſeq. Hic annus, qui Hiſpanis feliciſſimus extitit ob ingentem victoriam de Saracenis ab Adelphonſo, Rege reportatam, & a Baronio num. I. & II. narratam, Francis infauſtus fuit. *His temporibus*, in-

Vinciam Narbonenſem, grave damnum Septimaniæ, & Gothiæ, ita tunc nominatis illis provinciis intulere. Hæc habent veteres Annales Francorum. Qua clade accepta, Carolus monitus ita cuncta diſpoſuit præſidia in littoribus Mediterranei maris per ſubjectas ſibi provincias, adeo ut a Sarracenorum incurſibus eaſdem tutas reddidit. Nam Eginhardus in vita ipſius hæc habet: *Per omnes portus, & oſtia fluminum, qua naves recipi poſſe videbantur, ſtationibus, & excubiis diſpoſitis, ne qua hoſtis exire poſſet, tali munitione prohibuit. Fecit idem a parte meridiana in littore provinciæ Narbonenſis, ac Septimaniæ, toto etiam Italiæ littore uſque Romam contra Mauros, nuper pyraticam exercere aggreſſos; ac per hoc nullo gravi damno vel a Mauris Italia, vel Gallia, atque Germania a Northmannis diebus ſuis affecta eſt.* Hæc ipſe.

IV. Verum cum aliis, quam cum pyratis Saracenis rem actam eſſe, docet inſcriptio prope Arelatem in ædicula S. Crucis in monſterio Montis majoris ſuper interiorem portitudine *Saracenorum*, ideſt, unum ex earum Præfectis, quos Chriſtiani Reges appellabant.

PAGIUS *Franci in Septimania a Saracenis victi.* inquit Auctor Chronici Moiſſiacenſis ad hunc annum, *exiebat in Spaniam Exam* (ideſt, Iſſem) *filius Abdiraman, fecitque malum ſicut fecerat pater ejus. Ille audiens quod Rex Carolus partibus Avarorum perrexiſſet, & exiſtimans quod Avari contra Regem fortiter dimicaſſent, & ob hanc cauſam in Franciam reverti non licuiſſet, miſit Abdelmelec unum ex Principibus cum exercitu magno Saracenorum ad vaſtandum Gallias. Qui venientes Narbonam, ſuburbium ejus igne ſuccenderunt, multoſque Chriſtianos: ac præda magna capta, ad Urbem Carcaſſonam pergere volentes, obviam iis exivit Vuillelmus, & alii Comites Francorum cum eo. Commiſeruntque prælium ſuper fluvium Olvevio, ingravatumque eſt prælium nimis; cecidiſque maxima pars in ipſo die ex populo Chriſtiano. Vuillelmus autem pugnavit fortiter in illa die. Videns vero, quod ſufferre eos non poſſet, quia ſocii ejus dimiſerunt eum fugientes, divertit ab eis. Saraceni vero collectis ſpoliis, reverſi ſunt in Spaniam. Rex autem Carolus Chriſto adjuvante de eodem loco, ubi foſſatum fieri juſſit, navigio pervenit ad Franconefurt, & ibi ipſam hyemem reſedit.* Idem legitur in Annalibus Anianenſibus, & in Annalibus Eginhardi, qui ait: *Sarraceni Septimaniam ingreſſi, prælioque cum illius limitis cuſtodibus atque* Comitibus *conſerto, multis Francorum interfectis, ad ſua regreſſi ſunt.*

II. *Nulla tamen ab eis Urbs expugnata.* Rodericus in Arabum Hiſtoria cap. 19. ait, anno Arabum CLXXVII. Iſſem Regem Saracenorum Hiſpanias incolentium Abdelmelec adverſus Chriſtianos miſiſſe, additque: *Hic Narbonam, & Gerundam, & loca interpoſita cepit & ſubjugavit, & tot ſpolia ſecum duxit, ut ea quinta parte Iſſem ſuo Principi Mozabetinorum quadraginta quinque millia pervenirent, ex quibus Mezquitam Corduba, quam pater ſuus inceperat, conſummavit. Narbonenſes autem & ceteri Chriſtiani tanta exterminio ferebantur, quod pactis interjectis, ut a Narbona uſque Cordubam humeris & vehiculis terram ferrent, ex qua in ſuo præſidio Mezquitam ædificavit.* Verum ſuburbium quidem Narbonæ incenſum, & veroſimiliter quamplurimi Chriſtiani abducti damnati fuere egerendæ & exportandæ humo ad conditum Mezquitæ Cordubenſis, ſed Narbona & Gerunda a Saracenis non videntur captæ; cum Annaliſta Moiſſiacenſis referat tantum Narbonæ ſuburbium fuiſſe incenſum.

III. *A tricennio pax Chriſtianos inter & Saracenos ſancita fuerat.* De hac Saracenorum victoria verba etiam faciunt Annaliſta Fuldenſis & Eginhardus in Annal. ac præterea Annaliſta San-Gallenſis & Hepidamnus in ſuis Annal. uterque apud Ducheſnium Tom. III. Hæc prioris Annaliſtæ verba: *DCCXCIII. Vuillelmus pugnavit contra Saracenos ad Narbona, & perdidit ibi multos homines, & occidit unum Regem ex ipſis cum multitudine Saracenorum*, ideſt, unum ex earum Præfectis, quos Chriſtiani Reges appellabant. Tranſcripſit ea verba Hepidamnus, perperamque cum anno DCCXCI. illigavit; eo enim anno Saraceni in Septimaniam non venere. Sanctus Willelmus, qui ab Annaliſta Moiſſiacenſi vocatur Comes, Conſul appellatur in ejus Vita, quam Auctor Anonymus ſæculo XI. elucubravit, quia voces illæ pro eadem dignitate promiſcue hoc tempore ſumebantur, ut mille exemplis liquet, & Conſules ſeu Comites Præfecti erant ſeu Gubernatores alicujus territorii ſeu regionis. In Vita Ludovici Pii refertur eum per totam Aquitaniam Comites conſtituiſſe, ideoque & Sanctum Willelmum, qui a paucis annis Cherſoni Duci Toloſæ ſucceſſerat, poſtquam is a Vaſconibus circumventus fuiſſet, ut in eadem Vita Ludovici Pii legitur. Cum vero anno ſequenti *Aurahſionem* Oppidum Provinciæ una leuca a Rhodano diſſitum Willelmus Saracenis eripuerit, ut tunc oſtendetur, apparet illud currenti anno a Saracenis occupatum fuiſſe. Anno DCCXC. inter Ludovicum Aquitaniæ Regem & Saracenos pax conſtituta fuerat; Auctor enim Vitæ ejuſdem Regis ſcribit: *Rex Ludovicus eodem anno Toloſæ Placitum generale habuit, ibique conſiſtenti Abutaurus Saracenorum Dux cum reliquis Regno Aquitanico conlimitantibus, ad eum Nuncios miſit, pacemque petens & dona Regia mittens. Quibus ſecundum voluntatem Regis acceptis, Nuncii ad propria ſunt reverſi.* Quæ pax viguit uſque ad præſentem annum, quo Saraceni in Septimaniam irrupere; de qua irruptione intelligendus Auctor Vitæ Sancti Willelmi cum inquit: *In diebus illis Saraceni pariter conglobati, magnum valde & inæſtimabilem producunt exercitum; montes Pyrenæos tranſeunt, & una omnes conſpiratione ad has partes Aquitaniæ Provinciæ ac Septimaniæ properant, conſuſio ſcilicet Chriſtianorum. Regnum invadunt Caroli, dant ſupinitas de Chriſtianis ſtragis; victores exiſtunt, ſpolia diripiunt; captoſque ducunt ſtrictis funibus, captivos præoccupant, totam longe lateque terram, quaſi ſuæ perpetuo poſſidendam.* De victoriis Sancti Willelmi anno ſequenti ſermo erit.

IV. *Commentitiam de Saracenis apud Arelatem devictis.* Porro commentitiis ſunt, quæ de *Arelate* hoc anno *Saracenis* erepta refert Baronius ex inſcriptione, quæ extat in Eccleſia Sanctæ Crucis ad radices Montis Majoris, in qua dicitur, *Carolum* Civitatem Arelatem a Saracenis detentam obſediſſe, ipſos in montana Montis Majoris ſe retraxiſſe, ibique a Carolo devictos eſſe, qui ideo Eccleſiam in honorem Sanctæ Crucis dedicari fecerit, & Monaſterium Montis Majoris in honorem Sancti Petri Apoſtolorum Principis quod ab ipſis infidelibus fuerat

portam in marmore longiſſimo ita ſcripta:
Noverint univerſi, quod cum ſereniſſimus Princeps Carolus Magnus Francorum Rex civitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obſediſſet, & ipſam vi armorum cepiſſet, & Sarraceni in eadem exiſtentes pro majori parte aufugiſſent in montana Montis majoris, & ibidem ſe retraxiſſent, & in eadem ſe muniſſent: & idem Rex ibidem cum exercitu ſuo veniſſet pro ipſis debellandis, & ipſis debellando, triumphum de ipſis obtinuiſſet. Et de ipſo gratias Deo agendo, in ſignum hujuſmodi victoriæ præſentem Eccleſiam in honorem S. Crucis dedicari fecit, & præſens monaſterium in honorem S. Petri Apoſtolorum principis dedicatum, quod ab ipſis infidelibus penitus deſtructum fuerat, & inhabitabile redactum, idem Rex ipſum reparavit, & reædificavit & monachos ibidem pro ſerviendo Deo venire fecit, & ipſum dotavit, & plura bona eidem contulit. In quo quidem monaſterio multi nobiles de Francia ibidem debellantes ſepulti ſunt. Ideo fratres orate pro eis. Accepimus a Franciſco Claret rerum antiquarum ſtudioſo Archidiacono Arelatenſi & una ſimul diſticon deſcriptum in valvis anti-

PAGIUS rat deſtructum, reædificaverit, illucque Monachos revocarit. Hæc enim mere fabuloſa; cum Carolus hoc anno in Provinciam non venerit, & Cœnobium Sancti Petri ſeu Montis Majoris poſt medium ſæculum decimum conditum fuerit. Sed qui victoriam illam Caroli excogitavit, exiſtimabat, *Childebertum* Francorum Regem illud Monaſterium condidiſſe; cum tamen ut ſuo loco oſtendimus, *Childebertus* Monaſterium intra muros Urbis Arelatenſis conſtruxerit, non vero apud Montem Majorem. Petrus Saxius in Pontificio Arelatenſi, qui in eodem errore verſabatur, fatetur quidem de victoria per Carolum de Saracenis reportata nihil in membranis Arelatenſibus legi, ſicuti nec de Monaſterii Montis Majoris per eumdem reædificatione, nihilo tamen minus falſam illam traditionem tueri conatur. At eam referre refellere eſt.

V. *Martyrium Ethelberti Eſtangliæ Regis.* Hoc anno *Sanctus Ethelbertus* Orientalium Anglorum Rex, qui a pueritia Virginitatem corporis ſoli Deo dicare conſtituerat, ſuadentibus Proceribus conſenſit in filiam Offæ Merciorum Regis, ne ſi Regnum hærede careret, excidium ab hoſtibus pateretur. Abiit itaque in Merciam nuptiarum celebrandarum cauſa; ſed Offa Quendredæ uxoris ſuaſu, quæ in ejus Regnum inhiabat, eum proditorie occidi juſſit. *Paſſus eſt igitur Sanctus Rex Ethelbertus, Virgo ſimul & Martyr, palmam victorioſus utramque reportans XIII. Kalendas Junii*, inquit Joannes Bromtonus in ſuo Chronico inter X. Auctores Hiſtoriæ Anglicanæ edito. Althfrida Offæ filia, ſeu ut ab aliis dicitur Alfrida, caſtitatem corporis, ſui Deo devovens, Croilandiam ſe tranſtulit, *ubi talari tunica induta, in omni ſanctitate vita permanſit*, inquit idem Bromtonus, ut videre eſt in Actis SS. Bollandianis ad diem XX. menſis Maii, quo Sancti Ethelberti nomen variis Martyrologiis inſcribitur. Poſt Sanctum Ethelbertum *Regnum Eſtangliæ per aliquot annos cum commotione & deſolatione ſub Regulis & tyrannis, uſque ad adventum Sancti Edmundi Regis, turbatum duravit*, ſubdit idem Bromtonus. Vide quæ de Sancto Ethelberto anno DCCLXXV. quo de eo loquitur Baronius diximus.

VI. *Dani Angliam vaſtare incipiunt.* Hoc anno *Dani* Claſſibus ſuis Angliam primum infeſtare cœperunt, Hovedenus enim pag. 405. de iis loquitur, quando ait: *Eodem anno* (nempe DCCXCIII.) *Pagani ab Aquilonali climate navali exercitu, ut aculeati crabrones, Britanniam venientes, hac illacque, ut diriſſimi lupi diſcurrentes, prædantes, mordentes, interficientes non ſolum jumenta, boves & oves, verum etiam Sacerdotes, Levitaſque choroſque Monachorum atque Sanctimonialium, Veniunt, ut præfati ſumus, ad Lindisfarnenſem Eccleſiam, miſerabili prædatione, vaſtant cuncta, calcant Sancta pollutis veſtigiis, Altaria ſuffodiunt, & omnia theſauraria Sanctæ Eccleſiæ rapiunt, quoſdam e fratribus interficiunt, nonnullos ſecum vinctos aſſumunt, perplurimos opprobriis vexatos nudos projiciunt, aliquos in mare demergunt.* Narrat poſtea quæ anno ſequenti in alia inſulæ parte patrarunt. Toto ducentorum annorum ſpatio, ut ait Godwinus in Comment. de Præſulibus Angliæ in Athelardo, raro unus aut alter effluxit, quin modo huc, modo illuc appellentes, ingentibus copiis Provinciam invaderent, in ædificia igne, in omnia animalium genera, quæ non poſſent aſportare gladio graſſantes. Cumque in omnes atrociſſime ſævirent, tum in Sacerdotes præcipue & alios Eccleſiaſtici generis, quos homines Ethnici & idolorum cultores, adeo habuerunt exoſos, ut raro quemquam effugere paterentur, quin obtruncarent continuo vel profundo mergerent, ſi forte in ſervitutem perpetuam non abriperent.

Alcuinus, qui e Francia in patriam reverſus erat, ſub finem ſuperioris Chriſti anni vel currentis initio in Franciam rediit, ut Elipandi Archiepiſcopi Toletani & Felicis Epiſcopi Urgelitani errori reviviſcenti ſe ſe opponeret. Nec enim adventus ejus ſerius differri poteſt; cum anno ſequenti Concilio Francofordienſi interfuerit. Ita ipſemet Alcuinus in Præfatione Librorum adverſus Elipandum ſcribit: *Divina, ut credo, jubente diſpenſatione, ad glorioſum & omni honore nominandum hujus Regni Principem & Regem Carolum vocatus adveni; ſicut mihi quidam Sanctiſſimus Vir, Propheticque ſpiritu præditus, Dei eſſe voluntatem in mea prædixerat patria. Etiam & ut Vir venerabilis totuſque Deo deditus meus mihi mandatum dederat Magiſter, ut ſi alicubi novas audirem oriri ſectas Apoſtolicis contrarias doctrinas, mox totum me in Catholicæ defenſione fidei dediſſem.* Magiſter ille, de quo loquitur Alcuinus alius non eſt, quam *Aelbertus* Archiepiſcopus Eboracenſis, de quo in Vita Alcuini num. XI. habetur: *Cum jam Beatum Elcbertum patrem ſuum infirmitate pronunciatum celerius ad Chriſtum tranſire noſſet, qui cuncta, ſicut ſupra dictum eſt, cum ejus faciebat conſilio; ſtuduit illum diligenter ſciſcitari, quid poſtquam ſoli ſepararentur morte, ipſum vellet, juberetque agere. Cui ut jam claret, Dominus dedit reſponſum. Romam volo venias, indeque revertens viſites Franciam; novi enim multum te ibi facere fructum. Eritque Chriſtus Dux tui itineris, perducens ac gubernans te illuc adveniam, ſit ut expugnetur nefandiſſima hæreſis, nomtaem Chriſtum qua conabitur adoptivum adſtruere, & fides Sanctæ Trini-* VII. *Alcuinus iterum in Galliam venit.*

quiſſimæ Eccleſiæ S. Petri præ vetuſtate collabentis, prope antiquum Mauſoleum urbis Remigianæ diœceſis Avinionenſis, litteris ipſis præ nimia antiquitate ex parte corroſis.

SI CHRISTVS EST DEVS ET PETRVS CLAVIGER EJVS JAM NISI PER PETRVM NEMO VIDEBIT EVM.

Sic ut lapides ipſi, ſi alii ſileant, contra Novatores inclament.

An-

PAGIUS *nitatis firmiſſimus Defenſor clariſſimuſque Prædicator. Perſeverabis ergo in terra peregrinationis, multorum illuminans animas. Benedicens autem illum Petrum ſuorum ſuperius memoratorum benedictionibus, ac Chriſto Jeſu commendans ſervaret ut ipſe eum, lætus ſic Pater Elchertus Epiſcopus migravit ad Deum VI. Idus Novembris*, anno ſcilicet ſeptingenteſimo octogeſimo, ut ibi demonſtravimus.

VIII. *Scholam publicam apud Turones aperit.* Eſt hic ſecundus Alcuini in Franciam acceſſus, quem plerique cum priori perperam confudere, licet Anonymus, qui ejus Vitam ſcripſit cap. 6. duplicis ejus in eam adventus ac moræ diſertam mentionem faciat. Poſtquam enim de priori locutus eſt, de poſteriori ſcribit: *evoluto non parvo tempore poſtquam Albinus* SECUNDO *ad Carolum reverſus eſt, Sancti Martini apud Turones præficitur Paſtor Monaſterii iſdem: qui digne Deo iſtud cum aliis regens Monaſteriis, vitam ſubjectorum, quantum valuit, corrigere ſtuduit.* Carolus enim eum variis Monaſteriis præfecit, ut hoc quaſi vinculo in Gallia retineretur. In Epiſt. XXIII. ad Carolum ſcribit: *Fere ante hos quinquennium ſæculares occupationes, Deum teſtor, non ſtilo cordis declinare cogitavi: ſed veſtra pia providentia conſilio tranſlatus ſum in ſervitium Sancti Martini.* Scripta Epiſtola hæc in reditu Caroli ex Italia, ut ex ejus lectione liquet. Is autem anno DCCCI. poſtquam Imperator dictus eſt, in Galliam rediit, ideoque anno DCCXCVI. Alcuinus apud Turonos publicas Scholas aperuit, quas homines undequaque concurrentes frequentabant, ut ipſemet in Epiſtola I. ad Carolum affirmat. Identidem tamen in Aulam cum diſcipulis ſuis, a Carolo invitatus veniebat, ut teſtatus Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus in lib. 3. Carmine 3. ad Angilbertum.

IX. Annaliſta Moiſſiacenſis hoc anno ſcribit: *Rex in ipſa hyeme iterum fecit Conventum ad Reganesburg. Et cum cognoviſſet fideles ſuos Epiſcopos, Abbates & Comites, qui cum ipſo ibi aderant, & reliquum populum fidelem, qui cum Pippino in ipſo conſilio peſſimo non fuiſſent, multipliciter eos honoravit, in auro, argento, & ſerico, & donis plurimis. Et in ipſa hyeme tranſmiſit Rex Carolus duos filios ſuos Pippinum & Ludovicum cum hoſte* (ideſt cum exercitu) *in terra Beneventana. Et facta eſt ibi fames validiſſima ſuper populum illum, qui ibi inventus eſt, & ſuper exercitum qui advenerat, ita ut aliquanti nec ipſa Quadrageſima ſe ab eſu carnium abſtinere potuiſſent. Sed & fames valida in Italia & Burgundia, & per aliqua loca in Francia incumbebat fames, nec non in Gothia & in Provincia erat fames valida, ita ut ex ipſa fame mortui fuiſſent.* De hoc bello Beneventano loquitur etiam Auctor Vitæ Ludovici Pii, qui poſtquam retulit Ludovicum tunc Aquitaniæ Regem Natalem Domini Ravennæ celebraſſe, & ad Pippinum fratrem Italiæ Regem veniſſe ſubdit: *Cui conjuncti, junctis viribus Beneventanam Provinciam ingrediuntur, cuncta obvia populantur, Caſtro uno potiuntur.* Videtur Grimoaldus Beneventi Dux ad officium rediiſſe, alioquin Reges exercitum ex hoſtili agro tam cito non reduxiſſent. *Duo Caroli filii adverſus Beneventanos pugnant.*

Eginhardus in Annalibus poſtquam narravit, *Carolum* foſſam duxiſſe Danubium inter & Rhenum ut a Danubio in Rhenum commode navigari poſſet ſubdit: *Regi in hoc opere occupato duo valde diſplicentia de diverſis terrarum partibus allata. Unum erat Saxonum omnimoda defectio, alterum quod Saraceni Septimaniam ingreſſi, prælioque cum illius limitis cuſtodibus atque Comitibus conſerto, multis Francorum interfectis, victores ad ſua regreſſi ſunt.* Porro foſſa illa conſiſtere non potuit propter jugea pluvias, & terram, *quæ paluſtris erat*, inquit Eginhardus. De ingreſſu vero Saracenorum in Septimaniam, de quo loquitur Eginhardus, mox egimus. X. *Carolus Danubium & Rhenum jungere fruſtra tentavit.*

NOTÆ [1] ITalica Pippini expeditio non quidem hoc anno, ſed potius ante biennium cœpit; Annaliſta enim Nazarianus prout a Struvio in nova Freheri editione ex MS. codice Bibliothecæ Guelferbytanæ vulgatus eſt, ad annum 791. ſcribit, Carolum reducem ex Hunnica expeditione reſediſſe *Regenſburg*; tum addit: *inde tranſmiſit Pippinum cum exercitu in Benevento, qui devaſtaverunt & incenderunt terram in magna parte.* Conſonant & veteres annales Francorum in collectione monumentorum P. Martene in quibus ad A. 793. legitur. *Sed & ille alius exercitus quem Pippinus filius ejus in Italiam tranſmiſit, introivit Illiricum, & fecerunt ibi ſimiliter, vaſtantes & incendentes terram illam.* Hic tamen author multa in unum annum congeſſit, quæ forte pluribus ſuccedentibus contigerunt. Sed cum expeditionem hanc ſub anno 792. commemoret; anno iſto cœpiſſe illam intelligimus. Nec aliter forte legebatur in vetuſtis probatis codicibus chronici Moiſſiacenſis; (nam parum emendato codice uſum fuiſſe Ducheſnium notat Fabricius Bibliot. med. & inf. latinit. V. Moiſſiacenſis) cum ex eodem chronico ſua omnia derivaſſe Annaliſtam illum ſatis conſtet.

Succedenti vero anno 792. ſecundam in Beneventum expeditionem Pippino & Ludovico commiſſam fuiſſe in iiſdem annalibus Nazarianis Struvii ad annum illum legimus. MANSI

JESU CHRISTI ANNUS	HADRIANI PAP. ANNUS	CONST. SOLIVS IMP. ANNUS
794.	23.	5.

I. ANnus ſequitur Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimus quartus, Indictiono ſecunda, quo Francofordiæ in Germania congregatum eſt Concilium, quod ob numeroſitatem Epiſcoporum, præſentiamque Apoſtolicæ Sedis Legatorum, Plenarium reperitur nominatum. Ex Italia namque, Gallia, atque Germania frequentes, circiter trecenti numero Epiſcopi convenere, quod magni momenti cauſa id poſtularet: ſiquidem de Fide Catholica quæſtio verteretur, diſputandumque eſſet de filii Dei Iocarnationis alto myſterio. Num ſcilicet idem Dei Filius, ſecundum aſſumptam humanitatem, dicendus eſſet Filius Dei adoptivus an proprius. Licet enim ſancta Dei Eccleſia Catholica, nihil, quod de his vel leviter dubitaret, habetet, utpote quod in Concilio Oeumenico Epheſino, quid de his ſentiendum eſſet, fuiſſet pleniſſime definitum, cum Neſtorium condemnaſſet, duos filios Dei introducentem, alterum ſecundum divinitatem, alterum ſecundum humanitatem; atque nuper pariter damnaſſet Felicem Urgelitanum Epiſcopum, aſſerentem, Chriſtum ſecundum carnem eſſe dicendum Dei Patris filium adoptivum. (quem erroris pœnitentem diximus recantaſſe Romæ palinodiam apud Hadrianum Rom. Pontif.) tamen quia infelix Felix iſte, ut canis reverſus ad vomitum ſuum, & ſus lota rediit ad volutabrum luti: rurſus eumdem, quem damnavit errorem & Romæ execratus eſt hæreſim, profeſſus publice Catholicæ Fidei confeſſionem ad altare principis Apoſtolorum: eandem ardentioribus animis iterum defendere eſt aggreſſus magno damno fidelium animarum: iterum ne malam longius ſerperet, & infuſum venenum ſana membra corrumperet, fuit ad plenarium judicium revocandus, eo magis quod non ſolus tanti reperiretur aſſertor erroris, cujus ipſe potius ſectator, quam auctor dicendus eſſet.
Ann. Eccl. Tom. XIII.

Erat enim tantæ blaſphemiæ reſtitutor primariæ ſedis Hiſpaniarum Antiſtes, Elipandus Archiepiſcopus Toletanus, qui (ut vidimus) tantum abſuit, ut admonitus ab Epiſcopis, atque presbyteris Orthodoxis ſibi ſubiectis emendaretur, atque damnatum ab illis deteſtaretur errorem, & Fidem Catholicam pœnitens ſequeretur: ut converſus in arcum pravum, etiam longe poſitos Eccleſiæ Catholicæ filios infectis veneno ſagittis appetere non deſiſteret, factus hæreſis non ſolum propugnator acerrimus, ſed ſtudioſiſſimus propagator. Siquidem numquam deſtitit, neque quievit, donec reverſum Felicem ad Orthodoxos, revocarit ad caſtra impietatis, & potentius armarit ad prœlium, & exacuerit diligantius ad certamen, probe ſciens, relabenti in crimen majora ſuppeti ſolere ab inferno ſubſidia (*a*) ut loco unius per pœnitentiam ejecti ſpiritus nequam, ſeptena dæmonia uni in auxilium adiungantur, eademque nequiora mittantur ad funeſtiora patranda. II. Elipandas impœnitens perſeverat. (*a*) *Luc.* 11.

Quid amplius? vorax eſt omnis iniquitas, multoque magis inſatiabilis hæreſis, utpote quæ ardentioribus inferni caloribus æſtuet, ut ſecundum illud propheticum (*b*): *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur, fiduciam habens, ut influat in os ejus Jordanes.* Perinde ac ſi peranguſti eſſent termini latiſſimarum Hiſpaniarum ad zizaniorum ſementem, Gallias, Germaniaſque laborat illis implere, ſpargentique per litteras pravum ſemen, eouſque progreſſus, ut ipſorum Regem Chriſtianiſſimum, turrim munitiſſimam Fidei Orthodoxæ, in ſuam ſententiam, ſi poſſet, conaretur adducere Carolum Magnum, ſcribens ad eum epiſtolam veneno refertam, ſed tamen ita melle delibutam, ut nihil continere videretur amarulenti. Cum enim ipſum de ſua ſententia redderet certiorem, ſimul petit, ut ubi quam ſcribit, epiſtolam III. (*b*) *Job.* 40. Elipandus ſatagit hæreſim propagare.

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXXVII Anno Hegiræ CLXXIII inchoato die 7. April. fer. 7. A. C. 794. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6287.

☉ 19. E. ☽ 26. P. 23. Mart. Indict. 2.

JESU CHRISTI 794.

HADRIANI PAPÆ 23.

CONSTANTINI IMP. 19. & 15. SOLIUS 5.

ANnum I. ad XXVII. *Elipandus* Archiepiſcopus Toletanus *Felicem* Urgellenſem Epiſcopum, qui Romæ confeſſionem Orthodoxæ fidei ediderat, ad hæreſim reduxit; &, ut virus extra Hiſpaniam in Gallias ac Germaniam diffunderet, ſcriptis ad Carolum Francorum Regem literis perfidiæ ſuæ profeſſionem, quam teſtimoniis Patrum aut depravatis aut detruncatis fulcire conabatur, petiit Theologis examinandam, nec dubitavit, Sanctum Ildefonſum aliuſque, qui præceſſerant, Toletanos Antiſtites de hæreſi per inſignem calumniam ſugillare. Quare convocata eſt hoc anno *Synodus Francofordienſis*, de qua ſic Paulinus Patriarcha Foro-Julienſis in *Libello Sacroſyllabo* adverſus Elipandum: *Sancto incitante Spiritu, ac Zelo fidei Catholicæ ſcintillatim ſub pectore ferveſcente, Clementiſſimi & Tranquilliſſimi, glorioſiſſimique* Ca- *Elipandus Felicem ad hæreſim reduxit.*

Digitized by Google

coram ſe legere fecerit, Theologos, quid ea in re ſentirent, ſimul interrogaret, ut veritas poſſet exquiri, cujus ſe cupidiſſimum præſuſerret. Addidit bis alia plura, quibus conciliaret ſibi animum tanti Regis, nempe ſe pro ipſius ſalute juges ad Deum preces offerre. Quibus præmiſſis, ſalubres admonitiones ingerere ſimulat, reddereque ipſum cautum aliorum exemplo, ne ſcilicet uti Conſtantinus bene cœptum opus (ut ait) male conſummet, adeptamque ex pietate gloriam immenſam obſcuret. Hæc, & alia plura miſcens, ipſum Chriſtianiſſimum Regem ad ſuum dogma ſolicitans, Neſtorianum hæreticum reddere ex Catholico ſtuduit. Non extant ipſæ quidem datæ ad Carolum litteræ Elipandi, ſed hæc ipſa omnia, quæ ſunt dicta ipſas continuiſſe, ejus Caroli ad ipſum tunc redditæ litteræ docent.

IV. Qui igitur ad tantum Regem ejus argumenti ſcripſit epiſtolam privatim ad ipſum datam, alias addidit publicas, & generales ad omnes Galliarum Epiſcopos. Erubeſcere neſcit hæreſis: hinc enim prophetice (a) demonſtratum, Babylonem ſcriptam in fronte geſtare blaſphemiam. Haud enim erubuit, puduitve Elipandum ad Galliarum Epiſcopos de hæreſi ſua ſcribere litteras, licet ſciret, eam haudpridem ab ipſis in Felice collega, & cum Felice fuiſſe damnatam. Sed quid callidus agit? ne ſui turpitudine deformis, atque infamis hæreſis, quam prodit, appareat inſectanda diris, & execrationibus explodenda: alienis indutam veſtibus inſtar Aeſopi graculi, laboravit repræſentare formoſam, dum & divinæ ſcripturæ dictis, & ſententiis ſanctorum Patrum eam ſtuduit exornare. Sed reddidit duplo deformem: nam ornamenta caſtiſſimæ virginis, Eccleſiæ Chriſti ſponſæ nullatenus meretrici congruere, fuit omnium ſententia patefactum.

(a) Apoc. 13. & 17.

Elipandi ſubdolæ artes.

V. Sed veniamus ad ejus fidei confeſſionem, immo perfidiæ profeſſionem, quam in eadem ſcripſit, epiſtola, ipſo ejus exordio. Recitant eam Patres in redditis ad ipſum Synodalibus litteris iſtis verbis: *Invenimus* (inquiunt) *in libelli veſtri principio ſcriptum, quo vos poſuiſtis*, ſcilicet: *Confitemur, & credimus, Deum Dei Filium ante omnia tempora, ſine initio ex Patre genitum coæternum, & conſubſtantialem, non adoptione ſed genere. Item poſt pauca in eodem loco legebatur: Confitemur, & credimus eum factum ex muliere, factum ſub lege, non genere eſſe Filium Dei, ſed adoptione, ſed gratia, &c.* Hæc ſunt Elipandi venena, quæ Patres præparato antidoto, ne cui poſſent obeſſe, cavenda ab omnibus docuere. Iſta quidem cum Neſtorio ipſum ſenſiſſe (ne aliquo modo ex ignorantia excuſari poſſet) ex eo haud dubium edidit argumentum, prodiditque ſignum evidens, & manifeſtum, quod in eodem ad Epiſcopos Galliarum dato libello, ſive ſcripta epiſtola, cum ſingulos nominatim damnat hæreticos, Neſtorium indemnatum præteriit, quem primo loco, ſi bona fide rem egiſſet nominatum omni execratione, atque deteſtatione, execrari, deteſtari, & anathematizare penitus debuiſſet, quo ſignificaret, ſe quam longiſſime ab ejus ſententia diſcrepare, licet eidem affinis exiſtere videretur. Hinc jure Patres dum reſcribunt ad ipſum: *Nonne olim* (inquiunt) *hæreſis veſtra in Neſtorio ab univerſali ſancta Eccleſia refutata eſt etiam, & damnata? Quapropter forte illum anathematizare noluiſtis, dum alios, Bonoſum ſcilicet, Arium, & Sobellium, Manichæumque qui prava de Filio Dei ſenſerunt, in epiſtola anathematizaſtis? &c.* Docentes Neſtorium idipſum de Filio Dei homine facto, quod ipſe Elipandus, ſenſiſſe, utpote qui duos diceret filios Dei, alterum ſecundum divinitatem, ſecundum vero humanitatem alterum, & adoptionem. Ex conſuetudine enim cum Mahometanis didiciſſe ita humiliter ſentire de Chriſto ſecundum humanitatem, infelix Elipandus exiſtimatur; inducens fortaſſe in animum, ſi hoc evincere potuiſſet, conjungere ſimul Mahometanos, & Chriſtianos in unam fidem.

Elipandus detegitur Neſtorianus.

Cur parcat Neſtorio Elipandus.

VI. Quod inſuper ter impius rem non ex inſcitia, ſed dolo malo ageret, ex eo etiam Patres perſuaſere, atque omnibus patefecere, dum citatas ab eo Sanctorum ſententias, eas vel per ipſum depravatas eſſe, vel in pravum ſenſum longe a germano diſcrepantem detortas, in redditis ad eum litteris oſtendere, quas ſi legeris,

PAGIUS *Caroli Regis, Domini terræ, Imperii ejus decreto per diverſas Provincias Regni ejus Ditioni ſubjectas ſumma celeritate procurrente, multitudo Antiſtitum Sacris obtemperando præceptis in uno Collegio aggregata convenit. Quadam vero die reſidentibus cunctis in Aula Sacri Palatii, adſiſtentibus, in modum coronæ Presbyteris, Diaconibus, cunctoque Clero, ſub præſentia prædicti Principis, allata eſt Epiſtola miſſa ab Elipando auctore noxii ſceleris, Toletanæ Sedis pſeudo-Epiſcopo, Hiſpalenſi termino circumſepto. Cumque, jubente Rege publica voce recitata fuiſſet, ſtatim ſurgens venerabilis Princeps de ſella Regia ſtetit ſupra gradum ſuum, & allocutus eſt de cauſa fidei prolixo ſermone, & adjecit. Quid vobis videtur? Ab anno prorſus præterito, ex quo cœpit hujus peſtis inſania tumeſcente perfidia ulcere diffuſius ebullire, non parvus in his Regionibus, licet in extremis finibus Regni noſtri horror inolevit, quem cenſura fidei neceſſe eſt modis omni-*

ris, ipſe intelliges. Ita plane a ſanctis Patribus ipſis eſt demonſtratum de ſententiis illis e ſacris Eccleſiæ doctoribus ab illo citatis, ſed corruptis, ac depravatis. Sed ubi ab eo domeſtici ſunt teſtes adducti, dum, inquam, ea Toletanæ Eccleſiæ ritualibus, ſive ex ſuis prædeceſſoribus Toletanis Epiſcopis nominatum eſſe Chriſtum ſecundum carnem Dei Filium adoptivum idem aſſeruit: quod non eſſet in promptu Patribus illis citatos inſpicere codices ejus tantum Eccleſiæ proprios, neque communes omnibus aliis: idem nimis impoſtori credentes, eodem modo, quo ipſum Elipandum, ejus quoque ſunt deteſtati, quos citavit, prædeceſſores, Eugenium, Ildefonſum, & Julianum, qui tum ea vitæ ſanctitate, tum etiam ea ſacrum litterarum doctrina, magnum in Hiſpania nomen fuerant conſequuti.

Fraudibus agit Elipandus.

VII. Ne vero juſti cum impio condemnentur, & maledictionem iniquorum Sancti poſſideant, quorum memoria in benedictione hactenus in Eccleſia Catholica perſeverat: vendicandi ſunt illi inprimis a tanta calumnia Elipandi, & a Synodi maledictione. Ut autem ipſa veritas clarius eluceſcat, hic tibi reddenda putamus, quæ idem perfidus Elipandus in ſuo libello in Gallias miſſo de iiſdem eſt mentitus prædeceſſoribus: reperiuntur enim iſta repetita in litteris a Patribus ex Synodo ad eum redditis his verbis. *Sequitur in eodem libello veſtro: Item prædeceſſores noſtri Eugenius, Ildefonſus, Julianus, Toletanæ ſedis Antiſtites in ſuis dogmatibus ita dixerunt in Miſſa de cœna Domini: Qui per adoptivi hominis paſſionem, dum ſuo non indulſit corpori. Item in Miſſa de Aſcenſione Domini: Hodie Salvator noſter poſt adoptionem carnis ſedem repetivit deitatis, &c.* Hæc ſuo inſeruit Elipandus libello fidei, non quod iſta acceperit ex eorum, quos nominat, ſcriptis ſed quod ſcripta ea in Miſſali Toletanæ Eccleſiæ (ut ait) in ſacris oblationibus recitari ſolerent; ſed an fideliter, vel ut in aliis fraudulenter, quod non adeſſet præ manibus qui eſſet codex inſpiciendus, ex quo (ut in aliis) idem Elipandus impoſturæ convinci poſſet,

Elipandus calumnioſe ſuos prædeceſſores conſortes erroris tradit.

Patres hæc tunc reſpondere: *Hæc ex parentum veſtrorum dictis poſuiſtis, ut manifeſtum ſit, quales habeatis parentes; ut notum ſit omnibus, unde vos traditi ſitis in manus infidelium. Quia hominem Chriſtum verum Dei Patris Filium eſſe negaſtis, vobis defenſor eſſe noluit, ſed tradidit vos in manus inimicorum ſuorum, qui dominentur veſtri, qui eum recipere noluerunt.* Et paulo poſt hæc in eumdem:

Et melius eſt teſtimonio Dei Patris credere de ſuo Filio, quam Ildefonſi veſtri, qui tales vobis compoſuit preces in Miſſarum ſolemniis, quas univerſalis, & ſancta Dei non habet Eccleſia, nec vos in illis exaudiri putamus. Etſi Ildefonſus veſter in orationibus ſuis Chriſtum adoptivum nominavit, noſter vero Gregorius Pontifex Romanæ Sedis, clariſſimus toto orbe doctor in ſuis orationibus ſemper eum unigenitum nominare non dubitavit, &c. Hæc Patres, quod ſcilicet, ut ille perfidus aſſerebat, putarent, ea, Ildefonſo auctore, in ſacris Miſſalibus vere legi. At quiſnam fuerit certus, & primus hujus erroris auctor in Hiſpania, dictum eſt ſuperiori tomo, ſi recte memoria tenes, nempe ſucceſſorem S. Iſidori pſeudo-epiſcopum, hæreticum hominem, qui & depoſitus tranſiit in Mahometanam impietatem, Theodiſcum nomine, natione Græcum, hominem impoſtorem. Hic, ut dictum eſt, anno Redemptori ſexcenteſimo trigeſimo ſexto, primus in Hiſpania aſſeruit, Chriſtum Dei Filium eſſe adoptivum Dei Patris omnipotentis.

Proſcinditur injuſte S. Ildefonſus.

VIII. Ceterum tantum abeſt, ut S. Ildefonſus ejus erroris aſſertor fuerit, ut potius in ſuis ſcriptis, crebris ſententiis, tamquam ſpiculis tale monſtrum ſæpe confecerit. Eſt igitur in promptu, ut impoſtoris in eum tanta illata calumnia quam apertiſſime detegatur, nec ea dubiis quidem teſtibus, teſtimoniiſque obſcuris, ſed ejuſdem Ildefonſi germanis ſcriptis, quibus non ſemel totidem verbis ejuſmodi Neſtorianiſmum in Hiſpaniis diſſeminatum impugnet, negans penitus Filium Dei ſecundum carnem dici debere filium adoptivum.

S. Ildefonſus a calumnia vindicatur.

In

PAGIUS *omnibus reſecare. Cumque imprecata & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot; placuit ejus manſuetudini, ut unuſquiſque quidquid ingenii captu rectius ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas, die ſtatuto, ejus clementiæ oblatum ſui cor pectoris fidei munus ſtyli ferculo mentis vivacitate deferret. Sed ſicut mos eſt hæreticis, triſtia lætis, dulcia permiſcere amaris, veneni poculum mellis ſapore temperare. quædam in ea Epiſtola plena blaſphemiis, & Catholicæ fidei reperta ſunt modis omnibus inimica: Quædam vero invenire poterant non rejicienda, ſed in eodem poculo, in quo gutta veneni infuſa turgeſcit, mellis nihilominus amareſcit dulcedo.*

II. Cointius anno DCCXCIII. num. XV. laudata verba explicat de Synodo, quæ eo anno convocata fuerit; quod Paulinus dicat: *Ab anno prorſus præterito, ex quo cœpit hujus peſtis inſana tumeſcente perfidia ulcere diffuſius ebullire;* hæc enim verba de utraque damnatione Felicis anno DCCXCII. peracta interpretanda arbitratur. Verum tunc peſtis illa diffuſius non ebullivit, ſed potius exareſcere viſa eſt, cum Felix ſuam hæreſim abdicarit; quando vero poſt il-

Synodus adverſus Felicem commentitia.

In primis igitur illud adducamus in medium, quod habet in libro de virginitate ſanctæ Mariæ, & in neceſſariam deducitur aſſumptionem, ubi poſt multa ſecundum veritatem Catholicam diſputata: *audiſti* (inquit *a*) *quod cum aliud ſit Deus, & aliud homo, non tamen eſt alter Deus, & alter homo, ſed unus eſt Dominus meus Jeſus Chriſtus, idem Deus, & homo.* Et inferius (*b*) de Sancta Maria: *Ita in utraque natura unum genuit filium, ut idem ſit Filius Dei, qui filius hominis; nec alter ſit filius hominis, quam ſit Filius Dei.* Et in libro de perpetua virginitate ſanctæ Mariæ, & de ejus parturitione, quem haud pridem in lucem edidit vir doctiſſimus Fevardentius Theologus Pariſienſis, hæc item in eamdem ſententiam: *Chriſtus Deus numquam non fuit, ex quo homo factus eſt, & aſſumptus in unitate perſonæ ſemper manſit, & permanet verus Deus homo: non duo quidem, ut eſſet alter Deus, & alter homo: ſed unus, idemque Deus, & homo. Quamvis enim aliud per quod Deus, aliud per quod homo, in utroque tamen Deus, & homo, quia non fuit aliquando purus ſine Deo conceptus, vel natus homo: ſed quia conceptus eſt de Spiritu ſancto ex virginea carne, & natus homo vere: mox ex ipſa conceptione ineffabili nativitate Deus verus proceſſit, & natus eſt homo.* Hæc cum ipſe tradat, omnem excludit in Filio Dei ſecundum carnem adoptionem, cum numquam fuerit ſine Deo homo, qui in filium potuerit adoptari.

(a) Ildef. de Virginitate S. Mariæ cap. 6.

(b) De Virginitate S. Mariæ c. 11.

IX. Poſſent quidem iſta ſufficere, ad coarguendum calumniæ, ſicut & impietatis perfidum Elipandum, ſed Deo agendæ ſunt gratiæ, Deique Matri ſanctiſſimæ Virgini, quod laudator, ejus Ildefonſus diſertis verbis ſæpe inferius omnem prorſus in Filio Dei Chriſto Jeſu excludit adoptionem, ubi in eadem tractatione iſta ſubjungit: *Ac per hoc talis partus non eſt communis lege naturæ, ſed ſicut mirabiliter conceptus, ita mirabiliter Deus, & homo natus. Ergo non illum, ut cæteros filios Dei adoptio fecit filium, ſed divinitatis natura illum in proprium Dei Filium exaltavit, donavit, & illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut eſſet totus Dei Filius, homo, & Verbum; quia numquam non fuit Dei Filius ſempiternus, permanet unici Genitoris unigenitus.* Et poſt nonnulla eodem argumento accuratiſſime diſputata, hæc ſubjicit ex S. Gregorii Papæ auctoritate: *Quoniam ſicut ipſe ait in eiſdem Moralibus, aliud eſt natos homines gratiam adoptionis per eam accipere; aliud eſt ſingulariter per divinitatis potentiam Deum ex ipſa concepta prodiiſſe.* Ac poſt nonnulla, dum tuetur ſicut in conceptione, ita in partu nullam contraxiſſe Mariam Virginem corruptionem, iſta mox ſubjicit: *Alioquin ſi ipſe ex matre coinquinatus eſſet, aut materna viſcera quaſi pro peccato corrumperet, & ſordibus ex vitio primæ damnationis coinquinaret, non eſſet Dei Filius, ſed adoptivus, ut cæteri; quinimmo nec adoptivus, & nullus eſſet, per quem adoptaretur ipſe, ſi non eſſet proprius.* Et inferius: *Et ideo non eſt ille adoptivus, ſed adoptator (ut ita dicam) cæterorum.* Ac ſubjungit: *Chriſtus non adoptivus, ſed proprius Dei Filius in plenitudine temporum venit, miſſus a Patre, natus ex muliere, factus ſub lege, qui ſolus non non eguit regenerationis ſacramento, neque renaſci, quoniam proprius Dei Filius, qui nobis per adoptionis gratiam ſua dignatus eſt benignitate per lavacrum regenerationis largiri fraternitatis conſortium. Unde Joannes (c): Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri: quam ſane poteſtatem a Patre genitus ipſe ex ſua natura in ſe habuit, & non aliunde ut proprius eſſet Dei Filius, & daret, quibus vellet, adoptionis gratiam.*

Teſtimonia Ildef. contra errores Elipandi.

(c) Joan. 1.

Hæc & alia ipſe Ildefonſus, quibus omnibus magiſque coarguas hæretici impoſtoris illatam in ipſum calumniam, vindiceſque eum pariter a patrum concepta de ipſo ſanctiſſimo, atque doctiſſimo viro ex teſtificatione Elipandi mala exiſtimatione, atque aſſerta falſa ſententia; ut X.

PAGIUS illam abdicationem rediit ad vomitum, rurſumque errorem ſuum majori audacia diſſeminare cœpit, tunc vere eo diffuſius ebullivit, & hoc anno Synodus Francofordienſis cogenda fuit, ut quæ modo ex eodem Paulino in medium adducemus, indubitatum reddent. Carolus enim examinandas Elipandi literas Hadriano Papæ tranſmiſit, & hoc tantum anno adverſus eas Libellum de Sanctiſſima Trinitate dictum Sacroſyllabum ſcripſit Sanctus Paulinus, ut ipſemet in eodem his verbis indicat: *Quapropter ego Paulinus, licet indignus peccator, omniumque ſervorum Domini ultimus ſervus, Aquilejenſis Sedis Venetiæ oris accincta, cui Deo auctore deſervio, nomine non merito Præſul, una cum collegis, Dominis & fratribus meis, juxta exilem intelligentiæ meæ tenuitatem, Sancto perdocente Spiritu, corde, lingua, ſtylo contra eorum veſaniam, qui recta fidei ſunt adverſarii, reſpondere non formido, cum ſit Sancta & Univerſalis Eccleſia ſupra firmam nihilominus immobiliter fundata petram, & portæ inferi nequeant prævalere adverſus eam.* Tum ſub ejuſdem libelli finem de Synodo Francofordienſi diſerte mentionem facit: *Omnium hæreticorum perverſa dogmata cum auctoribus & ſequacibus ſuis æterno anathemate percellí judicamus. Elipandum namque & Felicem novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternoſa fæce perfidiæ pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, indignos & ingratos eos a conſor-*

Digitized by Google

ut plane appareat nihil adeo alienum fuiſſe a tanto Patre, quam de adoptione Chriſti Filii Dei ſecundum carnem aſſertio. Dolendum fuit, ejuſmodi lucubrationes viri ſanctiſſimi, dolo fortaſſe perfidi Elipandi, fuiſſe diu ſuppreſſas, & occultatas, ne proderentur in lucem, ex quibus ipſe filius tenebrarum redargui poſſet a lumine, dum vocat lucem tenebras, & tenebras lucem. Gaudendum vero quod in tanto Hiſpaniarum naufragio, ſuperfuerint tam præclara nobiliſſimi ingenii monumenta, eademque e latebris vendicata, atque in lucem edita a viro veritatis amantiſſimo, antiquitatum Eccleſiaſticarum ſtudioſiſſimo, non Hiſpano (ne vel levis ſuſpicio privatæ affectionis erga gentilem ſuum alicujus animum pulſare potuiſſet) ſed Gallo, Pariſienſis Academiæ profeſſore, cultore integritatis, & pietatis, & claritudine nominis in Eccleſia Catholica optime noto, quem nominavimus, Fevardentio.

XI. His igitur de Elipandi litteris ante Synodum convocatam conſcriptis jam enarratis, ad ipſam Synodi indictionem veniamus. Ubi igitur Elipandi dictæ litteræ ad Carolum Magnum redditæ ſunt: nihil antiquius ipſe habuit, quam ad univerſalem cogendam Synodum ex totius Occidentalis orbis Epiſcopis, operam dare, crebros ea de cauſa ad Hadrianum Romanam Pontificem Legatos mittens, exploraturus ejus ſententiam, quid de propoſita per Elipandum quæſtione ſentiret. Quale enim in his peragendis fuerit Caroli Magni vigilantiſſimum ſtudium, a nullo fideliori teſte, quam ex ipſius ad Elipandum redditis litteris cognoſcemus, in quibus hæc inter alia de his leguntur: *Ad impletionem vero hujus gaudii*, nempe hæreticorum converſionis, *fraterna cogente charitate, juſſimus ſanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & ſanctæ Dei univerſalis Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe, cognovimus. Immo & ad beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione noſtræ devotionis ter, quaterque direximus Miſſos* Legatos ſcilicet, *ſcire cupientes, quid ſancta Romana Eccleſia Apoſtolicis edocta traditionibus de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis ſanctorum Patrum hinc inde roboratis teſtimoniis abſque ulla dubitatione teneatur.* Et inferius vocatos ad Synodum tradit Petrum Mediolanenſem Archiepiſcopum, & Paulinum Forojulienſem, vel Aquilejenſem (ut ait) Patriarcham, Epiſcopos præterea ex Germania, Gallia, Aquitania, atque Britannia. Paulinus autem Aquilejenſis Epiſcopus in libello Sacroſyllabo addit ex Heſperia, Liguria, Æmilia, & Auſtria provinciis eſſe ad Synodum vocatos Epiſcopos. Carolus Magnus generalem Synodum convocare laborat.

Ubi autem Hadrianus Papa crebris legationibus Caroli Magni permotus eſt, ut de ſententia Elipandi decerneret, ea iterum examinata, atque diſcuſſa, inventaque in hæreſim declinare: publicas litteras conſcripſit ad Epiſcopos Gallæciæ, & Hiſpaniarum, in quibus provinciis fuerat error diſſeminatus; de hiſque diſputans, pluribus confutat aſſertam de Chriſti adoptione ſententiam; atque demum, ejuſmodi oratione devios omnes a veritate in fine compellat, ſic dicens: *Priuſquam libelli imponatur terminus finalis, adhibenda eſt litigatorum optio ſententialis: eligant namque quæ volunt, vitam, aut mortem, benedictionem, aut maledictionem. Optamus namque, & infinitum boni Paſtoris Domini precamur benignitatis clementiam, qui ovem* (a) *perditam ad ovile propriis humeris portavit, ut relictis erroris anfractibus, in quibus malæ beſtiæ, id eſt, maligni ſpiritus commorantur, ut ad viam, quæ ducit ad vitam æternam fidei paſſibus, Chriſto* Optio data hæreticis ab Hadriano Papa. (a) Luc. 15.

PAGIUS *fortis Catholicorum perpetua animadverſione eliminare decerno, & a gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ cenſeo alienos. Eos etiam, qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam* PLENARIA SYNODUS *Sancto afflata Spiritu, concorditer ſubtili ſinceritate terminavit, falſiſſimis eorum aſſertionibus, ſive clam, ſive in publica voce præbuerint aſſenſum, ſimili eos ſententia vindicta ſancimus eſſe plectendos; reſervato per omnia juris privilegio Summi Pontificis Domini & Patris noſtri Hadriani, primæ Sedis Beatiſſimi Papæ.*

III. Quæ plenaria illa Synodus eſſe poteſt, quam illa quæ ex diverſis Regni Provinciis hoc anno poſt acceptas Elipandi literas a Carolo Rege congregata? Certe ſi *anno præterito* alia Synodus indicta fuiſſet, tot Scriptores anno DCCXCII. num. I. a nobis citati non affirmarent, *Felicem* in Concilio Francofordienſi *tertio* damnatum fuiſſe, ſed *quarto*; cum anno DCCXCII. bis damnatus fuerit, primo Ratiſponæ, & iterum Romæ, quod ipſemet Cointius anno DCCXCI. num. XIII. fatetur, & a nemine negari poteſt. Extat Libellus Sacroſyllabus Paulini Tom. VII. Conciliorum ſub hoc titulo: *Libellus Epiſcoporum Italiæ contra Elipandum Concilii Decreto miſſus ad Provincias Hiſpaniæ.* Hoc ejus initium: *Incipit Libellus Sacroſyllabus Catholico ſalubriter editus ſtylo in Concilio, Divino nutu habito in ſuburbanis Moguntiæ* *Felix in Synodo hoc anno habita damnatur.*

ſto redeant pertrahente; quatenus in ſinu matris Eccleſiæ ſuſcepti, per lamentum pœnitentiæ ſordes abluant peccatorum, & infamata coram modeſtia bonæ famæ recipiant priſtinam dignitatem, nec honoris periclitentur naufragio, & a noſtro non diſiungantur conſortio, ac per hoc reconciliati communioni Catholicæ Fidei, divina illos pietas cœleſtium faciat eſſe participes gaudiorum.

Hadriani Pap. ſententia in hæretic. *Quod ſi exigentibus indignis meritis, tam inſolabili eos malignus ſpiritus perfidiæ laqueo juſto Dei judicio ſtrangulavit, ut reſolvi nequeant: Ex auctoritate prorſus Sedis Apoſtolicæ, ac beati Petri Apoſtolorum principis, ac per eum, qui illi magiſter, & Dominus tradidit poteſtatem, & ſolvendi, ligandique licentiam tribuit (quod ſine gravi mœrore dicere non poſſumus) perpetuo eos anathematis vinculo religatos ultrice cum ſequacibus ſuis judicamus vindicta plectendos, ac per hoc a gremio matris Eccleſiæ, & a noſtro conſortio definio alienos.*

XII. *Si quis autem fidelium, Deumque timentium charitatem eis benignitatis impertiendo, & Chriſti amore, pro eis* * *precis oblationem Domino offerre voluerit: non ſolum non inhibemus, ſed ut faciat, Apoſtolica admonitione, & optamus, & ſalubri incitamus adhortatione, ut Deus omnipotens (a) qui neminem vult perire, & omnes homines propter nimiam bonitatem ſuam vult ſalvos fieri, revocet eos ad viam veritatis, & ad agnitionem pertingere (ſicut dignum eſt) rectæ fidei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro &c.* Iſta habent litteræ Hadriani, quæ & poſtea ſunt in hac, de qua agimus, Synodo recitatæ.

* precum

(a) 1. Tim. 2.

Orari vult Pontifex pro hæreticis.

Quid in Synodo Carolus egerit. Ubi igitur Synodus conveniſſet, præſente Carolo Magno Rege, ab eodem juſſæ ſunt legi litteræ Elipandi Archiepiſcopi Toletani: *quibus recitatis* (inquit Paulinus) *ſtatim ſurgens venerabilis Princeps de ſella regia, ſtetit ſuper gradum ſuum, & locutus eſt de cauſa fidei prolixo ſermone, & adjecit: Quid vobis videtur? Ab anno prorſus præterito, ex quo cœpit hujus peſtis inſania tumeſcere, perfidiæ altius diffuſius ebulliſſe, non parvus in hic regionibus, licet in extremis finibus Regni noſtri error inolevit, quem cenſura fidei neceſſe eſt modis omnibus reſecari. Cumque imprecata, & conceſſa eſſet moroſa dilatio per dies aliquot; placuit ejus manſuetudini, ut unuſquiſque quicquid ingenii captu rectius ſentire potuiſſet, per ſacras ſyllabas, die ſtatuto, ejus clementiæ oblatum ſui pectoris fidei munus ſtyli fercula mentis vivacitate deferret.* Hæc de juſſione Caroli Magni Paulinus.

XIII. Qui ingenii ſui nobile edens fœtum, commentariolum inſcriptum, libellum Sacroſyllabum, adverſus novam ſeſurgentem hæreſim elaboratum obtulit ſanctæ Synodo, cui placuit, ut in Hiſpanias mitteretur, ad confutandos exortos in eis errores. Extat ipſe integer, quem tu conſulas: ſcriptus enim ab eo eſt non ſuo ipſius tantum nomine, ſed & Petri Mediolanenſis Archiepiſcopi, & aliorum ipſis ſubjectorum Epiſcoporum, ad cujus libelli finem ejuſmodi adverſus eumdem Elipandum, atque Felicem ſententiam profert iſtis verbis: *Elipandum namque atque Felicem novos hoſtes Eccleſiæ, ſed veternoſa ſuæ perfidia pollutos, niſi ab hac ſtultitia reſipiſcant, & per rectæ fidei ſatisfactionem lamentis ſe abluant pœnitentiæ, indignos, & ingratos eos etiam, qui poſt hanc tam ſaluberrimam definitionem, quam plenaria Synodus ſancto afflata Spiritu concorditer ſubtili ſinceritate terminavit, falſiſſimis eorum aſſertionibus ſive clam, ſive in publica voce præbuerint aſſenſum: ſimili eos ſententiæ vindicta ſancimus eſſe plectendos; reſervato per omnia juris privilegio ſummi Pontificis domini, & Patris noſtri Hadriani primæ Sedis beatiſſimi Papæ.* Sed quod privilegium? illud nimirum, quod (ut ſæpe dictum eſt) novas condemnare hæreſes, & hæreſiarchas, eſſet ſolius Romani Pontificis: vel illud fortaſſe intelligit privilegium, quo Romana Eccleſia (ut ſuperius demonſtratum eſt) Conciliorum omnium Acta cognoſcit, probatque, vel improbat ipſa.

Sententia ab Italiæ Epiſcopis in hæreticos.

De-

PAGIUS *guntia Metropolitana Civitatis, Regione Germaniæ in loco, qui dicitur Francnofurt, ſub præſentia Clementiſſimi Principis Domini Caroli glorioſiſſimi Regis, anno feliciſſimo Regni ejus XXVI. Placuit igitur ſancto venerandoque Concilio, quatenus hic Libellus pro cauſa fidei ad Provincias Galliciæ ac Spaniarum mitti deberet obnoxios referendos errores, ſpecialiter autem ad Elipandum Toletanæ Sedis Epiſcopum, in quo omnis hujus negotii conſtat materia quæſtionum. Sancto incitante Spiritu*, &c. Quare libellus iſte non anno ſuperiori, *ut* autumavit Cointius, ſed currenti editus eſt, & ad Epiſcopos Hiſpaniarum miſſus.

IV. Præponitur ille Canonibus Francofordienſibus cum Epiſtola Hadriani Papæ ad Epiſcopos Hiſpaniæ contra Elipandum Toletanæ Sedis Epiſcopum cum hac inſcriptione: *Dilectiſſimis fratribus & Conſacerdotibus noſtris Gallicis Spaniiſque Eccleſiis præſidentibus.* Binius *Gallicias Eccleſias* interpretatur Eccleſias Gallicarum. Sed recte Cointius anno DCCXCIII. numer. XVI. per *Eccleſias Gallicias Spaniaſque* ſolas intelligendas docet Eccleſias Hiſpaniarum; quia exceptis locis quibuſdam Citerioris Hiſpaniæ, quæ Francicis Ditionibus tunc acceſcebantur, erat omnis Hiſpania ſub trium Regum poteſtate, *Adelphonſi* videlicet Aſturiarum & Legionis Regis

Libellus Paulini nonniſi ad Epiſcopos Hiſpaniarum miſſus.

XIV. Preces pro Carolo Magno. Demum vero pro ipſo Rege ejuſmodi ad Deum obtulit pias preces: *Catholicum, atque clementiſſimum, ſemperque inclytum dominum Carolum Regem per interceſſiones beatæ, & glorioſæ ſemperque Virginis Dei Genitricis Mariæ, per quam meruimus auctorem vitæ ſuſcipere, & beati Petri primi Paſtoris Eccleſiæ, omniumque ſanctorum, verum etiam ſuffragantibus precibus veſtris, omnipotens, & ſancta Trinitas ſua eum gratia circumcingat, ſuaque dextera ſemper protegat, & defendat, ut faciat ſemper, quæ illi ſunt placita, quatenus cæleſtibus fretus armis inimicos nominis Chriſti, auxilio fultus de cælo, ad terram proſternat; barbaras etiam nationes infinitas Deus omnipotens ditioni ejus potentiæ ſubdat, ut ex hoc occaſione ad agnitionem perveniant veritatis, & agnoſcant verum, & vivum Deum, Creatorem ſuum, &c.*

Recepto autem, atque perlecto a Paulino oblato nomine Epiſcoporum libello: ab ipſa ſancta Synodo condemnata eſt hæreſis, & adverſus eam, & ab Elipando Epiſcopo Toletano miſſum perfidiæ libellum, ſcripta fuit Synodalis epiſtola ad Hiſpaniæ Epiſcopos, qua Patres confutaverunt ſingulas ab hæreticis aſſertas, pro errore defendendo, ſententias. Synodalis epiſtola ad hæreticos. Extat ipſa integra habens in fine admonitionem ad eoſdem, ut abdicato errore, ſanam ſequantur Eccleſiæ ſanctæ doctrinam. Sed & ipſe Carolus Magnus, quod privatas ab Elipando (ut diximus) pro errore defendendo litteras accepiſſet, ad eumdem, & alios Hiſpaniæ Epiſcopos ſcripſit epiſtolam, tanto Principe dignam, qui pietate, & doctrina, præſtaret, eamdemque una cum litteris Pontificiis libelloque a Paulino conſcripto, & Synodali epiſtola ad eos miſit, qua omnibus ſuaderet, ut ab errore Elipandi deſiſterent. Porro quod tanti Principis ſcriptorum monumento ipſa ſancta Synodus eſt magnopere illuſtrata, ut iſtud ipſum intexatur Annalibus, a nobis exigit perſonæ dignitas, & argumenti, & multiplex utilitas, quam quis eam legendo percipiet. Sic enim ſe habet:

XV. *Carolus gratia Dei Rex Francorum, & Longobardorum, ac Patricius Romanorum, FILIUS ET DEFENSOR ſanctæ Dei Eccleſiæ, Elipando Toletanæ civitatis Metropolitano, & cæteris in partibus Hiſpaniæ conſacerdotibus Orthodoxæ Fidei, & Fraternæ charitatis in Chriſto Dei Filio proprio, & vero optamus ſalutem.*

Epiſt. Caroli Magni ad Elipandum. *Gaudet pietas Chriſtiana divinæ ſcilicet, atque fraternæ per lata terrarum ſpacia duplices charitatis alas extendere, ut materno foveat affectu, quos ſacro genuerat baptiſmate. Et maxima eſt ſanctæ matris Eccleſiæ exultatio ſuorum adunatio filiorum, ut ſint conſummati in unum, qui redempti ſunt ab uno, dicente eodem Redemptore noſtro Jeſu Chriſto:* (a) *Pater ſancte ſerva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut omnes unum ſint, ſicut & nos unum ſumus. Unde & in Cantica Canticorum de ſancta dicitur Eccleſia* (b): *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata. Conſtipata exercitus ordinatio, & unanimis bellatorum fortitudo magno ſolet hoſtibus eſſe terrori: ſic filiorum ſanctæ matris Eccleſiæ intra murum Catholicæ Fidei pacifica adunatio aereis poteſtatibus nimium conſtat terribilis, & ignitis malignæ perfidiæ ſpiculis omnino impenetrabilis extat, ſicut & veriſſimus Gentium prædicator & fortiſſimus Eccleſiæ præliator præcipit, dicens:* (c) *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignita extinguere, & hoc ſæculum nequam libero ad cæleſtia volatu evadere* (d): *Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo: impoſſibile eſt quod omnino ab homine fieri non poteſt. Principium eſt ſalutis noſtræ fides, quæ intemerata, & integra ſanitate confirmata, totius vitæ curſus per bonorum veſtigia operum feliciter finetenus currit: per fidem enim (ſicut idem præfatus* (e) *doctor in epiſtola ad Hebræos teſtatur) omnes Sancti placuerunt Deo.*

(a) Joan. 17. (b) Cant. 8. Unitas Eccleſiæ Catholicæ inſuperabilis. (c) Epheſ. 6. (d) Hebr. 11. (e) Ibid.

XVI. *Hanc igitur Fidem Orthodoxam, & ab Apoſtolicis traditam doctoribus, & ab univerſali ſervatam Eccleſia nos pro virium noſtrarum portione ubique in omnibus*

PAGIUS gis, Eximini Enecconis Navarræ Regis, & Iſmi Regis Saracenorum. Ex titulo Libelli Sacroſyllabi recitato ſatis intelligitur, tam Libellum illum quam Hadriani Epiſtolam ad ſolius Hiſpaniarum Epiſcopos miſſam. Ad hæc Jonas Aurelianenſis Epiſcopus in libro adverſus Claudium Epiſcopum Taurinenſem de Felice loquens ait: *Divina Gratia adminiculante, nullum apud Galliam, Germaniamque ejus error locum invenire quivit.* Quare opus non erat, ut ad Galliæ Germaniæque Epiſcopos adverſus hunc errorem Hadrianus Papa ſcriberet. Literæ Hadriani in Synodo Romana exaratæ. Carolus enim in ſua ad Elipandum & cæteros Epiſcopos Hiſpaniæ data ait, *Primo quod Dominus Apoſtolicus, cum Sancta Romana Eccleſia & Epiſcopis illis in partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius libelli tenore ſtatuimus.* Præterea ibidem Synodica Concilii ab Epiſcopis Galliæ & Germaniæ ad Præſules Hiſpaniæ miſſa, & denique Caroli M. Epiſtola ad Elipandum & cæteros Hiſpaniæ Epiſcopos data, quam Baronius numer. XV. & ſeqq. integram recitat.

V. Canones LVI. in hoc Concilio conditi. *Aſſuerunt in eadem Synodo Legati Romani Pontificis, Theophilactus ac Stephanus Epiſcopi, vicem tenentes ejus, a quo miſſi fuerant, Hadriani Papæ,* inquit Eginhardus in Annalibus. Hujus Concilii Canones ſex & quinquaginta primus publicavit Sirmondus poſt Baronii mortem;

Digitized by Google

bus ſervare & prædicare profitemur: quia non eſt in alia aliqua ſalus, niſi in illa, quam pacifica ab initio ſalutis noſtra unanimitate ſemper ſervabat Eccleſia. Pro qua etiam, viri fratres, & veſtra bona devotio, quam vos habere decet in Domino, his partibus fidei veſtræ litteras dirigere curaſtis, nempe & generales ad ſacerdotales ſanctiſſimas aures, ad nos quoque ſpeciales. In quarum utique ſerie litterarum non ſatis nobis elucebat, an quaſi ex auctoritate magiſterii vos veſtra docere diſpoſuiſtis, an ex humilitatis diſcipulatu noſtra diſcere deſideratis: tamen ſive hoc, ſive illud veſtris ineſſet animis, petitionem veſtram, charitate Chriſtianæ religionis cogente, non ſpernendam eſſe, cenſuimus, valde deſiderantes, Deumque ex intimo cordis affectu deprecantes, quatenus in vera fidei ſoliditate firmiter utrique permaneamus, contra fluctivagos hujus ſæculi æſtus, Spiritu ſancto navigium noſtri curſus regente, ad portum perpetuæ tranquillitatis pervenire mereamur.

De litteris ab Elipando miſſis.

XVII. *Ad hanc tranquillitatem capiendam, oculus cordis fide purificandus eſt, & aſſiduis ſanctarum orationum precibus mentis acies illuſtranda, ut puræ veritatis lumen, omni errorum nube expulſa, contemplari valeat; ne in opiniones noxiæ falſitatis temeritas inordinata incautius gradientes præcipitet. Non pudeat Chriſtianum, ubi hæſitat, quærere; ubi neſciat, diſcere: quoniam pia humilitas diſcendi ſapientiæ intrat ſecreta: Et melius eſt diſcipulum eſſe veritatis, quam doctorem exiſtere falſitatis; ille ad altiora ſemper provehitur; iſte ad inferiora ſemper dilabitur, & inde magiſter efficitur erroris, unde auditor contempſit eſſe veritatis. Hanc igitur, fratres, perniciosam devitantes elationem, ſanctorum Patrum, & ſanctorum doctorum ſacris inhæreamus ſenſibus: diſcamus quæ ſcripſerunt, credamus quæ docuerunt, & non declinemus ad dexteram, neque ad ſiniſtram, ſed per viam regiam ad Regem, & Redemptorem, & Deum, & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum concordi fidei, & veritatis curramus profeſſione (a): Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, eodem atteſtante Apoſtolo (b): Juſtus autem ex fide vivit. Si juſtus ex fide vivit, quomodo qui fidem non habet rectam, ſe vivere æſtimat? (c) Nos nempe non ſumus infidelitatis filii in perditionem, ſed filii ad acquiſitionem animæ. Sequamur ſanctorum Patrum venerabilia in charitate præcepta.*

Patribus inhærendum.

(a) Rom. 10.

(b) Rom. 1.

(c) Hebr. 10.

Decet enim, ut omnium Chriſtianorum una ſit fides, & unus animus (d), ſicut eſt unum ovile, & unus paſtor. Qui enim extra Eccleſiaſtici ovilis ſepta inveniuntur, lupina rabie devorabuntur, qui vocem boni paſtoris non audiunt, qui ante ſuas oves ingreditur, & egreditur, ut eos ad paſcua vitæ perducat æternæ. Nobis itaque dictum intelligamus, quod egregius prædicator ſuis cariſſimis filiis præ-

(d) Joan. 10.

PAGIUS tem; antea enim duo textum prodierant, quorum primus damnat *Elipandum & Felicem* Epiſcopos, qui in Dei filio adoptionem adſcrebant. Secundus Canon Francofordienſis eſt de Adoratione Imaginum, de quo infra. *His peractis de Taſſilone definitum eſt capitulum, qui dudum Bajoariæ Dux fuerat, ſobrinus videlicet Domni Caroli Regis. In medio ſanctiſſimi adſtitit Concilii veniam rogans pro commiſſis culpis, tam quas tempore Domni Pippini Regis adverſus eum & Regnum Francorum commiſerat, quam quas poſtea ſub tempore Domni noſtri piiſſimi Caroli Regis in quibus fraudator fides ſua extiterat, indulgentiam ut ab eo mereretur accipere humili petitione viſus eſt poſtulaſſe*, &c. Taſſilo dicitur ſobrinus Caroli Regis, quia matrem habuit *Chiltrudem* Pippini Regis ſororem. Poſt Synodum Francofordienſem *Taſſilo* cum Theudone & Theotberto filiis relegatus eſt in Cœnobium Gemmeticenſe in Diœceſi Rotomagenſi poſitum, ubi tam ipſe quam filii uſque ad mortem vixere. [1]

VI. Octavus Canon eſt de quinque Sedibus Metro-

NOTÆ [1] POſt Francofurdienſe Concilium, *Taſſilonem* obiiſſe certum eſt, et incertum quo anno. In *Laureshamenſe* monaſterium ſeceſſiſſe, ibique diem clauſiſſe extremum, ex ejus epitaphio, quamvis a recentioribus exarato, ut putat Eccardus in Hiſtoria Franciæ Orientalis to. I. pag. 726. & ex Necronologio Laureshamenſi e Schannato in Vindemiis litterariis edito, non improbabili conjectura colligit idem Eccardus. Epitaphium jampridem a Marquardo Prehero in Originibus Palatinis P. I. pag. 45. editum fuerat, quod Laureshami extare narrat. Rurſus a Brunnero rerum Boicarum P. I. Lib. V. recuſum fuit. His autem verbis exaratum fuiſſe tradunt.

CONDITVR HAC. FOVEA. QVEM PIE CHRISTE BEA.
THESSILO DVX PRIMVM. POST REX. MONACHVS SED AD IMVM
·IDIBVS. IN TERNIS DECESSERAT ILLE DECEMBRIS

In Necrologio Laureshamenſi pag. 40. legitur e III. *Idus Decembris Taſſilo Dux ex laico monachus*. Certum eſt, inquit Eccardus, niſi Laureshami *Taſſilo* deceſſiſſet, ejus diem emortualem monachos Laureshamenſes non fuiſſe annotaturos? Mabillonius, cui neque epitaphium Taſſilonis, neque Laureshamenſe Necrologium ob oculos venit, in Gemeticenſi monaſterio *Taſſilonem* una cum filio pie deceſſiſſe Annal. Bened. Lib. XXVI. §. XXXIII. veroſimilius eſſe tradidit; *Sanctum* tamen eum dicere, ut in nonnullis recentioribus faſtis adnotatur, piaculum ſibi videtur. GEORGIUS

Digitized by Google

(a) 1. Cor. 1. *præcipiebat, dicens (a): Obſecro vos per nomen Domini noſtri Jeſu Chriſti, ut unum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata; ſitis autem perfecti in uno ſenſu, & in eadem ſententia. Hæc habentes Apoſtolicæ auctoritatis præcepta, concordate nobiſcum. Diligimus vos: hoc vobis volumus in Domino, quod & nobis; quia perfecta, quam habemus in Chriſto, charitas congregare gaudet, non ſpargere, adunare, non ſcindere, & inconſutilem Salvatoris noſtri tunicam (b) integram ſervare, non dividere, prævidentes hoc idem in pace Chriſti cuſtodire, quod milites in paſſione ejus obſervabant.*

(b) Joan. 19.

XVIII. De unitate & charitate ſervanda.

His ita prælibatis, veſtris in Domino valde congaudemus profectibus, ita ut in cordibus noſtris fraterno vulnerati amore veſtram, quam patimini, lacrymabili gemitu condoleamus oppreſſionem; ſed majore multo (c) triſtitia lugemus, ſi aliquid diabolica fraude interius oppreſſionis per infidelitatem, vel cujuſlibet ſchiſmatici erroris patimini in cordibus. Ipſe eſt continuus dolor pectoribus noſtris, & pene irremediabile vulnus, niſi per ejus miſericordiam qui ſanat (d) contritos corde, & vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire, illi nos lætificent, qui triſtaverunt. Veſtra igitur correctio, noſtra eſt lætificatio. Deſiderantes vos ſocios habere in fide Catholica, & cooperatores in prædicatione veritatis, ut (e) gaudium, quod Chriſtus ſuis promiſit diſcipulis, habitet in nobis, & gaudium noſtrum impleatur in vobis.

(c) Rom. 9.

(d) Pſ. 146.

(e) 2. Tim. 2.

Quæ fuerit ratio cogendi Concilii.

Ad impletionem vero hujus gaudii, fraterna cogente charitate, juſſimus ſanctorum Patrum Synodale ex omnibus undique noſtræ ditionis Eccleſiis congregari Concilium, quatenus ſancta omnium unanimitas firmiter decerneret, quid credendum ſit de adoptione carnis Chriſti, quam nuper novis aſſertionibus, & ſanctæ Dei univerſali Eccleſiæ antiquis temporibus inauditis vos ex veſtris ſcriptis intuliſſe, cognovimus; immo & ad beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione noſtræ devotionis ter quaterque direximus Miſſos, ſcire cupientes, quid ſancta Romana Eccleſia, Apoſtolicis edocta traditionibus, in hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Necnon & de Britanniæ partibus aliquos Eccleſiaſticæ diſciplinæ viros convocavimus, ut ex multorum diligenti conſideratione veritas Catholicæ Fidei inveſtigaretur, & probatiſſimis SS. Patrum hinc inde roborata teſtimoniis abſque ulla dubitatione teneatur.

Idcirco vobis per ſingulos libellos dirigere curavimus, quod prædictorum Patrum pia unanimitas, & pacifica perſcrutatio auctoritate Eccleſiaſtica inveniret, ſtatuiſſet, confirmaret. Primo quid dominus Apoſtolicus cum ſancta Romana Eccleſia, & Epiſcopis in illis partibus quaquaverſum commorantibus, & Catholicis Doctoribus ſentiret, ſub unius libelli tenore ſtatuimus. Deinde ſecundo loco quid Eccleſiaſtici doctores, & ſacerdotes Eccleſiarum Chriſti de propinquioribus Italiæ partibus cum Petro Mediolanenſi Archiepiſcopo, & Paulino Forojulienſi, vel Aquilejenſi Patriarcha, viris a Domino valde venerabilibus intelligi, vel firmiter credi voluiſſent, ſuis propriis reſponſionibus exaratum poſuimus libellum; quia ipſi quoque præſentes noſtro Synodali conventui adfuerant. Poſt hæc tenet & tertius libellus Orthodoxorum ſanctorum Patrum Epiſcoporum, & virorum venerabilium fidem, qui in Germaniæ, Galliæ, Aquitaniæ, & Britanniæ partibus dignis Deo deſerviunt officiis, veſtriſque objectionibus ſanctarum ſcripturarum teſtimoniis roboratas obtinet reſponſiones. Deinde quarto loco meæ propriæ unanimitatis cum his ſanctiſſimis prædictorum Patrum decretis, & Catholicis ſtatutis conſenſum ſubnexui, ſicut vosmetipſi in veſtra epiſtola, quam meo ſpecialiter deſignaſtis nomini, rogare curaſtis, id eſt, ne ſubdolis paucorum aſſertionibus conſentirem, ſed plurimorum teſtimoniis roboratam fidem tenerem. XIX.

Quæ congeſſerit Carolus ad reducendos ad fidem hæreticos.

Fateor certiſſime, Deo Domino meo Jeſu Chriſto donante, horum me ſanctiſſimæ multitudini, & probatiſſimæ auctoritati veræ fidei profeſſione aſſocians, nec veſtræ me paucitati in conſenſione hujus novæ aſſertionis ſocium admitto, ſed Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ, & Catholicis traditionibus XX.

PAGIUS Canon de Sedibus Metrop.

tropolitanis, Viennenſi, Arelatenſi, Tarantaſienſi, Ebredunenſi & Aquenſi. Prior Canonis pars ſpectat ad contentionem exortam de Provinciarum limitibus inter Metropolitanos Viennenſem & Arelatenſem. Quoad ſecundam ſtatuitur, *de Tarantaſia & Ebreduno, ſive Aquis, Legatio facta eſt ad Sedem Apoſtolicam, & quidquid per Pontificem Romanæ Eccleſiæ definitum fuerit, hoc teneatur.* Quinquageſimus quintus hæc habet: *Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, ſe a Sede Apoſtolica, id eſt, ab Hadriano Pontifice, licentiam habuiſſe ut Angilramnum Archiepiſcopum in ſuo Palatio aſſidue haberet propter utilitates Eccleſiaſticas. Deprecatus eſt eamdem Synodum ut eo modo ſicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildebaldum Epiſcopum habere debuiſſet, quia & de eodem, ſicut & de Angilramno Apoſtolicam licentiam haberet. Omnis Synodus conſenſit, & placuit eis eum in Palatio eſſe debere propter utilitates Eccleſiaſticas.* Quare Epiſcopi Colonienſes hoc tempore nondum Metropolitæ erant; Hildeboldus tamen, ſive Hildivaldus vel Hildeboldus primus hanc dignitatem obtinuit; Anaſtaſius in Vita Leonis III. loquens de ejus adventu in Galliam anno DCCXCIX. dicit, Carolum miſiſſe *in obviam ejus Hildivaldum*

tota mentis intruſione, tota cordis alacritate conjungo. Quicquid in eorum legitur libris, qui divino Spiritu afflati toti orbi a Deo Chriſto dati ſunt doctores, indubitanter teneo, hoc ad ſalutem animæ meæ ſufficere credens, quod ſacratiſſimæ Evangelicæ veritatis pandit hiſtoria, quod Apoſtolica in ſuis epiſtolis confirmat auctoritas, quod eximii ſanctæ ſcripturæ tractatores, & præcipui Chriſtianæ Fidei doctores, ad perpetuam poſteris ſcriptum reliquerunt memoriam: cum hic quoque doctoribus, & ſanctæ Eccleſiæ paſtoribus veram prædico fidem, quos in præſenti tempore ille nobis dedit luminaria, qui dixit (a): Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus, uſque ad conſummationem ſæculi. Hi ſunt propugnatores fidei noſtræ, hi ſunt rectores per diverſas ſedes civitatis Chriſti, cujus antemurale eſt Fides Catholica, & charitas firmiſſimus murus, & propugnacula divinarum teſtimonia ſcripturarum, & divitiæ ſalutis in ea ſunt (b) ſapientia, & ſcientia, & ſpec portarum cuſtodia: quæ quatuor clavibus, id eſt, prudentia, juſtitia, fortitudine, & temperantia piis aperiuntur animis. Hujus vero civitatis ipſe Dei verus, & proprius filius, Deus verus, homo verus Jeſus Chriſtus Dominus noſter regali præſidet potentia, cujus gratia totam illius civitatis inſtructuram regit, defendit, & exaltat. Quiſquis ad hanc civitatem, recta ſibi prævionte fide, manus bonorum operum habens pleniſſimas pervenire feſtinat: apertas invenit portas, & Regem Regum cum millibus ſanctorum agminum obviare ſibi gaudebit.

Ubi inquirenda ſit vera fides ſcita Caroli ſententia.

(a) Matt. 28.

(b) Iſa. 26.

XXI. *Sed & gratias vobis agimus de inſtantia orationum veſtrarum, quibus memoriam noſtri aſſidue vos habere dixiſtis, optantes, ut preces veſtræ acceptabiles ſint Domino Deo Salvatori noſtro; & ut ipſe per ſuam miſericordiam, dignos vos efficiat exaudiri, & ad unitatem ſanctæ ſuæ Eccleſiæ revocare dignetur, & ejuſdem pietatis humeris in ſanctæ matris Eccleſiæ reportet ovile, qui de cælis veniens ovem requirere perditam, inventamque cum triumpho gloriæ ad ſedem Paternæ Majeſtatis revexit.*

Preces hæreticorum non merentur exaudiri.

Illud quoque, quod vobis noſtram pietatem flagitare placuit, quatenus in præſentia noſtra libelli veſtri legeretur textus, & perſcrutante plurimorum conſilio, quid in eo rectæ fidei ſanctionibus conſentiens inveniretur: fecimus ſicut petiſtis, collectiſque undique veluti præfati ſumus, Eccleſiaſticis doctoribus, & populi Chriſtiani rectoribus, nobiſque omnibus pacifico unanimitatis choro conſidentibus, eumdem libellum a capite calcetenus per diſtinctiones uniuſcujuſque ſententiæ, & per interrogationes, & reſponſiones, prout cuique libuit, perlegere juſſimus. Quid vero de illo libello Præſules Eccleſiarum Chriſti, FideiqueCatholicæ doctores intellexiſſent: non eſt opus mihi in hac mea iterare epiſtola, dum illorum libellus proprius hoc vobis evidenter oſtendet.

Libellus hæretic. in Synodo diſcuſſus.

XXII. *Scriptam itaque in epiſtola veſtra hujuſmodi obſecrationem invenimus, poſcentes vos per eum, qui pro te in Cruce manus innoxias extendit, & pro te ſanguinem precioſum effudit, & pro te mortem pertulit, & ſepulturam, ad liberandum electos ad infernum deſcendit, & pro te reſurgens, tibi viam ad cælos revertendi, ſcilicet ad cæleſtem patriam demonſtravit, ut per te ipſum arbiter ſedeas. Ecce ego veſtris petitionibus ſatisfaciens, congregationi ſacerdotum auditor, & arbiter adſedi. Diſcervimus, & Deo donante decrevimus, quid eſſet de hac inquiſitione firmiter tenendum: ſed modo per eamdem obſecrationem vos iterum, atque iterum obteſtor, ut in pacifica unanimitate, & Catholicæ Fidei profeſſione nobiſcum firmiter maneatis, nec vos doctiores exiſtimetis univerſali ſancta Dei Eccleſia. Eam fidem tenete, quam Orthodoxi Patres in ſuis nobis ſymbolis ſcriptam reliquerunt; & nolite plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem; nec ratiocinando humano ingenio divina vos myſteria inveſtigare arbitremini, ſed magis credendo honorare, quæ humana fragilitas temere perſcrutando, invenire non valeat.*

Saluberrima Caroli Magni admonitio ad hæretic.

Exemplum mihi Conſtantini Imperatoris propoſuiſtis, cujus initium beatum Iſidorum laudaſſe dicitis, & finem doluiſſe: quod ne mihi accidat, per quemdam Beatum (quem per antiphraſin cognominaſtis) benigne ſuadetis: Hoc etiam, divina miſerante gratia, præcavere ſatago, non ob illo tantummodo, ſed etiam ob omnibus, qui aliquid rectæ fidei contrarium docere videntur: aſſiduaque devotione Dominum depoſco, & quoſcumque ex filiis ſanctæ matris Eccleſiæ valeo mihi in hac petitione adjutores convoco, ne me alicujus verboſa adulatio, vel fraudolenta laudatio

Exemplum Caroli conſervandæ Catholic. fidei.

ſio

PAGIUS *dum Archiepiſcopum & Capellanum, & Aſcbarium Comitem.* Unde Hildebaldus inter præſentem annum, annumque DCCXCIX. Metropolita renuntiatur. In præcepto quidem de inſtitutione Epiſcopatuum per Saxoniam relato ab Adamo Bremenſi libro primo Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ legitur: *Hildebaldus Archiepiſcopus Coloneniſis & Sacri Palatii Capellanus recognovi. Data II. Idus Julii anno Dominicæ Incarnationis DCCLXXXIX. Indictione XII. anno autem regni Domni Caroli XXI.* Verum hæc clauſula ab ipſumet Adamo addita; eo enim Chriſti anno non Hildebaldus ſed Angilramnus Sacri Palatii Capellanus erat, & in præceptis Regum Francorum ante Carolum Craſſum Indictio non apponebatur. In Octavo quidem Canone *Urſo*

Vi-

tio decipiens, a via veritatis avertat,
(a) Pſalm. 140. *ſæpius cum Propheta decantans* (a); *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.*

XXIII. Spes bonorum nulla abſque recta Fide. *Vos vero vobiſmetipſis cavete, quos vos fraterno monuiſtis amore, procurantes diligentiſſime, omnipotentiſque Dei vobis aſſiduis precibus clementiſſimam convocate gratiam, ne callida antiqui boſtis verſutia ſenſus veſtros in aliqua parte corrumpat, & pejus fiat interius diabolè ſervitium, quam exterius gentis inimicæ.* Hæc Carolus, alludens ad ſervitutem, qua a Sarracenis miſeri Hiſpani tenebantur oppreſſi, quod hac eadem epiſtola inferius ſæpe ingerit, ſed pergit: *Eumque expectate Redemptorem, quem ſalutis veſtræ babuiſtis auctorem. Illum glorificate in corde, & portate in corpore, & dignam in vobis illi præparate babitationem in fide, quæ per dilectionem operatur, quatenus vos illius glorioſa potentia, & ineffabili miſericordia ab utriuſque ſervitutis moleſtia, exteriore ſcilicet & interiore liberet, & cuſtodiat, & in magno Judicio ante conſpectum gloriæ ſuæ cum multiplicibus laboris veſtri divitiis ſtare concedat, & vocem optabilem cum operatoribus Apoſtolicæ Fidei*
(b) Matt. 25. *audire faciat* (b): *Venite benedicti Patris mei, percipite Regnum, quod vobis paratum eſt ab origine mundi. Paratum igitur vobis regnum ab origine mundi, indubitata veritatis profeſſione ſperatis, ſi Catholicæ fidei unanimitati voſmetipſos adjungere curetis; exteriores ſervitutis moleſtias interna fidelitatis ſpe conſolamini: Oculos mentis veſtræ ad eum erigite, qui vos eripuit de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in Regnum Filii dilectionis ſuæ.*

XXIV. Exhortatio ad fidem Catholicam. *Hactenus antequam hujus adoptionis in Chriſto nomen a vobis exortum noſtros non offenderet animos, vos germanitatis amore dileximus; & ſi nos veſtrum corporale ſervitium contriſtaret, rectitudo tamen fidei Catholicæ lætificavit in vobis: Nunc vero duplici pro vobis afficimur mœrore, diabolica fraude deceptis in corde, & inimica ſervitute oppreſſis in corpore. Sed redite, obſecro, ad unitatem ſanctæ matris Eccleſiæ, ut vos eruat de anguſtia ſervitutis terreæ, qui vos per baptiſmi gratiam a vinculo liberavit originalis peccati. Expoliaſtis veterem hominem: quomodo iterum fraude decepti maligna induimini illum? Adoptionis filii Deo Patri facti eſtis per eum, qui non eſt adoptivus, ſed proprius. State per fidei inviolabilem confeſſionem in libertate filiorum Dei, & nolite infidelitatis jugum ſubire: expellite vincula diabolicæ deceptionis de cordibus, quatenus Deus Chriſtus, qui ſolvit compeditos, excutiat catenam gentis inimicæ de manibus veſtris. Habetis nos, divina auxiliante gratia, cooperatores gaudii veſtri, ſi vos nobiſcum Catholicæ fidei vultis eſſe prædicatores: Certiſſimum namque erit divinæ miſerationis auxilium, ubi una eſt totius Eccleſiæ charitas, & una vera fidei confeſſio.*

Ad multitudinem populi Chriſtiani, & ad ſacerdotalis Concilii unanimitatem revertimini. Si enim duorum, vel trium ſancto pioque conſeſſui, ſecundum ſuam promiſſionem Dominum eſſe præſentem, non dubitamus; quanto magis ubi tot ſanctiſſimi fratres, tot filii matris Eccleſiæ in nomine illius pacifica conveniunt unanimitate, eum adeſſe medium, non eſt dubitandum, & illorum regere conſilia, qui ſui nominis laudem quærere dignoſcuntur? XXV.
Ad confirmandum igitur corda veſtra in fide, & veritate, hanc noſtri nominis, fraterna inſtigante charitate, epiſtolam ſcribere curavimus, optantes ut noſtra, quam habemus pro Fide Catholica, proficiat devotio, & vos divina clementia ad Fidem reducat Catholicam. Imperator non dat auxilium hæreticis.

Ante igitur quam hujus ſæpe dicti ſcandali a vobis oriretur offenſio, duplici charitate (ſicut prædiximus) dileximus vos, id eſt, in orationibus noſtris per omnes Regni noſtri Eccleſias babuimus ſocios, & veſtri memoriam quotidie facientes: itidem quoque & Deo auxiliante, voluntatem babuimus vos liberare a ſervitio ſæcularis neceſſitatis ſecundum temporis opportunitatem, & veſtri conſilii adhortationem: nunc vero hac duplici charitate (quod ſine dolore non dicimus) fraudatis voſmetipſos, non intelligentes, fraude diabolica eſſe deceptos, ut utroque juvamine vos denudaret, id eſt, participatione fidei & orationum noſtrarum, vel ſolatio auxilii noſtri. Videte, videte quam grande malum adverſus voſmetipſos babetis factum, quod nequaquam auſi ſumus orare pro vobis, ſicut pro fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ filiis, nec vos adjuvare,

PAGIUS Viennenſis & *Eliſantus* Arelatenſis, qui Metropolitæ erant, vocantur tantum Epiſcopi; ſed cum Carolus in Canone V. Angelramnum Archiepiſcopum vocet, *Hildebaldum* ejus in munus Capellani ſacri Palatii Succeſſorem Epiſcopum non nominaſſet, ſi, uti *Angelramnus* Archiepiſcopus fuiſſet.
VII. Denique hic Canon LVI. & ultimus: *Commonuit etiam* (ſc. Carolus Rex), *ut Alcuinum ipſa Sancta Synodus in ſuo conſortio ſive in orationibus recipere dignaretur, eo quod eſſet Vir in Eccleſiaſticis doctrinis eruditus. Omnis namque Synodus ſecundum admonitionem Regis conſenſit, & eum in eorum conſortio ſive in orationibus receperunt.* Quanto ſtudio Alcuinus in bonum Eccleſiæ ſerretur, teſtantur plures ab eo libri edi- *Carolus Alcuinum Epiſcopis commendat.*

re, quomodo fratres in veſtris maximis neceſſitatibus. Qua propter revertimini ad hanc duplicem conſolationem, & abiicite a vobis hanc malignam diabolicæ fraudis verſutiam, ut poſſitis nobiſcum conſortium habere in omni charitate, & gaudio opportuno.

Poſt hanc vero correctionem, ſive admonitionem Apoſtolicæ auctoritatis, & Synodalis unanimitatis ſi non reſipiſcitis ab errore veſtro: ſcitote omnino, vos pro hæreticis haberi, nec ullam vobiſcum communionem pro Deo audeamus habere. Currite dum (a) Joan. 12. *(a) lucem habetis, ne tenebræ vos anathematis comprehendant, unde non poteſtis pedes veſtros explicare, ſed interna damnatione irretitos eſſe lugebitis. Adhuc enim pia mater revocat vos in gremium ſuæ miſericordiæ, volens vos Deo nutrire in filios. Tantum nolite vos abſtrahere ab ejus pietate, qui* (b) Gal. 1. *(b) vos vocavit in Regnum filii dilectionis ſuæ.* Subiicit his Catholicæ fidei Symbolum, quo & aſſeritur Dei filius non eſſe adoptivus, ſed proprius. Poſtea vero ſic perorat:

XXVI. *Hanc fidem vos, fratres chariſſimi, firmiter tenere, in commune prædicamus: & ſi aliter ante in quolibet verbo ſenſiſtis, corrigite voſmetipſos, & ad unitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ pura fide feſtinate, & contentiones nominum, novitateſque vocum devitate, quia juxta Apoſtolum, non eſt hæreticus niſi ex contentione. Vos igitur quia pauci eſtis, unde putatis vos aliquid verius invenire potuiſſe, quam quod ſancta, & univerſalis toto orbe diffuſa tenet Eccleſia? Sub tegmine alarum illius requieſcite, ne vos avida diaboli rapacitas (ſi foris invenerit) nefando gutture devoret. Redite ad pium matris Eccleſiæ gremium, illa vos foveat, & nutriat, donec occuratis in virum perfectum, & in plenitudinem corporis Chriſti. Habete nos cooperatores ſalutis veſtræ, Catholicæ pacis auxiliatores; & ſocietas veſtra ſit in Chriſto Jeſu Domino noſtro,* (c) 1. Joan. 1. *(c) qui vos nobiſcum incorruptos, & immaculatos fide pariter, & opere cuſtodiat, & conſtituat ante conſpectum gloriæ ſuæ incontaminatos, & irreprehenſibiles & perpetuæ hæreditatis hæredes pariter perficiat in æternum. Amen.* Hactenus ad Elipandum Carolus Magnus, & ad alios ejus perfidiæ ſocios; finemque accipiunt hic Acta, quæ extant ejuſdem Francofordienſis Concilii.

Quoniam autem eſt nonnullorum aſſertio, in hac eadem Synodo damnatum eſſe Nicænum Concilium ſecundum, idemque dictum, ſeptimam Synodum Oecumenicam, verum ne id ſit, & ſi aliquod attulerit præjudicium veritati, & dicta Nicæna Synodus ex iis aliquod acceperit detrimentum, ſolicitius inveſtigandum remanet, & accuratius diſquirendum, quod res ſit graviſſima, maximique momenti. Scimus ex Orthodoxis complures, cum obiicerentur iſta a Novatoribus quam audaciſſime, nimirum in Francofordienſi Concilio damnatam eſſe ſeptimam Synodum, eo confugiſſe, ut aſſererent, non eſſe damnatam ibi eam ſeptimam Synodum, quam Orthodoxi Nicææ in Bithynia congregarunt, ſed eam, quam Iconoclaſtæ Conſtantinopoli ſub Conſtantino Copronymo collegerunt, eamdemque pariter ſeptimam Synodum Oecumenicam appellarunt. Favebat huic Orthodoxorum reſponſioni, quod veteres, qui aſſeruerunt, damnatam in Francofordienſi Concilio ſeptimam Oecumenicam Synodum, eam non Nicænam, ſed Conſtantinopolitanam nominaverunt, quam fuiſſe conſtat hæreticorum.

De rebus geſtis in Francof. Conc. adverſus Nicænam Synodum ſecundam.

Hæc quidem cum jure dici poſſent, niſi alia addita eſſent, evicta penitus cauſa fuiſſet: verum cum conſtet, eam ab illis aſſertam damnatam fuiſſe ſeptimam Synodum, quæ pro cultu ſanctarum imaginum ſtatuta fuit: utique ad Nicænam, non ad Conſtantinopolitanam, eamdem ſeptimam damnatam Synodum eſſe referendam, licet ſit ab illis erratum in nomine, æquus arbiter judicabit; nec nos tale judicium ſubterfugimus: Gaudet enim innocentia veritate, nec indiget ficus foliis, quibus pudenda, quæ nulla ſentit, contegere debeat. Tantum abeſt igitur, ut negemus Nicænam ſecundam Synodum, eamdemque ſeptimam Oecumenicam dictam, damnatam dici in Francofordienſi Concilio: ut etiam augeamus numerum teſtium id profitentium, & quidem haud dubiæ fidei vel reiiciendæ auctoritatis. Sic igitur juſtæ cauſæ confiſi, id ſponte, ac liberaliter concedimus adverſariis, quod ab aliis penitus negatum ſciunt; ut nos nonniſi cupidos eſſe veritatis intelligant, remque agere ſine fuco, & fallaciis more majorum noſtrorum ſanctorum Patrum, XXVII.

Damnata Nicæna Synodus Secunda in Conc. Francoford.

ut

PAGIUS editi, cum adverſus Felicem Urgelitanum, tum adverſus Elipandum Toletanum Epiſcopos, ſiculi & Epiſtolæ variæ, quas ad retinendam revocandamque fidei integritatem ſcripſit.

VIII. Anno XXVII. ad LVIII. Baronius Synodum Nicænam II. quæ Sacras Imagines venerandas ſtatuit, pluribus docte defendit, quibus hæc tantum addam. Lambecius lib. 2. de Biblioth. Cæſ. cap. 5. refert incerti cujuſdam Auctoris antiqui, qui tempore Caroli Magni vixit, Annales Francorum ab anno Chriſti DCCXCIV. uſque ad annum DCCCIII. quos integros recitat, & ex charactere, qui aliis ejuſdem ævi Codicibus MSS. ad unguem congruit, ipſius Caroli Magni tempore ſcriptos eſſe deducit. Viderat hos Chronographus Moiſſiacenſis; cum in-

Felix Ep. Urgel. in Synodo Francofurti damnatur

ut quæ ſint vera firmemus, & quæ falſa, a quovis ſint dicta, negemus.

Tanti ponderis aggredientes nos quæſtionem, in ipſo ejus exordio (ne qua ambiguitate verborum curreos veritas, quaſi compedibus teneatur) in ſententiarum diverſarum bivio conſtituti, quo quis gradiatur aperientes, illud in primis aſſerimus: longe inter ſe eſſe iſta diverſa, vel dicere eſſe damnatum aliquid in Concilio, vel damnatum per Concilium, ut primum actum habeat imperfectum, ſecundum doceat conſummatum. Cum enim aliquid in Concilio agitur a male ſentientibus, nec accedit conſenſus eorum, quorum eſt ſtatuta firmare, quo ſi careat, omne quod decretum eſt, nullius eſt ponderis, & penitus evaneſcit: tunc id ſtaturum tantum dici poteſt in Concilio, nec alicujus roboris eſſe, deficientibus neceſſario requiſitis. Sed tunc per Concilium, cum omnia ad actus perfectionem concurriſſe, remque eſſe perfectam liquet. Sic igitur, quod ad rem, de qua agimus, ſpectat: Sic aſſerimus cum antiquis auctoribus, damnatam in Francofordienſi Concilio Nicænam ſecundam Synodum, ut deficiente conſenſu eorum, quorum erat Synodum comprobare, negemus omnino per Francofordienſe Concilium Nicænam ſecundam Synodum eſſe damnatam; cum haud dubium, quæcumque ab illis facta fuiſſent, irrita penitus, atque caſſa reddita eſſent; ut non mireris, ſi quæ ſunt ab eis tunc Acta conſcripta nuſquam appareant, utpote quod abolita; perpetuoque fuerint ſepulta ſilentio, quæ non probaſſent Legati Apoſtolicæ Sedis, nec qui eos miſerat Hadrianus Rom. Pontifex confirmaſſet.

XXVIII. Sane quidem contradixiſſe Legatos Apoſtolicæ Sedis iis, qui adverſus Nicænam ſecundam Synodum ibi decreta fuiſſent, nec ipſi quidem Novatores adverſantes (a) negant. Sed & ab Hadriano Papa non ſolum non aſſenſum, ſed magnopere contradictum: ejus quæ extat confutatio, & redargutio adverſariorum ad Carolum Magnum conſcripta palam oſtendit. Quin & cum Hadriano alios Epiſcopos paria ſenſiſſe, Hincmarus (b) affirmat. Unde & ejuſdem Caroli factum eſſe præcepto, exiſtimandum eſt, ut explosis, atque rejectis iis, quæ contra Nicænam Synodum geſta fuiſſent, ipſa tantum Acta, quæ contra Elipandum, atque Felicem omnium conſenſu firmata fuiſſent, ejuſdem Synodi integra remanerent; quod probe ſciret ipſe Carolus, quod profitetur, nulla Conciliorum decreta ſubſiſtere, quibus Romani Pontifices contradicerent, quod & tum Latinorum, tum Græcorum auctoritate ſæpe ſuperius apertiſſima luce declaratum conſtat: ut nec ipſe quidem (quiſquis ille fuerit, qui adverſus Nicænam ſecundam Synodum commentarium ſcripſit, qui fertur nomine Caroli) id negare audeat; immo & firmiſſime aſſerat, atque confirmet, eſſe ſententiam ejuſdem Francofordienſis Concilii, aſſerentis judicium ultimum controverſiarum eſſe ſolius Romani Pontificis. Quo argumento reiicit ſeptimam Synodum, ut quæ (quod turpiter mentiretur) non fuerit a Romano Pontifice confirmata. — *Nic. Synodus non eſt damnata per Francof. Conc.*

(a) Magdeburg. Cent. 9. c. 9. col. 639.

(b) Hincm. Epiſcop. Rhem. contra Laudun. Ep. c. 20.

Sic igitur caruit his Actis Synodus Francofordienſis; quæ cum nullum acceperit a Sede Apoſtolica robur, ſed ab ea penitus confutata, atque damnata, fuerint etiam ejuſdem Caroli Principis maxime pii auctoritate rejecta, penituſque deleta. Quod affirmare ea ſaltem ratione neceſſe eſt, cum videlicet certum ſit, ipſum Carolum nequaquam contra Hadrianum Pontificem contentioſum funem trahere perſeveraſſe, ut ſe ab ejus communicatione diviſerit: nam & exploratiſſimum eſt, eum non deſiiſſe aliquando a communicatione, & amicitia ejuſdem Pontificis: quem non tantum viventem coluit, ſed etiam mortuum celebravit, atque immenſo honore fuerit proſecutus, ut oſtendent inferius, quæ ſuo loco dicturi ſumus. Sicque, ut diximus, affirmare neceſſe eſt, ipſum eidem Pontifici in iis penitus acquieviſſe, atque ex ejus ſententia male ſancita damnaſſe. — *Carolus ſecutus ſententiam Rom. Pont.*

Certe quidem nonniſi ad ipſam Sedem Apoſtolicam in Eccleſiaſticis controverſiis ipſum Carolum recurrere conſueviſſe, ab eaque reſponſa accipere ſolicite procuraſſe, atque ex ipſorum præſcripto perficere omnia laboraſſe: ipſamet Acta Francofordienſis Concilii docent in ejuſdem Caroli ad Elipandum epiſtola nuper reddita, ex qua hic illa de his eſt tibi repetenda ſententia, qua ait: *Ad beatiſſimum Apoſtolicæ Sedis Pontificem de hac nova inventione, noſtræ devotionis ter, quaterque direximus Miſſos, ſcire cupientes, quid ſancta Romana* &c. — XXIX. *Rom. Eccleſ. conſuluit ſemper Carolus.*

PAGIUS

Integri in ejus Opere extent, niſi quod aliquando eoſdem interpolavit. Quare cum in utriſque exarandis Librarii quandoque peccarint, ex unis alii emendari poterunt. Priora verba præ vetuſtate legibilia non fuiſſe obſervat Lambecius, qui non animadverterat, eoſdem extare in Annaliſta Moiſſiacenſi ex quo ea verba hic ſupplebimus alio charactere: Anno DCCXCIV. Rex Carolus apud Villam Franconofurt celebravit Paſcha. Sed in æſtivo tempore, anno XXVI. ſui Principatus, congregavit Univerſalem Synodum cum Miſſis Domni Apoſtolici Hadriani Papæ, ſeu Patriarcha Aquileienſi Paulino Archiepiſcopo, & Petro Mediolanenſi Epiſcopo, & Coepiſcopis, ſeu etiam Presbyteris, Diaconibus *cum reliquo devoto populo*

Eccleſia Apoſtolicis edoctæ traditionibus de hac reſpondere voluiſſet inquiſitione. Et inferius de acceptis ab illa reſponſis ſolicitius cuſtoditis, ſubiicit iſta: *Apoſtolicæ Sedi, & antiquis ab initio naſcentis Eccleſiæ, & Catholicis traditionibus tota mentis intentione, tota cordis alacritate conjungor.* Hæc ipſe, tanto quidem Principe digna ex ipſo Concilio ſcripta, quibus adeo perſpicue ex ipſius verbis ſignificatis, reliqua cur Acta illa non extant, intelligas, vindiceſque a calumnia Principem, quem Novatores Nicænæ ſecundæ Synodi deſtructurem conclamant: quem ab Apoſtolicæ Sedis ſententia per Hadrianum declarata vel latum unguem aliquando receſſiſſe, nemo jure poterit affirmare, cum præſertim ipſe Hadrianus teſtatus (*a*) ſit epiſtola ad eum ſcripta, quod ea de imaginibus ſecundum antiquas Patrum traditiones, ſub Gregorio Secundo Pontifice in Romano Concilio fuerint conſtituta, & poſtea iterum alio itidem Romano Concilio ſub Stephano Papa, præſentibus Epiſcopis e Francia miſſis, firmius confirmata.

(*a*) *Epiſt. ad Carol. M. de Imagin.*

XXX. Quod autem calumnia iſta contra Carolum conflata a Novatoribus ſit ex libro illo contra Nicænum Concilium ſcripto, & ad Hadrianum Pontificem miſſo, quem eſſe ejuſdem Caroli, qui illi præfatur, incertus auctor affirmat, necnon ex Synodali epiſtola Pariſienſis Concilii ſub Ludovico in eadem cauſa habiti: id ne verum ſit, remanet accuratiſſime diſquirendum. Erroris autem inde emanaſſe videtur occaſio, quod cum ejus confutatio ad Carolum ſit ab Hadriano Papa conſcripta: ipſum ſcriptionis illius fuiſſe auctorem leviter exiſtimarint, cum ad eum quis ſoleat reſcribere litteras, a quo ſcriptas acceperit. At non negandum, de his ſcripſiſſe litteras Carolum ad Hadrianum, quibus tamen alias non ſuas alligarit, faſcem ſcilicet contradictionum illarum: quas tamen ipſius Caroli non fuiſſe, ſed aliorum auctorum, licet miſſæ ab illo eſſent, ex eadem ipſius Hadriani reddita ad Carolum reſponſione, ſi quis accurate perſpiciet, facile intelligere poterit, vel illa una ſaltem ratione, quod cum ſæpe Hadrianus acerrime invehatur in adverſarios, Carolum ipſum perſtringit numquam, nec leviter ſaltem de ipſo queritur.

Caroli non eſſe librum ad Hadrianum miſſum contra Septimam Synodum.

XXXI. Verum nec libri illius aliquem certum fuiſſe demonſtrat auctorem, ſed plures fuiſſe, qui adverſus Nicænum Concilium contradictionis ſtylum exacuerunt: nam audi ipſum (*b*): *Addendum eſt* (inquit) *ad incredulorum ſatisfactionem, & directionem Franciscam.* Et paulo poſt: *O inſania frementium contra Fidem, & religionem Chriſtianam, ut aſſerant non colere, aut venerari imagines, in quibus figuræ ſunt Salvatoris, ejus Genitricis, vel Sanctorum, quorum virtute ſubſiſtit orbis, atque potitur humanum genus ſalute!* Et poſt pauca: *Abſit talium nefariæ temeritatis credere amentiæ: Patrum priſcas ſequamur traditiones, & ab eorum doctrina nulla declinemus ratione.* Hæc & alia his ſimilia ſæpe. Vides igitur non in Carolum, ut auctorem libri illius ſpicula dirigi, ſed plane in multos, qui per Carolum ipſum ea ad Hadrianum mitti curaſſent, ſicuti & cum poſt nonnulla idem de illis Hadrianus ſubiicit iſta: *In hoc capitulo qui hæc ſcripſerunt, incriminari moliuntur, & contradicere veritati nituntur, &c.* Sed & omnibus intuentibus liquet ex ipſo contextu rerum, quod non unus auctor in eo volumine a principio uſque ad finem abſque rerum ordine pergit impugnare Nicænam Synodum, ſed quæ ex adverſariis quiſque impugnanda ſuſcepit (cum fuerint plures) in unum congeſta, eademque in uno ſimul faſciculo alligata, data Carolo fuerint, & ab ipſo miſſa ad Hadrianum.

(*b*) *Hadri. ep. ad Carol. c. 16. Reſponſ.*

Non Carolus auctor ſcriptorum in Conc. Nicæn.

Has autem ipſorum contradictiones cum capitulorum ſerie diſtinctæ eſſent, Capitu-

Capitulare adverſus Nic. Conc.

PAGIUS *pulo.* [1] Ab illis verbis exorditur Annaliſta a Lambecio editus, quem ad majorem claritatem ac brevitatem ſemper Annaliſtam Lambecianum appellabimus. *Quibus reſidentibus apud Chriſtianiſſimum Principem Carolum pervenit ad aures eorum hæreſis illa, quam Elipantus Dolitanus* (legendum, *Toletanus*, cum Annaliſta Moiſſiacenſi) *Epiſcopus cum alio Epiſcopo Felice nomine, ſed infelix in dictis cum ſociis eorum aſſerebant. Agebant namque* (Annaliſta Moiſſiacenſis legit, *aſſerebant*, ſed legendum videtur, *ajebant*) *quod Dominus noſter Jeſus Chriſtus in quantum ex patre ineffabiliter ante ſæcula genitus, vere ſit filius Dei, & in quantum ex Maria ſemper Virgine carnem adſumere dignatus eſt, non verus ſed adoptivus filius eſſet. Sed Sancta & Univerſalis Synodus hoc nefandum dictum non conſenſit, ſed ita alloquitur, dicens: Dei ergo filius homi-*

NOTÆ [1] CONcilium hoc Francofordienſe ante diem XIII. Kal. auguſti hujus anni celebratum fuiſſe, perſpicue demonſtrat præceptum Caroli Magni pro abbate Cavenſi apud Baluzium to. II. capitular. tum XVIII. teſtatur in eo rex Anianum abbatem *ſynodali concilio venientem una cum Monachis ſuis &c.* rogaſſe ut ſub tuitione & patrocinio regio reciperentur, quod & impetrarunt. Signatur diploma die illo julii anno XXVI. & XX. regni Carolini; nempe hoc anno. MANSI

tulare, librum illum idem nominat Hadrianus quod multa adverſus Nicænum Concilium capitula contineret; quæ quidem ſcripta in eodem Francofordienſi Concilio, & Acta continere ejuſdem Concilii Francofordienſis, idem, qui ſupra Hincmarus aſſerit, ejuſdem ferme temporis ſcriptor, ut de his non ſit dubitandum. Qui enim ea prurigine laborarunt, ut quæ ſtatuta eſſent in dicto Nicæno Concilio diſſolverent; ea ſeorſum ſinguli eorum adverſus idem Concilium conſcripſere, quæ ab illis ſingulis contradictoribus oblata fuerunt ipſi Francofordienſi Concilio. Ex his autem eſſe permotos Epiſcopos, ut damnarent Nicænum Concilium: ex eo liquet, quod ex falſis ipſorum aſſertionibus ipſi pariter affirmarunt, idcirco damnandum eſſe Nicænum Concilium, quod cultum latriæ uni Deo debitum tribuendum eſſe ſtatuerit imaginibus. Quod plane falſiſſimum eſſe paulo inferius dicturi ſumus.

XXXII. Liber non unius auctoris, ſed plurium miſſus a Carolo ad Hadrianum Papam.

Ubi vero ſenſiſſet Carolus impugnari ab illis Nicænam Synodum, defendi vero a Legatis Apoſtolicæ Sedis: tunc illud more ſuo, ſalubre conſilium iniit, ut collectas in unum propoſitas contradictiones illorum, eaſdem per Legatum ad hoc opus ab eo delectum Angilbertum Abbatem S. Ricarii mitteret Romam ad Hadrianum Pontificem. Quod cum plures teſtentur, profitetur idipſum Hadrianus in epiſtola ad Carolum miſſa, in cujus ferme exordio iſta leguntur: *Præterea directum a veſtra clementiſſima præcelſa regali potentia ſuſcepimus fidelem familiarem veſtrum, videlicet * Engelbertum Abbatem, & miniſtrum Capellæ, qui pene ab ipſis infantiæ rudimentis in palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus conſiliis veſtris receptus, ut ideo ſicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita & a nobis reciperetur & condecenter honoraretur.*

* Angilbertum

Unde pro nimio amore, quem erga veſtram melliſluam gerimus regalem excellentiam, ſicut miſiſti cum nimio amore dulcedinis eximiæ eum recipientes, prout voluit, & qualiter voluit eum magna familiaritate nobis enarrantem aure placabili, & mente benigna eum ſuſcepimus, & quaſi veſtra corporali excellentia nobis narrante, ei patentius credidimus conſilium ad profectum ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & veſtræ a Deo protectæ regalis potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare adverſus Synodum, quæ pro ſacrarum imaginum erectione in Nicæa acta eſt. Unde pro veſtra melliſlua regali dilectione per unumquodque capitulum reſponſum reddidimus, non quemlibet (abſit) hominem defendentes, ſed olitanam traditionem ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ tenentes, priſcam prædeceſſorum noſtrorum ſanctorum Pontificum ſequimur, doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes. Hæc de miſſo adverſariorum Capitulari per Angilbertum præfatus eſt ad Carolum Hadrianus. Cujus quidem operis cum plures fuerint auctores, Caroli Magni ultimum dumtaxat eſſe capitulum: monet idem Pontifex Hadrianus, quod & teſtatur, ad illud in fine reſpondens. Nos vero reddemus ipſum inferius.

Cæterum liquet pariter ejuſdem, qui ſupra Hincmari auctoritate, in eodem Francofordienſi Concilio, duo eſſe Concilia condemnata, Conſtantinopolitanum hæreticorum, quo imagines confringi juberentur, & Nicænum ſecundum, quo eas coli præciperetur: quod etiam ex Capitulari illo libro, ad Hadrianum per Carolum miſſo, intelligi poteſt: fuiſſeque eam ſententiam Epiſcoporum ſecundum quod alebant, perperam intellectam ſententiam S. Gregorii Papæ in epiſtola ad Serenum, ut imagines non confringerentur, ſed eſſe ſinerentur, ita tamen ut non colerentur. XXXIII. Quid in Synodo de imaginib.

Quod igitur ex dicto Capitulari volumine haud accurate perſpectis iis, quæ in eo eſſent conſuta mendacia, conclamata fuerit in eodem Francofordienſi Concilio damnatio ſeptimæ Synodi, ejuſdemque Nicænæ ſecundæ; quodque idem liber adverſarius ubique vulgatus, & abſque veritatis diſcuſſione receptus a compluribus fuerit; Synodoque abſoluta, æque putaverint in eo tractata retractatione minime indiguiſſe: ex his accidit, ut nonnulli abſque aliqua hæſitatione conſcripſerint, in eodem Francofordienſi Concilio damnatam fuiſſe Nicænam Synodum. Poſteriores vero nonnulli id ex ejus Actis, nempe dicto Capitulari volumine, ſive ex Actis Pariſienſis Concilii, falſa ipſorum aſſertione decepti, putantes eſſe vera, quæ in eis falſo reperirentur aſſerta: abſque ulla dubitatione id ipſum aſſeruerunt, nempe condemnationem Nicænæ Synodi in Francofordienſi Concilio.

PAGIUS *nihilo fallus eſt; natus ſecundum veritatem naturæ ex homine hominis filius, ut veritas geniti non adoptione, non appellatione, ſed in utraque nativitate Filii nomen naſcendo haberet, & eſſet verus Deus & verus filius hominis. Et in ipſa Synodo advenit Taſſilo & pacificavit ibi cum Domno Rege, abneg ans omnem poteſtatem quam in Bajoaria habuit, tradens eam Domno Rege: nec non & Faſtrada Regina ibi defuncta eſt. Et Rex inde revertens perrexit in Saxoniam, & Saxones venerunt ei obviam ad Ereſburg promittentes Chriſtianam fidem, & jurantes quod ſæpe fecerunt, & tunc Rex, credidit eis, & dedit eis Presbyteros, & reſedit apud Aquiſgranum.* Ita Annaliſta Lambecianus,

XXXIV. Auctores qui aſſeruerunt damnatum Nicænum Conc. in Synodo Francofordienſ.

Sed jam ipſos ſingulos audiamus antiquiores auctores, qui aſſerunt damnatum eſſe ipſum Nicænum Concilium ſecundum, ſeptimam Synodum Oecumenicam dictam, per Francofordienſe Concilium, eorumque ſingula verba reddamus, quo in tanta controverſia ipſa veritas apertius eluceſcat, quæ adverſantium denſa caligine, ne appareat, obſcuratur. Vetuſtiſſimum omnium Chronicon, hac ætate conſcriptum ſub Ludovico Imperatore Caroli filio, in primis hæc habet, ubi agit de eodem Francofordienſi Concilio hoc anno habito, deque damnata in eo (ut ait) hæreſi Feliciana: *Synodus*, inquit, *etiam quæ ante paucos annos Conſtantinopoli ſub Irene, & Conſtantino filio ejus congregata, & ab ipſis non ſolum Septima, verum etiam Univerſalis erat appellata: ut nec ſeptima, nec univerſalis haberetur, diceretur ve, quaſi ſupervacua omnino ab omnibus abdicata eſt.* Hæc ibi. Eadem totidem verbis apud Aimoinum deſcripta leguntur. Chronicon itidem eodem tempore ſcriptum, a Pithœo nuper editum, hæc eodem anno de iiſdem habet: *Pſeudoſynodus Græcorum pro adorandis imaginibus habita, ab Epiſcopis damnatur.* In eodem videlicet Francofordienſi Concilio. Et Ado Viennenſis Epiſcopus, qui ſcripſit ſub Carolo nepote hujus Caroli Magni, eadem verbis iiſdem; idem Regino, ſed & alii complures longe nobiliores auctores, quos inferius recenſebimus. Verum de ipſis primis auctoribus, Epiſcopis, inquam, qui interfuerunt eidem Francofordienſi Concilio, primum perveſtigandum eſt: quomodo ex adverſantium ſcriptis, Capitulari ſcilicet libro illo inducti ſint, ut Nicænam Synodum condemnarent.

XXXV. Certum quidem, & exploratum omnino habetur, eos ipſos Epiſcopos ab iiſdem adverſariis dolo malo deceptos eſſe, atque per impoſturam, & falſitatem cuncta eſſe tranſacta, ut locum nullum veritas invenirent. Hæc niſi tu ipſe, Lector, manu tetigeris, nolim credas. Non enim a longe petitis teſtificationibus utimur, ſed ex ipſorum ſcriptis, ut nulla poſſit tergiverſatione veritas falli. Qua in re ſicut Patres illos, qui Synodo interfuerunt, dolo caruiſſe facile dixerim: ita eorum oſcitantiam non excuſo. Quomodo inconſultis legitimis Synodalibus Actis, de re tanta, adverſantibus præſertim Legatis Apoſtolicæ Sedis, adverſariis credere maluerunt? Et quonam pacto, eos quidem potuiſſe fallere, vel falli (quod humanum eſt) non putantes, omnem illis adhibere fidem in omnibus in re tanta minime detrectarint? Hæc mihi diu cogitanti, & plane fateor obſtupeſcenti, illud occurrit, his temporibus res Græcorum Francis peſſime oluiſſe, ex eo quod Conſtantinus Imperat. Irenæ matris ſuæ impulſu recuſarit pollicitas nuptias diu expectatas filiæ Caroli Magni (ut ſuo loco ſuperius dictum eſt) ob idque quamlibet oblatam occaſionem arripuiſſe, rebus ab eo geſtis, pietatem licet præſeferentibus, detrahendi pariter, & inſultandi; atque adeo ipſam Nicænam Synodum, ipſorum opera collectam, & abſolutam non ſine ſtomacho audiviſſe: homines ſumus, & quamdiu in hac vita degimus, hiſce interdum privatis pulſari affectibus inviti cogimur. Mitior ſit iſta reprehenſio, & tolerabilior redargutio, quam eos omnes falſitatis arguere, & impoſturæ dum illis acquievere, qui his malis artibus in eamdem Nicænam Synodum irrupere, in quos omnis culpa vertatur.

XXXVI. Adverſarii ſeptimæ Synodi fraudibus agunt.

Etenim adverſarii illi concinnatores mendaciorum, & fraudum architecti, dolis, atque fallaciis circumvenerunt eoſdem ipſos Epiſcopos, qui venerunt ad Synodum, atque ſpecie quidem pietatis ad condemnationem Nicænæ Synodi permoverunt, mentientes in primis (ut apparet ex libro illo Capitulari dicto, ad Carolum Magnum miſſo) Nicænam Synodum minime confirmatam eſſe a Romano Pontifice, ſine quo (ut idem ibi auctor ait) Concilium ſubſiſtere minime poſſit, quod omnis de fide controverſia ad Romanum Pontificem ſpectet. Sed & quod plane nefandum eſt, addiderunt eandem Synodum promulgaſſe manifeſtiſſimam impietatem, eo quod ex ea hæreſis firmaretur, qua (ut ajunt) aſſererentur imagines eodem honore, & cultu, quo Deum, eſſe a fidelibus venerandas: hæc enim in præfatione ejuſdem libri Capitularis ad Hadrianum miſſi leguntur, cum agitur de rebus geſtis in Francofordienſi Concilio: *Allata eſt* (inquiunt) *in medium quæſtio de nova Græcorum Synodo, quam de adorandis imaginibus Conſtantinopoli fecerant, in qua ſcriptum habebatur, ut qui imaginibus Sanctorum, ita ut deificæ Trinitati ſervitium, aut adorationem non impen-*

PAGIUS IX. De morte *Faſtradæ* Reginæ & de expeditione Saxonica infra agemus. De *Taſſilone* vero Bajoariæ Duce n. V. locuti ſumus. Chronographus Moiſſiacenſis locum illum integrum exſcripſit; ſed poſt hæc verba, *& eſſet verus & Deus, verus filius hominis* iſta inſerit: *Allata eſt etiam in eadem Synodo quæſtio de nona* (legendum, de nova) *Græcorum Synodo, quam de adorandis Sanctorum Imaginibus Conſtantinopoli fecerant. In qua ſcriptum habebatur. Ut qui Imagines Sanctorum ita ut Deificam Trinitatem ſervitio aut adoratione non impenderent, anathema judicaverunt. Qui ſuper ſanctiſſima Patris & ſervitute renuentes* (legendum ex editione Sirmondi, *qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem & ſervitutem renuentes*) *contempſerunt,* at-

Decretum pro Imaginibus in Synodo II. Nicæna conditum rejiciunt Francofordienſes.

penderet, anathema judicaretur. Qui ſupra ſanctiſſimi Patres noſtri omnimodis adorationem, & ſervitutem eis impendere renuentes, contempſerunt, atque conſentientes condemnarunt. Citantur inſuper in ipſo Capitulari Acta ejuſdem Nicæni Concilii, quibus falſo aſſereretur Conſtantinus Epiſcopus Cypri in eodem Concilio Nicæno anathema dixiſſe iis, qui non adorant imagines ea adoratione, qua ſanctiſſima Trinitas adoratur: quæ ad rem ipſam exploratius cognoſcendam, hic voluimus deſcripſiſſe: ſic enim ſe habent (a):

(a) Conc. Nic. 2. Act. 3.

XXXVII. *Quod infauſte & præcipitanter, ſive inſipienter Conſtantinus Conſtantiæ Cypri Epiſcopus dixit: Suſcipio, & amplector honorabiliter ſanctas, & venerandas imagines: adorationem autem, quæ ſit ſecundum latriam, id eſt, Dei culturam, tantummodo ſubſtantiali, & vivificæ Trinitati conſervo: Et qui ſic non ſentiunt, neque glorificant, a ſancta Catholica, & Apoſtolica Eccleſia ſegrego, & anathemati ſubmitto, & parti eorum, qui abnegaverunt incarnatam, & ſalvabilem diſpenſationem Chriſti veri Dei noſtri emitto.* Hæc adverſarii tamquam ex Nicæna Synodo. Quos Hadrianus jure, redarguit, nimirum neque Conſtantinum, neque alios tunc cum eo ad Eccleſiam Catholicam revertentes aliter ſe credere eſſe profeſſos, quam quæ ab eadem Nicæna Synodo ſunt ſtatuta; nimirum ſic imagines ſacras venerandas eſſe, ut tamen latriæ cultus illis nullo modo daretur, qui ſoli Deo deberetur impendi.

Ita quidem, & non aliter ſe habere Conſtantini Epiſcopi Conſtantiæ Cypri aſſertionem ipſa Nicæna Acta, quæ adhuc extant integra, docent his verbis: *Conſtantinus Epiſcopus Conſtantiæ in Cypro dixit: In nullis peccantes cum videam litteras, quæ nunc lectæ ſunt, & ab Orientalibus Epiſcopis ad Tharaſium ſanctiſſimum, ac beatiſſimum Archiepiſcopum & univerſalem Patriarcham miſſæ: item cum his eamdem fidei confeſſionem cognoſcam: ego indignus etiam aſſentior, & uno animo idem prædico. Suſcipio enim, & amplector venerandas imagines: adorationem autem, quæ ſit ſecundum λατρείαν, hoc eſt, Dei culturam, tantummodo ſuperſubſtantiali, & vivificæ Trinitati conſervo: Qui vero aliter ſentiunt, quique glorioſos Sanctos non approbant, a Catholica, & Apoſtolica Eccleſia ſeparo, & anathemati ſubiicio, & ad eos relego, qui incarnatam Chriſti Dei noſtri œconomiam pertinaciter negant.* Hucuſque ſententia Conſtantini Conſtantiæ Epiſcopi, ſecundum aſſertionem recitatarum ſuperius litterarum Orientalium ad Taraſium Patriarcham, quas citat, qua declaratur Deiparæ, & Sanctorum imagines, non ut Dei, ſed (ut habent) Dei amicorum coli debere.

Sed, & ipſa Synodus Nicæna eadem, his omnibus conſentientia, habet in Fidei Catholicæ definitione, Patrum omnium ſubſcriptione firmata, verbis iſtis (b): *Definimus cum omni cura, & diligentia venerandas, & ſanctas imagines ad modum, & formam venerandæ, & vivificantis Crucis e coloribus, & taxillis, aut alia quavis materia commode paratas dedicandas, & in templis ſanctis collocandas, habendaſque tum in ſacris vaſis, & veſtibus, tum in parietibus, & tabulis, in ædibus, in viis publicis, maxime autem imaginem Domini, & Dei Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, deinde intemeratæ noſtræ Deiparæ, venerandorum Angelorum, & omnium deinde ſanctorum virorum. Quo ſcilicet per hanc imaginum pictarum inſpectionem omnes, qui contemplantur, ad prototyporum memoriam, & recordationem, & deſiderium veniant, illiſque ſalutationem & honorariam adorationem exhibeant, non tamen ſecundum fidem noſtram, veram latriam, quæ ſola divinæ naturæ competit.* Hæc ſacroſancta (c) Nicæna Synodus ex vulgata editione, in hoc non diſſimili ab editione Anaſtaſii, ex qua eadem ſunt ſuperius recitata. Habes igitur detectam fraudem, proditam impoſturam de textu falſato, & lectione vitiata atque in contrarium penitus detorta ſenſum in Synodo plena edita ad deſtructionem Synodi Oecumenicæ, a Patribus autem illis inconſulte nimis accepta abſque aliqua facta inſpectione legitimæ lectionis, vel Græco inſpecto textu, collationeque habita codicum diverſorum, ut in re tanti momenti perfici neceſſe erat. XXXVIII.

(b) Nic. Concil. 2. act. 7.

(c) Nic. Concil. 2. act. 7.

Sed quod deterius videri poteſt, & magis admirandum, quod non ſolum apud Patres illos, qui eidem Francofordienſi interfuerunt Synodo, tot, tantaque mendacia fidem invenere; ſed apud poſteros, & quidem viros eruditione con- XXXIX.

Alii adverſarii Septimæ Synodi.

PAGIUS *atque conſentientes condemnaverunt.* Quæ ſunt ipſiſſima verba, quæ in Secundo Canone Francofordienſi leguntur, ut a nobis emendata ſunt. Cointius hoc anno num. XXXII. exiſtimat, poſt ſecundam Synodum Nicænam ſeu poſt annum Chriſti DCCLXXXVII. aliam Synodum Conſtantinopoli conatam eſſe, quæ priorem condemnavit, hancque rejectam eſſe a Patribus Concilii Francofordienſis, qui doctrinam Orthodoxam de cultu Sacrarum Imaginum ſecuti rejecerunt pſeudo-Synodum Conſtantinopolitanam ſub Conſtantino Copronymo habitam, alteramque Conſtantinopolitanam, & Synodum Oecumenicam VII. confirmarunt, inquit Cointius. Verum certum eſt, nullam Synodum in Oriente habitam fuiſſe, quæ Imagines ſicut Dei-

conſpicuos, & magni in eo ſæculo nominis, exiſtimantes, atque ſcriptis affirmantes, a noſtris coli ex præſcripto ejuſdem Nicæni Concilii, ſicut Deum venerandas imagines. Hi enim duas conſtituerant claſſes in ſacris imaginibus errantium; alteram eorum, qui eas frangerent, exurerent, vel quovis modo delerent: atque hac ex parte damnarunt ſeptimam illam Synodum Conſtantinopoli a Copronymo habitam: alteram vero eorum, qui (ut putabant) ex Nicæni Concilii decreto aſſererent, debito Deo cultu eſſe colendas imagines: in hanc claſſem reiicientes omnes Nicænæ ſecundæ Synodi profeſſores, & Romanam quoque Eccleſiam inter eos annumerantes, quæ profiteri inveniretur, eamdem Synodum eſſe auctoritate Romani Pontificis celebratam, & confirmatam, atque ſcriptis defenſam, poſterioribuſque Conciliis roboratam. Ut plane obſtupeſcas adeo leviter ex ipſorum falſa illa aſſumptione, qua dicerent, a Nicæno Concilio ſtatutum, ut adoratione latriæ colerentur imagines, Orientem ſimul, & Occidentem, quod reciperent illam Synodum, una eorum ſententia damnationis incluſos.

Sed quod tam patens error, tamquam apertum mendacium poſſit haberi pro monſtro, nec fidem fortaſſe inveniat præ tanta ſui deformitate apud fidelium aures: hic tibi iſta dicentium catalogum texam, ſingulorum ſententias verbatim referens. Fuerunt iſti viri doctrina inſigniores, qui ſub Ludovico Imp. Caroli Magni, filio claruere, ut ſuo loco dicturi ſumus: Simulque alii, qui in Pariſienſi conventiculo tunc eadem ex cauſa collecto, in eumdem errorem ab iiſdem traducti ſunt, ut ſeptimam Synodum dicerent docuiſſe, coli debere, ut Deum, imagines: quam ob cauſam & magna temeritate, atque protervia aliqui ex illis etiam inveherentur in Romanum Pontificem, qui ejuſdem Synodi ejuſmodi decretum aſſereret, atque probaret.

XL. Fuit ex eis unus, & pars magna Jonas, Aurelianenſis Epiſcopus, qui ea de cauſa tunc functus eſt legatione, ad Eugenium Romanum Pontificem miſſus a Caroli Magni filiis Imperatoribus Ludovico, atque Clothario, ut ejuſdem Pariſienſis conventiculi Acta ſignificant. Hic enim dum adverſus Claudium Taurinenſem Epiſcopum perfidum Iconoclaſtam ſtylum exacuit, hæc de imaginum cultu, quæ ad propoſitum argumentum pertinet, in medium profert (a): *Illud quod imaginum adoratores tibi, ad ſuum errorem muniendum, reſpondiſſe ſcripſiſti, ita inquiens: Non putamus imagini, quam adoramus aliquid ineſſe divinum, ſed tantummodo pro honore cujus effigies talis, eam veneratione adoramus: Una autem reprehendimus, ac deteſtamur; quia cum eorum ſcientiam non ſubterfugerit, imaginibus nihil eſſe divini motari digni ſunt invectione, eo quod debitum honorem divinitati impenderint infirmo, & egeno ſimulacbro. Quantumque hujus erroris ſectatores, ac defenſores a vera exorbitent religione: non opus eſt per ſingula, mea declarare narratione. Id ipſum etiam nonnulli Orientalium, qui eodem ſceleratiſſimo mancipantur errori, ſe obiurgantibus reſpondere ſolent: Tribuat Dominus ſua gratuita pietate, ut tandem aliquando & iſti & illi ab eadem eruantur ſuperſtitione, & Apoſtolicis diſciplinis ſalubriter inſtructi, traditioni revocentur Eccleſiaſticæ.* Et paulo inferius ad Claudium, qui ejuſmodi imaginum adoratores idololatras appellabat, iſta ſubiicit: *Illi, qui nimio, & indiſcreto amore ob honorem Sanctorum imaginibus ſupplicant, neſcio, an temere idololatræ ſint vocandi. Videntur ſane potius ab hac ſuperſtitione, adhibito rationis moderamine, revocandi, quam idololatræ, cum utique ſanctæ Trinitatis fidem veraciter credant, & prædicent, nuncupandi. Cætero vero in eadem aſſertione tuo faciunt nobiſcum &c.* Hæc quidem Jonas, qui cum validiſſime pugnet adverſus Claudium imaginum effractorem, æque exagitat, & perſtringit earumdem cultores, illud aſſerens, imagines in Eccleſiis conſervandas, tum ad ornatum ipſarum Eccleſiarum, tum & ad populi hiſtoricam inſtructionem: idque ut ait, ex ſententia ſancti Gregorii Papæ ſcribentis ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum. Sed cum idem ipſe adverſus eumdem Claudium diſſerat toto illo, quod reliquum eſt ejus operis, & imaginem ſanctæ Crucis adorandam eſſe confirmet, nitens in primis auctoritate ejuſdem ſancti Gregorii Papæ, & Catholicæ Eccleſiæ traditione: totum, quod ædificarat, deſtruit, vel potius erigit, quod male deſtruxerat: nam ſi Cru-

(a) Jon. de cult. Imag. lib. 1.

Jonas Aurelianenſis adverſarius Septimæ Synodi.

PAGIUS ſicam Trinitatem venerari præceperit, præter Nicænam Secundam. Nam in Præfatione libris Carolinis præfixa dicitur duas Synodos *in cauſa* Imaginum habitas, quarum prior eas abolevit, illa nempe quæ a Conſtantino Copronymo anno DCCLIV. indicta fuit, alteraque quæ *anathematizata & abominata cum ſuis auctoribus priore, Imagines quas prior nec etiam cernere permiſerat, adorare compellit*, ubi ſine dubio librorum illorum Auctor intelligit Synodum Nicænam II. quam etiam Patres Francofordienſes *Conſtantinopoli factam dicunt*.

X. Anno enim DCCLXXXVI. proximo ſcilicet ante Synodum Nicænam anno Epiſcopi Orientales Conſtantinopoli coram Legatis Apoſtolicis congregati ſunt, ut quæ ad Sacrarum Imaginum

ſi Crucis imago eſt adoranda, cur non Chriſti imago pariter eſt colenda?

XLI. Ejuſdem plane ſententiæ fuiſſe reperitur Walfridus Strabo, ejuſdem ſæculi auctor, qui duas pariter claſſes in his errantium conſtituens: ait (*a*): *Nunc jam de imaginibus, & picturis, quibus decus Eccleſiarum augetur dicenda ſunt aliqua; quia & earum varietas nec quodam cultu immoderato colenda eſt, ut quibuſdam ſtultis videtur; nec iterum ſpecioſitas iſta eſt quodam deſpectu calcanda, ut quidam vanitatis aſſertores exiſtimant.* Et inferius: *Notandum vero, quod ſicut quidam euſdem imagines ultra quam ſatis eſt venerantur; ita alii dum volunt cautiores in religione videri, illas ut quaſdam idololatriæ species reſpuunt, &c.* Citans autem Concilia adverſus deſtructores imaginum habita, reticens vero illa, quæ pro imaginum cultu fuerunt antea celebrata: jam plane cujus ipſe farinæ fuerit, liquido eſt aſpicere, dum & illum tantum honorem docet ſacris imaginibus tribuendum, ſi non dejiciantur & conculcentur: Nam ſubdit: *Non ſunt omnimodis honeſti, & moderati imaginum, honores abiiciendi: ſi enim ideo quia novimus, non adorandas nec colendas iconas, conculcandæ ſunt, & delendæ picturæ, quaſi non neceſſariæ, vel nocivæ: ergo &c.* Docens, eas conſervandas tantum ad ornatum, & ad inſtructionem populi hiſtoricæ veritatis.

(a) Walfr. de reb. Eccl. c. 8. Walfridus & alii ejus æquales adverſarii ſeptimæ Synodo.

Ejuſdem fuit claſſis Amalarius, Altigarius, ſive Eliſagarus, Trevolphus, & Adegarius, ut ex dicto Pariſienſi Concilio ſub Ludovico Imp. apparet, una cum aliis, qui eidem Synodo interfuerunt. Inter hos eſt annumerandus Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus, dum hæc ait (*b*): *Septima autem apud Græcos vocata univerſalis pſeudoſynodus de imaginibus, quas quidam confringendas, quidam nimium adorandas dicebant: neutra vero pars intellectu ſano definiens ſine auctoritate Apoſtolicæ Sedis, non longe ante noſtra tempora Nicææ eſt a quamplurimis Epiſcopis habita, & Romam miſſa, quam etiam Papa Romanus in Franciam direxit. Unde tempore Caroli Magni Imperatoris, juſſione Apoſtolicæ Sedis, generalis Synodus in Francia* Francofordiæ ſcilicet, *convocante præfato Imperatore, celebrata, & ſecundum ſcripturarum tramitem, traditionemque majorum, ipſa Græcorum pſeudoſynodus deſtructa, & penitus abdicata. De cujus deſtructione non modicum volumen, quod in palatio adoleſcentulus legi, ab eodem Imperatore Romam eſt per quemdam Epiſcopum miſſum.* Et paulo poſt de titulo univerſalis Synodi iſta ſubnectit: *Auctoritate itaque hujus Synodi Francofordienſis videlicet nonnihil repreſſa eſt imaginum veneratio: ſed tamen Hadrianus, & alii Pontifices in ſua opinione perſeverarunt, & mortuo Carolo, ſuarum pupparum cultum vehementius promoverunt, adeo ut Ludovicus, Caroli filius libro longe acriori inſectatus ſit imaginum cultum, quam Carolus.* Hæc ipſe, & certe nimis inconſulte, atque adeo temere: Si enim ipſa legitima Acta Nicænæ Synodi, quam adeo impugnat, inſpexiſſet: ſtylum a tanta inſultatione continuiſſet, & magis ſobrie rem egiſſet.

(b) Hincm. contra Jo. Epiſc. c. 20. Hincmarus adverſarius ſeptimæ Synodo.

XLII. De his quidem intelligit, hoſque omnes ſugillat Anaſtaſius Bibliothecarius in præfatione, quam præmiſit ſeptimæ Synodo, a ſe in Latinum tranſlatæ dum ait, ſcribens ad Joannem octavum, Romanum Pontificem: *Quæ enim ſuper venerabilium imaginum adoratione præſens Synodus docet,* Nicæna ſcilicet, *hæc & Apoſtolica Sedes veſtra, ſicut nonnulla conſcripta innuunt, antiquitus tenuit, & univerſalis Eccleſia ſemper veneratu eſt, & hactenus veneratur, quibuſdam dumtaxat Gallorum exceptis, quibus utique nondum eſt harum utilitas revelata: aiunt namque, quod non ſit quodlibet opus manuum hominum adorandum; quaſi non ſit codex Evangeliorum opus manuum hominum, quem quotidie oſculantes adorant. Venerabilior canis, quem non eſſe opus manuum hominum, proculdubio non negabunt. Similiter & forma ſanctæ Crucis, quam ſe adorare, omnes ubique Chriſtiani fatentur, in quo videlicet conſiderare libet, quia ſi quamlibet Crucem auream, aut argenteam, aut ligneam adoramus, quæ utique non eadem eſt ipſa Crux in qua ſalus noſtra patrata eſt, ſed figura, & imago ejus: quare non adoremus figuram, & imaginem ejus, qui eam-* dem

Anaſtaſius ſugillat Francos ſeptimam Synodum non recipientes.

PAGIUS *Nulla Synodus Conſtantinopoli a Nicæna II. diverſa coacta fuit.*

nem uſum ſpectarent, ſtatuerent; ſe irruentibus militibus, inde extubati ſunt, & *Seſſionem relinquunt Pontifices*, ut ait Sanctus Ignatius in Vita Sancti Taraſii Patriarchæ Conſtantinop. quare Concilium in cauſa Sacrarum Imaginum Conſtantipoli inchoatum fuit, *ſed improbi homines turbam cientes Cathedram prohibuerunt*, ut ſcribit Taraſius in Epiſtola ad Hadrianum Papam data. Unde cum Patres Francofordienſes, ut ipſimet in Secundo Canone dicunt, Synodum illam contemnerent, non Nicænam, ſed Conſtantinopolitanam vocarunt, quia *Synodo ſoluta ſinguli quique domos ſuas repetere coacti fuerant*, ut Theophanes in Chronico loquitur. Non mirum itaque ſi Eginhardus in Annal. Hincmarus in Opuſc. 31. cap. 20. Simeon Dunelmenſis, Rogerus Hovedenus, & Matthæus Weſtmonaſterienſis in Chronicis eamdem Synodum Conſtantinopolitanam vocent; cum ipſi Patres Francofordienſes non alio nomine antea eam appellaſſent. Dici etiam potuit Conſtantinopolitana ab iiſdem Patribus, ut magis odioſa eſſet; cum Conſtantinus Copronymus in eadem Urbe Conſtantinopolitana anno DCCLIV. Sy-

dem ſalutem operatus eſt in medio terræ? Venerabilior namque eſt, qui ſalutem operatus; ac per hoc magis eſt adoratione digna imago Chriſti, ſalutem operantis, quam imago Crucis, ſalutem tantummodo bajulantis. Hæc Anaſtaſius adverſus Nicænæ Synodi adverſarios. Ex quo illud pariter accepiſti (quod obſervare debes, ne decipiaris) non univerſalem Gallicanam Eccleſiam eo fuiſſe ejus errore implicitam, ſed (quod idem ait Anaſtaſius) quoſdam dumtaxat Gallorum fuiſſe ejus perverſæ ſententiæ ſectatores, ſugillans eos, quos ſuperius nominavimus.

XLIII. Quoniam vero iidem ipſi, qui Nicænæ Synodo adverſabantur, Hadrianum quoque Romanum Pontificem perſtringebant, quem eamdem comprobaſſe ſcirent: hic etiam de his agendum erit; & coacervata in eum mendacia confutanda. Poſt multos enim annos ab obitu ejuſdem Hadriani Pontificis, qui ſub Ludovico Pio ejus filio convenere in conventiculum illud Pariſienſe, eodem falſo prætextu, quod idem Romanus Pontifex Nicænam Synodum comprobaſſet, quæ imagines, veluti Deum (ut mentiebatur) venerandas eſſe, ſanxiſſet: adverſus eum ſtylum exacuere, atque calumnioſe agentes, non ſunt veriti dicere, eumdem Hadrianum palinodiam recantaſſe, atque tandem eadem cum ipſis ſenſiſſe.

De Hadriani ſententia quid garrierint adverſarii.

De his acturi, te cupimus, Lector, intentum, cum de re magni momenti ſit ſermo. Agamus hic igitur de eodem conventiculo Pariſienſi, in his tantum, quæ ſpectant ad Hadrianum: de reliquis autem prolixior erit diſceptatio ſuo loco, & tempore opportuno. Adverſarii igitur, qui illic convenerunt, in epiſtola Synodali ad Ludovicum, atque Lotharium Imperatores, poſt multa adverſus Hadriani Apologiam, pro Nicæno poſteriori Concilio ſcriptam, hæc habent: *Sed licet in ipſis objectionibus aliquando abſona, aliquando inconvenientia, aliquando etiam reprehenſione digna teſtimonia, defenſionis gratia, proferre viſus ſit: in fine tamen ejus Apologia ſic ſe ſentire, & tenere, & prædicare, ac præcipere de his, quæ agebantur profeſſus eſt, ſicut a beato Papa Gregorio inſtitutum eſſe, conſtabat. Quibus verbis liquido colligitur, quod non tantum ſcienter, quantum ignoranter eodem facto a recto tramite deviaverit. Niſi enim in concluſione objectionum ſuarum retinaculis veritatis, beati ſcilicet Gregorii inſtitutis adſtrictus, iter devium præcaviſſet, in ſuperſtitionis præcipitium omnino labi potuiſſet.* Hæc ipſi de Hadriano.

Calumnia patens in Hadrianum.

Sed quam iſta mendaciſſima ſint, tu ipſe Lector (quiſquis es, nec hæreticum quidem excipio) cum legeris, quæ Hadrianus habet in fine dictæ epiſtolæ Apologeticæ, ſatis intelliges: ſumus enim ea proxime reddituri.

Sed primum, quæ priores adverſarii in Capitulari libro, miſſo Romam a Carolo ad Hadrianum, in ipſum ex eodem S. Gregorio objecerunt adverſus ipſam ſeptimam Synodum, videamus, ſimulque & quomodo eoſdem ipſos Hadrianus confutet, attendamus, ut facilior ſit reſponſio ad ea, quæ alii, quos diximus, poſt obitum objecerunt ex dicta Synodo Pariſienſi: ipſi enim eo prætextu potiſſimum aggreſſi ſunt impugnare Nicænam poſteriorem Synodum, quod dicerent, eam eſſe contra doctrinam ſanctiſſimi Papæ Gregorii, cui ſe tamquam firmiſſimæ anchoræ inhærere profiterentur, a qua divelli ſe nullo modo poſſe, jactarent. XLIV.

Adverſantes ſeptim. Synodo male utuntur auctoritate S. Gregorii.

Extat enim ibi ejuſmodi eorumdem adverſariorum ad Hadrianum ſcripta reprehenſio verbis iſtis: *Quod contra beati Gregorii inſtituta ſit, imagines adorare, ſeu frangere: & quia vetus, & novum Teſtamentum, & pene omnes præcipui doctores Eccleſiæ conſentiunt beato Gregorio in non adorandis imaginibus; nec ut aliquid præterea adorare debeamus, in multis locis confirmat S. Gregorius Papa.* Hæc adverſarii.

His autem adverſatus Hadrianus ita reſpondet: *Nequaquam ſacras contempſit imagines aliquando*, ſanctus Gregorius ſcilicet, *ſed magis conſtantiſſime obſervavit, & eorum veneratus eſt figuras.* Et inferius de earum veneratione probat ex verbis ipſius Gregorii in epiſtola (*a*) ad Januarium Calaritanum, cum agit de imagine Dei Genitricis, & Cruce illatis in Judæorum ſynagogam, & ut inde au-

Ex Greg. probatur cultus SS. Imaginum.

(*a*) Greg. l. 7. epiſt. 5. Indict. 2.

PAGIUS Synodum adverſus Sacras Imagines congregaſſet, & ab utraque, Conſtantinopolitana nempe ſub Copronymo, & Nicæna II. ſub Irene Francofordienſes abhorrerent. Fictitia igitur eſt Synodus Conſtantinopolitana, quæ inter Nicænam II. & Francofordienſem a Cointio, paucisque aliis ſupponitur celebrata. Denique Annaliſtæ veteres rerum Francicarum produnt in Concilio Francofordienſi rejectam eſſe Synodum, a Græcis Septimam vocatam, quod ii nomen Synodo tantum Nicænæ II. attribuunt, non vero alicui Synodo Conſtantinopolitanæ. Quæ geſta in cauſa Imaginum uno tenore exponam anno DCCCXXV.

XI. Eginhardus in Annal. poſtquam locutus eſt de Synodo hoc anno Francofurti habita, ſubdit: *Mortua eſt ibi & Faſtrada Regina, & Moguntiaci apud Sanctum Albanum ſepulta. Quibus peractis Rex bipertito exercitu Saxoniam petere ſtatuit: eo videlicet modo, ut ipſe cum dimidia parte copiarum ab Auſtrali parte intraret, Carolus vero ejus filius cum alia medietate Rhenum apud Coloniam trajiceret & in eamdem Regionem ab Occidente veniret. Quo facto, licet Saxones in campo, qui Sinefeld vocatur, quaſi prælium cum Rege commiſſuri conſediſſent, ibique adventum ejus operirentur, amiſſa victoria*

Annus XXIII. belli Saxonici.

auferantur, admonet, iſta ait: *His hortamur affatibus, ut ſublata inde cum ea, qua dignum eſt veneratione, imagine, atque Cruce, debeatis, quod violenter ablatum eſt reformare, &c.* Quomodo igitur quis negare poterit in Gregorio venerationem imaginum, ſi cum veneratione eas jubet e ſynagoga tolli, & in locum priſtinum reportari?

XLV. Quod S. Gregor. cultor & adorator SS. Imaginum fuerit.

Sed præter hæc omnia rurſum adorationem ipſam ſacrarum imaginum docuiſſe S. Gregorium, idem Hadrianus inferius, poſt alias ad objecta defenſiones, ſic docet: *Et ne aliquis propter adorationem, quæ a prædeceſſoribus noſtris ſanctiſſimis Præſulibus promulgata eſt, oblatrare præſumat, ſciat, ipſos talem adorationem docuiſſe, qualem prædeceſſor noſter ſanctus Gregorius, egregius doctor, & Papa in epiſtola ſua, quam in præfato Concilio domini Stephani Papæ Herulphus Epiſcopus provinciæ Galliarum civitatis protulit, ubi inter cætera Secundinum ſervum Dei incluſum Galliæ docuit, dicens* (a): *Scimus quia tu imaginem Salvatoris noſtri ideo non petis, ut pro Deo, aut quaſi Deum colas, ſed ob recordationem Filii Dei, ut in ejus amore recaleſcas, cujus te imaginem videre, conſideras. Et nos quidem, non quaſi ante divinitatem ante illam proſternimus, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum aut in throno ſedentem recordamur, &c.* Hæc ibi ipſe. Sed ponenda hic illa, quæ idem habet in fine, cum pluribus differit de ſententia Sancti Gregorii circa cultum ſanctarum imaginum, ut ex his appareat, tantum abeſſe, ut per Gregorii ſententiam Hadrianus reſilierit a decretis Nicæni Concilii, ut per eumdem S. Gregorium eadem firmare ſtuduerit.

(a) Greg. l. 7 ep. 53. Indict. 2.

Sed ad confutandas penitus adverſariorum calumnias, in quem ſenſum dicta a S. Gregorio Hadrianus acceperit, & quidnam Carolus, quidve de eodem cultu SS. imaginum ipſo idem ſenſerit Hadrianus, non aliunde certius, quam ex eorum ſcriptis id accipere poſſumus: in ultimo enim Capitularis libri ab eodem Carolo ad Hadrianum miſſi capitulo, iſta leguntur:

XLVI. Quæ ſententia Caroli de ſacris Imaginibus.

Ultimum Capitulum eſt: Ut ſciat domnus Apoſtolicus, & Pater noſter, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, ut ſecundum quod continet in epiſtola beatiſſimi Gregorii, quam ad Serenum Maſſilienſem Epiſcopum direxit. Permittimus imagines Sanctorum, quicumque eas formare voluerint tam in Eccleſia, quamque extra Eccleſiam, propter amorem Dei, & Sanctorum ejus: Adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint. Frangere, vel deſtruere eas ſi quis voluerit, non permittimus. Et quia ſenſum ſanctiſſimi Gregorii ſequi in hac epiſtola, univerſalem Catholicam Eccleſiam Deo placitam indubitanter libere profitemur, Haſtenus ultimum ejus libelli capitulum: quod unum eſſe Caroli Magni, reliqua vero adverſariorum, teſtificatione ejuſdem Pontificis Hadriani apparet, ubi ait mox ſubdens:

Hoc ſacrum, & venerandum Capitulum multum diſtat a totis ſupradictis capitulis, Et idcirco eum agnovimus veſtræ a Deo ſervatæ, Orthodoxæque regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo, ubi rectæ fides plena, penitus confeſſa eſt, ſenſum ſanctiſſimi Gregorii ſequi: Meminit veſtra præ rectiſſima regalis præ excelſa ſcientia, qualiter in ipſa S. Gregorii Papæ epiſtola Sereno Maſſilienſi directa fertur, inter cætera continere, ubi eumdem Epiſcopum increpans, inquit (b): *Aliud eſt enim picturas adorare, aliud per picturæ hiſtoriam, quid eſt adorandum addiſcere. Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa etiam ignorantes vident, quid ſequi debeant, in ipſa legunt, qui litteras neſciunt: unde præcipue gentibus pro lectione pictura eſt: quod magnopere te ſequi qui inter gentes habitas, attendi decuerat,* Et poſt pauca: *Et quia in locis venerabilibus Sanctorum depingi hiſtorias non ſine ratione vetuſtas admiſit,* Et intervallo: *Quia picturas imaginum, quæ ad ædificationem*

(b) Greg. l. 9. ep. 9.

Hadrianus S. Gregor. ſententias expendit.

PAGIUS *ſpe, quam ſibi paulo ante falſo pollicebantur, ad deditionem omnes converſi ſunt, victique ſine prælio Regis poteſtati ſe ſubdiderunt. Dederunt igitur obſides, & jurejurando fidem ſe Regi velle ſervare promiſerunt. Sic omiſſo prælio, & Saxones domum reverſi ſunt, & Rex tranſmiſſo Rheno in Galliam ſe recepit. Et cum Aquaſgrani veniſſet, ibidem hybernis habitis Natalem Domini celebravit.* Jam autem dixerat, eum celebraſſe Paſcha Francofurti. Idem habent alii Annaliſtæ tam de bello Saxonico, quam de morte Faſtradæ Reginæ. Eginhardus vero in Vita Caroli ſcribit: *Habuit & alias tres filias Theodradam, Hildrudim, & Rothaidem; duas de Faſtrada uxore tertiam de concubina*, ſcilicet Rothaidem. [1]

XII. *Angilbertus* bis ad Hadrianum Papam a Carolo directus eſt. Primo anno DCXCII. poſt Synodum Ratiſponenſem, ut ibidem vidimus; iterumque hoc anno poſt Synodum Francofordien-

NOTÆ [1] Faſtradæ reginæ diem emortualem unus nobis ſervavit Annaliſta Nazarianus Struvii, ſcribens ad hunc annum: *Obiit Faſtrada regina IV. Id. auguſti.* MANSI

nem imperiti populi fuerant facta, ut neſcientes litteras, ipſam hiſtoriam intendentes, quid actum ſit diſcerent. Iterum poſt pauca: *Sed hoc ſolicite fraternitas tua admoneat, ut ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant, & in adorationem ſolius omnipotentis S. Trinitatis humiliter proſternantur.* Simili modo & de alia ſua epiſtola Januario Calaritano Epiſcopo directa pro ſanctarum imaginum veneratione, breviter ſuperius exaravimus.

XLVII. *Sed & de epiſtola Secundino ſervo Dei clauſo in Gallias directa ſimiliter intimavimus, ubi in ea ita fertur: Imagines enim, quas nobis tibi dirigendas per Dulcitium diaconem tuum rogaſti: valde nobis tua poſtulatio placuit, quia illum in corde tota intentione quæris, cujus imaginem præ oculis habere deſideras, ut viſio corporalis quotidiana te ſemper reddat exercitatum, ut dum picturam vides, ad illam animo ardeſcas, cujus tu imaginem videre deſideras.* Et poſt pauca: *Scimus, quia tu imaginem Salvatoris noſtri ideo non petis, ut quaſi Deum colas, ſed ad recordationem Filii Dei, in ejus amore recaleſcas, cujus te imaginem videre, deſideras. Et nos quidem non quaſi ante divinitatem, ante ipſas proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur. Et dum nos ipſa pictura, quaſi ſcriptura ad memoriam Filii Dei reducit, animum noſtrum aut de reſurrectione lætificat, aut de paſſione demulcet. Ideoque direximus tibi ſurtarias duas imagines Salvatoris, ſanctæ Genitricis Mariæ, beatorumque Apoſtolorum Petri, & Pauli, per ſupradictum filium noſtrum diaconem, & unam Crucem, & Clavem pro benedictione, ut ab ipſa a maligno defenſus permaneas, cujus ſigno te eſſe munitum, credis, &c.* His ex Gregorio recitatis, quæ ab adverſariis in medium adduci ſolerent, mox idem Hadrianus Pontifex iſta ſubdit:

XLVIII. *Et quoniam in his veſtrum a Deo inſpiratum regalem Orthodoxum ſenſum: * memorandum eſt etiam, & docendum, qualiter ſanctus Gregorius Papa Sereno Epiſcopo docuit de ſacris imaginibus, ut ex viſione rei geſtæ ardorem compunctionis percipiant: hoc eſt, eaſdem ſacras imagines aſpicientes, in adoratione ſolius omnipotentis ſanctæ Trinitatis humiliter proſternantur. Eo ipſo tenore Secundino ſervo Dei incluſo inquit: Ideo enim petis, ut non quaſi Deum colas, ſed ad recordationem Filii Dei in ejus amore caleſcas, cujus imaginem, te videre deſideras; Et nos quidem non quaſi ante divinitatem, ante ipſas proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur. Sicut vero innuit Sereno Epiſcopo, aſpicientem ſacras imagines in adorationem humiliter ſe proſterni, ſolius omnipotentis ſanctæ Trinitatis, ſic & Secundino incluſo ſervo Dei docuit, non quaſi Deum colere, ſed ante eaſdem ſacras imagines ſe proſternens, non quaſi ante divinitatem, ante ipſas proſterni, ſed proſternente ſe, illum adorare, quem per imaginem aut natum, aut paſſum, aut in throno ſedentem recordamur.*

* accepimus

Hadrianus ex S. Gregorii ſententia docet & recipit cultum imaginum.

Jam vero & nos eumdem ipſum irreprehenſibilem, & Orthodoxum ſenſum ſancti Gregorii Papæ ſequentes, & amplectentes dudum Irenæ, & Conſtantino Imperatori pro ſacris imaginibus prædicandis, & ipſarum erectione emiſimus, dicentes: Quia in univerſo mundo ubi Chriſtianitas eſt, ipſæ ſacræ imagines permanentes, ab omnibus fidelibus honorantur, ut per viſibilem vultum, ad inviſibilem divinitatis Majeſtatem mens noſtra rapiatur ſpirituali affectu, pro contemplatione figuratæ imaginis ſecundum carnem, quam Filius Dei pro noſtra ſalute ſuſcipere dignatus eſt, eumdem Redemptorem noſtrum, qui in cælis eſt, adoramus, & in ſpiritu glorificantes, collaudamus: quoniam juxta quod ſcriptum eſt, Deus ſpiritus eſt, & ob hoc ſpiritualiter divinitatem ejus adoramus. Nam abſit a nobis, ut ipſas imagines (ſicut quidam garriunt) deificemus, ſed affectum & dilectionem noſtram, quam in Dei amorem, & Sanctorum ejus habemus, omnimodo proferimus, & ſicut divinæ ſcripturæ libros ipſas imagines ob memoriam venerationis habemus, noſtræ fidei puritatem obſervantes, & reliqua. Quidquid namque de ſanctis Patrum opuſculis aliquantula ibidem exaravimus teſtimonia, in eodem ſenſu, atque tenore (ut in præſenti diximus) cum prædeceſſore noſtro S. Gregorio Papa eumdem ſenſum fidei tenentes, emiſimus prædicantes.

Illi vero (ut nobis Miſſi noſtri, videlicet Petrus, Archipresbyter ſanctæ noſtræ XLIX.

Ro-

PAGIUS *Secunda Angilberti ad Hadrianum PP. Legatio.*

dienſem, ut diſcimus ex Epiſtola LXIII. inter Alcuinianas ad Hadrianum Papam ab Alcuino ſcripta occaſione Legationis Angilberti, cujus in ea mentio. Hunc *Alcuinus* filium ſuum cariſſimum, & *Regiæ voluntatis Secretarium* in ea appellat. Recitat eam Epiſtolam Baronius in Appendice ad annum DCCLXXII. putatque ab Alcuino datam eſſe, quando *Carolus* accepto electionis Hadriani in Pontificem Romanum Nuncio *Angilbertum* Legatum Romam miſit. Verum duæ tantum Legationes ab Angilberto obitæ, ut mox dicimus, & *Alcuinus* ante annum DCCLXXXI. aut inſequentem in Francia moram non fecit.

XIII. *Offa* Merciorum Rex, poſtquam anno ſuperiori *Ethelbertum* Anglorum Orientalium Regem do-

*Romanæ Eccleſiæ; Petrus religioſus preſbyter, & Abbas venerabilis monaſterii S. Sabæ viva voce dixerunt) ſtatim noſtras Apoſtolicas amplectentes ſyllabas, Concilium fieri juſſerunt. Sed ab hæreticis ſeditione facta, in Siciliam inſulam Miſſi noſtri, ſine reſponſo reverſi ſunt. Et * deinde poſt eos mittentes iterum Conſtantinopolim eos aſcendi fecere, & ſic Synodum iſtam, ſecundum noſtram ordinationem fecerunt: & in priſtino ſtatu ſacras, & venerandas imagines erexerunt. Et ſicut de imaginibus ſancti Gregorii ſenſus, & noſter continebatur: ita & ipſi in eadem Synodi definitione confeſſi ſunt: his oſculum, & honorabilem ſalutationem reddidere, nequaquam (ſecundum fidem noſtram) veram culturam, quæ decet ſolum divinæ naturæ.*

* demum

Inſuper & pſeudoſyllogum illud, quod ab hæreticis factum eſt ſub Conſtantino hæretico, in primis anathematizantes, cum eorum ſequacibus, atque complicibus condemnarunt. Et ad Fidem Orthodoxam ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ reverſi, per libellos eorum fecerunt rectæ fidei confeſſionem. Et ideo ipſam ſuſcepimus Synodum: Nam ſi eam minime recepiſſemus, & ad ſuum priſtinum vomitum erroris fuiſſent reverſi: quis pro tot millium animarum Chriſtianorum interitu habuit reddere rationem ante terribile, & tremendum divini Judicii examen, niſi nos ſolummodo? Si (a) enim ſuper unum peccatorem pœnitentiam agentem gaudium factum eſt in cœlis: quanto magis de tot millibus Chriſtianorum, qui ſunt ab errore reverſi, quis non gaudeat? & cum Pſalmiſta canat? (b) Accedite ad eum, & illuminamini, & vultus veſtri non erubeſcent, & reliqua.

(a) Luc. 15.

(b) Pſal. 33.

L. Quid actum ob Hadriano cum Imp. pro reſtitutione rerum oblatarum.

Nos vero adhuc pro eadem Synodo nullum reſponſum hactenus eidem Imperatori reddidimus, metuentes, ne ad eorum reverterentur errorem. Dudum quippe, quando eos pro ſacris imaginibus erigendis adhortati ſumus, ſimili modo & de diœceſi, tam Archiepiſcoporum, quam etiam Epiſcoporum ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ commonentes, quæſivimus reſtitui eidem ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ, quæ tunc cum patrimoniis noſtris abſtulerunt, quando ſacras imagines depoſuerunt: & nec reſponſum quodlibet exinde dederunt.

Et in hoc oſtenditur, quia ex uno capitulo ab errore reverſi ſunt, & ex aliis duobus in eodem permaneant errore. Si enim ubique Chriſtianorum Eccleſiæ canonice intactas ſuas poſſident diœceſes: quanto amplius ſancta Catholica, & Apoſtolica Romana Eccleſia, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum ſua diœceſi, videlicet Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, immo & patrimonia pro luminarium concinnatione, atque alimoniis pauperum, irrefragabili jure & tenere, & poſſidere omnibus modis debet?

Inſtat pro reſtitutione jurium, & bonorum Rom. Ec.

*Unde ſi veſtra annuerit a Deo protecta regalis excellentia, eumdem adhortamur, impetu pro ſacris imaginibus, & in priſtinum ſtatum erectione gratiam agentes. Sed de diœceſi ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ tam Archiepiſcoporum, quam Epiſcoporum, ſeu de patrimoniis iterum increpantes, commonemus. Et ſi noluerit ea ſanctæ noſtræ Romanæ Eccleſiæ reſtituere: hæreticum eum pro hujuſmodi erroris perſeverantia eſſe decernemus: plus enim cupimus ſalutem animarum, & rectæ fidei ſtabilementum conſervare, quam * hujus ambitum mundi poſſidere.* Hic iterum audis Lector, quod & initio ſuperioris tomi verbis S. Gregorii Papæ audiſti, nimirum tranſire in hæreſim obſtinatam occupationem jurium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & hæreticum eſſe dicendum, & ut hæreticum condemnandum, qui in hujuſmodi errore tentus, monitus non corrigit, quod deliquit. Sed de his alias pluribus.

* hujuſmodi habitum Hæreticus arguitur qui monitus non reſtituit bona Eccleſiæ.

LI.

Ad poſtremum vero ad ipſum Carolum Magnum convertens Hadrianus orationem, Apologeticam claudit epiſtolam iſtis verbis: *De veſtra vero præcelſiſſima a Deo protecta excellentia, Orthodoxæ Fidei ſtabilitate roborata, freti exiſtimus, quia radix ejus firmiſſima, a pravis, & infidelibus hominibus nequaquam concutitur, vel movetur, ſed in ea, quam cœpit recta fidei traditionis doctrinam * ſpiritualis matris ſuæ ſanctæ Catholicæ & Apoſtolicæ Romanæ Eccleſiæ tenere, & amplecti, incunctan-*

* ſpecialis

PAGIUS *Offa Merciorum Regis Peregrinatio Romana.*

dolose occidit, currenti, ut ſcelus expiaret; ad limina Apoſtolorum profectus eſt, ut anno DCCLXXV. narravimus. Spelmannus Tom. I. Concil. Angliæ ait, Offam tunc ab Hadriano Papa obtinuiſſe Sancti Albani Canonizationem. Verum longe ante hæc tempora *Albanus* pro Sancto Martyre habebatur ut videre eſt in Hiſtoria Bedæ, eaque narratio falſo nititur fundamento; cum in Vita Offæ apud Matthæum Pariſium, *Offa* dicatur conveniſſe Hadrianum Papam, non ad Sanctum Albanum inter Sanctos referendum; ſed *ad canonizandum & privilegiandum ejus* Monaſterium *auctoritate Romani Pontificis*. Præterea Weſtmonaſterienſis hoc anno refert, Hadrianum hoc reſponſum Offæ reddidiſſe: *Fili cariſſime, Offa Rex Anglorum potentiſſime, devotionem tuam circa Regni tui Protomartyrem, non mediocriter commendamus; & Monaſterio conſtruendo, illudque privilegiando, petitioni tuæ gratanter aſſenſum præbemus; injungentes tibi in tuorum remiſſionem peccatorum, ut rediens ad terram tuam, ex conſilio Epiſcoporum, & Optimatum tuorum, quas volueris poſſeſſiones, ſive libertates Beati Albani* Mo-

Protectio S. Petri proficua Regibus.

*ter uſque in finem ſæculi ſine reprehenſione manere credimus. Et ideo confidimus de Dei noſtri potentia, quia quantum erga beatorum principum Apoſtolorum Petri, & Pauli, Eccleſiam fidem geritis, & amorem ſemper pro ejus profectu, & exaltatione, regali niſu ubique certantes habueritis: tanto brachii ſui propitius in regalibus triumphis ab adverſis, & iniquis hominibus vos defendere, & circumtegere * dignabitur: ut una cum ſpirituali filia noſtra, domina Regina, veſtraque præcelſa nobiliſſima prole longiori ævo in hoc regnantes mundo in futuro ſine fine vitam cum Regno in arce poli habere mereamini. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.* Hic finis epiſtolæ, ex qua videt quiſquis legit, quam evaneſcant pudendæ adverſariorum calumniæ de Hadriano, ab adverſariis procaci ſtylo conſcriptæ, quod ipſe adverſus ſeptimam Synodum, permotus auctoritate S. Gregorii, ei conſentiens calculum tulerit, cum potius ad defenſionem ejuſdem Synodi ipſius S. Gregorii teſtimoniis uſus fuerit.

* dignetur

LII. Sed quod hac ſua reſponſione Hadrianus minime tetigerit ea Caroli verba quibus dixerat: *Adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint*: ratio id temporis poſtulabat, ne cogendo ſchiſma aliquod conflaretur, cum (ut vidimus) ejus ſententiæ eſſent viri, qui ſcientia in hoc rudi ſæculo eminere viderentur. Videbat enim prudentiſſimus Pontifex id, quod ex Anaſtaſio recitavimus in epiſtola ad Joannem Papam, eos de quibus ſcribebat, nondum veritatis ejus eſſe capaces. Verum ipſe Hadrianus oblique verba illa reprehendit, dum laudat S. Gregorii Papæ ſententiam ex qua colligeretur, imagines quidem non eſſe adorandas, quaſi eædem eſſent dii quidem, ſed tantum eſſe venerandas ob relationem, quam habent ad Chriſtum, & Sanctos, quos effigie repræſentant. Et ideo caute Hadrianus non laudat omnia, quæ habentur in ultimo capitulo epiſtolæ Caroli, ſed ea ſolum, quæ pertinent ad ſententiam S. Gregorii, quam recipi tum a Carolo, tum ab adverſariis (ut profitebantur) Synodi Nicænæ videbat: Sic enim loquitur Hadrianus: *Et idcirco eum agnovimus veſtræ a Deo ſervatæ Orthodoxæque regalis excellentiæ eſſe proprium, in eo, ubi rectæ fidei plene penitus confeſſa eſt, ſenſum ſanctiſſimum Gregorii ſequi.* Viſum eſt autem ſummo Pontifici ad tempus diſſimulare in eo, ut iidem non cogerentur ſacras imagines, quas habere ſolerent, adorare, eo quod ſic errantes nondum inter hæreticos erant annumerati, ſicut Iconoclaſtæ, ſed tolerabantur, quamdiu divinæ gratiæ lumine illuſtrarentur, quod poſtea factum eſt.

Aliqua diſſimulat Hadrianus Pap.

Confutatis igitur iis, quæ ab adverſariis in eodem libro Capitulari ex Gregorii Papæ ſcriptis objicerentur eidem Hadriano Pontifici: ad ea modo tranſeundum, quæ longe poſt ejuſdem Pontificis obitum in conciliabulo Pariſienſi, ab iiſdem adverſariis habito, ex eiſdem Gregorii Papæ epiſtolis ſunt objecta. Atque primum quomodo adverſarii ipſi conati ſint trahere ſancti Gregorii verba in ſui defenſionem erroris, locumque in epiſtola ad Secundinum, quo feriuntur, in ſuam ipſorum ſententiam detorquere: audi ex Actis citatæ ſuperius pſeudoſynodi Pariſienſis, cujus hæc ſunt verba (a): LIII.

(a) Conc. Pariſienſ. ſub Ludov. pag. 141.

Sed quia hic ordo verborum ita præpoſterus, atque a non intelligentibus confuſus videri poteſt, ut niſi caute conſideretur, ita a nonnullis minus capacibus intelligi poſſit, quaſi beatus Gregorius id quod prius omnibus illicitum eſſe prædixit, ſe feciſſe, ſibique faciendi licitum eſſe teſtetur: quod quam abſurdum, quamque contra Dei Eccleſiæ religionem de tanto Eccleſiaſtico doctore ſentire, indignum ſit, nullus, qui dicta ejus ſcrutando, vel legendo cognovit, ignorare permittitur. Nam ut ſibi ipſi contrarius eſſe debeat: juſtitia vel rectitudo ſanctæ Dei maximeque Romana Eccleſia ſuſtinere non valet. Quod & ſi paupertas inſipientiæ noſtra id intelligere non valet: melius, ut contra inſipientiam, quam contra tantam a Deo datam ſapientiam inſurgere præſumat. Sed & ſi ipſum modicum ſenſum noſtrum virtus miſericordiæ Dei

Fruſtra laborant adverſarii, ne Gregorius probetur adorator ſacrorum imaginum.

PAGIUS *Monaſterio conferat*, &c. Denique ſolemnes Sanctorum Canonizationes, quales hodie fiunt, ante ſæculum decimum non peractæ. De hoc Offæ Regis Romam adventu mentionem facit Baronius anno ſequenti num. XXXIX.

XIV. Mortuus eſt hoc anno *Alricus* Cantiæ Rex, uti ſcribit Mailroſenſis Annaliſta, & inſinuat Malmeſburienſis lib. 1. de Reg. cap. 1. Ubi ei annos Regni XXXIV. aſſignat. Fuit hic tertius Wictregi Regis filius, qui poſt Edbertum & Edilbertum fratres in Cantia regnavit, a cujus morte, vix ullus Regis nomen in Cantia cum dignitate ſuſtinuit. Ei ſucceſſit *Edelbertus* cognomento *Preu*.

Obitus Alrici Regis Cantiæ.

Scripſit hoc anno Alcuinus ad Lindisfarnenſem Epiſcopum, & patriæ ſuæ anno ſuperiori a Danis vaſtatæ illachrymatus eſt. Deſiderantur quidem ejus literæ; ſed partem, quæ præſentem hujus anni calamitatem ſpectat, refert Malmeſburienſis pag. 277. *Veſtra tribulationis calamitas, licet abſentem, multum me contriſtavit; quod Pagani contaminaverant Sanctuaria Dei, & fuderunt ſanguinem Sanctorum in circuitu Altaris; calcaverunt corpora Sanctorum in templo, quaſi ſterquilinium in platea. Quæ eſt fiducia Eccleſiis Britanniæ, ſi Sanctus Cuthbertus, cum tanto Sanctorum numero, ſuam non defendit Eccle-* XV.

Northumbros a Danis deſolatos ſolatur Alcuinus.

Dei aliquantulum illuminare dignatur; quomodo id ipſum contrarium ſibi non ſit, facillime intelligetur.

LIV. *Nam quia ab imaginum adoratione adorantes compeſcuerit, nulla dubitatio eſt: in eo vero quod ad Secundinum ſcripſit: Nos quidem, non quaſi ante divinitatem, ante ipſam proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem, natum aut paſſum vel in throno ſedentem recordamur. Ubi (ut præmiſſum eſt) ac ſi ſibi contraria dixerit, intelligentiæ noſtræ ſe caligo confundit. Sed ne nos neceſſaria ignorantia id non intelligendo, diutius torqueat; ſenſus ejuſdem ſententiæ talis eſt: Nos quidem ante ipſam non proſternimur, quaſi ante divinitatem, ſed illum adoramus, &c. Quod tale eſt, ac ſi Regi in throno ſedenti dicas: Nos quidem, o Rex, non quaſi ante divinitatem, ante te proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem tuam, quia homo es, Dominum Jeſum Chriſtum hominem recordamur, natum, aut paſſum, vel in throno ſedentem, cujus imitator es tu ſedens in throno. Numquid tali dicto mox conſequens eſt, ut eumdem Regem adorare compellar ſedentem in throno? Ita nec in eo quod dicitur: Nos quidem non quaſi ante divinitatem, ante ipſam proſternimur, ſed illum adoramus, &c.*

*Ad imaginum adorationem invitamur; quia ſicut in multis divinæ auctoritatis voluminibus ſententias ordine verborum præpoſtero ſcriptas invenimus; ita quoque factum eſſe, eo ſenſu ut ſupra dictum eſt, hoc in loco minime dubitamus. Cum enim ibi ſcriptum ſit: Nos quidem, non quaſi ante divinitatem, ante ipſum proſternimur: Quis non animadvertat, id ipſum magis refutando, quam imperando, vel adorando eamdem adorationem imaginum dictum eſſe, ita ut dictum eſt? Quanto magis (ſicut ſupra * factum eſt) ordo verborum ſuo reſtituatur in ordine, omnem quemcumque ob nimiam ſimplicitatem errantem, in eo quod beatum ſanctæ Dei Eccleſiæ Doctorem adverſum*

* ſatum

ſe ipſum ſenſiſſe æſtimabat, corrigere poterit? Inſuper etiam ſi quemquam ſubtilius intelligentem hoc negligentius minuſve intente legere contigiſſet, facillime ſe ipſum diiudicante, cur aliquando aliter ſenſerit, ad ſobrium intellectum revocare poterit.

Si quis autem (quod quidem a ſane ſapientibus omnibus abſit) magis ſuum ſenſum ſequendo, illum voluerit condemnare, quam ſe corrigere: nulli dubium, quin ab univerſa, maxime tamen a ſancta Dei Romana Eccleſia debeat condemnari. Nequaquam enim fieri poteſt, ut hæ duæ ſententiæ ſibimet contrariæ non exiſtant, una, qua populus ab adoratione imaginum, ne criminis, id agendo, reus appareat, prohibentur: altera vero, quæ illum id ipſum egiſſe, cæteroſque ut hoc faciant docuiſſe perhibeatur. Sed abſit hoc in tanto talique generali Catholicæ Eccleſiæ magiſtro, ut qui univerſas perplexas ſcripturæ quæſtiones, quæ ſibi contrariæ videbantur, eique ad explanandum, vel tractandum occurrerunt, numquam diſſidenter relinquere conſuevit, ſua ſibimet dicta diſcordantia reliquiſſet. LV. Hucuſque in Synodo Pariſienſi ſapientes illi, quos ſuperius numeravimus, hærentes in ſalebris, in ſyrtibus navigantes, e quibus emergere neſciant, præcluſo ſemel ab iiſdem aditu veritati, qui ſi patuiſſet, aperta luce, ipſius veritatis radiante fulgore perſpicue intellexiſſent, his S. Gregorii ſcriptis ad Secundinum illuſtratam eſſe obſcuritatem ejuſdem litterarum ad Serenum, nimirum vetitum in illis a S. Gregorio cultum latriæ impendi imaginibus ſacris, rationi vero decentem aſſertum, & ſuo exemplo demonſtratum in dicta epiſtola ad Secundinum.

LVI. Sed ut hæc certiora fiant, quid de hujuſcemodi ante ſacras imagines proſtratione, & adoratione ejuſdem S. Gregorii Papæ, necnon Eleutherii viri ſanctiſſimi idem eodem volumine Hadrianus Pontifex ſcribat, ſic accipe: *Sed & ſanctus Gregorius Papa in monaſterio ſuo publi-*

PAGIUS *celeſiam*, inquit Alcuinus. Adiicit in Epiſtolæ calce: *Cum Dominus noſter Rex Carolus, hoſtibus per miſericordiam Dei ſubditis, domum revertetur; nos Deo juvante ad eum venire diſponimus; & ſi quid tunc, vel de pueris, qui in captivitatem ducti ſunt a Paganis, vel de aliis neceſſitatibus noſtris proficere poterimus, diligenter ad effectum perducere conabimur.* Scripſit Epiſtolam XLIX. ad Monachos Wirenſes, eoſque ad Bedæ Majorumque premenda veſtigia adhortatus eſt: *Quis non timet*, inquit, *terrorem, qui accidit in Eccleſia Sancti Cuthberti? Corrigite quapropter mores veſtros, ne propter peccata ſceleratorum, pereant & juſti. Ne vinea Domini vulpeculis detur dentibus ad devorandum; ne Sanctuaria Dei, Paganorum pedes pertranſeant,* &c. *Vos maritima habitatis; unde peſtis primo ingruit. In nobis impletum eſt, quod olim per Prophetam prædicatum eſt; Ab Aquilone inardeſcunt mala, & a Domino formidoloſa laudatio venit: Ecce fugax latro Borealis Inſulæ noſtra partes pervaſit. Plangamus, quod fratres noſtri perpeſſi ſunt. Caveamus ne nobis aliquid accidat tale*, &c.

XVI. *Bellum Saracenicum S. VVillelmo committitur.* Auctor Anonymus Vitæ Sancti Willelmi Ducis, ac Monachi Gellonenſis in Gallia refert Carolum Regem, cum accepiſſet infinitas Saracenorum ſtrages in Septimania & Aquitania factas bellum Saracenicum Willelmo Duci commiſiſſe: *Itaque*, inquit, *Vuillelmus Dux ſalutatus a Carolo, & ipſe pro Domino benignum vale faciens procedit, fortem & electum producit exercitum. Itaque Septimaniam ingreſſus, tranſito quoque Rhodano ad Urbem concitus Arauſicum agmina diſponit & caſtra: quam illi Hiſpani cum ſuo Theobaldo jam pridem occupaverant, ipſam*

cum fecit oratorium, & ipſum diverſis hiſtoriis pingi fecit, atque ſacras ibidem erexit imagines: ubi & cum beato Eleutherio pro ægritudine ſtomachi ſui ingreſſus, in oratione pariter exauditi ſunt. Et ille vir ſanctus Eleutherius, quem dicunt & mortuum ſuſcitaſſe, ante ipſas ſacras imagines ſe proſternens, divinam exorare clementiam cum ſancto Gregorio non dubitavit; ſed fidem ferentes perfectam pariter exauditi ſunt, & uſque hactenus apud nos eadem venerantur. Hæc de ſancto Eleutherio, atque Gregorio.

Vidiſti, Lector, re ipſa proſtratum ante ſacras imagines ſanctum Eleutherium cum Gregorio pro recuperanda ejus valetudine exoraſſe, ut nihil ſit quod quæras interpretationem verborum, ubi ipſa facta proclamant. Ex quibus pariter intelligas, quam procul abſit ab adverſariorum fatua illa aſſertione, quod Hadrianus profeſſus ſe cum S. Gregorio eamdem ſequi ſententiam, adverſus ſeptimam Synodum adorationem ſacrarum imaginum condemnarit, cum potius ex ejus ſcriptis validiſſime roboraverit.

Mirandum plane, atque dolendum eſt, præclariores hujus ſæculi ejus provinciæ viros nominatim ſuperius recenſitos ſub duobus Imperatoribus Carolo & Ludovico adeo contentioſe, & animo penitus refractario, pertinaci ſtudio, indefeſſo conatu, inflexibili propoſito voluntatis adverſus adorationem ſanctarum imaginum contra ſeptimam Synodum obſtrepuiſſe, clamaſſe, & (pace eorum dixerim) inſaniiſſe, ut nihil reveriti Oecumenicæ Synodi majeſtatem, neque tot pro ea pugnantium Romanorum Pontificum poteſtatem, uſi patentibus (ut vidiſti) mendaciis, male perceptæ Gregorii Papæ ſententiæ innitentes, a communi Eccleſiæ Catholicæ ſententia reſilierint, atque adverſus ejus uſum, atque doctrinam ſcripſerint, turbaſque miſcuerint, ſpicula calumniarum intorſerint, aliaque plura conjunxerint ſua ipſorum exiſtimatione prorſus indigna, dum in ſuum ipſorum errorem Gregorium ipſum penitus reluctantem, & contra ſentientem adducere, & ejus erroris auctorem cogerent profiteri.

Adverſ. reprehenſione digni.

LVII. At inſuper iidem ipſi aſſerunt, falſſe Gregorium imaginis ſanctæ Crucis adoratorem: quod ſummu cum laude, magnaque gloria unus ex nominatis idem, qui ſupra, Jonas Epiſcopus Aurelianenſis adverſus Claudium Taurinenſem Epiſcopum agens, ſic oſtendit, cum hæc ait: *B. Gregorius, de cujus dictis nemo niſi immemor ſalutis ſuæ ambiget, in libro ſacramentorum ita meminit: Deus, qui unigeniti tui Domini noſtri Jeſu Chriſti pretioſo ſanguine humanum genus redimere dignatus es: concede propitius, ut qui ad adorandam vivificam Crucem adveniunt, a peccatorum ſuorum nexibus liberentur.* Hæc, & alia plura, quibus aſſeritur Gregorius S. Crucis imaginem adoraſſe, & alios, ut idem facerent docuiſſe, Jonas aſſert.

Sed qui bene offert, male dividit Jonas, dum videlicet aſſerens in Gregorio cultum Crucis, neget in eodem cultum ſacrarum imaginum. Cur male dividis quæ ipſe bene conjungit? Nonne ipſe ſimul eadem veneratione imaginem ſanctiſſimæ Dei Genitricis & imaginem Crucis ex Judæorum ſynagoga in Eccleſiam voluit reportari, ut dictum eſt nuper ex ejus epiſtola ad Januarium? An non etiam idem ipſe ſimul imaginem Salvatoris Crucis conjunxit imagini, dans ambas Auguſtino, ut iiſdem munitus ingrederetur (quod Beda teſtatur) in Angliam? Cur, inquam, cultu male dividis, quas ipſe una, eademque religione ſancte pieque conjunxit imagines Crucis & Salvatoris? At nihil eſt, quod in contrarium aſſerri poſſit: hæc ſatis ad Concilii Nicæni Gregorii atque Hadriani defenſionem. Deducta jam e controverſiarum ſpinetis & carduis, in planum & latum campum emergat oratio. At Carolo nulla quies: qui poſt Concilii Francofordienſis tumultus, ad bellicos revocatus labores, cum expeditione adverſus Saxones rebellantes profectus, eos Dei beneficio in deditionem accipit. Hæc Annales ſæpe citati Francorum.

Gregorius cultor imaginis ſanctæ Crucis.

Quod pertinet ad res Orientalis Eccleſiæ, hoc anno Theodorus ille, cognomento Studita, lumen Orientalis Eccleſiæ in tanta hujus ſæculi obſcuritate refulgens, ubi annos tredecim vixiſſet ſub regulari obſervantia, in monaſterio S. Platonis: creatus eſt ejuſdem Præfectus, natus annos trigintaquinque, coactus plane, ſeu po- LVIII.

PAGIUS *facile ac brevi caſis atque fugatis eripit invaſoribus, licet poſtea & in ea & pro ea multos & longos ab hoſtibus labores pertulerit, ſemperque prævaluerit decertando. Erepta autem Urbe, placet omnibus ut ſibi eam detineat, faciatque primam ſuæ proprietatis Sedem. Unde & Civitas illa ad tanti Ducis gloriam famoſiſſima, multumque celebris, magnique nominis per totum hodieque mundum commemoratur. Quid vero poſt hac egerit, quot & quanta cum Barbaris tranſmarinis & Agarenis vicinis commiſerit prælia; quomodo in gladio ſuo cum auxilio Divino populum Dei ſalvavit, & Chriſtianum dilatavit Imperium; ut ſuperius eſt dictum, nec Scripto hoc indiget, nec præſentis eſt propoſiti, excepto hoc quod dici ſuccincte poteſt. Quoniam licet multo tempore multaque pertinacia valde diuque decertatum ſit, tamen tandem virtute Altiſſimi cum virtute belli ita Saracenos perdomuit & perturbavit tyrannos, perſcrutans eos & conterens & ad interitum perducens, ut deinceps non auderent, nec licentiam haberent ad hæc partes quas invaſe-*

Digitized by Google

potius deceptus a magno illo S. Platone præfecto ejuſdem monaſterii: Cum enim renitentem omnino, prorſuſque reluctantem expertus eſſet, ad dolos ſe convertit, non immemor Pauli Apoſtoli dicentis (a): *Cum aſtutus eſſem cepi vos dolo*. Michael enim monachus ejuſdem temporis ſcriptor, quæ inſpexerat hiſtoria proſequutus, hæc de his habet:

(a) 2. Cor. 12.

Poſtquam animadvertit Plato, ſe nullis verbis, precibuſve illi perſuadere: rem comminiſcitur prudentia ſua, & urbanitate dignam. Morbo enim repento correptus, extrema ſibi inſtare ſimulans, monachos omnes ad ſe vocat, & in his divinum virum, quibus cum periculoſam eſſe ægritudinem indicaſſet, atque adeo lethalem, & ſe ipſo ad exceſſum comparabat, & illos quemadmodum, ſe mortuo, victuri eſſent, edocebat: de præfectura etiam obteſtabatur, quiſnam poſt ipſum præpoſitus futurus eſſet, & quemnam ipſi communi ſuffragio electuri eſſent. Quem enim illi, ajebat, dignum judicaſſent, eumdem ſibi pariter probatum iri. Norat enim vir ſapientiſſimus, in quem eorum ſuffragia propenderent. At vero una voce conſentientia reſponderunt, Theodorum omnium ad præfecturam & ad regendas animas aptiſſimum eſſe, tamquam vita, & doctrina excellentem.

Theodorus Studita Abbas monaſt. S. Platonis creatur.

LIX. *Id in rem ſuam vertens Plato, ut maxime opportunum, nihil amplius adjiciens, adminiſtrationem ſuam illi nec opinanti ſtatim impoſuit, annuentibus diſcipulis univerſis, & magiſtri conſilium collaudantibus. Quibus ille cum refragari omnino non poſſet, nec adeo conſpirantibus ſuffragiis obniti, impoſitum onus non ſine animi dolore vix tandem ſubiit, annum agens vitæ quintum & trigeſimum, inſtituti vero monaſtici decimumtertium*. Quæ in præſentem Domini annum incidiſſe, ex eo conſtat, quod ex eodem auctore aſſeritur natus anno decimonono Copronymi Imp. qui eſt annus Domini ſeptingenteſimus quinquageſimuſnonus. Etenim qui Indictione quinta menſe Novembris ſub Michaele Balbo defunctus aſſeritur anno ſuæ ætatis ſexageſimoſeptimo, qui eſt annus Chriſti octingenteſimus vigeſimusſextus, utique natum eſſe oportuit anno Domini ſeptingenteſimo quinquageſimonono: Abbas vero creatus hoc anno ſuæ ætatis trigeſimoquinto. Quæ autem poſt hæc ab eodem ſunt facta, atque pariter ſcripta, ſuis locis dicturi ſumus.

Ætas Theodori Studitæ.

An-

PAGIUS *ſerant redire, nec eis ereptum ultro repetere terram. Ceterum autem magnitudo geſtorum ejus & præliorum copia, interdum varii Ducis eventus & duriſſimi labores, ſemper vero glorioſi triumphi, ſi quis calamo attentare audeat, prœmaximo propriοque indigerent volumine*. Quæ partim hoc, partim ſequenti anno, forteque etiam anno DCCXVI. geſta ſunt. Dicit Anonymus Civitatem Arauſicam ſeu Arauſionis magni ex tunc nominis per totum hodieque mundum commemorari, quia ſcilicet ſæculo XI. quo ſcribebat Arauſionis Principes & Familiæ & Principatus originem a Sancto Willelmo repetebant.

JESU CHRISTI ANNUS 795.	HADRIANI PAP. ANNUS 24.	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS 6.

I. Hadriani Papæ obitus. Annus Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimusquintus qui ordine ſequitur, Indictione tertia conſignatur, quo ſummus Pontifex Hadrianus cum ſediſſet annos vigintitres, menſes decem dies ſeptemdecim ſeptimo Kalendas Januarii ex hac vita migravit. Hujus ſedes omnium feliciſſima exiſtimanda eſſet, ſi potius rerum temporalium proſperitate, more principatuum terrenorum, & non magis gloria Crucis eſſet ipſius expendenda

Felicitas Hadriani Pontificis. proſperitas: ſiquidem diuturnior, & ſub Principibus Chriſtianiſſimis eidem obſequentibus, defendentibus, locupletantibus, & in omnibus eam venerantibus floruit, aucta nova ſobole converſorum ad fidem infidelium populorum, vendicata a Longobardorum perfidia, & protecta a ſuperba Græcorum & illis cohærentium inſolentia. Sed & in his omnibus magnopere virtus Evangelicæ Crucis enituit nimirum, quod cum ipſa duro Græcorum jugo jugiter teneretur oppreſſa, & lugeret ex iterata ſæpe obſidione Longobardorum: mox velut ex obſcuris denſiſque nubibus ſol emergens effulſerit, illo jubente, qui imperans mari & (a) vento, reddidit mare tranquillum, atque (b) Petri pedibus præbuit percalcandum fluidum elementum.

(a) Luc. 8. (b) Matt. 14.

Fuiſſent tanta iſta copioſiori, atque luculentiori ſtylo narranda, & non ferreo, eodemque obducto rubigine detruncata, nimiaque brevitate decurtata potius, quam declarata poſteritati tradenda. Sed acceſſit ad damnum, quod cum quadraginta quotuot ejuſdem Pontificis Hadriani Bibliotheca Vaticana poſſideret epiſtolas, ex quibus locupletanda fuiſſet hiſtoria, illis deperditis, earumdem fuerint tantummodo argumenta relicta, ſummatim collecta, quorum hauſtu majorem ſibi ſitim Lector accendat ad fontem anhelans, non ſine ſpe, ut aliquando (ſi quis eſt earumdem bonæ fidei poſſeſſor) eaſdem in lucem prodat, quæ ſuis ſingulæ locis reddantur. Tu vero interim illarum hic tibi deſcripta ſummaria legito quibus, quæ ſuperius ſunt dicta, confirmes, aliaque ignorata perdiſcas: quæ ſic ſe habent, ut deſcripta extant in codice.

1. *Prima de Arechiſo Duce Beneventano quod poſtquam Carolus Rex Capua reverſus eſſet, ad Imp. Conſtantinopolit. Legatos direxerat, petens auxilium, & honorem Patriarchatus, promittens tam in veſtitu, quam in tonſura cum Græcis ſimilitudinem. Hæc Gregorius presbyter Capuanus Hadriano Papæ narravit. Hadrianus Capuanos ſibi & B. Petro jurare fecit. Carolum in auxilium pro exaltatione Sanctæ Eccleſiæ vocat.* II.
2. *Pro exaltatione Sanctæ Dei Eccleſiæ gratias Regi agit. Ermemberto Epiſcopo, ut Carolus petierat, uſum pallii concedit.*
3. *Gratias agit pro Roſellis, Populonio & Benevento, quas urbes Carolus ipſe dederat. Queritur de inobedientia horum: item de inſidiis, & malitia Græcorum. Exercitus, cum neceſſe fuerit, ut Carolus paratos habeat, atque tranſmittat, ſicut promiſerat petit.*
4. *Multa de ſuo erga ipſum amore indicat. Item quod pro eo in Confeſſione B. Petri totis viribus preces fundat. Gratulatur Carolo, quod per ejus laborioſa certamina, S. Petro*

ſuſ-

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCC-XXXIII. Anno Hegiræ CLXXIX inchoato die 17. Martii fer. 6. A. C. 795. I. *Moritur Hadrianus PP.*

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6288.

☉ 20. D. ☽ 27. P. 12. April. Indict. 3.

JESU CHRISTI 795.

LEONIS PAPÆ 1.

CONSTANTINI IMP. 20. & 16.

SOLIUS 6.

Annum. I. ad XL. Mortuus eſt hoc anno Hadrianus Papa *in Nativitate Domini*, ut habent Marianus Scotus, Lambertus Scafnaburgenſis, & omnes illi Francorum Annaliſtæ, qui ejus mortem cum anno DCCXCVI. alligant, quia ſcilicet annum a die Nativitatis Chriſti ſuſpicantur, uti Marianus Scotus, Annaliſta Fuldenſis, aliique. Ad hæc Auctor Vitæ hujus Pontificis, quam recitat Mabillonius Tom. I. Muſæi Italici part. II. tradit, eum obiiſſe *VIII. Kal. Januarii*, ſeu die XXV. menſis Decemb. Nativitati Chriſti ſacra. Denique Lambecius lib. 2. Biblioth. Cæſ. cap. 5. refert Annales Francorum ab anno Chriſti DCCXCIV. uſque ad annum DCCCIII. perductos, & tempore Caroli Magni conſcriptos, ut ait manifeſte liquere ex Charactere, in quibus ad annum CCCXCV. legitur: *die VIII. Kal. Januarii ſancta memoria Dominus Hadrianus Summus Pontifex Romanus obiit, pro quo Domnus Rex poſtquam a planctu ceſſavit, orationes per univerſum Chriſtianum populum infra terminos fieri rogavit, & eleemoſinas ſuas pro eo multipliciter tranſmiſit, & Epitaphium aureis literis in marmore conſcriptum juſſit in Francia fieri, ut illud partibus Romæ tranſmitteret ad ſepulturam Summi Pontificis Hadriani ornandam.* Tranſcripſit hæc verba Chronographus Moiſſiacenſis. Recitat Epitaphium illud, quod adhuc Romæ legitur, Baronius num. XII. cui ſubjuncta eſt hæc clauſula: *Sedit beatæ memoriæ Hadrianus Papa annos XXIII. M. X D. XVII. Obiit VII. Kal. Jan.* quod & Anaſtaſius in Vita Hadria-

ſuffragante, hoſtiam Eccleſiæ conatus ad nihilum redacti fiat. Hortatur ut uſque in finem perſeveret. Quod promiſerit, ſe nihil pro Eccleſiæ deminoratione, ſed pro ejus exaltatione omnia facturam, gratias agit. Si quis mendatia de ſe ſparſerit: cum ut Romam mittat rogat ut ſecundum ſua perverſa merita puniatur. Poſtea multa ſcribit de parœciis Epiſcoporum.

5. *Indicat ſe juſſiſſe, ut Veneti Ravenna ſeu Pentapoli expellerentur. Germanum Ducem rei, ac poſſeſſiones Ravennatis Eccleſiæ invaſiſſe exponit. Quare Carolum orat, ut pro amore S. Petri eum expellat, ut ſua territoria intacta remaneant.*

III. 6. *Paulum Dacem ſuum Carolo commendat, qui ad ipſum miſſus fuit, ut ſe & Conſtantinum Ducem de mendaciis, falſo apud Carolum ſparſis purgaret.*

7. *Gratiarum actiones, ſeu benedictiones continet, & ſimul indicat, Sacramentarium, quod Carolus Rex petierat, ſe per Joannem monachum, atque Abbatem Ravennatem miſiſſe.*

8. *Pro Cruce miſſa gratias agit: & ſcribit, ſe ſemper pro Carolo orare & pro genitore ejus ſancta memoriæ Pepino. Precatur, ut Legatos dirigat, qui Romanæ Eccleſiæ Populoniſenſem ac Roſellanum agrum cum Ducata Beneventano reſtituant: mercedem ejus rei a beato Petro promittit.*

9. *Indicaverat Carolus Rex Hadriano per Itherium, & Monegarium Abbates Saxones quoſdam in Paganiſmum relapſos eſſe, deque iis quid agendum eſſet, interrogavit. Reſpondit Hadrianus Papa, poſt longam pœnitentiam illos ad conſortium Eccleſiæ poſſe recipi.*

IV. 10. *Pro Abbate monaſterii S. Vincentii intercedit, qui falſo apud Carolum accuſatus fuerat.*

11. *De Epiſcopis, ac presbyteris agit, ne arma militaria induant, ſed ſpiritualia: id eſt, jejuniis & orationibus vacent. Laudes quaſdam Caroli commemorat cum gratiarum actione pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ. Indicat de agro Sabinenſi, quod * Monegarius fideliſſimus ejuſdem Regis ipſum S. Petro tradere voluerit, ſed quod propter iniquos, atque perverſos homines id minime præſtare potuerit.*

* Machinarius ita in Cent. 8. col. 749.

12. *Carolo Regi muſiva, & marmora Urbis Ravennæ, tam in templis, quam in parietibus, & ſtratis ſita, ſicut petierat, donat. Pro equo miſſo gratias agit. Orat ſibi mitti equos, qui ad ſuam faciant ſeſſionem oſſibus, atque plenitudine carnis decoratos.*

13. *Ad Carolum. Indicat, Itherium, & Monegarium agrum Sabinenſem S. Petro reddere voluiſſe: ſed propter iniquos homines id minime præſtare valuiſſe.*

14. *Gratiarum actiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ: & de agro Sabinenſi petit, ut ſicut pollicitus fuerat S. Petro, in integrum contradi jubeat.*

15. *Carolum rogat, ut trabes majores, quas ad Eccleſiarum reſtaurationes pollicitus fuerat, celeriter, & ſtannum, ad Eccleſiam beati Petri cooperiendam, mitteret. Præterea de diſſidiis inter Neapolitanos, & Amalfitanos nonnihil monet.*

16. *De ſuis, & Romanorum orationibus pro Carolo indicat. Romanos excuſat, quod non vendiderint Sarracenis Chriſtianos; ſed in Longobardos ac Græcos culpam iſtam transfert. Sacerdotes etiam ſuos defendit quod non ſint polluti libidinibus: de quibus ad Carolum accuſati fuerant * Quod Græcorum naves plurimas combuſſerit, & ipſos Græcos in vinculis diu detinuerit, eum demum monet.* V.

* additum hoc in Centur. 8. Invocationem Sanctorum tradit.

17. *Apud Carolum Neapolitanos ac Græcos accuſat, quod conſilio Aricbis Beneventanorum Ducis Terracinam invaſerint. Et a Carolo S. Petri amore auxilia poſtulat, ut ipſam & alia*

PAGIUS deiani habet. Quare cum die nona Februarii anni DCCLXXII. Pontifex conſecratus fuerit, Baronius num. I. aliique plures Viri doctiſſimi ex eo Epitaphio deduxere, mortem Hadriani in diem VII. Kal. Januar. ſeu diem XXVI. menſis Decembris incidiſſe, non animadvertentes per *obitum*, Carolum Magnum Epitaphii conditorem diem ſepulturæ intelligere, qui loquendi modus ſæpe etiam a Scriptoribus uſurpatus reperitur. Papebrocius in Conatu-Chronico Hiſtorico, dum de Hadriano Primo loquitur, ait: *Nec dum agnoſcimus eo die quenquam mortuum, quo ſepultum Anaſtaſius dicit.* Verum diem quidem ſepulturæ Anaſtaſius de more memorat, ſed is dies pleruṁque etiam Pontificum Romanorum emortualis eſt. Ii enim vel ipſo die, quo animam efflabant, ſepulturæ mandabantur, vel ſaltem uno aut altero poſt die. Quod mirum videri non debet; cum ipſemet Carolus Magnus, die quo vitam cum morte commutavit, terræ mandatus fuerit, ut infra videbimus. Solemnes itaque exequiæ Pontificum Romanorum, quas pluribus ab eorum morte diebus celebratas fuiſſe putavit Papebrocius, fictitiæ ſunt, & efficere, ut diem eorum obitualem raro detegere potuerit.

II. Literas Hadriani quarum argumentum Baronius tantum viderat, & num. II. & ſeqq. refert, ſuis annis reddidimus, quia poſt ejus mortem ex e Gretzero, & poſtea a Ducheſnio

Tom,

alia in Ducatu Neapolitano ad beatum Petrum pertenentia recipere poſſit: quod virtus, atque gloria Pontificie una cum beato Petro ipſe Carolus ſit.

18. *De ſuo ac populi amore erga Carolum multa ſcribit; & orat, ut quod pollicitus fuerat, revertens e Saxonia, ad Limina S. Petri Apoſtoli properet; & Legatos ejus Poſſeſſorem Epiſcopum, & Rabigaudum a fidelitate in Servitio S. Petri commendat.*

19. *Orat pro exaltatione S. Dei Eccleſiæ, & ſimul de orationibus Romanorum pro Carolo & ſuis indicat.*

20. *Per Oddonem diaconum, trabes, ſeu ligna, ad Eccleſiam S. Petri cooperiendam, a Carolo petit. Orat etiam, ut Voilcharius Archiepiſcopus Romam mittatur, De corpore ſuncto, quod Oddo diaconus cum Fulrado Abbate olim ſibi dari petierat indicat, quomodo abſterritus ſit ad ipſum mittere. Promittit, ſe miſſurum Candidi Martyris corpus, ſi petat Carolus. Quod Beneventani, ac Neapolitani conſultare cum Græcis ſoleant, aperit: ſed quid, Oddonem diaconum indicaturum promittit.*

21. *Conſtantinum Imperatorem obiiſſe, indicat, adiunctis ea de re litteris Stephani Neapolitani Epiſcopi. Reginaldum Ducem Cluſanæ accuſat, quod multa mala in caſtello Felicitatis continue committat, beati Petri bona auferendo. Petit, ut officio amoveatur.*

VI. 22. *Queritur, Hildebrandum, Arogin, Rodgaum, & Reginaldum Duces, conſilium iniiſſe cum Græcis, & Aldagiſo, terra, marique contra Romam & Italiam dimicare: quare multis adiurationibus auxilium contra eos poſtulat.*

23. *Indicat, quale conſilium Legatis ejus dederit. Item monet de Legatis Græcorum, qui cum Diſpoſitore Siciliæ & cum relicta Archiſi Ducis egerint, quanam ratione Ducatum Beneventanum Carolo Regi eriperent. Orat itaque Carolum, ut ſic omnia pertractet, ut ſuam, & Eccleſiæ Romanæ tutelam procuret.*

24. *Queritur, ſe deſpectum a Poſſeſſore Epiſcopo, & Rabigando Abbate, Caroli Legatis. Indicat, ipſos non veniſſe Romam, ſed Spoletum ad Hildebrandum Ducem: & inde Beneventum profectos eſſe. In quanto ob id mærore conſtitutus ſit, ſcribit: orat Carolum, ut ſe conſoletur, exaltando Eccleſiam Romanam, & Spoletinum Ducatum reddendo.*

25. *Indicat, quod patrimonium S. Petri apud Ravennates non integre receperit, teſtificantibus id ſenioribus Eccleſiæ, teſtibus ejuſdem urbis. Petit patrimonium Sabinenſe in integrum S. Eccleſiæ reſtitui: indicat, ſe nullorum irrationabiliter finibus indigere.*

26. *Gratulatur Carolo pro victoria, quam ipſi * Auefridus Piſanus Abbas narraverat: Quam diligenter pro ipſo preces faciat, indicat. Auefridum Carolo commendat, pro Piſano & Lucenſi Epiſcopis orat, ut ipſos pro ſua pietate ad proprias ſedes, atque Eccleſias redire permittat.* * Ausfridus

27. *Indicat, quod in partibus Italiæ, atque Tuſciæ Epiſcopi quidam alienas diœceſes, & parœcias invadant, veſtem monaſticam contra ſanctos canones relinquant, matrimonia contrahant, veſtibus ſæcularibus induti. Orat itaque Carolum, ut iſta emendet, fidem Catholicam & Apoſtolicam S. R. E. ſemel amplexam continuo tueatur, ut cum ſanctis omnibus felix permanere poſſit.*

28. *Propter inobedientiam Leonem Ravennatem Epiſcopum accuſat.*

29. *Uberrimæ benedictiones pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ continentur.*

PAGIUS. *Hadrianus Collectionem Conciliorum & Epitomen Canonum Carolo, dum Romæ eſſet, dedit.*

Tom. III. Script. Franc. publicatæ ſunt. Conciliorum vero Volumen quod Baronius Num. X. dicit, Carolo Magno, dum Romæ eſſet, oblatum fuiſſe ad Occidentalium Eccleſiarum uſum, poſt Baronii obitum primus publicavit Henricus Caniſius Tom. VI. Antiq. Lect. legiturque etiam Tom. VI. Conciliorum. At non Epitomen, ſed integram Collectionem Canonum, ex quibus illa Epitome deinceps conflata eſt, tum Decretalium a Siricio ad Gregorium II. Carolo Magno oblatam fuiſſe, recte exiſtimat Sirmondus Tom. II. Concil. Gall. qui addit, illum ipſum datum Carolo eſſe librum, qui *Codex Canonum* a Nicolao Papa dicitur diſtinct. 19. cap. *ſi Romana Eccleſia*, quique Moguntiæ primum excuſus eſt anno MDXXV. & in editione poſtea Pariſienſi inſcriptus: *Codex Canonum vetus Eccleſiæ Romanæ*. Hoc enim indicant plura, quæ in Bibliothecis Galliarum ſuperſunt, huius Collectionis exemplaria, quorum in fronte, velut oblati muneris dedicatio præfixa eſt, Hadriani ad Carolum Epiſtola. Cum vero Carolus ter in Urbem venerit, annis nimirum DCCLXXIV. DCCLXXXI. & DCCLXXXVII. Sirmondus Hadriani Codicem ad poſtremam profectionem, alii ad alterutram ex duabus prioribus referendum cenſent. Sed nullus hactenus certum ei geſtæ tempus e tenebris eruere potuit. In ea Epitome continentur Canones Apoſtolici XLV. Ancyrani XXIV. Neocæſarienſes XV. Gangrenſes XX. Antiocheni XXV. Laodiceni LVIII. Sardicenſes XXI. Carthaginenſes XXXIII. Africani CV. Collectio vero complectitur viginti Canones Nicænos, Conſtantinopolitanos, Epheſinos, Calchedonenſes, qui in Epitome deſunt.

tur. Indicat, ſe mittere epiſtolam Gradenſis Patriarchæ. Hanc a Leone Archiepiſcopo Ravennate prius apertam, & lectam fuiſſe, queritur. Idem Leonem iterum accuſat.

VII. 30. *Orat Carolum, ut meminerit, quæ Petro Apoſtolo promiſerit: quanta etiam ab ipſo beneficia acceperit, ſcilicet provinciam Longobardorum: & quod ejus circumvallatus ſuffragiis, cæteras omnes nationes ſibi ſubstere poſſit. De Leone Archiepiſcopo Ravennate indicat, gratum ſibi eſſe quod ad Carolum profectus ſit.*

31. *Iterum vehementer Leonem Ravennatem Archiepiſcopum accuſat, quod inobediens, ac protervus factus ſit, ab illo tempore, quo a Carolo rediit. Et Carolum orat, ne S. Petro auferri patiatur, quæ ab ipſo, & Pipino patre ejus ipſi beato Petro oblata ſunt.*

32. *Multa admodum de fide, & conſtantia ſui amoris Carolo ſcribit. Admonet illum, ut amicitiæ, & promiſſionis, ad Confeſſionem B. Petri factæ, recordetur. Cum eodem expoſtulat, quod Legatum ſuum Anaſtaſium in Francia detineat. Accuſat Longobardos: hortaturque Carolum, ut in ipſos vindictam exerceat, & S. Petri juſtitias, quas promiſit, faciat. Indicat, ſe Carolo Paulinum quemdam vinctum miſiſſe, quod male de eo locutus eſſet; ipſumque adjurat, ut idem de ſuis inimicis faciat.*

33. *Gratiarum actiones continentur, cum petitione pro exaltatione ſanctæ Dei Eccleſiæ. Item de Legatis Caroli Regis, qui autumni tempore Romam venire debuerant.*

34. *De præda Perſarum in finibus Græcorum, & inter ipſos diſcordia indicat,*

35. *Gratiarum actiones continentur, & plurimæ petitiones pro reſtitutione patrimonii B. Petri. Meminit donationis, Conſtantini temporibus S. Silveſtro Papæ factæ, & aliorum, qui pro animæ ſuæ ſalute multa donarint B. Petro, quæ a Longobardis erepta ſiut: ac dicit, in Lateranenſi ſcrinio eas donationes haberi. Carolum novum Conſtantinum nominat. Orat, ut ſibi filium ejus ex ſacro baptiſmate ſuſcipere liceat.*

VIII. 36. *S. Petrum Carolo maxime commendat, & orat, ut Sabinenſem agrum integrum Eccleſiæ Romanæ reſtitui faciat. Profitetur, Romanam Eccleſiam totum quartam Chalcedonenſe Concilium amplecti, & venerari.*

37. *Ipſum fidei, ac dilectionis, quam erga B. Petrum Apoſtolorum principem habere viſus eſt, admonet; utque illam inconcuſſam, & inviolatam conſervet, & nulla callida verſutia ab Apoſtolico amore animum disjungi patiatur, orat. Poſtea Eleutherium, & Gregorium quemdam accuſat, & petit, ne illos apud ſe agere ſinat, ſed Romam mittat.*

38. *Commendat Carolo Legatos monaſterii S. Hilarii in Galligata: Orat, ne ipſum, ſeu hoſpitales domos, quæ per colles Alpium ſitæ ſunt in ſuſceptionem peregrinorum, ab ulla magna, parvaque perſona invadi permittat: & Gundibrando Duci Florentino mandet, ut quæ eidem monaſterio abſtulerat, reſtitueret.*

39. *Ipſum mendacii arguit, & obiurgat, quod Ravennam, ad electionem novi Pontificis, Legatos ſuos direxerit.*

40. *Indicat quomodo contentionem monachorum, ad ſe miſſorum, compoſuerit: & quod Potho Abbas cum decem monachis, ad Carolum Regem proficiſci voluerit, ut ibidem quoque de objectis criminibus ſe purgaret.*

41. *Carolus per Georgium Epiſcopum Papæ de ſuis certaminibus, & laboribus, pro B. Petro ſuſceptis, indicaverat: quare Hadrianus ipſi gratias maximas agit, commendans ipſi Georgium Epiſcopum.*

42. *Indicat, * Adalchiſum Deſiderii filium in Calabriæ partes adveniſſe: Orat Carolum, ut contra hunc bellum gerat, & Beneventanos cum aliis obedire cogat. Item, ne Grimoaldum Ducem Beneventanum conſtituat: ut Beneventum, Roſellas, Populonium, & alia loca S. Petro reddat.* * Adalgisum

43. *Indicat Offæ Regis Anglorum Legatos cum Caroli oratoribus honorifice abs ſe ſuſceptos fuiſſe, quod Carolus per nuntios petierat. Adiicit, ſe permittere divinum verbum Gentilibus prædicare.*

44. *Indicaverat Carolus Rex, quod per laborioſa certamina Saxones ad Fidem Catholicam, ac baptiſmatis fontem perduxiſſet. Petierat ob id ab Hadriano una, aut duabus feriis litanias fieri. Reſpondet Papa ei, in omnibus Occidentalibus partibus XXIII. XXVI. & XXVIII. menſis Junii, id eſt, vigilia Joannis Baptiſtæ, natale SS. Joan. & Pauli, & vigilia SS. Apoſtolorum Petri & Pauli debere fieri litanias. Jubet, ut Carolus iiſdem diebus in omnibus ſuis regionibus litanias celebrari curet. Indicat quod Romæ continuo pro Carolo gratias agant, & Deum orent.* IX.

Scripſit etiam ad alios, ut ad Egilam, in Hiſpania Epiſcopum, ipſumque hortatur de Fide Orthodoxa tuenda. Pro je-

*janio ſexta feria, ac Subbato celebrando. Idem ad Egilam Epiſcopum, ſeu Joannem presbyterum de conſervatione continentiæ, in Hiſpaniæ partibus prædicanda, epiſtolam ſcripſit. Ac de Paſchali feſtivitate, ut eo tempore celebretur, quando a Romana celebratur Eccleſia. Item eum monuit de prædeſtinatione hominis, ſive ad bonum, ſive ad malum: de coinquinatione eorum tam in eſcis, quam in potu, de diverſis erroribus, & de eorum pſeudoſacerdotibus, qui * vivente viro ſortiuntur uxores, de libertate arbitrii, ac de aliis multis capitibus in partibus illis contra Fidem Catholicam exortis. In fine ipſos hortatur, ut omnes ſint concordes, ut canones ſciant, ut omnes non obedientes ſalubribus præceptis excommunicent.*

Idem Hadrianus ad omnes Hiſpaniæ Epiſcopos ſcripſit, maxime tamen ad Elipandum & Aſcaricum. In cujus epiſtolæ initio Romanam Eccleſiam caput omnium Eccleſiarum nominat: & quicumque ſe ab hac abſcindit, hunc Chriſtianæ religionis exortem fidei dicit. Deinde refutat Elipandi, ſeu Aſcarici errorem, quo Filium Dei adoptivum dixerat, opponens inter alia dictum ad Romanos (a): *Proprio Filio ſuo non pepercit Deus: & citat Athanaſium Alexandrinum, Gregorium Magnum, Amphilochium Iconii, Gregorium Nyſſenum Epiſcopos, Chryſoſtomum, Auguſtinum, Hilarium, Leonem Papam, & alios.* Hactenus ex Hadriani Papæ epiſtolis inventa ſummaria.

(a) Rom. 7.

X. Quod rurſum ad alia ejuſdem Pontificis ſcripta pertinet, præter alias epiſtolas a nobis ſuperius recitatas, conſtat collegiſſe Conciliorum volumen; illudque miſiſſe ad eumdem, qui petierat, Carolum Magnum præfixa ad eum præfatione, & epigrammate acroſtichicis verſibus. Eſt præterea auctor Joannes diaconus, ab eodem Hadriano ex epiſtolis S. Gregorii Papæ duos conſcriptos libros. Meminimus ſuperius de aliis ejuſdem Pontificis lucubrationibus, ad Eccleſiaſticos ritus ſpectantibus. Sed jam quæ poſt ejus mortem ſecuta ſunt, videamos.

De reliquis Hadriani Papæ ſcriptis.

Obitum ejus multis lacrymis proſequutus eſt Carolus Magnus, qui eum ut patrem coluit, & ut amicum plurimum dilexit: Nam audi quæ habeat Eginhardus: (b) *Nuntiatio etiam ſibi Hadriani Pontificis obitu, quem amicum præcipuum habebat, ſic flevit ac ſi fratrem, aut chariſſimum filium amiſiſſet.* At non fletu tantum, ſed religioſis officiis, atque ſuffragiis ejus proſequutus eſt animam, pro ipſa longe lateque per provincias ſibi ſubjectas, & alias externis Regibus ſubditas, erogans eleemoſynas.

(b) Eginhard. in vita Caroli.

Deo plurimas agimus gratias, quod tantæ pietatis magni Principis aliquod ſaltem relictum fuerit monumentum in epiſtola ad Offam Merciorum Regem in Anglia, quæ ſic ſe habet, reſpondens (c) ad litteras ab eodem Rege acceptas, quibus commendaverat peregrinos, ex Anglia Romam petentes.

(c) Recitat eam Gulielmus Malmesberius hiſtoricus, qui claruit ann. 1100. tota extat in hiſt. Anglor. in addit. ad Bed. l. 2. c. 24. facta coll. diverſ. lect.

Carolus gratia Dei Rex Francorum, & Patricius Romanorum viro venerando, ac fratri chariſſimo Offæ Regi Merciorum ſalutem.

XI. *Domino gratias agimus omnipotenti Deo * de ſalute animarum de * Fidei ſinceritate, quam in veſtris laudabiliter paginis reperimus exaratam. De peregrinis vero, qui pro amore Dei, & ſalute animarum ſuarum beatorum Apoſtolorum Limina deſiderant adire: cum pace ſine omni perturbatione vadant. Sed ſi aliqui non religioni ſervientes, ſed lucra ſectantes, inveniantur inter eos, locis * opportunis ſtatuta ſolvant telonea. Negotiatores quoque volumus, ut ex mandato noſtro patrocinium habeant in Regno noſtro legitime; & ſi in aliquo loco injuſta affligantur oppreſſione, reclament * ad nos, vel ſ noſtros judices, & plenam jubebimus juſtitiam fieri.*

Epiſt. Caroli ad Offam Regem Merciorum.

* & Salvatori * Catholicæ * opportunis * ad ſe

*Cognoſcat quoque dilectio veſtra, quod aliquam benignitatem de dalmaticis noſtris * vel palliis ad ſingulas ſedes Epiſcopales Regni veſtri, * vel Ethelredi direximus in eleemoſynam domini Apoſtolici Hadriani, deprecantes, ut pro eo intercedi jubeatis, nullam habentes dubitationem, beatam illius animam in requie eſſe, ſed ut fidem, & dilectionem oſtendamus in amicum nobis chariſſimum. Sed & de theſauro humanarum rerum, * quem Dominus Jeſus * gratuita pietate conceſſit; * aliqua per Metropolitanas civitates direximus; veſtræ quoque dilectioni unum balteum, unum * uniſcum, & duo pallia ſerica.* Hucuſque recitat auctor ex epiſtola Caroli ad Offam Regem: quæ tamen videtur fuiſſe longe prolixior: nam auctor iſta ſubiicit: *Hæc ſaltem verba e epiſtola decerpſi, idcirco appoſui, ut poſteris eluceſcat amicitia Offæ, & Caroli, cujus familiaritate fretus, licet multorum impeteretur odiis, & dulci tamen vitam conſumpſit otio, & Ecfertum filium ante mortem ſuam in Regem unctum, ſucceſſorem dimiſit.* Hæc ipſe intentus rebus geſtis Anglorum. Toto plane Catholico orbe diffuſam fuiſſe Caroli pro animæ Hadriani Pontificis largitatem intelligere poſſumus, quam in Anglia etiam exercuiſſe comperitur: Siquidem nulla ratio ſuadet, ut in Anglia potius, quam in Italia, aliiſve provinciis, ipſi ſubditis, ejuſmodi exercuerit pietatis officium.

* & * & Pro anima Hadriani Carolus multas erogat eleemoſynas. * quas * ad oſter nobis * aliquid * Huniſcum

Quam multus Carolus fuerit in eleemoſynis erogandis toto orbe Chriſtiano, Eginhardus, earum omnium præſens inſpector, habet hæc in vita ipſius: *Circa pauperes ſuſtentandos, & gratuitam li-* XII.

Caroli eleemoſynæ toto orbe diffuſæ.

be-

beralitatem (quam Græci eleemoſynam vocant) devotiſſimus, ut qui non in patria ſua ſolum, & in ſuo Regno facere curaverit, verum trans maria in Syriam, & Ægyptum, atque Africam, Hieroſolymam, Alexandriam, atque Carthaginem, ubi Chriſtianos in paupertate vivere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniam mittere ſolebat. Ob hoc maxime transmarinorum Regum amicitiam expetens, ut Chriſtianis ſub eorum dominatu degentibus, refrigerium aliquod, ac relevatio proveniret. Hæc Eginhardus.

Quod rurſum ſpectat ad ea, quæ ab Ipſo Carolo ſunt poſt mortem exhibita eidem Hadriano Pontifici pietatis officia: Non ſolum hiſce eleemoſynis amico chariſſimo parentavit, & extrema perſolvit, verum etiam ſepulcrum ejus, in Vaticana baſilica collocatum, regio ipſemet epitaphio decoravit, quod hodie extat pro foribus ejuſdem baſilicæ his verſibus ſcriptum:

Epitaphium ad ſepulcrum Papæ Hadriani a Carolo ſcriptum.

Hic pater Eccleſiæ, Romæ decus inclytus auctor
Hadrianus requiem Papa beatus habet.
Vir, cui vita Deus, pietas lex, gloria Chriſtus,
Paſtor Apoſtolicus, promptus ad omne bonum.
Nobilis ex magna genitus jam gente parentum,
Sed ſacris longe nobilior meritis.
Exornare ſtudens devoto pectore Paſtor
Semper ubique ſuo templa ſacrata Deo.
Eccleſias donis, populos & dogmate ſancto
Imbuit, & cunctis pandit ad aſtra viam.
Pauperibus largus, nulli pietate ſecundus,
Et pro plebe ſacris pervigil in precibus.
Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,
Urbs caput orbis honor inclyta Roma tuas.
Mors, cui nil nocuit, Chriſti quæ morte perempta eſt,
Janua ſed vitæ mox melioris erat.
Poſt Patrem lacrymans Carolus hæc carmina ſcripſi:
Tu mihi dulcis amor: te modo plango Pater.
Tu memor eſto mei: ſequitur te mens mea ſemper,
Cum Chriſto teneas regna beata poli.
Te Clerus, populus magno dilexit amore,
Omnibus unus amor, optime Præſul, eras.
Nomina jungo ſimul titulis, clariſſime, noſtra
Hadrianus, Carolus Rex ego, tuque Pater.
Quiſque legas verſus, devoto pectore ſupplex,
Amborum, mitis, dic, miſerere Deus.
Hæc tua nunc teneat requies, cariſſime membra,
Cum Sanctis anima gaudeat alma Dei.
Ultima quippe tuas donec tuba clamet in aures,
Principe cum Petro ſurge videre Deum.
Auditurus eris vocem, ſcio, Judicis almam:
Intra nunc Domini gaudia magna tui.
Tum memor eſto tui nati, Pater optime, poſco,
Cum patre, dic, natus pergat & iſte meus.
O pete regna Pater felix cæleſtia Chriſti,
Inde tuum precibus auxiliare gregem.
Dum ſol ignicomo rutilus ſplendeſcit ab axe,
Laus tua, ſancte Pater, ſemper in orbe manet.
Sedit beatæ memoriæ Hadrianus Papa
Annos XXIII. M. X. D. XVII. obiit
VII. Kal. Jan.

Sic igitur Rex Chriſtianiſſimus maxime pius quem viventem mirifice coluit, & poſt obitum eodem proſequutus amore, & quibus potuit frequentavit, & cumulavit officiis, qui ipſi viventi auctor fuerat, ut admirabili ſumptu Romanæ Urbis exornaret Eccleſias; quænam iſta fuerint ornamenta, ex Anaſtaſio dicturi ſumus, ſed ante quæ de his ſummatim habeat Eginhardus (a), audi: XIII.

Colebat Carolus præ cæteris ſacris, & venerabilibus locis apud Romam, Eccleſiam beati Petri Apoſtoli, in cujus donaria, magna vis pecuniæ tam auri, quam argenti, necnon & gemmarum ab illo congeſta eſt: multa & innumera Pontificibus munera miſſa; nec illo toto Regni tempore quicquam duxit antiquius, quam ut Urbs Roma ſua opera, ſuoque labore veteri polleret auctoritate, & Eccleſia S. Petri non ſolum per illum tuta, & defenſa, ſed etiam ſuis opibus præ omnibus Eccleſiis eſſet ornata, ac ditata. Hæc ipſe. Vidiſti, Lector, quibus depictum coloribus reddat antiquitas magnum, & Chriſtianiſſimum Principem erga Romanam Eccleſiam ſtudioſiſſimum: de quo ſæpe legiſti ſuperius, & inferius æque lecturus eris quot, quantaque ipſe a Deo conſecutus ſit pro his in hac vita etiam beneficia.

(a) Egin. in vita Caroli Magni.

Caroli Magni erga Rom. Eccl. munificentia.

Jam vero quæ apud Anaſtaſium Bibliothecarium in Hadriano leguntur, de mi-

rifico Eccleſiarum ornatu videamus. Reddemus hic ea cuncta eo ordine, quo apud ipſum ſcripta reperiantur, prout ab eodem Pontifice dari Eccleſiis contigerunt, & ab auctore ejus temporis ſcribi, veritate ſincera licet ſermone rudi, impolito, ſemigræco, ac penitus barbaro. Anaſtaſius enim, apud quem magis cum ſimplicitate veritas, quam cum fuco mendacia valuerunt, eadem ut ſcripta reperit, in ſuum volumen deſcribendo tranſtulit, in ipſum de Romanis Pontificibus commentarium, quæ hic a nobis ad finem ejus vitæ ex more ſcribuntur, quod quo ſingula anno ſint facta, non liquet. Sunt hujuſmodi:

XIV. Hadriani res geſtæ in cultu eccleſiæ S. Petri.

*Erat ſæpe fatus beatiſſimus Pontifex amator Eccleſiarum Dei, magnam indeſinenter gerens curam pro ornatu, & reſtauratione procuranda omnium earumdem Eccleſiarum. Hinc enim evangelicus vir fecit in Eccleſia beati Petri Apoſtoli veſtem miræ pulchritudinis ex auro & gemmis habentem præfiguratam hiſtoriam, qualiter beatus Petrus a vinculis per Angelum ereptus eſt. Item in eadem baſilica ab introitu rugas uſque ad Confeſſionis pavimentum veſtivit de argento puriſſimo, quod penſat libras centum quinquaginta. Fecit etiam in eadem ipſa baſilica beati Petri juxta januas majores argenteas cortinas miræ magnitudinis de palliis ſtauracinis, ſeu * quadraplis: nam & per univerſos arcus ejuſdem Apoſtolorum principis baſilicæ de palliis Tyriis, atque fundatis fecit vela numero ſexaginta quinque.* Hæres hic tu mecum, ut video, Lector, in ſalebris, dum obſcurarum vocum interpretationem exoptas, quid rugæ, quid ſtauracium, quodrapiam quid, atque fundatum ſibi velint, quæ & frequenter cum aliis hujuſmodi vocibus continget apud Anaſtaſium reperiri, qui ut vulgo tunc notiſſima, eadem abſque interpretatione reliquit: Ut niſi aliquem ejuſdem temporis gloſſarium reſurgere contingat, deſperata res ſit, ut ſingularum vocum peregrinarum, in Latinam linguam tunc acceptarum, interpretationem aſſequi valeas. Pergit vero Anaſtaſius.

* quadruplis

XV. Mirificum candelabrum.

*Denique ejus beatitudo fecit & pharum majorem in eadem beati Petri Eccleſia in typum Crucis, qui pendet ante presbyterium, habens candelas mille trecentas ſeptuaginta, & conſtituit, ut quater in anno ipſum pharum accendatur, id eſt, in natali Domini, in Paſcha, in natali Apoſtolorum, & in natali Pontificis. Item præfatus ſanctiſſimus Pontifex fecit in ea baſilica calicem fundatum argenteum, penſantem libras quinque, quem & poſuit in presbyterio pro eo, qui perierat temporibus domni Pauli Papæ. Nam & in Eccleſia beati Andreæ Apoſtoli ſita juxta eamdem beati Petri Apoſtoli Eccleſiam * ciborium novum ex argento puriſſimo ipſe ter beatiſſimus Pontifex fecit, quod penſat libras centum triginta quinque.* Et inferius rurſum, de his, quæ ſpectant ad eamdem baſilicam, de ipſius ornatu ſumptuoſo:

* ciborium

Hic vero egregius ſacerdos ob nimium amorem beati Petri Apoſtoli, totam ejus Confeſſionem ex auro puriſſimo in laminis cum diverſis hiſtoriis compte ornavit, ponderis triginta librarum, ponens & poſtem ſuperiorem ejuſdem ſacræ Confeſſionis auri mundiſſimi librarum tredecim, pari modo & liminare inferius ejuſdem Confeſſionis auri mundiſſimi librarum viginti quinque. Aſpectum vero altaris ſuper eamdem Confeſſionem, atque dextera, lævaque parte juxta gradus jam dictæ Confeſſionis addens in eis argenti libras centum triginta ſex carioſum renovavit, ejuſque hiſtorias ex auro puriſſimo librarum centum & octo nitidiſſime decoravit. Simulque & canthera in eadem Eccleſia dicti Apoſtoli numero decem renovavit, addens in eis argenti libras centum.

XVI. Alia ornamenta Eccl. S. Petri.

Ante januas vero argenteas fecit caniſtros argenteos, penſantes libras triginta ſex, ſimili modo & in turre caniſtros argenteos duodecim penſantes libras quadraginta quinque. In eadem quippe B. Petri Eccleſia per diverſas coronas fecit delphinos ex argento librarum centum. Et paulo poſt: *Et in Eccleſia beati Petri per diverſa oratoria caniſtra argentea numero duodecim ſimul librarum quadraginta, & rugas in presbyterio a parte virorum, & mulierum ex argento puriſſimo quinquaginta, librarum centum triginta, necnon alias rugas in caput presbyterii ante Confeſſionem ex argento, penſantes ſimul libras centum tres.* Et inferius: *Item fecit patenam, & calicem in baſilica beati Petri Apoſtoli in quotidianis miniſteriis ex auro puriſſimo, penſantes ſimul libras viginti quatuor.* Et paulo poſt: *In altari majori Eccleſiæ beati Petri Apoſtoli fecit ex auro puriſſimo diverſas hiſtorias, ponderis librarum quingentarum nonaginta duarum. Et intus in Confeſſione imaginem in modum Evangeliorum ex auro obrizo librarum viginti: ſimul & cancellos ante eamdem Confeſſionem ex auro puriſſimo, penſantes libras quinquaginta ſex. Quæ ſunt ſimul, quæ ſunt in altari intus, & in ſacra, ultro citroque Confeſſione, & in ambone Evangeliorum, & in poſtibus inferioribus, & ſuperioribus, atque cancellis ſimul & corpore auri obrizi libræ mille trecentæ viginti octo.*

XVII. Alia addita ornamenta.

Quod rurſum ad ejuſdem baſilicæ ornatum ſpectat, hæc poſtea apud eumdem Anaſtaſium leguntur: *Fecit etiam ter beatus ille imagines ſex laminis argenteis*

teis

teis inveſtitas, quibus tres poſuit ſuper rugas, quæ ſunt in introitu Eccleſiæ presbyterii, ubi & regularem ex argento inveſtito fecit, & poſuit ſuper eamdem regularem præfatas tres imagines in medio exiſtentes, unam quidem pictum habentem vultum Salvatoris, & in utriuſque lateribus imagines habentes depictas, unam B. Michaelis, & aliam beati Gabrielis Angelorum: in ſuperiore vero ruga, id eſt, in medio presbyterii faciens alium regularem, ex argento inveſtitum, conſtituit ſuper eum tres reliquas imagines, in medio quidem habentes præfiguratum vultum ſanctæ Dei Genitricis, & ex duobus lateribus unam habentem vultum depictum S. Andreæ Apoſtoli, & aliam S. Joannis Evangeliſtæ: raſdem vero ſex imagines (ut dictum eſt) ex laminis argenteis miræ pulchritudinis factas deauravit, in quibus imaginibus poſuit libras centum. Et inferius: *Idem præſtantiſſimus Antiſtes fecit in Eccleſia beati Petri Apoſtoli ad corpus ejus imagines, quæ dudum ex argento factæ erant, Salvatoris, ſanctæ Dei Genitricis, ſanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli atque Andreæ de auro puriſſimo miræ magnitudinis, penſantes libras ducentas: ipſe vero præcipuus Pontifex fecit imaginem ex laminis argenteis deauratis, habentem effigiem Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, quæ poſita eſt ſuper introitum baſilicæ beati Petri Apoſtoli, ubi portæ argenteæ exiſtunt, quæ penſant libras quinquaginta.*

XVIII. De reſtauratione Baſilicæ.

In his vero, quæ ad ædificium ſpectant ejuſdem baſilicæ, hæc apud eumdem Anaſtaſium habentur: *Pro honore beati Petri Apoſtolorum principis, & ornatu ipſius ſancti Patriarchii inſtruxit, & ædificavit ibidem noviter turrim miræ pulchritudinis decoram, cohærentem porticui quæ aſcendit ad balneum, ubi & deambulatorium ſcilicet ſolarium ſuum cum cancellis æreis miræ pulchritudinis conſtrui fecit. Sed & porticum ipſum, quæ vetuſtate diruta erat, utiliter renovavit & picturis, atque marmoribus eamdem turrem, & cuncta ædificia, ab eo noviter reparata, decoravit.* Et poſt nonnulla: *Cameram vero B. Petri Apoſtolorum principis in omnibus deſtructam, atque dirutam reſtituit, atque pinxit diverſis coloribus.* Rurſum de his quæ ſpectant ad eamdem baſilicam: *Duos ejus gradus majores, qui aſcendunt in atrium ſimul, & qui ex duabus porticibus aſcendunt in eamdem Eccleſiam ex utriuſque lateribus renovavit; ſed & cunctum pavimentum ipſius Eccleſiæ, ubi marmora confracta erant adhibitis aliis pulcherrimis, ac melioribus marmoribus renovavit. Porticus vero ex utriuſque lateribus ſupraſcriptæ Eccleſiæ, in quibus confractæ trabes inerant, & tectum, quod ruinæ vicinum poſitum erat, poſitis novis trabibus, & ipſum tectum noviter faciens, reſtauravit.* Subiicit vero de Forma Sabbatina, quæ eidem Eccleſiæ affluenter aquas miniſtrabat, ab eo reſtaurata his verbis:

XIX. Forma Sabbatino reſtaorata.

At vero per evolata viginti annorum ſpatia, Forma, quæ vocatur Sabbatina nimis confracta exiſtens, per quam decurrebat aqua per Centenarium in atrium beati Petri Apoſtoli, ſimul & in balneum juxta eamdem Eccleſiam ſitum, ubi fratres noſtri, Chriſti pauperes, qui ad accipiendam eleemoſynam in Paſchalem feſtivitatem annue occurrere, & lavare ſolebant, & ex qua diverſæ molæ macinabant, aqua ex eadem Forma, neque in atrium beati Petri, neque intra civitatem decurrebat, dum ipſa Forma (quod dictum eſt) diruta extitit ob arcus ipſius Formæ magna altitudine conſtructos a fundamentis demolitos, atque deſtructos ut nulla ſpes videretur eſſe eoſdem arcus, vel fractam Formam reædificandi, atque reſtaurandi: ipſe beatiſſimus ac ſanctiſſimus Præſul aggregans multitudinem populi, per ſemetipſum ad faciendam, & reſtaurandam eamdem formam præparavit, & tantam curam, & ſolicitudinem in ejuſdem Formæ fabricam exhibuit, quod eam noviter a fundamento renovavit, atque reſtauravit. Et confeſtim per Centenarium ex eadem forma in atrium ſancti Petri aqua decurrebat. Et cum per nimium neglectum, & incuriam plumbum ipſius Centenarii furtim jam plurima ex parte exinde ſublatum fuiſſet, & reliquum plumbum conquaſſatum fuiſſet: protinus idem Paſtor, addita multitudine plumbi ipſum Centenarium noviter fecit & Deo auſpice, aqua in atrium B. Petri ſimul & in præfatum balneum, verum etiam & intra civitatem, id eſt, in Cœnaculum, ubi molendina macinabant, ſicut antiquitus abundanter decurrere fecit. Et inferius: *Idem vero ſanctiſſimus Præſul portas æreas majores miræ magnitudinis decoratas ſtudioſe a civitate Peruſina eas deducens, in baſilicam B. Petri Apoſtoli ad turrem compte erexit.*

Trabes renovatæ.

Rurſum quod pertinet ad reſtaurationem ejuſdem baſilicæ hæc ibidem: *Simili modo, & in famoſiſſima toto orbe terrarum præclara, & veneranda baſilica beati Petri Apoſtolorum principis per olitana tempora vetuſtiſſimas trabes, quæ ibidem exiſtebant, cernens idem præcipuus Pontifex, mittens Januarium Veſtiarium ſecum, cognoſcens eam idoneam perſonam, cum multitudine populi mutavit ibidem trabes numero quatuordecim, atque tectum ejuſdem baſilicæ ſancti Petri & protinus noviter reſtauravit.* Et inferius de via, quæ ducebat ab Urbe ad baſilicam eamdem, hæc habet:

Hic

XX. * præfatus

*Hic item * præſagus vir conſiderans plurimi populi ſalutem, ſuper ripam fluminis porticum, quæ ducit ad beatum Petrum Apoſtolum arctam, & anguſtam exiſtentem, per quam viam tranſeuntes, ad eumdem beatum Petrum Apoſtolorum principem perveniebant: pluſquam duodecim mille tufos in litore alvei fluminis in fundamentis ponens, a ſolo uſque ad tectum miræ magnitudinis porticum, uſque ad gradus beati Petri reſtauravit.* Et de relictis bonis eidem baſilicæ in uſum pauperum, hæc idem auctor habet:

Reſtaurata porticus.

*Hujus temporibus defunctus Leoninus Conſul, & Dux, poſtmodum vero monachus, ob veniam ſuorum delictorum reliquit tres uncias maſſæ * Ariciana, qua ex hæreditate parentum ſuorum fruebatur, ſita longe ab hac Romana Urbe milliario decimoſexto via Ardeatina, in qua & Eccleſia B. Ediſtii eſſe, dignoſcitur: quam ipſe beatiſſimus Papa conſtruens, fabricis decoravit, amplificavitque ad eaſdem tres uncias ſupradictæ maſſæ Aricianæ alias tres uncias a Petro Comite, atque Agnete relicta Agathonis ſcriniarii, & Theodora relicta quondam Dominici Præfectorii addidit: fines enim ex omni parte conquiſivit, & data digna compenſatione, nemini vim inferens, ſed magis (ut condecet patri) cuncta ſecus eumdem locum emit prædia, & Domum cultam beato Petro eumdem locum jure perpetuo ſtatuit permanendum. Quam & Domum cultam ſancti Ediſtii vocant uſque in hodiernum, pariter & maſſa, quæ vocatur * Acuciaſa, quæ juxta eamdem Domum cultam eſſe videtur, ab eodem Leonino beato Petro conceſſa eſt.* Obtulit & villam beato Petro, quæ Capracorum dicebatur, de qua inferius.

* Aricinæ Domus culta S. Ediſtii.

* Aniſiana

XXI. De Pſalmodia S. Petri.

Quod vero ſpectat ad cultum divinum in pſalmodia in eadem baſilica exhibendum, hæc apud eumdem Anaſtaſium habentur: *Hic beatiſſimus Præſul divina inſpiratione ignitus, conſtituit in monaſterio S. Stephani cata Barbaram Patriciam, ſito ad beatum Petrum Apoſtolum, congregationem monachorum, ubi & Abbatem idoneam perſonam ordinans, ſtatuit, ut ſedulas laudes in Eccleſia S. Petri perſolvant, ſicut & cætera tria monaſteria, ut duo monachi pro latere Deo noſtro canant laudes: quoniam ipſum monaſterium in magna deſidia, incuria, & negligentia poſitum erat, & nullum divinum officium cultui ibidem exhibebatur.* Hæc ſunt, quæ ſpectant ad baſilicam S. Petri diverſis in locis in Hadriano apud Anaſtaſium recitata, ſuo ordine collocata: quod & fecimus in iis, quæ pertinent ad alias Urbis Eccleſias, de quibus ſingulis ex eodem auctore dicendum eſt, atque in primis de baſilica S. Pauli. Ait enim:

De Baſilica S. Pauli.

Idem beatiſſimus Pontifex in Eccleſia B. Pauli Apoſtoli veſtivit corpus ejus Doctoris mundi (Confeſſionem ſcilicet, ubi corpus eſt ipſius) *ex laminis argenteis, penſantibus libras triginta, quas addidit idem ſanctiſſimus Præſul, quoniam argentum illud, quod primitus erat, nimis confractum exiſtebat. Item fecit in eadem baſilica beati Pauli cortinam majorem juxta januas principales ex palliis * quadraplis adinſtar cortinæ, quam in Eccleſia beati Petri fecit. Sed & aliam cortinam majorem fecit ex palliis quadraplis, quæ pendet ſub arcu majori ſub eodem altari. Etiam per diverſos arcus ejuſdem Eccleſiæ ex palliis quadraplis fecit vela numero ſeptuaginta. Atrium vero B. Pauli Eccleſiæ, quod antea nimis deſolatum exiſtebat (nam ibi boves, & caballi ingrediebantur ad pabulandum propter herbam, quæ ibidem naſcebatur) inſpiratus a Deo idem ſummus Pontifex ex marmoribus pulchris ſternere fecit.* Et *rurſus* inferius de ejuſdem baſilicæ aliis ornamentis:

* quadruplis

XXII. Ornamenta Baſilicæ S. Pauli.

Idem ſanctiſſimus Pontifex fecit in baſilica beati Pauli Apoſtoli ex laminis argenti imagines tres, quæ ponuntur ſuper rugas in introitu presbyterii, unam quidem habentem depictum vultum Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in utroque latere imagines depictas, habentes effigies Angelorum viginti quatuor. Et inferius: *In Eccleſia beati Pauli, ad inſtar eorum, quæ fecerat in baſilica S. Petri fecit delphinos argenteos cum coronis, penſantes libras centum octuaginta.* Et poſt aliqua:

Fecit & in Confeſſione beati Pauli Apoſtoli ex auro puriſſimo imaginem in modum Evangeliorum, ſeu Evangeliſtarum, *intus ſuper ejuſdem ſanctiſſimum corpus, penſantem libras viginti.* Et poſt multa: *Hic idem eximius Papa altare beati Pauli Apoſtoli una cum ejuſdem Confeſſionis foribus auro mundo ſacras deſignans hiſtorias, mirifice ornavit, penſantes libras centum triginta.* Et paulo poſt: *Hic ipſe almificus Præſul fecit in baſilica B. Pauli Apoſtoli patenam ex auro obrizo & calicem, penſantes ſimul libras viginti.*

De reſtauratione baſilicæ.

De his vero, quæ ſpectant ad reſtaurationem ejuſdem baſilicæ, idem auctor ex ordine, quo ſunt facta, ſcribens, hæc ſuperius habet: *Reſtauravit baſilicam S. Pauli: cernens ibidem exiſtentes trabes a priſcis temporibus jam ruituras, fecit, ſicut ſuperius dictum eſt in baſilica principis Apoſtolorum, cuncta diſponens per Januarium Veſtiarium ſuum cum multitudine populi. Sed & ipſe ter beatiſſimus Paſtor per ſemetipſum frequentans, totam noviter reſtauravit, in qua & mutavit ibidem trabes majores trigintaquinque, & per circuitum eamdem baſili-*

ſilicam renovavit. Et poſt plurima: *Porticum vero, qua ducit ad B. Apoſtolum a porta una cum Eccleſia S. Eupli uſque ad prædictam Eccleſiam S. Pauli, de novo reſtauravit.*

XXIII. De donis oblatis baſilicæ Lateranenſi. De his vero, quæ ſpectant ad baſilicam Lateranenſem, idem auctor hæc habet: *In baſilica Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti juxta Lateranas ſimiliter fecit veſtem de ſtaurario, ſed & cortinam majorem ex palliis * quadraplis; ſed & per diverſos arcus vela ſerica, numero quinquaginta ſeptem, omnia ex palliis quadraplis, ſeu ſtauracinis.* Et poſt multa iſta ſubiicit: *In Eccleſia Salvatoris, qua vocatur Conſtantiniana fecit ante veſtibulum altaris aureas tres gabathas, penſantes libras decem.* Et inferius: *In Eccleſia Conſtantiniana fecit delphinos argenteos librarum triginta.* Et rurſum, quod ad reſtaurationem pertinet: *Item & baſilicam Salvatoris, qua Conſtantiniana vocatur juxta Lateranenſe Patriarchium in ruinis poſitam, noviter reſtauravit, & quadriporticum, & fornices, ſicut in Eccleſiis beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, renovavit, in qua trabes majores mutavit quindecim.*

* quadraplis

De pſalmodia ibi conſtituta. Rurſum de his, quæ ſpectant ad eiuſdem Eccleſiæ ſacrarum laudum functionem, hæc ibidem habentur: *Hic idem beatiſſimus & Apoſtolicus vir cum diligentiſſima inquiſitione reperiſſet monaſterium Honorii Papæ in nimia deſolatione propter quorumdam negligentiam, divina inſpiratione motus, noviter ædificavit, atque ditavit, & Abbatem cum cæteris monachis, regulariter ibidem vitam degentes, ordinavit, & conſtituit eos, ut in baſilica Salvatoris, quæ Conſtantiniana dicta eſt, juxta Lateranenſe Patriarchium poſita, officium celebrarent, hoc eſt, matutinam horam, Primam, Tertiam, Sextam, ſed & Nonam etiam, & veſpertinam; & quidem ab uno choro monachi monaſterii S. Pancratii ibidem poſito, ab altera monachi monaſterii ſanctorum Andreæ, & Bartholomæi, Honorii Papæ, quatenus piis laudibus pariter pſallentes hymniferis choris læte reſonarent cantus, reddentes Domino glorioſos melos, perſæpius memorantes venerandi Pontificis nomen, ſcilicet in * hernla memoriale ejus pangentes carminibus.* Hæc de his ibi.

XXIV. Aqua Claudia revocata. *Sed & de reſtituta ab eodem Pontifice aqua Claudia in baſilicam Lateranenſem hæc habet: Dum vero Forma, qua Claudia vocatur, per annorum ſpatia demolita eſſe videretur, unde in balneis Lateranenſibus de ipſa aqua lavari ſolebat, & in baptiſterio Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in plures Eccleſias in die ſancta Paſcha decurrere ſolebat, & cum modica aqua de prædicta forma decurreret: proficiſcens præcipuus, & evangelicus Præſul aggregans multitudinem populi a partibus Campaniæ, per ſemetipſum ad fabricandam, & reſtaurandam eamdem Formam totis viribus properavit, & tantam curam, & ſollicitudinem in ejus Formæ fabrica exhibuit, & eam noviter revocavit, & reſtauravit: atque confeſtim ex eadem Forma aquam in præfata balnea, & intus civitatem, ſicut antiquitus, abundanter decurrere fecit.* Hæc ibi.

Et poſt aliqua de Forma aquæ Virginis habet iſta: *Hic idem almiſſimus Præſul divina inſpiratione repletus, & miſericordia motus, Formam, quæ Virginis appellatur, quæ per annorum ſpatia demolita, atque ruinis plena exiſtebat, proſpiciens hic benigniſſimus, & pius Paſtor noviter eam reſtauravit, quæ in tantam abundantiam aquæ profluxit, ut totam pene civitatem ſatiaret.* Et de alia Forma Jovia nuncupata, hæc ait: *Item ipſe ſanctiſſimus Præſul Formam, quæ Jovia vocatur, quæ evoluta viginti annorum ſpatia confracta jacebat, a fundamentis reſtaurare fecit.* Forma aquæ Virginis reſtaurata.

Jam vero quæ in baſilica Dei Genitricis, Ad præſepe dicta, apud eumdem Anaſtaſium leguntur facta ab Hadriano Pontifice, hic reddamus: *In primis habet hæc de veſtibus altaris, velis, atque cortinis: In Eccleſia ſanctæ Dei Genitricis Ad præſepe fecit veſtes duas ſuper altare majus, unam ex auro puriſſimo, atque habentem Aſſumptionem ſanctæ Dei Genitricis, & aliam de ſtauracio ornatam in circuitu blattis. Fecit & in ea Eccleſia cortinas majores ex palliis * quadraplis ad ſimilitudinem earum, quas fecit in Eccleſia S. Petri, ſed & per diverſos arcus ejuſdem baſilicæ vela fecit ex palliis quadraplis, numero quadragintaduo.* Et poſt multa: *In baſilica ſanctæ Dei Genitricis, quæ eſt Ad præſepe, in altare ipſius præſepii fecit laminas ex auro puriſſimo hiſtoriis depictas, penſantes libras centumquinque. Et intra ſupra Confeſſionem tabulas duas ex argento penſantes libras quindecim.* Et paulo poſt: *In baſilica beatæ Dei Genitricis ad præſepe fecit delphinos argenteos per diverſas coronas, penſantes libras viginti quatuor.* XXV. De baſilica S. Mariæ ad præſepe. * quadruplis

Sed & de his, quæ ſpectant ad ſacrarum laudum functionem, a monachis exhibendam, idem hæc habet: *Monaſterium ſanctorum Hadriani, atque Laurentii, quod in ruinis marceſcebat, & a priſcis temporibus, tamquam * crepta a ſæcularibus inhabitabatur: ipſe vero egregius Antiſtes a novo reſtauravit, prædictorum ſanctorum, videlicet Hadriani, atque Laurentii nomine * ædificavit, in quo multa donavit tam in auro quam in argento, ſeu agris, atque familiis, diverſiſque peculiis, & mobilibus: Et conſtituit in ba-* * ſepta crypta * dedicavit

baſilica Dei Genitricis Mariæ Ad præſepe, ſicut in cæteris monaſteriis, ibidem conſtituit, Deo diu noctuque canentes ſolitas dicere laudes. Sed & de reparatione ejuſdem Eccleſiæ hæc inferius: *In baſilica ſanctæ Dei Genitricis Ad præſepe, poſuit trabes majores, numero viginti.*

XXVI. De Baſilica S. Laurentii extra muros. In baſilica autem S. Laurentii hæc ab eodem Hadriano Pontifice facta eſſe, narrantur: *Fecit in baſilica B. Laurentii Martyris, foris muros ſcilicet, ubi ſanctum corpus ejus requieſcit, veſtem de ſtauracio; & in ejus Eccleſia majori altari ſimiliter fecit veſtem. Sed & tectum ejuſdem beati Laurentii baſilicæ, quæ jam diſtecta erat, & trabes ejus confractæ, noviter fecit.* Et poſt multa rurſum hæc habet: *Fecit idem præfatus Antiſtes in Confeſſione B. Laurentii Martyris foris murum, imaginem ex auro puriſſimo in modum Evangeliorum, ejuſdem B. Laurentii effigiem continentem.* Ac rurſus inferius:

Similiter & in Eccleſia beati Laurentii Martyris foris murum fecit ex auro puriſſimo patenam cum calice, penſantem ſimul libras quindecim. Item de porticu ſancti Laurentii: *Porticum, quæ ducit ad ſanctum Laurentium foris murum, a porta uſque ad eamdem baſilicam de novo conſtruxit, & ipſam baſilicam S. Laurentii reſtauravit: immo & Eccleſiam Sancti Stephani juxta eam ſitam, ubi corpus ſancti Leonis Epiſcopi, & Confeſſoris requieſcit, ſimiliter undique renovavit una cum cœmeterio beatæ Cyriacæ & aſcenſum ejus. Inſuper in dicta Eccleſia fecit vela ex palliis ſericis viginti, linea viginti.*

XXVII. S. Mariæ Tituli Calliſti, & S. Mariæ ad Martyres. Quæ autem fecerit in baſilica S. Mariæ Tranſtyberim, titulo Calliſti, hæc ab eodem auctore notantur diverſis in locis, atque primum: *Itemque titulum ſanctæ Dei Genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, quæ vocatur Calliſti Tranſtyberim, a novo in integrum ex omni parte reſtauravit:* Et inferius: *Fecit in ea canistra quinque argentea penſantia ſimul libras quindecim. Et de eccleſia S. Mariæ ad Martyres habet iſta: In baſilica Dei Genitricis ad Martyres ſimili modo fecit vela de palliis ſericis, numero viginti, & linea viginti.* Et inferius: *In Eccleſia S. Mariæ, quæ ad Martyres vocatur, renovavit ciborium de argento, quod ex vetuſtate conſumptum erat, & addidit in eo argenti libras ſexaginta, & in priſtinum erexit eum noviter locum. Sed & arcum in eadem venerabili Eccleſia fecit de argento, penſantem libras duodecim.*

Eccleſ. S. Marci. De Eccleſia autem S. Marci hæc in eam ab eodem Pontifice collata idem auctor affirmat: *Eccleſia vero beati Marci, cujus tectum erat jam vetuſtate putridum, vicinum ruinæ, depoſitis vetuſtiſſimis trabibus, & aliis impoſitis noviter, ipſum tectum, atque porticus in circuitu fecit, eamque Eccleſiam reſtauravit. Arcus vero tres, qui vetuſtiſſimi erant, addens ipſe Pontifex beatiſſimus libras argenti duodecim, noviter fecit. Et in eadem Eccleſia ſuper altare majus fecit veſtem de ſtauracio ex palliis quadruplis. Fecit & in ea vela numero vigintiſeptem, ſimiliter & cortinam ex iiſdem palliis quadruplis ſub arcu fecit.* Et inferius: *In prædicta baſilica S. Marci fecit alios arcus argenteos, numero ſex, penſantes ſimul libras quinquagintaquinque, pariter & calices miniſteriales a Catholica procedentes ex auro puriſſimo reſtauravit, penſantes libras novem, & ſemis.* Et in fine: *In titulo beati Marci nutritoris ſui fecit patenam, & calicem ex auro obrizo, penſantes pariter libras undecim, & calices argenteos quatuor, penſantes libras duodecim.*

De baſilica vero SS. Apoſtolorum iſta habet: *Baſilica quoque Apoſtolorum in Via lata porticus in circuitu renovavit,* XXVIII. Eccleſ. SS. Apoſtolorum. *quas autem initiaverat ejus prædeceſſor dominus Paulus Papa, & non compleverat omnia, Deo propitio reparavit præfatus Pontifex ſimul & tectum. Sed & apſidem ipſius Eccleſiæ cernens jam ruinæ vicinam exiſtere, cancanis ferreis eamdem apſidem confirmare fecit, & ita eam renovavit. Fecit & veſtem in eadem Eccleſia ſuper altare majus de ſtauracio.* Et Inferius: *Fecit in eadem Baſilica vela de palliis ſericis numero viginti, & linea viginti.* Et poſt iſta:

Item ter beatiſſimus Præſul in baſilica majore, quæ appellatur ſanctæ Dei Genitricis, quæ eſt juxta baſilicam B. Laurentii Martyris & Levitæ, ubi corpus ejus requieſcit foris muros hujus civitatis Romanæ obtulit vela de ſtauracio, ſive quadrupli numero quindecim.

De baſilica vero S. Pancratii hæc idem: S. Pancratii Monaſterium. *Simili modo fecit & in baſilica beati Pancratii Martyris, quæ eſt foris muros hujus civitatis Romanæ, vela de ſtauracio ſeu Tyria numero trigintaocto.* Et inferius: *Item in baſilica S. Pancratii monaſterium, una cum monaſterio S. Victoris, ibidem ſitum reparavit.*

S. Valentini Eccl. *In baſilica autem beati Valentini ſimili modo fecit veſtem de ſtauracio.* Et inferius: *Tectum vero baſilicæ beati Laurentii ad Taurellum, dum nimis vetuſtiſſimum eſſet, omnes ejus trabes novas ibidem poſuit, eumque reſtauravit, ſimulque & veſtem de quadruplo ſuper altare ejuſdem eccleſiæ fecit, & obtulit.* S. Laurentii ad Taurellum.

XXIX. Felicis in Pinciis. *Baſilicam vero beati Felicis poſitam in Pinciis, quæ in ruina erat, & tectum ejus diſcoopertum exiſtebat, facto eodem tecto, noviter ipſam Eccleſiam reparavit,*

& ve-

& veſtem ſuper altare ejus, de quadraplis faciens, obtulit.

Laurentii in Damaſo. *Renovavit etiam & tectum baſilicæ S. Laurentii, quam Damaſi dicunt, ubi & veſtem ſuper altare ejus de ſtauracio obtulit; ſimulque & aliam veſtem poſt altare fecit, ubi requieſcit corpus S. Damaſi.* Et paulo poſt:

Petri, & Marcellini. *Cœmeterium item Petri, & Marcellini via Lavicana juxta baſilicam beatæ Helenæ renovavit, & tectum ejus, id eſt, S. Tiburtii, & eorumdem SS. Petri, & Marcellini noviter fecit, quoniam nullus erat jam deſcenſus ad ipſa ſancta corpora.*

S. Hadriani. *Item in baſilica B. Hadriani fecit cероſtrata argentea, penſantia libras duodecim, ſimul & laudanas duas ex argento, penſantes libras octo, quas poſuit ſuper rugas presbyterii, ubi arcus de argento exiſtit. Fecit etiam & veſtes duas de ſtauracin, unam ſuper altare B. Hadriani, & aliam ſuper altare S. Martinæ, ſed & vela de paliis quadraplis numero quindecim in eadem eccleſia fecit.* Et poſt multa:

XXX. SS. Coſmæ & Damiani. *Idem egregius Præſul baſilicam B. Hadriani Martyris, & SS. Coſmæ, & Damiani, quas de novo reſtauravit, diaconias conſtituit, in quibus & multa bona fecit per ſuam ſempiternam memoriam, concedens eis agros, vineas, oliveta, ſervos, & ancillas, & peculia diverſa, atque res mobiles, ut de redditibus eorum crebris exactionibus diaconiæ proficientes, pauperes Chriſti reficerent. In præfata vero diaconia S. Hadriani obtulit ex argento caniſtra duodecim, amam unam, ſcyphum unum, patenam unam, calicem unam, amulam offertoriam unam, penſantes omnes libras ſexaginta ſeptem.* Et de iiſdem diaconiis inferius: *Item & in baſilica beatorum Coſmæ, & Damiani ſimiliter obtulit calicem, & patenam de auro obrizo, penſantes omnes libras undecim. Verum & in diaconia ſancti Hadriani patenam, & calicem ex auro mundo obtulit, penſantes item libras undecim. Fecit & in diaconia S. Hadriani arcus argenteos duos, penſantes libras viginti.* Et de eadem: *Eidem altari veſtem de ſtauracio fecit, ſimul & cortinam ante baſilicam ex palliis de quadraplis, necnon vela ex eiſdem quadraplis numero viginti, linea, viginti.*

S. Martini. *Et in Eccleſia ſancti Martini fecit arcus argenteos tres, penſantes libras triginta.*

S. Clementis. *Tectum vero tituli beati Clementis, quod jam caſurum erat, poſitum in regione tertia reſtauravit. Necnon in baſilica beati Silveſtri Confeſſoris, atque Pontificis ſitam in Orphea, quæ in ruinis poſita erat, & tectum ejus dirutum erat, facto tecto, ipſam Eccleſiam renovavit.* Et poſt aliqua:

Tectum denique baſilicæ beati Januarii Martyris ad portam beati Laurentii Martyris, & Levitæ reſtauravit. S. Januarii.

Item in cœmeterio beatorum Martyrum Abdon, & Sennen foris portam Portuenſem, veſtem de ſtauracio fecit, atque obtulit. Et inferius: *Simulque etiam baſilicam ſanctorum Abdon & Sennen, atque beatæ Candidæ, una cum ceteris Sanctorum cœmeteriis pariter renovavit.* Abdon & Sennen.

Tectum denique tituli S. Priſcæ, quod jam caſurum erat, in ruinis poſitum noviter fecit, ubi & veſtem de ſtauracia fecit. Et inferius: XXXI. S. Priſcæ.

In baſilica S. Stephani protomartyris in Cœlio monte fecit vela de ſtauracio, ſeu Tyria numero viginti. Et poſt multa de eadem baſilica hæc addit: *Pariter & in baſilica beati primi Martyris Stephani, ſita in Cœlio monte, quæ per olitana tempora marcuerat, maximas deferens trabes, tam vaſtam molem baſilicæ porticu mirifice intrinſecus, & extrinſecus renovavit.* Et rurſum: S. Stephani.

In baſilica beati Apollinaris ſimili modo vela de octaplo numero decem, & linea decem fecit. Et inferius: S. Apollinaris.

Item in baſilica beati Valentini martyris, quæ ſita eſt foris muros hujus civitatis Romanæ ſimiliter fecit vela de ſtauracio, ſeu octaplo numero vigintiduo, & linea vigintiduo. Et inferius: S. Valentini.

Titulum beatæ Suſannæ Martyris inter duas domos ſitam juxta S. Quiriacum, cujus tectum jam caſurum erat, & ruinis poſitum noviter reſtauravit. Similiter & titulum beati Quiriaci Martyris, & Eccleſiam ſancti Laurentii ad Formoſam pariter reſtauravit. Sed & de alia Eccleſia S. Larentii in Palatino ſita, & de monaſterio ibi poſito ita ſubiicit: S. Suſannæ S. Quiriaci.

Item hic almificus Præſul monaſterium S. Laurentii, quod in Palatinis deſertis repevit, noviter reſtaurans, & ditans, conjunxit cum alio monaſterio juxta ipſum poſito S. Stephani, quod cognominatur Baganda, & ordinavit monachos, & conſtituit, ut in titulo beati Marci Pontificis, & Confeſſoris officio fungerentur, id eſt, Matutina hora, Prima, Tertia, Sexta, atque Nona, & Veſpertina pſallerent pro requie animæ ſuæ. Et inferius: S. Laurentii in Palatino.

Diaconiam vero ſanctæ Dei Genitricis, ſemperque Virginis Mariæ Scholæ Græcæ, quæ appellatur Coſmedin, dudum brevem in ædificiis exiſtentem, ſub ruinis poſitam, reſtauravit: nam maximum monumentum de Tyburtino tufo ſuper eam dependens ſuper amnem Circi, plurimam multitudinem populi congregans, multamque lignorum ſtruem incendens, demolitus eſt: ſimulque collectionemruderum mundans a fundamentis ædificans prædictam Eccleſiam ultro, citroque ſpacioſe dilatans, treſque abſides in ea conſtitu- XXXII. S. Mariæ in ſchola Græca.

eus præcipuus Antiſtes, vere Coſmedin ampliſſimam a novo reſtauravit.

S. Laurentii in Lucina. *Pariterque reſtituit titulum beati Laurentii Martyris, quem Lucinæ dicunt, ſeu Eccleſiam beati Martini, ſitam juxta titulum beati Silveſtri.*

S. Agapiti. *Simili modo Eccleſiam beati Agapiti Martyris foris muros, juxta S. Laurentium poſitam, reparavit: quæ a priſtis temporibus marceſcens, in ruinis defecerat: eam vero una cum porticibus idem Antiſtes, fervens amore Dei, e novo miro decore reſtituit.*

S. Sixti. S. Euſebii. *Item titulum S. Sixti renovavit. Itemque titulum S. Euſebii undique renovavit.* Et paulo poſt:

Baſilica Hieruſalem. *Verum etiam baſilicam Hieruſalem, quæ in Seſſoriano ſita eſt, in qua trabes olitanæ,* id eſt veteres, *marcuerant, mutans eas, in omnibus reſtauravit.*

XXXIII. S. Petri ad Vincula. *Pariter templum Apoſtoli, quod appellatur Eudoxiæ, ad Vincula totum reſtauravit.* Et inferius: *In titulo Eudoxiæ, videlicet beati Petri Apoſtoli ad Vincula fecit caniſtra duodecim, penſantia ſimul libras triginta ſex, & delphinos per diverſas coronas triginta quinque, penſantes libras octo.*

SS. Ruffinæ & Secundæ. *Item baſilicam ſanctarum Ruffinæ, & Secundæ, quæ ponitur in Epiſcopio Silvæ Candidæ, quæ olitana vetuſtate marcuerat, una cum baptiſterio, ſummo ſtudio renovavit.*

S. Petri in Via Appia. *Sicut & baſilicam beati Petri, ſitam in Via Appia in ſilice ultra S. Thomam Apoſtolum, non procul a trigeſimo, deſolatione & ruinis præventam, de novo una cum baptiſterio reſtauravit, mole* S. Joannis Evangeliſtæ. *magnitudinis decoram.* Et poſt nonnulla: *Eccleſiam beati Joannis Evangeliſtæ, ſitam juxta portam Latinam, ruinis præventam, in omnibus renovavit:*

SS. Apoſtolorum. *Verum etiam Eccleſiam Apoſtolorum, foris portam Appiam milliario tertio, in loco, qui appellatur Catacumbas, ubi corpus beati Sebaſtiani Martyris cum aliis requieſcit a ruinis præventum reſtauravit.*

S. Pudentianæ. *Item & titulum Pudentis, id eſt, Eccleſiam ſanctæ Pudentianæ in ruinis poſitam, noviter reparavit.*

S. Theodori. *Sed & baſilicam S. Theodori, ſitum intra Velum juxta Domum cultam Sulpiciacam reſtauravit.*

S. Petri. *Item baſilicam S. Petri poſitam in Maſſa Merulana, per vetuſta tempora dirutam, renovavit.* Et inferius:

S. Petronillæ. *Hic fecit in baſilica beatæ Petronillæ ad beatum Petrum Apoſtolum arcus argenteos ſex, penſantes libras quinquaginta.*

S. Praxedis. *Titulum vero ſanctæ Praxedis ex parte ruentem reſtauravit.*

XXXIV. S. Eugeniæ. *Baſilicam S. Eugeniæ tam intus, quam foris de novo reſtauravit.* De qua baſilica rurſus inferius hæc habet: *Porro in baſilica S. Eugeniæ, ut jugiter illic Domino cantarent laudes, videlicet hora Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſpertina, & Matutina. In qua & plura dona obtulit, id eſt, agros, vineas, domos, ſervos, & ancillas cum diverſis peculiis, & cæteris mobilibus rebus.*

Simili modo baſilicam S. Gordiani, atque Epimachi, & cœmeterium ejuſdem Eccleſiæ renovavit. SS. Gordiani & Epimachi.

Cœmeterium ſanctorum Simplicii & Serviliani, atque Quarti & Quinti Martyrum, & beatæ Sophiæ una cum cœmeterio ſancti Tertulliani foris portam Latinam renovavit. Cœmeteria reſtaurata.

Necnon & Eccleſiam beatorum Tiburtii, & Valeriani, atque Maximi renovavit.

Item baſilicam S. Zenonis una cum cœmeterio ſanctorum Urbani Pontificis, Feliciſſimi, & Agapiti, atque Januarii, & Cyrini Martyrum foris portam Appiam uno cohærentes loco, renovavit.

Simili modo titulum S. Marcelli, in Via lata ſitum, de novo reſtauravit.

Baſilicam cœmeterii ſanctorum Martyrum Hermetis, Proti & Hyacinthi, atque baſilicam miræ magnitudinis renovavit.

Cœmeterium ſanctæ Felicitatis via Salaria una cum Eccleſiis S. Silvani Martyris, & S. Bonifacii Confeſſoris, atque Pontificis, uno hærentes ſolo, mira magnitudine reſtauravit.

Baſilicam S. Saturnini, in prædicta via Salaria poſitam, una cum cœmeterio ſanctorum Chryſanti, & Dariæ renovavit. XXXV.

Atque cœmeterium ſanctæ Hilariæ innovavit.

Item & cœmeterium Jordanorum, videlicet ſanctorum Alexandri, & Vitalis, & Martialis, & ſanctarum ſeptem virginum a novo reſtauravit.

Cœmeterium S. Silveſtri Confeſſoris, atque Pontificis, aliorumque multorum Sanctorum foris portam Portuenſem in ruinis poſitum reſtauravit.

Similiter & ſanctorum Abdon, & Sennen una cum cæteris Sanctorum cœmeteriis pariter renovavit.

Eccleſiam beatæ Agnetis ſeu baſilicam beatæ Emerentianæ, pariter & Eccleſiam S. Nicomedis, ſitas foras portam Numentanam, ſimul & cœmeterium beati Hippolyti Martyris ſimiliter reſtauravit. Et inferius: *Sed & ſarta tecta tituli ſanctorum Quatuor Coronatorum, quæ in ruinis exiſtebant, trabes plures imponens, reſtauravit.* Pariter inferius: *Eccleſiam Sanctæ Sabinæ, ſitæ in territorio Ferentillo, de novo reſtauravit.* Et paulo poſt: *Item diaconiam ſanctorum Sergii, & Bacchi reſtauravit.* Sed quæ ſubiicit de Eccleſia Sancti Anaſtaſii, videamus.

XXXVI. *Baſilecam vero beati Anaſtaſii Chriſti Martyris una cum baptiſterio, & egumenarchio, cæteriſque ædificiis, per incuriam monachorum in nocturno ſilentio exnſtom, a fundamento uſque ſummum, cum audivit miſericordiſſimus Præſul: valde diluculo velociter currens, reperit eam adhuc ardentem, & ſolummodo arcam ejuſdem Martyris erutam in media curte jacentem. Cætera vero ſanctuaria, ſeu miniſteria tam in Eccleſia, quam in veſtiario ab ipſo igne conflagrata ſunt. Qui nimio mærore affectus, una cum ſanctorum miniſtris certatim extinguere ignem curavit. Atque confeſtim viribus totis a flammæ ruinis erutam de novo in meliorem ſtatum prædictam Eccleſiam cum veſtiario, & egumenarchio, & cæteris ædificiis renovavit, atque reſtauravit. Et amplius in ea Eccleſia ſanctuaria, atque miniſteria, & ornamenta majora, quam quæ ibi combuſta ſunt, contulit.*

De diaconiis reſtauratis. De diaconiis autem, ab ipſo reſtitutis, hæc ibidem leguntur: *Reſtituit diaconias tres foris portam beatorum Apoſtolorum principis, id eſt, unam quidem ſanctæ, & glorioſæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ Dominæ noſtræ quæ ſita eſt in atrio, aliam, quæ ſita eſt foris portam beati Petri Apoſtoli in caput porticı item nomine ſanctæ, & intemeratæ Dominæ noſtræ. Necnon aliam diaconiam, quæ appellatur S. Silveſtri juxta Hoſpitale S. Gregorii. Quas ſupraſcriptas diaconias reſtauravit, & dona plurima mobilia, & immobilia pro remedio animæ ſuæ obtulit; conſtituitque per unamquamque hebdomadam quinta feria cum * pſallentio, ut a diaconia pauperes uſque ad balneum pergerent, & ibi per diſpenſationem eleemoſynas fieri.*

* canu pſalmorum

XXXVII Collata S. Petri Baſilicæ pro eleemoſynis pauperum. Quod vero ſpectat ad eleemoſynas in pauperes erogandas, quænam harum cauſa idem obtulerit baſilicæ Vaticanæ, ita idem auctor docet de villis, ab eo conſtructis, ex quibus annona pauperibus miniſtrari poſſet: ait enim: *Hic beatiſſimus Præſul fecit, & conſtituit noviter Domos cultas quatuor* (ita villas nominat) *unam quidem, quæ vocatur Capreorum, poſitam in territorio Vigentano, milliario ab Urbe plus minus quintodecimo, atque primitus fundum ipſum Capreorum cum aliis pluribus fundis, ei cohærentibus ex hæreditaria parentum ſuorum ſucceſſione, ejus propriis exiſtentibus, & aliis pluribus fundis casalibus, & maſſis, data juſta compenſatione a diverſis perſonis emptis, & eidem Domui cultæ addidit conjunxit. Quam videlicet Domum cultam * Capreorum cum aliis maſſis, fundis, caſalibus, vineis, olivetis, aquimolis*, ſeu molendinis *& omnibus ei pertinentibus ſtatuit per privilegium Apoſtolicum ſub magnis anathematis obligationibus, ut in uſum fratrum noſtrorum Chriſti pauperum perenniter permaneat: & triticum, & hordeum, quod annue in locis ejuſdem Domus cultæ fuerit, diligenter in horrea ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deferantur, & ſequeſtrata reponantur. Vinum etiam, & diverſa legumina, quæ in prædiis, & locis ejuſdem antefatæ Domus cultæ annue nata fuerint, ſimili modo curioſe in paracellario prænotatæ ſanctæ noſtræ Eccleſiæ deducantur, & ſeparatim reponantur. Sed ex porcis, qui annue in caſalibus ſæpius dictæ Domus cultæ inglandati fuerint, capita centum exinde occidant, & in eodem paracellario reponantur. Decernens ejus ter beatitudo, atque promulgans ſub validiſſimis obligationibus, interdictionibus, ut omni die centum fratres noſtri pauperes, etiam ſi plures fuerint, congregati in Lateranenſi patriarchio conſtituantur in porticu, quæ eſt juxta ſcalam, quæ aſcendit in patriarchium, ubi & ipſi pauperes depicti ſunt, & in quinquaginta panes, penſantes per unumquemque libras duas, ſimulque & decimatas vini duas, penſantes per unamquamque decimatam libras ſexaginta, & caldaria plena de pulmento: erogenturque omni die per manus unius fideliſſimi paracellarii eorumdem pauperum, accipiens unuſquiſque eorum portionem panis, & portionem vini, id eſt, cuppam capientem calices duos, necnon & caucum de pulmento. Ita videlicet ſtatuens ejus beatitudo promulgavit, una cum ſacerdotali collegio, ut in nullis aliis utilitatibus fruges ex redditibus, & diverſa peculia antefatæ Domus cultæ erogentur, aut expendantur, niſi ſolummodo in propriis ſubſidiis, & quotidianis alimentis prædictorum fratrum noſtrorum Chriſti pauperum, quibus cuncta proficiant, & perenniter erogentur.*

Alias vero tres Domos cultas, videlicet Galeria poſita via Aurelia, milliario ab Urbe plus minus decimo ad ſanctam Ruffinam cum fundis, & caſalibus, vineis, aquæmolis, olivetis, & omnibus ei pertinentibus, reliquas vero duas, id eſt, aliam Galeriam poſitam in Portuenſi, milliario ab Urbe plus minus duodecimo cum fundis, & caſalibus, vineis, aquæmolis, ſeu monaſterium beati Laurentii, poſitum in inſula Portus Romani, cum vineis pertinentibus, ſimulque & lecticariam quæ vocatur Aſprula: verum etiam aliam Domum cultam, quæ vocatur Calviſianum, cum fundis, & caſalibus, vineis, & olivetis, aquæmolis, & aliis omnibus ei pertinentibus, poſita via Ardeatina milliaribus ab Urbe plus minus quindecim, quas videlicet tres Domos cultas, ſcilicet Galeriam, Calviſianam, & aliam Galeriam ſtatuit ejus beatitudo per Apoſtolicum privilegium ſub validis anathematis obligationibus, ut in uſu propeio XXXVIII.

& utilitati ſanctæ noſtræ Eccleſiæ permaneant.

Et inferius de Eccleſia, erecta ab eodem in Capracoro villa, iſta habet: Hic item ſanctiſſimus Pontifex in Domo culta quæ Capracorum appellatur, quam obtulit pro alimoniis pauperum beato Petro Apoſtolorum principi nutritori ſuo, a ſolo fundavit Eccleſiam, ſimulque ſpecioſe ornavit, & in nomine ejuſdem, Dei factori ſuo dicavit, recondens in ea reliquias ex veſtimentis Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ejuſdem Genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, atque duodecim Apoſtolorum, & aliorum venerabilium Martyrum. In quam ſanctiſſimam Eccleſiam cum clero, Senatuque Romano pergens cum mira gloria, & exaltatione, ac pariter ovantes, & in pauperes Chriſti ibidem magnam conſuetam eleemoſynam faciens, tranſlatavit, & introduxit in eam corpora ſanctorum Martyrum, ſimulque Pontificum, videlicet corpus S. Cornelii Martyris, atque Pontificis, pariterque S. Innocentii Confeſſoris, atque Pontificis, quos ut patronos in Domino almus ſacer Pontifex, ob amorem ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, in qua præſederunt, ſicut decuit, honoravit.

XXXIX. *Ad poſtremum de muris Urbis collapſis, & ab eo reſtitutis, hæc ibidem leguntur: Ipſe vero a Deo protectus Præſul, conſpiciens muros hujus civitatis Romanæ per olitana tempora in ruinis poſitos, & per loca plures turres uſque ad terram everſas: per ſuum ſolemne ſtudium omnes civitates tam Tuſciæ, quam Campaniæ congregans una cum populo Romano, ejuſque ſuburbanis, necnon & toto Eccleſiaſtico patrimonio, omnibus prædicans, dividens ex ſumptibus, & dapibus Apoſtolicis totam Urbem in circuitu reſtaurans, univerſa renovavit atque decoravit.* Habet ſuperius idem auctor expenſas eſſe in opus mille centum auri libras ſecundum veriorem lectionem. In fine vero. *Hic beatiſſimus Pontifex omnia utiliter tam in eleemoſynis pauperum quam in ornamentis Eccleſiarum perficiens curſum conſummans, atque Fidem Orthodoxam ſolertiſſime ſervans, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam requiem migravit. Qui fecit ordinationes duas per menſem Martii, creans presbyteros viginti quatuor, diaconos ſeptem, Epiſcopos per diverſa loca numero centum octoginta quinque, & ſepultus eſt in baſilica B. Petri Apoſtoli, ſeptimo Kalendas Januarii, Indictione quarta. Fuit autem temporibus Caroli Magni Regis.* Hucuſque apud Anaſtaſium. Non prætermittendum quod ultimis Hadriani temporibus (a) Offa Rex Anglorum, reperto corpore ſancti Albani Martyris cum aliis reliquiis, Romam venit, ut probarentur ab Hadriano, privilegiumque acciperet pro monaſterio ejus nomine Verolumii erigendo, utque ſuorum peccatorum remiſſionem a Chriſti Vicario conſequeretur. Quibus omnibus acceptis, eſt reverſus in Angliam.

(a) Matt. Veſt. monaſt. anno 794.

XL. Leo Papa III. creatur. Poſt obitum vero Hadriani Pontificis neque die integra Sedes ipſa vacavit, ſiquidem eadem qua obiit Hadrianus die creatus eſt ejus ſucceſſor Leo, hujus nominis tertius. De quo hæc apud eumdem Anaſtaſium leguntur: *Leo tertius natus eſt Romæ ex patre Aſuppio: qui a parva ætate in veſtiario patriarchii enutritus, & educatus, in omnemque Eccleſiaſticam diſciplinam ſpiritualiter educatus, tam in pſalterio, quam in ſacris, divinis ſcripturis pollens, ſubdiaconus factus, in presbyterii honorem provectus eſt. Erat enim vir caſtus, loquela facundus, & animo conſtans. Ubi inveniebat aliquem præcipuum monachum, vel ſervum Dei, in colloquiis divinis, & orationibus cum eo penitus vacare non ceſſabat. Et valde, nimiſque hilaris in eleemoſynis exiſtebat; verum etiam & infirmorum maximus fuit viſitator, prædicans illis ſcripturaliter, ut eorum animas eleemoſynis redimerent. Plures ejus prædicationibus annuentes, quicquid ille pro Chriſto commendabat, die noctuque pauperibus erogabant: fructum animarum crebro offerens ſalubriter Deo. Et dum taliter in ipſo veſtiario præcipue doceret ſplenderet, & ejus ſolertiſſimam curam ipſe Veſtiarius diligeret: ab omnibus amantiſſime diligebatur. Quapropter divina inſpiratione, una concordia, eadem voluntate, a cunctis ſacerdotibus, ſeu proceribus, & omni clero, necnon ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano, Dei nutu, in natali die beati Protomartyris Stephani electus eſt, & ſequenti die in natali S. Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ ad laudem & gloriam omnipotentis Dei in Sede Apoſtolica ordinatus eſt. Erat enim Eccleſiaſticarum rerum defenſor, &* con-

Leonis virtutes inſignes.

PAGIUS III. *Leo III. Hadriano ſuccedit.* Ad num. XL. & ſeq. Anaſtaſius in Vita Hadriani docet, Leonem III. natione Romanum poſtridie mortis Hadriani electum fuiſſe, dieque inſequenti ordinatum: *Divino*, inquit, *inſpiratione, una concordia, eademque voluntate, a cunctis Sacerdotibus ſeu Proceribus & omni Clero, nec non ab Optimatibus, & cuncto Populo Romano, Dei nutu in natali die Beati Protomartyris Stephani electus eſt, & ſequenti die in natali Sancti Joannis Apoſtoli & Evangeliſtæ ad laudem & gloriam Omnipotentis Dei in Sede Apoſtolica ordinatus eſt.* Sed Baronius, qui Hadrianum die XXVI. Decembris demortuum exiſtimabat, ne quidem diem integram Sedem ipſam vacaſſe credidit, ipſumque paſſim alii exſcripſere.

A num.

contrariorum fortiſſimus expugnator, & mitiſſimus & Eccleſiæ benevolus & præclarus amator, tardus ad iraſcendum & velox ad miſerandum, nulli malum pro malo reddens, neque vindictam ſecundum meritu tribuens, ſed pius ac miſericors a tempore ordinationis ſuæ omnibus ſtuduit juſtitiam facere. Hæc ibi.

XLI. Probat quidem inſignem Leonis ſanctitatem ipſa omnium conſenſu electio quæ celerrime facta, utpote qui eximio virtutum fulgore mox omnium oculos in ſe convertit, neque filii tenebrarum (ſi qui eſſent inter eos) auſi ſunt reſiſtendo, tantam ejus gloriam obſcurare. Electus plane a Deo, ut magna pateretur, ſicut de Paulo (a) dictum eſt ad Ananiam a Domino: *Oſtendam illi quanta eum oporteat pro nomine meo pati.* Electus pariter, ut magna præſtaret, qui videlicet Apoſtolica auctoritate Imperium reſtitueret Occidentalibus oris, ſed de his fuſius ſuo loco dicendum. Reiicitur vero, quæ nulla ſubſiſtit firmitate fabella de Leone, quod ſui exordio Pontificatus paſſus carnis incendium, ob mulierem ejus manum exoſculantem, eam ipſe ſibi præciderit; ſtatueritque ne manus, ſed pedes quis deberet oſculari Pontifici: cum ante hæc tempora reperiatur moris fuiſſe oſculari, pedes manus numquam. Multaque alia cum ſint, quæ repugnent, prorſus ſit, ut audiatur indigna: ☞ quæ alii (ut dictum eſt ſuperius) affingunt Leoni Magno. Ita inconſtans mendacium invenitur ubique. ☜

(a) Act. 9.

XLII. Nuptiæ Conſtant. Imper. cum Theodote Imperatrice dicta. Quod ad res pertinet Orientalis imperii, hoc anno Conſtantinus ſine matre regnans, juvenili temeritate, ardore libidinis, abdicata jam Maria legitima conjuge, Theodotem cubiculariam ducens, Auguſtamque coronas menſe Auguſto, nuptias in palatio S. Mennæ celebravit. Hæc Theophanes anno hoc ipſo ſexto (ut ait) ejuſdem Imperatoris. Apud quem corrigas, dum ejuſdem ſextus annus ſignatus Indictione prima reperitur, cum tertius ipſius Imperii annus ab eodem auctore ſuperius conſignetur nota Indictionis primæ, ut plane hic ſignandus ſit (ut ſuperius dictum eſt) Indictione tertia. Hæc quidem in his, quæ ad temporis notam ſpectant, ſuper quam omnis vertitur cardo hiſtoricæ veritatis. Porro ex hujuſmodi Conſtantini Imperatoris ſcelere perpetrato, magnæ ſunt in Eccleſia illa inter Catholicos conflatæ diſcordiæ, turpi adulatione aliis probantibus nefarium ſcelus Imperatoris, aliis vero, quibus Eccleſiaſtica diſciplina cordi erat, illud ipſum magnopere deteſtantibus, & execrationibus inſectantibus; cujus rei cauſa & perſecutionem ab eodem Principe paſſi ſunt. Ut igitur rerum geſtarum ſeries omnibus legentibus pateat primum quæ de his breviter Theophanes habet, in medium adducamus, qui ait:

XLIII. Dimiſſa Maria aliam uxorem accipit Imperat. *Conſtantinus odio habens Mariam uxorem ſuam, ſummiſſione matris ſuæ Imperium appetentis, & (quod ab omnibus reprehenſibilis judicaretur) affectuatis, coegit, ut fieret monacha: quam cum inflexiſſet, totondit menſe Januario; & Aprili menſe movit exercitum adverſus Arabes; & menſe Majo bellum iniens cum uno curſu ipſorum, in loco, qui dicitur Amuſam, vicit, vertit, & hoc inſequutus eſt uſque ad amnem. Et cum veniſſet Epheſum, & apud Dei locum orationes feciſſet, commercium nundinarum, quod centum eſſet auri librarum, indulſit ad tumulum S. Joannis Apoſtoli. Auguſto vero menſe coronavit Imperator Theodotem cubiculariam in Auguſtam, & deſponſavit eum Imperator anno ſexto Imperii ſui* ſolius regnantis, *Indictione * prima celebravit Imperator nuptiarum principia in palatio S. Mennæ.* Hæc de nuptiis, ſed audi diſſidia, de quibus idem auctor hoc eodem anno inferius habet his verbis: * tertia

Plato Abbas a Taraſio Patriarcha abſtinet. *Eodem quoque anno Secundionis Abbas abſcidit ſe a communione Taraſii Patriarchæ pro eo, quod Imperatorem receperit in communionem, & permiſerit, eum tondere uxorem ſuam Mariam, & Joſepho monacho & Abbati monaſterii, quod appellatur Concaratu, coronare Theodotem præcepe-*

PAGIUS IV. Conſtantinus Imp. legitimam conjugem dimittit & aliam ſibi copulat. A num. XLII. ad LXV. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXVII. qui Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, ait: *Hoc anno Imperator uxoris Mariæ conſortii pertæſus, matris conſilio, quæ ut imperandi poteſtatem ad ſe traduceret, cunctorum odiis filium exponere ſatagebat, Monialem eam fieri compulit: ac propoſitum hujuſmodi perſuaſam in Monaſterio expulſit abdicavit menſe Januario, Indictione tertia.* Paulo poſt: *menſe vero Auguſto Theodotem Cubiculariam Imperator coronavit Auguſtam, & illegitime eam ſibi copulavit conjugem.* Tum anno Incarnat. DCCLXXXVIII. Kalend. Septemb. hujus Chriſti anni inchoato ſcribit: *Hoc anno, menſe Septembri, Indictione quarta, feria hebdomadis quarta, Imperator, conjuncta ſibi Theodote, in Sancti Mamantis Palatio nuptias celebravit:* Subdit: *Eodem etiam anno Plato Saccundionis Præpoſitus a Taraſii Patriarchæ communione ſe ſegregavit: quod ille communionis ſuæ participem redderet Imperator, & Catechiſtæ Imperatricis tondendæ poteſtatem feciſſet, & Abbati Joſeph Catharorum Præpoſito, ut eum cum Theodote ad nuptiales coronas admitteret, parem dediſſet veniam. Imperator accepto munere Bardanium Patricium & Scholarum domeſticum, & Joannem Opſicii comitem miſit, qui Platonem in Urbem inductum, in ergaſtulo ad Michaelis cœleſtis militiæ Principis in Palatio erectam ædem incluſit. Reliquos autem Monachos una cum Platonis nepotibus ſecus Theſſalonicam relegavit: quos Irene ideo defendendos ſuſcepit, quod*

ceperit, Quod cum didiciſſet Imperator, miſſo Bardanio Patricio, & ſcholarum domeſtico, cum Joanne Comite Obſequii Platonem introduxit in urbem, & retruſit intra clauſtra in templo Principis militia, quod eſt in palatio, reliquoſque monachos cum nepotibus ejus percuſſos, exilio relegavit apud Theſſalonicam, quibus auxiliabatur mater Imperatoris, tamquam quia filio reſiſtebant, & eum confundebant. Hæc Annales ex Theophane, & nihil præterea. Cæterum ex Theodoro Studita luculentiſſimo hujus temporis rerum geſtarum ſcriptore, petenda ſunt multa, quæ ad deformem tragœdiam iſtam ſpectare noſcuntur, qui in primis in rebus geſtis S. Platonis iſta habet:

XLIII. *Tempus igitur, quo præſidendi munus pater exercuerat, jam abſolvimus, orationem deinceps ad id, quod celebrius eſt, convertemus. Sed in mentem mihi venit ingemiſcere, quæ vera ſunt dicere aggredienti quidem, ſed harum tamen rerum narrationem recuſanti eorum cauſa, qui ea fecerunt. Verum cum fieri non poſſit, ut aliter manifeſta fiant, quæ occultari non debent (quamvis ubique ea vulgata ſint) veniam tamen ad eorum narrationem: non quod velim his, qui hæc egerunt, obtrectare, ſed ut viri beatiſſimi virtutem monumentis litterarum conſignem. Væ tibi civitas (inquit (a) Salomon) cujus Rex junior eſt: id quod a litteris divinis olim audieram, nunc etiam expertus ſum: Conſtantinus Irenes filius, cujus quidem fides recta fuit, vita vero perverſa ex imperii poteſtate, intemperantia velut ſtimulo quodam excitabatur. Cum enim pubeſcente ætate, nuper Imperium habere cœpiſſet, partim paterna reverentia, & cuſtodia fræno abjecto, partim divinis legibus pro nihilo habitis, uxorem ſibi legitime copulatam ejecit, & Herodis exemplo, mœchus factus eſt.*

(a) Eccl. 10.

Platonis certamen adverſus Imp.

Sed quorſumnam hæc ſpectat hiſtoria? ut noſtrum hunc magiſtrum, Platonem ſcilicet, præcurſoris illius Joannis imitatorem quodammodo fuiſſe, intelligatis. Cum enim omnes fere iniquo illi facto aſſentirentur, ſolus hic (ut ita dicam) cum ſuis pueris, hoc eſt, diſcipulis, ſtabilis, permanſit. Ob idque quot, & qualia per totum annum certamina eum ſubiiſſe putamus? Nuntia nuntiis, minæ minis addebantur, flagella, exilia, membrorum mutilationes proponebantur. Cum vero nihil eorum, quæ Cæſar ipſe ſtudebat, perfici poſſet; verbo quidem alii perſequebantur, re autem vera Imperatoris manus illi infeſta erat. Noſtis monachos illos, & litteras ad eum miſſas. Poſtremo cum ea ipſa inania, atque infirma deprehenſa eſſent viro illo ſancto quod dicebat, faciente, & contrarias litteras mittente: tunc Imperatoris perſona detecta fuit, cum non amplius ficta ſpecies locum habere potuiſſet. Rem quidem aperta oſtenderunt, quæ a duobus illis exercitus ducibus, ab eo veluti hoſtibus quibuſdam, ad inermem Chriſti monachum ſola divina lege armatum miſſis, facta ſunt.

Paſtor igitur e medio ſublatus eſt, & oves gregis diſperſæ ſunt, aliis verberatis, aliis in exilium miſſis, aliis perſecutores fugientibus. Quodque miſerabilius eſt, regium edictum prohibebat, ne quis eorum, qui Dei cauſa perſecutionem patiebantur, alicubi reciperetur. Ejuſmodi edicto monaſteriorum præfecti obtemperaverunt; nec quotuſquiſque inventus eſt, qui virum illum accipere auſus fuerit. Interea Chriſtus dormiebat ob eam quam ipſe novit, rationem, probans, & explorans aliorum animum, num firmior eſſet; aliorum vero inhumanitatem patientia ſua flectens ad miſericordiam, & ad pœnitentiam provocans. Ille igitur Chriſti athleta ſponte a propriis membris abſcinditur, atque omnino ſolus relinquitur, animam pro ovibus ſuis exponens, vere bonus paſtor, ut in (b) Evangelio dicitur. XLIV. Adverſus Platonis monachos perſecutio.

(b) Jo. 10.

Idem ad Cæſarem Briarei manu ductus, coram proſtitit (audeo dicere velut præcurſor Domini Joannes) niſi quod ille ultro, hic ab alio ductus, id fecit. O fortem illius viri mentem & animum qui non Imperium formidavit, non minis ceſſit,

PAGIUS *quod filio adverſarentur, & cum pueris incoſſerent.* Anaſtaſius & Auctor Miſcellæ loco, *Indictionis IV.* habent *Indictionem I.* quem errorem Baronius agnovit; ſed quia illi menſem prætermittunt, loco *Indictionis I.* reponendam dicit *Indictionem* III. Verum cum res menſe Septembri contigerit, teſte Theophanes Indictionem quartam habet.

V. Ei viri Sancti reſtiterunt. *Sanctus Plato* anno ſuperiori Præfecturam Monaſterii *Sacundionis* abdicarat, eamque in *Theodorum* nepotem tranſtulerat. Quare hoc tempore alieno ſubjectus imperio vivebat; ſed, ubi vidit *Conſtantinum* Imp. legitimam conjugem repudiaſſe, hoc ei non licere imperterritus pronunciavit, & oblatus Imperatori ei in facie reſtitit. Carceri quidem incluſus eſt, ſed in propoſito perſtitit. Interim pueri ejus ſeu ſocii relegati ſunt, ipſeque carcere liberatus non eſt, niſi quando *Irene* rurſus imperare cœpit, ut narrat Baronius ex Theodoro Studita in ejus Vita. Reſtitit & Imperatori *Taraſius* Patriarcha Conſtantinopolitanus, ut liquet ex ejus Vita ab Ignatio ejus diſcipulo ſcripta, cujus verba recitat Baronius num. XLVII. & ſeqq. Denique Imperatori etiam reſtitit *Sanctus Theodorus* Studita, ut narrat Michael Theodori diſcipulus in ejus Vita, cujus verba recitat Baronius n. LV. & ſeqq.

VI. Cur vero *Taraſius* ſe a communione Imperatoris, *Platonis* & *Theodori* exemplo non ſegregarit, hanc rationem reddit Baronius num. XLVI. quæ quia in editione Colonienſi, qua utor,

Digitized by Google

ſit, non illecebris fractus eſt, cum præſertim cognata illi eſſet fœmina, quæ Herodiadis mentem habebat: quinimmo intrepida oratione uſus, ac nihil veritus, id quod verum erat, confeſſus fuit. Non licet tibi, (inquit (a) præcurſor) uxorem habere Philippi fratris tui. Hic ſimilia & præcurſoris imitator dixit illi, qui Herodis erat ſimilis. Non iſte quidem fuit ſecuri percuſſus, quoniam noluit Cæſar ipſe Martyrem eum virum eſſe, qui animo, & propoſito jam fuerat & iis, quæ dixerat ante, ſe certaſſe, ſatis oſtenderat; ſed imprudens tamen Chriſti Confeſſorem eum eſſe, probavit, eum in cellula quadam, ut maleficum hominem, illum veritatis theſaurum concluſiſſet, clavibus aliis alias addens, ac cibum per foramen quoddam ei dari jubens, ut a nullo prorſus videri poſſet, qui a Deo ipſe videbatur.

(a) Matth. 4. Marc. 6.

XLV. Gravia ſuſtinet Plato cum ſuis.

Hæc una cum Cæſare agebant monachorum præfecti quidam, quos pudet me nominatim proferre: quodque miſerabile eſt, carcer erat monaſterium Imperatoris, palatio adhærens, & ejuſmodi cuſtodiæ princeps erat is, qui adulteros coronaverat. Hei mihi (ut cum Propheta (b) clamem) quoniam periit vir Deum timens a terra, & qui recta faciat in hominibus non eſt! Quid dicam de illo, qui ſanctum virum cuſtodiendum ei tradidit, qui adulteros viros conjugavit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium tamquam reum conquiſivit? Quid eos in medium afferam, quos Cæſar ipſos ſacrorum miniſtros inſignes in carcerem miſit ad perſuadendum juſto illi viro, ut verbo tantum aſſentiretur iis, quæ fiebant, ſi a carcere dimitti vellet, & omnibus ſuis dominari? Quid denique illos proferam, qui ei valde illudebant, & obtrectabant tam conſanguinei, quam alieni, tam qui eodem, quam qui diverſo habitu induebantur? O rem abſurdiſſimam, immo vero, o factum contra veritatem injurioſum! Inſimulabant generoſum hominem adulterorum comprobatores, quod mente delira eſſet; falſæ gloriæ ſtudioſum eſſe jactabant eum, qui pro Chriſti gloria certamen ſubierat; illi nimirum homines hæc dicebant, qui cum ad Cæſaris voluntatem omnia loquerentur, & facerent, a Deo ipſo Domino exciderant. Ejus temporis calamitoſam inhumanitatem Chriſti cultor ferebat, veritatem ipſam ſolam propoſitam habens, & quæ veritatem defendenti retribuenda ſunt, ſecum cogitans. Itaque ærumnas illas ita tranſegit, ut ſi cum tranquillitate in aliquibus locis occultus requieſceret. Cujus enim viri ſtudium Deus eſt, ejus religionem, & in Deum charitatem nihil ſuperare poteſt. Hæc Theodorus Studita de certamine S. Platonis, quod anni unius ſpatio perduravit.

(b) Mich. 7.

XLVI. Taraſius Conſtant. Epiſc. quid in hoc certamine.

Sed quæ in hoc certamine fuerunt Taraſii Patriarchæ partes, dicendæ ſunt: *Non ſic eum averſatus eſt Plato, quod ipſe probaverit ſcelus Imperatoris: id quidem nequaquam accidit umquam, neque quod coronaverit Theodotem pellicem: nam & ab hoc longe longius remotus fuit. Probatur ipſe quidem de abjecta conjuge acerrime redarguiſſe Imperatorem, & deteſtatum eſſe novum contra leges ſacras initum conjugium neque coronare ullo modo voluiſſe novam pellicem, ab ipſo Imperatore nominatam Auguſtam. Verum eo quod redargutum Imperatorem nequaquam ab Eccleſia ſeparaſſet, ſed cum illo communicaret, neque eum, qui adulteram coronaſſet ab Eccleſia abjeciſſet: idcirco ipſe Plato ab ejus ſe communione abſtinuit. Cum vero poſt obitum Imperatoris in ſuum monaſterium Plato reſtitutus fuiſſet (ut teſtatur idem, qui ſupra, Theodorus Studita) idem Taraſius ſe apud Platonem purgans, cum eo eſt communione conjunctus.*

Taraſii conſilium.

Gravis anguſtia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur, ne nimis exaſperando animum Imperatoris, & ab Eccleſia removendo, eum faceret Fidei Catholicæ deſertorem: adhuc recentia Eccleſiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium, ejus opera celebratum Nicææ adverſus Iconoclaſtas: adhuc vigebant hoſtes

ſtes

PAGIUS

S. Taraſius utitur temperamento in reprobatione nuptiarum Imperatoris.

utor, ſcripta eſt Charactere Italico uti ſunt verba, quæ a num. XLIII. ad XLVI. ipſemet refert ex eodem Theodoro in Vita Sancti Platonis, & hæc Characteris ſimilitudo lectorem facile in errorem impellere poteſt, hic earum partem recitabo, eoque magis quo anno DCCCVIII. num. IX. ſibi Baronius hac in re conſtare non videatur: *Non ſic eum averſatus eſt Plato,* inquit Baronius, *quod ipſe probaverit ſcelus Imperatoris: id quidem nequaquam accidit unquam, neque quod coronaverit Theodotem pellicem, &c. Verum eo quod redargutum Imperatorem nequaquam ab Eccleſia ſeparaſſet, ſed cum illo communicaret, neque eum qui adulteram coronaſſet ab Eccleſia abjeciſſet: idcirco ipſe Plato ab ejus ſe communione abſtinuit, &c.* Gra*vis anguſtia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exaſperando animum Imperatoris & ab Eccleſia removendo, eum faceret fidei Catholicæ deſertorem; adhuc recentia Eccleſiæ vulnera, & vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Nicææ adverſus Iconoclaſtas: adhuc vigebant hoſtes Eccleſiæ; erat ipſe adoleſcens animo mobilis & inſtabilis, & hæreticorum parentum mala propago, perfacilisque ut levi flatu in hæreſim præceps impelleretur; hæc inquam & alia hujuſmodi alto mentis conſilio verſans Taraſius, ſic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum licet pœna illa dignum, noluerit, ab Eccleſia ſeparare. Verum tanti Viri digna audi in hac pugna exantlata certamina. In rebus enim ab eo præclare geſtis hæc*

ab

ſtes Eccleſiæ, erat ipſe adoleſcens animo mobilis & inſtabilis, & hæreticorum parentum mala propago, perfacileſque ut levi flatu in hæreſim præceps impelleretur: hæc inquam, & alia huiuſmodi alto mentis conſilio verſans Taraſius, ſic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum, licet pœna illa dignum, noluerit ab Eccleſia ſeparare. Verum tanti viri dignum audi in hac pugna exantlata certamina. In rebus enim ab eo præclare geſtis, hæc ab ejus temporis ſcriptore Ignatio monacho narrata leguntur his verbis, dum agit de Conſtantino Imp. ſolo, ſine matre Irene regnante.

XLVII. Falſi prætextus Imperatoris faciendi divortii cum uxore.

Is aggreditur infirmare leges, & quod a Domino dictum eſt in Evangeliis, patrocinio utens ſuæ potentia. Et cum ſtatuiſſet a ſua conjuge facere divortium, & aliam in animo haberet extollere ad Imperii altitudinem juvenis, adornat facinus indignum ſua poteſtate. Id autem fuit, quod mortiferæ inſidiæ a conjuge Imperatrice ei paratæ dicuntur. Affirmabat autem, id eſſe venenum, quod cum potu hauſtum, mortem ſimul attrahebat, quod quidem conabatur probare, & cuilibet perſuadere: putabat enim fieri non poſſe, ut fides ſibi non haberetur, cum eſſet Imperator, & verba faceret apud eos, qui ſubjecti erant ejus Imperio. Nullus vero perſuadebatur, niſi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat juſto jus adimere. Poſtquam autem, excitata fama, hoc tranſmiſit uſque ad atria Eccleſiæ, & nefaria acto pervenit uſque ad aures Pontificis: id eum reddidit valde dubium, & perplexum, dum apud ſe cogitat, quomodo ſe armaret adverſus hanc decertationem, & in ipſum Imperatorem rei bellicæ peritiſſimum, & fortiſſimum pugnatorem ex pharetra, & arcu telum jacularetur, jam olim honoratus ſacerdotali horam omnium nuditato.

Ingens ſcelus obvolvi queritur juſtitia.

Cum autem hæc apud ſe magnus mente verſaret Taraſius, & pararet ſe ad congrediendum cum Imperatore, & decertandum armis ſacerdotalibus: ecce quidam ex iis, qui gerebant magiſtratus, ab Imperatore inſtructus, nuntians quod factum & comparatum inaniter dicebatur veneficium, acceſſit ad gnomonem caſtitatis: cumque id, quam potuiſſet, accuratiſſime, & ſubtiliſſime contexuiſſet, omnia eſſe veriſſima, & quæ nullam admittant calumniam affirmabat; & ut conſentiret, ut Imperator poſſet venire ad ſecundum matrimonii contractum, inſtabat. Hæc cum dixiſſet, expectabat, ut de his reſponſum acciperet.

XLVIII. Taraſius reſiſtit Imperat.

Cui cum ex imo ſuſpiraſſet, & lacrymabiliter ſubriſiſſet ſanctus, reſpondit: Si hæc (ut tu dixiſti) cogitavit Imperator, & carnem divina lege conglutinatam, & quæ uno cum ipſo facta eſt, ſtatuit exſcindere: neſcio quemadmodum feret graviſſimum quod in eum a Gentilibus inferendum eſt probrum; aut quemadmodum ejus poteſtas gregem coget ad temperantiam, & fornicationem puniet, & adulterium, cum ipſe ſit tam turpium convictus flagitiorum. Nam etiamſi dederimus fide digna eſſe, quæ a te adducuntur: & eſſet mulieris evidens maleficium; ſic etiam oporteret id cavere propter reverentiam vocis Domini, quæ dicit: (a) Qui dimittit uxorem ſuam, præter quam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem Imperio excellentiorem ſibi ſocietate matrimonii voluit coniungere, quæ ad tantum proceſſit flagitium? Sed hoc ideo prætexitur, ut honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, & germanum ſemen fiat adulterinum, & alienet id quod eſt cognatum, introducto furtivo, & turpi concubitu. Hanc ergo a nobis, & iis, qui ſunt noſtri ſimiles, accipe reſponſionem, & & eam aperi iis, qui miſerunt: non enim cedimus iis, quæ a te jactantur: mortem potius, & gravia ſubibimus ſupplicia, quam in rebus ejuſmodi ei ullo modo velimus inſervire. Audiat Imperator, nos hæc improbabilis conſilia non eſſe parituros.

(a) Matth. 5.

Imp. accerſit Taraſium.

His verbis cœleſtibus attonitus, is qui Imperatoriis ſerviebat reſponſis: vultu tegens triſtitiam, venit quam citiſſime ad eum, qui miſerat, eorum, quæ ille ſperabat, nihil quod ei eſſet cordi, omnino afferens. Poſtquam autem ſacroſancti paſtoris conſtantiam vidit Imperator quercu firmiorem eſſe, quæ ab impetu vento-

rum

PAGIUS

ab ejus temporis Scriptore Ignatio Monacho narrata leguntur his verbis, dum agit de Conſtantino Imp. ſolo ſine matre Irene regnante. Hæc ſcite prudenterque Baronius, idque juxta Michaelem diſcipulum Sancti Theodori Studitæ in ejus Vita, cujus verba recitat Baronius num. LIV. imo & juxta Ignatium Diaconum, cujus narrationem, anno DCCCVIII. num. II. & ſeqq. referemus. Porro de Ignatio tradit Suidas: Ignatius Diaconus, & vaſorum Cuſtos Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, dein factus Nicænus Metropolitanus Grammaticus: ſcripſit Vitas Taraſii & Nicephori Sanctorum & Beatorum Patriarcharum; Epitymbios, Elegos, Epiſtolas, Jambos in Thomam Antarten, & alia multa. Quæ Baronius habet num. XLVII. & ſeqq. ſcripta ſunt ab eodem Ignatio in Vita Taraſii.

VII. Elias in Patriarchatum Hieroſolymitanum reſtitutus.

Neque Anaſtaſius, neque Auctor Miſcellæ, multo minus Theophanes aſſerunt, Joannem hoc tempore Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Præfectum fuiſſe, quod tamen memoriæ lapſu Theophani Baronius adſcribit. Erat his diebus Elias Patriarcha Hieroſolymarum, ut colligitur ex Theoctiſto in Vita Sancti Stephani Sabaitæ, ubi poſtquam locutus eſt de morte Theodori, qui eo in exilium per Saracenos ejecto, Sedem Hie-

ro-

vum non concutitur: in admiratione habuit, quod factum fuerat timens, ne inclyti patris mens inflexibilis nullo ſtrepitu terreretur. Rurſus ergo mittens, jubet adeſſe ſanctum, credens, ſi coram affuiſſet, fore, ut ſe ſubmitteret poteſtatis auſteritati.

XLIX. Taraſius venit ad Imp.

Cum ergo veniſſet in Regiam, & ad ipſum Imperatorem, & cum eo de more conſediſſet, habens ſecum ſenem illum Joannem, quem cum in Synodali verſaretur expoſitione, admonuit oratione fuiſſe Legatum diœceſis Orientalis: multiſque ſalutaribus admonitionibus apud Imperatorem eſſet uſus princeps paſtorum, & non perſuaſiſſet: erat enim (ut in proverbio eſt,) hydram ſcindere, ipſum a lapſu liberare, qui jam ſuis inſtar volutabatur in fornicatione: impulſus enim ab impudentia, his verbis uſus eſt ad Pontificem:

Querela Imperatoris adverſus Auguſtam.

Ego quidem id, quod jam pridem mihi accidit, ad veſtram retuli ſanctitatem. Nihil enim te volui celare, affectionem, ac benevolentiam patris in te judicans: porro autem nunc quoque per meam linguam Imperatoriam ſtatui clarius agere cauſam meam. Meo enim Imperio inſidiantem, quæ non ex Deo mihi unita fuerat, adjutricem, cum lex aperte jubeat, quin ab ea poſſim divertere, nemo contradicet. Nam cum ſint manifeſta crimina, aut mors eam excipiet, aut (quod eſt benignius) per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat tranſiturum, quod ab ea adornatum erat ſcelus, ſed ad germanum conjugem, & fideliſſimum Imperatorem, & Gentibus terribilem, & ad univerſum orbem terræ pervaſurum erat maleficium. Quo quid eſſe potuerit periculoſius, & magis horribile? adeo ut ipſa deinceps ad nullam poſſit confugere defenſionem: eſt enim privata omni oratione, & quæ ipſam commendare poſſint probationibus, & quæ argumentorum, quæ evitari non poſſunt, habeant contra ſe veritatem ad perfectam condemnationem.

L. *De cætero autem vocat tempus, ut ipſa lethiferæ potionis venena aperiam, ut ſancta veſtra paternitas jam viderit ſceleris magnitudinem, id certum habens, & exploratum, non amplius dubitet, neque ullam expectet moram, aut temporis dilationem, ſed quamprimum eam legibus ſubjiciat canonicis, & perſuadeat ei vitam eligere quietam, ac monaſticam, ſi velit, eam manere inter vivos. Nam cum hoc maleficium mihi ſit poſitum ante oculos, fieri non poteſt, ut cum ea ſervem amplius jura conjugii, aut amice amplius cum ea conjungar, & fœdus ineam. Nocentem enim (ut dicit proverbium) Deus quoque perſequitur.*

Innuit ergo, & allata ſunt vaſa vitrea cum liquore turbido, curioſe compoſito ad falſam accuſationem; quæ ante faciem ejus, & magni patris ſtatuerant, qui afferebant, quibus dicebat, conjugem, vel mortem ei eſſe machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergo magnus Taraſius, iis qui nequaquam conveniebant, nexibus captum Imperatorem, & falſis labyrinthis ita involutum, ut evadere non poſſit, labi in peccati periculum: acerrimum telum infixit in corde ejus, ſic dicens.

Ne movear, o Imperator, arma ſurda adverſus Dei leges, neque propter horum tranſgreſſionem clanculum contra milites. Eſt enim Imperatoriæ poteſtatis indicium, omnia cum libera facere conſcientia, & nihil tectum, ac diſſimulatum mente agitare adverſus eum, qui dedit coronam, & maxime evertendo divinum ejus mandatum, & voluntatem. Neminem enim latet, nullum interceſſiſſe ſcelus ad ea, quæ nunc nefarie ſtruuntur, adverſus Imperatricem, & qui eam volunt ſubjicere maleficorum veneficiis, & affirmant, eam machinatam eſſe mortem majeſtati tuæ incomparabili. Quis enim (ut prius dixi) glorians ſpecie juventutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, ut a fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, & ſe ab ea, quæ eſt in te abduceret amicitia, & germano ardore? Quiſnam apparet majori glorians excellentia, quam veſtri Imperii quadruplici purpura? quem oculis, & nutibus pellectum ſummæ veſtræ prætulit dignitati. Quis contra adverſarios in tot præliis tam præclare ſe geſſit ſupra veſtram pluſquam Davidicam fortitudinem, ut ab ipſa amaretur pluſquam tua Imperatoria dominatio? Non eſt, non eſt ita. Fuerunt hæc inventa, & excogitata, ut prætenderentur ad omne vitium propoſita, ut labem inurant ſceptro Imperii, parabolam in Gentibus, & commotionem capitis in populos vos ponere, graviter urgentia. LI. Pulchre admonet Taraſius Imp.

Propterea legitima jura veſtra conjugalis, & Imperatoriæ unionis non audemus LII.

PAGIUS rosolymitanam occupavit, & poſt breve tempus male vitam finivit, ait: *Sanctiſſimus Patriarcha Domnus Elias ad proprium remeavit thronum, feſtive honorificeque remiſſus; & Patriarchali dignitate multipliciter fruens per annos complures, ſancte ex hac vita migravit, Succeſſoremque in Theadelphico throno accepit Syncellum ſuum Domnum Georgium.* Tempus reſtitutionis Eliæ, ejuſque mortis incompertum; ex Actis tamen Sanctorum viginti Monachorum Sabaitarum anno ſequenti paſſorum, ut ibi videbimus, liquet biennio poſt illorum Martyrium *Eliam* adhuc in vivis fuiſſe, cum ſcilicet Lauras Monachorum Hieroſolymitanorum Barbari invaſere.

Excommunicationis comminatio. *mus diſſolvere, Dei legiſlatorie timentes ſententiam. Neque verbis, quæ ſpectant ad accuſandam tuam conjugem, credere ſuſtinemus, etiam ſi mille mortibus atque tormentis ſubjecti fuerimus, ut qui ſciamus, diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ; quod intra cancellos incruentæ menſæ, in qua ſacrificium magnæ hoſtiæ Chriſti venerabiliter peragitur, non ſinemus amplius nobiſcum ingredi veſtram poteſtatem: ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus jam olim dicitur ad ſacerdotes* (a) Ezech. 44. *(a): Calcare atrium meum non adjicietis.*

Hæc Taraſius, qui primi Paſtoris Chriſti oves regebat ſpiritaliter, cum coram Imperatore pronuntiaſſet in cordis contritione, orationem concluſit ſilentio. Prædictus autem Joannes cum ipſe quoque ad Imperatorem multis uſus eſſet admonitionibus, ſuſtinuit maximos fluctus ignominiæ ab iis, qui præturæ dignitate gloriabantur, & honore Patriciatus; qui etiam minabantur, ſe eaſem adacturos per inteſtina ſenis, ut qui Imperatoriæ poteſtati verba expueret contraria, & non cito acquieſceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam, ac ſtabilem manere utriuſque ſententiam Imperator his verbis ſenſiſſet; & minis, fervente ira, ſuccenſus, ſciens, ſe non poſſe contra hæc dicere, juſſit, eos a ſe expelli, victores ſine vibicibus, & Martyres, quod ad ſe attinet, proclamans, corona redimitos. Quid hoc abeſt, (b) Matth. 14. *(b) a Joannis miraculo? Ille enim Herodem, qui poſt mortem fratris ſui ſponſæ inſano amore tenebatur, arguit: hic autem cum adhuc eſſet ſuperſtes uxor Imperatoris, & cum ea ornata eſſet Imperii diademate, & deinde expulſa eſſet, non ferendum eſſe ratus quod factum fuerat: fuit convenienter* (c) Pſalm. 100. *(c) Pſalmographo ad matutinum acutiſſima reprehenſio: etiamſi cribro (ut dicitur) aquam hauſerit, & acinum inflarit, cum ſaucia eſſet, & perflueret mens Imperatoris.*

LIII. Taraſius invictus permanet. *Etenim cum ſtatim eam, quæ ſibi matrimonii jure conjuncta erat, a ſe amandaſſet, & ab Imperatoria aula alienaſſet, & privato habitu, & loco eam circumſcripſiſſet, a tempeſtate, & caliginoſo illo ſalo, quod ſubierat, animo, deſtitit per ſeparationem a germano ſuo membro. Cum vero volutaretur in cœno introducti illius concubitus, & maxima vi ei illata, crebro Pontificem incitaſſet, ut ejus vertici contexeret coronam tenebroſi illius, & occulte contractus: non fuit, quod volebat, aſſequutus. De cætero autem hic obibat, quærens ſacerdotem, qui coronam contexeret, ut turpem illum celebraret hymenæum. Et de Imperatoris quidem infirmando præcepto, recuſatione, & divini patris forti, ac generoſa conſtantia hactenus. Neque enim fas eſt res illius ultimis mandare monumentis litterarum, quæ iis, qui audiunt, nullam afferunt utilitatem.*

Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapſus Imperator magnum oppreſſit Taraſium multis tentationibus, ei adhibens cuſtodes, qui nomine quidem uſi ſunt Syncellorum, moribus vero longe aberant a pietate: quos niſi aſſumpſiſſet, & niſi per eorum oculos tranſiiſſet, non licebat cuiquam ad divinum, & ſapientem paſtorem principem accedere, & ea, quæ videbantur eloqui. Taceo, quantam Imperator oſtenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant & eum obſervabant germana ſervitute, plagis affligens, & condemnans exiliis nulla juſta de cauſa, ſtudens eum deiicere de cura rerum divinarum, & tentans animum afficere triſtitia: ille autem forti, & conſtanti, excelſoque & infracto animo ea, quæ accidebant tamquam quæ erant utilia reputans, graves illos Præfectos, tamquam (d) Ægyptiacos operum exactores ſuſtinuit, & in omni tentatione, & labore ſe promptum eſſe oſtendit, adamantina Jobi ratiocinatione tamquam armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam; adeo ut ignave verbum inſipientiæ e labiis ſuis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem, & abjectum animum vir ille juſtus in iis quæ accidebant; ſed virtutibus ſublimem, & excelſum, & pontificalibus canonibus, & legibus pulchre erectum, & plane expertem omnis limoſæ nequitiæ. (d) Exod. 5. Hucuſque de rebus Taraſii cum Imperatore Ignatius monachus horum inſpector.

His conſentientia Michael monachus, LIV. rerum ipſe quoque ſui temporis ſcriptor in rebus geſtis illius Theodori Studitæ, magni pro Fide Catholica, & Eccleſiaſticis legibus adverſus hæreticos, & ſceleratos Principes agoniſtæ, de quo jam Taraſii conſilium commendatum. dicturi ſumus; ſed quæ primum de Taraſio Patriarcha habet, hic deſcribamus: *Neque enim*, inquit, *vel Patriarcha ipſe, quantum in eo erat, aut factum id approbabat, aut non abſurdum illud, & alienum ab Eccleſia judicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur. Sed ſapiens quoddam conſilium, & alta mente quale ejus fuit, dignum agitans: non habuit tum ulciſcendi auctores facultatem temporis injuria quæ vellet agere, non permittente. Quamobrem Regina ipſa utriuſque prudentiam amplectens, & magnopere collaudans ſummam utriuſque virtutem, & in utili diiudicando intelligentiam, boni conſulebat: Quod Patriarcha quidem de ſummo jure nonnihil remittens, veſanum Imperatorem a graviori malo*

revo-

revocaſſet, minantem jam ſe, majorum exemplo ſacrarum imaginum hoſtem fore, niſi quod animo conceperat, peragere ſineretur: Pater autem, Theodorus videlicet, *flagitium propalam arguendo, & acri reprehenſione, atque objurgatione longius progredi prohibendo, tum eos, qui peccarant, tum eos, qui ſimile aliquid meditabantur, omnes affectibus ſuis non intemperanter uti edocuiſſet. Prorſus autem & relaxare interdum aliquid in judicio, bonum eſt, & exactum jus non præterire, utiliſſimum; unum in finem utrumque ſpectans, ut quod melius eſt, id pro re nata præſtetur. Quod nimirum divini ambo ratiocinantes, altiore quam captus noſter fuerat, conſilio præſentia adminiſtrabant, ita ut charitatis vinculum nulla ratione ſolverent, quo conjuncti ſemper fuerant, & divino inter ſe Spiritu colligati. Quod nos recte nobis debemus & opportune de his, quæ opportune geſta ſunt, judicare & propoſitum utrique finem laudemus, & amplectamur, & eos, qui aliter ſentiunt, vel affecti ſunt, de ſententia dimoveamus.* Hæc de his Michael in Theodoro Studita.

LV. Theodori Studitæ certamen adverſus Conſtantinum Imp.

Sed res admiratione plane digna, quod cum eoſdem conflictus idem ipſe Theodorus recenſet, omnia Platoni tribuit, certamen aque victoriam; cum tamen vel ſaltem præfecturæ ratione, ipſum Theodorum oportuerit adverſus hoſtes progredi antesignanum. Quæ igitur ipſe modeſtiæ cauſa de ſe tacuit, Michael diſcipulus ſpectator rerum ita deſcribit: *Sed jam tempus admonet, ut ad ſtrenui athletæ certamina transeamus, quo ejus animi robur, & in adverſis patientia magis eluceat. Per id ergo tempus Conſtantinus piæ Irenes filius audacium, & projectorum hominum collecta manu, & quem juvenilis ætatis impetus agebat, & matrem Regno pellens, ejus Imperium occupavit, & ſumma vitæ licentia, indomiti, & effrænati equi more, totum ſe dedidit voluptati. Hic ad cætera, quæ perpetravit, nihil flagitii intentatum relinquens, legitima conjuge ejecta, & ad monachalem habitum vi compulſa, alteram duxit Theodotem nomine, & genere (ut ferunt) patri propinquam: quam in Auguſtæ thorum induxit, fornicationem auſus infelix, & fornicationem peſſimam, ac penitus deteſtandam.*

LVI. Nequiſſimus Joſeph nefarias benedicit nuptias.

Quæ cernens Patriarcha Taraſius, nec manus illis imponere voluit, nec ulla prorſus ratione factum approbavit; qui cuique nefariam eſſe hanc conjunctionem, & ſacris legibus vetitam ſciebat. At repertus eſt presbyter quidam, Joſeph nomine, gradu vero œconomus Eccleſiæ, qui plus illo ſapiens, divinaque omnia contemnens, illicitarum nuptiarum (quod minime debuit) lenonem ſe præſtitit, tuiatoremque, & conciliatorem conjugii; obſequentem ſe per omnia Imperatori præbens, vir fide ſervus æque ac voluntate. Quamquam ille haud multo poſt temeritatis ſuæ pœnam ſenſit, ſacris templi ſeptis ob ea, quæ confidentius egerat, extrudatus. Fuit autem ea res peſſimi exempli, viamque multis ad gravia quæque aperuit non ſolum in regia aliiſque civitatibus, verum etiam in remotis quoque regionibus, ſic Boſphori, ſic Gothiæ, ſic reliqui provinciarum Duces, quique aliqua cum poteſtate præerant civitatibus, impune flagitia committebant, uxoribus partim ejectis, partim novis inductis impuraſque animi libidines, ejus qui viam oſtenderat exemplo, & patrocinio defendebant.

Quibus cognitis, magnus Theodorue incredibili dolore tactus angebatur animo, graviter ingemiſcens, & talium hominum ſortem miſerans, qui tanto ſcelere tam multi ſe obſtrinxiſſent: Id reformidans vehementer, ne ad omnes tandem permanaret malum, & in legem abiret flagitium, auctoris ſui viribus, & potentia ſubnixum. Quare omnes animo cogitationes verſans, omneſque coercendi mali rationes circumſpiciens, rem ſuſcepit digniſſimam ſuæ virtutis. Imperatorem, qui peccarat, in omnium oculis excommunicat, in ipſum ejuſque factum invehitur, ipſumque omnibus monachis lapſum denuntiat. LVII.

Quod autem audis Theodotum Archimandritam excommunicaſſe Imperatorem, non ſic accipias, ut quæ ſunt Epiſcoporum, ſibi uſurparet jura, ſed ob flagitium eum a Deo ſeparatum exclamaret, indignumque quo cum quis ſuotum communicaret, denuntlaos ſcilicet ſuis monachis Imperatorem ob ſcelus a Deo ſejunctum, & ab Eccleſiaſtica communicatione ob facinus ſeparatum, ne quis cum eo ut publice peccante aliquo ſymbolo communionis Eccleſiaſticæ iungeretur. Sed pergit auctor: Theodorus pronuntiat excommunicatum Imperatorem.

Cujus rei fama vulgata ipſius quoque Imperatoris aures attigit; qui tametſi acerrima ira exarſerat, ſerenitatis tamen ſpeciem induendam ſibi exiſtimavit, ut remiſiſſe animum, placatuſque videretur. Cum enim ſanctum virum timeret, ut qui primas in omnium animis teneret, ſuam ſtatim acerbitatem prodere non placuit, ſed ipſum potius blande aggredi, ſi qua forſitan ratione demereri queat: ſic enim facile cæteris potiturum, ſi hunc unicum devinceret. Stulte id ille prorſus, & valde abſurde conjectans, attamen omnia ſecum agitabat, atque omnes machinas fruſtra parans, vitiumque animi, & vitia patefaciens. Quin & conjugem ipſam ad captandum ſanctum virum ſubmiſit: quæ viri conſiliis parens, multo illum auro, muneribuſque tentare ador- LVIII. Theodorus fruſtra tentatur.

ta eſt; & quod precum omnium vim haberet, generis propinquitatem oppoſuit (erat enim Theodote ipſi Theodora ſanguine conjuncta). Poſtquam vero irrita hæc omnia animadvertit, manente nihilominus firmo, ac ſtabili, aliud mox promptus mali artifex conſilium excogitat.

Monachi omnes vitant colloquium Imperatoris.

Proficiſcitur ipſemet ad ea loca, in quibus ſanctus habitabat, ſpecie quidem repetitini alicujus, argentiſque illic negotii, revera autem, ut in patris congreſſum veniret, eumque ſibi adiungeret, quorum alios quoque habituras erat cum ipſo jam animo, factiſque conjunctos. Verum ubi nec pater ipſe, nec alius quiſpiam ex ſociis repertus eſt, qui ad Imperatorem propius accederet, vel cum eo colloqueretur, vel uſitatam ſalutationem impertiret: tunc ille ira incenſus ardentiora, celeriter redite ad palatium, accitoque uno ex domeſticis, qui ſcholarum ordines regebat flagellis cædi ſanctum jubet, & ſimul e monachis eos, quos conſtantiores norat, firmioreſque in ſententia perſiſtere.

LIX. Theodorus cum ſuis flagellatus exulat.

Ille autem, qui gratificari, & placere cuperet imperanti, nulla ſanctorum nec reverentia, nec miſericordia motus, atrociter eos flagellavit, ut carnes paſſim diſſecarentur, & ſanguinis rivi defluerent. Sic porro vexatos, verberibuſque conciſos Theſſalonicam extemplo relegat, & addicit, prout fuerat imperatum. Undecim numero erant cum patre vincti, qui cum eo certaminis ſocietatem coeuntes, dura omnia ſereno, & alacri animo perferebant. Verum exilium contigit anno ſequenti, dicemus de eo ſuo loco fuſius. Pergit vero auctor:

Cæterum quid boni attulerit hæc ſanctorum concertatio, perſpicuum multis poſtmodum evaſit. Etenim Cherſoneſi, ac Boſphori ſacerdotes, & monachi, & quotquot per vicinas circum oras, atque inſulas populos regebant, ea, quæ ſanctis acciderant, audientes, & quemadmodum magnus Theodorus intrepido animo nefariæ libidini ſe oppoſuiſſet: æmulantur & ipſi beatum virum, ejuſque exemplum ſequentes, Imperatorem excommunicatum pronuntiant, & a ſorte ſua alienum, nullis illum vel minis cedentes, vel muneribus animum emollientes. Utriſque ſiquidem eorum conſtantiam impius exploravit: & cum flecti poſſe diffideret: patriis tandem finibus exulare juſſit, hoc nimirum ſpectans, ut bonis omnibus remotis, nequitiam ſuam latius, nullo reclamante, propagaret. Quid ergo inde conſecutum eſt? fiduciam ſumpſerunt plurimi, & pro veritate adeo fortiter loqui cœperunt, ut terrorem inicerent iis, qui talia facere audebant, vel auſi jam fuerant, atque ita paulatim minui, ac reprimi malum cœpit damnata palam ejus turpitudine, multiſque in eorum ſenſibus venientibus quæ incaute commiſerant. Quo illuſtrior apud omnes & clarior divini patris fama facta eſt; qui ne tot quidem ærumnis afflictus egregium conatum remiſit, tum alios plures ad ſceleris ultionem exuſcitans, tum exules litteris ſuis confirmans, ne laboribus ſuccumberent, ſed viriles potius animos demonſtrarent.

Alii monachi, & ſacerdotes imitantur Theodorum.

LX. Theodor. ſcribit ad Rom. Pont.

Miſit etiam ad Romanæ Urbis Antiſtitem epiſtolas, & tabellarios, ei quæ geſta fuerant, indicans; & quæ ab Imperatoribus pertulerat, cum illorum refrænare vellet intemperantiam. A quo reſponſa viciſſim accepit, quibus ipſius prudentiam, & conſtantiam, atque invictum animum divinis laudibus efferebat. Sed quoniam Rex feras incidit in mala (ſicut ait Propheta) & viæ ejus tenebroſæ, hoc ipſum ſenſit impudens Conſtantinus, & pœnas iniquitatis ſuæ æquiſſimas perſolvit, Imperio brevi orbatus, atque ante Imperium oculis, in quibus videns improbe uſus erat, eorum lumine privaretur. Plane accidit miſero ſecundum illud ſacrorum Proverbiorum: (a) *Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum. Qui autem tenet adulteram: ſtultus eſt, & impius.* Quanta poſt hæc illi mala? ſed de his pluribus ſuo loco inferius agendum.

(a) Prov. 18.

Optaſſemus Theodori epiſtolam ſcriptam ad Romanum Pontificem hic tibi reddere: ſed quæſitam diu inter multiplices ejuſdem Theodori epiſtolas, quæ in diverſis bibliothecis Romæ extant, hactenus invenire minime conceſſum eſt. Sed loco ipſius duas hic reddemus ejuſdem eodem argumento conſcriptas, alteram ad Stephanum a ſecretis, alteram ad Nicephorum conſobrinum, eumdemque Præfectum. Aulicorum enim, & aliorum Imperatori adulantium illa erat adverſus Theodorum & alios accuſatio, ſive querela, quod nonniſi ob læſam Catholicam Fidem communicationem Catholicam liceret dirumpere, deque his coram egerat cum Theodoro idem Stephanus: poſtquam concertationem idem Theodorus ad ipſum iſtam reſcripſit epiſtolam, quæ apud ipſum in codice Columnenſis bibliothecæ numeratur ordine quinta, atque ſic ſe habet:

LXI. Epiſtola Theodori ad Stephanum.

Heſterno die cum glorioſa præſentia tua frueremur, poſt alia quædam colloquia quorum cauſa huc veneras, devenimus tandem ad Scripturæ quæſtiones, & in ambigua hærentes diſputatione, re infecta, digreſſi ſumus. Et nos quidem, domine, rudes, & ignari, ſapientiæ tuæ minime pares ſumus. Ne tamen eorum, quæ dici debent, ſilentio nobis judicium accerſamus (: Arguendo enim, ait (b), *argues proximum tuum, & non habebis ſuper illo peccatum, maxime cum ſapientem*

(b) Levit. 19.

(a) Prov. 9. *tem (a) arguentes magis diligamur) ne-*
ceſſarium duximus, congruentia tibi com-
memorare. Tu, domine mi (ut compendio
dicam) interrogationes multas, reſponſio-
neſque pracidens, hac dixiſti: Non debe-
re Antiſtitem, qui gregi præſit, entra
Fidei cauſam, ſi quid in ulsic Domini
mandotis vel imprudens, vel ſponte ſua
faciet quod vetitum ſit, ab ullo admone-
ri. Nobis contra affirmantibus, omnino
debere, ſed ab iis, qui inter alios ſapien-
tia, & prudentia eminent. Undenam ve-
ro dicti hujus abſurditatem tibi oſtende-
mus? Primum quidem ex veteri Teſta-
(b) Dan. 13. *mento. Quidenim de Daniele cenſes (b)?*
Num ſeniores, quamvis nondum ea ætate,
quæ legitimam loquendi libertatem daret,
in divina Suſannæ condemnatione prava-
ricantes, non ſolum admonens, verum e-
tiam condemnans, laudatus eſt, an non?
(c) 2. Reg. 24. *Deinde non animadvertis Joab (c) in po-*
puli enumeratione, cum in Dei tentatio-
nem res vergeret, ſupplicantem, obteſtan-
tem, perſuadere Davidi conantem, ne id
faciat! nota enim tibi eſt hiſtoria. Me
(d) Exod. 18. *vero movet & Jetro (d) magnum Moſem*
admonens, & exhortans non ſic regere
populum, hominemque eudimentis quodam-
modo inſtituens, traducenſque ad conſilium
ſuum: & quidnam ipſe? Alienigena, etſi
ſocer. Cui loquens? ei qui omnia ex di-
vina relatione agebat. Atque hæc quidem
paucis, ne longiores ſimus. Tranſeundum
eſt ad novum Teſtamentum ſcilicet.

LXII. *Revocamur, ſi placet, glorioſiſſime,*
clariſſimi orbis terræ præconis edictum;
(e) 1. Cor. 14. *(e) Si poſtremo revelatum fuerit, pri-*
mus ſileat non ſicut obiicit charitas tua
de fide ſola. Et quod me propemodum fu-
giebat: Magnus præco veritatis Joannes
(f) Matt. 14. *(f) Herodem reprehendit: Quæſo reſpon-*
de mihi. Sed explodar (ut video) & de-
ridebor, quod æquiparem me Prophetæ.
Abſit, non ita eſt, optime. Hæc vero
(g) 1. Cor. 10. *(inquit g) ſcripta ſunt ad correptionem*
noſtram. Et iterum Paulus (h): Imita-
(h) 1. Cor. 11. *tores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti.*
Qui autem fieri poteſt, ut recte quis ſen-
(i) Jacob. 2. *tiat, agens perverſe, divino Jacob (i)*
affirmante, ex operibus oſtendi fidem, &
iis qui circa unum aberrent, neque alte-
rum ineſſe? Tot igitur, & tanta cum ſint
teſtimonia, non puto habere nobilitatem
tuam quid contradicat. Sic autem mittat
impare amicitiæ noſtræ ſolutiones propoſi-
tionum noſtrarum, tum clariores contra-
rias oppoſitiones eorum, quæ aſtruis. U-
tinam vero ſuppetant, & nos ſilebimus,
veniamque contentionis noſtræ, quamvis
cum zelo conjunctæ, poſtulabimus. Re-
prehendere enim tantummodo, facile eſt,
& cuilibet volenti promptum, ut legiſti;
ſuam vero ſententiam ſacræ ſcripturæ te-
ſtimoniis confirmatam inducere, hominis
eſt ſanæ mentis, ac judicii. Ne ergo in
immenſum creſcat epiſtola, finem hic fa-
ciemus, adiectis quoque Magni Baſilii ſen-
tentiis ad pleniorem demonſtrationem. Sal-
vus ſis cum tota familia, domine dilectiſ-
ſime, utrimque bene valens. Nos enim cha-
ritatis tuæ bonum & ſcribentes, & non
ſcribentes cupimus retinere. Subiiciuntur
iis in codice loca S. Baſilii, quibus quæ
dicta ſunt confirmantur, quæ brevitatis
cauſa prætermittimus.

In ea autem, quam ad Nicephorum LXIII.
conſobrinum ſuum, eumdemque præpo-
ſitum epiſtolam (k) ſcripſit, poſt alia (k) Theod. ep. 4. ex
verſatur in eo tantum argumento, ut Cod. Co-
demonſtret perperam factum ab Impe- lumn.
ratore, dimittendo uxorem, & aliam
ducendo contra Apoſtoli Pauli præce-
ptum, & ſanctorum Patrum doctrinam:
(l) ait enim poſt alia: (l) Theod. ibid.
Quod ergo a me indocto diſcere volui-
ſti: ſic penitus habet, ut dictum eſt a
domino diacono. Neque id nos temere af-
firmavimus, aut locati ſumus: ſed in-
veſtigandis, & perſcrutandis ſacris lit-
teris confirmati, & corroborati, iiſque
etiam interrogatis, quos conveniebat.
Et profecto ea veritas eſt, divina lege
manifeſte vetante, non per Paulum Apo-
ſtolum modo, ſed per alios etiam Theo-
loges Patres, qui hoc ipſum diiudicant,
& declarant, & conſentiunt cum Apo-
ſtolico mandato. Et quorſum ego amplius
abſurde diſſimulabo, ac non potius retra-
ham me ipſum, & ſubducam ab iis, qui
infelicem animam meam opprimunt?

Quantum porro eſt periculum, cum Pa- LXIV.
trum ſummus vociferetur, & dicat: Si
quid ſit præter mandatum, aut mandato
officiens, nequaquam ferendum eſt, quam-
vis promiſſionem vitæ, quamvis mortis
minas habeat? Mitto dicere quam mul-
ta alia ſint ſententia, quæ nos vel mi-
nimum a mandato diſcedere prohibent, cum
Magni iterum Baſilii edictum habeamus:
Quod omnia prorſus per Evangelium, &
Apoſtolos a Domino tradita, ſervanda
ſint. Hæc ego tibi ut patri, & amico
patefacere non dubitavi, quandoquidem
nos (ut teſtis eſt cordium inſpector De-
us) neque prædicamus, non enim præe-
minentes ſumus; neque odia profitemur.
Sed & Imperatorem ipſum, Regemque pi-
iſſimum in pectore gerimus, charitate, &
ſanguine mihi conjunctos omnes, cum ne-
ceſſariorum ſtudioſus ſim, ut ipſi noſtis;
& mentionem ejus fecimus etiam in divi-
na liturgia, & pro illo precamur priva-
tim, ac publice: Et Eccleſiæ communio-
nis participes ſumus. Abſit ut ab ea um-
quam ſeparemur. Ignoſcite mihi ſoli pec-
catori. Delegi hunc mihi angulum, ut
defleam peccata mea, & ne miſcear cum
mundo. Quodnam hoc crimen eſt? Conce-
de hoc mihi, dilectiſſime conſobrine, po-
tor enim, ſat ſcio, ut quietus hic agam,
ab

ab omnibus quoad licet ſegregatus. Et acri ſolertia tua obliqua dirige, & aſpera complana, paciſque noſtræ conciliator eſto, & quietis adjutor. Ut ſi quid hinc nobis commodi extet, juſte, atque ex ratione diſpenſetur. Hæc Theodorus, cujus verbis etiam intelligas quo ſenſu ſit accipiendum quod dicunt ab eo excommunicatum fuiſſe Conſtantinum Imperatorem, non more Eccleſiaſtico, ut communione precum privatarum, vel publicarum privaret illum. Vel quod ſeipſum Theodorus ſeparaverit, & ab Eccleſia, quod omnino factum negat, ſed negaverit Imperatori communis vitæ uſum, cujus rei cauſa (ut ait) latebat in angulo. Porro conſobrinus Theodori Nicephorus, & alii affines, quod ea hujuſmodi matrimonio Imperatoris cum Theodote ipſorum propinqua jam Auguſta creata corradere magnum ſperarent emolumentum: in Theodorum iſta nihili facientem, ſed adverſantem commovebantur. At de his modo ſatis.

Hoc eodem anno, ut habetur ex Theophane, Joannes præficitur Epiſcopus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ.

LXV. Quæ hoc anno geſſerit proſpera Carolo. Quod vero ſpectat ad res Occidentales, hoc ipſo anno Carolus Magnus deſertores Chriſtianæ religionis Saxones, rebellantes, cum exercitu adverſus eos profectus coercuit. Ubi dum manet, excipit Legatos Hunnorum, ſive Avarum Regis Theodonis, ſive Thuduini, qui ſe cum ſuis ſubjiceret Carolo, ſpondens, etiam Fidem Chriſtianam omnes ſuſcepturos. Addit his hæc Ado Viennenſis: *Thuduin Princeps Avarum ad pium Carolum Regem ſe contulit: & eam populo ſuo credens, baptizatus, muneribus regiis donatus, fidelis rediit.* Sed id in annum ſequentem reiiciunt alii, defeciſſeque eum a Chriſtiana Fide ſuſcepta, confirmant.

Carolus cumulat donis baſilicam S. Petri. Bellum vero adverſus Hunnos, ſive Avares per Henricum Ducem Forojulienſem geſtum, teſtatur Ado, *per eumque debellatos, atque avitis theſauris ſpoliatos, quos (idem inquit) pio Regi Carolo poſtmodum miſit. Et ille Deo gratias referens, ad Memoriam ſanctorum Apoſtolorum partem inde miſit, partem officialibus Regni, & Eccleſiis aliis diſtri-*

PAGIUS VIII. *Annus XXV. belli Saxonici.* Ad num. LXV. & ſeq. *Hunni* jam pene a trecentis annis Romanos afflixerant & expoliarant, ſed cum Carolus decreviſſet eos debellare, *Theodo* vel *Thudo* aut Todanus eorum Rex ad eum venit, ſeque cum ſuis fidem Chriſtianam ſuſcepturum ſpopondit, ut narrant Chronographus Moiſſiacenſis, & Annaliſtæ Loiſelianus, Bertinianus, aliique cum Eginhardo in Annal. Audiendus Annaliſta Anonymus, qui ab anno DCCXCIV. uſque ad annum DCCCIII. res a Carolo Magno geſtas proſecutus eſt, extatque lib. 2. Biblioth. Cæſ. cap. 5. *Aquis-Palatio Domnus Rex celebravit Paſcha, & infidelitas, unde conſueverat, a parte Saxanorum* (pro Saxonum) *exorta eſt; quia, cum Domnus Rex ſuper alias gentes venire voluiſſet, nec ipſi ad eum pleniter venerunt, nec ei ſolatium, ut ipſe juſſerat, tranſmiſerunt. Tunc iterum cognita infidelitate eorum, Rex cum exercitu ſuo ſuper eos veniens, aliis ei pacifice obviam venientes ex parte Saxanorum, & cum eo in ſolatio ſuo ipſum iter expleverunt; & ipſe cum exercitu ſuo ad Albiam* (id eſt, ad Albim fluvium) *pervenit, ſed alii circa paludes Albia & in Vvihmuodingas ad eum pleniter non venerunt. Domnus Rex tamen veſtraene apud Bardunvvich tantam multitudinem obſidum inde tulit, quantum nunquam in diebus ſuis, aut in diebus patris ſui, aut in diebus Regum Francorum inde aliquando tulerunt. Sed & tunc omnes ad eum venientes, exceptobis* (pro exceptis his) *quos jam ſupra commemoravimus, & hi, qui trans Albe* (id eſt Albim) *erant; ipſi ad eum pleniter adhuc non venerunt, eo quod Vaſſum Domni Regis* (ſeu Vaſſallum ac Clientem) *Vvizzan Regem Abotridarum occiderunt; ideo non credebant, quod in gratia ejus pervenire potuiſſent. Cæteri autem ad eum omnes pacifice venerunt, & juſſionem ſuam promittentes implere, & ita Domnus Rex iterum credens eis nullam voluntate interficiens fidem ſuam ſervando. Tunc ad Aquis Palatio* (id eſt, ad Aquiſgrani Palatium) *de terra Avarorum Regulus quidam, nomine Todanus, ad Domnum Regem veniens cum Comitibus ſuis; quem Domnus Rex honorifice ſuſcepit, & baptizari juſſit, & eos qui cum eo venerunt, & cum magno honore & donis eum remeare fecit ad propria. Et in eo anno a parte Avarorum venerunt theſauri, magna multitudo; pro quibus Domnus Rex Omnipotenti Regi gratias agens, diſtribuit ipſum theſaurum inter Eccleſias, Epiſcopos ſeu Abbates & Comites, nec non & univerſos fideles ſuos de eodem theſauro mirifice honoravit.* Poſtea Auctor iſte barbarus, ſed coævus mortem Hadriani Papæ narrat. Porro hujus Annaliſtæ verba exſcripſit Chronographus Moiſſiacenſis.

IX. *Hunni, ſeu Avares Baptiſmum ſuſcipiunt.* Eginhardus in Annalibus hæc addit: *Quamquam Saxones æſtate præterita & obſides dediſſent, & ſecundum quod juſſi erant ſacramenta juraſſent, Rex tamen illorum perfidia non immemor, Conventum generalem trans Rhenum in villa Cuffenſtein, quæ ſuper Mœnum contra Moguntiacum Urbem ſita eſt, more ſolemni habuit, atque inde cum exercitu Saxoniam ingreſſus, pene totam populando peragravit.* Ad bellum illud provocatus eſt Carolus, quod Saxones ei auxilium contra Sclavorum, aut Hunnorum gentes præſtare noluiſſent. Rerum in Saxonia præclare geſtarum audita relatione, Alcuinus Epiſtolam CXII. ad Paulinum Forojulienſem Patriarcham ſcripſit, in qua ait: *Mirabiliter de Avarorum genere triumphatum eſt, quorum Miſſi ad Domnum Regem directi ſubjectionem pacificam & Chriſtianitatis fidem permittentes. Et, ſi hoc, Divina eos præveniente Gratia, verum eſt, quis ſe ſervorum Dei tam pio & laudabili labori ſubtrahere debet, ut diaboli diruatur ſævitia, & Chriſti Domini creſcat ſervitium?* In iiſdem literis Alcuinus eidem Paulino bis ſe paulo ante ſcripſiſſe ſic teſtatur: *Binas Veſtra Paternitatis paulo ante direxi cartulas, unam per Sanctum Epiſcopum Hiſtrienſem, aliam per Virum venerabilem Ærieum Ducem*, ſeu Henricum Ducem, de quo anno ſequenti ſermo erit.

X. *Hadumarius ſive Haimmarus, aut Herimarus*

ſtribuit. Hæc Ado. ☞ Eſt de his mentio in epiſtola Albini Flacci ad Paulinum Patriarcham Aquileienſem, ubi hæc leguntur (*a*): *In cujus potentia*, & *gratia*, Dei ſcilicet, *mirabiliter de Avarorum gente triumphatum eſt. Quorum Miſſi ad domnum Regem directi ſubjectionem pacificam, & Chriſtianitatis fidem promittentes. Et ſi hoc, divina eos præveniente gratia, verum eſt: quis ſe ſervorum Dei tam pio, & laudabili labori ſubtrahere debet, ut diaboli diruatur ſævitia, & Chriſti Domini creſcat ſervitium? Sed quamplurimorum in te, pater optime, oculi reſpiciunt; quid veſtra veneranda ſanctitas facere velit; quia & vicinitas locorum tibi competit, & ſapientiæ decus ſuppetit, & auctoritatis excellentia tibi appetit, & cuncta conveniunt, quæ tali operi neceſſaria eſſe videntur, &c.* ☜

(*a*) *Albin. ep. 61. t. 1. antiq. lect.*

LXVI. Converſos vero poſt hæc Hunnos ad Chriſtianam Fidem, ab eiſque primam erectam Eccleſiam ſanctæ Dei Genitricis Mariæ, produnt Annales Hungarici. Oblationem vero Caroli ex theſauro Hunnorum ad baſilicam ſancti Petri Romam miſſam, in annum ſequentem reiiciunt.

Sed & hoc ipſo anno primum Epiſcopum datum Paderburnenſi Eccleſiæ in Saxonia * Harimarum, Saxonem hominem, diſcipulum S. Burchardi, virum ſanctitate clarum, produnt (*b*) Annales Saxonum. Verum qui proſecutus eſt res Saxonum, & ipſe Saxo antiquior ſcriptor res S. Liborii proſequutus, non hoc anno, ſed longe poſtea, paucos ante annos obitus ipſius Caroli Magni, factum eſſe teſtatur.

* Hathumarum

(*b*) *Crant. hiſt. Eccl. Sax. l. 1. c. 55.*

Qui

PAGIUS *Epiſcopatus Paderbornenſis inſtituitur.*

rus hoc anno primus Paderbornenſis Epiſcopus apud Gobelinum Perſonam officialem Paderburnenſem in Coſmodromio Æt.6.cap. XXXVIII. ſic conſtituitur: [1] *Anno Domini DCCXCV. Carolus Eccleſiæ, quam in Paderborne fundavit, quemdam Canonicum Eccleſiæ Vuirzeburgenſis Hatumarum nomine, de Saxonia ortum, & tempore ſuperiorum bellorum ſibi a parentibus obſidem datum, præfecit Epiſcopum*. Idem habet Krantzius lib. 1. Metrop. cap. 2. porro cum Paderbornenſis Epiſcopatus erectus eſt, *Buraburgenſis* deſiit, vel in illum potius coaluit, ut inquit Serarius Notat. XXIX. in Vitam Sancti Bonifacii. Poſtquam Carolus Magnus, uti ſcribit Ferdinandus Furſtenbergius Epiſcopus Paderbornenſis in Præfatione ſui Operis gentem, *in* avita ſuperſtitione pertinacem, non ſine multis expeditionibus & maximo labore ad religionem Chriſtianam perduxit, nova in Epiſcopatus & Diœceſes cœpta diſtributio, & certi cuique limites deſignati. Baronius ſermonem hic habet de bello ab Henrico Duce Forojulienſi adverſus Avares geſto, ſed illud ad annum ſequentem differimus. Præterea dicit, Anonymum Scriptorem Tranſlationis *Sancti Liborii* Cenomanenſis Epiſcopi anno DCCCXXXVI. peractæ indicare Padebornenſis Epiſcopatus fundationem ſerius factam eſſe. Verum nihil in hujus Anonymi narratione habetur, quod Krantzii & Gobelini Perſonæ relationi adverſetur.

NOTÆ [1] QUandoquidem pro definiendo anno inſtituti primitus Epiſcopatus Paderbonenſis nonniſi recentiores ſcriptores Pagius affert, rem melius firmiuſque aſſerere nunc juvat authoritate veruſti Scriptoris actorum S. Meiowerci Epiſcopi Paderbonenſis, qui Vitæ cap. I. hac de re ſcribit: *Unde rex* (Carolus) *prepoſuit ei* (Paderbonenſi eccleſiæ, quam ad id uſque Wirciburgenſes præſules curaverant) *præfata VVirciburgenſis Eccleſia canonicum Hathumarum; cujus Pontificatus anno quarto, Dominicæ Incarnationis ſeptuageſimo nonageſimo nono B. Petri Apoſtoli Vicarius Leo ejuſdem nominis tertius .... Apoſtolica authoritate* (Epiſcopalem inſtitutionem) *firmavit*. MANSI

JESU CHRISTI ANNUS	LEONIS PAP. III. ANNUS	CONSTANT. SOLIUS IMP. ANNUS
796.	1.	7.

I. Perſecutio Conſt. Imp. adverſus Monachos.

QUi ſequitur annus Redemptoris ſeptingenteſimus nonageſimus ſextus; Indictione quarta ſignatur, cujus initio ab Imperatore Conſtantino decernitur exilium Theodoro Studitæ, & aliis ſanctis monachis, a quibus Juſtiſſime (ut par erat) redargutus eſſet, quod dimiſſa legitima coniuge, aliam præter jus faſque ſibi matrimonio copulaſſet. Scribit ipſe Theodorus ad Platonem de ſuo exilio epiſtolam tertiam ordine poſitam in antiquo codice Columnenſis bibliothecæ, ex qua hic deſcribamus ea, quæ ad rem ſpectare videntur. Incipit ipſa: *Profluunt mihi lacrymæ ante verba &c.* Quibus declarat lætitiam, quam acceperat ex ejuſdem Platonis litteris. Et poſt alia:

Theodorus Studita cum ſuis exulat.

Et quoniam diſtincte narrare me jubes ab illa die, qua luctuoſam ſeparationem ſuſtinuimus, totum iter noſtrum, tum quæ in eo nobis contigerunt: equidem impar ſum; aggrediar tamen impigre quod jubes. Illo ergo die, quo abiiſti tu quidem, pater, ad mortem sua voluntate: miſſi & nos in exilium ſumus, obviis (ut res tulit) jumentis ſubiecti. Et primum quidem, tamquam harum rerum rudes, atque inexperti, nonnihil animo conſternati ſumus. Attulimus enim ad pagos quoſdam, ſpectaculum facti omni hominum ſexui, & ætati: ubi tumultu, clamoribuſque impletæ nobis aures fuerunt, cum ſolverent, & ſubſiſterent ad comparanda victui neceſſaria, qui nos ducebant. Poſtquam aſſuefacti tamdem fuimus, facilius, & lenius ferre cœpimus adverſa. Omnium porro maxime nos angebat patris, & domini diaconi infirmitas. Atque hoc modo triſtes, & exhauſti iter confecimus.

II. Theodori exulantis iter relegitur.

Manſiones autem hæ fuerunt, a Catharis ad Libiana, inde Leucas, tum Phyraum. Quo in loco lugubre quiddam nobis accidit. Cum enim ex improviſo ſe obtuliſſent novem ex primariis fratribus, avium inſtar diſperſarum, circumſederunt nos flentes, & corda noſtra conſcientes. At ductor noſter nec alloqui eos ſinebat. Ita miſerum in modum aſpectantes mutuo, & Vale dicentes, cum lacrymis tamdem divulſi, & ſeparati fuimus. Deinde Paulam ducti invenimus venerandam ſororem tuam cum domino Sabba, & clam venimus in conſpectum; totamque noctem congruo ſermone duximus: tum invicem tamquam morti addictos ſalutantes, diſceſſimus cum gemitu, & ejulatione. Ac tunc videre erat convulſa pectora, & fatiſcentia, cum decenter victa cederet natura. Ex hoc loco digreſſi, ſubſtitimus in Lupadio, ubi peramanter ab hoſpite habiti fuimus, balneoque uſi propter vibices: nonnullis enim pene inſanabiles evaſerunt ex itineris agitatione. Et divertimus Telin. Illic ergo aſſecutus nos Abbas Zacharias cum Pionio, præ animi ardore nobiſcum venire, cupiebant, ſed permiſſum id eis non fuit. Inde Alcerizam, tum ad Anagegrammenos, deinde Perpetrinam, atque illinc Parium, cum Epiſcopis communicantes, & de jurejurando modeſte admonentes. Poſt hæc Horcum, inde Lampſacum, ubi Heracleotas nacti, triduo hæſimus, navigare non valentes.

III. Navigatio Theodori exulantis.

Deinde ſolventes appulimus Abydum, a Præſide humaniter excepti; cumque ibi uſque ad Sabbatum octo dierum ſpacio manſiſſemus, vela fecimus ad Eleuntes, ubi hebdomadem commorati, quod navigari non poſſet, ſecundo vento flante, pervenimus in Lemnum novem horarum velificatione. Orationem hic moratur pietas Epiſcopi, qui me (ſi quis alius) benigne ſuſcepit, conſolatus eſt, & viatico inſtruxit. Inde ergo ſoluta navi, non ſine metu, propter finitimam gentem, in adverſam oram, valido ſpirante Borea, tranſmiſimus, centum quinquaginta millium pelagus duodecim oris emenſi, appulimus Canaſtrum in finibus Theſſalonicæ, deinde Palenam Sinui contiguam. Tum ad portum, ex quo in animalibus iterum ſedentes, in urbem ingreſſi ſumus Sabato die, feſto Annuntiationis, hora tertia. Qualis vero ingreſſus? neque hoc præterire fas eſt.

Pervenit Theodorus ad locum exilii.

Præmiſſus a Præfecto unus ex primoribus cum militu manu, ad Orientalem portam expectabat. Et appropinquantibus nobis, occurrerunt recta acie, ſilentio, & clauſis poſt ingreſſum noſtrum portis, per forum nos duxerunt celebri pompa, in oculis eorum, qui ad ſpectaculum accur-

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCCXXXIV. Anno Hegiræ CLXXX. inchoato die 15. Mart. fer. 3. A. C. 796.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6289.

☉ 21. CB. ☽ 18. P. 3. April. Indict. 4.

Jesu Christi 796.

Leonis III. Papæ 22.

Constantini Imp. 25. & 17.

Solius 7.

I. S. Theodorus Studita in exilium miſſus.

A Num. I. ad VIII. *Sanctus Theodorus* Studita, qui redarguerat Imperatorem, quod dimiſſa legitima conjuge aliam ſibi copulaſſet, hoc anno in exilium miſſus eſt, ut recte oſtendit Baronius ex ejus literis ad *Sanctum Platonem* datis, quæ apud eum legi poſſunt.

currerant, perduxeruntque ad Præſidem. O præclarum virum! placidum enim vultum nobis exhibens, cum proſtratus ſalutaſſet, mitis nos ſermone affatus eſt, miſitque ad Archiepiſcopum, precibus ante fuſis in S. Sophia. Ubi ergo in oratorio ſuo precatus eſt ſanctiſſimus, excepit nos, & opipare tractavit, conſentaneis verbis alloquens, tum balneo, cibiſque reficiens, ac reſtituens. Poſtridie mane abducti ſumus, & per ſpeciem quaſi ad S. Demetrii precum cauſa duceremur: ſeparaverunt nos omnes, orantes mutuo, & Vale dicentes. Nos vero fratres duos, cum in hunc, in quo nunc dego, locum perduxiſſent, ſejunxerunt, flebiliter amplectentes mutuo, adeo ut ſpectantium nonnulli miſericordia commoverentur. Sic ſe habent res noſtræ, pater, & ego vitam hic ago luctuoſam, & lamentabilem, &c.

IV. Porro non his tantum cruciabatur Theodorus, ſed maximopere eum angebat cura ſuorum, quos reliquerat: quorum muniendorum cauſa ſanctus Plato monuit ipſum, ut hortatorias litteras ad ſe ipſum daret, quibus reliqui commoneri potuiſſent, ne timore, vel blanditiis a cœptis aliquando deſiſterent, & Imperatori aſſentirentur. Præſtitit id egregie Theodorus, ad eumdem Platonem eo argumento epiſtolam verbis iſtis conſcribens:

(a) Theod. ep. 1. ex Cod. Columna.

Platoni patri ſpirituali Theodorus. (a) Quibus verbis te affabimur, pater dulciſſime, ſanctis viſceribus tuis orbati? Quid læti, aut jucundi loquemur? neque enim luctuoſa, & triſtia, quaſi acerbe ferentes hoc, quod exilium exiſtimatur; quod nos a te didicimus non agnoſcere, ut qui incolæ ſimus univerſæ terræ; ſed illud ſolum, quo quis a Deo per cujuslibet ejus mandati prævaricationem excidit, longeque projicitur. Quapropter gaudemus ſane, & lætamur, quod quamvis indigni cœlo, & terra ſimus: tecum tamen ſpirituali patre noſtro digni habiti ſumus, qui pro ejus mandato hæc pateremur, tuaque ſecundum carnem conſuetudine privaremur. Cæteroqui enim nobiſcum ſemper es, pater, in oculis, atque ore omnium noſtrum. Ecqui aliter vivere poſſimus, niſi a te ſanctarum precum præſidio tegamur, & a malo ſervemur innoxii? Seorſim abjuncti, ac ſegregati omnes fuimus, ſalvi tamen omnes, atque integri, ac ſtabiles permanſimus. Et quamquam parva quædam incommoda in via pertulimus, nonnullis noſtrum etiam morbo affectis: ille nihilominus qui dixit: Reſpicite volatilia cœli, & lilia agri, qui minime fallit in promiſſis ſuis, incolumes nos tandem præter ſpem noſtram huc perduxit, ad ærumnæ noſtræ commiſerationem incolarum corda inflecteat, ſed potiſſimum Archiepiſcopi.

Reliqua vero una eſt cura noſtra, & aſſidua meditatio, cum prolixis precibus & immeritis, ut ipſe corroboreris, pater deſiderabiliſſime, & in inſtituta pro veritate Dei confeſſione fixus, atque immobilis maneas, nihil trepidans, aut animum conturbans ad eorum inſultus, qui certaminum gloriam, quam pro pietate cum divina gratia obiiſti, evertere conantur. Sparſa enim ubique fama eſt, omneſque propemodum homines ſtupore complevit, & cornu ſalutis erexit in Chriſtianis, infamiam auferens ex ordine monachorum. V.

Hortatio Theodori ad S. Platonem efficax.

Atque hoc, ſcio, unuſquiſque fatebitur compos rectæ mentis videre Chriſtum in nobis, & regnare, eique obedire nos magis, quam hominibus, quos creavit, ut non contemnatur, ſed glorificetur ab eis. Omnia ergo tibi perſpecta ſunt: ſcis quid facto opus: commonitione noſtra non eges, verumtamen hæc ita nos ſcribere præcepiſti. Quare noli hominem timere, pater, aut hominum vexationes. Noſti ſanctos, cum umbram, & ſomnium hæc ducerent, admirabiles cœlo, terriſque extitiſſe. Modicum quæſo laboremus: modicum adhuc ſuſtineamus, & egregium curſum conſummabimus. Jam corona texitur, merces æterna præparatur, & cœleſtis regis amicus, Sanctorumque particeps vocabere, & apud homines Confeſſor. Sic, ſic, oro, atque obteſtor paterna viſcera mea. Eſto nobis fortitudo, patientia, conſtantia. Tu enim pater, ſi ſteteris, nos imbecilles filii tui valentiores mox reddemur, & viriles animos capiemus, caſus omnes pariter feremus, Dei virtute, ac precibus tuis: a Deo ſiquidem eſt hic ſeceſſus, ſic approbante omnino res noſtras, vireſque ſuppeditante.

VI. *Facundiam eorum, qui te a veritate dimovere conantur, haudquaquam formides, pater. Simplex ſermo. Ait enim uſpiam S. Epiphanius in oratione ſua de Paſchate, qualis ſit homo, præterea, quæ in divinis litteris ſcripta ſunt, conſulens, ex corde loquitur, & enarrat mandata hominum: Et de his ipſis Apoſtoli verba producens: Licet, (b) inquit, Angelus de cœlo ſit, Anathema illi. Quo autem numero illud cenſebimus: (c) Sacerdotes mei contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea? Quod Prophetæ dictum uſurpans Theologus in magno Apologetico hæc addit: Profana, & ſacra non diſtinguebant, ſed omnia illis communia erant. Quam multa ſunt alia ſi quis audire velit? Deſinant ergo, qui falſis ſermonibus pervertant Dei veritatem, ſibique ipſis attendat. Nos enim, cum perſpicuum ſit mandatum, & ignem æternum prævaricantibus minetur, nequaquam cedemus humanis terroribus, aut ſuppliciis, per ſuſcepta pro veritate certamina. Quin ſi ſanguinem profundere opus ſit, lubentes, atque hila-*

(b) Gal. 1.

(c) Ezech. 22.

res

res profundemus. Deo nos per ſanctas preces tuas corroborantes.

Hortatur Euthymium fratrem.

Viriliter age, & tu domine frater Euthymi, bonum certa certamen, ne deſeramus nos lux mea, & viſcera mea, nec pro exiguo, & brevi lætitiæ fructu beatam vitam amittamus, ne præſentium rerum jucunditate capiaris, neve ad tribulationes ſuccumbas, frater, noli terga dare. Gaviſus eſt Chriſtus, videns te ſua cauſa flagellatum. Cave illum contriſtes, dilecte mi, vel collætantes Angelos, vel dominum Patrem, vel quæ nos Spiritu ſancto enixa eſt, venerandam matrem, vel fratres tuos omnes meque præcipue, quem amare te dicis. Tres ſumus carne fratres, ſimus & ſpiritu, ne violemus ſacrum, & divinum numerum. Exponamus nos ipſos pro Dei mandato ad ſupplicium, ut in æternum vivamus.

VII. *Quod ſupereſt, ſoliciti etiam, pater, ſumus de reliquis fratribus noſtris dulciſſimis, quam recte illos Dominus direxerit. Hoc enim peccatores oramus, ut ipſe illorum curator ſit, diſpenſator, & ductor, prout ipſe novit, & jubet, res illorum adminiſtrans. Revera enim uberes lacrymas pro illis fundimus, ſemper in oculis noſtris illorum vultus verſantur, dum eorum preces imploramus ſubſidio negligentiæ noſtræ. Verumtamen tu pro omnibus precare, pater, ut patientiam adipiſcamur, felicitatem, præſidium a Deo, & auxilium adverſus diaboli tentationes, & quod Deo placuerit, ut te in carne, aut alios fratres noſtros videamus. Fiat, Fiat. Quæſumus, & audemus, ex nobis ſalutare dulcem fratrem noſtrum, ſi tecum eſt, aut ſi quis alius fratrum noſtrorum, quiſquis erit, cui nuntiabis. Salutat mecum ſanctam animam tuam dominus diaconus, & pater noſter egregius frater meus, & filius tuus œconomus, cæteri honorandi fratres, & deſiderandi. Ora pro nobis, pater, enixe, & inceſſanter.* Huсuſque Theodoti ad Platonem epiſtola. Cui & aliam addidit haud abſimilis argumenti, cum reſponſum ad priores litteras nondum accepiſſet. Eſt ipſius exordium ejuſmodi: *Jam iterum ſcribo ad dominum, & patrem meum: nec ſcio an litteras meas acceperis, &c.* Sic Theodotus, qui ſuo exemplo alios docuit, quid Deo gratum facere deberent, eoſdem ſuis litteris continet in officio. Protectus ipſe a Deo, quoúſque in ſacrarum legum contemptorem Imper. Deus ulciſceretur, ſecundum illud Davidicum: (*a*) *Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, ut mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fovea.* Quod perficere haud diu moratus eſt.

(*a*) *Pſal.* 93.

VIII. Conſtantinus Imper. excæcatur.

Hoc ſiquidem anno a matre Irene Conſtantino Imperatori parantur inſidiæ, quibus tamdem ſequenti anno tentus, orbatus oculis, ac ſimul vita fuit. Scelus plane execrandum, niſi (quod multi excuſant) juſtitiæ eam zelus ad id faciendum excitaſſet, quo nomine eadem poſt hæc meruit commendari. At non fuit matris juſſio, ut iſta pateretur, ſed ut teneretur, nec amplius imperaret, tamquam ſi e manu furioſi gladium auferret. Docuit Chriſtus verbis ſuis ſummæ pietatis genus eſſe in hoc adverſus filium eſſe crudelem, ipſo dicente (*b*): *Qui diligit filium ſuum pluſquam me, non eſt me dignus. Non veni pacem mittere, ſed gladium, veni ſeparare filium a matre.* Cum jam olim Dei præcepto juſtæ ſint armatæ manus parentum in filios, abeuntes poſt deos alienos, illiſque necatis, qui hoc fecerunt Moyſis ore laudati, ita dicentis: (*c*) *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino unuſquiſque in filio & patre ſuo*, quos occiderunt, *ut detur vobis benedictio.* Plurimum quidem intereſt quo quis aliquid animo agat. Si enim regnandi cupidine Irene in filium molita eſſet inſidias, deſtabilior Agrippina Neronis matre fuiſſet, cum illa ſuæ quoque vitæ diſpendio filium imperare maluiſſet: nam illa fatidico prædicenti, fore, ut ſi imperaret, matrem occideret, reſpondiſſe fertur; *Occidat, modo imperet.* Contra vero quod iſta religionis cauſa, amore juſtitiæ in filium perpetrata credantur, ob Orientalibus nonnullis, qui facto aderant, viris ſanctiſſimis eadem poſt hæc meruit præconio celebrari, ut ſuis locis dicturi ſumus. Modo autem exordium magnæ tragœdiæ, feriem rei geſtæ anni hujus a Theophane narratam ſic accipe:

(*b*) *Matt.* 10.

(*c*) *Exod.* 32.

IX. Mater filio molitur inſidias.

Anno ſeptimo Imperii ſui, menſe vero Septembri, ingreſſus eſt Imperator cum matre ſua, ut caleſieret apud Pruſam (erant ibi balnea, ad opus parata) *Octobri vero menſe natus eſt Imperatori filius, quem cognominavit Leonem. Quæ cum cognoviſſet Imperator, derelicta matre apud Thermas una cum ordine regio univerſo, atque Principibus, curſim in urbem regreſſus eſt. Quapropter hujus mater ſpatio reperto: allocuta eſt, & ſubtraxit muneribus, & promiſſionibus agminum principes, ut deponeretur filius ejus, & ipſa ſingulariter imperaret: & alios horum per ſeipſam & alios per homines ſuos blandiens, attraxit ad ſe omnes, & præſtolabatur congruum invenire diem.* Hactenus de his, quæ præſenti anno ſunt inchoata, quæ vero ſequenti ſunt conſummata, ſuo loco dicturi ſumus.

Hoc

X. S. Euphemiæ reliquiæ repertæ. Hoc eodem anno, Indictione quarta, qui & vigeſimus ſecundus inchoatus numeratur ab obitu Copronymi, delatum eſt Conſtantinopolim ex Lemno inſula corpus S. Euphemiæ, quod ipſe teſtatur qui interfuit Theophanes, qui ait: *Hoc ſtupendum, & dignum ſcriptura miraculum poſt viginti duos annos poſt iniqui Principis mortem*, Copronymi ſcilicet, *una cum piiſſimis Imperatoribus, & Taraſio ſanctiſſimo Patriarcha nos vidimus, & cum eis amplexi ſumus, licet indigni, magnam gratiam promerentes*. Hæc Theophanes poſt annum vigeſimumſecundum ejuſdem Conſtantini Copronymi, quo ejuſdem Martyris capſam venerandum corpus continentem, in mare fuiſſe projectam affirmat. Qui autem rem geſtam fuſius deſcripſit ejuſdem temporis auctor, sic narrat (a): *Poſt ejus projectionem in mare, & delationem in inſulam Lemni enarratam, ſic proſequitur de tranſlatione facta Conſtantinopolim hiſtoriam*,

(a) Apud Metaphr. die 11. Jul. Lip. t. 6. ead. die.

Reſtitutus templum S. Euphemiæ. *Ubi pia Imperatrix divino zelo incitata, cœpit omnia reædificare: Fractum templum benedictæ Euphemiæ ante alia omnia contendit rurſum ædificare, & ornare. Quod etiam fecit: & cum id omni pietate ornaſſet: effecit, ut in eo offerretur incruentum ſacrificium. Et Chalcedone ſtatuit Epiſcopum: erat enim ad hoc uſque tempus vidua propter injuriam ei illatam ab impiis Imperatoribus, qui beatæ Euphemiæ memoriam, & civitatem delere ſtatuerant. Atque divino quidem zelo mota pia illa Imperatrix de reliquiis beatæ Euphemiæ ſatagebat, & erat ſolicita. Et cum omnes ad quærendam hanc rem ſanctam adhortaretur: ei, qui facit voluntatem eorum, qui ipſum timent, & implet conſilia eorum, qui ipſum invocant, placuit benedictæ Euphemiæ aperire reliquias eo modo qui eſt a nobis declarandus.*

Annis præteritis fuerant in eo loco occultæ, & tectæ ſilentio, omnibus inſulæ incolis maximam in eis fidem habentibus, & hoc arcanum conſervantibus, partim propter tyrannorum inſolentiam, partim autem ne agnoſcerentur, & ab eis auferrentur hujuſque multa, & præclara ſubiit certamina reliquiæ. Cum autem inſignis, & benedictæ Martyris Euphemiæ miracula in omnem partem pervaderent, magnaque advenarum multitudo ad reliquias conveniret: repente quidam ex proceribus, nempe ex Apocryſariis, iis inquam, qui dant reſponſa, mittitur ab Imperatore in Occidentem, venitque Lemnum, & contemplatus populi multitudinem, & ea, quæ fiebant miracula, cum veluti quædam hoſtilis invidia illum ſceleſtum invaſiſſet: rogavit quænam hæc eſſet populi congregatio, & quænam ea, quæ fiebant. Cum autem recte didiciſſet: cœpit vociferari & tenere eos, qui illic conveniebant, populos, ſic dicens: Oſſa rurſus habeatur in honore? ſic docent Imperatores? & multum minatus, diruit domunculam, in qua jacebat loculus benedictæ Euphemiæ. Cumque hæc feciſſet, fremens receſſit. Illinc factum eſt, ut damnum Martyr acciperet, & ejus corpus vilipenderetur. XI. Hagiomachus ſpernit reliquias S. Euphemiæ.

Sed quoniam ubi vult Deus, vincitur ordo naturæ, & perit omnis humana ratio, & inventio, hoc accidit. Contigit enim ut per ſucceſſionem ad quemdam virum bonum perveniret benedictæ Euphemiæ habitaculum, & oratorium, in quo poſitæ erant venerandæ hujus Martyris reliquiæ. Erat autem eis marmor impoſitum, quod illi pii naucleri impoſuerant, inſcriptum tali inſcriptione: XII.

NOS SERGIVS ET SERGONAS NAVIGANTES PER HELLESPONTVM CVM EX PROFVNDO SVSTVLISSEMVS RELIQVIAS BENEDICTÆ ET SANCTÆ MARTYRIS CHRISTI EVPHEMIÆ EIVS JUSSU HIC DEPOSVIMVS.

Cum ergo per ſucceſſionem hujus loci hæres fuiſſet Anaſtaſius Comes clariſſimus, accidit, ut quorumdam æmulatione falſis appeteretur maledictis, & a ſua digni-

PAGIUS II. *Inventio Reliquiarum S. Euphemiæ.* A num. X. ad XVI. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLVIII. qui Kalendis Septemb. anni Chriſti DCCLXV. inchoatur, ſcribit de Conſtantino Copronymo: *In eos, qui venerarentur Sanctorum Reliquias velut in impios, bonorum proſcriptiones, exilia, ſupplicia comminabatur. Ubicumque Reliquiæ Dei quam maxime favorem conciliantes, tanquam pretioſus poſſidentium theſaurus habebantur, eas quam citius de reliquo non videndas e medio tollebat. Quidpiam hujuſmodi in pretioſiſſimum celeberrimæ Martyris Euphemiæ corpus irreligioſus Imperator exercuit, ubi nimirum illud in maris profundum cum ipſo loculo demerſit, Martyrem ſub Chriſtianæ plebis conſpectum ſanctis unguentis exſudantem videre, ac ita deliria contra Sanctorum pietatis debacchata conguentem non ferens. Deus autem, qui ex Scripturæ verbis oſſa ſibi placitorum cuſtodit, illæſum illud ſervavit, ipſum ad Lemnum inſulam enatare faciens. Ad littus quippe projectum per nocturnam viſionem tolli commonuit, & occultum teneri. Sub pientiſſimis vero Impp. Conſtantino & Irene, Indictione quarta* (a Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoata) *cum debito honore in proprium ſibi templum denuo relatum eſt. Ille quidem communis Eccleſiarum hoſtis ædem illam ſacram profanatam, armamentum fecerat, & ſtercoribus excipiendis male dicaverat; locum autem expurgatum & expiatum denuo Eccleſiam conſecrarunt; cum, arguenda Conſtantini unius impietati, tum alterius in Deum religionis demonſtranda*

Anaſtaſius comes poſſidet ſacras reliquias.

gnitate excideret. Is vero nihil cunctatus, venit Conſtantinopulim, volens in ſuum reſtitui Cumitatum. Cum autem (ut ſolet unuſquiſque) quæreret aliquem invenire, qui eum ſua interceſſiune defenderet apud Imperatorem: quidam ei dixerunt, Chalcedonenſem Metropolitanum ad id fore idoneum, ut qui poſſit libere, & fidenter loqui, & majora ſuſtineet, & defendat negutia.

XIII. *Cum ergo de eo interrugaſſet, invenit illum in palatiu. Et eum ad ejus pedes procidiſſet: renuntiavit ei propter quam cauſam adſit, rogans ut ſit ei interceſſur, & adiutor. Contra autem dicebat Metropolitanus, ſe id non puſſe facere. Poſtquam ergo eum dimiſit, ingreſſus eſt in partem ædis Epiſcopatus, in qua eſt etiam templum benedictu Euphemiæ. Prope autem eum ſeentus eſt vir, divina motus providentia. Templum vero Comes ingreſſus, cum Deo divinam emiſiſſet orationem, ſedit in quudam loco. Ad eum autem accedens ſupradictus vir, qui erat unus ex clericis templi, & cui ſua vice creditum erat officium, rogavit cujus, & quiſnam eſſet. Ille autem ei illico expoſuit, cujuſnam eſſet, & quæ ei moleſta acciderant. Rogavit autem Cumes clericum, cujuſnam eſſet hoc templum. Is vero dicit Benedictæ Euphemiæ. Ille autem reſpondens, & ſinceriſſime manum pectori admovens, inquit: O meam omni ex parte benedictam Euphemiam! Et veru rurſus dicit clericus: Quemadmodum dixiſti, tuam eſſe benedictam Euphemiam? Ille autem reſpondens, dicit: Domi meæ & in oratorio meo ejus venerandas teneu reliquias. Et is rurſum: Quomodo, inquit, fieri poterit? Vide o homo, ne furte loquaris contra teipſum, nec eas poſſis oſtendere. Nam Auguſta & Imperator eas curat diligenter quærendas. Quare Metrupolitano quoque ea de cauſa juſſere facere ſupplicationes. Ille autem rurſus: Pro certo habeat tua reverentia, quod reliquiæ beatæ Euphemiæ, quæ erant Chalcedone, ſunt apud me.*

Produntur reliquiæ S. Euphemiæ.

XIV. *Sic confirmatus clericus & lætus & exultans renuntiat Andreæ ſanctiſſimo Metrupolitano, gratulans, & Dei prædicans magnalia. Qui cum ſtatim acceſſiſſet Comitem, & ab eo fuiſſet factus certior: dedit gloriam Deo omnipotenti. Surgens autem profectus eſt ad Taraſium ſanctiſſimum Patriarcham, & ei narravit omnem rei ſeriem. Tunc profectus eſt ſanctiſſimus Patriarcha ad Imperatricem, & ejus filium Conſtantinum, qui erat Orthodoxus, & amicus Martyrum, & expoſuit omnia, quæ facta fuerant. Qui rem admirati, quæ erat præter opinionem: laudibus, & hymnis Deo emiſſis, magno ſunt affecti gaudio. Et ſcapha quamprimum expedita miſerunt Comitem ſuæ dignitati reſtitutum, donatumque muneribus, & inſignes quoſdam clericos ex templo benedictæ Euphemiæ. Cum ipſi autem in Lemnum deſcendiſſent: congregati ſunt illic qui circumcirca habitabant, in ira & indignatione, nolentes dimittere eis, qui miſſi erant ab Imperatore, reliquias benedictæ Euphemiæ. Qua de re cum non levis exorta eſſet perturbatio: videns Lemni ſanctiſſimus Epiſcopus populi motum progredi; ſurrexit, & ingreſſus eſt in medium eorum, vociferans, & dicens: Cedite o homines: eorum enim, quæ ſiunt, nihil fit ſine Dei nutu. Sic omnino Deo viſum eſt. Vitemus itaque Regis indignationem: (a) Ira enim Regis eſt tamquam ira leonis.*

Res delata ad Imperat.

(a) Prov. 19.

XV. *Hæc cum dixiſſet, & plura alia, vix ſedavit, multitudinem ne iis, qui venerant, aliquid mali facerent & dictu Cumiti. In eum enim concitatus erat populi animus clamantis: Per ipſum proditus eſt noſter theſaurus. Tunc ergo ceſſerunt, & traducti ſunt ad pacem, & Deo dederunt gloriam, & laudem Martyri, concedentes volentibus benedictæ Euphemiæ venerandas reliquias. Quas cum accepiſſent, qui ad eas miſſi fuerant, tulerunt Conſtantinopolim, tota civitate, & imperatrice, & ſanctiſſimu Patriarcha egreſſis obviam. Cum eis ergo obviam proceſſiſſent, & complexi eſſent cum ea, cum qua par eſt glorificatione, depoſuerunt in eius templo, & in ea arca, in qua prius Martyr fuerat, unde profanus, & execrandus Imperatur eam ablatam immiſit in profundum. Ii autem, qui eas ſuſtulerunt Byzantium & proceres, & qui primas obtinebant apud Artabaſdinem, & filias Imperatoris, & alii plurimi diripuere reliquias. Quando etiam manum ſanctam, quæ librum accepit, ſublatam a Niceta Patricio cognomine Monomacho, qui in Secelea inſula Martyris templum extruxit, dicunt illic fuiſſe repoſitam. Hinc itaque factum eſt, ut, pauca quædam oſſa capitis, quæ remanſerunt, in ea, qua olim fuerant, arca, clauderentur cum aliis reliquiis: quæ etiam in hodiernum uſque diem ſcimus ſervari in arcula. Arbitror autem in dicta quoque inſula Lemno relicta, eſſe quaſdam partes corporis.* Hucuſque de his auctor hiſtoriam proſecutus, conſentientem

Relatæ reliquiæ S. Euphemiæ Conſtantinopolim.

PAGIUS *da monimentum. Hoc porro mirandum & relatu dignum portentum a morte nefarii iſtius Imperatoris circa annos duos & viginti una cum pientiſſimis Impp. & Sanctiſſimo Patriarcha nos ipſi conſpeximus, & quamvis indigni, ea tamen gratia a Deo cumulati, illud venerati ſumus.* Sanctæ Euphemiæ templi reſtitutionem, ejuſque Reliquiarum Conſtantinopolim relationem recitat Baronius ex Auctore coævo, qui extat apud Metaphraſten ad diem XI. menſis Julii.

Ad

tem iis, quæ Theophanes ſcribit, gloriatus ſe non ſolum vidiſſe, ſed etiam eaſdem venerandas reliquias eſſe complexum.

XVI. Quod ad res pertinet Occidentalis Eccleſiæ, anni hujus principio, Leo Romanus Pontifex ubi ſedere cœpit, nihil anti-

PAGIUS III. *Carolus Angilbertum ad Leonem mittit ad confirmationem præcedentium fœderum.*

Ad num. XVI. & ſeq. *Carolus* uno eodemque tempore & Hadriani Papæ mortis, & Leonis III. electionis nuncium accepit, ut demonſtrat ejuſdem Caroli ad Leonem Epiſtola, quæ eſt ordine LXXXIV. inter Epiſtolas Alcuini. Ex ea etiam intelligimus, Leonem III. ubi Pontificatum ſuſcepit, certiorem ea de re reddidiſſe Carolum, huncque de Angilberto Romam cum muneribus ad Hadrianum mittendo cogitaſſe, cum lugubri mortis ejus nuncio *repente tardatum eſt iter illius*. Subdit Carolus: *Sed modo lætiores de veſtra Sanctitatis ſucceſſione facti, quod deſideravimus in illo pio Patre agere, in vobis perficere ſtudemus. Illique omnia injunximus, quæ vel nobis voluntaria, vel vobis neceſſaria eſſe videbantur, ut ex collatione mutua conferatis, quidquid ad exaltationem Sanctæ Dei Eccleſiæ vel ad ſtabilitatem honoris veſtri, vel Patriciatus noſtri firmitatem neceſſariam intelligeretis. Sicut enim cum Beatiſſimo Prædeceſſore Veſtræ Sanctæ Paternitatis pactum inii; ſic cum Beatitudine veſtra ejuſdem fidei & caritatis inviolabile fœdus ſtatuere deſidero. Quatenus Apoſtolicæ Sanctitatis veſtræ, Divina donante gratia, Sanctorum advocata precibus, me ubique Apoſtolica benedictio conſequatur, & Sanctiſſima Romana Eccleſiæ Sedes, Deo donante, noſtra ſemper devotione defendatur. Noſtrum eſt, ſecundum auxilium Divinæ Pietatis, Sanctam ubique Chriſti Eccleſiam ab incurſu Paganorum, & ab infidelium devaſtatione, armis defendere foris, & intus Catholicæ fidei agnitione munire.*

IV. *Leo III. Vexillum S. Petri ad Carolum mittit.*

Ex his Caroli Magni literis liquet primo, Pontifices Romanos poſt ſuam ordinationem Legatos ad Francorum Reges tamquam ad Romanorum Patricios ac Defenſores miſiſſe. Secundo, *Carolum* a Leone III. per *Angilbertum* Legatum ſuum poſtulaſſe, ut Patriciatum ſuum confirmaret, quo Eccleſiam ab incurſu Paganorum armis defendere poſſet, & Chriſtianos in Catholicæ fidei communione continere. Tertio, *Vexillum* Romanæ Urbis a Leone Papa ad eum miſſum, & ſubjectionem Romanorum per ſacramenta firmatam demonſtrare Carolum, quæ per *Angilbertum* Legatum ſuum petierat, a Pontifice obtinuiſſe, non vero Leonem & Carolum Patriciatum in Dominationem vertiſſe, & ſupremæ Juriſdictioni, quam exercebant, proprietatem & Dominium Urbis tanquam Patricios adjunxiſſe, ut putavit Marca lib. 3. de Concordia cap. 11. num. 9. & cum eo Cointius hoc anno num. XXVI. & ſeqq. qui addunt, Romam uſque ad præſentem annum Imperatoribus Conſtantinopolitanis paruiſſe. Eginhardus in Annal. hæc de Legatione Leonis Papæ ad Carolum ſcribit: *Leo per Legatos ſuos Claves Confeſſionis Sancti Petri, ac Vexillum Romanæ Urbis cum aliis muneribus Regi miſit, rogavitque, ut aliquem de ſuis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad ſuam fidem atque ſubjectionem per ſacramenta firmaret. Miſſus eſt ad hoc Engilbertus Abbas Monaſterii Sancti Richarii. Per quem etiam tunc ad Sanctum Petrum magnam partem theſauri, quem Ericus Dux Forojulienſis ſpoliata Hunnorum Regia, quæ Ringus vocabatur, eodem anno de Pannonia Regi detulerat, miſit; reliquum vero inter Optimates & Aulicos, ceteroſque in Palatio ſuo militantes, liberali manu diſtribuit.* Eſt hæc ſecunda Angilberti ad Leonem III. Legatio, uno eodemque anno ac prior obita. Leonem vero Vexillum Urbis Romanæ *Carolo* tranſmiſiſſe ſcribunt etiam Annaliſtæ Loiſelianus, Tilianus, Bertinianus & Metenſis, ac Regino in Chronico, incertus Auctor & Monachus Egoliſmenſis, uterque in Vita Caroli. Claves ex Confeſſione ſeu ex Sepulcro Sancti Petri acceptæ Chriſtianis Principibus olim mitti conſueverant a Pontificibus Romanis, ut docent Epiſtolæ Gregorii Magni, aliorumque Pontificum Romanorum. Sed Vexillum ab illis tantum mittebatur ad Patricios Romanorum, qui adverſus Infideles Schiſmaticos aut hæreticos pugnaturi erant, ut ſupra oſtendimus.

V. *Idque exemplo Deceſſorum ſuorum.*

Gregorius enim III. *Carolum Martellum* Romanorum Patricium eligens ipſi *Claves Confeſſionis Sancti Petri* miſit, imo & Vexillum, ut ex iis, quæ in ſimili poſtea facta, deduximus. *Hadrianus* etiam Papa Vexillum Carolo Regi deferendum voluit, ut anno DCCLXXIV. probavimus; nec alio modo erga eum ſe ſe gerere debuit *Leo*, quando ille ab eo poſtulavit, ut idem pactum ſecum ſtatueret, quod jam cum Hadriano inierat. Obtinuit itaque *Carolus* a Pontifice quod petebat, confirmationem nempe ſui Patriciatus, ac tituli Protectoris Eccleſiæ Romanæ, non vero Dominium Urbis quod non petebat, & de quo in ultimis fœderibus cum *Hadriano* ſancitis actum non fuerat, ut Marca & Cointius citati fatentur, qui ideo alias vocis τὸ *Vexillum* ſignificationes ad id quod hoc anno peractum, transferre non debuere; cum ea compati non poſſint cum his Caroli in ſua ad Leonem III. Epiſtola verbis, *vel ad ſtabilitatem honoris veſtri, vel Patriciatus noſtri firmitatem neceſſariam intelligeretis.*

VI. *Leo & Carolus Urbis Domini dicti, ſed diverſa ratione.*

At, inquit Marca: Nullus Pontificum ante Leonem III. *Dominus Noſter* inſcriptus eſt, ut fatetur Alemannus (nempe Diſſert. de Lateranenſibus Parietinis cap. 12.) poſt illum, eo „ titulo in ſcriptis & in acclamationibus Pon„ tifices *Domini Noſtri* apud Romanos audire „ cœperunt. Ad perpetuam hujus rei memo„ riam, Numiſma quoque cuſum eſt: in cujus „ altera facie ſimulacrum Petri cum clavibus „ humero impoſitis, in averſa hæc inſcriptio „ expreſſa, eſt. D. N. LEONI PAPÆ. Titulus „ Dominii vetat, ne Leoni I. tribui poſſit, „ ut placuerat illuſtriſſimo Annalium Conditori „ (anno nempe CCCCLXI. n. XII.) *Dominus* „ quoque dicitur Carolus in hac inſcriptione, „ unde fluxit, ut Paulus Diaconus, cum Bre„ viationem Feſti Carolo nondum Imperatori „ dedicaret, *Romuleam veſtram Civitatem* diceret. Ita Marca. Verum ante Leonem III. ſimilia Numiſmata cudere potuere Stephanus II. & ejus Succeſſores, quia ii non minus quam Leo III. Supremi Urbis Domini fuere, quod non video in poſterum in dubium revocari poſſe. *Dominus* etiam Carolus appellatus, ſed alio titulo, quia nempe Romanorum Patricius erat, & eo titulo Juriſdictionem in Urbe exercebat. Quod ſi verba Pauli Diaconi in ſenſu a Marca intento interpretanda ſint, Carolus jam ab anno DCCLXXIV. aut ſaltem ante annum DCCXCI. cum Hadriano Papa Urbi dominatus fuerit, quod tamen Marca & Cointius negant. Paulus enim Diaconus in libello de Metenſibus Epiſcopis Angilramno Epiſcopo Metenſi poſt annum DCCXCI. demortuo, dicato de Regni

Lon-

Legatio, & munera a Leone Papa ad Carolum miſſa.

tiquius habuit, quam ad Carolum Magnum legationem decernere. Mittens itaque ad eum Legatos, eiſdem ad ipſum munera dedit, claves ſcilicet aureas, ex S. Petri Confeſſione ex more acceptas, necnon vexillum Romanæ Urbis. Hic tu rideas opus eſt, Lector, Novatorum deliria, dum quamlibet occaſionem captantes, per claves ex legum præſcripto tradunt, Carolum in poſſeſſionem immiſſum Romanæ Eccleſiæ, & per vexillum Romanæ Urbis. Ignorantes miſeri, ejuſmodi dona mitti conſueviſſe a Pontificibus Chriſtianis Principibus, ut quæ dicta ſunt ſæpe ſuperius de clavibus itidem ex ſepulcro ſancti Petri miſſis a ſancto Gregorio Papa Francorum Regibus, & aliis Principibus, & viris clariſſimis; factitatumque idipſum ab ejus ſucceſſoribus Pontificibus, quod hic a Leone factum vidimus. Et ne de vexillo miſſo habeas quod obiicias: invenies inferius, anno octingenteſimo in fine, a Patriarcha Hieroſolymitano ad eumdem Carolum Magnum miſſas pariter loco benedictionis claves locorum ſanctorum una cum vexillo, ut intelligas ejuſmodi munera mitti conſueviſſe Regibus ab Epiſcopis. Honoraſſe vero Leonem Pontificem ipſum Carolum Magnum dono vexilli, eo quod potentiſſimus eſſet Eccleſiæ Romanæ defenſor, dicere quoque poſſumus.

XVIII. Legatio Caroli ad Leonem.

Ruxſum vero hoc eodem anno ab ipſo Chriſtianiſſimo Principe Carolo Magno Engelbertum Abbatem monaſterii S. Richarii miſſum eſſe Legatum ad Leonem Romanum Pontificem, ad munera deferenda, quæ ex theſauro Hunnorum erepto idem

PAGIUS Longobardici everſione loquens ait: *Romanos proterva, ipſamque Urbem Romuleam, jam pridem ejus* (nempe Caroli) *præſentiam deſiderantem, quæ aliquando Mundi totius Domina fuerat, & tunc a Longobardis oppreſſa gemebat, duris anguſtiis eximens* SUIS ADDIDIT SCEPTRIS: *cunctaque arbiliminus Italia miti Dominatione potitus eſt*. Rhetoricatur itaque Paulus & hyperbolice quandoque loquitur, cum an. DCCLXXIV. Roma neque oppreſſa a Langobardis fuerit, neque a Carolo cum Ditionibus ſuis unita, ſed a Langobardorum inſultibus liberata, & Carolo jure Patriciatus tantum ſubdita. [1]

VII. Alterum ſuæ opinionis fundamentum deducit Marca ex pictura illa, qua Leo III. Triclinii a ſe in Lateranenſi Palatio ædificati cameram exornavit. Extant ex opere vermiculato imagines S. Petri, Leonis Papæ, & Caroli. Sed & Petrus in Solio dextra porrigens Stolam ſeu Orarium Leoni, & ſiniſtra Vexillum Carolo. Adſunt quoque inſcriptiones hujus negotii interpretes; hinc, SANCTISSIMUS D. N. LEO PAPA. Illinc D. N. CARULO REGI. Hanc tabulam poſteris deſignare innovationem, quæ poſt colloquium Angilberti cum Leone in Romanæ Civitatis Imperio accidit, Marca arbitratur, & cum eo Cointius. Alemannus in lib. de Lateranenſibus Parietinis cap.3. & ſeqq. plu-

Triclinium Leoninum diverſimode explicatum.

NOTÆ [1] SUmmum in Urbe, & finitimis Romani Ducatus locis, aliiſque oppidis imperium poſt annum Chriſti 726. quo a Romanis *Baſilius* Dux, eorumque poſtremus, qui ad curandam Urbem a Græcis Imperatoribus mittebantur, pulſus eſt, Romanos Pontifices *Gregorium* II. & III. *S. Zachariam*, ac *Stephanum* II. vel ante *Pippini* donationem, obtinuiſſe, ex Anaſtaſio Bibliothecario docemur. Extant præterea poſt *Pippini* donationem de eodem ſummo imperio monumenta, nimirum veteres *Hadriani* Pontificis hujus nominis I. denarii a Johanne Vignolio editi, ac nuper iterum recuſi, ubi in antica legitur HADRIANVS PAPA, in poſtica SCS PETRVS. Perperam vero Sedis Apoſtolicæ hoſtes, hujuſmodi denarios, ſeu nummos ad *Hadrianum* II. detorquere conantur. Mabillonius enim Muſei Italici tom. I. pag. 28. inter prætioſa cimelia Muſei Comitis Medioburbæ, æreum numiſma *Zachariæ* Papæ ſe vidiſſe teſtatur, ex una parte *Zachariæ* nomen, ex altera *Papæ* titulum exhibens. Hoc autem numiſma ad alios *Zacharias* pertrahi non poteſt, quia unus tantum *Zacharias* inter Romanos Pontifices recenſetur. Pagius quidem hoc loco fatetur, *Stephanum* II. & ejus ſucceſſores ſupremos Urbis Dominos, non minus ac *Leonem* III. fuiſſe, idque in poſterum in dubium revocari non poſſe, & infra num. XI. contra Cointium docet, Romanos ab an. 754. Græcorum jugum excuſſiſſe, ac Rempublicam instituiſſe, cujus caput fuit Romanus Pontifex, defenſor vero & protector *Pippinus* Francorum rex, qua in re *Stephani* II. & *Pauli* I. Romanorum Pontificum teſtimonia ex eorumdem epiſtolis affert. Hoc etiam an. 796. n. X. habet, penes *Gregorium* II. & ejus ſucceſſores ſummam *Romæ & Exarchatus* adminiſtrationem fuiſſe, Urbem defendiſſe, hoſtes propulſaſſe: *ſed tunc licet re, nondum tamen nomine Principatus penes illos erat*: quæ verba ex Ludovico Thomaſſino tom. III. lib. I. cap. XXIX. veteris & novæ Eccleſiæ diſciplinæ hauſit. Ea tamen vitioſe exſcripſit. Legitur enim apud Thomaſſinum: *Ita jam re, needum nomine principatus penes illum* (Romanum Pontificem) *erat, moderante his omnibus numinis providentia inter tantas bellorum tempeſtates*. At mox Pagius ſui ipſius immemor, parum aut nihil ſibi conſtat; nam ad an. 817. n. VII. veluti commentitiam Ludovici Pii donationem traducit; ad an. 823. n. I. ſcribit, Imperatores Francicos præter defenſionem, & protectionem Eccleſiæ, ſupremo dominio Urbe potitos eſſe ex conceſſione Romanorum Pontificum, ad quam rem quorundam Romanorum inſolentia Pontifices adegit. Id autem arguit ex ſupplemento Hiſtoriæ Pauli Diaconi, cujus locum de jurisdictione ex titulo *defenſoris & Advocati Romanæ* Eccleſiæ, qua Imperatores potiebantur, & ex poteſtate, quam ad reprimendam Romanorum audaciam Pontifices illis contulerant, Apoſtolicæ Sedis defenſores nonnulli qui ejuſdem Sedis jura tuentur, ſolerter interpretantur; atque in hanc ſententiam accipienda eſſe docent, quæ apud Pagium habentur ad an. 823. n. III. ad an. 824. n. III. & ad an. 875. n. I. & V. quibus in locis monet, Imperatores ex conceſſione Pontificum Romanæ urbi dominatos eſſe, GEORGIUS

idem Rex fuerat conſequutus, Annales Francorum affirmant. De quo bello cum meminit Eginhardus, hæc ait: *Maximum, omnium quæ ab illo geſta ſunt bellorum, præter Saxonicum, huic bello ſucceſſit, illud videlicet, quod contra Avares, ſive Hunnos ſuſceptum eſt*. Et inferius de theſauris ab eo ereptis: *Neque ullum bellum contra Francos exortum humana poteſt memoria recordari, quo illi magis ditati, & opibus aucti: quippe cum uſque ad id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri, & argenti in Regia repertum, tot ſpolia pretioſa in præliis ſublata, ut merito credi poſſet, hoc Francos Hunnis eripuiſſe quod Hunni prius aliis gentibus eripuerant*. Hæc ipſe.

☞ Dedit inſuper eidem Legato Engelberto, ſeu Engilperto ad eumdem Leonem Papam Albinus Flaccus, qui & Alcuinus, epiſtolam dignam quidem, multiplici nomine, ut hic deſcribatur, ſic ſe habet (a):

(a) Albin. ep. 27. t. 2. antiq. lect.

Domino beatiſſimo, atque omni honore nominando Leoni Papæ humilis Levita Albinus æterna in Chriſto gloriæ ſalutem.

Suſ-

PAGIUS pluribus differit de iſto Trielinio, quod ab aliquibus *Aula Leonina*, vel *Baſilica Leonina* appellatur, contenditque Pontifices Romanos a Gregorio II. Urbe potitos eſſe, nunquam vero Carolum, ſed hunc tantum Patricium & Defenſorem Eccleſiæ agnitum eſſe, ac denique Leonem anno DCCC. quando Carolum Imperatorem & Auguſtum appellavit, Monumentum illud poſuiſſe, ut Caroli Imperium denotaret.

VIII. *Quæ in eo Triclinio repræſententur.*

Sed hæ doctiſſimorum Virorum conjecturæ evaneſcent, ſi quæ de eo *Triclinio* Anaſtaſius in Vita Leonis III. refert, in medium adducamus, & ordinem ab eo ſervatum, dum narrat geſta ab eo tam in Baſilica Vaticana Sancti Petri, quam in aliis Eccleſiis, obſervemus. Anaſtaſius itaque magnifica dona, quæ Leo III. in Eccleſias contulit, ejuſque publica opera, ſervato ordinis tempore, deſcribit, ut anno DCCCI. num. III. monſtrabimus. Cum autem de iis loquitur, quæ ab eo præſtita ſunt, antequam Romani in eum ſævirent, quod anno DCCXCIX. contigit, ait: *Fecit & in Patriarchio Lateranenſi Triclinium majus ſuper omnia Triclinia, nominis ſui magnitudine decoratum ponens in eo fundamenta firmiſſima, & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis ſtravit. Et diverſis columnis tam porphyreticis, quamque albis & ſculptis cum vaſis, & liliis ſimul poſitis decoravit. Cameram cum abſida de muſivo, & alias duas abſidas, diverſas hiſtorias pingens, marmorum incruſtatione pariter in circuitu decoravit.* Idem Anaſtaſius in Leone IV. teſtatur, Pontificem illum in Die Natali Chriſti epulari ſolitum fuiſſe in Accubitu ſeu Triclinio a Leone III. Papa conſtructo, quia nempe poſtquam ſolemnes cœnæ in Eccleſiis fieri deſiere, in adjunctis ad hunc uſum ædibus celebratæ ſunt. Alemannus capp. 9. & 10. quid dextræ partis abſidis, quid ſiniſtræ muſivum Leonis III. repræſentet, duabus muſivi tabulis delineatis inveſtigat, aitque: *Geminæ tabulæ ſunt; altera dextrorſum, ſiniſtrorſum altera collocata. Tres in utraque tabula perſonæ; aliæ nitantur genibus, duo pro tribunali ſedent, Chriſtus videlicet parte dextera, ſiniſtra Petrus Apoſtolorum Princeps. Sunt utrique Pontifex hinc, inde Imperator ſubmittit genua, Chriſto Sylveſter & Conſtantinus, Petro Leo & Carolus. Horum pro ſua quiſque conditione ab illis ſumit inſignia; Imperatores vexilla, Pontificum alter ſuas claves, alter pallium accipit.* Utramque tabulam ad majorem dicendorum intelligentiam: hic exhibeo.

Ale-

Suſcipiat, obſecro, ſanctiſſima pietas veſtra, Pater glorioſiſſime, benigno animo noſtræ parvitatis litterulas, & me devotum veſtræ dilectionis famulum agnoſce. Semper ſanctæ Romanæ Sedis beatiſſimos, quantum volui, Principes & Paſtores amavi, cupiens illorum ſanctiſſimis interceſſionibus inter oves Chriſti numerari, quas Dominus Chriſtus poſt reſurrectionis ſuæ gloriam beato Petro principi Apoſtolorum paſcendas commendavit. Quod vere dignum eſſe fateor, omnem illius gregis multitudinem ſuo paſtori, licet in diverſis terrarum paſcuis commorantem una charitatis fide ſubjectum eſſe & ſicut pio paſtori concedat magnam ſibi commiſſi gregis curam habere, & ſedula pietatis admonitione, & ſanctitatis interceſſione providere, ne aliqui ex illis per præcipitia errorum a via veritatis, vel perpetuæ paſcuis vitæ exorbitare incipiant. Gregis ſanitas gloria eſt paſtoris, & multiplicatio illius merces æterna.

Ecce tu, ſanctiſſime Pater, Pontifex a Deo electus, Vicarius Apoſtolorum, hæres Patrum, Princeps Eccleſiæ, unius immaculatæ columbæ nutritor. In te fides reſplendet, devotio fulget, charitas abundat.

PAGIUS IX. *Utraque pictura male a pleriſque explicata.* Alemannus arbitratur præfatas imagines depictas non fuiſſe, antequam *Leo* III. Sedi ſuæ ope *Caroli* reſtitueretur, & hic Auguſtus nuncuparetur; Vexillum illud denotare Imperium a Leone an. DCCC. Carolo Regi datum. Et ut probet Regis titulum ei etiam poſtquam Imperator renunciatus fuit, recte a Leone attributum, in exemplum adducit alteram imaginem, in qua Chriſtus Claves Pontifici cujus nomen non indicatur, ſiniſtra Vexillum porrigit Imperatori, cujus nomen majuſculis literis ſic innuitur. R. CONSTANTINUS. At cum certum ſit, Monumentum hoc a Leone III. poſitum ſtatim ac pacta *Hadriani* cum *Carolo* confirmavit, aut ſaltem antequam Urbem deſerere cogeretur, Carolumque Imperatorem renunciaret, hæc interpretatio ſtare non poteſt. Neque litera R ſupra Conſtantini nomen poſita Regem ſignificat, ſed *Romam*, de qua *Conſtantinus* bene meritus eſt, ejuſque exemplo *Carolus*. Quo enim in Nummo, quave in Inſcriptione, & a quo Scriptore Latino Conſtantinus *Rex* appellatus reperitur? Græci quidem *Imperatores* ſæpe *Reges* appellant, ſed Latini nunquam. Alemannus, ne inſcriptiones, in quibus Carolus Rex appellatur, fateri cogatur, eo nondum Imperatore dictas eſſe, Regem & Imperatorem ſynonymas voces cap. 13. probare nititur. Deinde Caroli modeſtiam his verbis laudat: *ſane Caroli modeſtia, Leonem, qui ea in Triclinio titulos inſcripſit, minime latebat: imo Pontifex ita inſcripſit, ut Carolo placeret, atque ex ejus animi ſententia omnino eſſe noverat.* At præterquamquod hoc Monumentum ante annum DCCXCIX. conſtructum, ut ordo ſervatus ab Anaſtaſio in narratione rerum ad Leonem III. pertinentium demonſtrat, in Nummis & Inſcriptionibus verba tantum apponi ſolita juxta genuinum, obvium & planum eorum ſenſum, ideoque ad rem iſtam non facit, quod Regis & Imperatoris nomen quandoque promiſcue a Scriptoribus uſurpetur; cum a ſimili uſu inſcriptionum Conditores ſemper abhorruerint. Denique incredibile eſt, *Carolum* eo anno, quo a Leone III. acclamatus eſt Imperator, ab eodem Regem tantum appellatum, idque in Monumento publico in ejus honorem poſito, ac ut ei magis placeret; cum in omnibus ſuis literis ſcriptiſve aliud ei nomen, quam Imperatoris nunquam tribuat. Quod ſi intempeſtiva illa cogitatio tunc menti Pontificis injecta fuiſſet, eum nec Imperatorem, nec Regem, ſed tantum *Carolum* nominare debuiſſet.

X. *Leo* itaque hoc anno poſteris notum eſſe voluit, ſe *Carolum* Eccleſiæ Romanæ Defenſorem conſtituiſſe, eamque ob rem illi Sancti Petri *Vexillum* miſiſſe, ac Romanos ei vitam & victoriam, ut alias factum fuiſſe in honorem Imperatorum anno DCCLXXIV. num. II. & ſeq. diximus, adprecatos eſſe. Et quia tunc opinio erat Sancti Silveſtri Papæ tempore *Conſtantinum* auctorem fuiſſe Donationis, quæ ejus nomine circumferebatur, in altera ex tabellis Silveſtrum & Conſtantinum depingi, & Romam hac litera R exprimi voluit. Sic ſuperſunt Ludovici Pii Nummi Romæ cuſi, in quibus legitur, ROMA LUDOVICUS. Nec magis mirum videri debet, *Leonem* III. ad Donationem Conſtantini, quam ſuppoſititiam eſſe conſtat, reſpexiſſe, quam Hadrianum I. ejus Deceſſorem in Epiſtola Codicis Carolini ad Carolum M. anno DCCLXXVI. data, ſcripſiſſe: *Et ſicut temporibus B. Silveſtri Rom. Pontificis a ſanctæ recordationis piiſſimo Conſtantino magno Imperatore per ejus largitatem Sancta Dei Catholica & Apoſtolica Romana Eccleſia elevata atque exaltata eſt, & poteſtatem in his Heſperiæ partibus largiri dignatus eſt; ita & in his veſtris feliciſſimis temporibus,* &c. *Vera earum interpretatio.* Denique non ſub Gregorio II. ut putavit Alemannus, ſed ſub Stephano II. cum nihil ab Imperatore extundi poſſet vel ſperari auxilii, ejus jugum a Romanis excuſſum. Antea quidem penes Gregorium II. & ejus Succeſſores ſumma Romæ & Exarchatus adminiſtratio fuerat; ii Urbes defenderant; & hoſtes propulſarant, ſed tunc licet re, necdum tamen nomine Principatus penes illos erat, ut ex iis, quæ ſuis locis dixi, evidens eſt. Porro quod diximus de muſivo in parte Abſidis dextero poſito, ſupponit illud antiquum eſſe. Alemannus enim cap. IX. fatetur novitium opus eſſe, *recentioris manus*, inquit, *eſt imitatio*. Quare nihil ex eo certi deduci poteſt. Verum quidem eſt Alemannum ſubjungere, *qua tamen Opus exprimit illud antiquum, quod Leo III. in conſpicuo olim poſuerat*. At non ſolum id non probat, ſed nec ullus poſt eum probare poterit.

XI. *Refellitur opinio docens Romam uſque ad hunc annum Græcis Impp. paruiſſe.* Valde etiam meo judicio falluntur Cointius hoc anno num. VI. & ſeqq. & Marca cap. citato, qui arbitrati ſunt, Imperatores Græcos uſque ad præſentem annum Romæ dominatos eſſe. Romani enim anno ſeptingenteſimo quinquageſimo quarto, quo Pippinus Exarchatum Ravennatem Principi Apoſtolorum, ejuſque Succeſſoribus conceſſit, Conſtantini Copronymi Imperatoris hæretici, qui eos adverſus Longobardos defendere non poterat, Dominationem penitus excuſſere, & Rempublicam inſtituere, cujus caput Romanus Pontifex, Defenſor vero ac Protector Pippinus Gallorum Rex dicti ſunt. Hinc Stephanus II. Papa quando in ſuis literis de Aiſtulpho Longobardorum Rege, & de vexatione Urbis Romanæ ſermonem habet, nuſquam

dat. Congrega nos filios ſanctæ Dei Eccleſiæ, & paterna miſerationis affectu, tuis ſanctiſſimis orationibus, & dulciſſimis ſacrarum litterarum exhortationibus intra firmiſſimum Eccleſiæ ſoliditatis ovile, ne aliquis ex nobis errabundus lupina rapacitate foris inveniatur devorandus. Nam ſplendentia cæleſtis mandra agmina Nativitatis Domini noſtri JESU Chriſti gaudia primo paſtoribus, qui ſupra ſuos devote vigilarant greges, nuntiare venerunt. Ecce tuis ſanctiſſimis vigiliis, ac paſtorali ſollicitudini probatiſſime Archimandrita, Angelicas a ſupernis ſedibus viſitationes adſtare non dubitamus, quarum auxilio quæcumque divinam popoſceris pietatem, impetrare te poſſe, credimus.

Unde ego altimis ſacratiſſimi ovilis vernaculus, & morbida peccatis ovicula, ſpe,

PAGIUS quam meminit Imperatoris, Romanoſque populum ſuum appellat. In Epiſtola III. ad Pippinum, ejoſque filios Reges data, dum *Aiſtulphus* Rex novis infeſtationibus Eccleſiam vexabat, & Pippinus auxilium differre videbatur, Stephanus II. ait: *quod nullus de veſtris parentibus meruit ſuſcipere, vos ſuſcepiſtis, & Princeps Apoſtolorum præ cæteris Regibus & gentibus vos ſuos peculiares faciens, omnes ſuas cauſas vobis commiſit, &c. Cunctus namque noſter populus Reipublicæ Romanorum magno dolore, & amariſſimis lacrymis nunc nobiſcum tribulantur pro eo, dum ad tam longam & ſpatioſam Provinciam properavimus, & præ fatigio valido itineris vita noſtra minuata eſt; ſic vacui & infructuoſi ſine effectu juſtitiæ reverſi ſumus.* Et in tota illa Epiſtola nunquam de Romano Imperio, ſed ſemper de cauſa Beati Petri verba facit. In Epiſtola IV. ad eumdem Pippinum ſcripta, in qua pluribus deſcribit obſidionem Urbis per Aiſtulphum factam, nullum unquam verbum habet de Imperatore, aut de ejus Officialibus, & de Romanis loquitur tanquam de ſuo populo: *Poſt Dominum in tuis manibus noſtrum omnium Romanorum commiſimus animas, &c. Pro te, ne pereamus, ne quando dicant gentes quæ in cuncto Orbe terrarum ſunt. Ubi eſt fiducia Romanorum, quam poſt Dominum in Regibus Francorum habebant, &c. Conſidera fili, conſidera, & omnino perungito per Deum, vivum te conjuro; quoniam & noſtra & omnis Romanorum populi anima, poſt Deum & ejus Principem Apoſtolorum in tua a Deo protecta Excellentia, & gente Francorum a Deo tibi commiſſa pendent, &c. Nulli alio niſi tantummodo tuæ amantiſſimæ Excellentiæ, vel dulciſſimis filiis, & cunctæ genti Francorum per Dei præceptionem, & Beati Petri, Sanctam Dei Eccleſiam, & noſtrum Romanorum Reipublicæ populum commiſimus protegendum.* Quis ergo ſibi perſuaſerit, Romam tunc Imperatori paruiſſe, & Pontificem non ad eum, ſed ad Regem Francorum ejuſque filios, qui ſe protegerent, confugiſſe, nulla de Imperio mentione facta, ſed tantum de Republica Romana & de Romania tanquam ſibi ſubditis?

XII. *Refellitur ſecundo.* Ad hæc idem Stephanus II. in Epiſtola VI. ad Pippinum Regem data, in qua ei ob liberatam Urbem gratias agit, & de Aiſtulphi Regis morte verba facit, de Deſiderio Aiſtulphi ſucceſſore ait: *Nobis reddendum ſpopondit Civitatem Bononiam, cum finibus ejus, & in pacis quiete cum eadem Dei Eccleſia & noſtro populo ſemper manſurum profeſſus eſt, atque fidelem erga a Deo protectum Regnum veſtrum eſſe teſtatus eſt. Et petiit nos quatenus bonitatem tuam deprecaremur, ut cum eo & cuncta gente Longobardorum magnam pacis concordiam confirmari jubeas. Nam & Spoletani Ducatus generalitas, per manus Beati Petri, & tuum fortiſſimum brachium, conſtituerunt ſibi Ducem: & tam ipſi Spoletani, quamque etiam Beneventani, omnes ſe commendare per nos a Deo ſervata Excellentia tua cupiunt, &c. Unde petimus te, ut ſi prædictus Deſiderius, quemadmodum ſpopondit, juſtitiam Sanctæ Dei Eccleſiæ, ſive Reipublicæ Romanorum Beato Petro Protectori tuo, plenius reſtituere, & in pacis quiete cum Eccleſia Dei & noſtro populo, ſicut in pactis a bonitate confirmatis continetur, permanſerit cum univerſa ſua gente, jubeas in id quod petiit, tuas a Deo inſpiratas aures inclinare.* Suntne hæc indicia ſubjectionis Romani Pontificis populique Romani, Imperatoribus Græcis; cum ſine illis fœdera ſanciant, & tamquam ſupremi Domini ſe ſe gerant?

Paulus Stephani II. Succeſſor in Epiſtola II. ad Pippinum Regem, in qua accuſat Deſiderium Longobardorum Regem, quod promiſſas Eccleſiæ Romanæ Civitates non reſtituat, adhuc expreſſius loquitur, ſeque Imperatoris hoſtem, non vero ſubditum oſtendit: *Deſiderius Rex aſſerſit Georgium Imperialem Miſſum, qui ad vos in Franciam directus fuerat: cum quo nefarie clam locutus eſt, iniens cum eo conſilium, atque ſuas Imperatori dirigens literas, adhortans eum, ut ſuos Imperiales dirigat exercitus in hanc Italiam Provinciam; & ipſe Deſiderius cum univerſo Longobardorum populo profeſſus eſt, Deo ſibi contraria, auxilium præfatis Imperialibus exercitibus impertire; quatenus ex una parte ipſius exercitus, & ex alia idem Deſiderius cum univerſo Longobardorum populo, utrique dimicantes Ravennatium Civitatem comprehendere queant, ſuumque Imperator, quod Dominus non permittat, adimplere valeat in quocumque voluerit voluntatem. Nam & cum eodem Georgio Imperiali Miſſo conſtituit, ut Dromonum Siciliæ ſtolus in Otrantina Civitate dirigatur, ut tam Græci quam Longobardi ipſam obſidentes comprehendere valeant Civitatem, eamque concedat Imperatori cum hominibus & facultatibus, quæ in ea conſiſtunt.* In Epiſtola VII. ad eumdem Pippinum ſcripta, ait ſibi ſignificatum, *quod nefandi Græci, inimici Sanctæ Eccleſiæ Dei, & Orthodoxæ fidei expugnatores, Deo ſibi contraria ſuper nos & Ravennatium partes irruere cupiunt, atque monitionem facere. Unde quia alibi, poſt Deum & Beatum Petrum, noſtra ſpes non eſt, niſi apud veſtram nobiliſſimam Excellentiam; ideo obnixis deprecationibus petimus te, Excellentiſſime fili, & ſpiritalis compater, ut jubeat propter Deum & reverentiam Beati Petri ſalutem iſtius Provinciæ a vobis redempta procurare, & conſeſtim veſtrum dignemini dirigere Deſiderio Longobardorum Regi miſſum, ut ſi neceſſitas fuerit ſignificata, auxilium nobis pro incurſione eorumdem inimicorum impertire debeat.* Paulo infra de Græcis ſcribit, *ut eorumdem inimicorum ad nihilum redigatur veſania.*

Mitto alia, quæ ex ejoſdem Pauli ac Succeſſorum literis teſtimonia adduci poſſunt, ad Marcæ & Cointii opinionem confutandam, cum iſta ſufficiant ad omnem dubitationem tollendam, demonſtrandumque a veritate manifeſte abhorrere, quod ipſi aſſerunt, Imperatores nem- XIII. *Refellitur tertio.* XIV. *Refellitur quarto.*

pace bantotis veſtræ ooimatos ante ſanctiſſimos poternitatis toa pedes aoimo proſtratus, ſuppliciter depoſco, qoatenus duriſſima peccotorum mearum vincula per Eccleſiaſticam Apoſtalicæ auctaritotis poteſtotem ſolvere digneris; & paternæ pietotis precibus curſom vitæ meæ, qui reſtat, ad perpetoæ portas civitatis dirigere ſtudeas. Groodia poſca qoidem, ſed charitas grandia novit dare, paſcentem pro filia vidoam Chriſti clementio oao ſpernit, ſed ait (a): O mulier magoa eſt fides toa: fiat tibi ſicut vis. Fides me hortotur hæc poſcere: ſpes caoſirmat impetrore: charitas, creda, ocgare non præſumit. Chriſtus pro oobis, cum inimici eſſemos, mori nao dubitavit: quanto magis te, Poter ſancte, pro amicis velle orare, credeodum eſt?

(a) Matt. 15.

Sub te paſtare aogeatur grex Chriſti. Tu

PAGIUS pe uſque ad hone aonom Romæ Præfectos ſuos habuiſſe, eamqoe eiſdem paruiſſe. Taotum enim abeſt, ut Roma in poteſtate Imperatorum fuerit, ot Hadrianus Papa in Epiſtola ad Carolum Magnom anno DCCLXXV. data, quæ ordine quarta eſt, teſtetur eos de ea vi occupaoda cogitaſſe & ad eomdem finem cum quatuor Italiæ Ducibus fœdua iniiſſe. De iiſdem enim Ducibus loquens ait: *Adhibentes adverſus nos perniciofum conſilium, qualiter Deo eis contrario, proximo Martio menſe adveniente, utroſque ſe in unum conglobarent, cum caterva Græcorum & Adalgiſo Deſiderii filio, ut terra mariqur ad dimicandum ſuper nos irruant; cupientes hanc noſtram Romanam invadere Civitatem, & cunctas Dei Eccleſias denudare, atque ciborium Fautoris veſtri Beati Petri auferre; vel noſmetipſos, quod avertat Divinitas, captivos deducere, nec non Langobardorum Regem integrare, & veſtra Regali potentia reſiſtere.* Utrumque Virum doctiſſimom decepere ſubſcriptiones literarum Stephaoi II. quem ipſi Stephanum III. juxta vulgarem errorem appellant Pauli & Hadriani, quæ dicuntur datæ *imperante Domino piſſimo Auguſto Conſtantino a Deo coronato, magno imperatore anno XXXII.* vel aliquo alio ejuſdem Imperatoris; iode enim intulere, hos Pontifices Imperatores Urbis Dominos ſemper agnoviſſe, hujuſque ſubjectionis ſimiles ſubſcriptiones ootas certiſſimas exiſtere. Verum Tomo ſuperiori, cum de Conciliis Gallicis regnantibus Clodoveo ejuſque filiis celebratis egimus, monſtravimus Francos, Viſigothos, & Burgundos io Conciliis Conſulatus oſurpaſſe, licet Francia, Septimania & Burgundia ab Imperatoribus, ad quos Conſulum creatio pertinebat, minime tunc penderent. Præfati itaque Pontifices Romani iis formulis tunc uſi ſunt tanquam notis temporariis, quæ onllam ſubjectionem inferebant. In Concilio Romano anno DCCXLIII. habito legitur, et ibidem apud Baronium numer. XVII. videre eſt. *Factum eſt hoc Concilium anno ſecundo* (legendum, anno tertio) *Artabaſdi Imperatoris, necnon Luitprandi Regis anno trigeſimo ſecundo, Indictione duodecima.* Sed inde noo ſequitur, Romam Loitprando Langobardorum Regi ſubditam fuiſſe; alioquin uno eodemque tempore duos ſupremos Dominos agnoviſſet, Artabaſdum nempe Imperatorem & Luitpraodum Regem; cum tamen certum ſit, Luitprandum nunquam in Urbem Romanam Dominationem exercuiſſe.

XV. *Tria bella a Carolo ſuſcepta.* *Angilbertus* nomine Caroli magnam partem theſauri ea Hunorum ſive Avarorum Regione delati ad limina Apoſtolorum tulit, uti refert Baronius ex Annalibus Fuldenſibus, & Annaliſta Loiſelianus etiam tradit. Verum Hunnorum ſive Avarum clades a Baronio non ſatis explicata, ideoque tria, quæ hoc anno Carolus bella geſſit, hic accurate narranda. Anonymus itaque a Lambecio editus, de quo anno ſuperiori num. VIII. locuti ſumus, hoc anno ſcribit: *In ipſa æſtate tranſmiſit Rex Carolus Pippinum filium ſuum cum ſuis, quos in Italia ſecum habebat, & Bajoarios cum aliqua parte Alamaniæ, in finibus* (ideſt ad fines) *Avarorum; & coadunatus eſt Pippinus cum omnibus, quos pater ejus ei tranſmiſit in ſolatium* (ideſt auxilium), *& tranſito Danovio* (pro Danubio) *cum exercitu ſuo pervenit ad locum ubi Reges Avarorum cum Principibus ſuis ſedere conſueti erant, quem & in noſtra lingua Hringe nominant, & inde tulit theſauros multiplices, & tranſmiſit patri ſuo, & ipſe poſtea cum exercitu ſuo & magnis theſauris Avarorum pervenit in Franciam.* (Hæc de primo bello hoc anno in Avaros geſto) *& ipſo anno ipſe Rex Carolus demoratus eſt in Saxonia cum duobus filiis ſuis, ideſt Carolo & Cladoveo* (ideſt Ludovico) *& circuivit terram Saxanorum* (ideſt Saxonum), *ubi rebelles fuerunt, incendendo & vaſtando eam, & captivos inde ducebat Viros, & mulieres & parvulos, & præda innumerabilem multitudinem,* (hæc de ſecundo bello adverſus Saxones hoc anno ſuſcepto). *Et tertium exercitum ſuum Carolus Rex in eadem æſtate tranſmiſit in fines Saracenorum cum Miſſis ſuis, qui & ipſi ibi fecerunt ſimiliter: vaſtaverunt terram illam & redierunt cum pace ad Regem Carolum ad Aquis Palatium.* Hæc de tertio. Chronographus Moiſſiacenſis hunc locum exſcripſit, ſed illum interpolavit.

XVI. *Annus VI. belli Hunnici.* Quoad bellum *Hunicum*, de eo etiam loquuntur Eginhardus io Annalibus & in Vita Caroli, Monachus Egoliſmenſis, Annaliſta Metenſis & Regino, ſed plerique eorum quid *Hringe* ſignificet, non intelligunt. Eſt autem juxta Lambecium Virum doctum ac Germanum lib. 2. Biblioth. Cæſ. pag. 379. vocabulum mere Germanicum, & hoc io loco ſignificat locum rotundum ſive orbiculatum, in meditullio caſtrorum vel munimenti, vel conſeſſus alicui ſitum, quem honoris & ſecuritatis cauſa Rex cum ſuis Optimatibus obtinet. Eodem fere modo vocem illam Germanicam explicat Ducangius in Gloſſario ſuo; ex eaque intelligimos laudatum Annaliſtam fuiſſe hominem germanum, cum dicat *quem & in noſtra lingua Hringe nominant.* Huc referendum quod Annaliſta Loiſelianus de eodem bello literis prodidit: *Henricus* (ſeu Henricus) *Dux Forojulienſis* (ideſt Forojulienſis) *miſſis hominibus ſuis cum VVonomiro Sclavo in Pannonias Hringum gentis Avarorum longis retro temporibus quietum, civili bello fatigatis inter ſe Principibus, ſpoliavit* (ubi Hringum pro Rege Avarum ſumit); *Chagan & Viguro inteſtina clade addictis & a ſuis occiſis, theſaurum priſcorum Regum multa ſeculorum prolixitate collectum Domno Regi Carolo ad Aquis Palatium miſit. Quo accepto, peractis Deo largitori omnium bonorum gratiarum actionibus, idem Vir prudentiſſimus atque largiſſimus, & Dei diſpenſator, magnam inde partem Romam ad limina Apoſtolorum miſit per Angilbertum dilectum Abbatem ſuum. Porro reliquam partem Optimatibus*

Cle-

Tu conſolator mærentium, adjutor laborantium, ſpes ad te clamantium, lux vitæ, religionis decus. Locus in quo ſtas, omnibus te honorabilem facit, & morum nobilitas laudabilem, & pietatis devotio amabilem. Et qui ſedem ſanctorum tenes Patrum, eorum exemplis inhæreas ſemper, ut cum illis multiplici laboris mercede Domini Dei tui gaudia intrare merearis. Iſte filius meus chariſſimus Engilpertus vobis patefacere valet noſtræ parvitatis erga Apoſtolicam Sedem devotionem, etiam & voluntatis noſtræ petitiones, quem veſtræ paternitati valde fidelem eſſe agnovi, & ideo noſtræ neceſſitatis cauſas illi injunximus, ut per os illius pietatis veſtræ aures mei cordis audiant obſecrationes. Hucuſque Albinus ad Leonem Pontificem. ❧

Inſuper vero eodem anno miſſa eſt le-

PAGIUS *Clericis ſive Laicis, cæteriſque fidelibus ſuis largitus eſt*. Idem habent varii alii Annaliſtæ ad hunc annum, & Ado in Breviario de Sex Mundi Ætat. cum quo Baronius bellum illud anno ſuperiori num. LXV. recitat. Diſtinguenda autem expeditio Hunica ab Henrico Duce Forojulienſi ſuſcepta, cujus Annaliſtæ Lambecianus citatus anno ſuperiori meminit, ab expeditione Pippini Italiæ Regis, quæ poſt priorem peracta eſt, ut docent Eginhardus in Annalibus, Annaliſta Metenſis & alii, qui etiam tradunt, *Angilbertum* tuliſſe Romam partem theſauri, quem *Henricus* ex Hunia miſerat. Verum an hæc Henrici expeditio ad præſentem, vel ad ſuperiorem annum pertineat. Annaliſtis inter ſe diſſidentibus ſciri non poteſt.

XVII. *Hunni diverſis Regulis parebant.* *Hunni* ſeu *Huni* non uni, ut olim, Regi, ſed pluribus Regulis ſeu Ducibus parebant. Inde ortum civile bellum, quo pars virium conſumpta eſt. Inde quoque diverſa gentis uniur conſilia, quæ multiplex etiam Religio ſic fovit, ut poſtmodum ſecuta ſit avulſio *Provinciarum*. Teſtis *Tudun* ſeu *Todanus*, qui proſtratis idolis Chriſtianam fidem amplexus eſt, relictaque Hunnorum ſocietate Carolo Francorum Regi ſe ſuumque populum ſummiſit, ut anno præcedenti cum Annaliſta Lambeciano narravimus. Eginhardus quidem in Annal. Toduni & gentis ejus baptiſmum in hunc annum differt, & anno ſuperiori Legatos eum ad Carolum miſiſſe aſſerit, quod Annaliſta Metenſis etiam habet, verum Annaliſtæ iſti, quemadmodum mox inſinuavi, quoad annum rerum geſtarum inter ſe quandoque non conveniunt; & hic locus non eſt hæc ſcrupuloſius examinandi.

XVIII. *Hunnia Epiſcopo Salisburgenſi ſubjecta.* Auctor editus ab Henrico Caniſio Tom. VI. non ſolum res in Pannonia tam ab Henrico Duce, quam a Pippino Rege feliciter geſtas commemorat; ſed etiam Zelum, quo Pippinus Chriſtianam religionem propagare ſtuduit, curam totius negotii Arnoni Salisburgenſi Epiſcopo commiſſa: *Carolus Imperator anno Nativitatis Domini DCCXCVI. Aericum Comitem deſtinavit, & cum eo immenſam multitudinem Hunos exterminare. Qui minime reſiſtentes reddiderunt ſe per præfatum Comitem Carolo Imperatore. Eodem igitur anno miſit Carolus Pippinum filium ſuum in Hunos cum exercitu multo, qui pervenientes uſque celebrem illorum locum, qui dicitur Rinch, ubi iterum omnes eorum Principes ſe dederunt Pippino. Qui inde revertens partem Pannoniæ, circa lacum Peliſſa, inferioris, ultra fluvium, qui dicitur Rapa* (idest Arabo, vulgo Le Rab), *& ſic uſque ad Dravum fluvium, & eo uſque Dravus fluit in Danubium, prout poteſtatem habuit, prænominavit cum doctrina & Eccleſiaſtico officio procurare populum, qui remanſit de Hunis & Sclavis de illis partibus, Arnoni Juvavenſi Epiſcopo uſque ad præſentiam genitoris ſui Caroli Imperatoris.* Hic Auctor Henricum Comitem & Carolum Imperatorem vocat, indeque conjectura eſt, eum tardius ſcripſiſſe. Uterque Francorum & Hunnorum limes ab aliquot annis erant *Arabo & Dravus* fluvii. Dravus Francos inter & Hunnos medius excurrebat ab anno DCCLVII. ſive ex quo Carantani, ſive, ut nunc vocamus, Karintiani, quos Meridiem verſus Longobardi, Septentrionem verſus Hunni cingebant, ſponte Pippino Regi Caroli patri ſe dediderunt. *Arabo* Francorum verſus Orientem limes eſſe cœperat anno DCCXCI. quo Carolus M. expulſis Hunnis ad illum uſque amnem victor penetrarat. Hoc igitur anno, ut Franciæ Ditionibus, ſic & Salisburgienſi Diœceſi adjectus eſt terrarum tractus, qui protenditur uſque ad Dravi confluentes in Danubium & eoſdem fluvios Dravum & Danubium atque Arabonem interjacet. Abhinc ampliſſimus fuit Salisburgienſis Epiſcopatus, cui præter antiquos fines attributa ſub Pippino Rege tota Carantania ſeu Karintia, deinde ſub Carolo ejuſdem Pippini filio pars Hunniæ non exigua.

XIX. *Hunnica victoria Carolo glorioſa.* Audita *Hunnorum* ſive Avarum clade, *Theodulphus* Aurelianenſis Epiſcopus *Carolo* Regi prolixum inſcripſit Carmen, in quo victoriam adverſus Hunnos, eorundem Hunnorum converſionem ad Chriſtianam fidem gratulatus eſt, ſermoneque ad Saracenos, qui Cordubenſi Regi ſuberant, etiam converſo, ut Hunnorum exemplo Chriſtiani fierent, ſe ſeque Carolo mancipaient:

Pone venit textis ad Chriſtum crinibus Hunnus,
Eſtque humilis fidei, qui fuit ante ferox.
Huic ſocietur Arabs: populus crinitus uterque eſt,
Hic textus crines, ille ſolutus eat.
Cordoba, prolixo collectas tempore gazas
Mitte celer Regi quem decet omne decens,
Ut venient Avares, Arabes Nomadeſque venite,
Regis & ante pedes flectite colla, genus.
Nec minus hi quam vos ſævique trueeſque fuere,
Sed hos qui domuit, vos domiturus erit.
Scilicet in Cælo reſidens, per tartara regnans,
Qui mare, qui terras, qui regit aſtra, polum.

Sed Arabes ſeu Saraceni Hiſpaniarum Hunnorum exemplum ſecuti non ſunt, ut ſtatim videbimus. Auctor brevis Chronici in Monaſterio Sancti Galli ſcripti, & ab anno DCCXLVIII. uſque ad annum DCCCCXXVI. perducti, utramque adverſus Hunos ſeu Avares expeditionem recitat, priorem ad annum DCCXCV. poſteriorem a Pippino Rege ſuſceptam ad currentem annum revocat, & utrobique ſicuti & annis conſequentibus, Hunos & Avares uno *Vandalorum* nomine deſignat, quia, ut an. CDVII. num. XVI. & ſeq. jam obſervavimus mediæ ætatis Scriptores *Vandalorum* nomine Hunnos intelligunt, quod hic inculcare juvat, quia eum Vi-

Digitized by Google

Legatio Regis Merciorum ad Leonem Papam. gatio ad eumdem Leonem Pontificem ex Britannia a Rege Merciorum, qui Offæ ſucceſſerat Kemulpho nominato. Hic ubi audiſſet defuncto Hadriano Pontifice, in locum ipſius ſubrogatum eſſe Leonem Pontificem, legationem ornavit ſuo nomine, & Epiſcoporum Regni ſui: quæ cum haud, quem putavit, effectum eſſet conſecuta, mox aliam direxit, cui has, quas ſubjungimus, litteras dedit, dignas quip-

PAGIUS Viri doctiſſimi ad hunc loquendi modum animum non advertiſſent, quod in uno tempore geſtum, ad alterum magno Chronologiæ damno non raro tranſtulere. *Alcuinus*, ubi accepit erudiendorum Hunnorum curam commiſſam fuiſſe *Arnoni* Salisburgienſi Epiſcopo, ei ſtatim prolixam de Paſtorali Studio ſcripſit Epiſtolam, quæ inter Alcuinianas ordine eſt CIV. Ejus inſcriptio fuit: *Dulciſſimo Fratri & Sanctiſſimo Præſuli Aquilæ*, ubi Alcuinus Arnonem tranſlatio nomine per Aquilam ſignificat, ſicuti in Epiſtola LXVI. quam eidem ſic inſcripſit: *Cariſſimo germano meo Aquilæ Antiſtiti*. Non deſunt, qui Arnonem & Alcuinum germanos fratres fuiſſe, ſuſpicentur ex præcitatis Epiſtolarum inſcriptionibus. At, ut recte obſervavit Cointius hoc anno num. CXXXI. hos titulos Alcuinus amicitiæ, non agnationis ergo videtur uſurpaſſe, quod indicat Præfatio ad Arnonem Epiſcopum, quam idem Alcuinus Expoſitioni Pſalmorum Pœnitentialium, nec non Pſalmi CXVIII. & Pſalmorum Gradualium præfixit. Ea Præfatio extat Tom. IX. Spicilegii Dacheriani. *Aquila* nomine Alcuinum Arnonem deſignare obſervavit etiam Mabillonius Sæc. IV. Benedict. Tom. I. pag. 64.

XX. *Anno XXV. belli Saxonici.* Hoc etiam anno geſtum bellum *Saxonicum*, de quo Annaliſtæ Petavianus & Maſciacenſis iiſdem pene verbis agunt, quia quæ narrant ex uno eodemque exemplari deſcripſere. Refero hic verba Annaliſtæ Maſciacenſis, quia Librarius Petavianum aliqua ex parte in hac narratione corrupit: *Iterum Domnus Carolus moto exercitu ſuo venit Saxoniam. Tunc cum magna providentia & decertatione vaſtavit Saxones, & præda magna acceptis obſidibus in Draehina ſeceruntque Franci pontem ſuper amnem Vuiſera, in loco cujus vocabulum eſt Aliſni. Exinde pertexit Vormadin. Deinde vaſtavit Regiones illas cum ſuis omnibus proſpere & incolumis remeavit ad propria.* Quibus verbis Annales ſuos abſolvit, qui ideo non longe ab hoc tempore ſcripti videntur. Annaliſta Petavianus tribus annis auctior eſt, ſed videntur illi deſumti ex aliquo alio exemplari diverſo a primævo, quo uſus eſt Annaliſta Maſciacenſis, qui eoſdem non omiſiſſet. His magis explicantur quæ de eodem bello Annaliſta Lambecianus citatus refert.

XXI. *Saracenorum Regiones a Francis devaſtatæ.* Ut Saxonum in Germania, ſic & Saracenorum terras in Hiſpania vaſtarunt Franci, ut aſſerit Annaliſta Lambecianus, cujus verba mox recitavimus. Hujus devaſtationis occaſionem præbuit mors Iſemi ſive Hiſami Saracenorum in Hiſpania Regis, de qua Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. ad annum Hegiræ CLXXX. hæc habet: *Obiit Hiſcemus filius Abdurrahmanis Amavvaas Rex Hiſpaniæ, ut regnaverit annos ſeptem, & menſem unam: annos natus XXXI. Et creatus Rex Hiſpaniæ eſt filius ejus Hakemus filius Hiſami*, quem Rodericus in Hiſtoria Arabum *Albacam* appellat, atque fratres Hiſami e Mauritania, ubi exulabant, poſt ejus mortem in Hiſpaniam rediiſſe, & contra *Albacam* nepotem ſuum per aliquot annos bellum geſſiſſe, quam occaſionem Carolus non prætermiſit.

Antequam *Angilbertus* ex Italia rediret, & dum bellum in Saxonia gerebatur, *Alcuinus* ſcripſit Epiſtolam LXV. ad *Aginum* Bergamenſem Epiſcopum, qua Reliquias Sanctorum ſibi per eumdem Angilbertum ex Italia transferri poſtulabat, & Epiſtolam XCIII. ad *Damætam*, qua illum euntem in bellum egregie monebat, abſentiamque complurium amicorum ac diſcipulorum querebatur: *Tu vero iter tuum confeſſione confirmare, eleemoſynis roborare, orationibus ſervorum Dei undique munire memento, ut Angelus Domini te inter omnia adverſa tueatur & comitetur, quatenus cum ſecuritate vadas, & cum pace revertaris. Ego pene quaſi orbatus filiis remaneo domi. Damæta Saxoniam, Homerus Italiam, Candidus Britanniam receſſit*, &c. Homeri XXII. *Variæ Epiſtolæ ab Alcuino hoc anno ſcriptæ.* nomine Angilbertum, Damætam Virum quemdam clariſſimum intelligit Alcuinus, qui tamen alibi Riculphum Moguntiacenſem Archiepiſcopum Damætam etiam appellat. Hoc vero anno Alcuinus Abbas Sancti Martini Turonis conſtitutus eſt, ut docet Chronicon Turonenſe, & jam ſupra inſinuavimus: ſed eo tempore de ſæcularibus occupationibus declinandis ſerio cogitabat, ut ipſemet Epiſtola XXIII. ad Carolum anno octingenteſimo primo poſt ejus ex Italia reditum data, ſignificat: *Fere ante hoc quinquennium ſæculares occupationes, Deum teſtor, non ficto corde declinare cogitavi. Sed veſtra pia providentia conſilio, tranſlatus ſum in ſervitium Sancti Martini, fidei Catholicæ & Eccleſiaſticæ ſanctitati, donante Deo, profecturum.* Et non ſolum hoc anno, qui quintus eſt ante annum DCCCI. ſæculares occupationes deſerere voluit, ſed ipſo etiam anno, quo hæc ſcribebat. Verum ſemper repulſam a *Carolo* paſſus eſt. Scripſit etiam Alcuinus per Angilbertum ad Leonem III. cujus Epiſtolam ordine LXXII. recitat Baronius in Appendice ad hunc annum.

Hoc etiam anno Carolus paulo poſtquam XXIII. Pippinus ejus filius victor ex Hunia rediit, in *Hunni captivi opera Alcuini redempti.* morbum incidit, de quo certior factus Alcuinus ſtatim Epiſtolam XC. ad eum dedit, eique captivos in ea expeditione factos commendavit: *Domine mi, memor ſit pietas veſtra captivorum dum eſt Pippinus tuus tecum, propter gratiarum actiones mirabilis beneficii, quod vobiſcum de Hunis divina facit clementia, & propter proſperitatem imminentium rerum, ut clementiſſima illius potentia omnes adverſarios ſui ſancti nominis veſtris velociter ſubiiciat pedibus, ſed & de peccantibus in vos, ſi fieri poſſit, & veſtra videatur providentia, aliqua de aliquibus fiat indulgentia & remiſſio.* Annuit poſtulatis Carolus, & redemptioni captivorum conſenſit, ut patet ex alia Epiſtola ordine XCI. ad Pippinum data, in qua ait: *gratias agimus benevolentiæ tuæ, ſimul & pietati Domni Regis, qui pie conſenſit petitioni redemptionis captivorum*, &c. Et in, *excellentiſſime juvenis arbitratum generationis, morum nobilitate adornare ſtudeas*. Ingreſſus erat Pippinus annum ætatis viceſimum primum, uxorem jam duxerat, cum illum ſic alloquatur Alcuinus: *Lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ, & non ſint alienæ participes tui*. In adminiſtrando Italiæ Regno Pippinus Adelhardi Corbejenſis Abbatis conſilio po-

(a) De Geſtis Angl. continuat. l. 5. c. 52. quippe pietate ſanctorum Angliorum Regum: ſic enim ſe habent (a):

XVIII. *Domino beatiſſimo, & vere amantiſſimo Leoni ſanctæ, & Apoſtolicæ Sedis Romanæ Pontifici * Kemalphus gratia Dei Rex Merciorum cum Epiſcopis, & Ducibus, & omni ſub noſtra ditione dignitatis gradu ſinceriſſimæ in Chriſto dilectionis ſalutem.*

* Kenulfus

Epiſtola Reg. Merciorum ad Leonem Papam. *Gratias omnipotenti Deo agimus, qui Eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine acquiſitam, inter adverſas mundi hujus procellas, novis ſemper prioribus ad vitam ſumptis ſueſcit ducibus ad portum ſalutis attrahere, eamque nova luce infundere, quatenus nullo ſit tenebrarum errore fuſcata, ſed viam veritatis inoffenſo pede gradiatur. Unde merito omnes per orbem exultat Eccleſia, quia cum omnium verus remunerator bonorum glorioſiſſimum gregis ſui paſtorem Hadrianum perpetuo remunerandum ſuper æthera duxiſſet: ſuis tamen ovibus pia erexit providentia prævium, qui ſcit ovile Dominicum ad caulas non * inferius vitæ agitare. Nec quoque merito, quos extremitas orbis tenet, eodem modo præ cæteris gloriamur, quia illius ſublimitas noſtra ſalus eſt, illius * proceritas nobis perennis exultatio. Quapropter opportunum arbitror tuis ſanctis juſſionibus aurem obedientiæ noſtræ humiliter inclinari; & quæ tuæ pietati rite nobis ſequenda videantur, toto niſu implenda: quæ vero rationi contraria deprehenſa fuerint, citius declinanda, ac interim a nobis omnimodis reſecanda.*

* inferior vita
* proſperitas

XIX. *Sed modo ego Kemulphus gratia Dei Rex excellentiam tuam humilis exoro, ut te ſine offenſione animi veſtri de profectu noſtro, ut optamus, liceat alloqui, quatenus me in gremium pietatis tuæ tranquilla pace recipias: & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ ubertas ad plebem ſuam regendam locupletet, ut una mecum gentem, quam noſtra Apoſtolica auctoritas fidei rudimentis imbuit: per interceſſionem tuam contra impetus exterorum omnipotens erigat, & per ſe Regnum, quod ipſe Deus dedit nobis, dilatare dignetur. Hanc benedictionem omnes, qui ante me ſceptro præfuere Merciorum, meruerunt ab anteceſſoribus tuis adipiſci: Hanc ipſe humilis peto, & a vobis, o ſanctiſſime, impetrare cupio, quatenus in primis adoptionis ſorte me tibi filium ſuſcipias, ſicut te mihi patris perſona deligo, & totis obedientiæ viribus ſemper amplector. Debet enim inter tantas perſonas fides ſervari, & inviolata charitas cuſtodiri; quia paterna pietas filiorum felicitas in Deo eſſe credenda eſt, ſecundum illud Ezechiæ: (b) Pater filiis notam faciet veritatem tuam, Domine. In quibus verbis te, amande genitor, imploro, ut filio tuo etſi indigno veritatem Domini tuis verbis ſacroſanctis notam facere non deneges, ut per tuam ſanam eruditionem, Deo adjuvante, ad melioris vitæ propoſitum merear pervenire. Quin etiam, dulciſſime, cum omnibus Epiſcopis noſtris, & quibuſcumque apud nos dignitatis perſonis deprecor, uti nobis de multimodis inquiſitionibus, ſuper quibus maximam ſublimitatem veſtram dignum duximus perquirere, benigne reſpondeas, ne ſanctorum traditio Patrum, & ab illis tradita nobis regula quaſi incognita per aliquid vitietur in nobis; ſed ſermo tuus directus nobis in charitate, & manſuetudine veniat, ut per Dei miſericordiam profuturum in nobis percipiat fructum.*

(b) Eſa. 38.

XX. *Primum namque eſt, quod Pontifices noſtri, ac periti ſſimi quique in nobis dicunt, quod contra canones & Apoſtolica ſtatuta, quæ nobis a Patre beatiſſimo Gregorio dirigente ſtatuta ſunt (ſicut vos ſcitis) auctoritas Dorovernenſis Metropolitani in duas ſcindatur parœcias, cujus, eodem Patre mandante, ditioni ſubjacere debent*

Epi-

PAGIUS potiſſimum nitebatur; a Carolo enim miſſus eſt in Italiam, *ut Pippino Juniori ad regendum magiſtraret, & ad ſtateram juſtitiæ Regnum Italicum informaret*, ut in Sancti Adelhardi Vita a S. Gerardo Monacho ſcripta apud Mabillonium Sæc. IV. Benedict. part. I. legenda videre eſt.

XXIV. Laudatur S. Adelhardus Abbas Corbejæ. Fuit Adelhardus primus ex Ordine Benedictino ad Regni adminiſtrationem a Carolo Magno vocatus, *ut Regnum Italiæ, quæ ſibi commiſſa fuerat, & ejus Regem Pippinum juniorem ad ſtatum Reipublicæ & ad religionis cultum utiliter, juſte atque diſcrete honeſtius informaret. Ubi tantam promeruit laudem, ut quibuſdam, ita ut fertur, non homo, ſed pro virtutis amore Angelus prædicaretur*, inquit Sanctus Paſchaſius Radbertus ejus diſcipulus in ejus Vita, quam Sanctus Gerardus citatus tum Corbejenſis Monachus, ac dein Abbas Monaſterii Silvæ-Majoris, qui ſæculo XI. vixit, abbreviavit. Poſt ſuum ex Italia reditum primus inter Conſiliarios Caroli M. habitus eſt, ut teſtatur Hincmarus in Epiſtola de recta novi ac juvenis Regis Inſtitutione cap. 19. *Adalhardum ſenem & ſapientem, Domni Caroli Imperatoris carne propinquum, & Monaſterii Corbejæ Abbatem, inter primos conſiliarios primum in adoleſcentia mea vidi: cujus libellum de Ordine Palatii legi & ſcripſi.* Periit liber ille, ſicuti & ejus Epiſtolæ. Quæ ejus Scriptorum ſuperſunt fragmenta ſe ſe publicaturum pollicetur Mabillonius in Obſervat. præviis ad ejus Vitam, a Sancto Paſchaſio editam. Varias dignitates pie ac feliciter geſſit, Vir Sanctus, & in primis Abbas utriuſque Corbejæ, Antiquæ ſc. in Gallia; & novæ in Saxonia, cujus præcipuus Auctor fuit cum *Uuala* fratre ſuo magnæ Sanctitatis Viro, de quo infra ſermo erit.

XXV. Ethelredus Northumbriæ Rex occiditur. A num. XVIII. ad XXV. Quæ hoc anno in Anglia contigere, accurate narrat Hovedenus pag. 406. *Anno DCCXCVI, qui eſt annus VII. Ethelredi Regis*, (ſcilicet Northumbriæ) *Alric quondam Dux tunc Clericus in Eboraca Civitate obiit, & paulo poſt (id eſt quinto Kal. Aprilis)*

Ecly-

Epiſcopi duodecim, ſicut per Eccleſias noſtras legitur in epiſtola, quam fratri Coepiſcopo Auguſtino direxit, de duobus Lundoniæ, & Eboracæ Metropolis Epiſcopis, quam etiam apud vos haberi non dubitamus. Sed ipſe primum Pontificalis apex Lundoniæ ſub honore & ornamento pallii fuerat conſcriptus: pro eo Dorovernenſis oblatus eſt, atque conceſſus: Nam quia beatæ recordationis Auguſtinus, qui verbum Dei, imperante Gregorio, Anglorum genti miniſtrabat, & glorioſiſſime præſtitit Eccleſiis Saxoniæ, in eadem civitate diem obiit, & corpus illius in baſilica B. Petri Apoſtolorum principis, quam ſucceſſor ejus Laurentius ſacravit, conditum fuiſſet: viſum cunctis gentis noſtræ ſapientibus, quatenus in illa civitate Metropolitanus honor haberetur, ubi corpore pauſat, qui his partibus fidei veritatem inſeruit. Cujus itaque, ſicut vos ſcitis, dignitatis honorem primum Rex Offa, propter inimicitiam cum venerabili Lamberto, & gente Cantuariorum acceptam, avertere, & in duas parœcias diſſipare niſus, & piiſſimus Coepiſcopus, & anteceſſor veſter Hadrianus rogatu prædicti Regis facere cœpit, quod prius nemo præſumpſit, & Merciorum præſulem pallio extulit. Neutrum tamen in his culpamus, quod Chriſtus (ut credimus) æterna victoria triumphat.

XXI. *Sed tamen excellentiam veſtram humiles exoramus, quibus a Deo merito ſapientiæ clavis collata eſt, ut ſuper hac cauſa cum ſapientibus veſtris quæratis, & quicquid vobis videatur, nobis poſtea ſervandum reſcribere dignemini, ne tunica Chriſti inconſutilis alicujus inter nos diſſenſionis ſchiſma patiatur, ſed per veſtram ſanam doctrinam, ut deſideramus ad veræ pacis unitatem dirigatur. Magna enim humilitate ſimul, & dilectione hæc tibi ſcripſimus, Papa beatiſſime, clementiam tuam profuſius precantes, quatenus ad ea, quæ a nobis neceſſario explicata ſunt, benigne, & juſte reſpondeas. Sed & illam epiſtolam, quam * Ethelardus Archiepiſcopus noſter coram cunctis provincialibus Epiſcopis noſtris multiplicius de ſuis, ac totius Britanniæ cauſis, & neceſſitatibus tibi ſcripſit: præ amore perſcrutari digneris; & quidquid de rebus, quæ in ea ſcriptæ ſunt, fidei formulam poſcat, pagina nobis veritatis patefacere memineris.*

* Athelardus

Ego præterito anno legationem meam etiam & Epiſcoporum per Vuadam Abbatem miſimus. At ille accipiens ipſam legationem, ſegniter, immo inſipienter deduxit. Sed modo modicum, amoris gratia, miſimus per Byrne presbyterum, & Phildas, & Cheolleres miniſtros meos, mittoque centum viginti mancuſas cum litteris, precantes, te ut benigne ſuſcipias, & benedictionem tuam nobis donare digneris. Omnipotens Deus te longævo tempore ad laudem ſuæ ſanctæ Eccleſiæ cuſtodiat incolumem. Hactenus litteræ Kenulphi Regis Merciorum. Porro & Athelardus ipſe Archiepiſcopus Dorovernenſis Romam ſe contulit ad Leonem Pontificem.

His acceptis a Rege litteris, necnon aliis ab eodem Rege ad ipſum datis reſcripſit Leo Papa, quas his jungimus, litteras, ſed minime integras, aliqua enim ipſis deeſſe noſcuntur; ſic ſe habent: XXII.

Domino excellentiſſimo Kenulfo Regi provinciæ Saxoniæ Leo Papa.

Veniens ad ſacratiſſima Limina beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, tam orationis vota fideliter ſolvens, quam noſtræ Apoſtolicæ Sedi cauſam ſui ſacerdotii ſuggerens reverendiſſimus, & ſanctiſſimus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus Dorovernenſis Eccleſiæ, obtulit nobis veſtræ regalis excellentiæ ſyllabas, quibus in duabus epiſtolis a vobis directis plenis fidei rectæ magnam humilitatem veſtram reperientes, omnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus adornavit, & decoravit erga beatum Petrum Apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus Apoſtolicis humiliter conſentire cenſuris. Por-

Leonis Papæ epiſtola ad Regem Merciorum.

PAGIUS *Eclypſis Lunæ facta eſt inter gallicinium & auroram. Eodem anno Ethelred Rex occiſus eſt apud Cobre XIV. Kal. Maii. Osbald vero Patricius a quibuſdam ipſius gentis Principibus in regnum eſt conſtitutus, & poſt viginti ſeptem dies omni Regia familia ac Principum eſt ſocietate deſtitutus, fugatusque, & de Regno expulſus, atque ad inſulam Lindisfarnenſem cum paucis ſeceſſit, & inde ad Regem Pictorum cum quibuſdam a fratribus navigio pervenit. Eardulf enim filius Earnulfi de exilio vocatus Regni infulis eſt ſublimatus, & Eboraci in Eccleſia Sancti Petri ad Altare Beati Pauli (ubi illa gens primum perceperat gratiam Baptiſmi) conſecratus eſt ſeptimo Kalend. Junii. Et non multo poſt, ideſt ſeptimo Kal. Auguſti, Offa potentiſſimus Rex Merciorum, poſtquam XXXIX. annos regnavit, defunctus eſt cui ſucceſſit in Regno filius ejus Egfreth, quique obiit eodem anno. Kenulfus pater Kenelmi quoque dehinc diadema Regni Merciorum ſuſcepit, glorioſeque tenuit invicta virtute ſui potentatus, & paulo poſt, ideſt quarto Idus Auguſti Eanbaldus Archiepiſcopus* (ſcilicet Eboracenſis) *obiit*, &c. *Statim vero alter Eanbaldus ejuſdem Eccleſiæ Presbyter electus eſt.* Alfordus Ethelredi Northumbriæ Regis cædem cum anno DCCXCIV. perperam illigavit contra auctoritatem Huntindonienſis pag. 344. quem ipſemet citat, & prætereà annos tantum quinque Ethelredo tribuit. Scribit enim Huntindonienſis: *Anno Brittici Regis* (nempe Occidentalium Saxonum) *undecimo, Nordhumbri Regem ſuum Edelred occiderunt.* Adhæc Eclypſis Lunaris, quæ ſeptimo Ethelredi Regis anno, dieque

Porro in una ex illis epiſtolis reperimus gratia noſtræ Apoſtolicæ functionis, ſi juſta feciſſetis, animam veſtram pro nobis poſuiſſetis benigne. Immo noſtræ proſperitati multum in Domino congaudentes: & quando noſtræ dulciſſimæ admonitionis litteræ ad veſtræ humanitatis pervenimus aures, cum omni ſuavitate cordis de gaudio ſpirituali, quaſi filii parentum munus ſuſcipere fatemini. Ferebatur vero & hoc quod aliquantula ex veſtra benedictione nobis offerri demandaſti, id eſt, centum viginti mancuſas, quas cum magno amore pro animæ veſtræ ſalute ſuſcepimus. Et prædictus Archiepiſcopus cum ſociis ſuis honorifice, ac benigne a nobis ſuſceptus eſt; & adjuvari eum in ſuis neceſſitatibus fecimus libenter.

XXIII. *Interea credentes veſtræ prudentiſſimæ excellentiæ, ubi ferebatur in ipſis tuis apicibus, quod noſtris quidem Apoſtolicis ſanctionibus nullus Chriſtianus contraire præſumit: ideo totis viribus noſtris ea, quæ Regno tuo expediunt, emittere, atque prædicare conamur, ut ea, quæ prælatus frater noſter Athelardus Archiepiſcopus, ſeu tota Synodus Evangelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ, ſanctorumque Patrum, necnon prædeceſſorum ſanctorum noſtrorum Pontificum, canonica cenſura prædicante veſtræ regali excellentiæ, ſeu Principibus gentis veſtræ, & univerſo populo Dei ediſſerit: nequaquam in Orthodoxa, eorum doctrina quippiam reſiſtere debeatis, Domino Redemptore noſtro in Evangelio dicente, ubi*

(a) Matt. 10. *ait: (a) Qui vos recipit, me recipit; & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ recipiet: quanto magis pro ipſo ſæpe dicto Archiepiſcopo, quem nobis valde nimiſque collaudaſti, ſicuti & eſt, videlicet clariſſimus digniſſimus, cariſſimus, atque peritiſſimus, & quia illum ſcitis prudentem, & bonorum ornatum moribus, Deoque & hominibus dignum.*

Ecce fili dulciſſime, & amantiſſime, atque præſtantiſſime, Rex bone, in his tuis aſſertionibus collaudavimus Dominum omnipotentem, qui talem nobis demonſtravit Antiſtitem: qui ſicut verus paſtor inducere verbis ſecundum doctrinam ſanctarum ſcripturarum dignam pœnitentiam valet, & eruere, qui ſub ditione ſacerdotali ejus exiſtunt, animas eorum ab inferno inferiori, & ab igne inextinguibili, deducens eos, & introducens in portum ſalutis, & offerre pro illis hoſtiam dignam, & immaculatam in conſpectu divinæ Majeſtatis omnipotenti Deo. Et quia multum nobis prænominatus Archiepiſcopus in omni ſanctitate ſua, & vitæ converſatione ultro citroque placuit, ut valde nimis ei credentes, auctoritate beati Petri Apoſtolorum principis, cujus vel immeriti vicem gerimus, talem præbuimus præſulatum, ut ſi quiſpiam ex ſubjectis ſuis tam Regibus, & Principibus, quam univerſo populo tranſgreſſus fuerit Dominica mandata, excommunicet eum, uſque dum pœniteat: & ſi impœnitens fuerit, ſit vobis ſicut Ethnicus, & publicanus. XXIV.

Secundo de Athelardo jam facto Archiepiſcopo Doroverneuſis Eccleſiæ, ſicut a nobis popoſcit veſtrorum præſulum excellentia, ut ei juſtitiam de ipſis diœceſibus ſuis tam Epiſcoporum, quam monachorum, quibus illicite, ut vos cognoviſtis, expoliatus eſt, & a venerabili ſede ejus, quam dudum tenuit, ablatæ ſunt: nos per omnia enucleatius trutinantes, in ſacro ſcrinio noſtro reperimus, ſanctum Gregorium prædeceſſorem noſtrum in ipſa ſancta ſede omnia in integro ipſam paræciam numero duodecim beato Auguſtino Syncello ſuo Archiepiſcopo tradidiſſe, & confirmaſſe Epiſcopos conſecrandi jus. Unde & nos, veritate ipſa reperta, ordinationes, ſeu confirmationes Apoſtolica auctoritate eas illi in integro, ſicut antiquitus fuerit, conſtituentes reddidimus, & privilegium confirmationis ſecundum ſacrorum canonum

PAGIUS que XXVIII. menſis Martii, feria ſecunda, poſt mediam noctem hoc anno contigit, ut obſervavit Calviſius in Opere Chronologico, pertinet ad præſentem Chriſti annum, ad quem ideo *Ethelredus* pervenit.

XXVI. *Ejus cædes ultio non patrata.* Hoc etiam oſtendit Cointius hoc anno num. CLXXII. ex Epiſtola, quam Carolus poſt auditam Hadriani Papæ mortem ad Offam Regem dedit, quæ habetur apud Baronium anno ſuperiori num. XI. Carolus enim Offam ſollicitat ad ſuffragia pro anima Hadriani, atque ſe eam in rem miſiſſe Dalmaticas ſuas vel Pallia *ad ſingulas Sedes Epiſcopales* Regni ejus, & Ethelredi. Sed ubi Carolus eam ad Offam Epiſtolam ſcripſit, Alcuinus aliam ad eumdem Regem dedit, relatam a Malmesburienſi lib. 1. cap. 3. in qua ait: *Veſtra Dilectioni digna direxit munera, & per Epiſcopales Sedes Regni veſtri. Similiter Ethelredo Regi & ad ſuas Epiſcoporum Sedes dona direxit. Sed heu! proh dolor! donis datis & Epiſtolis in manus Miſſorum, supervenit triſtis Legatio per Miſſos, qui de Scotia per vos reverſi ſunt, de infidelitate gentis & nece Regis. Ita Carolus, retracta donorum largitate, in tantum iratus eſt contra gentem illam, ut ait, perfidam & perverſam & homicidam Dominorum ſuorum, pejorem eam paganis æſtimans, & niſi ego interceſſor eſſem pro ea, quidquid eis boni abſtrahere potuiſſet, & mali machinari, jam feciſſet.* Data ea ab Alcuino Epiſtola poſt diem XVIII. menſis Aprilis, quo Ethelredus Rex a ſuis interfectus eſt. Cum eo finem accepiſſe videtur Regnum *Northumbrorum*. Nam, ut tradit Malmesburienſis lib. 1. cap. 26. licet ii Reges proprios multis annis habuerint, ad Regis tamen Saxonum Occidentalium arbitrium ſpectabant, & *Egbertus* horum Rex anno DCCCXXVII. Northumbros ſub jugum miſit, & toti fere inſulæ tanquam Monarcha legem dare cœpit, ut eo anno videbimus. Quare Re-

num cenſuram Eccleſiæ ſuæ obſervandum tradidimus ...., reliqua deſunt. At de rebus Anglicanis ſatis.

XXV. Eodem anno idem ſanctus Pontifex Leo animum adjecit, ut Caroli Magni de Hunnorum theſauris miſſam largiſſimam oblationem ad ſacra Limina Apoſtolorum, in ornamenta Eccleſiarum converteret, & in clericos erogaret; omniaque perfecit, quæ ante perſecutionem illatam Anaſtaſius recenſet ſeorſum ab aliis, quæ poſt quadriennium addidit, cum eſt reverſus ex Germania, quæ hic deſcribenda putamus ex Anaſtaſii codice valde mendoſo licet, & obſcuritatibus involuto: Ait enim: *Hic vero rogam, ſtipendium ſcilicet, clero ſuo in presbyterio maxime ampliavit. Fecit etiam in baſilica B. Petri principis Apoſtolorum nutritoris ſui thuribulum aureum ante veſtibulum altaris, penſans libras decem, & ſeptem, immo & in Confeſſione ejuſdem Apoſtoli rugas ex auro puriſſimo cum gemmis diverſis, penſantes libras quadraginta, & novem. Item coronas majores argenteas tres, penſantes libras trecentas, & ſeptem. Verum etiam cortinas albas holoſericas roſatas, habentes in medio Crucem de chryſoclavo, & periclyſia de fundato unam. Sarta vero tecta baſilicæ beati Petri Apoſtoli, id eſt, navem majorem, & aliam navem ſuper altare, cum quadam porticu, ſimul & fontes, & ante fores argenteas, verum etiam cum cameris, ſcilicet ab imo uſque ad ſummum omnia in omnibus noviter reſtauravit. Præſertim vero imaginem Salvatoris cum reliquis in faſtigio ſub arcu majori poſuit. Pari modo in baſilica B. Pauli Apoſtoli, & in baſilica Salvatoris inſtar,* hoc eſt ſimiles imagines, *fecit, & conſtituit.*

XXVI. Quæ in tit. S. Anaſtaſiæ, Quæ in tit. S. Sabinæ.

*Sarta tecta vero tituli beatæ Anaſtaſiæ, quæ a priſcis temporibus per incuriam marcuerant, & pene caſura erant, ſuo almo ſtudio noviter inſtauravit. Similiter & S. Sabinæ ſtudioſe renovavit. In quo vero templo idem egregius Præſul fecit ex argento coronas quinque penſantes libras quatuordecim, caniſtra duo penſantia libras * tres & ſemis, gabathas interſatiles novem, penſantes libras undecim.*

* tredecim

Quæ in baſilica S. Mariæ Ad præſepe.

Fecit autem & in baſilica beatæ Dei Genitricis, quæ appellatur, Ad præſepe, ciborium ex argento puriſſimo, penſans libras ſexcentas & decem, ſimul & rugas argenteas in ingreſſu presbyterii, penſantes libras octoginta, & cortinas majores ſericas albas, habentes periclyſin & Crucem de fundato. Immo & in ſacratiſſimo altari majori fecit veſtem de chryſoclavo, habentem hiſtoriam Nativitatis, & S. Simeonis, & in medio Cheretiſmon. Simul etiam & in camera ejuſdem Eccleſiæ, & in quadam porticu coronas argenteas tres, penſantes libras argenteas centum quinquaginta quinque, & uncias novem.

Quæ in baſilica S. Laurentii.

Item & in baſilica beati Chriſti Martyris Laurentii, ſita foris muros, fecit imagines argenteas tres, Salvatoris, B. Pe-

PAGIUS Reges Northumbriæ amplius non memorabimus.

XXVII. Poſt Offam & ejus filium Kenulfus in Mercia regnat.

Offa Merciorum Rex *Egfertum* filium, quem alii Egfridum, alii Ecfreth appellant, Regni ſui hæredem reliquit; hicque *in ipſo anno obiit*, ut habent Ethelwerdus n. 842. & Simeon Dunelmenſis, ſeu *poſt quatuor menſes Regni*, ut refert Malmesburienſis p. 33. qui addit, eum paternæ immanitatis veſtigia declinaſſe, & Privilegia omnium Eccleſiarum, quæ is attenuaverat, prona devotione revocaſſe. Egferto ſucceſſit *Kenulphus*, idque ante diem nonum menſis Novembris, ut ex dicendis in morte ejus palam fiet. De eo idem Malmesburienſis ſcribit: *Kenulphus imprimis magnus Vir & virtutibus famam ſupergrediens, nihil quod livor digne carperet, unquam admiſit, domi religioſus, in bello victorioſus, Vir cujus merito laudes nitentur in altum, quandiu aquus arbiter in Anglia invenietur.* Ipſo Regni initio nihil antiquius habuit, quam ut primæ Sedi Cantuariæ ſuus honor & locus poſtliminii ſaltem jure rediret. Legationem itaque Romam decrevit, quæ cum incerto caſu irrita fuiſſet, aliam anno ſequenti adornavit, ſcripſitque ad Leonem III. literas, quas Baronius num. XVIII. & ſeqq. recitat. *Athelardus* Dorovernenſis ſeu Cantuarienſis Archiepiſcopus nihil omittendum ratus Romam anno DCCXCIX. profectus eſt; quod cum Alcuinus intellexiſſet e Turonenſi Abbatia, fauſtum ei iter precatus eſt, ſcripſitque ad eum literas, quas refert Malmesburienſis lib. 1. de Pontif. pag. 199. Et quia Athelardus Carolum Regem adire cupiebat, Alcuinus ad eumdem Regem ſcripſit, & non ſolum Athelardum; ſed etiam ejus Socios ei commendavit: *Hi omnes*, inquit, *mihi valde fuerunt fideles, & adjutores itineris mei, vel meorum defenſores puerorum huc illucque diſcurrentium; de quibus optimam veſtram deprecor Clementiam, ſolita benignitate ſuſcipere eos, quia mihi neceſſarii fuerunt, unuſquiſque in ſuo loco.* Porro ex Kenulphi & Alcuini literis liquet, Athelardum prius Epiſcoporum Synodum collegiſſe, quam Romanum iter aggrederetur. Meminit hujus Synodi Spelmannus pag. 316. eamque jam in annum DCCXCVIII. confert; ſed Alfordus, ex literis laudatis colligit eam anno ſequenti habitam eſſe & *Ethelardum* prius Epiſcoporum Synodum collegiſſe, quam Romam pergeret, ut quod ipſe Leoni proponeret, non tam ſuo, quam omnium ordinum ore ſuffragioque loqueretur. Legendus idem Alfordus an. DCCXCVII. num. X. Certum tamen aliam Synodum ab Athelardo Archiepiſcopo congregatam fuiſſe *anno DCCXCVIII. in loco, ubi nominatur Bacanceld* ut in ea dicitur, qua juxta Leonis III. mandatum prohibetur omnibus ſæcularibus, ne ſuper Eccleſias Dominium ſuſcipere audeant. Referuntur hæc Conciliis Tom. VII. Concil. & ab Alfordo Tom. I. Annal. Actum in priori de Dorovernenſis Eccleſiæ prærogativa revocanda & retinenda; quod & reapſe præſtitum eſt. Weſtmonaſterienſis enim ad annum DCCXCVII. ſcribit: *Kenulphus miſſis ad Leonem Papam Hadriani Succeſſorem, ſua & omnium Anglorum Pontificum Epiſtolis, ipſe Archiepiſcopo Athelardo Leo-*

Petri Apoſtoli, & S. Laurentii, penſantes ſimul libras quinquagintaquatuor, & ſemis, & in ſacro altari veſtem ſericam chryſoclavam, habentem hiſtoriam Dominicæ Paſſionis & Reſurrectionis.

XXVII. SS. Felicis & Adaucti. S. Mennæ. S. Vitalis Sixti. Cornelii Zotici ſanctæ Mariæ. Quæ in baſilica S. Pauli.

Item renovavit ſarta tecta beatorum Felicis, & Adaucti Martyrum juxta ſanctum Paulum Apoſtolum. Sed & baſilicam ſancti Mennæ, atque tituli B. Vitalis Chriſti Martyris, necnon & cœmeterium beati Sixti, atque Cornelii Via Appia, ſimul & cœmeterium S. Zotici via Lavicana; pariter & Eccleſiæ ſanctæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ Dominæ noſtræ, ſitæ in Fonticana, quæ per olitana, hoc eſt antiquitatem, *marcuerat.*

Fecit autem idem Præſul in baſilica Doctoris mundi beati Pauli Apoſtoli Confeſſione ſimul & rugas ex auro obrizo, habentes gemmas pretioſas inſtar beati Petri Apoſtoli, penſantes libras quadraginta ſex, & ſuper ipſum altare imaginem auream, habentem Salvatorem, & duodecim Apoſtolos, penſantes libras ſeptuagintaquinque, & vela holoſerica majora ſigillata, habentia periclyſin, & Crucem de ſundato numero quindecim, vela promiſcua majora de quadruplo in veſtibus quæ pendent per arcus quadragintaquatuor. Vela modica ſigillata, quæ pendent per arcus minores, ornata quadruplo viginti. Item alia vela modica de ſtauracio, quæ pendent per annulos decem, & alia decem, ex quibus una habeat periclyſin de chryſoclavo. Item vela quatuor filo pari Alexandrina. Item vela aliſthino rotata, habentia periclyſia, rotas cum cancellis, & in medio crucem cum gemmis, & quatuor rotas de Tyrio filo paria.

XXVIII. In baſil. S. Andreæ. Conſtantiniana baſilica. Item S. Petri.

Item fecit in baſilica beati Andreæ ad beatum Petrum Apoſtolum rugas argenteas penſantes libras octoginta & ſemis. Verum etiam in baſilica Salvatoris quæ appellatur Conſtantiniana fecit cameram miræ magnitudinis.

Hic almificus Præſul fecit in altare majore beati Petri Apoſtolorum principis veſtem chryſoclavam pretioſam gemmis ornatam, habentem hiſtoriam tam Salvatoris, B. Petro Apoſtolo ligandi ſolvendique poteſtatem tribuentis, quamque principum Apoſtolorum Petri, & Pauli paſſionem figurantem miræ magnitudinis in natali Apoſtolorum reſplendentem.

In Titul. Eudoxiæ.

Item fecit veſtem in titulo Eudoxiæ ſuper altare Tyriam habentem gryphas majores, & duas rotas chryſoclavas cum Cruce, & periclyſia, blatthia, & chryſoclavum.

In Baſilice S. Petri.

Hic autem præcipuus Præſul fecit in baſilica B. Petri pharum argenteum ante pre-

PAGIUS

Legationem generaliter fungente, quod petiit impetravit.

XXVIII. *Kenulfus Rex agit apud Leonem III. pro Metropoli Cantuarienſi.*

Plenius hujus Legationis ſumma colligi poteſt e Leonis III. literis ad Kenulphum Regem datis, quas recitat Baronius num. XXII. & ſeqq. Cum tamen in illis Leo dicat: *Porro in una ex illis Epiſtolis* (duas enim Kenulphus ad ipſum dederat) *reperimus, qualiter gratia noſtra Apoſtolica functionis ſi juxta fuiſſetis, animam veſtram pro nobis poſuiſſetis benigne*, apparet Leonis Epiſtolam, quam a Baronio refertur ſcriptam fuiſſe poſt extrema illa quæ idem Leo paſſus eſt anno DCCXCIX. ad quem uterque Chronologus Saxo ſcribit: *Hic Ethelheard Archiepiſcopus & Cinebrihtus Occidentalium Saxonum Epiſcopus, Romam profecti ſunt.* Idem habet ad eum Chriſti annum Vigornienſis: *Dorobernenſis Archiepiſcopus Æthelardus, & Kinebertus Ventanæ Civitatis Pontifex Romam adierunt*, quia ſcilicet pendebat adhuc eo anno Dorovernenſis Eccleſiæ cauſa, nec poterat plene decidi, donec Romanus Pontifex Epiſcoporum Provinciarum ſententias audiſſet, ideoque Athelardus ruſſum Romam profectus eſt cum ſecundis literis Kenulphi Regis ad Leonem III. Weſtmonaſterienſis laudatus uno tenore refert quæ per plures annos in ea controverſia geſta ſunt, anno enim tantum DCCCII. finem accepit, ut ibi videbitur.

XXIX. *Moritur Eanbaldus Archiep. Eborac.*

Quoad *Eanbaldum* Eboracenſem Archiepiſcopum, cujus mortem cum hoc anno alligat Hovedenus loco laudato, eam Thomas Stubs in Actis Eboracenſium Epiſc. perperam in annum ſequentem differt; in Catalogo enim Præſulum Eboracenſium publicato a Labbeo Tom. I. Biblioth. idem quod apud Hovedenum legitur: *Anno Incarnationis DCCXCVI. Eanbaldus XVII. ſui Archiepiſcopatus anno moriens, alterum Eanbaldum, qui ejuſdem Eccleſiæ Presbyter fuerat, Succeſſorem reliquit, regnante Eardulfo*, nempe in Northumbria. Præterea novus Chronographus Saxonicus, & Simeon Dunelmenſis eodem anno mortem ejus collocant, additque Dunelmenſis, Eanbaldum Juniorem *XVIII. Kalend. Septemb.* ordinatum eſſe, die ſcilicet Aſſumptioni Beatæ Virginis ſacra. Licet porro tam in laudato Catalogo, quam in Actis Epiſcoporum Eboracenſium citatis anni XVII. Eanbaldo Seniori aſſignentur, is tamen anno DCCLXXVIII. Egberto ſucceſſerat, ſed quia hic biennium, poſtquam dignitatem depoſuit, ſuperſtes fuit, Hiſtorici Anglici annos Eanbaldi ab anno tantum DCCLXXX. deducunt; de quo diverſo modo numerandi Epiſcoporum annos ſæpius verba fecimus. Eanbaldus Senior Alcuini condiſcipulus fuit, Junior vero ejus diſcipulus, ut ſupra oſtendimus. De Juniori Malmesburienſis lib. 3. de Pontif. pag. 269. intelligendus, quando ait; *Ipſe eſt Eanbaldus, qui cum Æthelardo Archiepiſcopo Cantuarienſi mutuis probitatis officiis invaſionem, quam Offa Rex Merciorum nuper Cantuarienſem Eccleſiam fecerat, ad nihilum redegit: quod Alcuinus ſignificare videtur in Epiſtola ad eumdem Athelardum ita dicens:* Audiens ſalutem & proſperitatem veſtram & conventum cum Eboracenſi Epiſcopo filio meo Eanbaldo ſatis mihi placuit, ſperans ex veſtræ colloquio Sanctitatis unitatem Sanctæ Eccleſiæ recompaginari, quæ partim diſciſſa eſt, non rationabili conſideratione, ſed quadam poteſtatis cupiditate. Ita Alcuinus apud Malmesburienſem.

Hoc anno cum diſſidium inter Saracenorum Tribus in regione Palæſtinæ exortum ad civi- XXX.

le-

Digitized by Google

preſbyterium cum gabathis argenteis triginta, & caniſtrum octogons in medio, penſans libras ſexagintatres, & in cantharis argenteis tam in circuitu altaris, quam preſbyterio poſuit ceroſteata argentea, penſantia libras ducentas duodecim.
S. Petronillæ. *In altare B. Petronillæ poſuit veſtem de ſtauraci, unam habentem periclyſin de blattis ſeu chryſoclavo.*

Baſil. Conſt. S. Clementis. *Fecit etiam in baſilica Salvatoris, quæ & Conſtantiniana, veſtem habentem hiſtoriam Crucifixi, & Reſurrectionis Domini noſtri Jeſu Chriſti, habentem periclyſin de chryſoclavo. Sed & in baſilica beati Clementis fecit veſtem de ſtauraci etiam habentem periclyſin de chryſoclavo. Fecit etiam per arcus eccleſiæ beati Petri Apoſtoli vela alba Paſchalia. Et in natali ejuſdem Apoſtoli vela de ſtauraci valde pulcherrima.*

In Titul. S. Suſannæ. *Ipſe vero beatus Pontifex titulum beatæ Suſannæ, ubi Pontifex ordinatus fuerat, ob amorem ipſius ampliavit, renovans firmiſſima poſuit fundamenta, ædificavit Eccleſiam cum abſide ampliſſima, & picturis de muſivo decoravit, cameram, & preſbyterii pavimentum pulchris ornavit marmoribus, verum dextera, lævoque porticus cum columnis marmoreis extenuxit, ſed & Baptiſterium ibi conſtituit, ubi & dona obtulit, videlicet gabathas aureas fundatas tres, penſantes libras quatuor, & ſemis. Cruces aureas duas cum gemmis, penſantes, libras undecim, virgas aegenteas, penſantes libras tees, & ſemis .... lucernam aegenteam, penſantem libras quinque, imagines aegenteas tres, penſantes libras triginta quinque. Fecit & Confeſſionem ejuſdem altaris ex argento puriſſimo, penſantem libras centum tees, & uncias duas, columnas aegenteas octo, & gammadias duos, & arcus duos cum Cruce ex argento, & gabathas quindecim, penſantes libeas centumquinquaginta. Crucem dia...... penſantem libeas quatuordecim, caniſtrum de ..... penſantem libras duodecim, & ſemis, coronam majorem de argento unam cum delphinis teigintaduobus, penſantem libeas trigintaduas, necnon caniſtrum de argento, penſans libeas decem, & octo. Vaſa colatoria aegentea deaurata, penſantia libeas quatuor, & uncias tres, gabathas argenteas habentes gryphos deauratos, penſantes libeas duas, coronas argenteas duas cum delphinis decem, & octo, penſantes libras decem, & octo. Item vero idem præcipuus Antiſtes fecit in eadem Eccleſia veſtem de chryſoclavo cum periclyſi, & aliam veſtem de blattis habentem in medio Crucem in chryſoclavo, & tabulas chryſoclavas quatuor cum gemmis ornatam, atque gammadias in ipſa veſte chryſoclavas quatuor, cum periclyſi de chryſoclavo.*

Fecit & in patriarchio Lateranenſi triclinium majus ſuper omnia triclinia nominis ſui magnitudine decoratum, ponens in eo fundamenta firmiſſima, & in circuitu laminis marmoreis ornavit, atque marmoribus in exemplis ſtratis, & diverſis columnis tam porphyreticis, quamque albis, & ſculptis cum vaſis & liliis ſimul poſtibus decoravit cameram cum abſide XXIX. Triclinium Patriarchii Lateran.

PAGIUS Saraceni Palæſtinam vaſtant & Monachos S. Sabæ occidunt. le bellum proceſſiſſet, biſariam exercitibus conſtitutis varias Urbes Saraceni vaſtavere: *Depopulati ſunt frequentiſſimas Urbes, non paucas: Eleutheropolim, abductis in captivitatem univerſis, deſertam fecere: Aſcalonem, Gazam, & Sariphaam, aliaſque Civitates violenter diripuerunt*, inquit Stephanus Monachus Sabaita in Actis Sanctorum viginti Monachorum Martyrum, Joannis, Sergii, Patricii & Sociorum, in Laura Sancti Sabæ prope Hieroſolymam. Publicavit ea Acta Bollandus ad diem XX. menſis Martii, in quibus dicitur Monachos, dum cuncta timoris & deſperationis plena eſſent, Lauram S. Sabæ non deſeruiſſe, quamvis tuto poſſent inde recedere, atque in aliqua Urbium ſalvari. Tandem Barbari tempore Quadrageſimæ ad Lauram acceſſere, cumque fruſtra peterent pecuniam, quam Monachi non habebant, telorum imbrem in eos effudere, quibus a Patribus triginta circiter ſauciati ſunt, lethaliter plerique. Iterum poſtea in Lauram irruerunt, & demum Monachos viginti antro incluſos copioſo fumo diu cruciarunt, & exanimarunt. *Cæterum admiratione non caret*, inquit Stephanus Auctor coævus, *quod qui paſſi ſunt, non omnes fuerint ſcientia & exercitatione virtutis conſummati: erant novitii inter eos, erant & idiotæ. Sed nempe perdidiſcerant omnes imperare affectibus, atque redigere in ſervitutem quidquid in homine carnis ſapientium redolens aut voluptatem facit aut ipſam vitam æſtimare atque diligere.*

Annum rei geſtæ idem Auctor his verbis exprimit: *Anno ab Orbe condito ſexies milleſimo ducenteſimo octogeſimo octavo, juxta accuratiſſimam, ſcilicet Eccleſiaſticam, ſupputationem: a nato vero ſecundum carnem Deo ac Domino Salvatore Noſtro Jeſu Chriſto, ſeptingenteſimo octogeſimo octavo, Indictione quinta; cum Hieroſolymitana Eccleſia Beatiſſimus Patriarcha Elias, & magnam hanc Lauram Sancti Patris noſtri Divino plenus Spiritu Baſilius Venerabilis gubernaret; in Regione Palæſtinorum inter Saracenorum Tribus civile bellum exortum eſt ingens.* Utitur Stephanus, tam Era Mundana quam Era Incarnationis Alexandrinorum, quarum anni ultimi in minori numero ſemper inter ſe conveniunt. Alibi demonſtravimus, ex perpetua methodo annis Incarnationis ſecundum Alexandrinos, ſeptem numeros addendos, ut habeamus annum illum Incarnationis Eræ noſtræ vulgaris, in quo illi Kalendis Septemb. exordiuntur. Adhæc Eram Mundanam Alexandrinorum ab anno Mundi 5777. cum qua alligatur initium Diocletiani Imp. non differre a Periodo Græco-Romana, niſi in eo quod anni in hac Periodo a Kalendis Januariis, in Era vero Alexandrina a Kalendis Septembris inchoantur, certis argumentis oſtendimus. Quare nullum dubium eſt, quin uterque annus citatus Mundi & Incarnationis initium ſumat die prima menſis Septembris ſuperioris Chriſti anni, idemque quin Sancti Martyres currenti paſſi ſint; cum Barbaro- XXXI. Id hoc anno, non ſuperiori, contigit.

ſide de muſivo, & alias duas abſides diverſis hiſtoriis pingens, & marmorum incruſtatione pariter, & in circuitu decoravit.

XXX. *Et in Eccleſia beatæ Priſcæ fecit idem Antiſtes calicem fundatum ſuperauratum unum, & coronas tres, unam habentem delphinos decem, alias duas numero novem, & gabathas octo, penſantes ſimul libras vigintinovem, & veſtem aliam holoſericam ornatam in circuitu blattis byzantio.* His enarratis ſubiiciuntur, quæ ab adverſariis paſſus eſt, quæ ſuo loco inferius enarrabimus, quibus exacte deſcriptis, idem auctor reliqua eodem ordine, quo ſunt facta poſt reditum Romam, recenſet, quæ ſuo loco dicturi ſumus.

Ann. Eccl. Tom. XIII. Tt 2 An-

PAGIUS barorum incurſio facta ſit *per Quadrageſimam;* ac præterea, quin loco, *Indictione quinta*, legendum ſit, *Indictione quarta*, quæ hoc anno in curſu fuit uſque ad Septembrem. Sed Bollandus, qui ad Methodum a nobis traditam animum non adverterat, & Indictionem mendoſe deſcriptam eſſe non putabat, hoc Martyrium in annum ſequentem diſtulit, ſicque utramque Eram Alexandrinam cum Dionyſiana male copulavit.

JESU CHRISTI ANNUS 797.	LEONIS PAP. III. ANNUS 2.	IRENES ITERUM IMP. ANNUS 1.

I. ANnus ſequitur Chriſti ſeptingenteſimus nonageſimus ſeptimus quintæ Indictionis, quo Conſtantinus Imperator orbatus oculis ſimul & vita cum eſſet, in matrem rurſum Imperium eſt devolutum. Rem geſtam idem qui ſupra Theophanes res ſui temporis proſequutus, & qui interfuit, narrat verbis iſtis: *Menſe Martio exiit Imperator adverſus Arabes, habens ſecum Stauratium Patricium, & cæteros amicos matris ſuæ, necnon & electam catervam peditum militum ex utriſque thematibus viginti millia. Videntes autem, qui circa Stauratium erant, alacritatem populi, & Imperatoris: timuerunt, ne forte inito bello, ille vinceret, & ipſi adinventis adverſus eum fruſtrarentur inſidiis. Ergo muneratis vigilibus, perſuaſerunt eis mentiri perbibendo Sarracenos fugiſſe. Imperator itaque multum triſtatus, inefficax in urbem regreſſus eſt. Et Kalendis Maji mortuus eſt filius ejus Leo, & luxit eum vehementer. Porro decimoſexto Kalendas Auguſti ab equeſtri agone ad ſanctum Mammatem tranſeunte, tranſmearunt ad eum comprehendendum hi, qui erant ex ordinibus, quos mater Imperatoris allocuta eſt. Quo ille cognito, in Chelandium ſuum ingreſſus eſt, & tranſmeavit ad Pylas, volens ad Orientalium themo confugere. Erant autem cum eo & amici matris ejus, quos ille ſic eſſe ignorabat. Porro ipſe & uxor ejus exivit uſque ad Tritonem.*

II. *Porro conſilio inito, amici matris ejus dixerunt ad ſemetipſos: Si coacervatus ei fuerit populus, non jam dominio conſtringetur, nec jam latere poterimus eum, & perdet nos. Materque ipſius congregatis in palatio Eleutherii, qui ex ordinibus fuerant collocati, introivit in palatium: & cum didiciſſet populi ad Imperatorem concurſum, timuit nimis, & tractabat qualiter mitteret Epiſcopos ad eum, & acciperet verbum, ut ſederet in angulo. Verum ſcripſit occulte ad amicos qui cum ipſo erant, quia niſi modum quemlibet feceritis, & tradideritis eum, verba, quæ habetis mecum, habeo indicare Imperatori. At illi metuentes, tenuerunt eum proceres, & in Chelandium deducto eo, Sabbato mane venerunt ad urbem, & concluſerunt eum in domo Porphyrii, in qua & natus eſt. Et circa horam nonam crudeliter, & inſatiabiliter oculos ejus evellunt, ita ut mors ſubſequens confeſtim extingueret conſilio matris ſuæ, & conſiliariorum ejus. Obtenebratus eſt autem ſol per dies ſeptemdecim, & non dedit radios ſuos, ita ut errarent naves maris, omneſque dicerent, quod propter obcæcationem Imperatoris ſol obcæcatus radios ſuos retraxerit.* Porro nonniſi irato in eum numine, vindictam expoſcente de fuſo ab eo innocentium ſanguine facta hæc eſſe, idem Theophanes tradit, dum agit ſecundo anno ejus Imperii de eorumdem innocentium nece, iſta ſubiiciens: *Non in longum Dei juſtitia hanc injuſtam ultionem miſit inultam: poſt quinquennium namque eodem menſe, & eodem die Sabbati orbatus eſt oculis a propria matre idem Conſtantinus.* Porro in Conſtantino ſic genus Copronymi prorſum extinctum tradunt.

Conſtantini Imp. obcæcatio & obitus.

Dira in Conſtantinum vindicta.

III. Quomodo autem, ita e medio ſublato Conſtantino Imperatore, qui ab eo deportati ſunt in exilium viri ſanctiſſimi, & inter eos eminens Plato Archimandrita ſunt reſtituti, audies ex Theodoro Studita: qui & ipſe unus ex illis & pars magna fuit, res geſtas ejuſdem S. Platonis proſequutus oratione, hæc de his ſubiicit: *Breve* (inquit) *tempus interceſſit, & adulterum illud Imperium, quod noluit intelligere, ut bene ageret, de medio ſublatum fuit: ut & Imperatores ipſi diſcerent divinas leges non violare, neque iniquas perſecutiones, & carceres ſtruere, quamvis purpura amictum eſſe.*

Exules confeſſores redeunt Conſtantinop.

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Eræ Hiſp. DCCC. XXXV. Anno Hegiræ CLXXXI inchoato die 5. Martii fer. 1. A.C. 797. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6290.

☉ 22. A. ☽ 19. P. 23. Apr. Indict. 5.

JESU CHRISTI 797.

LEONIS III. PAPÆ 3.

IRENES iterum IMP. AN. 1.

AD num. I. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCLXXXIX. qui Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, refert, *Irenem*, Auguſtam Ordinum militarium Duces induxiſſe, ut abrogato filio Summam Imperii ſibi committerent, ſed cenſuiſſe diem opportunum expectandum eſſe, *Junii* vero *menſis die decimo ſeptimo, Indictione quinta* Duces molitos eſſe *Conſtantinum*, Imp. comprehendere, at eum conſpecto periculo Pylas trajeciſſe. Tandem *Duces illi Conſtantinum precibus vacantem comprehendunt, & chelandio ab ipſis impoſitus, Sabbato menſis ejuſdem die decimo quinto in Urbem ſummo mane deductum, in porphyra, qui primum in lucem prodiit, includunt; & circa horam nonam tanta immanitate illi oculos confodere ex matris & Conſiliariorum, & ejus ſententia, ut pene mortem inferrent. Ita mater ejus Irene Imperium obtinuit.* Quæ recte hoc anno Baronius ex Anaſtaſio narrat. Theophanes ad annum II. *Conſtantini* ſolius regnantis, qui Kalend. Septemb. anni Chriſti DCCXCI.

Conſtanti. nus Imp. ab Irene matre oculis orbatur.

Digitized by Google

efferantur. Tunc fideliſſimus ille divinarum legum cuſtos, S. Plato videlicet confeſſionis brabio recepto, e carcere ipſo tamquam victor exiit, multiſque laudationibus, & carminibus celebratus, felix dicebatur, eorum teſtimoniis comprobatus, qui antea ipſi obtrectabant, atque illudebant. Solent enim (ut eſt a Gregorio Theologo dictum) homines alicujus virtutem vel hoſtes ipſi admirari, cum furore extincto, res ipſa per ſe probata fuerit. Licet hoc loco, diverſo modo res ſe habeat, ac dici poſſit. Cum enim Regina illa, quæ pacis nomen habens, Irene dicta eſt, ſurſum imperare cœpiſſet, & virum hunc tamquam Martyrem proſequeretur: tunc inſtar fluvii retro fluentis, ſi quis inimicus antea fuerat, in amicum, & laudatorem converſus eſt, ita ut cuſtos carceris, in terra proſtratus, ſibi veniam dari in terra ſupplex petierit. Sed vir ille factis, aut dictis tam motus fuerat, quaſi lapis ſenſus expers.

IV. Gaudium & concordia totius Eccleſiæ.

Poſtea vero quam ab exilio reverſi fuimus: aliique ex aliis locis tamquam volucres quædam advolaſſent: factum illud piis hominibus admirationi erat, & cum capite ipſo membra copulabantur. Diceret fortaſſe hoc loco (quamvis verbum hoc audax ſit) clariſſimus ille vates Iſaias: (a) Leva in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos: veniunt omnes filii tui de longe: videbis, & gaudebis, & metues, atque obſtupeſces corde. Ille quidem Propheta hæc diceret: ego vero addiderim, Illum etiam, qui ſacris præſidebat, & in ea re principatum tenebat (Taraſius iſte erat Conſtantinopolitanus Epiſcopus) ita affectum fuiſſe, ut eum, de quo dicimus, reverentia proſequeretur: qui eum ſe illi purgaſſet, ad concordiam etiam ipſum invitavit. Quod factum fuit, ejecto illo, qui adulteros conjugatos coronaverat, ut diſſidium removeretur, quod beatus ille maxime fugiebat. Quo facto, victoriæ præmium apud univerſos, qui convenerant, aſſecutus eſt. Quid enim aliud Deo ipſi concordia, & conjunctione carius, modo conjunctio ipſa hominem a divinis præceptis non ſejungat? Sed quidnam poſtea factum eſt? E priore monaſterio gentis illine cauſa Byzantium migravimus. Quo loco pater ipſe virtutis appetens, ne monaſterii gubernationem ſuſtineret, intra cellulam ſe claudens, eam vitam amplexus eſt. Quod vero ad initam cum Taraſio communionem pertinet: teſtatur ipſe Theodorus in epiſtola ad Simeonem, de qua inferius, ſe cum Taraſio, ubi rediit, communicare noluiſſe, niſi probaſſet, quæ ab ipſo geſta eſſent. At pergit auctor cœptam narrationem:

(a) Iſai. 60.

V. S. Platonis confeſſoris poſt triumphum humilitas.

Sed vide etiam hic admirabilis rei ſtudium: tam multa ejus erat humilitas, ut cum fratrum ſocietas ſub duobus principibus eſſe non poſſet: ſeipſum vir ille Dei ſtudioſus, atque imitator, obedientiæ legibus ſubjecerit; idque fecerit illis ipſis præſentibus, & ejus rei teſtibus, qui eo convenerant. At non peregrinum, & alienum hoc eſt, filium dici eum, qui antea pater dicebatur, ejus inquam filium, quem ipſe in ſpiritu genuerat (de ſe ipſo hæc Theodorus.) Quid quod ei ſubjectus erat, cui olim imperaverat? cum præſertim tot eſſent illius egregia facta, ut ſatis illi ad laudem eſſe poſſit, ſi cunctarum rerum gloria non elatus modeſte ſe geſſerit. Sed admirabilis ille vir facile, & nullo negotio hoc perfecit, non ficte quodammodo, & adulterine, ut verbo tantum imperanti ſubjectus eſſet, ſed ſincere, & eo modo, quo Deus poſtulat, id ipſum faciebat. Ubi enim confeſſio eſt, illic & fiducia: ubi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: ubi propriæ voluntatis remotio, illic & obedientiæ perfectio eſſe ſolet. Recte factorum teſtes illi ſunt, quorum cauſa petitiones aliquot extiterunt. Supplicabat pro aliquo propinquo, & cum petitionem aſſecutus eſſet, ejus cauſa, qui petitionem obtinuerat, ipſe gaudebat. Quod ſi petitionis compos non fuiſſet, ſed re infecta diſceſſiſſet, nequaquam id moleſte ferebat, unum illud propoſitum habens, ut re aliqua egenti utilitatem afferret, non ut voluntatem ſuam expleret. Hei mihi, pater (ut Prophetæ (b) voce utar) quare me genuiſti? Patrem vocare non erubeſco, qui dignus non ſum, qui filius tuus nominari poſſim. Quorſum me ad hanc dignitatem extuliſti, qui neque imperio parere aptus ſum? Novit De-

(b) Iſai. 45.

PAGIUS inchoator, poſtquam ſcripſit, *Conſtantinum patruos ſuos excæcaſſe*, ſubdit: *Supplicium menſe Auguſto, Sabbati die, Indictione XV. hora nona eis irrogatum. In ſpatium tamen haud diuturnum injuſtum hujuſmodi facinus inultum Divina Juſtitia diſtulit. Solius etenim quinquennii exacto intervallo ejuſdem menſis & Sabbati die a propria matre Conſtantinus ipſe oculis orbatus eſt.* Verum alterutro in loco error in menſem irrepſit. Etenim *Conſtantinus* patruos excæcavit anno DCCXCII. quo poſt Biſſextum Littera Dominicalis fuit G; & tamen hoc anno, quo ipſe oculis orbatus, Litera Dominicalis fuit A, ideoque dies XV. menſis Junii currentis anni v. g. non poteſt incidere in eandem feriam, in quam incidit anno DCCXCII. Auctor quidem Miſcellæ & Anaſtaſius tradunt, *Conſtantinum* patruos ſuos excæcaſſe *XVI. Kalendas Auguſtas* die ſc. XVII. menſis Julii, ſed anno DCCXCII. dies ille non cum Sabbato, ſed cum die Martis concurrebat. Quidquid tamen ſit de die ac menſe, certum eſt *Conſtantinum* an. DCCXCII. non vero anno antecedenti, ut perperam Baronius habet, in patruos ſæviſſe; cum ab eo anno ad currentem quinquennium, ab anno vero DCCXCI. Sexennium effluxerit.

Deus quemadmodum, & tua ſancta anima hujus rei rationem, quod ſcilicet amicitia ipſa, vel obedientia etiam potius illa, quæ ſupra vires ſunt, ferre poteſt, ut brevi oratione defenſionem meum comprehendam, & hoc loco finem faciam. Hæc Theodorus ingemiſcens de collata ab eo ante biennium monaſterii præfectura, de qua ſuperius dictum eſt. Pergit vero ipſe res geſtas ſancti Platonis, admiratione ſumma dignas, referre, ſed hæc nobis ad Annales ſatis.

VI. Dicendum modo de ipſo Theodoro Studita, de ſe adeo modeſte, humiliterque ſcribente; illaque afferemus quæ Michael monachus, qui fuit ejus diſcipulus, & res ab eo geſtas deſcripſit, quam fideliſſime narrat, incipiens a Conſtantini nece his verbis: *Sed quoniam Rex ferus incidet in mala (ſicut ait Propheta a) & viæ ejus tenebroſæ, hoc ipſum ſenſit imprudens Conſtantinus, & pœnas iniquitatis ſuæ nequiſſimus perſolvit, Imperio brevi orbatus, atque ante Imperium oculis, ut quibus vivens improbe uſus erat, eorum lumine privaretur. Eo autem Regia pulſo, Imperium iterum ejus pia mater obtinuit, quæ pacem ſtatim complexa, nomini ſuo congruentem, nihilo illam quam antea ſegnius conſervare ſtuduit. Itaque exilium patribus ſubito relaxat, non his modo, vel illis, ſed omnibus in univerſum, atque ante omnes ei, qui virtute omnes anteibat, paſtori inquam noſtro ac magiſtro,* Theodoro videlicet. *Quem Theſſalonica redeuntem, frequens (ut par erat) omnium hominum occurſus excepit. At longe clariſſimus honor fuit, quo ingredientem Patriarcha, & Regina ipſa eum honeſtarunt. Eam ob rem qui ante alios diſſenſionis ſocius, & particeps fuit, Joſephus ille presbyter, qui præfracta temeritate inaudita peregerat, ſacris ſeptis ejectus, ex ſacerdotum albo expungitur, ut unius amputatione, atque caſu, reliqua membra coaleſcant, & conjunctu cohæreant. Hoc enim Auguſtæ ſummum ſtudium erat, unum tollere, ut omnes conſentirent, nec diſſidio ullo, vel ſchiſmate diſſiderent. Quod ei ſane feliciter ceſſit ex animi ſententia: brevi enim omnes animis conjunctis ad pacem, concordiamque redierunt.*

(a) Ezech. 28.

Reditus Theodori ab exilio.

VII. Excuſatur Taraſius. *Neque enim vel Patriarcha ipſe, quantum in eo erat, aut factum id approbabat, aut non abſurdum illud, & alienum ab Eccleſia judicabat, aut Patrum ærumnis non compatiebatur; ſed ſapiens quoddam conſilium, & alta mente, qualis ejus fuit, dignum agitans, non habuit tunc ulciſcendi auctores facultatem, temporis injuria, quæ vellet, agere non permittente. Quamobrem Regina ipſa utriuſque prudentiam amplectens, & magnopere collaudans, ſummam utriuſque virtutem, & in utili dijudicando intelligentiam boni conſulebat, quod Patriarcha quidem de ſummo jure nonnihil remittens, veſanum Imperatorem a graviore malo hac ratione revocaſſet, minantem jam ſe, majorum exemplo, ſacrarum imaginum hoſtem fore, niſi quod animo concupierat, peragere ſineretur.*

Theodori diverſa ſententia. *Pater autem, nempe Theodorus, flagitium propalam, arguendo, & acri reprehenſione, atque objurgatione longius progredi prohibendo, tum eos, qui peccarant, tum ceteros, qui ſimile aliquid meditabantur, omnes affectibus ſuis non intemperanter uti edocuiſſet. Prorſus autem & relaxare interdum aliquid de judicio, bonum eſt, & exactum jus non præterire, utiliſſimum, unum in finem utrumque ſpectans, ut quod melius eſt, id pro re nata præſtetur. Quod nimirum divini ambo ratiocinantes, altiore quam captus noſter ferat, conſilio præſentia adminiſtrabant, ita ut charitatis vinculum nulla ratione ſolveretur, quo conjuncti ſemper fuerant, & divino inter ſe Spiritu colligati. Quod nos certe perſuadere nobis debemus, & opportune de his, quæ opportune geſta ſunt, judicare, ut propoſitum utrique finem laudemus, & amplectamur, & eos, qui aliter ſentiunt, vel affecti ſunt, de ſententia dimoveamus.* Hæc omnia Michael Taraſium Patriarcham excuſans, in quem plurimi oblocuti fuiſſent alia occaſione ſuperius recitata.

VIII. Theodorus rediens in monaſterium colligit monachos. Cæterum ipſe Theodorus poſt victoriam conſequutam, haud urbis potuit retineri blanditiis, ſed ardua repetit vitæ monaſticæ, ad ſuum remeans monaſterium, congregans diſperſos Iſraei, & alios ad ejuſdem vitæ inſtituta, feſtanda virtutibus provocans, prout idem Michael ejus vitæ ſcriptor his ſubiicit verbis: *His ergo in hunc modum tranſactis, Theodorus regia urbe relicta, in monaſterium revertitur, optimique paſtoris inſtar, ſegregatas oves convocat, quas, ſe abſente, prædones animarum abegerant, & in omnes circum montes diſperſerant. Accurrit inſuper innumerabilis aliorum tam monachorum, quam ſæcularium multitudo, & magni patris reditui gratulatur, divulgante illum ubique fama, Theodorumque celebrante, & facundiorem. Reſpondebat autem exitus opinioni, & famam res ipſa confirmabat. Quicumque enim accedebant, meliores ab eo fiebant, & præſtantiorem inde vitam auſpicabantur. Plurimi ex eo tempore Byzantio profecti, ad ſanctum protinus advolarunt, ejus tamquam Sirenum minime fallacium vocibus repente capti, redeundi curam penitus abiecerunt. Obteſtantes, occidentes, omnia ſupplicum more facientes, ut ſibi cum illo eſſe, & vi-*

ve-

vere liceret; melius longe, atque utilius id exiſtimantes, quam in ſaeculo verſari. Quos ille cunctos excipiens, eorumque ſidem amplectens, Deo offerebat, & in virtutis diſciplina exercebat. Quæ autem ipſi cauſa fuerit illud relinquendi monaſterium, & reverti Conſtantinopolim, & illic præfecturam ſuſcipere ampliſſimi monaſterii, jam diutius monachis destituti, ejuſdemque Studii appellati, ex quo & cognomentum illud eſt conſequutus, ut Theodorus Studita ſit appellatus, idem auctor enarrat. Sed quoniam ea facta noſcuntur anno ſequenti, de his nos ſuo loco dicemus.

IX. Quod ſpectat ad res Occidentales, Barcinona civitas, quæ a Francis defecerat, per Zatum Sarracenorum Præfectum Carolo Magno reddita eſt. Cum & Habdalla Sarracenorum Princeps in Africa a fratre pulſus, ad eumdem Carolum Magnum confugit, quem cum filio ſuo Ludovico in Hiſpaniam proficiſci juſſit. Quo anno pariter res bellicæ eidem Carolo proſpere ex ſententia ſucceſſere. Cum autem degeret Aquiſgrani, accepit

PAGIUS II. *Barcinona Carolo a Saracenis tradita.* Ad num. IX. Eginhardus in Annal. hoc anno hæc habet: *Barcinona Civitas in limite Hiſpanico ſita, quæ alternante rerum eventu, nunc Francorum, nunc Saracenorum Ditioni ſubiiciebatur, tandem per Zatim Saracenum, qui tunc eam invaſerat, Regi* (nempe Carolo) *reddita eſt. Nam is æſtatis initio Aquaſgrani ad Regem venit, ſeque cum memorata Civitate ſpontanea deditione illius poteſtati permiſit.* Refert poſtea *Carolum*, cum Aquiſgranum veniſſet, ibi Abdellam Saracenum, filium Ibiminangæ Regis de Mauritania ad ſe venientem ſuſcepiſſe, & Ludovicum de Hiſpanica expeditione regreſſum ad ſe venire juſſiſſe, ac eum ad Aquitaniam remiſiſſe, *cum quo & Abdellam Saracenum ire juſſit. Qui poſtea* (*ut ipſe voluit*) *in Hiſpaniam ductus, & illorum fidei, quibus ſe credere non dubitavit, commiſſus eſt.* Ludovicus Aquitaniæ Rex Caroli patris mandatis pariturus acceſſit Toloſam, ubi Conventum Generalem Regni habuit; ibique Legatos ſuſcepit, quos ad confirmanda pacis fœdera miſerat *Adefonſus* Aſturiarum & Gallæciæ Rex, *ubi Bahalus quoque*, ut ſcribit Auctor Vitæ ejuſdem Ludovici, *Saracenorum Ducis, qui locis montanis Aquitaniæ proximis principabatur, Miſſos pacem petentes & dona ferentes ſuſcepit & remiſit.*

III. *Diſſidia Saracenorum Chriſtianis conducunt.* Accidit autem ut *Abdalla* Saracenus *Abderramanis Abenhumerſa* filius, corrupte ab Eginhardo *Ibinmauga* dictus, qui ab *Iſſemo* fratre Hiſpaniarum Rege, ex Hiſpania pulſus in Mauritaniam trajecerat, ſtatim ab obitu *Iſſemi*, antequam filii ejus *Albaca* novi Hiſpaniarum Regis initia firmarentur, in Franciam ſe contulerit, *Caroli* patrocinium imploraturus. Hic hominem blande exceptum *Ludovico* filio in Hiſpaniam proficiſcenti tradidit: *Qui poſtea*, ut inquit Eginhardus, *in Hiſpaniam, quo voluit ductus illorum fidei quibus credere ſe non dubitavit, commiſſus eſt.* Conſtat ex Roderico in Hiſtoria Arabum cap. 22. *Abdallam* Civium voluntate Valentiam occupaſſe, & *Zulema* fratre ex Mauritania evocato in ſpem rerum novarum in vicina Oppida & agros irruptionem feciſſe, donec collatis ſignis duo fratres cum *Albaca* Hiſpaniarum Rege nepote dimicarunt; in quo prælio Zulema cecidit. Abdalla victus Valentiam evaſit, & fœdere cum Hiſpaniarum Rege facto arma poſuit, ea lege ut ſibi tributum annuum penderetur; quo vitam exigere poſſet. Quæ circa annum octingenteſimum Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 26. acta eſſe recte cenſet, Maurorum inteſtina diſſidia rei bene gerendæ occaſionem Chriſtianis præbuere. Ea quæ ab illis egregie & fortiter facta ſunt, accurate deſcripſit Auctor Vitæ Ludovici. Temporum vero ratio petenda ex Eginhardo citato, qui priorem Ludovici expeditionem Hiſpanicam ad hunc annum refert, alteram ad ſequentem, vel ſaltem ad annum DCCXCIX. de qua infra ſermo erit.

IV. *Legatio Imperatoris ad Carolum.* Aquiſgranum quoque ad Carolum venit Theoctiſtus, de quo Annaliſta Loiſelianus: *Illuc & Legatus Niceta, qui tunc Siciliam regebat, nomine Theoctiſtus venit, Imperatoris Epiſtolam portans, quem magnifice ſuſcipiens, poſt paucos dies abſolvit.* Idem habent alii Annaliſtæ nec non Incertus Auctor, & Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli. Sed vana fuit ea Legatio, quia jam *Conſtantinus* Imp. oculis orbatus fuerat, & in ordinem redactus. Regino & Annaliſta Metenſis Legatum Nicetæ Theophilum appellant, ut etiam Baronius habet, ſed plures Annaliſtæ eum Theoctiſtum vocant, & Monachus Egoliſmenſis illum Nicetæ non Legatum ſed filium dicit.

V. *Annus XXVI. belli Saxonici.* Annaliſta Lambecianus ad annum DCCXCVII. hæc ſcribit: *Iterum eodem anno* (ubi eodem pro eo ponitur, cum ab illis verbis Annaliſta annum iſtum auſpicetur) *introivit Rex Carolus Saxonia* (pro, in Saxoniam) *& pervenit ad pagum, qui dicitur Vuimuhoti, ubi firmitas eorum facta fuit, & ipſa firmitate interrupta, introivit Rex cum exercitu ſuo in pagum illum, vaſtavit & incendit pagum illum. Et tunc denuo venerunt ad eum omnes Saxoni* (pro Saxones) *de univerſis finibus & angulis, ubi habitabant; & tulit inde aut obſides, aut de ipſis, quantum ipſe voluit, & de Friſionibus ſimiliter; & Rex Carolus rediit in Franciam. Et poſt aliquantas hebdomadas iterum intravit in Saxonia, & ibi habitavit ipſam hyemem & fecit ſedem ſuam juxta locum, ubi Timella fluit in Vuiſuraba* (id eſt, in Wiſurgim) *quem etiam Heriſtelli appellavit, eo quod ab exercitu ſuo fuerunt conſtructa ipſa manſiones, ubi habitabant.* Hæc verba tranſcripſit Chronographus Moiſſiacenſis. Sed de Friſionibus alii Annaliſtæ non loquuntur, qui tamen cum finitimi Saxonibus eſſent, ab his in rebellionis ſocietatem facile trahi potuerunt. Carolus e Saxonia reverſus, per aliquot hebdomadas Aquis manſit, donec in Saxoniam iter menſe Novembri rurſum ſuſcepit.

VI. *Carolus Capitula XI. ad res Saxonicas ſpectantia condit.* Priuſquam in Saxoniam ſecundo proficiſceretur, Conventum habuit Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, atque etiam Saxonum, tam Oſtphalorum, quam Angariorum, & Weſtphalorum, edidítque Capitulare, quod Holſtenius in Collectione Romana part. II. publicavit, & poſt eum Baluzius Tom. I. Capitularium Reg. Franc. pag. 275. Cointius hoc anno num. VIII. aliique. In Præfatione præter quintum Kalendas Novembris, tres Chronologici characteres, annus Incarnat. Dominicæ, annus Caroli Regis in Francia, & annus ejuſdem Regis in Italia ſeu Longobardia, ſic exprimuntur: *Anno ab*

pit legationem a Conſtantino Imper. antea miſſam. Qui ea functus eſt, fuit Theophilus Nicetæ Siciliæ Præfecti filius verum anno ſequenti a Carolo ſuſceptam, hoc vero anno miſſam a Conſtantino adhuc ſuperſtite alii tradunt. Sed ejus audita nece, omnia vana ceſſere.

Sep-

PAGIUS *ab Incarnatione Domini N. J. Chriſti DCCXCVII. & XXX ac XXII. regnante Domno Carolo Præcellentiſſimo Rege, convenientibus in unum Aquis Palatio in ejus obſequio venerabilibus Epiſcopis & Abbatibus, ſeu Illuſtribus Viris Comitibus V. Kalendas Novembres, ſimulque congregatis Saxonibus de diverſis pagis,* &c. Cointius laudatus recte advertit errorem eſſe in anno Regni Italiæ, & loco, *anno XXII.* reponendum eſſe annum XXIV. ſed perperam ait ſuſpectum eſſe characterem ab Incarnatione Dominica, quod talis annorum computus in uſu non eſſet apud Francos ætate Caroli. Verum cum is character diſerte memoretur in Concilio Germanico anno DCCXLII. & in Sueſſionenſi anno DCCXLIV. celebratis minime dubium eſt, quin in Actis publicis annus Incarnationis, antequam Carolus regnaret, adhibitus fuerit, ſæpeque etiam omiſſus, ut ex variis, quæ ſuperſunt Monumentis intelligimus. In eo Conventu condita undecim Capitula Tomo VII. Concil. legenda. Porro Carolum menſe Novembri in Saxoniam profectum eſſe narrat his verbis Annaliſta Loiſelianus: *Rex Novembrio menſe mediante ad hybernandum cum exercitu Saxoniam intravit.*

JESU CHRISTI ANNUS 798.	LEONIS PAP. III. ANNUS 3.	IRENES ITERUM IMP. ANNUS 2.

Theodorus ob Sarracenorum incurſiones cum ſuis migrat Conſtantinop.

I. SEptingenteſimus nonageſimus octavus Chriſti annus, qui ſequitur, Indictione ſexta ſignatur. Quo in Oriente Arabes Sarraceni ſub Duce Habdimelech Romano Imperio infeſtiſſimi, cum petenti pacem Irenæ Imperatrici negaſſent, infeſto agmine progreſſi ſunt Conſtantinopolim, uſque ejus ſuburbia deprædantes, onuſtique ſpoliis ſunt reverſi. Hæc Theophanes pluribus. Quorum occaſione factum eſt, ut Theodorus, de quo anno ſuperiori plura dicta ſunt, quo ab horum infeſtatione monachos ſibi ſubditos ſalvos redderet, atque ſecuros, eoſdem Conſtantinopolim duxerit, atque Studii monaſterium habitare cœperit. Rem geſtam Michael his præſens ſic narrat: *Impiis Arabibus Romanum Imperium per id tempus infeſtantibus, cum ſedes paſſim ſervitutis metu verterent, non ſolum propinqui, verum etiam remoti, ac procul diſſiti: neceſſaria faciendum patri viſum eſt, ut tempori cederet nec manifeſto periculo ſe, ſocioſque (quod amentis erat) objiceret. Quare in regiam urbem ſe recipit, Patriarchæ optabilis & Auguſtæ, quibus adventu ſuo ſe ſocium incredibilem attulit. Qui mox ſummis ab eo precibus contenderunt, ut Studii moderator cœnobii, quod in urbe erat, eſſe vellet, & in eo monaſticæ exercitationis ſcholam collocare, ut hac ratione a tanto viro civitatum princeps ornaretur. Magnificum plane, ac præcellens ejus cœnobii templum, & ſive pulchritudinem, ſive amplitudinem ſpectes, paucis concedens.*

Monaſterii Studii nomen, & origo.

II. Unde autem acciderit, ut idem monaſterium, Studium ſit appellatum, licet nos ſuo loco ſuperius diximus, rurſum illud audi ab eodem auctore, rem breviter perſtringente, cum pergit: *Venerat* (inquit) *ab Urbe Roma vir genere, & opibus præſtans, Studius nomine (Euprepium lingua noſtra vocare ſolet) qui & Patricii, & Conſulis honorem fuerat adeptus. Hic cum in hac urbe domicilium collocaſſet, præclarum hoc templum magno præcurſori Baptiſtæ poſuit, monachorum deputans habitationi. Et quidem nullo umquam tempore defuerunt, qui communem in eo vitam agentes, præclara virtutis, ac religionis ſuæ argumenta darent, quoad Deo inviſus Conſtantinus Copronymus, indicto monachis bello cum cæteris omnibus hos pariter ejecit. Poſtquam vero in priſtinum ſtatum res Eccleſiæ redierunt, ceſſavitque ſchiſmatis perſecutio: eumdem locum monachi iterum ſed perpauci, nec plures (ut ferunt) numero quam duodecim inhabitarunt.*

Monaſterium Studii reſtitutum, & auctum.

III. *Hoc ergo cœnobium pater cum inſigni templo aptiſſimum, & ornatiſſimum nactus, ex conditoris mente ſcilicet adiit, diſcipuloſque ſuos in eo conſtituit. Sic enim revera conveniebat, eum, qui virtute omnibus antecederet, ſuum ipſius templum apponere, eumdem ejus incolam, ac paſtorem eſſe, & paſtorem longe præſtantiſſimum, cujus oves & numero plurimæ, & virtute perinſignes eſſent. Cui enim & cura omnis, & ſtudium erat ſidei ſuæ creditas, meliores in horas reddere, & quicquid pulchrum, ac honeſtum eſſet, eis proponere; atque inſerere, earumque ſalutem ſuam ſalutem ducere: hoc par erat augeri maximis incrementis, & vitæ perfectionis apicem capeſſere. Quorum ſane monaſterium propterea clariſſimum nomen obtinuit, omniumque aliorum celeberrimum evaſit. At enim cum multi, creſcente ejus fama, quotidie confluerent, partim laici, partim monachi, nonnulli etiam delicatæ vitæ dediti, & voluptuariæ, quibus adeo nulla virtutis cura fuiſſet, benigne omnes pariter excipiebat, & divinæ ſcripturæ documentis inſtruebat, atque ad meliora ducebat, nullius rei præterquam virtutis ſtudia capi docens, boni immortalis ac perpetui.* Pergit auctor pluribus dicere de mo-

PAGIUS Sæc. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXXVI. Anno Hegiræ CLXXXII. inchoato die 22. Febr. fer. 5. A. C. 798. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6291.

☉ 13. G. ☽ 1. P. 8. April. Indict. 6.

JESU CHRISTI 798.

LEONIS III. PAPÆ 4.

IRENES iterum IMP. 2.

ANnum I. ad VIII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCI. Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoato, ait: *Hoc anno Abimelech in Romaniam ſuſcepta profectione cum prædatoriis militum expeditorum turmis ad uſque Mangana penetravit. Inde vero ex improviſo in Stauracii ſtabula irruens, ejus equis, nec non ipſo, quo Imperatrix vehebatur, equitatu raptis, citra damnum pedem retulit. Cæteri vero in Lydiam uſque penetrantes, maximam prædam inde reportaverunt. Alterum autem eorum agmen excurſionibus exercitatum, in Paulum Patricium Opſicii Comitem incidens, multa cæde in univerſum exercitum, & ejus Optimates debacchatum eſt: & accepto belli toto apparatu, ipſum poſtmodum reſtituit, & ad ſuos remiſit.* Mangana locus erat Conſtantinopoli ſic dictus, quod in eo aſſervarentur machinæ bellicæ totius Urbis, & materiæ mechanicæ, & cætera ad Urbium oppugnationes idonea inſtrumenta, ut docet Codinus pag. 38. Μάγγανα, tam a Græcis, quam a Latinis recentioribus Scriptoribus machinas bellicas appellari, oſtendit Ducangius in Gloſſario Mediæ Latinitatis.

Saraceni Conſtantinopolim uſque excurrunt.

Sa-

monaſticis ab eo ſuis diſcipulis traditis inſtitutis, admiratione quidem maxime dignis iiſdemque ſcriptis metro, de quibus hæc ait:

IV. Theodorus monaſtica inſtituta ſcripſit. *Edidit præterea inſtitutiones Jambicis verſibus conſcriptas, quemadmodum unumquemque imperata facere oporteret. Quorum verſuum contextus initium a Præpoſito ipſo duceret; cum deinde cæteros omnes ad infimum uſque percurrens, definit ac ſtatuit quibus pœnis, quibuſque ſeparationibus aut genuflexionibus affici debebat, qui ad divinas laudes tardius veniret, qui vas confregerit, aut temere projecerit, ac negligentius tractarit: qui fratrem in re quapiam offenderit; qui in loquendo modum exceſſerit, & linguæ frænum non injecerit. Quibus omnibus congruentes pro delicti modo pœnas impoſuit.* Porro monachorum numerum ad decem perveniſſe centenaria, idem auctor unus ex illis affirmat, qui pariter occaſione laboris operum manuum ſingulis præſcriptorum, ejuſdem Theodori ſcripta recenſuit; ſed primum in deſcribendis codicibus ejus labores ſic narrat: *Memor autem beati Pauli dicentis (a): Neque gratis panem manducavi, ſed manus iſtæ mihi, & iis, qui mecum erant, miniſtraverunt: laborare & ipſe conſtituit, manus continuo verſans in codicibus, operamque ſuam ad eos adjungens ex diſcipulis, qui opus manu faciebant. Extant apud nos ad hanc diem ejus manuſcripta pulcherrima.*

(a) 2. Theſ. 3.

V. Theodori Studitæ ſcripta diverſa. *Compoſuit & libros alios, quos propria lingua dictavit, quorum ſenſus manifeſtam quamdam divinæ gratiæ vim oſtendunt. In his primum locum tenet, qui Parva dicitur Catecheſis quatuor & triginta ſupra centum diſtincta ſermonibus, quos quidem fratribus ipſe pronuntiavit, congruentes cuique diei ſingulas, lectiſſimis ſententiis, verbiſque ornatiſſimis ſcite admodum pertractans nunc de animi fortitudine, adverſorumque contemptu, de monaſticæ obſervationis perſeverantia, & membrorum mortificatione: nunc de conſtantia in quotidianis certaminibus, & præſtanti adverſus caſus omnes animi contentione. Ex hoc libro tres ſermonum particulæ prima quaque die hebdomadis apud nos in Eccleſia recitari conſueverunt. Alterum deinde librum elaboravit, Magnum Catecheſticum tribus membris, ſeu partibus comprehenſum, qui egregia cœnobii inſtituta ſigillatim declarat, diſciplinam tradens ſupra quam dici queat utiliſſimam. Quantum vero utrique inſit gratiæ, cæleſtiſque philoſophiæ, cuivis notum, qui eorum lectionem vel leviter attigerit. Etenim multi ſane libros multos, eoſque utiles elucubrarunt elegantia, & ſermonis ornatu excellentes; mihi tamen ſic perſuadeo, nullo ex alio tantam lucis, tantumque compunctionis haurire animam, quantum ex patribus Catecheſibus, quæ ſingularem cum ſuavitate perſuadendi vim habent, & conjunctam cum utili gratiam præſeferunt.*

VI. *Scripſit præterea vir divinus panegyricum volumen, in quo inſignes Domini dies feſtos enarrat, & præclaris orationibus exornat, nec Domini ſolum, verum etiam Deiparæ, & præcurſoris item Joannis Baptiſtæ, cujus etiam ſolitudinem, vitamque ab hominum congreſſu ſemotam eleganti hymno celebravit. Scripſit & librum Jambicis verſibus, in quo & primi parentis ortum, lapſumque deſcripſit, Caini que invidiam ac manum, quæ fratri, heu, injecta, eadem patravit iniquiſſimam, Henochi deinde gratam innocentiam, ac Noe, ejuſque filiorum exortum, vitam, converſationem. Recenſuit inſuper eodem opere univerſam Iconomachorum hæreſim, quos ut malorum fautores, atque auctores anathematis nexu perſtrinxit. Epiſtolarum autem ejus libri quinque ſunt numero, qui apud nos hactenus aſſervantur.* Theod. libri quinque epiſtolarum. *In his & ſingularem patris libertatem, videre eſt, & ſolicitudinem ac ſedulam induſtriam, & quemadmodum inter calamitates erectus ſemper manſerit, & invictus, nullis ærumnis fractus, nihil remittens de mentis propoſito in tantis incurſibus, & temporum injuriis.*

VII. Dogmaticus liber Theodori. *Præter hos omnes Dogmaticum etiam librum compoſuit, in quo validæ inſunt diſputationes refutatoriæ mirabiliter contextæ, ad diſſolvenda Iconomachorum ſophi-*

PAGIUS Saraceni itaque hoc anno uſque ad Conſtantinopolim excurrere, tuncque, ut recte obſervat Baronius ex Michaele Monacho, Sanctus Theodorus Studita Conſtantinopolim ſe recepit, ubi coactus eſt curam ſuſcipere Monaſterii Studitarum, de quo alibi egimus. Ibi varia Opuſcula ſcripſit, ex quibus plura adhuc inedita, & alia magna ex parte periere. Adhæc idem Sanctus Theodorus Studita in Vita Sancti Platonis Hegumeni Saccudionis cap. V. de Platone habet: *Propter gentis barbaræ incurſionem ex priori Monaſterio migravimus Byzantium, ubi Pater noſter, virtutis amantiſſimus, ne cogeretur reſumere habenas regiminis vitam incluſam elegit.* Paulo poſt: *Claudebatur Pater; cella autem anguſtiſſima erat, & æſtatis tempore adeo calida; ut altera Babylonica fornax videretur, propter inflammationem plumbi, quo tegebatur, &c. Sed neque hoc prætermiſero, memoria utique digniſſimum, quod catenam ferream ſatis ponderoſam pedi circumponens, in tali labore perſeveravit (quam autem moleſtum fuerit cum ejuſmodi vinculo dormire, vigilare, operari, facile apparet intelligenti) idque non ut clauſuram oſtentaret, aut velut virtutis officinam jactaret, quemodo Chiron ille antrum Theſſalicum habitans (longe enim abeſt a tali vitio) ſed virtutem quidem extenuabat, ut qui eam non prout par erat ſoleret, catenam vero abſcondebat artificioſa humilitate, adeo ut fere cunctos lateret, quoad e ſel-*

Digitized by Google

phiſmata, quibus illi ſic urgentur, & anguntur, ut nec ſpirare eos ſinat, verisque dogmatum argumentis illorum mendacia expugnet, ac deiiciat. Contra impios autem Imperatores multis invehitur, illos pariter congruente oratione contingens, quæ illorum vitæ moribuſque perpetuam notam inuſſit. Atque hi ſunt libri, quos Deifer pater ore ſuo edidit, ac diſertiſſima lingua explanavit.

Semper enim præſentem habuit focum veram ſapientiam primum omnium intus inſonantem, & mentis aciem illuſtrantem, parum aut nihil penitus egens humana ſapientia, quam contemnebat jamdudum, ex quo ad ſublimiorem illum oculos converterat. Quo fiebat, ut abundantis gratiæ ope nixus, multa quotidie indefeſſus præſtaret, ſcribens ipſe, aliis dictans, facienda præcipiens, divinis rebus incumbere perſuadens, atque (ut uno verbo dicam) omnibus commodans, omnes aptis ad ſalutem rebus inſtituens. Hactenus de ſcriptis Theodori Studitæ Michael ejus diſcipulus: quæ quidem magna ex parte deſiderari videntur. Quas autem ex Columnenſi bibliotheca nacti ſumus epiſtolas ad Annales ſpectantes, eas una cum vita ipſius a dicto Michaele conſcripta Sirmundus Pariſienſis Theologus Societatis Jeſu profeſſor, me rogante, Latinitati tradidit, quo nomine non ego ſolum, ſed & univerſa ei plurimum debet Chriſtiana religio: nos eas ſuis locis pro temporis ratione reddemus. Utinam inveniatur aliquis vir doctus, qui majori ocio cuncta ſanctiſſimi atque doctiſſimi viri egregia monumenta e bibliothecarum diverſarum latebris aliquando in lucem vendicet, eademque Latinitati beneficio omnium, donet. Cæterum erit ut inferius ipſum Theodorum Studitam novis auctum coronis ex novis perſecutionibus repetita ſæpe confeſſione viſurus ſis: ſinas eum interim ocio monaſtico bene uti, & operoſa frui quiete una cum ſuis Angelicam vitam in monaſterio pie ſanctéque ducentibus. Jam vero, quæ anni hujus ſunt reliqua, proſequamur. Miſiſſe hoc anno Irenem Auguſtam Legatos ad Carolum Magnum, veteres tradunt Annales Francorum, audiroſque ab eo Aquiſgrani, redditumque illis ab ipſo quem petierunt Siſinnium fratrem Taraſii Patriarchæ olim in bello captivum.

Quæ Theodori ſint latinitati tradita.

VIII. Quod ad res Hiſpanicas pertinet, hæc

PAGIUS

cella egreſſus propter Dominum, eam vel invitus patefecit.

II. *Legatio Irenes Aug. ad Carolum.* Annaliſta Loiſelianus loquens de bello Saxonico a Carolo geſto, de quo mox refert, dum ille ad Palatium Aquiſgrani pergeret, *Legationem Græcorum a Conſtantinopoli miſſam ſuſcepiſſe*: *Erant enim legati*, inquit, *Michael Patricius quondam Phrygiæ, & Theophylus Presbyter, Epiſtolam Irenæ Imperatricis ferentes: Nam filius ejus Conſtantinus Imperator anno ſuperiori a ſuis comprehenſus & excæcatus eſt. Hæc tamen Legatio tantum de pace fuit. Quos cum abſolviſſet, abſolvit etiam cum eis & Siſinnium fratrem Taraſii Conſtantinopolitani Epiſcopi jamdudum in prælio captum.* Idem habent Regino, Eginhardus in Annalibus, variique Annaliſtæ.

III. *Duplex Legatio Adefonſi Regis Aſturiarum ad Carolum.* Ad num. VIII. *Adefonſus* Rex duas hoc anno Legationes ad Carolum miſit, memoratas a Reginone in Chronico, & Annaliſtis Metenſi Bertiniano, & Fuldenſi. Baronius utramque refert ex Annaliſta Fuldenſi. Prior obita eſt per Floram vel Frolam vel Franiam, poſterior per Frolam & Baſiliſcum vel Baſilicum, poſtquam Ulisipona direpta fuit ab Adefonſo. Addit Annaliſta Metenſis: *Inſulæ Baleares a Mauris, & Saracenis deprædatæ ſunt*, quod & Eginhardus in Annal. habet. Verum hic poſterioris tantum Legationis meminit. Contra vero Auctores citati anno ſuperiori nullam Legationem ab Adefonſo Rege ad Carolum miſſam referunt. Quare, quam anno ſuperiori recitat Eginhardus, ab illis Auctoribus cum præſenti anno copulatur, quia nempe ii annum incipiunt a Paſchate, illi vero a Nativitate Chriſti. Hæc itaque Eginhardi verba ad annum DCCXCVII. *Ibi* (nempe in Saxonia) *Legatum Adefonſi Regis Aſturiæ atque Galliciæ dona ſibi deferentem, ſuſcepit*, intelligenda de priori Legatione hoc anno hyeme & in Saxonia habita per Floram, cujus nomen reticet Eginhardus.

IV. Geſta hoc anno in Saxonia his verbis narrat Annaliſta Lambecianus: *Ipſo anno fuit Rex Carolus in Saxonia, & apud Hariſtallio novo ipſam hyemem ibi reſedit, & ibi celebravit Paſcha; quem locum, ut nos audivimus, ipſe Rex ita appellavit, quia ab hoſte ipſo ipſæ manſiones, in quibus habitabant, conſtructæ ſunt* (& tamen ipſemet anno ſuperiori, ut ibi vidimus, ſcribit eas ab exercitu Caroli fuiſſe conſtructas. Unde ſuſpicor loco, *hoſte ipſo*, legendum eſſe, *exercitu ipſo*. *Et in ipſa æſtate pervenit cum exercitu ſuo ad Bardunvvih, & illi omnes ſe tradiderunt in manus ejus & tulit inde illos capitaneos, quos voluit*, (ſed cum Chronographo Moiſſiacenſi qui hunc Auctorem tranſcribit, loco *capitaneos*, legendum, *captivos*), *& de obſidibus quantum ei voluntas fuit. Et interim congregati ſunt Sclavi noſtri, qui dicuntur Abotridi*) (Lambecius ad hæc verba ait *Abotrides* illos ſive Obotritos habitaſſe in Ducatu Mechlemburgenſi juxta Helmoldum Presbyterum Boſovienſem & Arnoldi Abbatis Lubecenſis antiquum Chronicon Sclavorum (*cum Miſſi Domini Regis ad illos Saxones, qui in Aquilonis parte abitant, & vaſtaverunt terram illam & intenderunt; & illi Saxones congregaverunt ſe in unum, & commiſſum eſt fortis prælium inter eos, & quamvis illi Abotridi fanatici erant* (ideſt Gentiles & Ethnici) *tamen fides Chriſtianorum & Domni Regis adjuvit eos, & habuerunt victoriam ſuper Saxones, & ceciderunt de ipſis Saxonibus ante eos in ipſa pugna duo millia DCCCCI.* (prædictus Chronographus habet duo millia nongenti & unus); *& in Northuringos ibi pervenerunt ipſi Sclavi ad Domnum Regem, & honoravit eos Domnus Rex, ut digni erant mirifice. Et inde Rex remeavit ad Franciam, & de ipſis Saxonibus tulit ſecum, quos voluit, & quos noluit dimiſit, & ipſe pervenit ad Aquis Palatio, & ibi hyemavit.* Eginhardus in Annalibus, Regino, & Annaliſtæ Bertinianus ac Metenſis rem paulo aliter nar-

Annus XXVII. belli Saxonici.

de Alfonſo cognomento Caſto habent Annales Francorum, & vetus Chronicon a Pithœo editum: *Hoc anno Hadofuns (quod idem eſt quod Adefunſus ſive Alfonſus) Rex Gallæciæ, & Aſturiæ per Frojum Legatum ſuum papilionem miræ pulchritu-*

PAGIUS narrant, aliaque addunt quibus explicandis immorari non poſſumus.

V. *Epiſcopatus Saliſburgienſis in Archiepiſcopatum erigitur.*

Hoc anno Epiſcopatus Saliſburgienſis in Archiepiſcopatum erectus. In brevibus enim Annalibus Ratiſponenſibus a Mabillonio Tom. IV. Analect. pagina 477. publicatis legitur: DCCXCVIII. *Arn. Archiepiſcopus factus eſt*, Arno ſcilicet, quem anno DCCLXXXV. Sancto Virgilio in Epiſcopatum Saltzburgenſem ſucceſſiſſe oſtendimus. Recte itaque ſcripſit Aventinus lib. 4. Annalium Boiorum: *Archiepiſcopus de Batavia Laureacoque Juvaviam anno reſtitutæ ſalutis ſeptingenteſimo nonageſima octavo tranſlatus eſt, ubi adhuc exiſtit.* Idem habent Brunnerus lib. 6. & Adlzreitterus part. I. lib. 8. Hiſtoriæ Boiorum. Sed tam illi quam Hundius in Metropoli Saliſburgenſi, Coi[n]tius hoc anno num. XLVI. aliique paſſim valde hallucinantur, cum ſcribunt *VValdricum* Patavienſem Epiſcopum fuiſſe etiam Metropolitam Laureacenſem, eoque hoc anno demortuo Sedem Metropolitanam Laureaco Saliſburgum in *Arnonis* jam a quibuſdam annis Saliſburgenſis Epiſcopi gratiam, tranſlatam fuiſſe, immo & jus Metropolicum, quod alias ad Saliſburgum pertinuerat, reſtitutum eſſe. *Saltzburgum* enim numquam antea Civitas Archiepiſcopalis fuerat & ab anno circiter DCLX. in univerſa Francia Orientali nullus Archiepiſcopus fuerat, ut eo anno oſtendi. Eo itaque ſenſu Sedes Metropolitana Laureaco *Saltzburgum* ſeu Juvaviam tranſlata, quod alias *Laureacum* Civitas Metropolitana fuiſſet, non vero quod hoc ſæculo Laureacum quod exciſum fuerat, ea prærogativa potiretur. Quoad *VValdricum* Epiſcopum Patavienſem, cujus Epiſcopatui unitum fuerat *Laureacum* recte a citatis Auctoribus creditur hoc anno vita functus, cum veroſimile non ſit, eam tranſlationem quæ in ejus Sedis præjudicium erat, eo vivente factam eſſe. Certe Hundius refert, ſcriptum eſſe in Catalogo Epiſcoporum Patavienſium, quod *Reinharius* ſeu *Reginarius* Epiſcopus Patavienſis cum Arnone Archiepiſcopo Saliſburgenſi pro Pallio decem annis contenderit. Mitto fabulas, quæ in narratione Hundii, & Scriptorum Rerum Bavaricarum, cum de Epiſcopis Laureacenſibus poſt hunc annum ſedentibus verba faciunt continentur; ſed non dubito, quin ex hac tranſlatione inter Epiſcopos Patavienſes & Metropolitas Saltzburgenſes lites exortæ fuerint. Poeta enim Anonymus, qui Verſus *de Ordine Comprovincialium Pontificum* compoſuit, quique hoc ipſo tempore vivebat, enumerat omnes metropolitas Saltzburgenſes, & omnes Epiſcopos Sedium illi ſubjectarum, uſque ad annum circiter DCCCXL. quo egregiam ſuam opellam abſolvit; ſed cum loquitur de Epiſcopis Patavienſibus Catalogum ſuum in Waldrico terminat, & in ſuis Verſibus *Laureaci* nunquam meminit, cujus rei vix alia ratio aſſignari poteſt, quam quod is in Saltzburgenſi Archiepiſcopatu vixerit, & de Epiſcopis Patavienſibus qui durantibus illis controverſiis Patavii ſederunt, verba non facienda eſſe exiſtimarit. Illud itaque certum maneat, nullum Archiepiſcopum Laureaci hoc ſæculo fuiſſe.

VI. *Amplitudo Archiepiſcopatus Saltzburg.*

Subjugata anno ſeptingenteſimo nonageſimo ſexto a Pippino Italiæ Rege *Hunnia*, Saltzburgenſis Epiſcopatus ampliſſimus fuit, cum ea ei attributa fuerit, ut eo anno diximus: *Poſtquam Carolus Imp. Hunnis ejectis, & Epiſcopatus dignitatem Juvavenſis Eccleſia Rectori commendavit, Arnoni ſcilicet Archiepiſcopo, & ſuis Succeſſoribus, tenendi perpetualiter atque regendi perdonavit; cœperunt populi, ſive Sclavi ſeu Bajoarii inhabitare terram, unde illi expulſi ſunt Hunni, & multiplicari*, inquit Anonymus, diſcipulus Beati Eberardi Archiepiſcopi, in Vita Sancti Virgilii Epiſcopi Saliſburgenſis, apud Caniſium Tom. VI. Antiq. Lect. ubi etiam in Vita Sancti Roperti Saliſburgenſis Epiſcopi primi legitur: *Interim contigit anno videlicet Nativitatis Domini DCCXCVIII. Arnonem jam Archiepiſcopum, a Leone Papa, accepto Pallio remeando de Roma veniſſe ultra Padum, eique obviaſſe Miſſum Caroli cum Epiſtola ſua, mandans illi ipſo itinere in partes Sclavorum ire, & exquirere voluntatem populi illius, & prædicare illi Verbum Dei. Sed quia hoc fieri non acquivit antequam reſponſum redderet ſuæ Legationis, feſtinus pervenit ad Imperatorem, & retulit, ei quidquid per eum Dominus Leo Papa mandavit. Poſt expletam Legationem ipſe Imperator præcepit Arnoni Archiepiſcopo pergere in partes Sclavorum, & providere omnem illam Regionem, & Eccleſiaſticam Officium more Epiſcopali colere, populoſque in fide & Chriſtianitate prædicando confortare, ſicut ille fecit, illuc veniendo conſecravit Eccleſias, ordinavit Presbyteros, populumque prædicando docuit, & inde rediens nunciavit Imperatori, quod magna ibi potuiſſent officia, ſi quis inde habuiſſet certamen. Tunc interrogavit illum Imperator, ſi aliquem haberet Eccleſiaſticum Virum, qui ibi lucrum potuiſſet agere Deo. Et ille dixit ſe habere talem ut Deo placuiſſet, & illi populo Paſtor fieri potuiſſet. Tunc juſſu Imperatoris ordinatus eſt Theodericus Epiſcopus ab Arnone Archiepiſcopo Juvavienſium, quem ipſe Arno & Geroldus Comes perducentes in Sclaviniam, dederunt in manus Principum, commendanteſque illi Epiſcopo Regionem Karinthianorum, & confines eorum occidentali parte Dravi fluminis, uſque dum Dravus fluit in amne Danubii at poteſtative populum regeret ſua prædicatione, & Evangelica doctrina doceret ſervire Deo, & ut Eccleſias conſtructas dedicaſſet, Presbyteros ordinando conſtituiſſet, totumque Eccleſiaſticum Officium in illis partibus, prout Canonicus Ordo expoſcit, perficeret. Dominationem & ſubjectionem habens juvavenſium Rectorum, ſicut ille fecit, quandiu vixit.* Ubi hic Auctor Carolum Imperatorem per anteceſſum appellat, prinſquam eſſet Imperator. Legendus Bollandus ad diem V. menſis Februarii in Vita Beati Domitiani Ducis Karinthiæ, ubi varia habet de converſione Slavorum & Karentanorum.

VII. *Felix Epiſc. Urgella ad vomitum redit.*

Hoc circiter anno Felix Urgellitanus Epiſcopus libellum, quo ſuam propugnabat hæreſim, Alcuino Monaſterii Turonenſis Abbati direxit; de quo libello Alcuinus lib. 1. adverſus Elipandum ſic loquitur: *Felix infeliciter a veſtras refugiens partes, ſopitos infidelitatis cineres vobis exhortantibus reſuſcitare intendit. Cui ego in has adveniens partes charitatis calamo Epiſtolam exhortatoriam, ut ſe Catholicæ jungeret unitati, dirigere curavi. Cui ille non Epiſtolari brevitate, ſed libelli prolixitate reſpondere-*

mi-

tudinis Regi Carolo miſit. Et inferius eodem anno: *Hadoſuns quoque ſupradictus Rex prædata Uliſſipona Hiſpaniæ civitate, inſignia victoriæ ſuæ loricas, mulos, captivoſque Mauros per Frojam, & Baſiliſcum Legatos ſuos Carolo miſit.* Hæc ibi.

PAGIUS *niſus eſt, atque in eo omnes perfidiæ veſtræ ſoveas maxime aperuit, aſſerens Chriſtum & veterem hominem eſſe & nuncupativum Deum, & adoptivum filium, & ſecunda indigniſſe regeneratione, & alia plurima Eccleſiaſticæ doctrinæ inconvenientia.* In Epiſtolis vero IV. & VIII. Carolo Regi inſcriptis ait Alcuinus: *Ego ſolus non ſufficio ad reſponſionem. Provideat vero tua Sancta pietas huic operi tam arduo & neceſſario adjutores idoneos, quatenus hæc impia hæreſis omnimodis extinguatur, antequam latius ſpargatur per Orbem Chriſtiani Imperii, quod Divina Pietas tibi tuiſque filiis commiſit regendum, atque gubernandum.* Ita Alcuinus in Epiſtola VIII. qui in Epiſtola IV. poſcit adjutores Paulinum Patriarcham Forojulienſem, Richboldum Archiepiſcopum Trevirenſem & Theodulphum Epiſcopum Aurelianenſem: *De libello infelicis, non Magiſtri ſed ſubverſoris, placet mihi valde quod veſtra ſanctiſſima voluntas & devotio habet curam reſpondendi ad defenſionem fidei Catholicæ. Sed obſecro, ſi veſtræ placeat Pietati, ut exemplarium illius libelli Domno dirigatur Apoſtolico, aliud quoque Paulino Patriarchæ, ſimiliter Richbono & Theudulfo Epiſcopis, Doctoribus & Magiſtris, ut ſingulis pro ſe reſpondeant. Flaccus vero tuus tecum laborat in reddenda ratione Catholicæ fidei; tantum detur ei ſpatium, ut quiete & diligenter liceat illi & pueris ſuis conſiderare Patrum ſenſus, quid unuſquiſque diceret de ſententiis, quas poſuit præfatus ſubverſor in ſuo libello.* Ubi Alcuinus *Flacci* nomine ſe ipſum exprimit; vocabatur enim Flaccus Albinus, ſive Alcuinus.

VIII. *Id contigit hoc anno vel circiter,*

Hunc libellum Felix Epiſtolam vocat in Confeſſione fidei ad Urgellitanos miſſa: Synodus, inquit, *nuper in Roma hac intentione præcipiente glorioſiſſimo ac piiſſimo Domino noſtro Carolo adverſus Epiſtolam meam, quam dudum venerabili Viro Albino Abbati Turonenſis Eccleſiæ ſcripſeram, congregata eſt.* Quibus ex verbis liquet, exemplar libelli Feliciani, ut Alcuinus per literas petierat, Romam a Carolo directum, oblatumque Leoni Pontifici. Paulinus Patriarcha Forojulienſis contra Felicem tres ſtatim edidit libros; Alcuinus vero quamvis ad reſponſionem Feliciano libello faciendam ſe ſolum negaret ſufficere, manum tamen admovit calamo tam feliciter, ut Felicem egregie ſeptem libris refutarit. Leo Romanus Pontifex lectis cum Paulini tum Alcuini Scriptis, Synodum anno ſequenti Romæ congregavit adverſus Libellum, quem Felix Alcuino dudum ſcripſerat. Quis exitus Synodi fuerit, idem Felix in Confeſſione fidei declarat: *In qua Synodo præſente Leone Apoſtolico, & cum eo cæteri Epiſcopi num. LVII. reſidentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis, in Domo Beatiſſimi Petri Apoſtoli, per quorum omnium auctoritatem iſtas jam dictas ſententias noſtras, non qualibet, ut dictum eſt, violentia, ſed ratione veritatis, ut oportuit excluſerunt.* Porro Alcuinus lib. 1. adverſus Elipandum annum converſionis Felicis his verbis indicat: *Idem Felix anno præfati glorioſi Principis* (nempe Caroli) *triceſimo ſecundo adveniens voluntarie veniens ad Aquis Palatium, &c. in pacem Catholicæ unanimitatis reverſus eſt cum ſuis diſcipulis,* ideoque exeunte anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo nono, quo annus Caroli XXXII. die XXIV. Septembris inchoatus eſt. Felix autem *dudum* antequam Synodus illa cogeretur, Epiſtolam quæ tunc damnata eſt a ſe ſcriptam teſtatur in textu jam allegato, hoc nempe, vel circiter, anno.

Inter Epiſtolas Alcuini ſeptima inſcribitur *Domino Excellentiſſimo & in omni Chriſti honore devotiſſimo Carolo Regi Germaniæ, Galliæ, atque Italiæ, & Sancti Verbi Prædicatoribus.* In ea Alcuinus Carolum hortatur, ut erga Hunnos, qui ſe dediderunt ejus Ditioni, Chriſtianamque fidem amplexi ſunt, mitem ſe clementemque præbeat, nec illam gentem ut cæteras, ſolutioni decimarum adſtringi patiatur: Deinde Præcones Evangelii monet, ut Baptiſmum non ante conferant, quam populum erudierint, docetque ex Sancto Auguſtino libro de Catechiſandis rudibus, quis ab eis ordo ſervari debeat, cum viros ætate perfectos inſtruunt. Deinde ex his Domini verbis, *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. ſervandum hunc ab eis ordinem ſcribit, ut doceant gentes, deinde doctas aqua intingant. Quoad ſolutionem decimarum hæc ejus verba: *Veſtra ſanctiſſima pietas ſapienti conſilio prævideat, ſi melius ſit rudibus populis in principio fidei jugum imponere* DECIMARUM, *ut plena fiat per ſingulas domos exactio illarum, an Apoſtoli quoque ab ipſo Chriſto Deo edocti, & ad prædicandum mundo miſſi, exactiones decimarum exegiſſent, vel alicubi demandaſſent dari conſiderandum eſt: Scimus quia decimatio ſubſtantiæ noſtræ valde bona eſt, ſed melius illam amittere, quam fidem perdere. Nos vero in fide Catholica nati, nutriti & edocti, vix conſentimus ſubſtantiam noſtram pleniter decimare. Quanto magis tenera fides, & infantilis animus, & avara mens illarum largitati non conſentit? Roborata vero fide & confirmata conſuetudine Chriſtianitatis, tunc quaſi perfectis fortiora danda ſunt præcepta, quæ ſolida mens Religione Chriſtiana non abhorreat.* Ex illo textu Cointius hoc anno num. XVII. colligit Epiſtolam VII. Alcuini hoc anno datam eſſe; ex Epiſtola enim XI. quam anno ſequenti eidem Carolo ſcriptam eſſe conſtat, ubi ſermonem de exactione decimarum facit, teſtatur, ſe de ea materia jam ſcripſiſſe ac ſenſiſſe, *quia forte melius eſt,* vel *aliquanto ſpatio ut remittatur publica neceſſitas, donec fides cordibus radicitus inoleſcat.* IX. *Alcuinus Carolo ſuadet, ut Hunnos ad ſolutionem decimarum non adſtringat.*

Hoc etiam anno ſcripſit Alcuinus Epiſtolas duas, alteram quæ eſt numero LXXXVI. *Leidrado* nuper electo Lugdunenſi Archiepiſcopo, alteram, quæ ordine eſt LXIX. Monachis Lugdunenſibus. Prioris titulus eſt: *Pontifici fratri, amico Leidrado Electo* (id eſt Leidrado) *Albinus ſalutem.* In ea teſtatur ſe flagrantiſſimo mutuæ collocutionis deſiderio flagrare, ſed nec quando, nec ubi hæc haberi poſſit, ſe ſcire. Voti compos videtur factus; Epiſtolam enim LXIX. quam ad Lugdunenſes fratres dedit, his verbis inchoat: *Religioſa in Chriſto converſationis veſtræ, per Leidradum Electum Pontificem, laudabilem audiens ſollicitudinem, magno me eſſe gaudio delibutum fateor.* Quæ tamen per literas Leidradus Albino ſignificare potuit. Quo conſilio ſcripſerit, his verbis docet: *Novas vero, fratres chariſſimi, Hiſpanici erroris ſectas tota vobis cavete intentione.* Triplicis erro- X. *Alcuinus Hiſpanos triplicis erroris arguit.*

ro.

ibi. Ex quibus patet magnam amicitiæ conſuetudinem interceſſiſſe inter Alfonſum Caſtum, & Carolum Magnum, ambos Reges pietate inſignes. Teſtatur & hoc ipſum Eginhardus in vita Caroli, cum ait: *Adeo namque Adelfonſum Gallaciæ,* al-

PAGIUS

roris redarguebat Hiſpanos, quod Chriſtum Filium Dei adoptivum dicerent, ſalem aſſererent in Sacrificium Corporis Chriſti mittendum eſſe, contra univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem in Baptiſmo ſub invocatione Sanctæ Trinitatis unam merſionem agendam affirmarent. Quidam enim Hiſpani ſalem in ſacrificiu Corporis & Sanguinis Domini dicebant offerendum; *quam*, inquit Alcuinus, *conſuetudinem, nec univerſalis obſervat Eccleſia, nec Romana cuſtodit auctoritas.* Paulo poſt: *Numquid caro Chriſti computruit in ſepulchro, ut nunc ſale indigeat corpus ejus in ſacrificio?* Et inferius citat Canones Carthaginenſes cap. XXIV. *De ſacrificio Corporis & Sanguinis Domini nihil amplius offeratur quam quod ipſe Dominus tradidit, hoc eſt panem & vinum aqua mixtum.* Tertio de trina in Baptiſmo merſione ait: *nobis de Hiſpania, quæ olim tyrannorum nutrix fuit, nunc vero ſchiſmaticorum, contra univerſalem Sanctæ Dei Eccleſiæ conſuetudinem de Baptiſmo quæſtio delata eſt. Affirmant enim quidam ſub invocatione Sanctæ Trinitatis unam eſſe merſionem agendam. Videtur enim Apoſtolus huic obſervationi eſſe contrarius*, &c.

XI. *Inter eos errores numerat unicam merſionem in Baptiſmo.*

In Epiſtola LXX. quæ ſuperioris membrum eſſe videtur, ſermonem etiam de trina merſione facit: *Nobis vero juxta parvitatem ingenioli noſtri videtur, ut ſicut interior homo in fide Sanctæ Trinitatis ad imaginem ſui Conditoris reformandus eſt, ita & exterior trina merſione abluendus eſſe, ut quod inviſibiliter Spiritus operatur in anima, hoc viſibiliter Sacerdos imitetur in aqua. Nam originale peccatum tribus modis actum eſt, delectatione, conſenſu, & opere. Itaque & omne peccatum aut cogitatione, aut locutione, aut operatione efficitur. Ideo triplici generi peccatorum trina videtur ablutio convenire, vel propter originale peccatum, quod in infantibus valet ad perditionem, vel propter illa, quæ in provectioris ætatis hominibus, voluntate, verbo, vel facto, adduntur.* Non diffitetur quidem objectioni locum eſſe ex quibuſdam Gregorii Magni litteris, ſed ad eam his verbis reſpondet: *Epiſtolam vero, quam a Beato Gregorio de ſimpla merſione dicunt eſſe conſcriptam, in Epiſtolari ſuo libro, qui de Roma nobis allatus eſt, non invenimus. Alias vero omnes perſpeximus in libro, quem ad Occidentalium partium Eccleſias, Pontifices vel Reges, ſcripſerat. Ideo dubii ſumus an illius ſit, an ab aliquo hujus ſectæ auctore ejus ſub nomine ſcripta ſit.*

XII. *Sed ea ex præcepto Gregorii M. ab Hiſpanis recte adhibita.*

Verum Menardus in Obſervat. ad librum Sacramentorum Sancti Gregorii Papæ, Mabillonius Sæc. I. Benedict. in Elogio Hiſtorico Sancti Leandri Hiſpalenſis Metropolitæ, & Cointius hoc anno num. XXVII. & ſeqq. hanc Alcuini opinionem validis argumentis jam refutarunt. Licet enim illa Gregorii Epiſtola deeſſet in exemplari Alcuino Roma allato, ejus tamen meminit Iſidorus Hiſpalenſis in lib. de Script. Eccleſ. cap. 27. Concilium Toletanum IV. Canone V. & Joannes Diaconus in Vita Gregorii Magni non longe poſt Alcuini mortem ab eo ſcripta. Quare perperam *Alcuinus* Gregorio Magno abjudicat Epiſtolam, qua Hiſpani innixi ſimplicem in Baptiſmo merſionem tuebantur, conſtanter adhærentes & reſponſio tanti Pontificia, & Toletanæ Synodo, quæ Canonem ex iiſdem Gregorii literis concinnatum promulgarat. Cum enim *Ariani* in Hiſpania, qui tres Naturas Divinas in tribus Perſonis eſſe demonſtrarent, trina merſione uterentur, viſum eſt Gregorio M. in lib. I. Epiſt. XLI. ad Leandrum Hiſpalenſem Epiſcopum Metropolitanum data, ut una merſio ab Hiſpanis fieret; ne ſequentes ritum Arianorum, ſequi & doctrinam viderentur.

XIII. *Error Hiſpanorum in Baptiſmo ab Alcuino merito reprehenſus.*

Hoc quoque anno Alcuinus Epiſt. LXXXI. Paulino Patriarchæ Forojulienſi dedit, in qua non tantum queſtus eſt, ut ſupra, de illis, qui in Baptiſmo unica duntaxat utebantur merſione, ſed etiam de aliis, qui tres quidem merſiones in Hiſpania adhibebant, ſed tres perſonas Sanctæ Trinitatis ad ſingulas merſiones nominabant: *Alii vero*, inquit, *trinam volentes facere merſionem, & in unaquaque merſione invocationem Sanctæ Trinitatis, ac per hoc totas tres perſonas ter nominare ſtudentes, dum ipſa veritas præciperet (Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti.)* Quos Alcuinum merito reprehendere oſtendit Cointius citatus num XXXIII. & ſeq.

XIV. *Felix a Paulino tribus libris, & ſeptem ab Alcuino confutatur.*

Has ad Paulinum Patriarcham literas direxit Alcuinus, poſtquam tres ab eo libros contra Felicem Urgellitanum Epiſcopum proſa ſcriptos, & fidei regulam Verſibus exaratam accepit. Sub initium enim Epiſtolæ ait: *Cum ſacratiſſimæ fidei veſtræ libellum recenſui, Catholica pacis puritate ornatum*, &c. *totas animi mei habenas in lætitiam laxavi.* Paulinus tres hos libros Carolo dicavit, qui eoſdem ſtatim Alcuino direxit, ut ex Epiſtola laudata liquet. Ut a Paulino tres, ſic ab Alcuino ſeptem adverſus Felicem libri prodiere. Cauſam ſuſceptæ contra Felicem ſcriptionis ipſemet aperit in libro contra Elipandum: *Felix infeliciter ad veſtras refugiens partes ſopitos infidelitatis cineres vobis exhortantibus reſuſcitare intendit, cui ego in has adveniens partes charitatis calamo Epiſtolam exhortatoriam, ut ſe Catholicæ jungeret unitati, dirigere curavi. Cui ille non Epiſtolari brevitate, ſed libelli prolixitate reſpondere niſus eſt.* &c. *Cui libello ejus ſeptem noſtræ devotionis libellis reſpondimus.* Quare ſeptem libri illi contra Felicem perperam alias Paulino Forojulienſi Patriarchæ attributi.

XV. *Synodus ab Ethelardo Archiep. Cantuariæ celebrata.*

Ethelardus Archiepiſcopus Cantuarienſis celebravit magnum Concilium apud Bacanceld, recitatum a Spelmanno Tom. I. Concil. Angliæ, cujus hoc eſt initium: *Anno Dominicæ Incarnationis DCCXCVIII. congregatum eſt magnum Concilium, in loco ubi nominatur Bacanceld, præſidente eodem Concilio Cenulfo Rege, nec non Reverendiſſimo Archiepiſcopo Athelardo, cum Epiſcopis Abbatibus, & multis aliis idoneis perſonis* (in eo Athelardus dixit): *Sicut ego mandatum a Domino Apoſtolico Leone Papa accepi, ut ex hoc tempore nunquam temerario auſu ſuper hereditatem Domini, id eſt, Eccleſias, Laici præſumant ſæculares Dominium ſuſcipere*, &c. Alfordus hoc anno num. III. ſuſpicatur illud ab Ethelardo poſt ejus Roma reditum congregatum fuiſſe.

XVI.

Habita & alia Synodus ab *Eanbaldo* Juniori Eboracenſi Archiepiſcopo, de qua loquitur Hovedenus pag. 406. poſtquam narravit mortem Edil-

Digitized by Google

atque Aſturiæ Regem ſibi ſocietate devinxit, ut is cum ad eum litteras, vel Legatos mitteret, non aliter ſe apud illum, quam proprium ſuum appellari juberet; Hæc ipſe.

Sep.

PAGIUS *Synodus ab Eanbaldo Jun. Archiep. Eboracenſi habita.*

Edilberti, Pren appellati, Cantii Regis; *Eodem anno,* inquit Hovedenus, *qui eſt annus tertius Kenulfi prædicti Regis, Synodo congregata in loco qui dicitur Pincbanbal, præſidente Eanbaldo Archiepiſcopo, aliiſque quampluribus principalibus & Eccleſiaſticis Viris. Multa de utilitate Sanctæ Dei Eccleſiæ, gentiſque Northanhymbrorum, omniumque Provinciarum conſiliati ſunt,* &c. *Præcepit Dominus Antiſtes Eanbaldus, recitari quinque Synodorum fidem, de quibus in Hiſtoria Anglorum ſic ſcribit,* ſuſcipimus Sanctas, & Univerſales Quinque Synodos Beatorum & Deo acceptorum Patrum, ſicut præſentis libri continet textus, &c.

XVII. *Cutbredus Edilberto ſuccedit in Regnum Cantii.*

Quoad *Edilbertum* Cantii Regem, Malmeſburienſis lib. 1. de Geſtis Reg. pag. 11. teſtatur, cum biennio regnaſſe, dubiumque eſſe quo fine defecerit, & *Cutbredum* ejuſdem factionis & calamitatis hæredem ſolo nomine VIII. annis regnaſſe, quia ſcilicet *Kenulfus* Merciorum Rex ſupremum in Cantio Imperium ſibi arrogabat. Hoc etiam anno Weſtmonaſterienſis & Annaliſta Mailroſenſis Edilberti Regis finem collocant.

I. SEptingenteſimus nonageſimus nonus annus Chriſti Redemptoris, Indictione ſeptima inchoatur, idemque valde Eccleſiæ Romanæ lugubris, quo immane facinus commiſſum, atque ſacrilegium ingens perpetratum eſt adverſus ſummum Pontificem a ſceleſtis quibuſdam ac prorſus impiis Eccleſiæ Romanæ potentioribus clericis, quod nec a Gentilibus infenſis nomini Chriſtiano Imperatoribus, vel ab hæreticis, Catholicæ Fidei perduellibus fuiſſet aliquando tentatum. Nepotes ſiquidem Hadriani Pontificis militantes in Romani cleri primis ordinibus invidia tabeſcentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipſum perſecuti, calumniiſque inſectati, tandem eo furoris, & inſaniæ ſunt perducti, ut non ſint veriti in ipſum ſacrilegas manus injicere, effodere ipſius oculos, atque radicitus linguam præcidere. Acceſſit ad tantis ſceleris immenſitatem, quod totum id factum eſt, cum idem Pontifex eſſet in ſacri muneris functione, expiando per litanias populum ritu ſolemni. Sed & ſacrilegia ſacrilegiis comulata ſunt, dum rurſus in Eccleſia ante altare, juxta Confeſſionem tantum ſit repetitum rabido furore flagitium. Ita autem tam nefanda, tam horrenda, & execranda quomodo ſe habuerint, præ ſceleris immanitate declamato ubique facinore, tam Occidentales quam Orientales hiſtoriarum ſcriptores ſunt proſequuti. Nos accipiemus ab Anaſtaſio ejus ſæculi ſcriptore antiquiore, qui ea paulo latius narrat his verbis:

Leo Papa quæ paſſus a ſuis perſecutoribus.

II. *Cum die quadam more ſolito in litania, quæ ab omnibus Major appellatur, Leo Pontifex procederet, ubi ſibi populus obviam ſacra religione occurrere deberet, ut ſecundum annuam conſuetudinem litanias, & Miſſarum ſolemnia cum ſacerdotibus celebraret, & omnipotenti Domino pro ſalute Chriſtiani populi preces funderet. Et cum ſecundum olitanam traditionem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in Eccleſia beati Georgii Chriſti Martyris, in ejus natali, ipſa litania prædicata fuiſſet: omnes tam viri quamque feminæ devota mente catervatim in Eccleſia beati Chriſti Martyris Laurentii, quam Lucinæ dicunt, ſive ad craticulam*, ut hic habent Annales Francorum, *ubi Collecta prædicata erat, occurrerunt. Et dum prædictus venerabilis Pontifex patriarchio egreſſus fuiſſet: obviam illi ſine planeta Paſchalis Primicerius occurrit, & in hypochriſi veniam illi petebat, dicens: Quia infirmus ſum, & ideo ſine planeta veni. Tunc ſanctiſſimus Præſul veniam illi dedit. Similiter & Campulus Sacellarius:*

Proceſſio S. Leonis in litania majori.

Quam execranda in S. Leonem impii patravere.

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXXVII Anno Hegiræ CLXXXIII inchoato die 12. Febr. fer. 3. A. C. 799.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6291.

☉ 24. F. ☽ 2. P. 31. Mart. Indict. 7.

JESU CHRISTI 799.

LEONIS III. PAPÆ 5.

IRENES iterum IMP. 32

I. ANum. I. ad X. Romæ hoc anno ingens facinus commiſſum eſt adverſus Leonem Summum Pontificem, quod ex Anaſtaſio in ejus Vita refert Baronius. Anaſtaſio ſuffragatur Annaliſta Lambecianus, qui hoc tempore ſcribebat: *DCCXCVIIII. Iterum Domnus Rex Carolus apud Aquis Palatio celebravit Paſcha, & inſtigante diabolo Romani comprehenderunt Domnum Apoſtolicum Leonem in ipſis Letaniis, quod eſt VII. Kal. Maii, & abſciderunt linguam ejus, & voluerunt eruere oculos ejus, & eum morti tradere. Sed juxta Dei diſpenſationem, malum, quod inchoaverunt, non perfecerunt. Et Domnus Rex eodem anno introivit in Saxoniam, & reſedit ad Padreſbrunna, & ibi venit ad eum Domnus Leo Apoſtolicus, quem antea volebant Romani interficere, & ſuſcepit eum Domnus Rex honorifice, & multis donis & honoribus eum honoravit, & poſtea cum pace & honore magno eum remiſit ad propriam Sedem, & Miſſi Domni Regis deducebant eum honorifice, & eos, qui in mortem ejus conſiliati ſunt, tranſmiſerunt ad Domnum Regem &* SUNT MODO, *ut digni* SUNT, *in exilio*, (quibus ex verbis recte colligit Lambecius hunc Auctorem eo tempore vixiſſe quo hæc contingere) *& Domnus Rex inde tulit multitudinem Saxanorum cum mulieribus & infantibus, & collocavit eos per diverſas terras in finibus ſuis, & ipſam terram eorum diviſit inter fideles ſuos, id eſt, Epiſcopos, Presbyteros, Comites & alios Vaſſos ſuos, & ibi ad Padresbrunnum ædificavit Eccleſiam miræ magnitudinis, & fecit eam dedicare, & poſt hæc reverſus eſt in pace ad Aquis Palatium, & ibi reſedit.* Quæ verba exſcripſit Chronographus Moiſſiacenſis. [1]

Immane facinus Romanorum adverſus Leonem III.

II. Quoad ea quæ ſpectant ad ſacrilegium Romæ

NOTÆ (1) ANno iſto die 20. januarii, juxta ac Dukeros in chronico Saliſburgenſi adnotat, Synodus *Reipaceoſis* celebrata fuit, cujus memoris extat in veteri relatione conventionis inter Cundarium Abbatem, & Attonem epiſcopum Priſingenſem, relata in hiſtor. Priſingenſi to. I. part. I. pag. 94. Ita vero in charta illa legitur: *Id factum eſt ad Riſpach in Synodo in præſentia iſtorum VValtrih apiſcopus Arn archiepiſcopus, Adalounus epiſcopus, Vuolf abbas, Hetta abbas.* Eſt autem Riſpach, ſeu Raſpach locus in ducatu Bavariæ in epiſcopato (ut credo) Friſingenſi. Concilii hujus mentio in nova Veneto-Labbeana collectione facta eſt to. 9. col. 212. MANSI

vius: qui in ipſorum doloſitate pariter in Pontificali obſequio pergentes, & dulcia verba, quæ non habebant in pectore cum eo loquentes, maligni, & iniqui ac perverſi, falſique Chriſtiani, proſus Pagani, filii diaboli, in unum ſe ſatanice colligentes, pleni iniqua cogitatione, in ipſo itinere, ante monaſterium ſanctorum Stephani, & Silveſtri, quod domnus Paulus Papa fundaverat, clam armata aſtitere, atque repente de loco inſidiarum exilientes, ad ipſum (quod dictu nefas eſt) trucidandum, abſque ulla reverentia confluxerunt, Paſchale ad caput ſtante, & Campulo ad pedes, ſecundum iniquum eorum conſilium. Accidiſſe autem, id ſeptimo Kal. Maii Addo confirmat. Pergit Anaſtaſius:

III. Quæ nefanda ſummus Pontifex pati coactus.

Quo facto, omnis qui circa eum erat populus, cum eſſet inermis, & in divino officio præparatus, timore nemorum perterritus, in fugam converſus eſt. Ipſi vero inſidiatores, atque operatores malorum, Judaico more, ſine ullo divino, vel humano honoris intuitu, ferino more comprehendentes, in terram projecerunt, & abſque ulla miſericordia ſcindendo, expoliando eum, crudeliter oculos evulſere, & ipſum penitus ut cæcum conati ſunt: nam & lingua ejus ab ipſis præciſa eſt. Et ut ipſi omnino tunc arbitrati ſunt, cæcum eum & mutum in media platea dimiſere. Verum ipſi maligni Paſchalis, & Campulus ſicut veri Pagani, & impii ad ipſius monaſterii Eccleſiam ante Confeſſionem eum trahentes, ante ipſum venerabile altare iterum oculos, & linguam amplius crudeliter eruere, & plagis eum diverſis, ac fuſtibus cedentes laniaverunt, & ſemivivum in ſanguine revolutum ante ipſum altare dimiſere. Poſtmodum vero ſub cuſtodia in ipſo monaſterio dimiſere.

IV.

*Timore autem perterriti, ne a Chriſtianis hominibus inde furatus eſſet, tunc malignum conſilium adepti, ſicut ipſe Hegumenus monaſterii ſancti * Geraſimi profeſſus eſt, fecerunt eum ad ſe venire clam per noctem tam Paſchalis malignus, qui tunc Primicerius erat, quam Campulus Sacellarius, & Maurus Nepeſinus, & miſerunt in prædictum monaſterium S. Silveſtri, cum pluribus iniquis conſentaneis ipſorum malefactoribus ſic eum per noctem exinde abſtrahentes deduxerunt in monaſterium ſancti Geraſimi, & in arctu, & anguſta cuſtodia eum recluſerunt.*

* al. Eraſmi.

S. Leo tantus ſauciatus in cuſtodiam detruditur.

Eripitur Leo Pont. & perducitur in baſilicam S. Petri.

Sed Dominus omnipotens, qui eorum malitiam praſciendo, diu patienter ſuſtinuit, ipſos eorum iniquos conatus mirabiliter deſtruxit. Contigit enim cooperante Domino, & beato Petro Apoſtolo ſuffragante, quod antedictus Papa cum ab ipſis carnificibus in monaſterium S. Geraſimi in cuſtodiam mitteretur, & viſum recepit, & lingua ad loquendum ei reſtituta eſt, ut oſtenderet omnipotens Dominus ſuper ſuum famulum ſolitam miſericordiam & magnum miraculum, & divino ejus nutu a fidelibus Chriſtianis viris, videlicet Albino Cubiculario, & aliis fidelibus Deum timentibus, ex ipſo eum clauſtro occulte auferentes, in baſilicam beati Petri Apoſtolorum principis, ubi ejus ſacratiſſimum corpus quieſcit, deduxere.

V.

Qui omnes audientes, & videntes mirabilia Dei, qui innocentem, & juſtum Pontificem de manibus inimicorum eruit, glo-

PAGIUS

Leo III. in Franciam venit.

mæ perpetratum, diem eundem notavit Anaſtaſius, cum ait, id contigiſſe *cum venerabilis & ſanctiſſimus Præſul die quadam more ſolito in Letaniis, quæ ab omnibus Majores appellantur procederet.* Majores autem Letaniæ *VII. Kalendas Majas* celebrantur. Addit Anaſtaſius, Leonem poſtea ſingulari Dei beneficio extra periculum poſitum, & oculorum & linguæ uſum cum proſpera valetudine recuperaſſe: *Et, ut oſtenderet,* inquit, *Omnipotens Deus ſuper famulum ſuum ſolitam ſuam miſericordiam & magnum miraculum, Divino nutu ejus a fidelibus Chriſtianis Viris, videlicet per Albinum Cubicularium cum aliis fidelibus Deum metuentibus, ex ipſo eum claustro occulte abſtollentes in Baſilicam Beati Petri Apoſtolorum Principis deduxerunt,* &c. *& in ipſam B. Petri Apoſtoli Aulam conjungente præfato Pontifice confeſtim Vvinigiſus glorioſus Dux Spoletanus cum ſuo exercitu obviavit ei,* quod & Annaliſtæ Bertinianus, Metenſis, Regino & Eginhardus in Annal. habent. Winigiſus Childebrando in Ducatum Spoletanum ſucceſſerat, hicque Ducatus Romano conterminus erat; eum autem Spoletum deduxit Winigiſus Dux ut interim Carolum Regem moneret, *cujus rei nuntium cum Rex accepiſſet, ipſum quidem ut Vicarium S. Petri & Romanum Pontificem cum ſummo honore ad ſe præcepit adduci,* inquit Eginhardus in Annal.

III.

Prudens Alcuini conſilium Carolo datum.

Alcuinum de Romanorum flagitio certiorem fecit Carolus, & ab eo poſtulavit quid in temporibus adeo difficilibus agendum exiſtimaret, ut liquet ex Epiſtola XI. Alcuini ad eum data, qua ad ejus literas quæ periere, reſpondet: *Tres perſonæ,* inquit, *in mundo altiſſimæ hucuſque fuerunt. Apoſtolica ſublimitas, quæ Beati Petri Principis Apoſtolorum Sedem Vicario munere regere ſolet. Quid vero in eo actum ſit, qui Rector præfatæ Sedis fuerat, mihi veneranda bonitas veſtra innoteſcere curavit. Alia eſt Imperialis dignitas, & ſecundæ Romæ ſecularis potentia. Quam impie gubernator Imperii illius* (nempe Conſtantinus) *depoſitus ſit, non ab alienis, ſed a propriis & concivibus, ubique fama narrante crebreſcit. Tertia eſt Regalis dignitas, in qua vos Domini Noſtri Jeſu Chriſti diſpenſatio Rectorem populi Chriſtiani diſpoſuit. Cæteris præfatis dignitatibus potentia excellentiorem, ſapientia clariorem, Regni dignitate ſublimiorem,* &c. *Tempora ſunt periculoſa, olim ab ipſa veritate prædicta, quia refrigeſcit charitas multorum. Nullatenus capitis* (ſcilicet Romani Pontificis) *cura omittenda eſt. Levius eſt pedes dolere quam caput. Componatur pax cum populo nefando* (Romano nempe) *ſi fieri poteſt. Relinquantur aliquantulum minæ, ne obdurati fugiant; ſed in ſpe retineantur, donec ſalubri conſilio ad pa-*

Gratiæ Deo redditæ pro erepto Pontif. *glorificaverunt Dominum Deum, dicentes: Benedictus Dominus Deus Iſrael qui facit mirabilia magna ſolus, & non deſerit ſperantes in ſe, ſed in eo adimplevit miſericordiam ſuam, ut manifeſtaretur gloria Dei & mirabilia in illo, quemadmodum promiſit ſperantibus in ſe Pſalmiſta dicente* (a) Pſal. 26. (a): *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ a quo trepidabo? Et iterum* (b) Pſal. 18. (b): *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Et vere a tenebris eum Dominus eripiens, lumen reddidit, & linguam ad loquendum reſtituit, & totis ejus conſolidatis membris, in omnibus operibus mirabiliter deducens, confortavit. Quantum gaudium habuere Chriſtiani homines, & fideles, tantum mœrore, & triſtitia anguſtiati illi neſciebant, quid agerent, & in periculo ſe eſſe exiſtimantes, quærebant ſemetipſos interficere. At dum non invenirent, quid aliud agerent, domum Albini fidelis B. Petri Apoſtoli, & ejuſdem Pontificis deprædantes, deſtruxerunt.*

Leo Papa Spoletum ducitur. *In ipſa B. Petri Apoſtoli aula cum degeret præfatus Pontifex, confeſtim Vuinigiſus glorioſus Dux Spoletanus cum ſuo exercitu obviavit: & cum ſummum Pontificem videntem, & loquentem conſpexiſſet, venerabiliter eum recipiens, Spoletum deduxit, glorificans Deum & laudans Dominum, qui per talia mirabilia eum clarificavit.* Habent Annales Francorum, apud ſanctum Petrum tunc contigiſſe morari Legatos Caroli Magni: erat ex iis unus Wiraldus Abbas, quorum ope fultus Pontifex, una cum Duce Spoletano Winigiſo Spoletum (ut dictum eſt) perductus fuit. Pergit vero Anaſtaſius:

VI. Ereptus Leo proficiſcitur ad Carolum Magnum. *Quo audito, per diverſas civitates Romanorum fideles ad eum occurrere, & pariter cum aliquibus ex ipſis civitatibus Epiſcopis presbyteris, ſeu clericis Romanis, & primatibus civitatum ad excellentiſſimum dominum Carolum Regem Francorum, & Longobardorum, atque Patricium Romanorum profectus eſt. Ipſe vero Chriſtianiſſimus, & Orthodoxus, atque præcipuus, clementiſſimuſque Rex, illico ut audivit, miſit in obviam ejus Gilduvaldum Archiepiſcopum, & Capellanum, & Aſcharium Comitem, & poſtmodum proprium filium ſuum Pipinum excellentiſſimum Regem cum aliis Comitibus obviam ei iterum, & uſque ubi ipſe magnus Rex ei obviavit, & ſicut Vicarium B. Petri Apoſtoli venerabiliter, & honorifice cum hymnis, & canticis ſpiritualibus eum ſuſcepit; & pariter ſe amplectentes, cum lacrymis ſe oſculati ſunt. Et prædicto Pontifice, Gloria in excelſis Deo inchoante, & * juncto clero ſuſcipiente oratione ſuper cuncto populo data: tunc benigniſſimus dominus Carolus Magnus Rex * addictum Pontificem conſpiciens, gratias Deo retulit, qui tam magna mirabilia ſuper famulum ſuum per ſuffragia principum Apoſtolorum Petri, ac Pauli operatus eſt, & ad nihilum prædictos viros iniquos deduxit.*

* cuncto

* ante

☛ Porro de his omnibus Carolus Magnus Albinum Flaccum reddidit certiorem, qui horrendum facinus deteſtatus, reſcribens ad Carolum hæc de his habet: (c) *Ecce in te ſolo tota ſalus Eccleſiarum Chriſti inclinata recumbit: Tu vindex*

(c) Albin. ep. 4. t. 2. Antiq. lect.

PAGIUS *parem revocetur. Tenendum eſt quod habetur, ne propter adquiſitionem minoris, quod majus eſt* (ſcilicet Regnum Longobardicum) *amittatur. Servetur ovile proprium* (ideoque Romani non erant proprii ſubditi Caroli) *ne lupus rapax devaſtet illud* (ideſt inſurgat aliquis tyrannus ad quem Romani, ſi nimis premantur, confugiant). *Ita in alienis ſudetur* (in componenda nempe Republica Romana) *ut in propriis damnum non patiatur*, in iis ſcilicet quæ ad Regnum Longobardicum pertinent. Ex quibus intelligimus, Imperatores Conſtantinopolitanos Urbe Romana hoc tempore potitos non fuiſſe. Secundo, neque etiam Carolum ejus Dominium habuiſſe, aut collegam Summi Pontificis in administratione Urbis extitiſſe; alioquin non diceret Alcuinus tres eſſe in mundo ſupremas Poteſtates, majoremque fore Regni Italici amiſſionem, quam Romanæ alienæque Urbis acquiſitionem. Quare vel ex hac ſola Alcuini Epiſtola everti*tur* opinio Marcæ & Cointii, qui volunt Dominium Urbis & Exarchatus Ravennatenſis ab anno DCCXCVI. penes Pontificem Romanum & Carolum fuiſſe, & utrumque pari jure eiſdem præfuiſſe. Si enim hoc ita ſe habuiſſet, Alcuinus Romanos alienos non appellaſſet, nec Carolum monuiſſet, ut caveret *ne propter acquiſitionem minoris*, Regnum integrum perderet. Beneventanus Dux hoc ipſo tempore in armis erat contra Francos, & nova rerum converſio in Urbe Conſtantinopolitana timendi locum dabat, ne Græci a Francia alieni tumultus, ſi in Italia exorirentur, foverent. Unde Alcuinus Carolo ſuaſit, ut ab illis ſcopulis caveret, & in eiſdem literis iterat quod in Hunnorum favorem anno ſuperiori ad eum ſcripſerat: *Olim Veſtræ Sanctiſſimæ Pietati de exactione decimarum dixi, quia forte melius eſt, vel aliquanto ſpatio ut remittatur publica neceſſitas, donec fides cordibus radicitus inoleſcat.*

IV. Ei obviam venit Pipinus & poſtea Carolus. Carolus in Aquiſgranenſi Palatio Paſchate celebrato, pridie ſcilicet Kalendas Aprilis, poſteaque trajecto Rheno, Paderbornam uſque proceſſit, ubi Leonem Papam ex Italia venientem præſtolatus eſt. Tunc Alcuino Epiſtolam XII. direxit, eumque ad iter Romam ſuſcipiendum invitavit; huic enim obſequio complures Epiſcopos & Abbates jam deſtinarat. Ad eum reſpondit Alcuinus: *De illo itinere longo & laborioſo Romam eundi, nullatenus infirmum, & quotidianis fractum doloribus corpuſculum meæ fragilitatis perficere poſſe arbitror. Deſiderium jam habuiſſem, ſi poteſtas eſſet peragendi. Ideo obſecro clementiſſimam Paternitatis Veſtræ benevolentiam, ut dimittatis me fideliter & inſtanter orationibus,*

cum

Digitized by Google

dex ſcelerum, tu rector errantium, tu conſolator mœrentium, tu exaltatio bonorum. Nonne Romana in Sede, ubi religio maxime pietatis quondam claruerat ibi extrema impietatis exempla emerſerunt? Ipſi cordibus ſuis excæcati, excæcaverunt caput proprium. Nec ibi timor Dei, nec ſapientia, nec charitas eſſe videtur. Quid boni eſſe poterit, ubi nihil horum invenitur? Si timor Dei eſſet in illis, non auderent. Si Sapientia, numquam voluiſſent. Si charitas, numquam feciſſent. Tempora ſunt periculoſa, olim ab ipſa veritate prædicta, quia (a) refrigeſcet charitas multorum. Nullatenus capitis cura omittenda eſt. Levius eſt pedes dolere, quam caput. Componatur pax cum populo nefando. Si fieri poteſt, relinquantur aliquantulum minæ ne obdurati fugiant, ſed in ſpe retineantur, donec ſalubri conſilio ad pacem revocentur, &c. Ita Albinus, cujus conſilium Carolus ſecutus eſſe videtur, ut dicta declarant. Pergit vero Anaſtaſius, de Carolo dicens ☞:

(a) Matt. 24.

Quæ ſint addita a ſacrilegis ſcelera.

Qui dum in magno honore apud ſe aliquantulum tempus cum ipſe ſereniſſimus Rex habuiſſet: hæc præfati iniqui, & filii diaboli audientes, poſt dira, & iniqua incendia, quæ in poſſeſſionibus, ſeu rebus B. Petri Apoſtoli geſſerunt: moliti ſunt Deo contraria, falſa adverſus ſanctiſſimum Pontificem imponere crimina & poſt eum ad prædictum mittere Regem quæ probare nequaquam potuiſſent, qui per inſidias & iniquitates ipſorum talia nec dicenda, ſanctam Eccleſiam humiliare volentes, proferebant.

VII. *Sed dum apud prædictum clementiſſimum magnum Regem præfatus Pontifex cum magno & condecenti honore degeret, ex omni parte tam Archiepiſcopis, quam Epiſcopis, & cæteris ſacerdotibus venientibus, una cum filio ejuſdem piiſſimi magni Regis, omnibuſque eximiis Francis, Deo prævio, illum * remeantem in ſuam Apoſtolicam Sedem honorifice cum nimio (ut decuit) remiſerunt honore: qui per unamquamque civitatem, tamquam ipſum ſuſcipientes Apoſtolum, uſque Romam deduxerunt. Quum Romani præ nimio gaudio ſuum recipientes Paſtorem; omnes generaliter in vigiliis beati Andreæ Apoſtoli tam proceres clericorum cum omnibus clericis, quamque Optimates & Senatus, cunctaque militia, & univerſus populus Romanus cum ſanctimonialibus, & diaconiſſis, & nobilibus matronis cum univerſis feminis, ſimul etiam & cunctæ ſcholæ peregrinorum, videlicet Francorum, Friſonum, Saxonum, atque Longobardorum, ſimul omnes connexi ad pontem Milvium cum ſignis & bandis, & canticis ſpiritualibus ſuſceperunt, & in Eccleſiam beati Petri Apoſtoli eum deduxerunt, ubi & Miſſarum ſolemnia celebravit. Et omnes communiter corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti fideliter participati ſunt, & alia die ſecundum olitanam conſuetudinem natale beati Andreæ Apoſtoli celebrantes, Romam ingrediens cum multo gaudio & lætitia, in Patriarchium Lateranenſe introivit.* ☞ Porro totam hanc hiſtoriam ſcias tunc fuiſſe carmine egregie ſcriptam ab Alcuino (ut ſtylus arguit) editam vero nuper a Caniſio in tomo primo collectionis Antiquæ lectionis in qua habentur, quæ prætermiſſa noſcuntur ab aliis. Tu ipſam conſulas, cujus delecteris ſicut veritate, ita & rerum tunc temporis varietate. ☞

* remeare

Remittitur Romam Leo Papa magno cum honore.

Poſt hæc autem ab eis qui a Carolo Magno miſſi ſunt, quæſtio habita eſt de iis qui tam enormia ſcelera perpetrarant, de quibus hæc apud eumdem Anaſtaſium ſcripta leguntur: *Poſt aliquantos dies fideliſſimi Miſſi, qui cum eo venerunt in Pontificale obſequium, videlicet Gildevaldus, & Arno reverendiſſimi Archiepiſ-*

VIII. Delinquentium cauſa tractata.

PAGIUS

cum Deo ſervientibus apud Sanctum Martinum, veſtrum iter adjuvare. Venit Padeɾbornam Leo Papa, quod *Rex illico ut audivit, miſit obviam ei Hildivaldum Archiepiſcopum & Capellanum & Aſcharium Comitem. Et poſtmodum proprium filium ſuum Pippinum excellentiſſimum Regem cum aliis Comitibus obviam ejus iterum, & uſque ubi ipſe magnus Rex obviavit, & ſicut Vicarium Beati Petri Apoſtoli venerabiliter & honorifice cum hymnis & canticis ſpiritalibus eum ſuſcepit.* Hildivaldus ille alius non eſt ab *Hildebaldo* ſive *Hildeboldo* Archiepiſcopo Colonienſi & Archicapellano Sacri palatii. Ibi primum *Hildeboldus Archiepiſcopus* appellatus reperitur, antea enim tam ipſe quam ejus Deceſſores, Epiſcopi appellati. Quare primus ipſe fuit Archiepiſcopus Colonienſis, & a paucis tantum annis Colonia in Metropolim erecta, falluntur que qui eam ante Carolum Magnum Metropolitanam fuiſſe credidere. Secundo, Pippinum ex præcepto patris obviam Leoni proceſſiſſe docet etiam Alcuinus in Poemate de ejoſdem Leonis adventu:

Hinc jubet extemplo Pippinum occurrere magno
Paſtori, pacem & placidam portare ſalutem.
Obvius ire parat genitoris juſſa faceſſens.
Pippinus centum lætus cum millibus ibat.

V. Leo III. Romam redit.

Alcuinus vero in eodem Poemate nullam *Ludovici* Aquitaniæ Regis mentionem facit, ubi deſcribit venationem, cui Carolum cum de Romanorum tumultu nondum quidpiam audiviſſet, cum Regina Liudgarda ſuiſque liberis fingit indulſiſſe, quamvis multo ſcribat de eodem Carolo & de Liudgarda; de Caroli filiis, Carolo & Pippino Juniore; de filiabus, Rotrude, Bertha, Giſla, Rothaide, Theodrada & Hildrude. Carolum filium Carolus Rex ad Albim tunc miſerat, ut prodit Eginhardus in Annal. ubi ait: *Habito generali Conventu ſuper*

piſcopi, atque Cunipertus, Bernhardus, Atto, & Jeſſe reverendiſſimi & ſanctiſſimi Epiſcopi, necnon & Flaccus electus Epiſcopus, una cum Kelmgoth, Reticavia, & germano glorioſis Comitibus, reſidentes in Triclinio ipſius domini Leonis Papæ, & per unam, & amplius hebdomadam inquirentes ipſos nefandiſſimos malefactores, quam malitiam ab ipſorum Pontifice habuiſſent tam Paſchalis, quam Campulus cum ſequacibus eorum; & nihil habuerunt adverſus eum quod dicerent. Tunc illos comprehendentes prædicti Miſſi Magni Regis, emiſerunt eos in Franciam. Hæc ibi. Quæ omnia facta eſſe ſubdit ante adventum ipſius Caroli Magni Romam, qui contigit anno ſequenti, licet judicium hujuſmodi præſente Carolo factum alii tradunt.

IX. Leo pro perſecutoribus rogat. Sed dices, quomodo fieri potuit, ut tam deformia perpetrata ſcelera, levi exilio punirentur? Regino ſatisfacit, dum tradit pro ſuis perſecutoribus exoraſſe ipſum Leonem Pontificem, ne quid detrimenti in ipſorum corporum membris paterentur; idque ipſi enixe roganti conceſſum eſſe, cum tamen antea capitis ſententiam accepiſſent; & in eos lege agendum eſſe, definitum eſſet: quod & teſtantur Annales Francorum, ſub Ludovico filio Caroli Magni conſcripti. Sed & in vita Caroli per annos ſingulos ſcripta, hæc leguntur: *Poſt paucos autem dies juſſit Carolus eos, qui Papam anno ſuperiori dehonſtaverant exhiberi, & habita * decies ſecundum legem Romanam, ut majeſtatis rei, capite damnati ſunt. Pro quibus tamen Papa pio affectu apud Imperatorem interceſſit, & vita, & membra eis conceſſa ſunt, ſed pro facinoris magnitudine exilio deportati ſunt.* Hæc ibi, eademque reliqui ejuſdem ſæculi ſcriptores, ſed ſequenti anno id factum tradunt, poſtquam Carolus acclamatus, & coronatus eſt Imperator. Nos tamen ſequimur Anaſtaſium, indecens exiſtimantes, quod primum de Pontifici objectis criminibus actum ſit, quam de adeo facinoroſiſſimis delinquentibus. Porro de cauſa Pontificis tractata anno ſequenti, ubi Carolus Romam venit, ſuo loco dicemus. Cæterum judicium hoc anno factum eſſe cum idem auctor affirmet, ſententiæ autem executionem, expectato Caroli adventu, inſequentem annum eſſe dilatam, idem, qui ſupra, auctor affirmat, noſque ſuo loco ex eodem Anaſtaſio dicturi ſumus.

* deciſione.

X. Leo Papa dedicat Altare Eccleſ. Paderburenſ. His de judicio delinquentium enarratis, recitatiſque cunctis, quæ hoc anno ipſi Leoni Pontifici contigerunt, prætermittendum non putamus, quæ ab ipſo facta eſſe narrantur, cum adhuc apud Carolum in Germania eſſet: & inter alia dedicatum ab eo altare Paderburnæ, ubi convenit ipſum Carolum Magnum, de quo hæc in tranſlatione ſancti Liborii fideliter ſcripta leguntur (a): *Religioſum ejus, Caroli videlicet, & ſalutare Chriſtianitatis dilatandæ ſtudium nobiliter inchoatum, Leo Papa Apoſtolica auctoritate firmavit, atque in Eccleſia tunc ibidem noviter conſtituta, quoddam altare conſecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas ſecum Roma detulerat, collocavit, fiducialiter id Principi promittens, quod oratorium illud tanti Martyris patrocinio munitum non ulterius paſſurum foret injuriam, quam ipſa referente, prius ei contigiſſe cognovit,* ut

(a) *Apud Sur. t. 4. die 29. Jul. in tranſlat. S. Liborii.*

PAGIUS

per Rhenum, in loco, qui Lippenheim vocatur, ibique eodem amne tranſmiſſo cum toto exercitu ſuo ad Padrabrunnam acceſſit, ibique in caſtris conſidens, Pontificis ad ſe properantis præſtolatur adventum. Miſit interea, Carolum filium ſuum ad Albim cum parte exercitus, propter quædam negotia cum Vuilſis & Abrotitis diſponenda, & quoſdam Saxones de Nordluidis (ideſt Tranſalbianis) *recipiendos. Cujus reverſionem cum expectat, venit Pontifex,* &c. *Quo dimiſſo, Rex paucos ibidem dies moratus Legatum Michaelis Patricii de Sicilia, nomine Danielem, ad ſe miſſum abſolvit.* Leo Romam reverſus eſt, delegatis a Carolo Rege, qui venirent *in Pontificale obſequium fidelibus miſſis, videlicet Hildivaldo & Arno Reverendiſſimis Archiepiſcopis; & Cuniberto, Bernharto, Hattone, & Theſſe Sanctiſſimis Epiſcopis,* &c. inquit Anaſtaſius, Bernhartus ſeu Bernardus ad Wormatienſem Epiſcopatum, *Hatto* ad Friſingenſem, & *Jeſſe*, qui corrupte dicitur Theſſe, in Ambianenſem nuper aſſumti fuerant. Fallitur enim Cointius hoc anno num. XLV. qui exiſtimat, *Hattonem* ſeu Attonem fuiſſe Epiſcopum Pataavienſem; cum ex incerti Poetæ Verſibus de *Ordine Comprovincialium Pontificum*, a Mabillonio Tom. IV. Analect. editis conſtet, nullum hoc tempore Hattonem Eccleſiæ Pataavienſi præfuiſſe; contra vero Attonem quintum Epiſcopum Friſingenſem fuiſſe, & ex dicendis anno DCCC. eo anno adhuc vixiſſe. Anaſtaſius ſcribit, Leonem *in Vigiliis Beati Andreæ* Apoſtoli Romam perveniſſe, & ſummo omnium applauſu fuiſſe ſuſceptum. Theodulfus vero Aurelianenſis Epiſcopus lib. 3. Carmine VI. de Leonis III. perſecutione, de recepta ſanitate ac recuperata Sede verba facit.

VI. *Poſtquam Eccleſiam Paderbornenſem conſecraſſet.* Ad num. X. Recitat Baronius verba, quæ leguntur in libro, qui Vitæ Sancti Liborii Cenomanenſis Epiſcopi ſubiicitur, & ejus Reliquias Cenomannu Paderbornam tranſlatas teſtatur. In eu Leo Paderbornæ conſecrat, altare, ibique Reliquias Sancti Stephani Roma delatas recondit. Subdit Idu Presbyter Paderbornenſis illius Libelli Auctor: *Hoc ordine Paderbornenſis Eccleſia Sedis Epiſcopalis tam Imperatoris ſanctione, quam Apoſtolicæ benedictionis auctoritate primitus conſtituta, ob cauſam ſuperius memoratam commendata fuit aliquandiu tuitioni Præſulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod ſermone barbaro VVirzburg appellatur.* Baron. an. DCCXCV. num. LXVI. ex his verbis infert, poſt eum Chriſti annum *Harimarum* conſtitutum fuiſſe primum Epiſcopum Eccleſiæ Paderbornenſis. Verum

ut videlicet ob incolarum loci perfidiam, & odium in Chriſtianam religionem aliquoties igni traderetur. Et ob hanc maxime cauſam eaſdem reliquias ibi rogatu Imperatoris recondidit, non ſine effectu congruæ fiduciæ, ſponſionisque ſuæ, cum nihil tale poſtmodum illic perpetratum eſſe certiſſimum ſit. Hoc igitur ordine Paderburnenſis Eccleſiæ ſedes Epiſcopalis tam Imperatoris ſanctione, quam Apoſtolicæ benedictionis auctoritate primitus conſtituta, ob cauſam ſuperius memoratam commendata fuit aliquandiu tuitioni præſulum Capellæ Orientalis Franciæ, quod ſermone barbaro Vvirtzburg appellatur. Hæc de his auctor. Contingit etiam, ut cum eſſet in itinere, pertranſiens Coloniam licet feſtinus ad Carolum properaret, ibi tamen ſubſtitit, & ingreſſus in Eccleſiam S. Severini, cujus corpus haud pridem in domum ſuam fuerat reſtitutum, illic oravit. Habet enim iſta auctor, qui de ejus tranſlatione ſcripſit hiſtoriam, aitque: (a) *Cum Romæ præfatus Pontifex Leo profectus propter pœnas injuſte ſibi illatas, ad Imperatorem Carolum migraret in Franciam; devenit ad locum, quo viri Dei Severini corpus venerabile requieſcit, ibique præter morem, quem in via ſervaverat, oratum Eccleſiam introivit: comites autem ejus mirantes, cauſam hujuſmodi ſciſcitabantur. Quibus ille: Loci (inquit) hujus defenſor domus eſt: ideo non auſus ſum illam præterire inſalutatam. Hinc ergo conſuetudo civibus inolevit: ut uno die per ſingulas hebdomadas ad ſancti Severini ſepulcrum veniant; & ut per totam hebdomadam ejus patrocinio fulciantur, ſupplici devotione depoſcunt.* Hæc de his ibi.

Inviſit Leo Papa corpus S. Severini.

(a) Apud Sur. to. 5. die 23. Oct. in tranſlat. S. Severini.

XL. Hoc eodem anno idem Leo Papa dedicavit capellam a Carolo Magno conſtructam in Eresburg, eumdemque locum ejuſmodi privilegio munivit (b):

(b) Extat apud Regeſtum Innoc. IV.

*Leo ſervus ſervorum Dei, Carolo Magno * Romanorum Imperatori.*

* Regi Francorum

*Piæ tuæ petitioni per omnia congaudentes, quod jubes, annuere non tardamus. Igitur hunc montem Eresburg, quem expugnatum cum tota Saxonia Deo obtuliſti, & per nos beato Petro conſecraſti, liberum ab omni humana poteſtate eſſe, & fratrum inibi ad Chriſti ſervitium adunatorum ditioni tantummodo parere cenſemus. Qui ne aliquid in hoc impedimenti patiantur, neve Regni veſtri invaſoribus aliqua rebellandi fiducia præparetur: ſub anathemate, ſancti Petri auctoritate, interdicimus, ne quis umquam bellica in ipſo monte præſidia collocare, aut per te collata prædia, aut decimas circa montem per duas Saxonicas vaſtas, quas illuc delegaſti, audeat diripere. Hæc conſervantibus ſit pax a Deo Patre, infringentibus excommunicatio, & a beatorum collegio ſit ſeparatio in æternum. Dat. Eresburg per manus Joannis Bibliothecarii, & Cancellarii Eccleſiæ Romanæ VIII. Kal. Januar. anno Domini..... Leonis III. quarto, Indictione * ſeptima, die dedicationis Capellæ in Eresburg. De Saxonia oblata a Carolo Magno S. Petro ſunt etiam litteræ Gregorii Papæ ſeptimi ſuo loco recitatæ.*

* octava

Eo-

PAGIUS

num Ido Presbyter non dicit, Sedem Paderbornenſem hoc anno primitus fuiſſe conſtitutam ſed tantum aſſerit, Eccleſiam Epiſcopalem quæ antea a Carolo conſtructa fuerat, currenti conſecratam eſſe, & in ea Reliquias Sancti Stephani poſitas; poſtea vero eam commendatam fuiſſe tuitioni Præſulum Capellæ Franciæ Orientalis. De hac conſecratione loquitur Annaliſta Lambecianus, cujus verba num. I. retulimus.

VII. Ad num. XI. Dicit Baronius a Leone III. dedicatam quoque Capellam in Eresburg, ubi *Irminſul* quondam ſteterat, celeberrimum apud Saxoniæ populos idolum, de quo egimus anno DCCLXXII. num. IV. & in medium affert Privilegium; quo Leo III. hunc locum munit in Regeſto Innocentii IV. Hujus Privilegii hoc initium eſt: *Leo ſervus ſervorum Dei, Carolo Magno Romanorum Imperatori.* Finis vero: *Dat. Eresburg. per manus Joannis Bibliothecarii & Cancellarii Eccleſiæ Romanæ VIII. Kal. Januar. anno Domini..... Leonis III. quarto Indictione ſeptima, die Dedicationis Capellæ in Eresburg.* Idem Privilegium ex Baronio recitat Labbeus Tom. VII. Concil. verum illud mere ſuppoſititium; hoc enim anno, quo Leo III. ad Carolum venit, is non vocabatur *Imperator*, ut inter omnes convenit. Secundo, Carolus quoad vixit nunquam cognominatus fuit *Magnus*, ut anno DCCXXV. num. II. diximus, rurſumque in morte ejus magis declarabimus. Tertio, Leo Pontificatus ſui annum nunquam literis ſuis adſcripſit. Quarto, nunquam ſe Leonem III. appellavit. Quinto, *VIII. Kal. Januarii* jam Romam redierat, quo die XXIX. Novembris ingreſſus eſt. Cointius, qui has literas fictitias eſſe agnovit, aliam falſitatis notam deſumit ex eo quod in earum inſcriptione Leo nomen Caroli ſuo poſtponit; cum tam ipſe quam qui eum præceſſere, nomina Regnum aut Imperatorum, ad quos ſcripſere, primo loco collocarint; quam in rem plura exempla profert. At hæc ratio innititur fundamento vel dubio vel falſo. Cantelius enim in Hiſtoria Metropolitanarum Urbium part. II. Diſſert. I. cap. I. oſtendit, ante Nicolaum I. quemque Pontificem Romanum nomen ſuum pro arbitrio vel primo loco poſuiſſe, vel ultimo: id autem ſibi ſumſiſſe Nicolaum, ut ſemper quaſi certa lege, cum Epiſcoporum, tum Regum etiam nominibus ſuum præponeret; quæ conſuetudo noſtra ætate uſurpatur. Aliquando nomen ſuum poſtponit Leo Magnus: *Glorioſiſſimo & Clementiſſimo Theodoſio Auguſto Leo Epiſcopus, &, Sancta Synodus Romæ collecta.* Idem tamen Leo illud aliquando præponit: *Leo Epiſcopus, & Sancta Synodus, quæ in Urbe Roma convenit, Theodoſio ſemper Auguſto.* Mitto alia exempla apud Cantelium legenda, qui tamen inter ea, quibus Pontifices nomen ſuum præpoſuere, per-

pe-

VII. Leo III. non fuit in loco Eresburg.

XII. *Eodem pariter anno Patriarcha Hieroſolymarum per ſuum monachum miſit ad Carolum Magnum ſacroſancti Sepulcri Redemptoris noſtri claves, quem dimittens ipſe Carolus, Zachariam presbyterum illi adjunxit, qui dona ad loca illa ſancta* Hieroſol. Patriarcha claves ſancti ſepulcri ad Carolum mittit.

PAGIUS peram refert iſtud Leonis Tertii, cujus Epiſtolam quam fictitiam eſſe non dubitamus, germanam & ſinceram ſupponit: *Leo ſervus ſervorum Dei Carolo Magno Imperatori Romanorum*, Denique Epiſtolarum Pontificiarum inſcriptiones Librariorum vitio aliquando mutatæ, aliquando prætermiſſæ, & poſtea earum loco aliæ ſubſtitutæ, ut infinitis exemplis, monſtrari poteſt.

VIII. *Carolus in pauperes munificus.* Ad num. XII. Quod refert Baronius ex lib. IV. Capitul. in Append. cap. XXXI. *de eleemoſyna mittenda in Hieruſalem* a Carolo ſcilicet illius Capitularis auctore, lucem accipit ex iis, quæ Eginhardus in Vita Caroli M. habet: *Circa pauperes ſuſtentandos & gratuitam liberalitatem, quam Græci eleemoſynam vocant, devotiſſimus, ut qui non in patria ſua ſolum & in ſuo Regno eam facere curaverit; verum trans maria in Syriam & Ægyptum atque Africam, Hieroſolymis, Alexandriæ, atque Carthagini, ubi Chriſtianos in paupertate vivere compererat, penuria illorum compatiens, pecuniam mittere ſolebat*. Cæterum Annaliſtæ Bertinianus, Fuldenſis & Metenſis cum Reginone, & Eginhardo in Annal. ſcribunt hoc anno Monachum quemdam de Hieroſolymis veniſſe, & Reliquias multas Regi ex parte Patriarchæ attuliſſe, niſi quod aliqui habent *benedictionem & Reliquias de Sepulcro Domini*. Baronius tamen ait Annales Francorum aſſerere *Sacroſancti Sepulcri Redemptoris noſtri claves* attuliſſe. Sed quos Annales intelligat Cardinalis doctiſſimus non exprimit.

IX. *Synodus Romana adverſus Felicem Epiſc. Urgellitanum.* Tom. VII. Concil. editionis Labbeanæ refertur Concilium Romanum ex Schedis Pithæanis, quod Baronii tempore ignotum erat. Habitum illud non anno XXXII. Caroli Regis, ut habet ibidem Labbeus, ſed anno XXXI. ejuſdem Regis die XXIV. menſis Septembris ſuperioris Chriſti anni inchoato; cum enim Leo III. die XXV. menſis Aprilis hujus anni a Romanis excæcatus fuerit, & poſtea in Galliam venerit, unde Romam ante diem XXX. menſis Novembris non rediit, & Felix Urgellitanus Epiſcopus anno XXXII. ejuſdem Regis Aquiſgrani hæreſim abiurarit, ut mox oſtendam, Concilium iſtud Romanum nonniſi ineunte hoc anno haberi potuit, ut recte vidit Cointius ibidem num. XIV. & ſeqq. Hujus itaque anni initio Leo Papa Concilium illud in Baſilica Sancti Petri cum Epiſcopis LVII. celebravit adverſus Libellum, quem idem Felix Alcuino nuper direxerat. In eum Libellum *Felix* hæreſeos ſæpius a ſe damnatæ capita omnia conjecerat, ideoque a Synodo confutatus eſt, & ipſi Felici, niſi reſipiſceret, anathema dictum. Hujus Concilii ipſemet Felix meminit in Confeſſione fidei, quam ſub hujus anni exitum emiſit, poſtquam ad Eccleſiæ Catholicæ gremium rediit: *Per auctoritatem*, inquit, *Synodi, quæ nuper in Roma hac intentione præcipiente glorioſiſſimo ac piiſſimo Domino noſtro Carolo adverſus Epiſtolam meam, quam dudum venerabili Viro Albino Abbati Turonenſis Eccleſiæ ſcripſeram, congregata eſt. In qua Synodo, præſente Leone Apoſtolico, & cum eo cæteri Epiſcopi numero LVII. reſidentes, & plerique Presbyteri ac Diaconi cum eis in Domo Beatiſſimi Petri Apoſtoli, per quorum omnium auctoritatem iſtas jam dictas ſententias noſtras, non qualibet, ut dictum eſt, violentia, ſed ratione veritatis, ut oportuit, excluſerunt*.

Extant tantum Excerpta ejuſdem Synodi ex tribus prioribus Actionibus. In priori Leo Papa ait: *Pejores hæreſes, vel majores blaſphemias, quam ante in ejus ſcriptis vel dictis unquam audiſſemus, ibidem cognovimus*. In ſecunda dicit Leo Felicem *& ſemel & bis & tertio perjuratum* effectum eſſe. In primis enim ut ibidem explicat Leo, in Ratiſponenſe Concilio, *confeſſus eſt ſe ex ipſa hæreſi male dixiſſe*. Et iterum ſub Hadriano Papa ad eum directus a Carolo; & tertio in Concilio quod coram eodem Carolo habitum eſt, poſt quod *per ſuum blaſphemum libellum, quem ad Venerabilem Virum Albinum Abbatem Monaſterii S. Martini emiſit, in pejorem latrationem devenit, quam antea*. In tertia Actione legitur: *Felici Orgellitanæ Eccleſiæ Epiſcopo, ſi noluerit declinare ab hæretico dogmate ſuo, in quo auſus eſt Filium Dei adoptivum aſſerere, anathema ſit*. X. *In ea Felix damnatur.*

XI. *Synodus Urgellitana adverſus Felicem.* Interim Carolus *Leidradum* Lugdunenſem Archiepiſcopum Urgellam miſit, ut Felicem ab hæreſi revocare conaretur. Hunc autem obtinuiſſe commeatum ad Carolum, ut coram eodem Rege in Epiſcoporum Conventu ſuam exponeret opinionem, ipſemet declarat in Confeſſione fidei ad Urgellitanos ſuos poſtea emiſſa: *poſtquam*, inquit, *ad præſentiam Domini noſtri ac piiſſimi glorioſique Caroli Regis perductus ſum, & ejus conſpectui præſentatus licentiam ab eo ſecundum quod & venerabilis Dominus Laidracus* (ſeu Laidradus) *Epiſcopus nobis in Orgello pollicitus eſt, accepimus; qualiter in ejus præſentiam in conſpectu Epiſcoporum, quos ad ſe ordinatio glorioſi Principis noſtri convenire fecerat, ſententias noſtras, quas ex libris Sanctorum habere nos de adoptione carnis in Filio Dei, ſeu nuncupatione in humanitate ejus credebamus, præſentaremus; qualiter non in violentia, ſed ratione veritatis, noſtra adſertio rata judicaretur, ſi ab illis per auctoritatem Sanctorum Patrum minime repudiaretur. Quod ita factum eſt*. Felix ſolum nominat Leidradum; profecti tamen ſunt Orgellum cum eodem Leidrado Nefridius Narbonenſis Archiepiſcopus, Benedictus Anianenſis Abbas, aliique multi cum Epiſcopi tum Abbates. Quod conſtat ex Alcuino, qui quatuor adverſus Elipandum libros iiſdem Archiepiſcopis, Epiſcopis & Abbatibus inſcripſit, cum in Hiſpaniam ſecunda vice pergerent, Felice ad meliorem frugem apud Aquiſgranum converſo, & Carolo nondum Imperatore, ideſt, anno Chriſti octingenteſimo; quia Felix veram confeſſus eſt fidem apud Aquiſgranum anno Caroli Regis XXXII. jam cœpto, ſive hoc anno exeunte, & Carolus acclamatus eſt Imperator anno ſequenti exeunte.

XII. *Hujus Synodi Patres anno ſequenti Urgellam iterum ſe conferunt.* Alcuinus ſuper his ſingulatim audiendus. Libris adverſus Elipandum hanc præfigit inſcriptionem: *Dominis in Chriſto charitate venerabilibus atque dilectiſſimis Laidrado Epiſcopo Lugdunenſi, & Nefridio Epiſcopo Narbonenſi, & Benedicto Abbati, ſimulque Sanctiſſimis nobiſque valde honorabilibus Gothiæ Provinciæ partibus Epiſcopis, Abbatibus, & fratribus humillimus Sanctæ Eccleſiæ filius Albinus ſalutem*. Libro primo ſic loquitur de Synodo Aquiſgranenſi & Felice hæreſim ejurante in præſentia Regis: *Felix anno præfati glorioſi Principis triceſimo ſecundo advocatus voluntarie veniens ad Aquis Palatium, ibique in præſentia Domini Regis, & Optimatum* il-

Digitized by Google

cta deferret. Hæc Annales Francorum. Innotuerat in Oriente etiam tanti Regis Chriſtianiſſimi pietas, atque potentia, adeo ut ad hunc unum reſpicerent omnes, tamquam unicum Chriſtianæ religionis, temporibus iſtis perditiſſimis, quibus ſub Sar-

PAGIUS *illius, ſive Sacerdotum Dei rationabiliter auditus, & veraciter convictus, atque Deo dante gloriam, veramque confeſſus fidem in pacem Catholicæ unanimitatis reverſus eſt cum ſuis diſcipulis, qui ibi tunc temporis erant præſentes.* Et in ipſa Præfatione eoſdem Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, quibus opus ſuum inſcribit, ſic alloquitur: *Per Divina ſuffragia Pietatis hanc nebuloſam impietatis ſectam clara veritatis luce pridem diſcutere ſtuduiſtis, etiam & Deo Chriſto donante cæptum prædicationis opus multa ex parte perfeciſtis. Ad cujus piiſſimæ prædicationis venerabile opus, mandante glorioſo Principe, & devotiſſimo in omni bonitate Carolo Rege, vos iterum ituros eſſe audivimus. Quapropter paucorum arripui laborem dierum in ſolatium ſanctiſſimi itineris veſtri, quatenus haberetis in manibus cujuſdam Epiſtolæ meo nomini directæ ab Elipando Toletano Epiſcopo pias & pernecesſarias reſponſiones, ne forte aliquorum ex ejuſdem Epiſtolæ lectione mentes maculentur quia ejuſdem audivimus literas in aliorum prius pervenire manus, quam nobis, cui miſſæ ſunt, reddita eſſent.*

XIII. *Libri Alcuini adverſus Elipandum poſt Synodum Urgellenſem ſcripti.* Hoc itaque anno *Laidradus* & *Nefridius* Archiepiſcopi, *Benedictus* Abbas, aliique complures cum Epiſcopi tum Abbates Orgellum ſe contulerunt, ut *Felicem* ad Catholicam fidem revocarent. Celebratam ab iis Urgellæ Synodum obſervant Baluzius in Notis ad Agobardum adverſus Felicem cap. 28. & Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 12. num. V. ſed hic eam in annum DCCXCIV. male conjicit. Rem ita ſe habuiſſe recte exiſtimat Cointius citatus. Hoc anno Caroli Regis XXXI. *Leidradus*, aliique Præſules Orgellum directi ſunt, convocata Synodo Felicem damnarunt, eidemque non liberum commeatum dederunt, ut in Epiſcoporum Cœtu, præſente Rege, cauſam ſuam ageret. Hoc etiam anno, Caroli vero Regis anno XXXII. jam inchoato, *Felix* Aquiſgranum perductus eſt, publicam in Synodo coram Rege diſputationem iniit, & veritate coactus, rediit ad Eccleſiam Catholicam. Diſtinguenda itaque duplex pro cauſa Felicis in Hiſpaniam profectio Laidradi & Sociorum; una quæ præceſſit Aquiſgranenſe Concilium; altera quæ ſuſcepta eſt Felice jam in ea Synodo orthodoxam fidem amplexo. Utramque in Præfatione librorum adverſus Elipandum diſtinxit Alcuinus; priorem ſic attigit: *Deo Chriſto donante cæptum prædicationis opus multa ex parte perfeciſtis; poſteriorem ſic: ad cujus piiſſimæ prædicationis venerabile opus, mandante glorioſo Principe & devotiſſimo in omni bonitate Carolo Rege vos iterum ituros eſſe audivimus.* Deinde ſtatim palam ſignificat libros illos a ſe ſcriptos adverſus Elipandum, cum prædicti Præſules in procinctu eſſent itineris in Hiſpaniam ſecunda vice ſuſcipiendi: *Quapropter paucorum arripui laborem dierum in ſolatium ſanctiſſimi itineris veſtri, quatenus haberetis in manibus cujuſdam Epiſtolæ meo nomini directæ ab Elipando Toletano Epiſcopo pias & pernecesſarias reſponſiones.* Imo in fine ejuſdem operis pag. 994. dicit Alcuinus ſe quatuor libris adverſus Elipandum ſcriptis ſubjunxiſſe *Epiſtolam illius Elipandi ad Felicem quondam illius defenſorem ſectæ, nunc vero Deo donante Chriſtianæ fidei Prædicatorem.* Addit Alcuinus: *Ejus converſionis ad fidem Catholicam, Epiſtolam imponere curavimus.* Quæ utraque Epiſtola in fine libri 4. adverſus Elipandum etiam hodie legitur. Quare cum certum ſit utramque Epiſtulam ſub hujus anni finem datam eſſe, & antequam *Laidradus* & Socii Urgellam redirent, nullum dubium eſt, quin Baluzius, qui accurate Synodum Urgellenſem poſt Romanam, & ante Aquiſgranenſem collocavit, perperam crediderit libros adverſus Elipandum ab Alcuino tranſmiſſos eſſe Laidrado cæteriſque Præſulibus, ut eos perlegerent in itinere, cum *Felix* adhuc Orgelli moraretur, & hæreſim in Aquiſgranenſi Conventu nondum ejeraſſet. De libris illis Alcuini adverſus Elipandum anno ſequenti, qui ad Leidradum miſſi, agemus.

Exeunte hoc anno, cum *Carolus* apud Aquiſ- XIV. *Felix in Synodo Aquiſgranenſi hæreſim ſuam ejurat.*
granum erat, annumque Regni ſui XXXII. jam numerabat, *Felix* illuc venit, & præſente Rege in Epiſcoporum ac Procerum Conventu ſuam rurſus damnavit hæreſim, ut Alcuinus lib. 1. adverſus Elipandum teſtatur: *Idem Felix anno præfati glorioſi Principis XXXII. advocatus*, & reliqua num. XII. a nobis memorata. Ipſemet Felix rem totam, ut geſta eſt, ſtatim expoſuit in Confeſſione fidei ad Preſbyteros, Diaconos, Clericos, cæteroſque fideles in Urgellitana Diœceſi commorantes. Iſtius Confeſſionis hoc initium eſt: *In Dei nomine Felix olim indignus Epiſcopus, Dominis in Chriſto Fratribus*, &c. quibus ex verbis Baluzius laudatus colligit ipſummet Felicem, priuſquam hanc fidei Confeſſionem ſcriberet, in Aquiſgranenſi Concilio depoſitum fuiſſe ab Epiſcopatu; quod & diſertis verbis Agobardus citatus aſſerit. De hoc Concilio Anonymus, qui Vitam Alcuini ſcripſit, hæc habet: *Advocans Albinum* (nempe Carolus) *inſtitutorem ſuum Turonis, & miſerum Felicem hæreſis hujus adſtructorem de Hiſpaniæ partibus, congregavit Synodum magnam Epiſcoporum in Aquiſgrani Imperiali Palatio; in quorum ipſe ſedens medio, Felicem, licet valde repugnantem, de natura Filii Dei ſecundum carnem cum Albino doctiſſime diſputando rationabiliter confligere juſſit. Tum quantum Epiſcoporum tunc extitit ſilentium! O quam clara & inexpugnabilis Caroli cum auctoritate Magiſtri ſui fidei confeſſio atque defenſio! per plura autem Felix fugiens latibula, plurioribus ab Albino confoſſus eſt ſpiculis, intantum ut pene omnes Civitates Iſrael conſummaret, quoaſque filius hominis veniret. Nam a ſecunda uſque ad ſeptimam Sabbati parum aliud geſtum eſt. Omnibus denique ejus patefacta ſocordia atque ab univerſis Apoſtolica auctoritate hæreſi confutata, ſoli ſibi latuit deformiter, uſque dum dicta Cyrilli Martyris ab Albino ſibi directa legit lamentabiliter. Ex natura, quæ per diabolum vitiata eſt, ſuper Angelos exaltata eſt propter triumphum Chriſti, atque ad dexteram patris collocata. Hanc ergo legens ſententiam, tandem ſe recognoviſſe & impie egiſſe voce & nimio fletu teſtatus eſt.* His addit Ado: *Felix perpetuo exilio apud Lugdunum relegatus eſt, quem ferunt in ipſo ſuo errore mortuum*: qua de re anno ſequenti num. ultimo.

Ante *Felicis* converſionem Alcuinus convenerat Elipandum Toletanum decrepitæ ætatis ſe- XV.
nem, eumque hortatus fuerat, ut Eccleſiæ Catholicæ unitatem præponeret Felici, & paucis ejus ſectatoribus, *qui in montibus latitant.* Contra

Sarracenorum jugo gemebant, decus & ornamentum. Porro pro reſtauratione Eccleſiarum Hieroſolymorum Carolus collectam more majorum redexit. Eſt ea de re titulus -

PAGIUS *Alcuinus in converſione Elipandi fruſtra inſudavit.* tra iſte humaniſſimis Alcuini literis reſpondit atroci ſtylo; & novi Atrii in partibus Auſtriæ exorti convicio Virum pium proſcindens, exprobrat illi divitiarum affluentiam, & viginti millium ſervorum famulitium; monens eum interim, ne Caroli animum commovere pergat adverſus Felicem. Inſinuat autem excitatum Alcuinum ſuggeſtionibus *Beati*, & ejus relatione atque eruditione inſtructum adverſus novitatem; cujus Beati ſic dicti per antiphraſim auctoritatem elevat, eo quod abſtentus eſſet ob ſtuprum. Hæc enim ſunt ipſa Elipandi verba calumniæ & irrarum plena; *Mendacia plenus eſſe oſtenderis, ſicut & Magiſter tuus Antiphraſius Beatus, Antichriſti diſcipulus, carnis immunditia fœtidus & ab Altare Dei extraneus, pſeudo-Chriſtus, & pſeudo-Propheta.* Ad eumdem Beatum pertinent & ſequentia; *Nam ſicut Magiſter tuus fœtidus & horribilis maculavit Libanam; ita tu Regnum Cœlorum Auſtriam.* Alibi diximus Beatum Abbatem apud Aſtures egiſſe cum Etherio Epiſcopo, quos errori ſuo contrarios eſſe Felix quoque conqueſtus erat in Libello ad Alcuinum, ut iſte docet in libro primo adverſus Felicem. Porro apud Aſtores erat montana Regio *Libana* dicta, tum apud Ptolemæum, tum in veteribus chartis. Quare ſignificat Elipandus, ſicut a Beato Aſturiarum Regnum infectum eſt hæreſi; ſic quoque fœdari ab Alcuino Auſtriam, ideſt Franciam, quam vocat Regnum Cœlorum. *Ita rem narrat & explicat Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 22.* Sed cum Sanctus Beatus anno ſuperiori ad Deum migrarit, ut ſupra oſtendimus, hæc Elipandi Epiſtola ante præſentem annum data.

XVI. *Elipandus ſuſcipit converſionem Felicis ad eum ſcribit.* Felix poſt Aquiſgranenſe Concilium ad Clerum ac populum Urgellitanum ſcribit de ſua converſione, ut jam diximus. Extat ejus Epiſtola in Alcuini Operibus pag. 098. ſub hoc titulo: *Confeſſio fidei Felicis Orgellitanæ Sedis Epiſcopi.* Eodem circiter tempore Elipandus Archiepiſcopus Toletanus ea quæ geſta fuerant Aquiſgrani ignorans, Epiſtolam Felici direxit, quæ ibidem extat pag. 901. In ea Elipandus dicit ſe litteras ejus accepiſſe *exeunte Julio*, eaſque ſtatim Cordubam *ad fratres* (ideſt ejuſdem hæreſis conſortes) miſiſſe; ſe exeunte Auguſto eidem ſcripſiſſe, & noviſſime hanc illi mittere Epiſtolam, in qua etiam ſenem ſe fatetur & annorum LXXXII. Porro Alcuinus in fine ſuorum librorum adverſus Elipandum pag. 924. ait; *maxime origo hujus perfidiæ de Corduba Civitate proceſſit, ſicut in Epiſtola illius Elipandi ad Felicem præfatum directa intelligi poteſt, dum eumdem Felicem adhuc ſui erroris ſocium conſortium eſſe arbitrabatur.*

XVII. *Legatio Græcorum ad Carolum.* *Carolus*, cum adhuc Paderbornæ morabatur, Legationem a Siciliæ Præfecto ſuſcepit, & Duces Gerholtum Bajoariæ Præfectum, atque Henricum Forojulienſem Ducem interfectos, illum in Pannonia, hunc in Liburnia, accepit. Audiendus Eginhardus in Annal. poſtquam narravit diſceſſum e Galliis Leonis Papæ: *quo dimiſſo, Rex paucos dies ibidem* (ideſt Paderbornæ) *moratus, Legatum Michaelis Patritii de Sicilia nomine Danielem, ad ſe miſſum abſolvit. Accepit etiam triſte nuntium de Geroldi & Erici interitu; quorum alter, Geroldus videlicet Bajoariæ Præfectus, commiſſo cum Hunis prælio, cecidit; alter vero, ideſt, Ericus poſt multa prælia & inſignes victorias apud Tarſaticam Liburniæ Civitatem inſidiis oppidanorum interceptus atque interfectus eſt.* Regino quidem, Annaliſta Metenſis, & Monachus Egoliſmenſis non Paderbornæ, ſed Aquiſgrani, Carolum Legationem illam ſuſcepiſſe aſſerunt. Verum Eginhardo in Annalibus, Loiſelianus ac Bertinianus Annaliſtæ, & incertus Auctor in Vita Caroli conſentiunt, ajuntque: *in eadem expeditione Legatus Michaelis Siciliæ Præfecti, nomine Daniel, ad Domnum Regem venit*, &c. Recte exiſtimat Cointius hoc anno num. XLIX. ubi de Legationis ſcopum eſſe potuiſſe, ut & Francos inter ac Græcos pax arctius firmaretur, & Siculis, ſi quod eis periculum a Saracenis Baleares inſulas anno priore populatis imminebat, opem ferrent Franci.

Regino in Chronico ad hunc annum ſcribit: *Eodem anno gens Avarorum a fide quam promiſerat, defecit, & Henricus Dux Forojulianorum poſt tot victorias proſpere geſtas juxta Tharſicam in Liburnia Civitatem inſidiis Civium oppreſſus eſt. Per id tempus Geroldus, cum eſſet Bajoariæ Præfectus, commiſſo cum Avaribus prælio, interficitur, & in Augia ſepelitur; de quo in viſione Wetini legitur quod inter Martyres ſit adnumeratus.* Epitaphium Geroldi refertur a Caniſio Tom. VI. Antiq. Lect. XVIII. *Duo Caroli Præfecti in Hunia occiſi.*

Mole ſub hac magni ſervantur membra Geroldi,
Hujus jura loci cunctis, qui viribus auxit.
Pannoniis vera Eccleſia pro pace peremptus
Oppetiit, ſævo, Septembribus, ante Kalendis,
Sideribuſque animam dedit; artus Saxo fidelis,
Abſtulit, huc retulit, dignoque hic clauſit honore.

XIX. *Carolus bello Hunnico finem feliciter imponit.* Geroldi mors Francis, Baliſque animos auxit; hoc enim anno finis impoſitus eſt Avarico bello anno DCCXCI. inchoato; *Maximum omnium*, inquit Eginhardus in Vita Caroli M. *quæ a Carolo geſta ſunt bellorum, præter Saxonicum, bello, contra Wiltos ſucceſſit illud, quod contra Avares ſive Hunnos ſuſceptum eſt, quod ille & animoſius quam cætera, & longe majori apparatu adminiſtravit. Unam tamen per ſe in Pannoniam (nam hanc Provinciam ea gens tum incolebat) expeditionem fecit, cæteras filio ſuo Pippino ac Præfectis Provinciarum, Comitibus etiam atque Legatis perficiendas commiſit. Quod cum ab his ſtrenuiſſime fuiſſet adminiſtratum,* OCTAVO *tandem* ANNO *completum eſt. Quot prælia in eo geſta, quantum ſanguinis effuſum ſit, teſtatur vacua omni habitatore Pannonia, & locus in quo Regia Cagani erat, ita deſertus, ut ne veſtigium quidem in eo humanæ habitationis appareat. Tota in hoc bello Hunorum nobilitas periit, tota gloria decidit, omnis pecunia & congeſti ex longo tempore theſauri direpti ſunt. Neque ullum bellum contra Francos exortum humana poteſt memoria recordari, quo illi magis ditati & opibus aucti ſint. Quippe cum uſque in id temporis pene pauperes viderentur, tantum auri & argenti in Regia repertum, tot ſpolia pretioſa in præliis ſublata, ut merito credi poſſit, hoc Francos Hunis juſte eripuiſſe, quod Huni prius aliis gentibus injuſte eripuerunt. Duo tantum ex Proceribus Francorum eo bello perierunt; Ericus Dux Forojulii in Liburnia juxta Tarſaticam maritimam Civitatem inſidiis oppidanorum interceptus; & Geroldus*

Ba-

(a) Capit. lib. 4. in append. c. 35.

lus in ejus Capitularibus, his verbis inſcriptus (a): De eleemoſyna mittenda in Hieruſalem, propter Eccleſias Dei reſtaurandas proxime Natali Domini. Ipſum vero decretum, ſeu capitulum excidit.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Y y Oſtin-

PAGIUS

Bajoariæ Præfectus, dum in Pannonia contra Hunnos prælaturus aciem ſtrueret, interfectus est, quo, cum duobus tantum, qui eum obequitantem ac ſingulos hortantem comitabantur, interfectus eſt. Ceterum incruentum pene Francis hoc bellum fuit, & proſperrimum exitum habuit, tametſi diutius ſui magnitudine traheretur.

XX. Britanni Ciſmarini a Caroli Ducibus domiti.

Eginhardus in Annal. Poſtquam Geroldi & Erici mortem narravit, ſubdit: *Rebus autem Saxonum* (apud quos Paderbrunna ſita erat) *pro rerum opportunitate, diſpoſitis, Rex in Franciam reverſus eſt: & cum Aquiſgrani hyemaret, VVido Comes ac Præfectus Britannici limitis, qui eodem anno cum ſociis Comitibus totam Provinciam Britonum peraluſtraverat, arma Ducum qui ſe dediderant, inſcriptis ſingulorum nominibus, detulit. Videbatur enim quod ea Provincia tum eſſet ex toto ſubacta, & fuiſſet, niſi perfida gentis inſtabilitas cito animum alterſum, more ſolito, convertiſſet. Allata ſunt & ſigna, quæ occiſis in Majorica Mauris prædonibus erepta fuerunt. Et Azan Saracenus Præfectus Oſcæ claves Urbis cum aliis donis Regi miſit, promittens eam ſe dediturum, ſi opportunitas eveniret.* Subdit Eginhardus *Carolum* Natalem Domini in Palatio Aquiſgranenſi celebraſſe. Ciſmarinam Britanniam Regno Francorum adiecit Clodoveus Magnus; ſed Britanni Francorum Dominationem excutere ſæpe tentarunt, & Regium etiam titulum plerumque affectarunt; at eos Francorum Reges ſemper repreſſere.

XXI. Idem Eginhardus in Annal. ad annum DCCCI. ſcribit. *Ipſa æſtate capta eſt Barcinona Civitas in Hiſpania jam biennio obſeſſa: Zatum Præfectus ejus & alii complures Saraceni comprehenſi.* Quare hujus Urbis obſidio hoc anno inchoata. Quoad Inſulas Baleares, hæc de illis habet Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli: *Inſulæ Baleares, quæ anno priore deprædatæ ſunt a Saracenis & a Mauris, poſtulato & accepto a Domnus Rege auxilio, tradiderunt ſe illi, & defenſæ ſunt a prædonibus. Nam prælio facto Franci Mauros & Saracenos proſtraverant, & ſigna ſublata Domno Regi repræſentaverunt.* Ex quibus colligitur, Balearium inſularum incolas auxilium a *Carolo* poſtulaſſe, ſe ſeque ei dediſſe. In illis Inſulis Sedes duæ Epiſcopales fuerunt; una in primaria Majoricæ Urbe, cui nomen *Palma*, hodie Majorica; altera in primaria Minoricæ Civitate, cui nomen Jamna, hodie *Citadella*. Suos etiam Epiſcopos habuit *Ebuſus* inſula, aliquot milliaribus a Majorica diſſita, & ab Hiſpanis *Yvica* appellata. In notitia enim Epiſcoporum Africæ a Sirmondo publicata, inter Epiſcopos, qui ab Hunerico Vandalorum Rege in exilium ob fidem Orthodoxam miſſi ſunt, memorantur *Macarius* de Minorica, *Helias* de Majorica, *Opilio* de Evuſo. Fides in iis inſulis ſub Saracenorum Dominatu extincta fuerat, cum Jacobus Aragoniæ Rex anno MCCXXIX. Majoricam recuperavit, ibique Epiſcopum ſtatuit, cui Minoricam inſulam paulo poſt captam ſubjecit. Recepta & ab eodem anno MCCXXXV. *Ebuſus* inſula, ſed quia expeditionis caput fuit *Guillelmus Mongriu* Archiepiſcopus Tarraconenſis hanc ſuæ Diœceſi adjecit, ut videre eſt lib. 4. Marcæ Hiſpanicæ pag. 516. & ſeq. Unus itaque Majoricæ Epiſcopus tantum erat.

Caroli Duces adverſus Saracenos rem proſpere gerunt.

JESU CHRISTI ANNUS 800.	LEONIS PAP. III. ANNUS 5.	IRENES ITERUM IMP. ANNUS 4.

I. Caroli Magni adventus in Urbem.

OCtingenteſimus Redemptoris noſtri illuceſcit annus octavæ Indictionis, ad cujus finem Carolus Magnus Romam ſe contulit, ut Eccleſiam illam, impiorum factionibus perturbatam, in ſecuritatem priſtinam reſtitueret. ☞ Cogitans autem Romam Carolus, optavit ſecum ducere Albinum Flaccum virum prudentiſſimum, qui tunc Turonenſem Abbatiam curabat. Sed renuit ipſe, hæcque ad eumdem reſcripſit inter alia (a): *Sed & de hoc quidem mihi improperare voluiſtis, me fumo ſordentia Turonorum tecta auratis Romanorum arcibus præponere. Scio veſtram legiſſe prudentiam Salomonicum illud elogium* (b): *Melius eſt*, inquit, *ſedere in angulo domatis, quam cum muliere litigioſa in domo communi, & ut pax dictat: Magis ferrum nocet oculis, quam fumus*. Ita plane alludens ad Leonem Pontificem ferro exæcatum. Pergit autem: *Turonis enim fumoſis tectis contenta, Deo donante, per veſtræ bonitatis providentiam in pace permanet. Roma vero, quæ fraterna diſcordia initiata eſt, mixtum diſſenſionis venenum hucuſque tenere non ceſſat, veſtræque venerandæ dignitatis potentiam ad hujus partis cognoſcendam perniciem e dulcibus Germaniæ ſedibus feſtinare compellit, &c.* Scripta inquam videntur iſta, dum Carolus Romam cogitaret anno ſuperiori, cum nondum miſſus in Urbem Leo fuiſſet, de quo in fine epiſtolæ:

(a) Albin. Ep. 7. t. 2. Antiq. lect.

(b) Prov. 21.

Qui triſtis venit, redeat jam lætus ad Urbem

Per

PAGIUS SÆC. VIII. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXXVIII. Anno Hegiræ CLXXXIV. inchoato die 31. Januar. fer. 5. A. C. 800.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6293.

☉ 25. ED. ☽ 3. P. 19. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 800.

LEONIS III. PAPÆ 6.

CAROLI IMP. I.

IRENES iterum IMP. 4.

I. Geſta hoc anno a Carolo.

AD num. I. & ſeq. Annaliſta Lambecianus, qui hoc tempore vivebat, ait: DCCC. *Ipſam hyemem reſedit apud Aquis Palatio, & circa Quadrageſima tempus circuivit Villas ſuas, ſeu etiam corpora Sanctorum, uſque dum poſt Paſcha pervenit Turones, ubi corpus Beati Martini requieſcit; & fuerunt cum eo filii ſui Carolus & Pippinus. Sed & Clodoveus* (id eſt, Ludovicus) *ibi advenit filius ejus, nec non Liudgardis conjux Domni Regis ibi defuncta eſt, & facta ibi oratione ſolemniter, & cum pace reverſus eſt ad propriam ſedem. Et in æſtivo tempore congregavit Optimates & fideles ſuos ad Moguntiam Civitatem, & cum cognoviſſet undique per omnes fines ſuos pacem, rememoravit de injuria, quam Romani Apoſtolico Leoni fecerunt, & direxit faciem ſuam, ut iret partibus Romæ, & ita fecit. Et ibi fecit Conventum maximum Epiſcoporum ſeu Abbatum cum Presbyteris, Diaconibus & Comitibus ſeu reliquo Chriſtiano populo, & ibi venerunt in præſentia, qui ipſum Apoſtolicum condemnare voluerunt; & cum cognoviſſet Rex, quia non propter aliam juſtitiam, ſed per invidiam eum condemnare volebant, tunc viſum eſt & ipſi piiſſimo Principi Carolo & univerſis Epiſcopis & Sanctis Patribus, qui ibi adfuerunt, ut ſi ejus voluntas fuiſſet, & ipſe petiiſſet; non tamen per eorum judicium, ſed ſpontanea voluntate ſe purificare debuiſſet, & ita factum eſt. Et ipſo ſacramento expleto incipiebant illi Sancti Epiſcopi cum univerſo Clero, ſeu ipſo Principe Carolo cum devoto Chriſtiano populo hymnum* TE DEUM *laudamus, Te Dominum confitemur. Quo expleto & ipſe Rex & univerſus populus fidelis cum eo dabant laudem Deo, quia ipſum Apoſtolicum Leonem & ſanum in corpore & in animo cuſtoditum meruerunt habere; & ipſam hyemem Romæ fecit*. Idem habet Chronographus Moiſſiacenſis, niſi quod poſt hæc verba, *& fuerunt cum eo filii ſui Carolus & Pippinus & Ludovicus*, vel ipſe Chronographus vel potius aliquis Interpolator iſta ſubjecit, *& diſpoſuit Regnum filiis ſuis*. At de Regni illa diviſione a Carolo inter filios facta nullus Annaliſta mentionem fecit, eaque ſine dubio fictitia.

II. Claſſem inſtituit adverſus Normannos Gallias infeſtantes.

Carolus *medio Martio menſe Aquiſgrani Palatio digrediens littus Oceani Gallici perluſtravit, in ipſo mari, quod tunc pyratis infeſtum erat, Claſſem inſtituit, præſidia diſpoſuit. Paſcha in Centulo apud Sanctum Richarium celebravit. Indeque iterum per littus Oceani Rotumagum Civitatem profectus eſt: ibique Sequana amne tranſmiſſo, Turonis ad Sanctum Martinum orationis cauſa pervenit, moratus ibi dies aliquot propter adverſam Domnæ Liudgardæ conjugis valetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata eſt. Obiit autem die pridie Non. Jun. Inde per Aurelianos ac Pariſios regreſſus Aquaſgrani reverſus eſt*, inquit Annaliſta Loiſelianus, cui Metenſis & Bertinianus cum Eginhardo in Annal. conſentiunt, niſi quod Eginhardus habet, *in ipſo mari, quod tunc pyratis Nordmannicis infeſtum erat*, quæ verba valde notanda; Monachus enim Fontanellenſis Anonymus in Libello de Miraculis S. Wandregeſili Abbatis Fontanellenſis primi a Mabillonio publicato, Sæc. II. Benedictino, cap. 5. ſcribit: *Temporibus quo graviſſima Danorum pyratarum lues, Deo permittente, flagitiiſque exigentibus noſtris, Oceani littus infeſtum haberet, Galliarumque quaquaverſum maxime adjacentes & contiguas fluvio Sequanæ miſera cæde vaſtaret Provincias, quod retroactis temporibus quando miſericors Deus illius præcepta ſervante ſuo fuit cum populo nequaquam factum audivimus, ſed neque relegimus, anno videlicet irruptionis ſuæ in prædictum magnum fluvium Sequanæ decimo octavo; ex quo vero Oceanum ingreſſi pyratiam exercere aggreſſi fuerant, quinquageſimo octavo; Regis autem præcellentiſſimi Caroli* (ſc. Calvi) *decimo ſeptimo, ſanctiſſima oſſa ſive cineres præfati egregii Confeſſoris Chriſti Vvandregiſili ac S. Præſulis Ansberti ob metum & conculcationem horum nefandorum Gentilium de Fontanella Monaſterio propriis effoſſa ſepulcris, ad ipſorum Sancto-*

Digitized by Google

Per pia dona patris, conſiliumque ſacrum.
Quod petit inveniens, quicquid ſperavit adeptus,
Hinc Chriſto laudes hymnidicas referens.

Cum vero accepiſſet Albinus jam Carolum Romam verſus iter arripere, ipſi in via occurrendum putavit. Sed quæ iſta præceſſerint, quibuſne itineribus ſe contulerit in Italiam, primo dicendum. Habent veteres Annales Francorum in vita ejuſdem Caroli Magni, ipſum hoc anno celebraſſe ſacrum diem Paſchatis in Centulo, ſeu Centula apud S. Richarium: erat illic inſigne monaſterium, quod ejus gener Angelbertus ſive Engelbertus (utroque modo apud antiquos ſcriptus reperitur) erexit, ubi poſtea præfectus Abbas vitam duxit Angelicam. Aderat una cum Carolo tunc inter alios Albinus Flaccus, qui & Alcuinus, illicque dum degeret: ſcripſit vitam (a) ejuſdem S. Richarii Confeſſoris, in qua ita ad ipſum Carolum præfatus eſt epiſtola nuncupatoria:

(a) Apud Sur. die 26. Apr. t. 2.

II. *Domino ſemper venerabili, ſemperque deſiderabili, piiſſimo ſanctæ Eccleſiæ tutori, gratia Dei ſemper Auguſto Carolo veſtræ ſalutis perpes amicus Albinus.* Adjectum eſt poſtea nomen Auguſti, quod conſequutus eſt anno ſequenti:

Remorante veſtræ excellentiæ pietate in loco ſancto & merito venerabili Centulæ: cum & ego veſtræ gloriæ ſervus, veſtræ ple-

Albinus ſcribit vitas SS.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

PAGIUS *ctorum prædium, quod dicitur Bladulfi Villa, deportata ſunt.* Ita Anonymus ille, qui ſæculo nono vixit, quique per annum XVII. Caroli Calvi intelligit annum Chriſti DCCCLVIII. quod ex eodem Auctore cap. 7. certo argumento Mabillonius demonſtrat. Quare eſt hic primus annus infeſtationis a Nortmannis factæ in littora Oceani Gallici, annoſque Chriſti DCCCXLI. primus ea quo per Sequanam fl. in Gallias ingreſſi ſunt. Annus enim ille XVII. Caroli Calvi a die XX. menſis Julii, quo Ludovico Augusto patri ſucceſſit, proficiſcitur. Harum duarum Epocharum opera irruptiones Nortmannicas in Galliam annis ſuis certius reddemus.

III. *Paſcha celebrat in Monaſterio S. Richarii.* Centulenſe Monaſterium, quod ſæculo ſeptimo Sanctus Richarius in paterno ſolo condidit, Carolus elegit, ut ibi Paſcha celebraret, quia Angilbertus eidem percharus ejuſdem Monaſterii Abbas erat, & Alcuinus Abbas Monaſterii Sancti Martini, quem etiam valde diligebat, procul hinc non aberat. Baronius num. I. dicit Centulenſe Monaſterium ab Angilberto erectum fuiſſe, eumque illi poſtea præfuiſſe. Verum Monaſterium illud a Sancto *Richario* longe ante hæc tempora conditum, ut an. DCXL. num. IX. oſtendimus, dum de hujus Sancti morte, quæ anno circiter DCXLV. contigit verba fecimus. Angilbertus ſeptimus illius Monaſterii Abbas fuit, teſte Ariulfo, in ejus Vita cap. 5. ſed incertum, quo anno ad Præfecturam illam evectus fuerit. In Monumentis publicis non reperitur nominatus Abbas ante an. DCCXCIV. quo in ſecunda ſua Legatione ad Hadrianum Papam is eum non tantum Abbatem, ſed etiam Miniſtrum Capellæ vocat: *Directum a veſtra clementiſſima præcelſa Regali potentia ſuſcepimus fidelem familiarem veſtrum, videlicet Engilbertum Abbatem & Miniſtrum Capellæ, qui pene ab ipſis infantiæ rudimentis in Palatio veſtro enutritus eſt, & in omnibus conſiliis veſtris receptus,* inquit Hadrianus. Ariulfus in Vita ejuſdem Angilberti ad hæc Adriani Papæ verba reſpiciens, dicit eum a Carolo *Primatem Capellanorum* factum. Cointius vero anno DCCXCIV. num. XXIX. exiſtimat, Ariulfum recte auctorem illarum literarum interpretatum eſſe, ſed eas ſuppoſititias credit, cum Angilbertus nunquam Primas Capellanorum fuerit. Quis enim, inquit, Virum tanta nobilitate atque auctoritate conſpicuum, unum ex minoribus Capellanis fuiſſe credat?

IV. Mabillonius Sæc. IV. Benedict. part. 1. in Elogio Hiſtorico Sancti Angilberti num. XX. eam Epiſtolam Hadriani ſinceram eſſe ac germanam non dubitat, ſed arbitratur *Archicapellani* dignitatem per hoc tempus diviſam in duas fuiſſe, in honorariam ſcilicet ad Legationes obeundas, & in ordinariam ad regendum Clerum Palatii & negotia Eccleſiaſtica tractanda: & priorem quidem conceſſam *Angilberto*, Hildeboldo Archiepiſcopo Colonienſi poſteriorem, ut ſcilicet ſemper præſens eſſet, qui cauſas ageret, qui Palatinos Clericos regeret, qui benediceret cibos Regiæ menſæ; cum id officii Archicapellano tribuat Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus in lib. 3. Carmine 1. Denique Baluzius in Notis ad Epiſtolam XCVII. Lupi Ferrarienſis ad Hilduinum datam exiſtimat, munus Archicapellani ſic tribui ſolitum a Principe, ut ei cui datum erat, adimi poſſet pro arbitrio ejus; cum Hilduinum moneat Lupus, ut quia ſcire non poteſt quam diuturna futura ſit hæc adminiſtratio, tempore bene utatur, juſtumque ſe in judiciis reddendis exhibeat. Quod ſi ea dignitas perpetua non fuit, Angilbertus Archicapellanus eſſe potuit. Verum hanc dignitatem fuiſſe perpetuam & Angilbertum Archicapellanum non fuiſſe non videtur in dubium revocari poſſe, poſt hæc Hincmari verba in Opuſculo XIV. *Tempore Pippini & Caroli Miniſterium conſenſu Epiſcoporum per Fulradum Presbyterum, tempore etiam Caroli per Engelramnum, & Hildiboldum Epiſcopos, tempore denique Hludowici per Hilduinum Presbyterum, & poſt eum per Fulconem item Presbyterum, deinde per Drogonem Epiſcopum extitit hoc miniſterium executum.* Hildiboldus enim Archiepiſcopus Colonienſis & tertius ſacri Palatii Capellanus ſecundum Hincmarum, ſuperſtes fuit tam Carolo Magno quam Angilberto.

S. Angilbertus Archicapellanus ſacri Palatii non fuit,

V. *Sed ſummus Cancellarius Archicapellanus dictus.* Res itaque Eccleſiaſticas in Palatio non curavit Angilbertus, ſed ſæculares, & Caroli M. Cancellarius fuit. Cancellaria enim Capella ſæpe appellabatur, quod in Capella Principis, ſeu Oratorio, Archivum, Diplomata & Regni Monumenta olim, ut & hodie aſſervarentur, uti Ducangius in Gloſſario ſuo verbo *Capella* aliquot teſtimoniis oſtendit. Hinc Scribæ, Secretarii & Amanuenſes *Regii Capellani* dicti, & ſummus Cancellarius Archicapellanus nuncupatus, ut anno DCCCXXVI. num. IX. de Eginhardo loquentes oſtendemus. In Epiſtola LXXXIII. apud Alcuinum vocatur a Carolo M. *Auricularius*, ab eodem Alcuino Epi-
ſtola

pietatis veſtigia ibidem proſequutus, aliquantiſper commorarer: oraverat parvitatem meam vir magnus in Chriſto, dominus & venerabilis Abbas Angelbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis ſemper apparet in electis ſuis, quemdam libellum ſtylo ſimpliciori digeſtum de vita ſanctiſſimi, ac vere magnifici Confeſſoris Richarii cultius annotarem, &c. Adjecit ad finem præfationis more ſuo diſtichon, de eo quod illo libello contineretur, in hunc modum:

Geſta ſacerdotis magni tenet iſte libellus
Richarii, cujus Centula corpus habet.

(a) Apud Sur. die 7. Nov. t. 6.

Scripſit & idem Albinus (*a*) vitam quoque Wilembrordi, qui & Clemens dictus, quæ extat, & alia plura id genus.

Caroli iter Romam verſus.

Sed redeamus ad Carolum, qui recedens e Centulo per litus Oceani venit Rotomagum, inde per Sequanam profectus eſt ad ſepulcrum S. Martini orationis cauſa: ubi & defunctam pridie nonas Junii Luitgardem conjugem ſepelivit, piam valde feminam S. Liobæ virginis obſervantiſſimam, cujus res geſtæ ſcriptis mandatæ extant. Poſt hæc habuit conventum generalem Moguntiæ: inde iter Italiam verſus arripuit, Ravennam cum perveniſſet, ibi ordinata expeditione in Beneventanos, poſt ſeptem dierum inducias Romam verſus dirigit iter, præmiſſo exercitu cum Pipino filio adverſus Beneventanos, in Romanam Eccleſiam tunc infeſtos. Romam vero pervenit ad octavum Kal. Decembris.

Quo

PAGIUS

ſtula LXIII. ad Hadrianum Papam Regiæ voluntatis *Secretarius*, in ejus Vita tom. II. dicitur, *Silentiarius*, & in Epiſtula Caroli Regis ad Leonem Papam *manuenſis familiaritatis*, ſcilicet Leonis cum Carolo, quæ omnia officia in Cancellarium cadunt. Villelmus Neubrigenſis lib. 5. cap. 27. *Elvenſis Epiſcopus ad auriculam Principis pro officio poſitus; nam Cancellarius erat Regius*. Idem itaque Auricularius ac Conſiliarius, & Amanuenſis idem ac Secretarius. Nec refert quod nulla Diplomata Caroli nomine Angilberti ſubſignata & recognita extent; nulla enim etiam Eginhardi nomine notata extant; & ex iis pleraque ſine ſubſcriptione ſunt; in aliis nomen tantum Oppidi, in quo ea emiſſa exhibetur, & in pauciſſimis nomen Secretarii, qui ſcripſit, aut Cancellarii, qui recognovit annotatur. Certe nunquam incidi in aliquod Diploma, in cujus fine Eginhardi nomen legatur, cum tamen certum ſit eum fuiſſe primum Cancellarium ſeu Capellanum, & poſtea ſummum Cancellarium ſeu Archicapellanum.

VI. *Solvuntur dubia in contrarium.*

Conjectura Cointii vim nullam habet; cum literæ laudatæ Hadriani, in quibus Angilbertus dicitur *Miniſter Capellæ*, Regiæ ſcilicet, non denotent eum fuiſſe Archicapellanum, ut ipſe eas perperam interpretatur. Neque etiam ex eodem titulo cum Mabillonio inferri poteſt *Archicapellani* dignitatem in duas diviſam fuiſſe, in honorariam ſcilicet & ordinariam; cum hujus honorariæ dignitatis nullum exemplum afferri poſſit; & quicumque in Monumentis antiquis Archicapellani nuncupantur, ordinarii fuerint & toto vitæ tempore munus illud geſſerint. Lupus enim in Epiſtola citata XCVII. ad Hilduinum, qui Archicapellanus & ætate provectus erat, ſatis oſtendit, ſe non de diuturnitate hujus dignitatis, ſed de diuturnitate vitæ loqui. Hæc ejus verba: *Exercete ubicumque poteſtis juſtitiam, & quibuſcumque ſufficitis impendite miſericordiam: quia qui vobis bene agendi facultatem largitus eſt, quamdiu id permiſſurus ſit, ignoratis. Ipſius vox eſt*: Vigilate quia neſcitis diem neque horam. Matthæi 25. *Angilbertus* Monaſterium Centulenſe plurimum amplificavit; tres enim eo in loco erexit Baſilicas, ad quas per triangulare clauſtrum ſeu dormitorium iter continuum erat: in quibus Acœmetarum more perpetua jugiſque Pſalmodia celebrabatur. In his Æra multæ, Reliquiarum ſacrarum & ornamentorum immenſa ſupellex: quæ omnia vel contulit *Angilbertus*, vel Carolo donante promeruit, ut videre eſt apud Ariulfum Monachum Centulenſem in ejus Vita, ubi pluribus hæc proſequitur. Præterea *Sancti Richarii* Centulenſis Monaſterii fundatoris Vitam per Alcuinum elegantiori ſtylo expoliri curavit, quod ei injunxit hoc anno Carolus, cum Paſcha eo in Monaſterio celebravit. Alcuinus tamen ſtatim manum operi admovere non potuit, ut ipſemet in Præfatione ad eam Vitam teſtatur, & ex eo etiam liquet, cum ea Præfatio dicata ſit *piiſſimo Sanctæ Eccleſiæ Tutori, gratia Dei ſemper Auguſto Carolo*; is autem in die Nativitatis Chriſti currentis anni Auguſtus nuncupatus, ut mox videbimus.

VII. *Moritur Lindgarda Regina.*

Carolus Centula egreſſus Rotomagum venit, indeque Turonos, ubi Alcuinus Abbas erat Monaſterii Sancti Martini, & moratus eſt *ibi dies aliquot propter adverſam Domnæ Liudgardæ conjugis valetudinem, quæ ibidem & defuncta & humata eſt; obiit autem pridie Non. Jun.* inquit Annaliſta Loiſelianus. De Lindgardæ obitu duas Alcuinus ad Carolum literas dedit quæ ordine ſunt XXI. & XXII. quibus afflictum ejus a mœrore animum erexit. Eginhardus in Vita Caroli M. de ejus uxoribus loquens ait: *Luidgardim Alemannam duxit, de qua nihil liberorum tulit. Poſt cujus mortem quatuor habuit concubinas, Mathalgardim ſcilicet quæ peperit ei filiam nomine Rothildim; Gerſuindam Saxonici generis, de qua ei filia nomine Adeldrudis nata eſt; & Reginam quæ ei Drogonem & Hugum genuit, & Adelluidam, ex qua Theodoricum procreavit.* Ubi Eginhardus non dicit, quod eas concubinas ſimul habuerit, ſed tantum quod eas poſt Liudgardæ mortem habuit, ſed ſucceſſive & diverſis temporibus. Cointius anno DCCCIII. num. XLIX. & alibi contendit, tam Himiltrudem, ex qua Carolus Pippinum ſuſcepit, quam quatuor præfatas feminas legitimo connubio ei copulatas fuiſſe. Verum paradoxum illud contra Eginhardi & Antiquorum, qui eas ſemper concubinas appellant, fidem, non eſt admittendum.

VIII. *Carolus Romam proficiſcitur.*

Cupiebat Carolus, ut Alcuinus ſecum Romam veniret, ſed is valde ætate provectus ad illud iter ſuſcipiendum induci non potuit: *quod veſtra benignitatis litera*, inquit in Epiſtola XIII. ad eum data. *Placeo taciturnitatis culpam in-*

ge-

Digitized by Google

III. Quomodo exceptus Carolus in Urbem veniens. Quo modo autem exceptus fuerit ab ipſo Leone ſummo Pontifice, ex Francorum ſæpe citatis Annalibus ita fideliter reddimus: *Pridie* (inquiunt) *quum Carolus Romam veniret, Leo Papa apud Nomentum occurrit, & cum magna veneratione ibidem ſuſcepit. Poſt cœnam, qua ſimul refecti ſunt, ibi illo manente, Pontifex ad Urbem proceſſit. Poſteroque die miſſis obviam Romanæ Urbis vexillis, ordinatis etiam, atque diſpoſitis per congrua loca tam peregrinorum, quam civium turmis, qui venienti laudes dicerent: ipſe Leo cum clero & Epiſcopis equo deſcendentem, gradusque aſcendentem ſuſcepit; dataque oratione, in baſilicam beati Petri, pſallentibus cunctis introduxit. Facta ſunt hæc octavo Kalend. Decembris. Poſt ſeptem vero dies, Rex concione vocata, cur Romam veniſſet, omnibus patefecit. Et exinde quotidie iis propter quæ venerat faciendis operam impendit. In quibus ut maximum, ita difficillimum erat, quod primo inchoatum eſt, de inveſtigandis videlicet, quæ Pontifici objiciebantur. Qui tamen poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit; coram omni populo, in baſilica B. Petri Apoſtoli Evangelium ferens, ambonem conſcendit, invocatoque ſanctæ Trinitatis nomine, de objectis ſe criminibus jurejurando purgavit.* Hæc Annales ſub Ludovico Caroli Magni filio ſcripti, & ex aliis, a quibus vita Caroli Magni contexitur.

IV. Leonis cauſa in Synodo proponitur diſcutienda. Sed quod ait: Poſtquam nullus eorumdem criminum probator eſſe voluit, alii habent, Probator exiſteret. Hæc autem quomodo ſe habuerint, apud Anaſtaſium ſatis accurate ita narrata reperies: *Fecit Carolus Magnus in eadem Eccleſia congregare Archiepiſcopos, & Epiſcopos, Abbates, & omnes nobiles Francorum, atque inclytos Romanorum, & ſedentes pariter tam magnus Rex, quam beatiſſimus Pontifex fecerunt reſidere ſanctiſſimos Archiepiſcopos, Epiſcopos, & Abbates, ſtantibus reliquis ſacerdotibus, & Optimatibus Francorum, & Romanorum, ut crimina, quæ adverſus almum Pontificem dicta fuerant, examinarent. Quo univerſi Archiepiſcopi, & Epiſcopi, & Abbates unanimiter audientes dixerunt: Nos Sedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium Dei Eccleſiarum, judicare non audemus: Nam ab ipſa nos omnes, & Vicario ſuo judicamur, ipſa autem a nemine judicatur, quemadmodum antiquitus mos fuit: ſed ſicut ipſe ſummus Pontifex conſuevit, jubeat, canonice, obediemus. At venerabilis vero Leo Præſul inquit: Prædeceſſorum Pontificum veſtigia ſequor, & de talibus falſis criminationibus, quæ ſuper me nequiter exarſerunt, me purificare paratus ſum.*

Alia vero die in eadem Eccleſia beati Petri Apoſtoli, in eorum præſentia amplectens venerabilis Pontifex ſancta Chriſti quatuor Evangelia, coram omnibus aſcendit ambonem, & ſub jurejurando clara voce dixit: Quio de iſtis falſis criminibus, quæ ſuper me impoſuere Romani, qui inique me perſecuti ſunt, ſcientiam non habeo, nec talia egiſſe me cognoſco: Et hoc peracto, omnes Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Abbates, & cuncti clerici litania facta, laudes dedere Deo, atque Dei Genitrici ſemperque Virgini Mariæ dominæ noſtræ, & B. Petro Apoſtolorum principi, omnibuſque Sanctis Dei. Habetur autem totidem verbis concepta ipſa formula purgationis, a Leone Pontifice facta, in hunc modum: Leo Papa publice ſe juramento purgat.

Nota res eſt, fratres cariſſimi, malos adverſum me homines inſurrexiſſe, meque, ac vitam meam graviſſimis criminibus infamaſſe. Cujus rei cognoſcendæ gratia clementiſſimus hic, ac sereniſſimus Rex Carolus una cum ſacerdotibus ac Principibus ſuis in hanc Urbem ſe contulit. Quamobrem ego Leo Pontifex S. R. E. a nemine judicatus, neque coactus, ſed mea voluntate impulſus, purgo me, præſentibus vobis coram Deo, & Angelis ejus, qui conſcientiam novit, & B. Petro principe Apoſtolorum, in cujus conſpectu conſiſtimus, neque ſceleratas res, quas mihi objiciunt, perpetraſſe, neque perpetrari juſſiſſe, Deum teſtans, in cujus judicium venturi ſumus, & in cujus conſpectu conſi- V. Formula purgationis Leonis Pap. III.

PAGIUS *gerunt, quem fervor menſis Auguſti deſidem, non voluntatis efficacia pigrum efficit,* &c. *Nos lacrymis abſentiam, & precibus iter veſtrum continuis proſequimur,* &c. Recitat eas literas Baronius in Appendice ad hunc annum. Carolus vero *menſe Auguſto inchoante Moguntiacum veniens, iter in Italiam conduxit,* inquit Annaliſta Loiſelianus, ideoque eo menſe literas illas ab Alcuino accepit. Moguntia Carolus *profectus cum exercitu Ravennam venit: ibique ſeptem non amplius dies moratus, Pippinum filium ſuum cum eodem exercitu in terram Beneventanorum ire juſſit: movenſque Ravenna ſimul cum filio, Anconam uſque pervenit. Quo ibi dimiſſo, Romam proficiſcitur,* inquit Eginhardus in Annal. qui addit, Carolum Romam perveniſſe *VIII. Kal. Decemb.*

IX. Geſta Romæ a Carolo. A num. III. ad XXII. Annaliſta Lambecianus qui annum a Nativitate Chriſti exorditur, de adventu Caroli Romam hæc habet: DCCCI. *Et quia tunc ceſſabat a parte Græcorum nomen Imperatoris, & femineum Imperium apud ſe habebat, tunc viſum eſt & ipſo Apoſtolico Leoni & univerſis Sanctis Patribus, qui in ipſo Concilio aderant, ſeu* (loco &, ut alibi ſæpe) *reliquo Chriſtiano populo, ut ipſum Carolum Regem Francorum Imperatorem nominare debuiſſent, qui ipſam Romam tenebat, ubi ſemper Cæſares ſedere ſoliti erant, ſeu reliquas ſedes quas ipſe per Italiam ſeu Galliam, necnon & Germaniam tene-*

ſtimus. Et hoc facio, non legibus ullis obſtrictus, neque hanc conſuetudinem, aut decretum in ſancta Eccleſia ſucceſſoribus meis, & fratribus Coepiſcopis imponere cupiens, ſed ut certius iniquis vos ſuſpicionibus liberem. Hæc ex ſacris ritibus Romanæ Eccleſiæ prodita ſunt. Porro hæc ibi geſta traduntur ante Natalem diem Domini.

VI. Qui autem annos Redemptoris a Natali die Domini auſpicari ſunt ſoliti, in ſequentem rejiciunt annum coronationem ipſius Caroli Magni in Imperatorem, quæ ipſo die Natali Domini facta eſt; qui autem a Kalendis Januarii initium anni ſumere conſueverunt (ut & nos facimus) hoc certe anno ipſum ponere neceſſe habent. De qua hæc apud Anaſtaſium leguntur: *Poſt hæc adveniente die Natali Domini noſtri Jeſu Chriſti, in jam dicta baſilica beati Petri Apoſtoli omnes iterum congregati ſunt: & tunc venerandiſſimus almificus Pontifex manibus ſuis propriis pretioſiſſima corona coronavit eum. Tunc univerſi fideles Romani videntes tantam defenſionem, & dilectionem, quam erga ſanctam Romanam Eccleſiam, & ejus Vicarium habuit, unanimiter altiſona voce, Dei nutu atque beati Petri clavigeri Regni cælorum exclamaverunt, CAROLO PIISSIMO AUGUSTO A DEO CORONATO, MAGNO, PACIFICO IMPERATORI VITA ET VICTORIA. Ante ſacram Confeſſionem beati Petri Apoſtoli plures Sanctos invocantes, ter dictum eſt ab omnibus, & conſtitutus eſt Imperator Romanorum. Illico ſanctiſſimus Antiſtes, & Pontifex unxit oleo ſancto Carolum, & excellentiſſimum filium ejus Regem in ipſo die Natali Domini noſtri Jeſu Chriſti.* Theophanes vero coronatum tradit Carolum a Romano Pontifice Kalendis Januarii Indictionis nonæ, verum errore labitur, Latinis omnibus adverſantibus.

Carolus Magnus coronatur Imperat.

VII. Non omiſit idem Imperator juramento tunc ſe obligare Romanæ Eccleſiæ defenſorem: quod jusjurandum his verbis concipi a poſteris etiam conſuevit. *In nomine Chriſti ſpondeo, atque polliceor ego Carolus Imp. coram Deo, & beato Petro Apoſtolo, me protectorem, ac defenſorem fore hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ in omnibus utilitatibus, quatenus divino fultus fuero adjutorio, prout ſciero, poteroque.* Hæc in ſacrorum libro rituum, quem vetuſtas, Romanum Ordinem, appellavit. Dum agit de eodem a Leone coronato Imperatore Eginhardus, id ipſo Carolo nihil præſciente, factum affirmat, atque ait: *Romam veniens propter reparandum, qui nimis conturbatus erat, Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hiemis tempus protraxit, quo tempore Imperatoris, & Auguſti nomen accepit, quod primo tantum averſatus eſt, ut affirmaret ſe, eo die, quamvis præcipua ſolemnitas eſſet, Eccleſiam non intraturum fuiſſe, ſi conſilium Pontificis præſcire potuiſſet. Invidiam tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis ſuper hoc indignantibus, magna tulit patientia, vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua ejus procuIdubio præſtantior erat, mittendo ad eos crebras legationes, & in epiſtolis, fratres eos appellando.* Quinam autem iſti fuerint, idem auctor ſuperius docet, his verbis:

Defenſorem ſemper fore profitetur Rom. Eccl.

Imperatores etiam Conſtantinopolitani Nicephorus, Michael & Leo ultro amicitiam & ſocietatem ejus expetentes, complures ad eum miſere Legatos, cum quibus tamen propter ſuſceptum a ſe Imperatoris nomen, & ob hoc quaſi qui Imperium eis ſurripere vellet, valde ſuſpecto, fœdus firmiſſimum ſtatuit, ut nulla inter partes cujuſlibet ſcandali remaneret occaſio. Subjicit idem auctor petitum tunc a Leone Pontifice, ſicut antea factum fuerat ab Hadriano, ut idem Carolus Imperatoria veſte uteretur, clamyde ſcilicet, ait enim: *Peregrina vero indumenta quamvis pulcherrima reſpuebat, nec unquam eis indui patiebatur, excepto quod Romæ ſemel Hadriano Pontifice petente, & iterum Leone ſucceſſore ejus ſupplicante, longa tunica, & chlamyde amictus, & calceis Romano more formatis, induebatur.* Hactenus Eginhardus, qui cum eſſet a ſecretis eidem Carolo Magno, rei geſtæ interfuiſſe putatur. VIII. Imperatores Conſt. cum Carolo Magno quærunt pacem.

At

PAGIUS *nebat; quia Deus Omnipotens has omnes ſedes in poteſtatem ejus conceſſit; ideo juſtum eis eſſe videbatur, ut ipſe cum Dei adjutorio, & univerſo Chriſtiano populo petente, ipſum nomen haberet. Quorum petitionem ipſe Rex Carolus denegare noluit, ſed cum omni humilitate ſubjectus Deo & petitioni Sacerdotum & univerſi Chriſtiani populi, in ipſa Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti ipſum nomen Imperatoris cum conſecratione Domni Leonis Papæ ſuſcepit. Et ibi primus omnium ipſam Sanctam Eccleſiam Romanam de ea diſcordia, quam inter ſe habuerunt ad pacem & concordiam revocavit, & ibi celebravit Paſcha.* Quæ verba exſcripſit Chronographus Moiſſiacenſis, pauciſſimis mutatis. Ex his, aliiſque, quæ hujus anni initio ex eodem Annaliſta retulimus, lucem accipiunt quæ Baronius ex Anaſtaſio in Vita Leonis III. narrat a Carolo Romæ geſta fuiſſe.

Ipſo Natalis Chriſti die Carolum a Leone Papa Imperatorem & Auguſtum nuncupatum eſſe tradunt omnes Auctores Latini, nec ab eis diſſentit Theophanes, qui ait id factum *Indictione nona, menſis Decembris die vigeſimo quinto*, vel *octavo Kalendas Januarias Indictionis nona*: ut legitur in verſione Anaſtaſii & in Auctore Miſcellæ. Quare nonniſi memoriæ lapſu Baronius num. IV. ſcribit, Theophanem perperam tradere, id contigiſſe *Kalendis Januarii*. Non recte etiam ſcribit Cardinalis doctiſſimus tranſlatum X. *Auguſtus & Imp. a Leone III. dictus.*

tunc

De Imperio collato Carolo teſtes.

At non ipſe tantum & Anaſtaſius de collata per Leonem Romanum Pontificem Imperiali dignitate Carolo Magno ſunt teſtes, ſed & fatentur id ipſum (ut uno verbo dicam) Latini omnes, & Græci auctores, utpote de re haud intra parietes domeſticos geſta, ſed in ipſo orbis theatro, Urbe Romana, in ampliſſima baſilica Vaticana, non ſolum Romanis ipſis præſentibus, atque ſpectantibus, ſed quotquot ex toto Chriſtiano orbe ſolerent illuc religionis cauſa confluere, peregrinis, & ipſis, quos idem Carolus ſecum duxerat exercitibus.

IX. A Deo dari Reges.

Rem tantam conſiderans, tu velim Lector, in primum auctorem horum omnium bonorum conjicias oculos, in ipſum omnipotentem Deum optimum maximum, ſciaſque ſecundum divinum illud oraculum (a): *Quod dominatur excelſus in Regno hominum, & cuicumque voluerit dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper eum.* Et quod ipſe verbis iſtis confirmat (b): *Per me Reges regnant, per me Principes imperant.* Intelligaſque pariter, tanta iſta gravi divini Judicii ſtatera, penſari nec quicquam poſſe ſibi ſumere homines quamtumlibet violenti, niſi ipſe rerum Dominus (c) dederit, de his enim hæc ſunt divina eloquia (d): *Regnum a gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos.* Et datur a Deo (ſi meruerit populus) optimo Principi. Secundum quod ibidem ſcriptum eſt (e): *In manu Dei poteſtas terræ, & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.* Id quod ipſe Redemptor dixit (f): *Auferetur a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus ejus.*

(a) Dan. 4.
(b) Prov. 8.
(c) Joan. 19.
(d) Eccl. 10.
(e) Ibid.
(f) Matt. 21.

Hæc ideirco propoſuiſſe voluimus, ne quod per miniſterium hominis factum apparet, id humanitus & non divinitus actum putetur. Dei autem id fuiſſe conſilium, ſatis perſpicue declararunt eventa, ſecundum (g) veram illam Gamalielis in concilio Judæorum ſententiam: *Si eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſolvetur, ſi vero ex Deo, non poteritis diſſolvere illud.* Quod igitur id quod per Leonem Pontificem factum eſt, ut translatum ante Occidentale Imperium in Orientem revocatum fuerit in Occidentem, & ſemper ſteterit, & hactenus perſeveret: nonniſi divino conſilio id factum eſſe, vel fieri potuiſſe, nemo prudens inficias ire poterit. Sed & quod totum id ſit opus Dei, utique ut quod factum eſt, ita fieret per Romanum Pontificem totius Chriſtianæ religionis Antiſtitem, æque divina diſpoſitio fuit.

(g) Act. 5.

Divina diſpoſitione tranſlatum Imperium in Occidentem.

X.

Quis enim negandum putet, conceſſum Chriſti Eccleſiæ, quod ſcimus traditum Synagogæ? in qua Deus per miniſterium ſacerdotum, ut voluit abſtulit, & tranſtulit Regna, novoſque divinæ ex voluntatis arbitrio Reges inſtituit. Ita per Samuelem primum Judæorum Regem Saulem creari (h) voluit, & per eumdem ex ipſo in Davidem (i) transferri. Sic per Eliam (k), & Eliſæum tranſmitti Regnum e domo Achab in Iehu, & reſtitui illud rurſum per Jojadam (l) ſacerdotem. Sic pariter etiam externum Regnum Syriæ diſponi voluit per Eliam, dum juſſit ei, ut Hazael (m) famulum Regis Benhadad ungeret Regem Syriæ.

(h) 1. Reg. 9. 10.
(i) Reg. 16.
(k) 3. Reg. 19. 4. Reg. 9.
(l) 2. Par. 23.
(m) 3. Reg. 19.

Secundum ergo quod dictum eſt a Domino ad Jeremiam (n): *Conſtitui te hodie ſuper Gentes, & Regna, ut evellas, & deſtruas, & diſſipes, plantes, & ædifices*, impleri id voluit in Eccleſia ſua, de qua myſtice dictum (o): *Major erit gloria domus hujus quam primæ.* Nempe præſtantiorem fore Eccleſiæ gloriam, quam Synagogæ. Sed & miniſtros novæ legis longe ſuperare gloriæ ſplendore miniſtros antiquæ legis, firmiſſima aſſertione Paulus (p) docuit verbis illis: *Si miniſtratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non poſſent intendere filii Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur: quomodo non magis miniſtratio Spiritus erit in gloria? Nam ſi miniſtratio damnationis in gloria eſt, multo magis abundat miniſterium juſtitiæ in gloria.* Si igitur in veteri Teſtamento per ſacerdotes ſervos ſuos voluit Deus Reges inſtitui, & Regna transferri: quomodo non & id conceſſum ab eo dixerimus Sacerdotibus novæ legis?

(n) Jerem. 1.
(o) Agg. 2.
Major gloria Eccleſiæ, quam Synagogæ.
(p) 2. Cor. 3.

Iſta

PAGIUS tunc fuiſſe a Leone III. Imperium in Carolum, aut, ut Bellarminus lib. 1. de Tranſlatione Imperii cap. 4. loquitur, tranſlatum fuiſſe Occidentale Imperium a poteſtate Græcorum ad Ditionem Francorum. Vox enim tranſlationis rem geſtam non bene explicat, quia *Irene* Imperatrix Orientis nihil de jure ſuo aut remiſit aut amiſit. Præterea Imperium Occidentale extinctum erat, ideoque in aliquem Principem transferri non poterat, ſed tantum renovari; quod & reapſe præſtitit Leo, ut demonſtrant Numiſmata Caroli, quæ adhuc ſuperſunt, in quibus legitur, RENOVATIO IMPERII. Quare hanc renovationem recte explicavit Sigonius lib. 4. de Regno Italiæ ad annum DCCCI. ubi inquit: *Hunc dignitatis Imperatoriæ titulum, cum in Momyllo Auguſtulo, ultimo Occidentis Imperatore, ante trecentos ferme annos ſub Regnum Gothorum in Italia defeciſſet, in eodem Occidente Pontifex renovavit, ut haberet Eccleſia Romana adverſus infideles, hæreticos, ac ſeditioſos, Tutorem, cujus officium repudiaſſe jampridem Imperator Orientis videretur.* Eginhardus in Annal. de Carolo ait, *omiſſo Patricii nomine, Imperator & Auguſtus appellatus*, quia cum Romanæ Eccleſiæ Defenſio in titulo Imperatoris Carolo collato comprehenderetur, fruſtra *Patricii* titulum retinuiſſet.

Quan-

XI. *Decebat per S. Leonem Papam tanta impleri.*

Iſta quidem ex convenientia; ex qua pariter aſſerendum, quod cum in Eccleſia (ut eſt omnium Orthodoxorum ſententia) ſuper omnes emineat viſibile caput Romanus Antiſtes, jureque ſemper prædicatus Ipſe Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus: iſta per ipſum præſtari conveniens fuiſſe, quiſque ſapiens affirmabit, conſentierque æque conveniens extitiſſe, ttanſlationem iſtam, de qua eſt ſermo, impleri potiſſimum debuiſſe per talem ſanctiſſimum Pontificem, mitiſſimum ſuper omnes homines, ſuper quem Deus præ cæteris oſtendiſſet omnipotentiam ſuam, eripiendo eum de manibus hoſtium, & ſanando immaniter trucidatum; quem & oculis orbatum, & lingua radicitus præciſum, tanto miraculo videntem reddidiſſet, atque loquentem; cum alioqui etiam per miniſtros aliquando, qui male audirent, ſuam in his perfici voluerit voluntatem; uti accidit de eo, qui miſſus eſt ungere Jehu in Regem (a): licet enim putaretur inſanus & diceretur falſa locutus: movit tamen Deus animos eorumdem, qui talia de eo crederent, ac prædicarent, ut ejus dictis fidem adhiberent, & obedirent, & quæ eſſent ab eo dicta, ſuo miniſterio adimplerent. Tanta eſt vis divinæ potentiæ, ut quæ Deus vult, per quem vult (qualiſcumque is ſit) impleri velit, fruſtra omnibus repugnantibus.

(a) 3. Reg. 9.

XII. *Juſte per Leonem & digne in Carolum tranſlatum Imperium.*

Quod igitur (uti oſtendimus) conveniens fuit per Leonem impleri, pariter decens fuiſſe in Carolo Magno expleri, nemo puto erit, qui ſecus ſenſerit, utpote viro piiſſimo, fortiſſimo, mitiſſimo, juſtiſſimo, adiice & doctiſſimo, de Eccleſia Catholica, & ſtatu publico ſemper in omnibus optime merito, optimis Chriſtianis Principibus in omnibus coæquando, & in multis etiam præferendo. Si cui igitur fuit iſtiuſmodi beneficium divinitus conferendum, per quem potius, quam per Leonem, & in quem melius, quam in Carolum? Sed & quando opportunius, quam hoc tempore? Jacebant abſque poſſeſſore titulus, juraque Occidentalis Imperii, a Græcis ob hæreſes, quibus pertinacius inhæſiſſent, juſte Pontificia auctoritate ſublata: nec enim dignus eſt habitus Conſtantinus licet Catholicus, & de Fide Catholica bene meritus videretur, cui reſtitui deberet, utpote qui ablatos a prædeceſſoribus hæreticis Imperatoribus Archiepiſcopatus, & Epiſcopatus, qui eſſent immediate ſub juribus Romanæ Eccleſiæ & dempta ejuſdem ampliſſima patrimonia, admonitus licet per Hadrianum Pontificem, minime reſtituere voluiſſet, ob quam cauſam ejus ſententia excommunicandus eſſet, atque hæreticus decernendus. Sunt iſta omnia expreſſa in fine epiſtolæ ejuſdem Hadriani Pontificis ad Carolum Magnum data pro defenſione Nicæni ſecundi Concilii.

XIII. *Conveniens & neceſſaria tranſlatio Imperii.*

Sed quod conveniens fuiſſe dictum eſt, idem pariter utile, & neceſſarium etiam extitiſſe, ſi quis tempora poſteriora conſideret, non negabit. Quam deforme, & penitus indecens eſſet, ut Orientali Imperio in deterius, atque in ruinam penitus prolabente, poſteriores qui fuerunt ſchiſmatici ab Occidentali Eccleſia diviſi, iidem dicerentur Occidentalis orbis Imperatores, cui nec religione communicarent? Sed quanto deformius ut idem jus, ac titulus propagaretur in Turchas Chriſtianæ religionis inſenſiſſimos hoſtes, in quos Dei indignatione, in ultionem populorum ſchiſmaticorum, traditum eſt deſtruendum potius, quam regendum Orientis Imperium? Quo nomine plurimas omnium bonorum auctori Deo optimo maximo gratias agendas eſſe, ſed & tantæ rei miniſtro Leoni Pontifici eſſe pariter perſolvendas, fidelis nemo negarit, niſi Novator hæreticus Catholicæ Eccleſiæ perduellis, & Romanorum Pontificum inſenſiſſimus hoſtis, ſuomet judicio condemnatus extra corpus Eccleſiæ exulare, qui communi totius corporis bono non gaudeat, ſed ſecundum illud Davidicum: (b) *Peccator videbit, & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet*, doleat infelix, obtrectet, furat, clamet, ſtridat, adverſariumque ſtylum exacuat.

(b) Pſal. aa.

Quod

PAGIUS XI. *Quas Ditiones obtineret.*

Quantaſcumque *Carolus* Provincias, ut Hiſtorici Francici obſervant intra veteres Occidentalis Imperii fines poſſidebat, eas partim hæreditaria ſibi ſucceſſione devolutas, partim legitimo bello partas, aut ſpontanea populorum deditione traditas acceperat. *Irene* Auguſta præter Orientem nonnullas in Occidente Provincias obtinebat, atque in ipſa Italia Ducatum Neapolitanum, & quidquid ultra Cervarum ac Silarum fluvios ad fretum uſque Siculum porrigitur. Carolus univerſam Galliam; in Hiſpania quidquid a Pyrenæis jugis occurrit ad Rubricatum uſque amnem cum Balearibus Inſulis; in Italia quidquid Longobardicæ Ditionis fuerat cum adjacentibus Iſtria & Liburnia, Inſulaque Corſica; Rhætiam quoque Vindeliciam, Noricum, & quidquid Danubium & Alpes interjacet; atque ultra Danubium partem non modicam Pannoniarum & Germaniam non tantum cis Albim; ſed etiam ulterius ad Oderam uſque flumen, & ad mare Balticum, in ſua tenebat poteſtate. Carolinæ Ditiones intra limites Occidentalis Imperii, partim erant, partim non erant; Imperatores enim Occidentis ultra Rhenum & Danubium vix quid unquam poſſederunt. *Leo*, cum coronam impoſuit Carolo, ſperavit faciliua ei nupturam Irenem Auguſtam, ſi prius Imperatorem Romæ coronatum reſciret. Quod quanto Chriſtianæ Reipublicæ foret emolumento, nemo non intellige-

bat

XIV. Quod autem ex convenientia, utilitate exigente, & neceſſitate poſcente, Deo volente, factum diximus: id ipſum ex inſita ipſi Romano Pontifici conceſſa divinitus auctoritate fuiſſe impletum, pariter affirmamus. Neget ſi quis iſta: plane impius, & infidelis, ac rerum Eccleſiaſticarum penitus rudis eſſe convincitur. Convertat iſte oculos in antiquiorem Eccleſiam, quam dicimus Synagogam, & videbit ſacerdotes antiquæ legis ejuſmodi auctoritate non caruiſſe, fuiſſeque apud eos concilium magnum Judæorum pontificum, ac primarii ſummique omnium ſacerdotis, penes quos inter alia poteſtas eſſet, de Regibus judicare, ut ſi cauſa exigeret, e throno dimitteret, & in ejus locum alium ſubrogaret, quorum ampliſſimam poteſtatem Herodes tyrannus ejus judicio poſtulatus aliquando veritus, ejuſmodi concilium mutavit, occiſis illis, ſuffectis aliis, quos ſciret ſibi conſentientes, ut Joſepho auctore, tomo primo Annalium, ſuo loco narravimus. Dixeris ne tu, Chriſti Eccleſiam ejuſmodi poteſtate caruiſſe, quæ etiam in Synagoga vigebat? cum ampliora chariſmatum dona collata eſſe Chriſti Eccleſiæ, quam Synagogæ, fuerit ſemper abſque controverſia una ſemper omnium Orthodoxorum ſententia?

Romani Pontificis auctoritas in Imperium.

XV. Hanc poteſtatem eſſe in Eccleſia Dei, & in ipſo Pontifice primario reſidere, poſſeque ipſum, ſi cauſa poſtulet, Apoſtolica pleniſſima poteſtate infeſtum Eccleſiæ Regem, ſive Imperatorem deponere, inque locum ipſius juſtum, & pium ſufficere, ex Dei verbo, jure divino, & lege naturæ neceſſaria aſſumptione probari, exploratiſſimum eſt.

Petro ſubditi omnes Principes.

Si enim Chriſti verbo unus in primis a Chriſto Redemptore juſſus eſt Petrus paſcere ſuas (a) oves, paſcere agnos: ex ovium Chriſti numero demoveas neceſſe eſt Reges, & imperatores, ſi a Petri eos ſegreges paſtorali regimine, atque cenſura; ut opus ſit inter (b) hœdos colloces, quos ab ovibus ſegregas; niſi velis eos potius inter leones, lupos, dracones, & alias feras beſtias numerare: ſed & de his æque Petro dictum ſcias (c): *Occide, & manduca.* Verum inter Chriſti oves recenſendos eſſe Principes omnes, nemo Orthodoxorum, aut hæreticorum hactenus dubitavit, cum ſecus ſentire nihil aliud ſit, quam eos inter reprobos collocare.

(a) *Joan.* 21.
(b) *Matt.* 25.
(c) *Act.* 10.

XVI. Cum igitur ſuperiori tomo, & aliis omnibus ſequentibus, doctrina, & exemplis frequentiſſime iteratis ſit clariſſima luce demonſtratum, Romanum Pontificem præſidere Patrem, atque Paſtorem Eccleſiæ univerſæ, idque ſemper fuerit a ſanctis Patribus cognitum, & declaratum, & præſenti ſæculo noſtro plurimorum ſcriptione librorum a veris Orthodoxis, iiſdemque doctiſſimis adverſus Novatores hæreticos demonſtratum: ſi Pontifex Romanus eſt Paſtor; utique & Principes oves illi ſubiici (ſi non inſanis) debeas affirmare, & ipſum his præeſſe debere, ſimul aſſerere. Ex quo ordine hierarchico neceſſario ſequitur, ut ſi quævis ovium erret, corrigenda ſit a paſtore. Et ſi error adeo ſit perſeverans, ut non ſolum nolit ipſa ſanari, ſed quærat alias perdere: plane fatui, & non prudentis paſtoris erit, eam non extra gregem abiicere. Sed da aliquem non exiſtentem ovem, ſed mentientem, ovilumque pelle contectum lupum includere, quid aget paſtor? quid ipſi faciendum omnes alii ſuadebunt, niſi longe procul (quiſquis iſte fuerit) abiicere? nec eſt iſtud politicum ſtatum deſtruere, ſed perficere, & conſervare.

Rom. Pont. cenſuræ ſubditi Reges.

XVII. Etenim natura docet hoc ipſum, ut præſidens animus corpori, ſectionem imperet putridi membri, cujus ſit deſperata curatio (d). Sumus nos invicem membra, & omnes unum corpus in Chriſto, in quo caput cæteris præſtare membris quis neget, & animam corpori imperare quis dubitet? divinamque poteſtatem humanæ, cœleſtem terrenæ, ſpiritualem carnali præeſſe debere, quis non affirmet? Ita Paulus, qui ad conſervationem politici ſtatus hæc dixit (e): *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, de Principibus loquens. Sed idem dicit cun-

(d) *Rom.* 12.
Ex naturali ratione probari præfecturam ſacram.
(e) *Rom.* 13.

PAGIUS

bat. *Pippinus* Caroli filius relicto cum exercitu *VVinigiſo* Duce Spoletano, qui bellum ad comprimendam Grimoaldi Ducis Beneventani rebellionem ſuſceptum perficeret, in Urbem venit, ubi unctus eſt in Regem, Italiæ ſcilicet, ut habet Anaſtaſius in Leone III.

XII. Sigebertus, Regino, Hermannus Contractus in Chronicis, & plerique Annaliſtæ Francorum coronationem Caroli cum anno DCCCI. copulant, quia cum die Nativitatis Chriſti peracta fuerit, ab eo die Auctores iſti annos Chriſti exordiuntur, eamque etiam ob cauſam tam illi, quam Marianus Scotus mortem Hadriani Papæ, quæ die Nativitatis Chriſti anni DCCXCV. accidit, cum anno DCCXCVI. alligant. Certe ante præſentem Chriſti annum Era Incarnationis a die Nativitatis Chriſti in Francia initium ſumebat, quod vel ſolæ Synodi Germanica & Sueſſionenſis extra omne dubium ponunt, ut in illis exponendis oſtendimus. Quoad *Indictionis* notam, nullus Francorum Regum ante Carolum, nec ipſe ante aſſumtum Imperatoriæ dignitatis titulum, in ſuis Diplomatis & Præceptis ea uſus eſt; etſi aliquando in iis ea legatur, Interpolatoribus attribuenda. Verum *Carolus* ſtatim ac Imperator acclamatus fuit, Orientalium Imperatorum more *Conſulem* ſe dixit, & *Indictionis* characterem ſuis Diplomatis addidit: quod utrumque variis infra exemplis demonſtrabitur.

Ante hæc tempora anni Incarnat. a Natali Chriſti inchoati.

Digitized by Google

cunctis Chriſtianis, ſimulque Principibus: (a) *Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis: ipſi enim pervigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Idemque in omnes diſcolos vigilare Apoſtolicam diſciplinam ſic docet (b): *Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum.* Et Paulo poſt: *In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, &c.* Et Petrus qui dicebat (c): *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive Regi, quaſi præcellenti, &c.* Idem adverſus male judicantes ſublimiores poteſtates (d): *Oportet*, inquit, *obedire magis Deo, quam hominibus.* Et qui dixit Epiſcopis (e): *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee, & non dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo.* Idem ipſe (f) Ananiam, & Saphiram mentientes Spiritui ſancto interfecit ſpiritu otis ſui; ut intelligeret unuſquiſque, ſic in divinis verbis inſinuari humilitatem, ut velit Deus conſervatam eſſe in omnibus poteſtatem.

(a) Hebr. 13.
(b) 2. Cor. 10.
(c) 1. Pet. 2.
Ex divina ſcriptura probati ſubditos Principes Pontificibus.
(d) Act. 5.
(e) 1. Pet. 5.
(f) Act. 5.

XVIII. Hinc factum eſt ut Gregorius Magnus, idemque ejus nominis primus, mitiſſimus ſuper omnes homines, & corde humillimus, pro conſervatione tamen bonorum xenodochii, & monaſterii ipſos Francorum Reges Regno privet, ſi quid ab eiſdem abſtulerint piis locis. Nam in privilegio conceſſo Auguſtodunenſi xenodochio, hæc ad finem ipſius habet (g): *Si quis vera Regum, ſacerdotum, Judicum, ac perſonarum ſæcularium hanc Conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat.* Habet eadem (h) in privilegio conceſſo monaſterio S. Medardi Sueſſionenſi: Si igitur ob onius hoſpitalis domus, vel monaſterii unius invaſa a Regibus bona, eis S. Gregorius Regno privationem comminetur: quid agant ſucceſſores ejus, cum viderint Reges, & Imperatores univerſam Eccleſiam, ſive bellorum vi, ſive hæreſibus peſſundare? ut non mireris ſi alter Gregorius ejus nominis Secundus æque ſanctus Imperatorem hæreticum & invaſorem rerum Eccleſiæ Romanæ in Oriente (*ut vidimus*) privaverit juribus Occidentalis Imperii, quæ hic Pontifex, de quo eſt ſermo, contulit meritiſſimo Carolo Magno Eccleſiæ defenſori.

(g) Greg. l. 11. ep. 10. Ind. 6.
Privationem Regni comminatur Gregor.
(h) Greg. lib. 12. ep. 32. Ind. 7.

XIX. His offenſum crabronum examen excitatum eaurgit, & eaerto aculeo obvium quemque petit. Talis eſt Novatorum hujus temporis ſchola, cujus qui in hiſtorica facultate apud eos eſſe profitebatur antiſtes, commentarium (i) ſcripſit adverſus eos, qui aſſererent collatum eſſe Occidentis Imperium per Romanum Pontificem in Carolum Magnum: quam quidem ſcriptionem ſi quis mendaciorum nuncupaverit officinam, proprio quidem titulo mendax opus inſcripſerit. Cum neſcio an quis alius ſit inveniri hujus temporis ſcriptor, qui plura, majora, patentiora dicam, & putentiora, ac magis deformia, una ſimul in uno volumine, mendacia coacervaverit. Qui iſta non credit, & figura hyperbolis, amplificationis cauſa non uti exiſtimet; inſpiciat ipſe oculis eaſdem, tamquam in nundinis palam expoſitas merces patentes omnibus factas. Qui enim ejuſdem officinæ abdita penetravit, veritatis lucerna ſingula perſcrutatus, quæ tenebrarum erant offuſa caligine qualia eſſent non omnibus nota, jam adverſaria ſcriptione palam fecit, & cunctis perſpicue demonſtravit vir doctiſſimus Bellarminus, hodie Collegii Apoſtolici decus, & ornamentum Cardinalis ampliſſimus, qui id, quod conatus eſt, adeo eſt feliciter conſecutus, ut nobis, vel aliis non ſit admodum laborandum, ſed gratulandum potius, uti potentiſſimo vindici veritatis; agendæque gratiæ quod labore plurimo liberaverit immittendi falcem in adeo denſam, immenſamque mendaciorum ſilvam: nam contemnendus eſt potius, quam confutandus ille, qui mendaciorum frigidus defenſor accedens, poſt collapſos tuba (k) Joſue muros Jerico, levem maceriem eacitavit, quæ ſponte corruat, indigna penitus, ut ad ejus demolitionem iterum buccina ſacerdotalis inſonet.

(i) *Sugillat auctor Centuriatores, & eorum Principem Matthiam Illyricum.*
Confutatus defenſor falſæ Regiæ immunitatis.
(k) Joſue. 6. 6.

XX. Cum igitur Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia totum hoc, quod acceperunt, Occidentalis orbis Imperatores ſe conſequutos intelligant: par eſt utriſque Deo, atque Apoſtolicæ Sedi gratos eſſe, non immemores, quod cujus facultatis eſt dare, ejuſdem eſt poteſtatis adimere, & pro Eccleſia ſancta ſua eaurgere vindicem Chriſtum Dominum, qui eſt comminatus Hebræis: *Auferetur* (l) inquit) *a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum ejus.* Quod quidem cum eis, atque cum aliis Gentibus ſæpe factum, produnt ſæculis cunctis Annales. Sed magna Dei benignitate inde parta eſt Imperio Occidentali ſecuritas, ut maneat ſemper, quia ædificata eſt ſupra petram tanta moles ſtructuræ: quod (m) Domini verba demonſtrant, & exempla declarant. Stetit enim immobile, & inconcuſſum, percuſſum licet, & eaagitatum valde Imperium Orientis, quamdiu ejus inhæſerunt fundamenta petræ; ubi vero eadem ſæpe nutantia ſunt inde omnino dimota: moa totum corruit ingenti fragore, nec amplius eaurreait. Sed jam cœptam hiſtoriam proſequamur.

(l) Matt. 21.
Imperii ſecuritas quæ.
(m) Matt. 7.

XXI. Quas autem tunc poſt coronationem idem Carolus oblationes obtulerit Romanis

Caroli Imper. oblationes datæ Eccleſiis.

nis baſilicis, habes apud Anaſtaſium verbis iſtis: *Poſt celebrationem Miſſarum obtulit ipſe ſereniſſimus domnus Carolus Imperator menſam argenteam cum pedibus ſuis, penſantem libras ..... Sed & in Confeſſione ejuſdem Dei Apoſtoli una cum præcellente filio ſuo Rege, & filiabus diverſa vaſa ex auro puriſſimo in miniſterium ipſius ſancti, penſantia libras .... ſed & coronam auream cum gemmis majoribus, quæ pendet ſuper altare, penſantem libras quinquagintaquinque, & patenam auream majorem cum gemmis diverſis, penſantem libras triginta, & calicem majorem cum gemmis, & anſis duabus, penſantem libras octo. Item calicem communiorem fundatum cum ſcyphone, penſantem trigintaſeptem libras: immo & calicem alium majorem fundatum, penſantem libras trigintaſex.*

Obtulit & ſuper altare ſanctiſſimum B. Pauli Apoſtoli menſam argenteam minorem cum pedibus, penſantem libras quinquagintaquinque, cum diverſis vaſis miræ magnitudinis, quæ ad uſum ipſius menſæ pertinent.

Item in baſilica Salvatoris Domini noſtri, quam Conſtantinianam vocant, obtulit Crucem cum gemmis hyacinthinis, quam almificus Pontifex in litania præcedere conſtituit, ſecundum petitionem ipſius piiſſimi Imperatoris. Item & altare cum columnis argenteis & ciborio, verumetiam, & Evangelium ex auro mundiſſimo cum gemmis ornatum, penſans libras ......

*Item & in baſilica Dei Genitricis Ad præſepe obtulit * ſiclumaca argentea majora, penſantia libras ....* Hucuſque de oblationibus Caroli Imperat. Poſt hæc vero de exilio perditiſſimorum damnatorum hominum iſta ſubiicit.

XXII. Exilium ſceleratorum.

Poſtmodum vero dum deducti fuiſſent iniquiſſimi illi malefactores, videlicet Paſchalis, & Campulus, & ſequaces eorum in præſentia piiſſimi domni Imperatoris, circumſtantibus nobiliſſimis Francis, & Romanis, & omnes ſimul exprobrantes de malis ipſorum conſiliis, & operationibus, increpabat Campulus Paſchalem, dicendo: Mala hora faciem tuam vidi, eo quod tu me miſiſti in iſtud periculum, & cæteri ſimiliter, alter alterum condemnans, manifeſtabant ſuum ipſorum reatum. Quos cum tales iniquos cognoviſſet piiſſimus Imperator, in partes Franciæ miſit. Hucuſque de his apud Anaſtaſium.

Eodem autem die, quo Leo Pontifex coram populo ſe purgavit (a): *Zacharias presbyter, qui anno ſuperiori miſſus fuerat ad loca ſancta Hieroſolymam cum eleemoſynis, bene perfuncto legationis mu-*

(a) *Vita Caroli Magni hoc anno.*

PAGIUS XIII.

Joannes per hæc tempora Patriarcha Hieroſolymorum non fuit,

Ad num. XXII. & ſeq. Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli Magni loquens de iis, quæ hoc anno Romæ geſta, dum ibi Carolus eſſet, ait: *Eadem die* (nempe VIII. Kalend. Decemb.) *Zacharias cum duobus Monachis, uno de Monte Oliveti, altero de Sancto Saba de Oriente reverſus Romam venit, quos Patriarcha ad Regem miſit. Qui benedictionis cauſa Claves Sepulcri Dominici ac loci Calvariæ, Claves etiam Civitatis & Montis Oliveti cum Vexillo detulerunt; quos Rex benigne ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & Aprili menſe remuneratos abſolvit.* Refert eumdem locum Baronius, ſed nactus erat Codicem interpolatum, in quo legebatur, *quos Joannes Patriarcha ad Regem miſit.* Nam Joannis nomen in eum locum intruſum; cum nec in aliis exemplaribus laudatæ Vitæ Caroli M. nec in Reginone, nec in Eginhardi Annalibus, nec in Annaliſtis Metenſi, Bertiniano, aliiſque, qui eamdem rem narrant, Patriarchæ nomen exprimatur. Porro certum eſt, non *Joannem* per hæc tempora Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfuiſſe, ſed *Georgium*, quem ſupra oſtendimus ſucceſſiſſe Eliæ, qui tempore ſeptimæ Synodi a ſua Eccleſia exulabat, ad quam ante mortem reſtitutus eſt. Fictitius iſte Patriarcha acceptus ex Antiquitatibus San-Dionyſianis a Doubleto editis lib. 4. cap. 3. ubi multa de Carolo Magno fabuloſa habet. Ait enim *Joannem* Patriarcham Hieroſolymitanum a Saracenis e ſua Sede pulſum ad Conſtantinum Imp. ejuſque filium Leonem Conſtantinopolim fugiſſe, conjunctimque cum utroque, quibus noviſſimam Chriſtianorum in Palæſtina calamitatem expoſuerat, Nuncios ac literas ad Carolum Imp. direxiſſe cum hac Epigraphe: *Servus ſervorum Dei Joannes Urbis Hieruſalem divina miſericordia Epiſcopus, &c.* Addit Doubletus, *Carolum* lectis literis & ab Archiepiſcopo Remenſi Tilpino explicatis, præcepiſſe, ut omnes arma ſumerent; penetraiſſe in Orientem, Urbem Hieroſolymam, totamque Terram, quam Sanctam cognominant, expuliſſe Saracenis, indeque Conſtantinopolim veniſſe, & onuſtum Reliquiis Aquiſgranum, indeque ad Monaſterium San-Dionyſianum rediiſſe. Mitto alias fabulas in eadem narratione contentas, quia inter Eruditos convenit, *Carolum* nunquam Hieroſolymam, nec Conſtantinopolim profectum eſſe. Cointius hoc anno num. XXVIII. & ſeqq. pluribus fabulam illam confutat, quibus ſuperfluum eſſet aliquid addere. Is tamen perperam num. XXVII. fictitium illum *Joannem* pro vero Patriarcha Hieroſolymitano habet, & de iſto interpretandos eſſe cenſet Auctores laudatos, qui de Patriarcha Hieroſolymitano ejus nomine non expreſſo, verba faciunt. Sed ex Patriarcharum Hieroſolymitanorum ſerie a nobis in hoc Opere accurate conſignata, manifeſtum eſt, nullum *Joannem*, Regni & Imperii Caroli tempore, Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfuiſſe.

XIV. *Aaron Calipha Saracenorum Legatos ad Carolum mittit.*

Quoad Claves Sepulcri Dominici ad Carolum miſſas Eginhardus in Vita Caroli M. de ea Legatione hæc habet: *Cum Aaron Rege Perſarum, qui excepta India, totum pene tenebat Orientem, talem habuit in amicitia concordiam* (Carolus ſcilicet), *ut is gratiam ejus omnium, qui in toto Orbe terrarum erant, Regum ac Principum amicitiæ præponeret, ſolumque illum honore ac munificentia ſibi colendum judicaret: ac proinde cum Legati ejus, quos cum donariis ad Sacratiſſimum Domini ac Salvatoris noſtri Sepulcrum locumque Reſurrectionis miſerat, ad eum veniſſent, & eidem Domini ſui voluntatem indicaſſent,*

Claves S. Sepulcri, & civitatis Hieruſalem miſſæ ad Carolum.

nere, cum duobus monachis, uno de monte Oliveti, altero de Saba monaſterio de Oriente reverſus, Romam venit, quos Joannes Patriarcha ad Regem miſit: qui benedictionis cauſa claves Sepulchri Dominici, ac loci Calvariæ, claves etiam civitatis, & montis Oliveti cum vexillo detulerunt. Quos Rex benigne ſuſcipiens, aliquot dies ſecum detinuit, & Aprili menſe ſequentis anni remuneratos abſolvit. Hæc ex Annalibus Francorum in vita Caroli Magni.

XXIII. Scribit Eginhardus, ipſum Regem Sarracenorum, Aaron dictum, dono dediſſe locum illum venerandi Sepulcri ipſi Carolo. Sunt enim hæc verba Eginhardi: *Cum Aaron Rege Perſarum, qui, excepta India, totum pene tenebat Orientem, talem Carolus habuit in amicitia concordiam, ut is gratiam ejus omnium, qui toto orbe terrarum erant, Regum, ac Pontificum amicitiæ præponeret, ſolumque illum honore, & amicitia ſibi colendum judicaret; ac proinde cum Legati ejus, quos cum donariis ad ſacratiſſimum Domini ac Salvatoris noſtri Sepulcrum, locumque Reſurrectionis miſerat, ad eum veniſſent, & ei domini ſui voluntatem indicaſſent, non ſolum, quæ petebant, fieri permiſit, ſed etiam ſacrum illum, & ſalutarem locum, ut illius poteſtati adſcriberetur, conceſſit, & revertentibus Legatis ſuos adjungens, inter veſtes, & aromata, & cæteras Orientalium terrarum opes ingentia illi dona transmiſit, cum ei paucos ante annos, eum, quem tunc ſolum habebat, mitteret elephantem.* Hæc Eginhardus.

Sed de his monendus Lector, quod cum ſit de Carolo ſcriptum, quod recuperaverit Terram ſanctam, quod ejuſmodi claves acceperit: error ex eo natus, quod id factum armis dixerunt alii. Sed nonniſi donatione Regis Sarracenorum id eveniſſe conſtat. Verum non hoc anno geſta ſunt iſta, cum paucos poſt annos a miſſo elephante accidiſſe teſtetur: cum tamen elephantis donum ſequenti anno contigiſſe, ſuo loco dicturi ſumus, ubi & de legatione ab eodem Rege miſſa ad Carolum agemus anno ſequenti ☞ Hoc anno, quo expeditio Caroli Magni adverſus Beneventanos viguit, Grimoaldo Duce eidem refragante, contigit, quod Agobardus Archiepiſcopus Lugdunenſis narrat accidiſſe prodigioſum in Galliis, quod creditum opera Grimoaldi factitatum: ait enim (a): *Ante hos paucos annos diſſeminata eſt quædam ſtultitia, cum eſſet mortalitas bo-*

(a) *Agob. cont. inſulſam opin. vulgi de grand. & tonitr. in fin.*

PAGIUS *ſent, non ſolum quæ petebantur fieri permiſit; ſed etiam ſacrum illum & ſalutarem locum, ut illius poteſtati adſcriberetur, conceſſit; & revertentibus Legatis ſuos adjungens, inter veſtes & aromata & cæteras Orientalium terrarum opes, ingentia illi dona direxit, cum ei* PAUCOS ANTE ANNOS *eum, quem tunc ſolum habebat, roganti mitteret Elephantem.* Quod hic ab Eginhardo dicitur de Elephante *ante paucos annos* miſſo, locum controverſiæ facit, utrum *Carolus* ex *Aaronis* munificentia Sepulcrum Dominicum hoc anno ſub ſua poteſtate tenere cœperit, an anno DCCCVII. quo Legatus Aaronis cum duobus Monachis de Hieruſalem ad Carolum pervenere, munera deferentes, quæ *Aaron* Calipha Saracenorum Imperatori miſerat, ut eo anno dicemus. In poſterioris opinionis confirmationem Annaliſtæ citati allegari poſſunt; navim enim, qua vehebatur Elephas, *portum Veneris* in ora maris Genuenſis, ingreſſam teſtantur, *anno DCCCI. menſe Octobri*, ſerius videlicet quam Vexillum ex Oriente Carolo delatum perhibeant, & Eginhardus laudatus, poſtquam ſcripſit, Aaronem Calipham ultro conceſſiſſe, *ut Sacratiſſimum Domini Sepulcrum ac Salvatoris Mundi Sepulcrum poteſtati* Caroli *adſcriberetur*, proxime ſubjungit, Elephantem eidem Carolo *ante paucos annos* ab Aarone miſſum fuiſſe. Cointius hoc anno num. XXVII. ſtat a priori opinione, totamque controverſiam auctoritate eorumdem Annaliſtarum recte dirimit, rerum geſtarum ordine ſic obſervato. Carolus anno DCCXCVII. tres Oratores in Orientem direxit, Lantfridum, Sigiſmondum, atque Iſaacum & per eos elephantem ab Aarone poſtulavit. Eodem anno *Aaron* illos Legatos excepit, auditoſque remiſit in Franciam per Africam cum Elephante, duobuſque Legatis, quos ejuſdem itineris ſocios adjunxit.

XV. Loca ſacra Hieroſolymorum eidem conceſſit.

Anno DCCXCIX. cum Carolus e Saxonia jam reverſus apud Aquiſgranum morabatur, *Monachus quidam de Hieroſolymis veniens, benedictionem & Reliquias de loco Reſurrectionis Dominica, quas Patriarcha Regi miſerat, detulit.* Rex eumdem *Monachum reverti volentem abſolvens, Zachariam quemdam Presbyterum de Palatio ſuo cum eodem ire juſſit, cui & donaria ſua ad illa veneranda loca differenda commiſit,* inquit Eginhardus in Annal. Ad illam profecto Legationem referendus eſt ſupra jam allegatus locus ex Eginhardo in Vita Caroli M. *Cum Legati ejus* (nempe Caroli) *quos cum donariis ad Sacratiſſimum Domini ac Salvatoris Mundi Sepulchrum locumque Reſurrectionis miſerat, ad eum* (ideſt ad Aaronem) *veniſſent, & ei Domini ſui voluntatem indicaſſent, non ſolum quæ petebantur fieri permiſit; ſed etiam ſacrum illum & ſalutarem locum, ut illius poteſtati adſcriberetur, conceſſit.* VIII. Kal. Decemb. præſentis Chriſti anni *Zacharias Presbyter, quem Rex Hieroſolymam miſerat, cum duobus Monachis, quos Patriarcha cum eo ad Regem miſit, Romam venit*, ubi tum Carolus degebat. Hæc Eginhardus in Annal. Ii Monachi *benedictionis gratia Claves Sepulcri Dominici ac loci Calvariæ cum Vexillo detulerunt.* Carolus anno ſequenti Paſcha Romæ celebravit: *Poſt Paſcha, VII. Kalend. Maii Roma profectus Spoletum venit. De Spoleto Ravennam venit, & aliquot dies ibi moratus, Papiam perrexit. Ibi nunciatum eſt ei Legatos Aaron Regis Perſarum portum Piſas intraſſe. Quibus obviam mittens, inter Vercellas & Eporediam eos ſibi fecit præſentari. Hi Iſaac Judæum, quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Perſarum cum Lantfredo & Sigiſmundo Legatis ſuis miſerat, reverſum cum muneribus nunciaverunt; nam Lantfri-*

* Grimoaldum.

*boum, ut dicerent * Grimoaldum Ducem Beneventanorum tranſmiſiſſe homines cum pulveribus, quos ſpargerent per campos, & montes, prata & fontes, eo quod eſſet inimicus Chriſtianiſſimo Imperatori Carolo; & de ipſo ſparſo pulvere mori boves. Propter quam cauſam multos comprehenſos audivimus, & vidimus, & aliquos occiſos, pleroſque autem affixos tabulis in flumen projectos, atque necatos: & quod mirum valde eſt comprehenſi ipſi adverſus ſe dicebant teſtimonium, habere ſe talem pulverem, & ſpargere. Ita namque diabolus occulto, & juſto Dei judicio, accepta in illos poteſtate, tantum eis * ſuccedere valebat, ut ipſi ſibi eſſent teſtes fallaces ad mortem & neque diſciplina, neque tortura, neque ipſa mors deterrebat illos, ut adverſum ſemetipſos falſum dicere non auderent. Hoc ita ab omnibus credebatur, ut pene pauci eſſent, quibus abſurdiſſimum videretur. Nec rationabiliter penſabant unde fieri poſſet talis pulvis, de quo ſoli boves morerentur, non cætera animalia; aut quomodo tantas portari poſſet per tam latiſſimas regiones, quos * ſuper ſpargere pulveribus homines non poſſunt, nec ſibi Beneventani Viri, & Feminæ, ſenes, & Juvenes cum ternis carrис, pulvere * carricatis egreſſi de regione fuiſſent. Tanta jam Stultitia oppreſſit miſe-*

Pulveris ſparſi prodigium diabolicum.

* ſuggereret.

* Idintelligimus pro onuſtis.

PAGIUS

fridus & Sigiſmundus ambo in eodem itinere defuncti ſunt. Tum ille miſit. Ercherbaldum Notarium in Liguriam ad claſſem parandam qua elephas, & ea quæ cum eo afferebantur, ſubveherentur, inquit Eginhardus in Annal.

XVI. *Mittit & elephantem ac alia munera.*

Ex omnibus his teſtibus inter ſe collatis liquet, *Carolo* prius Elephantem, quam Vexillum ab Aarone miſſum fuiſſe, licet Carolus Vexillum ſibi delatum prius acceperit, quam Elephantem ab Aarone ſibi miſſum norit. Præſenti anno, menſe Decemb. oblatum ei Vexillum Sepulcri Dominici. *Anno DCCCI. menſe Octobri, Iſaac Judæus de Africa cum elephante regreſſus, portum Veneris intravit, & quia propter nives Alpes tranſire non potuit, in Vercellis hyemavit*, ait Eginhardus in Annal. Tandem *anno DCCCII. menſe Jul. XIII. Kal. Aug. venit Iſaac cum elephanto, & cæteris muneribus, quæ a Rege Perſarum miſſa fuerant, & Aquiſgrani omnia Imperatori detulit*, inquit Eginhardus ibidem. Poeta Saxonicus eodem anno DCCCII. Elephantem adductum teſtatur, nec Sepulcrum Dominicum Carolinæ Ditioni ſerius adſcriptum contendit; imo donationem hanc ab Aarone prius factam quam ſupradictus elephas in Gallia conſpiceretur, ſic inſinuat.

Hoc de longinquis elephas regionibus anno
Primitus adductus; miro ſpectacula Regno
Francorum dederat Perſarum denique Princeps
Hunc Aaron.

Paulo poſt de eodem Aarone ait:

Nam gemmas, aurum, veſtes & aromata crebro,
Ac reliquas Orientis opes direxerat illi,
Adſcribique locum ſanctum Hieroſolymorum,
Conceſſit propria Caroli ſemper ditioni.

Ab eo tempore frequentiores fuerunt e remotiſſimis Provinciis in Palæſtinam peregrinationes.

XVII. *Fabula de pulvere ſparſo ad boves interficiendos.*

Baronius in Appendice ad hunc annum refert ex Agobardo diſſeminatum fuiſſe per Gallias, cum eſſet mortalitas boum, *Grimoaldum* Ducem Beneventanum tranſmiſiſſe homines cum pulveribus, & de ipſo ſparſo pulvere boves mortuos eſſe. Verum hæc ad annum DCCCX. referenda, quo Eginhardus in Annal. poſtquam locutus eſt de expeditione eo anno a Carolo habita, ſcribit: *Tanta fuit in ea expeditione boum peſtilentia, ut pene nullus ex tanta exercitu ſupereſſet, quin omnes uſque ad unum interirent: & non ſolum ibi, ſed & ſuper omnes Imperatori ſubjectas Provincias, illius generis animalium mortalitas immaniſſime graſſata eſt.* Adhæc in Capitulari quod Carolus promulgavit *anno X. in Aquis Palatio*, id eſt, anno X. ejus Imperii, capite ſexto legitur: *De homicidiis factis anno præſenti inter vulgares homines, quæ propter pulverem mortalem acta ſunt*, vel, ut habet caput XXIX. Appendicis ſecundæ librorum Capitularium; *de homicidiis factis anno præſenti inter vulgares homines, quaſi propter pulverem mortalem.* Rem clare explicat Baluzius in Notis ad illud caput Tom. II. Capitularium pag. 1199. Anno DCCCX boum mortalitas fuit in Regno Francorum. Fama vulgatum eſt, eam cladem ortam eſſe ex pulvere venenato, quem nonnulli homines ſpargebant per campos & montes, prata & fontes. Hinc commotum vulgus, boum jacturam ulturum, ſævиit in ſuſpectos criminis. Homicidia itaque patrata ſunt propter pulverem mortalem, quæ cauſa & occaſio fuit homicidiorum, non vero per pulverem, ut aliqui caput illud perperam explicant; cum conſtet nullum aliud animalium genus quam boum hac calamitate affectum fuiſſe. Auctor iſtius interpretationis eſt Agobardus Archiep. Lugdunenſis in lib. de grandine & tonitruis cap. 16. *Ante hos paucos annos diſſeminata eſt quædam ſtultitia, cum eſſet mortalitas boum, ut dicerent Grimoaldum Ducem Beneventorum tranſmiſiſſe homines cum pulveribus, quos ſpargerent per campos & montes, prata & fontes, eo quod eſſet inimicus Chriſtianiſſimo Imperatori Carolo & de ipſo ſparſo pulvere mori boves. Propter quam cauſam multos comprehenſos audivimus & vidimus, & aliquos occiſos, pleroſque autem affixos tabulis in flumen projectos atque necatos. Et, quod mirum valde eſt, comprehenſi, ipſi adverſum ſe dicebant teſtimonium habere ſe talem pulverem & ſpargere.* Et infra: *Nec rationabiliter penſabant unde fieri poſſet talis pulvis de quo ſoli boves morerentur, non cætera animalia.*

XVIII. *Alcuinus libros ſuos adverſus Elipandum publicat.*

Alcuinus hoc anno Opus ſuum quatuor in libros diviſum adverſus *Elipandum* Archiepiſcopum Toletanum abſolvit. Nam libro primo meminit Felicis veram confeſſi fidem apud Aquiſgranum in præſentia Caroli Regis, anno Regni ejus XXXII. exeuntis ſcilicet, ut anno ſuperiori oſtendimus. Serius enim libri illi exarati non ſunt; cum in illis, imo & in Præfatione Carolus Rex ſemper, nunquam Auguſtus appelletur. *Laidradus* Archiepiſcopus Lugdunenſis, iterum miſſus eſt in Hiſpaniam, ut ſanam illic doctrinam populo prædicaret. Addit cooperatores, *Nefridius* Narbonenſis Archiepiſcopus & *Benedictus* Anianenſis Abbas, quia illa Hi-

*ſerum mundum, ut nunc ſic abſurde res credantur a Chriſtianis, quales numquam antea ad credendum poterat quiſque ſuadere Paganis, Creatorem omnium ignorantibus. Hanc itaque rem propterea ad medium deduximus, quia huic, unde loquimur, Similis eſt: & exemplum poterat * vel exemplum tribuere de inani ſeductione, & vera ſenſus diminutione.* ☛ * f. velut

Octin-

PAGIUS Hiſpaniarum pars, quam Franci ſubegerant, Narbonenſi Metropolitæ ſubjacebat. Alcuinus cum de altero, quod in Hiſpaniam ſuſcepturi eſſent itinere fama jam ſpargebatur, calamo manum admovit, ut in utilitatem cauſæ publicæ nonnihil ſubſidii conferret, ut ipſemet in ſua Præfatione indicat; his enim verbis utrumque ſic alloquitur: *Per Divina ſuffragia pietatis hanc nebuloſam impietatis ſectam eluce veritatis luce pridem diſcutere ſtuduiſtis etiam, & Deo Chriſto donante cuptum prædicationis opus multa ex parte perfeciſtis. Ad cujus piiſſimæ prædicationis venerabile opus, mandante glorioſo Principe & devotiſſimo in omni bonitate Carolo Rege, vos iterum ituros eſſe audivimus. Quapropter paucorum arripui laborem dierum in ſolatium ſanctiſſimi itineris veſtri quatenus haberetis in manibus cujuſdam Epiſtolæ meo nomine directa ab Elipando Toletano Epiſcopo pias & pernecesſarias reſponſiones*, &c. Alcuinus in libro primo Elipandum, ut ad Catholicam fidem rediret, exemplo Felicis jam converſi hortatus eſt: *Cujus te*; inquit Alcuinus, *cum tuis diſcipulis, venerande Pater humilitatem ſectari ſuadeo*. Ceſſit tandem Alcuino Elipandus, & pie mortuus eſt, ut teſtatur Tamayus in Toletanorum Archiepiſcoporum Catalogo. Alcuinus quatuor ſuos adverſus Elipandum libros miſit ad Laidradum & Nefridium, cæteroſque Gothiæ Epiſcopos, qui Caroli juſſu iterum conveniebant, ut Synodi Provincialis opere hæreſim Felicianam in partibus Hiſpaniæ extinguerent. Eos enim illuc iterum ituros eſſe, ſupra ex eodem Alcuino monſtravimus. Is vero in fine præfati Operis ita Laidradum & ſocios alloquitur. *Ego in procinctu ob veſtri itineris feſtinationem hæc qualicumque ſunt dictavi, nec ut tempus mihi relegendi vel emendandi non fuit idoneum, veſtra charitati contentus tantummodo lectione atque emendatione. Si dignum veſtra conſiderationi videatur, fraterno oſtendite* CONVENTU. *Sin autem, ſub gremio piiſſimæ charitatis veſtræ abſcondite, donec omni conſilio tractemus, quid de hoc agendum ſit Opere*. Quem ſucceſſum is Conventus habuerit, incompertum.

XIX. *Felix* Epiſcopus Urgellenſis, qui hæreſim depoſuerat, Lugdunumque exul miſſus fuerat in ſuo errore mortuus eſt, dum Agobardus Lugdunenſis Archiepiſcopus eſſet. Is enim initio libri ad Ludovicum Auguſtum contra Felicianum dogma ſcribit: *Poſt obitum Felicis illius, qui fuerat quondam Epiſcopus in Urbe Orgellitana, inventa eſt a nobis quædam ſchedula ab eo edita ſub ſpecie interrogationis & reſponſionis, quam cum legentes conſideraremus, inſpeximus hominem diligenter & fraudulenter inſtaurare quantum in ſe fuit, omnem pravitatem dogmatis ſui, in qua dudum fuerat detectus & convictus, & propter quam ab honore Epiſcopatus depoſitus, qui licet aliqua verba, quæ prius imprudenter efferebat, poſtea ſuppreſſerit, aliqua tamen nunc addidit, quæ tunc reticuit. Quam ſchedulam ego ut potui, juxta veritatem fidei cum reprehendiſſem, vel reprehendendam publicaſſem, quidam ex fratribus, ut comperi indigne tulerunt; & non perverſitate animi, ut puto, ſed ſimplicitate ingenii, arbitrati ſunt me id non feciſſe zelo fidei, ſed zelo invidentiæ, ſicut moris eſt eorum, qui inanis gloriæ cupidi, idcirco bonis detrectant, ut ſe illis ſuperponere nitantur, &, ſi detractionibus obtinuerint, ne illi admirentur, iſti admiratione gloriam conſequantur. Et quoniam non deſunt inter nos tales, quibus neceſſe ſit & integritatem fidei cognoſcere, per quam valeant malum perfidiæ declinare, & rectis judiciis obtemperare, ut mereantur in dogmate Pietatis proficere opportunum putavi ea, quæ prædictus vir male ſenſit, exaggeranda adſumere, & verbis ejus in quibus a veritate Fidei exceſſit, Sanctorum Patrum ſententias opponere, ut quiſquis dignatus fuerit legere, agnoſcat, qua cautela Catholica veritatis puriſſimum ſenſum ſequatur.* His conſentientia ſcribit Ado in Chronico: *Perpetuo exilio apud Lugdunum relegatus eſt, quem ferunt in eodem ipſe ſuo errore mortuum*. Felicem Virum doctum fuiſſe, indicat Alcuini Epiſtola XV. ſcripta ad Carolum Regem in qua loquens de diſputatione Felicis cum quodam Saraceno, quam Carolus petierat, eam ſe non habere ait, attamen dictum ſibi fuiſſe eam apud Laidradum Epiſcopum Lugdunenſem inveniri poſſe.

Felix Epiſc. Urgello in hæreſi mortuus.

JESU CHRISTI ANNUS 801.	LEONIS PAP. III. ANNUS 6.	CAROLI MAGNI 1. IRENES ITERUM 5. IMPP.

I.

(a) *Vita Caroli Magni hoc anno.*

Terræmotus ingens Italiam quaſſit.

OCtingenteſimus primus annus ſequitur notatus Indictione nona, quo (ut habent Annales (a) Francorum) *Carolus Magnus Imperator ſeptimo Kalendas Majas Roma profectus, Spoletum venit: & dum eſſet ibi, pridie Kalendas Maii hora noctis ſecunda terræmotus maximus factus eſt, quo & tota Italia graviter concuſſa eſt. Quo etiam terræmotu Romæ tectum baſilicæ B. Pauli Apoſtoli magna ex parte cum ſuis trabibus decidit; & in quibuſdam locis urbes, & monteſque ruerunt, &c.* De hac vero clade, quam tunc Romæ paſſa eſt baſilica S. Pauli, Anaſtaſius agit his verbis in ipſo Leone:

Baſilica S. Pauli terræmotu concuſſa.

Nona vero Indictione, peccatis noſtris imminentibus, ſubito terræmotus factus pridie Kalendas Maii, Eccleſia beati Pauli Apoſtoli ab ipſo terræmotu concuſſa, omnia ſarta tecta ruero. Quæ conſpiciens magnus, & præclarus Pontifex, in magnam venit tribulationem, & lamentari cæpit tam pro argento, quam pro cæteris ſpeciebus, quæ ibidem demolitæ, & confractæ ſunt. Sed Domino annuente, & beato Principe Apoſtolorum protegente, præclarus Pontifex totis viribus ſuis, certamen petentis inſtar, ſicut antiquitus exiſtebat ampla, & maxima, fortitudine potens, in meliorem deduxit ſtatum, & in meliorem ſpeciem eam marmoribus decoravit, & tam presbyterium, quam totam Eccleſiam marmoravit, & ejus porticus renovavit: ſimulque & navem, quæ eſt ſuper altare, ſarta tecta omnia noviter reſtauravit: quin etiam & tres imagines aureas ibidem obtulit, ſcilicet Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli. Sed & aliam imaginem Salvatoris deauratam ſuper poſtes in introitu poſuit penſantem libras ſexaginta: ſed & omne argentum ibidem, quod quaſſatum erat, noviter reſtauravit. Necnon & feneſtras ipſius eccleſiæ miræ pulchritudinis ex metallo Cyprino decoravit. Et inferius de eadem baſilica:

*Item fecit in eadem baſilica beati Pauli calices majores fundatos ex argento puriſſimo, ex ipſius Apoſtoli donis, qui pendent inter arcus majores numero undecim, alios qui pendent inter columnas majores dextera, lævaque numero quadraginta, ſimul penſantes libras ducentas, & ſexagintaſeptem. Fecit & * ciborium cum columnis quinquagintaquinque ſuper altare miræ magnitudinis, & pulchritudinis ex argento puriſſimo, penſans duo mille, & quindecim libras, necnon & Crucem anaglypham pendentem in pergula ante altare, penſantem libras tredecim, atque velum rubeum, quod pendet ante altare, habens in medio Crucem de chryſoclavo.* Et rurſus: *Fecit ibidem idem beatiſſimus Pontifex canſtros ex argento puro numero quadragintaſeptem, penſantes ſimul libras ducentas quadraginta.* Et inferius: *Fecit in eadem baſilica Doctoris mundi B. Pauli Apoſtoli Angelos ex argento puriſſimo duos, juxta imaginem Salvatoris in ingreſſu veſtibuli, penſantes libras centum, & ſemis. Verum & polycandilum pendentem in pergula ante Confeſſionem cum catenulis aureis, quæ penſant libram unam. Præterea & in ingreſſu baſilicæ ſuper rugas majo-* res

II. De ornamentis collatis in Baſilicam S. Pauli.

* Ciborium

PAGIUS SÆC. IX. Anno Æræ Hiſp. DCCCXXXIX. Anno Hegiræ CLXXXV. inchoato die 20. Januar. fer. 4.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6294.

☉ 26. C. ☽ 4. P. 4. April. Indict. 9.

JESU CHRISTI 801.

LEONIS III. PAPÆ 7.

CAROLI IMP. 2.

IRENES iterum IMP. 5.

I. *Victoria Caroli & Leonis III.*

ANum. I. ad IX. Dum Carolus Romæ adhuc eſſet, hæc contigiſſe Annaliſta Loiſelianos nos edocet: *Ordinatis deinde Romanæ Urbis, & Apoſtolici, totiuſque Italiæ, non tantum publicis; ſed etiam Eccleſiaſticis & privatis rebus (nam tota hyeme non aliud fecit Imperator, miſſuque iterum in Beneventanos expeditione cum Pippino filio ſuo, ipſe poſt Paſcha, VII. Kal. Maji Roma profectus Spoletum venit.* Quare per tres integras hebdomadas in Urbe poſt Paſcha manſit Imperator. Ad illud tempus quo Res Italiæ Carolus Auguſtus ordinabat, Cointius hoc anno num. III. refert victoriam, quam Leo & Carolus ad Anſidoniam Urbem Tuſciæ de ſuis hoſtibus inſigni miraculo reportarunt, ut ex eorum patet Diplomate, nec non ex alio quod in ejuſdem poſtea confirmationem Alexander Papa IV. emiſit; quod utrumque recitat Ughellus in Oſtienſium Epiſcoporum Catalogo in Epiſc. XI. Leo III. & Carolus Imp. in ſuo Diplomate ſic loquuntur: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus per Angelum ſuum in viſione nobis videre fecit, ut caput prædicti Martyris* (Anaſtaſii ſcilicet) *ad ejus pugnam, quam nos ad præfatam Civitatem* (nempe Anſidoniam) *habebamus, cum Dei laudibus adveniret; noſtris vero inimicis dicebat, ut vincebamus, & nos ita taliter fecimus: & nunc auxiliante Deo, & iſto præfato Martyre, adveniente ejus capite* (quod ex Monaſterio prope Romam ad Aquas Salvias ſito delatum eſt) *terræ motus venit ſuper noſtris inimicis, & terror apprehendit eos, & parietes ceciderunt, inimici vero noſtri in noſtris manibus devenerunt, & omnes interfecti fuerunt.* Alexander IV. in ſuis ad Abbatem Fratreſque Monaſterii Sancti Anaſtaſii literis confirmat Eccle-

res fecit imagines ex argento quinque, penſantes libras ducentas viginti novem. Fecit & ubi ſupra Aquamanus ante . . . . deauratos duos argenteos penſantes libras quatuordecim. Fecit & ſuper ceroſtratas majores verſatiles anaglyphos ex argento puriſſimo, penſantes ſimul libras octoginta ſex, & uncias octo, atque lucernas majores faſiles bimixas anaglyphas duas penſantes libras quinquaginta ſeptem. Et conſtituit ejus beatitudo, ut quotidianis noctibus ante altare ipſius Apoſtoli ardere debeant.

III. *Idem divina inſpiratus gratia inveſtivit trabem majorem, quæ eſt ſub arcu principali ex argento mundiſſimo penſante undique libras mille trecentas quinquaginta duas. Fecit & ſuper altare majus veſtem chryſoclavam mira pulcbritudine decoratam, habentem hiſtoriam Salvatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſanctæque ejus Genitricis, atque duodecim Apoſtolorum cum periclyſi de chryſoclavo, undique ex margaritis ornatam, atque ab utroque latere blatthi cum chryſoclavo, quæ in natalibus Apoſtolorum ibidem poni conſtituit. Fecit etiam ibi ſuper Crucem majorem ex auro fulvo nimis epanoclyſtum ornatam gemmis pretioſis, penſantem libras quadraginta duas, & uncias duas, necnon & ceroſtatorum paria quatuor inveſtita ex argento deaurato, penſantia ſimul libras ſeptuaginta ſeptem.* Ac rurſum inferius hæc habentur: *Fecit & in baſilica eadem veſtem ſuper altare habentem hiſtoriam Reſurrectionis, & imagines Apoſtolorum chryſoclavam ornatam margaritis, & imagines Apoſtolorum duas ex argento deaurato, penſantes libras octoginta ſex.* Poſt multa vero aliis collata Eccleſiis, hæc habentur ad eamdem Eccleſiam pertinentia:

IV. *Fecit & in baſilica Doctoris mundi beati Pauli Apoſtoli veſtem chryſoclavam habentem in medio Salvatorem, dextera, lævaque beatum Petrum & Paulum Gentibus prædicantes cum periclyſi de chryſoclavo, & gemmis pretioſiſſimis.* Et inferius: *Fecit in baſilica S. Pauli thuribula ex auro puriſſimo duo.* Ac rurſum: *Fecit in eadem Eccleſia S. Pauli Crucifixum ex argento puriſſimo miræ magnitudinis decorum, penſantem libras quinquaginta duas, verum etiam fecit ibi ſuper tetra vela alba holoſerica roſata, ex quibus unam habens in medio Crucem de chryſoclavo, & gammadias de chryſoclavo numero octo, quæ pendent in pharo in medio baſilicæ penſante libras duodecim. Ingreſſum vero corporis ejus ſuper . . . ex marmoribus candidis miro decore ornavit, atque rugas æreas ibidem poſuit. Super columnas vero marmoreas quæ ſtant in circuitu altaris ipſius Doctoris mundi, ubi trabes quondam ligneæ poſitæ fuerant, quæ etiam nimia vetuſtate marcuerant, hic ſacer Antiſtes ſuper ipſas columnas lilia poni fecit . . . . & capitella ex metallo, & ſuper ipſas marmoreas platonias poſuit, & diverſis picturis opus miræ magnitudinis decoravit, necnon ibi fecit vela Alexandrina majora numero quinque, quæ pendent ſuper rugas majores in ingreſſu baſilicæ mirifice decorata.* Et poſt multa: *Fecit in baſilica beati Pauli Apoſtoli Doctoris Gentium phara canthara ex argento puriſſimo cum delphinis ſuis numero quinque, penſantia libras ſexaginta ſeptem, & uncias quatuor.* Et ibi ſupra: *Veſtivit altare beati Pauli Apoſtoli ex argento mundiſſimo deaurato penſante libras centum, & novem. Necnon & Confeſſionem ipſius, atque faciem altaris ipſius veſtivit ex auro puriſſimo penſante libras centum viginti quinque, & uncias octo.*

Fecit & ſuper in ingreſſu corporis ſcutum argenteum puriſſimum, in quo Orthodoxæ Fidei Symbolum ſcribi fecit, quod penſat libras triginta duas. Fecit ibi deſuper, coronas majores tres ex argento puriſſimo penſantes in unum libras nonaginta tres. Hæc omnia poſt terræmotum ab eodem Pontifice facta ponuntur. Quæ autem ante terræmotum, ſed poſtquam ex Germania eſt reverſus, ab ipſo diverſis in locis diverſa Eccleſiarum ornamenta confecta ſunt: ex eodem auctore hic deſcribemus. Sed primum V. Symbolum fidei in ſcuto argenteo.

quæ

PAGIUS clesiæ eorum *Civitatem Anſedonia cum omnibus Eccleſiis & pertinentiis ſuis, olim ab infidelibus & iniquis hominibus poſſeſſis, ſed præterea memorato Carolo Imperatore una cum præfato Leone Prædeceſſore noſtro* (inquit Alexander) *meritis & auxiliis B. Anaſtaſii Martyris, ejuſdem cupitis oſtenſione devictam & deſtructam, propter quam victoriam Eccleſiæ ſupradicti Martyris præfatas poſſeſſiones donavit.*

II. Italia terra motu concuſſa. Imperator Urbe digreſſus Spoletum acceſſit. *Ibi dum II. eſſet, Kal. Maii hora noctis ſecunda, terræ motus maximus factus eſt, quo tota Italia graviter concuſſa eſt*, inquit Annaliſta Loiſelianus, cui cæteri ſuffragantur. In Annalibus Fuldenſibus, hic *terræ motus per totam Italiam tam vehemens* fuiſſe dicitur, *ut in quibuſdam locis Urbes ruerent & montes, & tectum Baſilicæ Beati Pauli Apoſtoli Romæ cum trabibus ſuis magna ex parte decideret.* Sigonius refert, ob id inſtitutum eſſe a Leone, ut præcedentibus tribus Aſcenſionem diebus, ſupplicationes ad diverſa templa haberentur. Quam rem Mamertus Epiſcopus Viennenſis in Eccleſiam primus intulerat. Et in libro de Vitis Romanorum Pontificum, qui nomine Luitprandi Diaconi circumfertur, & Auctorem exeunte nono ſæculo Monachum germanum habuiſſe creditur, Leo III. cap. 98. dicitur conſtituiſſe, *ut tres dies ante Dominicam Aſcenſionem Litaniæ celebrarentur &* Mamerti Rogationes, quæ Domini Aſcenſionem

un-

Digitized by Google

quæ ad ædificia pertinent, his verbis:

Triclinium Vaticanum. *Præfatus vero ſanctiſſimus Pontifex juxta Eccleſiam beati Petri Apoſtoli fecit in triclinio majori miræ pulchritudinis decoratam abſidem muſivo ornatam, & abſides duas dextera, lævaque ſuper marmore, & pictura ſplendentes, & in pavimento marmoreis exemplis ſtratis cum cæteris amplis ædificiis tam in aſcenſu ſcalæ, quam poſt ipſum triclinium compte.*

VI. Vetera monumenta cuſtodienda. Quod autem ad veſtes pertinet & alia ornamenta: hic pariter eadem ipſa in Annalibus cum cæteris ſuperius memoratis tamquam in armario recondamus, ſic fiet, ut veſtes nullis tineis corrodantur, nec vaſa a furibus auferantur, neque quamvis temporum injuria pereant. Cum enim & in eiſdem antiquarum Eccleſiarum memoria conſervetur, & de multis aliis ſcitu dignis admoneamur: nequaquam putes in his recenſendis otioſe nos laborare: Sic ſe habent:

In Eccl. S. Petri. *Fecit in Eccleſia beati Petri Apoſtoli veſtem ex chryſoclavo cum pretioſis gemmis ornatam, habentem hiſtoriam Dominicæ Reſurrectionis, & inter arcus vela ſerica alba, & vela de ſtauraci pulcherrima. Poſt reverſionem ſuam ob nimium amorem fecit eidem nutritori ſuo presbyterium noviter totum marmoreum pulchrum ſculptum, & compte erectum: ſed & ſuper altare majus fecit tetra vela holoſerica alithina quatuor cum aſtillis, & * roſis chryſoclavis, & in eodem ſacro altari fecit aliam veſtem cum hiſtoriis Crucifixi Domini.*

* rotis

In Eccl. S. Pauli. *Et in Eccleſia Doctoris mundi beati Pauli Apoſtoli fecit tetra vela holoſerica alithina quatuor, & veſtem ſuper altare albam chryſoclavam, habentem hiſtoriam Nativitatis Domini, & ſanctorum Innocentium. Item & aliam veſtem Tyriam habentem hiſtoriam cæci illuminati, & reſurrectionem.*

VII. In Eccleſ. S. Mariæ Ad præſepe. *Idem autem ſanctiſſimus Præſul fecit in baſilica beatæ Mariæ Ad præſepe veſtem album chryſoclavam, habentem hiſtoriam ſanctæ Reſurrectionis, ſed & alium veſtem in orbiculis chryſoclavis, habentem hiſtoriam Annuntiationis, & SS. Joachim & Annæ.*

S. Laurentii extra muros. *Fecit in Eccleſia B. Laurentii foris muros idem Præſul veſtem albam roſatam cum cryſoclavo. Sed & aliam veſtem ſuper ſanctum corpus ejus albam ſtauracinam, & chryſoclavam cum margaritis.*

S. Calliſti *In titulo Calliſti veſtem chryſoclavam ex blatthi Byzanteo, habentem hiſtoriam Natalis Domini, & S. Simeonis.*

S. Pancratii. *Item in Eccleſia ſancti Pancratii veſtem Tyriam habentem hiſtoriam Aſcenſionis Domini.*

S. Mariæ ad Martyres. S. Bonifacii. S. Mariæ in Coſmedin. *Sed & in ſancta Maria ad Martyres fecit veſtem Tyriam, ut ſupra. In titulo S. Sabinæ, ut ſupra. In diaconia S. Bonifacii, ut ſupra. In diaconia S. Mariæ, quæ vocatur Coſmedin, ut ſupra.*

SS. Coſmæ, & Damiani. *In baſilica SS. Coſmæ, & Damiani fecit veſtem de Blatthi Byzanteo cum periclyſi de chryſoclavo, & margaritis.*

S. Valentini. *Item in Eccleſia S. Valentini fecit veſtem chryſoclavum, & aliam veſtem de fundato pulcherrimam.*

SS. Nerei, & Achillei. *In diaconia SS. Nerei, & Achillei fecit veſtem de ſtauraci.*

VIII. S. Mariæ in Dominica. *In diaconia ſanctæ Dei genitricis, quæ vocatur Dominica, fecit veſtem de ſtauraci.*

* S. Sabæ. *In monaſterio S. Sabæ fecit * butronem argenteum cum caniſtro ſuo penſantem libras duodecim, & veſtem de ſtauraci cum chryſoclavo, & margaritis.*

S. Geraſimi. *Item in monaſterio S. Geraſimi fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de chryſoclavo.*

Necnon in monaſterio Clivi Scauri fecit veſtem de ſtauraci cum periclyſi de chryſoclavo.

Verum etiam in titulo Pammachii fecit veſtes duas, unam de ſtauraci cum peri-

PAGIUS antecedunt Litaniæ Gallicanæ appellatæ ſunt, quia earum inſtitutio a Gallia, & Litania Minor, ut hæc a Majori diſtingueretur, quæ VII. Kalendas Maii celebratur. Frodoardus in Fragmento de Romanis Pontificibus a Mabillonio ſæc. III. Benedict. part. II. edito, dum de Leone III. verba facit de his Rogationibus Gallicanis ait:

Hæc & multa ſubbiint numeroſis dotibus augens,
Jura precum cumulat, ſervandaque Gallica tradit
Adſcendens iter Domini præeuntia vota.

III. Recitat iſtum terræ motum Baronius ex Anaſtaſio, & ex eodem verba facit de variis ædificiis a Leone III. conſtructis, variiſque ornamentis Eccleſiis Urbis Romæ ab eodem donatis. Verum Baronius tam de iis quæ Leo III. ante terræ motum, quam de illis quæ poſt illum egit, promiſcue loquitur. Certum tamen Anaſtaſium in Vita Leonis III. ejus opera publica temporis ordine ſervato recenſere; qui ordo, cum ad graves difficultates ſolvendas aliquando conducat, in Annalibus minime invertendus. Anaſtaſius itaque pag. 121. Edit. Regiæ quatuor, incipit enumerare opera publica Leonis III. ante ſuum ex Urbe diſceſſum. Tum pag. 123. & ſeqq. loquitur de ejus perſecutione & Romam reverſione. Deinde pag. 127. & ſeqq. uſque ad finem Vitæ Leonis III. ſigillatim enumerat dona ab eo variis Eccleſiis collata, plurimaque ædificia ab eo Romæ condita. Terræ vero motum, qui hoc anno accidit, loco ſuo refert pag. 128. De Triclinio Leonino ſermonem habet pag. 123. paulo antequam de ejus perſecutione ſermonem habeat, ut anno ſuperiori inſinuavimus, dum refellimus Alemannum, qui cum non animadvertiſſet, Anaſtaſium in hujuſmodi operibus pu-

Leonis III. Opera publica Anaſtaſius ordine recenſet.

S. Gregorii. *clyſi de chriſoclavo, & aliam veſtem de* * *imizino.*

S. Andreæ in Silice. *Item ſupradictus Antiſtas Eccleſiæ beati Andreæ Apoſtoli ſita via Appia in ſilice in trigeſimo lapide ſarta tecta noviter reſtauravit una cum baptiſterio, & porticu. In qua Eccleſia presbyterium conſtituit, ubi & dona obtulit tam in argento, quam in veſtibus, & libris.* Hæc de rebus uſque ad terræmotus tempus Anaſtaſius: atque de his ſatis, jam ad Carolum redeamus.

IX. Hoc eodem anno, ab ipſo Imperatore datæ reperiuntur leges, quæ Mutinæ adhuc legi hac præfatione dicuntur (a).

(a) Sigon. l. 4. Reg. Ital. hoc anno.

De legibus a Carolo Imp. ſancitis. *Carolus divino nutu coronatus Romanorum regens Imperium sereniſſimus Auguſtus omnibus Comitibus, Caſtaldis ſeu cunctis Reip. per provinciam Italiæ a noſtra manſuetudine præpoſitis, anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCI. Indictione IX. anno Regni noſtri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Conſulatus autem noſtri primo. Cum in Italiam propter utilitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ ac provinciarum diſponendarum veniſſemus: multæ, atque diverſæ per urbes ſingulas ante conſpectum noſtrum quæſtiones venerunt, tam de Eccleſiaſticis, quæ de publicis, & privatis rebus per ea, quæ ſtatim recitata, ex Romana ſeu Longobarda lege competenti ſententia terminata ſunt, quorum judiciales ſententia a legiſlatoribus aut penitus omiſſa eſt, aut a poſteris oblivioni tradita. Quocirca nos conſiderantes utilitatem noſtram, & populi a Deo nobis conceſſi, ea, quæ ob anteceſſoribus noſtris Regibus Italiæ in edictis legis Longobardicæ ab ipſis editæ prætermiſſa ſunt, juxta rerum, ac temporum conſiderationem addere curavimus, ſoliciti, ut neceſſaria, quæ legi defuerunt, ſupplerentur, ut in rebus dubiis non quorumlibet arbitrium, ſed noſtræ legis auctoritas prævaleret.* Hæc ibi.

X. De capitulis a Carolo additis. Sed & Eginhardus in vita ipſius iſta de legibus: *Poſt ſuſceptum*, inquit, *Imperiale nomen, cum adverteret multa legibus populi ſui deeſſe (nam Franci duas habent leges plurimis in locis valde diverſas) cogitavit, quæ deerant, addere, & diſcrepantia unire, prava quoque, & perperam prolata corrigere. Sed in iis nihil aliud ab eo factum eſt, quam quod pauca capitula, & ea imperfecta legibus addidit. Omnium tamen nationum, quæ ſub ejus ditione erant, jura, quæ ſcripta non erant, deſcribi, ac litteris mandari fecit.* Hæc Eginhardus. Numerant viginti tria capitula legum Caroli Magni, duoque ex illis reperiuntur recitata a Gratiano, atque primum illud (b) de Romana Eccleſia his verbis:

(b) Diſt. 19. c. 3.

In memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus ſanctam Romanam, & Apoſtolicam Sedem, ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat Eccleſiaſticæ magiſtra rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas: UT LICET VIX FERENDUM AB ILLA SANCTA SEDE IMPONATUR JUGUM: TAMEN FERAMUS, ET PIA DEVOTIONE TOLEREMUS. Si vero (quod non decet) quilibet ſive ſit presbyter, ſive diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolica Seda detuliſſe epiſtolam, vel aliud aliquid, quod inde non venerit: ſalva fide, & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut aliam detrudas cuſtodiam, uſquequo per epiſtolam, ut per idoneos ſuæ partis Legatos Apoſtolicam interpelles ſublimitatem, ut poſſiſſimum ſam ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine ſtatuat lex Romana definire, ut & is corrigatur, & cæteris modus imponatur. Recitatum hoc ipſum capitulum, & repetitum apparet in Concilio Tiburienſi (c), utpote tanto Principe Chriſtianiſſimo dignum.

Quid de Romani Pontificis litteris falſis utendis.

(c) Conc. Trib. c. 36.

XI. Vidiſti, Lector, Caroli Magni erga Sedem Apoſtolicam reverentiam, animique ſummiſſionem erga Romanum Pontificem, omnibus Chriſtianis Principibus poſitam in exemplum, utpote potentiſſimi, atque prudentiſſimi Principis: cui idcirco dederit Deus ſubiicere ſibi Reges, & populos, cum noverit ille ſe ſubiicere propter Chriſtum ſucceſſori hominis piſcatoris. Conſideraſti pariter, quam modeſte agat de cognitione Apoſtolicarum litterarum, ut nolit ipſe, nec ali-

PAGIUS publicis recenſendis temporis ordinem ſervare, arbitratus eſt Triclinium Leonianum, in quo exhibentur variæ Inſcriptiones, præſertimque una in honorem Caroli Regis, ante præſentem annum ædificatum non fuiſſe, ſicque viam ſibi præcluſit iiſdem inſcriptionibus recte explicandis, ut ibidem vidimus. Baronius an. DCCXCVI. num. XXX. ſuo loco de illo Triclinio egit, uti & Cointius eo anno num. CIV. & ſeqq. & Marca lib. 3. de Concordia cap. 11. licet nec Cointius nec Marca animum adverterint ad ordinem temporis ab Anaſtaſio in Vita Leonis III. ſervatum, perperamque exiſtimarint, cum Vexillo Sancti Petri eo anno a Leone III. ad Carolum tranſmiſſo collatum ei fuiſſe Dominium Urbis.

IV. Carolus addit leges ad Longob. A num. IX. ad XX. Agit Baronius de variis legibus a Carolo Imp. dum adhuc in Italia verſaretur emiſſis. Num. IX. refert ex Sigonio Præfationem legum a Carolo Imp. Mutinæ datarum & directarum *cunctis Reip. per Provinciam Italiæ Præpoſitis, anno ab Incarnatione D.*

quis ex ſuis provinciarum Præſidibus eas, an veræ ſint, vel falſæ, cognoſcere, & perſcrutari, etiamſi de læſa majeſtate cauſa tractetur, ſed totum judicium vult per Epiſcopum agitari, & ejus ſententiam eapectari. Iſta cum egit, & adeo ſe legibus Eccleſiaſticis obſequentem exhibuit, bene conſuluit Regno Francorum, ut Deo protegente, licet civilibus, & externis bellis diu multumque fuerit fatigatum, permanens ſemper fuerit, liberumque a gente Sarracenorum longe lateque ubique locorum terrarum orbis dominantium, atque ſemper divino auxilio fuerit integrum feliciter propagatum ad poſteros.

XII. Ex alia autem lege, quæ extat (a) apud eumdem Gratianum mutilata, integra autem iu Capirularibus (b) Regum Francorum, vide quam faverit, Theodoſii exemplo, judicio Epiſcoporum.

(a) 11. q. 3. c. 37. volumus. (b) Capit. Franc. l. 6. c. 281.

Volumus, atque præcipimus, ut omnes ditioni noſtræ, Deo auxiliante, ſubjecti, tam Romani, quam Franci, Alamanni, Bajoarii, Saxones, Thuringii, Freſones, Galli, Burgundiones, Brettones, Longobardi, Vaſcones, Beneventani, Gothi, Hiſpani, cæterique nobis ſubjecti omnes, licet quocumque videantur legis vinculo conſtricti, vel conſuetudinario more connexi, hanc ſententiam, quam ex ſexto decimo Theodoſii Imperat. libro, capitulo videlicet undecimo ad interrogata Ablavii Ducis illi, & omnibus reſcriptam ſumpſimus, & inter noſtra capitula pro lege tenendam conſultu omnium fidelium noſtrorum tam clericorum quam laicorum poſuimus, lege cunctis perpetua tenendam, id eſt.

XIII. Quantom Carolus detulerit Eccleſiaſtico foro.

Quicumque litem habens, ſive poſſeſſor, ſive petitor fuerit, vel in initio litis, vel decurſis temporum curriculis, ſive cum negotium peroratur, ſive cum incæperit promi ſententia, ſi judicium elegerit ſacroſanctæ legis Antiſtitis: illico ſine aliqua dubitatione, etiamſi alia pars refragatur, ad Epiſcoporum judicium cum ſermone litigantium dirigatur. Multa enim, quæ in judicio captioſæ præſcriptionis vincula promi non patiuntur, inveſtigat, & promit ſacroſancta religionis auctoritas. Omnes itaque cauſæ, quæ vel prætorio jure, vel civili tractantur, Epiſcoporum ſententiis terminatæ perpetuo ſtabilitatis jure firmentur. Nec liceat ulterias tractari negotium, quod Epiſcoporum ſententiis decideriт. Teſtimonium etiam ab uno licet Epiſcopo perhibitum, omnes Judices indubitanter accipiant; nec alius audiatur, cum teſtimonium Epiſcopi a qualibet parte fuerit repromiſſum. Illud eſt enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a ſacroſancto homine conſcientia mentis inlibatæ protulerit. Hoc nos edicto ſalubri aliquando cenſuimus: hoc perpetua lege firmamus, malitioſa litium ſemina comprimentes, ut miſeri homines longis, ac pene perpetuis actionum laqueis implicitì ab improbis petitionibus, vel a cupiditate perpera maturo fine diſcedant. Quicquid itaque de ſententiis Epiſcoporum clementia noſtra cenſuerat, etiam hac ſumus lege complexi, gravitatem tuam, & cæteros pro utilitate omnium, in perpetuum obſervare convenies.

Iſta ſunt, quæ ex Theodoſio Carolus Imp. ab imperatore mutuatus, pius ex pio, juſtiſſimus a juſtiſſimo, utroque Chriſtianæ religionis decore maaimo, & ornamento, ſive virtutem militarem ſpectes in eis, ſive cultum Fidei Orthodoxæ, vel erga ſubditos ſibi populos regimen probatiſſimum. Hæc audiant, & erubeſcant illi, qui his penitus adverſariaa leges ſtatuunt, & contraria edicta proponunt, timoribus eaagitantea populos, novis adinventionibus inhibentes, quacumque occaſione prætexta, via indirecta procurant, ne laici ipſi attingent limen Eccleſiaſtici fori. Timeo, timeo iſtis, ne quando ſi iſta facere perſeverant (quod abſit) Deus vindex tandem eaurgens *virga furoris ferrea*, ſecundum illud Davidicum, *tamquam vas figuli confringat eos*. Unde & ob imminens, quod aſtat, periculum æque cum eodem ipſo ex alto corde vociferor: *Nunc Reges intelligite, & erudimini, qui judicatis terram*. Et exemplo diſcite Caroli, ex obedientia & obſervantia erga Apoſtolicam Sedem Regna & Imperia propagare, atque firmiter ſtabilire. XIV.

Salubris auctoris admonitio.

Quod rurſum ad eumdem Carolum in XV.

 his

PAGIUS *N. Jeſu Chriſti DCCCI. Indict. IX. anno Regni noſtri in Francia XXXIII. in Italia XXVIII. Conſulatus autem noſtri primo.* Quibus ex verbis patet, eas leges hoc anno poſt Kal. circiter Junias datas eſſe; cum Carolus ao. DCCLXXIV. circa Junii initium univerſi Regni Longobardici poſſeſſionem inierit. Liquet ſecundo, Carolum, Orientalium Imperatorum exemplo, ipſo die quo Imperator acclamatus eſt, *Conſulatum perpetuum* capeſſiiſſe, quod Caroli exemplo e Ludovico Pio, & a quibuſdam aliis Succeſſoribus ejus etiam in uſum vocatum. Præfatæ Præfationi ſubiiciuntur octo Capitula, quæ dicuntur addita *ad legem Longobardorum*, & recitantur e Baluzio Tom. I. Capitulerium Reg. Franc. pag. 346. & e Labbeo Tom. VII. Concil. pag. 1559.

V. Baronius num. XII. refert partem legis Caroli Imp. quæ integra recitantur lib. VI. Capitulerium Franc. cap. 366. & apud Baluzium citatum pag. 986. In ea Carolus numerat populos ſibi ſubditos Romanos, Francos, Alamannos, Bajuvarios, Saxones, Turingios, Freſones, Gallos, Burgundiones, Britones, Langobardos, Vaſcanos, Beneventanos, Gothos & Hiſpanos, Ubi dubium eſſe non poteſt, inquit

Varii populi Carolo ſubjecti.

Carolus abſtinet a novis condendis legibus.

his ſpectat, quam parciſſimus fuit in novis condendis legibus, adeo ut cum tamdiu vixerit Rex, atque Imperator, perpauca legum capita ſanxiſſe dicatur; ſed in veteribus reſtituendis, ut ſervarentur, multus fuit; hinc apparet, colligi juſſiſſe centum ſexaginta octo capitula legum Eccleſiaſticarum ex ſacroſanctis Conciliis, atque decretis ſummorum Pontificum, ut per ea in Eccleſia diſciplina vigeret. Ne autem vel ex hoc videri poſſet præſcribere ipſe leges Epiſcopis: collectioni ſuæ iſta ipſa quam religioſiſſime præfatus eſt:

Præfatio domni Caroli Imperatoris.

Collectio Caroli juſſu facta legum Eccleſiaſticarum.

Regnante Domino noſtro Jeſu Chriſto in perpetuum. Ego Carolus gratia Dei, ejuſdemque miſericordia donante, Rex, & rector Regni Francorum, & devotus ſanctæ Eccleſiæ defenſor, humilisque adjutor omnibus Eccleſiaſticæ pietatis ordinibus, ſeu ſæcularis potentiæ dignitatibus in Chriſto Deo æterno perpetuæ pacis, & beatitudinis ſalutem.

Conſiderans pacifico mentis intuitu una cum ſacerdotibus, & conſiliariis noſtris abundantem in nos, noſtrumque populum Chriſti clementiam, qua neceſſarium eſt non ſolum toto corde, & ore ejus pietati agere gratias inceſſanter, ſed etiam continua bonorum operum exercitatione ejus inſiſtere laudibus, quatenus qui noſtro Regno tantos contulit honores, ſua protectione nos, noſtrumque Regnum in æternum conſervare dignetur.

XVI. Admonitio Caroli ad Epiſcopos.

Quapropter placuit nobis veſtram rogare ſolertiam, o paſtores Eccleſiarum Chriſti, & ductores gregis ejus, & clariſſima mundi luminaria, ut vigili cuſtodia, & ſedula admonitione populum Dei per paſcua vitæ æternæ ducere ſtudeatis, & errantes bonorum exemplo operum, ſeu adhortatione humeris intra Eccleſiaſticæ firmitatis muros reportare ſatagatis: ne lupus inſidians aliquem, canonicas ſanctiones tranſgredientem, vel paternas traditiones univerſalium Conciliorum excedentem (quod abſit) inveniens devoret. Ideo magno devotionis ſtudio admonendi, & adhortandi ſunt, immo compellendi, ut firma fide, & infatigabili perſeverantia intra paternas ſanctiones ſe contineant. In quo operis ſtudio ſciat certiſſime ſanctitas veſtra noſtram vobis cooperari diligentiam. Quapropter & noſtros ad vos direximus Miſſos, qui ex noſtri nominis auctoritate una vobiſcum corrigerent quæ corrigenda eſſent. Sed & aliqua capitula ex canonicis inſtitutionibus, quæ magis vobis neceſſaria videbantur, ſubjunximus.

XVII. Modeſta excuſatio Caroli.

Ne aliquis, quæſo, hujus pietatis admonitionem eſſe præſumptuoſam putet, vel judicet, qua nos errata corrigere, ſuperflua abſcindere, recta connectere ſtudeamus; ſed ut magis benevolo charitatis animo ſuſcipiat. Nam legimus in Regnorum libris, quomodo ſanctus Joſias (a) Regnum ſibi a Deo datum circumeundo, corrigendo, admonendo, ad cultum veri Dei ſtuduit revocare. Non ut me ejus ſanctitati æquiparabilem faciam, ſed quod nobis ſint ubique Sanctorum ſemper exempla ſequenda, & quoſcumque poterimus, ad ſtudium bonæ vitæ in laudem, & in gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti congregare neceſſe eſt. Quapropter, ut prædiximus, aliqua capitula notare juſſimus, ut ſimul hæc eadem vos admonere ſtudeatis, & quæcumque vobis alia neceſſaria eſſe ſcitis, ut & iſta, & illa æquali intentione prædicetis. Nec aliquid, quod veſtræ ſanctitati, populoque Dei utile, omittatis, ut pio ſtudio nos admoneatis, quatenus & veſtra ſolertia, & ſubjectorum obedientia æterna felicitate remuneretur. Hucuſque præfatus eſt Carolus.

(a) 4. Reg. 22. 23.

XVIII. Quod rurſum pertinet ad leges, ab eodem Carolo Magno pro Eccleſiaſtica præſertim immunitate ſancitas: ut omnino ſervarentur, ita ipſe ſcripſit (b) ad Pipinum filium, in Italia regnantem.

(b) *Apud Sigon. an. 802.*

Caroli ad Pipinum Regem epiſtola pro Eccleſiaſtica immunitate.

Carolus sereniſſimus Auguſtus a Deo coronatus, Magnus, pacificus Imperator, Romanorum gubernans Imperium, ac per miſericordiam Dei Rex Francorum & Longobardorum, dilectiſſimo filio ſuo Pipino glorioſo Regi ſempiternam in Domino ſalutem.

Pervenit ad aures clementiæ noſtræ, quod aliqui Duces, eorumque juniores Caſtaldii, Vicarii, Centenarii, Venatores, & cæteri per ſingula territoria habitantes, vel diſcurrentes manſionaticos & par-

ac-

PAGIUS

quit Baluzius in Notis ad illud Capitulum, quinam per Gallos intelligi debeant homines originis Gallicæ. Franci quidem Francico Imperio ſubjecti, ſed qui genus repetebant a vetuſtis Galliæ incolis ante Francorum adventum. Gothi & Hiſpani Francico Imperio ſubditi eamdem Regionem incolebant, ideſt, eam Hiſpaniæ partem quæ nunc Catalonia dicitur uſque ad fluvium Rubricatum, ubi fuit limes Regni Francici. Gothi igitur in ea Hiſpaniæ parte habitantes ii erant, ſuperſtites ex Regno Gothorum; Hiſpani vero qui ex ea Hiſpaniæ parte orti erant, quam Saraceni tenebant, & ſe in Regnum Francorum contulerant, ut ſe ſe Saracenorum jugo ſubtraherent.

VI. Capitulum de honoranda Sede Apoſtolica.

Baronius num. XV. recitat Præfationem libri primi Capitularium ab Anſegiſo Abbate collectorum, in qua eum Carolus dicatur tantum *Rex & Rector Regni Francorum*, apparet, tam Præfationem illam, quam Capitula LXXXII. quæ ei ſubiiciuntur, ad hunc Chriſti annum, quo jam Carolus Auguſtus erat, non pertinere. Ea itaque edita anno DCCLXXXIX. ut eodem anno inſinuavimus. Baronius jam antea num. X. retulerat Capitulum *de honoranda Sede Apoſtolica*, quod ibi annumerat legibus Caroli, quamvis

*....... accipiunt non ſolum a liberis hominibus, ſed etiam ab Eccleſiis Dei, monaſteriis videlicet virorum, ac puellarum, & xenodochiis, atque per diverſas plebes, inſuper ſervientes Eccleſiarum Dei in eorum opera, id eſt, in vineis, campis, ſeu pratis, necnon & in eorum ædificiis illos faciunt operari, ſed carnaticum, & vinum contra omnem juſtitiam ab eis * exactare non ceſſant: & multas patiuntur oppreſſiones ipſi Eccleſiæ Dei ſervientes.*

* exigere.

XIX. *Ideo chariſſime fili, has litteras ad tuam dilectionem direximus, ut hoc anno, hanc cauſam diligenter, & prudenter inquirere facias; & ſi veritas eſt, quod ita factum ſit, deinceps omnimodis emendare, & corrigere ſtudeas; quatenus in diebus noſtris citius pax Eccleſiarum Dei, ſive illarum ſervientium in omnibus conſervetur; & ut merces copioſa nobis, & tibi exinde jugiter accreſcat. Audivimus etiam quod quædam Capitula, quæ in lege ſcribi juſſimus, per alia loca aliqui ex noſtris, ac veſtris dicunt, quod nos nequaquam hanc cauſam per noſmetipſos * conditam habeamus, & ideo eam nolunt obedire ac conſentire, ac pro lege tenere. Tu valde noſti quo modo, vel qualiter tecum locuti ſumus de ipſis Capitulis. Et ideo admonemus tuam amabilem dilectionem, ut per univerſum Regnum tibi a Deo commiſſum ea nota facias, & obedire, atque implere præcipias.* Hactenus epiſtola Caroli ad Pipinum.

* cognitam.

XX. Legatio Regis Sarracenorum ad Carolum.

Iſta de legibus Caroli ſatis dicta ſunto: proſequamur modo ipſum ex Italia in Gallias redeuntem. Habent hæc Annales Francorum ſub Ludovico filio ipſius Caroli Magni deſcripti: *Imperator de Spoleto Ravennam venit, & dies aliquot ibi moratus, Papiam pervexit. Ibi nunciatum eſt, Legatos Aaron Regis Perſarum Piſas intraſſe, quibus obviam mittens, inter Vercellas, & Eporedium, vel Hipporediam, eos ſibi fecit præſentari. Unus eorum erat Perſa de Oriente Legatus prædicti Regis (nam duo fuerant) alter Sarracenus de Africa Legatus Amirati Abraham, qui in confinio Africæ Foſſato, id eſt, caſtris, præſidebat. Hic Iſaac Judæum, quem Imperator ante quadriennium ad memoratum Regem Perſarum cum Lanthfrido & Sigiſmundo Legatis ſuis miſerat, reverſum cum magnis muneribus nunciaverat: nam Lanthfridus, & Sigiſmundus ambo in eodem itinere defuncti ſunt. Tunc ille miſit Ercelbaldum Notarium in Liguriam ad claſſem parandam, qua elephas, & ea, quæ cum eo afferebantur, ſubvehi poſſent. Ipſe celebrato die natalis S. Joannis Baptiſtæ Hipporediæ, Alpes tranſgreſſus, in Gallias reverſus eſt.* Hæc de his ibi. Porro tum elephantem, tum reliqua munera relicta eſſe in Africa, & comparata claſſe, illuc reverſum Iſaac ac deferenda ea in Italiam, idem auctor inferius docet.

XXI. De S. Salvio Epiſc. Engoliſm. martyre.

Hoc eodem anno de martyrio Salvi, ſive Salvii Epiſcopi hæc refert Sigebertus: *Sanctus Salvus Epiſcopus veniens ab Aquitania ad Fiſcum Valentianas a Vvimgardo filio Genardi procuratoris ipſius Fiſci martyrizatur; & ſuper ejus corpore requirendo Carolus magnus Imperator divinitus tertio admonitus, corpus quidem inventum honorifice ſepelivit, interfectores autem ejus gravi pœna mulctavit, nec tamen per hoc in eos ultio divina ceſſavit.* Hæc Sigebertus. Sed corrige in ipſo quod ait Salvum pro Salvio. Fuit iſte Epiſcopus Engoliſmenſis, qui prædicationis Evangelicæ cauſa, una cum ſocio in Gallias veniens, a dicto nefario homine etiam comprehenſus in capite ſecuri percuſſus interiit. Qua morte pariter affectus eſt ejus ſocius, Superius nomine, quorum natalis martyrii dies agitur vigeſimaſexta Junii, elevatio autem Idibus Octobris. Plura de his Molanus habet in natalibus Sanctorum Belgii. De ipſorum autem corporum inventione habet iſta: *Corpora in ſtabulo jumentorum ſunt defoſſa beati Salvii ſubtus, & comitis ex tranſverſo in formam Crucis. Quorum ſepulturæ locum taurus quaſi dux, & cuſtos armenti a reliquis animalibus, & ab immunditia conſervavit. Viſa ſunt a diverſis etiam luminaria in ſtabulo. Sed Carolus Imperator ter ab Angelo admonitus eſt, ut corpora Sanctorum quæreret. Quæ inventa ex Martyrum manifeſto indicio, ad Eccleſiam S. Martini ſunt tranſlata, ubi uſque hodie ſinis, & miraculis clara coruſcant.* Hæc de his ipſe.

De rebus Orientalibus anni hujus illud viſum magni momenti, quod Theophanes ait: *Martio menſe, nona Indictione, Irene pia Imperatrix Byzantii civilia donavit tributa.* Quanti autem ponde-

PAGIUS

vis ad annum DCCCXCV. Illud attribuat Canonibus Synodi Triburienſis. Baluzius in Notis Capitularium Tom. II. exiſtimat, Ivonem Carnotenſem Epiſcopum primum fuiſſe, qui illud Carolo tribuerit, hinc deceptum quod apud Burchardum ſequatur ſtatim poſt duo Capitula, quæ vere ſunt Caroli; cum certum ſit illud reperiri inter Canones Synodi Triburienſis. Idem Baluzius in Additione ad lib. 2. de Concordia cap. 26. recte conlicit, Patres Synodi Triburienſis Capitulum illud ex legibus Caroli mutuatos eſſe, atque ita ſuam feciſſe legem quam approbaverunt.

VII. Ad num. XXI. Imperator celebrato *die natali Sancti Joannis Baptiſtæ apud Eporeiam, Alpes tranſgreſſus, in Galliam reverſus eſt*, inquit Eginhardus in Annal. cui varii Annaliſtæ conſentiunt. Alcuinus, qui Turonis febri labo-

deris fuerit iſta Irenes munificentia: ex epiſtola Theodori Studitæ, tunc ad eamdem Imperatricem ſcripta, facile cognoſces, ſeptima eſt ordine poſita libro primo epiſtolarum in codice Columnenſi, quæ ſic ſe habet:

Irenæ Auguſtæ Theodorus.

XXII. (a) Jerem. 31. Theodori Studitæ epiſt. ad Iren. Aug. Laudes dictæ Irenæ de relaxatis tributis.

Vox in Ramma audita eſt, (ait viſionum Dei ſpectator (a) Jeremias) ploratus, & ululatus multus: Rachel tum plorans filios ſuos. Nunc vero qualia, & cujuſmodi ſunt præſentia? Undenam beſterni, domina optima, ſacri Palatii tui nuncii, quos vidimus, & audivimus, cum recentes nobis operum tuorum laudes commemorarent? Perſonuerunt revera ambæ aures noſtræ. Quid ergo? Quia ſuſtuliſti ſignum ab extremis finibus tantæ pietatis. Et ecce ad te veniunt undique nubium inſtar advolantium preces quamplurimæ, Deum laudantes pro auſpicatis actionibus tuis. Dic nobis domina: Ecquis ille eſt, qui caſtiſſimam mentem tuam erexit ad altiſſimos ſenſus veritatis, ut tamquam ex edita ſpecula & ſublimi hac talia cerneres Deo grata & ſancta? Doce, unde tantus tibi pietatis amor inceſſit, ut Deo placentia inſatiabiliter expeteres, & ad ſummum culmen pertingeres ſaluberrimæ erga Chriſtianorum tum animas, tum corpora providentiæ? An ut divina intelligens, & amplectens maternum in morem non ſatis duxiſti, populum cœleſti ore ex Egyptiaca quadam ſervitute, impia inquam ſide liberaſſe; niſi ad præterita, & ſiderum inſtar varie collucentia beneficia tua, hanc veluti quemdam virtutem tuarum colophonem, adjiceres gratiam?

Sanctus, Sanctus, Sanctus. * *Lætetur cœlum deſuper, cum ſacræ vocis (b) Iſaia dicamus, (tametſi temerarium eſt) quia Deus per te miſertus eſt populi ſui. Impletum eſt ergo univerſum Regnum tuum gaudio, & exultatione, quoniam ablatum eſt jugum, quod premebat, & ſceptrum de collo potentiæ hujus. Quis talia audivit? Eja dicite viri: Quis ſub alio Imperio tale, ac tantum facinus vidit? Laudate eam omnes populi, magnificate eam mecum Principes, & ſubditi, ſacerdotes, & monachi, & Chriſtianorum natio univerſa.* * Laudate cœli Vulg. (b) Iſai. 44.

Non enim admiranda ſolum fuit tot auri talentorum remiſſio (quamquam incomparabilis illa res eſt) verum etiam quod injuſtitiæ multiplex via hac ſimul ratione præciſa eſt, opus fuit longe ſanctiſſimum. Sublati ſunt e medio nexus violentarum, lethiferarumque exactionum, qui prædeceſſores tuos omnes latuerunt, licet ex eis nonnulli pie ſancteque impetraverint. Hoc enim ibi ſervabatur. Ceſſit juſjurandum, crebra dejeratio, vel potius perjurium exigentium ſimul, & debentium, utriſque ſimul pro re mala altercantibus, dum ille celari debitum exprobrat; hic contra ſe opprimi, ſacramento adjurat. Ceſſavit tao- XXXIII. Quanta bona ex remiſſione tributorum provenerint.

PAGIUS Alcuinus de negotiis ſæcularibus deſerendis cogitat.

borabat, ubi Carolum cis Alpes reverſum audivit, felicem ei reditum ſtatim gratulatus eſt miſſis per Candidum munuſculis ac Epiſtola quæ inter Alcuinianas eſt ordine XXIII. In ea teſtatur ſe magno deſiderio teneri, ut a ſæcularibus occupationibus liber omnino fiat: *Fere ante hoc quinquennium ſæculares occupationes, Deum teſtor, non ficto corde declinare cogitavi. Sed veſtra pia providentia conſilio tenuvdatus ſum in ſervitium Sancti Martini, fidei Catholicæ & Eccleſiaſticæ ſanctioni, donante Deo, proficuum. Non receſſit tamen de corde prioris voluntatis effectus, ſicut tranſacto anno Veſtræ Pietati jam prædixi.*

VIII. S. Salvius Epiſc. Engoliſmenſis Martyrium facit.

Ante Idus Octobris ad Schaldim pervenit *Carolus*; illis enim Idibus Elevationi Sancti *Salvii* prope Valentianas interfuit. *Salvius* qui Engoliſmenſem Epiſcopatum geſſit in Aquitania Secunda, Valentianas Regium ad Schaldim Fiſcum adiit, ut reliquias Ethnicæ ſuperſtitionis in ea Regione penitus extirparet; ſed cum ingreſſus fuiſſet cum ſocio domum *Genardi* Fiſcalis Procuratoris, a quo fuerat ad epulas invitatus, ſupervenit ejuſdem Genardi filius, nomine *Vinigardus*, qui ut aureum calicem & indumenta pretioſa, quæ Beatus Vir ob Myſteriorum dignitatem ſecum ferebat, ſua faceret, eum non multo poſt per famulos ſuos occidendum curavit. *Carolus* cædis auctores gravi pœna mulctavit, & apud *Brenam* erexit Eccleſiam, quam tertia ſui fiſci parte locupletavit ad alendos Canonicos. *Sanctus Salvius* memoratur in Martyrologiis Romano, Uſuardi & Molani ad diem VI. Kalendis Julii. *Carolus* valentianis profectus eſt ad Aquiſgranenſe Palatium, ubi Natale Domini celebravit, ut varii Annaliſtæ annotarunt.

IX. Bellum Beneventanum & Saracenicum.

Eginhardus in Annal. ad hunc Chriſti annum ſcribit: *Ipſa æſtate capta eſt Barcinona Civitas in Hiſpania, jam biennio obſeſſa. Zatim Præfectus ejus, & alii complures Saraceni comprehenſi: & in Italia Teate Civitas ſimiliter capta & incenſa eſt, ejuſque Præfectus Roſelinus comprehenſus. Caſtella quæ ad ipſam pertinebant Civitatem, in deditionem accepta ſunt.* Alcuinus, cum de bello Beneventano rumor ſpargebatur, ſcripſit Epiſtolam XXIV. ad Carolum, in qua meminit prioris per *Candidum* famulum ſuum miſſæ, & Carolum rogavit, ut attente perpenderet, quid utilitatis ex bello Beneventano adepturus eſſet Orbis Chriſtianus: *Optime noſti quomodo Divina pro te pugnabat Providentia. Patrem fratremque hujus impiiſſimi hominis* (nempe Grimoaldi) *in brevi tulit articulo. Sic etiam, ſic faciet, credimus, ſi illius ſancta voluntas diſpoſuit, ut iſte,* (nempe Grimoaldus) *pereat, ſine aliquo fidelium damno tuorum eveniat.*

X. Barcino Saracenis erepta.

Zatam ſive *Zaddo* Ludovico Aquitaniæ Regi ad Ilerdæ expugnationem proficiſcenti, & per iter publicum in conſpectu Barcinonæ pergenti Urbem non tradiderat ex legibus hominii: *cui Barcinonæ appropinquanti*, inquit Auctor Vitæ Ludovici, *Zaddo Dux ejuſdem Civitatis tanquam ſubjectus occurrit, nec tamen Civitatem dedidit.* Quare obſidio Barcinonis an. DCCXCIX. cœpta; cum per biennium protracta æſtate hujus anni finem acceperit. Idem Auctor Vitæ Lu-

inopum afflictio, & pauperum ſolicitudo, non jam quo remedio mendacitatem depellant, quærentium, ſed ut prævaricationem, & quod deſurſum quodammodo ut peccati fœtus irrupit, coactoribus perſolvant. Non pendunt nunc viæ terra, marique vectigalia. Conſona ſunt hæc magni, & ſancti Chryſoſtomi verbis: Non ſpoliantur injuſte pecunia mediterranei ab iis, qui anguſtos viarum aditus obſident, agreſtis cujuſpiam dæmonis more, aut immanſuetæ feræ, delibantes ſemper aliquid ex foreina pauperis viatoris. Nec turpium hujuſmodi quæſtuum metu domi ſe continent egeni, neque oppida, neque maritima loca frequentantes: ubique enim iniquitatis ſcopuli prominent.

XXIV. *Non amplius nautæ ab oriente, & Occidente, & Aquilone ſolventes, navigando præfocantur, tamquam ex gutture anguſtis faucibus portorium reddituri. Liberati ſunt, qui venandi artem exercent, expedite nunc illam obeuntes, Irene ſacroſancta: piſcator, qui tres forte piſces traxit, idque poſt magnum prorſus laborem totius diei, unum pendere non cogitur. Auceps cum arcu, aut viſco paucalas forte aves ceperit, ad victum ſibi neceſſarias, rationum expers manens, beatius vivet. Militum uxores, domeſticum luctum habentes ob virorum amiſſionem, non acerbe inſuper flebunt miſerabilem, & inhumanam pro mortuo exactionem. Miſſos facio ſubulcos, ovium inſtitores, vini emptores, mittolanios, textores, ferrarios, ſutores, fullones, aromatarios, & architectos, atque ut paucis complectar, artem omnem, quæ in muro, vel in ligno: vel in alia demum materia cernitur, ne longior ſim.*

Ad hanc monetæ ſectionem, optima domina, plauſerant omnes ſuis manibus, & gaviſi ſunt gaudio magno valde, dicentes: Benedicam te Domine, quoniam miſertus es mei, & factus es mihi in ſalutem. Propterea fiduciam ſummam in hoc divinitus dato Imperio tuo. Hæc omnia laudis plena, & prædicationis, Irene Deo cara, dulcis res, & nomen. Hæc non ſolum, qua patet Imperii tui poteſtas, ſed ad ipſos uſque orbis terræ terminos celebrabuntur: audientque de nobis extræ Gentes, & mirabuntur, & obſtupeſcent ſapientiſſimarum actionum tuarum felicitatem. Reverentur enim hominum virtutem etiam hoſtes, ait Theologorum clariſſimus.

PAGIUS Ludovici prodit, Zaddonem nimis credulum familiaris cujuſdam ſui verbis, & jam enoonæ penuria laborantem, acceſſiſſe Narbonam, ſcilicet ut æquas conditiones deditionis acciperet: *Zaddo Dux Barcinonenſis*, inquit, *ſuaſus eſt a quodam ſibi, ut putabat, amico Narbonam uſque procedere. Qui comprehenſus, Ludovico Regi eſt adductus, & Patri Carolo itidem perductus.* Ludovicus capto Duce, ut faciliorem ſibi capiendæ Urbis occaſionem peroteam videbat, validum exercitum in Aquitania inſtruxit; ejus partem penes ſe Ruſcinone commorantem retinuit, alteram, cui Comes Gerundæ *Roſtagnus* præerat, ad Barcinonem arcta obſidione premendam ac vallo foſſiſque cingendam direxit; tertiam verum, quam ducebat *Vuillelmus*, poſtea Monachus, in excubiis poſuit adverſus hoſtes, ſi qua ſubſidia obſeſſæ Urbi ferre tentarent. *Albaca* Rex Cordubæ, ſeu Saracenorum Hiſpaniis incolentium de periculo commonitus ab obſeſſis, graves copias mittit: quæ tamen ultra Cæſaraugustam non auſæ progredi, *in* Aſturum Regiones incubuerunt. Tandem obſeſſi ad deſperationem ultimam verſi eum, quem pro *Zaddone* conſtituerant, ſe, & Civitatem dediderunt, ut inquit Auctor Vitæ Ludovici; quod contigit poſt hebdomadas ſex ab adventu ejuſdem *Ludovici* in caſtra, declinante æſtate. Vetus erat Dominatio Francorum in Civitate Barcinonenſi, ſub Præfecti tamen Saraceni adminiſtratione, qui Regiam Majeſtatem colebat. Sed tandem hoc anno Civitas hæc Mauris omnino erepta eſt, cui regendæ Ludovicus Rex præfecit *Beram* Comitem, ut ſcribit Auctor Vitæ ejus.

XI. *Cultus Divinus Barcinone reſtitutus.* *Tradita ergo & patefacta Civitate, primo quidem die cuſtodes Rex illuc deſtinavit; ipſe autem ab ejus ingreſſu abſtinuit, donec ordinarei qualiter cum digna Deo gratiarum actione cupitam atque ſuſceptam victoriam ejus nomini conſecraret. Antecedentibus ergo eum in craſtinum & exercitum ejus Sacerdotibus & Clero cum ſolemni apparatu & laudibus hymnidicis portam Civitatis ingreſſus, & ad Eccleſiam ſanctæ & victorioſiſſimæ Crucis pro victoria ſibi collata gratiarum actionem Deo acturus progreſſus eſt*, inquit idem Auctor, Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 16. ubi de Barcinonenſi obſidione agit, num. IX. ſcribit: Cæterum ex narratione Auctoris Vitæ „ Ludovici patet Chriſtianorum Barcinonenſium „ Baſilicam ea tempeſtate titulo Sanctæ Crucis „ fuiſſe inſignitam, quem Cathedralis Eccleſia „ etiamnum retinet. Ipſa quoque Sacerdotum „ & reliqui Cleri mentio docet Chriſtianos li„ bere ſacros ritus in ea Civitate peregiſſe ſub „ tuitione Regum Prancorum. Verum coiſſimo Præſulem eruditiſſimum falli. Saraceni enim ob annis circiter nonaginta per quos celebrem illam Urbem in littore maris poſitam tenuere, Eccleſias Chriſtianorum in ſena Mahometica converterant, & manifeſtum videtur Auctorem Vitæ Ludovici Pii loqui de Sacerdotibus & Clero domeſtico Regis, qui exercitum ſequebantur: & qui eo Urbem ingrediente non ante eum venere, neque ex ea egreſſi ſunt, ſed proceſſere cum eo ac ante illum uſque in Eccleſiam Sanctæ Crucis, ſic ab eodem Auctore per anticipationem oppellatam. Incertum vero, an Eccleſia illa antequam Barcino in Saracenorum poteſtatem veniſſet, Sanctæ Cruci dicata fuerit, vel titulum illum quem adhuc retinet, tunc a Ludovico acceperit.

Hanc Urbem præſenti anno a Ludovico captam, teſtantur Eginhardus in Annal. ac tam Annaliſta Bertinianus quam Loiſelianus. Verum Auctor Vitæ Ludovici Pii, qui rem geſtam accurate narravit, in notatione temporum, præſertim in iis quæ in Hiſpania geſta, valde erravit; quod mirum videri non debet, cum ipſemet fateatur quæ de Ludovico antequam imperaret, ſcripſit ſe ſe tantum relatione accepiſſe: *porro quæ ſcripſi uſque ad tempora Imperii,* XII. *Auctor Vitæ Ludovici Pii in notatione temporum non accuratus.*

ſimus. Ita conſervatur inconcuſſum Imperium tuum, ita cedunt, & lubenter obediunt tibi ſubditi.

XXV. *Hac arte Deum colis, hac electos Dei Angelos lætificas, immo & illos, qui ſancte ac juſte vitam ducunt, Irene divinum nomen, in his pietas tua elucet, in his os omne, & lingua in laudes tuas aperitur. Hæc vera eſt gloria Eccleſiæ: hoc ſigillum aſſertæ in te paternæ, & divinitus inſpiratæ Chriſtianorum Fidei Orthodoxæ, vindex Dei, & veritatis propugnatrix. Tanta ſunt virtutum tuarum incrementa: quam magna, & præclara merces tua! Quanta, & quam excellens retributio ab univerſorum Deo? Magnum enim & prorſus eſt, vel unum ſervare: Quid ni enim? cum dicat divina ſcriptura (a): Qui educit dignum de indigno: erit ſicut os meum. Tot animas, & populum omnem ſervaſſe, quomodo magnum non cenſeatur, & glorioſum, & cæleſti munificentia dignum? Tuum ergo magnum revera, & efficax nomen, Imperium cum omni bono aggreſſa es: tu eaſdem juſtitiæ reliquias ſemper vigere ſinas.* Hæc Theodorus Studita de proficua valde populo Imperatricis in remiſſione tributorum munificentia. Verum bene operantes Deus ad maiorem probationem ſæpe affligi, terreniſque bonis nudari permittit, ut in majoribus reddantur digni muneribus. Regia via iſta eſt Sanctorum attrita veſtigiis, per quam pariter, cum poſtea ambulare Deus Irenem conceſſit, non reprobationis ſignum, ſed quod Deo gratior eſſet, fuit certius argumentum.

(a) Jerem. 15.

An-

PAGIUS *rii, Adhelmari nobiliſſimi & devotiſſimi Monachi relatione didici, qui ei coævus & connutritus eſt. Poſteriora autem quia ego interfui rebus Palatinis, quæ vidi & comperire potui, ſtilo contradidi.* Zaidus Ludovico anno DCCXCIX. ad Ilerdæ expugnationem proficiſcenti, & Barcinonæ appropinquanti *jam ſubjectus occurrit, nec tamen Civitatem dedidit*. Et tamen hic Auctor dicit, id contigiſſe *Rege Romam proficiſcente, ibidemque inſulas Imperatorias ſuſcipiente*, anno nempe DCCC. Quod manifeſte a veritate alienum; alioquin Barcino per bienniam obſeſſa non fuiſſet, cum ipſemet aſſerat Ludovicum æſtate in Hiſpaniam contendiſſe. Tum narrat geſta a Ludovico anno DCCCI. atque: *Redeunte tempore æſtivo* Carolum Saxoniam petiiſſe, & totam Saxoniam ſubegiſſe, ac bello XXXIII. annorum finem impoſuiſſe. Et tamen Carolus eo anno in Saxonia non fuit, bellumque Saxonicum nonniſi anno DCCCIV. profligatum. Tertio ſcribit, *hyeme tranſacta*, ideoque anno DCCCII. Carolum ab externis bellis quieſcentem loca ſui Regni mari contigua circuiſſe, & Ludovicum filium ſibi Toronis occurriſſe. Et tamen eo anno Carolus Aquiſgrano non diſceſſit, & Turonos profectus non eſt, niſi anno DCCC. ut habet Eginhardus in Annal. Subdit hic Auctor, *æſtate ſequenti*, anno nempe DCCCIII. Zadonem Ducem Barcinonenſem a Ludovico captum, & *ſuccedente tempore* viſum eſſe *Regi & Conſiliariis ejus, ut ad Barcinonam oppugnandam ire deberent*. Et deinde de obſidione Barcinonenſi verba facit, anachroniſmo nempe quatuor aut quinque annorum. Quare nec obſidionem Barcinonenſem, nec ternam Tortonæ ſeu Dertoſæ aggreſſionem, de qua infra hic Auctor, ſuis annis reddidit, & ex Annaliſtis Francicis corrigi debet.

I. ANnus ſequitur Redemptoris octingenteſimus ſecundus decimæ inchoatæ indictionis, quo (inquit Theophanes) pervenerunt Conſtantinopolim Legati, ſive Apocryſarii a Carolo Magno Imp. & a Leone Romano Pontifice ad Irenem Auguſtam miſſi, pro pace, & perpetua concordia incunda. Auctor eſt Zonaras, Carolum Imper. per Legatos Conſtantinopolim miſſos, expetiiſſe conjugium Irenæ Imperatricis: ipſamque a tali connubio minime abhortuiſſe. Porro quaſi hi miſſi eſſent non ad conciliandas nuptias, ſed ad ſpectandam tragœdiam, omnia ſub eorum oculis continuo mutata ſunt: nam Conſtantinopoli cum adhuc eſſent, ipſa Auguſta e ſolio turbata, atque in ordinem redacta, Nicephorus Tyrannus invaſit Imperium. Quomodo autem iſta ſe habuerint, ex eodem Theophane primum audi: *Sequenti autem anno, qui primus annus Nicephori, pridie Kalendas Novembris, Indictione undecima, quarta noctis hora, quæ feria ſecunda luceſcit, idem Nicephorus cum eſſet Patricius, & Logotheta generalis, tyrannidem adverſus Irenam piiſſimam conſtituit, Deo quidem ineffabilibus ob noſtrorum multitudinem peccatorum judiciis indulgente, cooperantibus ei Niceta Patricio, ac Domeſtico ſcholarum, & Siſinnio Patricio fratre ejus, viro perjuriis, & fraudulentiis pleno, & Niceta Triphilio. Erant autem & cum eo Leo Patricius Manſulatii, & Theoctiſtus Patricius, & Petrus Patricius & Quæſtor, seducentes quoſdam e populo, qui erant ex ordinibus.*

Deponitur Irenes Imperat. Nicephorus.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Cumque veniſſent ad portam, quæ dicta eſt Chalce, cuſtodeſque falſo, ac ſubito decepiſſent, perſuaſerunt eis ut crederent, quod ab ipſa fuerant deſtinati, quatenus eumdem Nicephorum Imperatorem appellarent, eo quod Aetius Patricius ſibi vim inferret ad annuntiandum fratrem ſuum Leonem Imperatorem. Qui mendacio tanto credentes, Imperatorem pariter pronuntiaverunt eum, qui erat Tyrannus. Taliter ergo ad magnum palatium iidem venientes ingreſſi ſunt illud; indeque per totam urbem ignobiles ſervos dirigentes, acclamationem fecerunt ante mediam noctem, & cuſtodes in medio palatii, quod Eleutherii nuncupatur, poſuerunt, ubi contigit Imperatricem eſſe. Diluculo ſane accerſentes eam, concluſerunt eam in majori palatio, & ita proceſſerunt ad magnam Eccleſiam ad coronandum ſceleſtum.

II. Quomodo tyrannidem arripit Nicephorus imp.

Convenit interea univerſa multitudo urbis; & omnes quæ ſuper his gerebantur, moleſte ferebant. Maledicebant coronanti, & coronato, cunctiſque congratulantibus ei. Equidem cum ratione, & religione viventes, divinum mirabantur judicium, qualiter eam permiſerit, quæ pro recta Fide more Martyrum agonizaverat, a ſubulco expelli, præſertim cum ei devotiſſimi ejus præcipue adhærere propter avaritiam propoſuerint, Leo ſcilicet Patricius Eunuchus, & Sacellarius Synopeos, & Deo perosi trium filii, ac Patricii, qui ſuperius dicti ſunt, qui donis plurimis ab illa ditati ſunt, & cum ea ſæpe conveſcentes, & adulationibus cum juramentis horribilibus certam reddentes, omnibus mundi rebus ſe neceſſariorem re-

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXL. Anno Hegiræ CLXXXVI. inchoato die 20. Januar. fer. 2. Anno Hegiræ CLXXXVII inchoato die 30. Decemb. fer. 6. A. C. 802. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6295.

☉ 27. B. ☽ 5. P. 27. Mart. Indict. 10.

JESU CHRISTI 802.

LEONIS PAPÆ 8.

CAROLI IMP. 3.

NICEPHORI IMP. 1.

ANnum I. ad VII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCIII. qui Kalendis Septemb. anno Chriſti DCCC. inchoatur, ait: *Hoc anno, quo Indictio nona numerata eſt menſis Decembris die XXV. Francorum Rex Carolus a Leone Papa coronatus eſt: Siciliamque claſſe adoriri meditatus, conſilium mutavit, cum Irene conjugium & pacem contrahere animo gerens, cujus gratia inſequente anno Indictione nimirum decima Legatos deſtinavit.* Cum itaque Indictio X. Kalendis Septemb. ſuperioris anni Chriſti auſpicata fuerit, eo etiam Chriſti anno Legati illi a Carolo Conſtantinopolim miſſi. Tum anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCIV. ſubdit Theophanes: *Hoc anno Aetius Patricius Stauracii metu liber* (qui ſcilicet jam obierat), *& ab ea cura exoneratus, ſummam Imperii poteſtatem in fratrem ſuum transferre omnem operam adhibebat: qua de cauſa ſupremum exercitus Ducem per Thraciam & Macedoniam, eum inſtitui curaverat, ipſe qui Orientalium & Opſicianorum Themata trans fretum poſita regebat. Tali arrogantia plenus & exæſtuans, Proceres ad dignitates evectos deſpiciens, reliquos nihil æſtimandos opinabatur. Quare graviter irati ſeditionem in Imperatricem parantes, eam ad finem perducere moliti ſunt. Porro Apocriſarii a Carolo & a Leone Papa miſſi Irenem Carolo matrimonio conjungendam, atque ita Orientis & Occidentis Imperii in unam componenda poſtulantes advenerunt: quibus ipſa aſſenſura erat, ſi non Aetius ipſe poſt Imperatricem, ut ſæpe memoravimus, cuncta adminiſtrans, ac Imperium in fratrem transferre meditatus, ejus ſe conſiliis oppoſuiſſet.* Hæc currenti anno peracta.

De Conjugio Caroli & Irene irrito conatu actum.

Idem

putare quam haberent erga illam benevolentiam, affirmabant. Alii autem ut in exſtaſi facti geſtorum certitudinem minime ſentientes, ſomnium ſe vidiſſe putabant. Alii autem, qui damtaxat perpendere bene ſciebant, præteritam felicitatem beatiſicabant, & futuram infelicitatem per tyrannidem lugebant, maximeque hi, qui maligni voti Tyranni experientiam quamdam antea perceperant. Porro univerſos communiter poſſidebat caligo; & ſine conſolatione mentis defectio, ne per ſingula illius miſeranda diei deformia verba ſcribens, protelem ſermonem.

III. Convenit Nicephorus Imperatricem.

Denique ſequenti die, ſumptis quibuſdam ex Patritiis, aſcendit ad Imperatricem cuſtodiæ mancipatam, ſimulans (ut ei moris erat) falſam benignitatem, per quam & plures decepit; & excuſans ſe, quod invitus ad Principatum aſcenderit, nec hunc unquam deſideraverit: maledicebat autem his, qui ſe provexerant, & illum inſidiis appetiverant, ut proditor Judas Dominum poſtquam cum ipſo ſuaviaverit, quos & imitatores illius teſtabatur. Oſtenſis autem aegris calciamentis, amare ſe talibus uti præter leges Imperatorias affirmabat; fiduciamque habere, doloſe monebat eam, etiam cum juramentis de omni corporali requie, quam conſequi dominam a ſervo deceret, nullamque arbitrari omnium caſus illius hortabatur. Commonebat poſtremo nil occulere a ſe Imperialium theſaurorum; & damnabat avaritiæ vitium, hos illam habere non ferens: languebat enim eo vehementer omnia devorans, omnemque in auro ſpem, & fiduciam ponens.

IV. Quæ Irene Aug. in Nicephorum tyrannum.

At vero dilecta Deo Irene quamvis congrueret, ut paſſione tam repentina commutationis, utpote mulier, teneretur, forti prudentia dixit ad eum: Qui heri quaſi ſervus perjurus fuerat, hodie ſolers & ſeditioſus Tyrannus ac impudens habetur. Ego quidem, o homo Deum deputo, & pridem cum eſſem orphana, exaltaſſe me, ac dein ſuper ſolium, tam eſſem indigna, provexiſſe me: cauſam vero depoſitionis mihimet applico, & peccatis meis adſcribo. In cunctis autem, ac modis omnibus ſit nomen Domini benedictum. Porro modum promotionis tuæ Deo redde. Veruntamen delatas mihi contra te ſuper dignitate, qua nunc circumdaris, auditiones non ignorabam, quas verax fuiſſe rerum finis oſtendit: quas ſi moleſte tuliſſem, facile mihi erat te interficiendi; ſed modo juramentis tuis fidendo, modo tibi parcendo, multos mihi devotos parvipendi, Deo quæ mea ſunt dans, per quem Reges regnant, & potentes obtinent terram. Sed & nunc cum ſit pius, & ab ipſo profectus, te adoro & peto, meæ parcere infirmitati, & concede mihi domum Eleutherii a me conſtructam in refocillationem incomparabilis calamitatis meæ. At ille: Si hoc vis fieri tibi, jura mihi per omnem divinam virtutem, non abſconſuram te quiſquam ex theſauris Imperii, & adimplebo poſtulationes tuas, & omnem placationem faciam. Qua juravit ei ad pretioſa, & vivifica ligna, quia non movebo a te obolum unum: quod & fecit. Verum ille conſequutus quod deſiderabat, protinus Irene deportatur in exilium. *exilio relegavit eam ad Principem inſulam in monaſterio, quod ipſa ædificaverat. Hæc cum adhuc eſſent in urbe Miſſi Caroli, & quæ agebantur, aſpicerent. Anno ab Incarnatione Domini DCC. XCV.* ſecundum Græcorum ſupputationem.

V.

Nicephorus vorax cum rerum Imperio potitus eſſet, nec ſaltem parum voluit hypocriſim tegere, ſed quaſi rectiſſimus juſtitiam, nequam in Magnaura, & injuſtum fore conſtituit judicium. Intentio namque Tyranno inerat, ut res ipſæ oſtenderunt, non pauperibus jura tribuendi: ſed per hoc omnes, qui magni erant, inhonorandi, & captivandi, & ad ſe, quæ cunctorum erant, transferendi. Videns autem adverſus ſe omnes contriſtatos, & pavens, ne forte memores Irenæ beneficiorum adſciſcerent eam iterum in Imperium, Novembre menſe, hieme nimium gravi imminente, non eſt ipſius miſertus immiſericors ille, ſed exilio deportari præcepit in inſulam Lesbum, & tutiſſime

PAGIUS II. *Nicephorus dejecta Irene Imperium uſurpat.*

Idem Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCV. qui Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoatos, ait: *Hoc anno menſe Octobris die trigeſimo primo, Indictione undecima, hora noctis quarta illuceſcentis feria ſecunda, Nicephorus Patricius, & Generalis Logotheta in piiſſimam Irenem, Deo delictorum noſtrorum multitudine irritato, & ineffabilibus ſuis judiciis ita permittente, tyrannidem excitavit*, hoc ſcilicet Chriſti anno. Narrat poſtea quibus adjutoribus uſus ſit, additque *ante noctis medium* Imperatoris deſignationem perfectam eſſe, & ex Eleutherii Palatio Irenem *ſub diluculum tranſlatam* in magno Palatio incluſam fuiſſe. *Poſtridie nonnullis Patritiis comitatus* (nempe Nicephorus) *ad Imperatricem ſub cuſtodia detentam ſe contulit, familiariſque ſibi benevolentia fallacem ſpeciem, qua multos decepit, præ ſe ferens, invitum omnino ad Imperium (ab ejus ſiquidem aiebat cupidine alienus erat.) evectum ſe excuſabat, &c. quare eam ſibi confidere cum juramentis monitam corpori ſolatium omne, quale decet Imperatricem a ſervo, a ſe expectare.* Irene generoſo atque prudenti animo reſpondit, ſe exauctorationis ſuæ cauſam delictis ſuis adſcribere, eumque tanquam a Deo promotum Imperatorem venerari. Petiit tantum ab eo, ut Eleutheri ædem a ſe conſtructam habere permitteretur; quod ille promiſit, modo illa juraret, ſe Imperii theſaurorum nihil occultaturam. Sed poſtquam Irene juravit, *is deſideriorum compos in Principi-*

me cuſtodiri, quin & a nemine contueri. Hactenus de rebus Nicephori anni hujus Theophanes.

Legati a Carolo miſſi ad Irenem redeunt cum pace. Qui autem miſſi fuerant Legati a Carolo Magno Imperatore ad Irenem Auguſtam, acceptis a Nicephoro novo Imperatore litteris pacis, ad Carolum Magnum reverſi ſunt una cum Legatis Imperatoris anno ſequenti. De his enim hæc Ado: *Irena ab Imperio depoſita, Nicephorus Imper. Conſtantinopoli creatur, qui Legatos ſuos una cum Legatis Imperatoris Caroli remiſit. Nam Imperator Carolus Jeſſe Epiſcopum Ambianenſem, & Elmigaudum Comitem Conſtantinopolim direxerat. Susceperunt autem Legati Nicephori Imperatoris epiſtolam inſcriptam de fœdere pacis, ſicque tali pacto Conſtantinopoli reverſi ſunt.* Hæc Ado, & alii anno ſequenti de eorum reditu.

VI. Nicephorus omni ex parte impius. Quod pertinet ad ejuſdem Nicephori fidem: Catholicus licet haberetur, tamen ter impius ſemper apparuit diverſis ex caufis; quod ſcilicet (ut Theophanes auctor eſt) faveret Iconoclaſtis hæreticis, probaret (ut dicetur) Manichæorum hæreſim, & pro ea ſtabilienda Synodum congregarit; quodque ſtuderet Manichæorum incantationibus, quod inſuper ut adverſarius Evangelii deridebat colentes divina mandata, quod etiam ſacra cuncta ut profana habebat; quod omnem Eccleſiaſticam immunitatem peſſum dedit, jubens Præfectos ſuos, ut Epiſcopis, & clericis veluti mancipiis uterentur; quod itidem ſanctas Eccleſias, & ſacra hoſpitalia, omneſque religioſas domos ſub tributo redigeret, diras ab eis exactiones extorquens: hoc enim ſuo Imperii primo anno facere aggreſſus eſt, ut ex Theophane ſenties; poſtremo autem (quod cæteris omnibus evidentius ejus impietatem oſtendit) quod adverſatus eſt Romani Pontificis communionem, adeo ut nec paſſus ſit Nicephorum Catholicum Patriarcham recens creatum, poſtquam Taraſius obiit, mittere ex more pro communione Catholica litteras ad Romanum Pontificem: Id enim nonniſi poſt Nicephori obitum præſtare Patriarchæ licuit ſub Michaele Imperatore, ut idem Theophanes in eodem Michaele teſtatur. Omittimus autem modo dicere ejus impietatem de his, quæ ad politicum ſtatum pertinent: Quæ omnia ex Theophane rerum inſpectore cognoſces.

VII. Concilium Altinenſe. Quod ad res Occidentales attinet, hoc anno celebrata reperitur Synodus Altinenſis ab Epiſcopis ejus provinciæ, præſidente ipſi Paulino Patriarcha Forojulienſi, ſive Aquilejenſi, a quo ſcripta extat epiſtola Synodalis ad Carolum Magnum. Cauſa autem hujus celebrandæ Synodi fuiſſe videtur immane ſcelus a Duce Venetorum hoc tempore perpetratum, cum in Gradenſem furens Epiſcopum, eumdem e turri præcipitem dedit. Porro Paulini ſtudium Carolum Magnum implorantis illud fuiſſe videtur, ut eum adverſus Venetos in ultionem tanti ſceletis provocaret, ut ejus oſtendit epiſtola, quæ ſic ſe habet:

*Catholico, ſemperque inclyto triumphatori domno Carolo, divina coronante clementia * Imperatori, Paulinus minimus omnium ſervorum ſervus concordi parilique devotione, cum fratribus, & cum conſacerdotibus noſtris roſeo in Chriſto Jeſu cruore æternas multipliciter ſupplici concinnamus ſtyliſona voce ſalutes.*

* Regi, alii textus habent.

Et ſacris Paternorum canonum valenter incitantibus documentis, & veſtris (ut verum reſonat) mellitis ſalubribus irrorantibus ſyllabis in hac, cui Deo auctore, licet indignus, indignoque famulatu deſervio, ſede, Concilium habitum Altini fu-

PAGIUS *cipi Inſulam, in Monaſterium ab ipſa ædificatum, Caroli Legatis adhuc in Urbe agentibus, & quæ gerebantur ſpectantibus eam relegavit, &c. menſe Novembri, frigore aſperrimo jam terris incumbente, inclemens ac nulla in eam pietate motus, in Inſulam Lesbum deportari, & ſub ſtrictiſſima teneri cuſtodia, & a nemine penitus conſpici mandavit, &c.* Fuſe ibidem Theophanes de Nicephori avaritia & crudelitate verba facit. Legati Caroli, acceptis a Nicephoro novo Auguſto literis pacis rediere in Franciam cum aliis Legatis ipſius Nicephori, de quorum adventu in Germaniam anno ſequenti agemus.

III. *Joannes Patriarcha Gradenſis nefarie occiſus.* A num. VII ad XIV. Adminiſtratio Reipublicæ Venetæ erat hoc tempore penes *Joannem* Ducem & annuos Tribunos. *Chriſtophorus* homo Græcus, Olivolenſis Epiſcopus, *Joanne* Duce Venetiarum contendente, conſtitutus eſt. Quod cum iniquo animo ferrent Tribuni, *Joannem* Patriarcham Gradenſem rogarunt, ne Chriſtophorum conſecraret; quibus cum hic obſecutus eſſet; *Joannes* Dux adeo exarſit ira, ut, Mauritio filio Duce aſſumto, Claſſem Gradum adduxerit, & Civitate primo adventu capta Joannem Patriarcham excelſiſſima turri præcipitarit, ut narrat Sigonius lib. 4. de Regno Italiæ, ad hunc Chriſti annum. *Olivola* Inſula eſt, quæ partem hodiernarum Venetiarum conſtituit, illam videlicet, in qua Sedes primum Epiſcopalis fuit, deinde Patriarchalis ad hodiernam uſque diem perſeverat.

IV. *Concilium Altinenſe.* Audito hoc immani ſcelere *Paulinus* Foro-Julienſis ſeu Aquileienſis Patriarcha Concilium *Altini* mox celebravit, ut conſtat ex Synodalibus literis, quarum fragmentum Baronius publicavit, per quas Carolum *Imperatorem* Paulinus viſus eſt ad ultionem provocare. Porro *Altinum* Urbs olim Epiſcopalis, ab Hunnis Sæculo quinto excisa eſt, indeque Sedes Epiſcopalis ob Longobardorum metum translata *Torcellum* anno DCXXXV. atque ob hinc dictus Epiſcopus Torcellanus ſub Gradenſi primum Patriarcha, deinde ſub Veneto, cui etiamnum ſubditur. Ex eo vero quod *Paulinus* Altini Concilium celebravit, liquet illud Oppidum non

Conc. Altinenſis Synodalis epiſt. *fuiſſe, ſub nomine Regis tranquilliſſimis veſtræ ſerenitatis auribus operæpretium duximus humillimis horum, quamvis cultorum apicum, ſuppliciter notalis intimare.* Et inferius:

VIII. *De ſacerdotibus autem plagis impoſitis ſemiquevivis relictis, vel certe diabolico ferveſcente furore, per ejus ſatellites interemptis, non meum, ſed veſtræ definitionis erit judicium: in veſtra itaque poteſtatis altitudine, in quodam judiciali libello a ſanctis olim Patribus ſalubriter prælibato legiſſe me recolo reſervatum. Ob quam igitur cauſam hæc fecerint, veſtris certius ſcio omnino non latuiſſe, neque latere ſacris memoriis. Neminem namque alium arbitrati ſunt ſanctam Eccleſiam de illatis injuriis, tam potentiſſime, quam regali animadverſione ulciſci, vicariam ab eo viciſſitudinis expetens curam, ut quemadmodum illa eum & in præſenti ſæculo, & inter bella ſpiritalibus non ceſſat coronare triumphis, & cæleſti Regno, divinam implorando clementiam, participem fieri imprecatur; ita & ille principalem adeptus potentiam, & ab inimicis ejus valenter eam defendere, & de hoſtibus ejus ultrici invectionis ſententia non deſinat vindicare.*

IX. Carolus excitatur in ultionem necis ſacerdotum. *Non igitur dedignetur benignitatis veſtra excellentia, ſolicitudinis erga eam pro hoc negotio vigilanter gerere curam, rememorantes per omnia ſacri fontis utero, de quo multo longe felicius eſtis renati, fideique lactis dulcedine enutriti, quam prius materna bene, quamvis vulva generati, carnalibus eſt uberibus ablactati. Egrediatur quapropter (ſi placet) una de hac re, per univerſam Regni veſtri late diffuſam monarchiam decretalis ſententiæ altio, qua nulla unquam poſſit inimica veritatis, & adverſatrix juſtitia, qualibet urgente refragationis inſtinctu oblivio abolere. Valde enim hujus ſceleris truculenta præſtigia, ob incuriam diſciplina, per cunctas mundi Eccleſias prævaluere partes. Unde veſtri eſt cenſura magiſteris reſecanda hæc noxialis morbi modis omnibus peſtis, & potentiſſima, docilique funditus manu extirpanda; quotenus ſit ſancta Eccleſia, veſtris adjuta præſidiis, libera ab humano ſanguine impolluta, quæ Chriſti eſt pretioſo ſanguine purpurata; quocirca ejuſdem retenti feliciter gremio, & in hac vita incolumes, & glorioſi, & æterna beatitudine gaudebundi, ſemper poriamini, & felices; per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit, & regnat Deus in Trinitate perfecta per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.* Hæc ſunt, quæ vix elicere potuimus ex Vaticano mendoſiſſimo codice.

X. Dux Vener. Joan. quid in Gradenſem Patriarcham. Cæterum quod ſpectat ad ſacerdotes Interemptos, produnt Annales Veneti, Joannem Ducem adverſus Joannem Gradenſem Patriarcham ira commotum, claſſe comparata, ingentem patraſſe cædem, ipſumque Patriarcham e celſa turri præcipitem dediſſe. Adverſus iſta adeo nefanda, ejus regionis Epiſcopi in unum coacti litteris ſcriptis auxilium poſtulavere Francorum. Porro ſequenti anno in locum necati Patriarchæ ſubſtitutus eſt Fortunatus, cui Leo Papa pallium conceſſiſſe reperitur eodem anno Indictione undecima duodecimo Kalend. Aprilis. Sed quæ cauſa præceſſerit, ut Joannes Epiſcopus Gradenſis tam immaniter trucidaretur, ſic accipe:

Joanni Gradenſi Epiſc. necato Fortunatus ſubſtitutus. Chriſtophorus homo Græcus Ulivolenſis Epiſcopus, Joanne Duce concedente, ac gratiæ Nicephori Imperatoris ea in re ſerviente, fuerat conſtitutus. Quam rem cum iniquo animo ferrent Venetiarum Tribuni, Joannem Gradenſem Patriarcham ne illum conſecraret, orarunt. Itaque Joannes obſequutus, Chriſtophorum non ſolum non conſecravit, ſed etiam a piorum communione ſemovit. Quo facto Joannes Dux uſque adeo exarſit ira, ut Mauritio filio Duce aſſumpto claſſem

PAGIUS non ad Epiſcopatum Torcellanum, qui Patriarchæ Gradenſi ſubjacebat, ſed ad Concordienſem tum pertinuiſſe, qui Patriarchæ ſuberat Aquileienſi. Interim Tribunorum Venetorum ſtudio Joanni Patriarchæ Gradenſi ſuffectus eſt *Fortunatus* ejus propinquus, cui Pallium Leo Papa conceſſit, ut liquet ex ejus Epiſtola Fortunato Patriarchæ Gradenſi data, quam Cointius anno ſequenti num. XI. ex Ugello Tom. V. Italiæ Sacræ recitat. In ejuſdem Epiſtolæ fine legitur: *Scriptum per manum Benedicti Notarii & Scrinarii S. R. E. in menſe Martio, Indict. XI. bene valete. Datum XII. Kal. Aprilis per manum Euſtachii Primicerii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ, Imperante noſtro Domino Carolo piiſſimo Auguſto, a Deo coronato, magno, & pacifico Imperatore anno tertio, Indict. XI.* ideoque ſequenti Chriſti anno. Fortunatus cum a Joanne & Mauritio Venetorum Ducibus plurimum ſibi timeret, *conſilium Franciam adeundi cepit, ut Carolum adverſus Duces incenderet, res Nicephori majore, quam par erat, ſtudio complectentes. Quo excepto conſilio, Duces ſubito Claſſem Gradum iterum promoverunt, ac Fortunatum & Obelerium inde excedere coegerunt. Ii cum ſe Tarviſium contuliſſent Obelerius a Venetis exulibus Dux eſt declaratus. Fortunatus in Franciam, ut conſtituerat, properavit,* inquit Sigonius laudatus.

V. Ejus epocha. Porro Concilium *Altinenſe*, quod Cointius in annum ſequentem differt, ab hoc anno, quo illud Baronius collocavit, removeri non poteſt; cum Paulinus, ut ſtatim oſtenſurus ſum, hoc anno ad Deum migrarit, & Leo III. Joannis Patriarchæ Gradenſis Succeſſori Pallium miſerit menſe Martio ſequentis Chriſti anni. Paulinus in Literis Synodalibus ad Carolum datis, poſtulat, ut judicet de *Sacerdotibus plagis impoſitis, ſemique vivis relictis, vel certe diabolico ferveſcente furore, per ejus* (nempe Ducis Vene-

ſem Gradum adduxerit, atque oppido primo adventu capto, Patriarcham arreptum excelſiſſima turri præcipitarit. Joanne inde mortuo ſuffectus eſt ſtudio Tribunorum Fortunatus, ſanguinis illi conjunctione propinquus. Hic autem ob turbas inter Venetos civili bello mutuo inter ſe concertantes abire juſſus, ad Carolum Magnum in Gallia ſe contulit, in quo ſecuritatis ſuæ diploma ejuſmodi retulit:

XI. *Concedit Carolus Imperator Auguſtus Fortunato Patriarchæ Gradi, ut ipſe, ſacerdotes ſervi, & coloni ejus in terra ſua, in Iſtria, Romaniola, & Longobardia, & ubicumque quiete degant: jubetque, ut in poſſeſſionibus, quibus rite inveſtitus eſt, nullus Judex publicus injuſte ad cauſas audiendas, præda exigenda, * manſiones, aut paratus faciendas in juſtas redhibitiones inquirendas exarctare audeat. Datum Idibus Auguſti.*

* mſoſus

Sed & hoc anno defunctum eſſe ipſum Paulinum Patriarcham Aquilejenſem, habent veteres Annales Franciæ ex Pithæi bibliotheca proditi. Porro idem (ut dictum eſt) Forojulienſis Patriarcha ideirco appellatus reperitur, quod ſedes Aquilejenſis Forumjulium eſſet tranſlata, de quo nomine Forojulienſi in nuper citato loco hæc leguntur: *Hoc anno Paulinus Patriarcha Forojulienſis obiit.* Sed de eo ſuperius pluribus dictum eſt.

Quod rurſum ad eumdem Paulinum ſpectat, in monumentis Aquilejenſis Eccleſiæ ipſum, dum vixit, & poſt mortem miraculis claruiſſe, æque legitur. Sed ex iiſdem Francorum Annalibus corrigas, quæ habentur in ejus vita, ipſum diem obiiſſe anno Domini octingenteſimo quarto, & quod legitur in diplomare illo nomine Caroli Imperatoris, datum ipſum anno tertio Imperii ipſius, Indictione prima: non enim iſta ſibi cohærent de annis Imperatoria, & Indictionis. Porro meminit (a) ejuſdem Paulini Vualfridus Strabo, eum de hymnis Eccleſiaſticis agit his verbis: *Traditur*

Paulinus Patriarcha Forojulienſis obit diem.

(a) Vualfr. Strab. de reb. Eccl. c. 23.

PAGIUS netiarum) *ſatellites interemptis*. Baluzius in Præfatione ad lib. 1. Miſcell. pollicetur ſe integram Sancti Paulini Epiſtolam ad Carolum M. ſcriptam de rebus geſtis in Concilio Altinenſi in lucem emiſſurum. [1]

VI. Super anno, quo *Paulinus* ad Deum migravit, non eſt una omnium ſententia. Cointius cum Ferrario, qui hujus Sancti Vitam concinnavit ex Monumentis Foro-Julienſibus, eum anno DCCCIV. mortuum exiſtimat, ut videre eſt eo anno num. I. & ſeqq. Bollandus ad diem XI. Januarii in Elogio Hiſtorico Paulini num. XXVI. ſuſpicatur Paulinum diem obiiſſe anno DCCCIII. quo Fortunatus Joannis Succeſſor Pallium a Leone III. impetravit. Verum cum Annaliſta Fuldenſis ſcribat: *An. DCCCII. Paulinus Patriarcha Forojulienſis obiit*, totidemque verbis idem habeant Annaliſta Hildesheimenſis & Annaliſta Cæſareus a Lambecio editus, ac etiam Hermannus Contractus juxta editionem Caniſii indubitatum videtur, Baronium accurate mortem ejus cum hoc Chriſti anno copulaſſe. Jam alibi diximus, Aquileienſes Patriarchas, quod Forojulii domicilium fixiſſent, Forojulienſes etiam non

Moritur S. Paulinus Patriarcha Foro-Julii.

NOTÆ [1] Datam fidem liberavit Baluzius, nam Paulini Epiſtolam integram vulgavit in tomo VII. Miſcellaneorum edito anno 1715. pag. 6. Ibi vero nonniſi ſumma exhibetur eorum, quæ in concilio Altinenſi decreta fuerunt; actum enim in eo dicit Paulinus *de cauſa orthodoxa fidei, de ſtatu ac formoſa eccleſiaſtici culminis dignitate, de rerum quarumcumque diſpendioſa jactura; de quibuſcumque neceſſariis ſuſurrantium quamquam petitionem, de quibus juſte recteque conqueri potiſt; quarumque querula diſputationis exhibitio, nodoſa litium allegatione contrita, ſacerdotali nihilominus deſiderabat enodatim diremtione reſolvi.* Hæc epiſtola inſcribitur *Carolo &c. Regi* unde deducit P. Rubeus in Diſſert. de ſchiſmate Aquilejenſi cap. XXI. datam fuiſſe ante aſſumptionem Caroli ad Imperium, anno 800. Verum id parum probat; cum eodem anno 802. extet privilegium Caroli ad Epiſcopum Concordienſem, in quo ſe regem non Imperatorem Carolus appellat. Vide Ughellium tom. V. p. 326. novæ edit. Inſuper in codice Vaticano, in quo exordium & finis epiſtolæ hujus multo correctius, quam in editione Baluxiana exhibentur, non *Rex*, ſed *Imperator* legitur, ut ex Baronio idem exordium referente intelligimus; quam lectionem etiam Pagius probare videtur hic num. IV.

Concilium hoc Altinenſe multo probabilius ad ſequentem annum 803. differremus facem nobis præferente P. Madriſio in diſſert. VI. ad opera S. Paulini Aquilejenſis nuper anno 1737. Venetiis edita. Notat ille Nicephorum Imperatorem anno 802. die XXXI. octobris imperialem ſedem occupaſſe; hujus autem Nicephori gratiam ut iniret Joannes Gradenſis Patriarcha, Chriſtophorum Epiſcopum Olivolenſem electum conſecrare renuit, qua de cauſa invidiam incurrit Tribunorum Venetorum, quorum molitione idem Patriarcha interemptus fuit. Nefandum hoc ſcelus ad Paulini aures delatum in cauſa fuit, cur Altinenſe concilium indiceret. Quis autem credat intra duos omnino menſes, quot excurrerunt ad exitum anni 802. hæc omnia præmitti potuiſſe, ac deinde eodem anno Concilium celebrari? Hinc diſcimus obitum S. Paulini ſerius aliquanto conſignandum eſſe, quam a Pagio hic conſtituatur. Idem P. Madriſius illum revocat ad annum 804. hoc potiſſimum argumento innixus. Concilium Altinenſe anno 803. nec ſane, quantum videtur, exoriente S. Præſul celebravit. Cum autem depoſitio ejus die 11. januarii in vetuſtis omnibus Calendariis exhibeatur, nec ex dictis ſatis cedere potuerit januarii anni 803. ad eumdem menſem ſequentis anni retrahenda eſt. Hæc ſi non evidenti, ſaltem probabili argumento ab illo aſſerta, retinenda ſunt, quouſque lux veritati major affulgeat. MANSI

ditur quidem Paulinum Forojulienſem Patriarcham ſæpius, & maxime in privatis Miſſis, circa immolationem ſacramentorum hymnos vel ab aliis, vel a ſe compoſitos celebraſſe. Ego vero crediderim tantum, tantæque ſcientiæ virum hoc nec ſine auctoritate, nec ſine rationis ponderatione feciſſe. Hæc Strabo. Laudatiſſimus plane vir, cui cum Albino Flacco hujus ſæculi face ſumma familiaritas intercedebat: quod teſtantur plures quæ adhuc extant ejuſdem Albini ad eum epiſtolæ, in quarum ultima hæc ad
(a) Albin. ep. 59. 60. 61. 62. 63. t. 1. Antiq. lect. finem (a): Contende meritis eſſe, quod nomine vocaris: clama, ne ceſſes, exalta quaſi tuba vocem tuam. Sit gutur tuum tuba Dei, prædica importune. Tu gallus in prædicatione, ſuccinctus in caſtitate. Tu aries in veritate fortiſſimus, cui nullus Regum reſiſtere poterit. Tu lucerna ſuper candelabrum in domo Dei. Tua lingua cælum claudit & aperit, aperit primum per prædicationis devotionem. Hæc & alia ad ejus Apoſtolatum congruentia. Coluit eum Luitgardes, ſive Liutgardes uxor Caroli Magni, de cujus ad eum munuſculis hæc i-
(b) Albin. ep. 62. dem Albinus (b): Tertiam pro filia mea Luitgarde femina religioſa, Deo devota. Nam illa ſanctitati tuæ duas direxit armillas auri obryzi penſantes XXIV. denariis minus de nova moneta Regis quam libram plenam, ut orares pro ea cum ſacerdotibus tuis, quatenus divina clementia dies ſuos diſpoſuiſſet in ſalutem animæ ſuæ, & ſanctæ ſuæ exaltationem Eccleſiæ.

XII. Hujus ſi primordia repetas, invenies, antequam ad Patriarchatum vocaretur, fuiſſe artis Grammaticæ profeſſorem: quod ejuſdem Caroli diploma ſignificat. Docuiſſe Grammaticam hoc ſæculo etiam homines Eccleſiaſticos tradit Eginhardus in vita Caroli Magni, dum de Caroli eruditione ſcribens, hæc inter alia habet: Artes liberales ſtudioſiſſime coluit, earumque doctores plurimum venerátus magnis afficiebat honoribus. In diſcenda Grammatica Petrum Piſanum diaconum ſenem audivit. Teſtatur Lupus (c) Abbas monaſterii Ferrarienſis hujus temporis auctor, ſe didiciſſe Grammaticam ab Aldrico Archiepiſcopo Senonenſi. Aſſirmat id ipſe in epiſtola prima ad Einardum, quem alii nominant Eginhardum: ait enim de ipſo: Doctorem Grammaticæ ſortitus ſum, præcepta ab eo artis accepi ſic: Quoniam a Grammatica ad Rhetoricam, & deinceps ordine ad cæteras liberales diſciplinas tranſire, hoc tempore fabula tantum eſt, &c. Ita plane, quod qui ſciret tantum Grammaticam iſto ſæculo rudi, doctiſſimus haberetur. Sed ad Paulinum redeamus. Quantum autem coluerit Carolus ipſum, antequam fieret Patriarcha, adhuc Grammaticis facultatibus operam dantem, ejuſdem Caroli tunc de donatione ipſi facta de nobili villa Laberiana, diploma declarat, quod in ejus vita deſcriptum hic reddere, haud fuerit otioſum. Sic enim ſe habet:

Episcopi docentes Grammat.

(c) Lupi ep. 1.

XIII. Donatio Caroli facta Paulino.

Carolus Dei gratia Rex Francorum, & Longobardorum, & Patricius Romanorum omnibus Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Caſtaldis, vel omnibus fidelibus noſtris præſentibus, & futuris. Merito quidem a nobis ſublevantur muneribus, qui noſtris fideliter obſequiis famulantur. Et ideo ſi petitiones eorum, pro quibus noſtras pulſaverint aures, ad effectum perducimus, regiam conſuetudinem exercemus, atque illorum animum nobis deſerviendo provocamus. Igitur notum ſit omnium veſtrum magnitudini, qualiter cedimus, & donamus a nobis viro valde venerabili Paulino artis Grammaticæ magiſtro, hoc eſt, res quaſdam, & facultates, quæ fuerunt Waldandi filii quondam Mimoni de Laberiano,

PAGIUS non raro appellatos reperiri. Magna fuit *Paulini* cum *Carolo Rege* familiaritas; is eum rebus non in Italia ſolum; verum etiam in Gallia & Germania componendis præfecit, ipſeque variis Synodalibus Conventibus ſub eodem Rege coactis plurimum interfuiſſe ſe, profitetur in Concilio Forojulienſi, non ſine querela, qui ſuæ interim Provinciæ, quam optabat, adhibere curam non potuerit. Fuit etiam magna illi cum *Alcuino* ipſius Caroli Magiſtro animorum conjunctio, forſan ex utriuſque in literas politiores affectu ac ſtudio, ut inquit Bollandus laudatus num. XI. & ſeqq. ubi Alcuini literas omnes memorat, in quibus Paulini meminit, ejuſque Poema recitat, in quo Alcuinus ſe ejus precibus & lachrymis commendat. Scripſit Paulinus libellum de Sanctiſſima Trinitate adverſus Elipandum Toletanum & Felicem Urgellitanum Antiſtites, & libros tres contra eumdem Felicem, ac præterea Opuſculum *De Salutaribus Documentis*, quod inter Opera Divi Auguſtini ante ultimam eorum editionem a Patribus Benedictinis curatam circumferebatur, quod illi ex fide Codicum MSS. eidem reſtituerunt. Dies mortis ejus incertus, cum nonniſi in Martyrologiis & in recentioribus Auctoribus memoretur.

VII. Carolus munificus erga S. Paulinum.

Carolus anno DCCLXXVI. cum in Italia eſſet, inſignem donationem bonorum cujuſdam hominis privati fiſco ſuo addictorum *Paulino* tunc Grammatices Profeſſori fecit, quam Baronius hoc anno & Bollandus loco citato referunt, ſed inſigni errore cum anno DCCLXXIII. conjungunt. Nam hæc hujus donationis ſubſcriptio eſt: *Data XV. Kal. Julii, anno octavo Regni noſtri e Loreia Civitate*. Caroli autem Regis annus VIII. per menſem Junium, quo hoc Diploma exaratum, cum anno Chriſti DCCLXXVI. convenit; cum Carolus menſe Septembri anno DCCLXVIII. Pippino patri ſucceſſerit. *Loreiam* Cointius anno DCCLXXVI. num. VIII. interpretatur hodiernum Loretum, vulgo *Loredo*, ad Atheſim ſlu-

Digitized by Google

*no, quæ ad noſtrum devenerant palatium pro eo quod in Campo cum Foticauſo inimico noſtro a noſtris fidelibus fuerit interfectus, caſa videlicet in Laberiano cum omni integritate, & ſoliditate ſua, id eſt, cum terris, domibus, ædificiis, ac * colabiis, mancipiis, caſis, maſſuritiis, cum ſervis & aldionibus, vineis, ſilvis, campis pratis, paſcuis, aquis, aquarumve decurſibus, mobilibus, & immobilibus, omnia & ex omnibus quantumcumque prædictus Vualdandus ibi, aut alicubi habere viſus fuit tam ex domo Regum, aut Judicum, ſeu de comparato, aut de quolibet adtracto, prædicto Paulino a die præſenti tradimus, atque cedimus perpetualiter ad poſſidendum, ita ut ab hac die prædictus Paulinus ſupraſcriptis de rebus quieto ordine teneat, & poſſideat, & quicquid exinde facere voluerit, liberum in omnibus perfruatur arbitrium. Præcipientes ergo jubemus, ut nullus quomlibet de fidelibus, aut ſucceſſoribus noſtris prædicto Paulino de jam dictis rebus ullo umquam tempore inquietare, aut calumniam generare præſumat: ſed omni tempore ex dono largitatis noſtræ ipſas res jure proprietario valeat poſſidere firmiſſimo. Et ut hæc præceptio firmior habeatur, vel noſtris, vel futuris temporibus melius conſervetur, manu propria in æternum decrevimus roborare, ac de annulo noſtro juſſimus ſigillari. Dat. XV. Kal. Julii anno octavo regni noſtri e Loreja civitate in Dei nomine feliciter.* Hactenus diploma datum anno Domini ſeptingenteſimo ſeptuageſimo tertio, quo ipſe Carolus adverſus Deſiderium in Italiam venit: quo numerati contigit octavus annus ejuſdem Regni. Hæc de his, quæ ad Paulinum ſpectant.

XIV. *Bonæ litteræ a Carolo Magno reſtitutæ.* Ut autem dicere pergamus de Carolo, hoc nomine etiam plurimum illi debet hoc ſæculum, quod bonas litteras penitus collapſas reſtituit. Eo namque profundi merſæ erant, ut ſi quis nobilioris ingenii vellet addiſcere, magiſtrum non inveniret, qui doceret: Carolus Magnus autem effecit, ut ſcientiæ obrutæ ignorantia ſurgerent. Sed audi Lupum iſta ſcribentem (a) in epiſtola ad Eginhardum, ſive Einardum, qui erat eidem Carolo a ſecretis: Niſi, inquit, *interceſſiſſet inopia Præceptorum, & longo ſitu collapſa prio-*

(a) *Lup. ep. 1.*

PAGIUS fluvium in Ducatu Veneto, ſed quo ſitu fuerit Urbs in Caroli Diplomate expreſſa, plane incertum; ejus certe Cluverius in Italia Antiqua non meminit.

VIII. *Carolus litteras in Galliis reſtituit.* Ad num. XIV. & ſeq. oſtendit Baronius coævorum temporum Auctoribus, qui Caroli ſtudium in literis reſtituendis certatim commendant, quantum huic Principi res literaria debeat. Ea in re uſus eſt incentore ſimul & adjutore imprimis Alcuino, qui eas non ſolum libris editis docuit; ſed etiam in publicis Scholis, illis maxime quas in Turonenſi Sancti Martini Cœnobio, cujus Abbas erat, ipſe aperuit: *Ego Flaccus veſter*, inquit Alcuinus in Epiſtola I. ad Carolum *ſecundum exhortationem & bonam voluntatem veſtram, aliis per tecta Sancti Martini Sanctarum mella Scripturarum miniſtrare ſatago: alios vetere antiquarum diſciplinarum mero inebriare ſtudeo: alios Grammaticæ ſubtilitatis enutrire pomis incipiam: quoſdam ſtellarum ordine, ſeu picto cujuſlibet magnæ domus culmine, illuminare geſtio. plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum Sanctæ Dei Eccleſiæ, & ad decorem Imperialis Regni veſtri erudiam. Ne ſit vacua Omnipotentis Dei in me gratia, nec veſtræ bonitatis largitio inanis. Sed ex parte deſunt mihi eruditionis ſcholaſticæ libelli: quos habui in patria, per bonam & devotiſſimam Magiſtri mei induſtriam, vel etiam mei ipſius qualemcumque ſudorem. Ideo hæc Veſtræ Excellentiæ dico, ne forte veſtro placeat totius ſapientiæ deſiderantiſſimo Conſilio, ut aliquos ex pueris noſtris remittam, qui excipiant inde nobis neceſſaria quæque, & revehant in Franciam flores Britanniæ, ut non ſit tantummodo in Euborica hortus concluſus, ſed in Turonica, emiſſiones paradiſi, cum pomorum fructibus*, &c.

IX. *Alcuinus docuit in Palatio Regio.* *Alcuinus* duobus in locis docuit, in Palatio primum, deinde Turonis, ut ex ejus Epiſtolis liquet. Queritur Epiſtola nona, ſe deſpectum a noviſſimis Palatinorum ſtudiorum Magiſtris, qui ſpreto Latinorum opinione, quam in Palatio cum applauſu, docuit, Ægyptiorum calculos anteponunt. Eos irridet ob temeritatem, pueros per contemptum vocat, ſeque comparat *Entello*, qui *Daretu* fidentem viribus & animis exultantem apud Virgilium lib. 5. Æneid. proſternit: *Ego*, inquit, *tardus, ego mei ipſius immemor, veſtrorum forſitan digne puerorum ſuſtinui flagellum. Entellus ſenior effœta corpore dudum ceſtus depoſuit ſuos, ætate florentibus cedit illos indui, idea aliquis illorum ſeniorem ingenti pugna percuſſit, ita ut caligo obverſaretur oculus ſenioris. Et vix reſumptis viribus frigidus circa præcordia recaluit ſanguis. Et, ut ad rem veniam, ac ignorantiæ fomentis caput percuſſi medicari incipiam, ego imperitus, ego ignarus, neſciens Ægyptiacam ſcholam in Palatio Davidicæ verſari Gloria*, (idest in Palatio Caroli, quem Davidem nuncupabat). *Ego abiens* (ſcilicet e Palatio ſeu Comitatu Regio) *Latinos ibi dimiſi. Neſcio quis ſubintroduxit Ægyptios. Nec tam indoctus fuit Memphiticæ ſupputationis, quam benevolus Romanæ conſuetudinis. Annum cum nato Chriſto & creſcente luce initiare ſecundum Latinos volens, non cum Ægyptiis, qui tenebræ interpretantur, & ſupervenientibus tenebris ordiri: quia ſcio me olim cum Moyſe tenebras Ægyptiorum relinquere, & modo in terra repromiſſionis, lucis & lætitiæ, cum Jeſu Duce noſtro libertate honoratum ſtare, & nullatenus ſecundum quod Dux meus, imo & Dominus noſter dixit, iterum ad Ægyptiacas redire tenebras. Unde miror, cur pueri veſtri annum legitimum a menſe Septembrio incipere velint, & partem tranſacti decemnovalis ſequenti connectere circulo, eandem vertentes in caput, & non magis omnibus Lunæ & Syderum augmentis vel detrimentis exploſis ad novum annum, & ad caput ſupervenientis circuli omnino libere intrare.*

X. Id contigit in prima Alcuini mora apud Gallias, poſt annum ſcilicet, Chriſti DCCLXXXI. quo tempore *Angilbertum* cui cognomen indidit *Homero*, alioſque Viros illuſtres literis imbuit

priorum ſtudia pene interiiſſent : largiente Domino, meæ aviditati ſatisfacere forſan potuiſſem. Siquidem veſtra memoria per famoſiſſimum Imperatorem Carulum (cui litteræ eouſque deferre debent, ut æternitati pareut memoriam) cepta revocari; aliquantulum quidem extulere caput, ſatiſque conſtitit, veritate ſubnixum præclarum dictum, Honor alit artes, & accenduntur omnes ad ſtudia gloriæ. Hæc de Carolo adeo de bonis litteris bene merente Lupus. Teſtatur id ipſum Jonas Aurelianenſis Epiſcopus, qui, quantum profecerint Germaniæ, & Galliæ Eccleſiæ bonarum ſtudio litterarum opera ejuſdem Caroli Magni, docet his verbis : *Non ſolum apud Germaniam ſtudium litterarum, & amor ſanctarum ſcripturarum, verum etiam apud eamdem Galliam ejus memorabilis viri ſolertiſſimo ſtudio, & ferventiſſimo deſiderio actum eſt, ut Domino opem ferente in ſibi commiſſa Eccleſiæ ſiliie, & liberalium artium apprime diſciplina, & divinarum ſcripturarum perfecta polleret intelligentia.* Hæc Jonas in exordio commentarii ſui adverſus Claudium Taurinenſem, de quo inferius ſuo loco dicturi ſumus. Anſegiſus inſuper hæc in eandem ſententiam (a) : *Carolus ſiquidem conſtituit, in ſingulis monaſteriis, & epiſcopiis ſcholas eſſe, ubi ingenuorum, & ſervorum filii Grammaticam, Muſicam, & A-*

(a) Anſeg. l. 1.

PAGIUS

Quando primum in Galliis moratus eſt. buit. Cum vero computum Eccleſiaſticum ſecundum Romanæ Eccleſiæ ritum Scholaribus Palatinis tradidiſſet, poſtea calculatores Ægyptiaci, ii ſcilicet qui calculum Alexandrinum ſequebantur, admiſſi ſunt in Scholam Palatinam, de quibus queritur Alcuinus. Mabillonius in Præfatione ad Sæc. IV. Benedict. num. CLXXVIII. & ſeqq. ſuſpicatur, Ægyptiacos illos Præceptores Scotos eſſe ex Hibernia ortos, qui olim ſequebantur Paſchalem circulum Alexandrinorum, qui Paſcha Lunæ quarta decima die, ſi quando in Dominicam incidiſſet, celebrabant. *Theodulphus* enim Aurelianenſis Epiſcopus in *Carmine* ad Angilbertum, Scotum quemdam in aula degentem ac docentem falſis amarulentiſque dicteriis impetit. Et forſan is erat *Clemens Scotus*, quem in Gallia ad docendum fuiſſe relictum a Carolo, tradit Monachus San-Gallenſis initio libri primi. Ex laudatis porro verbis Epiſtolæ IX. *annum cum nato Chriſto & creſcente luce initiare ſecundum Latinos voleas*, patet, *Alcuinum* annos Chriſti ab ejus Nativitate, non a vero Kalendis Januarii exorſum eſſe, uti in more poſitum erat apud Anglos, idemque faciendi Scholares ſuos in Gallia docuiſſe. Cum vero Alcuinus in prima ſua mora apud Gallos aſſidue in Palatio verſaretur, ut *Carolum* variis diſciplinis imbueret, factum eſt, ut conditor Univerſitatis Pariſienſis creditus fuerit; quod tamen nullo Veterum teſtimonio probari poteſt. Porro Cointius anno DCCXCIII. num. XVII. & ſeq. qui duplicem Alcuini in Francia moram in ejus Vita diſerte memoratam non animadvertit, quique eum anno illo in eam adventaſſe credidit, perperam etiam arbitratus eſt, *Alcuinum* Scholis Palatinis tunc præfectum fuiſſe, & aliquot poſt annos *Carolum Magnum* docuiſſe, quod utrumque ex dictis plane corruit.

XI. *Univerſitas Pariſienſis a Carolo M. non fundata.* Inſtitutio Univerſitatis Pariſienſis a pleriſque adſcribitur Carolo M. ab ipſo etiam Bulæo, qui ejuſdem Academiæ Hiſtoriam noſtra ætate conſcripſit. Verum Stephanus Paſquierus in *Diſquiſit. Rerum Francicarum*, lib. 3. cap. 23. Petrus Bonfonſius in *Antiquit. Pariſienſibus cap.* 13. & poſt utrumque Lambecius lib. II. Biblioth. Cæſ. cap. 2. ubi agit de Univerſitate Viennenſi in Auſtria, in cujus ſtatutis identidem inculcatur, eam quaſi filiam ad exemplum Academiæ Pariſinæ tanquam matris ordinatam eſſe, demonſtrarunt, fundationem Pariſienſis Academiæ (ſi, ut hic fit, nomine Academiæ intelligatur, non quodcumque Collegium literarium, ſed tale duntaxat, in quo per ſpecialem Principalis Privilegii prærogativam omnes quatuor facultates Theologia videlicet, & Juriſprudentia, & Medicina, & Philoſophia publice traduntur, & ſecundum eruditionis profectum *Tituli* quoque ac Dignitates *Graduum* Scholaſticorum publica auctoritate conferuntur;) perperam attribui Carolo Magno, ac revera attribuendam eſſe *Ludovico* VII. qui regnare cœpit in Gallia anno MCXXXVII. & filio ejus *Philippo* II. qui patri in Regno ſucceſſit anno MCLXXX. Certe in Codice *Conſtitutionum Regum Galliæ*, qui ſub Rege Henrico IV. in lucem editus eſt, & in quo *Privilegia & Statuta Academiæ Pariſienſis* continentur, nullum refertur Privilegium Regium quod ſit anno *milleſimo ducenteſimo* antiquius. Hinc *Claudius Jolyus* Cantor & Canonicus Eccleſiæ Metropolitanæ Pariſienſis in Tractato Hiſtorico lingua vulgari ſcripto *de Scholis Epiſcopalibus & Eccleſiaſticis*, exordium Univerſitatis Pariſienſis cum eo Chriſti anno illigat; quæ ſententia omnium probabilior.

Nulla itaque *Caroli Magni* ætate, imo & ſæculis proxime conſequentibus Pariſiis *Univerſitas* fuit, ſed tantum Schola Eccleſiæ Cathedralis Pariſienſis, in qua non ſolum Grammatica; ſed etiam Theologia, Jus Civile & Canonicum ac Medicina docebantur, ut refert *Claudius Hemeraus* in libro de *Academia Pariſienſi*, ab annis circiter ſexaginta edito. Sæculo undecimo Abaelardus *extra Civitatem in monte Sanctæ Genovefæ Scholarum ſuarum caſtra poſuit*, ut ipſemet ſcribit in Hiſtoria calamitatum ſuarum lib. 1. cap. 2. *Inveniſſe* denique inquit Hemeræus laudatus, *locum ſibi etiam in ejuſdem Schola* (nempe Eccleſiæ Pariſienſis) *pulpitis, Philoſophicas, Mathematicaſque diſciplinas, unus Abailardus exemplo erit indubitato: qui etſi Sacras Literas in clauſtro* (ſcilicet Eccleſiæ Pariſienſis) *aliquando docuerit, quia tamen hac imprimis laude excelleret, ut in exponendis præceptis Dialecticæ Magiſter egregius haberetur, ex quo Dialectici nomen tulit, Minerva obſcutus verſificatuſque ſua, Philoſophica ſe & Mathematica in Schola Pariſienſi tradidiſſe, non uno loco teſtatus eſt.* Subdit ſtatim Hemeræus: *Aliæ porro artes humanitatis, per clauſtrales domos, perque Scholas minores Parochiarum late ſuſa abierunt; ne Sacrarum Litterarum majeſtas minorum artium viciniæ officeret, & profundas meditationes ſupremorum Magiſtrorum Grammaticalis auditorii murmur interturbaret.* Denique Loiſelius in Tractatu de *Univerſitate Pariſienſi*, ejus inſtitutionem Carolo M. adſcriptam inter fabulas recenſet. Quod ſi, inquit, Academia Pariſienſis ab hoc Imperatore condita, ubinam ea fuit re-

XII. *Nulla ibi diu alia Schola fuit, quam Schola Eccleſiæ Pariſienſis.*

& Arithmeticam doceantur. Et in Concilio (a) Cabilonenſi, de quo inferius (a) Conc. Cabil. c.3. ſuo loco, de hujuſmodi Caroli Conſtitutione mentio habetur his verbis: *Oportet etiam, ſicut dominus Imperator Carolus vir ſingularis manſuetudinis, fortitudinis, prudentiæ, juſtitiæ, & temperantiæ præcepit, ſcholas conſtituant, in quibus litteraria ſolertia diſciplinæ, & ſacræ ſcripturæ documenta diſcantur, & tales ibi erudiantur, quibus merito dicatur a Domino (b): Vos eſtis ſal terræ, &c.* (b) Mat. 5. His addunt alii Pariſiis tunc ſcholas erigi cœptas, atque ſtudio ſucceſſorum Regum præ cæteris in dies magis majori claritate fuiſſe; ſed & conſtitutas eſſe ſcholas litterarum Latinarum, & Græcarum in Eccleſia Oſnaburgenſi in Saxonia, ut ad uſum legationum in Orientem mittendarum pueri erudirentur, conſtat ex privilegio ab ipſo Carolo eidem Eccleſiæ conceſſo, quod inferius ſuo loco ponetur.

Ann. Eccl. Tom. XIII. Ccc Cæ-

PAGIUS regnantibus Stirpis Carolinæ Regibus, & qui ibi tunc Profeſſores literas docuere? Ubinam ea fuit regnante *Hugone Capeto*, qui non Pariſiis, (cujus Civitatis tam ipſe, quam pater & avus Comites & Domini erant), ſed Remis ſub *Gerberti poſtea* Silveſtri II. nomine Pontificis Romani diſciplina *Robertum filium* ac Succeſſorem erudiri voluit? Ubinam ea fuit *Henrico & Philippo*, primis eorum nominum Regibus in Gallia dominantibus, quo tempore aliæ Galliæ Urbes, non minus aut forte plus quam Lutetia literis & eruditione inclareſcebant? Legendus Julyus laudatus, qui fuſe probat, *Carolum M.* non ſolum Academiam Pariſienſem non fundaſſe; ſed nequidem Scholam ullam Pariſiis inſtituiſſe, ac ibi uſque ad ſæculi XII. finem unum viguiſſe Scholam Eccleſiæ Cathedralis ejuſdem Civitatis; quæ enim in medium adducit, rem mihi evincere videntur.

XIII. *Synodus Aquiſgranenſis.* In Annaliſta Lambeciano hoc anno legitur: *Eo anno demoravit Domnus Cæſar Carolus apud Aquis Palatium quietus cum Francis ſine hoſte; ſed recordatus miſericordiæ ſuæ de pauperibus, qui in Regno ſuo erant, & juſtitias ſuas pleniter habere non poterant, noluit de infra Palatio pauperiores vaſſos ſuos tranſmittere ad juſtitias faciendam propter munera, ſed elegit in Regno ſuo Archiepiſcopos & reliquos Epiſcopos & Abbates cum Ducibus & Comitibus, qui jam opus non habebant ſuper innocentes munera accipere, & ipſos miſit per univerſum Regnum ſuum, ut Eccleſiis, viduis & orphanis, & pauperibus & cuncto populo juſtitiam facerent. Et menſe Octimbrio congregavit Univerſalem Synodum in jam nominato loco, & ibi fecit Epiſcopos cum Presbyteris ſeu Diaconibus relegi univerſos Canones, quos Sancta Synodus recepit, & Decreta Pontificum, & pleniter juſſit eos tradi coram omnibus Epiſcopis, Presbyteris & diaconibus. Similiter in ipſa Synodo congregavit univerſos Abbates & Monachos, qui ibi aderant, & ipſi inter ſe Conventum faciebant, & legerunt Regulam Sancti Patris Benedicti, & eam tradiderunt ſapientes in conſpectu Abbatum & Monachorum, & tunc juſſio ejus generaliter ſuper omnes Epiſcopos, Abbates, Presbyteros, Diacones, ſeu univerſo Clero facta eſt, ut unuſquiſque in loco ſuo juxta Conſtitutionem Sanctorum Patrum ſive in Epiſcopatibus, ſeu in Monaſteriis, aut per univerſas Sanctas Eccleſias, ut Canonici juxta Canones viverent, & quidquid in Clero aut in populo, de culpis aut de negligentiis apparuerit, juxta Canonum auctoritatem emendaſſent, & quidquid in Monaſteriis ſeu Monachis contra Regulam Sancti Benedicti factum fuiſſet, hoc ipſum juxta ipſam Regulam Sancti Benedicti emendare feciſſent. Sed & ipſe Imperator, interim quod ipſa Synodus facta eſt, congregavit Duces, Comites, & reliquo Chriſtiano populo* (loco reliquum Chriſtianum populum) *cum Legiſlatoribus, & fecit omnes leges in Regno ſuo legi, & tradi unicuique hominum legem ſuam, & emendare ubicumque neceſſe fuit, & emendatam legem ſcribere, & ut judices per ſcriptam judicaſſent & munera non accepiſſent, ſed omnes homines, pauperes & divites in Regno ſuo juſtitiam habuiſſent* (pro judicarent, acciperent & haberent,) *Et eo anno pervenit elephas in Francia.* Hæc omnia Chronographus Moiſſiacenſis ex hoc Annaliſta exſcripſit.

Porro ex his verbis patet, in Ditionibus Caroli Magni nullos hoc tempore fuiſſe Monachos, qui Ordinem Sancti Benedicti non profiterentur, & unam eamdemque Regulam obſervarent. Imo longe ante hæc tempora omnes in Gallia Monachos Regulam Sancti Benedicti amplexos eſſe, inſinuat Capitulare Interrogationis, quod anno Imperii ſui XI. edidit, in quo inter plures quæſtiones, quas Epiſcopis & Viris doctis ſui Imperii ſolvendas proponit, duodecima his verbis exhibetur: *De converſatione Monachorum, & utrum aliqui Monachi eſſe poſſint, præter eos, qui Regulam Sancti Benedicti obſervant. Inquirendum etiam, ſi in Gallia Monachi fuiſſent, priuſquam traditio Regulæ Sancti Benedicti in has Parochias perveniſſet.* Quare aliæ Monachorum Congregationes a tot annis in Ordinem Sancti Benedicti tranſierant, ut ne memoria quidem earum ſupereſſet. Eodem ſpectat ſequens quæſtio in cap. XIV. *Floret Ordo S. Benedicti.* 12. *qua Regula Monachi vixiſſent in Gallia, priuſquam Regula Sancti Benedicti in ea tradita fuiſſet; Cum legamus, S. Martinum & Monachum fuiſſe, & ſub ſe Monachos habuiſſe, qui multo ante Sanctum Benedictum fuit.* Quod ſi Caroli ætate, aut præcepto, Regula Benedictina in Cœnobia Galliarum invecta fuiſſet, id ille non ignoraſſet; alioquin abſurda fuiſſet interrogatio. Hujus Concilii Aquiſgranenſis nullo alio in loco mentio præterquam in Chronico Moiſſiacenſi apud Lambecium Tom. II. Bibl. Cæſ.

XV. *Miſſorum Dominicorum Poteſtas & Officium.* Cointius hoc anno num. IX. & ſeq. varia profert de Miſſis Dominicis, quibus confirmantur quæ Annaliſta Lambecianus de Caroli zelo erga juſtitiam, memoriæ prodidit. *Miſſi Dominici* dicebantur, qui miſſi a Rege erant. Provincia, ſeu Regio, quæ Miſſis Dominicis aſſignabantur, *Miſſaticum* appellabatur & *Miſſaticum*, Regnum pro Regis arbitrio in plura vel pauciora *Miſſatica* dividebatur. E Regni Proceribus alii Clerici erant, alii Laici, & ex utroque illo ordine, qui Miſſi fierent Dominici ſumebantur Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Duces, Comites, aliique nobiliores Viri. Ad unumquemque Miſſaticum duo, ut plurimum, *Miſſi* deſtinabantur; unus Clericus, alter Laicus; raro plures. *Miſſi Dominici*, poſtquam ſuis Miſſaticis a Rege deſignati fuerant, ab eo quoque priuſquam illuc proficiſcerentur, accipie-

XV. Cæterum ejuſmodi in docendis, & addiſcendis litteris fervor viguit, uſque dum Carolus vixit: poſt obitum vero ipſius, ipſum ſtudium litterarium refriguiſſe nonnihil, idem qui ſupra vetus aſſertor rerum ſuorum temporum Lupus affirmat, probro nimirum tunc adſcribi conſueviſſe, ſi quis rei litterariæ operam daret: nam in dicta (a) ad Eginhardum epiſtola ſic ait: *Amor litterarum ab ipſo fere initio pueritiæ mihi eſt innatus; nec earum, ut nunc a pleriſque vocantur ſuperſtitioſa otia, faſtidio ſunt.* Et paulo inferius de ſuo tempore, nempe ſub Ludovico filio Caroli Imperatoris: *Nunc* inquit, *oneri ſunt, qui aliquid diſcere affectant, & velut in edito ſitos loco ſtudioſos quoſque imperiti vulgo aſpectantes, ſi quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, ſed qualitati diſciplinæ*

(a) Lup. Ferrar. epiſt. 1.

PAGIUS piebant *Capitula*, quæ paſſim admonitiones, commonitoria, inſtructiones, ordinationes dicantur. *Epiſcopi* Miſſos Dominicos honoris gradu præcedebant in ſuis Diœceſibus, poteſtatem tamen ac auctoritatem eorum in multis rebus agnoſcere tenebantur. Præcipuum officium eorum erat in juſtitia facienda. Mittebantur in Provincias, ut & juſtitiam facerent, & ab aliis faciendam curarent. Denique cum ad Palatium redierant, Rex eos interrogabat, quid dignum relatu ea Provinciis adferrent. *Si quid vero fuerit*, inquit Carolus lib. 3. cap. 12. *unde dubitetur, ad proximum Placitum noſtrum, quod cum ipſis Miſſis habituri ſumus, interrogetur.* Ad eas interrogationes ac reſponſiones nova fiebant Capitula, quæ poſtea ferebantur in Miſſatica. Quæ Cointius loco citato confirmat probationibus ab ejuſdem Caroli ævo petitis, & patent ea iis, quæ ex Annaliſta Lambeciano nos in medium adduximus.

XVI. Ludovicus Pius lib. 2. Capit. cap. 2. in Admonitione generali ad utroſque Ordinis homines, id eſt, Epiſcopos & Comites, docet Reges a Deo conſtitutos, ut Eccleſiæ & Regni curam gerant; Summam autem miniſterii hujus ita in perſona Regum conſiſtere, ut Divina auctoritate & humana ordinatione per partes diviſum ſit, Epiſcopis nempe & Comitibus, & unuſquiſque in ſuo loco & ordine partem miniſterii Regii habeat: *Unde apparet*, inquit Ludovicus, *quod ego omnium veſtrum admonitor eſſe debeo, & omnes vos noſtri adjutores eſſe debetis. Nec enim ignoramus quid unicuique veſtrum in ſibi commiſſa portione conveniat: & ideo prætermittere non poſſumus, quin unumquemque juxta ſuum Ordinem admoneamus.* Statim vero monet Epiſcopos, ut in miniſterio ſuo accurate verſentur, & ſubjungit, *ut quantum ad veſtrum miniſterium pertinet, nobis veri adjutores in adminiſtratione miniſterii nobis commiſſi exiſtatis, ut in judicio non condemnari pro noſtra, & veſtra negligentia, ſed potius pro utrorumque bono ſtudio remunerari mereamur.* Deinde cap. 4. & 6. Comites admonet, ut viciſſim partem miniſterii ſibi commiſſi fideliter peragant; hoc inter Epiſcopos & Comites diſcrimine conſtituto, quod illis a Divino Numine commiſſa ſit miniſterii ſui cura, Comitibus vero ex Regio mandato: *Sed quamquam Summa hujus miniſterii in noſtra perſona conſiſtere videatur, tamen & divina auctoritate, & humana ordinatione, ita per partes diviſum eſſe cognoſcitur, ut unuſquiſque veſtrum in ſuo loco & ordine partem miniſterii noſtri habere cognoſcatur.* Quare mirum videri non debet, ſi Carolus, ejuſque Succeſſores adeo diligenter rebus Eccleſiaſticis ſe te impenderent; cum eas ad miniſterium ſuum pertinere exiſtimarent; ſcilicet ut admonitores ſe præſtarent, quo Epiſcopi miniſterium ſuum juxta Canones peragerent, & in eo capite miniſterii Regii adjutores eſſent. Quæ ad Miſſorum Legationem pertinerent, paſſim in libris Capitularium occurrunt; qui a *Miſſis diſcurrentibus* diſtinguendi ſunt, quorum munus erat mandata Principis deferre per Provincias. De illis non raro mentio in Regum Francorum Capitularibus.

Reges Epiſcopis cooperari debeant.

XVII. *Sanctus Ludgerus* Saxonum Apoſtolus, hoc anno, vel ſub exitum ſuperioris, Mimigardefordenſis in Weſtphalia creatus eſt Epiſcopus, qui locus poſtea a Monaſterio ibi a Sancto Viro conſtructo appellatus eſt Monaſterium, vulgo *Munſter*. Altfridus quidem tertius Epiſcopus Monaſterienſis, qui ejus Vitam diligenter conſcripſit, annum evectionis ejus ad Epiſcopatum non exprimit, ſed Bollandus, qui primus eam publicavit ad diem XXVI. menſis Martii, recte colligit ex variis donationibus Monaſterio Werthinenſi, cujus Ludgerus Abbas erat, anno præcedenti, menſibus Maio & Auguſto illius anni factis, eum nondum Epiſcopum fuiſſe. Hæc Altfridi lib. 1. cap. 4. de ejus in Epiſcopatum evectione verba: *Interea per diſpoſitionem miſericordis Dei Saxones converſi ſunt ad Dominum, & Rex Carolus eumdem Virum Dei Liudgerum Paſtorem in parte Occidentali Saxonum conſtituit: cujus Parochiæ Sedes eſt principalis in pago Sudergoe, in loco cujus vocabulum eſt Mimigerneford, ubi Domino ipſe honeſtum conſtruxit Monaſterium, ſub Regula Canonica Chriſto famulantium. Itaque more ſolito cum omni aviditate & ſollicitudine rudibus Saxonum populis ſtudebat in doctrina prodeſſe: eruriſque idololatriæ ſpinis, Verbum Dei diligenter per loca ſingula ſerere, Eccleſias conſtruere & per eas ſingulas ordinare Presbyteros, quos Verbi Dei cooperatores venerabiles, ſibi ipſe nutriverat. Cupiebat igitur in cœpto evangelizandi opere multis ſubvenire gentibus, ſed tamen Pontificalem gradum humiliter declinare: idcirco ſuos frequenter petiit alumnos, ut aliquis ex eis pro eo Epiſcopalem ſuſciperet Ordinem. Cui cum Hildebaldus Archiepiſcopus perſuaderet, ut Epiſcopus ordinari debuiſſet, illud Apoſtolicum ei reſpondit, dicens: Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe. At ille ut erat humilis, & Viro Dei amiciſſimus, cum gemitu dixit: hoc in ſe minime fuiſſe completum. Tandem conſenſu omnium ſuperatus & magis Dei diſpoſitione coactus adquievit; ne plurimorum conſilio, imo Dei voluntati pertinaciter inobediens eſſe videretur.* Ludgerus Monaſterienſis Epiſcopus primus tria conſtruxit Monaſteria, unum Clericorum *ſub regula Canonica Chriſto famulantium*, ut mox diximus, illudque ſitum erat Mimigardevordæ, ab ipſo Monaſterio *Monaſterium* ſæculo XI. dictæ. Alterum *Werthina* ad Ruram fluvium apud Weſtphalos, quod adhuc ſubſiſtit. Tertium denique *Helmſtadienſe* in Ducatu Brunſvvicenſi poſitum, in quo identidem ex prædicationis labore fatigatus ſe ſe recreabat. Illud etiam adhuc ſupereſt.

S. Ludgerus fit primus Epiſc. Monaſterienſis.

In

narum aſſignant. Ita dum alii dignam ſapientiæ palmam non captant, alii famam verentur indignam, a tam præclaro opere deſtiterant. Hæc ipſe.

Quibus vides, Lector, quas ſuo tempore Carolus pene extinctas revocavit bonas litteras, eaſdemque cum ipſo ferme defunctas, vel ſaltem languore correptas, ſuo genuino caruiſſe virore; ut non mirum ſit, ſi eo tempore, qui doctiores eſſe viderentur, iidem juxta Apoſtolum, (a) infirmi, & imbecilles extiterint, & dormierint cæco ignorantiæ ſomno, ut non fuerint ullatenus aſſecuti, quæ de ſacris imaginibus Nicænum Oecumenicum Concilium ſtatuiſſet, & Romana Eccleſia comprobaſſet, ut ſuo loco ſuperius de ipſis eſt pluribus demonſtratum, & alia occaſione iterum dicetur inferius in Ludovico.

(a) 1. Cor. 11.

PAGIUS XVIII. *Grimoaldus Beneventi Dux reprimitur.* In Ducatu Beneventano varia fortuna bellum hoc anno geſtum, de quo Eginhardus in Annal. ſcribit: *Ortona Civitas in Italia in deditionem accepta. Luceria quoque frequenti obſidione fatigata, & ipſa in deditionem venit: præſidiumque noſtrorum in ea poſitum. Imperator æſtatis tempore in Arduenna venatibus indulgens, miſſo in Saxoniam exercitu Transalbianos Saxones vaſtavit. Grimoaldus Beneventanorum Dux in Luceria Vvinigiſum Comitem Spoleti qui præſidio præerat, adverſa valetudine fatigatum obſedit, & in deditionem accepit; captumque honorifice habuit. Imperator Aquiſgrani Natalem Domini celebravit.* Tum anno ſequenti: *Vvinigiſus a Grimoaldo redditus eſt.* Idem habent alii Annaliſtæ. Ortona mari Adriatico adjacet, indeque cognominatur Ortona ad mare. Incertum vero an Eginhardus Nuceriam ultra Sarnum, vel Nuceriam ad Cerbalum intellexerit. Cointius hoc anno num. V. exiſtimat eum de iſta ſecunda intelligendum, quia Luceriæ nomen Nuceriæ tantum, quæ ſita eſt ad Cerbalum tribuitur, & varii Annaliſtæ de Luceria tantum verba hoc anno faciunt. Abhinc per novem annos altum de bello Beneventano apud Scriptores ſilentium.

XIX. *Brithricus Occident. Saxonum Rex moritur.* *Brithricum* Occidentalium Saxonum Regem hoc anno periiſſe diſerte tradunt Weſtmonaſterienſis, Hovedenus pag. 407. Annaliſta Mailroſenſis, & Ethelwerdus pag. 842. Hic narrata Leonis Papæ perſecutione, quæ an. DCCXCIX. contigit, ſcribit: *Transeunte triennio Brihtric Rex obiit.* Quare perperam Alfordus mortem ejus cum anno Chriſti octingenteſimo alligavit, ſecteque Hovedenus notat, eum genti ſuæ *annis XVII.* nobiliſſime præfuiſſe. In uxorem acceperat *Eadburgam* filiam Offæ Merciorum Regis, quæ more paterno tyrannice vixit, & quorum mortem a Rege impetrare non poterat, veneno eos clam necabat. Quæ cum adoleſcentem quendam marito valde charum veneno extinguere vellet, illud Rex ignoranter guſtavit, & mortuus eſt. Fugit illa poſtea cum innumerabilibus theſauris ad Carolum Regem, cui cum munera pretioſa detuliſſet, ſic eam affatus eſt: *Elige Eadburg, quem velis, me, vel filium meum qui mecum in ſolario adſtat*; quæ cum filium ejus elegiſſet, quia junior eſſet, ei Carolus reſpondit, *Si me elegiſſes, haberes filium meum, ſed quia illum elegiſti, nec me, nec illum propitium habebis.* Itaque in Monaſterio locatam, quo vitam opulenter degere poſſet, non multo poſt depulit ſtupri ream. Ita Malmesburienſis pag. 40. & laudati Auctores. Idem Malmesburienſis pag. 16. annos tantum XVI. *Brithrico* aſſignat, quia ſcilicet ultimum incompletum, ut ſæpe fit, prætermittit. Brithricum enim hoc anno mortuum teſtantur etiam Huntindonienſis pag. 344. ubi ait eum defeciſſe *poſt triennium* a perſecutione Leonis Papæ, & idem Malmesburienſis, cujus verba ſtatim referam.

XX. *Ei ſuccedit Egbertus.* Egbertus Regis Inæ abnepos Brithrico ſucceſſit in Regnum. Is dum viveret, Egbertum e medio tollere cogitabat: *Quod Egbertus præſentiens ad Offam Regem Merciorum fuga lapſus eſt; quem dum ille ſedula diligentia obumbraret, conſecuti ſunt Brithrici Nuncii qui perfugam ad ſupplicium repeterent, habentes in manibus traditionis pretium. Accedebat, quod ſuo Regi filia ipſius poſtulabatur nuptum, ut genialis thori fœdus perpetuæ inter eos contineret amicitiæ. Ita Offa, qui bellicis minis non cederet, ad blanditias conversus, Egbertus transnavigato mari Franciam venit; quod Dei conſilio factum intelligo, ut Vir ille ad tantum Regnum electus regnandi diſciplinam a Francis acciperet*, &c. *Itaque defuncto Brithrico frequentibus ſuorum Nunciis Britanniam reverſus, moxque imperare juſſus patriæ deſideriis ſatisfecit, anno Dominicæ Incarnat. octingenteſimo, regnante in Francia Carolo Magno, anno XXXIV. qui etiam XII. annis ſupervixit*, inquit Malmesburienſis; ſed loco, *octingenteſimo*, legendum, *octingenteſimo ſecundo*, ut annus XXXIV. Caroli, & XII. ante mortem ejus certo demonſtrant. Egbertus ante mortem ſuam toti Inſulæ legem dedit, & ſparſa per eam Sceptra in unum collegit, ut infra videbimus.

XXI. *Ethelardus confirmatur Primas Magnæ Britanniæ.* *Ethelardus* Cantuarienſis Archiepiſcopus, cum diu Romanam Sedem fatigaſſet, tandem a Leone III. Eccleſias omnes Britanniæ ſibi ſubjici obtinuit literis a Malmesburienſi lib. de Pontif. pag. 210. recitatis, in quarum fine legitur: *Data decimo quinto Kalend. Februarii, per manum Primicerii Euſtathii Sanctæ Sedis Apoſtolicæ; imperante Domino Carolo, piiſſimo Conſule Auguſto, a Deo coronato magno pacificoque Imperatore, anno ſecundo, poſt Conſulatum ejuſdem Domini, Indictione decima*, ideoque hoc Chriſti anno quo in curſu erant Indictio X. & a die XXV. menſis Decembris ſuperioris Chriſti anni ſecundus ejus Conſulatus. Eas literas recitat etiam Alfordus in Annal. Angl.

Digitized by Google

I. Redemptoris annus octingenteſimus tertius Indictione undecima inchoatur, quo menſe Auguſto moritur in exilio Irene Auguſta ærumnis confecta Nicephori Tyranni ſævitia. Sed & Bardanes in Oriente fruſtra ſuſcepit Imperium: extincti ſunt alii complures nobiles ejuſdem Imperatoris ſævitia, de quibus ſcribit Theophanes, qui res geſtas Nicephori hujus anni ita recenſet: *Pridie Kalendas Maii mortuus eſt Niceta Triphilus (ut ajunt) a Nicephoro veneno extinctus. Et nonis Maii feria quinta, cum Nicephorus ad ſuburbana Chalcedonis exiſſet, equumque manſuetiſſimum aſcendiſſet, hic ipſum ex Dei providentia ejiciens, pedem ejus contrivit. At vero decimoquarto Kalendas Auguſti, feria quarta, hora prima, Bardanes Patricius, & Prætor Orientalium, qui cognominatus eſt Turcus, appellatus eſt Imperator ultro ab omnibus ſuis thematibus. Qui multum renitens, ut evaderet illos, minime valuit, & deſcendens uſque Chryſopolim, & cum circuiſſet diebus octo, & minime receptus fuiſſet, redit uſque Malagma. Qui metuens Deum, & recogitans, ne forte pro ſe mactatio Chriſtianorum efficeretur, miſit ad Nicephorum, & accepto in ſcriptis propria manu ejus, in quo & ſanctiſſimus Taraſius Patriarcha, & omnes Patricii ſubſcripſerunt, quod illæſus, & indemnis cum omnibus, qui cum ipſo erant, ſervaret reſervandus, ſexto Idus Septembris clam fugiens, deſcendit in civitatem Bithyniæ, in monaſterium Heraclii, & inveniens chelandio, quod ab Imperatore fuerat ad hoc miſſum, tonſus eſt, & indutus ſtola monaſtica, & ingreſſus illud, abiit in inſulam, quæ dicebatur Proma, in qua ædificaverat monaſterium, opinatus, quod ferret veriturus terribile verbum, quod dederat ſibi contemptibilis Nicephorus, & in nullo eſſet lædendus. At ille primum quidem denudat eum ſubſtantia ejus, & accepta occaſione, omnes thematum principes, & habitatores quoſdam de regia urbe captivavit, exercitum autem privatum toga deſeruit.* Addit inferius de eodem miſero Bardane ab eodem Nicephoro luminibus privato.

Bardanes acclamatur Imperator.

II. De obitu autem Auguſtæ hæc habet: *Verum quis ferme enarrare ſufficiet digne cætera, quæ diebus illis ab eo geſta ſunt propter indulgentiam Dei pro commiſſis noſtris? Nona vero die, menſe Auguſto undecimæ Indictionis defuncta eſt Imperatrix Irene Auguſta in exilio, in inſula Leſbo, & tranſlatum eſt corpus ejus in inſulam Principis, in monaſterium, quod ipſa conſtruxerat.*

Irenes Auguſtæ obitus.

Eodem anno ſecundo Imperii ſui Nicephorus coronavit filium ſuum Stauratium per Taraſium ſanctiſſimum Patriarcham in ambone majoris Eccleſiæ in Imperatorem, cum eſſet inutilis modis omni-

PAGIUS SÆC. IX.

Anno Eræ Hiſp. DCCCXLI. Anno Hegiræ CLXXXVIII. inchoato die 19. Decemb. fer. 3. A. C. 803.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6296.

☉ 28. A. ☽ 6. P. 16. April. Indict. 11.

Jesu Christi 803.

Leonis III. Papæ 9.

Caroli Imp. 4.

Nicephori Imp. 2.

I. Moritur Irene Imp.

Ad numer. I. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alexan. DCCXCV. Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato, ait: *Menſe Auguſti die nono, Indictione undecima Imperatrix Irene in Leſbum inſulam relegata diem obiit*, ideoque currenti anno, ut recte Baronius. Colitur a Græcis Sancta Irene die XIII. Auguſti, *cujus Opera Deus concta, quæ prior diſcordia, inſtar ſerpentis lubricisſima Eccleſia irrepens, diſtraxerat in recta fidei unam confeſſionem clementiſſima benignitate adduxit*, inquit Ignatius Diaconus, & vaſorum Cuſtos Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ in Vita Sancti Nicephori Patriarchæ Conſtantinop. loquens de Septima Synodo Irenes opera congregata. Ignatius autem hoc ipſo tempore floruit, & Sancto Taraſio Nicephori Deceſſori morienti adſtitit.

II. Deinde Theophanes anno Incarnat. DCCXCVI. Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoato, ſcribit: *Hoc anno menſe Decembri Indictione duodecima Nicephorus filium ſuum Stauratium Taraſii Sanctiſſimi Patriarchæ manibus in ambone magna Eccleſia Imperatorem coronavit, hominem ſive vultus ſpeciem, ſive corporis robur, ſive denique mentis aptum ſpectes, ad eam dignitatem plane ineptum.* Addit Theophanes: *Cæterum menſe Auguſto adverſus Arabes profectione ſuſcepta ad Cruſum Phrygiæ obviam illis factus, certamine inito ſuperatus eſt: pluribuſque ſuorum proſtratis parum abfuit, quin hoſtium in manus incideret, niſi Procerum nonnulli animo & robore præſtantes eum non ſine difficultate periculo eripuiſſent.* Sed hæc pugna, quam Baronius cum hoc anno conjungit, ad ſequentem pertinet; cum habita fuerit menſe Auguſto. Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. hæc accuratius refert: *Anno CLXXXVII.* (Arabico ſcilicet, die XXX. Decemb. ſuperioris Chriſti anni inchoato) *profectus eſt Raſchidus* (ita vocabatur Harun Saracenorum Calipha,) *cum copiis ſuis, donec imminuit portis Heracleæ, diripiens omnia, incendens, atque vaſtans. Petiit autem Nicephorus ab eo pacem, certa ſumma tributorum annuorum ei pollicens: quod Raſchidus non recuſavit; eoque negotio tranſacto, reverſus eſt Roccam. Sed magno oborto frigore, pacem fregit Nicephorus, ſciens Muſlimos* (ita vocantur Saraceni tanquam recte credentes) *reverti ad eum non poſſe, præ nivis copia, & frigoris vehementia. Quod audiens*

Nicephori Imp. infauſta adminiſtratio.

mnibus ad tantam dignitatem, tam aſpectu, quam robore, & ſenſu. Hæc Theophanes, additque menſe Auguſti in prœlio adverſus Arabes Nicephorum poſteriores tuliſſe, in diſcrimenque vitæ inductum a ſuis vix ereptum. Sed ad res Occidentales.

Hoc anno Legati Caroli Mugni, qui cum pace a Nicephoro Imperatore dimiſſi fuerunt, una cum Legatis ipſius ad Caroium in Germaniam pervenere, de quibus hæc in vita ejuſdem Imperatoris hoc anno: Miſſi domni Imperatoris de Conſtantinopoli reverſi ſunt, & venerunt III. *Legati Nicephori Imp. redeunt cum pace Conſtantinopoli.*

PAGIUS *diene Raſiudus, difficillimo tempore ad eum reverſus eſt, eumque arcte preſſit, cervici ejus imminens. Unde Nicephorus pacem probavit; attulitque pecuniam a ſe promiſſam. Et tunc ab eo diſceſſit. Anno* CLXXXVIII. die XIX. Decemb. hujus Chriſti anni inchoato) *miſit Raſidus exercitum bellum illatum Romanis: qui Regionem Romanorum ingreſſus eſt per portam Saſenſa. At prodiit Nicephorus cum magno exercitu, eis in occurſum, ceſſitque victoria Muslimis, qui eos vicerunt. Et vulneratus fuit Nicephorus tribus vulneribus, ac Romanorum* XL. *millia ſunt caſa. Muslimi autem, multis acceptis ſpoliis, ſalvi reverſi ſunt.* Quibus ex verbis intelligimus, Saſsaſam in Phrygia fuiſſe, aut ſaltem non longe ab ea ſitam.

III. *Carolo fauſte omnia procedunt.* Ad num. III. Annaliſta Lambecianus hoc anno habet: DCCCIII. *Ipſe anno Imperator Carolus celebravit apud Aquis Palatium Paſcha, & Conventum habuit ad Moguntiam, & ipſe ſine hoſte freit* (pro fuit) *eodem anno, excepta quod ſcaras ſuas* (ideſt, cohortes militares) *tranſmiſit in circuitu, ubi neceſſe fuit*, quibus verbis Annales ſuos decem annorum narrationem complectentes abſolvit. Ea deſcripſit Coſmographus Moiſſiacenſis, ſicuti jam aliis annis ab eodem factum. Carolus Moguntiæ varia Capitula publicavit, quæ Tom. I. Capitularium Reg. Franc. & Tom. VII. Concil. legenda. Annaliſta Metenſis, hoc anno ſcribit: *Miſſi Imperatoris a Conſtantinopoli egreſſi ſunt, & venerunt cum eis Legati Nicephori Imperatoris, qui tunc Rem publicam regebat, quorum hæc ſunt nomina, Michael Epiſcopus, Petrus Abbas, Calliſtus & Candidatus* (ſed legendum, *Caliſtus Candidatus*, quem in duos perperam diſtinguit, ut liquet ex aliis Annaliſtis.) *Qui venerunt ad Imperatorem in Germania ſuper fluvium Sala, in loco, qui dicitur Saltz, & pactum facienda pacie in Chriſto ſuſceperunt. Inde dimiſſi cum Epiſtola Imperatoris Romam venerunt: inde Conſtantinopolim regreſſi ſunt. Venit quoque Fortunatus Patriarcha de Graecis, afferens ſecum inter catera dona duas portas eburneas, mirifica opere ſculptas. Imperator autem Bajoariam profectus, venationem bubalorum, caterarumque ferarum, per ſaltum Nivonnum exercuit. Inde vero ad Regensburg veniens, depoſitis hic, qua utilia videbantur eſſe, adventum exercitus de Pannonia redeuntis praeſtolabatur. Quibus reverſis obviam illi ad Regenesburch venit. Ibi etiam cum illis Zodan Princeps Pannonia veniens, Imperatori ſe tradidit. Multi quoque Sclavi & Huni in eodem Conventu fuerunt, & ſe cum omnibus qua poſſidebant Imperatoris Dominio ſubdiderunt. Conſtitutiſque omnibus utilitatibus, qua in illis partibus neceſſaria erant, per Alemanniam & per Vuarmatiam hyemis tempore ad Aquis Palatium venit, ibique Natalem Domini celebravit.* Idem habent varii alii Annaliſtæ, niſi quod de Fortunato non loquantur.

IV. Erat *Fortunatus* Patriarcha Gradenſis, qui in Annalibus Metenſibus dicitur *Patriarcha de Graecis* indicans cum Venetiis veniſſe juxta modum loquendi Leonis Papæ III. in Epiſtola ordine XI. ad Carolum Magnum, in qua ait: *Reverimus in eis* (nempe literis Caroli), *quatenus a Gradenſi inſula, ubi Fortunatus Archiepiſcopus ſuam propriam Sedem habere videbatur, propter perſecutionem Graecorum ſeu Veneticorum exul eſſe dignoſcitur.* Ubi Venetici, apud quos Gradus, Græci appellantur. Richeſius tamen in Chronico Senonienſi lib. 2. cap. 6. Fortunatum Gradenſem Patriarcham Hieroſolymitanum fecit; tradit enim: *Tempore Caroli Magni, Vir quidam Venerabilis Fortunatus nomine, Patriarcha Hieroſolymitanus, corpus Sancti Ioſeph Sepulturis Domini, Paganos qui tunc Terram Sanctam vaſtabant, fugiens apportavit.* Fortunatus quippe Gradenſis Patriarcha ex Oriente in Franciam fugit, ut prodit Eginhardus in Annal. ad annum DCCCXXIV. & multas Reliquias in Europam attulit, ut docent Dandulus in Chronico & Ughellus Tom. V. Italiæ Sacræ in Patriarchis Gradenſibus. Quare non dubito, quin Richesius, qui poſt medium ſæculum decimum tertium Chronicon ſuum exaravit, *Fortunatum* Gradenſem, Hieroſolymitanum Patriarcham credidesit; cum aliunde complura ſcribat a veritate diſſentanea, & quin Papebrocius in Hiſtoria Chronolog. Patriarcharum Hieroſolymitanorum innixus Libello de Succeſſoribus Sancti Hildolfi, ex Archiepiſcopo Trevirenſi Abbatis Mediolanenſis in Voſago Fortunatum Gradenſem inter Hieroſolymitanos Patriarchas perperam numeraſit. Certe ipſemet animadvertit. Annales Francorum ab anno DCCVIII. ad DCCCVIII. deductos, & a Ducheſnio Tom. II. ex Joannis Tilii MS. editos, poſt Georgium Patriarcham Hieroſolymitanum memorare *Thomam*, qui anno DCCCVII. Eccleſiam Hieroſolymitanam regebat, ut eo anno videbimus. Denique *Fortunatus* Patriarcha Gradenſis hoc tempore in *Franciam* venit, uti anno ſuperiori diximus, & Idibus Auguſti hujus anni cum in Regio comitatu ad Salam eſſet, Diploma a Carolo obtinuit. *Dat Id. Aug. anno tertio Imperii noſtri*, ut videre eſt apud Ughellum, qui illud integrum recitat loco laudato. *Fortunatus Patriarcha Gradenſis in Franciam venit.*

V. *Carolus Pannoniæ conſulit.* *Carolus* e Palatio, quod Salæ fluvio adſidebat, in Bajoariam profectus eſt, ut mox diximus ex Annaliſta Metenſi, ibique vaſtitati Pannoniarum conſuluit, ut ſcribit Brunnerus in Hiſtoria Bojorum lib. 6. num. 4. *In Boicam redit, ut quando nuperis bellis Hunnorum res attrita magnaque Pannoniæ pars cultore nudata fuerat, pulcherrima fertiliſſimaque Provincia caveretur, ne in ſolitudinem abiret; quo tempore in agrum vacuum colonias ductas vicinarum gentium, Bajorum maxime, credere non abnuerim.*

VI. *Hunnorum inſtructionem Arnoni Archiep. Salisburgenſi committit.* Menſe Octobri Carolus adiit Saliſburgum, & Arnoni Salisburgienſi Archiepiſcopo conceſſionem a Pippino filio quondam factam confirmavit, ideſt erudiendorum Hunnorum curam, quam anno DCCXCVI. Pippinus poſt debellatam illam gentem eidem Arnoni commiſerat, *uſque ad præſentiam genitoris ſui Caroli*, ut videre eſt apud Anonymum editum a Caniſio Tom. VI. Antiq. Lect. ubi Caroli confirmationem

Digitized by Google

runt cum eis Legati Nicephori Imperatoris, qui tunc Rempublicam gerebat (nam Irenam poſt adventum legationis Franciæ depoſuerunt) quorum nomina ſunt, Michael Epiſcopus, Petrus Abbas, Calliſtus Abbas, Candidarna Abbas, qui venerunt in Germaniam ſuper fluvium Sala in loco, qui dicitur Sales; & pactum faciendæ pacis in ſcripto ſuſceperunt: & dimiſſi cum epiſtola Imperatoris

PAGIUS nem Vitæ Sancti Rotperti ſubiicit, aitque: *Anno Domini octingenteſimo tertio Carolus Imperator Bajoariam intravit, & in menſe Octobri in Saltzburg venit, & præfatam conceſſionem filii ſui iterans poteſtative multis adſtantibus fidelibus ſuis affirmavit, & in ævum in convulſum fieri conceſſit.* Deinde Arnonis Archiepiſcopi zelum in promovenda per Karithiam & Panoniam religione ſic laudat, *Similo modo etiam Arno Epiſcopus, Succeſſor Virgilii, Sedis Juvavenſis deinceps curam geſſit Paſtoralem, undique ordinans Presbyteros, & mittens in Sclaviniam, in partes videlicet Karintianas atque Inferioris Pannonia illis Ducibus atque Comitibus ſicut pridem Virgilius fecit, quorum unus Ingo vocabatur, multum charus populis & amabilis, propter ſuam prudentiam. Cui tam obediens fuit omnis populus, ut ſi cuique vel charta ſine litteris ab illo directa fuit, nullus auſus eſt ſuum negligere preceptum. Quod etiam mirabiliter fecit. Vere ſervos credentes ſecum vocavit ad menſam, & eos qui eis dominabantur infideles, foris quaſi canes ſedere fecit, ponendo ante illos panem & carnem, & fuſca vaſa cum vino, ut ſic ſumerent victus. Servis autem ſcaupis deauratis propinare juſſit. Tunc interrogantes primi deforis dixerunt, Cur facis nobis ſic? At ille, non eſtis digni, non ablutis corporibus cum ſacro fonte renatis communicare, ſed foris domum ut canes ſumere victus. Hoc facto fide Sancta inſtructi, certatim cucurrerunt baptizari & ſic deinceps Religio Chriſtiana ſuccreſcit.*

VII. *Synodus Ratiſponenſis adverſus Chorepiſcopos.* Labbeus Tom. VII. Concil. pag. 1152. Concilium *Ratiſponenſe*, cujus mentio lib. 7. Capitolarium cap. 187. ad annum circiter DCCXCIX. refert. Verum, ut obſervat Cointius hoc anno num. LXIV. & ſeqq. Carolus anno illo a Bajoaria procul abfuit, ſemelque deinceps illuc profectus legitur, hoc ſcilicet anno. Teſtatur Carolus loco citato tam Presbyteros, quam laicos queſtos eſſe de Chorepiſcopis, & affirmaſſe laicos, *quod talium Miniſtrorum vel Sacerdotum, ideſt, qui a Chorepiſcopis erant quaſi ordinati, officia audire nollent, nec eorum infantes majores vel minores, aut familiam eorum per manus impoſitionem conſignari vel confirmari uſquam vellent, ne magis voluus, quam benedictionem acciperent*, &c. *Quapropter Arnonem Archiepiſcopum ad Leonem Apoſtolicum miſimus, ut inter cætera quæ ferebat, etiam eum & hoc interrogaret, ut quidquid ſuper iis deſiniendum eſſet Apoſtolica auctoritate, a noſtris Epiſcopis regulariter ſopiretur.* Pergit Carolus: *Cum eodem Arnone, permittente præfato Apoſtolico, noſtras tractantes, jam dictos villa nos Epiſcopos inter Presbyteros ſtatuerunt, ita ut nihil amplius de Epiſcopali Miniſterio præſumerent, nec ipſi deinceps a quoquam fierent, qui gradus ſui periculum vetare vellet. Decretum namque eſt in illa Synodo, quam Reginiſburc pro eadem vel pro aliis cauſis Apoſtolica auctoritate præfato prætextu habuimus, nihil ex prædictis a quoquam eorum agere; nec facere volentibus conſentire*, &c. In Synodo itaque Reginoburgenſi tres Sanctiones adverſus Chorepiſcopos editæ, prima, ut Chorepiſcopi de Miniſterio Epiſcopali nihil præſumerent; altera ut in poſterum Chorepiſcopi non fierent; tertia, ut quæ geſta fuerant a Chorepiſcopis haberentur irrita. Chorepiſcopi tamen multo tardius extincti ſunt, ut ex infra dicendis liquebit. [1]

Monachus Anonymus Nonantulanus, qui ſcripſit Vitam Sancti Anſelmi Abbatis Nonantulani in Italia primi, recitatam a Mabillonio Sæc. IV. Benedict. part. 2. refert, Sanctum Abbatem mortis ſuæ diem Monachis ſuis prædixiſſe, eamque accidiſſe *regnante Domino & Maximo Carolo Imperatore hic in Italia anno trigeſimo Regni ſui, ipſiuſque magnifici Anſelmi Abbatis quinquageſimo*. Subdit idem Anonymus: *Benedixit eos, & inter manus fratrum Monachorum ex hoc ſæculo migravit ad Cœlos, quinto Nonas Martii ſexta feria die, in qua Mundi Redemptor hominem fecerat, ipſumque redemerat.* Quare Sanctus Anſelmus hoc anno, in quem notæ illæ Chronologicæ conveniunt, animam Deo reddidit, ut recte Mabillonius ibidem, & Bollandus ad diem III. Martii, qui partem Vitæ S. Anſelmi ante Mabillonium retulerat. Sancti Viri corpus in monaſterii Nonantulani ſummo Altari honori- VIII. *Moritur S. Anſelmus Abbas primus Nonantulæ.*

NOTÆ [1] IN libello de geſtis Epiſcoporum Cenomanenſium a Mabillonio Analectorum pag. 288. vulgato, quædam occurrunt, ex quibus certiora quoad chronologiam Concilii Ratiſponenſis erui poſſe arbitror. Narrator ibi cap. XVII. Gauziolenus quidam Cenomanorum Epiſcopus, cum munia Epiſcopalia exercere præ cæcitate impediretur, initiari a tribus Epiſcopis in Chorepiſcopum curaſſe Merolum quendam, eo quod per illa tempora Carolus Pippini filius, una *cum Legatis Apoſtolicis, & omnibus Epiſcopis* in frequenti concilio ſanxiſſet, ut nullus *Chorepiſcopus criſma conficeret, virgines ſacraret, Spiritum Paraclitum traderet, neque eccleſias dedicaret, vel altaria erigeret, aut ſacraret, etiam oleum ad infirmos ungendos benediceret, niſi a tribus eſſet ordinatus.* Sermonem hic eſſe de concilio Ratiſponenſi, in quo ſancitum fuit ne chorepiſcopi a tribus non ordinati munera Epiſcopalia exercerent, facile cuivis ſuaderetur. Merolus iſte annis 30. ſedit, incompletis tamen; nam Carolo jam rerum potiente cœpit, ejuſdemque Regis anno regni 29. menſe decembri, ideſt Chriſti 796. vacuam ejus morte cathedram Franco occupabat ut liquet ex diplomate ejuſdem Caroli dato anno & menſe eodem in eo libello recitato. Hinc fit Concilium Ratiſponenſe tempore ordinationis Meroli habitum, ad annum 768. circiter pertinere. Neque Carolus in capitularibus, in loco a Pagio hic allato, contrarius eſt; non enim ait, ut Pagius explicat concilium Ratiſponenſe celebratum fuiſſe occaſione legatorum, quos miſerat ad Leonem III. ad cauſam chorepiſcoporum tractandam, ſed cum narraſſet legatorum illorum miſſionem, tunc apte ſubdit mentionem de concilio Ratiſponenſi a ſe *pro eadem cauſa* non vero eodem tempore, ſed ante aliquot forte annos celebrato. MANSI

(*a*) *Apud Sigon. de Reg. Ital. l. 4. hoc an. & ſeq.*

ris Romam regreſſi, & in Conſtantinopolim reverſi ſunt. Hæc ibi.

Hoc (*a*) anno Indictione undecima, decimo Kalendas Aprilis, Leo papa pallium conceſſit Fortunato Gradenſi Patriarchæ in locum Joannis ſuffecto, qui occiſus fuerat a Joanne Duce Venetiarum.

Oſtin-

PAGIUS

rifice locatum conſpicitur, hactenuſque ſubſiſtit Monaſterium Nonantulanum, quod in Oppidum accrevit, tranſlatum a Monachis Nigris ad Ciſtercienſes ab anno MDXIV. Mabillonius exiſtimat, Anonymum illum Monachum Nonantulanum paulo poſt Anſelmum vixiſſe, tum quia eam ætatem ſapit ſtylus orationis, tum quia is qui ſeriem Abbatum Nonantulenſium anno MXXXVII. ordinare deſiit Monachus Anonymus, hanc Vitam Sancti Anſelmi laudat.

IX. *Synodus Clovesho-venſis.* *Ethelardus* Magnæ Britanniæ Primas Provinciales Epiſcopos, eos nimirum quos olim Gregorius Magnus ejus Sedi ſubjecerat, in unum convocavit. Romani Pontificis mandatum expoſuit, & cavit imprimis ne ullus impoſterum Metropolitanæ ſuæ Sedis prærogativam aut minuere aut delibare præſumeret. Refert hanc Synodum Spelmannus, & ex eo Alfordus hoc anno ac Labbeus Tom. VII. Concil. In ejus fine legitur: *Actum eſt in celebri loco, qui vocatur Cloſeshoas, anno ab Incarnatione Chriſti octingenteſimo tertio, Indictione undecima, die quarta Id. Octob.* Angli Indictionem a die XXV. menſis Septemb. exordiebantur, ut alibi oſtendimus. Verum, ut ex hoc Concilio variiſque Diplomatis Regum Anglorum conſtat, circa ſæculi noni initium *Indictiones* cum annis Incarnationis a die natali Chriſti auſpicari cœpere, alioquin hoc anno menſe Octobri, non Indictio XI. ſed Indictio XII. numeranda fuiſſet. Porro *Ethelardus* ſeu *Adelardus* hoc anno mortuus eſt, teſte Vigornienſi, cui ſuffragantur Huntindonienſis pag. 344. & Hovedenus pag. 411. qui poſtquam aſſeruere Egbertum anno Chriſti octingenteſimo Regnum Weſtſaxonum iniiſſe, ſubdunt: *Quarto poſt hunc anno deceſſit Edelred Archiep. Kentenſis, & VVilfredus ſucceſſit; inde vero poſt biennium Cudredus Rex Kentenſis obiit*, anno ſcilicet DCCCV. ut infra oſtendam. Alfordus Adelhardi mortem in annum ſequentem differt illo teſtimonio Huntindonienſis & Hovedeni iiſdem verbis ſcripto innixus. At cum ipſemet Alfordus mortem Cuthredi Regis cum anno Chriſti DCCCV. recte copulet, Huntindonienſis & Hovedenus de annis IV. incompletis pariter intelligendi. Malmesburienſis pag. 199. Gervaſius in Actis Pontif. Cantuar. aliique annos XIII. Sedis Adelhardo aſſignant, eumque plurimum laudant,

I. Leo Pap. iterum venit in Germaniam ad Carolum Magnum.

O Ctingenteſimus quartus annus Redemptoris duodecima Indictione ſignatur, in cujus fine Leo Romanus Pontifex rurſum in Germaniam ſe contulit ad Carolum Magnum, de cujus adventu, & ejus ratione hæc habent Annales Francorum in vita Caroli Magni per ſingulos annos digeſta: *Media Novembris allatum eſt Carolo, Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle ubicumque hoc contingere potuiſſet. Quem ſtatim, miſſo ad S. Mauritium Carolo filio ſuo honorifice ſuſcipere juſſit. Ipſe obviam illi ad Rhemorum civitatem profectus eſt, ibique ſuſcepit eum. Primo Cariſiacum villam, ubi Natale Domini celebravit, deinde Aquiſgranum perduxit, & donatum magnis muneribus per Bajeriam ire volentem reduci fecit uſque Ravennam. Cauſa adventus ejus hæc erat. Perlatum eſt ad Imperatorem, æſtate præterita, Chriſti ſanguinem in Mantua civitate fuiſſe repertum. Propter hoc miſit ad Papam, petens ut hujus famæ veritatem inquireret. Qui accepta occaſione exeundi, primo in Langobardiam, quaſi pro inquiſitione iſta profectus eſt, inde ad Imperatorem veniens, manſit cum eo dies octo, reverſuſque eſt Romam.* Hæc ibi, & quidem ſummatim collecta.

Cæterum quod ad ſanguinem Chriſti pertinet, re multum examinata, inventus eſt & comprobatus ille fuiſſe, qui ex Chriſti corpore fluxit, tempore Paſſionis ejus, non autem ille, qui Beryti (ut vidimus) ex ſacra Crucifixi imagine fluxerat. De qua veritate extare dicuntur ſacra diplomata Romanorum Pontificum, ut de his non ſit amplius dubitandum. Sed ego non vidi.

Quod

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLII. Anno Hegiræ CLXXXIX inchoato die 8. Decemb. fer. 1. A. C. 804.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6297.

☉ 1. GF. ☽ 7. P. 31. Mart. Indict. 12.

Jesu Christi 804.

Leonis III. Papæ 10.

Caroli Imp. 5.

Nicephori Imp. 3.

I. *Adventus Leonis III. in Franciam.*

A D num. I. Annaliſta Metenſis de adventu Leonis III. in Franciam hæc habet: *Medio Novembrio nunciatum eſt, ei Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle ubicumque illi placuiſſet. Quod Rex gratanter ſuſcepit, & ſtatim miſſo filio ſuo Carolo ad Sanctum Mauricium, eum ſuſcipere honorifice præcepit. Ipſe vero obviam illi apud Rhemorum Civitatem in Baſilica Beati Remigii Epiſcopi & Confeſſoris profectus eſt: ibique ſuſceptum ad Cariſiacum uſque productum, cum eo Natalem Domini celebravit. Inde pariter proficiſcentes pervenerunt ad Sueſſionis Civitatem, in qua dimiſſo Papa, ad colloquium Germana ſua Giſla quæ in his diebus ægrotabat, ad Calam Monaſterium pervenit. Fruituſque ejus colloquio, ad Cariſiacum villam Leonem Papam, quem apud Sanctum Medardum dereliquerat, ſibi obviam venire fecit, Deinde Aquis perduxit, & honoratum magnis muneribus per Bajoariam ire volentem a ſuis duci fecit uſque Ravennam. Cauſa adventus ejus hæc fuit. Nunciatum eſt Imperatori, Jeſu Chriſti Domini noſtri Sanguinem in Mantua Civitate fuiſſe repertum: & Imperator ad Papam direxit, rogans ut veritatem rei perquireret. Qui accepta occaſione a Roma exeundi, primo in Longobardiam quaſi pro inquiſitione prædicta profectus eſt: Deinde arrepto itinere, ſubito ad Imperatorem uſque pervenit. Manſitque apud illum dies octo, & ſicut dictum eſt Romam repedavit.* Eadem narrant alii Annaliſtæ, Regino, Monachus Egoliſmenſis, & Incertus Auctor in Vita Caroli.

II. *Mantua Sedes Epiſcopalis a Leone III. efficitur.*

Etſi autem hi Auctores ſcribant, *Chriſti Sanguinem in Mantua Civitate repertum fuiſſe*, certum tamen illis temporibus Mantuam titulo Civitatis & Epiſcopali Sede caruiſſe. Urbs hæc poſt perſecutionem Diocletianeam *juſſa eſt ad arbitrium Mediolanenſis Antiſtitis reſpicere; qui, eidem ſpiritualibus attributis adminiſtris, per plures annos Mantuanam Eccleſiam ſua juriſdictionis agnovit. Paruit deinde Archiepiſcopo Ravennati, Pelagio Primo Summo Pontifice ita cenſente, adnitenteque Smaragdo Ravennate Exarcho Mantuaque Gubernatore, qui per id tempus Conſtantinopolitano Cæſari Vicariam operam præſtabat anno DLXXXV. Anno vero DCCXXIX. Gregorius II. Pontifex a Luitprando Langobardorum Rege exoratus, divulſam a Ravennate juriſdictionem, Patriarchatui Aquileienſi, majoris honoris ergo illius Sedis, illam adiecit. Sed cum poſtea Leo III. ex fama reperta ſpongiæ anno DCCCIV. Sanguine Chriſti imbutæ, a Longino olim defoſſa Mantuam veniſſet, hauſiſſetque oculis admirabilis Reliquiæ veritatem, tum primum Mantuæ Epiſcopalem dignitatem attribuit, ejuſque Præſulem Aquileienſi Patriarchatui voluit ſuffragari*, inquit Ughellus Tom. I. Ital. Sacr. in Epiſc. Mantuan. Pontifex & Imperator Remis Sueſſionem ſimul profecti ſunt, ſed accepto nuncio de morbo, quo *Giſla* Caroli ſoror Abbatiſſa Calenſis in Agro Pariſienſi laborabat, relicto apud Sueſſionem Papa, ſtatim Imperator iter Calam verſus arripuit, indeque recta Cariſiacum perrexit; quo ſe quoque Pontifex Sueſſiona mox contulit. Illic ambo Natalem Domini celebrarunt, ſimulque manſerunt dies octo, deinde Aquiſgranum contenderunt. Eginhardus in Vita Caroli M. de ea ait: *Erat ei unica ſoror, nomine Giſla, a puellaribus annis religioſæ converſationi mancipata, quam ſimiliter ut matrem magna coluit pietate; quæ etiam paucis ante obitum illius annis in eo quo converſata eſt Monaſterio deceſſit.*

III. *Leo III. Romam redit.*

Leo Papa & Carolus Imp. dum Aquiſgrani eſſent, egerunt de Epiſcopis Iſtriæ, qui Patriarchæ Forojulienſi tunc ſubmittebantur, & ſtatuerunt, ut ad Gradenſem redirent Provinciam, e qua fuerant ab annis tantum aliquot avul-

II. Quod vero ſpectat ad res geſtas a Leone in Germania: peolixior de cunctis narratio habetur in epiſtola S. Ludgeri
(a) Epiſt. his verbis (a): *Idem S. Leo Papa, an-*
S. Ludg. *no Dominicæ Incarnationis octingenteſi-*
cap. 9. *mo * tertio cum magna ſolemnitate ſuo-*
apud Sur. *rum Cardinalium, Archiepiſcoporum, E-*
in Suvi- *piſcoporum, & Prælatorum, & Prima-*
ber. die 1. *tum ad Imperatorem Carolum in Germa-*
Mart. *niam veniens, & ab eodem Imperatore Im-*
tom. 2.
* quarto. *perialiter cum ſuis ſuſceptus, inter mul-*
ta pietatis ſuæ opera, inſtantia ejuſdem
Res geſtæ *sereniſſimi Imperatoris, & Regis, A-*
a S. Leo- *quiſgrani in Palatio dedicavit Eccleſiam*
ne Pap. *perpetuæ Virginis Mariæ, donans eam-*
in Ger- *dem Eccleſiam multis indulgentiis. De-*
mania. *inde humili petitione, & inſtantia ve-*
Indulgen- *nerabilis patris Gerbaldi Epiſcopi Leo-*
tiæ con- *dienſis conſecravit Eccleſias glorioſæ Vir-*
ceſſæ a *ginis Mariæ tam in Tungris, quam in*
Leone *Viſeto. Et in Colonia Agrippina, tam*
Papa. *ad ſanctum Martinum, quam in Capito-*
lio altaria conſecravit, & multa alia mo-
naſteria, & altaria, & capellas per Ale-
manniam, & Galliam conſecravit, ubi-
que multas indulgentias conferendo. Tan-
dem devota inſtantia glorioſiſſimi Impe-
ratoris Caroli, & venerabilis viri Hil-
debaldi Archipræſidis Colonienſis, venit
a Colonia idem ſanctus Papa Leo navi-
gio in Vverdam ſtipatus Imperatoria ma-
jeſtate, ac ſacrato choro ſanctorum Car-
dinalium, & Archiepiſcoporum, & mul-
torum procerum. Cui occurrunt uſque ad
Rhenum devoti fratres conventus ſancti
Suviberti proceſſionaliter cum incolis ejuſ-
dem oppidi de Vverda, introducentes eum
cum Imperatore, & cæteris in Eccleſiam
ſancti Suviberti, multum devote, ac ho-
neſte. Et die illo, quo intravit, jeju-
naverunt incolæ de Vverda cum toto con-
ventu auctoritate Apoſtolica.

Altera vero die, qui fuit pridie No- III.
nas Septembris, tam Papa ſanctus Leo, Relatus
quam Carolus Imper. & alii convenien- inter ſan-
tes in Eccleſia, & conventu S. Suviber- ctos S.
ti, ibi oratione finita omnium convenien- Sovibertus.
tium in Eccleſia ſtatim celebrante ſole-
mniter ſummam Miſſam Felice Hildebaldo
Colonienſi Archiepiſcopo, & ſanctiſſima
vita ipſius Suviberti cum innumeris mi-
raculis conſcripta per venerabilem pre-
sbyterum Marcellinum ſocium, & conter-
raneum ipſius Sancti ibidem lecta, Papa
ſanctus Leo, de aſſenſu pariter, & con-
ſenſu ſuorum Cardinalium, cæterorum-
que prælatorum illic coram aſtantium ſo-
lemniter catalogo ſanctorum Confeſſorum
ipſum adſcripſit. Quo facto, pulſata cam-
pana, conventus per aliquot horas ad
honorem Dei, & gloriam ipſius Sancti,
cum per dulcia modulamina laudum fra-
tres devotiſſime Deo rependiſſent gra-
tias, cantando humiliter hymnum, Te
Deum laudamus; & reliquiæ, ſive oſſa
ipſius ex monumento, in præſentia ſan-
ctiſſimi Apoſtolici Leonis, & Caroli Im-
peratoris, cæterorumque per præfatum Ar-
chiepiſcopum Colonienſem tollerentur de-
vote, maxima dulciſſimi odoris in eodem
loco cælitus effuſa eſt fragrantia, cujus
ſuavitas omnium ora, & corda adſtan-
tium reficiebat, ita ut nullus ambigeret,
ibidem adeſſe Angelorum choros.

Facta ſunt hæc pridie Nonas Septem- IV
bris, præſentibus ibidem victorioſiſſimo
Carolo ſemper Auguſto, Romanorum Im-
peratore, & Francorum Rege, venera-
bilibuſque Patribus, Cardinalibus, Ar-
chiepiſcopis, Bernardo Oſtienſi, & For-
tunato Treverorum, Theodoro Sabinen-
ſium, Nicolao tituli S. Crucis in Hieru-
ſalem, Euſtochio S. Praxedis, Bonifacio
tituli ſanctorum Marcellini, & Petri
preſ-

PAGIUS avulſi poſtquam Iſtris dominari cœperant Franci. Pontifex enim in Epiſtola ſua ad Carolum, ordine XI. ait: *Reſervatur in ipſis veſtris Imperialibus apicibus, quomodo in Aquis Palatio nobiſcum providiſtis de Aquileienſi Eccleſia, velut una quæ ſuam Sedem haberet.* Cum vero Annaliſtæ affirment, Papam apud Imperatorem manſiſſe tantum *dies octo*, & Natalem Domini ſimul celebraſſe, apparet, illum anni ſequentis initio Romam acceſſiſſe.

IV. A num. II. ad VIII. Refert Baronius ex Epi-
Canoni- ſtola Sancti Liudgeri Monaſterienſis Epiſcopi,
zatio S. quæ Leo III. poſitus in Francia egerit. *Rixfridus*
Suidberti Trajectenſis Epiſcopus *Luidgerum* per literas ro-
commenti- gaſſe, dicitur, ut Elevationem & Canoniza-
tia. tionem Sancti *Suviberti* cum Miraculis in ſcripta dirigeret; quæ libro de illius Vita conſcripto addi poſſent. Liudgerus, ut hiſce Rixfridi literis pleniſſime ſatisfaceret, reſponſum edidiſſe perhibetur, in quo multa commemoravit miracula, quæ a Sancto Swiberto dicuntur facta. Verum totam illam narrationem Vitamque Swibertinam poſteriorum commenta eſſe, ſupra ſæpe inſinuavimus, & Morinus in Commentario de Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ lib. 10. cap. 20. ſolide refutavit Epiſtolam illam Liudgeri de multarum Eccleſiarum, Capellarum & Altarium conſecratione per Leonem III. de S. Swiberti relatione in Catalogum Sanctorum; de conceſſione ſpecialium Indulgentiarum in Dedicatiooibus prædictarum Eccleſiarum, Capellarum & Altarium, atque in Feſto Sancti Swiberti. *Conficta eſt*, inquit Morinus, *Epiſtola ante forſan trecentos annos, aut ut maxime ante quadringentos, nomine Sancti Ludgeri, ab aliquo Vverdenſi Monacho in ſui Monaſterii commodum & gloriam. Quæ ſcribit de tempore itineris Leonis III. ad Carolum, de mora ipſius in Caroli comitatu, de variis cum eo itineribus ſuſceptis, omnia ἀνεφύτως ficta ſunt, & cum iis, quæ referunt illius temporis Auctores, conſtare non poſſunt, ut cuicumque iſta comparanti evidens erit. Deinde Sancti Suviberti in Sanctorum Catalogum relationem eo modo & ordine enarrat, quo nunc, & ab annis quadringentis celebrari ſolet. Certum eſt autem hanc celebrationem cœpiſſe trecentis poſt Leonem III. annis & amplius. Primus, quem perhibent antiqua docu-*
men-

presbyteris Cardinalibus, Gerbaldo Leodienſi, Volquino Normenſium Epiſcopis, & præſertim Felice Hildebaldo Colonienſi Archiepiſcopo, cujus induſtria, & pia inſtantia ſanctus Leo Vuerdam naviga-
* ſanctos. vit, & S. Suvibertum in * divos retulit, cum multis aliis prælatis, & proceribus.

Indulgentiæ conceſſæ Eccleſiæ S. Suviberti. Statuit inſuper ſanctiſſimus Papa Leo illum diem canonizationis, & exaltationis S. Suviberti egregii Epiſcopi, perpetuis temporibus per totum oppidum a cunctis incolis Vuerdæ celebrandum ob honorem ſancti Suviberti Apoſtolici Epiſcopi. Obtulit autem idem ſanctus Papa eidem Eccleſiæ ſpeciales indulgentias cunctis fidelibus celebrantibus feſtum S. Suviberti Epiſcopi, & ad divina confluentibus. Item idem Papa obtulit parvam auream Crucem refertam particula S. Crucis Domini noſtri Jeſu Chriſti.

Imperator vero Carolus obtulit duos aureos calices ex auro puro, & totidem ampullas ejuſdem auri cum multis aliis Eccleſiarum * Clenodiis pretioſis, ut dum
* divinum myſterium in Vuerdenſi conventu
Oblationes factæ S. Suviberto. perageretur cum eiſdem, ipſius Imperatoris jugis fieret memoria. Obtulerunt pariter omnes a majori uſque ad minorem, juxta devotionem, & inſpirationem ſpiritus, & pro facultate, ut fieret ſolemnis capſula, & pretioſum feretrum, in quo collocarentur ſacroſancta oſſa ſancti Suviberti Epiſcopi, ad laudem, & gloriam Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui vivit, & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus ſancti per infinita ſæcula ſæculorum. Amen. Quid præterea mirandum acciderit, cum adhuc eſſet ibidem S. Pontifex Leo, in eadem S. Ludgeri Epiſcopi epiſtola ita narratur:

V. Igitur cum rumor adventus ſancti Leonis Papæ, & Caroli ſereniſſimi Impr. cæterorumque prælatorum, & Principum in Vuerdam ad canonizandum ſanctum Suvibertum, ubique per vicinam provinciam pervolaſſet, confluebant multi populi utriuſque ſexus cum filiis, & filiabus ſuis Vuerdam, ad percipiendum a ſancto Papa remiſſionem ſuorum peccatorum, & Apoſtolicam benedictionem, & ad intuendum tantæ celebritatis actum. Inter quos erat quædam nobilis domina Irmgardis mulier honeſta, & proba, germana venerabilis patris Hildebaldi Colonienſis Archiepiſcopi, uxor ſtrenui Bartoldi domicelli de Gembergem habitans, & reſidens illo tempore in Troja, ſive Xantis. Quæ domicella cum duabus ſolummodo pediſſequis, & primogenito ſuo Gocellino * ſemiocto annorum puero, & cum multis aliis honeſtis perſonis ex Xantis Vuerdam navigans eidem celebritati conſenſu mariti ſui intereſſe voluit, & decrevit. Et appropinquantes Vuerdæ, cum nauta propter multas alias naves ibidem congregatas ſubito ampluſtro muturet, ut convenientius litori navim applicaret: Gocellinus ſtans prope matrem in prora navis ex colliſione navium cespitans pedibus corruit extra navium in Rhenum, & ſubmerſus eſt. Quod mater ejus videns (quæ etiam cecidit ex colliſione navium in navim) & puerum ſuum juvare non valens, ſeipſam in Rhenum præcipitare conabatur, ſed tenta, & impedita per pediſſequas, & alios probos homines, ſciſſo velamine capitis ſui, præ nimio dolore inconſolabiliter flens magno ejulatu, & lamentis implevit litora Rheni. Erat autem ora fere quinta veſpertina. Archiepiſcopus vero frater ejus illa audiens ingemuit, & mul-

* octo cum dimidio.

De puero in Rhenum merſo.

PAGIUS menta ſolemniter a Pontificibus canonizatum fuiſſe eſt Hugo Carthuſianus & Gratianopolitanus Epiſcopus; ſecundus eſt Sanctus Bernardus. Sed conſidera quæ Epiſtola, ſive Bulla Pontificum de Iſtorum Sanctorum Canonizatione referunt, & ea compara cum iis quæ Auctor ille de Sancti Suviberti Canonizatione ſcribit, deprehendeſque ceremonias hodiernas a Leone III. multo diligentius & copioſius quam ab Innocentio II. aut Alexandro III. fuiſſe obſervatas; quod argumentum certum eſt iſtius Epiſtolæ Auctorem poſt annum MCC. ſcripſiſſe. Ante Innocentium II. & Alexandrum III. ſimplex admodum erat Canonizationis ritus, ut ex Petro Damiano conſtat in fine Vitæ Sancti Romualdi, teſtaturque Cardinalis Baronius ad annum Chriſti MXXVII. Obtrahebatur ab iis, quibus erat cura illa Canonizatio a Sede Apoſtolica facultas altare ſupra defuncti corpus erigendi. Eo erecto peracta erat Canonizationis ſolemnitas. Poſt illud tempus ceremoniæ ſanctæ illius actionis paulatim factæ ſunt auguſtiores. Tertio ſæpius recitat Epiſcopos, Archiepiſcopos, Cardinales, & Proceres Pontifici aſſidentes, ſed ſemper primo loco Cardinales collocat contra morem illius temporis & ſæculorum ſequentium. Innocentius II. trecentis & aliquot poſt verum Ludgerum annis ad Carthuſiæ Priorem de Sancti Hugonis Canonizatione ſcribens Cardinales tertio loco ponit. Quarto commemorat cap. 12. Severinum quemdam patrem-familias adoleſcentem filium propter morbum a Studio Bononienſi revocaſſe. Quaſi vero regnante Carolo Magno Bononiæ literarum ſtudia florerent, & eo ex variis Provinciis confluerent adoleſcentes. Ita quidem vivente Gregorio IX. qui Decretalium compilationem ad Doctores, Scholareſque Bononienſes direxit. Quinto cap. 2. bis vocat Hunaldum Comitem de Angiers; nomine Provinciæ formatio vernacula recens, quæ vix ante annos quadringentos uſurpari cœpit. Deinde Francos vocat Francigenas, nomen Hiſtoricis Francorum ſub tertio ſtemmate ſcribentium frequens, ſed antea inuſitatum. Multa ſunt alia ejuſdem criminis argumenta, quæ longum eſſet perſequi. Undique enim rimoſa eſt Hiſtoria iſta, & fabellis veritati aſſutis ſatiſcit.

V. Scripſit hæc Morinus anno MDCLI. annoque MDCLIX. poſtquam anno præcedenti Sanctus Thomas de Villanova in Album Sanctorum ab Alexandro VII. relatus fuiſſet; Joſephus Maria San-Felicius ad Inferioris Rheni tractum Nuncius Apoſtolicus, peculiari Epiſtola ab Henſchenio

Ab omnibus nunc exploſa.

Digitized by Google

multum triſtabatur. Pediſſequa quoque concita denunciavit Bartoldo diſcrimen ſubmerſi pueri ſui.

VI. *Domicella itaque comploſis manibus, tamquam mulier veſana, intrans Eccleſiam S. Suviberti, cum magno ululatu, & gemitu Dei exoravit pietatem, ut meritis S. Suviberti filium ſuum ſibi reſtituere dignaretur. Conſolata denique a multis honeſtiſſimis matronis, & præcipue ab Archiepiſcopo fratre ſuo ducente eam in hoſpitium ſuum, ut eam refocillando conſolaretur. Sed ipſa quieſcere nullatenus valens, noctem illam totam inſomnem ducens, imploravit aſſidue devoto, & contribulato corde ſanctum Suvibertum, petens ut qui dudum multis in tribulationibus ſubveniebat, ſibi etiam deſolatæ ſolita pietate ſubvenire non dedignaretur, vovenſque ſi ipſum ſuis ſuffragantibus meritis vivum recipere poſſet, perpetuis temporibus ſuo miniſterio aſſignaret.*

Altera die cum aurora eminentibus eadiis illuceſceret, quidam honeſti viri amore Dei, & petitione Archiepiſcopi admotis navibus cœperunt ſubmerſum domicellum Gocellinum quærere ſagenis, & uncis, & aliis opportunis inſtrumentis. Tamdem hora fere octava ante Miſſarum ſolemnia, quidam dictus Lambertus Dobel de Embrica unco ſentiens, & tangens ipſum veſte, vocatis aliis ſociis, ſagaciter ex profundo Rheni per veſtem ſurſum trahens, & elevans defunctum matri præſentavit. Quæ ipſum defunctum videns, exanguis effecta, & in extaſi poſita, ſtupuit. Sed ad ſe reverſa, puerum ulnis amplectens, ſequentibus eam multis honeſtis utriuſque ſexus perſonis flentibus, & ei condolentibus, depoſuit illum ante ſepulcrum S. Suviberti, factaque ab omnibus devote oratione, ſpiritus in illum rediit, oculos aperuit, & revixit, ſurgenſque ſtetit ſupra pedes ſuos, admirans multitudinem, & frequentiam populorum ipſum intuentium, loquebatur matri ſuæ dulciter. Statimque exuentes eum madidis veſtibus propter compreſſionem hominum, de conſilio quorumdam, poſuerunt in eminentiori loco, ut ab omnibus poſſet videri. Quo viſo, factus eſt clamor omnium, Deum in ſancto Suviberto collaudantium, de tanta, tamque manifeſta gratia ibidem meritis ſancti Suviberti palam omnibus oſtenſa. Puer mortuus revixit.

VII. *Eadem vero hora venit feſtinanter equeſter pater ejus Bartoldus cum decem tantum vernaculis, multum nimirum triſtis, & dolens de perditione dilecti filii ſui: erat enim Præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans vero Eccleſiam cum audiſſet, & vidiſſet eum a morte reſuſcitatum, glorificavit Deum in ſancto ſuo Suviberto. Igitur ſanctiſſimus Apoſtolicus, & Imperator Carolus iſta percipientes ab Archiepiſcopo Colonienſi avunculo Gocellini reſuſcitati, eumdem puerum ad ſe accerſiri, & adduci præceperunt. Quem vivum videntes, qui per quindecim fere horas ſub aquis in profundo Rheni jacuerat, laudaverunt pietatem Dei, qui ſemper diverſis ſignis dilectos ſuos magnificat, & honorat. Archiepiſcopus vero conſenſu parentum, depoſita argentea torque, quam circa collum geſſit idem Gocellinus reſuſcitatus, ipſum clericum ordinavit, mutanſque nomen ejus, ipſum Suvibertum nominavit: qui intra monaſterium S. Suviberti intrans, eidem Sancto ſemper humiliter ſervivit. Aſſignavitque domicellus Bartoldus eidem monaſterio, amore S. Suviberti, & filii ſui, certa prædia perpetuis temporibus poſſidenda.* Hucuſque auctor.

VIII. Hæc autem de tempore commorationis Leonis Papæ cum Carolo Imperato-

PAGIUS nio ad diem XXVI. Martii in Commentario prævio ad Vitam Sancti Liudgeri paragrapho 8. recitata, futilem quoque & commentitiam Liudgeri Epiſtolam rejecit ob eaſdem rationes, ipſeque Henſchenius ibidem & Coiotius anno DCCCV. num. VII. & ſeq. adverſus eam non pauca alia notarunt. Quo tempore ſolemnes Sanctorum Canonizationes uſurpari cœperint, diſcutiemus anno DCCCCXCIII. occaſione Canonizationis Sancti *Udalrici* Auguſtani Epiſcopi, quæ facta fuit eo anno.

VI. *Finis belli Saxonici.* Ad num. VIII. & ſeq. Annaliſta Metenſis de ultima Caroli Imp. in Saxones expeditione hæc refert: *Anno Dominicæ Incarnat. DCCCIV. Imperator Aquis hyemavit, & ab Aquis proficiſcens venit ad Palatium quod dicitur Niumagum. Ibique verni tempore manens, Paſcha etiam ibidem celebravit. Incipienteque æſtatis tempore ad Aquis Palatium revertens, exercitum in Saxoniam miſit. Tranſitoque Rheno, Generalem Conventum Francorum habuit juxta Lippiæ fontem. Sumtoque inde itinere, per Saxoniam profectus, caſtra metatus eſt in loco, qui dicitur Holdonſtat. In quibus caſtris etiam Sclavorum Principes adfuerunt. Quorum cauſis diſcuſſis, & ſecundum arbitrium diſpoſitis Regem illis Traſiconem conſtituit. Miſſiſque inde exercitibus ſuis per diverſas partes Saxoniæ, tam perfidos illos, quos ultra Albiam tranſierat, quam illos, qui in VVigmoti manebant, & frequentibus maleficiis populum Saxonum a via veritatis averterant, cum mulieribus & infantibus Deo auxiliante ſapientiſſima diſpoſitione de Saxonia per diverſas vias dirigens funditus exterminavit, & per Gallias caeteruſque Regiones Regni ſui ſine ulla læſione exercitus ſui diſperſit.* Auctor Vitæ Ludovici Pii refert, Carolum mandaſſe Ludovico, ut & ipſe ſe ſubſequeretur, ſed poſtea poſtquam Rhenum tranſiit, ei a patre mandatum, ut ſe redeuntem ibidem opperiretur: *Tota enim gente ſubacta Saxonum victor Carolus Imperator jam redibat*, inquit, idem Auctor, qui ſubdit: *Finito tandem diutino atque cruentiſſimo Saxonico bello, quod ut ferunt triginta trium annorum tempus occupavit, Ludovicus Rex a patre dimiſſus, in Regnum proprium ad hyberna ſe ſe cum ſuis collegit.*

Pia-

re in Germania, cum in Annalibus Francorum aſſeratur, nonniſi octo dies apud Carolum manſiſſe Leonem: fortaſſe ad primum adventum Leonis in Germaniam referenda commodius eſſent: tu conſidera.

Saxonum coloniæ diviſæ.

Hoc eodem anno (ut iidem Annales Francorum habent) idem Carolus Imp. ob rebellantes annis ferme ſingulis Saxones, conſilium iniit, ut qui poſiti erant trans Albim fluvium, eoſdem inde deduceret, & in Franciam colonos duceret: ſicque factum eſt, ut Saxonicum bellum triginta annorum ſpacio agitatum tandem quieſceret. De his autem Eginhardus in Caroli Magni vita hæc habet: *Omnibus, qui reſiſtere ſolebant, profligatis, & in ſuam poteſtatem redactis, decem hominum millia ex iis, qui trans ripam Albis fluminis incolebant, cum uxoribus, & liberis ſublatos tranſtulit, & huc atque illuc per Galliam, & Germaniam multimoda diviſione diſtribuit, eaque conditione a Rege propoſita, & ab illis ſuſcepta, tractum per tot annos bellum conſtat eſſe finitum, ut abjecto dæmonum cultu, & relictis patriis cæremoniis, Chriſtianæ Fidei, atque religionis ſacramenta ſuſciperent, & Francis adunati unus cum eis populus efficeretur.* Hæc ipſe, qui numerat ſpacium belli hujus annos trigintatres.

IX. Vicus Saxonum in Urbe.

Porro ex eiſdem Saxonibus Romam quoque directam eſſe coloniam, apud Anaſtaſium leges: datus illis locus prope baſilicam S. Petri Apoſtoli ad incolendum, qui ob id nominatus eſt Vicus Saxonum, de quo inferius ſuo loco dicendum erit, hodie vero Saxia pro Saxonia idem locus appellatus, ubi nunc eſt celebre Hoſpitale, dictum S. Spiritus in Saxia. Conſule Notas in Martyrologium Romanum, ubi agitur de SS. Martyribus Tryphone, Reſpicio, & Nympha, qui ponuntur in Saxonia, hoc eſt, in Vico Saxonum, qui nunc (ut dictum eſt) Saxia pro Saxonia nuncupatur.

Quid inſuper? conſtat quidem certa fide, ipſum Carolum Magnum Imperatorem ſubiectam ſibi Saxoniam (ut profitebatur) auxilio ſancti Petri Apoſtolorum principis, eidem ſancto Petro Apoſtolo obtuliſſe. Eſt de his aſſertio Gregorii Papæ ſeptimi in epiſtola, quam ſcripſit ad P. Albanenſem Epiſcopum, & G. Principem Salernitanum, quos Legatos miſit in Gallias: qua etiam innoteſcit ejuſdem Imperatoris pietas, qui collectam annuam indixit ſuis provinciis Eccleſiæ Romanæ exhibendam: eſt perbrevis ipſa epiſtola, quam hic tibi reddendam putamus. Sic ſe habet (a):

(a) Gregor. VII. l. 8. ep. ult.

Gre-

PAGIUS VII. *Nullum Carolo M. glorioſius fuit.*

Piaculum eſſet hic prætermittere quod Eginhardus in Vita Caroli M. de bello Saxonico literis mandavit: *poſt cujus (nempe belli Italici) finem, Saxonicum, quod quaſi intermiſſum videbatur, repetitum eſt, quo nullum neque prolixius, neque atrocius, Francorumque populo laborioſius ſuſceptum eſt. Quia Saxones (ſicut omnes fere Germaniam incolentes nationes) & natura feroces, & cultui dæmonum dediti, noſtreque religioni contrarii, neque Divina neque humana jura vel polluere, vel tranſgredi inhoneſtum arbitrantur. Suberant & cauſæ, quæ quotidie pacem conturbare poterant; termini videlicet noſtri & illorum pene ubique in plano contigui, præter pauca loca, in quibus vel ſilvæ majores, vel montium juga interiecta, utrorumque agros certo limite diſterminant: in quibus cædes, & rapinæ, & incendia vicilſim fieri non ceſſabant. Quibus adeo Franci ſunt irritati, ut jam non vices reddere, ſed apertum contra eos bellum ſuſcipere dignum judicarent. Susceptum eſt igitur contra eos bellum, quod magna utrimque animoſitate, tamen majore Saxonum quam Francorum damno* PER CONTINUOS TRIGINTA TRES ANNOS *gerebatur. Poterat ſiquidem citius finiri, ſi Saxonum hoc perfidia pateretur. Difficile dictu eſt, quoties ſuperati, ac ſupplices Regi ſe dediderint, imperata facturos polliciti ſunt obſides qui imperabantur abſque dilatione dederint, Legatos, qui mittebantur ſuſceperint; aliquoties domiti & emolliti, ut & cultum dæmonum dimittere, & Chriſtianæ religioni ſe ſubdere velle promitterent. Sed ſicut ad hæc facienda aliquoties proni, ſic ad eadem pervertenda ſemper fuerunt præcipites: ut non ſit ſatis æſtimare, ad utrum horum facilius verius dici poſſint; quippe cum poſt inchoatum cum eis bellum, vix annus ullus exactus ſit, quo non ab eis hujuſmodi facta ſit permutatio. Sed magnanimitas Regis, ac perpetua tam in adverſis quam proſperis mentis conſtantia, nulla eorum mutabilitate vel vinci poterat, vel ab iis quæ agere cœperat, defatigari. Nam nunquam eos hujuſcemodi aliquid perpetrantes, impune ferre paſſus eſt, quin aut ipſe per ſe ducto, aut per Comites ſuos miſſo exercitu, perfidiam ulciſceretur, & dignam ab eis pœnam exigeret; donec omnibus qui reſiſtere ſolebant profligatis, & in ſuam poteſtatem redactis, decem hominum millia ex iis, qui utraſque ripas Albis fluminis incolebant, cum uxoribus & parvulis ſublatos tranſtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam multimoda diviſione diſtribuit. Eaque conditione a Rege propoſita, & ab illis ſuſcepta, tractum tot per annos bellum conſtat eſſe finitum, ut abjecto dæmonum cultu, & relictis patriis cæremoniis, Chriſtianæ fidei atque religionis ſacramenta perciperent: & Francis adunati una cum eis populus efficerentur. Hoc bello, licet per multum temporis ſpatium traheretur, ipſe non amplius cum hoſte quam bis acie conflixit: ſemel juxta montem qui Oſneggi dicitur, in loco Theotmelli nominato: & iterum apud Haſam fluvium, & hoc uno menſe paucis quoque interpoſitis diebus. His duobus præliis hoſtes adeo profligati ac devicti ſunt, ut ulterius Regem neque provocare, neque venienti reſiſtere, niſi aliqua loci munitione defenſi, auderent. Plures tamen eo bello tam ex nobilitate Francorum, quam Saxonum & functi ſummis honoribus Viri, conſumpti ſunt: tandemque* ANNO TRICESIMO TERTIO *finitum eſt. Cum interim tot ac tanta in diverſis*

ter-

Digitized by Google

Gregorius Epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis noſtris P. Albanenſi Epiſcopo, & G. Principi Salernitano Legatis noſtræ Apoſtolicæ Sedis in Gallias ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

X. Collecta annua a Carol. Magno indicta Eccl. Rom. præſtanda.

Vobis commiſſa negotia non latent, etiam vos ita, ac ſi noſtra, immo quia noſtra ibi in vobis præſentia eſt, cuncta digne peragite. Dicendum eſt autem omnibus Gallis, & per veram obedientiam præcipiendum, ut unaquaque domus ſaltem unum denarium annuatim ſolvant beato Petro, ſi eum recognoſcunt patrem, & paſtorem ſuum, more antiquo. Nam Carolus Imperator, ſicut legitur in tomo ejus, qui in Archivo Eccleſiæ beati Petri habetur, in tribus locis annuatim colligebat mille & ducentas libras ad ſervitium Apoſtolicæ Sedis, id eſt, Aquiſgrani, apud Podium S. Mariæ, & apud S. Ægidium, excepto hoc, quod unuſquiſque propria devotione offerebat.

Saxonia a Carolo oblata S. Petro.

Idem vero Magnus Imperator Saxoniam obtulit beato Petro, cujus eam devicit adjutorio, & poſuit ſignum devotionis, & libertatis, ſicuti ipſi Saxones habent ſcriptum, & prudentes illorum ſatis ſciunt. Hucuſque epiſtola Gregorii Papæ, qua religioſiſſimi Principis pietatem magis magiſque commendes.

Sed quod privilegium hoc anno quarto ſui Imperii idem Carolus dedit Eccleſiæ Oſnaburgenſi in Saxonia videamus; integrum enim conſervatum extat (*a*), quod ſic ſe habet:

(*a*) *Apud Crant. hiſt. Eccl. Sax. l. 1. c. 1.*

In nomine ſanctæ, & individuæ Trinitatis Carolus Imp. Auguſtus Romanum gubernans Imperium, dominus, & Rex Francorum, & Longobardorum, necnon dominator & Saxonum.

XI. Privilegium Eccl. Oſnaburg.

Notum ſit omnibus ſanctæ Eccleſiæ fidelibus, noſtriſque præſentibus, & futuris quod nos ob noſtræ mercedis augmentum, Vviſoni Epiſcopo Oſnaburgenſi ſuæ Eccleſiæ, quam nos primam in omni Saxonia, in honorem S. Petri principis Apoſtolorum, & ſanctorum Martyrum Criſpini, & Criſpiniani conſtruximus, quoddam nemus, vel foreſtum intra hæc loca Farmavinchel, Ruſtenſtheim, Angara, Oſnimgſenethe, Dersboſſet, Egeſterfeldt, innumera collaudatione illius regionis potentum, cum omni integritate in porcis ſilveſtribus, cervis, avibus, & piſcibus, omnique venatione, quæ ſub banno uſuali ad foreſtum deputatur ad ſimilitudinem foreſti noſtri Aquiſgrani in Silveto Oſningi, in perpetuum pietatis uſum donavimus, ea videlicet ratione, quod ſi quiſpiam hoc idem nemus noſtro banno munitum ſine prædictæ ſedis Epiſcopi licentia ſtudio venandi, vel aliud agendi umquam introierit, ſciat ſe tam divinæ, quam regiæ ultionis vindictam incurſurum, necnon pro delicto ſexaginta ſolidos noſtri ponderis, quos nobis pro banno violato debere ſtatuimus, redditurum.

Inſuper vero eidem Epiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus perpetuam concedimus licentiam, libertatem, & ab omni regali Imperio abſolutionem, niſi forte contingat, ut Imperator Romanorum, & Rex Græcorum conjugalia fœdera inter filios eorum contrahere diſponant: tunc Eccleſiæ illius Epiſcopus cum ſumptu a Rege, vel ab Imperatore adhibito, laborem ſimul, & honorem illius legationis aſſumet. Et ea de cauſa ſtatuimus, quod in eodem loco Græcas, & Latinas ſcholas in perpetuum manere ordinavimus, nec umquam clericos utriuſque linguæ gnaros deeſſe confidimus. Et ut hæc auctoritas firmior habeatur, & diuturnis temporibus melius conſervetur, manu propria ſubter eam roborare decrevimus, & anulo noſtro ſigillare juſſimus: Dat. tertio Kalendas Januarii, anno quarto, Chriſto propitio Imperii noſtri, trigeſimoſeptimo Regni noſtri in Francia, atque trigeſimoprimo in Italia. Actum Aquiſgrani in Palatio, in nomine Domini feliciter. Amen. XII.

Sic

PAGIUS

terrarum partibus bella contra Francos & exorta ſint, & ſolertia Regis adminiſtrata, ut merito intuentibus in dubium venire poſſit, utrum in eo aut laborum patientiam, aut felicitatem potius mirari conveniat.

VIII. *Litera Gregorii VII. de Denario ſingulis in Francia domibus impoſito.*

Ad num. X. Gregorius VII. in Epiſtola octavi libri ultima, quam ad Petrum Albanenſem in Gallia Legatum ſcripſit, jubet ut e domibus ſingulis denarium unum exigat, dicens moris fuiſſe ſub Carolo M. ut Franci ſinguli, qui familiarum Principes eſſent, ſingulos denarios B. Petro quotannis ſolverent. Addit, id pluribus in *Tomo ejus, hoc eſt Caroli M. qui in Archivo Eccleſiæ B. Petri habetur*, explicari: deinde eam pecuniam colligi ſolitam tribus in locis, Aquiſgrani, apud Podium S. Mariæ, & apud S. Ægidium. Verum nulla hujus rei apud antiquos Scriptores mentio. Quare ea pecunia nec tributi, nec vectigalis, ſed eleemoſinæ nomine Romanæ Sedi pietatis ergo pro Caroli arbitrio data eſt. Certe is, ut an. DCCXCIX. num. VIII. diximus, in Syriam, Ægyptum & Africam pauperum illorum regionum compatiens, pecuniam mittere ſolebat, qui ideo erga Eccleſiam Romanam minus munificus non fuit. Legendus Canīelius in Hiſt. Metropolitanarum Urbium part. 2. Diſſert. 3. cap. 2. ubi de Provinciis Sedi Romanæ olim vectigalibus verba facit.

IX. *Præceptum Caroli pro Eccleſia Oſnaburgenſi.*

Ad num. XI. & ſeq. Præceptum Caroli Imp. de Scholis Græcis & Latinis in Eccleſia Oſnaburgenſi inſtituendis, quod dicitur *dat. XIII. Kal. Januarias anno IV. Chriſto propitio Imperii noſtri, & XXXVII. Regni noſtri in Francia atque XXXI. in Italia. Actum Aquiſgrani Palatio in Dei nomine feliciter. Amen*, exhibet Baluzius Tom. I. Capit. Reg. Franc. pag. 418. deſcriptum ex ſecunda editione Monumentorum Paderbornenſium eruditiſſimi Præſulis Ferdinandi Furſtenbergii Epiſcopi Paderbornenſis &

Co-

Sic igitur Carolus Magnus hac donatione non ſolum Eccleſiæ illi conſuluit, ſed & regiis legationibus, ut illic erudirentur homines tum Græcis, tum Latinis litteris, ut utraque præditi facultate, digne idem munus obire poſſent.

XIII. Hoc eodem anno Alcuinus, qui & Albinus Flaccus cognomento, de quo plura ſuperius, idemque Abbas ſancti Martini ex hac vita migravit, ut Oderannus eſt auctor. Meminit de ipſius ſcriptis Sigebertus anno Redemptoris ſeptingenteſimo nonageſimo, paritetque Hunotius Auguſtodunenſis, ſed copioſius Helinandus. Præter Abbatiam S. Martini nihil invenimus Alcuino collatum, niſi cellam S. Judoci ad hoſpitium præſtandum peregrinis eidem commendatam; eſt de his teſtimonum Lupi Fettarienſis in epiſtola (a) ad Lotharium Regem: cum eamdem ipſe cellam accepiſſet a Caroli Magni filio Ludovico Imp. ait enim: *Cellam S. Judoci, quam Carolus Magnus quondam Alcuino ad eleemoſynam exhibendam peregrinis commiſerat, beatæ memoriæ pater veſter nobis ea ratione conceſſit (ſicut edictam illius atteſtatur) ut quod eleemoſynæ ſupereſſet, in noſtrum uſum cederet.* Hæc Lupus Abbas.

(a) Lup. ep. 11.

Tempus obitus Albini. ☞ Cæterum quod ad tempus ejus obitus ſpectat, ipſum Albinum adhuc poſt hæc tempora fuiſſe ſuperſtitem, quæ de eo inferius aſſeruntur, affirmare nos cogunt contra ipſum Oderanoum. Verum de ipſius Albini ætate maximæ inſurgunt difficultates, quandoquidem ſi ipſe idem eſt, de quo Beda meminit, plane centenariam ætatem longe exceſſiſſe, dicendum eſſet. Quamobrem illud potius aſſeruerim, aut illum Albinum, cujus meminit Beda, alium omnino diverſum eſſe ab eo, qui vixit ſob Carolo Magno, ejuſque hunc poſteriorem fortaſſe fuiſſe diſcipulum; aut certe fatendum, non omnia, quæ tribuuntur Albino, ejus eſſe: nos autem bona fide quæ accepimus, cuſa illa damus. Quod poſt hæc editum reperimus ejus epitaphium, hic deſcribendum non prætermiſimus. Sic ſe habet (b):

(b) Antiq. lect. 106. pag. 409.

Albini Epitaphium.

Hic rogo pauxillum veniens ſubſiſte viator,
Et mea ſcrutare pectore dicta tuo.
Ut tua deque meis cognoſcas fata figuris,
Vertitur en ſpecies ut mea ſicque tua.
Quod nunc es, fueram, formoſus in Orbe viator:
Et quod nunc ego ſum, tuque futurus eris.
Delitias mundi caſſo ſectabar amore,
Nunc cinis, & pulvis, vermibus atque cibus.
Quapropter potius animam curare memento
Quam carnem; quoniam hæc manet, illa perit.
Cur tibi rura paras? quam parvo cernis in antro
Me tenet hic requies, ſic tua parva fiet.
Cur Tyrio corpus inhias veſtirier oſtro,
Quod mox eſuriens pulvere vermis edet?
Ut flores pereunt vento veniente minaci:
Sic tua namque caro gloria tota perit.

Tu

PAGIUS Coadjutoris Monaſterienſis, ubi adnotatum eſt illud editum eſſe ex ipſo Autographo Caroli M. propria manu ſubſcripto. Attamen Papebrocius in Propyleo ad Tom. II. April. §. 28. & Cointius anno DCCCIII. num. LXXXII. contendunt præceptum eſſe falſum & ſuppoſititium, ſed eorum rationes aliis diſcutiendas relinquo, contentus monere inter Eruditos non convenire, an illud genuinum & ſincerum ſit.

X. Ad num. XIII. Anonymus Alcuini fere æqualis, qui ejus Vitam a Ducheſnio editioni Operum ejuſdem Alcuini præfixam ſcripſit, de ejus morte locuturus ait: *Die Pentecoſtes, peracto Matutinali Officio, eadem hora qua ingredi conſueverat ad Miſſas aurora patente, Sancta Albini anima carne ſolvitur.* Paulo poſt: *deceſſit igitur dierum plenus num. XIIII. Kal. Junii, anno ab Incarnatione Domini DCCCIV. Eadem vero nocte ſuper Eccleſiam Sancti Martini inæſtimabilis viſa eſt ſplendoris claritas, intantum ut putaretur a longe poſitis tota igne cremari.* Hoc anno, quo ultima die Martii Paſcha celebratum, Feſtum Pentecoſtes in diem XIX. menſis Maii incidit, ideoque mors ejus recte collocata ab eodem Anonymo, quod & confirmant varii Annaliſtæ Francorum. In fine Annalium Maſciacenſium in anno DCCXCVI. deſinentium leguntur duo egregia additamenta; quorum alterum habet: *Obiit Albuinus XIV. Kalendas Junii, feria I. Pentecoſtes, illuceſcente die, Luna VI anno Incarnationis Domini DCCCIV. Indict. XII. anno XXXVI. regnante Domno Carolo: accidente paralyſi VIII. idus Maii, feria V. ad veſperum, poſt Solis occaſum Luna XXV.* Sed loco, *Luna VI.* legendum, *Luna V.* quia numerus aureus VII. in antiquo Kalendario cum die XV. menſis Maii copulatus, in curſu erat. Præterea loco, *VIII. Idus Maii*, legendum *VII. Idus Maii*, qui dies hoc anno in feriam V. conveniebat. Mabillonius, qui Sæc. IV. Benedict. part. I. Vitam Alcuini recitat, ejus mortem in annum DCCCXV. diſtulerat, præſertim quod Milo Elnonenſis Monachus ſcripſerit, ſecundam Elevationem Corporis Sancti Amandi Epiſcopi Trajectenſis factam fuiſſe in Monaſterio Elnonenſi *anno* Incarnationis *octingenteſimo nono*, & Alcuinus carmen 54. de hac Elevatione condiderit, qui ideo adhuc ſuperſtes erat. Imo Baronius anno DCCCXXXV. num. XLV. autumat Alcuinum eo anno adhuc vixiſſe. Sed idem Mabillonius in Addendis & Corrigendis ad Partem illam priorem Sæc. IV. opinionem mutavit, & Annaliſtis tam Francicis quam Germanicis hac in re ſtandum eſſe recte cenſuit. Baronius poſt cujus mortem Du-

che-

Tu mihi redde vicem, Lector, rogo carminis hujus,
Et dic, da veniam Chriſte tuo famulo.
Obſecro nulla manus violet pia jura ſepulcri,
Perſonet Angelica donec ab arce tuba.
Qui jacet in tumulo, terra de pulvere ſurge,
Magnus adeſt Judex, millibus innumeris.
Alcuine nomen erat Sophiam mihi ſemper amanti.
Pro quo funde preces mente legens titulum.

Poſt hæc iſta.

Hic requieſcit beata memoria dominus Alcuinus Abba, qui obiit in pace decimo-quarto Kal. Junias.

Quando legeritis o vos omnes, orate pro eo, & dicite: Requiem æternam donet ei Dominus. Haſtenus tanti viri rediviva memoria. ☞

Chri-

PAGIUS chaſnius Alcuini Vitam publicavit, dicit ſe non inveniſſe præter Abbatiam Sancti Martini aliquid Alcuino collatum, niſi Cellam Sancti Jodoci ad hoſpitium præſtandum peregrinis eidem commendatam. Verum Auctor ejus Vitæ loquens de priori ejus acceſſu in Franciam ait: *Dedit illi* (ſcilicet Carolus) *duo Monaſteria, Bethlehem ſcilicet, quod altero nomine Ferrarias vocatur; & Sancti Lupi apud Treças.* Poſt ſecundum Alcuini adventum in Franciam Carolus Abbatiam Sancti Martini Turonenſis, ut colligitur ex Epiſtola Alcuini XXIII. & incerto tempore Cellam Sancti Jodoci ei tribuit, In illa Monaſteria ejus diſcipuli Viri inſignes ſucceſſere. Quanto ſtudio *Alcuinus* in Rem Chriſtianam affectus fuerit, & quantum debeant ei literæ, oſtendunt quæ de ea variis locis in medium adduximus, ſicuti & ejus literæ tum ad Epiſcopos, tum ad Monachos ſcriptæ, omniaque ejus Opera, quæ in altera editione augeri poterunt variis Epiſtolis & Opuſculis poſt Andreæ Ducheſnii obitum a Viris Eruditis in lucem emiſſis. Rabanus ejus diſcipulus Alcuini nomen ſuo Martyrologio inſeruit, quod & in vulgato Bedæ legitur.

XI. *Tranſlatio S. Amandi Epiſc. Trajectenſis.* Quoad Tranſlationem *Sancti Amandi*, eam deſcripſit Milo Monachus in Libello Vitæ ejuſdem Sancti, in quo cap. 7. & 8. oſtendit, ſe vixiſſe anno Chriſti DCCCLV. & Tranſlationem illam Lothario Eccleſiæ Sancti Amandi æditno curante peractam eſſe, *die vigeſimo menſis Septembris, a tranſitu Beatiſſimi Amandi anno CL.* anno vero Chriſti octingenteſimo nono. Sed Milo manifeſte hallucinatus eſt; cum ea iis quæ diximus dum de morte *Sancti Amandi* locuti ſumus, mortem hujus Sancti Præſulis longe poſt annum Chriſti DCLX. contigiſſe neceſſe ſit, & in noſtra ſententia ea in annum Chriſti DCLXXIX. conveniat. Cointius anno DCCCXXVIII. num. XXVII. & ſeqq. Elevationem Sancti Amandi cum anno DCCXCIII. alligat. Verum eo anno dies XX. Septembris cum die Dominica non concurrebat, ideoque ea vel ad annum DCCLXXXIX. vel ad annum. DCCXCV. quibus dies XX. Septembris in Dominicam incidit, & Alcuinus in Francia erat, referenda. Incertum autem, an *Arno*, qui Abbas Elnonenſis fuit, Abbatiam depoſuerit, cum anno DCCLXXXV. dictus eſt Epiſcopus Salisburgenſis, an vero per aliquot annos Abbatiam illam retinuerit.

XII. *Capitulationes Saxonica.* Holſtenius in Collectione Veterum Eccleſiæ Romanæ Monumentorum publicavit Caroli Magni Capitulationem, quæ *de Partibus Saxoniæ* inſcribitur cum hoc titulo, *Hæc de partibus Saxoniæ conſtituta ſunt*, quæ in XXXIII. Capitula dividitur, in qua cum nulla extet temporaria nota videtur referenda ad hoc tempus, quo Saxones abjecto dæmonum cultu, adunati ſunt Francis, & cum eis in unum populum coaluerunt.

I. Nicephoſus tributum ſpondet Principi Sarracenorum.

CHriſti annus octingenteſimus quintus, decimatertia Indictione inchoatur, *quo Princeps Sarracenorum Aaron adverſus Nicephorum Imperatorem duxit exercitum trecentorum millium armatorum: cum Nicephorus videat ſe illi reſiſtere minime poſſe, legationem pacis ad eum miſit, nimirum Metropolitanum Synnadorum, & Petrum Egumenum Gylei, & Gregorium Oeconomum, qui nomine Imperatoris pacti ſunt dare illi tributum annuum triecenorum millium nomiſmatum, & tria millia numiſmata in tributum capitis Imperatoris, & tria filii ejus. Acquieſcens itaque conditionibus hic Princeps Sarracenorum: ubi ab Imperatore Romanorum tributum exegit, rediit ad ſuos.* Hæc ex Theophane.

II. Carolus Caganum Regem ſuſcipit, & Ducem Sclavorum perimit.

De rebus Occidentalis Imperii anni hujus hæc reddunt Annales Francorum: *Non multo poſt Caganus Princeps Hunnorum:* ſive Avarum *propter calamitatem populi ſui Imperatorem Carolum adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum Sabariam, & Carnuntum, quia propter infeſtationem Sclavorum, qui Bohemani vocantur, in priſtinis ſedibus eſſe non poterant (illi enim omnem terram Hunnorum depopulantes Liebonem tunc Ducem habuerunt) hunc Imperator benigne (erat enim Caganus Chriſtianus, nomine Theodorus) ſuſcepit, & precibus ejus annuens, muneribus donatum redire permiſit, qui rediens ad populum ſuum, parvo tempore tranſacto, diem ſuum obiit. Et miſit Caganus ſucceſſor ejus unum de Optimatibus ſuis, petens ſibi honorem antiquum, quem Caganus apud Hunnos habere ſolebat, cujus precibus Imperator aſſenſum præbuit, & ſummam totius Regni juxta priſcum eorum ritum habere præcepit. Eodem anno miſit exercitum ſuum cum filio ſuo Carolo in terram Sclavorum, qui Bohemani vocantur, qui omnem illorum patriam depopulatus, Ducem eorum nomine Lechonem occidit.* Ita plane Chriſtianiſſimo Principi de Eccleſia jugiter benemerenti omnia dextere contigiſſe videmus, ut dum ipſe de Eccleſia laborat, Deus pro ipſo pugnet.

III. Subjiciunt his iidem Annales de venatione Caroli Imperatoris in loco, qui dicitur Kamp. Sed quæ acciderint eidem Imperatori, venationi operam danti, habentur in rebus mirifice geſtis S. Gudilæ his verbis enarrata (a): *Ut Eccleſia-*

(a) Apud Sur. die 8. Jan. tom. 1.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLIII. Anno Hegiræ CXC. inchoato die 27. Novemb. fer. 5. A.C. 805.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6298.

☉ 2. E. ☽ 8. P. 20. April. Indict. 13.

JESU CHRISTI 805.

LEONIS III. PAPÆ 11.

CAROLI IMP. 6.

NICEPHORI IMP. 4.

I. *Haron Calipha Imperium Orientale affligit.*

AD num. I. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCVIII. qui Kalend. Septemb. currentis Chriſti anni inchoatur, refert Haronem Raſidum Saracenorum Calipham cum trecentis millibus militum in Romanam Ditionem impreſſionem feciſſe, Tyanam profectum blaſphemiæ ſuæ ædem conſecraſſe, & aliqua Oppida obſidione cepiſſe. Addit Theophanes pacem ea conditione firmatam, *ut in ſingulos annos triginta Nummorum Capitatorum millia, ipſius nimirum Imperatoris effigie cuſtulpta, aliaque pariter filii charactere notata Saracenis penderentur.* Sed vix Arabes diſceſſerant, cum Nicephorus caſtra reædificavit contra pacta conventa. Qua re comperta Haron *Claſſe in Cyprum deſtinata, Eccleſias evertit, Cyprios in alias Provincias tranſportavit, & multis captivis abductis, pacis inita fœdera violavit.* Hæc Theophanes, quæ Baronius ex Auctore Miſcellæ breviter hoc anno refert. Verum hoc bellum anno ſequenti geſtum. Elmacinus enim lib. 2. Hiſt. Sarac. illud narrat anno Hegiræ CXC. die XXVII. Novembris hujus Chriſti anni inchoato, ſed paulo aliter ac Theophanes. Hæc Elmacini verba: *Anno CXC. bellum movit Raſidus Romanis, cum centum & triginta quinque millibus, præter ſpontaneos, atque eos qui libellum non habebant, & diſtribuit copias ſuas atque cohortem per Romanorum Regionem; cepitque Heracleam, & incendio eam delevit. Cepit quoque arces Sasaribam, Riſiam, & Safſafam itemque Coloniam. Aiunt autem eum ex Heraclea Cretibus captivos abduxiſſe ſedecim millia. Miſitque Nicephorus tributum ad Raſidum, & pacem cum eo fecit: qui pactus eſt cum illo, ne Heracleam reſtauraret. Deinde miſit Raſidus exercitum in Cyprum, per mare, eamque oppugnavit, & vaſtavit, multos ex incolis ejus captivos abducens. Hinc pax facta eſt, promiſſo tributo.* Elmacinus vero in Rerum Saracenicarum narratione Theophane longe accuratior.

II. *Carolus Aug. luſtrat Regnum ſuum.*

Ad num. II. Auctor Vitæ Ludovici Pii de rebus hoc anno geſtis hæc habet: *Carolus Imperator tempus opportunum nactus, utpote ab externis quieſcens bellis, cœpit circumire loca ſui Regni, mari contigua. Quod cum Ludovicus Rex comperiſſet, Rothomagum miſſo Legato Hademaro, petiit eum in Aquitaniam divertere, & Regnum quod ſibi dederat, inviſere & ad locum qui Caſſinogilus vocatur, venire. Cujus petitionem pater honorabiliter ſuſcepit, & filio gratias egit, petita tamen negavit, & ut ſibi Turonum occurreret, mandavit. Quo filius veniens, gratulabunde nimis ab eo ſuſceptus & in Franciam redeuntem Vernum uſque proſecutus eſt. A quo digrediens, in Aquitaniam regreſſus eſt.* Imperator Aquiſgranum citiſſime rediit; illic enim morabatur cum Theodorus Caganus Hunnorum ad eum venit; Hunnos Prin-ci-

De urſo io venatione Caroli ad Eccleſiam confugiente.

ſtarum amator ſemper extitit, defenſorque ſtrenuus in cunctis devotiſſimus eamdem Villam Morſellenſem ſacræ virgini teſtamentis donavit legalibus & prædictum prædiolum Kamp, unde arbor advenerat, ſub pluribus, & idoneis tradidit teſtibus, ut ei loco tota Villa deinceps ſubjecta maneret. Et poſt alia hæc de venatione ejuſdem ſubiicit auctor: *Poſt hæc memoratus Imperator, & Rex Carolus venationi, pro more, deditus, locis vicinis venationi aptis exturbabat rabidas feras a ſuis ſaltibus, inter quas miræ magnitudinis urſum inſequitur, qui jam multo ſpacio victus, cum nullum eſſet effugium, undique campis late patentibus, ac mortem imminentem, jam jamque capiendus, crebris differret flexibus: propere curſu recto tendit Morſellam, & in ſancti Salvatoris irrupit Eccleſiam: ubi tum res contigit, quam facilius ſit admirari, quam eloqui. Nam Deus, qui (ut*

(a) Pſ. 35.

ſcriptum eſt a) homines ſalvat, & jumenta, beſtialem quodammodo urſi ſenſum permutavit, rationemque quamdam intelligendi in eo formavit. Erat namque cernere prope lipſanu ſacræ virginis eum ſe inferre, & ſub tanta protectione a ſtrepitu inſequentium eum ſecurum procumbere; deinde oblitum feritatis ſuæ, flexu cervice, ſubmiſſoque humiliter capite, ſanctimonialium adventantium veſtigia lambere, ac more laſcivientium catulorum omnibus blandiri, & hoc ipſo ſatis indicare, ſe fuiſſe defenſum patrocinio famulæ Dei, ejuſque deinceps paratum eſſe ſervire obſequiis. Quod ubi nuntiatum eſt Regi cum ſuis, rem, quæ in beſtia divinitus agebatur, intellexit, Deique magnalia in virgine venerans receſſit ſine ejuſdem quidem urſi læſione, ſed non ſine rei, quam viderat in urſo, admiratione. Jam vero urſus e ſilveſtri cæpit eſſe domeſticus, & in reliquum apud ejuſdem loci ſanctimoniales nonuliter vixit, quam ab illis juſſus eſſet. Hactenus de his ibi.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Hoc anno depreſſum valde fuiſſe Regnum Merciorum in Britannia, qui proſequuti ſunt res Anglorum fidem faciunt, iſtis præmiſſis (b): *Bulredus accepta Ethelſpida filia Regis Ætulfi filii Egberti, aſſiduitate illius & vectigalium penſionem, & hoſtium deprædationem conſolatus eſt, ſed poſtea, vigeſimo ſecundo anno, ab eiſdem patria deturbatus, Romam diffugit, ibique apud ſcholam Anglorum, in Eccleſia S. Mariæ tumulatus eſt. Uxor ejus tunc quidem in patria reſidens, poſtea virum ſecuta, apud Papiam extremam ſortem incurrit. Tunc Regnum a Danis cuidam Celulpho* * *Burredi miniſtro traditum, & ne ultra placitum teneret, juramento firmatum: poſt paucos annos Elfredus nepos Egberti obtinuit. Ita Prin-* IV.

(b) De reb. geſt. Angl. continuat. l. 2. c. 7.

Regnum Merciorum depreſſum.

* Bulredi.

ci-

PAGIUS

cipes ſuos appellaſſe Caganos vel Cacanos, idque jam a pluribus ſæculis variis exemplis liquet.

III. Carolus Aug. Hunorum Principem tuetur & Bohemos domat.

III. *Theodorum* Caganum Hunorum hoc anno ad Imperatorem veniſſe his verbis narrat Annaliſta Metenſis: *Capeanus Princeps Hunorum propter neceſſitatem populi ſui Imperatorem adiit, poſtulans ſibi locum dari ad habitandum inter Sabariam* (poſitam ad cognominem fluvium, qui in Arobonem influit) *& Carnantum* (ſita erat hæc Urbs in ripa Danubii Viennam inter & Poſonium) *quia propter infeſtationem Sclavorum in priſtinis ſedibus eſſe non poterat. Quem Imperator benigne ſuſcepit, ejuſque precibus favit. Erat enim Capcanus Chriſtianus nomine Theodorus: & precibus ejus annuens, muneribus donatum redire permiſit. Qui rediens ad populum ſuum, pauco tempore tranſacto diem obiit. Et miſit alter Caganus unum de Optimatibus ſuis, petens ſibi honorem antiquum dari, quem Caganus apud Hunos habere ſolebat. Cujus precibus Imperator aſſenſum præbuit, & Summam totius Regni juxta priſcum eorum ritum Caganum habere præcepit. Eodem anno, cum eſſet imperator in Palatio, quod ſitum eſt Aquis, miſit exercitum ſuum cum filio ſuo Carolo in terram Sclavorum, qui vocantur Behemi* (qui hodie Bohemi vocantur, quique tunc adhuc idololatræ erant, & Hunis Chriſtianis injurias inferebant,) *& per tres vias in eandem Regionem exercitum penetrare præcepit. Partem autem exercitus cum Carolo Rege filio ſuo per Orientalem partem Franciæ ſeu Germaniæ ire præcepit, ut Hercano ſaltu tranſiecto, jam dictos Sclavos invaderet. Aliam vero partem per Saxoniam dirigens, ut ex altera parte cum Saxonibus & innumerabilibus Sclavis tranſito ab Aquilone jam dicto ſaltu in Sclavos prorumperet. Tertia quoque ex parte expeditionem totius Bajoariæ in eamdem Regionem intrare juſſit. Venientes autem undique in planitiem Behemi univerſi Principes diverſarum gentium in conſpectu Regis Caroli pervenerunt* (erat autem Carolus junior Rex Neuſtriæ ſecundum Chronicon San-Dionyſianum). *Caſtra metati ſunt autem haud procul a ſe illi innumerabiles exercitus diſtantes. Caroli autem Regis & Principum, qui cum eo erant imperio uſus totus ille exercitus, ipſam Regionem invaſit. Sed Sclavi in vias & ſaltus penetrantes, ſe minime ad pugnam præparaverunt. Vaſtata autem & incenſa per XL. dies eadem Regione, Ducem eorum nomine Lechonem occidit. Et dum nec jam pabula equis, aut cibaria exercitui ſupereſſent, vaſtata & ad nihilum redacta jam dicta Regione ad propria reverſus eſt.* Addit Annaliſta Metenſis Imperatorem Julio menſe Aquiſgrano relicta, ad Theodonis villam perveniſſe, ibi ad eum ambos filios ſuos Pippinum & Ludovicum veniſſe, & in eadem villa Natalem Domini celebraſſe. Idem habent Eginhardus in Annal. cujus verba refert Baronius, Annaliſta Bertinianus, Loiſelianus, aliique.

IV. Burhedus diu poſt hunc annum regnavit in Mercia.

IV. Ad num. IV. Narrat Baronius ex Malmesburienſi lib. 2. de Geſt. Reg. Angl. cap. 4. depreſſionem Principatus Merciorum, dum in eo regnaret *Burhedus*. Verum longe poſt hæc tempora Regnum Merciorum iniit Burhedus, ut anno DCCCLII. num. IX. videbimus. Interim corrigendus error Librarii, qui irrepſit in locum Malmesburienſis in editione Baronii, & loco, *anno Dominicæ Incarnat. DCCCLXXXV.* legendum, *anno Dominicæ Incarnat. DCCCLXXV.*

Vi-

cipatus Merciorum; qui per tumidam gentilis viri infamiam ſubito effloruit, tunc per miſeram ſemiviri Regis ignaviam omnino emarcuit anno Dominicæ Incarnationis quingenteſimo octogeſimoquinto. Hæc auctor.

Se-

PAGIUS V. *Cantii Regnum in finem vergit.*

Vigornienſis mortem *Cuthredi* Cantii Regis hoc anno conſignat, & de eo Malmesburienſis lib. 1. de Geſtis Reg. pag. 11. poſtquam de ejus Deceſſore locutus eſt, ait: *deinde ejuſdem factionis & calamitatis hæres Cuthredus ſolo nomine VIII. annis regnavit. Hinc Regiæ dignitatis abortivum Baldredus poſtquam Cantiam XVIII. annis obſederat potius, quam rexerat, ab Egberto Rege Weſt-Saxonum prælio pulſus in exilium conceſſit.* Sed hæc de re poſtea.

I. Taraſii Epiſcop. Conſtantinop. obitus. SEquitur Chriſti annus octingenteſimus ſextus Indictionis decimæquartæ, quo menſe Februarii vigeſima quinta Taraſius Conſtantinopolitanus Epiſcopus moritur ſanctitate clarus. Scripſit res ab eo præclare geſtas Ignatius monachus, qui morienti præſens fuit, & de ejus ad Deum tranſitu iſta ſcripſit memoria digna:

Poſt plurima certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honeſtæ puritatem, & veræ Fidei confeſſionem, & ratione præditi gregis ad ea, quæ ſunt præſtantiora, & divina ejus monitis deductionem, & in alendis pauperibus copioſam ſuppeditationem, & aſſiduam ſanctis rebus datam operam, & in paſtorali munere diuturnam moram (viginti enim & duos annos Pontificalem decoravit cathedram) ingruens morbus, & valde gravem ei dolorem afferens, non perſuaſit, ut oblivisceretur perpetui, & divini officii. Nam & morbo, & ſenio laborans, nequaquam ſatiatur ſacroſancti myſterii celebratione, ſed intenſo amore ad Deum ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectora innitens menſæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram divinam, ſancta peragebat infirmus videlicet! o fidem, & ſapientem in rebus divinis diligentiam! o interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, ut cum rerum divinarum eum cœpiſſet ſatietas, myſteria divina interrumperet, ſed laboribus corroboratur, & cum Paulo clamans:

(a) 2. Cor. 12. *(a) Cum infirmor, tunc potens ſum, acriter vacabat divino cultui.*

II. *Invaluit ergo morbus, & eum de cætero ceſſare faciens a divinorum operatione, ei paravit lectum infirmitatis: quod utinam non feciſſet, ante oculos eorum, qui eum numquam in lecto conſpexerant. Tunc fit miraculum novum, & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione implevit, & timore, videntes eum velut in extaſi, & luctantem cum adverſariis, qui non cadunt ſub aſpectum. Non enim adverſus (b) carnem, & ſanguinem erat certamen, ſed adverſus principatus, adverſus poteſtates, adverſus ſpiritualia nequitiæ. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita cauſam ſuam agebat. Quamobrem multis videbatur eſſe reus debendi, & rationem reddere exactionis. Erat vero juſtum judicium ſuperni auxilii, omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc ferre delictum; appellari autem lucis participem, & ſimul obire cæleſtibus materiæ expertibus poteſtatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam iis, quæ audiebat ſenſa aperta explicantem, verbis reſiſtebat, & prompta dabat reſponſa ad ea, quæ obiiciebantur, dicens, ſe nullius eorum eſſe ſibi conſcium, quorum eum accuſare voluerant. O nulli culpæ affinem cum Deo conjunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parva in re deprehendere obnoxium, vel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid affingere, ſed eos redegit ad omnem conſilii inopiam per generalem, & terribilem inficiationem, ut nec in eum quidem poſſent ullam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe verbis poterat defendere, labro in manu, & nutu eos evertebat, & non ceſſabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec ſenſus cœperunt connivere: tunc enim tranquilliſſimo habitu, veſpertinas laudes celebrante Eccleſia, & clamante, Inclina Domino, & exaudi me: ipſe pelliceum hunc exuit amictum, & relictis vinculis carneis, venit ad luminoſa atria cæleſtium, & habitat in ineffabili lætitia,*

(b) Epheſ. 6.

Taraſii morientis pugna adverſus dæmones.

* locus obſcurus.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLIV. Anno Hegiræ CXCI. inchoato die 16. Novemb. fer. 2. A. C. 806. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6299.

☉ 3. D. ☽ 9. P. 12. April. Indict. 14.

JESU CHRISTI 806.

LEONIS III. PAPÆ. 12.

CAROLI IMP. 7.

NICEPHORI IMP. 5.

ANnum I. ad XVII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCXCVIII. qui Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, hæc habet. *Hoc anno menſis Februarii die vigeſimo quinto, Indictione decima quarta Taraſius Sanctiſſimus Conſtantinop. Archiepiſcopus glorioſam mortem obiit.* Paulo poſt: *Menſis vero Aprilis die duodecima magna Paſchatis Dominica Nicephorus Sanctiſſimus Patriarcha, prius a Secretis, populi totius, Sacerdotum, atque etiam Impp. ſuffragio electus eſt. Plato autem & Theodorus ſtudiorum Monaſterii ſuperiores, Nicephori ordinationi non aſſenſerunt, quia imo diſſidium a cæteris meditati firmiter obſtiterunt, probabili videlicet argumento ducti: Non oportere aliquem ab imo Laicorum ſtatu ad ſupremum Epiſcopatus faſtigium proxime evolare: quos Imperator Nicephorus Urbe eiicere conſiliatus, adverſa nonnullorum ſententia cohibitus eſt, qui odioſam fore Patriarchæ ordinationem expoſuerunt, ſi Monachi ad ſeptingentos uſque ſub Theodoro militantes, ejuſque Monaſterium adeo celebre, illa aſſerta diſſiparentur, & a fundamentis ruerent. Porro id neque novum in Eccleſia, neque*

Obitus S. Taraſii Conſtantinop. Patriarchæ.

quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hic eſt, improbitate in anima nullum ſignum inferens. Nam eam hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, &c. Subiicit dicere de luctu populi totius, & Imperatoris, atque frequenti concurſu omnium ad corpus ejus, deque ſepulcro ipſius in monaſterio, quod ædificaverat in templo omnium Martyrum in Boſphoro: narratque miracula ab eodem poſt obitum divinitus edita diverſi generis, quæ qui cupit, legere poterit.

III. De ſucceſſore deligendo a Nicephoro Imp. conſulitur Theodorus.

Defuncto Taraſio, Imperator cogitare cœpit de ejus ſucceſſore deligendo, in quo ut ſpeciem ſaltem oſtenderet pietatis, conſuluit Theodorum Studitam virum quidem pietate inſignem, ut proferret in medium, quem ſciret tanto ſacerdotio dignum. Arte enim regnandi ſceleſtiſſimus Imperator, præſeferebat pium, religioſum in omnibus, induens lupum paſtoris habitu, Tyranni diluens nomen juſtis quibuſdam rationibus, quod videlicet non liceret uni feminæ Romani Imperii moderari habenas, nec quidem expedire in tanto orbis diſcrimine, imminentibus undique Sarracenis, uni feminæ creditum periclitari imperium. Hæc & alia ipſe populo ingerens, & viris religioſis monachis ſervis Dei, non ſolum Tyranni nomen abolevit, ſed bonum quoque nomen fuit conſecutus, ut de eo, quæ eſſent optimi Principis, prædicarent non adulantes aulici tantum, ſed viri quoque ſanctiſſimi, ut Theodorus inter alios, quem ipſe de futuro eligendo in locum

(a) Cod. Column. bibl. epiſt. 26.

Taraſii Epiſcopo ſucceſſore conſuluiſſet: ad quem ipſe reſpondens, ad eum litteras dedit (a):

IV. Epiſtola Theodori Studitæ ad Nicephorum Imp.

Omnino ſic futurum erat, ut bonus Deus noſter Eccleſiæ ſuæ curam gerens, pietatem veſtram, hac ætate, Imperio præficeret Chriſtianorum, ut non ſæcularis ſolum dominatio male conſtituta rectius componeretur, ſed Eccleſiaſticus etiam principatus, ſi quid deſideraretur, aſſurgeret, & nova quædam conſperſio fieret in utroque. Quod quidem in altero membro præclare ipſius gratia jam præſtitum eſt a Chriſti amante Imperio veſtro: atque adeo præſtare pergeret cœleſti numine corroboratum. Reliquum modo eſt ut alterum pari cura fruatur, parique prudentia. Id vero poſt Deum, & cum Deo a vobis tribueretur per approbationem legitimæ electionis futuri Archiepiſcopi.

De quo quando ex nobis etiam peccatoribus ſciſcitari voluiſti, coram Deo, qui nos judicaturus eſt, de eo, quod dicturi ſumus in die Judicii, hic eſt ſenſus noſter. Non novimus, nec ſcimus ullum (non quod defecerint viri vita, & ſermone illuſtres, ſunt enim & Deo perſpecti, & hominibus, impari licet ratione, atque in primis præclaræ menti tuæ) ſed quia talem ratio depoſcit, & deſiderium Imperii veſtri, qui poſſit corde perfecto Dei juſtificationes exquirere; qui gradu, atque ordine ab inferiore ſenſim ad ſuperiorem aſcenderit, qui tentatus fuerit per omnia, qui ex eis, quæ paſſus eſt, tentatis poſſit opem ferre. Et quid multis apud te verbis opus eſt, qui omnia noſti, & ex tui ipſius ſtatu, ac dignitate tantum virum tibi repræſentas? Prælucere cæteris oportet non ſecus ac ſolem inter ſidera.

Cum igitur talem non videamus, nec ſuffragium ferre audemus. Hoc vero memoriæ cauſa non ſine metu, & reverentia ſuggerimus, quod ipſum plane non fugit peritiſſimam, & divinam prudentiam tuam, ut ex Epiſcopis etiam, & ex præpoſitis, & ex ſtylitis, & ex incluſis: tum deinde ex clero delectum habens, ex illis ipſis perfectis deſumas, prudentia, ſenſu, ac vita cæteris præſtantiorem. Deſcendat enim Stylita, exeat Incluſus; quandoquidem publicum eſt commodum, quod quæritur. Diſcerne, & confer & cum ipſis deprehendas digniorem. Et beati eſtis, & vere ter beati, ſi hæc omnia exequemini Chriſti imitatores Domini noſtri. V.

Hinc magis, magiſque confirmabitur Imperium veſtrum, magnificabitur nomen veſtrum in generationes, augebuntur denique anni Principatus veſtri. Duo ſiquidem hæc Chriſtianis munera tribuit Deus, ſacerdotium, & Imperium, per quæ colitur; per quæ ornantur, & gubernantur cœleſtium exemplo terrena. Utrumvis Sacerdotium & Imperium bene diſponendum.

er-

PAGIUS *recens excogitatum fuit factum; cum multi etiam alii de Laicis Epiſcopi creati, Deo convenienter in Sacerdotali dignitate ſe geſſerint.* Ignatius Diaconus Magnæ Eccleſiæ Conſtantinop. & dein Nicææ Metropolitanus in ejus Vita cap. XI. dicit etiam *Taraſium* die XXV. Februarii animam Deo reddidiſſe, poſtquam ſcripſit: *Viginti & duos annos Pontificalem decoravit Cathedram*, narravitque varia miracula ad ſepulcrum ejus patrata.

II. *Nicephorum*, qui Taraſio ſucceſſit, Patrem ſuum appellat Ignatius; qui ſcripſit ejus Vitam a Bollando ad diem XIII. menſis Martii primum publicatam, quod aliquando in hæreſeos errorem ipſemet attractus fuerit, deplorat, ac ejus patrocinio & exemplo ſe ad viam veritatis reductum indicat. Certe tanta Leonis Iſauri & Theophyli Impp. exagitandis Orthodoxis, qui Sacras Imagines damnare nollent, violentia fuit, ut pauci fuerint per Orientem, quos immanis illa ruina non involverit. *Nicephorus* Patriarcha a pueritia ingenuis ſtudiis deditus fuit, Grammaticis ſcilicet, Poeticis, Rhetoricis, Mathematicis, aliiſque Philoſophicis diſciplinis, cum quibus ipſam Rerum Theologicarum ſcientiam copulavit. Ad ætatem virilem provectus, Conſtantini cum Irene matre Conſtantinopoli imperantium Secretarius fuit, *Virtutes S. Nicephori Taraſii Succeſſoris.*

& in

Digitized by Google

ergo prætor dignitatem ſe habuerit, totum una periclitari neceſſe eſt. Quare ſi optima Imperio veſtro decoraore vultis, & per Imperium veſtrum omnibus Chriſtianis, æqualem, quoad fieri poteſt, Imperatoriæ virtuti veſtræ ſortietur Eccleſia Præſulem ſuam, ut exultent cœleſtia, lætenturque terrena. Dux vobis ſit Dei manus, in qua & cor veſtrum eſt, oſtendatque meliora, & ab ea recipietis ob ſuſeptos pro opere hoc labores, curas, & ſolicitudines Regnum ſempiternum. Hactenus Theodorus ad Imperatorem.

VI. Quæſivit idem Imperator & S. Platonis de futuro eligendo Patriarcha ſententiam: quænam autem ipſe reſcripſerit ad Imperatorem accipe ab ipſo etiam Theodoro Studita, ubi res geſtas ejuſdem ſcriptis proſequutus, hæc ait: *Cum vero e vita exceſſiſſet divinus ille vir, qui tunc Epiſcopatui præſidebat: quiſnam Patriarcha futurus eſſet, ſuffragiis quærebatur: quæ quidem de multis ferebantur, cum plerique alius alium cooptaret, prout benevolentia, aut veritate ducebatur. Quæſitum eſt & patris noſtri ſuffragium non ſolum ab iis, qui ſacerdotiu inſignes erant, ſed ab ipſo etiam Imperatore. Quid igitur (vos quæſo) faciendum illi erat? An non decebat eum, qui bonarum rerum cauſa certaverat, & accuratæ vitæ legem omnibus ſe propoſuerat, libere, ac vere ſententiam ſuam proferre, id quod ad communem vitæ utilitatem ſpectaret, conſiderantem? Minime inquiunt, irriſores, & obtrectatores, ſed vel ignorantiam ſimulare, vel abiectius ſuffragium illud concedere oportebat; quorum alterum mendacium habet, alterum ſimulationem, utrumque reſpuendum. Ille igitur ſuffragium ſuum miſit. Cur autem illud detulerit, omitto dicere. Miſit autem, Deo ipſo teſte. Quod & illi libenter acceperunt, neſcio quomodo, quod ſcriptum fuerat, confirmanter. Qui enim ſuffragium ipſum accepit, revolvit calcalos ipſos, ac pervertit.*

Platonis de eligendo Patriarcha ſententia.

VII. *Et Plato quidem ipſe, quoniam acceſſo erat, ut pro capite proponendo, ſingula membra ſuo fungerentur officio, ad quemdam eorum, qui eodem habitu induti erant, Cæſaris ipſius propinquum, communis utilitatis cauſa egredi ex eo loco, in quo erat, nequaquam veritus, nocte adiit: cui cum ea dixiſſet, quæ decebant, in cellam celeriter rediit. Ille vero cum hæc audiſſet, in furorem verſus eſt, ac paulalum moratus quantum ad id, quod conſultaverat, perficiendum ſatis eſſet, ſanctum virum cum illo, & nos una comprehendit, & quatuor & viginti dies munito quodam in carcere detentos, domum poſtea redire permiſit.* At iſta quidem, quæ ingerit Theodorus de carcere Platonis, ſuique, & aliorum, poſt electionem Patriarchæ acciderunt, cum Plato, atque Theodorus ipſe, redarguiſſent Imperatorem, quod Joſephum illum damnatum ante novem annos a Taraſio, quod coronaſſet ſubintroductam feminam Conſtantini, in ſtatum priſtinum revocaſſet. Sed de his dicturi poſtea ſumus, de electione modo novi Patriarchæ agendum eſt.

In carcerem truſi Plato & Theodorus.

VIII. Cum autem diverſa ſuffragia (ut dictum eſt) in diverſos pro affectione cujuſque ferrentur, placuit tandem eligere Nicephorum laicum adhuc hominem, ſed quem virtutes ornabant: nobilis hic civis erat, diuque in curia apud Imperatores militaverat, miniſterio illo, quod a ſecretis appellari conſuevit, de quo iſta habet Ignatius monachus hujus temporis ſcriptor in Taraſio, ubi agit de his, qui interfuerunt Nicæno Concilio poſteriori: *Inter quos fuit Nicephorus, qui erat a ſecretis Imperatoris, qui cum vixiſſet in ſanctitate, & eſſet ornatus divinis virtutibus, & doctrina, ac dicendi ſcientia, Byzantii ſedem Patriarchalem ſuſcepit poſt Taraſii ſanctam conſummationem.* Hic ipſe mundi rerum inquietum, ac mobilem ſtatum, animæque periculoſum admodum eſſe intelligens, ut animæ ſuæ ſaluti conſuleret jam ante iſta, nuntium remiſerat ſæculo, & in ſolitudinem ſe contulerat, non ut ſtatim monachus fieret, ſed ut experiretur, & aſſueſceret vitæ monaſticæ, quam meditabatur. Cum ergo placuiſſet Imperatori, illum deligere virum: eum accitum, immo vi abſtractum perduci curat Conſtantinopolim: ſed reclamans licet, & renuens, cogitur tamen impoſitum onus Epiſcopatus ſubire, qui ut uni animæ ſuæ vacaret, abdicata honorifica functione, jam (ut dictum eſt) aufugerat in ſolitudinem. Teſtatur hæc ipſe pluribus

Nicephorus eligitur Patriarcha Conſtantinop.

PAGIUS & in ſeptima Synodo adhuc Impp. a Secretis præviis parentum ſuorum veſtigiis inſiſtens, *velut e ſublimi ſpecula venerabilium Imaginum antiquam Religionem ac adorationem inclamans atque dilucide explicans, Confeſſor ſacro conſeſſui etiam ante ſacras infulas effectus eſt.* Vitam Aulicam multis & moleſtiorum, & vanitatum generibus obnoxiam expertus, depoſito Secretarii munere, ſolitariam auſpicatus, ad ſpecum contra Boſphorum Thracium ſitam Monaſterium conſtituit, & ipſe Monachorum junctus collegio, *diu noctuque precibus, ac ſacris cantibus vacans, optimeque abſtinentia modo ſe ſi oblectans, Divinis Lectionibus ac Diſciplinis animum adhibebat.* Hæc omnia Ignatius in ejus Vita, & Nicephorus in literis ad Leonem III. Romanum Epiſcopum de ſe ipſo ſcribit: *Ad hanc Epiſcopalem Sedem invitus multumque reclamans (teſtis eſt mihi Deus) provectus & tyrannide potius quam conſulto, aut ulla omnino perſuaſione*

bus in epiſtola ad Leonem Pontificem, quam ſuo loco inferius reddituri ſumus. Scripſit enim eam (ut ipſe tradit) mortuo Nicephoro Imperatore, cum Michael imperare cœpiſſet, teſtatus id faciendi, ſibi ob duritiam Nicephori Imperatoris, liberum non fuiſſe. At quanta mala paſſi ſint ſervi Dei Plato, & Theodorus, & qui cum ipſis erant monachi Conſtantinopoli, occaſione reſtitutionis nefarii Joſephi, idem Theodorus ſic pergit in Platone narrare:

IX. *Quid* (inquit) *opus eſt dicere, quot injuriis virum illum, vel potius virtutem ipſam affecerit Imperator videlicet, fratrum ſocietatem furioſe oppugnans, atque conturbans, & alios quidem in carcere ſervans, alios ad judicia tamquam reos trahens, quamvis in aliis omnibus rebus imbellis, & ridiculus exiſteret? Quæ immo erant apparatus quidam malitiæ, quam ille meditabatur, & velut iniquitatis cujuſdam exordium, necnon ejus nominis nugarum, & apertæ petulantiæ ſignificatio. Propediem vexatio iſta illata eſt, ejuſque cauſa fuit Joſeph ille, qui adulteros, quos diximus, conjugaverat: clandeſtinum namque malum illud, & Eccleſiæ ipſius perturbatio. Cujus quoniam tamquam ſerpentis cujuſdam venenum, canonice communionem effugimus, a Cæſare ipſo minæ nobis proponebantur; quique inſtabant parati erant. Sed qui poſſum paucis verbis comprehendere quam multos terrores, quot certamina, & tentationes nobis attulerit, quam ſæpe nos abducendo vexarit? ſcit hæc tam qui ea paſſus fuit, quam qui prope illum, qui hæc patiebatur, tunc erat. Profecto militaris phalanx locum, in quo manebamus, ita cinxit, ut neque aliquem hiſcere, aut omnino caput efferre permitteretur, intus timores, foris terror & minæ proponebantur. A quibus autem hæc propoſita fuerint, non dicam, eorum, qui hæc fecerunt, perſonam reveritus. Heu quanta fuit temporis illius calamitas? Nemo fere impetum illum ferre potuit. Nemo fuit, qui recta conſuleret, & divinas partes ſuſtineret. Quinimmo optabile erat, ne quis iracundiam Principum magis excitaret. Hæc & miſerabiliora faciebant, qui ejuſdem ordinis erant participes.* Hæc de his ſummatim Theodorus. Quæ autem de Synodo ſive potius conventu

Joſephi cauſa Eccleſia perturbatur.

ſatanico, poſt hæc ſacta ſubdit, ſuo loco dicemus, quo fieri contigit.

Porro laudum ſuarum parciſſimus Theodorus, qui in his præclare geſtis rebus principem locum tenuit, iſta jejune admodum percurrere viſus eſt, ne videri poſſet ſua facta laudare; verum in datis tunc ab eo pluribus eodem argumento epiſtolis, quantum in his laboris inſumpſerit, aperte ſatis ſignificat. Sed & qui vitam ipſius Theodori perpetuitati ſacravit Michael monachus ejus diſcipulus, paulo fuſius iſta eſt proſequutus, dum ita Nicephoro inchoat hiſtoriam:

X. *Sed ferre non poterat inimicus, nec tenere ſe, quia Theodorum iterum aggrederetur, tamquam invidens ipſi perpetuo, ejuſque recte factis ſuccenſens. Eum enim, qui ſceptris per id tempus potiebatur, Nicephorum dico improbum illum, qui piam Irenem Imperio ſpoliavit, & Imperium ipſe per vim, atque injuriam invaſit; hunc inquam, ad oppugnandum ſanctum virum Theodorum impudens excitavit. Quonam autem pacto, deinceps exponam. Hic ergo Nicephorus ſpecie quidem Chriſtianus, eamdemque nobiſcum communionem habens, revera autem, factiſque ipſis, Chriſti hoſtis (quod omnium peſſimum erat) conquieſcere nequibat, tamquam ad malum natus, niſi omnia miſcere conaretur, & quicquid in animum veniſſet, nihil intentatum relinqueret. Cui inter cætera nulla cura, nulla ſolicitudo fuit, res Eccleſiæ perturbare, ut ad majora, & qualia ipſum decebant, ejus malitia progrederetur,*

Nicephorus Imp. perturbator pacis Eccleſiæ.

Hac enim pace, quam paulo ante adepta vix fuerat, frui non ferens, multis nuper agitatam tumultibus, alia rurſum ratione conatus eſt in novos motus, ſeditioneſque conjicere. Joſephum ſiquidem illum, communi Eccleſiæ calculo a Taraſio jure olim ejectum ob manifeſtum ab eo commiſſum crimen, quod nemini obſcurum eſt: non dubitavit iterum tyrannice, & contra canones in Eccleſiam revocare, atque ademptum illi ſacerdotium reſtituere. Quid novus hic dogmatum auctor non erat dicens, quid non agens, quod denique ſceleris genus prætermittens, ut cogitata, & inchoata perficeret? adeo ut quod omnium abſurdiſſimum erat, hæc jam dicere non puderet: Nihil XI.

PAGIUS *ne aliis gubernandis præfectus ſum.* In eadem Epiſtola a Baronio anno DCCCXI. num. XX. & ſeqq. recitata multa refert Nicephorus ex iis quæ ante Epiſcopatum a ſe geſta ſunt.

III. Hoc porro anno Nicephorus Patriarcha Synodum celebravit, quam Theodorus Studita in Epiſtola ad Leonem III. appellat *Synodum hæreticorum & adulterantium*, quia Epiſcopi in ea congregati adulterium Conſtantini Imp. cum Theodote comprobare viſi ſunt, Joſephum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Oeconomum, *adulterii copulatorem*, ut eum appellat idem Theodorus in Epiſtola XXV. in Sacerdotium reſtituentes. Verum actum id a Sancto Nicephoro neceſſaria indulgentia, qui Imperatori reſiſtendum non eſſe arbitratus eſt, ne Religionem Catholicam in diſcrimen adduceret, ut liquet ex dictis anno DCCXCV. num. VI. & ex

Synodus Conſtantinopolitano.

bil novi, inquit, aut temerarii alicqui fecerimus, ſi ab alio pulſum ipſi receperimus, quinimmo charitatis legem obſervabimus; ea quo quidem & obſequentes univerſos habebimus, & ſuffragatores, atque ſocios. Et legem hoc loco charitatis (o legum aquitas, & ſacri ſermones!) impudens commemorabat, cui nec quid lex, quid charitas ſit, exploratum unquam fuit. Quem ſi nihil aliud, hoc certe cogitare oportebat, quamvis amens, & vecors in cæteris eſſet. Tametſi hunc Patriarcha Taraſius depoſuerit, qui a nobis nunc abiit, & ad ſuperas ſedes emigravit; tametſi ſuis alii eum ſententiis damnaverint: ut nobis non ſolum, quæ ab illis ſtatuta ſunt, tranſire nefas eſt, ſed eadem confirmare, vel maxime convenire cum eadem nobis atque illis ſit gratia, ne Patrum noſtrorum leges mutare videamur, & ſtudio impii eſſe.

XII. Nicephorus coactus ab Imp. Joſephum reſtituit. *Quorum ille nihil prorſus recogitans, Patriarcham vi aggreditur (Nicephorus is erat Taraſii ſucceſſor) omnibus eum machinis oppugnans, ut vel invitus voluntati ejus obſequeretur, & ſacerdotium redderet Joſepho. Quod ille ſane vi tamdem ægre adductus præſtitit, veritus, opinor, vir Dei, ne atrocius quippiam inſanus ille moliretur, Eccleſiamque vehementius exagitaret, ſi quod tantopere concupierat, non obtineret.* Verum hoc non ſponte, neque ſolus fecit Nicephorus, ſed adhibito Epiſcoporum concilio, de quo modo dicturi ſumus: at certe quidem perfacile fuit laicum hominem in palatio tantum verſatum, & ad regimen tantæ molis recens aſſumptum pertrahi in ſententiam aliorum ſeniorum, & qui peritiam canonum quam maxime profitebantur Epiſcoporum.

XIII. Hoc itaque anno Synodus juſſu Imperatoris congregata eſt paucorum Epiſcoporum, qui tunc erant Conſtantinopoli, in qua ipſe, qui antea fuerat damnatus Joſephus, fuit reſtitutus in priſtinum ſacerdotii gradum, de quo illa habet Theodorus Studita ad Nicephorum Patriarcham poſt biennium ſcribens (a): *Cum enim* (inquit) *factus eſt conventus ille parvus, & neſcio quo nomine appellem, ex carcere per id tempus redieram. Cumque viderem eos eſſe congregatos, qui adulterium ante ſuſceperant,* qui ſcilicet conniverant, ut Theodotem duceret Conſtantinus, Epiſcopi, *& adulterii copulatorem amplexi fuerant; venit mihi in mentem illius dicti Prophetici (b): Sapiens in illo tempore ſilebit, quoniam tempus malum eſt. Sed jam dicat idem (c): Tacui, numquid ſemper tacebo? propterea tempore congruenti calumniis preſſus, hæc tandem protuli, quia quantum in me fuit omni ratione cavi duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum volvens, quandoquidem Epiſcopi dignitate præditus non eſſem, ut arguendi habeam poteſtatem, ſufficere ſi me ipſe cuſtodiam, & non participem illius communionis, eorumque qui ſtrenue cum illo ſacra faciunt, quoad ſcandalum de medio tollatur.* Iſta quidem Theodorus, ubi vidit hominem in Synodo male abſolutum, tradit; quæ & aliis epiſtolis ſæpe refricat, & inculcat.

(a) Theod. Stud. ep. 25. Cod. Column.

Synodus Conſt. in qua abſolvitur Joſephus.

(b) Eccl. 20.

(c) Iſai. 42.

XIV. Cæterum ne quis errore labatur, dum apud Theophanem, immo & apud Theodorum ipſum Studitam, necnon Michaelem in Theodoro nonniſi unius Synodi mentionem habitam eſſe videt, qua ipſis ſanctis exilium decretum eſt: conſtat ejuſdem Theodori aſſertione in epiſtola ad Leonem Romanum Pontificem, duplicem ab illis eſſe Synodum congregatam, quarum priori receptus eſt Joſeph, altera, qua anathematizati ſunt, qui cum illo non communicarent, quam & ſecuta ſunt exilia ſanctorum: Dicemus nos de ea ſuo lo-

Synodus adulterantium.

PAGIUS ex iis, quæ anno DCCCVIII. num. II. & ſeqq. in medium adducemus. [1] Hujus Synodi mentio in Libello Synodico poſt Baronii mortem edito his verbis: *Beatiſſimus Nicephorus, qui Sancto Taraſio ſucceſſerat, divinam & ſanctam particularem Synodum de conſenſu Imperatoris Byzantii congregavit: & per diſpenſationem, Joſephum, quem defunctus Taraſius, propter conciliatas inceſtas nuptias Conſtantini Imp. filii Irenes depoſuerat, in Presbyterum recepit: unde quidam, qui in Chriſti Eccleſia per ſimplicitatem abrupti fuerant, rurſus ſunt uniti.* Accuratius hac de re loquitur Michael diſcipulus Sancti Theodori Studitæ in hujus Vita, qui de Imperatore ſcribit: *Patriarcham vi aggreditur (Nicephorus is erat Taraſii Succeſſor) omnibus eum machinis oppugnans, ut vel invitus voluntati ejus obſequeretur, & Sacerdotium redderet Joſepho. Quod ille ſane, vi tandem & ægre adductus, præſtitit; veritus, opinor, ne atrocius quidpiam inſanus ille moliretur.* Plura hac de re Baronius. Ubique in Eccleſia [illegible] & [illegible] in-

NOTÆ [1] IN Conſtantinopolitana hac Synodo, cujus canones ignorantur, conſtitutos fuiſſe ritus, quibus Monaſteriorum Archimandritæ conſecrarentur, diſcimus ex vita S. Hilarionis junioris, quam ex manuſcripto Synaxario Divionenſi exhibent PP. Bollandiſtæ ad diem 6. junii pag. 759. Ita explicamus verba illa Synaxarii: *Tum vero factus eſt Hegumenus & Archimandrita, ſecundum ritus ibidem a Synodo ordinatos.* Porro vir Sanctus octavum Præſulatus ſui annum agebat cum Leo Armenus imperium arripuit; quare ipſo anno quo Synodus Conſtantinopolitana habita fuit, regimen aſſumpſit. MANSI

Digitized by Google

loco. Porro quod ad præſens pertinet conventiculum: nominat id Theodorus in epiſtola ad Leonem, Synodum hæreticorum, vel Synodum adulterantium, eorum ſcilicet, qui adulterium comprobaſſent Imperatoris.

Sequenti autem die a Synodo congregata, ipſe ad Nicephorum Patriarcham Theodorus (*a*) ſcripſit epiſtolam, ſtudens, avocare eum ab iis, quæ ſtatuta eſſent, de receptione damnati, ſe excuſans pariter, ſi illius communicationi minime admiſceri velit: Epiſtola ſic ſe habet:

(*a*) Teodor. Studit. l. 1. ep. 30. Col. Columna.

XV. Theodori Studit. epiſtol. ad Nicephorum Epiſcopum Conſtant.

Neceſſe non erat litteris indicare Angelo beatitudinis tuæ, quæ ore ipſo jam ſignificata ſunt, quamvis per humiles nos ambos non fuiſſent. Attamen ne qui heſterno die juſſu tuo conventus habitus eſt Epiſcoporum, diverſum aliquid docens ab iis, quæ cum illo dicta a nobis ſunt, ſacras aures veſtras conturbet: conſentaneum duximus, ſummatim referre totam Apologiæ noſtræ rationem. Nos igitur, beatiſſime, Orthodoxi ſumus in omnibus, omnem hæreſim rejicientes, omnemque Oecumenicam, & Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab eis ſacras & canonicas conſtitutiones arte complectimur. Neque enim veritatem prorſus tenet is, qui rectam fidem habere ſe exiſtimans, divinis canonibus non regatur. Ad hæc, legitimas a Sanctis pro tempore uſurpatas diſpenſationes admittimus, quando & nos humiles ſanctitatem tuam per Oeconomi ejectionem amplecti, non exactum jus ſectantium eſt, ſed admodum diſpenſantium, & conſpirantium. Et prædeceſſorem ſanctitatis tuæ Patriarcham eadem ratione ſuſcepimus in hoc ipſo negotio, quando reverſi ab exilio ſumus, diſrupto adulterino conjugio, & Oeconomo ſacerdotii munere dejecto. Non enim (aiebamus) nobis pars tecum neque hic, neque in futuro ſæculo, propterea quod adulter promiſcue a ſanctitate tua participavit. Illo vero contra, dicente: Diſpenſatione uſus ſum, ut etiam impartirem ad tempus. Deinde hæc ſubjiciente, manus meæ abſciſſæ fuerunt in adulterina coronatione. Numquid ego ulla ratione coronavi? Poſt hæc communicavimus uſque ad obitum ipſius, & ſanctitatem tuam rurſus ſuſcepimus ad dignitatem Archiepiſcopatus; quemadmodum & mentionem ejus quotidie facimus in ſacrificio: nec alia re diſcrepamus, quam propter Oeconomum per ſacros canones depoſitum multis modis, ac præcipue quod poſt novem annorum excommunicationem iterum ſacris operetur, neque id in abdita (ferendum enim id eſſet nobis ejus rei minime conſciis) ſed in ipſo fonte ſacerdotii noſtri, hoc eſt, cum ſincera converſatione tua aſſidue pergens ad ſacrificandum. Æquum igitur, & ſanctum, ac ſine ſcandalo populo Dei fuerat, in primiſque ordini noſtro, ejici, & privari ſacerdotio, qui indigne proſilit: nobis ſanctitatis tuæ memoriam ſervantibus, & ab omni Epiſcopo, & ſacerdote, qui manifeſto reprobus non ſit, communicantibus juxta Theologum. Quid ſi hoc nulla ratione factum propter peccata noſtra: num ut aliquid (non ex metu ſermo, ſed commiſeratione communi) in humilitatem noſtram a ſanctitate tua illicitum fiat, & contra canones, quoniam perferemus nos quidem, Dei virtute, atque utinam id nobis contingat ejus conceſſu.

Cur publice non communicet.

XVI. Remedium ut communicet.

Verum teſtor ſanctitati tuæ coram Chriſto, & ſanctis Angelis audientibus, magnum a te ſchiſma conflari in Eccleſia noſtra. Quod ſi poteſtati ſubjicimur ut homines, atque ſub ſacrorum & divinorum canonum poteſtate, velimus, nolimus, regimur, & obſequemur. Cæterum oramus ſanctitatem tuam: flecte aurem tuam, & audi vocem noſtram, ut peritus medicus, ut paſtor bonus ovem unam prohibe a ſacrificio, & omnes a ſcandalo redime, ne unius ſcabie tota Eccleſia noſtra inficiatur, quam acquiſivit Dominus, & Deus noſter ſanguine ſuo. De ungis enim ungantur, qui volunt, & calumnientur ſycophantæ, parati ſumus ad omnem defenſionem, refutationemque accuſatoriæ objectionis. Amici, & laudatores tui ſumus: in primiſque piiſſimorum, & triumphatorum dominorum noſtrorum. Cumque tales ſimus, quamobrem turbatio? Quæ de cauſa eveniunt quæ eventura ſunt, ſiquidem contraria Dei præceptis? Tribue nobis ſacras preces tuas. Hactenus ad Patriarcham Theodorus.

Quid ad hæc Patriarcha reſcripſerit, non habemus, ſed potius non reſcripſiſſe eum, verus dici poteſt, ſecundum ea, quæ idem Theodorus ad Simeonem præpoſitum (*b*) ſcribens ait: *De Patriarcha enim quid attinet loqui? Qui nec reſponſa dare vult, nec admittere quæ verba faciat: Qui in omnibus Cæſari inſervit.* At ſic licet ſubduxerit ſe Theodorus cum ſuis a communicatione Joſephi Oeconomi, ſecrete id quidem, & ſub ſilentio per biennium fecit, quo tempore & cum ipſo Patriarcha communicare non deſtitit, ut idem ipſe teſtatur; ita tamen, quod licet in publicis precibus ipſe ejus me-

(*b*) Theodor. epiſt. 20. in Col. Columna.

PAGIUS invenias Viros Sanctiſſimus, inquit Combefiſius in Apparatu ad Biblioth. Concionat. pag. 24. dum loquitur de Joſepho Archiepiſcopo Theſſalonicenſi, quem verum parentem eſſe Orationis *in Feſtum Exaltationis Sanctæ Crucis* affirmat.

A num.

memoriam faceret in ſua monaſterii Eccleſia, accedere tamen ad ſacra ejus, quibus intereſſe ſoleret perditus ille Joſephus, penitus detrectaret: nam audi quid ad Baſilium ſcribat (a):

(a) Teod. ep. 28. in Cod. Cotum.

XVII. Quomodo cum Patriarcha communicaſſe Theodorus dicatur.

Nos ergo & ſanctiſſimi Patriarchæ mentionem facimus (ut convenit) in Myſtagogia, ſicut & piorum Imperatorum noſtrorum: & cum omni ſacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripſimuſque ad ipſum Patriarcham: quod & pii Imperatores noſtri ſciunt, nos in nulla re diſcrepare præterquam de Joſepho. Et ſimul ac depulſus fuerit ſacerdotio, cum ipſo ſtatim communicaturos: etenim deſiderabilem nobis virum eſſe, non ſolum quod caput ſit Eccleſiæ noſtræ, ſed quia jam olim reverendus nobis erat, & ſingula ipſius bona laudare non ceſſamus. Hæc Theodorus. Sed jam quæ ſunt anni hujus reliqua proſequamur, nonniſi poſt ſequentem annum eum iterum conventuri, quando rurſus adverſus eum tempeſtas eſt excitata.

Conventus in villa Theodonis, in quo tripartitum Regnum filiis a Carolo Magno.

Quod igitur pertinet ad res Occidentales: produnt Annales Francorum hoc anno habitum eſſe conventum ab Imperatore Carolo in Villa Theodonis, atque ex teſtamento tribus filiis tripartitum eſſe ipſum Regnum, ſingulas ſingulis partes eſſe diviſas, ſi contigeret eos poſt patris obitum eſſe ſuperſtites. Extat ipſum quidem ejuſmodi teſtamentum, ſive diviſionis decretum ab eodem Carolo Magno conſtitutum hoc anno, appoſitum parergon ad vitam ipſius, atque ex Pithæi bibliotheca in lucem editum verbis iſtis:

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Imperator Cæſar Carolus Rex Francorum inviƈtiſſimus, & Romani rector Imperii, pius felix, ac triumphator ſemper Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, & cuncto populo Catholico præſenti, & futuro gentium, ac nationum, quæ ſub ejus Imperio, ac regimine conſtitutæ ſunt.

XVIII. *Sicut omnibus vobis notum eſſe, & neminem veſtrum latere credimus, quomodo nos divina clementia, cujus nutu ad occaſum tendentia ſæcula per ſucceſſiones generationum reparantur, tres nobis dando filios, magno miſerationis, ac benedictionis ſuæ ditavit munere, quia per eos, ſecundum vota noſtra & ſpem noſtram de Regno confirmavit, & curam oblivioni obnoxiæ poſteritatis leviorem fecit. Ita & hoc vobis notum fieri volumus, quod eoſdem per Dei gratiam filios noſtros Regni a Deo nobis conceſſi, donec in corpore ſumus, & poſt noſtram ab hac mortalitate diſceſſum hujus a Deo conſervandi Regni, vel Imperii noſtri heredes relinquere, ſi divina Majeſtas annuerit, optamus. Non ut confuſe atque inordinate, aut ſub totius Regni dominatione jurgii controverſiam eis relinquamus; ſed trina partitione totum Regni corpus dividentes, quam quiſquis illorum tueri, vel regere debeat, portionem diſtribuere, & deſignare volumus, eo videlicet modo, ut ſua quiſque portione contentus, juxta ordinationem noſtram & fines Regni ſui, qui ad alienigenas extenduntur, cum Dei adjutorio nitatur defendere, & pacem, atque charitatem cum fratre cuſtodire.*

Teſtamentum Caroli M. quo Regnum partitur inter filios.

XIX. *Diviſiones vero a Deo conſecrati, & conſervandi Imperii, vel Regni noſtri tales facere placuit, ut Aquitaniam totam, & Vvaſconiam (excepto pago Turonico) & quicquid inde ad Occidentem, atque Hiſpaniam reſpicit, & de civitate Nivernis, quæ ſita eſt ſuper fluvium Ligerim cum ipſo pago Nivernenſe, pagum Avalenſem, atque Alſenſem, Cabillonenſem, Matiſconenſem, Lugdunenſem. Saboium, Moriennam, Tarentaſiam, Montem Ciniſium, Vallem Seguſianam uſque ad Cluſas, & inter terminos Italicorum montium uſque ad mare, vel uſque ad Hiſpanias continetur, hoc eſt, illam portionem Burgundiæ, & Provinciam, ac Septimaniam, vel Gothiam, Ludovico dilecto filio noſtro conſignavimus.*

Italiam vero, quæ & Longobardia dicitur, & Baioariam, ſicut Taſſilo tenuit exceptis duabus villis, quarum nomina ſunt Ingoldeſtat, & Lutrahahof, quas nos quondam Taſſiloni beneficiavimus, & per-

PAGIUS IV. Carolus Aug. Regnum ſuum inter filios partitur.

A num. XVII. ad XXVII. *Conventum habuit Imperator cum Primoribus & Optimatibus Francorum de pace conſtituenda & conſervanda inter filios ſuos, & diviſione Regni facienda in tres partes: ut ſciret unuſquiſque illorum quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi ſuperſtes illi eveniret. De hac partitione & teſtamentum factum, & jurejurando ab Optimatibus Francorum confirmatum; & conſtitutiones cauſa conſervandæ pacis factæ: atque hæc omnia litteris mandata ſunt, & Leoni Papæ, ut his ſua manu ſubſcriberet, per Einhardum miſſa. Quibus Pontifex lectis, & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit*, inquit Eginhardus in Annal. ubi Eginhardus, ut paſſim alibi, appellatur. Idem habent Annaliſtæ Bertinianus, Metenſis, aliique. Illud Caroli Imp. teſtamentum ſeu diviſionis chartam recitat Baronius. In ea Carolus agit tantum de Regni diviſione inter filios, & ubi Imperium nominatur, Regnum ſuum intelligit. Concedit Ludovico Aquitaniam totam & Vaſconiam excepto pago Turonico, & quidquid inde ad Occidentem atque Hiſpaniam reſpicit, pagos Nivernenſem, Avalenſem, Alſenſem, Cabillonenſem, Matiſconenſem, Lugdunenſem, Saboiam, Moriennam, Tarantaſiam, Montem Ciniſium, Vallem Seguſianam uſque ad cluſas, & inde per terminos Italicorum montium uſque ad mare, & quidquid ab eis contra Meridiem & Occidentem uſque ad mare, vel uſque ad Hi-

pertinet ad pagum, qui dicitur Norchgovve, & de Alemannia partem, quæ in Auſtrali Ripa Danubii fluminis eſt, & de ipſo flumino Danubii curreate limite uſque ad Rhenum fluvium ſurſum verſus uſque ad Alpes, quicquid intra hos terminos fuerit, & ad Meridiem, vel Orientem reſpicit, una cum Ducatu Curienſi, & pago Burgovve, Pipino dilecto filio noſtro.

XX. *Quicquid autem de Regno noſtro extra hos terminos fuerit, id eſt, Franciam, & Burgundiam, excepta illa parte, quam Ludovico dedimus, atque Alemanniam (excepta portione, quam Pipino adſcripſimus) Auſtriam, Neuſtriam, Thuringiam, Saxoniam, Friſiam, & partem Bajoariæ, quæ dicitur Northgovv, dilecto filio noſtro Carolo conceſſimus, ita ut Carolus, & Ludovicus viam habere poſſint in Italiam ad auxilium faciendum fratri ſuo, ſi ita neceſſitas extiterit, Carolus per vallem Auguſtanam, quæ ad Regnum eius pertinet, & Ludovicus per vallem Seguſianom. Pipinus vero & exitum, & ingreſſum per Alpes Noricas, atque Curiam.*

Hæc autem tali ordine diſpoſuimus, ut ſi Carolus, qui major eſt natu, priuſquam cæteri fratres diem obierit, pars Regni, quam habebat, dividatur inter Pipinum, & Ludovicum, ſicut quondam diviſum eſt inter nos, & fratrem noſtrum Carolomannum, eo modo ut Pipinus illam portionem habeat, quam frater noſter Carolomannus habuit, Ludovicus vero illam partem, quam nos in illa partitione ſuſcepimus. Si vero Carolo, & Ludovico viventibus, Pipinus debitum humanæ naturæ compleverit, Carolus, & Ludovicus divideat inter ſe Regnum, quod ille habuit. Et hæc diviſio tali modo fiat, ut ab ingreſſu Italiæ per Auguſtam civitatem accipiat Carolus Eboreiam, Vercellas, Papiam, & inde per Padum fluvium termino curreato uſque ad fines Regienſium, & ipſum Regium, & civitatem novam, atque Mutinam uſque ad terminos S. Petri. Has civitates cum ſuburbanis, & territoriis ſuis, atque Comitatibus, quæ ad ipſas pertineat, & quicquid inde Romam pergente ad lævam reſpicit de Regno, quod Pipinus habuit, una cum Ducatu Spolotano hanc portionem, ſicut prædiximus, accipiat Carolus.

Quicquid autem a prædictis civitatibus, vel Comitatibus Romam eunti ad dexterom jacet, de prædicto Regno, id eſt, portionem, quæ remanſit de regione Tranſpadana una cum Ducatu Tuſcano uſque ad mare Auſtrale, & uſque ad Provinciam Ludovicus ad augmentum ſui Regni ſortiatur. Quod ſi cæteris ſuperſtitibus Ludovicus fuerit defunctus, eam partem Burgundiæ, quam Regno ejus adjunximus cum Provincia, & Septimania, ſive Gothia uſque ad Hiſpaniam Pipinus accipiat, Carolus vero Aquitaniam, atque Vvaſconiam.

Quod ſi talis filius cujuslibet iſtorum trium fratrum natus fuerit, quem populus eligere velit, ut patri ſuo ſuccedat in Regni hæreditate, volumus, ut in hoc conſentiant patrui ipſius pueri, & regnare permittant filium fratris ſui in portione Regni, quam pater ejus, eorum frater habuit. XXI.

Poſt hanc noſtræ auctoritatis diſpoſitionem placuit inter prædictos filios noſtros ſtatuere, atque præcipere propter pacem, quam inter eos perpetuo permanere deſideramus, ut nullus eorum fratris ſui terminos, vel Regni limites invadere præſumat, neque fraudulenter ingredi ad conturbandum Regnum ejus, vel marcas minuendas, ſed adjuvet unuſquiſque illorum fratrem ſuum, & auxilium ei ferat contra inimicos ejus juxta rationem, & poſſibilitatem ſive intra patriam, ſive contra exteras nationes.

Neque aliquis illorum hominem fratris ſui pro quibuslibet cauſis, ſive culpis ad ſe confugientem ſuſcipiat, ad interceſſionem pro eo faciendam: quia volumus, ut quilibet homo peccans, & interceſſione indigens intra Regnum domini ſui, vel ad loca ſancta, vel ad honoratos homines confugiat, & inde juſtam interceſſionem mereatur.

Si-

PAGIUS Hiſpanias continens, hoc eſt illam portionem Burgundiæ, & Provinciam ac Septimaniam vel Gothiam. Donat Italiam Pippino, *quæ & Longobardia dicitur*, & Bajoariam, exceptis duabus villis ibidem memoratis, & Alemanniæ partem, quæ in auſtrali ripa Danubii fluminis ſita eſt, & de ipſo flumine Danubii uſque ad Rhenum fluvium, & quidquid inter hos terminos fuerit, una cum Ducatu Curienſi & pago Durgouve. Quidquid autem de Regno ejus extra hos terminos erat, id eſt, Franciam & Burgundiam, excepta illa parte quam Ludovico dedit, atque Alamanniam, excepta portione quam Pippino adſcripſit, Auſtriam, Neuſtriam, Turingiam, Saxoniam, Friſiam, & partem Bajoariæ Carolo concedit.

Super omnia autem jubemus, inquit piiſſimus Imperator, *ut ipſi tres fratres curam & defenſionem Eccleſiæ Sancti Petri ſimul ſuſcipiant, ſicut quondam ab avo noſtro Carolo, & beatæ memoriæ genitore Pippino Rege, & a nobis poſtea ſuſcepta eſt; ut eam cum Dei adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulaverit, habere faciant.* De filiabus hæc ſtatuit: *De filiabus autem noſtris, ſororibus ſcilicet prædictorum filiorum noſtrorum, jubemus, ut poſt noſtrum ab hoc corpore diſceſſum licentiam habeat unaquæque eligendi ſub cujus fratris tutela & defenſione ſe conferre velit, & qualiſcumque ex illis Monaſticam Vitam elegerit, liceat ei honoriſi-* V. Filiis defenſionem Eccleſiæ injungit.

ce

XXII. *Similiter præcipimus, ut quemlibet liberum hominem, qui dominum ſuum contra ejus voluntatem dimiſerit, & de uno Regno in aliud profectus fuerit: neque ipſe Rex ſuſcipiat, neque hominibus ſuis conſentiat, ut talem hominem recipiant, vel juſte retinere præſumant: hoc non ſolum de liberis, ſed etiam de ſervis fugitivis ſtatuimus ordinandum, ut nulla diſcordiis relinquatur occaſio.*

Quapropter præcipiendum nobis videtur, ut poſt ab hac mortalitate diſceſſum, homines uniuſcujuſque eorum accipiant beneficia unuſquiſque in Regno domini ſui, & non in altero, ne forte per hoc, ſi aliter fecerit, ſcandalum aliquod accidere poſſit. Hæreditatem autem ſuam habeat unuſquiſque illorum hominum abſque contradictione in unoquoque Regno, quod eum legitime habere contigerit.

Ut unuſquiſque liber homo poſt mortem domini ſui licentiam habeat ſe commendandi inter hæc tria Regna ad quodcumque voluerit, ſimiliter & ille, qui nondum alicui eſt commendatus.

De traditionibus autem, & venditionibus quæ inter partes fieri ſolent: præcipimus, ut nullus ex his tribus fratribus, ſuſcipiat de Regno alterius a quolibet homine traditionem, vel venditionem rerum immobilium, hoc eſt, terrarum, vinearum, atque libertatem ſervorumque qui non caſati ſunt, ſive terrenorum, quæ hæreditatis nomine cenſentur, auro, argento, & gemmis, armis, ac veſtibus, necnon & mancipiis non caſatis, & his ſpeciebus, quæ proprie ad negotiatores pertinere noſcuntur. Cæteris vero liberis hominibus hoc nomine interdicendum judicavimus.

XXIII. *Si quæ autem feminæ, ſicut fieri ſolet, inter partes, & Regna fuerint ad conjugia poſtulatæ, non denegentur juſte poſcentibus, ſed liceat eas viciſſim dare, & accipere, & affinitatibus populos inter ſe ſociari. Ipſæ vero feminæ poteſtatem habeant rerum ſuarum in Regno, unde exierant, quando in alio propter mariti ſocietatem habitant.*

De obſidibus autem, qui propter credentias dati ſunt, & a nobis per diverſa loca ad cuſtodiendum deſtinati ſunt, volumus, ut ille Rex, in cujus Regno ſunt abſque voluntate fratris ſui, de cujus Regno ſublati ſunt, in patriam eos redire non permittat, ſed potius in futurum in ſuſcipiendis obſidibus alter alteri mutuum ferat auxilium, ſi frater fratrem hoc facere, rationabiliter poſtulaverit. Idem jubemus & de his, qui pro ſuis facinoribus in exilium miſſi, vel mittendi ſunt.

Si cauſa, vel intentio controverſiæ talis inter partes propter terminos, & confinia Regnorum orta fuerint, quæ hominum teſtimonio declarari, vel definiri non poſſint: tunc volumus, ut ad declarationem rei dubiæ, judicio Crucis, Dei voluntas, & rerum veritas exquiratur, nec umquam pro tali cauſa cujuſlibet generis pugna, vel campus ad examinationem judicetur. Si vero quilibet homo de uno Regno hominem de altero regno de infidelitate contra dominum ſuum accuſaverit, mittat eum dominus ſuus ad fratrem ſuum, ut ibi comprobet, quod de homine illius dixit.

Sed antequam ulterius progrediamur, hic conſiderandum eſt, quod ſicut hic probatur judicium Crucis, ita alibi ab eodem prohibitum reperitur examen Crucis; & ſicut illud licite fieri poſſe demonſtrat, ita hoc certum eſt fuiſſe vetitum ejuſdem Caroli Imperatoris ſancito decreto; ſiquidem libro primo Capitularium, capitulo centeſimo octavo iſta leguntur: *Sanctum eſt, ut nullus deinceps quamlibet examinationem Crucis facere præſumat, ne Chriſti paſſio, quæ eſt glorificatio cujuslibet temeritate contemptui habeatur.* Quodnam autem fuerit iſtud examen, vel judicium Crucis nobis hactenus eſt incompertum. Pergit vero dignum tanto Principe Chriſtianiſſimo præceptum iiſdem tribus filiis ejuſmodi publica, ſolemnique teſtificatione inſinuare, ſic dicens: XXIV. Judicium & examen Crucis.

Super omnia autem jubemus, UT IPSI TRES FRATRES, CURAM ET DEFENSIONEM ☞ S. PETRI ☜ SIMUL SUSCIPIANT, ſicut quondam ab avo noſtro Carolo, & beatæ memoriæ ge- Reges Francorum conſtituit defenſores Roman. Eccleſ.

PAGIUS *et vivere ſub defenſione fratris ſui, in cujus Regno degere voluerit. Quæ autem juſte ac rationabiliter a condigno Viro ad conjugium quæſita fuit, & ei conjugalis vita placuerit, non ei denegetur a fratribus ſuis, ſi & viri poſtulantis & feminæ conſentientis honeſta & rationabilis fuerit voluntas.*

VI. *Hujus diviſionis Charta germana ac legitima.* „ Hanc portionem Regnorum Caroli Imp. inquit Baluzius Tom. II. Capitul. Reg. Franc. pag. 1068. dubiæ fidei eſſe ac merito numerari poſſe inter tot ſingularis otii commenta quæ ſequiora nobis ſæcula ingeniaque pepererunt ſcribit Petrus Pithæus in Præfatione ad XII. Scriptores coætaneos Hiſtoriæ Francorum, hinc perſuaſus quod in chartaceo exemplari Thegani operi recentiore manu ſubjuncta fuit. Sed ego vetuſtiſſimum illius exemplar repeti in Bibliotheca Thuana, licet non integrum; eademque a Joanne Nauclero edita pridem fuerat, & Aventinus eam memorat in Annalibus Bojorum. Immo Eginhardus diſertam illius mentionem facit, ſeque eam juſſu Imperatoris ad Leonem Papam detuliſſe, ut ejus ſubſcriptione firmaretur. Illi præterea fidem & auctoritatem conciliat Charta diviſionis Imperii facta a Ludovico Pio anno DCCCXXXVII. cujus omnia ferme capita deſcripta ſunt ad verbum ex illa Caroli; & tamen iſta falſi accuſata non fuit a Pithæo, qui primus eam vulgavit in eodem Vo-

vitore Pipino Rege, & a nobis poſtea ſuſceptu eſt, ut eum cum omni adjutorio ab hoſtibus defendere nitantur, & juſtitiam ſuam, quantum ad ipſos pertinet, & ratio poſtulat, habere faciant. Similiter & de cæteris Eccleſiis, quæ ſub illorum fuerint poteſtate, præcipimus, ut juſtitiam ſuam, & honorem habeant, & paſtores, & rectores venerabilium locorum habeant poteſtatem rerum, quæ ad ipſa pia loca pertinent, in quocumque de his tribus Regnis illarum Eccleſiarum poſſeſſiones fuerint.

Quod ſi de his ſtatutis, atque conventionibus aliquid caſu quolibet, vel ignorantia (quod non optamus) fuerit irruptum: præcipimus, ut quam citiſſime ſecundum juſtitiam emendare ſtudeant, ne forte propter dilationem majus damnum poſſit accidere.

XXV. *De filiabus autem noſtris, ſororibus ſcilicet prædictorum filiorum noſtrorum jubemus, ut poſt noſtrum ab hoc corpore diſceſſum, licentiam habeat unaquaque eligendi ſub cujus fratris tutela, & defenſione ſe conferre velit. Et qualiſcumque ex illis monaſticam vitam elegerit, liceat ei honorifice vivere ſub defenſione fratris ſui, in cujus Regno degere voluerit. Quæ autem juſte, & rationabiliter a condigno viro ad conjugium quæſita fuerit, & ei conjugalis vita placuerit, non ei denegetur a fratribus ſuis, ſi & viri poſtulantis, & feminæ conſentientis honeſta, & rationabilis fuerit voluntas.*

De nepotibus vero noſtris, ſcilicet filiis prædictorum filiorum noſtrorum, qui eis vel jam nati ſunt, vel adhuc naſcituri ſunt; placuit nobis præcipere, ut nullus eorum per quaſlibet occaſiones quemlibet ex illis apud ſe accuſatum ſine juſta diſcuſſione, atque examinatione aut occidere, aut membris mancare, aut excæcare, aut invitum tondere faciat; ſed volumus, ut honorati ſint apud patres, vel patruos ſuos, & obedientes ſint cum omni ſubjectione, quam decet in tali conſanguinitate eſſe.

XXVI. *Hoc poſtremo ſtatuendum nobis videtur, ut quicquid adhuc de rebus, & conſtitutionibus, quæ ad profectum, & utilitatem eorum pertinent, his noſtris decretis, atque præceptis addere voluerimus, ſic a prædictis dilectis filiis noſtris obſervetur, atque cuſtodiatur, ſicut ea, quæ de his jam ſtatuta, & deſcripta ſunt, cuſtodire, & obſervare præcipimus.*

Hæc autem omnia ita diſpoſuimus, atque ex ordine firmare decrevimus, ut quamdiu divinæ Majeſtati placuerit nos hanc corporalem agere vitam, poteſtas noſtra ſit ſuper a Deo conſervatum Regnum, atque Imperium iſtud, ſicut hactenus fuit in regimine, atque ordinatione, & omni dominatu regali, atque Imperiali, ut obedientes habeamus prædictos dilectos filios noſtros, atque Deo amabilem populum noſtrum cum omni ſubjectione, quæ patri a filiis, & Imperatori, ac Regi a ſuis populis exhibetur. Hucuſque Caroli de diviſione decretum, ſive teſtamentum factum in Villa Theodonis, ſubſcriptum ab Optimatibus Francorum, & Romam miſſum per Eginhardum a ſecretis ad Leonem pontificem confirmandum, atque ſubſcriptione muniendum. Sub cujus diſpoſitione de Imperio diſcernendum reliquiſſe viſus eſt, ut cui vellet, Pontifex daret, cum nullam de eo in teſtamento mentionem habere voluerit, de quo ante omnia fuiſſet ipſi teſtandum, ſi hæreditarium exiſtimaſſet, & non potius Romani Pontificis arbitrio electivum. Porro iis omnibus, quæ ſtatuta fuerunt a Carolo, Leo Pontifex & aſſenſum præbuit, & propria manu ſubſcripſit. Hæc veteres Annales Francorum.

Cur de Imperio nihil diſpoſuit Carolus Magnus:

Verum etſi dum viveret, totius Imperii, & Francorum Regni Carolus apud ſe retinuit plenum dominium, tamen adminiſtrationem illis conceſſit, Conſiliarios illis tribuens viros prudentes, ac religioſos. Pipini ſiquidem lateribus junxit Hadelhartum virum ſanctiſſimum, cujus vitæ admirandæ monumenta extant (a). Quod vero ad reliqua ejuſdem bona pertinet, idem Imperator triennio ante obitum de rebus mobilibus condidit teſtamentum, ſive donationem cauſa mortis, quæ ad finem vitæ ejus apud Eginhardum poſita legitur, noſque ſuo loco reddituri ſumus. XXVII.

(a) *Sur. die 2. Jan. to. 1.*

Urgentibus autem diverſorum ſacerdotum accuſationibus. factum eſt ut ex Synodo per Carolum Magnum miſſa fuerit conſultatio ad Leonem Romanum Pontifi- XXVIII.

PAGIUS „ lomine Scriptorum coætaneorum. Denique „ hujus diviſionis a Carolo factæ clara & manifeſta mentio eſt in capite tertio Capitulorum „ apud Niumaga ſtatim poſt Imperii diviſionem editorum. Ita Vir doctiſſimus cui ſuffragantur Cointius aliique paſſim Eruditi. Imo Mabillonius Tom. IV. Analect. pag. 34. Itineris Germanici refert ſe in fine quorumdam Operum MSS. Alcuini in Bibliotheca Monaſterii Sancti Galli aſſervatorum hæc verba legiſſe: *Anno DCCCVI. ab Incarnatione Domini, Indictione XIV. anno XXXVIII. Regnante Karolo Imperatore, VIII. Idus Februarii, die Veneris diviſum eſt Regnum illius inter filios ſuis, quantum unuſquiſque poſt illum habet: & ego alio die hoc opus (perfeci)*. Ex quo & intelligimus hoc tempore in Germanis Incarnationis Epocham a die Natali Chriſti, aut ſaltem a Kalendis Januarii fuiſſe deductam.

A ann. XXVII. ad XXXII. Baluzius Tom. I. Ca- VII.

tificem rogatum de ipſis ſacerdotibus criminoſis quid agendum, cum probatio certa deficeret. Eſt de ea mentio in Capitularibus ipſius Caroli his verbis (*a*): *Et hoc vobiſcum magno ſtudio pertractandum eſt, quid de illis presbyteris criminoſis, unde approbatio non eſt, & ſemper negant, faciendum ſit: Nam hoc ſæpiſſime a nobis, & progenitoribus, atque anteceſſoribus noſtris ventilatum eſt, ſed non ad liquidum hactenus definitum. Unde ad conſultandum Patrem noſtrum Leonem Papam ſacerdotes noſtros mittimus: & quicquid ab eo, vel a ſuis perceperimus, vobis una cum illis, quos mittimus, renuntiare non tardabimus. Vos interdum viciſſim tractate attentius, quid ex his vobiſcum conſtituamus una cum prædictis ſancti Patris inſtitutionibus, ut murmur ceſſet populi; & nos his ſatisfacientes, illæſi, Domino auxiliante, ab utriſque maneamus.* Quid autem de his ſtatutum fuerit, ſequens declarat Conſtitutio iſtis verbis (*b*):

(a) Capitul. l. 5. c. 33.

(b) Eod. l. 9. c. 34.

XXIX. *Omnibus vobis viſu, aut auditu notum eſſe non dubitamus, quod ſæpiſſime, ſuadente antiquo hoſte, ſacerdotibus crimina diverſa obiiciantur; ſed quoniam qualiter ex eis ab his rationabilis examinatio, & ſatisfactio fiat, licet tempore bonæ memoriæ domni genitoris noſtri Pipini, ſive priſcis temporibus a ſanctis Patribus, & reliquis bonæ devotionis hominibus ſæpiſſime ventilatum fuerit: nos tamen pleniter, & ad liquidum definitum reperire minime quivimus. Noſtris quippe temporibus, ad ipſum a ſanctis Epiſcopis, & reliquis ſacerdotibus, & ceteris Eccleſiaſticæ dignitatis miniſtris noſtris in Regnis, ſeu in aliis Deo degentibus, nobiſque una cum eis agentibus ſæpiſſime propter multas, & nimias reclamationes; quæ ex hoc ad nos ex diverſis partibus venerunt, ventilatum eſt. Sed qualiter conſultu domini, & Patris noſtri Leonis Apoſtolici, ceterorumque Romanæ Eccleſiæ Epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum ſeu Orientalium, & Græcorum Patriarcharum, & multorum ſanctorum Epiſcoporum, & ſacerdotum, necnon & noſtrorum Epiſcoporum, omniumque ceterorum ſacerdotum, ac levitarum auctoritate, & conſenſu, atque reliquorum fidelium, & cunctorum conſiliariorum noſtrorum conſultu definitum eſt: vobis omnibus utriuſque ordinis miniſtris ſcire volumus.*

Statutum eſt namque ratione, & neceſſitate, & auctoritate prædicta, conſultu omnium: ut quotieſcumque cuiquam ſacerdoti crimen imponitur: ſi ipſe accuſator talis fuerit, ut recipi debeat (quia quales ad accuſationem ſacerdotum admitti debeant, in canonibus pleniter expreſſum eſt.) Si autem, ut dictum eſt, ille accuſator, qui canonice eſt recipiendus, eum cum legitimo numero virorum, & bonorum teſtium approbare in conſpectu Epiſcoporum poterit: tunc canonice diiudicetur; & ſi culpabilis inventus fuerit, canonice damnetur, XXX.

Si vero eum ſupradicto prætextu approbare ipſe accuſator minime poterit: & hoc canonice definiatur. Ipſe ergo ſacerdos ſi ſuſpicioſus, aut incredibilis ſuo Epiſcopo aut reliquis ſuis conſacerdotibus, ſive bonis, & juſtis de ſuo populo, vel de ſua plebe hominibus fuerit: ne in crimine, aut in prædicta ſuſpicione remaneat, tunc tribus, aut quinque, vel ſeptem bonis, ac vicinis ſacerdotibus exemplo Leonis Papæ, vel eo amplius, ſi ſuo Epiſcopo viſum fuerit, aut neceſſe propter tumultum populi id eſſe proſpexerit; & cum aliis bonis, & juſtis hominibus ſe ſacramento coram populo ſuper quatuor Evangelia data, purgatum Eccleſiæ reddat. Si quis autem ſcire deſiderat, quales teſtes ad accuſationem ſacerdotum recipi debeant, & quicquid de accuſatore faciendum ſit: pleniter in canonibus reperire poterit. Hucuſque Caroli Conſtitutio in Epiſcoporum Concilio comprobata, ex ſententia Leonis Romani Pontificis confirmata: ſpectant ad idem Concilium, quæ in ſexto Capitularium libro ita leguntur:

Capitularium Dominicum datum anno Incarnationis Domini noſtri Jeſu Chriſti DCCCVI. ad Theodonis villam anno Imperii domni Caroli VI. XXXI.

I. *Ut lectiones in Eccleſia diſtincte legantur.*

II. *De cantu: ut ſecundum ordinem, & morem Romanæ Eccleſiæ fiat Cantatus.*

III. *De Notariis: Ut unuſquiſque Epiſcopus, & Abba, & ſinguli Comites ſuum Notarium habeant.*

IV. *De ceteris diſciplinis Eccleſiæ, ut ſecundum canones, & regulam fiant.*

V. *De medicinali arte, ut infantes hanc diſcere mittantur.*

VI. De

PAGIUS *Varia Capitularia Caroli Aug.*

Capitul. Reg. Franc. ſex Capitularia ad præſentem annum refert. Primum complectitur diviſionem Regni Francorum inter *Carolum*, *Pippinum* & *Ludovicum* Caroli Magni filios. Tria ſequentia conſtant duobus ac viginti Capitulis, quibus *Carolus* M. legem Bojoariorum adauxit. Quintum eſt Noviomagenſe. Sextum habet tria & viginti Capitula excerpta de Canone. De priori Capitulari mox egimus. Secundum, III. & IV. referuntur a Cointio ad annum Chriſti DCCXCII. & quintum ad hunc annum. Sextum denique, quod excerptum eſt de Canone, deſcripſit ad annum DCCCII. uti ante eum Sirmondus.

Ad

Digitized by Google

VI. *De Eccleſiis ſine honore manentibus abſque officiis, & luminariis, & de his, qui decimas aſſumant, & de Eccleſiis non curant, ut hoc omnimodis emendetur.*

VII. *De altaribus: Ut non ſuperflua ſint in Eccleſiis.*

VIII. *De compoto: Ut veraciter diſcant omnes.* Hactenus de his, quæ ſpectant ad Concilium præſentis anni in Theodonis Villa habitum.

XXXII. Hoc inſuper anno Carolum Imperatorem audiſſe legationem Venetorum, & Dalmatarum, iidem habent Annales. Diverſas inſuper expeditiones hoc eodem anno a filiis ejuſdem Imperatoris feliciter geſtas, ſummatim referunt: numerantque, ac deſcribunt munera miſſa ab Aaron Rege Saracenorum in Oriente ad Carolum Magnum, & inter alia horologium admirando opificio elaboratum. Rurſum iſta ab Adone hoc eodem anno facta narrantur: *Tunc temporis*, inquit, *delata ſunt oſſa beati Cypriani Carthagi-* Corpus S. Cypriani delatum in Gallias.

Gi-

PAGIUS VIII. *Carolus Aug. Venetorum & Dalmatarum Legatos ſuſcipit.* Ad num. XXXII. Eginhardus in Annal. narrat Carolum Aug. Venetos & Dalmatas in ſuam amicitiam recepiſſe. Hæc ejus verba: *Statim poſt Natalem Domini venerunt Vuillerus & Beatus Duces Venetiæ, nec non & Paulus Dux Jaderæ, atque Donatus ejuſdem Civitatis Epiſcopus Legati Dalmatarum ad præſentiam Imperatoris cum magnis donis: & facta eſt ibi ordinatio ab Imperatore de Ducibus & populis tam Venetiæ quam Dalmatiæ.* Idem habent varii alii Annaliſtæ ad hunc annum. Addit Eginhardus: *Claſſis a Nicephoro Imperatore, cui Nicetas Patricius præerat, ad recuperandam Dalmatiam mittitur.* Ab aliquot annis Veneti domeſtico laborabant bello, uti jam ao. DCCCIII. indicavimus. Illo anno *Fortunatus* Patriarcha Gradenſis & *Vuillerus*, quem Sigonius *Obelerium* vocat, Metamaucenſis Tribunus, ſolum vertere coacti, Tarviſium ſe contulerunt, quod Ditionis Franciæ Oppidum erat. *Fortunatus*, ut conſtitueret ad Carolum Auguſtum properavit; Obelerius vero ſeu Willerius Dux a Venetis exulibus eſt declaratus. Hoc anno *Obelerius*, Tarviſio cum valida armatorum manu egreſſus, *Metamaucum* repente repetiit, ac Joanne Mauricioque Ducibus exactis, Ducalem ipſe coronam accepit, & conſenſu populi Beatum ac Valentinum fratres honoris ſibi conſortes adſcivit. Deinde comparato cum Tribunis exercitu, Heracliam, unde *Joannes* & *Mauritius* originem trahebant, in eorum contemptum invaſit, ac funditus evertit. Heracliani, quæ major erat nobilitatis Venetæ pars, quia *Heraclia* per aliquot annos ſedes Imperii fuerat, *alii Metamaucum*, alii *Torcellum*, ſed plerique *Rivoaltum* petierunt. *Fortunatus* etiam Patriarcha reverſus e Francia Gradum ſub idem tempus rediit. Porro *Joannes* & *Mauritius* Metamauco pulſi, *Nicephorum* Imp. Conſtantinopolitanum de tota geſtarum rerum ſerie, deque exilio, quod patiebantur, certiorem non fecerunt, nec omiſerunt id ſibi dedecoris atque injuriarum illatum, quod propenſiore erga eum animo ac ſtudio eſſent. Rumor paulo poſt increbuit, *Nicephorum* Claſſem ad eos reducendos miſſurum. Eo nuncio territi *Obelerius* & *Beatus*, Valentino fratre domi relicto, una cum Paulo Duce & Donato Epiſcopo Jadertinis, *Carolum* Auguſtum in Theodonis villa cum filiis hybernantem adierunt, ut mox dicimus ex Eginhardo:

IX. *Cum utriſque fœdus init.* Interim *poſt ſolemne Natalitium*, ut Sigonius, qui præcedentia narrat, ſubjicit, *Obelerius & Beatus Venetiæ Duces cum Dalmatarum legatis Carolum in Theodonis villa magnificis donis cultum rogarunt, ut Venetos ac Dalmatas in amicitiam reciperet, ac Duces, populoſque ſuos confirmaret. Quibus auditis, Carolus haud gravate aſſenſit, ac fœdere conceſſo dimiſit.* Fœdus illud initum fuit contra Joannem, Mauricium, alioſque quoſcumque Venetos, qui vel profugerant ad Græcos vel erga Nicephorum propenſiore, quam par erat, animo ferebantur. Quoad Claſſem a Nicephoro miſſam, de qua Eginhardus citatus loquitur, hæc habet idem Sigonius, *Nicetas Patricius cum Claſſe in Adriaticum ſinum venit, a Nicephoro ad comprimendas inteſtinas Dalmatarum Venetorumque diſcordias.* Utrumque tentavit Nicephorus irrito pene conatu. Nam Nicetas, ut recte Cointius hoc anno num. LXV. In Dalmatia, quidquid ſcribat Sigonius, parum profecit; in Venetia, ut veteres Annales anno proximo citandi tradunt, hyemem egit. Pippinus Rex Italiæ hoc anno nihil aggreſſus eſt, variis tantum pollicitationibus & artibus videtur uſus, ut ſocios Venetos in fide pro Regia dignitate retineret.

X. *Eccleſia Polana committitur Fortunato Patriarchæ Gradenſi.* *Fortunatus* Patriarcha Gradenſis audito *Nicetæ* adventu curſum in Franciam navigavit, & *Joannes Diaconus* Patriarcham ſe dixit, ut videre eſt apud Ughellum Tom. V. Ital. Sacr. in Patriarch. Grad. Tunc Eccleſia *Polana* Interpontificio laborabat. Carolus a Leone Papa petiit, ut Fortunatus, donec Eccleſiæ Gradenſi reſtitueretur, Polanam regeret, quæ priuſquam Iſtriæ Civitates in poteſtatem Francorum devenirent, ad Diœceſim ſeu Provinciam Gradenſem pertinebat. Annuit Leo; ſed ea lege, ut Eccleſiæ Polanæ nihil jurium, facultatumque ſubtraheretur. Extat illa de re Leonis ad Carolum Epiſtola, Tom. VII. Concil. ordine XI. in cujus embolo de prædicto Fortunato addit Leo: *Et hoc Veſtræ Serenitati intimare curavimus de præfato Fortunato, ut ſicut ſemper pro illius honore temporali laboratis; ita & de anima ejus curam ponatis, ut per veſtrum pavorem ſuum miniſterium melius expleat: quia non audivimus de eo ſicut decet de Archiepiſcopo, neque de partibus Franciæ, ubi eum beneficiaſtis. Tamen gratias agimus Deo, quia omnia vobis incognita non erunt. Interrogate quidem fideles veſtros, & omnia vobis nota fient, eo quod illi, qui vobis eum collaudant, hoc per munera & calciaria faciunt. Quid nobis plus amabile eſt, quam veſtra dulciſſima anima?* &c.

XI. *Carolus Aug. per Carolum & Pippinum filios bellum gerit.* Carolus Aug. hoc anno per filios bellum geſſit. *Carolus* natu maximus tumultum Soraborum ad Albim compeſcuit: *Inde* (nempe Noviomago), *poſt non multos dies* (a Paſchali videlicet Solemnitate) *Aquaſgrani veniens Carolum filium ſuum in terram Sclavorum, qui dicuntur Sorabi, & ſedent ſuper Albim fluvium, cum exercitu miſit. In qua expeditione Miliduoch Sclavorum Dux interfectus eſt, duoque Caſtella ab exercitu ædificata, unum ſuper ripam fluminis Salæ, alterum juxta fluvium Albim. Sclavis*

giue cum reliquiis beatorum Scillitanorum Martyrum Sperati, ſociorumque ejus, & poſita ſunt in Eccleſia beati Joannis Baptiſtæ in civitate Lugdunenſi. Hæc Ado ſui ſæculi res geſtas ſcribens. ☞ Extat carmen Agobardi Epiſcopi Lugdunenſis de tranſlatione Sancti Cypriani, & quorumdam aliorum Martyrum Sacrorum pignorum, hac inſcriptione notatum (a):

(a) Editum tam aliis ejuſdem auctoris operibus Pariſiis anno 1605.

Agobardi carmen poſt obitum Caroli, & Leidradi Lugdunenſis Epiſcopi.

Rector magnificus, piuſque Princeps
Auguſto Carolus decore fultus,
Sceptrum nobile Francicum regebat,
Subjectos populos pie gubernans;
Lectos æquora juſſerat ſecare.
Ac jam propitio ſibi Tonante,
Poſt multos nimiæ viæ labores,
Ingreſſu reduci ſalum petentes
Intrarunt Libycos repente fines:
Qua Chartago gravi jacens ruina
Deflet præteritæ decus juventæ.
Hic dum baſilicas Deo dicatas
Et Chriſti ſubeunt veneranda templa,
Cernunt ut tua Cypriane Martyr
Servaret loculus neglectus oſſa:
Tum vero nimio dolore moti
Et magno gemitu polum intuentes,
Poſcunt auxilium Dei perennis,
Pro quo ſancte tibi caput reſciſſum eſt.
Et mox poplitibus precando flexis,
Pandunt ſarcophagum, ſtudentque ſacros
Artus ſtringere linteis paratis,
Committuntque ſacro corpus locello
Sperati quoque Martyris beati
Nec non Pantaleonis oſſa raptim
*Tollunt cuncta ſimul, ligantque *pennis;* * pannis,
Con-

PAGIUS *viſque pacatis Carolus cum exercitu regreſſus, in loco qui dicitur Sili, ſuper ripam Moſæ fluminis, ad Imperatorem venit*, inquit Eginhardus in Annal. cui alii Annaliſtæ conſentiunt. Addit Eginhardus: *Miſſa eſt & manus de Bajoaria & Alemannia atque Burgundia, ſicut anno ſuperiore in terram Behemannorum* (ideſt, Bohemorum) *vaſtataque terra non minima portione abſque ullo gravi incommodo regreſſa eſt.* Eginhardus in Vita Caroli M. teſtatur duo bella, quæ poſt Saxonicum anno DCCCIV. profligatum, exorta ſunt, *Bohemicum* videlicet & Hilinonicum a Carolo Caroli Imp. filio confecta eſſe. *Bohemicum* hæc anno terminatum, de Hilinonico, infra agemus. Denique Pippinus in Italiam reverſus Claſſem in Corſicam inſulam, quam Saraceni ex Hiſpania invaſerant, ſtatim direxit: *Eodem anno*, inquit Eginhardus in Annal. *in Corſicam inſulam contra Mauros, qui eam vaſtabant, Claſſis de Italia a Pippino miſſa eſt. Cujus adventum Mauri non expectantes abſceſſerunt. Unus tamen noſtrorum Nadumaras Comes Civitatis Genua, imprudenter contra eos dimicans, occiſus eſt.*

XII. Carolus Aug. Dalmatas in amicitiam ſuſcipit.

Supra diximus, Dalmatas, Legatos miſiſſe ad Carolum Imp. nam *Nicephori* jugum excuſſerant Dalmatæ, qui, ut notat Joannes Lucius in Hiſtoria de Regno Dalmatiæ lib. 1. cap. 55. Græcorum viribus maritimis in Adriatico in dies decreſcentibus, ſplendore potentiæ *Caroli* invitati Croatorumque freti vicinitate, ac Venetorum amicitia, ad Francorum protectionem confugerunt; ſed adveniente Claſſe *Nicephori*, ſub Græcorum Dominium iterum redire coacti ſunt. Hoc anno Carolus, ut Venetos, ſic & Dalmatas in amicitiam recepit. Is teſte Eginhardo in ejus Vita, *ſub ſua poteſtate tenuit Niſtriam & Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis Civitatibus, quas, ob amicitiam & junctum cum eo fœdus, Conſtantinopolitanum Imperatorem habere permiſit.* Ab anno DCCLXXXIX. præter Hiſtriam Francis parebat *Liburnia*, quæ pars Veteris erat Dalmatiæ. Reliquam Dalmatiam Carolus in amicitiam hoc anno recepit rexitque, donec aliter cum Græcis convenit.

XIII. Carolus Aug. Legates ad Leonem III. mittit.

Carolus Imp. per Helmengaudum & Hunfridum Comites, quos Romam direxit, Eccleſiam Beati Petri novis ditavit muneribus, ſignificavitque, *Peppinum* ad Apoſtolorum limina ſub mediam Quadrageſimam perventurum, ut eruitur ex Epiſtola VIII. Leonis III. ad Carolum Auguſtum ſcripta, & Tom. VII. Concil. recitata. In ea refert Pontifex ſe Imperatoris literas *Octavo Kal. April.* recepiſſe, & ejus Miſſos ad ſe perveniſſe, ſeque nihil prætermiſſorum, ut quod Imperator optet, veniat ad perfectionem, *ideſt ut pax & concordia inter nos firma & ſtabilis Deo mediante conſtituatur*, inquit Leo, ſubditque: *De vero Eccleſiis Dei, ut ſuas habeant juſtitias, atque littoraria noſtra & veſtra ab infeſtatione Paganorum & inimicorum noſtrorum tuta reddantur atque defenſa, nos, quantam Dominus virtutem donaverit, cum ipſo prædicto filio noſtro* (nempe Pippino) *ſtudeam ponimus, ſed veſtrum conſilium & veſtram ſolatium & nobis & illi neceſſe eſt. De autem Inſula Corſica, unde & in ſcriptis & per Miſſos veſtros nobis emiſiſtis, in veſtram arbitrium & diſpoſitum committimus, atque in ore poſuimus Helmengandi Comitis, ut veſtra Donatio ſemper firma & ſtabilis permaneat, & inſidiis inimicorum tuta perſiſtat.* Leo de juſtitiis non factis iterum queretur, & Carolus incurſiones Saracenorum a Beati Petri patrimoniis in Corſica ſitis arcebit.

XIV. Navarri tum Ludovico Rege Aquitaniæ reconciliantur.

Hoc anno *Navarri* in Ludovici Aquitaniæ Regis amicitiam ſuſcepti ſunt. Eginhardus enim in Annal. ſcribit: *In Hiſpania Navarri & Pampiloneenſes, qui ſuperioribus annis ad Saracenos defecerant, in fidem recepti ſunt.* Ad Saracenos autem Navarri defecerant, poſtquam inſidias Carolo Magno in Franciam redeunti in Pyrenæi jugo ſtruxiſſent, regnante in Navarra *Iniga Ariſtha* Deceſſore & patre Eximini Enneconis, cui hoc tempore Navarræ Regnum parebat.

XV. Prima expeditio Ludovici Regis adverſus Dertoſam.

Auctor Vitæ Ludovici Pii priorem expeditionem ejus in Hiſpaniam, ut Tortoſam ſibi ſubjiceret, his verbis narrat: *Succedente æſtate, cum quanto viſum eſt ei, bellico apparatu in Hiſpaniam proficiſcitur, profectuſque per Barcinonam, & veniens Tarraconam, quos ibidem reperit, cepit, alios fugavit, adverſaque loca, Caſtella, municipia uſque Tortoſam vi militaris excidit, & flamma vorax conſumpſit.* Pluribus poſta refert quæ ibidem ab eodem Ludovico adverſus Saracenos geſta, concluditque: *Quos apprehenderant* (Duces nempe ab eo adverſus Saracenos miſſi) *necaverunt, & læti ad prædam quam reliquerant, redierunt: at tandem poſt dies viginti ſuæ digreſſionis ad Regem alacres, paucisſimis ſuorum amiſſis, redierunt. Rex autem Ludovicus ſuos lætanter recepit, & tertia* ho-

Conſcendunt celeres ratem paratam,
Nec ſævi metuunt pericla Ponti,
Egreſſis Arelas opima portu
Occurrit placido, ſinuque læto
Feſſos excipit, ac fovet benigne.
Hac mox cum audiit optimus ſacerdos
Lugduni placidam tenens cathedram,
Sanctorum eximio calore flagrans,
Intendenſque ſacris ubique rebus
Ledradus ſpecimen, decuſque Cleri,
Orat, poſtulat, imperatque raptim,
Ut ſanctiſſima Martyrum piorum
Noſtris manibus oſſa conderentur
Lugduni ad placidam Joannis aram
Qui Chriſtum vitrea rigavit unda.
Illic cum ſociis honore claro
Florens inclyte Cypriane dormis.

Locupletatæ ſunt tunc & Venetiæ eodem theſauro ſancti Cypriani reliquiis, quas Legati redeuntes a Carolo dono acceptas in patriam detulerunt, quibus a Ve-

PAGIUS *hoſtili uſquequaque vaſtata domum rediit*. Dertoſam itaque ſeu Tortoſam Ludovicus non cepit, ſed armorum ejus terror in cauſa fuiſſe videtur, cur Navarrei a Saracenorum fœdere receſſerint, ſe ſeque Francia adjunxerint, ut mox ex Eginhardo in Annal. diximus.

XVI. *Reliquiæ SS. Cypriani & aliorum in Franciam deferuntur.* Eginhardus in Annal. ad hunc annum etiam ſcribit: *Legati, qui ante fere quatuor annos ad Regem Perſarum miſſi ſunt, per ipſas Græcarum navium ſtationes tranſvecti, Tarviſani portus receptaculum, nullo adverſariorum ſentiente, regreſſi ſunt*. Jam ad annum DCCCII. dixerat, veniſſe ad Carolum Iſaac cum elephanto & ceteris muneribus a Rege Perſarum miſſis. Quare Legatos Caroli Aug. Iſaacum comitatos eſſe oportet. Hos Caroli Legatos Sancti Cypriani Carthaginienſis Epiſcopi, aliorumque Martyrum Reliquias detuliſſe teſtatur Ado in ſuo Chronico, poſtquam munera Regis Perſarum ad Carolum Imp. delata commemoravit: *Tunc delata ſunt oſſa Beati Cypriani a Carthagine cum Reliquiis Beatorum Scillitanorum Martyrum, Sperati, Sociorumque ejus, & poſita ſunt in Eccleſia Beati Joannis Baptiſtæ in Civitate Lugdunenſi*. Scillitani Martyres anno Chriſti CCII. capti, XIV. Kal. Auguſtas intra quatriduum conſumpti ſunt, juxta eorum Acta a Baronio recitata, ubi & numero duodecim fuiſſe legitur, uti etiam habetur in Martyrologio Uſuardi ad XVI. Kal. Sextiles, & inter eos numeratur *Speratus*. Mabillonius Tom. III. Analect. pag. 398. exhibet antiquiſſimum Kalendarium Eccleſiæ Carthaginienſis in quo ad XV... Kal. Auguſtas habetur, *Sanctorum Scilitanorum*. Sed redeo ad Adonem, qui in ſuo Martyrologio ad diem XIV. Septemb. narrato Sancti Cypriani Martyrio, ſubdit: *Poſt multa curricula annorum glorioſiſſimo Carolo Francis imperante, contigit Legationem Francorum ferentibus, illuſtres ac ſapientia circumſpectos Legatos tranſitum per Africam feciſſe. Hi cum Carthaginem devenirent, & loca venerabilia Sanctorum Martyrum, revertentes a Rege Perſarum Aaron, qui excepta India totum pene tenebat Orientem, vidiſſent, facilo ſibi conciliato Principe, ac favorem in re tali præſtante, pro magno munere rogaverunt, ut oſſa Beati Cypriani eis ferenda permitteret. Quod ille non magni ducens, continuo poſtulata conceſſit, utque pro Imperatori, cujus gratiam omnium, qui in toto terrarum Orbe erant, Regum ac Principum amicitiæ præponeret, ipſi ea ferrent, libenter aſſenſit*. Aſſerit poſtea Ado Legatos attuliſſe in Franciam membra Beati Sperati Martyris, caput Sancti Pantaleonis Martyris & Oſſa Beati Cypriani, & Leidradum Lugdunenſem Epiſcopum obtinuiſſe ab Imperatore, ut ad Civitatem ſuam beata oſſa Martyrum deferre liceret. Horum Martyrum tranſlationem Verſibus enarravit Agobardus, quorum partem recitat Baronius in Appendice ad hunc Chriſti annum.

Africa uſque ad hunc circiter annum Caliphis Abbaſidis Bagdadi reſidentibus paruit; cum vero hoc tempore Africani adverſus *Haronem Raſiidum* Calipham rebellaſſent, miſit is *Ebrahimum Aglabi* filium cum ingentibus copiis, qui cum eos domuiſſet, Principatu Africæ & Mauritaniæ a Calipha donatus fuit. Duravit hic *Aglabitarum* Principatus ab anno Chriſto octingenteſimo uſque ad nongenteſimum octavum, quo, ut habet Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. in fine cap. 18. *Prodiit in Occidente quidam dictus Abu-Abdalla Muhtaſibus fugavitque exercitus filii Aglabi, & milites ejus occidit, ac dominatus eſt in Occidente*, nempe in Africa & Mauritania, ex quibus fundatus biennio poſt Principatus *Fatimidarum*, qui Cairavani in Africa regnarunt, ut anno CMX. dicemus: *Calipha Fatimida* Ægyptum poſtea in ſuam poteſtatem redegere annoque Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo primo *Muazzus Lidinilla* Africæ & Ægypti Calipha *Joſephum Bolquinum* a familia Zeiri, Africæ & Mauritaniæ Principem ſeu Regem renunciavit, hujuſque poſteri per annos fere ducentos in Minori Africa Saracenis dominati ſunt. Porro *Mauritania* a Bugia Canarias uſque extenditur, *Africa* vero *Minor* a Bugia uſque ad Barcam. Joſephi Bolquini poſteri anno Chriſti milleſimo quinquageſimo octavo Mauritaniam amiſere, fundatuſque novus Principatus ab *Abubekro*, cujus Succeſſores *Marabiorum* Regnum condiderunt; ſed cum Mauritania Orientalis ab Occidentali diviſa fuiſſet, ex ea paulo poſt conſtitutus alius Principatus nempe *Mauritania Sitifenſis*. Hæc ſummaria ex Noweirin, aliiſque Arabibus, quæ variis Annalium Eccleſiaſticorum locis lumen affundant, & ſuis locis magis explicabuntur. XVII. *Initium Principatus Africæ & Mauritaniæ.*

Agobardus ſuperſtite *Leidrado* Lugdunenſis Eccleſiæ Chorepiſcopus fuit, deinde eidem Leidrado in Archiepiſcopatum Lugdunenſem ſucceſſit, obiitque anno DCCCXL. Pontificatus ſui tempore Leidradus res perfecit valde mirabiles, complures, quæ pertinent ad cultum Divinum & ad ornatum Eccleſiarum, perſtrinxit in literis ad Carolum Imp. quas Baluzius poſt Agobardi Opera, Cointius ſequenti anno num. X. & ſeqq. aliiqua retulerunt. Deſtitutæ ſunt eæ Notis Chronologicis; ſed ex iis diſcimus, inter alia ſingularem Leidradi zelum fuiſſe in reſtaurandis Eccleſiis, quas Saraceni everterant, & in reparando Barbarenſi Monaſterio diligentem operam poſuiſſe. Vulgati textus hoc eſt initium: *Monaſterium Regale Inſulæ Barbaræ ſitum in medio Araris fluvii, quod antiquitus eſt dedicatum in honorem Sancti Andreæ Apoſtoli & omnium Apoſtolorum, nunc autem in honorem Sancti Martini recens videtur eſſe fundatum juſſu Domni Caroli Imperatoris, qui ibidem præfecit Dominum Benedictum Abbatem cum quo ſimul direxit ſuos Codices, ita reſtauravi,* XVIII. *Leidradus Epiſc. Lugdunenſis ea a Carolo M. obtinet.*

ut,

Venetis erecta eſt in Murano nobilis ſancti Cypriani memoria, quæ hactenus perſeverat. Ex Adone autem corrigitur Sigebertus, qui tranſlationem corporis ſancti Cypriani, necnon Primi, & Spirati Scillitanorum factam dicit anno octingenteſimo ſecundo.

PAGIUS *ut*, &c. Baluzius, Claudius Laborator in Ruderibus Barbarenſibus, & Cointius citatus cenſent, eum locum interpolatum eſſe, & quilibet eum reſtituere conatur. Idem Cointius ita legendum eſſe exiſtimat: *Monaſterium Regule Inſule Barbare ſitum in medio Araris fluvii, ita reſtauravit, ut tecta de novo fuerint, & aliquo de maceriis a fundamentis erecta, ubi nunc Monachi ſecundum regularem diſciplinam numero nonaginta habitare videntur*. Plura de eodem Monaſterio Cointius.

XIX. *S. Vuillelmus Monachum induit.* *Sanctus Vuillelmus* geſtorum magnitudine & præliorum copia clariſſimus hoc anno Monachum induit in Monaſterio Gellonenſi, ſitu in Septimania ac in Urbe Lutevenſi, quod ipſe a paucis annis ædificaverat, eoque Monachos induxerat. In ejus enim Vita numer. XXIII. legitur: *Anno ab Incarnatione Domini octingenteſimo ſexto, Imperii vero Caroli quinto, die Natalis Apoſtolorum Petri & Pauli, Vuillelmus Comes auro textis depoſitis veſtibus, per Dei gratiam ſolemniter benedicitur, totus ille in eo ſacer ordo perficitur*, &c. *Nondum Monaſterium ad perfectum ex toto perduxerat; ſed poſtea in habitu Sanctæ Religionis, adjuvantibus eum filiis ſuis Bernardo ſcilicet & Gaucelino, quos Comitatibus præfecerat ſuis, Comitibuſque vicinis, perfecit ſicut cœperat*. Sed loco, *Imperii vero Caroli quinto*, legendum *Imperii vero Caroli ſexto* a Natali Chriſti *præcedentis Chriſti* anni inchoato. Antequam ſæculum desereret, duabus ſororibus ſuis *Albana* & *Bertana* ſub habitu Sanctæ Religionis militare cupientibus conſtruxit Monaſterium, eaſque ſacrificium Deo in odorem ſuavitatis obtulit. In ſuo teſtamento, quod adhuc extat, memorat utramque ſororem, uxores itidem duas, *Chunegundem* & *Guidburgam*; liberos, *Bernardum*, *Vuitcharium*, *Gocelinum* & *Linbruch*. Perſtat etiamnum *Gellonenſe Monaſterium*, vigetque ſub Benedictina Sancti Mauri Congregatione, ſed Monaſterium Sanctimonialium in eodem loco degentium, nunc eſt Eccleſia Parœcialis, ſub nomine Sancti Bartholomæi. De Guillelmi virtutibus in morte ejus ſermo fiet.

Annaliſta Cæſareus a Lambecio publicatus ad annum Regni Caroli XXXIX. ſcribit: *Grimoaldus Dux Beneventanus moritur*. Et Peregrinius docet ante ejus Epitaphium hæc verba legi: *Tumulus Grimoaldi Principis in Beneventani, filii Principis Arichis, qui obiit anno DCCCVI.* Poſt illum conſtitutus eſt alter Grimoaldus Dux Beneventi cognomento *Storeſaiz*. XX. *Moritur Grimoaldus Dux Beneventi.*

I. Sarraceni ſuo damnu in S. Nicolaum peccant. DEcimaquinta Inchoata Indictione incipit annus Redemptoris octingenteſimus ſeptimus, quo Aaron Sarracenorum Princeps in Oriente, dum comparata valida claſſe Rhodum peſſumdat, & Miram Lyciæ civitatem aggreditur, & arcam reliquiarum S. Nicolai diſiicere parans, in aliam in locum ejus ſuppoſitam irruens, ipſam contrivit: qui ſic illuſus dedit tamen nihilominus pœnas pravæ ejus animi voluntatis: ſiquidem turbinibus agitata claſſe, & disjecta, fluctibus marinis magna ex parte obruta eſt, visque ipſe præter ſpem evaſit incolumis, pœnitens facti, quod magno ſuo damno divina temerario auſu ſentaſſet.

Quo pariter anno Nicephorus iniquitates cumulans, ad præterita ſcelera hoc adiecit, ut quærens uxorem Stauratio filio ſuo, Theophaniam cognatam Irenes defunctæ Imperatricis alii deſponſatam viro, ipſi conjunxerit, reliquas vero duas virgines cæterarum pulcherrimas inter alias ad delectum quæſitas homo turpiſſimus factus ludibrium cuncto populo defloraverit: cruentavit vero civitatem ſanguine nobilium civium, qui adverſus eum pro vindicanda Republica conſpiraſſent. Hæc Theophanes pluribus hoc anno ſexto Nicephori, menſe Januarii, ut affirmat:

Menſe autem Februarii (ſubdit Theophanes) *ſimultatem excogitantes adverſus Nicephorum Imperatorem multi ex proceribus, Arſatium Quæſtorem, & Patricium virum pium, & rationabiliſſimum elegerunt. Quod cum multiformiter Nicephorus cognoviſſet, ipſum quidem cæſum, ac tonſum monachum fecit, & exilio relegatum in Bithyniam miſit, reliquos autem cædibus, & tonſuris, & publicationibus inſuper, & exiliis ſubdidit, non ſolum mundialis vitæ participes, ſed & Epiſcopos, & monachos, necnon & majoris Eccleſiæ Syncellum, & Sacellarium, & Carthophilacem viros venerabiles, & reverentia dignos.* Hæc Theophanes hoc anno ſexto Imperii ipſius. Ita Nicephorus novis ſemper occaſionibus, quas haud invitus captabat, acrius & acerbius ſemper ſæviit. II. Conſpiratores in Nicephorum male mulctati.

III. Hoc eodem anno (ut attingamus res Occidentis) *adverſus Mauros Carolus ſub Du-*

PAGIUS SÆC. IX. Anno Æræ Hiſp. DCCCXLV. Anno Hegiræ CXCII. inchoato die 6. Novemb. fer. 7. A.C. 807.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6300.

☉ 4. C. ☽ 10. P. 28. Mart. Indict. 15.

JESU CHRISTI 807.

LEONIS III. PAPÆ 13.

CAROLI IMP. 8.

NICEPHORI IMP. 6.

I. Rhodus a Saracenis devaſtata. AD num. I. & II. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCC. qui Kalendis Septemb. hujus Christi anni inchoatur, ait: *Hoc anno menſe Decembri Indictione prima, Aaron Arabum Dux* (id eſt Calipha) *Chumidicum valida Claſſe adverſus Rhodum inſtruxit. Is ex improviſa navigatione ſuſcepta, Rhodum appellens ingentem prædæ copiam ex ea abegit, arce ſola vaſtitatis immuni ſervata. At certe redeuntem Sanctus & Mirandorum opifex Nicolaus manifeſta ultione exagitavit. Myra etenim occupata, cum ſacram ejus Urnam confringere tentaret, & in vicinam ex errore vim & ictus inferret, extemplo immanis ventorum procella, marinorum fluctuum impetus tonitruum fulgurumque promiſcua tempeſtas adeo Claſſem jactavit, ut pleræque naves conquaſſatæ ſubmergerentur, ipſeque Dei hoſtis Chumid Sancti virtutem expertus, vix ac præter ſpem eam potuit effugere.*

II. Infame conjugium Stauracii Imp. *Menſis autem Decembris die vigeſimo Nicephorus Stauracio filio uxorem copulaturus, Virginum Romanæ Ditionis accurata diſquiſitione præmiſſa, Theophanem Atheníenſem Beatæ Irenes affinem Viro, cum quo frequentius decubuerat, deſponſatam, & ab eo ſejunctam infelici Stauracio locavit: ut qui leges omnes violare ſolitus erat, etiam in hoc tranſgrederetur impudenter. Duas autem alias puellas iſtam forma longe ſuperantes, quas una cum ea delegerat, in ipſis nuptiarum ſolemnibus diebus palam non ſine hominum viſu vir execrandus conſtupravit.*

III. Coniuratio adverſus Nicephorum Imp. Quæ ſequuntur pertinent ad ann. DCCCVIII. *Cæterum menſe Februario Proceres haud pauci conſpirationem in eum machinati Arſaber Quæſtorem & Patricium Virum religioſum & eruditum deſignaverunt Imperatorem. Ubi Nicephorus dolis adverſus alios parandis exercitatiſſimus inſidias habuit detectas, Arſaberem verberibus cæſum & capillitio damnatum, inter Monachos reliquum vitæ acturum in Bithyniam relegavit: cæteros plagis impoſitis, exiliis & facultatum proſcriptionibus, non ſæcularis modo convictus Proceres; ſed & Sanctos Epiſcopos, Monachoſque, nec non ipſos Magnæ Eccleſiæ Syncellum, Sacellarium, & Cartophylacem Viros ſpectabiles omnique veneratione dignos ſuppoſuit.* Ita Theophanes.

IV. Haron Saracenorum Kalipha ad Carolum Imp. munera mittit. Ad num. III. & IV. Eginhardus in Annal. hæc habet: *Radbertus Legatus Imperatoris, qui de Oriente revertebatur, defunctus eſt: & Legatus Regis Perſarum nomine Abdella cum Monachis de Jeruſalem, qui Legatione Thomæ Patriarchæ fungebantur (quorum nomina fuere Georgius & Felix) ad Imperatorem pervenerunt, munera deferentes, quæ prædictus Rex Imperatori miſerat: videlicet papilionem & tentoria atrii, miræ magnitudinis & pulchritudinis: erant enim omnia byſſina, tam tentoria, quam & funes eorum, diverſis tincta coloribus. Fuerunt præterea munera præfati Regis, pallia ſerica multa & pretioſa, & odores atque unguenta, & balſamum, nec non & horologium ex aurichalco, arte mecha-*

ni-

Sarraceni male mulctati ob captos monachos. *Duce Burchardo claſſe immiſſa in Sardinia atque Corſica adverſus eas pugnavit, atque iterum profligavit, qui iidem Sarraceni & aliis in locis pugnando talere poſteriores: quæ infortunia ea ex cauſa ſibi contigiſſe noverunt, atque confeſſi ſunt, quod anno ſuperiori pyraticam exercentes in Patelaria inſula ſexaginta monachos captivos duxerant in Hiſpaniam, ac vendiderunt, quorum aliquos poſtea Carolus Magnus ſua liberalitate redemit, qui in priſtinum locum ſunt reverſi.* Hæc auctor, ſui temporis ſcribens Annales, a quibus Regino & alii.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

Porro idem Carolus Magnus ſicut armis ita & in religione pollens, hoc anne (ut auctor eſt Sigebertus) ex Patribus colligi fecit lectiones ſuis quaſque temporibus recitandas: ait enim: *Carolus Imperator per manum Pauli diaconi decerpens optima quæque de ſcriptis Catholicorum Patrum, lectiones unicuique feſtivitati convenientes per circulum anni in Eccleſia legendas compilari fecit.* Hæc ipſe. Sed etiam ad hæc ipſa ſpectat quod Eginhardus, qui fuit illi a ſecretis, in vita ipſius Caroli hæc ait: *Legendi, atque pſallendi diſciplinam dili-* Lectiones colligi ex patribus jubet Carolus Magnus.

PAGIUS *nita mirifice compoſitum: in quo XII. horarum curſus ad clepſydram vertebatur, cum totidem æreis pilulis quæ ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubjectum ſibi cymbalum tinnire faciebant: additis in eodem ejuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras completis horis exibant, & impulſu egreſſionis ſuæ, totidem feneſtras, quæ prius apertæ erant, claudebant: nec non & alia multa erant in ipſo horologio, quæ nunc enumerare longum eſt. Fuerunt præterea inter prædicta munera, candelabra duo ex aurichalco miræ magnitudinis & proceritatis: quæ in Aquenſi Palatio ad Imperatorem delata ſunt. Imperator Legatum & Monachos, per aliquantum tempus ſecum retinens, in Italiam direxit, atque ibi tempus navigationis expectare juſſit.* Idem habent alii Annaliſtæ, qui Regis Perſarum nomine intelligunt *Haronem* ſeu *Aaronem* Saracenorum Calipham in Perſide morantem. *Thomas* proximus Succeſſor fuit Georgii in Patriarchatum Hieroſolymitanum, ut ſupra diximus adverſus Papebrocium, qui Fortunatum Patriarcham Gradenſem Georgium excepiſſe putavit.

V. Saraceni in Corſica & in Sardinia victi. Subdit Eginhardus: *Eodemque anno Burchardum Comitem ſtabuli ſui, cum Claſſe miſit in Corſicam: ut eam a Mauris, qui ſuperioribus annis illuc prædatum venire conſueverant, defenderet. Qui juxta conſuetudinem ſuam de Hiſpania egreſſi, primo ad Sardiniam appulſi ſunt; ibique cum Sardis prælio commiſſo, & multis ſuorum amiſſis (nam tria millia ibi cecidiſſe perhibentur) in Corſicam recto curſu pervenerunt. Ibi iterum in quodam portu ejuſdem inſulæ, cum Claſſe cui Burchardus præerat, prælio decertaverunt: victique ac fugati ſunt, amiſſis XIII. navibus, & plurimis ſuorum interfectis. Adeo illo anno in omnibus locis adverſa fortuna fatigati ſunt, ut ipſi ſibi hoc accidiſſe teſtati ſint, eo quod anno ſuperiore, contra omnem juſtitiam de Pataleria Inſula LX. Monachos aſportatos in Hiſpania vendiderunt. Quorum aliqui per liberalitatem Imperatoris, iterum ad ſua loca reverſi ſunt.*

VI. Pax Francos inter & Venetos ſancita. *Nicetas Patricius, qui cum Claſſe Conſtantinopolitana ſedebat in Venetia, pace facta cum Pippino Rege, & induciis uſque ad menſem Auguſti conſtitutis, ſtatione ſoluta, Conſtantinopolim regreſſus eſt. Hoc anno Imperator Paſcha Aquiſgrani celebravit, nec non & Natalem Domini.* Juxta hæc ultima verba videtur Eginhardus annum auſpicari a Kalend. Januarii, cum Natalem Domini in hujus anni fine memoret. Sed quia mortem Hadriani Papæ & coronationem Caroli Magni, quæ utraque contigit die Nativitatis Chriſti, alligat cum annis DCCXCVI. & DCCCI. non dubito, quin a Natali Domini annum incipiat, non vero a Paſchate, ut Cointius contendit, quam opinionem plane evertit, quod antea Eginhardus habet: *Hoc anno pridie Kal. Febr. fuit Luna XVII. quando ſtella Jovis, quaſi per eam tranſire viſa eſt; & III. Idus Febr. Eclypſis Solis ſtante utroque ſydere in XXV. parte Aquarii. Iterum IV. Kal. Martii fuit Eclypſis Lunæ: & apparuerunt acies eadem nocte miræ magnitudinis; & Sol ſtetit in XI. parte Piſcium: & Luna in XI. parte Virginis. Nam & ſtella Mercurii XVI. Kalend. April. viſa eſt in Sole, quaſi parva macula nigra paululum ſuperius medio centro ejuſdem ſyderis, quæ a nobis octo dies conſpicitur: ſed quando primum intravit, vel exivit, nubibus impedientibus minime notare potuimus.* Eaſdem Eclypſes cum præſenti anno, quo eas accidiſſe calculus mathematicus demonſtrat, copulant Regino in Chronico, ac Annaliſtæ Metenſis & Bertinianus, quos ideo certum videtur, annum a Paſchate non exordiri, ut aliqui Viri doctiſſimi autumarunt. At quomodo dici poteſt Eginhardum annum a Paſchate incipere; cum mortem Caroli M. quæ menſe Januario anni DCCCXIV. contigit; cum eodem etiam Chriſti anno alliget.

VII. Paulus Diaconus colligit Homiliarium. Superſunt Caroli Magni literæ, in quibus præter utriuſque Teſtamenti recognitionem, commendatur etiam *Homiliarium*, quod ejus juſſu Paulus Diaconus Monachus tum Caſinenſis collegit, ut *per totius anni circulum congruenter cuique Feſtivitati diſtincte & abſque vitiis lectiones* eſſent. Baronius anno DCCLXXVIII. num. XXII. & ſeq. Epigrammata de recognitione ac emendatione totius Divinæ Scripturæ ab Alcuino elaborata valde laudat, nec deſunt, qui Homiliarii etiam Alcuinum Auctorem faciant. Verum recte illud Baronius Sigebertum in lib. de Script. Eccleſiaſt. cap. 81. ſecutus adjudicat Paulo Diacono; perperam tamen id ad hæc tempora refert; Alcuinus enim qui ante triennium obiit, Paulo Diacono ſuperſtes fuit. In laudatis Caroli Magni literis anno MCCCCLXXXII. Spiræ typis datis, & poſtea a Mabillonio Tom. I. Analect. a Cointio anno DCCXCVII. num. XXXVIII. aliiſque Carolus dicit: *Id opus Paulo Diacono familiari noſtro elimandum injunximus, ſcilicet, ut ſtudioſe Catholicorum Patrum dicta percurrens, veluti florentiſſimis eorum pratis certos quoſque floſculos legeret, & in unum quæque eſſent utilia, quaſi ſertum aptaret. Qui noſtræ Celſitudini devote parere deſiderans, tractatus, atque ſermones & homilias diverſorum Catholicorum Patrum perlegens, & optima quæque decerpens, in duobus Voluminibus per totius anni circulum congruenter cuique Feſtivitati diſtincte & abſque vitiis nobis obtulit lectiones.* Jam ſcripſerat Carolus ſe reperiſſe lectiones ad nocturnale officium

gentiſſime emendavit; erat enim utriuſque admodum eruditus, quamquam ipſe nec publice legeret, nec niſi ſubmiſſe, & in commune cantaret. Fecit & aliam iiſdem ferme temporibus collectionem idem Carolus ad componendos bonos mores regularium perſonarum, de qua eſt mentio

(a) Capitul. l. 1. c. 85. in Capitularibus ejuſdem Caroli Imperat verbis iſtis (a):

IV. Mos Caroli in ſanciendis legibus ad Eccleſiam ſpectantibus. *Quia vero canonica profeſſio a multis partim ignorantia, partim deſidia dehoneſtabatur; operæpretium duximus, Deo annuente, apud ſacrum conventum ex dictis ſanctorum Patrum, velut ex diverſis pratis quoſdam vernantes floſculos carpendo, in unam regulam canonicorum, & canonicarum congerere, & canonicis vel ſanctimonialibus ſervandam contradere, ut per eam canonicus ordo abſque ambiguitate poſſit ſervari. Et quoniam illam ſacer conventus ita etiam laudibus extulit, ut uſque ad unum jota obſervandam perçenſeret: ſtatuimus, ut ab omnibus in eadem profeſſione degentibus indubitanter teneatur, & modis omnibus ſive a canonicis, ſive a ſanctimonialibus canonice degentibus deinceps obſervetur.* Hæc Carolus. Quibus & intelligis quomodo gerere ſe ſoleret in promulgandis legibus Eccleſiæ profuturis: nimirum ut nihil ageret Epiſcopis inconſultis, eiſdemque in Conciliis congregatis, quibus & porrigere ſoleret, quæ cuperet obſervari, ut antequam in publicum ederentur, ab ipſis

PAGIUS eium compilatas eſſe ſine Auctorum ſuorum nominibus, & *ſolœciſmis* in eis perſtrepere. Præterea eas literas ante annum Chriſti DCCC. ad quem Paulus non videtur perveniſſe a ſe ſcriptas eſſe his verbis oſtendit: *Karlus Dei fretus auxilio Rex Francorum & Longobardorum ac Patricius Romanorum, religioſis lectoribus noſtræ Ditioni ſubiectis*, ubi ſe Regem Francorum, non vero Imperatorem dicit. Mabillonius loco laudato notat inſertas fuiſſe in illud Homiliarum homilias quaſdam a poſteris, nempe Herici Monachi Autiſiodorenſis, quem mutuo Paulo floruiſſe conſtat, regnante Carolo Calvo; imo additæ ſunt etiam Homiliæ Haymonis Epiſcopi Alsbertadienſis, qui poſt Pauli Diaconi mortem floruit, ex quibus colligere eſt, Pauli Collectioni variis temporibus additiones factas eſſe. Denique cum Auctor Vitæ Alcuini fere æqualis tradat: *Collegit multis de Patrum Operibus Homiliarum duo Volumina*, Cointius laudatus recte ſuſpicatur, Alcuinum Paulo ſuperſtitem, Opus Pauli poſt ejus mortem recognoviſſe ac auxiſſe. [1]

VIII. *Capitulare hoc anno datum.* Baluzius Tom. I. Capitul. Reg. Franc. edidit Capitulare hoc anno emiſſum, quod eruit ex veteri Codice MS. Sancti Vincentii Metenſis, cujus titulus eſt: *Iſte capitulus fuit datus in anno ſeptimo ad Aquis Palatium.* Tum: *Memoratorium qualiter ordinavimus, propter famis inopiam, ut de ultra Sequana omnes exercitare debeant.* Continet illud Capitula ſeptem ibidem legenda.

IX. *Leo Papa apud Carolum queritur.* Hoc anno Leo III. apud Carolum queſtus eſt, quod ab ejus Miſſis, qui juſtitiam facturi credebantur, damnum potius accepiſſet, ut videre eſt in Epiſtola ejus ad Carolum data, quæ ordine XII. eſt Tom. VII. Concil. In ea dicit Pontifex ſe ad eum miſiſſe Oratores ſuos, Joannem Reverendiſſimum Epiſcopum & Baſilium religioſum Hegumenum, ſubiungitque: *Miſit pia Serenitas Veſtra Miſſos ſuos, ut juſtitiam nobis facere debuiſſent, ſed magis damnum quam profectum nobis fecerunt. Veruntamen Miſſos veſtros, qui ad nos venerunt, interrogare dignemini, & ipſi viva voce inſinuare poſſunt ea, qua in noſtris hominibus audierunt vel viderunt peracta. Sed & præſens Joannes Epiſcopus Miſſus noſter per ſingula veſtra poteſt innoteſcere Imperiali potentia, quia omnia, quidquid per veſtrum pium ac legale judicium de cauſa videlicet Palatii Ravennatis recollectamus, unde & juſſiſtis, ut nullus quilibet homo impoſtrum conquaſſare aut in judicio promovere præſumeret, tam de vulgaria, quam etiam de manſis, quos per veſtrum diſpoſitum Herminus fidelis veſter nobis reconſignavit, omnia cum caſis, vineis, ſeu laboribus atque peculiis abſtulerunt, & nihil exinde nobis remanſit. Quamobrem quæſumus veſtram Imperialem clementiam, ut ſic de veſtra a Deo accepta Donatione, quam prædicto Dei Apoſtolo obtuliſtis peragere debeatis quatenus in nulla minuatur parte*, &c.

Aliam, quæ in eodem Tom. VII. Concil. ordine III. eſt, Epiſtolam ad Carolum dedit Leo poſt prædictorum Legatorum reditum, ex quibus intelligimus non defuiſſe malignos homines, qui ſemina rixarum inter utrumque ſpargere conarentur. Ait Pontifex Legatos ſuos ſibi ejus literas reddidiſſe, additque: *Continebatur in ſexto Capitulo, quod Miſſos invenire non valeretis qui nobis placeant; de qua re valde triſtatur veſtra Serenitas, & nullus de ipſis, qui jam ad nos fuit directus, per ſuam voluntatem amplius miſſus erit, excepto quod obedientiam veſtram voluntarie unuſquiſque adimplere cupit, & non ſolum Miſſi veſtri timent veſtram portare Legationem ad noſtram puſillitatem, verum etiam alii jam non ſunt auſi quærere a vobis auxilium, quia nullus eſt, qui veſtram quaſivit clementiam, ut dicunt, qui poſtmodum ad plenam potuiſſet pervenire gratiam noſtram, & quia plures directos habuiſtis Miſſos fideles, in quibus jam alii mortui ſunt, & ipſi blaſphemati fuere, & de ipſis qui vivunt nullus jam ſine* X. *Iterum apud eundem queritur.*

NOTÆ [1] Hoc anno Carolus M. in *Aquiſgranenſi* palatio, menſe *Aprili* conſidebat, ut ex ejus diplomate pro monaſterio Prumienſi, a Martenio in Collectione ampliſſima Anecdotorum tom. 1. pag 61. edito, patet. Hujus diplomatis initium eſt: *In nomine Patris &c. Karolus Sereniſſimus Auguſtus a Deo coronatus, magnus, pacificus Imperator Romanorum gubernans Imperium, qui & per miſericordiam Dei rex Francorum & Langobardorum.* In fine: *Data IIII. Kal. Maii anno VII. Chriſto propitio imperii noſtri, atque anno XXXIX. regni noſtri in Francia, & XXXIIII. in Italia, Indictione XV. Actum Aquis palatio noſtro publico in Dei nomine, feliciter. Amen.* Vid. Eccardum rer. Francic. lib. XXVII. n. XLVIII. GEORGIUS

Digitized by Google

Ipſis Epiſcopis probarentur: ſed & ſi res gravior eſſet, ipſum conſulerent Romanum Pontificem, cujus auctoritatem tanti faciebat, ut etiam partitionem Regni in filios factam, confirmari, atque ſubſcribi voluerit ejuſdem manu Pontificis, ut ſuo loco ſuperius dictum eſt.

V. Ludovicus reſtituit Chriſtianam diſciplinam collapſam in Aquitania. (a) Aimoin. l. 5. c. 8.

Interea Ludovicus Caroli filius, cui a patre anno ſuperiori Aquitaniæ Regnum eſt traditum, illuc profectus collapſam Chriſtianam diſciplinam reſtituere laboravit; erectiſque in ea provincia pluribus monaſteriis, reddidit eam ſpiritualium aquarum irriguo, tamquam alterum Dei paradiſum. De his enim hæc hujus ſæculi ſcriptor accuratiſſimus iſta habet (a): *Et Regis quidem ab ineunte ætate, ſed tunc quam maxime circa divinum cultum, & ſanctæ Eccleſiæ exaltationem piiſſimus incitabatur animus; ita ut non modo Regem, ſed ipſius opera potius eum vocitari mererentur ſacerdotem.*

Nam totius Aquitaniæ qui videbatur, clerus, antequam ei crederetur (utpote ſub tyrannis agens) magis equitationi, bellicæ exercitationi, miſſilium librationi, quam divino cultui operam dare noverat: Regis autem ſtudio, undecumque adductis magiſtris tam legendi, quam cantandi ſtudium necnon divinarum, & mundanarum intelligentia litterarum citius quam credi poterat coaluit. Præcipue tamen affecta illorum ducebatur, qui ſua pro Domini amore cuncta relinquentes, contemplativæ curabant fieri participes vitæ. Nam antequam Aquitania ſub eo regnaret, collapſus erat in ea hujuſcemodi ordo. At ſub eo adeo coaluit, ut etiam ipſe ubi fraternum Carolomanni imitari geſtiens memorabile exemplum, ipſe quo-

PAGIUS *ſine blaſphemia eſſe videtur. Unde nobis, fili dulciſſime, quid agendum eſt, niſi preces pro his qui talia verba mentiti ſunt, ad Dominum fundamus? Sicut ſcriptum eſt, Orate pro inimicis veſtris. Cedat enim nobis veſtra Serenitas, quia ea, quæ ad animæ veſtræ ſalutem cognoverimus, nullo modo tacemus; & ſi ante tacuimus, nunc autem non ceſſamus, ſive de bonis, ſive de malis, veſtræ intimare pietati. Nam qui per mendacium & malas machinationes vult filium ſeparare a matre, judicium habebit cum ipſo Clavigero Regni Cælorum Beato Petro Apoſtolo.* Paulo poſt: *De natem accuratoribus Miſſorum veſtrorum, de quibus nobis emiſiſtis, ut aut in noſtram, aut in veſtram præſentiam ad diſcutiendum veniant, ſi placet pietati Veſtræ, Miſſum veſtrum dirigite ubique illis, qui omnia liquidius inquirat, & veſtræ Imperiali potentia fideliter annuiet, quid & quomodo iſtis in partibus egerint, qualem profectum exinde Sancta Dei Eccleſia Mater veſtra habeat. Verum tamen omnia in veſtro committimus ſagaciſſimo arbitrio*, &c.

XI. Synodus Salisburgienſis.

Hoc anno celebratum eſt *Salisburgienſe* Concilium, in quo de ratione Decimarum potiſſimum diſputatum, decretumque factum, de illis quadrifariam, more inſtitutoque Majorum, dividendis. Actorum ſummam Brunnerus lib. 6. Rer. Boicarum n. 4. ſic deſcripſit: *Cum ſe congregaſſet Synodus Epiſcoporum, Abbatum, cæterorumque Clericorum Bojoariæ Provinciæ ad Metropolim Saltzburgenſem, & ibidem non pauca utilitatis ſuæ pertractaſſent, moverunt iidem Epiſcopi, Arno Archiepiſcopus, Atto, Adalwinus, Emricus, Hatto, quæſtionem de Decima fidelium populorum, quæ affertur ad Eccleſias; lectis inde capitulis ex Canonum auctoritate, quid inde agi debuiſſet, invenerunt quatuor portiones fieri, unam Epiſcopo, alteram Clericis, tertiam pauperibus, quartam fabricis Eccleſiæ. Tum conſenſerunt ibi cuncti Abbates, qui præſentes aderant huic decreto, ſecundum Canones, & reddiderunt portiones Epiſcoporum Epiſcopis, quæ illos contigiſſent, ideſt Meginhart, Uro'ſ, Joannes, Vvolfdrego, Vvolfganhart, Kerich, Hepſido, & cæteri, unuſquiſque ſuo Epiſcopo, ea ratione, ut alterius exinde nulla inter illos diſcordia deinceps ſemper maneret. Act. VII. Kal. Febr. an. VII. imperante Carolo Glorioſo Auguſto, poſt Conſulatum ejus.* Ubi annus VII. refertur ad Conſulatum ejus, alioqui dicendum fuiſſet anno VII. Imperii ejus poſt Conſulatum ejus ſeptimo. *Arno* primus Salisburgenſis Archiepiſcopus fuit, *Atto* quintus Epiſcopus Friſingenſis, *Adalwinus* quintus Epiſcopus Ratiſponenſis, *Emricus* ſive Einricus Sabionenſis Epiſcopus quintus, qui *Alimo* ſucceſſit anno incerto, ideoque Poeta incertus qui Verſus compoſuit de Ordine Comprovincialium Pontificum Epiſcopos omnes, qui quando Opuſculum ſuum compoſuit in vivis erant, non nominavit, Catalogum enim Epiſcoporum Sabionenſium duobus his Verſibus claudit:

Præſul alimus erat meritis, qui & dogmate quartus.
Quintus honore ſedet ill. fultus eodem.

Catalogum etiam Epiſcoporum Patavienſium ſic terminat,

Nuper VValdricus felix Vir in ordine ſextus.
Nunc ſedet ANTISTES magnus ill. Sedis honorem.

Et tamen liquet ex hoc Concilio Salisburgienſi *Emricum* ſeu *Einricum* hoc tempore *Alimo* ſucceſſiſſe, & ex infra dicendis patebit, *Reginarium*, ſeu *Reginerium* Epiſcopum Pataviensem anno DCCCXXIX. litem moviſſe *Adelramo* Archiepiſcopo Salisburgienſi ob regiones quaſdam quas ad ſuum Epiſcopatum pertinere contendebat. Porro hæ litteræ *ill.* alias ponebantur loco nominis proprii, uti hodie littera N. *Hatto* Epiſcopus erat Laureacenſis, ut interpretatur Aventinus lib. 4. Annal. Bojorum pag. 220. ubi hujus Concilii ſummarium recitat. Cointius quidem hoc anno num. XXVI. ſcribit, *Hattonem* ad Pataviensem Epiſcopatum promotum eſſe anno DCCXCVIII. quo exiſtimat Metropolitanam dignitatem Salisburgienſem Eccleſiam accepiſſe. Verum verſus laudati, quo tempore Cointius ſcribebat, e tenebris nondum emerſerunt, ipſeque *Rudbertum* anno DCXXIII. e vivis exceſſiſſe exiſtimabat; cum tamen Rodberti mors in annum DCCXVIII. inciderit, & Salisburgienſis Eccleſia ante ann. DCCXCVIII. Metropolitana non fuerit. Eo itaque anno *Vvaldrico* ſexto Epiſcopo Pataviensi & Laureacenſi Archiepiſcopo demortuo, Archiepiſcopatus ad Eccleſiam Salisburgienſem translatus fuit, incer-

quoque Theoricæ comprehendere niteretur culmina vitæ. Sed hujus voti ne compos fieret, obicem ſe præbuit refragatia patris, vel potius divinæ nutus voluntatis, quæ tantæ pietatis virum noluit ſub ſuæ cura ſolius ſalutis deliteſcere, ſed potius per eum, & ſub eo multarum ſalutem adoleſcere.

VI. Monaſteria a Ludovico Rege in Aquitania erecta.

Et quidem multa, ut dictum eſt, ab eo ſunt in ejus ditione reparata, immo ædificata monaſteria, ſed præcipue hæc, monaſterium ſancti Philiberti, monaſterium ſancti Florentii, monaſterium Karoffi, monaſterium Concas, monaſterium ſancti Maxentii, monaſterium Menatæ, monaſterium S. Magniloci, monaſterium Muſciacum, monaſterium S. Sabini, monaſterium Maſciacum, monaſterium Nobiliacum, monaſterium S. Theotfridi, monaſterium S. Paſcentii, monaſterium Doſoræ, monaſterium Solemniacum, monaſterium Puellare S. Mariæ, monaſterium Puellare S. Radegundis, monaſterium de Vera, monaſterium de Utera in pago Taloſano, monaſterium Vadala in Septimania, monaſterium Anianæ, monaſterium Galiinæ, monaſterium S. Laurentii, monaſterium S. Mariæ, quod dicitur Nirubide, monaſterium Caunas, & cætera plurima, quibus veluti quibuſdam lychnis totum decoratur Aquitaniæ Regnum. Hoc ejus exemplum, non modo Epiſcoporum multi, ſed & laicorum quamplurimi æmulati collapſa reſtaurabant, & nova certabant monaſteria ſuſtituere, quod cernere oculis eſt. In tantam denique Reſpublica felicitatem Aquitanici profecerat Regni, ut proficiſcente quolibet Rege, vel in palatio reſidente, vix aliquis reperiretur ſe conquerens aliquid injuſte perpeſſum. Tribus enim diebus Rex per ſingulas hebdomadas rei judiciariæ intererat, &c.

VII. De Italici Regni Pipini adminiſtratione per S. Adelhardum.

Sed & Italia ſub Pipino Rege optime per ſanctum Adelhardum Abbatem diſpoſita eſt, quam anno ſuperiori Pipinus a Carolo Magno in partem acceperat: ita quidem teſtatur Paſchaſius (a) Ratbertus hujus & ipſe temporis ſcriptor, qui & de Leone Papa eum Romæ excipiente iſta teſtatur: *Adelhardus ubi a domino Leone tunc temporis Apoſtolica tanta familiaritatis officio eſt ſuſceptus, ut neminem conſtiterit Francorum antea ſuſcepiſſe. Unde noſtrorum quidam narrant, ſibi jocoſo dixiſſe animo: France, inquit, ſecunda ſcias, quia ſi te aliud invenero, quam te credo, non ultra neceſſe eſt Francorum aliquem huc venire, cui credere debeam.* Hæc ipſe.

(a) Apud Sur. die 2. Jan. tom. 1.

Re-

PAGIUS

certumque, an Pataviensis a Laureacenſi tunc diviſus fuerit.

XII. *Moritur S. Suibertus Epiſc. Verdenſis.*

Bollandus ad diem XXX. menſis Martii loquens de *Sancto Pattone* Epiſcopo Verdenſi in Saxonia Inferiori hæc verba refert ex Chronico Verdenſi, quod ſervabatur in Archivo loci illius: *Anno Incarnat. Domini DCCLXXXVI. fundata eſt & inſtituta Sedes Cathedralis hujus Eccleſiæ Verdenſis a glorioſo D. Carolo Magno, anno Regni ſui XIX. Præſidente Sancto Romana Eccleſia Hadriano Papa I. Moguntina Eccleſia Lullone, & ſubdita eſt Civitas & commiſſa Beato Viro Suiberto hujus loci primo Epiſcopo... præfuit Sedi Verdenſi viginti & uno annis: Cælitum auxit numerum anno DCCCVII.* Hæc ſunt prima verba illius Chronici quod cujus antiquitatis ſit non dicit Bollandus. Porro non confundendus *Sanctus Suibertus* primus Epiſcopus Verdæ ad fluvium Aleram poſitæ cum Sancto Suiberto Friſonum Apoſtolo, qui vivere deſiit anno DCCXIII. & apud Cæſaris-Verdam ad Rhenum in Epiſcopatu Colonienſi ſepultus eſt, ut ſuo loco oſtendimus. Pace Monaſterienſi noſtra ætate ſancita Epiſcopatus Verdenſis ſuppreſſus, & Civitate Suecis tradita Sanctorum Reliquiæ alio tranſlatæ.

Digitized by Google

JESU CHRISTI ANNUS 808.	LEONIS PAP. III. ANNUS 13.	CAROLI MAGNI 8. NICEPHORI 7. IMPP.

I. Theodotus, & alii palam profitentur nolle cum Nicephoro communicare.

REdemptoris agitur annus octingenteſimus octavus prima inchoata Indictione, quo Joſeph Archiepiſc. Theſſalonicenſis, & Theodorus Studita ejus frater, atque S. Plato cum ſuis monachis detecti non communicare cum Patriarcha, aſſerentes, ſe non communicaturos fore cum eo, niſi ejecto Joſepho Oeconomo, qui coronaverat Theodotem pellicem, quam ſuperinduxerat Conſtantinus: magnam ſuſtinuere perſecutionem, qua de cauſa magnæ ſunt excitatæ turbæ in Eccleſia Conſtantinopolitana.

De his dicturi, primum omnium, per quem res detecta, & in lucem prodita ſit, dicendum: mox vero de cauſa ipſa erit agendum, num juſta fuerit, propter quam ſanctiſſimi viri iſti ſe a communicatione ſeparaverint Patriarchæ & aliorum, qui Joſephum Oeconomum recepiſſent. De quibus ſingulis, & aliis dicendum cum ſit, recitandæ erunt ipſius Theodori, quæ ad rem pertinent, tunc ſcriptæ ad diverſos epiſtolæ, quas nunquam hactenus Latinitas novit, ſed nunc primum ex codice Columnenſis bibliothecæ acceptæ, atque Latinitate donatæ ſunt opera, & diligentia Sirmundi Pariſienſis Societatis Jeſu profeſſoris, cui tu Lector, ſicut & ego, ob tantum elargitum munus, bene preceris.

II. Res quomodo in apertum deducta.

Qui primus rem occultam in apertum deduxit, atque tumultuari cœpit, fuit Logotheta Dromi, nobilis magiſtratus, qui conſiderans Epiſcopum Theſſalonicenſem morantem Conſtantinopoli, plurimis diebus feſtis abſtinuiſſe ab Eccleſia, in quam conveniebat Patriarcha cum reliquo clero, & populo, cauſam rogans, invenit, ſe a Patriarchæ abhorrere communione, propterea quod ipſe cum Joſepho illo communicaret in ſacris, qui coronarat Conſtantini adulteram. Sic igitur re jam in apertum deducta, quod non eſſet amplius tempus diſſimulandi, Theodorus ipſe monuit monachos ſuos monaſterii Saccundionis, hanc ad eos ſcribens epiſtolam, qua rei geſtæ ſeriem texuit. Sic enim ſe habet (a):

(a) Theodor. ep. 31. Cod. Columna.

Fratribus, qui ſunt in Saccundione.

Theodori Studit. epiſtol. ad ſuos de communione denegata Oeconomo.

Quamdiu tempus fuit diſſimulandi, & occultandi conſilium non communicandi cum Joſepho Oeconomo, fecimus id ſtudioſe, filii, ac fratres, non metu correpti, quamvis peccatores ſimus, ſed diſpenſatorie condeſcendentes, imitanteſque quodammodo ſanctos Patres noſtros, quatenus & illi opportuno tempore & id obſervantes, ſubduxerunt ſeipſos tentationibus; partim quidem, ut infirmioribus & vexantibus parcerent, partim ut aliquantulum remittentes, gubernatorum more, ſcopum ſuum poſtmodum attingerent. Poſtquam vero nunc Deo ſic viſum eſt, ut in apertum res prodiret: ſcribimus & ipſi. Quomodo autem? per Logothetæ Dromi interrogationem, & Archiepiſcopi Theſſalonicæ *reſponſionem.*

III.

Sic enim ille: Cur hactenus (inquit) nobiſcum non communicas, nec cum Patriarcha, cum tot dies feſti prætierint? Dic cauſam confidenter: Et confeſſus eſt, & non negavit. Neque adverſus pios Imperatores noſtros quicquam habeo, neque adverſus Patriarcham, ſed adverſus Oeconomum, qui adulterum coronavit, ideoque depoſitus eſt ſacris canonibus. Ad hæc Logotheta: Pii Imperatores noſtri te opus non habent, nec Theſſalonicæ, nec alibi. Poſt hæc verba nec reſponſum amplius datum eſt, nec interrogatio alia propoſita, cum elapſi ſint dies tredecim, niſi quod litteras miſimus ad dominum Simeonem, quas iſtis inſeruimus, ut totius rei naturam cognoſcatis. Pervenit autem res ad Patriarchæ aures, & totius ferme civitatis. Et ſunt ſane multi, qui nobiſcum affligantur, & conſentiant, ſed auctarui Dei

---

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLVI. Anno Hegiræ CXCIII. inchoata die 25. Octob. fer. 4. A. C. 808. I.

Anno Periodi Græco-Romanæ 6301.

☉ 5. BA. ☽ 11. P. 16. April. Indict. 1.

Jesu Christi 808.

Leonis III. Papæ 14.

Caroli Imp. 9.

Nicephori Imp. 7.

ANum. I. ad XXXIII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCI. Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoato, ait: *Theodorus Studii Præpoſitus, & ejus frater Joſeph Theſſalonicenſis Archiepiſcopus, una cum Platone Incluſo, & reliquis Monachis a Nicephori Sanctiſſimi Patriarchæ communione, ob Joſeph Oeconomum corollas nuptiales Conſtantino & Theodotæ illegitime pridem imponentem, ſe ipſum ſegregavit. Imperator autem Nicephorus commodam occaſionem nactus, variis Epiſcopis & Monaſteriorum Præpoſitis in unum collectis, Synodum agi mandavit: cujus decreto Monaſterio & Urbe dejecti, menſe Januario Indictionis ſecundæ in exilio pulſi ſunt.* De illa Synodo ac Sanctorum Theodori & Platonis exilio anno ſequenti cum Baronio agemus, hic vero de diviſione Theodori & Platonis a Patriarcha Nicephoro, quod cum Joſepho illo communicaret in Sacris, qui anno DCCXCV. illegitimam conjugem Conſtantini Imp. coronarat, ut eo anno expoſuimus. In hoc verſabatur diſſidium, ut

SS. Theodorus & Plato ſe ſegregant a communione S. Nicephori Epiſcop. Conſtantinop.

Dei cultores, qui in ſole libertatem oſtendere non poſſint. Nos vero, filii, & fratres, fiducia in Deum nixi, & veritatis fundamento, ipſoque adeo prætexto, & palam agnito, juſtitiæ eventu, in iis, quæ mundus videt circa adulterum, ejuſque adjutores, immobiles in mandato, paternisque canonibus inſiſtamus, nec prodamus pietatem, neque adeo deſtruamus, quæ per exilii conſtantiam recte ædificavimus, ne legis prævaricatores videamur. Divinæ autem legi innixi vincamus, ut ante vicimus, omnia optantes, omnia ſuſtinentes, ſi permiſerit Deus, potius quam ut illius eorumque qui cum eo ſacrificant, communionem attingamus, quoad privetur, depoſitus miniſterio.

IV. *Multa igitur blaterabunt homines, illudentque, & irridebunt; quodque gravius eſt, ex iis, qui ejuſdem ſunt habitus, ordinis ejuſdem, & qui amici eſſe videntur, non pauci. Sed novum nihil.*
(a) Matth. 10. *Scriptum eſt (a): Inimici hominis domeſtici ejus. Et ſi lenocinati ſunt, ſervieruntque adulterinis nuptiis, una ederunt, una biberunt, & calamum tinxerunt in exilium noſtrum. Sed Dominus, qui tum exurrexit in ultionem legis ſuæ, & adulteri quidem Regnum cæcitate perfregit, ſocios autem ignominia perfudit, ſicut ſacerdotes Baal; nos denique humiles præter ſpem ad monaſterium noſtrum reduxit: Ipſe idem nunc adeſt: Ipſe quamvis ad breve ſpatium permiſerit iterum nefariam conjunctionem; attamen rurſus improbare dignatus eſt lætitiam adulteros copulantium, & amantium Mœchorum, per æquiſſimum judicium piorum Imperatorum noſtrorum, qui reddiderant poſt mortem adulterum legitimæ conjugi ſuæ, adulteram appellantes eam, quæ mœchata fuerat, & prolem ejus adulterinam exheredem relinquentes, tanquam illegitimam, & injuſtam, ut ipſimet affirmarunt, me audiente, juxta leges Romanas.*

V. *Et tamen, qui ſcelus patrarunt, non ſe abdunt, nec latebras quærit, qui in ſacris precibus in conjugum coronatione aſſiſtatis adverſus ſanctum Spiritum blaſphemavit; ſed inſiliit felis inſtar in Eccleſiam Dei: rurſum incipit ſacra polluere, & iniquitatem juſtitiam eſſe probare nititur, & quod dici ſolet, ipſum oſtendere Præcurſore ac Baptiſta ſanctiorem. Cum tamen reprehenderit ille Herodes adulterium, & pro veritate mortem oppetierit; hic ſecundum Herodem adulterium patefactum & coronavit, & amplexus eſt uſque ad mortem, non quidem verbis, ſed factis ipſis loquens, & dicens, erraſſe Joannem Præcurſorem, qui injuſte, & inepte arguerit, mortuuſque ſit. Quid autem Joannem dico maximum omnium Sanctorum? Chriſto ipſi (quod temerarium eſt dictu) contradixit, repugnavitque impio ore ſuo. Nam cum adulterum vocet Chriſtus eum, qui legitimam uxorem dimittit; adulteriumque peccatum ſic graviſſimum homicidæ par, maſculorumque, & brutorum concubitori, venefico & idololatræ, ut docet canon divini Baſilii: hic illum ad altare ducens, in totius populi corona impius illas contra Spiritum ſanctum voces edere auſus eſt: conſiderato quam horrendas, & abſurdas,* videlicet ex Rituali libro in hunc modum:

Tu Domine, mitte manum tuam ex ſancto habitaculo tuo, & conjunge famulo tuo famulam tuam, connecte illos in mutuam concordiam: uni eos in carnem unam, quos tibi placuit inter ſe copulari: honorabiles nuptias redde, immaculatum eorum thorum cuſtodi, ſine macula ipſorum contubernium permanere concede in puro corde. VI. Sacer ritus benedicendi matrimonium contrahentes.

Non exhorruiſtis hæc audientes? Quantam cenſetis Spiritus ſancti indignationem fuiſſe ob hujuſmodi blaſphemiam? quam graviter uos ſuccenſuiſſe Angelos ſanctos? Aut quomodo non ſtatim velut Dathan, & Abiron abſumpſit dehiſcens terra mendacii promulgatorem? qui tenebras lucem dicit, & Chriſtum in contrarias ſententias pertrahere conatur. Prorſus enim quæcumque enuntiat ſacerdos, eadem Deus confirmare, ac rata habere ſe profitetur, juxta magnum Dionyſium. Attamen qui flagitium hoc commiſit, exemplum ſubditis ad improbitatis imitationem præbuit, ut res ipſa docet; quin etiam procul poſitis Principibus, & Ducibus, ſicut imitando jam factum eſt in Lon-

PAGIUS ut loquit Baronius num. IX. quod nulla prævia pœnitentia *Joſephus* Oeconomus tanquam nullius tranſgreſſionis reus fuerat in Eccleſiam admiſſus & Sacerdotio reſtitutus, eo prætextu, quod etſi factum illud ab eo perpetratum illicitum eſſet, tamen per diſpenſationem licite abſque culpa dicerent fieri potuiſſe; ſicque uti nullius criminis reus *Joſeph* innocens judicatus in communionem admiſſus fuerit, & reſtitutus in Sacerdotium: quod quidem grande piaculum fuit, & fitis dignum, ut ob eam cauſam ipſe cum ſuis Theodorus ab eorum communione, qui iſta fecerunt, ſe ſubtraxerit, quod & fecit. Ita Baronius, qui tamen aliter ſentire viſus eſt anno DCCXCV. num. XLVI. ut ibidem vidimus.

II. Sed præſtat audire Ignatium, quem Baronius non viderat, in Narratione de Theodoro Studita, quam Combefiſius habuit ab Allatio. *Neceſſariis quibuſdam temperamentis, & in negotiis adminiſtrandis perpetua memoria dignos tenuiſſe Patriarchas Taraſium & Nicephorum uſos fama eſt, prout alibi jam manifeſtavimus (*in Vita ſcilicet utriuſque Patriarchæ.*) Et hæc ſunt quæ narratione noſtra illuſtranda aggredimur. Conſtantinus Imperator fretus Chriſtum amantis Imperatricis filius, vita conjugioque conſorte expulſa, & invita reluctanteque in Monaſterio detonſa,* S. Taraſio Epiſc. Conſtantinop. vivente S. Theodorus illegitimas nuptias Conſtantini Imp. improbarat.

Digitized by Google

Longobardia, & Gothia ejus confinibus: neque enim apud Gentiles tale quid perpetratur. Et non erubeſcit miſer, ſed ſacrificat (ſicut dictum eſt) profanus: & eos, qui ipſum merito averſantur, relegare conatur. Dominus autem adjutor eorum, qui pro ejus mandato decertant; qui inflectet corda piorum Imperatorum noſtrorum, ut vindices ſe præbeant Eccleſiæ ſuæ, quemadmodum in adultero: etiamque hanc placeat ſacro miniſterio, prout expedit ſanctiſſimo Patriarchæ, totique Eccleſiæ Catholicæ.

VII. *Quamobrem, confidite filii, ac fratres, ut ne terreamini, nec ſuccumbite: tempus confeſſionis, tempus reſiſtentiæ, tempus certaminum fortaſſe aliarumque afflictionum, ſed & coronarum, & gloriæ cæleſtis; ait enim* (a): *Glorificantes me glorificabo, & qui contemnit me, erit ignobilis. Et: Beati, qui non declinant a mandatis ejus. Ideo gaudete, & exultate, quoniam merces vobis cum ſuſtinueritis, multa eſt in cœlis: operibus veſtris intenti eſtote. Pro Imperatoribus veſtris orate: pro Patriarcha, ut ejiciatur Joſeph: pro pace Eccleſiæ, ambulantes in via immaculata, in mandatis ejus volentes nimis; in omni honeſta, & canonica converſatione; quoad aliquid amplius audiatis, aut a nobis ſignificetur. Chriſtus ſit vobiſcum: Deipara protegeat vos: Præcurſor, & Theologus cuſtodientes vos. Sancti omnes, precibus patris mei, ac patris veſtri. Omnes ſaluto nominatim: Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti ſit cum omnibus vobis, filii dilecti.* Hactenus ad ſuos monachos monaſterii S. Platonis Theodorus.

(a) 1. Reg. 2.

VIII. De cauſa Theodori adverſus Patriarcham.

Jam vero antequam his alligatas litteras (ut teſtatur) ad Simeonem inſpiciamus, nobis præſtandum, quod polliciti ſumus, inſpicere ſcilicet an in Theodoro, atque ſuis cauſa juſta fuerit, ut ſe ſubducerent, vitarentque communicare cum Patriarcha in ſacris ſolemnibus coram populo in magna Eccleſia: nam privatim in monaſterio ſe ejus retinuiſſe communicationem, ut in Miſſis ejus nomen recitare numquam prætermiſerit, ſæpe ipſe ſuis litteris profeſſus eſt. Magna ſane de his concertatio fuit, uſque adeo, ut complures, atque potiſſimum ipſe Patriarcha jactaret tam Theodorum, quam reliquos ipſum ſequentes eſſe ſchiſmaticos, quod abſque digna cauſa ſeſe a communione ipſorum ſubduxiſſent, ſicque Eccleſiam ſcidiſſent: cum tamen non deſtiterit ipſe Theodorus ſuam ornare defenſionem apud omnes id expetentes. Iſta ut tu intelligas primum omnium illud accipe, non in eo quæſtionem, atque controverſiam verſatam eſſe, num delinquenti, in graviſſimum quemvis errorem lapſo, ab Eccleſia juſte dejecto, digne pœnitenti aperienda eſſet Eccleſia, & in ſacerdotii gradum, ex quo ejectus fuerat, eſſet ipſe recipiendus. Iſta quidem in dubitationem minime deduci potuerunt, num lapſus ab Eccleſia ejectus, poſſit per pœnitentiam in Eccleſiam revocari. Non enim adeo vecors Theodorus vir doctiſſimus fuit, ut id fieri poſſe negaret, ut hujus rei gratia ſe a Patriarchæ communione ſubduceret, licet de reſtitutione illius in priſtinum ſacerdotii gradum, a quo exciderat juſte privatus, dubitari aliquo modo potuiſſet.

Sed res erat hujuſmodi: quod nulla prævia pœnitentia, ſceleriſque admiſſi deteſtatione, & deploratione idem Joſephus Oeconomus, tamquam innocens, nulliuſque tranſgreſſionis reus fuerat in Eccleſiam admiſſus, & ſacerdotio reſtitutus, eo nimirum prætextu, quod etſi factum illud ab eo perpetratum illicitum eſſet, tamen per diſpenſationem licite abſque culpa dicerent fieri potuiſſe; ſicque uti nullius criminis reus Joſeph innocens judicatus in communionem admiſſus fuerit, & reſtitutus in ſacerdotium: quod quidem grande piaculum fuit, & ſatis dignum, ut ob eam cauſam ipſe cum ſuis Theodorus ab eorum communione, qui iſta fecerant, ſe ſubtraxerit, quod & fecit. Rem plane ita ſe habuiſſe, ex ejuſdem Theodori epiſtola intelliges, quam ad Theoctiſtum ſcripſit his verbis (b): IX. Juſtiſſima cauſa Theodori.

(b) Theod. Stud. lib. 1. ep. 24. Cod. Columu.

Theoctiſto Magiſtro.

X. *Quod de nobis pro eximia ſua pietate ſollicita ſit excellentia tua: declarant ſa-*

PAGIUS *ſu, uxorem aliam ejus loco ſubſtituerat (nempe* Theodotem:) *at Taraſius quidem Sanctus Vir, is enim tunc Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ clavum regebat, tali facinori nuſquam præbuerat aſſenſum; Presbyter tantum fuit ejus Eccleſiæ nomine Joſeph, qui ſceleratas hujuſmodi nuptias contrahentes connubialibus corollis auſus fuerat redimere. Re cognita magnus Theodorus Imperatorem Eccleſiæ divortio damnavit, & Virum fervore illo cæleſti motum Principem illegitimis facinoribus ſacras leges lædentem corripere aggreſſum; plures alii ejus conſilio zeloque ducti ſecuti ſunt. Theodorus ipſe Eccleſiæ ingreſſu & Patriarchæ congreſſu ſemet continuit: quod quamvis nefandum conjugium haud verbis probaſſet Patriarcha, ſeveriore tamen pœna non perſtrinxerat, nec in eum, qui tam exoſo ſcelere præſtiterat opem, læſæ majeſtatis divinæ pœnas exercuerat. His acceſſit, quod cæleſti conſilio & permiſſu erogata Conſtantino oculorum mulcta, & Imperii poteſtate eidem ablata, & Irene ejus matre ſolio dignitateque pulſa, Nicephorus, qui eu inſidiis jam exauctoravit, Imperii ſceptrique compos, præter alia quæ adverſus eſt nefaria ſcelera, Joſeph memoratum ſuperius Presbyterum depoſitione damnatum ad priſtinos honores in Eccleſia revocandum ſtuduerit.*

ne quæ per reverendiſſimum præpoſitum ſignificaſti; ut non minus illa, quæ nunc per fratrem noſtrum circa miſſas relationes, & reſponſa. Et pro hac quidem tanta propenſione tua mercedem ille omnino, etiam tacentibus nobis, retribuet, qui omnia in pondere, & menſura dividit Deus. Quamnam vero diſpenſationem, domine, fieri pro parte noſtra convenit, majorem ea, qua uſi ſumus? qui ſubduximus nos hactenus, ſilentium ſervantes, ego & Archiepiſcopus, Theſſalonicenſis videlicet, *quoniam tempus eſt tacendi, & tempus loquendi, omnem operam adhibentes, ne in apertum res veniret. Sed judicans judicavit, nec mentitus eſt qui*

(a) Matth. 10. *dixit (a):* Nihil *occultum quod non revelетur: ut nobis etiam nolentibus, cum eo ſtatu res eſſent, non diu aliquid quam erant, eſſe viderentur. Nunc autem diſpenſatione quoque utentes, duo hæc dicimus. Aut abſtineat depoſitus a munere ſacerdotii, & confeſtim communicamus cum ſanctiſſimo Patriarcha, quod quidem expedit in commune. Aut ſi ferendum id non eſt, manemus & nos in eadem, qua prius, ſubtractione, hujus rei vindictam Domino relinquentes. Amplius his ſi quid eſt: non eſt, ignoſce, diſpenſationis modus, ſed iniquitatis, & divinorum canonum tranſgreſſionis crimen.*

XI. *Diſpenſationis enim terminus eſt, ut noſti, neque eorum, quæ conſtituta ſunt, violare quicquam; neque cum parum aliquid remittere liceat pro tempore, ac ratione, ut inde quod re ipſa quæritur,*

Obiecta diluit adverſariorum. *conſequare; ad duriora provehi, & jacturam facere potiorum. Atque hoc ipſum didicimus inter Apoſtolos quidem ex Paulo ſanctificante, & circumcidente Timotheum: inter Patres, ex Magno Baſilio Valentis munus acceptante, Deique nudam vocem ad tempus reticente in mentionem Spiritus ſancti. Cæterum nec Paulus ſanctificare perſiſtit, nec Baſilius Valentis dona capere, Denique Spiritum ſanctum non prædicare; quin ambo contra, pro utriſque mortem præoptaſſe videatur. Ad hunc modum quicumque unquam uſus eſt diſpenſatione, a recto non aberravit, quin citius aſſecutus eſt, quod parumper intermiſit, ſicut accidere ſolet gubernatori, clavum nonnihil remittenti propter adverſam venti tempeſtatem. Qui vero aliter progreſſus eſt, aberravit a ſcopo, prævaricationem induens pro diſpenſatione. Et exempla omnino multa ſunt, quæ ſcribere ſupervacaneum eſt propter nimiam prolixitatem.*

Quod vero a dominatione tua dictum eſt, in canone Apoſtolorum de his, qui per pecuniam ordinant, vel ordinantur, remiſſione quadam uſum videri Chryſoſtomum erga ſex Epiſcopos, quos depoſuit: nihil id diſcrepare videtur, cum privans illos omni prorſus ſacerdotio, ſolam illis ad altare participationem permiſerit. Demus autem diſcrepare, & remiſſionem ineſſe; imitentur hanc, qui volent, nullus prohibebit: os enim eſt ipſe Dei, & Apoſtolorum contubernalis, cujus multa memorantur in hanc diem, & nemo de hac re diſſentit. At longe diſpar hic ratio. Qui enim mœchum coronavit, quaſi abſurdè nihil egerit, ſacris iterum operatur, neque id in abdito quopiam loco ſed in ipſa Eccleſia Catholica, tanquam egregium exemplum ſacerdotibus propoſitus. Iſta quidem ad ſignificandam illius impœnitentiam. Pergit vero reliquis objectionibus Theodorus occurrere, iſta ſubiiciens:

Quænam vobis Valentiniani Ethnica bigamia? & quis propterea quod illum coronarit, ſanctus prædicatur, & non injuſtus? ſi tamen coronatus ille fuit, & quis e ſanctis, qui tum vivebant, Patribus, ſancte feciſſe Valentinianum prodidit cum duas uxores duxit; atque ita fieri deinceps oportere? Multi ergo, & alii, quandoquidem velle ipſis lex eſt, non divina, ſed humana, & reprehendenda, id fecerunt, facientque fortaſſe, quamdiu res ſtabunt. Sed Dei Eccleſia illæſa permanſit, tametſi multis impetita telis, & portæ inferi prævalere adverſus eam non poterunt: nec præter ſtatutos canones agere, aut dicere quicquam ſuſtinet, quamvis multi perſæpe paſtores inſanierint. Quippe qui etiam Synodos magnas, ac frequentiſſimas coegerunt, & Eccleſiam Dei ſeipſos nuncuparunt, & pro canonibus in ſpecie ſoliciti fuerunt, cum adver- XII.

PAGIUS III. Seſe a communione Nicephori Succeſſoris Taraſii ſegregat. *Nicephorus alter Sanctitate conſpicuus defuncti Taraſii loco ſuffectus Imperatoris Nicephori conſiliis obſecundavit, & in Eccleſia collegium Joſeph prius reſtitutum admiſit: ex quo rurſum magnus Theodorus ejus ſe communione ſegregavit. Is enim vere Sanctus Theodorus repudium prorſus illegitimum jam ab antiquo proſcripſerat, ac licet Conſtantinus Imperator propoſitis muneribus allicere, & artibus variis Virum ad ſe pertrahere conaretur, & cum proprio marte, tum alterum ſubſidio, tum ipſius ſibi præter legum fas conjuncta mulieris patris adjuvata flectere nequiret, exiliis, cuſtodia, compedibus, plagis tergo inflictis, probatis etiam generis aliorum tormentis, Virum cuncta patienter ferentem de Divino Zelo quicquam remittere, nullatenus adegit, aut inſtantium neceſſitatum vi inferiorem ſe reddere. Viro quippe tanta Sanctitudine præſtanti, leve vel modicum Conſtantini delictum non apparebat. Ab ipſo ſiquidem Imperatore ducens originem, ad infinitarum animarum ruinam jam fecerat progreſſum. Nimirum namque plurimi, maxime voluptatis ſectanda ſtudioſiores, occaſione arrepta, & exemplo dato, nefandum Imperatoris factum fas rati adimplendo venereæ cupiditatis ardori per ejus veſtigia gradiebantur; & uxoribus quondam legitime conjunctis domo expulſis, alias quas deperirent,*

verſus canones revera concitati fuerunt. Accidit hoc quidem, cum poſt ſextam Synodum iterum convenientes Orientales Epiſcopi centenos, & amplius ſanxerunt canones adverſus antiquos, & uſu receptos in Eccleſia canones, ut ſuo loco diximus. Pergit vero auctor: *Quid ergo mirum ſi nunc quoque quindecim forſitan congregati, hominem per canones duplici ex cauſa depoſitum, innocentem declararunt, abſolveruntque, ut ſacerdotio fungatur? Synodum ergo facit, domine, non ſimpliciter congregari Epiſcopos, & ſacerdotes, quamvis multi ſint: Melior*
(a) Eccl. 4. Eccl. 16. *enim unus (ait a) faciens voluntatem Domini, quam mille prævaricatores, ſed in nomine Domini ad diſceptationem, & obſervationem canonum, & ad ligandum, ſolvendumque, non quando libet, ſed ut veritati congruit, & canoni, regulæque exactæ diſcuſſionis. Aut probabunt, ſe hoc feciſſe, qui convenerunt, & nos cum eis adhæremus; aut ſi non probabunt, eiiciant indignum, ne vitio ipſis vertatur, imputeturque etiam apud poſteros. Verbum enim Dei tale non eſt, ut alligari queat: & poteſtas Epiſcopis nullatenus data eſt, ut canonem nullum transgrediantur, ſed tantum, ut decreta ſequantur, hæreantque cum prioribus. Neſcio, an aliquid ſit, de quo canon nullus editus ſit, quodque neglectum fuerit. Extat S. Baſilii canon de presbytero, qui juraverat, ſe propria Eccleſia contentum fore, neque in alia munus oblaturum: & Synodi Carthaginenſis de iis, qui ordinant eos, qui deſerunt monaſteria, nec debere tales ſacrificare in alia Eccleſia, præterquam in ea, in qua habent ſinguli præfecturam: deponi autem eos, qui ordinarunt. Si ergo in his parvis, & quæ vulgo nihili æſtimantur, qui peccarunt, non inulti abibant devio judicio: quanto minus in re præſenti?*

XIII. *Non licet, domine, non licet nec Eccleſiæ noſtræ, nec alteri ulli quicquam præter ſtatutas leges, & canones committere: quoniam ſi hoc detur, inane eſt Evangelium, incaſſum canonee. Uniuſquiſque Epiſcopatus ſui tempore, quando ipſi integrum eſt cum ſuis quod lubet, facere, novus erit Evangeliſta, alius Apoſtolus, alius legiſlator, ſed abſit. Mandatum enim habemus ab ipſo Apoſtolo (b),* (b) Gal. 1. *præter id, quod accepimus, præter id, quod canones ſanciunt Synodorum univerſalium, & Localium, quæ diverſis temporibus fuerint, ſi quis dogmatizet, aut facere aliquid jubeat, recipiendum non eſſe, nec cenſendum illum in ſorte Sanctorum, ut omittam male ominoſum illud, quod Apoſtolus imprecatur. A vobis igitur, qui extra mundum eſtis, aliud nihil debetur, quam in ea inveſtigare, & facere, ex quibus nos etiam ſimul extollamur, & ad æmulationem provocemur. Et ſiquidem in his vita ducetur, recte habebit; ſin minus, expedire exules, & extorres totum orbem circumire cum omni afflictione, & anguſtia. Adjuvet ergo nos quoad poteſt Deo cara anima tua, divinorum æmulatrix.* Hactenus ad Theoctiſtum Theodorus.

Sed videamus eas ad Simeonem ſcriptas litteras a Theodoro quidem, ut ipſe teſtatur, ſed nomine S. Platonis incluſi, ut in earum contextu ſignificatur. Sic enim primo loco poſitæ ſe habent (c): (c) Theod. l. 1. ep. 11. Cod. Columen.

XIV. Epiſt. Platonis recluſi ad Simeonem.

Simeoni Monacho.

Et antea perſpeximus, pater, quis, qualiſve fueris erga humilitatem noſtram in omnibus adverſis, quæ nobis acciderunt, cum lenire ea ſtuderes, & dirigere in noſtram utilitatem. Et nunc vehementer ſolicitum te eſſe ſcimus ob fratrie in ea præſenti profeſſionem. Verum quid faciamus, cum extet Dei mandatum, & Patrum canones arcentes nos a tali communione? Hac adſit velox propenſio tua, ſincerusque erga Deum & nos peccatores affectus, ut tamquam decumanum quemdam fluctum removeas tentationem, tranquilleſque agitationem piorum dominorum noſtrorum. Non enim adverſus illos nobis ſermo eſt vitatæ communionis, nec cauſa controverſiæ: quin potius honor, veneratio, amor, & congreſſus, prout res exigit; ſed adverſus illum, qui præter jus, faſque omne, manifeſtum ex Domini ſententia adulterum coronavit, qui auſus eſt tanti ſceleris adjutor, & aſſertor fieri coram univerſo mundo, quem Chriſtus ipſe de-

PAGIUS *vent, ad ſponſa prioris thalamos inducebant. Luem hujuſmodi in multas jam provincias graſſantem videre magnus Theodorus non ſuſtinuit: quare in Imperatorem ipſum Divinum zelum, ut præmiſimus exacuit, & in eo tenendo ad finem uſque perſeveravit.*

IV. Uterque Patriarcha uſus eſt diſpenſatione ac œconomia. *Et is quidem hoc pacto ſe habuit. Patriarcharum vero, de quibus inſtitutus ſermo, hic quidem nimirum Taraſius idcirco conſentire viſus eſt, & attentatum a Conſtantino ſcelus nulla animadverſione perſtringere, quod niſi placitis acquieſceret Patriarcha, Principum proxime præteritorum hæreſes renovaturum, & Sanctarum Imaginum cultum præſcripturum ſe Imperator Conſtantinus minaretur. Hujus gratia rigoris nonnihil laxare decrevit, ne in majoris momenti res ſummum induceret diſcrimen. Sanctus autem Nicephorus, in alterius Nicephori, qui poſtmodum Imperium tenuit, ſententiam abiiſſe, tum vero pravos ejus mores & animi perverſitatem expertus, & ne ordinem Eccleſiæ perturbaret, & ſua deque verteret metuens, aſſenſum quoque præſtitit, & Joſeph quem depoſitum diximus, in priorem gradum reſtituit. At ſive magnus Theodorus ſacras leges vindicaturus, ac libertate ſua uſus ad extremum uſque diſcrimen obſtans præclarius ſe geſſerit, ſive Patriarcha ob allatas in medium rationes res difficiles prudenter ſtre-*

poſuit duorum canonum reum, ut alios omittam. Unus quidem, qui nec epulari presbyterum in bigami nuptiis permittit (adulteri enim ſcribere non eſt auſus canon) quanto minus coronare? Alterius vero quoniam qui in crimen aliquod lapſus ſit, ac propterea excommunicatus, niſi intra annum pro reconciliatione ſua pugnet, amplius admitti ejus vocem non licet. Hic vero, qui novem annos exceſſerat, inſiliit in Eccleſiam. Si igitur hic innocens: multo magis adulter ipſe; ſi vero reus iſte peccati, quis de eo ambigat, qui conjunxit, & in Spiritum ſanctum blaſphemavit, quia impurior ſit, & deteſtabilior?

XV. *Hæc ſunt, pater, quæ cor noſtrum contrahunt, & timorem incutiunt. Hanc ob cauſam quod cum iſto non communicarem, nec cum præcedente Patriarcha, qui adultero communionem dabat: excluſus ego quidem fui in quo reſides loco; Præpoſitus autem, & reliqui Theſſalonicam relegati. Sed congregavit nos Deus precibus tuis. At nec ſic quidem temere nos adjunximus Patriarchæ, niſi poſtquam juſſus eſt recte nos feciſſe. Si ergo cum regnaret adulterium, & canonum tranſgreſſio, metu minime diſſimulavimus Dei virtute freti: quo modo nunc pio dominante Imperio, unius presbyteri cauſa timidiores erimus, prodemuſque cum aperto animæ periculo veritatem? Nequaquam. Sed ferenda nobis potius omnia uſque ad mortem, quam ut cum eo communicemus, vel cum iis, qui cum illo ſacrificant, quoad privetur, quemadmodum ſub priore Patriarcha, ſacerdotio. Eſto Oeconomus. Cur etiam indigne ſacris operatur? Deſinit eſſe presbyter. Quod ſi hæc illis non placent, qui cum eo ſacrificant, videbunt quo modo ſe gerent: pareant humilitati noſtræ, qui non provocamus, nihilque ad hunc uſque diem locuti ſumus, ſed biennio nos toto continuimus, ex quo ingreſſi ſunt, ut pacatius hoc modo viveremus, domini noſtri optimi ſequeſtres, & arbitri æquitatis, eorum fautores, qui veritatem libere defendunt, & præſtantiore ſuo ſæpe denuntiant. Ferant ſacerdotes more ſacro; aut perſuadebitur illis, aut ipſi perſuadebunt; ſin horum nihil; ſed ne mutire quidem nos ferendum putant; Deus intuetur, quo major eſt nemo, cujus ſolius terror eſt formidabilis, & tribunal illud, cui ſiſtemur omnes de omnibus judicandi.*

Cæterum oramus bonitatem tuam, & tamquam ſacris veſtigiis tuis advoluti obſecramus obteſtamurque, ut miſericordiam nobis impertias, & commune emolumentum tam piis Imperatoribus noſtris, quam Patriarchæ ſanctiſſimo, & Eccleſiæ univerſæ, non huic ſolum, quæ apud nos eſt, ſed quæ per totum orbem, ut deſinat unus, ad gloriam Dei, & non perturbetur ejus Eccleſia. Sin minus; at ſaltem hoc ſecundum, ut maneamus nos in eodem ſtatu, quo per decem hos annos. Nam de cæteris, quamvis innumerabiles ſint Epiſcopi ſacerdotes, & præpoſiti, qui cum eo communicant: nihil mirandum, quandoquidem iidem ipſi cum adultero conſenſerunt, & nemo quicquam locutus eſt. Hæc Deus per nos (licet) audax ſit dictum) & hortatur, & denuntiat, & ſicut jubet. XVI.

Hactenus Theodorus Platonis nomine, ut apparet, qui cum ſuis inventus eſt ſolus, qui contra improbitatem ſurgeret ex adverſo: tanta boni, rectique penuria tunc inerat Eccleſiæ Orientali.

XVII. Extat ejuſdem *alia* epiſtola (*a*) eodem quoque argumento conſcripta, qua fuſius adverſus canonum perverſorem Joſephum differit, æque ſancti Platonis titulo. Viſum eſt namque Theodoro ſenioris nomine, viri ſanctitatis fama etiam hoſtibus reverendi, iſta peragere, quo majoris ponderis eædem apud adverſarios haberentur. Eſt ejus epiſtolæ hoc exordium: *Et iterum hortari ſanctitatem tuam, optimum factu viſum eſt.* Platonis namque utramque eſſe epiſtolam ex verbis illis intellige, quæ in utraque leguntur in hunc modum: *Incluſus ego quidem fui in quo præſides loco: Præpoſitus autem* (hic erat Theodorus) *& reliqui Theſſalonicam relegati* ſub Conſtantino videlicet. Habet autem inter alia hanc ad eumdem Simeonem obteſtationem poſt alia multa: *Propterea pietatem veſtram obteſtamur, accuratamque juxta ſacrum ha-bi-*

(*a*) *Theod. ep. 22. Cod. Column.*

De alia ejuſdem Platonis epiſtola.

PAGIUS *tractare maluerint, & appoſito temperamento emollire, aliis quibus lucidius mentis acumen, & ad res hujuſmodi diſcernendas animi ſenſus exercitatiores diſtinguendum relinquimus. Sane Epiphanium Cypri Epiſcopum inter Sanctos celebrem parem Theodoro noſtro ardorem, & invictum animi robur adverſus Imperatricem Eudoxiam demonſtraſſe novimus. Ipſi namque, ut Divinus Chryſoſtomus in exilium ejiceretur, idolorum templa quam primum aperturam ſe minitanti nullatenus manus dedit, aut obſequendum Sanctus Vir duxit: quinimmo, Innocens ego ſum ab hujuſmodi judicio, exclamans, & eam in minas & furorem converſam relinquens, generoſe exceſſit.*

V. *Aliam quoque diſſenſus Patriarchas inter & Theodorum cauſam extitiſſe ferunt: quod uterque e Laicorum ordine ad Patriarchale ſolium confeſtim evecti, nec in eis ordinandis poſitæ ab Eccleſia leges fuerint obſervatæ. Ad quæ objecta, qui geſta eorum conſcripſit, reſpondet, Sacros Canones promotiones hujuſmodi non omnino damnare; ſed ne conſecrandus rerum gradus congruarum peritia privatus in periculum Eccleſiam adducat, tantum cavere. Iidem vero, magnus inquam Taraſius, & ſacer Nicephorus in magnos acceſſus Eccleſiam progredi ſtuduerunt, & in cunctis æquo bonoque conſultum eſſe voluerunt. Qua de cauſa Canonem eos carpere nulla ratio-ne*

Altera cauſa diſſidii inter Patriarchas & Theodorum exorta.

bitum noſtrum curam diſciplinæ, uti verba hæc ad piorum dominorum aures perferantur. Confidimus enim, ſi hunc, approbante ſanctiſſimo Patriarcha noſtro, repreſſerint, applauſuros eſſe Angelos, laudaturos eſſe Sanctos omnes, exultaturam Eccleſiam univerſam, neceſſarium denique ipſorum Imperio cæleſtis auxilii magnum incrementum; tum hoſtium, inimicorumque compreſſionem, tum pacatæ, diuturnæque vitæ felicitatem. Hæc, & alia multa per Simeonis internuntium agens ipſe, quod Imperator, & Patriarcha nollet quemquam ipſorum ad auditum admittere. Sed & Theodori frater Joſephus Archiepiſcopus Theſſalonicæ ejus ſententiæ defenſor, & propugnator, nec audiri potuit, immo calumniam paſſus, quod malis artibus Archiepiſcopatum eſſet adeptus. Quod cum ſciſſet ipſe, iſtas ad eundem Simeonem monachum litteras reddidit (*a*) tunc, cum Imperator egredi coactus eſt adverſus Bulgaros, qui Sardicam civitatem excidiſſent:

(a) *Theodor. l. 2. epiſt. 23. Cod. Columna.*

XVIII. Joſephi Epiſcopi Theſſalon. epiſtola ad Simeonem.

In his, quæ nobis, pater ſancte, ſignificaſti, nihil moleſtius fuit, quam quod nolint pii domini noſtri nos de more accedere, dignarique veneranda ipſorum adoratione, & propempticas, ac votivas, ut cæteri faciunt, in eorum diſceſſu voces reddere. Sed non ſemper ad humiliationem noſtram ſic facite placabile, & injuriarum immemor, Chriſtique æmulum cor eorum, quippe quod hoſtibus ipſis reconciliari novit, nedum ut nos rejiciat, qui ſincero corde illos colimus, & amamus. Belle autem ſanctitas tua reſponſa noſtra ſacris illorum auribus ſubjecit, quibus quod annuerunt, tribuendum eſt magnanimæ, & divinæ eorum prudentiæ; optime enim de divinis judicant, ut ſapientia pleni, & Dei ſcientia referti. Jubet autem interrogare, quamobrem ingeſſerimus nos in Epiſcopatum, cum manifeſtum ſit vitium. Ad hoc quoque nos cum reverentia reſpondemus: quod quantum in nobis erat, nolebamus, partim quidem propter anceps periculum dignitatis, partim etiam propter id, quod de Oeconomo jam dicebatur. Poſtquam vero advenerunt Theſſalonicenſes ſupplicantes tamquam nomine totius civitatis, & domini noſtri ad decretum acceſſerunt: veriti ſumus, non obedire & reluctari Deo, ipſiſque dominis noſtris, cogitantes, quod poſſit, cum a propriis Epiſcopis ſit ordinatio, prædictum periculum declinari.

Itonis.

De Epiſcopatu Apologia.

Quod vero ad alterum caput, occurrebat quod procul hinc ſemotus ſit, fierique poſſit, ut peregre agens, devitetur multis modis, deinde quod mortes contingunt, & de medio tollatur ſcandalum, quemadmodum & nobis humilibus contigit, qui hic reſidentes, hucuſque conſervati ſumus diſpenſatione utendo. Oportet enim, quoad licet, tentationes ſubterfugere, illos præſertim, qui epiſcoporum dignitatem non gerunt. His de cauſis, Deo teſte, nos ingeſſimus, exiſtimantes (ut hoc etiam dicamus) haudquaquam prorſus ignotum fuiſſe piis dominis noſtris, qui longe proculque poſitu proſpiciunt ſumma cum ſolertia; ſed neque ipſi Patriarchæ ſanctiſſimo, quoniam ad ipſum etiam tunc ſcripſimus de ea re, quod nos propterea communicare nollemus cum eo, qui adulterum coronaverat, nec cum antecedente Patriarcha, cum ei tantummodo impertiret: diverſis modis exilium pertulerimus, præterquam quod venerandum ipſum os eorum ſæpe diſcuſſit, & comperit hoc ita ſe habere: hoc eſt reſponſum noſtrum. Idque ut inanis, perfer ad ipſorum audientiam. Hactenus Epiſcopus Theſſalonicæ ad Simeonem monachum, qui licet ſequeſtrem pacis ſe gereret, tamen haud ſincere per ipſum negotium geri, conqueſtus eſt ipſe Theodorus, ſcribens his diebus ad alium Simeonem præpoſitum epiſtolam: in qua poſt alia, quibus eum laudat, ut bonarum partium ſtudioſum, iſta habet (*b*): XIX.

Reddit rationem de ſeparatione ſua.

(b) *Theod. ep. 26. ex Cod. Columna.*

XX. De Patriarcha & Simeone querela.

Scire aves quid novi acciderit in præſenti negotio, & nos dicere non poſſumus, eo quod Imperatores in caſtris nunc verſantur. De Patriarcha enim quid attinet loqui? qui nec reſponſa dare vult, nec admittere, qui verba faciunt, qui in omnibus Cæſari inſervit. At dominus Simeon bilingus nunc quidem ſic, nunc aliter variant: etſi quod iterum contulimus ſermonem, & veritatem minime diſſimulavimus, & pa-

PAGIUS *ne affirmandum. Quinimo omni mentis attentione obſervandum, Patriarchis æterna memoria dignis, & Dei motu ſemper actis, magnum Theodorum crimen impingere voluiſſe, & ab Eccleſia Cætu eorum cauſa ſe ſegregaſſe, & ipſius Theodori non leve delictum a Patribus fuiſſe judicatum: illi ſiquidem accurate rigore remiſſo, majus damnum evitatum cenſuerunt.*

VI. *Theodorus erratum ante mortem emendavit.*

Erratum ſane Theodorus emendavit, ut alibi narratum eſt: & ſcripta de iiſdem & Theodori geſtis Hiſtoria fidem hujus facit: & magnus inſuper Methodius ſermone ad Studitas, de quo ſuperius, miſſo, teſtatum reliquit. Sententiam enim quam animo præceps hauſerat, ipſum reprobaſſe, & ad Eccleſiam demum ſe adjunxiſſe, ac vitæ termino propinquum cum felicis memoria Nicephoro concordiam, dilectionem, & indiviſam animorum unionem ſervaſſe manifeſto confirmat. In eo igitur, quod enunciant Pſalmi de Viro juſto adimpletum eſt. Si ceciderit, non confringetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam. *Obvie namque, & e grege Sacerdotum cuilibet noxam, ſi hæreſis labe vacet, inferre ſi magni periculi eſt, quali mulcta facinus dignum, quod ejuſmodi Pontifices & Pontificum Principes, magis vero Apoſtolos ipſos, ut Magni Dionyſii verbis utar, aggreditur & recenſet. Hoc certe dictum divinus Methodius Studitis Sancti diſcipu-*

Digitized by Google

& parum quidem emollitur. Cæterum idem manet, illa quærens, & ſentiens, quæ omnino grata ſunt rerum potentibus. Cum autem egrederetur pius dominus noſter; iterum ſcripſimus, ipſo ſic volente, nec tamen in conſpectu venire nos voluit. Manemus autem nos peccatores, ſi vigilent preces veſtræ, eodem in ſtatu, nolentes prodere veritatem, nec attingere illorum communionem, etiam ſi impendeat exilium, & fulgeat gladius, & ignis accendatur, &c. Addit preces, & ſalutationes Archiepiſcopi, Calogeri, & Abbatis Leontii.

XXI. Nicephori expeditio adverſus Bulgaros. *Quod autem pertinet ad Nicephorum Imperatorem, cum filio in caſtris exiſtentem, quæ ipſos occaſio progredi fecerit, Theophanes ita narrat: Eodem anno ante ſolemnitatem Paſchæ Crunnus Bulgarorum Dux acie contra Sardicam directa, dolo hanc cepit. Ex militiis autem Romanis interfecit ſex millia, abſque multitudine privatorum. Nicephorus autem adverſus eum tertia feria hebdomadæ ſalutaris Paſſionis egreſſus, dignum quidem ſermone nihil geſſit. Hos autem Principes, qui de cæde Bulgarica ſalvati verbum ſalutis depoſcunt, cum dare dedignatus fuiſſet, amiſit, inter quos erat & Cumatius Spatarius, mechanicæ artis expertus. At Nicephorus multo dedecore jactatoriis ſacris regiæ nobis perſuadere ſatagebat, ut crederent, quod feſtivitatem Paſchæ in aula Crunni celebraverit.* Hæc de expeditione hoc anno ab eo Paſchali tempore inutiliter auſpicata. Subdit auctor de cædibus, & exiliis ab eodem hoc anno mandatis: cum tumultuantem populum repreſſit, quod pati nollet recens impoſitum vectigal, ob reſtaurationem Sardicæ civitatis.

XXII. Cum autem interea magis magiſque perſeveraret averſio Nicephori Patriarchæ adverſus Theodorum, Platonem, atque Joſephum Archiepiſcopum Theſſalonicæ, & alios ejuſdem ſententiæ viros, eoſdemque aperte ſchiſmaticos appellaret: ad tantam diluendam calumniam ipſe Theodorus iſtam ad ipſum Patriarcham epiſtolam ſcripſit, Apologiam inſtituens, ut ſe, ſuoſque tanta calumnia liberaret. Sic enim ſe habet (a):

(a) Theodor. l. 1. epiſt. 15. ex Cod. Column.

Tamquam velo quodam utentes tenui epiſtola noſtra, Angeli beatitudinis tuæ reverentia, ſiſtimus nos ipſos ſacratiſſimo ejus culmini, neceſſitate cogente. Jam enim renuntiatum nobis eſt a Leone conſervo, & diſcipulo noſtro, quemadmodum ad venerandam tui adorationem admiſſas, alieno quædam, nobiſque abominanda ex ea audieris, Apoſchiſtæ, inquit, ſchiſmatici ſcilicet *vos eſtis ab Eccleſia. Quî ergo poteras, beatiſſime, animam noſtram ob hanc cauſam non contriſtari? quomodo non reſpondere ſanctitati tuæ, nec ſilentio accuſationem confirmare? Ego vero ante reſponſionem, cum reverentia hoc præſumo: Non oportere cuilibet aures temere dare, qui aliquid velit contra quempiam loqui. Num enim lex veſtra (inquit) hominem judicat, priuſquam illum audierit, & cognoſcat quid faciat? Sic & beatitudo tua, cum triſte iſtud, & acerbum de nobis audiſſet. Quodnam enim malum gravius eſſe queat, quam ut ab Eccleſia ſeparetur, & Archipaſtorem ovis amittat, ſive compaſtorem? Eſt enim etiam nobis peccatoribus quamvis immerito, & unctio a Deo, & nomen paſtoris. Debuit, dicere audeo, diſcutere, arguere, quo privatim, qua publice, juxta traditam a Domino (b), inter te, & ipſum ſolum, aut inter duos, diſciplinam: atque ita ſi perſiſteres, ſicut ipſe ait, ſit tibi tamquam Ethnicus, & Publicanus. Nos vero hactenus, neque per internuntium, neque coram tale quicquam a ſancta anima tua, vel audivimus, vel moniti fuimus, ut ſic inferretur condemnatio. Conſideret perfectio tua, num jure moleſtum id filiis tuis acciderit.*

(b) Matth. 18.

Nunc autem pergimus ad purgationem coram Deo, qui omnia cernit, & coram Archipræſulatu tuo verbo factari. Non ſumus Apoſchiſtæ, id eſt, ſegregati, nempe ſchiſmatici, *o ſanctum caput, ab Eccleſia Dei, abſit, ut id umquam nobis eveniat. Sed quamlibet aliis peccatis obnoxii teneamur, ſumus attamen Orthodoxi, & Eccleſiæ Catholicæ alumni, hæreſim omnem repudiantes, omnemque Univerſalem, aut Localem Synodum approbatam recipientes, necnon editas ab illis canonicas conſtitutiones. Neque enim perfectum eſſe Orthodoxum, ſed dimidiatum, qui fidem quidem rectam habere videatur, divinis vero canonibus non regatur. Beatitudinem tuam, quando promota fuit, ſuſcepimus, quemadmodum palam ei teſtati ſumus. Et ex eo tempore in hunc uſque diem, in Myſtogogia, ipſo Miſſæ ſacrificio commemoramus. Et ſicut teſtis eſt Deus, ſi illo die communicare nos voluiſſet, communicaſſemus plane cum ipſa, nihil diſcernentes; cum deſideranda nobis fuerit ab initio.* XXIII.

De

PAGIUS *pulus perpendendum jure merito obiicit, his verbis utens: Tu Monachus es, in Sacerdotes inquirere non tuum eſt, ipſis ſubiici te decet ipſos, tibi ſubiicere, vel eorum vitam perſcrutari a te omnino ſit alienum.* Temperamentum, quo uſus eſt *Taraſius*, laudavit etiam Michael diſcipulus Sancti Theodori in ejus Vita, cujos verba recitat Baronius anno DCCXCV. n. LIV. immo & ipſemet Baronius eo anno n. XLVI. cujus verba retuli anno DCCXCV. num. VI. Taraſii conſilium commendat.

De Oeconomo autem, cujus cauſa hæc jactantur, quem veritas ipſa depoſuit, multis canonibus obnoxium, cum vel ante apertum adulterium, cum mœcharetur in variis perſonis præcedens Imperator non ſolum ſacrificavit ipſe, & communionem impertivit, & una epulatus ſit, ſed partem etiam cum eo poſuerit, unde & promptus extitit ad publicam incontinentiam, Deum contemnens, & divina judicia. Atque ut manifeſtius fiat, quod dicimus, non docendi ſtudio, abſit, ſed renovandæ memoriæ gratia, ipſam ſi placet quæ dum coronatur ſponſi, uſurpatur, Myſtagogiam ſacram reſumat, & perſpiciet, quantam hic coniicere liceat Spiritus ſancti indignationem in tantis contraditionibus. Omnino enim quæcumque ſacerdos pronuntiat, ea impleturum ſe promittit Deus, juxta magnum Dionyſium. Propterea ergo rogamus profectionem tuam, ut depoſitum a canonibus, & a prædeceſſore ſanctitatis tuæ prohibitum totis novem annis, præter rationem ingreſſum, ceſſare jubeat a ſacerdotio.

XXIV. *Nunc ſi quidem humile os noſtrum aperuimus, quando vocati fuimus. Cum enim factus eſt conventus ille parvus (& neſcio quo nomine appellem) ex carcere per idem tempus redieram: cumque viderem vos eſſe congregatos, qui adulterium ante ſuſceperant, & adulterii copulationem complexi fuerant: venit mihi in mentem illius dicti Propheticæ: (a) Sapiens in illo tempore ſilebit, quando tempus malum eſt. Sed cum dicat idem (b): Tacui, num ſemper tacebo? propterea tempore congruenti calumnia preſſus hæc tandem protuli: quia quantum in me fuit, omni ratione cavi duobus his annis, ne res in apertum prodiret, illud mecum volvens; quandoquidem Epiſcopi dignitate præditus non eſſem, ut arguendi habeam poteſtatem, ſufficere ſi me ipſe cuſtodiam & non participem illius communioni, eorumque, qui ſcientes cum eo ſacra faciunt, quoad ſcandalum de medio tollatur.*

(a) Eccl. 20.
(b) Iſai. 42.

Hoc igitur oramus, & obteſtamur, ut perſuadere ſibi ſinat ſancta anima tua, iſtum hominem coerceri, ne vituperetur inculpabilis ſanctitas tua, ne polluatur divinum altare depoſiti hominis miniſterio, ne denique oriantur juſtæ ſchiſmatum occaſiones. Vere enim, & ſincere hoc ſciat beatitudo tua, quod niſi hæc ita fiant, Deum amantis animæ tuæ nutu, & piiſſimorum, ac triumphatorum Imperatorum noſtrorum (zelo ſiquidem pleni ſunt, de nobis quidem pro mandato pugnantibus quid futurum ſit, Deus novit) ſchiſma quidem, Deo teſte, electiſque Angelis, magnum fiet in Eccleſia noſtra. Sed miſerere, paſtor bone, ſed adjuva perite medice gregem tuum, oves tuas, Eccleſias tuas ſapientiæ tuæ modis, prudentiæ tuæ verbis, remediis artis tuæ. Ovem unam exclude a ſolo ſacrificio, & univerſas lucrare. Et ne unius ſcabie Eccleſiam inſice, quam acquiſivit Chriſtus & Deus noſter ſanguine ſuo. Hæc ad Patriarcham Theodorus.

XXV. Accidit autem, ut cum hæc de Theodoro, ac ſociis extra Conſtantinopolim progreſſa, Romam uſque perlata audita eſſent, nempe Theodorum cum ſuis, facto ſchiſmate, ſeorſum agere, nec cum Patriarcha communicare: ipſius namque Patriarchæ litteris id innotuiſſe Pontifici, par eſt credere: a quo cum in deteriorem partem accepta iſta fuerint, factum eſt, ut Romæ iis divulgatis, Theodorus tam ab ipſo, quam ab aliis ſchiſmaticus haberetur: cujus rei cauſa Baſilius Abbas monaſterii S. Sabæ Romæ exiſtentis, licet intima eſſet cum eo germanitate conjunctus, tamen ſeſe ab ipſius Theodori communicatione ſubduxerit, ſignificans ſe in ipſum ſchiſmaticum ab Eccleſia ſeparatum (ut par erat) dicere anathema. Verum cupiens amicum ad unitatem Eccleſiæ revocare, non deſeruit eum extra Eccleſiam eſſe (ut putabat) in ſchiſmate, ſed ſcribens ad eum litteras, & munera quoque addidit, quo eum a ſchiſmate, quo putabat revera teneri, penitus liberaret. Quas ubi Theodorus accepit, ingenti dolore perculſus reſcribens, tum de ipſo, tum etiam de Leone Papa conqueritur. Iſta quidem ipſe tunc vehementi animi angore turbatus paulo licentius. Poſtea vero æquanimior redditus longe diverſas ad ipſum Leonem litteras ſcripſit, quas ſuo loco reddituri ſumus: nunc autem iſta audi, quæ ad ipſum Baſilium Theodorus amaro animo tunc reſcripſit (c):

(c) Theod. l. 1. ep. 28. ex Cod. Column.

XXVI. Epiſtola Theodori ad Baſilium Abbatem Romæ exiſtentem.

Accepimus litteras tuæ fraternæ charitatis, miratique ſumus ejus repentinam mutationem. Prioribus ſiquidem verbis (ut cætera ſileam) quæ ad rem minus neceſſaria, Joſephum Oeconomum accuſabas, ut qui perperam ſit ingreſſus in Eccleſiam: poſterioribus innocentem plane oſtendebas: & qui eumdem in eadem re nunc laudas, nunc vituperas. Quod a quodam Sanctorum dictum eſt: ſcire debuiſti. Sed pro nihilo id habeatur, quamvis aperta ſit contradictio. Quale vero illud eſt, quod adeo inconſiderate provectus es, ut priuſquam examinares, & exacte cognoſceres, adverſus humilitatem noſtram pronuntiaveris diſceſſionem ab Eccleſia noſtra, ac proinde anathematiſmum? Attende tibi ipſi, ait (d) Scriptura, & priuſquam interroges ne vituperes: & primum cognoſce, tum corripe. Tu vero nihil horum obſervans, nec cogitans, poſſe & nos ex ratione agere, ac loqui: ſic tamquam imperitos,

(d) Eccl. 11.

ac

ac rationis expertes, tamquam vitæ monaſticæ tyrones, ac diſcipulos increpaſti: nec hoc ſolum, ſed durius objurgaſti. Atque utinam hoc ſolum egiſſes, quin etiam anathemati devoviſti. O res humanas! & quomodo major tibi cura non fuit amicitiæ jura conſervandi? Hæc enim ſi ſancte coleret reverentia tua: numquam ſic ex abrupto tenuitatem noſtram proſcidiſſet. Verum his nos digni ſumus: nec mirandum, ſi ab amicitia etiam tua laceſſimur. Ceterum qui ſumus, Deo quidem innotuimus: æquum autem & prudentiæ tuæ, quandoquidem offenditur & ſcandalizatur, aperire.

XXVII. *Non ſumus Apoſchitæ, o mirande, ab Eccleſia Dei. Abſit, ut nobis hoc eveniat. Sed quamvis aliis peccatis plurimis obſtricti ſimus, attamen unius cum illa corporis ſumus, ejuſque alumni & divinorum documentorum; & canones ejus & conſtitutiones ſervare cupimus. Turbare autem, & ab illa ſejungi, quæ maculam revera nullam habet, neque rugam, tum in fidei ratione, tum in canonum ſanctione ab omni ævo uſque ad noſtram memoriam, eorum eſt, quorum fides tranſverſum agitur, & vita exlex, & ſine regula, quorum ex numero Joſeph ille, qui adulterum coronavit, & qui cum eo tamquam innoxio offerre non dubitant, quique adeo illum defendunt, ut ſine culpa ſacrificantem. Quomodo enim ſi canonice ad nos ſcribis pietas tua, canones ignorat, & quod juxta illos depoſitus vir fuerit? Nam ſi in bigami nuptiis epulari presbyterum vetant: quod jus in eum, qui bigamum coronat? Et quidem in adulterinis nuptiis triginta totos dies convivari? Quid, quod perniciofius eſt, etiam coronare eum, qui ex Domini ſententia ſit adulter? ſacras in conjugio preces recitare adulterii copulatorem, & divinam gratiam impie pro impio invocare? Execrandus profecto, juxta magnum Dionyſium, Deo eſt, profanuſque qui hæc facit. Supervacaneum fuerit alios in eum canones proferre. Quod vero ex quo depoſitus ab altero Patriarcha fuit, novem annorum ſpatium exegerit, & canon niſi intra annum abſolvatur, abſolvi poſtea quemquam vetat, quo loco reponemus? At objicietur prorſus, abſolutum fuiſſe. Verum ſi ſolutus fuerat, cur non ſacrificabat? & ſi ſolutus erat, cur abſolvi a Synodo petiit? planum enim eſt, ſolutionem ab eo peti, qui vinctus ſit, non qui ſolutus. Quare hic etiam in ſeipſum impegit, contra veritatem erigi volens. Sacrorum enim profanatio eſt, frater, iſtum ſacris operari, canonumque magna perturbatio talia negligere. Quid enim eſt, quod ait Chryſoſtomus, periculo non vocare, ſi in ſacerdotem non inquiratur, non de fide (ut male cenſes) ſed de vitæ integritate? Interrogare quidem, & excutere unumquemque, quomodo ſe habeat, nihil eſt opus: gratia enim etiam ſuper indignum per eos, qui accedunt, deſcendit. In iis autem, qui manifeſto rei ſunt, qualis eſt Joſeph, & quidem magni ſceleris, quod in oculis omnium commiſit, vetitas a Domino nuptias copulans, ipſoque adultero manifeſtior, dum eum conjunxit, quandoquidem hæc non diſcrepant, juxta Theologum, diſſimulare perſpicua eſt proditio veritatis, & canonum corruptela.*

An neſcit benevolentia tua, Deum ipſum vindicem fuiſſe, quando non inſurrexit, qui Eccleſiam tum gubernabat, ut Samueli quondam accidit erga inſanum Saulem? juniorisque Herodis, quod ad modum adulterii ſpectat, Regnum everti ſſe: idem enim Herodis illius flagitium fuit, qui a populo ſuo pulſus eſt, & occiſus, quippe qui Aretæ Regis filiam, legitimam conjugem dimiſit, injuſte ſibi copulans Philippi fratris Herodiadem. Quod ſi hæc vindicare non convenit: erravit charitatis tuæ judicio Joannes (quod temerarium eſt affirmare) cum Herodem reprehendit, mortemque oppetiit ob reprehenſionem. Erravit & Chryſoſtomus, cum pro vidua agro validum certamen inſtituit. Pro bono enim (a) inquit audet quiſpiam mori, ut non commemorem ſimiles alias Sanctorum pro ſimilibus contentiones. An rurſus ignorat reverentia tua, cum duabus ex rebus conſtet Chriſtianiſmus, fide, & operibus, ſi alterum deſit, alterum non prodeſſe? Æmuletur itaque, rogamus, divina. Primum quidem ut communis patris filius excitetur pariter ad honeſta; deinde ut a beato Saba eruditus, accuratam non ſolum fidei, ſed etiam canonum rationem amplectatur: deinde germanus cum ſit, fraternam, eamdemque nobiſcum ſententiam teneat: hortamurque propriam ſedem ſervet, ne quo pacto inde claudicemus circa præcipua. Ignoſce fraterne monentibus, ſicut & nos tibi: neque oportet nos monitos indignari. Ne igitur ſuccenſeat reverentia tua, ſed ad charitatem potius accendatur, & talia ſcribat quotieſcumque volet. Nullum enim damnum aliud capiemus, quam ut ſecurius vivamus. XXVIII.

(a) Rom. 5.

XXIX. His igitur a Theodoro cum ingenti animi amaritudine ſcriptis, eodem impetu in Pontificem ipſum, de quo falſa audierat, movet ſtylum, quo non ratio, ſed dolor impellit. Paſſi ſunt interdum inſtar ſolis & Sancti deliquium: ſed ſicut ille paulo poſt priſtino radiorum fulgore mundo reſplendet, ſic accidit Theodoro. Nam quem atræ bilis nube ad momentum paſſum eclipſim intelligis, paulo poſt clarioribus intueberis radiis coruſcare, ex epiſtola quam ſcripſit ad ipſum

Leo-

Leonem Romanum Pontificem, quam ſuo loco reddituri ſumus inferius. Sed audi modo, quæ obiter ſuggeſſit ingens, quam diximus, animi qua tenebatur amaritudo.

De Papa autem, inquit, *quid ad nos, hoc agat, an illud? qui propriis (ignoſce) captus eſt alis, ut dicitur. Cum enim de manifeſtis ſacerdotii delictis nihil curare dixit, non qualemcumque ſacerdotem, ſed caput Eccleſiæ ita deriſit, & aſpernatus eſt, ut vel audire nos pudeat. Quod ſi id verum eſt, o Hierarchiam? Cæterum prudenter, & ſobrie, quæſo, moveamus linguam adverſus capita, & non adeo acriter pronuntiemus.*

XXX. *Si vero dicturi ſunt homines, ut ſcribis, nos cum ab hoc Patriarchatu excidiſſemus, ad aliud argumentum verſos fuiſſe: ne curet reverentia tua; novit Deus motionem primam, & ſecundam; ſed & tertiam ipſe probabit, ipſe redarguet, ipſe repræſentabit formidando tribunali, reddens, ipſe prout tractaverimus, & egerimus. Illud enim* (a) Gal. 1. *(a): Si hominibus placerem, Chriſti ſervus non eſſem; non a nobis peccatoribus dictum eſt. Nos ergo & ſanctiſſimi Patriarchæ mentionem facimus (ut convenit) in Myſtagogia, ſicut & piorum Imperatorum noſtrorum, & cum omni ſacerdote inculpato communicare non detrectamus. Scripſimus & ad ipſum Patriarcham, quod & pii Imperatores noſtri ſciunt, nos in nulla re diſcrepare, præterquam de Joſepho: & ſimul ac depulſus fuerit ſacerdotio, cum ipſo ſtatim communicaturos. Etenim deſiderabilem nobis virum eſſe, non ſolum quod caput ſit Eccleſiæ noſtræ, ſed quia jam olim reverendus nobis erat, & ſingula vitæ ipſius bona laudare non ceſſamus. Si vero contingat, quod & ipſe quoque zelum accipiat.*

XXXI. *Mitto enim de ſanctis Epiſcopis dicere, de Præpoſitis, & monachis, deque laicorum multitudine: quid tum dicet reverentia tua? Quare ſcito Eccleſiæ ſchiſma nullum eſſe, ſed veritatis defenſionem, divinorumque canonum victoriam. Alterum vero illud, quod aſſeruit charitas tua, veritatis infractionem, & canonum everſionem eſſe: ac tibi illud dici recte poſſe:* (b) Ezech. 22. *(b) Sacerdotes legem meam ſpernebant, & profanabant ſanctuaria mea, propterea & ſancta non diſtinguebant, ſed erant illis communia omnia. Nullam enim maculam habere, aut rugam (ut iterum dicam) ſic intelligendum, quod non recipiat impia dogmata, nec auſus illicitos, & canonibus contrarios, neque adeo conſentiat iis, qui vetita ipſi committunt, ut quodam loco ait divinus Baſilius, de quibus & (c) Paulus, nec edere cum talibus permittens.* (c) 1. Cor. 5. *Etenim ab Apoſtolis & deinceps multæ perſæpe in eam hæreſes irruerunt, & flagitia illicita, canonibus adverſa fuerunt, ſicut nunc ſunt: illa tamen (quemadmodum dictum eſt) ſine ſchiſmate, & macula manſit, & permanet in æternum, ſubtractis, & ejectis ab ea male ſentientibus, maleque agentibus, tamquam fluctibus ab inconcuſſo maximo ſaxo repulſis.*

XXXII. *Ad nos igitur redeamus, frater, & veritatis lucem, ſacrorumque canonum aſpiciamus, quemadmodum dogmata tenere videmur, nos potiſſimum, qui monachos agimus, & aliquid eſſe exiſtimamur. Si enim (d) lumen quod in nobis tenebræ ſunt: tenebræ quantæ erunt? Et ſi ſal* (d) Matt. 6. *(e) infatuatum fuerit, in quo ſalientur laici?* (e) Matth. 5. *Arbitramur te (idque precamur) eorum, quæ ibi ſunt, ſervatorem fore, & lumen, & lucernam perfectionis, ac pietatis, non omnia te omnibus exhibendo, ſed virtutis excellentia, vita ex canonum lege acta, ſanctaque converſatione, & æquo animo per fratris tui admonitionem ex charitate profectam, ſtudioque veritatis, & divino judicio. Plura dicere animus deſiderabat, ſed epiſtolæ prolixitas finem facere coegit. Accepimus eulogiam tuam prædivitem, & curam, quam geris de humili monaſterio: argumentum quod parcas, & labores pro eo. Labor tuus magnus, ſed Dominus tibi retribuat quæ deſideras, virtutum incrementum, & perennium ipſius bonorum fruitionem.* Hactenus ad Baſilium Theodorus. Quæ autem poſt hæc geſta fuerint anno ſequenti, ſuo loco dicentur. In qua epiſtola dum legiſti Theodorum in Romanum Pontificem oblocutum: plane intellexiſti, quam verum ſit, quod dicebat Theologus perdifficile eſſe modum tenere in litigando, ac differendo; dum quis ſe juſtitiæ defenſorem exhibens, quemque obvium adverſarium putans, impetu, quo fertur ferit, impellit, & urget: ut hic vidimus factum a viro magni nominis Theodoro in Leonem Papam plus æquo commotum. Sed quieſce modo: auditurus eris inferius illum longe aliter de eo ſentientem, atque loquentem.

XXXIII. Quod rurſus ad Orientales res pertinet: hoc eodem anno mortuo Rege Saracenorum Aaron, de quo ſuperius mentio

PAGIUS VII. Ad num. XXXIII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCI. qui Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni auſpicatur, ſcribit: *Hoc anno, menſe Martio, Indictione ſecunda Arabum Dux* (nempe Calipha) *Aaron in interiore Perſia, Choraſan agnominata mortuus eſt: Muamed autem ejus filius ad omnia prorſus ineptus Imperium ſuſcepit: adverſus quem Abdelas ejus frater ſeditione mota, ex Provincia Choraſan ſum paternis viribus erumpens, civilis belli per nationem illam auctor fuit. Subinde qui Syriam, Ægyptum, & Libyam incolunt in varias*

Moritur Haron Saracenorum Calipha.

Mortuo Aaron Rege Sarracenorum, duo filii bello civili pugnant.

tio facta eſt, ejus filii Mahumat, & Habdolla de primatu Regni certantes, non inter ſe ſolum cuncta cæde miſcentes, ſed Chriſtianos cædibus, incendiis, rapinis infeſtantes, magnorum malorum cauſa fuere: *Ac per hoc eccleſiæ* (inquit Theophanes) *quæ in ſancta Dei noſtri erant civitate, deſertæ factæ ſunt, & monaſteria duarum magnarum Laurarum, ſancti videlicet memoriæ Charitonis, & Cyriaci, atque Sabæ, necnon & reliqua ſanctorum cœnobia Euthymii, & Theodoſii, quæ erant in deſertis Palæſtinæ, pariter monachis deſtituta fuere.* Hæc ipſe.

Rex Nordanhumbrorum pulſus Regno reſtitutus per Leonem Pap. & Carolum Imp.

Quod vero ad res pertinet Occidentales anni hujus, illud accidit memoria dignum quod in Annalibus quibuslibet Francorum præſertim veteribus ſcriptum fideliter reperitur, Regem nimirum Nordanhumbrorum a ſuis e Regno pulſum, per Legatum Apoſtolicæ Sedis, & Caroli Imperator. in Regnum fuiſſe reſtitutum. In Annalibus enim Francorum ſub Ludovico Caroli Magni filio ſcriptis hæc leguntur: *Interea Rex * Nordhumbrorum de Britannia inſula veniens nomine Ardulf, Regno, & patria pulſus, ad Imperatorem, dum adhuc Noviomagi moraretur, venit. Et patefacto adventus ſui negotio, Romam proficiſcitur; Romaque rediens, per Legatos Romani Pontificis, & domini Imperatoris in Regnum ſuum reducitur. Præerat eo tempore Romanæ Eccleſiæ Leo tertius, cujus Legatus in Britanniam directus eſt * Adolfus diaconus, de ipſa Britannia Saxo, & cum ipſo miſſi ab Imperatore duo Abbates Ruthfridus Notarius, & Nazarius Abbas de ſancto * Othmano.* Hæc ibi.

* Nordanhumbrorum.

* Aldulfus.

* Audomaro.

XXXIV. Sequuta eſt abſque obſtaculo ejus in Regnum reſtitutio, nefas omnes ducentes,

PAGIUS *eius factiones diviſi, Remp. & privatos quoſque peſſumdederunt, cædibus, rapinis, aliiſque flagitiis, cum in ſe invicem, tum in ſubditos Chriſtianos confuſe deſævientes. Iſthinc ſane per Sanctam Chriſti & Dei noſtri Civitatem Eccleſias deſolatio & vaſtitas occupavit: iſthinc in duarum magnarum Laurarum Monaſteria, Sancti dico Charitonis & Cyriaci, atque Sancti Sabæ, & in reliqua Sanctorum Euthymii & Theodoſii Cœnobia maxima clades erupit. Invaluit Arabici Imperium confuſio hujuſmodi, cædeſque mutuæ inter ſe, & nobis illata annos. . . . . .* deeſt numerus, nec ſuppletur ab Anaſtaſio in ſua Verſione, qua Baronius uſus eſt, in qua cum nec menſis Martius, nec Indictio ſecunda memoretur, eo omiſſio illum induxit, ut *Haronis* ſeu Aaronis mortem cum hoc Chriſti anno alligaret, quæ tamen ad ſequentem referenda eſt. Elmacinus enim lib. 2. Hiſt. Sarac. ſcribit, Aaronem Raſidum mortuum eſſe *die ſabbati, tertio Giumadæ poſterioris*, & dies III. poſterioris Giumadi, anni Hegiræ CXCIII. concurrit cum die XXIV. menſis Martii anni Chriſti DCCCIX. qui in diem Sabbati incidit. Præterea Elmacinus citat Chronologum, qui tradit primum diem & ultimum ejus Imperii fuiſſe Sabbatum, & Haronem mortuum eſſe *elapſis annis Hegiræ centum & nonaginta duobus, & diebus centum & quinquaginta duobus*. Quare Regnare cœperat anno Chriſti DCCLXXXVI. die decima quarta menſis Octobris, quæ cum die Sabati concurrit, & e vivis exceſſit die XXIV. menſis Martii anni Chriſti ſequentis, in quem Sabbatum cadebat.

VIII. Succedit ei Alaminus ſeu Muhammed.

Memorabile eſt quod de Harone prodit Elmacinus: *Summa*, inquit, *inter Caliphas fuit humanitatis & liberalitatis: (maxime in Poetas, vehementer enim delectabatur bonis verſibus, eorumque auditu & imitatione) fortis, & magnanimus, multi certaminis & peregrinationis*, &c. *cumque peregrinaretur, peregrinari cum eo ſolebant centum docti*, &c. *neque in Aula ullius Calipho tot convenerunt Conſiliarii, Judices, Docti, Studiti & Poetæ, atque in Aula Raſidi*, Haroni ſucceſſit ejus filius *Abu-Abdalla Alaminus, qui & Muhammed Abu-Muſa vocatus fuit*, Calipha vigeſimus ſeptimus. *Creatus fuit Calipha tempore matutino ejuſdem diei, quo patre ejus vita exceſſit, qui Sabbati fuit tertius Giumadæ poſterioris, anni Hegiræ* CXCIII. ut ſubjungit Elmacinus, qui his verbis confirmat quod jam ſcripſerat, & Haronis initium cum die XIV. menſis Octobris anni Chriſti DCCLXXXVI. copulandum eſſe oſtendit. Pluribus narrat Elmacinus prælia inter *Alaminum* Calipham & *Almamonem* ejus fratrem circa ſucceſſionem habita, ſed hæc ad rem noſtram non faciunt.

IX. Carolus Imp. Carolum filium adverſus Danorum Regem mittit.

Ad numer. XXXIV. Eginhardus in Annal. Geſta hoc anno a Carolo Aug. his verbis narrat: *vere inchoante Imperator Noviomagum profectus, tranſactoque ibi Quadrageſimali jejunio, celebrato & Sancto Paſcha iterum Aquaſgrani regreſſus eſt: & quia nunciabatur Godefridum Regem Danorum in Abodritos cum exercitu trajeciſſe, Carolum filium ſuum ad Albiam* (ſeu Albim fluvium) *cum valida Francorum & Saxonum manu miſit: jubens veſano Regi reſiſtere, ſi Saxoniæ terminos aggredi tentaret. Sed ille ſtativis per aliquot dies in littore habitis, expugnatis etiam & manu captis aliquot Sclavorum Caſtellis cum magno copiarum ſuarum detrimento reverſus eſt. Nam licet Draſconem Ducem Abroditorum, popularium fidei diffidentem, loco populiſſet, Godelaibum, alium Ducem, dolo captum patibulo ſuſpendiſſet, Abroditorum duas partes ſibi vectigales feciſſet; optimos tamen militum ſuorum, & manu promptiſſimos amiſit; & cum eis filium fratris ſui, nomine Reginoldum, qui in oppugnatione cujuſdam Oppidi, cum pluribus Danorum Primoribus interfectus eſt. Filius autem Imperatoris Carolus Albium ponte junxit, & exercitum cui præerat in Linones & Smeldingos (qui & ipſi ad Godefridum Regem defecerant) quanta potuit celeritate tranſpoſuit, populatiſque circumquaque eorum agris, tranſito iterum flumine cum incolumi exercitu in Saxoniam ſe recepit. Erant cum Godefrido in expeditione prædicta Sclavi qui dicuntur Vulzi; qui propter antiquas inimicitias quas cum Abodritis habere ſolebant, ſponte ſe copiis ejus conjunxerunt. Ipſoque in Regnum ſuum convertente cum præda quam ab Abodritis capere potuerunt, & ipſi domum regreſſi ſunt. Godefridus vero priuſquam reverteretur, deſtructo emporio (quod in Oceani littore conſtitutum lingua Danorum Reric dicebatur, & magnam Regno illius commoditatem, vectigalium perſolutione, præſta-*

Digitized by Google

tes, non parere Romano Pontifici, atque tanto Imperatori reſiſtere. Porro cœpta ſunt iſta hoc anno, ſequenti perfecta, cum & reverſurus Romam Adolfus Apoſtolicæ Sedis Legatus a piratis eſt captus, ſed redemptus a Cœnulpho Rege, ut iidem Annales teſtantur.

Vidiſti in his Romani Pontificis auctoritatem factis expreſſam? Quod enim non ſatis ſibi ſuppetere juris intelligeret Imperator, Regem ejectum in Regnum priſtinum reſtituere: ab ipſo Pontifice Romano id præſtari poſſe ſciens, dimittit ipſum Regem Regno privatum Romam ad Leonem Pontificem, cujus auctoritate reſtituatur in Regnum. Vidiſti pariter

PAGIUS *ſtabat) tranſlatiſque inde negotiatoribus, ſoluta claſſe, ad portum, qui* Lieſthor *dicitur, cum univerſo exercitu venit. Ibi per aliquot dies moratus, limitem Regni ſui qui Saxoniam reſpicit, vallo munire conſtituit, eo modo ut ab Orientalis maris ſinu (quem illi* Oſtarhſalz *dicunt) uſque ad Occidentalem Oceanum, totam Egidoræ fluminis Aquilonaris ripam munimentum valli prætexeret, una tantum porta dimiſſa, per quam carra & equites emitti & recipi poſſent. Diviſa itaque opere inter Duces copiarum, domum reverſus eſt.* Hæc de bello Danico & Livonico. Porro Obotriti ſeu Abodriti Sedes habebant, ubi nunc eſt Ducatus Mecleburgenſis ſeu Megalopolitanus, Adamo Bremenſi Krantzio, Helmodo, aliiſque teſtibus.

X. *Eardulfus Northumbriæ Rex a Leone III. & Carolo Imp. in Regnum reſtituitur.*

Pergit Eginhardus: *Interea Rex Nordanhumbrorum de Britannia inſula, nomine Eardulfus, Regno & patria pulſus, ad Imperatorem dum adhuc Noviomagi moraretur, venit; & patefacto adventus ſui negotio, Romam proficiſcitur: Romaque rediens, per Legatos Romani Pontificis, & Domini Imperatoris, in Regnum ſuum reducitur. Præerat tunc temporis Eccleſiæ Romanæ Leo III. cujus Legatus ad Britanniam directus eſt Adulfus Diaconus de ipſa Britannia, natione Saxo: & cum eo ab Imperatore miſſi duo Abbates, Rotfridus Notarius & Nantharius Abbas de Sancto Aldemaro. Imperator vero ædificatis per Legatos ſuper Albim fluvium duobus caſtellis, præſidiiſque in eis contra Sclavorum incurſiones diſpoſitis, Aquis hyemavit: Natalemque Domini & Sanctum ibidem Paſcha celebravit*, ubi loquitur de Paſchate ſequentis Chriſti anni, cum jam dixerit, Imperatorem Noviomagi hoc anno Paſcha celebraſſe, & Annaliſta Loiſelianus, Bertinianus, aliique in tota hac narratione Eginhardo conſentiant. *Nantharius* Abbas erat Sancti Audomari, ſeu Cœnobii Sancti Bertini, de quo rurſus anno ſequenti. Porro Northumbri, Eardulfum Regem, qui ab an. DCCXCVI. Ethelredo ſucceſſerat, pertæſi, *Alfwoldum* Regem elegere, ut liquet ex his Weſtmonaſterienſis verbis ad præſentem annum: *Eardulfo Northumbrorum Rege a Regno fugato; Alfwoldus ei duobus annis ſucceſſit. Fugaverat autem illum idem Alfwoldus, & Regnum ejus occupavit.* Eardulfus ad Carolum Imp. in Germaniam trajecit, indeque Romam profectus cauſam ſuam Leoni Papæ permiſit; qui intellecto populi ſuffragio, qui eum quondam Regem elegerat, & cognito quod ab Eanbaldo Archiepiſcopo & tribus aliis conſecratus in Regem fuiſſet, eum Regno reſtituit, miſſis hanc in rem in Britanniam a ſuo latere Nunciis.

XI. *Queritur Carolus de Legato Leonis III.*

Leo Pontifex Romanus in Epiſtola ad Carolum Aug. data; quæ ordine X. legitur Tom. VII. Concil. habet aliqua ſingularia hic non prætermittenda. Audito *Northumbriæ* tumultu, ſtatim *Adulphus* Diaconus illuc a Leone III. directus eſt, iter habuit per Gallias, a *Carolo* benigne ſuſceptus eſt, præparatiſque navigiis in Britanniam dimiſſus; interpoſitis Leonis & Caroli nominibus, ut auctores ſeditionis *Eardulfum* in Franciam ſanum abire ſinerent, feliciter obtinuit. At cum Romam rediret, atque in Galliis jam eſſet, ſeque profecturum ad Imperatorem palam diceret, *Caroli* Nuncio a quo perducendus ad Comitatum erat, non expectato, repente contendit in Italiam. Illuc quoque Legatus *Eanbaldi* Eboracenſis Archiepiſcopi pervenit *Carolo* inſalutato, ad quem ſatis eſſe duxit commendatitias ipſius Eanbaldi literas miſiſſe. De utroque Legato graviſſime queſtus eſt apud Pontificem Imperator, ratus eos fraudolenta fungi Legatione, quam nollent ſibi notam facere, tantaque feſtinatione proficiſci Romam, ut *Eardulfi* Regis iter prævenire poſſent. Legatos tanquam rudes & expertes urbanitatis aulicæ, quibus potuit verbis excuſavit Leo, remiſitque ad eumdem *Carolum* cum Epiſtola citata, ex qua hæc eruta ſunt. Addit Leo: *Sicut per eorum ſtultitiam cognovimus in aliquod veſtrum furorem, ita per infuſionem Sancti Spiritus velocius a vobis veſtram ſentiamus miſericordiam.* Datæ ſunt eæ literæ *prid. Kalend. Januar.*

XII. *Angli doloſe agunt cum Leone III.*

Alia Epiſtola ordine VII. ad Carolum ſcripta iſtam præceſſerat, in qua Pontifex iterum queſtus eſt de Miſſis Caroli, qui Ravennam ad juſtitiam faciendam directi damnum fecerant; deinde multa de Eardulfi Regis adventu in Galliam, de Cenulpho Rege Merciorum, & Eanbaldo Eboracenſi Archiepiſcopo commemorat, aitque: *Neſcimus ſi veſtra fuit demandatio, quod miſſi veſtri, qui venerant ad juſtitiam faciendam detulerunt ſecum homines plures & per ſingulas Civitates conſtituerunt; quia omnia ſecundum quod ſolebat Dux, qui a nobis erat conſtitutus, per diſtractionem cauſarum tollere, & nobis more ſolito annue tribuere, ipſi eorum homines peregerunt, & multam collectionem faciebant de ipſo populo, unde ipſi Duces minime poſſunt ſuffragium nobis pleniſſime præſentare. Sed valde nobis gravis eſſe videtur, ſi vobis faſtidium facimus*, &c. *de autem omnibus bonis & proſperis, quæ circa Miſſum noſtrum, quem in partibus Britanniæ ad Anglorum gentem direximus, omnia pro amore Beati Petri Apoſtoli Fautoris veſtri operati eſtis, ſicut ſolita eſt veſtra clementia, magnas gratias Veſtræ Pietati exinde agimus*, &c. *de vero epiſtolis, quibus vobis Eanbaldus Archiepiſcopus & Cenulphus Rex atque Wada emiſerunt, relegentes reperimus eorum doloſitatem, quam inter ſe habent. Unde valde contriſtamur, quia ipſe prædictus Cenulphus Rex nec ſuum Archiepiſcopum pacificum habet* (Archiepiſcopum nempe Cantuarienſem) *nec iſtum Eanbaldum item Archiepiſcopum*, &c. *Miſiſtis nobis, ut noſtra Apoſtolica auctoritatis adhortatoriam Epiſtolam ſæpe fato Eanbaldo Archiepiſcopo per idoneum Miſſum noſtrum mitteremus, ut ad hanc Sanctam Apoſtolicam Sedem cum ſuis conſentaneis venire debuiſſet, aut in veſtra præſentia rationes deducendum. Nos vero ſtatim ipſam Epiſtolam dictavimus, & vobis emiſimus. Sed ſi placet Serenitati Veſtræ, quod ipſam noſtram Epiſtolam per idoneum Miſſum ipſi ea*

ter quantum Papæ detulerint Angli, licet furoſe perciti, & regnandi cupidine inflammati, ut expulſum a ſe Regem eum reſtitutum auctoritate Pontificis recipere non detrectarint, ſed ſtatim paruerint? Sed de his ſatis.

Se-

PAGIUS *partibus ad Miſſum, quem itidem direximus, miſiſſetis, ut una cum prædicto Miſſo noſtro ipſum Archiepiſcopum adhortaſſet, quatenus aut hic in noſtra præſentia, aut ibidem in veſtra una cum ſociis ſuis conjunxiſſet, valde nobis recte viſum fuiſſet, quia Miſſum noſtrum nondum ſuſcepimus, & ipſi homines doloſi ſunt, ut nec Miſſos ſuper Miſſos ſuſcipientes in doloſitate eveniant.*

XIII. Secunda adverſus *Dertoſam* expeditio hoc anno a Ludovico Aquitaniæ Rege ſuſcepta: *Sequenti tempore* inquit Aſtronomus in ejus Vita, *iterum Rex Ludovicus expeditionem in Hiſpaniam paravit. Sed pater ne per ſemetipſum illuc pergeret, eum impedivit. Præceperat namque tunc temporis fabricari naves contra Nordomannicas incurſiones, in omnibus fluminibus quæ mari influebant. Quam curam etiam filio injunxit ſuper Rhodanum & Garumnam & Silidam. Attamen miſit ei Miſſum ſuum Ingobertum, qui ſolis præſentiam præferret, & vice amborum contra hoſtes exercitum duceret.* Tum narratis iis, quæ Ingobertus & alii Chriſtiani geſſere, ſubdit: *His geſtis, Chriſto favente, ad ſuos ſe ſe magno cum gaudio & opibus collegerunt. Dies etiam ſimul obſeſſa Urbe domum repedarunt.* *Dertoſa iterum a Chriſtianis obſeſſa.*

JESU CHRISTI ANNUS	LEONIS PAP. III. ANNUS	CAROLI MAGNI / NICEPHORI	IMPP.
809.	14.	9. / 8.	

I. Qui obicea pacis immiſſi.

SEquitur annus Redemptoris octingenteſimus nonus ſecundæ inchoatæ Indictionis, idemque tertius numeratus, ex quo reſtituto Joſepho Oeconomo Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, Theodorus Studita cum ſuis a communione Nicephori Patriarchæ abſtinuit: cum & ab eodem Patriarcha Synodus ea de cauſa celebrata eſt, & ipſe Theodorus, aliique ipſi inhærentes, in exilium miſſi ſunt. De his ſingulis narrationem ex rerum ordine inſtituturi, primo loco ejuſdem Theodori hoc anno tertio a receptione Oeconomi datam epiſtolam ad Nicolaum Chartularium deſcribemus; deinde agemus de Synodo adverſus eoſdem habita, deque ſanctorum exilio poſtremo loco dicturi ſumus.

Quod enim magis magiſque increbuiſſent perturbationes ex ſeparatione Theodori, & aliorum a communicatione Nicephori, & alii alia dicerent, jactarentque alii, neque Theodorum quietarum fore, etiamſi receptas profanas Joſephus eliciatur, ſed contra Nicephorum Patriarcham denuo prœlium converſurum, immo & contra defunctum prædeceſſorem Taraſium æque bellum inſtituturum: cum iſta reſciſſet Theodorus, ipſe ad amovendam omnem hanc inani ſtudio concitatam ſuſpicionem, ad Nicolaum Chartularium reddit epiſtolam, qua in primis ſignificat, quam maxime optet pacem Eccleſiæ, quamque ſit erga Nicephorum Patriarcham bene affectus. Ipſa autem epiſtola ſic ſe habet (a):

(a) Theod. Stud. lib. 2. ep. 32. Cod. Columm.

Nicolao Chartulario.

II. *Suſpicabar quodammodo magnam pietatem tuam, domine deſideratiſſime, alienuore animo eſſe ab humilitate noſtra ob cauſæ alicujus interventum. Sed revera hoc tempore oſtendiſti, venam omni odio eſſe venerandam animam tuam, plenamque adeo omni pietate; quando te promptum, ac paratum docuiſti, ut pacis Eccleſiæ Dei ſtudio ſtatim ac primum hortati ſumus, applicares te ad conjunctionem ſanctiſſimi Patriarchæ noſtri. Hoc indicium ſinceræ amicitiæ: hoc proprium hominis Deum timentis: hæc aperta fides zeli veritatis. Itaque retribuet tibi Dominus, tametſi nihil fiat, integram juſtitiæ mercedem. Non enim ex rerum exitu, ſed ab earum intentione, ſeu laudabili, ſeu ſecus, ſolet Deus præmia decernere facientibus. Lucratus ergo es temporis puncto non aurum, & argentum, ſed inges theſauros cæleſtis retributionis. Oramus autem, & hortamur amplius, ut pergas in cœpto, ut tu quidem theſaurum prædivitem acquiras, & nos humiles Patriarchæ conſpectu fruamur, aut potius ut Eccleſia Dei tua opera pacem adepta, multas tibi laudum coronas nectat. Et quorſum plura?*

Quoniam autem juſſiſti ſignificare nos, quid ſentiat humilitas noſtra: jam ſine fuco excellentiæ tuæ coram Chriſto, qui occulta novit, ſignificamus. Nulla nobis eſt cum Patriarcha de communione dubitatio præterquam Oeconomi cauſa, eo quod depoſitus ſit per ſacros canones. Et quando prohibebitur a ſacro miniſterio, ſicut ante Dei beneplacito, & ſanctiſſimi Patriarchæ, piorumque dominorum noſtrorum; nimirum quia Oeconomus eſt, & honorem gerit, tum protinus & ſimul ſacrificabimus, & communicabimus, & manum porrigemus, nihil inquirentes de triennio hoc, quo cum eo ſacris operatus eſt, pacis ſtudio: neque id metu aliquo ſed communis utilitatis, & ſalutis gratia. Sileant enim linguæ mendaces adverſus Dei pacem incitatæ, ut dicant, nos poſtquam dejectus ſacerdotio fuerit Oeconomus, accuſationem aggreſſuros Patriarchæ noſtri, ut qui cum depoſito jam ſacrificavit: deinde etiam deceſſoris ſanctiſſimi Patriarchæ. Labia doloſa, quæ hæc loquuntur, calumniatorum, invidorum- III.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLVII. Anno Hegiræ CXCIV. inchoato die 25. Octob. fer. 7. A.C. 809. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6302.

☉ 6. G. ☽ 12. P. 8. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 809.

LEONIS III. PAPÆ. 15.

CAROLI IMP. 10.

NICEPHORI IMP. 8.

ANum. I. ad XLIX. Sanctus Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. poſtquam Sancto Taraſio ſucceſſit Synodum Byzantii congregavit; *Et per diſpenſationem, Joſephum Presbyterum & Oeconomum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quem defunctus Taraſius propter conciliatas inceſtas nuptias Conſtantini Imp. filii Irenes depoſuerat, in Presbyterum recepit*, ut legitur in Libello Synodico Synodum Conſtantinup. anno DCCXCV. indictam exhibente. Alia Synodus in eadem Urbe hoc anno celebrata adverſus Sanctos Theodorum, Platonem, alioſque, qui ob reſtitutum Joſephum a communione Nicephori Patriarchæ ſe ſe ſegregarant. De qua pluribus agit Baronius, & quæ crudelia atque deformia adverſus Sanctos Monachos geſta ſint, fuſe ac ſolide enarrat. Theodorus porro, aliique Sancti Monachi ab Imperatore in exilium miſſi, *menſe Januario, Indictione ſecunda*, ut anno ſuperiori ex Theophane diximus, quo ideo menſe Synodus iſta habita.

Synodus Conſtantinop. adverſus S. Monachos habita.

ter quantum Papæ detulerint Angli, licet furore perciti, & regnandi cupidine inflammati, ut expulſum a ſe Regem eum reſtitutum auctoritate Pontificis recipere non detrectarint, ſed ſtatim paruerint? Sed de his ſatis.

Se-

PAGIUS *partibus ad Miſſum, quem itidem direximus, miſiſſetis, ut una cum prædicto Miſſo noſtro ipſum Archiepiſcopum adhortuſſet, quatenus aut hic in noſtra præſentia, aut ibidem in veſtra una cum ſociis ſuis conjunxiſſet, valde nobis recte viſum fuiſſet, quia Miſſum noſtrum nondum ſuſcepimus, & ipſi homines doloſi ſunt, ut ne Miſſos ſuper Miſſos ſuſcipientes in doloſitate eveniant.*

XIII. Secunda adverſus *Dertoſam* expeditio hoc anno a Ludovico Aquitaniæ Rege ſuſcepta: *Sequenti tempore* inquit Aſtronomus in ejus Vita, *iterum Rex Ludovicus expeditionem in Hiſpaniam paravit. Sed pater ne per ſemetipſum illuc pergeret, eum impedivit. Præoperat namque tunc temporis fabricare naves contra Nordomannicas incurſiones, in omnibus fluminibus quæ mari influebant. Quam curam etiam filio injunxit ſuper Rhodanum & Garumnam & Silidum. Attamen miſit ei Miſſum ſuum Ingobertum, qui ſuis præſentium præferret, & vice amborum contra hoſtes exercitum duceret.* Tum narratis iis, quæ Ingobertus & alii Chriſtiani geſſere, ſubdit: *His geſtis, Chriſto favente, ad ſuos ſe ſe magno cum gaudio & opibus collegerunt. Dein etiam ſimul obſeſſa Urbe domum repedarunt.* *Dertoſa iterum a Chriſtianis obſeſſa.*

I. Qui obices pacis immiſſi.

SEquitur annus Redemptoris octingenteſimus nonus ſecundæ inchoatæ Indictionis, idemque tertius numeratus, ex quo reſtituto Joſepho Oeconomo Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ, Theodorus Studita cum ſuis a communione Nicephori Patriarchæ abſtinuit: cum & ab eodem Patriarcha Synodus ea de cauſa celebrata eſt, & ipſe Theodorus, aliique ipſi inhærentes, in exilium miſſi ſunt. De his ſingulis narrationem ex rerum ordine inſtituturi, primo loco ejuſdem Theodori hoc anno tertio a receptione Oeconomi datam epiſtolam ad Nicolaum Chartularium deſcribemus; deinde agemus de Synodo adverſus eoſdem habita, deque ſanctorum exilio poſtremo loco dicturi ſumus.

Quod enim magis magiſque increbuiſſent perturbationes ex ſeparatione Theodori, & aliorum a communicatione Nicephori, & alii alia dicerent, jactarentque alii, neque Theodorum quieturum fore, etiamſi receptus profanus Joſephus ejiciatur, ſed contra Nicephorum Patriarcham denuo prœlium converſurum, immo & contra defunctum prædeceſſorem Taraſium æque bellum inſtituturum: cum iſta reſciſſet Theodorus, ipſe ad amovendam omnem hanc inani ſtudio conciatam ſuſpicionem, ad Nicolaum Chartularium reddit epiſtolam, qua in primis ſignificat, quam maxime optet pacem Eccleſiæ, quamque ſit erga Nicephorum Patriarcham bene affectus. Ipſa autem epiſtola ſic ſe habet (a):

(a) Theod. Stud. lib. 2. ep. 32. Cod. Columna.

Nicolao Chartulario.

II. *Suſpicabar quodammodo magnam pietatem tuam, domine deſiderratiſſime, alieniore animo eſſe ab humilitate noſtra ob cauſa alicujus interventum. Sed revera hoc tempore oſtendiſti, vacuam omni odio eſſe venerandam animam tuam, plenamque adeo omni pietate; quando te promptum, ac paratam docuiſti, ut pacis Eccleſiæ Dei ſtudio ſtatim ac primum hortati ſumus, applicares te ad conjunctionem ſanctiſſimi Patriarchæ noſtri. Hoc indicium ſinceræ amicitiæ: hoc propriam hominis Deum timentis: hæc aperta fides zeli veritatis. Itaque retribuet tibi Dominus, tametſi nihil fiat, integram juſtitiæ mercedem. Non enim ex rerum exitu, ſed ab earum intentione, ſive laudabili, ſive ſecus, ſolet Deus præmia decernere facientibus. Lucratus ergo es temporis puncto non aurum, & argentum, ſed ingens theſauros cœleſtis retributionis. Oramus autem, & hortamur amplius, ut pergas in cœpto, ut ea quidem theſaurum prædivitem acquiras, & nos humiles Patriarchæ conſpectu fruamur, aut potius ut Eccleſia Dei tua opera pacem adepta, multas tibi laudum coronas nectat. Et quorſum plura?*

III. *Quoniam autem juſſiſti ſignificare nos, quid ſentiat humilitas noſtra: jam ſine fuco excellentiæ tuæ coram Chriſto, qui occulta novit, ſignificamus. Nulla nobis eſt cum Patriarcha de communione dubitatio præterquam Oeconomi cauſa, eo quod depoſitus ſit per ſacros canones. Et quando prohibebitur a ſacro miniſterio, ſicut ante Dei beneplacito, & ſanctiſſimi Patriarchæ, piorumque dominorum noſtrorum; nimirum quia Oeconomus eſt, & honorem gerit, tum protinus & ſimul ſacrificabimus, & communicabimus, & manum porrigemus, nihil inquirentes de triennio hoc, quo cum eo ſacris operatus eſt, pacis ſtudio: neque id metu aliquo ſed communis utilitatis, & ſalutis gratia. Sileant enim linguæ mendaces adverſus Dei pacem incitatæ, ut dicant, nos poſtquam dejectus ſacerdotio fuerit Oeconomus, accuſationem aggreſſuros Patriarchæ noſtri, ut qui cum depoſito jam ſacrificavit: deinde etiam deceſſoris ſanctiſſimi Patriarchæ. Labia doloſa, quæ hæc loquuntur, calumniatorum, invidorum.*

Anno Eræ Hiſp. DCCCXLVII. Anno Hegiræ CXCIV. inchoato die 25. Octob. fer. 7. A.C. 809.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6302.

☉ 6. G. ☽ 11. P. 8. April. Indict. 2.

JESU CHRISTI 809.

LEONIS III. PAPÆ. 15.

CAROLI IMP. 10.

NICEPHORI IMP. 8.

I. ANum. I. ad XLIX. Sanctus Nicephorus Patriarcha Conſtantinop. poſtquam Sancto Taraſio ſucceſſit Synodum Byzantii congregavit; *Et per diſpenſationem, Joſephum Presbyterum & Oeconomum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quem defunctus Taraſius propter conciliatas inceſtas nuptias Conſtantini Imp. filii Irenes depoſuerat, in Presbyterum recepit*, ut legitur in Libello Synodico Synodum Conſtantinop. anno DCCXCV. indictam exhibente. Alia Synodus in eadem Urbe hoc anno celebrata adverſus Sanctos Theodorum, Platonem, aliosque, qui ob reſtitutum Joſephum a communione Nicephori Patriarchæ ſe ſe ſegregarant. Synodus Conſtantinop. adverſus S. Monachos habita. De qua pluribus agit Baronius, & quæ crudelia atque deformia adverſus Sanctos Monachos geſta ſint, fuſe ac ſolide enarrat. Theodorus porro, aliique Sancti Monachi ab Imperatore in exilium miſſi, *menſe Januario, Indictione ſecunda*, ut anno ſuperiori ex Theophane diximus, quo ideo menſe Synodus iſta habita.

rumque inventum, & qui ſanare nolint inflictum vulnus Eccleſiæ. Nullo modo Abſit: Et Patriarcham, qui præceſſit, ſuſcepimus, & ſuſcipimus, ideoque ad mortem uſque cum eo communicabimus: & ſanctiſſimum, qui nunc eſt, Patriarcham ſuſcepimus, & ſuſcipimus: pro eo etiam offerimus quotidie.

IV. *Arceatur a ſacris Oeconomus, qui adulterum coronavit, & nos (ut ante diximus) cum eo communicabimus, ſi jubet, in Eccleſia Catholica, juxta gradum noſtrum unuſquiſque. Quod quidem ſi fiat, gaudium in cœlo fuerit, pax in Eccleſia Dei, quæ apud nos eſt. Cedet ſchiſma, & concordia palam eniteſcet, Archiepiſcopus noſter laudibus ornabitur, adeo ut ad poſteros tranſeat ejus encomium: potentiſſimi Imperatores una cum pretioſis infulis ſuis Angelica etiam laude coronabuntur. Sacerdotes (a) induent juſtitiam, multoque magis ſancti (monachicum ordinem loquor) cum exultatione exultabunt. Dominus noſter quod & quale bravium accipiet? Quid jucundi non accedat? Dicamus & hoc: Oeconomus ipſe celebrabitur, & laudibus efferetur; magnamque hoc pacto miſericordiam conſequetur tum in hoc, tum in futuro ſæculo. Et nos peccatores ſubſtrati, & adorantes, & gratias agentes re, ac verbo, congruentia Archiepiſcopo præ omnibus (ut debemus) deferemus. Ad horum autem faciendam fidem, ſcriptam declarationem prolixam offerimus, ut niſi poſtquam a ſacrificio ceſſarit, ſicut antea confeſtim accedamus, & communicemus. Sit in manu veſtra ſententia, ſi quid vultis; & nobis loqui amplius non liceat de hoc negotio. Et ecce non Angelus, non homo, ſed Dominus ipſe, qui ad te per nos tranſit, & impellit, & hortatur.* Hæc filius pacis, & pacem quærens, pacem petens, & nidificans in pace columba.

(a) Pſ. 131.

V. Verum cum iſta Theodorus ſcripſerit, nullum de his reſponſum accepit, ſed congregatum eſt ab Imperatore conciliabulum, in quo una cum Epiſcopis conſiderent magiſtratus, omnia in gratiam Imperatoris facientes: ut plane non fuerit dicendum Concilium in Spiritu ſancto legitime congregatum, ſed proditorum carnificina, quam quidem & alio infami nomine idem Theodorus in epiſtola ad Euprepianum appellat mœchoſynodum. Sed jam accipe quid de eo idem dicat Theodorus in hiſtoria, quam texuit de ſancto Platone: *Poſtremo (ut ſummatim rem perſtringam) fratrum ſocietas noctu abrepta eſt, & in carcere concluſa. Quo facto, Synodi conſtitutus eſt dies, in quo vir ille ſanctiſſimus Plato a militari manu una cum tribus aliis, velut maleficus quiſpiam, ad ipſam Synodum ductus fuit. Miſerabile certe ſpectaculum, ſenem videre propter imbecillitatem ingredi non valentem, ſublatum portari catena vinctum, qua ipſius pedes circumdabantur, & ab aliis humeris in alios, velut piaculum quoddam indecora trajectione tranſmitti. Hei mihi: hæcne fuit ordinationis Synodo concongruentis ratio? Hæcne Imperii exiſtimatio? Quæſo qua in re ſunt hæc illis inferiora, quæ latrocinantium inſidiis, & tyrannice imperantium violentia olim patrata ſunt?* Hæc de Synodi ordinatione Theodorus, qui & in epiſtola ad Anaſtaſium (*b*) numeroſam hanc Synodum appellat: *in qua inquit, tres maxime dignitates conſidebant.* In eadem vero epiſtola plura intexit, quæ in hac etiam Synodo facta ſunt, quæ audies, cum inferius hoc itidem anno reddituri ſumus. Intelligis quam procul a faſtu Theodorus abhorruerit, cum aliena, nempe S. Platonis certamina deſcribens, & coronas retexens, de ſe ipſo verbum nullum inſeruit, licet eſſet omnium coryphæus, & Confeſſorum anteſignanus.

Synodus Conſtant. contra Theodorum & ejus ſocios dicta Mœchoſynodus.

(b) Theod. ep. 48.

VI. Tempus Synodi. Quod autem ad Synodi tempus ſpectat (ut hoc non prætereat) hoc anno menſe Januarii, indictione ſecunda habitam eſſe Theophanes tradit, cum de ipſa hæc ait: *Tunc Nicephorus Imper. occaſione percepta, cum Epiſcopos, & Egumenos congregaſſet, Synodum adverſus illos celebrari præcepit, per quam a monaſterio, & urbe dejecti, exilio ſunt deſtinati, menſe Januario, Indictione ſecunda.* Hæc Theophanes.

Decreta Pſeudoſynodi. Sed quæ in hac pſeudoſynodo ſtatuta fuerint, videamus, & qui potuerint eſſe canones talis conventus. Recenſet eos ipſe Theodorus epiſtola, quam ab exilio ſcripſit ad Leonem Romanum Pontificem, quam ſuo loco reddituri ſumus, necnon in epiſtola ad Euprepianum. Porro ejuſdem conventiculi decreta iſta fuere. Primumque illud, quo anathemati ſubiicerent omnes, qui ipſorum errori non adhæreſcerent, quo (inquit Theodorus) canone univerſam Catholicam Eccleſiam condemnarunt.

VII. Decretumque inſuper fuit ut conjugium Conſtantini cum Theodote, vivente adhuc legitima conjuge, quam detruſerat, in monaſterium, ex diſpenſatione dici deberet legitimum. Ad hæc etiam addiderunt decretum illud nefarium plane & pudendum, nempe leges divinas adverſus Reges nihil poſſe. Haud dubium fuiſſe liquet iſtam Imperatoris ſententiam. Adhæc illud adiecere: Nn qui pro veritate, ac juſtitia uſque ad ſanguinem reſtitiſſent, eos Præcurſorem, vel Chryſoſtomum imitatos dicerent. Præter hæc etiam turpe illud: Epiſcoporum unumquemque in ſacros canones præter

ca,

Digitized by Google

-ea, quæ in illis ſtatuta ſunt diſpenſando poteſtatem habere, pronuntiarunt. Hæc recitat Theodorus ab imperatoria iſta Synodo fuiſſe decreta Novatoribus congruentia, qui tanto legiſlatore, Nicephoro ſceleſtiſſimo glorientur, ut volent. Sed quæ tam fœda, & enormia iſta decreta ſint ſequuta triſtia, atque crudelia illata in ſervos Dei ab Imperatore audiamus, atque primum quæ de ſanctiſſimo ſene Platone ipſe referat Theodorus, qui ait:

VIII. Perſecutio adverſus Sanctos monachos. *Sed et quæ in medio ſunt, ea velut laudita quadam prætermittam (illa enim hiſtoriæ modum implere poſſunt) exilium jam decretum fuit: & pater ipſe circumſcriptus eſt in una quadam inſula ex his, quæ ante urbem ſunt, quemadmodum & frater noſter,* Joſephus Archiepiſcopus Theſſalonicæ *in alia quadem valde aſpera, & muniti quodam carcere ad exilium accedente. O rerum mutationem? Monachis ipſis humaniores extiterunt hi, qui communi vita utuntur, & privati homines verè non ſunt juſtum ferre judicium, quod judices debuiſſent. Manifeſtum enim erat iniquum illud facinus. Miſſum facio balneum illud, in quo Imperator ipſe militari acie omnium fratrum ſocietatem invadens, cum ex monaſterio illo ſingulos ſuæ voluntati ſubjicere conatus eſſet, ſpe deceptus, ſuo enim Imperio fortiores illos eſſe cognovit, qui divina lege nitebantur. Miſſos facio carceres in monaſteriis conſtitutos, & monaſteriorum præfectos carceris duces factos, hiſque, quos clauſos tenebant, plura quam juſſi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo quæ poſtea conſecuta ſunt: quo tempore multi abducti, & in alium locum tranſlati, perſecutiones, inquiſitiones, disjunctiones, atque exterminationes pertulerunt. Quo tempore multa, & ingentes minæ, iræ, interrogationes, & reſponſa, multaque per omnes urbes inveſtigatio facta eſt, nec ubi aliquis fratrum lateret, adeo ut nonnulli præ timore perſequentium, in terra foraminibus ſeſe abdiderint, ut ſervari poſſent.*

Hæc autem omnia ejus rei cauſa facta ſunt (rurſus enim præ admiratione eadem tractare cogor) ut qui adulteros illos contra Evangelium, & Præcurſorem Joannem coronaverat, quaſi ſalutarem aliquam diſpenſationem Eccleſiæ attuliſſet, impune rebus ſacris præeſſe poſſet: quique illum Evangelicis præceptis obtemperantes non admitterent, exleges, & a Deo alieni haberentur. O divinas leges contemptas! o perſecutorem acerbiſſimum, Chriſtiani nominis appellationem habentem, & Chriſti leges conculcare geſtientem! Quid ita inſanus factus es, ſtolidus, atque immitis una cum Leone Iſaurico ſcilicet tibi compare? An non vides, contra invictas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus, qui unquam fuerunt, ſuperare potuit? quinimmo quicumque ſe, ut nunc tu, his ipſis legibus adverſarium oſtendit, jure optimo periit.

Sed quonam modo Dei ſervus abductus IX. S. Plato quæ paſſus ab Imp.
eſt? Ad illum enim ipſum redeo. Rurſus tranſlatus, rurſus diſtractus, & a duabus hominibus huc, & illuc protruſus, eo quod non amplius progredi poſſet, trahebatur, & ita diſtractus vexabatur, ut iniquum illud facinus vel ipſis lapidibus ſenſus expertibus lacrymas movere poſſet. Hujus rei teſtis eſt celebris illius Martyris Mamantis regio, teſtis eſt & abrupta illa inſula, quæ poſt primam fratris jam dicti cuſtodiam, pietatis hunc cuſtodem detinuit. O immites, & doloris ſenſu carentes illorum animos? Sed neſcio certe, quo nomine ipſis congruente eos appellem, qui eadem opera monachi, & milites, & carceris erant cuſtodes; qui juſtum illum virum omnino deſertum, tamquam in lacu profundiſſima, in cella quadam concluſerant, hominemque jam ſenio confectum, & morbo vexatum, ſub unius cujuſdam ſervi poteſtate, quem illi rerum terrenarum & Cæſaris ſervi reliquerant, ut ſanctus vir ſemel in die, vel bis a miniſtro viſeretur. Quo tempore ſenex eum rogabat, ut ad neceſſarium uſum carperes duceretur: & iniquus ille ſervus id ei exprobrabat. Petebat aliquid imbecillitati ſuæ conſentaneum: & perverſus ille fores claudebat. Cumque hæc pateretur, nihilominus tamen ſtabilis permanſit; quodque coram Deo, & hominibus confeſſus fuerat, numquam denegavit. Poſtea vero quam ejus carceris cauſa eum in lethalem morbum incidiſſe, Cæſar audivit, animi duritiem leniorem faciens, in urbem Byzantium ipſum tranſtulit. Cumque illum eo ipſum tranſtuliſſet, parabat ſe ad id, quod male factum fuerat, corrigendum. Sed quoniam non recto propoſito, ac ſententia movebatur: quod propoſuerat ad finem non perduxit. Siquidem, Deo vindice, a barbaris eſt interemptus. Sed de his ſuo loco.

Proſequamur modo Theodori ipſius iſta ſcribentis diram, quam una cum ſuis paſſus eſt, perſecutionem, a Michaele monacho deſcriptam, uno ex iis, qui ejus lateri inhærebant. Ita quidem divina diſpenſatione factum, ut qui ejuſmodi ſcribens certamina Theodorus nihil de ſe magnificum dixerit, licet pars magna immo potiſſima eſſet: alius poſt ejus obitum ejus præclaras victorias non ſiluerit, ita narrationem inſtituens: *Ut enim* (inquit) *videt impius Imperator, nulla in re Theodorum virum ſanctum flecti, nec cedere ſibi, nec factis ſuis aſſentiri: monaſterio illum ſuo, atque urbe pariter extrudit, relegatque in inſulam quamdam ex iis, quæ proximæ ſunt* X. Quæ paſſus Theodorus ab Imp.

By-

Byzantio, eadem pœna in Joſephum fratrem, Platonemque ſapientem decreta, haudquaquam una utroſque cuſtodia includens, ſed ſingulos ſeorſum, ita ut mutuus eis conſpectus negaretur, quod unicum eſt in carcere ſolatium. Reliquam vero diſcipulorum turbam, ut patre ſuo orbatam vidit, importunis minis aggreſſus, obſcuris etiam in carceres conjecit, addita militum cuſtodia, qui eos cuſtodirent, quoad ipſe de illis quæſtionem exerceret.

XI. Certamen diſcipulorum Theodori cum Imp. *Statuta igitur die, adduci omnes, & coram ſiſti jubet. Tum ipſe prior gravi ſupercilio confidens, oculiſque ac vultu, totoque corporis habitu latentem animi aſperitatem oſtentans, ſeparari ante omnes illos jubet, atque in duas partes diſtribui: Majores & judicio præſtantes a reliquis ſecernens, quo faciliorem ſibi concertationem efficiat. Atque hos quidem prius aggreditur: ita enim expedire ſibi exiſtimabat; quoniam cæteros, ut mentis acie inferiores, ſecuturos eſſe non dubitabat. Hos igitur omnibus machinis adoritur, partim rationibus miniſque interjectis, partim blanditiis ad duriſſimum quemque emolliendum idoneis, partim ſuppliciis, cruciatibuſque propoſitis, ſi qua tamdem via poſſit a patris partibus abductos, in ſuas pertrahere. Quos ubi nulla ratione manus dare ſenſit, ſed generoſis animis omnes ipſius inanes technas eludere: tum ſecundos conatus admovet, faciles ſe adverſarios nactum ratus, at nullo negotio expugnabiles. Sic igitur eos alloquitur: Quicumque, inquit, Imperatori parere vultis, & cum Patriarcha, cleroque ſentire: tranſite ad partem dexteram. Quotquot vero animis, & ſententiis obſequi recuſatis: ite in ſiniſtram, ut hinc appareat, quinam nobiſcum ſentiant, & quinam in nos ſint contumaces. Malitioſe, & vafre id agens fraudulentus cavillator, ut qui hac ratione conſideret, illos loca commutando, ipſas quoque mentes, & conſilia mutaturos.*

XII. *Verum invicti illi nihil his ejus verbis permoti, nec de animi ſententia tantillum dimoti, uno ore omnes rerum potientem affati ſunt: Nos, Imperator, & animos, & corpora, & omnia demum in patris, ac magiſtri noſtri manu, & arbitrio ponentes, nihil minimum, aut maximum quod illi non probetur, non modo facere, ſed ne animo quidem verſare ſtatuimus. Numquam vobis talia intentantibus obſequemur, nec geſtis veſtris ſuffragabimur; nec quicquam prorſus eorum, quæ per vos innovata ſunt, amplectemur, præcipue cum magiſtrum ipſum a nobis ſejunctum viderimus, qui & præſens exilium ſubire maluit, quam cauſam prodere, & partes veſtras ſequi. Nobis vero quid accidere gravius poſſit, quam ſi canones ſacros, quos tanto ſtudio ſervari convenit, aſpernemur, & tam noxiis, & perniculoſis rebus nos dedamus? non per ſancta virtutis certamina, patriſque præcepta, in quibus educati ſumus, non cedemus, veritatem non deſeremus, vobis non adhærebimus. Specimen noſtri, quo animo, ac ſenſu ſimus, hæc poſtulat occaſio, quam nos ſane minime reiiciemus, nec ignavum prorſus aliquid, aut puerile oſtendemus, cum germani eorum ſimus, quorum periculum paulo ante feciſti, germana cum ipſis & facere, & ſentire omnia parati.*

Hæc cum illi dixiſſent, obſtupeſcere animo Imperator, illorumque conſtantiam atque in adverſis inſuperabiles animos mirari (admiranda ſiquidem etiam hoſtibus ipſis virtus eſt) præſertim cum imbecilles ſe nactum arbitratus, primoque impetu proſternendos: fortes contra experiretur, & invictos prorſus ac cedere neſcientes. Sed quoniam hos omnes palam modo mulctare, præter quod inutile foret ſtolidi admodum conſilii ſciebat eſſe: ſatis tum habuit, arctæ cuſtodiæ illos addicere, male omnino poſtea tractaturus, & per otium, non ſimul omnes, ſed ſeorſum ſingulos quibus vellet pœnis excruciaturus: quamquam illum conatus ſuus fefellit, vindicta inquam (quæ Dei ſunt judicia?) illico perſequente. Cum a barbaris (ut dicetur) occiſus eſt. Sed de his ruſus inferius, quando & agemus de iterato congreſſu Imperatoris cum Theodoro. XIII. Imp. vincitur a diſcipulis Theodori.

Cum autem Theodorus detineretur in exilio, nihil antiquius habuit, quam ad ſacram Apoſtolicam Sedem confugere, eamque in primis de omnibus, quæ geſta eſſent, reddere certiorem. Legationem itaque ad ipſum Leonem Romanum Pontificem miſit, & litteras per Epiphanium Archimandritam: quæ cur ſicut cæteræ cum aliis epiſtolis non reperiantur, in poſteriore epiſtola ad eumdem conſcripta ipſe declarat; nimirum timore ne reperirentur, eas deleviſſe penitus. Ipſe tamen Theodorue poſt Epiphanium legavit ad eumdem Pontificem Euſtathium pariter monachum, cui has litteras dedit (a): (a) Theod. l. 1. ep. 33. Cod. Columm.

Sanctiſſimo, & ſummo Patri Patrum Leoni domino meo Papæ Apoſtolico Theodorus minimus presbyter, & præpoſitus Studienſis. XIV.

Quandoquidem Petro magno Chriſtus Deus poſt claves Regni cœlorum paſtoralis etiam principatus contulit dignitatem: ad Petrum utique, vel ejus ſucceſſorem quicquid in Eccleſia Catholica per eos innovatur, qui aberrant a veritate, neceſſe eſt referri. Quod nos quoque humiles, & minimi a ſanctis olim Patribus noſtris edo- Epiſtola Theodori ad Leonem Papam.

Digitized by Google

edocti, poſtquam in Eccleſia noſtra novitas quædam nuper exorta eſt, & prius quidem per religioſiſſimum Archimandritam fratrem, & conſervum noſtrum Epiphanium, & nunc per ſimplices litteras noſtras ad ſupremæ beatitudinis tuæ Angelum de ea re referre nos debere, arbitrati ſumus. Factus eſt, o diviniſſimum omnium capitum caput, juxta (a) Jeremiam Prophetam, cœtus revera prævaricatorum, & concilium adulterantium: quod enim ibi propter idolorum fornicationem dictum eſt, hic per adulterinæ copulæ confirmationem patefactum eſt. Utrique eumdem Dominum ſpreverunt, illi per leges, hi per Evangelii transgreſſionem.

(a) Jerem. 9.

XV. De duabus Synodis ab hæreticis factis.

Nec vero ſatis illi fuit, quod per priorem conventum in ejus, qui mœchos copularat, receptione, ſacrorumque eum eo communioni Paraſynagogi (ut divinus loquitur Baſilius) facti ſunt: ſed ut hæreſis abſolutæ nomen adipiſcentur, in altera publica Synodo eos, qui pravo ipſorum errori non adhæſerant, aut univerſam potius Eccleſiam Catholicam anathemati ſubjecerunt. Et quotquot hactenus in conſpectum venerunt, partim longinquis exiliis mulctantes, partim carceribus includentes, priſtinam uſitato hic more perſecutionem renovarunt. Cauſam vero ſuam improba defenſione prætexunt; & juſtificatio ipſis nefarii ſermonis uſurpatio. Adulterini ſiquidem conjugii conjunctionem diſpenſationem eſſe decernunt: In Regibus nihil poſſe divinas leges definiunt: Eos, qui pro veritate, ac juſtitia uſque ad ſanguinem reſtiterunt, ut Præcurſorem, & Chryſoſtomum, imitari vetant. Epiſcopum unumquemque in ſacros canones, præter ea, quæ in illis ſtatuta ſint, poteſtatem habere pronuntiant. Quare ſi quem forte ſacris initiatum contingunt, clam, palamve canonum, per quos depoſitio irrogatur, reum teneri, hunc ſola volentis auctoritate, depoſitionis exortem manere. Quorum omnium teſtis eſt is qui variis canonibus aliis obſtrictus tenetur, adulterii copulator, una cum ipſis publice miniſtrans. Teſtes ii, qui dum iniquitates tamquam diſpenſationes faciunt in eo ipſo tum alios, tum ſeipſos ſanctos vocant, & eos, qui illas non admittunt, velut a Deo alienos anathemate feriunt, Teſtis demum hic nata perſecutio.

XVI.
(b) Joan. 2.
Petit enixe a Leone Pap. auxilium.
(c) Matt. 8.

Quid igitur ad hæc, o beate dicendum eſt, niſi Apoſtolicum illud (b): Nunc Antichriſti multi facti ſunt, ſi divinis legibus & canonibus omnes homines ſubditi non ſumus? His ergo a ſimplicitate noſtra ſine fuco expoſitis, vocem nunc illam, quam coryphæus cum reliquis Apoſtolis Chriſto emiſit, cum maris fluctus excitarentur, apud Chriſti imitatricem beatitudinem tuam adhibemus (c): Salva nos, Archipaſtor Eccleſiæ, quæ ſub cœla eſt, perimus. Imitare magiſtrum Chriſtum, manumque Eccleſiæ noſtræ porrige, ſicut ille Petro; niſi quod ille incipiente in mare mergi, tu autem jam merſæ in hæreſis profundo. Æmulare, precamur, cognominem tibi Papam, atque ut ille, pullulante tum hæreſi Eutychiana, leoninum in morem ſpiritu experrectus eſt, ut omnes norunt, dogmaticis ſuis epiſtolis: ſic & tu (dicere audeo) juxta nomen, quod geris, irrugi divinitus, vel potius intona contra præſentem hanc hæreſim, ut decet.

Abſque Rom. Pont. non cogenda Synod.

Si enim iſti, arrogata ſibi auctoritate, hæreticam Synodum cogere veriti non ſunt, qui ne Orthodoxam quidem abſque cognitione veſtra (ut antiquitus mos obtinet) cogere potuerint; quanto æquius uſque adeo neceſſarium fuerit (cum timore ſuggerimus) a divino tuo principatu legitimam Synodum convocari, ut Orthodoxum Eccleſiæ dogma hæreticum excluderet: & neque ſuprema dignitas tua cum Orthodoxis omnibus anathemate notetur a novis nugatoribus; neque iniquitatis porro claſſicum adulterinam hanc Synodum nacti, quibus id placet, in peccatum facile prolabantur.

XVII. Optat litteras a Pontifice.

Hæc ſicut parvitati noſtræ conveniebat, ut minima Eccleſiæ membra repræſentantes, & divino paſtorali veſtro principatui parentes: obſecramus de cætero ſanctam animam veſtram, ut nos ceu proprias oves reputet, & ſacris precibus ſuis eminus illuſtret, atque confirmet: quod ſi etiam documentis, tuæ id fuerit divinæ benignitatis, quemadmodum & Chriſtus ad Abgarum ſcripſit, & multi etiam de ſubditis digni habiti ſunt, qui ab Apoſtolis, Sanctiſque acciperent litteras. A me autem ſolo peccatore, & in carcere detento mittitur hæc epiſtola, propterea quod pater, Plato ſcilicet, & conſervus meus incluſus, & Theſſalonicæ Archiepiſcopus germanus noſter in aliis inſulis pariter cuſtodiuntur. Ipſi nihilominus per me, & mecum eadem dicunt, & ſacris beatitudinis tuæ veſtigiis advolvuntur. Hucuſque Theodorus ad Leonem Romanum Pontificem.

Qui quidem primum ſuperioribus illis ab eodem Theodoro per Epiphanium datis Leo Pontifex acceptis, ad eumdem Theodorum litteras reddidit Apoſtolicas, paterno amore plenas, licet non extent ille quidem, ſed eas ejuſmodi fuiſſe, redditæ literæ ad ipſum a Theodoro (d) declarant, quibus adverſus errorem, novumque dogma fortiſſime diſputat. Datæ vero iſtæ habentur in primis ſancti Platonis nomine & Theodori, quantumlibet illi (ut ipſe teſtatur) eſſent in carcere ab invicem ſeparati; quod fortaſſe id accidit, eo quod ad ambos inſcriptas ipſe Leo eas, quas diximus, litteras de-

(d) Theod. l. 1. ep. 34. ex Cod. Column.

Digitized by Google

diſſet. Magni momenti rem agunt: ſiquidem patefaciunt nefandam obortam hæreſim eorumdem, qui errorem mordicus adeo tenentes, defenderent diſpenſationem (ut ajebant) legitime factam ſuper adulterio: hancque Mœchianorum appellant hæreſim: itemque ſe ipſos purgant apud eumdem Leonem Pontificem, (a) Ep.34. ex Cod. Column. de his, quæ accepiſſet ille, ipſos cum quibuſdam hæreticis admiſceri. Epiſtola autem ſic ſe habet (a):

XVIII. Epiſt. poſterior ad Leonem a Theodoro Stud. data.

Æquali Angelis beatiſſimo, & Apoſtolico Patri Leoni Papæ Romæ, Plato incluſus, & Theodorus presbyter, ac præpoſitus Studienſis.

Magnum revera nobis humilibus & ſummi voti opus fuit, quod digni habiti ſumus, qui ab Apoſtolica beatitudine veſtra ſalutationis allocutionem, & ſacrorum ejus, qui a ſpiritu movetur, ſermonum ſignificationem acciperemus per conſervum, ac filium noſtrum Epiphanium; & hæc incluſi licet teneamur ab hæreticis, atque ita ut tabellarium ipſum oculis conſpexerimus. Quamobrem lætitia exultavimus, gaviſi ſumus, Domino gratias egimus, qui divinis illius precibus ea, quæ ſpem noſtram ſuperabant, nobis indignis miro modo largitus eſt, ita ut propemodum ſacram ejus formam per interjectas voces videre nobis videremur. Verum illa quidem ad Chriſti exemplum nos humiles offata eſt, & mentes noſtras recreavit, imbecillitate corroboravit, languentesque confirmavit, ſuis nos quaſi perungens caput noſtrum excedentibus conſolatoriis, monitoriiſque ſermonibus, in Fide Orthodoxa conſtanter ad finem uſque manere perſuadens, quod utinam propitius ejus precibus ita nobis contingat. Nos vero nihil hominibus recte habere exiſtimavimus, ſicuti antea per hunc fidiſſimum tabellarium noſtrum, & poſtea per Euſtathium alterum filium noſtrum, ita etiam ad eumdem conſentanea referre.

XIX. De Pſeudoſynodo Mœchianorum.

Synodus, o beatiſſime, apud nos publica celebrata eſt, iis etiam, qui magiſtratus gerunt, una conſidentibus, & Synodus ad condemnationem Evangelii Chriſti, cujus tu claves ab ipſomet accepiſti per intermedium principem Apoſtolorum, & ſucceſſores uſque ad eum, qui ſanctiſſimum caput tuum anteceſſit. Et quomodo hæc ſuſtineat Dei imitatrix æquitas tua? Incipiamus enim a lege, & Prophetis, & quidem (b) Exod. 20. *(b): Non mœchaberis, inquit, Non loqueris falſum teſtimonium, Non aſſumes nomen Dei in vanum. Et* * Jeremias *(c).* * Proverbia. (c) Prov. 18. *Stultus, ait, & inſipiens, qui tenet adulteram. Malachias vero* (d) Mal. 2. *(d): Labia ſacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia Angelus Domini exercituum eſt. Tranſeamus ad Evangelium* (e) Matth. 19. *(e): Quicumque (inquit) dimiſerit uxorem, & aliam duxerit, mœchatur. Et* (f) Matt. 12. *(f): Quos Deus conjunxit, homo non ſeparet. Quanta vero ſit differentia legis, & gratiæ, ex ipſis Domini verbis diſcimus qui ait: Et ecce pluſquam templum hic. Deinde ex verbis Apoſtoli, dicentis. Irritam quis faciens legem Moyſi ſine ulla miſeratione, duobus, vel tribus teſtibus, moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui Filium Dei conculcarit, & ſanguinem Teſtamenti pollutum duxerit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecerit?*

XX. *Hæc igitur cum ita ſe habeant, iſti nefaria lingua Domino reluctantes, legis, atque Evangelii ſolutionem, id eſt, hujus nuper Imperatoris adulterium, qui legitima ejecta, mœcham induxit, & hac ipſa majorem iniquitatem, adulterorum ſcilicet conjunctionem, propter falſum teſtimonium, quod adverſus Deum locuti ſunt, ejus nomen in illicita actione inter ſacra myſteria uſurpantes, victriceſque de Chriſto coronas adulteris imponentes, in ipſa divinorum munerum participatione, quibus quidem veluti communibus, & pollutis contumeliam fecit adulteri copulator, Angelum ſe non Dei omnipotentis, ſed principis mundi ſatanæ re ipſa declarant, omneſque una, qui huic tranſgreſſioni cooperando, eamque approbando, partem ſuam cum adultero, & adulteri copulatore poſuerunt, ſalutarem Eccleſiæ Dei diſpenſationem appellarunt; adeo firmam illam, & apud Deum ratam, ut eos, qui ipſis non ceſſerunt, Synodice anathematizarint, additis carceribus, aliiſque ſuppliciis, propterea quod fateri nolint, ſanctum opus fuiſſe iſtiuſmodi diſpenſationem. Audi cælum, ait Iſaias* (g) Iſai. 1. *(g), & auribus percipe terra, quæ ſatanas molitus eſt. Si enim ex Dei voluntate, ac nutu cœtus ille, & anathematis pronuntiatio: Dei profecto lex non eſt, nec Propheta, cum quibus & Præcurſor, qui adulterum reprehendit, nec Evangelium, contra quod iſti ſuam illam tantopere adamatam diſpenſationem fecerunt. Nam ſi ejuſdem eſſe, ajunt, alterum duorum neceſſe eſt, aut mendacem Chriſtum ſtatuent, qui olim quidem in Prophetis locutus eſt, & legem dedit, nunc vero per ſeipſum in Evangelio: aut veracem, uti certe eſt ipſa veritas, ipſos vere mentiri, & Dei criminatores conſequenter oſtendi, atque ideo anathematis, quod contra Chriſtum, Sanctoſque protulerunt, reos eſſe, ut qui adulterium, adulterorumque copulationem, & adulterorum communionem, Dei, ejuſque Sanctorum diſpenſationem eſſe confirmant. Nec eſt profecto, quod aliter dici queat.*

Urget Mœchianos Theodorus.

XXI. *Non enim eſt perſonarum acceptio apud Deum, ſicut judicant Mœchiani, qui ejus leges omnibus ex æquo poſitas negant, ſed in Regibus ceſſare eas, comminiſcuntur.*

Et

Qoid Mæchiani hæretici delirabant.

Et abinam eſt Regum Evangelium. Sed impie illi valde prorſus egerunt, non intelligentes quod Deus perſonam hominis non accipit, quemadmodum teſtatur (a) Apoſtolus, neque quod idem per unum e Prophetis ipſos increpans ait (b): Vos non ſervaſtis vias meas, ſed accepiſtis faciem in lege. Numquid non Deus unus creavit vos? numquid non Pater unus omnium veſtrum Salomon autem his verbis: (c) Audite Reges, & intelligite. Et poſt alia: Quoniam cum eſsetis miniſtri Regni altiſſimi, non recte judicaſtis, nec cuſtodiſtis legem, neque ſecundum voluntatem Dei ambulaſtis, horrende & cito apparebit vobis, quoniam judicium duriſſimum in his, qui præſunt, fiet: non enim ſubtrahet perſonam cujuſquam omnium Dominus. Jam vero, quod & totum Evangelium ſuis illis nefariis auſibus violarint, a ſacrum, & divinum caput, manifeſtum eſt: ſiquidem peccatum unum ſufficit ad evertendam totam legem. Omnia enim mandata mutuo connexa ſunt, & ſibi cohærent (ſicut ait magnus Baſilius) ita ut uno ſoluto, reliqua etiam ſolvi neceſſe ſit. Quod quidem ille non ex ſeipſo, ſed a Chriſto didit in ipſa loquente (d): Qui enim ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, hic minimus vocabitur in Regno cælorum. Et beatus Jacobus (e): Quicumque totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus. Solverunt itaque vetus, & novum Teſtamentum, o beate, ſolutis non minimis, ſed maximis quibuſque Domini mandatis, legem adverſus Evangelicam legem promulgantes miſeri, Regum voluntatem Deo anteferre cum voluerint. Volunt autem alii aliud, & alias aliter, ac proinde everſio fit omnium uſque ad Antichriſtum. Unde merito quæ apud illos a ſatana diſpenſatio dicitur, Antichriſti præcurſio vocabitur.

(a) Gal. 2. (b) Malach. 2. (c) Sapien. 6. (d) Matt. 5. (e) Jac. 2.

XXII. *De canonum enim prævaricatione quid attinet loqui? Cum enim ab Evangelio ipſo averſi diſceſſerint: otioſum eſt de illis curare. Ac Deus quidem per Prophetam ſic ait (f): Dabo clavem domus David ſuper humerum ejus; & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. Inimici autem Dei quæ ille aperuit, clauſerunt, dum in noxios diſpoſuerant, ut ipſis quidem viſum eſt, ſed non Deo; quæ vero clauſit, aperuerunt, eos, qui depoſitionis pœnam divino judicio meruerunt, honoribus reſtituentes: atque ut ſemel dicam, ſacris canonibus ad omnia, quæ arrident & placent, tamquam miniſtris, & famulis pro arbitrio ſemper abuſi ſunt.*

(f) Iſai. 22.

Hi ſunt Mœchianæ hæreſeos impii, & injuſti conatus, hæc opera; quæ nos, ut minimi filii Eccleſiæ tibi, primo omnium Apoſtolico capiti noſtro nuntiare, neceſſario optavimus. Ejus eſt de cætero, quæ Deo ſunt placita, excogitare, & facere, Spiritus ſancti ductu, a quo ut in aliis, ſic enim in hoc quoque regitur, & gubernatur. Quia etiam Sanctorum, quibus idem zelus fuit, exemplo, eo adducti, ut a ſe dictatas, & divinitus exaratas litteras ad nos mittere dignetur; ſicut nunc opulenta & meritis noſtris majora ejus munera, eulogiaſque accepimus.

XXIII. Se purgat de calumnia S. Theodorus.

Retulit porro nobis idem frater noſter Epiphanius, o diviniſſime vertex, ſe expoſtulationem ejus ſuſcepiſſe propter Barſanuphium, Eſaiam, & Dorotheum hæreticos; quod eos ſcilicet pro Catholicis recipiamus. Et valde mirati ſumus, ſi nos humiles, qui pro recta fide patimur, hæreticis adhæreamus. Obturetur os omne contra nos loquens, & calumnias ſubmittens. Orthodoxi ſumus, quamvis alioqui peccatores. Neque in hoc ab Apoſtolica fide hactenus diſcrepamus. Omnem Synodum Oecumenicam, & Localem approbatam, veritatique congruentem cum ſanctis eorum canonibus amplectimur, omnem hæreſim & hæreticum deteſtantes atque anathematizantes. Anathema Barſanuphio, Eſaiæ, Dorotheo, & Doſitheo, quos S. Sophronius anathematizavit. Sed & ſi quis alios eorum cognominis pariter hæreticus, eorum hæreſim, vel aliam quamlibet ſequens, ſive Epiſcopus, ſive monachus, vel quicumque demum ſit: Anathema eſto. Si quis etiam opportune (ut convenit) omnem hæreticum non anathematizat: ejuſdem ſortis eſto. Nos enim puri ſumus ab omni hæretica opinione ſanctiſſimis precibus tuis, religioſiſſime.

XXIV. Excuſat Epiphanium tabellarium.

Denique hoc etiam ſignificamus, tametſi in epiſtola, quam per Euſtathium fratrem miſimus, non ſignificatum ſit: nos ſacro vertici ſcripſiſſe per Epiphanium: nequaquam mentitum fuiſſe Epiphanium: res enim in hunc modum geſta eſt. Dederamus illi revera epiſtolam. Poſtea vero Imperantium metu eam expunximus. Ipſe nihilominus, cum ejus notas teneret, attulit ad ſacra illius veſtigia, benevole id agens, poſtquam in exilium acti fueramus. Eſt enim ex humilitate noſtra. Quare ſancta anima tua ſcandalum ne ſuſpicetur in conſervo noſtro per omnia fideliſſimo. Frater veſter Archiepiſcopus Theſſalonicæ ſupplicibus cordis manibus beatitudinis tuæ ſalutationem ſuſcepit, & per nos ſanctiſſimum verticem tuum adorabundus ſalutat. Hactenus ad Leonem Romanum Pontificem Theodori cum Platone litteræ, quas dedit Epiphanio remittens eumdem iterum Romam, cui & dedit epiſtolam ad Baſilium S. Sabæ Abbatem, illum nempe, qui ignorans, zelo tamen pietatis, in eumdem Theodorum (ut vidimus) dixerat anathema. Verum rei veritate com-

(a) Theod. l.1. ep. 33. in Cod. Columm.

perta, erga eumdem redditus eſt propenſiſſimus, ut ad eum datæ litteræ iſtæ tum ſuo, tum in primis Platonis nomine inſcriptæ, quæ ſic ſe habent (a):

XXV. Theodor. epiſtola ad Baſilium Abbatem S. Sabæ.

Baſilio religioſiſſimo præpoſito, & Archimandritæ Romæ, Plato humilis Incluſus, & Theodorus minimus presbyter, & præpoſitus Studienſis.

Litteras paternæ ſanctitatis tuæ non aliter expectabamus, quam terra ſitiens imbrem ſuum. Et poſtquam ſpe noſtra fruſtrati ſumus, doluimus, ut par erat vehementer. Attamen cum ex Epiphanio dilectiſſimo, & fidelissimo filio noſtro cauſam cognoviſſemus, quod nimirum coactus id feciſſes non contemptu aliquo noſtrum (qui ſimplices licet, virtutem tuam nihilominus ſummopere obſervamus) animi dolorem abſterſimus, ſummamque lætitiam percepimus. Renuntiavit enim nobis, te eumdem eſſe, qui erga nos ſemper fuiſſes affectu, & charitate, quin etiam adiecisse potius non parum bonitatis tuæ variis modis. Zeli vero, quem pro pietate geris, quanta vis & conſtantia ſit ſancta animæ tuæ commemorans, ambas nobis aures implevit. Et benedictus ſit Dominus virtutum, qui te in prima omnium civitate collocavit lumen divinitus accenſum, verbum vitæ præferentem bonorum operum abundantia: qui linguam tibi dedit divina Fidei Orthodoxæ documenta libere, celſoque animo eloquentem. In quo & te obteſtamur, opem ferre Eccleſiæ noſtræ, tum tuopte robore, tum apud ſanctiſſimum Apoſtolicum intercedendo. Etenim virilis veſtra pro veritate concertatio, univerſæ, quæ ſub cælo eſt, Eccleſiæ, eſt firmamentum, & qui a vobis oritur zelus, ſemper totum orbem ſolet ad ferventem in ſpiritu ſancto fidei noſtræ confeſſionem accendere. Quare contineat religio tua, quanta vobis occaſio fidei retinendæ, & quanta laus a Deo cum debitis præmiis vos maneat, illam conſervando, & profitendo: quam ſemper conſervetis & annuntiare non ceſſetis, diviniſſimi, & admirandi Patres noſtri.

XXVI. *Præterea autem iterum miſimus fratrem, & veſtigiorum tuorum veneratorem Epiphanium, ut renuntiet ipſe de rebus noſtris, quemadmodum ſanctis precibus veſtris recte habeant omnia, gaudentibus nobis peccatoribus, & exultantibus in perſecutione, & carceribus, ita ut dicere audeamus: (b) Nobis datum eſt non ſolum credere in Chriſtum, verum etiam pro ipſo pati, ut excitet vos ad enixius orandum, & pro imbecillitatis noſtræ fortitudine, & pro communi utilitate, pro qua nobis ſermo eſt, & ad vos tertio jam repetita deprecatio, non ut e cuſtodia liberemur, quia hanc non ducimus infamiam, sed maximam, & ſupra merita noſtra gloriam: ſed ut in communem redundet utilitatem, tametſi ex infimis ſimus; ſemper enim (ut ait Theologus) privatum commodum ſpernendum eſt pro utilitate multorum.*

(b) Philip. 1.

XXVII. Per Rom. Pont. ex more damnandi hæretici.

Utile autem fuerit (quod unum eſt conſilium noſtrum, & deſiderium) per ſupremum Apoſtolicum, ſicut ab initio ſemper factum eſt, Synodice damnari eos, qui contra Evangelium Chriſti coitum inierunt, & anathemate illius defenſores appetierunt; quod adulterium, & adulteri conjugium, & adulterii patrocinium mox receperint tamquam diſpenſationem Sanctorum, ſicut Mœchiani ſtatuerunt, Sanctorum nomen dantes injuſtis; quoniam nullus Sanctorum partem poſuit cum adultero, nedum, & adulteros coronaverit, & divina eis dona tradiderit, quando nec igni, to ctove, quamvis Reges eſſent, impertiendos decernat. Quid autem quod Deum ipſum contumelia affecerunt coronariis illis myſteriis, & anathema in eum dixerunt, eos, qui legem eius propugnabant, anathematizantes? Quod ſi hæc non fiant, petimus de cætero precum veſtrorum robur, charitatis vinculi confirmationem, reſcriptorum auctoritatem: quod omnino præſtare dignemini, conſolando puſillanimes, imbecilles corroborando, ſanctiſſimi, & deſiderabiles, & ſemper venerandi patres noſtri. Hæc Theodorus una cum Platone ad Baſilium, atque hactenus de legatione Romam miſſa per Epiphanium.

XXVIII. Studium Theodori in monendis ſingulis.

Cæterum etſi vinctus in Domino Theodorus in carcere poſitus eſſet, litterarum tamen internuntio ubique præſens erat, hos hortans, illos conſolans, & roborans, vel docens: tunc enim ſcripſit inter alias epiſtolam (c) ad Euprepianum, & eos qui cum eo erant, in fide ſtare monens; & aperiens eorumdem hæreticorum errores, eos confutat; ſed quod eoſdem refellit in dicta poſteriori epiſtola ad Leonem Papam, hic eam prætermittimus recitare. Scripſit & tunc pariter ad Arſenium (d) epiſtolam, qua diluit argumentationes adverſariorum, quibus per diſpenſationem crimen licitum factum affirmarent.

(c) Theod. l.1. ep. 36. Cod. Columm.

(d) Theod. l.1. ep. 36. eod. Cod.

Sed & ad Theophilum præfectum eodem itidem argumento alias (e) litteras dedit, quibus cum eum in unitate perſiſtere cohortatur, objectioni illi reſpondit, cur ipſe Theodorus vocet hos hæreticos, quibuſcum haud pridem ſecreto ſaltem communicaſſet, iſta ſubiiciens: *Quod ſi quærat ſanctitas tua, quid cauſæ ſit, cur hæc ipſi ante diſperſionem non dixerimus, ſed & commemorationem ipſi fecerimus in Byzantina civitate? Hoc habeto. Synodum eo tempore nondum fuiſſe, nec promulgatum adhuc erat pravum dogma, & anathema. Et ante hæc tutum non erat diſcedere penitus a prævaricantibus, ſed aper-*

(e) Theod. ep. 39. eod. Cod.

Theodorus ſe excuſat.

apertam illorum ſolum communionem refugere, & congruente diſpenſatione ad tempus commemorare Patriarchæ, & Imperatoris nomine ſcilicet. *At poſtquam in apertum nunc erupit impietas hæretica per Synodum: oportet religionem tuam una cum cæteris Orthodoxis libere agere, nec communicando cum hæreticis, nec ullius nomen commemorando ex iis, qui Mœchoſynodo adfuerunt, aut qui cum ea ſentiunt.* Ad finem autem ejuſmodi colophonem apponens, hortatur eum his verbis:

XXIX. *Quamobrem ſuggero ut minimus frater, & filius: Nequaquam ſileamus, ne clamor Sodomorum ſimus. Nequaquam terrenis parcamus, ne cæleſtia amittamus: Nequaquam ſcandalum demus Eccleſiæ, Dei, quæ vel tribus Orthodoxis definitur, ea Sanctorum ſententia, ne Domini ſententia condemnetur, qua dixit (a): Ubi ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, in medio eorum ego ſum. Neque mea cauſa infelix hæc dico: Mihi enim (ſi dicere fas eſt) vel pro veritate mori, lucrum, gaudium, & vita, ſi modo ſacris precibus veſtris confirmer, ſed propter veterem inter nos ſpiritualem dilectionem, & pro communi utilitate. Etenim ſi Dei Filius, ac Dominus noſter ſe ipſum obtulit pro omnibus Deo: & Patri hoſtiam: quid debemus nos? Et quantum pro eo pati, ac perferre nos æquum eſt, monachos præſertim & renuntiatione ipſa crucifixos? ſi modo revera & non incaſſum renuntiavimus; quandoquidem non ab externa ſolum ſpecie dijudicari res debet, cum multi perſonas ſumant, & non ſint id quod eſſe videntur, ſed ab operibus ipſis ſpecies externa. Si ergo monachi ſunt ulli, his temporibus: factis oſtendant, Monachi autem munus eſt, ut nec tantillum ſinat in Evangelio innovari; nec exemplum laicis præbentes hæreſeos, atque hæreticæ communionis rationem reddant illorum perditionis.* Hæc ipſe.

(a) Matth. 18.

Theodori vehemens exhortatio.

XXX. Impugnatus ſententia Theodori. Verum cum ejuſmodi Theodori epiſtolæ circumferrentur, quibus Synodi illius errorem jam eſſe converſum in hæreſim, conſtantiſſime affirmaret: non ab adverſariis tantum, ſed ab aliquibus ex iis, qui prius ipſi adhæreſcere viſi erant, contradictum eſt, inter quos unus Athanaſius fuit, ad quem idem Theodorus ea ex cauſa epiſtolam ſcripſit, hic neceſſario recitandam, quo omnibus innoteſcat, quibus niterentur adverſarii rationibus ad purgandum perpetratum facinus, quibuſve Theodorus, & factum vere hæreticum, & eos, qui fecerunt, hæreticos eſſe demonſtret. Aurea quidem ipſa, ut quæ plurimorum Confeſſorum coronas recenſeat, & docta diſputatione hæreſim palam oſtendat. Sic enim ſe habet (b):

(b) Theod. l. 1. ep. 48. ex Cod. Columen.

Athanaſio * fratri:

* filio.

Magna cum patientia legi litteras tuas frater cariſſime, & obſtupui ad repentinam mutationem tuam. Mitto priora illa, quod coram cum mecum eſſes, hæreſim eſſe confeſſus es Mœchianicam falſam opinionem: poſtea etiam cum Pentalogum legiſſes, quintuplicem eum lucem eſſe, pronuntiaſti: Nunc vero (ut apparet) impugnandam tibi illam ſumis: totam orationem tuam priſtinæ illius ignorantiæ tuæ ſimilem, ac multo etiam magis infeſtam humilitatis meæ dictis effutiens. Et quidem ſi verba mea eſſent, quia obſcurus ſum, nihil mirum eſſet: cum vero ex Domini voce, Apoſtolorumque, & Prophetarum, a Patribus etiam Deo plenis demonſtratum ſit, hæreſim eſſe graviſſimam: videat prudentia tua, & quiſquis alius eſt, qui tecum ſentiat, quo redigendi ſitis. Argumenta enim illa, quibus hæreſes non eſſe contenditis, ignoſcite, non ex Domini verbis, neque ex ore ſancto deprompta ſunt, ſed (ut cum Propheta loquar c) ex terra clamantium, & ex legibus aliemis multitudineque omnia humano metu loqui permiſſa.

Theodori epiſt. ad Athanaſ. monachum.

(c) Iſai. 29.

Ais enim, amicos omnes, ac pios, doctos juxta, & indoctos inſanire, cum hæreſim eſſe audiunt, hæc contra opponentes: Cum adverſetur nemo, dicatve mœchari, & ſacrilegos abſolvere: quomodo hæreticos illos appellabimus? Tranſgreſſores enim mandatorum Domini, & conculcatores canonum divinorum, & ſacrilegos, æquum eſt appellare eos ſcilicet, non autem hæreticos. Hæc ille, ad quæ Theodorus: *Qui ergo poſſimus, non obſtupeſcere primum diligentiam veſtram, quæ eadem atque ille identidem producit in medium, & vera inde reſponſa refert, quæ pueris ipſis perſuadere poſſint? Deinde rurſus eadem velut oblita, quæ prius audivit, profert cum acriore controverſia, & reprehenſione noſtra, qui hæreſim eſſe immerito affirmamus? Hoc inquam eſt, in quo demirari nos cogitis. Quod vero ad ipſos adverſarios attinet, hoc dico: Quo pacto, quod Synodice promulgarunt, quod confirmarunt ſub eorum anathemate, ipſorum, qui dogmati ſe opponunt, hoc eſt, ipſorum diſpenſationi, quod etiamnum quotidie factis ipſis docent, id prædicare, & docere ſe negant? Quam igitur ob cauſam ego humilis incluſus hic teneor? Cur incluſus pater meus Plato ærumnis affectus eſt, ab aliis ſegregatus primum, deinde in eum detruſus locum, ubi nunc eſt?*

XXXI. Probatur eſſe hæreſis Mœchianorum ſententia.

Cur Archiepiſcopus Theſſalonicæ, Joſephus ſcilicet ipſorum judicio depoſitus, & in eas anguſtias redactus, ut cibum certa menſura caperet, miniſtris imperio adſtrictis, tum in palatio incluſus, ac nuper etiam in exilium ejectus? Cur reverentia tua cum fratribus cuſtodiæ tradita Theſſalonicæ, & Theoſoſtus præpoſitus XXXII.

ex

Digitized by Google

ex eodem civitate pulſus cum diſcipulis, & alter ibidem præpoſitus immodice diverberatus? Cur Naucratius, & Arſenius fratres arcta cuſtodia hucuſque detinentur, parique modo Baſilius, & Gregorius? Cur Stephanus ille virtutis amans præpoſitus cum diſcipulis quinquaginta ſex exactus monaſterio, cum una cum centum & decem & cum eo, qui Epiſcopus ante fuerat, Mœchoſynodum tamquam Evangelii infractricem anathemate damnaſſet, ſicut miſſæ ab eo, litteræ teſtantur? Cur Antonius religioſiſſimus præpoſitus in cuſtodiam apud Amorium datus, cum eodem quo ſuperior modo Mœchoſynodum una cum fratribus ſuis anathematizaſſet? Cur Æmilianus frater a Nicomedienſi in Thyniam vinctus ductus eſt, verberibuſque, & ludibriis affectus, direpto ab iis, qui irruperant monaſterio, proinde ac ſi hoſtium ſpolia fuiſſent? Cur in Cherſone perſecutionem paſſus Leo piiſſimus Epiſcopus, Volclodes cognomento & Antonius reverendus præpoſitus cum aliis duobus cuſtodia ſeptus? Cur in Lipara inſula ultra Siciliam poſita fratres noſtri in cuſtodia detenti? Cur Latoius in Cherſone retentus, indeque ſub cuſtodia ad Imperatorem miſſus, tum Byzantii iterum in carcerem miſſus, & alii pariter in monaſterio detenti?

XXXIII. Dicam rurſus de nobis tribus. Cur ad Agathi nobis illa per Spatharium ab Imperatore denuntiata? Vos anathematizati eſtis, & a Synodo depoſiti. Cur illa ad S. Mamantem cuſtodia, nobis tribus ſegregatis? Cur eodem advenerunt iidem Spatharius cum tribus, qui ab adverſario depoſitionis, & excommunicationis noſtræ tabulas iterum afferebant, ut audiremus, tametſi aures occludebamus? Cur nos alii alio relegati, & concluſi, tum Oeconomus, tum Arſenius fratres: alii ad duodecim ab urbe Conſtantinopoli millia paſſuum pulſi, adeo ut quidam in ſpelunca deliteſcant, quo nobis miniſtrent, laica veſte induti: alii toto die in ſpeluncis lateant, & quia interdiu comparere non audent, noctu inter ſe concurrent? Cur quotquot a militibus inveniri poterant, rapti, & in carceres conjecti, deinde ab urbe projecti fuerunt? Atque ut initia ipſa perſtringam: Cur Studianum monaſterium a militum manu ſubito immiſſa occupatum, ita ut reſpirare nobis vix liceret, & Nicææ, & Chryſopolis Epiſcopi eo advenientes, ut adulteri copulatorem ſuſciperemus, velut qui a præcedente Patriarcha juſſus, adulteris copulationem peregiſſet? Et quoniam, aiebant, Sanctus qui juſſit ſicut Chryſoſtomus, Sancti eſt diſpenſatio: Quare illum recipite. Cur noctu nos quatuor inde ſublati per ducem ac milites, atque ad Simeonem, neſcio quo nomine appellandum, abducti, & quæ per illum nobis ab Imperatore ſignificata, ut mutata ſententia, ab inſtituta deſiſteremus, & diſpenſationem factam agnoſceremus? Cur ad ſanctum Sergium iterum incluſi, & Simeon eodem iterum profectus eamdem ob cauſam?

Cur per duces repræſentati nos Synodo numeroſæ, in qua & tres maxime dignitates conſidebant? Cur ego humilis contumelioſe ibi tractatus, undique obvallatus, illud ſubinde audiens: Neſcit quid ingerit, quid dicat: Cum ego inclamarem: Concidit præcurſor, ſolvitur Evangelium, non eſt diſpenſatio. Et ille ſæpius iteraret, diſpenſatio eſt, atque ita Sancti diſpenſarunt, & præcedens ſanctus Patriarcha. En teſtes quod ille adulteri copulationem præceperit, quamquam illi non ſic eam appellabant: quin fremebant, & dentibus ſtridebant, cum adulteri copulatorem audirent. Cur anathema iis, qui ſanctorum diſpenſationes non admittunt, clara voce denuntiatum, & ego cum Patre meo & Calogero a ducali manu e medio exterminati? Archiepiſcopus autem derelictus, atque ob eam ſolum cauſam, quod a me rogatus cum Studianis celebraſſet, velut communis presbyter, ipſorum ſententia depoſitus: Etenim a Chriſto & ipſo, & ſacris canonibus depoſitum adulterii copulatorem abſolverunt, innoxium per omnia pronunciantes, qui & cum ipſis antea ſacrificabat. Eum vero, qui deponi pee canones non poterat, depoſitioni addixerunt, ſuum illud dictum factis confirmantes, poſſe Epiſcopos, prout eis viſum fuerit, uti canonibus: quod illi quidem perpetuo ita faciunt; nec hoc ſaltem conſiderare volentes, ſi ita res ſa habeat, poſſe Epiſcopos, qui deponunt ab eo, quem deponant, ipſoſmet deponi, ut impleatur Apoſtolorum oraculum. Hæc nos vobis Epiſcopis conſtituimus. Vos vero in eis perſeverantes ſalvi eritis, & pacem habebitis; non obaudientes autem punientur, & perpetuum inter vos bellum geretis, abjecta obedientia pœnas congruas Luentes. XXXIV.

Cur quæ poſt Synodum geſta ſunt? XXXV.
Fratrum per Imperatorem diſcuſſio, cum diceret, nos quidem depoſitos, Synodum vero ſanctam eſſe, & a ſe obſignatam: quandoquidem ſanctorum diſpenſatio eſſet adulterina copulatio, & indemnatus qui eam peregerat, eorumdemque cum admitteret illum nemo, aut ſingulorum ſeorſum, aut binorum, ternorumve ſimul, atque etiam plurium per monaſteria, & caſtra incluſio, nonnullorum etiam flagella, & cruciatus, cum hæc jam ubique terrarum terra marique nota ſint, vulgoque jactata? Quam igitur ob cauſam hæc omnia, ut paucis complectar? Nonne quod adduci non poſſent ut dicerent, aut aſſentirent, diſpenſationem fuiſſe Evangelii

trans-

Digitized by Google

tranſgreſſionem, quam velut ſalutarem, & Sanctis parem adverſarii vociferabantur, factis, & verbis etiamnum in eo conſiſtunt, id loquentes, id agentes iſta perſecutione? Quomam igitur pacto dicunt, quod nemine adverſante, aut docente, ipſos vocemus hæreticos? Phantaſia ſunt iſta, quæ diximus, & ſomnia: an vera? Et quoniam vera ſunt, quo modo non ubique docent, & prædicant verbis, factiſque? Aut quo modo vos illis credentes, propemodum cum ipſis, qui hoc dicunt, ſtatis? Sed & ſi tacuerimus nos, orbis ipſe veritatem teſtatur, horrendum ſilentii judicium in vos ipſos attrahentes:

Quamobrem ego humilis cogor, non ſilere, ſive ſcripto, ſive ſine ſcripto, quoad vires ferunt: cum timore, ac tremore, cum vitæ diſcrimine: Et ſi quiſpiam veſtrum fortaſſe non neceſſario, dicam, & ſupervacanee me facere exiſtimet. Verum ad rem tandem veniat oratio.

XXXVI. *Ais, nemine adverſante, aut docente mœchari, ſacrilegoſque abſolvere: quo jure illos appellemus hæreticos? Mœchari ergo, & ſacrilegos abſolvere, verbo illi revera non docent: nam nec Gentes quæ leges non habent, mœchari docent. Neque nos nude hoc ab illis dici, poſuimus, ſed quod adulterinam conjunctionem approbantes, & quæ illi annexa ſunt, & per eam alias Evangelii tranſgreſſiones cum canonum infractionibus, ſalutarem eſſe diſpenſationem interjecto anathemate, ſancientes; atque hoc ipſum in dies per exilia, carcereſque quos dixi vindicantes, Evangelium ſolverint ex Sanctorum ſententia, & virtute, diſpenſationem in omni prævaricatione fieri adſtruunt, immutabilia Dei mandata variantes, & mutabilia ſtatuentes. Et qui poſſint mobilia, ac mutabilia non eſſe, ſi diſpenſationem eſſe, quando violantur, re ac verbo Synodice docent? Non enim tam impudenter mentientur, ut Synodum a ſe coactam negent, ſi adulterinam copulationem fateri nolint, diſpenſationem Sanctis parem appellaſſe, nec eos, qui illam non recipiunt, excommunicaſſe. Quod ſi excommunicaſſe negant, quorſum illud exclamarunt: Iis, qui Sanctorum diſpenſationes non recipiunt, anathema ſit. Perſpicuum eſt enim, cum recipere illas aliqui nollent, inde natam eſſe ſanctionem, niſi ebrii ſimus. Quænam vero de re alia quæſtio erat, præterquam de adulteri conjunctione? propter illam ergo excommunicatio, ut quæ juxta Sanctorum diſpenſationes facta eſſet: & quidem ſi earum ſimilis ſit, injuſtæ fuerunt Sanctorum diſpenſationes: at ſi Sancti injuſti non ſunt (uti verum eſt) excommunicati illi fuerunt, quod adulterinam copulationem non recipiant; quantumvis artificioſe id agant, ut quæ perſpicua ſunt, obſcura reddant, ſed occultari nequit, quod factum eſt.*

Jam vero quam immutabilia ſint mandata Dei, audi Baſilium magnum: Fortaſſe intendere animam meam, vigilantioremque in poſterum reddere dominus voluit, ut homines non attendat, ſed per Evangelica mandata perficiatur, quæ nec temporibus, nec humanarum rerum circumſtantiis commutantur, ſed eadem permanent, ſicut ex beato & minime fallaci ore prodierunt, ſic in ævo perſeverantia. Contra vero, qui adulterinam conjunctionem, ſalutarem diſpenſationem eſſe dixerunt: quid aliud dicunt, quam mutabilia eſſe Dei mandata, quæ nunc quidem mutentur, nunc minime mutentur? Sed immutabiles agant, & nonnullis temporibus, atque humanis circumſtantiis, ſicut ipſi de Imperatoribus dixerunt, mutentur, & ad iniquitatem non imputentur. Rurſum autem tantam vim habeant, ut qui ea non ſuſcipiunt, hoc eſt, tranſgreſſiones, quæ ut ipſi ajunt, diſpenſationes ſunt Sanctorum, anathemate damnentur ab Eccleſia. Ex his ergo conficitur nihil aliud, quam mutabilem, & variabilem Deum eſſe, ut dicto ſuo ſimilis ſit, qui dixit: Et Evangelium indifferens eſſe ad ſalutem & perditionem. Num enim in omnibus hominibus, & in omni mandati tranſgreſſione diſpenſatio eſt an in quibuſdam, & in aliqua? Et quænam ſors iſta eſt, ut in quibuſdam ſit, & in aliqua, in aliquibus, & in aliquo nequaquam? A quibuſdam ergo, & a quam multis hæc diſpenſatio? ab Epiſcopis ſolis, an etiam a ſacerdotibus? Synodice, an privatim utrumque? Et ſi in Regibus tantum? An in adulterio ſolo, an in qualibet iniquitate? & quo modo a Regibus ceſſent Dei mandata? An omnino quaſi finem habeat ejus imperium, quandoquidem nec Imperatoris ceſſat lex, niſi Imperator alter ſuccedat? XXXVII.

Sed & hoc quoque indagandum eſt, XXXVIII. *cum dicit Apoſtolus (a): Viri diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſemetipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo, ut exhiberet ſibi ipſe glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam, aut quid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata. Quomodo, quæ nunc quidem adulterium, & adulterii conjunctionem admittat, aliis autem mox temporibus ſimilis aliæ, ſine macula, & ſine ruga perſiſtat, ac non lutulenta potius, & ſordibus obſita, quod dicere perhorreſco? Decidant hæc nobis novi Evangeliſtæ. Se ipſos enim, qui talia recipiunt, Eccleſiam Dei vocant, & eos, qui eadem non pro-*

(a) Epheſ. 5.

probant, Eccleſiæ adverſarios decernunt. (a) Iſai. 32. *Sed revera, juxta Prophetam* (a): *Stultus fatua loquetur, & cor ejus vana cogitabit, ut perficiat iniquitatem, & loquatur ad Deum fraudulenter. Peſſima ipſa hæreſis hæc eſt. Atque illud beatiſſimi Apoſtoli uſurpare eſt hoc loco* (b): (b) Gal. 1. *Miror quod ſic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratia Chriſti in aliud Evangelium, quod non eſt aliud; niſi ſunt aliqui qui vos conturbant, & volunt convertere Evangelium Chriſti; ſed licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis aliud, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit. Præterquam autem evangelizavit nobis non Apoſtolus, ſed Chriſtus ipſe, evangelizavit nobis Mœchoſynodus adulteri conjunctionem, ex qua adulterium, & multimodam ad mœchandum inductionem, ſalutarem eſſe diſpenſationem, & hoc illa ubique evangelizat verbis, factiſque quamvis callide diſſimulet; ut poſtquam plurimos deceperit, & illaqueaverit, tum corybanta ſuum iterum exaltet, a qua miſer ego utinam procul fugiam, & fugere vos, ut peccator, oro, licet auſcultare mihi nolitis.*

XXXIX. *En igitur, frater, ex Evangelio, & Prophetis, necnon ex Patribus oſtendi tibi, ſi modo fidem habere vis verbis veritatis, Mœchoſynodum omnis hæreſis numero ſine controverſia expleſſe, tametſi paululum quiddam in medio ſubtraxit, eo quod adulterinam tantum conjunctionem nominavit, vel potius prædicavit, diſpenſationem eſſe in Eccleſia Dei. Nec vero mirere, ſi vox una hæreſim pariat,* (c) Matth. 5. *cum Dominum dicentem audias* (c): *Jota unum, aut unus apex non præteribit a lege, donec omnia fiant. Et cave dicas, quid opus eſt, nimis anxie laborare, & per unam dictionem doctas ſpeculationes revocare, atque hoc illudve concludere? ne forte impingas in hæreſim Gnoſimachorum, de qua hæc auctor:* (d) Damaſ. de hæreſ. (d) *Gnoſimachi ſunt, qui omni Chriſtianorum agnitioni, ac ſcientiæ ita adverſantur, ut vanum, & minus neceſſarium laborem eſſe dicant eorum, qui in divinis ſcriptis aliquam exquirunt ſententiam; neque enim Deum aliud a Chriſtianis poſtulare, niſi præclaras, & bonas actiones. Itaque aliquem ſimplici, rudique animo inſtitutum ſuum perſequi melius eſt, ut ajunt, quam omnem curam in cognoſcendis decretis, atque ſcientiis ponere. Ad hunc ergo modum Gnoſimachi. Doce vero tu ſi potes, ex divinis litteris hæreſim non eſſe: & ne mihi multitudinem objectas, nec nocturnos Dei cultores jactes, doctoſque quos ais, & amicos. Nam ſi Deum colunt, ubi libertas? Etſi docti (neque ego inficior tales eſſe: multos enim confiteor me imperito doctiores) ſed ſi veritatem tenent, ſcienter oſtendant ex ipſa veritate, atque adeo ab exemplis, aptis dico, & non alienis, contrariiſque veritati: & Apoſtolicis, paternisque canonibus. Et ſi amici ſecundum Deum, quomodo hæreticorum communioni participant? neque enim ſunt tales amici veri, & fideles.*

Attende itaque frater, quid ſanctus Baſilius dicat in eos, qui veritatem metiuntur ex multitudine. Qui depoſita quæſtione rationem reddere non poteſt, cui non ſuppetit demonſtratio, ideoque perfugium habet in multitudine: is victum ſe fatetur, ut qui nullum habeat fiduciæ adjumentum. Et poſt alia: Oſtendat mihi vel unus pulchritudinem veritatis, & prompta mox erit perſuaſio. Multitudo autem ſine demonſtratione auctoritatem ſibi vendicans, terrere quidem poteſt, perſuadere non poteſt. Aut quot hominum myriades mihi perſuadeant, ut diem noctem putem, vel ut æreum nummum pro aureo habeam, & accipiam? vel certum venenum hauriam pro cibo congruente? Ergo terrenarum quidem rerum cauſa multitudinem nihil verebor, ſi mentiatur; in cœleſtibus autem decretis ad nutum ſine ulla ratione ſequar, ab iis recedens, quæ jam olim magno conſenſu ex divinorum ſcriptorum teſtimonio tradita fuerunt? Non audivimus Dominum dicentem (e): *Multi vocati, pauci vero electi?* (e) Matt. 20. *Et iterum* (f) *Anguſta & arcta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam.* (f) Matth. 7. XL.

Quis ergo ſanæ mentis non mavult ex paucis eſſe, qui per anguſtam introeant in ſalutem, quam ex multis, qui per latam ferantur ad perditionem? aut quis non magis optaſſet, ſi tempore illo vixiſſet, quo beatus Stephanus certamen obiit, in illius parte cenſeri, qui ſolus lapidibus petebatur, qui omnium ludibrio expoſitus erat, quam inter multos illos, qui propter injuſtam auctoritatem veriſimilem cauſam obtinere videbantur? Pluris eſt unus Deo placens, quam myriades ſeſe arroganter jactantium, quemadmodum ex veteri Teſtamento diſcimus, cum millia multa e populo cæleſti plaga caderent, & (g) Phinees ſolus fuerit, Deumque placavit, & ceſſavit percuſſio. (g) Num. 25. *Quod ſi dixiſſet ille: Quo auſim ergo adverſus ea, quæ tam multi tanto contemptu faciunt? Qui refragor iis, qui ſic vivere decreverunt? nec egregium facinus edidiſſet ipſe, nec ceſſaſſet malum, nec ſervati cæteri fuiſſent. Optimum ergo, optimum vel unum jure audere, & injuſtorum concordiam diſſolvere. Tu vero, ſi videtur, ſervato Noe ſummerſam multitudinem antepone: mihi vero permitte, ut cum paucis ad arcam convolem. Et rurſum ſi placet, adjunge te multitudini* XLI.

dini

dini Sodomorum, ego vero cum Lot abibo, quamvis ſolus turbæ viriliter ſe ſubducat. Enimvero mihi etiam reverenda multitudo non inquiſitionem fugiens, ſed demonſtrationem præbens; non amare ulciſcens, ſed paterne caſtigans; non novitate gaudens, ſed paternam retinens hæreditatem. Quamnam vero multitudinem mihi prædicas blanditiis, & muneribus conductam? imperitia, & ignorantia captam? metu, & terrore proſtratam? quæ brevem peccati uſuram æternæ vitæ prætulit? quod multi aperte confeſſi ſunt. Multitudine mendacium defendis? hinc mali vim declaraſti: quo enim plures malum tangit, tanto major eſt calamitas. De his ergo in hunc modum. Caterum autem propoſitiones tuas perſequi ſupervacaneum foret, cariſſime, tum quia epiſtolæ modum excedunt, tum quia recto ſenſu dicta accipientibus obvia erunt quæ dicuntur. Hucuſque ad Athanaſium Theodorus.

XLII. At non hic finis certaminis: quoniam hæreſim ſtabilire conantes, rurſum aliis argumentis eumdem Theodorum appetivere, iiſdemque ex divina ſcriptura petitis. Siquidem cum, ut dictum eſt, pluſimos Theodorus haberet contradictores etiam extra numerum eorum, qui Mœchoſynodo interfuerunt, iidem potiſſimum innitebantur argumento ab exemplis petito, oſtendentes nimirum ſanctiſſimos Patres, ab Apoſtolo Paulo incipientes, qui ex diſpenſatione Timotheum circumcidit, diſpenſatione aliquando uſos eſſe. Ad horum vero deſtruenda omnia argumenta, idem ipſe Theodorus volumen de Diſpenſatione univerſali conſcripſit, cujus meminit in epiſt. ad Naucratium, in qua & plura diſſeruit de iiſdem. Aggreſſus eſt autem Theodorus eumdem librum ſcribere hortatu fratris ſui Joſephi Archiepiſcopi Theſſalonicæ adverſus Mœchianos, qui ſcuto illo diſpenſationis divina humanaque jura violarent, vel ab aliis violari eo falſo prætextu paterentur. Nam audi quæ ipſe ad eumdem Archiepiſcopum germanum ſuum ſcripſerit in ejus ferme exordio, ubi meminit de quaternionibus ſuaſu ſancti Platonis cognoſcendis ad eum miſſis (*a*): *Belle autem* (inquit) *accidit, quod quaterniones inſpexiſti: occaſionem enim præbuit commonitio, ſeu potius juſſio tua, ut hujuſce propoſitionis refutationem aggrederer: quam hortatu patris noſtri in quaternionibus illis miſi ſanctitati tuæ, nullam meam propriam in toto opere ſententiam texens, quoniam nec lege juſtius, nec canone rectius quicquam eſſe poteſt. Sed divinorum tantummodo Patrum, quamvis inepte documenta, & præcepta proferens, atque connectens, prout oppoſitæ propoſitionis ratio poſtulabat. Ac niſi lectionem laboris metu refugias, erit, ni fallor, operæpretium*. Hæc ipſe.

Theodori ſcriptio adverſus Mœchianos.

(*a*) Theod. l. 1. ep. 43. ex Cod. Columm.

XLIII. Porro Theodorus, hoc tempore cæteris eminentior doctrina in Oriente fulgebat, ut Orthodoxi omnes ejus Eccleſiæ cum quid dubitationis in facultatibus Theologicis habere contingeret, ad eum tamquam ad oraculum ſolerent recurrere. Ipſe tamen ſumma animi demiſſione præditus nihil ſibi tribuens, ſed cuncta patri ſancto Platoni accepta ferens, intra ſepta ſanctæ humilitatis procul ab omni arrogantia, atque faſtu ſe liberum cuſtodivit. Nam accipe quæ de his ſcribat ad Stephanum Lectorem, qui eum doctrinæ nomine plurimum ſuis litteris celebraſſet. Sic enim exorditur (*b*): *Accepi literas Deum amulantis charitatis tuæ inſcriptione quidem tamquam ab uno, ſententia vero tamquam a diverſis miſſas. Seu igitur ab uno, ſeu a pluribus de Deo interrogatus, quoad imperitia mea poteſt, congruentiſſimum reſponſum dabo. Primum ergo quibus me celeberrima lingua tua exornavit: ab his ego laudibus longe remotus ſum, cum peccator ſim, & vitam agam minime laudabilem. Si quid vero in me eſt, Dei donum eſt, ejus, qui ſpiritu me genuit, patris precibus tributum, &c.*

Theodorus omnium doctiſſimus.

(*b*) Theod. ep. 53. ex Cod. Columm.

Quam bene conſuluit Deus ſua providentia, his temporibus perditiſſimis, Eccleſiæ Orientali, cum malorum Epiſcoporum, & peſſimorum Imperatorum conatu, univerſum ferme Evangelium, & reliqua divina ſcriptura in maximum diſcrimen adducerentur; dum quod divina eſſet lege prohibitum, id per diſpenſationem poſſe fieri aſſerebatur: quod & carnalis populus avide amplecteretur, qui jam exemplo Conſtantini contra canones, & Eccleſiæ morem veterem inconceſſa tentaret, ut idem Theodorus teſtatur in epiſtola ad (*c*) Naucratium: ſicque populus ſponte etiam ad deteriora difflueret, quovis prætextu, ipſi aditu a malis ſacerdotibus patefacto. Quamobrem, niſi tuba Theodori intonuiſſet tanto illato vulnere Evangelio, totus pene Oriens corruiſſet. Sed ejus clangore factum, ut quamplurimi ad reſiſtendum novæ hæreſi ſeſe pararint ad prœlium.

Theodorus ſubvenit periclitanti Eccleſiæ.

(*c*) Theod. ep. 50. ex Cod. Columm.

XLIV. Sed non prætereamus dicere de aliis Confeſſoribus, hoc perſecutionis tempore eadem ex cauſa coronatis, de quibus idem Theodorus in aliis duabus ſequentibus ad Naucratium datis epiſtolis ſcribit: in prioris enim exordio, tamquam panegyri quadam laudibus ornat Philippum, atque Philonem, qui in perſecutione obierant, inter ſanctos Confeſſores ob eam rem merito connumerandos. Rurſum vero in alia ad eumdem Naucratium ſcripta iſta leguntur (*d*), cum agit inprimis de pſeudoarchiepiſcopo Theſſaloni-

(*d*) Theod. l. 2. ep. 51. Cod. Columm.

nicenſi, qui Joſephi fratris Theodori ſedem invaſerat:

Theodori epiſt. alia ad Naucratium de confeſſoribus.

Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili deſiderate: ſimul enim obſtupui, admiratus ſum, & cantavi. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui corroborat eos, qui in ejus lege innituntur. At de ſacro quidem Athanaſio, qui antea viſus eſt lapſus pedibus, *ejuſque ſociis deſideratiſſimis, ac de fortiſſimo item meo Theoſoſto, & de ſeptemdecim ejus ſtrennis commitibus, cum ſatis dictum ſit in meis ad illos epiſtolis, omittendum eſt hoc loco, quamvis longiore digni ſint oratione, ac laudibus, qui divinitus, ac fortiter decertarunt. Venio ad colophonem.*

XLV. *Quis unquam adeo iniqua, & abſurda Chriſtianus audivit, ut geſta ſunt a nefariis Mœchianis, nomine Epiſcopis, re autem ſacrilegis ex Apoſtolico, & Patrum teſtimonio, etiamſi hæreſim excipias? Hominem verberans quis unquam ſic cecidit? non Chriſtianam dico manum, ſed etiam barbaricam. Bis centum ſexagintaſex verberum, ac non multo poſt, bis ducentis bojarum ictibus in humeros inflictis, uti generoſus Archiepiſcopus, ſeu potius Allotri Epiſcopus, id eſt, alienæ ſedis inſeſſor Epiſc. Theſſalonicæ, neque gregarium quemquam, ſed monachum, eumque Præpoſitum, & quidem religioſiſſimum Euthymium, ſecuri rectique animi revera nomini reſpondentem. Expavit cælum hoc ſpectaculo, & ego miſer audiens inhorrui, & mecum opinor omnes, quibus aliquis ſenſus eſt humanitatis, & miſericordiæ. Quem ad Chriſti exemplum componi oportebat, & percuſſum non repercutere; it immanior feris extitit, nullum Chriſtiani veſtigium retinens, nedum Epiſcopi. Et quamobrem hæc dilaniatio? Ut Chriſti athletam eo impellat, ut ipſum commemoret tamquam Epiſcopum. Sed o fortem, atque invictum animum beati! ſic enim loqui æquum eſt, quia poſt tot plagas, tantamque profuſi ſacri ſanguinis copiam, ut tingerentur aſtantium veſtigia, & in limum quodammodo concreſceret purpureus ille pulvis, ad ædificationem Eccleſiæ Dei, cum ſic jaceret pene exanimis & elinguis, inſtarentque tortores, ut commemoraret Tyrannum dixerim, non Archiepiſcopum: Minime, ait beatus. Eo modo ad mortem propemodum perſeverans, immobili animo, fixoque in iis, quæ recte ſemel decreverat.*

Euthymii Abbatis glorioſa confeſſio.

XLVI. *Pene omiſeram quod in primis obſervandum. Templum ipſum Dei Prætorium factum fuiſſe Pilaticum. Ibi enim, hoc eſt, in ſacro, quam vocant Archangeli, æde verberatum Martyrem fuiſſe ais, quem implacabiles quidem carnifices ſemimortuum reliquerunt. Chriſti vero imitator quidam in domum ſuam eum recepit, impoſitaque ad defluentis cruoris, laceræque carnis plagas recens jugulati agni pellicula, virum refocillavit, viribuſque paulatim confirmatis, clam emiſit, evocante mandato. Ita evaſit qui jam mortuus erat, & mirabiliter revixit ad Orthodoxæ Fidei decus, triumphumque de hæreticis. Quid his impium magis eſſe poſſit? Quis Orthodoxus in hæreticum talia unquam exercenit?* Et paulo poſt de ipſo, ad quem ſcribit, Naucratio, iſta ſubiicit:

Quomodo Euthym. liberatus.

De Naucratio.

Tu vero, fili cariſſime, tametſi alibi cuſtodiris, at indicas, gaude, quia plures tibi coronæ texuntur. Et quamquam Leontius, diſcipulus olim, nunc negator, illis præſit locis, in quibus incluſus teneris, nihil mirere: hoc enim tempus eſt longanimitatis Dei, ut cognoſcantur electi, & (a) regnet filius Tabeel in Bethleem &c.

(a) Iſai. 7.

Cum in hunc modum pſeudoepiſcopus Theſſalonicenſis, diriſſimus perſecutor, tam crudelia, atque deformia ageret adverſus ſanctiſſimos monachos, qui ejus communionem averſarentur, illamque Eccleſiam, ceu lupus gregem ovium vaſtans, mirum in modum peſſumdaret: qui vere paſtor erat, & pater, legitimuſque Archiepiſcopus Theſſalonicæ Joſephus ab hæreticis Mœchianis in Synodo Mœchiana depoſitus, his auditis magnopere cruciabatur, de hiſque iterum ſcripſit ad ipſum germanum ſuum S. Theodorum: quibus ille acceptis conſolatorias reddidit ad eum litteras, quæ ſic ſe habent (b):

(b) Theod. l. 1. ep. 43. Cod. Columna.

XLVII. Theodori ad Joſephum epiſtola.

Et prior epiſtola fraternæ, ac paternæ tuæ ſanctitatis, tametſi brevis numero ſyllabarum, abundabat tamen allegorici ſenſus copia, & poſterior omni ſcientia, atque humilitate, unicam habens reprehendendum, indignas infelices laudes meas. Ego vero non per antiphraſim, abſit, ſed vere prorſus, elucere te his temporibus noſtris in Archiepiſcopali dignitate, ſanctorum Patrum exemplo dixi. Nec aberrem, ſi columnam, & firmamentum Eccleſiæ te vocem, mi frater optime. Quiſquis enim pro veritate decertat, & patitur, columen ejus eſt & faſtigium. Et poſt multa, cum agit de quaternionibus, ſcriptis adverſus emergentem hæreſim juſſu S. Platonis, miſſis ad ipſum, aliaque de pace adiicit, ſubiicit iſta: *De civitate autem tua, columnam accendiſti pietatis, quam obſcurare nullus unquam poſſit. Neque eſt, quod ægre feras; quin lætare potius, uti & nos in diſſipatione humilis monaſterii mei; quia propter Chriſtum hæc diſſolutio. Neque ob eam cauſam, quod tamen multi ſteterint, qui genua non curvaverunt, magna laus eſt; ſed & quamvis unicus eſſet: melior ſiquidem unus Domini faciens voluntatem, quam decem millia prævaricantium. Nec vero ipſe cauſa*

es

es illorum diſperſionis, licet id garriant nonnulli, ſed ego infelix. Erit autem nobis, ſi perferas, utriuſque rei communio, tantamque ipſe mercedem capies in divina fratrum diſperſione, quantam ego nanciſcar in reliquiis legis divinæ apud Theſſalonicam. Et paulo poſt: *Scito accuſatum fuiſſe Theoſoſtum, quod ab eo non participaret qui ſedem tuam ſacrilege invaſit, eumdemque ſtrenue monaſterio ſuo pulſum fuiſſe, &c.* Extat vero & ad eumdem Joſephum germanum ſuum alia ejuſdem Theodori (*a*) epiſtola de eadem per Mœchianos perſecutione excitata. Omittimus eam brevitatis cauſa.

(a) *Theod. l. 1. ep. 33. Cod. Columna.*

XLVIII. *Perſecutores Theodori ipſum venerati.* Sed quid ipſe Theodorus? Furore illo primo perſecutionis effervеſcentis nonnihil ſedato, factum eſt, ut iidem ipſi, qui eum fuerant perſecuti, in honore haberent, & veneratione etiam proſequerentur, ipſeque Nicephorus Patriarcha eum mitteret ſalutatum; & alii rurſus aliis officiis ipſum demerere ſatagerent. Eſt de his ejuſdem Theodori ſignificatio in dicta epiſtola ad Joſephum Theſſalonicenſem Archiepiſcopum, in qua hæc leguntur ad finem (*b*): *Carceris mei auctor cum exiiſſet, attulit mihi Patriarchæ ſalutationem. Ignoſcet tibi Deus, inquit, hic habere te volebamus ad auxilium noſtrum: Abiiſti, & iſthic conſediſti. Invideo tibi. Quod cum audiſſem, riſi. Neque enim opus erat reſpondere me uſque ad illa verba. Tum ego: Si invidet, inquam exeat & ipſe. Relaxavit porro cuſtodiam invitans ad refocillationem. Attulit enim & Simeonis ſalutationem, & quod Imperatori dicere velit, me in carcere laborare. Et a Leontio humilem ſalutationem: Paſſus ſum, ait, neceſſitatem: non ſeparet me Deus a ſermone tuo. Et ego: Hæc ego, inquam, ab illo non requiro.* Hæc Theodorus de iis, qui perſecutionem moverunt, quique cum adverſariis communicantes pœnitentia ducti, atque Theodori virtute convicti ſunt. Iſta tamen Theodorus uſque ad biennium paſſus, ad obitum ſcilicet Nicephori Imperatoris. At ſatis jam quæ ex ejus epiſtolis ad rerum geſtorum notitiam uſque ad necem ipſius Imperatoris, hiſtoria epiſtolari quam fideliſſime ſunt collecta, numquam hactenus Latinis viſa, quibus præſens Annalium tomus magnopere decoretur.

(b) *Theod. l. 1. ep. 43. Cod. Columna.*

XLIX. Quæ præterea ſpectant ad ejuſdem Nicephori Imperatoris adverſus univerſum populum tyrannidem, Theophanes iſta habet:

Nicephori tyrannis in ſubiectos. *Anno octavo Imperii ſui Nicephorus poſt multas impias animadverſiones, militias prorſus humiliare tractans; Chriſtianos exules ex omni themate in Sclaviniam ferri juſſit, horum autem ſubſtantias venundari. Erat autem hæc res captivitate non minor, multis ex amentia blaſphemantibus, & inimicorum curſus poſcentibus, aliis nihilominus circa ſepulcra parentalia lamentantibus, & defunctos beatos aſſeverantibus. Fuerunt autem & qui ſuſpendio uſi ſunt.* Et paulo inferius, numerans reliquas illatas ab eodem calamitates, ſic pergit: *Hæc quidem inchoata ſunt a ſeptembri menſe, porro circa Paſcha finita ſunt.*

Numerantur Nicephori tyrannicæ exactiones. *Secundam vero hanc afflictionem commovens, militare præcepit egenos, & armari adverſus compatriotas, conferre nihilominus etiam decem & octo, ac dimidium numiſma per ſingulos Fiſco, una cum omni proximitate ad tributa publica.*

*Tertiam malignitatem inferens, perpendere juſſit, & augeri horum tributa, & præſtare * Cariacitorum cauſas ſiliquas binas.*

* *Cariaticorum.*

Et ad quartam nequitiam, reliquos reditus omnes augmentari præcepit.

L. *Quinta vero afflictione illata venerabilibus domorum inquilinis, orphanotrophii ſcilicet, ac Hoſpitalium, Gerocomiorum, Eccleſiarum quoque, ac monaſteriorum regularium per ſingulos focos cenſus exigi a primo tyrannidis ejus anno præcepit. Et quæ meliora erant in rebus, in regiam Curatoriam deferri jubebat.*

Sextam commovens afflictionem, a Prætoribus inſpici jubet eos, qui ex paupertate repente ditati eſſent, & ab his pecunias exigi, quaſi ab inventoribus theſaurorum.

Septimam quoque adinveniens, eos qui ante viginti annos, & uſque ad hunc invenerant dolium, aut vas quodcumque, omnibus propriis juſſit privari pecuniis.

Octavam, eos, qui ex avis, vel patribus hæreditaverunt, & diviſa ſubſtantia pauperes facti fuerunt: ex iiſdem annis viginti ſiclos Ærario publico jubebat præbere. Et eos, qui emerant extra Abydum corpora ſervilia, bina numiſmata in tributum dare præcepit, maxime eos, qui in Dodecaniſo erant.

PAGIUS II. *Nicephorus Imp. cum ſuis ſubditis tyrannice egit.* Ad num. XLIX. & ſeq. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCII. qui Kalendis Septemb. currentis Chriſti anni inchoatur ſcribit: *Hoc anno Nicephorus, datis in publicum veteratoria & a Deo penitus aliena ſua mentis, per calliditates & aſtutias tot indiciis, militares copias affligere ac deprimere meditatus, milites Chriſtianos ex unoquoque Themate patriam deſerere, & facultatibus divenditis in Sclaviniam tranſmigrare Edicto promulgare ſanxit, &c. Et hæc quidem a Septembri ſumſerunt initium, & ad Sanctum Paſcha ad finem perducta ſunt.* Enumerat poſtea Theophanes tyrannicas Nicephori Imp. exactiones, quas ſummatim ea eo indicat Baronius hoc anno.

Nonam, naucleros, qui maritima inhabitabant, & maxime eos terreno labore minoris Aſiæ viventes, emere de rebus, quæ ab illo rapiebantur, cogebat, utcumque appretiarentur ab ipſo.

Decimam, inſignibus Conſtantinopoleos naucleris collectis, dedit in uſuram quatuor ſiliquarum numiſmata, cum auri duodecim librarum perſolverent, ſimul & conſueta commercia.

LI. *Hæc ex multis ſummatim pauca deſcripta ſunt, ſignificantia multimodum ad omnem ſpeciem ejus molimen. Quæ enim in regia urbe primoribus, mediocribus, & exiguis oſtenſa ſunt mala, nequeunt ſcribi. Alios quidem, eo inveſtigante, qualiter domi viverent, ac ſummittente quoſdam malignorum ſervorum derogandi dominis; in primordiiſque quaſi dubitante ſuper his, quæ dicebantur, deinde vero affirmante calumnias. Id ipſum & ſuper ignobilibus gerebat, * dignos eos honoribus judicans. Præterea domorum multas habitatorum a prima in tertiam generationem ſubvertebat, ſpe fretus, ut quanto celerius ruerent, tanto has ipſe hæreditate citius poſſeſſurus eſſet. Dignum autem eſt, ut & hoc cauſa voluptatis, & paradigmatis memoriæ commendemus. Cocularius quidam erat in foro, ex laboribus ſuis locuples, & nihil agens; quo accerſito, omnium coram Imperator ait: Pone manum tuam in vertice meo, & jura quantum tibi ſit auri. Qui parum, tanquam indignus, recuſans, coactus eſt ab eo hoc facere: & centum ſe libras dixit habere: quas eadem hora auferri præcepit, dicens: Tu quid opus habes ſolicitari? prande mecum, & tolle libras decem, & his valde contentus.* Hucuſque Theophanes de iniquiſſimi Imperatoris rebus geſtis.

* indignos.

LII. Quod ad res pertinet Occidentales, produnt Annales veteres Francorum, celebratum fuiſſe hoc anno Concilium Aquiſgranenſe occaſione motæ quæſtionis de proceſſione Spiritus ſancti, de quo Annales ſub Caroli filio Ludovico conſcripti hæc habent: *His ita geſtis, Imperator de Arduenna Aquiſgranum reverſus, menſe Novembri Concilium habuit de proceſſione Spiritus ſancti. Quam quæſtionem Joannes quidam monachus Hieroſolymis primo concitavit. Cujus definiendæ cauſa * Bernarius Epiſcopus * Vvormatienſis, atque Jeſſe * Epiſcopus, & Adelhardus Abbas monaſterii Corbejæ Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt. Agitatum eſt etiam in eodem Concilio de ſtatu Eccleſiarum, & converſatione eorum, qui in eis Deo ſervire dicuntur: nec aliquid tamen in eis definitum eſt, propter rerum, ut videbatur, magnitudinem.* Hæc Annales, eadem & alii omnes.

Concilium Aquiſgranenſe.

* Berantius.
* Vvangloni.
* Jeſſe Epiſcop. Vvormatiæ.

LIII. Hic monendum eſſe putamus Lectorem, non de his dubitatum, vel tractatum, num Spiritus ſanctus a Patre, Filioque procederet; ſed quod tum apud Hiſpanos (ut vidimus, & ſuo loco pluribus diximus) tum apud Gallos additæ fuerunt Symbolo quatuor illæ ſyllabæ, FILIOQUE: num id bene factum eſſet, ut & ita auctum Symbolum in Eccleſia caneretur. Acceperant enim licentiam a Leone ipſo Romano Pontifice Franci, ut liceret eis Nicænum Symbolum, ſive dixerimus Conſtantinopolitanum, in Eccleſia canere. Sed cum ipſi illud canerent cum eo additamento; inde oborta eſt controverſia, num licite illis appoſitis ſyllabis, legitime in Eccleſia cani poſſet; cum alioqui de ipſa proceſſione Spiritus ſancti, diſputari minime debuit, neque in controverſiam adduci, cum ſancti Leonis Magni auctoritate conſtaret (ut a nobis ſuo loco dictum eſt) recte dici Spiritum ſanctum a Patre, Filioque procedere. Quid autem

De proceſſione Spiritus Sancti.

PAGIUS III. *Concilium Aquiſgranenſe de Proceſſione Spiritus Sancti.*

A num. LIII. ad LXIV. Eginhardus in Annal. de Concilio Aquiſgranenſi hoc anno celebrato hæc habet: *Imperator de Arduenna Aquiſgrani reverſus, menſe Novembrio Concilium habuit de Proceſſione Spiritus Sancti: quam quæſtionem Joannes quidam Monachus Hieroſolymis primo commovit. Cujus definiendæ cauſa Bernharius Epiſcopus Vvormacenſis & Alahardus Abbas Monaſterii Corbeiæ, Romam ad Leonem Papam miſſi ſunt. Agitatum eſt etiam in eodem Concilio de ſtatu Eccleſiarum & converſatione eorum, qui in eis Deo ſervire dicuntur: nec aliquid tamen definitum eſt, propter rerum (ut videbatur) magnitudinem.* Idem habent reliqui Annaliſtæ ac Ado in Chronico, qui tamen loco *Bernharii* Epiſcopi Wormacienſis mendoſe habet, *Epiſcopi Cormaricenſis*. Certum enim hoc tempore *Bernharium* Epiſcopatum Wormacienſem geſſiſſe; ut hoc anno num. VIII. & ſeqq. demonſtrat Cointius, ubi & refellit Sirmondum, qui Tom. II. Concil. Gall. duobus illis Legatis adnumerandum cenſet *Jeſſen* Ambianenſem Epiſcopum, quod Sirmondus ait conſtare ex Actis ipſius Legationis, hoc eſt ex Collatione cum Papa Romæ a Legatis habita & ex *Vita Caroli Magni*, in qua tamen fatetur, *ibi depravatum nomen* illius Ambianenſis Epiſcopi legi, & intelligit Vitam Caroli M. a Monacho Egoliſmenſi ſcriptam, quæ etiam Baronio num. LII. impoſuit. Nam a quo alio id acceperit Baronius, non reperio. Verum in illis nulla fit mentio Ambianenſis Epiſcopi, ſed in ſola duntaxat inſcriptione, qua Jeſſe Epiſcopus cum Bernario Epiſcopo & Adelardo Abbate memoratur, ut videre eſt apud Baronium qui illam recitat. Hæc verba inſcriptionis: *Ratio quæ habita eſt de Symbolo fidei, in Secretario B. Petri Apoſtoli, inter D. Leonem Sanctiſſimum & Coevangelicum Papam Urbis Romæ, & Bernarium atque Jeſſe Epiſcopos, ſeu Adelhardum Abbatem Miſſos D. Caroli Imperatoris per Indictionem ſecundam.* Nomen enim Jeſſe in ea inſcriptione ab imperito quopiam poſitum eſſe, ut ſæpe fit, patet primo ex initio Pontificiarum literarum ad

Digitized by Google

tem actum ſit Romæ a Legatis a Synodo miſſis, vetera nos docent Eccleſiaſtica monumenta ex Zmaragdi ad Carolum epiſtola, in qua ipſa acta (a) inferuntur hac inſcriptione notata:

(a) *Accepimus a Duceo Frontone Societ. Jeſu, habuimus etiam ex ſcript. Cod. Antonii Auguſtini.*

LIV. Epiſt. Caroli nomine ad Leonem III. ſcripta a Zmaragdo.

Ratio, quæ habita eſt de Symbolo Fidei in Secretario B. Petri Apoſtoli inter D. Leonem ſanctiſſimum, & coevangelicum Papam Urbis Romæ, & Bernarium, atque Jeſſe Epiſcopos, ſeu Adelhardum abbatem miſſos D. Caroli Imperatoris per Indictionem ſecundam.

Lectis a prædictis Miſſis per ordinem teſtimoniis, atque a domno Apoſtolico diligentiſſime auditis, ait, ita ſentio, ita teneo, ita cum his auctoribus, & ſacræ ſcripturæ auctoritatibus. Si quis aliter de hac re ſentire, vel docere voluerit, defendo: & niſi converſus fuerit, & ſecundum hunc ſenſum tenere voluerit, contraria ſentientem funditus abiicio. His dictis, novi quod nonnulla colloquendo potius, quam diſputando præceſſerunt. Quorum ſeries ſenſuum, ſeu verborum niſi tantum quod inde fuit, non ſatis memoriæ occurrit. Cumque eadem collatio ad hoc uſque procederet, ut jam magis certa diſputatio, quam ut ſupra collocutio habenda eſſet: & ſi non eadem fuit proprietas ſermonum, in quantum recordari valeo, iſte tamen fuit curſus ſenſuum, & ſumma concluſio noviſſimarum definitionum.

LV. Proceſſio Spiritus ſancti e Filio efficitur a Pontifice.

Miſſi: Quia vero, ut dicitis, ita certiſſimum credendum eſt, credendo immutabiliter tenendum, tenendo vero ſicubi neceſſe fuerit, conſtantiſſime defendendum eſt: numquid non id neſcientes docendum, ſcientibus autem, ut id attentius teneamus, confirmandum eſt? Papa: Ita eſt. Miſſi; Si ita eſt, ſi quis hoc neſcierit, vel ita non crediderit: num ſalvus eſſe poterit? Papa: Quiſquis ad hoc ſenſu ſubtiliori pertingere poteſt, & id ſcire, audita ſciens credere noluerit, ſalvus eſſe non poterit. Sunt enim multa, e quibus iſtud unum eſt, ſacræ fidei altiora myſteria, ſubtilioraque ſacramenta, ad quorum indagationem pertingere multi valent: multi vero aut ætatis quantitate, aut intelligentiæ qualitate præpediti, non valent: & ideo (ut prædiximus) qui potuerit, & noluerit, ſalvus eſſe non poterit.

Petunt Legati, ut cantare liceat quod creditur.

Miſſi: Si ergo ita eſt, immo quia ita eſt, quod non credere, non licet, & non tacendo, docere licet: Cur non licet cantare, vel cantando docere? Papa. Licet, inquam, licet docendo cantare, & cantando docere. Sed illicite in prohibitis, nec ſcribendo, nec cantando licet inſerere. Miſſi: Quia ergo utriſque notum eſt, quod ideo a vobis, ne id Symbolum cantando, vel ſcribendo inſeratur, illicitum ducatur, vel dicatur: quia illi qui idem Symbolum condiderunt, non inddiderunt, ut cætera ſequentes principales Synodi, Chalcedonenſis, ſcilicet quarta, Conſtantinopolitana quoque quinta, & ſexta, & novum ultra Symbolum a quoquam qualibet neceſſitate, ſeu ſalvandi homines, devotione condere, & in veteribus tollendo, addendo, mutandove quicquam inſerere prohibuerunt, non eſt ibi diutius immorandum. Sed hoc quæro. Hoc ut dicatur, rogo: quia id credere bonum eſt: bonum hodie ſicut ad credendum, ita ad cantandum eſſe, ſi tunc ab eis inſertum fuiſſet. Papa: Bonum certe, & valde bonum, utpote tam fidei ſacramentum magnum, quod non licet non credere, quiſquis ad hoc valet pertingere.

LVI.

Miſſi: Numquid non bene idem tum auctores feciſſent, ſi quatuor tantum addendo ſyllabas, tam pernéceſſarium fidei ſacramentum cunctis deinceps ſæculis perſpicuum redderetur? Papa: Sicut non audeo dicere, non bene feciſſe, ſi feciſſent, quia proculdubio ſicut cætera, quæ vel omiſerunt ſcientes utique, & non tam humana, quam divina illuminati ſapientia fecerunt: ita quoque non audeo dicere, iſtud eos nobis minus intellexiſſe, perpendiſſe, cur dimiſerunt, vel cur dimiſſum, ne ultra mitteretur, ſicut & cætera

PAGIUS ad Riculfum Archiepiſcopum Moguntiacenſem, quas Sirmondus prædictis Legationis Actis ſubjecit. Hoc earumdem literarum exordium: *Leo Epiſcopus ſervus ſervorum Dei Reverentiſſimo & Sanctiſſimo Richulfo Epiſcopo. Cum ad limina Beatorum Principum Apoſtolorum Bernharius Venerabilis Epiſcopus una cum Adalhardo religioſo Abbate Miſſi filii noſtri Domni Caroli Sereniſſimi Imperatoris conjunxiſſent.* Patet ſecundo, inſcriptionem illam additamentum eſſe cujuſpiam ſcioli, quia Indictio ſecunda cum menſe Auguſto hoc anno abſoluta eſt, & Annaliſtæ omnes teſtantur, Aquiſgranenſem Synodum menſe Novembri congregatam fuiſſe, ideoque currente Indictione tertia.

IV. Per *Bernharium* Wormacienſem Epiſcopum & *Adelhardum* Abbatem Corbeienſem Synodi Aquiſgranenſis Legatos, Carolus Imp. Leoni Papæ literas dedit ab Holſtenio primum publicatas, quibus hic præfixus eſt titulus: *Epiſtola Caroli Imp. ad Leonem III. Papam Urbem Romæ directa, a Zmaragdo edita.* In ſupplemento vero Conciliorum a Lalando collecto huic Epiſtolæ hæc inſcriptio præfigitur: *Epiſtola Caroli Magni Imp. ad Leonem III. Papam Urbis Romæ directa a Zmaragdo Abbate Sancti Michaelis in Diœceſi Virdunenſi edita de Proceſſione Spiritus Sancti*, quam inſcriptionem probat Mabillonius Tom. II. Vet. Analect. in Notis ad Chronicon Monaſterii Sancti Michaelis in Pago Virdunenſi. Et literæ ita exordiuntur: *Quæſtio quæ de Spiritus Sancti Proceſſione eſt nuper exorta, jamdudum eſt diligentiſſime a Sanctis Patribus ventilata. Sed quia jamdiu a quærentibus neglecta ja-*

E Synodo duo Legati ad Leonem III. miſſi.

Digitized by Google

tera prohibuere. Tu & tui videte quid ſentiatis de nobis. Nam ut ego me illis non dico præferam, ſed etiam illud abſit mihi, ut coæquare præſumam. Miſſi: Abſit etiam Pater Deo noſtro protegente, illud a nobis, ut nos quicquam horum cogitemus, vel dicamus, vel ſuperbia inflati vel in divinis rebus humanæ laudis cupidine provocati, ac ſi noſmet illis non tantum præferre, verum etiam coæquare præſumamus: ſed tantum ſecundum hujus temporis qualitatem, imbecillitatem fratrum noſtrorum charitate compatientes, illud quærimus, in eo laboramus, ut quia finis mundi appropinquat, in quo, ſicut prædicta ſunt, tempora periculoſa: etiam ideo inter cætera maxime fratribus noſtris prodeſſe valeamus. Quo ergo fideles in Domino in ſacramento fidei reddere ſtudeamus; & idcirco quia præfatum Symbolum a quibuſdam ita cantari reperimus, & quod id Eccleſiaſticæ congruere fidei, ſicut ſentimus, atque cognovimus, atque per hoc & nunc jam plurimos doctos & ſine fine uſque in finem ſæculi de tanto myſterio, ſi ita teneatur, inſtruendos eſſe cognovimus, qui nequaquam inſtruerentur, niſi cantaretur: melius nobis viſum fuit, cantando tantos inſtruere, quam tacendo indoctos relinquere. Si enim ſciret Paternitas tua, quanta ſunt hodie millia id ſcientium, quia cantatur, qui numquam ſcituri eſſent, niſi cantaretur: forſaſſe nobiſcum teneres, & id tuo etiam conſenſu, ut cantaretur, acquieſceres.

LVII. Papa: Interim aſſentio: Veruntamen, quæſo, reſponde mihi: Nam univerſa hujuſmodi fidei myſtica ſacramenta, quæ Symbolo non continentur; ſine quibus quiſque, qui ad hoc pertingere poteſt, Catholicus eſſe non poteſt, Symbolis inſerenda & propter compendium minus intelligentium, ut cuique libuerit, addenda ſunt? Miſſi: Nequaquam, quia non æque omnia neceſſaria ſunt. Papa: Et ſi non omnia, certe plurima ſunt his ſimilia, quæ niſi a capientibus credantur, Catholici eſſe non poſſunt. Miſſi: Dabiſne aliquid, non dico ſublimius, ſed ſaltem huic ſimile Symbolo deeſſe? Papa: Nempe dabo, & abundanter dabo. Miſſi: Da primo unum, & ſi neceſſe fuerit, adde alterum.

Papa: Quia amica agitur contentione, quod agitur, & pro utrarumque partium quæritur ſalute, quod quæritur (atque utinam quoties aliquid hujuſmodi in majoribus, ſeu in minoribus Eccleſiaſticis, vel Catholicis utilitatibus quæritur, ita per omnia pacifice ſine perverſa * intentione quæreretur) ne quid forte de tam reverendis myſteriis temere loquamur, detur conſiderandi locus: & dabimus quicquid de his dederit Dominus.

Non omnia quæ creduntur cantantur in Symbolo.

* contentione.

Et nocturna dilatione congrua data, ait Papa: Numquid magis ſalutare eſt credere, periculoſumve non credere, Spiritum ſanctum a Filio ſicut a Patre procedere, quam Filium ſapientiam, Deum a ſapientia Deo, veritatem Deum a veritate Deo genitum eſſe; & tamen utrumque unam ſapientiam, unam veritatem, eſſentialiter Deum eſſe; cum tamen conſtat, id a ſanctis Patribus eidem Symbolo inditum non eſſe? Si ergo hæc duo, ſicuti ſapientes decet, in tam familiari diſputatione ad hoc valent, ut nobiſcum ſentiatis, & cognoſcatis, tot priores Catholicos Patres, qui hoc unde agitur, vel Symbolis non inſeruerunt; vel inſerere, quemadmodum cætera (ut ſupra dictum eſt) prohibuere: non præſenti ignorantia, non futura negligenti providentia prætermiſiſſe: & prætermiſſum ne mitteretur prohibuiſſe, a coacervandis teſtimoniis libentiſſime quieſcimus. Sciendum vero, non ſolum ſecundum eſſentiam divinitatis, verum etiam ſecundum myſterium Dominicæ incarnationis tanta, Deo auctore, & ex eorumdem Patrum auctoritate, damus & talia, quanta non ſolum ſapientibus ſatisfacere; ſed etiam ſtul- LVIII.

ſtul.

PAGIUS jacebat; non quievit quaſi antiquitus ventilata, ſed quaſi quædam his temporibus nobis ſubito emerſit occulta; quod divinitus ſpiratum fideliter credens non dubita. Crebris etenim quæſtionum ictibus præſens Eccleſia tunditur, ut doctrinis Catholicis erudita, ſanaque fidei confeſſionibus elimata, in æternum quandoque hæreditate filiorum percepta vivere cum Domino valeat feliciter regnatura. Sed quia, ut præfatus ſum, hæc quæſtio diu a quærentibus indiſcuſſa jacebat, voluit Omnipotens Deus in eamdem ſuſcitare corda Paſtorum, ut negligentiæ torpore ſublato exercitationis Sancta brachio culmen valeant perfodere theſaurum. Sermonis etenim Dominici ſarculo ſæpius Divinarum Scripturarum Paſtores debent proſcindere campum, ne zizania ſatoris iniqui ſemenque malignum formoſi tritici valeat opprimere fructum: aut volans paſſim volucris hæretica ſemen Catholicum a cordibus rapiat parvulorum: hæcordaque ſpinarum emerſio Domini nitidam poſſit ſuffocare ſegetem. Lectionis etenim Sacra cognitio imbecillis baculum, nervoſis arma miniſtrat, hoſtium ſubdolas fortiter premit inſidias, & victoribus æternas feliciter promittit coronas. Ergo procul a Paſtoribus negligentiæ torpor abſcedat; procul a mentis acumine inertia damnoſa recedat, molliſque laſcivia corporis membra relinquat, & altus ſopor molliſque ſomnus in rigidas lucroſaſque lectionis emergat excubias, ut Eccleſiæ ager opimus, Doctorumque ſemine ſatus, valeat centenos Omnipotenti reddere fructus. Jam nunc adgrediar de Spiritus Sancti Proceſſione; quam pluribus poſtea Scripturæ Sacræ locis egregie probat.

V. Baronius exiſtimat non dubitatum vel tractatum in Aquiſgranenſi Concilio, num Spiritus Sanctus a Patre Filioque procederet, ſed quod tum apud Hiſpanos, tum apud Gallos addita fuerant Symbolo quatuor illæ ſyllabæ, FILIOQUE; num id bene factum eſſet, ut & ita auctum Symbolum in Eccleſia caneretur. Verum Cointius laudatus recte arbitratur, motam eſſe quæſtionem de

In ea Synodo actum non eſt de additamento ad Symbolum.

de

ſtultos valeat opprimere. Miſſi: Non inquam neceſſe eſt in eo laborare, ut neſciamus quod ſcimus, quia quicquid exinde cæteri ſciunt, nos Deo auctore ſcimus, aut ſcire poſſumus, ſi non ſcimus.

LIX. Reprimit Papa importunitatem petentium.

Papa: Hoc eſt, inquit, quod miramur, qui ſine profectuoſo labore poteſtis quieſcere, laboratis ne quieſcatis. Miſſi: Non ideo laboramus, ne quieſcamus; ſed ne propter inertiam pii laboris præmium amittamus, & ſalva diligentiore inquiſitione, declinataque pertinaci contentione, adhuc majus æſtimamus lucrum, quod per hoc in corde quærentium acquiritur, quam detrimentum in eo fieri, illorum qui addiderunt, ac ſi per contumaciam contemptores paternarum conſtitutionum exiſterent. Aliud eſt enim per arrogantiam tranſiliendo bona contemnere, aliud bona per benevolentiam meliora efficere. Papa: Iſtud quoque etſi in quibuſdam ut agatur, bonum eſt: non tamen ideo ubique agendum eſt. Qua de re multa id ita eſſe probantia addi poterant teſtimonia; ſed res per ſe admodum patet, quanto melius ſit, ut quiſque quodlibet bonum ita ut eſt, utile reddere ſtudeat; aut ſi forte id ipſum bonum melius efficere nititur; hoc primo caveat, hoc magnopere perpendat, nec ſe ultra, quam debuit, temerarium præſumendo, & illud, quod per ſe ſalubre erat, reddat noxium corrumpendo. Niſi quis forte aſſerere velit, de præſenti unde agitur, vel ſimilibus capitulis, quæ ſine periculo loco ſuo docere licet, & diſcere, ut ordo docendi licitus dimittatur, & ibi deſerantur, ubi numquam deinceps docens, aut diſcens innocens, ſed ſemper ſane in tranſgreſſionis crimine merito culpabilis uterque judicetur. Quod te fortaſſe, ſi non dedignaris audire, non immerito tangit; qui hic quod hactenus in Eccleſia Dei, & ſibi quiſque ſapiens ſcire, & ſine cogitatione delicti inſipienter potuit docere, jam deinceps non dico, ſtultus diſcere: ſed nec ipſe ſapiens ſine prævaricatione poſſit cantare, cantandove, ut valet, quemquam docere; & dum multis utilio, quam debetis, tramite prodeſſe eligitis, nullum in hac dumtaxat parte dimittitis, cui ſi vos ſequutus fuerit, non noceatis. Nam de eo, quod ſupra docuiſtis, non æque judicandus, vel habendus ſit ille, qui tale aliquid devote fructum quærendo ageret; illo qui hoc contumaci juſſione præſumeret. Hæc defenſio, vel ſi dici liceat, tergiverſatio, non huc reſpicit, non iſtud intendit: quia non idem Patres diſcernendo vel decreverunt, nec ſanxerunt: ut ipſum benevolus præſumeret, non malevolus, ſed tantummodo nullus.

LX. Licentia cantandi Symbolum data a Leone Papa.

Miſſi: Numquid non a te id ipſum Symbolum eſt data in Eccleſia cantandi licentia? Numquid a nobis hic uſus ille cantandi proceſſit? Hinc etenim illuc, mos idem cantandi non a nobis huc advenit: & quomodo illum uſque hodie cantamus? Papa: Ego licentiam dedi cantandi, non autem cantando quippiam addendi, minuendi, ſeu mutandi, & ut expreſſius aliquid, quia vos cogitis, loquar: quamdiu vobis in hoc ſatis fuit, quomodo in hujuſmodi cantando, vel celebrando ſacroſanctis myſteriis, ſancta Romana tenet Eccleſia: nequaquam aut nobis in talibus laborare, aut aliis laborandi occaſionem neceſſe fuit ingerere; Quod vero aſſeritis, ideo vos ita cantare, quoniam alios in iſtis partibus, vobis priores audiſtis cantaſſe: quid ad nos? Nos enim id ipſum non cantamus, ſed legimus, & legendo docere, nec tamen legendo, aut docendo addere quippiam

PAGIUS de ipſa Spiritus Sancti Proceſſione, utrum ſcilicet Spiritus Sanctus a Patre tantum, an Patre Filioque procedat. Quotquot enim Scriptores antiqui Aquiſgranenſis Concilii mentionem faciunt, id manifeſtiſſime oſſerunt. Ado, qui uberiorem ſermonem, quam cæteri de hac Synodo fecit, ait: *De Proceſſione Spiritus Sancti quæſtio agitatur, utrum ſicut procedit a Patre, ita procedat a Filio.* Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli M. Concilium ſcribit habitum *de Spiritu Sancto procedente a Patre & Filio.* Annaliſtæ Loiſelianus, Fuldenſis Bertinianus, ac Metenſis, Eginhardus, in Annal. nec non Incertus Auctor in Vita Caroli Concilium teſtantur, celebratum *de Proceſſione Spiritus Sancti*; nec ullus ex illis verbum facit de prædicto Symboli additamento in Eccleſiis, vel canendo vel non canendo. Secundo, *quæſtionem Joannes quidam Monachus Hieroſolymis primo commovit*, ut ſcribunt Annaliſtæ, Loiſelianus, Fuldenſis, Bertinianus, ac Metenſis, nec non incertus Auctor & Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli; nec ab his diſſentiunt Eginhardus in Annal. & Ado. Ille enim ait: *Quæſtionem Joannes quidam Monachus Hieroſolymis primo concitavit*; hic vero: *Hanc quæſtionem Joannes Monachus Hieroſolymis moverat.* Quare quæſtio, de qua in Aquiſgranenſi Concilio tractatum primum Hieroſolymis exorta. Quis autem ſibi perſuadeat, a Græcis diſputatum, an in Symbolo cantandum eſſet illud additamentum, FILIOQUE, quod ipſi non recipiebant. Tertio *Carolus* Imp. in ſuis poſt Aquiſgranenſem Synodum ad Leonem Papam literis, licet bene prolixis, quarum mox initium retulimus, nullum verbum habet de Symbolo vel canendo vel non canendo, ſed totus eſt in conglobandis auctoritatibus ex utroque Teſtamento, & ex authenticis Patrum Scriptis, ut quamplurimis teſtimoniis oſtendat de Spiritu Sancto, quod non a Patre tantum, ſed a Patre & Filio procedit. Ergo in Aquiſgranenſi Concilio, ut ait Ado citatus, agitata quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti, *utrum ſicut procedit a Patre, ita procedat a Filio.*

VI. Denique *Theodulphus* Aurelianenſis Epiſcopus hiſce temporibus, cum quæſtio de Proceſſione Spiritus Sancti cœpit agitari, libellum de ea materia juſſu Caroli conſcripſit. In ſuo Opuſcu-

pium eidem Symbolo inſerendo præſumimus. Quæ vero prædictis Symbolis fidei tantum non congruentia deeſſe cognoſcimus, non (ut ſæpe dictum eſt) inſerere præſumimus; ſed locis, temporibuſve opportunis, quibus competit, miniſtrare curavimus. Miſſi: Ergo, ut video, illud a veſtra Paternitate decernitur, ut primo illud, de quo quæſtio agitur, de ſæpe ſato Symbolo tollatur, & tunc demum a quolibet licite, ac libere ſive cantando, ſive tradendo diſcatur, & doceatur. Papa: Ita proculdubio a noſtra parte decernitur: ita quoque ut a veſtra aſſentiatur, a nobis omnimodis ſuadetur.
Quid decernat Leo Pap.
Miſſi: Quamquam ergo (ut ſupra ipſe dixiſti) pro ambarum partium quæritur ſalute, quod quæritur: ſublatis bis, quæ vultis, bonum eſt, ut idem Symbolum cantetur. Papa: Bonum ſane. Quod tamen, non imperando, ſed ut prius permittendo dicimus. Quia illud, ſicuti tunc, ita & nunc, ſi ſincere agatur, utile indigentibus eſſe poſſe, non ignoramus.

LXI. *Miſſi: Quia vero (ut dicitis, & verum dicitis) bonum eſt cantare id ipſum Symbolum; numquid enim, ſi ſermo plenus recta fide e medio tollatur, idem ſermo ab omnibus, ac ſi contra fidem ſit, condemnabitur? Quale ergo dabis conſilium, ne id ipſum ad aliquod tranſeat exitium? Papa: Si prius quam ita cantaretur, interrogatus eſſem: ne inſereretur, utique reſpondiſſem. At nunc (quod tamen non affirmando, ſed vobiſcum pariter tractando dico) quantum menti occurrit, ita mihi videtur poſſe utrumque fieri: ut paulatim in palatio (quia in noſtra ſancta Eccleſia non cantatur) cantandi conſuetudo ejuſdem Symboli intermittatur: ſicque fiat, ut quod id ipſum ut cantaretur non qualibet imperantis auctoritas, ſed potius audiendi id ſicerat novitas. Si dimittatur a vobis, dimittetur ab omnibus: & ita fortaſſe quantum eſſe poteſt, non incongrue utrumque fieri poſſit, ut quod jam nunc a quibuſque prius neſcientibus recte creditur, credatur; & tamen illicita cantandi conſuetudo, ſine cujuſque fidei læſione tollatur.* Hactenus habent Acta.
Suadet Papa non cantandum Symbolum.

Poſt hæc autem Leo Papa cuſtos antiquitatis, ab eis præſumptæ abſque conſenſu Apoſtolicæ Sedis licentia vindex aſſurgens, non ſolum verbis differendo, & præcipiendo quid vellet fieri patefecit; ſed indelebile monumentum erigendum putavit, quo poſteris innoteſceret, in ſacro Symbolo eſſe nihil addendum. Siquidem in baſilica ſancti Petri (non autem Pauli, ut aliquis aſſeruit *a*) duas tabulas argenteas, ad Confeſſionem ejuſdem S. Petri affigendas curavit, in quarum altera Symbolum Latine ſcriptum legeretur, in altera vero Græce exaratum abſque aliquo quatuor illarum ſyllabarum additamento FILIOQUE; ſed illud in ſuo priſtino candore voluit integrum permanere. Eſt mentio harum tabularum apud Anaſtaſium in ipſo Leone, dum agens de baſilicæ S. Petri collatis donis, hæc ait, poſtquam de ornamentis oblatis eidem Eccleſiæ nonnulla præmiſit: *Hic vero, inquit, pro amore, & cautela Orthodoxæ Fidei fecit ubi ſupra ſcutos argenteos duas, ſcriptos utroſque Symbolo, unum quidem litteris Græcis, & alium Latinis, ſedentes dextera, lævaque ſuper ingreſſum Corporis, penſantes argenti libras nonaginta quatuor, & uncias ſex.* Hæc ibi. Quan- LXII.

(a) Mag. ſentent. lib. 1. diſt. 11.

Symbolum duplex in ſcutis argenteis.

PAGIUS ſculo collegit ſententias Antiquorum Patrum, qui Spiritum Sanctum a Patre Filioque procedere ſcripſerunt. Horum indicula ita texitur. Athanaſius, Cyrillus, Hilarius, Ambroſius, Didymus, Auguſtinus Fulgentius, Hormiſda, Leo, Gregorius, Iſidorus Prudper, Vigilius Afer, Proclus, Agnellus, Caſſiodorus, Prudentius. Opuſculum ipſum conſule cum Notis Sirmondi, qui Vigilium Thapſenſem in Africa Agnellum Ravennatem in Italia, Epiſcopos agnoſcit, & abjudicat Athanaſio libros XI. de Trinitate, qui citantur a Theodulpho, & Latino tantum ſermone inter Athanaſii Opera circumferuntur. Theodulpho in ſua lucubratione mens eadem ac Carolo in literis ad Leonem Papam jam memoratis. Uterque varia profert teſtimonia, quibus aſſerit Spiritum Sanctum a Patre & Filio procedere. Theodulphus enim quid intendat in Metrica Operis ad eumdem Carolum Præfatione ſic exponit:

Quod probatur ex Theodulpho Epiſc. Aurelianenſi.

Imperii veſtri, Rex inclyte, juſſa ſecutus,
Deſero Theodulphus hæc documenta libens.
Quis Patre ſeu Nato procedere Spiritus almus
Adſtruitur, legis hoc reboante tuba.
Hoc Evangelium, hoc promit Apoſtolus Auctor,
Hoc canit unanimis voce pia ſacra Patrum.

Et paulo poſt quonam tempore hæc quæſtio moveri cœperit, ita declarat:

Inclyta Sanctorum mecum eſt ſententia Vatum,
Quos bene ſpiramen Flaminis hujus agit.
Tuque manum injicies, vegetat quem Spiritus ille
Cauſa tuo cujus tempore cœpit agi.

Agitata igitur in Aquiſgranenſi Concilio hæc quæſtio; utrum Spiritus Sanctus ſicut procedit a Patre, ita procedat a Filio, illiuſque quæſtionis definiendæ cauſa directi Romam *Bernarius* VVormacienſis Epiſcopus & *Adhalbardus* Corbejenſis Abbas, quorum collocutio cum Romano Pontifice, quam integram Baronius num. LIV. & ſeqq. recitat in annum ſequentem rejici debet; cum Concilium Aquiſgranenſe menſe Novembri coactum fuerit. Finis diſputationis hic fuit. Symbolum cum additamento, *Filioque*, quod ei Romana Eccleſia nondum inſeruerat, a Francis decantari moleſte ferebat Leo; tamen id deinceps fieri non prohibuit abſolute, ſed rogavit hanc in Palatio ſive in Regia Capella conſuetudinem intermitti, ratus fore, ut morem Palatii libenter omnis poſtea ſequeretur Francia. Ipſe autem, ut Antiquitatis tenaciſſimum ſe præberet, & ne Græcos alie- VII.

Additamentum ad Symbolum Leoni III. non probatum.

Digitized by Google

LXIII. Quando autem, & qua occaſione illa verba FILIOQUE itidem auctoritate Romani Pontificis, in Symbolum in Romana Eccleſia ſint recepta, alia poſcente cauſa, ſuo loco dicturi ſumus, ac quando pariter cœptum ſit idem Symbolum in eadem Eccleſia cani, par erit ſuo loco tractatio. Vvalfridus Strabo (a) temporis hujus ſcriptor tradit, uſum hunc cantandi Symbolum a tempore damnatæ Felicianæ hæreſis in Gallia, atque Germania frequentatum; atque ea ratione factum, ut Conſtantinopolitanum potius, quam Nicænum in Eccleſia caneretur, quod ſcilicet Conſtantinopolitanum aptius videretur modulis muſicis. Sed cur non potius, quod hoc plenius ſit, utpote quod de Spiritus ſancti divinitate habeat magis expreſſam ſententiam? Sed de Symbolo ſatis.

(a) *Vvalfrid. Strab. de reb. Eccl. c. 22.*

Moritur hoc eodem anno ſeptimo Kal. Apr. S. Ludgerus Monaſterienſis Epiſcopus egregia ſanctitate conſpicuus, Cujus res geſtas, & miracula poſt obitum deſcripſerunt monachi Verdenſes omni ſinceritate, extant ipſa jam cuſa. Porro dies natalis ejus in Eccleſiaſtica monumenta relatus anniverſarie in Eccleſia Catholica recolitur, atque colitur. Tradunt iidem ſcripta ab eo opuſcula quædam, & inter alia res geſtas a S. Bonifacio Epiſcopo Moguntino, & Martyre, necnon vitam SS. Gregorii & Alberici.

LXIV. Quæ autem interceſſerunt inter ipſum, & Carolum Magnum Imperatorem ultimo loco, ante obitum, ab eiſdem ita memoria digna narrantur: *Carolus Imperator eum ad ſe pro quadam Reipublicæ utilitate evocari fecit. Qui cum ſecundum præceptum ejus veniſſet, & juxta palatium manſionem accepiſſet: primo ſtatim mane, miſſo ad eum Rex cubiculario, ipſum ad ſe venire præcepit. Ea ipſe hora perſolvendis ex more curſibus*, conſuetis ſcilicet recitandis precibus, *cum*

PAGIUS alienaret in Baſilica Sancti Petri duas Tabulas argenteas ad Confeſſionem ejuſdem Sancti Petri affigendas prudenter curavit, in quarum altera Symbolum Græce ſcriptum, in altera Latine exaratum legeretur, utrobique ſine hoc additamento, *Filioque*. [1] Meminit illarum Tabularum Anaſtaſius, cujus verba Baronius num. LXII. refert. Perperam tamen ſcribit Cointius citatus indicare Patres Concilii Arelatenſis, poſt quinquennium celebrati Additamentum illud, *Filioque*, conſtanter a Francis in Symbolo retentum fuiſſe, quia hanc de Spiritus Sancti Proceſſione confeſſionem ediderunt: *Spiritum vero Sanctum nec creatum, nec genitum, ſed procedentem ex Patre & Filio profitemur*: ait præterea illud eis a Clodovei M. temporibus traditum. At ſi hoc ultimum verum eſſet in Actis Collationis tacitum non fuiſſet, & primum ad rem non facit, cum quæſtio tantum eſſet, an illud Additamentum in Miſſa cantandum.

VIII. *Moritur S. Ludgerus Epiſc. Monaſterienſis.* Ad num. LXIII. & ſeq. Altfridus Sedis Mimigardefordenſis, ſeu, ut hodie loquimur, Monaſterienſis tertius Epiſcopus in Vita Sancti Liudgeri Epiſcopi ejuſdem Sedis primi, quam Bollandus ad diem XXVI. Martii & dein Mabillonius Sæc. IV. Benedict. part. I. recitarunt, hujus Sancti Antiſtitis mortem his verbis narrat: *Defunctus eſt anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo nono, ſeptimo Kalendas Aprilis: & triceſimo ſecunda die ſancti ſui obitus, hoc eſt VII. Kalendas Maii, mirifice fragrans in loco paſato ſepultus eſt*, ideſt, ut antea dixerat Altfridus, *in loco ubi vivus ipſe decreverat*. Ejus Vitam poſt Altfridum, quem Baronius non vidit retractavit Monachus Anonymus Werthinenſis, quædam ſubinde admiſcens nonnihil ab Altfridi narratione diſcrepantia. Tertiam Vitam ex eodem Monacho Werthinenſi typis vulgavit Surius in prima ſui Operis editione, cujus loco tertii editores Collectionis Surianæ ſubſtituerunt Vitam ab eodem Monacho Werthinenſi ſcriptam. *Erat Sanctus Ludgerus in Scripturis Sacris non mediocriter eruditus, ſicut in libro ab eo compoſito de Vita Venerabilium ejus Doctorum, Gregorii ſcilicet & Albrici, aperte teſtatur; ſed & primordia Sancti Bonifacii adventus atque ordinationis, quæ fuerunt in alio Opuſculo prætermiſſa, pulchro ſermone ipſe conſcripſit*, inquit Altfridus. Libellum illum publicavit Mabillonius loco laudato. In eo Ludgerus plura de Sancti Gregorii Presbyteri & Ultrajectinæ Eccleſiæ Rectoris Vita ſcripſit, & non pauca de Sanctis *Albrico* & *Bonifacio* commemoravit. Eidem *Ludgero* perperam adſcribitur Epiſtola de Canonizatione Sancti Suiberti, paſſim recitata a Baronio, qui non animadverterat eam eſſe ſpuriam ac ſuppoſititiam, quod ſuis locis oſtendimus.

IX. *Claſſis Conſtantinopolitana a Francis in fugam verſa.* Eginhardus in Annal. hoc anno ſcribit: *Claſſis Conſtantinopoli miſſa, primo ad Dalmatiam, deinde Venetiam appulſa eſt. Cumque ibi hyemaret, pars ejus Comaclum inſulam acceſſit: commiſſoque prælio contra præſidium, quod in ea diſpoſitum erat, victa atque fugata in Venetiam receſſit. Dux autem, qui Claſſi præerat, nomine Paulus cum de pace inter Francos & Græcos conſtituenda, quaſi ſibi hoc eſſet injunctum, apud Pippinum Italiæ Regem agere moliretur, Vuilharenus & Beatus Venetiæ Ducibus, omnes conatus ejus impedientibus, atque ipſi etiam inſidias parantibus, cognita illorum fraude diſceſſit*,

NOTÆ [1] AN Leo Papa additamentum illud *Filioque* Symbolo factum improbaverit, non diſputo; illud tamen conſtat, Leonem ipſum confeſſionem fidei ordinaſſe, quam ad omnes Orientales Eccleſias tranſmiſit, in qua legitur: *Spiritus Sanctus plenus Deus a Patre & Filio procedens*. Vide Baluzium Miſcellan. VII. qui & Epiſtolam monachorum Jeroſolymitanorum ad eumdem Pontificem recitat, in qua Monachi illi certiorem ipſum reddunt de lite hac Hieroſolymis primo mota a Joanne Monacho monaſterii S. Sabbæ. MANSI

Digitized by Google

ſuis inſiſtebat. Cumque bis expletis, ſo venturum nuntio reſpondiſſet, & hoc Regi ille retuliſſet: ſecunda quoque vice, & tertia ad eum accerſendum miſit. Sed ille divinum ſervitium cunctis aliis rebus ante ponendum eſſe non ignorans: omnino venire diſtulit, donec cœptum pſalmodiam conſummaret. Qua finita, in conſpectum Regis cum veniſſet: cur ad imperium ſuum venire contempſiſſet, interrogavit. Ad hæc ille vultu intrepido, mente conſtantiori: Ego Imperator, inquit, tuum ſemper præceptum ita in omnibus exequendum putavi, ut tamen Deum tibi ubique præferendum non dubitarem, quem omnibus anteponendum eſſe, omnes norunt, omnes fatentur. Hoc & ipſe mihi præcepiſti, quando paſtoralis curæ ſolicitudinem mihi commendabas, ut Deo primum ſerviendum ſcirem, poſt hæc tuis conſequenter imperiis cognoſcerem eſſe obtemperandum. Hanc tui mandati auctoritatem, hanc juſtiſſimæ diſcretionis regulam ſecutus, Deum, tibi, & cunctis in terra mortalibus præponendum non ambigo: nec tutum eſſe credidi, quod huic juſſioni, & perſpicaciſſimæ rationi contrarium eſſet. Ideo non Regiæ poteſtatis inhonorationem & contemptum, ut malevoli criminantur, ſed potius propter tuam ſalutem, quæ Deo debitum exolvere curavi, & ita conſequenter ad tuum expeditior ſervitium veni. Hanc ejus reſponſionem Rex optimus amplexus: Gratias, inquit, habeo Epiſcope, quia qualem te eſſe credidi ſemper, talem nunc te eſſe expertus ſum. Nam aliqui quidem fuerunt, qui hoc tuum factum aliter interpretandum, & ad meam injuriam retorquendum putarunt, ſed utpote ſanctitatis tuæ invidos, minus deinceps gratos habebo, & nullius de cætero contra te accuſationem auditurum me, Deo vo-

Sanctus ante vult preces abſolvere quam parere vocanti Imp.

PAGIUS Quæ verba exſcripſere Regino in Chronico, & Annaliſtæ Bertinianus ac Meteoſis. Loiſelianus tamen eadem verba ad annum ſuperiorem recitat, & Scriptores Veneti decus victoriæ ad Paulum trahere conantur, reclamantibus licet Veteribus Auctoribus.

X. *Acta in Hiſpania inter Chriſtianos & Saracenos.*

Pergit Eginhardus: *At in Occiduæ partibus, Dominus Ludovicus Rex cum exercitu Hiſpaniam ingreſſus, Dertoſam Civitatem in Ripa Iberi fluminis ſitam, obſedit: conſumptoque in oppugnatione illius aliquanto tempore, poſtquam eam tam cito capi non poſſe vidit, dimiſſa obſidione, cum incolumi exercitu in Aquitaniam ſe recepit.* Quid autem hoc anno acciderit in ea Marcæ Hiſpanicæ parte, quæ Oſcæ & Cæſarauguſtæ appoſita eſt, ideſt, in Subrarbii & Aragoniæ tractu, poſtea ibidem explicat Eginhardus: *Aureolus Comes, qui in confinio Hiſpaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum contra Oſcam & Cæſarauguſtam reſidebat, defunctus eſt; & Amoroz Præfectus Cæſarauguſtæ locum ejus invaſit, & in Caſtellis illius præſidia diſpoſuit; miſſaque ad Imperatorem Legatione, ſe cum omnibus ejus obſequio traditurum promiſit.* Eadem habet Monachus Egoliſmenſis in Vita Caroli, qui addit Aureolum illum ortum fuiſſe e genere Felicis Aureli Comitis Petragoricenſis, ſed pro *confinio commercium* habet, quæ dictio illa ætate idem erat ac confinium ac limes, ut oſtendit Ducangius in voce *commercium*. Moliebatur Amaroz defectionem a Rege Cordubenſi, & exemplo Ibnalarobi Ditionem Cæſarauguſtanam & Oſcenſem ſub fide Francorum retinere cupiebat. Quid autem is propterea egerit, anno ſequenti dicemus. Ex his corruunt quæ habet Marca lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 18. tam de anno captæ *Dertoſæ* quam de aliis ad præcedentes expeditiones Hiſpanicas pertinentibus.

XI. *Corſica a Mauris direpta & Germania bello agitata.*

Subdit Eginhardus: *In Tuſcia Populonium, Civitas maritima, a Græcis qui Orobita vocantur, deprædata eſt.* [r] *Mauri quoque de Hiſpania Corſicam ingreſſi, in ipſo Sancto Paſchali Sabbato Civitatem quandam diripuerunt & præter Epiſcopum, & paucos ſenes atque infirmos, nihil in ea reliquerunt. Interea Godefridus Rex Danorum per negotiatores quoſdam mandavit,* ſe audiſſe quod Imperator ei fuiſſet iratus, eo quod in Abodritos anno ſuperiore duxit exercitum, & ſuas ultus eſt injurias; *addens*, velle ſe purgare ab eo quod objiciebatur: fœderis ruptionem ab illis fuiſſe inchoatam prius, quam a ſe bellum. *Petebat etiam*, ut Conventus Comitum Imperatoris, atque ſuorum juxta terminos Regni ſui ad Albim fieret: in quo res invicem geſtæ proferri, & emendatione digna inter partes enumerari (vel emendari) poſſent. *Non abnuit Imperator, colloquiumque trans Albim habitum cum primoribus Danorum in loco qui dicitur* Badenfliot, *multiſque hinc inde prolatis, atque enumeratis rebus, negotio penitus infecto diſceſſum eſt. Traſco vero Dux Abodritorum, poſtquam filium ſuum poſtulanti Godefrido obſidem dederat, collecta popularium manu, & auxilio a Saxonibus accepto, vicinos ſuos VVilzos aggreſſus, agros eorum ferro & igni vaſtat: regreſſuſque domum cum ingenti præda, accepto iterum a Saxonibus validiori auxilio Smeldingorum maximam Civitatem expugnat: atque his ſucceſſibus, omnes qui ab eo defecerant, ad ſuam ſocietatem redire coegit. Imperator autem cum ei multa de jactantia & ſuperbia Regis Danorum nunciarentur, ſtatuit trans Albim fluvium Civitatem ædificare, Francorumque in ea ponere præſidium. Cumque ad hoc per Galliam, atque Germaniam homines congregaſſet, armiſque ac*

NOTÆ [r] IN *Tuſcia Populonium, civitas maritima a Græcis &c. deprædata eſt &c.* An hæc veritati cohæreant, ambigo; nam Andreas tertius Abbas Montis Viridis in Etruria coævus ſcriptor, in ea, quam ſcripſit, Vita S. Walefridi, ejuſdem monaſterii conditoris, diſerte aſſerit, Mauros (ita eos appellat) qui Populonium maritimam Etruriæ urbem direpturi venerant, numero hominum ſexcentos ſeptuaginta ab incolis eorum locorum, numero hominum non ultra quadraginta cæſos fugatoſque fuiſſe, patrocinium pugnantibus præbente Viro Sancto, cujus monaſterium ibidem extructum erat. Vitam hanc S. Walfridi vulgavit Bollandus ad diem XV. Februarii. MANSI

volente, promitto. Tu, ut hactenus feciſti, Dei ſemper operare voluntatem, & ſimul nobis devotus, & fidelis pro noſtri Imperii ſtatu orare memento, &c. At de his ſatis.

PAGIUS *ac cæteris ad uſum neceſſariis rebus inſtructos, per Friſiam ad locum deſtinatum pergere juſſiſſet, Traſco Dux Abodritorum in emporio* Reric, *ab hominibus Godefridi per dolum interfectus eſt. Sed Imperator poſtquam locum Civitati conſtruendæ fuerat exploratus, Egbertum Comitem huic negotio exequendo præficiens, Albim traiicere, & locum juſſit occupare. Eſt autem locus ſuper ripam Sturiæ fluminis vocabulo Eſelsfelth: & occupatus eſt ab Egberto & Comitibus Saxonicis, circa Idus Martias* (anni ſcilicet ſequentis) *& muniri cœptus.* Populonium civitas erat Pontificiæ Ditionis ex donatione Carolina. Civitas a Mauris capta alia non poteſt eſſe quam *Mariana* vel *Nebium*, quæ temporibus Caroli Magni ſolæ erant Epiſcopales in Corſica.

I. Niceph. Imp. in omnibus impius & ſcelestus. SEquitur Redemptoris annus octingenteſimus decimus, Indictione tertia inchoata, quo Nicephorus Imp. perſecutionem in monachos damnantes hæreſim Mœchianorum proſequens, in alios etiam convertit tyrannidem, de qua Theophanes, qui præſens iſta ſpectabat, poſtquam diras, & recens adinventas exactiones recenſuit, hæc ait: *Denique militares principes more ſervorum uti Epiſcopis, & inferioris ordinis clericis juſſit. Additis Epiſcopia, & monaſteria tributum impoſuit perſolvendum. Aurea & argentea Eccleſiæ vaſa improbabat, eademque licet ſacrata pro communibus habebat, illud Judæ de unguento exhibita Domino uſurpans* (a): *Ut quid perditio iſta?* Ait idem Theophanes, ipſum deridere conſueviſſe omnem Chriſtianum proximum diligentem.

(a) Matth. 26.

II. Niceph. Manichæis admodum favet. Sed unde (quis dicet) tanta impietas homini, in quo nec veſtigium quidem Chriſtianæ pietatis ineſſet? Poſſumus id quidem ſatis intelligere ex iis, quæ idem Theophanes hoc pariter anno tradit: Ipſum fuiſſe nimirum ſtudioſiſſimum Manichæorum, de quibus hæc idem ait: *Manichæorum, de qui nunc Pauliciani, & Atingani dicuntur, quique in Phrygia, & Lycaonia conſiſtunt, conſuetæ ejus habebantur; amicus ferventiſſimus erat, reſponſis eorum ſemper, & immolationibus congratulatus. In quibus & cum Bardanes Patricius contra eum inſurrexit, his advocatis, hunc molitionibus eorum ſubegit. Taurum quippe in loco quodam, ferreo palo cornibus alligans, ad terram incurvatum, ſic dum mugiret, & volutaretur occidi fecit, hujuſque * veſtem in mola verſa vice molens, & incantationibus uſus, victoriam tulit, permittente Deo propter multitudinem peccatorum noſtrorum. Iſti locum ſub Imperio ejus adepti ſunt intrepide converſandi; unde multi ſeniorum nefandis eorum corrupti ſunt ſectis.* Hæc Theophanes. Quod igitur occulte Manichæus, faveret Manichæis non potuit non odiſſe magnopere Chriſtianos, & eleemoſynas facientes ſecundum ipſorum impietatem, ſuo loco ſuperius enarratam.

* teſtem al. reſtem.

III. Martyres ſub Nicephoro. Quam autem fuerit impius iſte ſæviſſimus hoſtis Chriſtianorum, vel ex hoc diſce, quod hoc ipſo anno nono ejus Imperii diro ſupplicio complures necavit Chriſtianos, quos uti martyrio coronatos, ipſorum ſanguine, & victricibus laureis ditata illa Eccleſia, anniverſaria die celebrat, hocque elogio ipſi Græci in Menologio eorum agunt natalem diem viceſimatertia menſis Julii: *Commemoratio eorum, qui ſunt in Bulgaria interfecti ſub Nicephoro, & Stauratio Imperatoribus, anno nono Imperii Nicephori, quorum aliis lethalibus plagis acceptis, cum Chriſtum negare non paterentur, multiplicibus, & acerbiſſimis tormentis ſubiecti, e vita diſceſſerant; aliique caſe abtruncati, alii funibus vincti & ſuffocati, alii ſagittis confoſſi, alii denique carceribus, & fame conſumpti expirarunt, & corona martyrii donati ſunt.* Hæc Græci. De his etiam eadem omnes Latini agunt in Martyrologio, ubi hos a Nicephoro cæſos tradunt, licet Bulgaris alii tribuant. Fuiſſe quidem ipſum addictum ſectæ Manichæorum, Theodorus Studita hujus temporis ſcriptor teſtatur in Platone, ſed & faviſſe Iconomachis, idem qui ſupra Theophanes habet: Tot habuit capita cornuta monſtrum unum, quorum ſingulis dire infeſtavit Eccleſiam.

IV. At quoniam innovatam hæreſim Manichæorum rurſum in Oriente ſub Conſtantino Heraclii nepote ſuperius pro ratione temporum ſumus proſequuti ex Luca Siculo, qui floruit ſub Baſilio, & filiis Imperatoribus, qui de his ſcriſipt hiſtoriam ad Archiepiſcopum Bulgarorum: hic appoſite reliqua proſequamur, quæ

non

PAGIUS SÆC. IX. Anno Æræ Hiſp. DCCCXLVIII. Anno Hegiræ CXCV. inchoato die 4. Octob. fer. 6. A. C. 810. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6303.

☉ 7. F. ☽ 13. P. 31. Mart. Indict. 3.

JESU CHRISTI 810.

LEONIS III. PAPÆ 16.

CAROLI IMP. 11.

NICEPHORI IMP. 9.

ANum. I. ad XVIII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCIII. qui Kalend. Septemb. hujus Chriſti anni inchoatur, hæc habet: *Hoc anno Nicephorus, qui lege ſancita fenora exercenda prohibuit, ſolitas ſibi ac Deo inviſas Chriſtianorum ſuſpectiones, bonorum omnium & animalium, pabulorum & fructuum iniquas proſcriptiones, uſuras de navigiis exputatas, aliaque mala infinita prorogavit in pejus: in quorum narratio ex parte inſtituta moleſta ne ſit futura, qui res geſtas compendio cognoſcere ſtudent. Menſe autem Octobris die primo, hebdomadæ feria tertia* (ideoque hoc Chriſti anno littera Dominicali F. inſignito), *quidam incognitus monaſtico habitu tectus, educto a cujuſpiam militis latere gladio in Palatium irruit, Nicephoro mortem inferre meditatus. Aſtantium autem duos eum inſequentes, ac retinere contendentes graviter vulneravit. Comprehenſus itaque & tormentis examinatus, nullo criminis* Nicephorus Imp. publico aſtuat odio.

an-

Sergius inſtaurator Hæreſis Manichæorum.

non hoc tempore ſolum ab iiſdem neſariis fieri contigerunt, ſed ab Irenes Imperio uſque Michaelem, & ejus ſucceſſorem Leonem annis tredecim. Sic enim ait, de Sergio inſtituens narrationem, qui eamdem hæreſim Paulicianorum collapſam reſtituit: *Nec longum* (inquit) *tempus abiit, cum exortus eſt alter veritatis inimicus ex locis Tiliæ civitati vicinis. Eſt enim in illa tractu Arnia dictus, in eoque vico Dryinus quidam tunc erat, cujus filius fuit Sergius, ille diaboli maximus propugnator: Sergius qui multos ex ovibus lupos fecit, & per eos Chriſti ovilia diſſipavit: Sergius acer ipſe ſub ovina pelle lupus, virtutum fraudulentus ſimulator, quique hac arte plurimis fucum faciebat: Sergius Crucis Chriſti hoſtis, os impietatis in Chriſti matrem, ſanctoſque contumelioſus: Sergius Chriſti Apoſtolorum adverſarius, qui & Prophetas odio habuit, & a divinis litteris verſus ad fabulas, & mendacia ſe convertit: Sergius Chriſti oſor Eccleſiæ perduellis, qui Dei Filium conculcavit, & ſanguinem Teſtamenti pollutum duxit, & Spiritui gratiæ contumeliam fecit: Sergius, qui Paraclitum ſe eſſe mentiens, lucidam ſtellam ſe eſſe jactabat. Et quid diutius immoror, nec paucis concludo? Ait enim opinor, nec ætas omnis ejus nequitias commemoranti ſufficeret.*

V. Primordia Sergii Manichæi.

Hic itaque Sergius juvenilibus adhuc annis, Manichææ cuidam feminæ adhærens, in fraudem ab illa, erroremque perductus, præcurſor factus eſt Antichriſti. Ita nimirum conveniebat, turpiſſimæ ſectæ miniſtros, vel ex Sarraceni genus ducere, vel ex ſervis, alios ex ſcortis naſci, alios ex feminis fœdo errare ſeduci. At ne cui forte videar immerito illum accuſare, res ejus exequar ſigillatim, primumque exponam, qua ratione miſer in hanc hæreſim lapſus ſit: deinde ex ipſiuſmet verbis oſtendam, qualis ſit: aut potius qualis fuerit infeliciſſimus. Hic igitur cum juvenis adhuc eſſet, ut dixi, in feminam quamdam caſu incidit moribus infamem, ſecta Manichæam. Illa vera diaboli ſectatrix, ut callida erat, ac ſubdola, ſic juvenem allocuta.

Manichæa quomodo ſeducit Sergium.

Audio, domine Sergi, te litterarum ſcientia, & eruditione præſtantem eſſe, ac bonum præterea virum uſquequaque. Dic ergo mihi, cur ſacra Evangelia non legis? Quibus ille verbis illectus, nec occultum potius intuens nequitiæ venenum, quod latebat, ita reſpondit: Nobis iſta legere non licet, ſed ſacerdotibus dumtaxat. At illa: Non ita eſt, inquit, ut putas; nec enim perſonarum eſt acceptio apud Deum (a)*: Omnes ſi quidem homines vult ſalvos fieri Dominus, & ad agnitionem veritatis venire. At ſacerdotes veſtri, quoniam Dei verbum adulterant, & myſteria occulunt, quæ in Evangeliis continentur, idcirco vobis audientibus omnia non legunt, quæ ſcripta ſunt, ſed quædam legunt, quædam omittunt, ne poſſitis pervenire ad agnitionem veritatis. Scriptum enim in illis eſt, quod in illa die quidam dicent* (b)*: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus? & reſpondens Rex, dicet illis, Amen, Amen dico vobis, non novi vos. Scrutare, & vide, num ita ſcriptum ſit. Quoſnam ergo iſtos eſſe putas, quibus Dominus dicet: Non novi vos?*

(a) 1. Tim. 2.
(b) Matt. 7.

VI.

Ad hæc ſtupidiſſimus homo, cum imperitus, & rudis eſſet, hæſitans tacebat: Et nobis quidem, inquit, Evangelici dicti ſententiam in promptu fuerit in hunc modum exponere: Quidam ſunt, hodieque qui Chriſtianam vitam colunt, & pie vivere videntur; cæterum incantamentis quibuſdam, & dæmones expellere, & morbos curare conſueverunt, ſicut olim (c) *Scævæ filii, & qui dicebantur Exorciſtæ, qui quidem (ut in Actis eſt Apoſtolorum) a dæmonibus obſeſſos adjurabant his verbis: Adjuramus vos per Chriſtum, quem Paulus prædicat: Exite ab hominibus his. Dæmones autem Chriſti nomine audito, trepidi fugabantur. Hoc ipſum nunc plurimi faciunt, non animadvertentes, ſe hujuſmodi artibus ſalutis ſuæ jacturam facere. Clamabunt igitur in illa die* (d)*: Domine, Domine, nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & virtutes multas fecimus? Et reſpondebit Dominus: Amen, Amen dico vobis, Non novi vos. Sunt*

(c) Act. 19.
Falſæ doctrinæ Catecheſis.
(d) Matth. 7.

& a-

PAGIUS

auctore vel conſcio accuſato, a dæmonio torqueri ſe finxit. Imperator Virum pedicis ligneis, una cum iis, qui a dæmone exagitantur, arctari juſſit: quod gravis mali tam imperantibus quam ſubdito cuique impendentis portentum dari, quale impii Neſtorii temporibus viſum, augurati ſunt.

II. Manichæorum & Athinganorum ſuperſtitionibus addictus.

Porro Manichæorum, quos nunc Paulicianos dicimus, & Athinganorum ex Phrygia & Lycaonia juxta patriam ſuam erumpentium amicus totus eorum cupidine flagrans extitit, ut eorum vaticiniis & ſuperſtitionibus omnino deditus: iis enim accitus, cum Bardanius Patricius ſeditionem movit, eorum præſtigiis uſus hominem in ſe rebellantem proſtravit. Taurum ſiquidem in foveam demiſſum, & in terram capite procliviorem cornibus ad palum ferreum alligatis, eo pacto mugientem & in luto volutantem ſe occidi paravit: ejuſdemque Bardanii veſte ſub mola in retroactum gyrum contorta conteri præcipiens, ut ſimul incantamenta effutiens, Deo ita permittente, ob innumerum peccatorum noſtrorum numerum, victoriam retulit. Quamobrem ſub ejus Imperium Manichæis iſtis libere cum aliis vivendi & Civitatis jure citra metum utendi facultas data; ex quo multos levioris ingenii homines nefariis eorum opinionibus depravari contigit. Coirus in Notis ad hunc locum dicit, Athinganos, ſeu eorum reliquias ac ſucceſſores, Italis *Tzyngari*

no-

& alii porro, qui monaſticam vitam, & inculpatam vitæ formam ſuſceperunt, ſed ignavia, & imperitia ſua in errores prolapſi ſunt; ideoque cælorum Regnum minime conſequentur. Hic ne quid in illa die ab juſto Judice ipſis debeatur, conceduntur hic dona curationum, at quando vociferabuntur: Domine, Domine nonne in nomine tuo virtutes multas fecimus? audient pariter: Amice non facio tibi injuriam accepiſti quæ tua erunt in vita tua; nunc tolle quod tuum eſt & vade.

VII. *Enimvero hæc, aut ſimilia ignorans Sergius, Evangelii codicem evolvit, & verba adſtue, quæ infelix illa pronuntiarat: Dic, quæſo, ait, de quibus hæc Dominus dicit? Illa autem tum quidem nihil reſpondit, ſed pergens ipſa percontari: Tu vero, inquit, de quibuſnam illud a Domino dictum eſſe cenſes* (a) [(a) Matth. 8.]*: Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob in Regno cælorum; filii autem Regni eiicientur in tenebras exteriores? Quinam hi ſunt filii Regni? Ille vero cum dicere neſciret, hos Iſraelitas eſſe, quorum adoptio propria fuerat, & cultus, & promiſſio, quos Chriſtus ipſe filios vocat, cum Chananææ dicit:* (b) [(b) Matt. 15.] *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, quique propterea ejecti ſunt, quia ipſum Cruci affixerunt. Hæc, inquam, reſpondere neſciens infelix Sergius, & manuductorem illam ſalutis ſuæ ducem ſe nactum ratus, ſollicite cœpit de his omnibus interrogare. Tum vero præclara exitii magiſtra, cujus os ſepulcri patentis inſtar erat, aperte auſa eſt adverſus Sanctos debacchari; Filii Regni, ait, Sancti tui ſunt, qui & dæmones pellunt, & hominum ſanant infirmitates, quos tu tamquam deos colis, relicto Domino vivente immortali, quibus utique die illa juſtus Judex dicet: Numquam novi vos.*

Ad Novatores admonitio. Videant Novatores, & recognoſcant ſuum ipſorum cathechiſtam diabolum, qui eadem, quæ ipſos, docuit Sergium per Manichæam, & erubeſcant ſuam ipſorum intuentes originem, & auctorem, a quo didicerint impiam Hagiomachiam, quam eodem ferme ordine, & verborum ſerie, & magiſterio alios ipſi docent. Sed & intellige quæ pariat monſtra, credere quibuſcumque abſque delectu perſonis etiam laicis divinam ſcripturam: & quam procul abſit a Catholicæ Eccleſiæ moribus, ut aliis quam ſacris Theologis divina ſcriptura committeretur legenda. Sed cœpta proſequamur. Pergit auctor:

Eodemque filo ſingula percurrens Evangelii verba, & cujuſque vocis ſenſum, prout capere illum videbat, mirifice depravans, brevi aptum reddidit diaboli inſtrumentum, diramque, & ipſa contra humanum genus telum exacuit, quale ante illud tempus nullum fuerat. Qui enim hanc præceſſerunt, tametſi propter gravem intemperantia cœnam, fœdaque facinorum inquinamenta, & impias in Deum voces, malitia præcipui, & inſignes erant: attamen fugiendi hominibus & abominandi paſſim judicabantur, quo fiebat, ut pauci ab eis in fraudem pertraherentur. Hic vero rejectis omnibus illorum flagitiis, ac libidinibus, blaſphemias velut ſalubria dogmata complexus, virtutes nonnullas callide ſimulabat, pietatiſque ſpecie velut ovina pelle lupum tegens, pietatis autem abnegans virtutem, iis, qui ipſum non norant, certiſſimus ſalutis ductor videbatur. Æmulabatur enim virtutem improbitas, non ſecus ac lolium pro tritico conſeri, & haberi vult. Atque his illi artibus, ac fuco fallunt, & percellunt inſtabiles: quod utinam a tam pernicioſa fraude, fucoque eruamur omnes precibus, ac patrocinio immaculatæ ſanctiſſimæ dominæ noſtræ propriæ veræque Deiparæ, & ſemper Virginis Mariæ, Sanctorumque omnium. Illi enim, quoad extremam ad perniciem miſeros homines pertraxerint, numquam eis illud magnum myſterium ſuum offerant, quod eſt Dei abnegatio. VIII. Fraudulenti doctores impietatis.

Edoctus ergo ab exitioſa femina diaboli propagator Sergius, cum hæreſim altius imbibiſſet, crederetque omnes homines, qui ſinceram, & illibatam Chriſtianorum Fidem noſtram, ac pietatem colunt, in pernicie verſari: zelo ſatanico inſurgit, & novus præco fit erroris, co- IX. Sergius Tychicus dici vult Pauli diſcipulus.

PAGIUS nobis vero Bohemos vel Ægyptios eſſe; quod ex Oriente profecti in illas partes, & inde verſus nos penetrarint. Verum Conſtantinus Porphyrogennetus in Chronographia lib. 2. num. 3. loquens de Michaele Amorienſi Imperatore, qui ex Athinganorum ſecta erat, ait quidem frequentem ſemper multitudinem Athinganorum in Phrygia conſediſſe, ſed eorum ſectam his verbis deſcribit: *Secta hæc, divinum quidem lavacrum ut ſalutare & a ſuis expleratum agnitum probatumque, eos, qui initientur, percipere ſinit: in reliquo autem omnia, præter unam Circumciſionem ex legis Moſaica ritu ſervat.* Iiſdem fere verbis hanc hæreſim Cedrenus in Vita ejuſdem Michaelis depingit. Quare Goaris interpretatio reiicienda.

III. Subditos ſuos crudeliter vexat. Pergit Theophanes: *Fuit tum in Exercitu Nicolaus quidam, Eremitæ nomen falſo ſibi arrogans, & quidam ejuſdem vitæ particeps, adverſus rectam fidem & Venerandas Imagines blaſphemias evomere aſſueti. Iſtos ſibi devinxerat, Pontificem vero Nicephorum, reliquoſque vitam ſuam ad Dei placitum conformantes affligere ſtudebat. Sæpius enim his illos incuſantibus ſuccenſuit: cum ex adverſo mutuas ad invicem foventes inimicitias amplecteretur; & diligentes invicem conviciis morderet, uſque erat Divinorum Mandatorum acerrimus oppugnator, in id toto ſtudio raptus,*

(a) Epheſ. 6. Coloſſ. 4. 1. Tim. 4. Tit. 3.

cognomentumque aſſument (a) Tychici, cujus nomen eſt celebre in epiſtolis Pauli, Pauli diſcipulum ſe vulgo jactavit, & ab eo miſſum ad prædicandum, non Dei verbum, ſed hæreſim perniciosſam. Itaque civitates ſingulas, regioneſque in quibus Apoſtolus veritatis verbum ante octingentos plus minus annos promulgavat, impigre circumcurſans, multos ab Orthodoxa Fide avertit, & diabolo adjunxit. Quod ipſemet in quadam epiſtola gloriatur his verbis: Ab Oriente (inquit) uſque ad Occaſum, a Borea ad Auſtrum cucurri, nuntians Evangelium Chriſti, genibus meis laborans. Triginta enim, & quatuor annorum ſpatio, ab Irena Auguſta Imperio, uſque ad Theophilum Imperatorem perſiſtens, conſtavit illam, quæ etiamnum obtinet, defectionem, quam Paulus Apoſtolus (b) Theſſalonicenſibus prædixerat; quaque iſte magnam Chriſti Eccleſiæ partem graviter afflixit.

(b) 2. Theſſ. 2.

X. Nefanda opera Sergii Manichæi.

Alios ſiquidem hujuſce vitæ commodis, & facultatibus privavit, ſive illos ſpolians bonis, & ante diem perimens, alios etiam æterna ſpe, ac jure dejecit, dum nefariis ejus ritibus obſequuntur: multos ille conjuges diſſocians, eorum thoros diſcipulis ſuis inquinandos objecit: multos infantes ab uberibus matris rapiens per diſcipulos ſuos partim occidit, partim a genitoribus, Deoque vivente, qui ſuo eos ſanguine redemit: abducens vendidit Agarenis, formoſos adoleſcentes, adoleſcentulas unigenitas a parentibus ſejungens, barbarorum addixit ſervituti; multos fratres, & ſorores, conſanguineoſque & amicos ſeparans, propriiſque ſedibus exturbans, in remotas oras ablegavit; quorum gemitus & lamenta cœli ad aſque fornices penetrarunt: monachos complures, ac moniales, quæ virginitatem ſuam Chriſto devoverant, per diſcipulos ſuos corrupit, & a monaſtica vita revocans, a Deo ſimul alienavit. Multos denique ſacerdotes, & levitas ab Orthodoxa religione avellens, & ex ovibus lupos faciens, hominivoros eſſe docuit. Multos in vinculis, & cuſtodiis mori coegit: alios inopes reddidit ex opulentis. Et nunc tantorum malorum auctor, & artifex, adorandus ſcilicet erit ut Paracletus; ejus namque diſcipuli, cum in ejus nomine vota concipiunt, precari ſic ſolent.... Spiritus ſancti miſerebitur noſtri.

XI. Excuſatio fraudulenta Sergii.

Verumtamen tantorum iſte malorum cauſam ſe eſſe negabat: Sæpe, inquit, eos monui, & hortatus ſum, ut a capiendis Romanis deſiſterent. Ipſi vero mihi non obtemperaverunt. At qui, obſecro, inſontem te eſſe probas. Si enim tibi illi non obtemperabant, cur cum pervicaci populo tibi eſſe collibuerit, quem regere non poſſes? cur ad ultimum vitæ tempus cum eis verſatus es? Quod ſi Chriſti veſtigia ſequi eos docebas: cur & hoc quoque non docebas, quod Dominus ait (c): Cum perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam? Enimvero coarguam te verbis tuis, atque convincam. In ea enim epiſtola, quam ad Coloſſenſes dedis, hæc ejus ſunt verba: Probationem fidei veſtræ præſcientes, apud vos commemoramus, quod quemadmodum præcedentes Eccleſiæ paſtores, magiſtroſque ſuſceperunt (Conſtantinum intelligit & reliquos) ita & vos, ſplendidam facem, & lucidam ſtellam, ſaluteſque ducem excepiſtis, juxta id, quod ſcriptum eſt (d): Si oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit.

(c) Matth. 1.

(d) Matth. 6.

XII. Redarguitur impius Sergius.

O ter infelix, omnique ſcatens impietate! Si Pauli diſcipulus es, cur magiſtrum non æmularis? ille ſeipſum omnium peripſema dixit, abortivum, & minimum Apoſtolorum. Tu vero, qui tot mala perpetraſti, nihil unquam recte aut boni egiſti, ultra Phariſæum gloriaris. Non legiſti quod in ſacris litteris prohibitum eſt (e): Qui ſeipſum commendat, nihil eſt, etiam ſi vera dicat? At tu porro cum animo tenebricoſus ſis totus; quare temere lucidam ſtellam temetipſum, & ſplendidam facem, & ſalutis ducem appellabas? qui tot animas ad interitum adegeras, atque ipſum corporis Eccleſiæ Dei oculum occæcaras. Amens & attonite, qui cæcus eras, quomodo aliis miſer dux ſalutis extitiſti? Non illud legiſti (f): Si cæcus cæco ducatum præſtat, ambo in foveam cadunt? Quoniam vero illi virtutem ſuam æmulabuntur, ut dicere poſſis (g): Imitatores mei eſtote, & tenete traditiones, quas a me accepiſtis? En nimi-

(e) 2. Cor. 10.

(f) Matth. 15.

(g) 1. Cor. 11.

PAGIUS *ptus, ut, litibus per fas aut nefas cuilibet Chriſtiano in Magnaure carnificina intentatis, neminem impietatibus ſuis dignoſcendis attendere permitteret. Militares Proceres Epiſcopis & Clericis herili jure Epiſcopatibus & Monaſteriis abductis, in ſervorum modum uti, eorumque bonis abuti, juſſit. Eos inſuper, qui ab antiquo aurea vel argentea quæque vaſa Deo devota conſecraſſent, ipſe vituperiis inceſſebat: & quæ nunc poſſideret Eccleſia communibus uſibus deputanda, prout Judas Dominicum unguentum deblaterabat. Adhæc qui præceſſerunt Imperatores, ceu rerum gerendarum imperitos, moderantia in univerſum ſublata, accuſabat, affirmans neminem Principe potentiorem eſſe, modo caute atque ſtrenue is Imperium gerat: ſed homo Divinæ juſtitiæ victima, in hiſce ſuis vanis commentis deceptus eſt.* Ariani Exocionitæ dicti, quod Conſtantinopoli in loco Exocionio appellato conventus ſuos agerent, ut alibi diximus. Narrat Baronius ex Hiſtoria Lucæ Siculi, quæ Manichæi ab Irenes Imperio uſque ad Leonem Armenum annis XIII. geſſerint.

Digitized by Google

miram ſidei, doctrinaque tuæ fructibus magnam peperiſti impietatem.

XIII. Impudens jactatio Sergii Manichæi.

Diſcipuli tui priusquam te noſſent, oves erant; nunc poſtquam te norunt, aut a te potius cogniti ſunt, in voraces hominum feras converſi ſunt. Et poſt alia pauca: Nemo vos ſeducat ullo modo. Has vero promiſſiones habentes a Deo, confidite: Nos enim fiduciam habentes in cordibus noſtris, ſcribimus vobis, quoniam imitator, & paſtor bonus, ut dux corporis Chriſti, & lucerna domus Dei ego ſum, & vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi: etſi enim corpore abſum, at ſpiritu ſum vobiſcum. O veritatis hoſtis, fili diaboli, omniſque nequitiæ architecte: qui talia effari auſus es, æqualem te faciens Deo (a)! Qui enim ſe exaltat, humiliabitur: & ejus ſe ipſum glorificat, gloria nihil eſt. Et qui blaſphemat (b) in Spiritum ſanctum: ei non remittetur, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.

(a) Matt. 18.

(b) Matt. 12.

XIV. Mentitor, & mutator nominum Sergios.

Rurſus proſequitur: Sed hæc dico, Eccleſiam quidem, quæ Corinthi eſt, condidit Paulus, eam vero, quæ eſt in Macedonia, Silvanus, & Titus, quibus verbis Macedoniam appellat cæcum illum, qui Ciboſſæ erat. Conſtantinum autem, & Simeonem, Silvanum intelligit, & Titum: Achajam vero inquit, luſtravit Timotheus, Achajæ nomine Manalem deſigeans & Timothei nomine Geneſium, qui revera Thymotheus. Philippenſem Eccleſiam adminiſtravit Epaphroditus, ille nimirum ex ſcorto natus Joſeph Caprarius, qui re ipſa potius Aphronetes, Philippenſes vero appellat ejuſdem diſcipulos: Laodicenſem Eccleſiam ac præterea Coloſſenſium docuit Tychicus. Hic vero Coloſſenſes quidem vocat Argantas; Epheſios autem eos, qui Mopſaeſtiam, Laodicenſes, qui Cynas incolunt, ſeu Caris regionem; hos autem tres unum eſſe ait, & ab uno Tychico eruditos. Vides quemadmodum ſeſe in Antichriſti cathedra magiſtrum conſtituat: atque ut plurimos decipiat, juxta cuiuſque Eccleſiarum Chriſti, quæ in Apoſtoli epiſtolis celebrentur, appellationem, nomina inſulſe, ac ſtulte locis imponat, quæ multis ante ſæculis proprias nuncupationes ſortita ſunt?

XV. (c) Rom. 5. Redarguitur multimode Sergius.

Age vero dic, ſycophanta, veritatis impugnator (c), Paulus Apoſtolus, qui ab Hieroſolymis per circuitum uſque in Illyricum docuit, quomodo ſolam condidit Eccleſiam Corinthiorum? Quod ſi Pauli diſcipuli fuerint, quos commemoras: quandonam ab eo, & quo in loco edocti fuerunt, qui octingentis poſt annis nati ſunt? Cur veritatem oppugnas? nec pudet tot gentes fucatis verbis, fictiſque nominibus decepiſſe? Cur hominum gloriam dilexiſti, & non Dei? Quin etiam ab omnibus recipi poſtulas, tanquam Apoſtolus Chriſti, & Leoni Montano ſic ſcribis: Tu vere cave tibi, ne fidem dividas inflexibilem. Quam enim habes contra nos accuſationem? Num aliquem circumveni? aut ſuperbe egi? non potes dicere; & ſi dicas, teſtimonium tuum verum non eſt. Mihi vero abſit, ut odio te habeam. Solum oro te, ut quemadmodum Apoſtolos ſuſcepiſti, & Prophetas, qui quidem numero ſunt quatuor, ita paſtores, & magiſtros ſuſcipias, ne feris belluis præda fias. Et alibi rurſum ait: Prima fornicatio, quem ex Adamo ducimus, beneficium eſt. Secunda vero major eſt fornicatio, de qua dicitur (d): Qui fornicatur in proprium corpus, peccat. Et pergens: Nos ſumus, inquit, Chriſti corpus. Quod ſi quis deſciſcat a traditionibus corporis Chriſti, hoc eſt a meis, peccat, quoniam alia docentes ſectatur, & ſanis ſermonibus non credit.

(d) 1. Cor. 6.

XVI. Redarguitur commendatio fornicationis.

Dic ergo mihi, impietatis defenſor: Quomodo beneficium eſt fornicatio, quæ & ab ipſo, qui mœchatur, poſt factum damnatur, & ab univerſa divinitus inſpirata ſcriptura pro nihilo ducitur, & penitus profligatur? Qui auſus es & propter intemperantem tuam ſtupiditatem Domini verba infringere, qui fornicationem ipſam etiam adſpectu definiat, cum ait (e): Qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, jam mœchatus eſt eam. Tu vero ſtabilire, ut inanem hominum gloriam aucuperis, & vilia mancipia, incontinenteſque homines tibi devincias, nullam aliam fornicationem eſſe confirmans, quam quis a te doctrinaque tua deſciverit. Quibus ergo habenda eſt fides? iis ne, qui a veritate ducuntur, an iis, qui a te plano, & fallaci veritatis inimico? Hæc itaque pauca de multis ejus impie dictis collecta hoc loco protulimus ad ejus reprehenſionem, ac diſcipulorum ejus, ut pravus cordis ipſius theſaurus, pateſiat omnibus, & innoteſcat. Ex abundantia quippe cordis os loquitur.

(e) Matt. 5.

XVII. Sergius revera Manichæus.

Cæterum nemo ſibi perſuadeat aliam hæreſim fuiſſe, quam Sergius docuit ab ea, quam Manes invexit: una enim, eademque fuit. Quo vero tempore docere cæpit hic Sergius, cum multos ſibi diſcipulos cooptare ſtuderet, & ab Eccleſia Chriſti, quoſque paſſim abducere: bis terque in faciem reſtitit Baanæ ſpurio diſcipulo ſuo, & ſymmyſtæ, fictaque pietatis imagine reprehendere illum coram univerſis auditoribus aggreſſus eſt, non fidei nomine, ſed propter immania & nefanda ipſius facinora. At Baanes contra, Sergio reſiſtens: Tu nuper, ajebat, exortus, & neminem doctorum noſtrorum vidiſti, cum nullo verſatus es: Ego autem domini Epaphroditi ſum diſcipulus: & ſicut ab initio tradidit mihi, ſic doceo. Verum enim vero Sergius fœdam hominis colluviem,

quam

Digitized by Google

Baanitæ & Sergiotæ.

quam docebat, deteſtans, palamque illam ſucceſſoris, hæreſim in duas partes diſcidit; eoſque, qui Baanæ ſtudebant, Baanitas appellavit, ut ille contra Sergiotas, Sergii hujus ſectatores. Poſt obitum deinde Sergii non ferentes ejus diſcipuli ſuam ipſorum ignominiam, & probra, quibus paſſim ab omnibus onerabantur, Baanitis violentas manus intulerunt, ut eorum ab ſe convicia abſtergerent, ac delerent. Tum ex Sergii comperegrinorum numero, Theodotus quidam hoc ſpectaculo indignatus: Nihil vobis ait, & hominibus iſtis: omnes enim quond prodiit magiſter noſter, unam fidem colebamus, atque ita a cæde facienda deſtiterunt. Hæc auctor uſque ad tempus Michaelis, qui ſucceſſit poſt annum ſequentem Nicephoro. Quæ autem ſtatuerit idem Michael adverſos hujuſmodi nebulones, tradens omnes cædi: ſuo loco dicturi ſumus.

Vidiſti quos audire ſolitus, quibus auſcultare, & quorum conſilia capeſſere conſueverit perditiſſimus Nicephorus Imperator, ut mirum non ſit, ſi talis fuerit, quales numquam fuerunt omnium ſceleſtiſſimi Principes; etſi expers ipſe fuit communicationis Eccleſiæ Romanæ, qui Manichæis inhærens erat. Sed quas ex tali ſemine fruges tandem meſſuerit, ſuo loca jam proxime dicturi ſumus, anno nimirum ſequenti.

XVIII. Quod ad res Occidentales attinet: *Hoc anno* (habent veteres Annales Francorum a Pithœo editi) *veniente Legato Conſtantinopoli, Carolus Magnus Nicephoro Imper. Venetiam reddidit.* Hæc autem ibi ſummatim perſtricta, ut facilius percipiantur: altius eſt repetenda narratio ex iis, quæ in vita ejuſdem Caroli magni Imp. ab auctore ejus ſæculi per annos ſingulos digeſta leguntur, atque in primis quæ habentur anno Redemptoris octingenteſimo ſexto, quod cum Carolus ſubegiſſet ſuo Imperio Dalmatiam, & alias circumpoſitas regiones, a Nicephoro Imperatore Conſtantinopoli claſſis miſſa eſt ad recuperandam ipſam Dalmatiam. Sed fruſtra: nam nihil perfecit: quæ cum continuerit ſe Venetiis, ſequenti anno pace facta cum Pipino Italiæ Rege, Conſtantinopolim rediit. Poſt biennium vero, anno nimirum Redemptoris octingenteſimo nono, cum iterum Conſtantinopoli claſſis in Dalmatiam miſſa tentaſſet expugnationem Comaclii inſulæ, a præſidialibus militibus male habita, Venetias redire compulſa eſt. Cum vero ejuſdem claſſis dux Paulus interim pacem tentaret cum Pipino Italiæ Rege: adverſos ſentit Venetorum duces Guillarium, & Beatum ejus conatus impedientes, eidemque inſidiantes: quamobrem inde diſceſſit. Cujus ſceleris ultor ſurrexit Pipinus, qui & eorumdem ducum Venetorum defectione incitatus, Venetiam ipſam bello terra, marique ſtatuit appetere. Factuſque voti compos eſt,

De rebus Venetis ſub Carolo M.

PAGIUS IV.

Franci ſubigunt Venetos, ſed a Dalmatis repelluntur.

Ad num XVIII. & ſeq. Eginhardus in Annal. hoc anno ſcribit: *Peppinus Rex, perfidia Ducum Veneticorum incitatus, Venetiam bello terra marique juſſit appeti. Subjectaque Venetia, ac Ducibus ejus in deditionem acceptis, eamdem Claſſem ad Dalmatiæ littora vaſtanda miſit. Sed cum Paulus Cephaleniæ Præfectus cum Orientali Claſſe ad auxilium Dalmatis ferendum adventaret, Regia Claſſis ad propria regreditur.* Paulo poſt de Carolo Imp. loquens, ſubdit: *Pacem cum Nicephoro Imperatore fecit. Nam Nicephoro Venetiam reddidit.* Eginhardo reliqui Annaliſtæ & Regino in Chronico conſentiunt. At non ita cenſent Rerum Venetarum Scriptores; nulla enim Conſtantinopolitanæ Claſſis ac Pauli Præfecti mentione facta, Francos cum Olivola & Rivoaltum invadere ſtatuiſſent æſtu decedente cæſos omnes ac captos volunt. Sigonius lib. 4. de Regno Ital. de Nomine & Origine Venetiarum ait: *Urbs tota Rivoaltum & Olivolam continens, poſt uno Venetiarum nomine appellata. Hæc ejus Urbis & Reipublicæ, quæ ad hunc uſque diem opulentiſſima atque ampliſſima fuit principia fuiſſe feruntur.* Cointius hoc anno n. XXXVI. & ſeqq. Venetis & Francis Scriptoribus ſimul collatis, hæc certa eſſe exiſtimat. Pippinus Rex *Venetiam* ingreſſus, illius Provinciæ complures occupavit Urbes, cum ipſa Ducum Sede *Metamauco* in Venetorum æſtuariis poſita. Nonnulli conjugibus & liberis in lembos impoſitis ad Olivolam & Rivoaltum confugerunt, rati eas Inſulas ab hoſtili impreſſione ob intercedentem magnum canalem ſecuriores fore. Nec eos hæc feſellit opinio. Nam *Franci*, quia propter navium gravitatem adito illorum locorum prohibebantur, iter alio converterunt, ad littoralem videlicet Dalmatiam, cujus pars *Nicephoro* Græcorum Imperatori parebat, & amicitiam ſocietatemque cum *Venetis* inierat. *Paulus* autem Cephaleniæ, quæ inſula eſt maris Jonii, Samos olim dicta Præfectus auxilio Dalmatis fuit cum Orientali Claſſe. Franci Pauli adventu reverſi ſunt *ad propria*. Pippinus Rex in morbum incidit, & menſe Julio Mediolani obiit, ut mox dicetur.

V. *Initia Reipublicæ Venetæ.*

Quæ excidium Metamauci ſecuta ſunt Sigonius laudatus ex quorumdam Venetorum relatione ſic enarrat. *Beatus Dux cum Metamaucum exciſum videret, animum ad Sedem in Rivoaltum & Olivolam, traducendum adjecit, eas propter magnitudinem ſuam ſatis amplas ad vicinorum populorum magnitudinem, & Reipublicæ quam ſibi pollicebatur, dignitatem recipiendam fore arbitratus; atque Tribunis & Primoribus Inſularum in conſilium advocatis, ex eorum auctoritate Regiam eo traduxit. Beato vero, antequam res ad exitum perduceretur, vita functo, Angelus Particiacus Dux ſubſtitutus incepta perſolvere inſtituit.* Veteres Rerum Francicarum Scriptores, nec non Ado, Regino, Monachus Egoliſmenſis, & incertus Auctor in Vita Caroli, non tantum ſubactam a Francis Venetiam, ſed etiam Duces ejus in deditionem receptos teſtantur. Et Petrus Juſtinianus in Hiſtoria veneta, lib. 5. varias opiniones, quæ de Beato Duce circumferuntur, breviter complexus ad Angelum Particiacum ſic tranſit: *Defuncto autem Beato, ſeu relegato, ſubſecutus eſt Angeli Pa-*

Digitized by Google

eſt, ut ex inſperato Venetiam ſubigeret, eoſdemque duces in deditionem acciperet. Poſt hæc autem contigit quod dictum eſt; nempe ut legationibus intercurrentibus firmata pace inter Nicephorum, & Carolum Magnum Imperatores, idem Carolus Venetiam ipſi reddiderit: quod quidem hoc anno cœptum, ſequenti vero impletum, iidem Annales docent, cum alioqui non deſierint iidem Impp. legationum internuntio inter ſe mutuo ſtabilire concordiam.

XIX. Carolus Magnus quas ſubactas regiones Græcis dedit. Hæc ſunt, quæ uſque ad annum ſequentem octingenteſimum undecimum inter Carolum Magnum, Nicephorum Impp. atque Venetos tranſacta ſunt, eademque ex ſcriptoribus (ut dictum eſt) ejus temporis in lucem prodita, ex quibus invenias, in quo de rebus Venetis recentiores hiſtoricos erroris arguas, & emendes. His addimus ea, quæ Eginhardus hujus etiam temporis auctor, qui fuit Carolo Magno a ſecretis, in eamdem ſententiam habet; nimirum Carolum Magnum redegiſſe ſub tributo Iſtriam, Liburniam, atque Dalmatiam, exceptis maritimis civitatibus; *quas*, inquit, *ob amicitiam & junctum cum eo fœdus, Conſtantinopolitanum Imperatorem habere permiſit*. Et inferius de concordia inita cum Nicephoro, & ſucceſſoribus Impp. firmiter conſervata habet iſta: *Imperatores etiam Conſtantinopolitani, Nicephorus, Michael, & Leo, ultro amicitiam, & ſocietatem ejus expetentes, complures ad eum miſere Legatos, cum quibus tamen propter ſuſceptum a ſe Imperatoris nomen, & ob hoc quaſi qui Imperium eis eripere vellet, valde ſuſpectum, firmiſſimum fœdus ſtatuit, ut nulla inter partes cujuſlibet ſcandali remaneret occaſio*. Hactenus Eginhardus.

☞ Pro pace confirmanda tunc miſit Nicephorus Imperator Arſacium ad Pipinum Italiæ Regem, ſed eo jam proxime ex hac vita ſublato, Carolus ipſe Imperator eamdem legationem ſuſcepit, pacemque rogatam conceſſit, haſque literas ad Nicephorum Auguſtum conſcripſit, quæ inter literas Alcuini, utpote ab ipſo Caroli nomine conſcriptæ, habentur hoc titulo prænotatæ. *Epiſtola nona nomine Caroli Magni ad Nicephorum Imp. Conſtantinopolitanum (u).* Caroli M. ad Nicephorum litteræ.

(u) *Alcuin. ep. 9. tom. 1. Antiq. lect.*

Cum in omni humana actione initio, Domini ſit auxilium invocandum: maxime in hoc quod modo inter nos, Deo mediante, agitur negotio, Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti omnimodo ſunt imploranda ſuffragia, ut qui nomine illius ſignati ſumus, & in diſpenſatione Paſſionis ejus ab æterno mortis periculo nos redemptos eſſe confidimus, ea quæ ipſo inſpirante inchoamus, ad honeſtum & utilem perfectionis terminum perducere mereamur, in cujus nomine atque honore Legatum fraternitatis tuæ, quem ad bonæ recordationis filium noſtrum Pipinum Regem miſiſti, Arſacium ſcilicet glorioſum Spatharium ad nos cum verbis, & lit-

PAGIUS *Participatii Principatus. Qui primus in Rivalto Ducalem ſedem tenuit*. Qui itaque ſuperfuerunt e Venetorum clade, cum ad Rivoaltum & Olivolam inſulas ſe recepiſſent, Ducem elegerunt *Angelum Participatium*, ſeu Particiacum, quod *Rivoaltum Duci*, *Olivolam Epiſcopo* deſtinarit, ac *prima Ducalis Prætorii, quo loco nunc eſt, fundamenta* jecerit. Venetiæ hodie in Regiones ſex diſtinctæ, & ex duplici nomine, quod quintæ Regioni tribuitur, in qua Sedes Epiſcopi ſemper fuit, duplex quoque nomen accepit Epiſcopus loci illius; dictus eſt enim primum Epiſcopus *Olivolenſis*, deinde Epiſcopus *Caſtellanus*. Poſt aliquot annos *Olivenſis* titulus ſuppreſſus, & Epiſcopus *Caſtellanus* appellatus uſque ad Sanctum Laurentium Juſtinianum, qui poſt Dominici Patriarchæ Gradenſis obitum a Nicolao V. Papa conſtitutus eſt primus Venetiarum Patriarcha, nec deinceps auditum Patriarchæ Gradenſis aut Epiſcopi Caſtellani nomen, Gradenſis Patriarchatus dignitate Venetias tranſlata, & Epiſcopo Caſtellano ad Patriarchalem titulum evecto.

VI. *Venetiarum pars a Francis occupata.* In Venetia, cum Pippinus Rex Provinciam illam pene integram ſubegit, præter Gradenſem Patriarcham ſex erant Epiſcopi, Caprulenſis, Heraclienſis, Metamaucenſis, Equilienſis, Olivolenſis, & Torcellanus. In Francorum poteſtatem venerunt, Gradus, Heraclia, Metamaucus & Equilium. In Venetorum Ditione manſerunt, Olivola, Torcellum & Caprulæ. Certe *Fortunatus* Patriarcha ante quadriennium in Franciam profugus, a Francis poſtea Eccleſiæ ſuæ reſtitutus eſt. Sigonius Reipublicæ Venetæ fines ait, anguſtiſſimos a Grado ad Caput aggeris hoc anno fuiſſe, *qua tum terminis a Grado ad Caput aggeris anguſtiſſimis claudebatur*. Sed Venetorum Ditio poſt tot locorum amiſſionem multo magis coarctata fuit, cum in ipſis æſtuariis nihil eis reliquum præter Rivumaltum, Olivolam, Torcellum, Caprulas, ac paucas minoris nominis inſulas ſupereſſet, & quidquid erat in continenti, Franciæ ceſſiſſet. Erat *Venetia* Provincia liberi juris, cum ſubacta eſt a Pippino Italiæ Rege. Hoc porro anno quo Francos inter ac Græcos ob armis ceſſatum eſt, *Venetiam*, ſeu Venetiæ partem, quam Pippinus antequam moreretur ſubegerat, a Carolo Imperatori redditam, veteres Annaliſtæ, aliique teſtantur. Quod ſic accipiendum putat Cointius anno DCCCXII. num. VI. ut hoc anno, quo a Francis, Græcis, ac Venetis agi de pace cœptum, *Carolus* Venetiam ſe Venetis redditurum promiſerit, ſervataque Metropoli *Grado*, cæteras quas in eadem Venetia Civitates occuparat, Heracliam, Metamaucum & Equilium anno DCCCXII. reddiderit, quando Michael Nicephori Imp. Succeſſor pacem a Deceſſore incœptam perfecit, confirmavitque.

Eginhardus in Annal. ſcribit, Pippinum Italiæ Regem *VIII. Idus Julias* de corpore migraſſe. De anno & die ejus emortuali Auctores conveniunt; Theganus in Geſtis Ludovici Pii cap. 5. hæc de ejus morte habet: *Anno Regni* VII. *Moritur Pippinus Italiæ Rex.*

& litteris . . . . tuæ benigne atque honorifice ſuſcepimus. Et quamvis ad nos miſſus non fuiſſet, veluti ad nos miſſum, adhibita diligenti cura & audivimus, & cum eo de his, quæ detulit, quia prudentem animadvertimus, collocutionem habuimus: nec immerito, cum tanta eſſet non ſolum in litteris, quas attulit, ſed etiam in verbis, quæ ex ore illius noſtris auribus inſonuerunt, optatæ atque ſemper optandæ pacis copia, ut valde nobis & quibuſcumque Deum amentibus hujuſcemodi legatio placere potuiſſet. Quæ utique tanto fuit charitatis ac pacis favo reſperſa, ut in palato cordis cujuſque fidelis veram poſſent ſapere dulcedinem: poſſetque judicari penitus inſipiens, cui talia videntur inſipida.

Propter quod, poſtquam illum in fines Regni noſtri perveniſſe comperimus, veluti præſcii optimæ & Deo complacitæ legationis ejus, temperare nequivimus; opportune eum ad noſtram præſentiam venire fecimus, maxime tamen, quod te, ad quem illum miſſum conſtabat, dilectus filius noſter Pepinus Rex divino judicio jam rebus humanis exceſſerat; neque nos illum cum infecto negotio tanto, ad quod perficiendum directus erat, vacuum reverti pati potuimus. Et non ſolum propter hoc, ſed etiam, quod ex tempore, quo primo Imperii tui anno, Michaelem Metropolitanum & populum, Aſſidaum Abbatem, Calliſtumque glorioſum Candidatum ad conſtituendam nobiſcum pacem, & fæderanda atque adunanda hæc duo in Chriſti charitate longæva tua miſit dilectio: veluti in ſpecula poſiti, longa fuimus expectatione ſuſpenſi præſtolantes, ſive per Legatum, ſive per epiſtolam, quando meritorum ſcriptis noſtris amabilia fraternitatis tuæ reſponſa ſuſciperem. Jamque ut ſe habent humanæ mentis infirmitas prope deſperatio cordi noſtro incipiebat oboriri: Sed fidentes ſperabamus in eo qui nunquam deſerit ſperantes in ſe, quod ſecundum Apoſtolum labor noſter in ipſo vacuus & inanis eſſe non deberet, ac deſiderium noſtrum, quod, ut confidimus, ipſius inſpiratione concipimus, ſecundum divitias miſericordiæ ſuæ complere, & quandocumque ad effectum perducere deberet. Idcirco audito adventu memorati Legati dilectionis tuæ, Arſacii glorioſi Spatharii, magnopere gaviſi ſumus, confidentes

PAGIUS *qui ejus* (nempe Caroli Imper.) *quadrageſimo ſecundo obiit Pippinus filius ejus, anno ætatis ſuæ XXXIII.* ſed annum unum minus dicit; natus enim erat anno DCCLXXVI. idque ante Paſcha, ut ſuo loco oſtendimus. Nec mirum Theganum in eum errorem incidiſſe; cum una aut altera poſtea linea tradat, *Hildegardam* ſeu Hildegardem Caroli Magni uxorem *ſequenti anno* obiiſſe; & tamen certum eſt mortem ejus anno DCCLXXXIII. contigiſſe. Eginhardus in Vita Caroli M. de liberis Pippini Regis ait: *Pippinus unum filium ſuum Bernardum, filias autem quinque Adelhaidem, Atalam, Gundradam, Bertradem ac Thedeadam, ſuperſtites reliquit. In quibus Rex* (nempe Carolus) *pietatis ſuæ præcipuum documentum oſtendit, cum filio defuncto nepotem patri ſuccedere, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet.* Anno DCCCXIII. Bernardus Regnum Italiæ, quod pater annos fere XXX. tenuerat, a Carolo avo obtinuit.

VIII. *Obitus Rotrudis Caroli M. filiæ.* Addit Eginhardus in Annal. *Rhodrudis filia Imperatoris, quæ nata major erat, VIII. Idus Januar. diem obiit,* [1] quod alii Annaliſtæ confirmant. Nata erat anno DCCLXXIII. & Viro non nupſit, etſi Conſtantino Græcorum Imperatori aliquando deſponſata fuerit. Ex illicita copula peperit Ludovicum, qui *nepos Caroli Imperatoris ex filia majore nata Rotrude* nuncupatur in Annalibus Bertinianis ad annum DCCCLXVII.

IX. Idem Eginhardus in Annal. hæc prodit: *Amoroz Cæſarauguſtæ Præfectus, poſtquam Imperatoris Legati ad eum pervenerunt, petiit ut colloquium fieret inter ipſum & Hiſpanici limitis cuſtodes: promittens ſe in eo colloquio, cum ſuis omnibus, in Imperatoris Ditionem eſſe venturum. Quibus licet Imperator, ut fieret, annuiſſet, multis intervenientibus cauſis remanſit infectum. Mauri de tota Hiſpania maxima Claſſe comparata, primo Sardiniam, deinde Corſicam appulerunt: nullo in ea invento præſidio, Inſulam pene totam ſubegerunt.* Paulo poſt: *Duas Legationes de diverſis terrarum partibus, unam de Conſtantinopoli, alteram de Cortuba, pacis faciendæ cauſa, adventare narratur. Imperator Aquaſgrani veniens, menſe Octobrio memoratas Legationes audivit: pacemque cum Nicephoro Imperatore, & cum Abulaz Rege Hiſpaniæ fecit. Nam Nicephoro Venetiam reddidit: & Henricum Comitem, olim a Sarracenis captum Abulaz remittente recepit. Corſica Inſula a Mauris vaſtata eſt. Amoroz ab Adirama filio Abulazis, de Cæſarauguſta expulſus, & Oſcam intrare compulſus eſt.* Præcipua rei infectæ cauſa fuit, quod Alhacan Rex Cordubenſis, cum Amoroz rebellionem accepiſſet, miſſo illico filio ſuo Abdiramane de Cæſarauguſta Amorozonem expulit, & Oſcam ſe ſe recipere coegit. Interim *Alhacan* ex Urbe Cordubenſi Legationem ad Carolum Imp. miſit, & pax Aquiſgrani inter utrumque Regem ſancita eſt. *Acta in Hiſpania Chriſtianos inter & Saracenos.* Marca in lib. 3. Marcæ Hiſp. cap. 18. num. 1. tradit, hac pace Francis quæſitam nuper Pampelonem, & reliqua Navarræ Oppida ceſſiſſe. Verum Regnum Navarræ, in quo Vaſcones ultra Pyrenæum habitantes continebantur, jamdiu ante hunc Chriſti annum ſurrexerat, Vaſ-

NOTÆ [1] PAgii textus quoad menſem emortualem Rotrudis corruptus eſt. Pro eo enim quod ibi legatur *VIII. Idus Junii*, uti legunt Annaliſta Saxo ab Eccardo vulgatus, Albericus in Chronico a Leibnitio editus in acceſſion. Hiſtor. habet, *VIII. Idus januarii.* MANSI

tos nos de rebus incertis ad optatam certitudinem perventuros, & de his, quæ prædictis Miſſis tuis ad te perferenda dedimus, reſponſum eſſe recepturos: & revera ita factum eſt. Senſimus enim ex parte mea, quod deſiderabamus, ad complectionem votorum noſtrorum divini favorem auxilii, & in verbis ac litteris, quæ per legationem memorati Legati perlata ſunt, quamvis ad filium noſtrum ſcripta & directa eſſent, non minimam nos deſideratæ reſponſionis accepiſſe portionem. Proinde omnipotenti Deo, non quales debemus, ſed quales poſſumus, gratias agimus, quod cordi dilectionis tuæ quam quæſivimus ac deſiderabilem pacis voluntatem inſpirare dignatus eſt, orantes ſecundum Apoſtolum, ut Deus, qui vobis in hac pace velle tribuit, ipſe perficere tribuiſſet. Propter quod nihil morantes, ſed omni cunctatione ac dubitatione penitus abjecta, Legatos noſtros præparavimus ad tuam amabilem

PAGIUS Vaſconeſque ac Navarri has rerum converſiones cernentes Ludovico Regi rurſus negotium faceſſiere. Contigit itaque hoc anno quod narrat Auctor Vitæ Ludovici Pii: *Succedente æſtate* (currentis nempe Chriſti anni) *accito populi ſui generali Conventu, retulit res ſibi delatum rumorem, quod quædam Vaſconum pars jam pridem in deditionem ſuſcepta, nunc defectionem meditata, in rebellionem aſſurgeret: ad quorum reprimendam pervicaciam ire publica utilitas poſtularet. Motu igitur & diſpoſito prout oportuit exercitu Aquas* (nempe Tarbellorum) *villam pervenit, & ut ad ſe venirent, qui infidelitatis inſimulabantur, juſſit. Sed illis venire detrectantibus, ad eorum vicinia devenit, cunctaque eorum depopulari manu militari permiſit. Ad ultimum cunctis, quæ ad eos pertinere videbantur, conſumptis, ipſi ſupplices venerunt, & tandem veniam perditis omnibus magno pro munere meruerunt. Superato autem pene difficili Pyrenæarum Alpium tranſitu* (ad tranſitum nempe Roncevallenſem) *Pampelonam deſcendit: & in illis quandiu viſum eſt moratus locis, ea quæ utilitati tam publicæ, quam privatæ conducerent, ordinavit.* Addit Auctor Vitæ Ludovici Pii Ludovicum Regem, cum per Pyrenæi montis anguſtias remeandum fuit; obſides a Vaſconibus accepiſſe, *quo fraus illorum nullam Regi vel exercitui poſſet inferre jacturam.* Urbs itaque Pampelonenſis, quæ mœnibus nuper exuta fuerat, remanſit, ut antea, in poteſtate Regis Navarræ, quem Scriptores Francorum per contemptum non nominant.

X. *Pax inter Francos & Regem Cordubenſem ſancita.* Cæterum *Amorez* anno præterito rebus ſuis male conſuluit, occupatis enim Francorum Caſtellis iram eorum in ſe concitavit, directaque poſtea ad Carolum Legatione venit apud *Albanam*, ſive Abulaz Saracenorum Regem in Hiſpania in ſuſpicionem proditionis. Is Claſſem inſtruxit adverſus Francos & *Abderramanum* filium ſuum copiis adverſus Amorozum præfecit, qui *Corſicam* Inſulam vaſtavit & *Amorozum* Oſcam intrare compulit, ut ex Eginhardo in Annal. diximus. *Albaca*, ne Francos magis irritaret pacem cum Carolo Imperatore conſtituit, ex cujus conditionibus ab eo remiſſus eſt *Henricus Comes*, ſeu *Adimrius*, ut eum vocat Monachus Egoliſmenſis, qui olim a Saracenis captus fuerat. Verum hæc pax haud firma fuit, ut quæ ſuis locis dicemus, oſtendent.

XI. *Pax inter Carolum & Nicephorum Impp. ſtatuta.* Carolus Imp. non tantum cum Rege Saracenorum Hiſpaniæ incolentium; ſed etiam cum *Nicephoro* Græcorum Imperatore Aquiſgrani pacem ſancivit. Hujus pacis meminit Porphyrogenneta in lib. de Adminiſt. Imp. cap. 28. teſtaturque ea Francorum Principi, qui Italiæ Regnum obtineret, annuo vectigali penſitando ſe ſe Venetos obligaſſe. Inter Epiſtolas Alcuini, quæ numero eſt CXI. a Carolo Imperatore Romanorum miſſa eſt Nicephoro Græcorum Imperatori, & recitatur a Baronio in Appendice ad hunc Chriſti annum. In ea Carolus duplicis Legationis a Nicephoro miſſæ meminit; prioris verba fecimus anno DCCCIII. num. III. poſterior vero obita eſt hoc anno ab *Arſafio Spatario*, qui cum literis ad Pippinum Italiæ Regem venit, auditaque morte ejus perrexit Aquiſgranum, quo vocabatur a Carolo. Utrumque docet Carolus in ſuis ad Nicephorum literis: *Et quamvis*, inquit, *ad nos miſſus non fuiſſet, veluti ad nos miſſum, adhibita diligenti cura, & audivimus & cum eo de his quæ detulit, quia prudentem animadvertimus, collocutionem habuimus. Nec immerito, cum tanta eſſet, non ſolum in literis quas attulit; ſed etiam in verbis, quæ ex ore illius noſtris auribus inſonuerunt, optata ac ſemper optanda pacis copia, ut valde nobis & quibuſcumque Deum amantibus hujuſcemodi Legatio placere potuiſſet, quæ utique tanto fuit charitatis ac pacis ſuavo reſperſa, ut in palato cordis cujuſcumque fidelis veram poſſent ſapere dulcedinem, poſſetque judicari penitus inſipiens, cui talia viderentur inſipida.* Sub finem vero Epiſtolæ ait: *propter quod nihil morantes, ſed omni cunctatione ac dubitatione penitus abjecta Legatos noſtros præparavimus ad tuam amabilem fraternitatem dirigendos.* In iis literis Carolus Nicephorum *fratrem ſuum* non ſemel appellavit, qua arte vicit invidiam Orientalium Imperatorum valde indignantium, quod Imperatoris & Auguſti nomen accepiſſet: *Vicit autem eorum invidiam magnanimitate, qua eis procul dubio longe præſtantior erat; mittendo ad eos crebras Legationes, & in Epiſtolis fratres eos appellando*, inquit Eginhardus in Vita Caroli M. De Legatis Caroli anno ſequenti, quo in Orientem profecti ſunt, verba faciemus.

XII. *Godefridus Danorum Rex occiditur.* Eginhardus in Annal. hæc etiam hoc anno narrat: *Imperator Aquiſgrani adhuc agens, & contra Godefridum Regem expeditionem meditans, nuncium accepit Claſſem ducentarum navium de Nortmannia in Friſiam appulſam: totaſque Friſiaco littori adjacentes inſulas eſſe vaſtatas: jamque exercitum illum, in continenti eſſe: ternaque prælia cum Friſonibus commiſiſſe; Danoſque victores tributum victis impoſuiſſe; & vectigalis nomine centum libras argenti a Friſonibus jam eſſe ſolutas: Regem vero Godofridum domi eſſe: & revera ita erat. Qui Nuncius Imperatorem adeo concitavit, ut miſſis in omnes circumquaque Regiones, ad congregandum exercitum, Nunciis, ipſe ſine mora Palatio exiens, primum quidem Claſſi occurrere, deinde tranſmiſſo Rheno flumine, in loco qui Lippia vocatur, copias quæ nondum convenerant, ſtatuit opperiri. Ubi dum aliquot dies moraretur, elephas ille, quem ei Aaron Rex Saracenorum miſerat, ſubita morte periit. Congregatis tandem copiis, quanta potuit celeritate ad Alaram fluvium contendit: caſtriſque juxta confluentem ejus, qua VViſuræ flumini conjungitur, poſitis*

in

lem fraternitatem dirigendos, Hucuſque epiſtola Caroli ad Nicephorum, & ut puto fine carens. ☞

Porro fœdus pactum cum Carolo etiam poſt Carolum a Ludovico Caroli filio confirmatum perſeveraſſe, qui ejus res geſtas, per annos ſingulos proſequutus eſt, domeſticus ejus Annalium ſcriptor affirmat.

An-

PAGIUS *in vanum Godefridi Regis præſolatur adventum. Nam Rex ille vaniſſima ſpe victoriæ inflatus, acies ſe cum Imperatore congredi velle jactabat. Sed dum Imperator in memorato loco ſtativa haberet, diverſarum rerum Nuncii ad eum deferuntur. Nam & Claſſem quæ Friſiam vaſtabat, domum regreſſam: & Godefridum Regem a quodam ſuo ſatellite interfectum. Caſtellum vocabulo* Hohbuoki, *Albiæ fluminis appoſitum, in quo Odo Legatus Imperatoris & Orientalium Saxonum erat, a Vultzis captum*, &c. *Quibus ille acceptis, diſpoſitis pro temporis conditione Saxoniæ; domum revertitur. Godefrido Danorum Rege mortuo, Hemmingus filius fratris ejus, in Regnum ſucceſſit, & pacem cum Imperatore fecit.* Idem habent Regino, Monachus Egoliſmenſis, & plerique Annaliſtæ; legendus etiam Eginhardus in Vita Caroli M.

XIII. *Egbertus Rex Britannos tributarios reddit.*

Malmesburienſis lib. 2. de Geſt. Reg. cap. 2. poſtquam narravit, *Egbertum* Occidentalium-Saxonum Regnum iniiſſe, ſcribit: *Interea Egbertus cum clementia & manſuetudine ſubjectorum amorem redemiſſet, prima virium documenta in Britannos, qui eam Inſulæ partem inhabitant, quæ Cornugallia dicitur, dedit: quibus ſubjugatis, Aquilonares Britannos, qui a prædictis brachio maris dividuntur, tributarios fecit.* Cerdicus Occidentalium Saxonum Rex Provinciam illam, quæ *Cornubia*, & a Malmesburienſi *Cornugallia* dicitur, Britannis permiſerat, & Chriſti legem impune colere, ut oſtendit Alfordus anno DXIX. num. XVII. Quare Britanni habuerunt Principes & Reges, qui nunc forte res novas moliti, dum viderent omnem Septentrionem, vario impetu, Auſtrum quoque & Orientem; Cantii etiam Regnum infirmiter ſtare, ſurrexerunt & ipſi, in ſpem aliquam recuperandæ Provinciæ, quam nullo juris titulo, Saxones tenebant. Sed *Egbertus*, qui paulatim Monarchiæ Anglicæ fundamenta poſuit, anno ſuperiori, ex calculo Veſtmonaſterienſis Cornubiam ſuo adjecit Regno, & currenti *Aquilonares Britannos ſubjugavit, & tributarios fecit*, inquit idem Veſtmonaſterienſis. Quotquot autem trans Sabrinam fluvium ſedem fixerant, ut a poſteris *VValli*, ſic a primis Scriptoribus *Britanni Aquilonares* appellati. *Eardulfus*, quem nuper Leo Pontifex Romanus Northumbriæ Regno reſtituit, circa hæc tempora mortuus videtur; ſed horum Regum ſucceſſionem Malmeſburienſis exemplo prætermittimus, quia ut ait idem Malmeſburienſis lib. 1. cap. 3. Rex Northumbriæ *ad Regis Veſt-Saxonum* ſpectabat *arbitrium*,

I. ANnus ſequens octingenteſimus undecimus Indictione quarta qui incipit, ultionis annus Domini fuit Nicephoro Imperatori, cum a Bulgaris occiſus eſt, ſeſe ipſum dans impellente numine, eorum gladiis trucidandum. Iſta quo modo ſe habuerunt, a nullo fidelius, quam a Theophane, qui is temporibus Conſtantinopoli degebat, accipere poſſumus; qui res geſtas ab anni hujus exordio ſic auſpicatur: *Interea menſe Februario ejuſdem quartæ Indictionis, primo ſabbato iejuniorum obviam facti Sarraceni penes * Eucbaicum Leoni Prætori Armeniacorum deſcreati thematis rogam*, donativum militare ſcilicet, *hanc abſtulerunt cum multitudine populi copioſa. Talenta ergo erant ſexdecim, libræ mille trecentæ. In his nec ſic redargutus Nicephorus, ab avaritia ſua ceſſavit. Igitur novus Achab ſignis non eruditus, quin e contra Phalaride, ac Mida ambitioſior factus, contra Bulgaros prælium præparat una cum Stauratio filio ſuo. Et Julio menſe a regia urbe digreſſus, juſſit Nicetæ Patricio, & generali Logothetæ publicos Eccleſiarum, & monaſteriorum cenſus imponere, & octo annorum præteritorum redhibitiones a Principum domibus exigere. Et erat lamentum magnum. Cum autem querimoniam audiret a quodam proprio famulo, Theodoſio videlicet Salibara Patricio dicente ſibi: Omnes o domine, contra nos clamant; & in tempore tentationis caſui noſtro congratulabantur, ſic eſt ad eum: Si Deus obdurans obduravit cor meum, ut Pharaonis, quid boni erit his, qui ſub manu mea ſunt a Nicephoro? Theodoſi, noli expectare præter quæ a te conſpiciuntur. Hæc (Dominus novit), ego ipſe conſcriptor horum viva voce audivi a Theodoſio.*

* Euchaidam.

Nicephorus exigit ab Eccleſiis tributa.

II. *Collectis itaque militiis non ſolum ex Thracia, verum etiam ex ulterioribus thematibus, cum his etiam egenos pedites cum propriis ſtipendiis contra Bulgaros fundis, & virgis armatos, & blaſphemantes minavit. Crumnus autem* Rex Bulgarorum *multitudines timens cum eſſet Marcellis, pacem petebat. At ille nequam, conſiliis, & conſcientia, conſiliariorum ſuorum perſuaſionibus prohibitus eſt: & poſt multos anfractus per avia loca præcipitanter temerarius ſimul, & pavidus ingreditur Bulgariam, decimotertio Kalendas Auguſti. Cum Syrius appareret cuncta conſumens, frequenter ita fatus* (a)*? Quis ibit, inquiens, & decipiet Acab. Quis ſive Deus, ſive adverſarius trahit me nolentem? Porro priuſquam ingreſſus fuiſſet Bulgariam, Byzantius dilectus ejus famulus ad Crumnum confugit Marcellis, ſecum ſubrepta veſte Imperiali, & auri libris centum. Multi autem hujus fugam in malum Nicephori auſpicati ſunt.*

Nicephorus adverſus Bulgaros pugnans obtinet victoriam.

(a) 3. Reg. 22.

Tribus itaque diebus poſt primos conflictus, ſe proſperari opinatus, non proſperam facienti Deo adſcribebat victoriam, ſed Stauratii ſolius bonam fortunam, bonumque conſilium prædicat; & Principibus, qui introitum inhibuerant, minabatur, & irrationabilia quoque animantia, & infantes, & omnem ætatem immiſericorditer occidi præcepit, & mortua comprovincialium corpora inſepulta dimiſit, ſolius ſpoliorum collectionis curam faciens: claves autem, & ſignacula penetralibus Crumni ſuperimponebat, ea ut propria de cætero communiens; aures autem, & cætera Chriſtianorum membra, ſi quis ſaltem tetigiſſet ex ſpoliis quicquam, abſcindebat, & aulam incendit, quæ dicitur Chortis Crumni, cum ipſe Crumnus vehementer eſſet humiliatus, & ſignificaſſet, dicens: Ecce viciſti. Tolle ergo quicquid tibi placuerit: egredere in pace.

Crudelis ingreſſus Nicephori.

Tunc ſæviens Crumnus, regionis introitus & exitus, lignea munimina mittens, III.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCXLIX. Anno Hegiræ CXCVI. inchoato die 23. Septemb. fer. 3. A. C. 811. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6304.

☉ 8. E. ☽ 24. P. 13. April. Indict. 4.

JESU CHRISTI 811.

LEONIS III. PAPÆ 17.

CAROLI IMP. 12.

MICHAELIS CUROP. 2.

ANum. I. ad XVIII. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCIII. qui Kalend. Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, narrat, *menſe Februario Indictionis quarta, primo Quadrageſima Sabbato*, Saracenos Leoni Armeniacorum Duci talenta tredecim libras mille & trecentas conficientia abſtuliſſe, & Nicephorum Imp. in Bulgaria inſigni Romanæ rei ludibrio occubuiſſe. *Contigerunt iſta*, inquit Theophanes, *menſis Julii die XXV. Indictione IV. Crumnus autem* (erat is Bulgarorum Rex) *amputatum Nicephori caput, adventantibus ad ſe variis nationibus oſtentandum per dies multos in Romanorum dedecus & vituperium in ligno ſuſpendit*. In eo prælio omnis fere Græcorum nobilitas periit. Menæa ad diem XXIV. Julii celebrant memoriam eorum qui occiſi ſunt a Bulgaris, Nicephoro imperatore. Imperavit autem annos octo, menſes totidem, & dies XXVI. *Michael Rhangabe* ejus Succeſſor *Procopiam*

Nicephorus Imperator occiditur.

Crunnus Niceph. victorem circumvallat. *tant, maceria circumdedit, atque tutavit. Nicephorus autem hoc comperto, mox attonitus quidnam ageret circumiens ignoravit, & iis, quibus aderant, futuram perditionem pronuntiabat aſſeverans: Etiam ſi pennati fuerimus, nemo ſperet exitium ſe evaſurum. Hæc autem molimina erant per dies duos, quintam videlicet, & ſextam feriam. Et nocte ſabbati turbationes turbarum armatarum circa Nicephorum, & eos, qui cum ipſo erant, audita, omnes enervaverunt. Ante diei vero principium ſupervenientes barbari contra tabernaculum Nicephori, & magnates, qui cum ipſo erant, hunc miſerabiliter interficiunt; inter quos erant Ætius, Petrus & Siſinnius, Thriphiles Patricii, atque Theodoſius Salibaras Patricius, qui contriſtavit, & multa mala beatæ oſtendit Irenæ, necnon Eparchus Patricius, & Prætor Orientalium, multique Protoſpatharii, & excubitus Domeſticus, & ordinum principes, ſeu Drungarius Imperialis Vigiliæ ſimul & Thraciæ Prætor, & multi Principes thematum cum infinitis populis; omniſque Chriſtianorum corrupta eſt ſpecies: arma quoque perierunt, & Imperii vaſa. Porro talis diei deformia verba abſit, ut Chriſtiani ulterius audiant, utpote omne lamentum excedentia.*

Qui nobiles cum Imp. periere.

IV. Nicephori caput perpetuæ ignominiæ reſervatum. *Caput Nicephori Crunnus reciſum ſuſpendit diebus multis in ligno, in oſtentationem ad ſe venientium nationum, & confuſionem omnium noſtrum. Poſt hæc autem accipiens illud, & denudans, argentoque forinſecus induens, bibere in illa Sclavinorum Principes fecit gloriatus.*

Verum licet multæ viduæ, & orphani fuerint facti uno die, & lamentatio intolerabilis haberetur: hujus tamen occiſio multorum facta eſt conſolatio. Modum vero hujus occiſionis nullus eorum, qui ſalvati fuerunt, liquidius enarravit. Ferunt etiam quidam, quod Chriſtiani hunc cadentem lapidibus impetierunt. Aſt effeminatorum virorum, ſervorum ſcilicet ejus, cum quibus & concumbebat, alii quidem igne, vallis, alii vero gladiis perierunt cum ipſo. Hujus Quale Nicephori Imperium. *Principatu Chriſtiani graviorem nullo tempore ſunt conſecuti. Omnes enim, qui ante ſe imperaverunt, ambitione, & luxuriis, atque barbaricis crudelitatibus ſuperavit, de quibus per ſingula perſequi, & poſteris invidibile, & nobis erit laborioſum.* Hactenus de miſerando, ſed digno, meritoque caſu hominis, qui non poſuit (a) Deum adjutorem ſuum, ſed ſperavit in multitudine divitiarum ſuarum, & prævaluit in vanitate ſua, cui & ſecundum illud divinum oraculum accidit (b): *Cor durum mala habebit in extremo.*

(a) Pſal. 51.

(b) Eccl. 3. 3.

V. Interitus Nicephori Imp. prænuntiatus a Theodoro Studita. Hic vero non prætereunda ſunt, quæ Michael Studita in vita Theodori Studitæ de præviſo, & prænuntiato Nicephori interitu narrat his verbis: *Nec vero prætermittendum, quod ſanguinario illi eventurum pater prædixit. Hoc ipſum quippe illi prædixit, & imminens periculum denuntiavit: tametſi nec ſic quidem amens intellexit. Cum enim jam contra Scythas moveret, tumidoſque, & latos ſpiritus frement gereret, præbrum ſibi ducens, ſe a ſancto vinci; nec tamptum iter inſiſtere audens, niſi ſibi prius adiungeret: miſit ex iis, qui cum magiſtratu erant, aliquot, qui vel minis, vel blanditiis, viro perſuadeant, & quæ ab Imperatore acta fuerant, probare compellant. At divinus ille tum ardentiore quodam zelo ſuccenſus, & tamquam Spiritus numine afflatus ea vecordi prædixit, quæ timore illum ac metu concutere poterant, niſi amens prorſus, & rationis expers fuiſſet. Æquum erat, Imperator, te actorum tuorum pœnitentia duci, & medicinam malo facere, ne temporis progreſſu difficile ad ſanandum, aut penitus etiam inſanabile redderetur. Sed quoniam haud ullum morbi tui ſenſum habes, ut non ſolum ipſe ultro te in laqueum inducas, ſed alios etiam in eumdem impellere conaris, & ruinam nolentibus ac perniciem pares: hæc tibi omnium vindex & ſpectator oculus meis verbis prænuntiat: Scito, te quam viam nunc ingrederis, ex ea numquam reverſurum.*

VI. Rurſum de caſu Nicephori. *Itaque ſecundum juſti vaticinationem barbaricis manibus captus, non ſolum vitam turpiter amiſit, ſed caput ipſum amputatum Bulgarorum genti ad ludibrium reliquit, in qua illi inter potandum propinarent, & cladem ſuam, & ignominiam in omnibus conviviis miſera exprobrarent. De quo quidem apte prophetatum illud dici queat (c): Domus Regis erubeſcite, quoniam in gladio Principes veſtri cadent, eo quod legem meam prævaricati ſunt, & populum meum vexaverunt.*

(c) Oſe. 7.

Poſt-

PAGIUS *piam* illius filiam in conjugem ante Imperium acceperat. *Stauracius* Procopiæ frater in Monaſterium relegatur.

II. Michael Curopalates ei ſuccedit. Nam Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCIV. ait: *Hoc anno menſis Octobr. die ſecundo, Indictione quinta, feria hebdomadis quinta, hora prima Michael piiſſimus Curopalates a Senatu & militaribus Ordinibus in Hippodromo Imperator ſalutatur. Stauracius autem Imperatoris alterius audita deſignatione, detonſis illico capillis, monaſticum habitum induit,* &c. *Quarta vero diei hora in ambone magnæ Eccleſiæ a Nicephoro Patriarcha Michael coronatus eſt, cum maximo Civitatis totius tripudio,* &c. *Menſe ſubinde ejuſdem die XII. Procopia Auguſta nomen cum corona accepit in Auguſtei Triclinio,* &c.

ad

Poſtquam igitur fœdo in hunc modum exitu ſublatus eſt, & Stauratius ejus filius cum plagis, quas in eodem prœlio acceperat, ægre in regiam urbem delatus, duobus, ut ferunt, menſibus ſupervixit, Michael, qui Curopalatæ dignitatem habebat, tum ſceptra ſuſcepit, vir Imperio plane dignus, & in eo adminiſtrando æquiſſimus. Hucuſque Michael Studita de interitu Nicephori, atque Stauratii.

De Petro Patricio in monachum converſo.

Eo in prœlio militans Petrus Patricius, mira Dei benignitate a periculo liberatus, haud ingratus extitit benefactori: ſiquidem remiſſo nuntio ſæculo, ſeipſum Deo totum obtulit, dum quod reliquum ejus ſupererat vitæ tempus, in monaſtica obſervatione inſumendum tradidit: quod adeo naviter proſequutus implevit, ut egregia floruerit ſanctitate, atque poſt obitum inter Sanctos in tabulis Eccleſiaſticis adſcribi meruerit, hoc elogio die prima menſis Julii.

VII. Petrus ſanctus Pater noſter ex Conſtantinopoli quidem ſub piiſſimo fuit Irenæ Imperio Patricii filius Conſtantini, a quo etiam omnem ſcripturam didicit Gentilem, & Chriſtianam. Poſtmodum & uxori copulatus factus eſt Patricius. Et propter fortitudinem electus familiaris miles a Nicephoro Principe Stauratii genitore. Et cum Imperatore profectus in expeditionem adverſus Bulgaros, poſt ipſius cædem, & filii Stauratii fugam fuit interceptus cum aliis quinquaginta, & a vinculis per orationem, & apparitionem S. Joannis liberatus, mundo relicto, monaſticam vitam aſſumpſit, & in Olympo monte cum ſancto ſe exercuit Joannicio. Poſt ejus vero tranſitum urbem regiam petens, & in templo a ſe in Evandri loco extructo reſidens, & omnem obiens virtutem, multaque patrans miracula, conſummatus eſt. Hæc in Menologio. In quo pariter extat memoria eorum, qui tunc capti ſunt a Rege Bulgarorum; ab eo cum compellerentur a fide Chriſtiana deficere, nec acquieſcerent, ab eodem necari juſſi, martyrii coronam ſunt conſequuti. De his enim in eodem Menologio Baſilii Imp. die vigeſimatertia Julii agitur iſtis verbis:

VIII. *Sanctorum Martyrum in Bulgaria necatorum commemoratio. Sub Nicephoro Stauratii patre Imperatore geſtum eſt bellum a Romanis cum Bulgaris. Et cum Imperator magnam conſecutus eſſet victoriam: delitiis, & potibus populus vacabat exultans victoria. Sed reliquiæ barbarorum a diabolo concitatæ, in Romanos in caſtris degentes irruentes, ceperunt Imperatorem, & occiderunt, reliquorum autem alios obtruncarunt, alios duxere captivos. Hos autem Chriſtum negare cogebant; & quia non acquieverunt, multis tormentis excruciatos, alios gladio obtruncarunt, alios ſuſpendio ſuffocarunt, ſagittis alios transfixerunt, reliqui conſumpti in carcere curſum conſummarunt.* Hæc ibi. De iiſdem agitur in Latino Martyrologio, ſed mendoſe fortaſſe per Nicephorum, quod ſub Nicephoro factum eſt, dicitur. Sed ad Michaelem novum Imperatorem deſignatum redeamus.

Martyres a Bulgaris necati.

Quæ autem præceſſerunt, antequam idem Michael Imperium ſit adeptus, ex Theophane ſic accipe: *Poſtquam Nicephorus e medio ſublatus eſt, Stephanus Patricius, & Scholarum Domeſticus, cum adeſſet quoque Theoctiſtus Magiſter, pronuntiavit Stauratium Imperatorem, licet vivente adhuc patre eodem fuiſſet ab ipſo inſignitus honore: diſplicuit populo, quia ſalvatus fuerat, qui & patris ejus interitu delectatus eſt. Michael ſane Curopalates illæſus evadens admodum ab amicis rogatus eſt, ut Imperator appellaretur. Et non admiſit propter juramenta Nicephoro præſtita, atque Stauratio. Huic Stephanus Domeſticus reſiſtebat ſpe vitæ Stauratii.*

Conſilio de Imperio Michaelis non omnes aſſentiuntur.

Porro Stauratius per urinam ſanguine immenſo prorumpente, areſactus eſt femoribus, & tibiis adeo, ut Phorio veniret Byzantium. Hunc Nicephorus Patriarcha validiore animi affectu, conſilium dabat ei, ut Deum placaret, & eos, qui in avaritia prægravati erant a patre ſuo, conſolaretur. Ad quem paterni ſenſus hæres germanus dicebat, non poſſe plus tributa reddere talentis. Hæc autem erat exilis pars injuſtitiæ illius: verum tamen & circa hæc pigritabatur, non vivere fidens. IX.

Cum autem fœdus illibatum, more paternæ mentis, circa neminem ſervaret, frequentius dehoneſtationibus ſummittebat Theoctiſtum Magiſtrum, & Stephanum Domeſticum, & Michaelem Curopalatem avertens animo, & Procopiam ſororem ſuam Michaelis uxorem, *ut inſidiantem ſibi*

PAGIUS *ad innumeras autem ejus* (nempe Michaelis) *virtutes & probos mores acceſſit, quod cum pietate & recta in Deum fide excelleret, eorum qui ſe quorumque pretextu, ſive legitimo, ſive perverſo, Eccleſiæ cœtu ſejunxerant, ærumna graviter offenderetur. Quapropter Sanctiſſimum Patriarcham, cæteroſque omnes, qui pacis communis bonum promovere poterant, aſſiduis precibus & hortatibus interpellare non deſiſtebat. Præ cæteris vero Theodorum Studii Præpoſitum, & Platonem & Joſephum Theſſalonicæ Archiepiſcopum Theodori fratrem arctiori cuſtodia mancipatos, una cum Studitarum Monaſterii Primoribus, ad concordiam & unitatem revocare ſtudebat: quæ res ei feliciter ſucceſſit.* Hæc ſummarie ex Theophane, quæ fuſe & accurate ex Anaſtaſii Verſione refert Baronius

Stauratii ſtudia contra Michaelem.

ſibi Theophaniæ Auguſtæ ſubmiſſionibus. Mox quippe miſera per beatæ imitationem Irenæ obtinere ſperabat Imperium, cum ſine liberis eſſet. Aſt vero Stauratius videns ſe inſanabiliter infirmari, habitum Imperii uxori acquirere feſtinabat, & Bulgaros in Chriſtianos excitare ſupra præcedentia mala. Super quo paventes Nicephorus Patriarcha, Theoctiſtus Magiſter, & Stephanus Domeſticus ex multa inimicitia in alteram amicitiam cum Michaele Curopalate venere.

X. *Circa finem Septembris quinta Indictione, Kalendis Octobris veſpere, Stauratius advocatum Stephanum Domeſticum percontabatur, quonam modo ſororis ſuæ maritum ex propria domo poſſet ducere ad oculos eruendos. Quo perhibente, hoc impoſſibile fore hac hora propter virtutem nempe cuſtodiam, quæ circa illum eſſet, & ob munitionem domus loci ejus; rogat nemini fieri nota quæ dicta ſunt. At illa cum verbis perſuaſibilibus inflexiſſet eum, ne ſolicitus eſſet: per totam noctem militias ordinum, quæ remanſerant, collegit in Hippodromo una cum Principibus propriis ad pronuntiandum Michaelem Imperatorem, quemadmodum in ſubſequentibus indicabitur.*

XI. *Porro Nicephorus Patriarcha ſcriptum a Michaele propriæ manus exegit de recta fide, & ut ſine ſanguine manus a Chriſtianis ſervaret, ac de ſacris hominibus, ſeu monachis de toto Eccleſiaſtico catalogo, ne percuteretur ab illo.*

Anno ab Incarnatione Domini DCCC. IV. ſecundum Græcorum ſupputationem, *Indictione quinta, tertio Nonas Octobris, Michael Curopolata mitiſſimus appellatus eſt Imperator Romanus in Hippodromo a toto Senatu, atque ordinibus, qui imperavit annos duos. Stauratius autem acclamatione hujus audita, ſtatim comam totondit, & monachicis indutus eſt veſtimentis, & per Simeonem monachum cognatum ſuum valde Patriarcham implorans. Qui veniens in Palatium una cum Imperatore Michaele, Stauratium rogabant, ne triſtaretur ſuper hoc, quod factum eſt: non enim per inſidias, ſed deſperatione vitæ ipſius id geſtum aſſeverans. At ille nequitia paterna rabie furens, non acquievit, dicens ad eum: Amicum meliorem me non habebis. Hora vero quarta coronatus eſt Michael a Nicephoro Patriarcha in ambone magnæ Eccleſiæ, in quo magna exultatio facta eſt.* Hæc Theophanes.

Michael Curop. coronatur a Patriarcha.

Porro ab ejuſdem Michaelis Imperio Joannes Curopalata ſuam eſt auſpicatus hiſtoriam. Sed & Leo Grammaticus Leonis ſapientis mandato hiſtoriam ſex ſequentium Imperatorum totidem ferme verbis ſcripſit, ac Curopalata, ſed hic habetur præ manibus; ille vero adhuc latet in bibliothecis, Vaticana ſcilicet, & Medicæa Reginæ Francorum, ſed nobis plus ſatis Curopalata. In his vero quæ ſunt temporis hujus, præſtat audire Theophanem hujus temporis auctorem qui de eodem Michaele Imperatore hæc dicere pergit: *Donavit Patriarchæ auri libras quinquaginta, & clero viginti-quinque. Vir enim magnanimus, & non avarus omnes conſolatus eſt, qui Nicephori nequitia ſunt læſi, doniſque Senatum, & militam recreavit.*

XII. *Porro quarto Idus Octobris coronata eſt Procopia in Triclinio * Auguſtuli: multiſque donis liberalibus auxit Senatum; mulieribus vero thematicorum militum, qui fuerant in Bulgaria perempti, auri quinque talenta dedit. Theophaniam autem uxorem Stauratii, monaſticam vitam amplexam, & cognatos illius, qui miſerabiliter ſub Nicephoro vixerant, ditavit. Interque alia inſignem domum, & monaſterium Thebraica dictum, ubi Stauratius eſt ſepultus, illi conceſſit. Omnes etiam Patricios, & Senatores, ſacerdotes, & ſummos ſacerdotes & militantes, monachos, & pauperes tam in regia urbe, quam in thematibus degentes, locupletavit, adeo ut immenſurabilis avaritia Nicephori, propter quam & male periit, paucis diebus diſparuiſſe probaretur.*

* Auguſteos.

Liberalitas Michaelis Imp.

Super multos præterea optimos mores ſuos, cum piiſſimus, & Orthodoxus eſſet, triſtabatur ſuper his, qui a ſancta ſcin-

PAGIUS

nios. Porro *Michael* ab avo dictus fuit *Rhangabe.*

III. *Joannes Scylitza & Leo Grammaticus Theophanis Continuatores.*

Ab hujus *Michaelis* Imperio *Joannes Curopalata* ſuam eſt auſpicatus Hiſtoriam, ut Baronius num. XI. notavit. Fuit *Joannes* ille *Scylitza* natione *Thraceſius*; Thraceſium autem eſt pars Aſiæ Minoris ad mare Ægeum, teſte Imp. Conſtantino Porphyrogenito lib. 1. *de Thematibus* Priuſquam *Joannes Scylitza* ad dignitatem Curopalatæ perveniret, variis aliis officiis gradatim functus eſt; inter quæ fuerunt *Protoveſtiariatus*, ideſt, Præfectura Veſtiarii Imperialis, & *magnus Drungariatus Vigiliæ*, ſive Præfectura Excubiarum. Cum Protoveſtiarius adhuc eſſet, ſcripſit Epitomen Hiſtoriarum *ab obitu Imp. Nicephori*, hoc eſt ab hoc anno, uſque ad initium *Imperii Iſaaci Comneni*, qui Michaeli Stratiotico anno MLVII. ſucceſſit. Hanc primam Scylitzæ editionem in ſuam Hiſtoriarum Synopſim Georgius Cedrenus verbatim tranſcripſit, Fatetur hoc ipſemet Cedrenus in ſua Præfatione, ubi refert, ſe primam Synopſeos ſuæ partem eſque ad *Imp. Maximianum & Maximinum* deducta ex Georgio Syncello tranſcripſiſſe, ſecundam uſque ad Nicephorum Imp. ex Theophane, tertiam denique uſque ad *Iſaacium Comnenum* ex Joanne Protoveſtiario cognomine Thraceſio, qui, ut Allatius in Diatriba de Georgiis, Voſſius lib. 2. de Hiſtoricis Græcis cap. 26. Lambecius lib. 2. Biblioth. Cæſ. cap. 7. aliique Viri doctiſſimi affirmant, idem eſt ac *Joannes Scylitza*. Quare Fabrotus in Editionis Pariſinæ

Digitized by Google

Nicephorus Patriarcha pacis ſtudioſus. *debantur Eccleſia, quacumque occaſione, ſive ratione, multumque ſanctiſſimum Patriarcham, ac eos, qui poterant pro communi pace concurrere, rogans, non acquieſcebat, inter quos & Theodorum Egumenum Studii, & Platonem, atque Joſeph Archiepiſcopum Theſſalonicenſem fratrem Theodori in ſtudiis detentos amaris una cum principibus monaſterii ſatagebat unire, quod & fecit.* Hæc Theophanes, qui cuncta præſens, intuebatur.

XIII. De reddita autem pace Eccleſiæ, præcipue vero de reſtitutione S. Platonis, hæc habet ipſe Theodorus Studita in vita ipſius, quam fideliſſime ſcripſit: *Illum* (inquit) *Nicephoram ſcilicet diutius arrogantem, & temeritate ſuſpenſum cum fortis Dei manus ad Scythas exterminaſſet, illic cum toto exercitu perdidit, ut poſteris narratio quædam terribilis, & dictu horrenda, Deique judiciorum, quæ comprehendi non poſſunt, ejuſdemque ſapientiſſimæ providentiæ exemplum, relinqueretur. Eum vero, Platonem videlicet, qui antea nobiſcum una clauſus tenebatur, cum eorum, qui tunc Imperio potiebantur Michaele & Procopia & pie ſe gerebant, gratia proprio gregi reſtituiſſet, Confeſſorem illum ſeipſum eſſe probavit, idque quomodo factum ſit dicemus, neque enim hoc præterire conſentaneum eſt.*

Pax Eccleſiæ reſtituta. *Eorum cura, qui res noſtras benevolo potius, quam inimico animo diſponebant, de medio ſublatum fuit ſcandalum: quo remoto, & diſſidium, quod illi cum Epiſcopo interceſſerat, ſublatum fuit, cum principes ipſi hoc eis perſuaſiſſent. Itaque ſanctiſſimus Patriarcha ſe purgavit, quod quæcumque acciderant, Imperatoris violentia facta fuiſſent. Tunc igitur una convenerunt, & viciſſim ſibi ſatisfecerant (quandoquidem ipſi Deo nihil ita charum eſt ut pax & concordia, modo concordia non ſit fidei diſſenſio, atque divini præcepti violatio, non denique canonis alicujus reprobatio, quemadmodum præſens conjunctio ſe habuit) quantum ad nos pertinebat; ea quæ interea facta fuerunt, prætermittentes ut illis ſimilia, quæ divinorum Patrum memoria facta, & ſimiliter diſpenſatione quadam neglecta fuerant, immo vero perfecta earum rerum examinatione in futuro illo ſæculo illi juſto, atque incorrupto Judici reſervata.* Hæc de reſtituta concordia Theodorus.

Facta autem cuncta hæc conſenſu Leonis Romani Pontificis, Michael Studita in vita ipſius Theodori teſtatur, cum de reſtitutis Patribus, & inita concordia iſta ait: XIV.

Michael, qui Curopalatæ dignitatem tum gerebat, ſceptra ſuſcepit, vir Imperio plane dignus, & in ea adminiſtratione æquiſſimus. Cui ante omnia curæ patris curæ fuerant, ut ab exilio eum revocaret, & honore omni reducem cumularet. Quin etiam diſſidentia membra mox aptiſſime copulavit, pulchrum Eccleſiæ corpus in unum iterum connectens, & priſtinam ſacerdotibus ac monachis concordiam reddens, Joſepho nimirum, qui ejectus ab Eccleſia antea fuerat, ab eadem nunc tamquam inutili membro aperitus reciſo, & excluſo, qui in locum ejus fuerat intruſus.

Placuit hoc in primis Romano Antiſtiti, qui per litteras, nuntioſque ſuos ſententiam confirmavit: nam & illum ſequeſtrem pacis & conciliatorem ad devincendum Patrum animos, pius Imperator adhibuerat. Exinde vero ſanctus & Patriarcha creſcente inter illos amore mutuo, perſtiterunt de cætero non tam corporibus, quam animis invicem arctiſſime colligati, ita ut alter alterius, & uterque utriuſque conſuetudine vehementer caperetur. Iſta Michael. Pax Eccleſiæ Conſt. a Leone Pap. confirmata.

XV. Porro ad hanc ineundam concordiam eo uſus eſt conſilio Michael Imperator, ne quid diſſidii ſemen alicubi reliquum eſſet: noluit Confeſſores e carcere liberare, niſi prius pollicerentur Patriarchæ Nicephoro amplectenti quæ ſunt ſecundum ſanam doctrinam, & deſtruenti quæ fuerant male conſtructa, communicarent. Qua libenter accepta conditione a ſanctis Platone, Theodoro, atque Joſepho. ut alii eidem conſentirent, ſequeſtres ipſi fuerunt, ut declarat (*a*) epiſtola hoc argumento conſcripta, tunc ab ipſo Theodoro ad Antoninum Abbatem, qui una cum ſuis ea de cauſa in carcerem conjectus fuerat, & adhuc eo detinebatur multa paſſus. Cur adhuc Confeſſores aliqui detinerentur in carcere.

(*a*) *Theod. l. 2. epiſt. 35. in Cod. Col.*

Antonino præpoſito S. Petri, & eis qui cum illo, &c.

Cum epiſtolas veſtras magno cum animi angore, & afflictione ad nos ſcriptas a paterna ſanctitate veſtra accepiſſemus: quantopere ingemuerimus, quid dicere attinet, fraternis viſceribus commoti, tametſi indigniſſimus, & ex pariti mœrore do-

PAGIUS Cedreni Præfatione Joannem Scylitzam Cedreni Simiam magno errore nuncupavit, & quouſque Cedreni Sinopſis Hiſtorica nunc pertingit, eouſque perducta fuit prima editio Compendii Hiſtorici Joannis Scylitzæ. Cæterum cum Joannes ex Protoveſtiario & Magno Drungario evaſiſſet Coropalata, publicavit ſecundam Compendii ſui Hiſtorici editionem, hiſtoria ſuorum temporum auctam *ab initio Imperii Iſaaci Comneni* uſque ad initium *Imperii Alexii Comneni*, hoc eſt, ab anno MLVII. uſque ad annum MLXXXI. quo Alexius Comnenus abdicato Nicephoro Botoniatæ in Imperio ſucceſſit. Hujus ſecundæ, & a Cedreno non interpolatæ editionis MS. exemplar antiquiſſimum extare in Bibliotheca Cæſarea teſtatur Lambecius lo-

Digitized by Google

Deploratio perſecutionis. *dolorem veſtrum æſtimantes, atque una ſuſtinentes? Nec enim alsir licet moleſtias æſtimare, quam iir, qui conſimili affectu iiſdem moleſtiis anguntur. Enimvero peccata noſtra uſque adeo in hoc ſæculo iniquitatem exaggerarunt, refrigeſcente, juxta Domini verba, rharitate, ut qui offendicula, & ſcandala omnia removere debeant, eos vidrre ſit paria, ar fortaſſe graviora externir magiſtratibus facere. Carreres dicitis, probra, exilia, perſecutiones, & ærumnas ſuſtinuiſſe vos, ac rtiamnum ſuſtinrre ab iis, qui Ecrleſias Dei moderantur, quos non ſolum pro Dei mandato pugnantes, ſed ne ſiquidem humanis rriminibus rei eſſetis, talia umquam a Dri paſtoribus perpeti fas eſſrt, nedum pro veritate rertantes, quibus laus debetur & beatitudo, atque hac inſuper monaſtica profeſſione ornati.*

XVI. *Ex operibus eorum cognoſcetis eos, ait* (a) Matt. 7. *(a) Dominus. Haud ſane talia in ſanctis ſpectata ſunt; quin ipſi rontra pati potius viſi ſunt Apoſtolica voce edocti,* (b) 1. Pet. 2. *quæ de Domino ſic ait (b): Qui cum maledicerrtur, non maledirebat, cum pateretur, non comminabatur: præbebat autem plaride percutienti divinam maxillam. Hinc Chriſti paſtores noti: illinc alieni Epiſropi. Sed quis ſenſus veſter eſſe poſſit de ingruente har ætate noſtra hominum improbitate, & illi gloriam ducentes oſtentant; quod iniquum eſt, æquum æſtimantes, auctoritatemque & imperium ſuum ad oppugnanda Dei præcepta exercentes. Verum illi, quæ geſſerunt, quæque gerunt, aliquando inveniant, aut veniam potius conſequantur a Judice incorrupto, qui nihil inexploratum, inultumque relicturus eſt in die judicii. Vos vero fratres rariſſimi, ar Patrer reverendiſſimi gaudete, & exultate, quoniam divinæ beatitudinis gloriam reportaſtis, & Chriſti opprobria glorioſe ſuſcepiſtir, exiguis laboribus & ærumnis maxima, & ſempiterna præmia ronſequentes.*

XVII. De pace Eccleſiæ ad qoam invitat. *Et quoniam, ut jam ante ſcripſimus, optimi Dei beneficio, e medio ſublatus eſt cujus cauſa diſſidium in Eccleſia noſtra extitit: victrix pax obtinuit nutu & auctoritate, & benignitate, addam & hortatu Triumphatorum, Chriſtique amantium Imperatorum noſtrorum, necnon opera, & defenſione ſanctiſſimi Patriarchæ noſtri (ſir enim deinceps appellare oportet) ſuſripiat & ſanctitas veſtra, quæ a nobis humilibus multa cum ſpeculatione, & inveſtigatione, paternarumque actionum contemplatione, ac ſcandalorum quoque, quæ in Eccleſia interdum contigerunt, diiudicata, & approbata fuerunt ut ſir etiam in Ecrleſia veſtra pax Dei regnet in cordibus omnium. Nec enim, niſi hoc facimus, ſanctum a Deo reputabitur, nec victoria nobis erit, quin amittemus forſitan, rectum rurioſius inquirentes, & quod hactenus præteritis laboribus bonum exegimus. Accipite ergo, vos obteſtamur, & ſuſcipite ſanctiſſimum Patriarrham noſtrum, & communicate, in quibus manifeſta non eſt iniquitas, etiam Epiſropo veſtro: ea, quæ interceſſerunt, Domino permittentes renſori, & remunratori factorum, dictorumque. Ad hoc enim ipſum, precibus interpoſitir, & ſanctiſſimum Patriarrham appellemus, ut liberemini vos quoque a cuſtodia. Pariſque teſſeram inter vos ſtatuentes, ſi quid controverſiæ ſubſit, illiro drcidatur; aut ſi tale ſit, ut veſtra iſthæc & reverendiſſimi Epiſcopi congreſſu rurari nequeant, coram ipſo œcumenico Patriarcha morbi omnes ſanentur, concurrantque univerſa ad pacis lætitiam, concordiæque unitatem.* Hucuſque ad Antoninum Theodorus Studita de pace ſuſcipienda, atque concordia ineunda.

Sed quæ ſunt reliqua anni hujus ipſius novi Imperatoris ex Theophane recitemus, qui dictis ſuperius iſta ſubiicit: *Miſit ad Carolum Regem Francorum pro pace, atque contractu nuptiarum in Theophylactum filium ſuum.* Agitur de hac legatione in Annalibus Francorum anno ſequenti, quando videlicet pervenit in Gallias. Subdit vero Theophanes:

Porro octavo Kalendas Januarii quintæ Indictionis, Michael tranquilliſſimus imperator coronari voluit Theophylactum filium ſuum Imperatorem a Nicephoro Patriarcha in ambone majoris Ecrleſiæ, feria quinta; & obtulit pretioſiſſimum ſtemma in ſancto altario in vaſis aureis, & lapidibus vetuſtis, & quadrangulis velis antiquitus ex auro, & purpura clare contextis, atque admirabilibus ſanctis imaginibus variatum. Donavit autem & Patriarchæ auri libras viginti quinque, & venerabili clero libras centum, ſplendidam reddens ſanctam feſtivitatem, & filii pronuntiationem. XVIII. Theophylactus coronatur Imper.

Inſuper hujus quoque Michaelis Impe-

PAGIUS loco laudato. Quoad *Leonem Grammaticum* Theophanis Continuatorem, qui Baronii tempore ineditus erat, extat nunc inter Scriptores Hiſtoriæ Byzantinæ a Jacobo Goaro e Græco in Latinum verſus. De eo legendus Hankius part. II. cap. VII. de Byzantinarum Rerum Scriptoribus Græcis.

IV. A num. XVIII. ad XLIV. Theophanes ad annum DCCCIV. Incarnat ſecundum. Alex. refert, *Michaelem* Imp. Legatos ad Carolum Francorum Regem deſtinaſſe qui de pace atque matrimonio cum *Theophylacto* ejus filio ineundo tractarent; *Nicephorum* Patriarcham Conſtantinop. Synodicas literas ad Leonem III. tranſmiſiſſe, & *menſis Decembris die XXV. feria hebdomadis quinta*, a Nicephoro Patriarcha eumdem *Nicephorus Epiſc. Conſtantinop. ad Leonem PP. ſcribit.*

rii exordio, de Nicephoro Patriarcha ſubiicit, iſta Theophanes: *Nicephorus quoque ſanctiſſimus Patriarcha tranſmiſit Synodicas litteras ad Leonem ſanctum Papam Romanum: antea quippe hoc faciendi prohibebatur a Nicephoro Imperatore.* Simulac igitur liberum fuit eidem Patriarchæ, quod facere tenebatur ipſo ſuæ creationis exordio, officioſiſſime præſtitit, quod ante hæc implere non licuit, prohibente id impio Imperatore. Ut primum vero licuit, litteras ſcripſit ad Leonem Romanum Pontificem, quibus de ſua rationem redderet electione, ſimulque fidei ſuæ Catholicæ profeſſionem eiſdem litteris eidem faceret manifeſtam: adjecit & munera, quibus venerari placuit ipſum Romanum Pontificem, Legatumque miſit, cui ea omnia perferenda dedit. Fuit is Michael Epiſcopus Sinnaculorum. Extat ipſa epiſtola ex Græco reddita Latinitati, eiſaque poſt Epheſinum Concilium ſtudio Peltani viri doctiſſimi. Accepimus nos nuper & aliud ejuſdem exemplar Latino idiomate ſcriptum ex codice Conciliorum bibliothecæ Eccleſiæ Virdunenſis e Lotharingia, nobis impertitum ab inſignis doctrinæ viro Frontone Ducæo Societatis Jeſu profeſſore, quod magis emendatum Græco exemplari ſe reperiſſe teſtatur. Sed expedite putavimus, ut quæ in ea idem Fronto præfatus eſt, hic ante eamdem epiſtolam deſcribamus: ſic ſe habent:

XIX. *Hæc epiſtola Nicephori Conſtantinopolitani exſcripta fuit ex magno Codice Conciliorum manuſcripto bibliothecæ Canonicorum Eccleſiæ Virdunenſis in Lotharingia, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimoquinto, Latino idiomate cum Græco, ut apparet reddita a veteri interprete, qui nimium ad verbum tranſtulit, ut mos erat veterum illorum interpretum, ut illius, qui libros Irenæi Latinitate donavit. Et quemadmodum hujus ipſius Irenæi interpretatio Latina, licet minus elegans, in quibuſdam tamen locis correctior reperta eſt ipſo exemplari Græco Epiphanii, quo loco multa capita Irenæi recitat; ſic & ipſius epiſtolæ interpretatio, inculta licet, & multis in locis ita obſcura, ut nullus ſenſus appareret, emendatior tamen fuit quam exemplar illud Græcum excuſum apud Hieronymum Commelinum, anno milleſimo quingenteſimo nonageſimoprimo in Germania una cum Synodo Epheſina ex bibliotheca Reuchliniana. Quamobrem collatione facta utriuſque libri, hanc interpretationem, ubi manifeſte a Græci contextus ſententia abberrabat, ſarcivimus, & interpolavimus, aliis alioquin intactis relictis, quæ in Græco ambigua erant, & utcumque ferri poterant, ſtudio nimirum antiquitatis, & ut ejus auctoritas major eſſet: quamobrem & Græcas voces aliquando margini attexuimus, ut ex iis poſſet Lector, ſi vellet alium ſenſum elicere. Certe idem factitaſſe eos, qui editioni Conciliorum Græcolatinæ Romæ præſunt, accepi, ut quantum fieri poterat, interpretationem veterem novæ præferrent.* Iſta Fronto, qui hæc ad me miſit una cum epiſtola antiquitus Latinitate donata, & ut puto, ab Anaſtaſio, qui in his hoc rudi ſæculo magna cum laude verſatus reperitur; ipſe enim (ut dictum eſt) Theophanes, qua uſi ſumus, hiſtoriam in Latinum tranſtulit. Porro epiſtolæ ſic ſe habet titulus & inſcriptio:

Epiſtola Nicephori Conſtantinopolitani Archiepiſcopi ad Leonem Papam, temporibus Caroli.

In omnibus ſanctiſſimo, & beatiſſimo fratri, & conſacrificanti domino Leoni Papæ antiquæ Urbis Romæ, Nicephorus miſericordia Dei Epiſcopus Conſtantinopoleos in Domino ſalutem. XX.

*Magnus quidem vere, & memorabilis, & omni favore dignus eſt, quicumque eſt fidelis ille, ac prudens ſervus, qualis in parabolis, (a) ſacris, & Evangelicis deſcribitur prædicationibus, a Domino conſtitutus in domo ejus, & diſpenſans in judicio mandatorum ſermonem, & impendens non ſupervacue: ſed ad commodum creditis bene utens, dans opportune conſervis tritici menſuram, & ſuppeditans unicuique & largiens proportionaliter quod ei competit, & propterea omnem domini gratiam & propitiationem in ſe * conferens, & beatitudinem ab eo accipiens, & ſo-*

(a) Matt. 24.

Boni Præſulis præſcribitur forma.

* [illegible] alliciens.

PAGIUS dem *Theophylactum* coronatum eſſe Imperatorem, ut recte Baronius habet, qui & refert eaſdem Literas Synodicas, in quibus Nicephorus docet, quod vitæ genus, antequam Epiſcopus crearetur, ſectatus fuerit, tum qua ratione & occaſione ad Patriarchatum Conſtantinop. evectus ſit. His ſubnectit ſuam, ſuæque Eccleſiæ Confeſſionem, qua declarat, ſe ab omnibus erroribus alienum eſſe, qui vel Conſtantinopoli vel alibi aliquando extiterant; atque ita in omnibus & per omnia ſe ſe complecti Romanæ Eccleſiæ, ut quæ reliquarum mater ſit, fidem. Denique ſe ſe excuſat, quod juſto tardius ad Romanum Pontificem ſcripſerit, ſuæque fidei rationem reddiderit. De Legatis Michaelis Imperat. anno ſequenti ſermo ſiet. Cæterum Sanctus Nicephorus munera ad Leonem III. miſit inter quæ fuit *encolpium*, de quo Anaſtaſius ad Actionem V. Synodi VIII. *Crucem cum pretioſo ligno, vel cum Reliquiis Sanctorum ante pectus portare ſuſpenſam ad collum, hoc eſt quod vocant encolpium.* De hujuſmodi *encolpiis* legendus Ducangius ad Alexiadem Annæ Comnenæ pag. 247. & ſeq. Denique Michael *Stauracium* alterum ejus filium eodem quo *Theophylactum* tempore coronavit, ſed ille patre adhuc imperante mortuus eſt, teſte Nicetas in Vita S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinop.

& fore, ut ſuper omnia, in quibuſcumque eum procurare ordinavit, conſtituatur, promiſſionem obtinens. Dexter enim cum eſſet propo nimium, & aptimus, fidem ſimul, & prudentiam accomodatiſſimam miſcuit, & exhibuit; illic quidem benevolentiam, & fidelitatem erga Dominum ſuum oſtendens, & minime eorum quicquam, quæ ſunt credita, ſubtrahens; hic autem cogitatione officioſa, & mentis ſobrietate, & attentione, & ſinceritate liberaliter quibus convenit tranſmittens, quæ expenduntur. Pro quibus jam præfectura tamquam dominica * dignus (a): Euge ſerve bone & fidelis, audiet: quia ſupra pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam; & in gaudium Domini ſui intrare juſte ei præcipietur. Talia ſunt illius ſervi & præmia, & opera.

* habitus.
(a) Matt. 25.

XXI. Ego autem non eorum, qui poſſunt villicare, & regere hæc ſed diſpoſitione, & regimine indigentium particeps ſum, quoniam quidem puſillus nimis, & omnium minimus, & tanta parte prorſus, & bona ſorte deſtitutus ſum, & ideo neque credi Eccleſiam, quæ eſt ſecundum Apoſtolum (b) domus Dei, volui infirmo, & invalido natura, & divinorum initiatione indigente, prout dicere convenientius eſt, quia qui neque mea bene diſpono, neque humilia, & terrena ſupereminco; nec animarum regimen & curam gerere umquam elegi. Quibus enim in propriis ſtudium non ſuccedit ad utilitatem, multo minus hi ad ea, quæ ſunt aliorum, diſponenda idonei erunt. Nam ſimul dono illo & gratia indignum me ipſum judicans, & reputans, vellem ſicuti non beatitudine illa dignus ſum, nec miſer eſſe, & pœna dignus, neque particeps oppoſitarum partium, & adverſariæ prudentiæ illius maligni (c), & male operantis ſervi, qui propter multam ſegnitiem, & deſidiam Domini adventum procraſtinat, & gravis conſervis fit, & communicat ebriis in menſa. Quæ dum fiunt, superveniens Dominus * ſeparat, & dividens, cum hypocritis annumerat: neque talentum accipientis, & ſub terra ponentis, & abſcondentis, & idcirco amare pigritiæ accuſati, & a quo non tantum uſura, & multiplicatio exacta eſt, ſed in ſorte quoque detrimentum paſſi, & tenebris traditi exterioribus. Utinam non in iſtis deprehenſus exemplar vulgo proponar & ſubſannatio, & irriſio his, qui in circuitu noſtro ſunt, oſtendar, & in motionem capitis videntibus exiſtimer; judicatus quoque, & damnatus ab eo, qui omnia videt, & ſcrutatur quæ noſtra ſunt, & ductus in flagella actionum injuſtarum pœnas ſufficienter exolvam, ut qui in ſimilibus rei deprehenſi ſunt videntes quæ patiar, coerceantur, & correctionem ſuſcipiant. Quoniam igitur permiſſione, & omiſſione

(b) Coloſſ. 4.
Cur refugerit Epiſcopatum.
(c) Matt. 24.
* qui exſpectabatur.

* Dei ſub jugum ejus ſubjunctus ſum, & hoc miniſterium nolens ſuſcepi * tantum coactus, & non voluntarie, qua conditione antea fuerim, & ad quem ſtatum provectus, ut omnes ferme qui hic ſunt, norunt, dicturus advenio.

* παρρησίᾳ conniventia.
* ὅτι τρόπῳ quodammodo.

XXII. Aliis quidem ars alia, & ſtudium eſt aut majus, aut minus, ſicut unuſquiſque libero arbitrio ductus, & rerum gerendarum electionem in ſua poteſtate habens, elegit. Enimvero ſicut multiformes hominum cogitationes ſunt & conſilia, diverſi etiam mores, & vivendi ratio diverſa, ſic & vitæ humanæ conditiones diſcernuntur multis modis, & dividuntur, & in infinitas varietates, & multiplicationes producuntur. Nonnulli enim hanc miſeram & conculcandam eligere decreverunt mechanicarum artium conditionem, & alii agriculturæ laborem exhibentes oſtenduntur, quidam negotiationis ſortiuntur cupiditatem, lucri & divitiarum amorem, aut navicularia artis amorem peregrinationis ac periculorum, alii per alias manuum artis operationes, ne ſingillatim omnes proſequamur, incedunt. Cæteri autem qui & pauci ſunt, & potiores, monaſticam & philoſophicam amplectentes converſationem, animae ſimul, & corpora purificaverunt, & in hac Deo appropinquare digni efficiuntur, & ad ſupernam, beatamque vitæ conditionem perducuntur, aut eloquentia ex rationalibus diſciplinis & artibus inſigniti, & bonis moribus exornati propriae animae decorarunt: Et ſicut unicuique denique dulce, & gratum videbatur, & pro inclinatione naturæ contingebat. Mihi autem ſic præſentis vitæ negotia evenerunt. Cum igitur ætatem virilem attigiſſem, & juventutem prætériiſſem in regalibus verſatus atriis, militiam quamdam exercebam, & ipſam non abſque opera ac remiſſam, ſed quæ per manus, & calamos exhibetur. Etenim Imperialibus intereram ſcriptoribus. A ſecretis autem eos vocare ſolitæ, Latinæ linguæ ſcimus eſſe dictionem. In hac hærens quibuſdam temporibus, & humanis rebus impeditus in cognitionem rerum caducarum in hac vita & non conſiſtentium veniens, conſilia volvebam, & cogitationes animo verſabam, quam nimirum difficile ſit & laborioſum ibi occupatis ſuperna capeſſere, præcipue vero ut qui ſpem aliquam meliorem concepit, ab ea non excidat: nam illa quidem ludentium, hæc vero ſeria tractantium eſſe arbitrabar, illaque valere jubebam, & iſtis quantum in me ſitum eſſet adhærere, meque in iis potius excellentem cernere ſtudebam, quam illis deinceps condecoratum videri.

Diverſa hominum ſtudia.

XXIII. Me ſane legiſlatorum, ac Prophetarum (d) optimus attendere mihi ipſe edocuit & (e) omnia vanitatem eſſe, & quæ ſit abun-

(d) Deut. 5.
(e) Eccl. 1.

abundantia homini in omni labore ſuo, quo laborat ſub ſole, alias ſapiens inſinuavit. Pertranſire autem figuram hujus (a) 1. Cor. 7. ſæculi (a), Vas Dei electum denuntiabat & alias ſcripturae ſacras his ſimilia prædicantes audiens, & ſimul in mente habens: quod apud quemdam eorum, qui ſapientiæ nomine celebres ſunt, novimus decantatum, melius eſſe plebejum vivere, quam magnam habere poteſtatem eum, qui nihil ea dignum ſit præſtiturus: quemadmodum ſcenam præſentem defloreſcentem gloriam contempſi, meque ad conſiderationem mei extemplo converti. Idcirco re bene ſuccedente mihi opitulante Deo, cum dignitatis contemptor ſum factus, tam ab Imperialibus atriis, & urbano tumultu procul abductus, vaſa collegi. Solitudinem igitur quamdam occupo & jugum montis, quod erat aſperum, & inacceſſum, ſtadiis non paucis circa Proponticam regionem, regia diſtans ab urbe; & illic ſtationes facere ſtudebam, ut etiam ſi poſſem, monachicam converſationem attingerem.

Ad hoc enim ex multo jam tempore impellebar, & amor quiſpiam eremi, ac tranquillitatis vehementiſſimus me tenebat, nec alibi uſpiam niſi illic, extremum vitæ diem obeundi. Sed quoniam quidem non omnibus omnia, quæ ſecundum voluntatem ſunt, evenire poſſunt, & ſunt quædam in quibus * fatum imperat, & ſicut vult Deus, finem inceptis ponit: contigit atque hoc etiam mihi, & ab iis, quæ in animo ſtatueram, excidi, & neſcio quibus judiciis, quæ novit, qui hæc permiſit, & juſſit Deus, ab amabili eremo ſum abſtractus, & in Regiam iterum ductus ſum, tamquam ſub Deo teſte, decreto, & judicio eorum, qui in his ſedibus collocati erant, & totius Eccleſiæ cœtu ſacro ac conſilio Senatus, ſuffragantibus abſque ulla tergiverſatione, & excuſatione quandoquidem jam regiæ urbis Præſul vitam cum morte commutarat, ut homo humanam, me licet admodum cunctantem & non præſumentem ad hanc ſacerdotalem ſedem deduxerant quod violentia potius, quam perſuaſione confectum eſt.

* Dei voluntatem fatum appellat, utrumque ſimul jungens, quam quod evitare non poſſit homo, fatum nominat.

XXIV. Quia ergo nolens hoc jugum ſubii, & vim ſolicitudinis ſuſcepi non digne, neque uti gratiæ conveniebat: timeo quidem primum varias, & multiplices machinationes inventoris nequitiæ, ac malorum, & inviſibilium ſpirituum inſurrectionem, ac cum me nudum, & inermem ab iis, quæ ſunt ex virtute, deprehenderint, nondum enim me ſpiritualibus, & divinis eruditum cognoverunt, aut adverſus eos exercitatum, aut concertantem luctatione perſeverant, peccati vulnerantes ſagittis, Eccleſiæ a Deo electam catervam feriant, & bene ordinatam ejus phalangem exterminent, inconſulti, & indocti ducis ruinæ cachinnis inſultantes. Deinde vero cum me alienum a principatu, & objectum invidiæ viderem, doloſitatem, & malignitatem invidorum verebar, qui omnia obſervare ſtudent, quæ noſtra ſunt, ſive bene, ſive aliter ſe habeant, nec trabes ſuis impoſitas oculis videant, neque glumam ab oculis purgare appetunt, & alienas feſtucas ſcrutantur, & propter puſilla nimium & viliſſima, & quæ nullius ſunt pretii, linguas ſuas adverſus præeminentes injuſte armant, & utrimque amare, ac injuſtiſſime vulnerant. Sed hoc ſuſcipias certamen, quo in hoc adjutore, & opitulatore indigeo, niſi iſta permittente Deo, a quo poſtulo incrementum, & adjutorium, ut miſeranti, & propitio oculo in meam reſpiciat parvitatem, teneatque manu dextera, & ad ſuam deducat voluntatem, & eorum, quæ nobis commiſſa ſunt, gubernationem ad ſalutem: qui quidem differt punire hos difficiles, & affligentes nos, aut propter noſtram malitiam, ut ad meliora nos reducat, aut ad illorum detegendam malitiam, & perverſitatem in nos, ne lateat amaritudo ſubdole in anima, & aſtute nidificet, ſed in lucem prodeat, & manifeſtetur, quod occultum eſt.

XXV. Si autem frater, qui adjuvatur a fratre, ſicut civitas firma, & recte firmata eſt Regia, quemadmodum Salomonicus (b) ſermo nos admonet, aliorum etiam (b) Prov. 18. plurium precibus indigeo ad opem ferendam, præ omnibus autem veſtra maxime in ſpiritu deſideratiſſimæ, & ſacræ fraternitatis ſacris orationibus, & ad Deum interceſſionibus utar, tamquam nobis auxilium ferentibus ac juvamen, ut qui Deo appropinquant, & ad ſupernum & intelligibile feruntur altare, mundo munditer loquentibus vobis, & audientibus, tacentibus, & clamantibus, ſicut audiebantur Moyſes, & Samuel, & ſi qui alius eis ſimilis in ſpiritu. Idcirco ſuffragamini mihi in infirmitate, & manus ſanctas in ſuperna levate. Certi enim ſumus habere ex confidentia virtutem deſuper nobis miſericordiam impetrantes, & propitium Deum reddentes ad confortandum, & roborandum, quod infirmum, & laſſum eſt (c), ut lorica induti fidei, & galea ſalutis cooperti, ſtare poſſimus adverſus principatus, & poteſtates, & mundi rectores tenebrarum ſæculi hujus, adverſus principalia nequitiæ, contra quæ nobis luctatio eſt: ad conſervandam item ſtabilitam, & inconcuſſam animæ fortitudinem, & ut adverſus obedire recuſantes & refragantes, decenter & dextere me geram, & ad eos adoptandos in filios Eccleſiæ, & oves rationales electi Chriſti gregis efficientes, & ut in divino Eccleſiæ ovili commorentur curantes, ne a lu-

Petit inſtanter preces Pontificis.

(c) Epheſ. 6.

lupis crudeliter lacerantibus devorentur, concordiæ, & conſenſionis ſignaculis ſignatæ, ut inſiliir non appetitæ & illæſæ permaneant, atque omnium noſtrum capiti Chriſto, & Principi paſtorum ſubiciantur, ac fræno ductiles cervices illi ſubjungant.

XXVI. Ad mundandos autem nos & clarificandos, & ut ſiamus perfecta perfectæ lucis germina, ſic ut poſſimus & aliis impertire

(a) Epheſ. 6. illuminationem, & mundationem (a): detur etiam ſermo nobis in apertione oris ad implendos eos, qui audiunt, ſpiritu, & ad prædicandum ſine pigritia, & defectione virtutem myſteriorum noſtrorum, ejus gratia, qui linguam mutorum explicat, & rectos facere poteſt claudicantes, & ad bene currendum in præparationem Evangelii, firmat, & corroborat: ad multipli-

Quæ per preces Pontificis a Deo conſequi rogat.

candum item commiſſum talentum, & in tempore reddendum cum uſura Domino debitum: ad operandum etiam in vinea bona, & operis approbationem reportandam cum ſuſtinuerimus quidem magnanimiter laborum gravitatem & difficillimum pondus & generoſe pertulerimus diei æſtum, ut

(b) Matth. 20. his, qui circa (b) undecimam introjerunt,

* ἀνυμμισθως

* abſque conductione, in diſtributione auctoramenti connumeremur. Ad illuminandum autem noſtræ mentis introitum, & ut per ſpiritus ἀκτῖνας diſpiciamus, ita ut Propheticarum vocum auditores reddamur, & divinorum mandatorum alacres adminiſtri, & ejus ſuſcepto dono, id, quod oculum mentis conturbat, & mentem noſtram obumbrat, purgetur, atque mundetur: ut undiquaque ſe ipſos cuſtodiant, & obſervent, & ab adverſariorum ictibus maneant illæſi. Ad providendam autem

(c) Zach. 33. frameam, (c) cum ſuper peccatores a Deo immiſſa advenerit, ut ſi quidem poſſibile ſit, & dederit Deus, & qui annuntiat adventum Deum placans, & ipſe, & ii, quibus annuntiatur, iram effugiant. Sin minus, propriam ſaltem animam ſalvam

(d) Geneſ. 19. faciam, juxta Lotb (d) illum juſtum, qui ſalvans animam ſuam, incendium evaſit. Et quæ veſtra quidem ſint orationis, & ſpiritualis auxilii, hactenus dicta ſint.

XXVII. De Romana Eccleſia præconia.

Tempus autem jam adeſt, magnam veritatis tubam, magniloquum Evangelii præconem Paulum ſpectare memorabilem, propter antiquos Romanos admodum conſolatum, & velut exultantem ſpiritu, & ob eorum fidei ſtudium & fervorem confidentem, atque gloriantem, & teſtificantem, in omnibuſque mundi finibus divulgantem, pronuntiantem in iis, quæ ad

(e) Rom. 1. illos ſcripſiſſe cum conſtat (e). Gratias ago Deo meo, quia fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo: Et quia noſtra Evangelica munda, & immaculata fides eſt, & extra quam non eſt alia, neque Romanis finibus arctata circumſcribitur, neque terminis mundanis finitur: in tantum autem effunditur potius, & diffunditur, & ſicut Propheticæ & Apoſtolicæ voces incitant fari (f), in omnem terram (f) Pſ. 18. Rom. 10. divinæ prædicationis ſonus exivit, & in fines orbis terræ verba prædicantium. Si autem oportet & his dicere altiora, hæc & in cælis in ſupernis, & intelligibilibus virtutibus fiducialiter agit. Si enim una eſt Eccleſia in cælo, & in terra, & primogenitorum Eccleſiam in cælis exinde audimus deſcriptam, & eſt civitas (g) ex (g) Hebr. 12. fide juſtificatorum, quæ ſurſum eſt Hieruſalem, cujus artifex & conditor Deus, qui & pacificavit, quæ in cælis, & quæ in terra ſunt (h), medium maceriæ ſol- (h) Epheſ. 12. vens parietem, perditumque ovem in humeris attollens per inenarrabilem diſpenſationem ſalvis & manentibus adjunxit: hac ratione juſte admodum unionem, & conjunctionem retinemus, quum ad nutum unum, & conſenſionem creatura fidei ſuffragetur: non enim in Judæa tantum notus eſt Deus, ſed in omnibus, quæcumque mens, & ratio contemplantur.

Nos vero, qui novum Romanorum nomen ſortiti ſumus, utpote ſuper uno, & XXVIII. eodem fundamento fidei ſuperædificati, Apoſtolorum inquam, & Prophetarum ſapientium * artificiorum, poſito angulari lapide omnium noſtrum Salvatore Chriſto & Deo, nulla in re, quod ad finem attinet, antiquioribus ſumus inferiores. In Eccleſia enim Dei non eſt prænumeratum, & ſubnumeratum, ſicut non Judæus, non Græcus, non Scytha, non barbarus, non ſervus, non liber, ſed omnes in Chriſto unum ſumus. Igitur & in nobis divinus Paulus ſuperbiat, & glorietur, ac ſe jactet copulans veteribus nova, & comparans in dogmatibus, & prædicationibus, cujus & nos doctrinas, & admonitiones ſequentes, in quibus radicati & firmati ſumus confeſſione fides noſtræ, in qua ſtamus, & gloriamur, noſtraſque ſententias quæcumque ſunt ſane de nobiliſſima, & immaculata noſtra religione, revelata facie clariſſime prædicamus, cum qua Deo ſervimus, & quam ſpirare potius, quam acrem indeſinenter debemus. Cumque & abire de præſenti vita contendimus, ſuperna gratia confortati, & muniti, ſicuti alia non licet incedere, & ambulare, aut quæ præſentis ſunt vitæ bene diſponere, aut quæ in futuro ſunt repoſita dignis bona impetrare.

* Τεχνιτευόντων, vel τεχνιτῶν, artificum.

Fideles omnes unum ſunt in Chriſto.

CONFITEOR igitur me credere in u- XXIX. num Deum Patrem omnipotentem, omnium factorem & dominatorem ac Dominum, & in Filium ejus unigenitum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum, & ante ſæcula Verbum ſine principio, & ineffabiliter ex Deo natum, incomprehenſibili ratione, & quum intelligibilis ac ſenſibilis ulla creatura complecti mente non poteſt. Et in Spiritum veritatis vi-

Nicephori Epiſc. Conſtantinop. fidei profeſſio.

vi-

vivificantem, ac ſanctiſſimam Trinitatem unius ſubſtantiæ, ſuperſubſtantialem, invisibilem, incomprehenſibilem, inſeperabilem, immutabilem, ſimplicem, indiviſam, & incompoſitam, & ſine intervallo incorpoream, ſempiternam ſine qualitate, ſine qoantitate, unius bonoris, unius gloriæ, unius ſedis, unius deitatis, intractabilem, & impalpabilem ſine figura, ſine fine bonam, perpetue ſplendentem lucem, tripliciter fulgentem, lumen omne excedentem, ſemper itidem, & ſecundum eadem ſe babentem, omnia ſpeculantem, & perficientem virtutem, omnibus rationabilibus, & intelligibilibus repente & non partim effuſione divini luminis ſplendentem, proportionaliter, pro facultate recipiendi quæ in iis eſt qui illuminantur, & ad eſſe, & ad bene eſſe conſervantem in ſubſiſtentibus rebus & non nudis nominibus cognitam, una deitate, & poteſtate, & Regno glorificandam, & adorandam ab omni viſibili, & inviſibili creatura.

XXX. *Ex iis, quæ in Trinitate conſiderantur, Pater quidem ſine initio eſt, & ſine cauſa: non enim ex aliquo, ſed a ſe ipſa eſſe babet. Filius autem, non ſine principio eſt, ex Patre enim eſt. Principium autem filii Pater ſicuti cauſa eſt; ſi autem, quod ex tempore eſt, accipias initium, & ſine initio eſt: creator enim temporum non eſt ſub tempore * genitus qoidem, ſed ſempiterne, & indiſtincte conſplendens Patri (a) ſicut ſplendor gloriæ, & Paternæ figura ſubſtantiæ. Spiritus autem ſanctus ex Patre ſubſtantiam babens, * non genitus, ſed procedens, ſempiterne cum Patre, & Filio conſideratur; non ſine principio quidem propter proceſſionem ex Patre. Principium enim & ipſius eſt Pater ſecundum cauſæ rationem: ſine initio autem & ipſe eſt ſecundum tempus.*

* γεννητῶς per generationem.
(a) Hebr. 1.
* γεννητῶς ἀλλ᾽ ἐκπορευτῶς non per generationem ſed per proceſſionem.

*Unus ergo Deus Pater ex quo omnia, & unus Dominus Jeſus Chriſtus per quem omnia, & unus Spiritus ſanctus in quo omnia, ex tribus perfectis unum perfectum & perfectiſſimum, quod eſt divinitas, ſegregatis qoidem & perſonalibus proprietatibus ad invicem differentia. Unumquodque enim horum quæ natura indiviſa ſunt propter continuitatem ſubſtantiæ cum mentis contemplatione dividitur, Deus a nobis agnoſcitur, & creditur omnino pleniſſimum exiſtens divinitatis proprietatum. Et hæc tria invicem copulata unus Deus a nobis adoratur, ternaliter quidem ſecundum perſonas, ſingulariter aotem ſecundum ſubſtantiam. Et monarchia eſt, qood a nobis honoratur, non polyarchia, non anarchia propter inordinatam, & ſeditioſam ſtultitiæ, ac confuſionis conditionem. Monarchia autem non quam circumſcribit perſona, propter imperfectionem & litteram Judaicæ inopiæ & puerilitatis, ſed quam naturæ unius honor, & ſententiæ conſpiratio, & identitas motus oſtendit, & eorum quæ ex eodem ſunt in unum conſenſus, quod in creata natura impoſſibile eſt, velut ait magnus inter Theologos Gregorius, & neque id quod copolatum, & connaturale eſt in Trinitate contemplandæ divinitatis dividitur. Alienetur enim a nobis, & abſcindatur inſani Arii non recta opinio & rabies. Individua enim ipſa Trinitas & gloria & ſempiternitate & Regno non diviſa, neque alienata, neque Dei principalibus perſonis tranſmutatis, neque * concupeſcentibus invicem, ſed in unaquaque earum immutabili ſervata, & inconfuſa proprietate. Procul enim refutetur, & abigatur male prudentis Sabellii fraudulenta confuſio.*

* ἐν τῷ περιχωρεῖν τὰς ἀλλήλας neque commeantibus inter ſe.

XXXI. De incarnatione verbi confeſſio.

*Veneror aotem, & adoro quod erat ante ſæcula deſtinatum, myſterium, noviſſimis autem temporibus revelatum in ſalutem omnis generis noſtri, & peractum per magnam condeſcenſionem, & ineffabilem diſpenſationem unius ſanctæ, & vivificantis Trinitatis Chriſti veri Dei noſtri, ut unde eſſe nobis fuit per inenarrabilem ipſius bonitatem, inde & bene nobis eſſe daretur. Confiteor igitur, & credo ipſum unum de vivificatrice, & beata Trinitate Dei Filium, & Verbum cum Patre, & Spiritu ſancto ſempiterne ſimul adorandum, & conglorificandum, ſicuti conſubſtantialem & * conſeſſorem, infinita clementia motum ad miſerandam propriam plaſmationem bona voluntate Paterna & miſericordia, gratia autem & cooperatione ſancti Spiritus deſcendentem de cælo, & inter homines converſatum, ut damnatos nos dudum peccato, & a delectatione expulſos paradiſi, & corruptioni ſubiectos gratia reconciliaret, & divinæ ſocios perficeret naturæ. Inhabitans enim in utero ſanctiſſimæ incontaminatæ Dei genitricis Virginis, & in anima & in carne præmundata Spiritu, & totum in ſeipſo ſuſcipiens ex ipſa quod noſtrum eſt, quemadmodum in principio plaſmans, & vivificans hominem, proceſſit Deus incarnatus, manens quod erat, Deus: Virginem poſt partum ſupernaturaliter & ineffabiliter Genitricem conſervans: nequaquam mutata ſecundum naturam virginitate ad aſtenſionem veram, ſecundum proceſſionem nativitatis ejus, inconnexæ, & immutabilis ſempiternitatis. Qui enim Patri connaturalis eſt, conſubſtantialis nobis per omnia abſque peccato factus, ſemen Abrahæ apprehendit, ſimiliter nobis particeps factus carnis & ſanguinis.*

* σύνθρονον

XXXII. *Carnem enim animatam ſuſcepit anima intelligibili & rationali, quæ nullo modo ſubſtitit ante ultimam unitionem, ſed*

fi-

ſimul caro animata rationalis in Chriſti connaturalitate creditur, non per gratiam habitans in nobis, ſed totus totum naturam complectens inconfuſe, & indiviſe, & ſupernaturaliter coadunationem operatus: ut convenientes ſubſtantiæ divinitatis, & humanitatis in proprietate, quæ ſecundum naturam eſt, permanerent, & nullatenus in invicem transferrentur: licet vocabula ratione connaturalitatis commeare pie intelligamus propter nominum connexionem. Contemplatione enim ſola, & non re ipſa ſeparari exiſtimamus propter ſupernaturalem convenientium unitionem, ſingularitatem autem, & unionem perſonæ ſervari credimus inſeparatam, & indiviſam permanentem. Abiiciatur enim phantaſtica impoſtoris Eutychis, & Dioſcori confuſio, & commixtio. Inde ipſum creatum & increatum confitemur, ante ſæcula autem & ſub tempore cæleſtem & terreſtrem; circumſcriptum, & incircumſcriptum; paſſibilem & impaſſibilem, ſine matre, & ſine patre; illud quidem inenarrabilem, & ſine initio, & ante ſæcula ex Patre nativitatem, hoc autem propter eam, quæ ſecundum nos eſt, occultum & intelligibilem coadunationem, & duas ejus nativitates prædicamus, quæ ſunt incomprehenſibiles, & omnem ſermonem excedunt. Cum enim in forma Dei eſſet unigenitus Dei Filius, qui eſt in ſinu Patris, hoc eſt, in ſubſtantia Patris ante ſæcula, ex eo fulgens, in conſummatione ſæculorum ſemetipſum exinanivit, & ſervi formam aſſumpſit, hoc eſt noſtram ſubſtantiam.

XXXIII. Ergo in Chriſto ſecundum perſonam coadunatio aliud quidem & aliud, ex quibus Salvator eſt, introducit, ut puta inviſibile & viſibile, paſſibile & impaſſibile, non alium autem & alium, abſit: Deum eumdem perfectum vero & hominem perfectum confitemur: differentium naturarum attribuentes, unum & eumdem cognoſcentes. Et poſt incarnationem, non in dualitatem filiorum dividentes propter diverſitatem concurrentium in coadunationem ſecundum perſonam naturarum, ut expellatur a divino atrio inſipiens Neſtorius; omnis autem divinitatis & humanitatis ejus operationes perficientem. Sicut Deus enim operatus eſt divina, per ipſa Dei ſigna & mirabilia operans; ſicut homo autem ipſe paſſiones & opprobria voluntarie ſuſcepit. Præterea cum duabus naturis conſequenter & neceſſario numero æquales etiam naturales operationes ejus, prædico, tamquam demonſtrantes, & conſtituentes ipſas ſubſtantias vel naturas, ſecundum pias & Deo convenienter divina ſapientia prædictorum Patrum noſtrorum traditiones. Similiter autem & duas voluntates naturales ipſius Domini & Dei noſtri Jeſu Chriſti confiteor.

Voluntarium enim eum cognoſco in utraque natura, ex quibus & in quibus eſt & intelligitur, ſicut operantem, ita & volentem, ad paſſionem autem voluntarie veniſſe.

Credo eum crucifixum eſſe non in qua ſplendet cum Patre ſubſtantia, etſi Dominum (a) gloriæ crucifixum fuiſſe, dicitur in * ſermone retributionis, ſed in terrena noſtra natura, in qua terreſtrem noſtram maſſam ſuſcepit, & maledictum pro nobis factus eſt, ut benedictionis, quæ ab eo eſt, ſocios nos efficeret, & malefactorum ſecundum carnem ſuſtinuit mortem pati, ut mortis aculeum peccatum ſuſtinendo condemnaret in carne ſua, & deſtrueret hunc, qui habebat mortis imperium, hoc eſt, diabolum. Sepultura autem traditum corpus ſuum conſervaſſe incorruptum, nequaquam ab arcana, & inenarrabili diviſum unitione, quamvis a rationabili & intelligibili ejus anima ſeparatum in ſpatio triduano. Cum qua ipſe & ad infernum deſcendit, & his, qui in carcere erant, ſpiritibus (ſicut princeps & divinus dixit (b) Petrus, veniens prædicavit) reſurrectionem, & libertatem, & redemptionem dedit. Incorruptionis autem nobis principium factus eſt, in eo quod primogenitus ex mortuis reſurrexit. Surrexit enim ſicut Deus calcans mortem, dux itineris factus omni carni in Reſurrectione, & ſimul excitavit nos, qui peccati caſu cecideramus. XXXIV.

(a) 1. Cor. 2.
* τῆς ἀνταποδόσεως
(b) 1. Petr. 3.

Aſtitiſſe autem poſt Reſurrectionem mulieribus, & gaudium eis annuntiaſſe, & cum, quæ ex femineo nos natio inceſſerat, triſtitiam diſſipaſſe. Viſum autem & ſanctis diſcipulis ſuis Reſurrectionis ſuæ myſterium confirmantem, & oſtendentem ſe, ſicut ipſe fuerat & ante Reſurrectionem, per eſcam, & ſapientis Thomæ circa divinum latus palpationem. Aſcendiſſe quoque in cœlum, & ad dexteram Dei Patris ſediſſe cum aſſumpta carne, cum qua iterum veniet in gloria Dei & poteſtate, quæ eſt ſuper omnem creaturam, & Judex ſedebit, unicuique ſecundum opera ſua reddens (c). Omnes enim nos exhiberi oportet ante tribunal Chriſti. Cum his credo & carnis reſurrectionem, cum mundi tranſmutatio fuerit, ut (d) mortale noſtrum induat immortalitatem, & corruptibile incorruptione operiatur. Confiteor etiam unum baptiſma in remiſſionem peccatorum, quod in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto perficitur, ſecundum Evangelicam & divinam traditionem. XXXV.

(c) 2. Cor. 5.
(d) 1. Cor. 15.

Hæc ſunt autem Orthodoxæ Fidei, & ſacræ noſtræ religionis veneranda dogmata & myſteria, ſecundum traditam nobis a divis initiatoribus altiſſimam & puriſſimam Theologiam, & ſalutarem circa nos Dei verbi diſpenſationem, & quæ-

eumque bis conveniunt ſimilia dogmata cum omni ſusceptione & fide conſervo, & amplector.

XXXVI. Interceſſiones petit Sanctorum. *Suſcipio autem & peto interceſſiones & apud Deum interpellationes, primum quidem & præcipue incontaminatæ & immaculatæ, & ſemper Virginis dominæ noſtræ Dei Genitricis, deinde divinarum, & cæleſtium virtutum, ſanctorum & beatiſſimorum Apoſtolorum, & ſanctorum Prophetarum, & glorioſorum ac triumphatorum Martyrum, & * Deiferorum Patrum & omnium Sanctorum a ſæculo placentium Domino, qui vivunt ſemper cum eo (animæ enim juſtorum, inquit (a), in manu Domini) ſicut magnam ſalutem inde animæ, & corporis recepturus.*

* θεοφόρων

(a) Sap. 3.

*Adoro autem, & amplector venerandas eorum reliquias, tamquam in ſanitatem animarum, & corporalium paſſionum conſtitutas. Laudo eorum venerandam in Deum converſationem, & memoranda eorum certamina, & dimicationes. Glorifico tecas, & honoribus ſupernis corono eos, quoniam propter gloriam omnium noſtrum Salvatoris Dei ſanguinem fuderunt, & præſentem vitam propter ejus dilectionem contempſerunt, imitatores vivifica & ſalutaris paſſionis ejus facti, ſalutans ſimul omnium noſtrum Salvatoris Chriſti colendam imaginem, & venerandos & ſanctos eorum vultus, attribuens eis * ſecundum honorem adorationem.*

* τιμητικὴν προσκύνησιν.

XXXVII. *Præterea venerabiliter approbo, & honoro ſanctas & univerſales ſeptem Synodos, & quæ in eis decreta, & divulgata, divina, & ſupernaturalia, ſalutariaque dogmata, a ſanctis, & Deiferentibus Patribus noſtris, quos ſecundum tempus poſuit Spiritus ſanctus regere Eccleſiam, & moderari.*

*Primam quidem in Nicæa convenientem trecentorum decem, & octo ſanctorum Patrum Synodum adverſus impium, & furioſum Arium, quem de Eccleſia expellens, Fidem nobis veram, & rectiſſimam, per ſacrum, & divinum Symbolum expreſſit, Deum Verbum & Dei Filium, non creaturam ſecundum ſe, conſubſtantialem autem Patri; & * coæternum, * velut Deum verum, & creatorem omnium Orthodoxa definivit.*

* συνάναρχον ſine principio in tempore.
* vere.

Deinde poſt eam in hac regia urbe congregatam centum quinquaginta a Deo inſpiratorum Patrum, quæ nefarium & oppugnatorem Spiritus ſancti Macedonium depoſuit, & ſacri Symboli ſententiam explicavit, & ſancti Spiritus Theologiam expreſſit Deum verum, & conſubſtantialem Patri & Filio, & non creaturam eum confirmans, & cum ipſo Apollinarium Laodicenſem plane deſipientem, & ſine intellectu, ab Eccleſia abdicavit.

*Poſt hanc & in Epheſu primam congregatam ducentorum ſanctorum Patrum, ſanctam Synodum adverſus Neſtorium * vanaſtutum & ejus blaſphemias, quem deponens unam Chriſti & Dei noſtri, ſecundum adunationem perſonarum, & duas naturas inconfuſe & indiviſe ſapienter decernens ipſum Deum & hominem pronuntiavit, ſanctamque Mariam proprie ac veraciter Dei Genitricem confeſſa eſt.*

* ματαιόφρονα

XXXVIII. *Poſt hæc in Chalcedonia concurrentium DCXXX. ſanctorum Patrum divorum & Deiferentium, quæ impios Eutychium & Dioſcorum, & caliginoſam & tenebroſam eorum confuſionem damnat, & hos anathematizans, perfectum Deum & perfectum hominem ipſum Chriſtum & Deum noſtrum in duabus naturis inconfuſe & indiviſe pie prædicavit.*

*Necnon & iterum in hac a Deo conſervata civitate convenientem ſanctam Synodum CLXX. ſanctorum Patrum, quæ * Origenis & Didymi & Evagrii, & cum ipſis male ſentientium impia dogmata diu quidem a multis abſcondita, tunc autem amare renaſcentia & germinantia abſcidit: in quibus ipſi erant delirantes fabulis, Judaicam & Gentilem magis, quam Chriſtianam Fidem ſequentes.*

* Theodori & Neſtorii.

Deinde ſextam CLXX. ſanctorum virorum univerſalem Synodum, & ipſum in hac regia urbe congregatam, & in Chriſti naturis proprias & naturales operationes prædicantem & voluntates, & anathematizantem, & ab Eccleſia expellentem Theodorum Pharan Epiſcopum, & Honorium, Cyrum & Sergium, Pyrrhum, Paulum, & Petrum, qui permiſſu Dei in Eccleſia ſacerdotium ad corruptionem nacti ſunt, & Macarium Antiochiæ appellatum Præſulem, & Stephanum diſcipulum ejus, atque Polychronium ſenem inſipientem, qui unam operationem, & unam voluntatem in Salvatore noſtro Chriſto & Deo opinabantur.

Præter has autem & cum iſtis in Nicæa ſecundo convenientem noſtris temporibus CCCL. Patrum ſeptimam ſacram Synodum, quæ omnes præcedentes ſanctas ſex ſynodos confirmavit, & earum dogmata, & venerandarum & ſacrarum imaginum ab exordio Eccleſiæ traditam adorationem recepit, ſtatuens eas non aliter ac vivificam Crucem adorari: abigens de Eccleſia in injuriam & excidium earum vane loquentes, & Chriſtianos accuſantes, quia ſicut deos eas adoraſſent, hoc eſt, Theodoſium, Baſilium, & Siſinnium, qui in Deum conniventia ſacerdotalem ſedem adepti erant.

XXXIX. *Cum his ſupradictis ſanctis & univerſalibus Synodis ſuſcipio, & omnium ſapientium & beatorum Patrum dogmata, & præcepta amplector, ſicut doctrinam irreprehenſibilem & ſalutis fundamentum, & quos Catholica & Apoſtolica Eccleſia admittit, ſuſcipio, & quos abhorret, ab hor-*

* πονήματα opera.

*borreo. Abjicio autem & abhorreo omnino a Simone mago, & hactenus proſus omnes, qui a pietate receſſerunt, & pravorum & peſtiferorum dogmatum opinionibus inquinati fuerunt, Sanctorumque traditionem reprobaverunt, & amarum zizaniorum ſemen commiſcere Orthodoxæ Fidei agro auſi ſunt: Eos autem anathematizo, & omnes, qui eos ſequuntur, & ſicut peſtem in Eccleſia Chriſti refuto, & anathemati ſubmitto. Nos quidem ſententiam noſtram beatiſſimis vobis, & a Deo edoctis in his manifeſtatam nuncupavimus, ab initio obſervatam Eccleſiaſticam legem ſequentes, veluti quodam animato præcone utentes hac noſtra epiſtola dilectionis in Chriſto, & ad invicem confeſſionis, concordiæque vadimonium inferentes. Veſtra autem amabilis in Deo fraternitas vicem nobis reddat, primum quidem orationes, quæ ad Deum ſunt, deinde ſermones convenientes, & res confirmantes, atque intellectum dantes, ut veſtris exhortationibus & documentis ſtemus confirmati in hac fide integre indeſinenter & ſolidi, omnia, quæ in ea ſunt, myſteria ab initio tradita inviolata conſervantes, & intra terminos atrii Eccleſiæ ſtantes divina fiſtula Apoſtolicæ & * paternæ doctrinæ inſigni ſibilo, & a Deo inſpiratis ſonis omnes rationales ſacri gregis oves congregare, & ſervare valeamus ab inſidiantibus beſtiis illæſas ſignatas principis paſtorum Chriſti unctione & nomine.*

* πνευματικῆς ſpiritualis.

XL. *Et quæ in nobis deſunt, per vos adimplete, ſicut eſtis fratrum amatores, & ad diligendum proximum proclivos, ut abundantia veſtra noſtræ inopiæ ſit ſupplementum, & quod in verbis, & rebus nobis minus eſt, converſationis veſtræ ſacra, atque veneranda fiducia ædificetur, & augeatur, cum tamen nihilo minore fruamini gratia vobis data. Non enim minorationem affert iis, qui ſine livore dant, ſed in multiplicationem in tempore opportuno nobiliſſimos fructus optantibus reddit, iiſque qui corroborant nos ſicut infirmiores ſibi a Deo data virtute, & perficientibus pedes noſtros in Evangelii ſemita. Et conſulere quæ ſunt emolumenti & ſalutis ne deſinite. Ut ſicut in confeſſione unitatem & parilitatem ſervamus, ſic & in conjunctione dilectionis coarctati & connexi, indivulſum pacis donum in credito nobis miniſterio in nobis ipſis retineamus, & conſenſus concordiaque in Eccleſia cuſtodiatur: ut inde intelligibilis civitas Regis magni munita & cuſtodita, indiruta & invaſtata permaneat ab omni malignitate & impetu viſibilium inimicorum circumeuntium, & quærentium devorare aliquem eorum, qui in ea deſcripti & ſignati ſunt in ſpiritu. Adverſus quos opponemus non arma carnalia, ſed ſpiritualia, ſcutum fidei & gladium verbi, quod eſt verbum Dei, ad deſtruendas peccati moliriones, funda ſpiritus procul audaciam eorum abigentes, & perſequentes, & triumphalia adverſus eos jubilantes, ſicut divina cuſtodia & providentia digni, quæ & tranquillam & pacificam noſtram reddit converſationem, ut & in regeneratione in noviſſima tuba digni efficiamur Principi vitæ impune obviare cum gloria Paterna, venienti cum ſanctis Angelis ſuis, & ad nuptias cum prudentibus introeamus virginibus, & ſpiritalibus & Angelicis fruamur epulis, hæredes facti repoſitorum dignis bonorum in ipſo Chriſto vero Deo noſtro interceſſionibus incontaminatæ & immaculatæ ejus Matris, & omnium Sanctorum. Amen.*

XLI. *Licet autem adeo ſero in ejuſmodi jam memoratis vadimonium obierimus, mirari tamen debet nemo, neque noſtram ſententiam accuſare, ſed cognoſcat quidem Dei amans fraternitas veſtra, quia poteſtatis ſententia dura & rigida gubernabat, quæ impedire poterat, ne, quod ſentiremus, exponeremus, non ſacerdotalis conſuetudo neglecta eſt & excidit, neque ex deſidia quadam quæ opportuna erant, & ad Eccleſiaſticos viros pertinebant, omiſimus. Ignoſcat igitur ſacra anima veſtra, ſi quid mihi tarditatis objectura ſit, cum experientia comperierit & ipſa, quam non ſit pronum ac facile poteſtatibus obſiſtere iis, quorum voluntates ſunt ſubditæ, & omnia implere ſtudent, quæ cæteris collibuerint. Viſum eſt enim ei, qui prohibebat, occaſionem ſpecioſam obtícere pro nobis, ea, quæ propter unctionem Regis ſunt facta, & quod voſmetipſos ab Eccleſia expuliſtis, exterrebat, & turbabat. Propterea & vos ob ea, quæ in iſtis vi coacti, poſſi eſtis veniam tribuere iis, qui non ſponte in ſimilia inciderint, & idcirco non opus eſt, ut pluribus verbis apud te nos excuſemur, ſed hic opportune tibi conſcribentur. Sane teſtificantur ſatis quæ nunc aguntur & perficiuntur, quoniam clavis colliſa eſt, & porta aperta eſt, & lapides offenſionis de via ablati ſunt, & omnis via plana & conſtrata & explanata eſt, & recedunt jam quæ ſunt triſtia, & amota ſunt ſcandala, vana ſunt reddita, quæ injuriam inferebant, quæ pauca erant, inde diſſoluta ſunt, & lux liberæ Eccleſiæ illuxit. Ideo locus datus eſt dilectioni & exequendis, atque peragendis iis, quæ conſuetudo ſacerdotalis ferebat. Sed illi quidem, quibus quæ ſunt divina, non curæ ſunt, propriæ autem gloriæ cauſa ſtuduerunt, videbunt, qualia eis ex divino obviabant judicio. Sicut enim gratum eis fuit, ad præſentem vitam gloriam & nobilitatem ea, quæ ad invi-*

De Michaele Imp. Nicephorus. *eum erant, diſpoſuerunt. Nos autem propter gloria Dei, & honoris Eccleſiæ, & concordiæ, & ſacrarum legum conſervationem ſtudium ponentes, ea, quæ noſtra ſunt, exequimur, & pro eo, qui nunc creatus eſt pius potentiſſimus Rex, & filius ſincerus Eccleſiæ, & moribus Deo placitis, & inſtitutis bonorum operum ſplendidus, orationes & deprecationes intentas Deo, qui eum coronavit, & cum eo regnat, offerimus, ut ei pacificam largietur vitam & Regnum, & in tempora longa cuſtodiat; reportatis de barbaris trophæis eum ornans, Chriſtianam Rempublicam proſpere gubernantem, ad zelum cum recta fidei promovens & divinorum mandatorum obſervationem, ut filiis una cum perenni Imperio celebre nomen acquirat.*

XLII. De Michaele Legato commendatio. *Michaeli autem ſanctiſſimo Metropolitæ Sinnaculorum Chriſto amabilis civitatis præſentes noſtras Synodicas litteras ferendas ad veſtram dilectiſſimam, & amabilem fraternitatem commendavimus, & certi ſumus de jamdudum accepta ejus apud vos appellatione & locutione, quod benigne a vobis videbitur, & ſuſcipietur. Rogamus autem & propter noſtram parvitatem, ut majori eum benevolentia & familiaritate quæ ſuſceptionis ſunt & honoris* ei deferantur. Etenim erga veſtram dilectionem valde ardenti, & ſincero amore afficitur, & in Eccleſiaſticis rebus ſtudioſum & alacrem ſe præbet, ſicut & in ſermone & converſatione, ac virtute cæteris antecollit, qui & debet Deo bene juvante, & vos in hoc movente dilectionis & concordiæ ſymbola, hoc eſt, honorandos veſtros apices & ſyllabarum quæ in manibus ſunt, reſcripta ad nos ferre ad majorem lætitiam noſtram ſpiritalem, & perfectionem noſtræ in Domino amabilis affectionis. Omnem vobiſcum in Chriſto fraternitatem plurimum ſalutamus. Valens in Domino ora pro nobis ſanctiſſime, & beatiſſime Pater, interceſſorem &* apud Deum communem patronum, ac defenſorem noſtrum* magnum, ac principem Apoſtolorum, cui pro nobis indignis ſervis ipſius preces offerre non graveris.*

* requiei.

* auxiliatorem.

* obtinens.

XLIII. *In ſignum autem mediatricis inter nos in Domino dilectionis miſimus veſtræ fraternæ beatitudini encolpion aureum, cujus una facies cryſtallum incluſum, altera picta* nigello eſt, & intus habet alterum encolpion, in quo ſunt partes honorandi ligni in figura Crucis poſiti, tunicam candidam, & peunlam caſtaneam inconſutilem, ſtolam &* ſimicbenium auro variata; & hæc ſuſcipiens, Deo proſperante, & ſalvante, hanc miſeram renovandæ memoriæ cauſa miſſionem benigne ſuſcipies. Hæc in linteamine ingenioſe involuta præcepimus plumbeo ſignaculo obſignari.* Hucuſque Nicephori epiſtola, in qua de his, quæ pertinent ad munera ab ipſo ad Leonem Romanum Pontificem miſſa, quod primo loco ſit adnumeratum encolpion: ſignificari videtur eo nomine crux pectoralis ad collum appendi ſolita: quod in octava Oecumenica Synodo, Actione v. illis verbis oſtenditur: *Impoſuit ſuper colla noſtra encolpium.* Quibus pariter declaratur fuiſſe inſigne Epiſcoporum, per cujus appenſionem ſacerdotii dignitas ablata antea redderetur, in ea vero lignum ſanctiſſimæ Crucis, ſive Sanctorum reliquiæ (ut & nunc fit) includi ſolebant.

* διὰ ἐγκαύστους encauſto.

* ἐγχείριον

Munera miſſa a Nicephoro ad Leonem Papam.

Quod ad res pertinet Occidentales, memorabile eſt teſtamentum Caroli Magni de rebus mobilibus, quod hoc anno feciſſe, auctor eſt Eginhardus in vita ipſius, ait enim: *Diviſionem tamen theſaurorum pecuniæ ac veſtium, aliæque ſuppellectilis coram amicis & miniſtris ſuis, annis tribus antequam decederet, fecit, conteſtatus eos, ut poſt obitum ſuum a ſe facta diſtributio per illorum ſuffragium rata permaneret: quidque ex eis, quæ diviſerat, fieri vellet, breviario comprehendit, cujus ratio, ac textus talis eſt.* XLIV.

In

PAGIUS V. Teſtamentum Caroli M. A numer. XLIV. ad XLVIII. Refert Baronius Teſtamentum Caroli Imp. factum *anno ab Incarnatione Domini Noſtri J. C. DCCCXI. anno vero Regni ejus in Francia XLIII. & in Italia XXXVI.* (legendum XXXVII. licet MSS. quæ conſuluit Baluzius, & omnia exemplaria edita habeant XXXVI. *Imperii autem XI. Indictione IV.* Partem theſaurorum ſuorum Eccleſiis Regni ſui largitur, decernitque, *ut quia in Regno illius Metropolitanæ Civitates viginti & una eſſe noſcuntur, unaquæque illarum partium ad unamquamque Metropolim per manus hæredum & amicorum ſuorum eleemoſinæ nomine perveniat.* Paulo poſt: *Nomina vero Metropolitorum ad quos eadem eleemoſina ſive largitio facienda eſt, hæc ſunt: Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum-Julii, Gradus, Colonia, Moguntiacus, Juvavum, quæ & Salzburgus, Treveris, Senonas, Veſontion, Lugdunum, Rotomagus, Rhemis, Arelas, Vienna, Tarantaſia, Ebredunum, Burdegala, Turones, Bituricas.* Hujus teſtamenti teſtes ſunt Archiepiſcopi ſeptem, Epiſcopi quatuor; Hildebaldus Archiepiſcopus Colonienſis; Riculphus Archiepiſcopus Moguntinus, Arno Archiepiſcopus Salisburgienſis; Vulfarius Archiepiſcopus Remenſis, Bernuinus Archiepiſcopus Veſontionenſis, Laidradus Archiepiſcop. Lugdunenſis; Joannes Archiep. Arelatenſis; Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis; Jeſſe Epiſc. Ambianenſis; Hetto Epiſc. Baſileenſis Waldgaudus ſeu Waldcandus Epiſc. Leodienſis. Teſtes ſunt & Abbates IV. Fridugiſus Abbas San-Martinianus, Adulungus Abbas Laureshamenſis, Engilbertus Abbas Centulenſis, & Hirmino Abbas Sancti Germani prope muros Pariſienſes.

VI. „ Mirum eſt, inquit Baluzius in Notis ad „ Capitularia Regum Franc. Tom. II. pag. 1079. „ cur hic XXI. tantum Metropoles Regni Francici eſſe dicantur, cum XXIV. fuiſſe con- „ ſtet:

Teſtamentum Caroli M. de rebus mobilibus,

In nomine Dei omnipotentis Patris, Filii, & Spiritus ſancti. Incipit deſcriptio, atque diviſio, quæ facta eſt a glorioſiſſimo, & piiſſimo domino Carolo Imperatore Auguſto, anno ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti octingenteſimo undecimo, anno vero ejus Regni in Francia quadrageſimo tertio, & in Italia trigeſimo ſexto, Imperii autem undecimo, Indictione quarta? quam pia conſideratione facere decrevit, & Domino annuente perfecit de theſauris ſuis atque pecunia, quæ in illo die in camera ejus inventa eſt. In qua illud præcipue præcavere voluit, ut non ſolum eleemoſynarum largitio, quæ ſolemniter apud Chriſtianos de poſſeſſionibus eorum agitur, pro ſe quoque de ſua pecunia ordine atque ratione perficeretur, ſed etiam ut hæredes ſui, omni ambiguitate remota, quid ad ſe pertinere deberet, liquido cognoſcerent, & ſine lite atque contentione ſua inter ſe competenti partitione dividere poſſent.

XLV. Trina diviſio mobilium generalis.

*Hac igitur intentione, atque propoſito omnem ſupellectilem atque ſubſtantiam ſuam tam in auro, quam in argento, gemmiſque, & ornatu regio, quæ (ut dictum eſt) illa die in camera ejus inveniri poterat, primo quidem trina diviſione partitus eſt; deinde eaſdem partes ſubdividendo, de duabus partibus viginti unas partes * fecit, & tertiam integram reſervavit. Et duarum quidem partium in XXI. partes facta diviſio tali ratione conſiſtit. Ut quia in Regno illius Metropolitanæ civitatee XXI. eſſe noſcuntur, unaquaque illarum partium ad unamquamque Metropolim per manus hæredum & amicorum ſuorum eleemoſynæ nomine perveniat. Et Archiepiſcopus, qui tunc illius Eccleſiæ rector extiterit, partem, quæ ad ſuam Eccleſiam data eſt, ſuſcipiens, cum ſuis ſuffraganeis partiatur, eo ſcilicet modo, ut pars tertia ſuæ Eccleſiæ ſit, duæ vero partes inter ſuffraganeos dividantur.*

Harum diviſionum, quæ ex duabue primis partibus factæ ſunt, & juxta Metropoliticarum civitatum numerum XXI. eſſe noſcuntur, anaquæque ab altera ſequeſtrata ſemotim in ſuo repoſitorio cum ſuperſcriptione civitatis, ad quam perferenda erat, condita jacet. Nomina vero Metropoliticarum civitatum, ad quas eadem eleemoſyna vel largitio data eſt, hæc ſunt: Roma, Ravenna, Mediolanum, Forumjulii, Gradus, Colonia, Maguntiacum, Vivanum, quæ & Saltzburgum, Rotomagus, Treveri, Senones, Veſuntium, Lugdunum, Rhemi, Arelatum, Vienna, Tarantaſia, Ebrodunum, Burdigala, Turones, Bituriges. Hic adverte Lector, Aquilejam non poni, quod ejus ſedes (ut dictum eſt) tranſlata fuerit Forumjulii, hinc eſt, ut ſæpe reperiatur ſcriptus Patriarcha Forijulii loco Patriarchæ Aquilejenſis: hinc lego apud Sigebertum, cum eædem Metropoles recenſentur, cum nominat Forumjulium, ſic ait: *Forumjulii quæ & Aquileja.* Sed pergit:

XLVI. *Unius autem partis, quam integram reſervari voluit, talis eſt ratio, ut illis duabus in ſupradictas diviſionee diſtributis, & ſub ſigillo reconditis, hæc tertia in uſu quotidiano verſaretur, velut res, quam nulla voti obligatione a Dominio poſſidentis alienatam eſſe conſtaret, & hoc tamdiu quoad uſque vel ipſe ſuperſtes eſſet, vel uſum ejus ſibi neceſſarium judicaret; poſt obitum vero ſuum, aut voluntariam ſæcularium rerum abdicationem, eadem pars quatuor ſubdiviſionibus ſecaretur, & una quidem earum ſupradictis XXI. partibus adderetur; altera a filiis & filiabus, nepotibuſque atque neptibus ſuis aſſumpta, & juſta ac rationabili inter eos partitione divideretur: Tertia vero conſueto Chriſtianitatis more, in uſum pauperum erogaretur: Quarta ſimili modo nomine eleemoſynæ in ſervorum, & ancillarum uſibus palatii famulantium ſuſtentationem diſtributa veniret. Ad hanc tertiam totius ſummæ portionem, quæ ſimiliter ut cæteræ ex auro & argento conſtat, adjungi voluit omnia ex ære & ferro, aliiſque metallis, vaſa atque utenſilia, cum armis & veſtibus, aliaque pretioſa, aut vili ad varios uſus facta ſupellectile, ut ſunt cortinæ & ſtragula, * tapetes, fulcra, coria, ſagmata, & quicquid*

* topetio:

PAGIUS *Metropoles Galliarum tres in eo non memorata,*

„ ſtet: nam diu ante Caroli tempora, Narbo, Eluſa, & Aquæ Sextiæ, quarum nulla iſtic mentio, inter Galliarum Metropoles numerabantur. *Eluſa* tamen cur prætermiſſa ſit, facile intelligi poteſt. Nam quia exciſa fuerat a Vandalis, ut faciunt veteres membranæ Laſcurrenſes, ac nondum, ut opinor, dignitas primæ Sedis ad Auſcienſem Eccleſiam tranſlata fuerat, Novempopulaniæ Metropolis inter cæteras Regni Francorum nominata non eſt, quia nulla erat, & Epiſcopi illius Provinciæ proprium ea tempeſtate Metropolitanum non habebant, ſed Burdegalenſi Metropoli ſubjecti erant, quam *caput Regionis Novempopulanæ* propterea vocat Auctor Chronici Fontanellenſis a Ducheſnio editus. Idem dici poteſt de Eccleſia Aquenſi Narbonenſis Secundæ Metropoli; quam obſque Epiſcopo fuiſſe ab anno circiter DXCVI. uſque ad annum DCCCLXXXVI. docent vulgati Aquenſium Antiſtitum Catalogi; quæ vero ſuam dignitatem recuperare donato eſt io Synodo Francofordienſi, irrito, ut videtur, conatu. Attamen ex Epiſtola Ludovici Pii de congregandis quatuor Conciliis anno DCCCXXIX. manifeſtum eſt Archiepiſcopum Aquenſem, *Benedictum* videlicet aut *Agericum*, inter Metropolitanos recenſeri, qui ad Concilium Lugdunenſe conventuri erant. At illuſtriſſimo Narbonenſis Eccle-

quid in camera atque veſtiario ejus eo die fuiſſet inventum, ut ex hoc majoris illius partis diviſiones fierent, & erogatio eleemoſynæ ad plures pervenire poſſet.

XLVII. *Capellam, id eſt, Eccleſiaſticum miniſterium, tam id, quod ipſe fecit, & congregavit, quam quod ei ex paterna hæreditate provenit, ut integrum eſſet, neque ulla diviſione ſcinderetur, ordinavit. Si qua autem invenirentur aut vaſa, aut libri, aut alia ornamenta, quæ liquido conſtaret eidem capellæ ab eo collocata non fuiſſe: hæc qui habere vellet, dato juſtæ æſtimationis pretio, emeret, & haberet. Similiter & de libris, quorum magnam in bibliotheca ſua copiam congregavit, ſtatuit, ut ab eis, qui eos habere vellent, juſto pretio redimerentur, pretium in pauperes erogaretur. Inter quos theſauros atque pecuniam tres menſas argenteas, & unam auream præcipuæ magnitudinis, & ponderis eſſe conſtat; de quibus ſtatuit atque decrevit, ut una ex eis, quæ forma quadrangula deſcriptionem urbis Conſtantinopolitanæ continet, inter cætera donaria, quæ ad hoc deputata ſunt, Romam ad baſilicam beati Petri Apoſtoli deferatur; & altera, quæ forma rotunda Romanæ Urbis effigie inſignita eſt, Epiſcopo Ravennatis Eccleſiæ conferatur. Tertiam, quæ cæteris & operis pulchritudine, & ponderis gravitate multum excellit, quæ ex tribus orbibus connexa totius mundi deſcriptionem ſubtili ac minuta figuratione complectitur, & auream illam, quæ quarta eſſe dicta eſt, in tertia illius, & inter hæredes ſuos, atque in eleemoſynam dividendæ partis augmentum eſſe conſtituit. Hanc conſtitutionem atque ordinationem coram Epiſcopis, Abbatibus, Comitibuſque, qui tunc præſentes eſſe potuerunt, quorum hic nomina ſcripta ſunt, fecit atque conſtituit.*

Epiſcopi.

Hildeboldus, Richolphus, Arn, Vvolfarius, Bernoinus, Laidradus, Joannes, Theodulphus, Jeſſe, Hetto, Vvaltgaudus.

☞ Quarumnam autem civitatum hi fuerint Epiſcopi, haud facile eſt invenire. Quem autem vides nominatum, Laidradum, eumdem putamus cum Ladrado, ſive Leidrado Epiſc. Lugdunenſi, cujus extant ſuperius impreſſæ duæ epiſtolæ, altera ad Carolum Magnum de functione ſui Epiſcopatus, altera ad ſororem, digna lectione. De eodem & Theodulphus Aurelianenſis Epiſcopus his verſibus in Parœneſi ad Judices: Laidradus Epiſc. Lugdunenſis.

*Haſerat * hæc nobis Laidradus forte ſodalis,*
Cederet ut magnus hæc relevante labor,
Noricus hunc genuit: hunc tu Lucdune futurum
Pontificem ſperas religionis ope.
Arte cluit, ſenſuque viget, virtute redundat
Qui vitam ad ſuperam tranſitus iſta manet.

* Lucduni.

Qui præterea eidem teſtamento ſubſcripti fuerint, ſic ubi ſupra ☞.

Abbates.

Fridogiſus, Adalungus, Engilbertus, Irminu.

Comites.

Vvalach, Meginher, Othulfus, Stephanus, Unruchus, Burchardus, Meginhartus, Hatto, Richuvinus, Eddo, Erchangarius, Getholtus, Bero, Hildegern, Rocbulfus.

Hæc omnia filius ejus Ludovicus, qui divina ei juſſione ſucceſſit, inſpecto eodem breviario, quam celerrime poterat, poſt ejus obitum ſumma devotione adimplere curavit. Hucuſque apud Eginhardum.

Hoc anno pridie nonas Decembris Carolus filius major natu Caroli Imperatoris ex hac vita migravit. Id veteres Annales Francorum, & reliqui omnes auctores. XLVIII. Caroli primogeniti Caroli Magni obitus.

Sed & præter duos filios Carolum & Pipinum Reges ex teſtamento relictos hæ-

PAGIUS „ cleſia, quæ tum duodecim Eccleſias ſuffraganeas habebat, Eccleſias nimirum in Prima „ Narbonenſi, & in Hiſpania Tarraconenſi con„ ſtitutas, omiſſa magnam omnino difficultatem „ habet. Subdit Vir doctiſſimus ſe eam aliis „ excutiendam relinquere. Cointius, qui poſt edita a Baluzio Capitularia Regum Francorum, VII. Annalium ſuorum Tomum publicavit, conatur deprehendere cur in ea Gallicanarum Metropoleon recenſione omiſſa ſit, qui ideo ad præſentem annum num. VIII. conſulendus.

VII. Moritur Carolus filius Caroli Imp. Ad num. XLVIII. *Carolus filius Domini Imperatoris, qui major natu erat, pridie Nonas Decemb. diem obiit: & Imperator Aquiſgrani hyemavit*, inquit Eginhardus in Annal. cui reliqui Annaliſtæ conſentiunt. Nullos liberos reliquit, incertumque an uxorem duxerit.

VIII. Inter utrumque Imperium pax confirmatur. Idem Eginhardus in Annal. ſcribit: *Abſoluto atque dimiſſo Arſatio Spathario (hoc erat nomen Legato Nicephori Imperatoris) ejuſdem pacis confirmandæ gratia, Legati Conſtantinopolim ab Imperatore mittuntur, Hatto Epiſcopus Baſileenſis, & Hugo Comes Turonicus, & Aio Langobardus de Foro-Julii, & cum eis Leo quidam Spatharius natione Siculus & Vvillharius Dux Venetorum. Quorum alter ante annos decem Romam ad Imperatorem* (nempe Carolum) *cum ibi eſſet, de Sicilia profugit, alter propter perfidiam honore ſpoliatus, Conſtantinopolim ad Dominum ſuum duci jubetur.* Pervenerunt Oratores Conſtantinopolim Michaele Curopalate jam imperante, qui eis in Franciam redeuntibus ſuos addidit, *qui de pace atque matrimonio cum filio ejus Theophylacto tractarent.* Per-

Digitized by Google

hæredes, obiit etiam anno ſuperiori Primogenita filiarum ejus, quam mirifice diligebat, Rothrudis, olim Conſtantino Imperatori deſponſata. De his agens Eginhardus ait: *Pipinus unum filium ſuum Bernhartum, filias autem quinque, Adelhaidem, Atalam, Gundradam, Berthaidem, & Thedradam ſuperſtites reliquit. In quibus Rex pietatis ſuæ præcipuum documentum oſtendit, cum filio defuncto, nepotem patri ſuccedere, & neptes inter filias ſuas educari feciſſet. Mortes filiorum ac filiæ pro magnanimitate, qua excellebat, minus patienter tulit, pietate videlicet, qua non minus inſignis erat, compulſus ad lacrymas.* Hæc Eginhardus.

Porro Carolo Magno (ut Eginhardus eſt auctor) tribus his annis ultimis vitæ ipſius cælo terraque viſa ſunt ſigna atque portenta, quæ recitat, cognita & ab ipſo eſſe ejus obitus indices, nimirum crebra lunæ ſoliſque deliquia, creber Aquenſis Palatii, ubi degebat, tremor, fulmina, ruina Regiæ, incendia, & alia plura hujuſmodi. ☞ Quod autem Adelaidis ſive Adeleidis Pipini filiæ ſupra mentio facta eſt, hic reddamus ejus ſepulcri epitaphium in monaſterio S. Arnulphi Metis exiſtentis:

Adelaidis Pipini filiæ epitaphium.

Perpetualis amor capiendæ & cauſa ſalutis
Pectore quem vigili huc properare facit.
Noſſe cupis cur buſta ſacer numeroſa retentet
Hic locus, aſtrigeri qua patet aula poli?
Iſte ſacer domini qui poſt ſervavit ovile
Legitimi fuerat germinis ante pater.
Cujus poſteritas abavo confiſa patrono
Hoc cupit in ſancto ponere membra loco.
Pipini hic proles Adeleid pia virgo quieſcit,
Quam ſimul & reliquas S. tuere pater.

Ibidem & ſecundi Pipini hujus avi filia Rothaides ſepulta hoc claret epitaphio, quo & genus texitur majorum ejus: ſic ſe habet:

Rothaidis Pipini II. filiæ epitaphium.

Hic ego quæ jaceo Rothaidis nomine dicor,
Quæ genus excelſo nimium de germine duco.
Nam mihi germanus gentes qui ſubdidit armis.
Auſonias, fretus Karolus virtute Tonantis.
Pipinus eſt pater Carolo de Principe cretus,
Aggarenum ſtravit magna qui clade tyrannum.
Pippinus proavus, quamquam audactior ullus.
Aſt abavus Anchiſe potens, qui ducit ab illo
Trojano Anchiſe longo poſt tempore nomen.
Hunc genuit pater iſte ſacer Præſulque beatus *Ar-*

PAGIUS IX. *Pace cum Danis firmata Carolus proſpere bellum gerit.*

Pergit Eginhardus: *Condicta inter Imperatorem & Hemmingum Danorum Regem pax, propter hyemis aſperitatem, quæ inter partes commeandi viam claudebat in armis tantum jurata ſervatur, donec redeunte veris temporie, & apertis viis, quæ immanitate frigoris clauſa fuerunt, congredientibus ex utraque parte utriuſque gentis, Francorum ſcilicet & Danorum XII. Primoribus ſuper Fluvium Egideram. Datis utrimque ſecundum ritum, ac morem ſuum ſacramentis pax firmatur, &c. Imperator vero cum Hemmingo pace firmata, & Placito generali ſecundum conſuetudinem Aquis habito in tres partes Regni totidem exercitus miſit: unum trans Albim in Hilinones, qui & ipſos vaſtavit, & Caſtellum Hobbuochi ſuperiori anno a Voilzis deſtructum in ripa Albis fluminis reſtauravit; alterum in Pannonias ad controverſias Hunorum & Sclavorum finiendas; tertium in Britones ad eorum perfidiam puniendam. Qui omnes, rebus proſpere geſtis incolumes regreſſi ſunt.* Qui dicuntur *Hilinones* in vulgatis Editionibus Annalium Eginhardi, *Linones* appellantur in Fuldenſibus, aliiſque, & *Lanai* vel *Linai* in Chronico Moiſſiacenſi. Elmoldus in Chronico Sclavorum lib. 1. cap. 2. & cap. 39. docet, *Linones* Tranſalbianos populos fuiſſe, quos ab ortu Wiltzi claudebant, ab occaſu Warnavi, mare Balticum a Septentrione. Lambecius in Originibus Hamburgenſibus exiſtimat, *Hobbuochi* Caſtellum ſitum fuiſſe, ubi hodiernam Hamburgum, quod tunc primum & nomen & formam Urbis acceperit.

X. *Opera Caroli Saxones Tranſalbiani ad fidem Chriſti converſi.*

Carolus novam hanc Civitatem Eccleſia ſtatim decorandam curavit. Septimus tunc annus agebatur, ex quo bellum confecerat Saxonicum, & pleroſque Saxonum Tranſalbianorum per Gallias diſperſerat. Laxata jam poſt ſeptennium captivitate liberum eis in patriam reditum permiſit, & curam erudiendarum gentium Tranſalbianarum, quam penes vicinos Epiſcopos Bremenſem ac Werdenſem eſſe quondam voluerat, uni commiſit Amalario Gallicano Epiſcopo, quem illa de cauſa trans Albim direxit. Demonſtrat hæc Cointius hoc anno n. XLVI. ex Diplomate Ludovici Pii anno DCCCXXXIV. dato: *Genitor noſter Glorioſæ memoriæ Carolus, omnem Saxoniam Eccleſiaſticæ Religioni ſubdidit, jugumque Chriſti ad uſque terminos Danorum atque Slavorum corda ferocia ferro perdomans docuit, ubi inter has utraſque gentes Danorum ſive Vvandalorum ultimam Saxoniæ partem ſitam & diverſis periculis temporalibus videlicet & ſpiritualibus ſubjacentem perſpiciens, Pontificalem ibi Sedem fieri decrevit trans Albiam. Unde poſtquam terram Nordalbingorum, laxata captivitate, quam ob multam perfidiam in ipſis Chriſtianitatis initiis patratam, per ſeptennium paſſi ſunt, ne locus ille a Barbaris invaderetur, Egberto Comiti reſtituere præceperat, non jam* vi-

Digitized by Google

Arnulphus, miris geſtis qui fulget ubique,
Hic me ſpe cujus freti poſuere parentes.

Porro S. Arnulphi cauſa facta eſt ejus Eccleſia ſepultura ejus generis Regum Francorum, eorumque filiorum [illegible].

Re-

PAGIUS *vicinis Epiſcopis locum illum committere voluit, Sed ne quiſquam eorum hanc ſibi deinceps Parochiam vendicaret, ex remotis Galliæ partibus quendam Epiſcopum Amalarium nomine direxit, qui primitivam Eccleſiam ibidem conſecraret. Sed & eidem Eccleſiæ ſacras Reliquias ac plura Eccleſiaſtica munera pia largitate ſpecialiter deſtinare curavit.* Quis ſit ille *Amalarius*, in controverſia ponitur, ſed eum eſſe *Amalarium* Archiepiſcopum Trevirenſem, certum eſt; Is enim aſſumtus ex partibus Galliæ remotis a Saxonia Tranſalbiana, non vero ex partibus Galliæ remotis ab Aquiſgrano, ut præceptum illud interpretatur Bollandus in Vita Sancti Anſcharii ad diem III. Februarii, unde poſtea perperam deducit, *Amalarium*, de quo loquitur Ludovicus, diverſum eſſe a Trevirenſi,

I. REdemptoris annus octingenteſimus duodecimus, Indictione quinta incipit, quo Michael Imp. reddita Eccleſiæ pace, Manichæos (qui & Pauliciani ſive Atiogani ſunt dicti) regiones Orientis eorum hæreſi magnopere infeſtantes, lege adverſus eos ſancita, e medio auferre conatus eſt. Habet de his in primis iſta Theophanes : *Multo ſane divino zelo Imperator piiſſimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur & Atinganos in Phrygia & Licaonia degentes capitalem animadverſionem, Nicephori ſanctiſſimi Patriarchæ & aliorum piorum prædicamentis, promulgavit*, ipſis ſcilicet ſuadentibus & hortantibus. *Averſus eſt autem per alios nequam morum conſiliarios, obtentu pœnitentiæ cum eſſet impoſſibile illos pœnitentiam agere, qui eorum errore decepti fuiſſent. Dogmatizabant autem indocte, non licere ſacerdotibus promulgare contra impios mortem; per omnia divinis ſuper hoc adverſantes ſcripturis. Si enim Petrus (a) vertex Apoſtolorum Ananiam & Saphiram ab unico mendacio tantum mortificavit: & Paulus clamat (b): Qui talia (inquiens) agunt, digni ſunt morte, & hæc de ſolo corporali peccato: quomodo non horum contrarii erunt, qui omni ſpiritali & corporali ſpurcitia dæmonibus ſerviunt?* Aſt hic novi ſchiſmatis occaſio ſuborta eſt; etenim majores noſtri, ut inter alios S. Ambroſius averſatus eſt communionem illorum Epiſcoporum, qui auctores fuerunt, ut Priſcillianus cum ſuis Maximi Imperatoris gladio feriretur. Eſt & de his Auguſtini epiſtola ad Poſſidium, & aliæ ejuſdem adverſus dictam ſententiam aſſertiones. At de his ſuperius dictum eſt.

Michael contra Manichæos gladio agit.

(a) *Act.* 9.

(b) *Rom.* 1.

Sed quæ per Michaelem Imperatorem adverſus Paulicianos gladio feriendos lege ſancita facta ſint, videamus : ea Lucas Siculus hujus temporis ſcriptor, in libello, quo ejuſdem hæreſis impietatem & hæreticorum res geſtas eſt proſecutus, tradit his verbis: *Videns ergo Michael pater piiſſimus Imperator, & qui poſt eum Regnum tenuit Leo, variis & indignis modis infeſtari ab hæreſi Chriſtianos, miſſis in omnes Romani orbis partes litteris: omnes nefariæ ſectæ participes necari juſſerunt. Quare ut in Armeniam perlatum eſt regium edictum ad Thomam Epiſcopum Neocæſariæ, & Paracordacem Præfectum, occidebantur regio juſſu quotquot morte digni exitii duces reperiebantur.* II.

De nece Manichæorum.

Poſt hæc quidam e Sergii diſcipulis, ii nimirum, qui Aſtati ſeu inſtabiles appellantur, Præfectum per dolum & proditionem jugularunt, & Cynachoritæ pariter Thomam Metropolitanum; arreptaque protinus fuga, in Meliteuem fugerunt. Erat tum per illam oram Sarracenorum, qui Sarden incolebant, Amiras Monocherates. Ab hoc accepto ad habitandum Argeo, ſedem inibi figunt Aſtati, & agmine facto, in omnibus circum locis populari, & prædas agere per Romanam ditionem incipiunt. Sergius porro cum in Argeo annis aliquot cum diſcipulis hæſiſſet, juſto tandem Dei judicio, ſecuri diſſectus, ut qui Eccleſiam Dei diſſecuerat, in ignem miſſus eſt ſempiternum. Nam Tzamio quidam e Nicopoli Caſtello hominem nactus in monte, qui Argeo ſuperimminet, faciendis aſſeribus intentum, aſcia ex ejus manibus extorta, & in eum impacta, ipſum interfecit. Atque in hunc modum erepta eſt vita noviſſimæ & omnium teterrimæ bellua,

De nece Sergii Manichæorum Principis.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCL. Anno Hegiræ CXCVII, inchoato die 12. Septemb. fer. 6.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6305.

☉ 9. D C. ☽ 15. P. 4. April. Indict. 5.

JESU CHRISTI 812.

LEONIS III. PAPÆ 18.

CAROLI IMP. 13.

MICHAELIS CUROP. IMP. 2.

A.C. 812. I. ANum. I. ad V. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCIV. qui Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, ait: *Zelo quoque divino piiſſimus Imperator motus in Manichæos, qui nunc Pauliciani, & Athinganos e Phrygia & Licaonia, capitis pœna, Nicephori Sanctiſſimi Patriarchæ, & aliorum Orthodoxorum hortatibus pronuntiata, aliorum male feriatorum conſiliis, pœnitentiaque ab iſtis ineunda obtenta, ne ſententiam exequeretur, impeditus eſt: cum tamen fieri nequeat omnino, ut ii, qui in hoc errore verſati ſunt, unquam ſincera pœnitentia ducantur. Porro iſti dogmatum novatores palam aſſerebant, Sacerdotibus haud licere capitalem ſententiam adverſus impios ferre, ſed in eo Divinis Scripturis adverſos ſimul ſe proferebant. Etenim ſi Petrus Apoſtolorum Coriphæus Ananiam & Sapphiram unius mendacii reos morti addixit; nec non Paulus liquido teſtatur, qui talia perpetrant morte dignos eſſe, idque tantummodo pro corporeo delicto, nonne Apoſtolorum adverſarii atque diſſimiles erunt, qui homines, tam anima, quam corpore impuritate ſcatentes, & dæmonum obſequiis mancipatos, gladio divinam ultionem peragenti eripient? Eorum tamen haud paucos prius Imperator Michael capitis abſciſſione damnavit.*

Michael Imp. in Manichæos animadvertit.

Huc referenda quæ habet Ignatius Diaconus cap. 4. Vitæ Sancti Nicephori, ubi loquitur de iis, quæ ab eo geſta ſunt, poſtquam in ſumma Eccleſiæ dignitate conſtitutus eſt: *Hanc adeptus ac digne Evangelio ædificare incipiens, fidei crepi-* II.

Digitized by Google

lue, anno poſt orbem conditam ſexies milleſimo trecenteſimo tertio.

III. *Hujus diſcipuli præcipui, & arcanorum omnium participes fuerunt Michael & Canocaris, & Joannes cognomento Aoratus, tres hi ſacerdotes, & Theodorus ille, de quo dictum eſt, & Baſilius & Zoſimus, aliique complures. Hi omnes ejus diſcipuli, quos & comperegrinos appellabat, tamquam conſacerdotes, populum univerſum, qui ad Argeum convenerat, poſt Sergii magiſtri necem, ejuſdem & aliorum, qui præceſſerant, pravis inſtitutis & placitis corrumpentes, pari omnes inter ſe in honore fuerunt: nec unum amplius (ut ſolebant) cæterorum magiſtrum deſignarunt, ſed æquali omnes gradu conſtituti, alios ſub ſe ſacerdotes habuerunt, qui ab eis Notarii dicebantur.*

Carbeas caput Manichæorum. *Per id vero tempus eminebat gentis princeps Carbeas, qui peſtiferam plebem illam regens, uſque adeo ejus numerum adauxit, ut cum capi omnes Argeo non poſſent, mutatis ſedibus Tibricam exædificarit, domicilumque in ea collocarit, una opera & Meliteniſium Agarenorum tyrannidem devitans, & illa ſua ab aliorum hominum conſortio ſeparatione ad dæmonum ſimilitudinem propius ſe componens, ſtudens etiam Armeniæ vicinior eſſe, Romanorumque Imperio, nimirum ut eos, qui ipſius nutibus obſequi vellent, hoc ſibi magis redderet obnoxios, haberetque ad prædas agendas ſocios & participes: eos vero, qui parere nollent, venundaret Sarracenis. Romanorum itaque arces, quæ ad Pontum ſitæ ſunt, aſſidue populabatur, tutum illic ex loci opportunitate profugium & aſylum iis ſtatuens, qui per Romanum Imperium ad mortem propter hæreſim iſtam petebantur. Neque hoc ſolum, ſed delicatiores inſuper & intemperantes arcium illarum quibus vicina erat Tibrica, incolas propoſita talium morum libertate atque impunitate ad ſe provocabat & allectabat. Illo igitur adhuc ſuperſtite, nonnulli ex memoratis ſacerdotibus vita migrarunt, alii penitus relicti ac deſtituti manſerunt. Poſt ejus vero mortem, excepit rurſus peſtiferæ gentis tyrannidem Chryſocheres conſobrinus, ac gener ejus. Quo regnante Tibricam ipſi pervenimus, regalis obſequii cauſa, &c.* At iſta ſub Baſilio, de quo ſub eodem auctore ſuo loco dicendum. Porro ſub Nicephoro Imp. mala iſta ſerpſerunt etiam Conſtantinopolim.

IV. Laborat Imperator in expurgandis hæreſibus atque vitiis. Turpem vero faciem Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ hujus temporis deſcribens Theophanes, oſtendit, jacta zizaniorum ſemina ſub Nicephoro Imp. eadem excreviſſe diverſarum hæreſum non Manichæorum tantum, ſed & Iconoclaſtarum & aliorum hæreticorum, ut eorum expurgatio perdifficilis videretur: ad quas ſuccidendas improbas ſegetes pii Michaelis Imperatoris ſtudium vigilans non defuit: in eos enim animadvertens, eorumdem compeſcere audaciam laboravit: inter quos (inquit Theophanes) unum ex ſupradictis ſeductoribus falſum eremitam, qui icona ſanctiſſimæ *Dei* genitricis depoſuerat, lingua reciſa mulctavit, qui & mortuus eſt corpore & anima. Collegam vero ſuum Nicolaum, promittentem ſe pœnitentiam acturum, omnibus publicavit, & confitentem ſua ipſius mala, tradidit illum in monaſterio cuſtodiendum, ne libera converſatione habitu proprio abuteretur. Sed præter hæreſes, pravis quoque moribus imbutum populum ſub Nicephoro ita fuiſſe liquet, atque boni odium adeo infixum in Chriſtianorum animis, ut adverſus Michaelem probitatem reſtituere ſatagentem, tumultuati fuerint; cum e contra gratias plurimas Deo rependere debuiſſent, quod ſublato Tyranno omnium vitiorum ſatore & nutritore, miſiſſet ad ea purganda Michaelem Angelum ſuum, quem ingratus populus diu habere non meruit: nam auferens illum Deus, deteriorem Nicephoro Leonem Tyrannum in eorum ultionem immiſit. Sed hæc anno ſequenti.

V. S. Platonis obitus. Contigit hoc anno e vita migrare magnum illum miræ ſanctitatis virum Platonem Confeſſorem multiplicibus ex plurimis certaminibus coronis inſignem, a nobis ſuperius ordine temporum recenſitis, cujus cum proſecuti ſumus prœlia,

æquum

PAGIUS Nicephorus Epiſc. Conſtantinop. Judæos & Hæreticos oppugnat. *pidinem tutam aſſeruit. Tranquillo namque ſtatu nactus Eccleſiam, quod jam ante Synodali Patrum diligentia deleta eſſent ac expurgata hæreſis ſcandala, quieta & ipſe deinceps ſerenitate Eccleſiæ pelagus ſulcabat, nullum adverſus eam hæreſis flatum contrarium timens. Quapropter etiam zelo impulſus, aliam init viam adverſus incredulorum abſonas hæreſes, quorum tum recens ſuſcitata dementia quas digna execratione myſteria impudenter præſumebat celebrare; adverſus Judæos, Phrygaſque videlicet* (Montani ſectatores, quia Montanus in Phrygia natus eſt) *& eos, qui Manetis* (id eſt Manichæorum) *deliria ſectantes turbidum incredulitatis culicem inſipientibus propinabant. Fuſiori itaque ſtylo librum conſcribens, abſonam eorum religionem ac ſuperſtitionem Imperatori declaravit, & quæ univerſum Reipublicæ corpus gangrenæ inſtar lædere atque inficere poſſet, arrepta ſemel agendi quod luberet licentia: eoque libello ſuppliciter oblato, Deicidas Judæos, & Phrygum prætenſas nugas, Manichæorumque ſomnia ita perculit, ut nec labiis nefanda proferre auderent; ſed in abdita atque angulis erroris muſſarent deliria. Ablata eſt enim Regio Edicto atque cenſura palam loquendi agendique fiducia, eoque inopiæ adducti ſunt, ut ne occulte quidem quidpiam agerent.* His Sectis Eccleſia Conſtantinopolitana affligebatur, quibus adde Iconomachos, de quibus infra.

III. A num. V. ad IX. *Sanctus Theodorus* Studita in oratione funebri, quam habuit in morte *Sancti Platonis* Hegumeni Sacudianæ, ac dein in-

æquum eſt recitare triumphum, ipſius inquam ex hac vita ad Deum tranſitum, ab illo, qui aderat, Theodoro Studita æque Confeſſore deſcriptum, his verbis:

Sed quidnam (inquit) *conſecutum poſtea fuit?* ubi ſcilicet imperante Michaele e carcere S. Plato deductus ſuo redditus eſt monaſterio. *Non amplius pater ipſe clauſum ſe detinebat; quoniam propter infirmitatem non amplius corporis neceſſarium uſum per ſeipſum explere poterat: ſed modo in lectulo recubans ſuperioris exercitationis & certaminis atque laboris relaxatione, modo in humili aliqua ſede requieſcens, Davidis pſalmos pronuntiabat, & mente Deum ipſum precabatur: quæque ad fratrum ſocietatem adjuvandam pertinebant, omnia conferebat ſalutaria conſilia, admonitiones, correctiones, adhortationes, pro vetere & paterna benevolentia, qua uti in eos conſueverat. Non tamen valebat opus facere, neque genu flectere, neque lectionibus vacare, niſi quantum miniſtri alicujus prope ſe legentis opera utebatur. Nihilominus his rebus dolebat & triſtis erat, quaſi animam perdidiſſet, eo quod divina & ſacra miniſteria non obiret, ſed a corporeis laboribus vacaret. Ac ſi quem cibum ſumebat morbo congruentem, vel lavacro, ut juſſis pareret, utebatur, Deo quidem ipſe gratias agebat, ſed ægre ferebat tamen, quod remiſſius viveret. Itaque vere ſtadium ipſum celeberrimus ille vir & divinum curſum exegit, quod dicitur, cum obedientia exoriens, & in obedientia deſinens: duodecimo enim ac diurno horarum ambitui, cum parem annorum circulum in ſingulis certaminibus perfeciſſet, ad vitam illam ſempiternam, & perenne lumen habiturus hinc migravit. Numera certamina ipſa, & invenies annos octo & quadraginta, adde duodecim illos annos, antequam terrenis rebus renuntiaſſet, ad illa quatuor certamina, quæ in perſecutionibus, decem item & novem annos, quos in infirmitate corporis tranſegit, & celebrem virum undeoctogeſimo anno hinc migraſſe invenies.* S. Platonis ætas.

VI. Quæ obitum præceſſerunt.

Sed quomodo ſine lacrymis ejus viri finem enarrabo? Jacebat ſenex ille ſenio admodum bonoento, ad migrationem ipſum animam habens paratiſſimam. Illic & fratrum ſocietas circumfuſa ſanctarum ejus orationum donum poſtulabat. Cum igitur ſingulis benedixiſſet, eoſdem amplexatus, ad ſepulcrum abiit admodum lætus, quod jam pridem videre concupierat, quamvis voti compos antea factus non fuiſſet, cum non pridem aſſecutus eſſet quod volebat. Cum igitur valde hilaris ſepulcrum ſuum vidiſſet, Deo gratias agens (a)*: Hæc, inquit, requies mea in ſæculum ſæculi. Eamque vocem adjunxit* (b)*: Voluntatem timentium ipſum faciet Dominus. Movit & eorum, qui foris erant, non paucos, qui nullum temporis rationem habentes (erat enim ſacrorum jejuniorum periodus) concurſu ad eum venerunt eam monachi, quam in communi vita verſantes. Quibus cum ille benedixiſſet, reverſi ſunt, ſanctam illius commendationem velut bonum aliquod viaticum accipientes.*

(a) Pſal. 131.
(b) Pſal. 144.

VII. Nicephorus Patriarcha viſitat S. Platonem.

Quin etiam ſanctiſſimus ille Patriarcha cum ad eum veniſſet, ejus orationum ſe participem fieri poſtulavit: quarum compos factus, amplexus illum fuit. Itaque omnis

PAGIUS
Mortuus eſt S. Plato anno DCCCXIV.

incloſi Monaſterii Studii Conſtantinopoli, locuturus de ejus morte num. XL. ait: *Poſt hæc non amplius incluſus vixit Pater, neque enim vires erant vel ad hoc ut corporeis neceſſitatibus faceret per ſe ſatis: ſed partim lectulo recumbens, ſolabatur ſeſe retributionem aſceticorum & athleticorum laborum; partim in ſedili requieſcens, aut Pſalmos Davidicos vocaliter recitabat, aut mentaliter precabatur Deum, aut aliquid conferebat ad utilitatem fraternitatis,* &c. *digniſſimus ſane laude, qui pulchrum ſuum ſtadium ac vere Solarem curſum abſolvit, ab obedientia videlicet incipiens, & in obedientia deſinens; cum enim diurno horarum duodecim circulo parem annorum periodum in unoquoque certamine expleviſſet, ad æternam vitam perpetuo lumine fruiturus, emigravit. Numera certamina, & invenies annos quadraginta octo. Tum annos bis duodecim* (non vero duodecim, ut habet verſio Sirleti, quam Baronius ſecutus eſt) *ante abrenunciationem ſæculi actos, junge aliis quatuor annis, quos in perſecutionibus, & tribus, quos in infirmitate traduxit Sanctus* (non vero decem item & novem annos, ut legitur apud Baronium): *& invenies Virum venerabilem obiiſſe anno ætatis unde octogeſimo.* In Sancti Theodori Vita etiam legitur: *Ex hac vita exceſſit Sanctiſſimus Plato, octogeſimum ætatis annum uno minus agens,* Papebrocius ad diem IV. Aprilis, quo Sanctus Plato colitur, videns Sirleti verſionem multis defectibus laborare, aliam apparavit. & non miratur, quod præſcriptum LXXIX. annorum calculum non inveniens Sirletus, judicaverit, vitium obrepſiſſe in anniis infirmitatis, ideoque numerum immutaverit, pro *tribus* ponens *novemdecim*: ſed hoc jure merito miratur, quod poſtquam præcedentia capita Latine reddiderat, laudaveratque *Platonem*, quia in pueritia orbatus parentibus, ita nihilominus profecerit ſapientia, ut & publicam rem laudabiliter gerere, & privatam vehementer augere potuerit (quæ ſane puerili imbecillitati non conveniunt) adeo oblitus ſit ante ſcriptorum, ut hic duodennem faciat renunciare ſæculo. Deinde, cum quidquid in hac Vita paſſus legitur, Sanctus, comprehendatur intra annum DCCXCV. quo *Conſtantinus* Irenes filius legitimæ conjugi repudiatæ *Theodoten* ſuperinduxit, & annum DCCCXI. quo mortuus eſt *Nicephorus* Imp. qui Platonem in exilio ægrotare intelligens, cum ad ſuum Monaſterium referri præcepit; quomodo potuit *illa quatuor certamina*, quibus annos quadraginta octo dabat, *in perſecutionibus* acta credere? Nunc oſtendo mortem ejus anno tantum DCCCXIV. contigiſſe.

IV. Hanc Chronologiam Vitæ *Sancti Platonis* ſic recte ſtatuit Papebrocius. Cum ita ferret vitæ a *Pla-*

omnis diſcordiæ ſuſpicio remota eſt, cum olim triſtia illa, quæ inter eos acciderant, impedimento fuiſſent, quo minus id credi poſſet. Omnes igitur admonuit: pro omnibus Deum oravit: univerſis veniam dedit, qui inimice ſe in illum geſſerant, qui eum perſecuti fuerant, & moleſtiis affecerant. Hæc fecit divinus ille vir, qui Chriſtum ipſum etiam moriens imitatus eſt.

Quoniam vero & teſtamentum diſponi oportebat, dicam quodnam illud fuerit, Orthodoxa inquam Fides, & legitima vitæ inſtitutio: hæc enim & vivens, & moriens ſervavit. Hoc autem vel illud diſtribuere, ad eum minime pertinebat: quoniam neque de amictu ipſo quicquam diſponere, in poteſtate habebat. Tunc a me miſerabili homine rogatus, an aliquid haberet quod diceret: manu veſtem meam apprehendet, eamque concuſſit, ſymbolum quoddam hoc eſt, obedientiæ omnino liberæ ac promptæ indicium relinquens, vocemque valde ſummiſſam emittens, dixit, ſe nihil habere. Quo dicto, ad humilitatem meam omnia referebat. Minime autem illud prætermittam, quod prædictionis apertam habet ſignificationem. Ipſe funebre canticum ſibi ante mortem modulatus eſt. Cum enim thoracis morbo teneretur, & aſſiduo anhelitu laboraret, labia ipſa ex conſueta divinorum eloquiorum meditatione movebat, ſummiſſaque voce illam præcipue cantici partem canebat: Reſurgent mortui, & exurgent qui ſunt in monumentis, & lætabuntur qui ſunt in terra: quem verſum hortabatur, ut ſecum una canerent qui præſto erant, quoad loqui potuit, & vocem tenuiſſimam emittere. Canticum autem illud ejus obitus conſecutus eſt, qui juſti Lazari, ejuſque diei feſti memoriam adventantem anteceſſit; ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat, pater hic, cujus vitam ſcribimus. Poſtremo cum inſurrexiſſet, & Deum precatus eſſet, ut ſalvus fieret, decoro habitu jacens, caputque ad dexteram inclinans, ita leniter tacito corporis motu, tamquam in proprium locum migrandum ſibi proponeret, cum oculos ea hora clauſiſſet, qua ſol occidit, ſanctam animam Angelis tradidit, qui eam ad juſtitiæ ſolem perducerent. Porro diem hanc natalem ejus coluerunt Græci pariter & Latini, quæ fuit quarta menſis Aprilis.

VIII. Patriarcha extrema perſolvit S. Platoni. At non prætereamus, quæ ad ſepulturam ejus pertinent a Nicephoro Patriarcha eidem ſancto extrema perſoluta, narrata vero a Michaele Studita monacho in Theodoro, paucis iſtis: *Cum autem per id tempus ex hac vita excederet ſanctiſſimus Plato, octogeſimum ætatis uno minus agens, vir plurimis defunctus laboribus, egregiis virtutum editis documentis in eo etiam abundantem Patriarcha charitatis ſuæ vim, animique recte compoſiti ſpecimen exhibuit. Accurrens ipſemet una cum clero ad monaſterium, & moribundo ſancto aſtitit, totus in illum defixus, membra ejus omnia complectens, ſuaviterque ſingula deoſculans. Cui quidem tamquam patri Patrum, cum innumeris luminibus, & thuris ſuffitu juſta perſolviſſet, ægre tandem corpus ſepulturæ condidit, multis*

PAGIUS Ejus Vitæ Chronotaxis. *Platone* actæ periodus, ut apte in ſex duodenarios annorum dividi poſſet, uſque ad illud tempus quo ſub *Nicephoro* ductus eſt in exilium, uſus eſt *Theodorus* aptiſſima ſimilitudine Solis juxta Dei præſcriptum Orientis Occidentiſque, quod & in *Platone* factum apparebat: qui primam ultimamque Vitæ religioſæ partem, alterius imperio ſubjectus tranſegerat: & cum ſic haberet Auctor, in eo quem laudabat Sancto, ætatis annos LXXII. reliquos ſeptem adjungens prioribus, ad LXXIX. numerando pervenit. Cum vero certiſſimus ſit ultimus *Nicephori* Imp. annus, idemque Chriſti DCCCXI. cum *Platonis* revocatione ab exilio concurrens; ad hunc ſic aſcendendum, ut tunc vere annos LXXVI. ætatis expleverit Sanctus, poſt quos ſolum ſuperſit morbi triennium. Si ergo Sanctus Plato natus ſit anno Chriſti DCCXXXV. annum ætatis XII. egit, quando utrumque parentem amiſit peſtilentia, uti in eadem Orat. *numer.* 4. *dicitur*. Peſtis autem anno DCCXLVI. graſſari cœpit, & per triennium duravit; ut eo anno oſtendimus. Alterum duodennium in avunculi ſui domo explevit, uſque ad annum DCCLVIII. incluſive, diſcendæ primum arti Notariali, deinde officio patrui ſui fructuoſe exercendo intentus. Tum religioſæ vitæ auſpicatus certamina *primum duodennium* tranſegit ſub obedientia Theoctiſti Hegumeni; *alterum* eidem Theoctiſto ſub annum DCCLXX. morienti ſuccedens, in Præfectura Monaſterii Symbolorum. Hegumenus electus eſt anno DCCLXXXI. quod *tertium duodennium*, tertius Platonis agon cenſetur. Poſt hæc ſequitur *quartum certamen*, quod abdicata anno DCCXCIV. Prælatura, & in nepotem *Theodorum* tranſlata exorſus eſt rurſus, ut ab initio ſubjectus Imperio alieno ad annum DCCCVII. niſi quod in exilium idem *Plato* actus eſt, ſed non diuturnum depoſito intra biennium Conſtantino, & Patriarcha ſatagente unionem cum Monachis redintegrare. Hi ſunt quatuor diverſi Platonis in religione ſtatus ante perſecutionem, *quatuor duodenariis* comprehenſi. Duravit perſecutio illa per quadriennium, uſque ad ultimos fere menſes Vitæ *Nicephori* Imp. quare cum *Plato* nonniſi triennio reſtitutioni ſuæ ſuperſtes fuerit, obieritque, *quando inſtabat memoria juſti Lazari*, ut refert Theodorus in laudata Oratione, num. XLIII. id eſt, Sabbatum ante Dominicam Palmarum, mors ejus contigit anno octingenteſimo decimo quarto, non vero *decimo tertio*, ut arbitratur Papebrochius; alioquin triennio reſtitutioni ſuæ non ſupervixiſſet Plato, cum hæc pertineat ad annum DCCCXI. quo Nicephorus Aug. periit. Præterea Sabbatum ante Dominicam Palmarum anno DCCCXIV. incidit in diem VIII. menſis Aprilis, & *Sanctus Plato* in Menæis die IV. ejuſdem menſis colitur. Quare ſi eo quo celebratur die ſpiritum Deo reddidit, revera inſtabat memoria Lazari; contra vero ſi mortuus ſit anno DCCCXIII. quo Dominica

tis undecumque confluentibus, ejuſque depoſitionem pro virili prohibentibus, ut qui ne mortuo quidem ſancto privari vellent. Hæc Michael, qui cum cæteris diſcipulis præſens potuit eſſe: bis vero ſubjicit ſtudium Theodori in reſtituendis monaſticis inſtitutis, jam diu ob illatam perſecutionem collapſis, & monaſterii ſtudii reparationem uſque ad Leonem Armenum, cujus tempore iterum eos omnes contigit pro defenſione Fidei Catholicæ exulare.

IX. Inter Epiſc. & magiſtratus quæſtio ventilata de reddendis fugitivis.

Eodem anno Kal. Novembris habitus eſt conventus Epiſcoporum, & magiſtratuum Conſtantinopoli, occaſione ſolvendæ quæſtionis inter Epiſcopos & magiſtratus obortæ ex hujuſmodi cauſa. Cum pax inter Imperat. & Crunnum Bulgarorum Regem tractaretur, inter alias conditiones a Rege Barbaro illa eſt appoſita, ut fugitivi redderentur. Arbitrati ſunt alii ejuſmodi conditionem non reiiciendam, ſed bono pacis accipiendam, adverſantibus aliis atque dicentibus, penitus reiiciendam, utpote contrariam Evangelio, dicente Domino (a): *Qui venit ad me, non eiiciam eum foras.* Qui has partes tuebantur principes conſiliarii ducem habebant Theodorum Studitam; adverſam vero partem defendebant Epiſcopi, quibus & aſſentiebatur ipſe Theophanes Abbas monaſterii Agri, auctor hiſtoriæ, qui rem geſtam ſic deſcribit: *Kalendas Novembris advocavit Imperator Patriarcham, cum anguſtiaretur, & de pace conſilium ſumpſit: aderant & Metropolitani, Nicænus ſcilicet & Cyzicenus, præſentibus quoque pravis conſiliariis* (ita appellat eos Theophanes, qui pacem ea conditione diſſuadebant) *cum Theodoro Egumeno Studii. Etiam Patriarcha, & Metropolitani Antiſtites pacem cum Imperatore amplectebantur. Mali vero conſiliarii cum Theodoro Egumeno Studii hanc ſubvertebant, fatentes, in ſubverſione divini mandati nemo pacem amplectitur.*

(a) Joann. 6.

Eum quippe qui venit ad me, non eiiciam foras, ait (b) *Dominus.* His, inquam, adverſatus eſt Theophanes multiplici ratione; uſus illa vero potiſſima, quod pluris facienda ſit multorum ſalus, quam paucorum, cum raro acciderat, ut ex Bulgaris aliqui ad Romanos confugerent.

(b) Joann. 6.

X. De iſta controverſia his diebus Conſtantinopoli ventilata, ubi Cedrenus agit, nullam de Theodoro Studita mentionem habet, rem geſtam ſic narrans: *Alii eam ſententiam, qua decernebatur, fugitivos eſſe reddendos, improbaverant; quorum princeps Nicephorus Patriarcha, & Theoctiſtus magiſter, ſua ætate virtute & prudentia præſtantiſſimus, aliique non pauci: Nam hi Deo committendam ſuam ſalutem judicabant, neque perfugarum deditionem barbarorum placandam ſuperbiam, omnipotentis Dei auxilio poſthabito.* Hæc ipſe.

Porro defenſores adverſæ partis tradit fuiſſe magni nominis monachos, inter quos liquet adnumeratum ipſum Theophanem Abbatem monaſterii Agri. Cæterum obtinuit pars negantium ea conditione pacem eſſe accipiendam, ex quo, inquit ipſe Theophanes, maxima ſunt parta imperio mala, quæ anno ſequenti dicentur. Quæ enim ſubſequuta ſunt mala ob pacem repulſam, effecerunt, ut tum in Theodorum, tum in alios fuerit ab omnibus declamatum tamquam in Reipublicæ everſores, præſertim vero ab ipſo Theophane, qui damna, quæ ſunt hæc conſequuta, deſcribit per prodigia a cælo & cometam inuſitatum apparentem ſignificata.

XI. Hieroſolymitanæ eccleſiæ profanatæ & monaſteria Palæſt. deſerta.

Quæ inſuper in Palæſtina hoc item anno evenerint mala, idem mox ſubdit his verbis: Eodem anno multi Chriſtianorum ex Palæſtina a Syria in Cyprum venere, fugientes immenſam Arabum afflictionem. Cum enim ſine generali principatu Syria eſſet & Ægyptus & Africa; & in omni

---

PAGIUS ...es Palmarum cum die XX. menſis Martii concurrit, dies ejus obitus a die ejus cultus nimis diſtabit; cum tamen, licet Sancti aliis plerumque diebus, quam quibus mortui ſint in Eccleſiis recolantur. Feſtum *Platonis* cum ejus Vita collatum indicare videatur, eum e vita migraſſe die quarta menſis Aprilis, impendente memoria Sancti Lazari. Sirletus loco, *quando inſtabat memoria juſti Lazari*, vertit, *juſti Lazari ejuſque diei feſti memoriam*. At, ut recte Papebrocius ſcribit, Græci nullum tale Feſtum habent, ſed ſimpliciter memoriam, occaſione Evangelii pridie Dominicæ Palmarum legi ſoliti.

V. A num. IX. ad XI. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alex. DCCCV. Kalendis Septemb. hujus Chriſti anni inchoato, prodit *Crummum* ſeu *Crunnum* Bulgarorum Principem Legatum ad Michaelem Imp. miſiſſe, ac petiiſſe conditiones alias conceſſas adimpleri, quarum hæc una erat, *ex utraque parte fugitivos utrique Principi mutuo reſtituendos, licet in Remp. perduelles forent.* His acceptis, ſubjungit Theophanes *Imperator improborum conſiliis ductus pacem admittere detrectavit. Falſa quippe pietatis obtentu, dicam verius ignorantia, quæ rem communem perderet, ductu, conſultores illi ſiniſtri ſuggerebant, fugitivos minime reſtituendos: ac in data ſententia argumentum Evangelica Domini auctoritate prolata, ad me accedentem, ajebant, non eiiciam foras. Medio vero menſis Octobris decurſu aciem inſtruxit Crummus adverſus Meſembriam*, qua intra menſis finem potitus eſt. *Imperator in mentis anguſtiam conjectus, menſis Novemb. Kalendis, Patriarcha ad colloquium advocato, de componenda cum hoſtibus pace conſilium quærebat. Aderant Conventui Nicænus & Cyzicenus Metropolita, & ex pravis Conſiliariis manus haud contemnenda. Ac Patriarcha quidem & Metropolita Imperatoris ſenſum ſecuti pacem amplectebantur: ſed improbi Conſiliarii una cum Theodoro Studii Præpoſito,* ever-

Bulgaria Rex in pacem cum Græcis non conſenſit niſi transfugæ utrimque reddantur.

omni principatu, qui ſub ipſis eſt, homicidia, rapinæ, adulteria, & omnes Deo odibiles actiones in civitatibus ac villis a divinitus peritura gente perpetrabantur, inque alma Dei noſtri civitate colenda loca ſanctæ Dei Genitricis, & Reſurrectionis ac Calvariæ, ſeu reliqua profanata ſunt. Similiter & Lauræ eremi opinatiſſimæ S. Charitonis & S. Sabæ, & reliqua monaſteria, & Eccleſiæ desertæ factæ ſunt. Alii autem percepto martyrio, interempti ſunt: alii vero Cyprum, & ex hac Byzantium properarunt; quos Michael pius Imperator & Nicephorus ſanctiſſimus Patriarcha benigna munificentia receperunt. Nam his, qui venerunt ad urbem, monaſterium inſigne donavit: his vero, qui in Cypro remanſerant, monachis & laicis talentum auri tranſmiſit, & hos diverſis conſolatus eſt modis. Erat quippe Michael circa omnes ſuavis, & clemens, circa negotiorum vero diſpoſitionem iners, ſervitute ſubactus Theoctiſto Magiſtro, & cæteris Principibus. Hucuſque Theophanes.

XII. Hoc eodem anno, initio ſui Imperii Michael Imperator Legatos ſuos miſit in Occidentem ad Carolum Magnum Imperatorem, & ad Leonem Papam, junxitque eos Legatis illis redeuntibus quos idem Carolus Imperator anno ſuperiori miſerat ad Nicephorum Imperatorem confirmandæ pacis cauſa: miſſi enim fuerant hi, Hatto Epiſcopus Baſileenſis, Hugo Comes Turonenſis, & Ajo Longobardus Forojulienſis, & cum his Leo Spatharius natione Siculus, atque Wilharius Dux Venetorum. Hi igitur cum perveniſſent Conſtantinopolim, occiſo Nicephoro Imperatore, cum Michaele rem agentes, eum ad pacem capeſſendam promptum invenerunt. Qui (ut dictum eſt) cum eiſdem ſuos Legatos ad Carolum miſit, qui hoc anno ad eumdem Aquiſgranum pervenerunt, atque Græca oratione laudem ejuſdem Caroli Imperatoris dixerunt, & Auguſti titulo celebrarunt. Hæc habent veteres Annales Francorum. *De legatione Michaelis Imp. ad Carolum Magnum.*

Nomina autem eorum, qui fuerunt hac functi Legatione Imperatoris, ſunt Michael Epiſcopus Arſaphius, & Theognoſtus Protoſpatharii. Qui revertentes, Romam (ut habuerunt in mandatis) venerunt ad Leonem Romanum Pontificem, atque in baſilica ſancti Petri ejuſdem fœderis libellum, nempe communicatorias litteras ab eodem Pontifice acceperunt. Hæc Annales Francorum.

Mi-

PAGIUS *averſis contraria ſententia dictis, eam rejiciebant, confirmantes pacem, quæ Dei mandata reſcindat, non eſſe admittendam: Illud enim, Venientem ad me non emittam foras, Dominus decrevit, aiebant: quæ proferrent; & in cujus argumenta hæc producenda vere neſcii. Prima quidem, quoniam nemine ex iis ad nos transfugiente, eos qui intra Aulam erant, eam ipſos pace compoſita ſervare poſſemus, prodidimus. Secundo, quia licet quidam ex eis pauci tranſfugerint, plurium certe potius, ejuſdemque nobiſcum nationis & ſanguinis conſortium ſatagere, quam incertis nobis quibuſdam propoſitis ſicto queſtu diteſcere decebat. Plures enim quam paucos ſervare Deo magis gratum eſt*, &c.

VI. *Ea conditio a Græcis rejecta.* Imperator tamen Conſtantinus Porphyrogenetus, qui Theophanis Chronographiam continuavit, ejuſdem ſententiæ eſt cum Conſiliariis, quos Theophanes reprehendit, & cum Sancto Theodoro Studita. Lib. 1. num. 5. hæc ſcribit: *cum jam Bulgarorum Dux Crumnus, concordiam & pacis fœdera, amicitiaſque ambire ſe ſimularet, ac animum pacis cupidum præferret, dummodo annua, quæ pendi ſolita erant, pro eo ac majoribus viſum erat, Romani tributa præſtarent; ea demum adjecta conditione, ut & Bulgarorum viciſſimque Romanorum impoſterum transfugæ, ſuæ quique genti redderentur. Transfugarum ſtatut illud abſurdum Senatui viſum eſt, quamquam Michael Imperator totus in Principis Bulgarorum ſententiam ibat, quod ineundæ pacis occaſionem illam ſibi nolebat aufugere. Obtinuit tamen Senatus ſententia, quam Theoctiſtus Magiſter ſequeretur, ac cui vim ac pondus auctoritate ſua adjiceret. Iterum ergo relictis colloquiis; ad belli aleam revocatum negotium: idque magis decere merito judicatum eſt.* „Quomodo enim non omnem humanitatis ſenſum exuiſſe arbitrandus eſt, qui hominem caſu aliquo, aut viciſſitudine in errorem prolapſum; patriaque (qua nihil dulcius eſſe aiunt) contempta; adhæc uxore & liberis, ceu ad aras inviolabiles, ad Romanæ Ditionis loca confugientem, Scythicæ gentis immanitati, cujus a feris nihil indoles differat, dedendos putaverit? Cum enim terribiles, truceſque ac feri ſint, multos ſuorum id non ferentes, ad lenitatem & manſuetudinem noſtram ſæpenumero tranſire animadvertunt. *Ne igitur univerſa ipſorum gens in noſtram paulatim ſe ſe effundat, veriti coram Principe, ſæpius & ad noſtram uſque ætatem, multos de hac re ſermones moverunt. In vanum tamen (quod communi fertur adagio) occurrerunt; viros nacti firmi propoſiti, & qui a ſententia non facile dimoverentur. Brevi itaque ceſſatum mora: ambaque mox gentes ad arma concurrere:* Hæc Conſtantinus.

VII. *Pax inter utrumque Impp. confirmatur.* Ad num. XII. & ſeq. Eginhardus in Annal. ait: *Michael factus Imperator, Legatos Domini Imperatoris Caroli, qui ad Nicephorum miſſi fuerunt* (ut anno ſuperiori vidimus) *& Conſtantinopoli ſuſcepit, & abſolvit: cum quibus & Legatos ſuos direxit Michaelem ſcilicet Epiſcopum & Arſaphium atque Theognoſtum Protoſpatarios, & per eos pacem a Nicephoro inceptam confirmavit. Nam Aquiſgrani, ubi ad Imperatorem venerunt, Scriptum pacti ab eo in Eccleſia ſuſcipientes; more ſuo, idest Græca lingua, laudes ei dixerunt, Imperatorem eum & Βασιλέα appellantes; & inde revertendo Romam venientes in Baſilica* S. Petri eumdem pacti ſeu fœderis libellum a Leone Papa denuo ſuſceperunt. Idem habent alii Annaliſtæ, Monachus Egoliſmenſis, Incertus Auctor in Vita Caroli & Regino in Chron. Verum Michael Imp. geſta a Legatis, quoad titulum illum grata & rata non habuit, cum certum ſit, nec eum, nec ejus Succeſſores Baſilei ſeu Imperatoris & Auguſti nomen Carolo M. aliiſque Imperatoribus

Oc-

XIII. Miſerat enim ex more Catholicus Imperator ad Romanum Pontificem Catholicæ fidei profeſſionem, ut Catholicæ Eccleſiæ communionem conſequi mereretur, a qua divulſi fuerant prædeceſſores Orientis Imperatores: quam conſecutus eſt, datis ab eodem Pontifice, ut dictum eſt, io baſilica S. Petri, ad eumdem Imperatorem litteris communicatoriis. De Legatione autem quam ſequenti anno Carolus ad Michaelem miſit, dicemus ſuo loco.

XIV. *De tempore cladis acceptæ in ſaltibus Pyrenæis.* Ad hæc ultima tempora Caroli Imperatoris, qui proſecuti ſunt res Hiſpanas, referunt decantatam Francorum cladem illam acceptam in ſaltibus Pyrenæis, ad Rocidam vallem, vulgo dictam Roncisvalle, in qua præter multos alios cæſos deſiderati ſunt illi nominatiſſimi Duces Rotlandus Britanniæ Comes, Anſelmus & Eginhardus, ajuntque, & Carolum ipſum fractum viribus in Gallias rediiſſe, & paulo poſt defunctum eſſe, totumque id facto per Alfonſum Regem Gallæciæ cognomento Caſtum. Hi autem quam longe in primis in his, quæ ſunt temporis, aberreot a veritate: omnes ſint judices. Cladem namque illam contigiſſe anno Redemptoris ſeptingenteſimo ſeptuageſimo octavo, Chronographi omnes, qui per ſingulos annos res Caroli Magni digeſſerunt, iidemque ejuſdemque ſæculi ſcriptores, abſque dubitatione pari conſenſu teſtantur. Porro hanc non aliam fuiſſe ab illa, quam ipſi ſcriptores rerum Hiſpanicarum hoc tempore ponunt, illa neceſſaria demonſtratio ex eorum perita officina declarat. Siquidem æque omnes affirmant, io hac clade deſideratos eſſe dictos viros inſignes Rotlandum, Anſelmum & Eginhardum. Verum cum iſti omnes reperiantur occiſi io dicto prœlio ante annos trigintaquatuor, nihil dubii penitus remanet. Non enim puto, hos eſſe dicturos, eoſdem præſtantes viros iterum occiſos, iterum eſſe mortuos. Eſt de his (ut alios omittam) ejus temporis ſcriptor, qui fuit eidem Carolo a ſecretis Eginhardus, qui ipſius Caroli vitam ſcribens, ejus ferme ſcriptionis exordio, iſta de his, quæ tunc contigerunt, ſic habet:

Cum enim aſſiduo pene & pene continuo cum Saxonibus bello certaretur, diſpo- XV.

PAGIUS Occidentia, Francis vel Germanis nunquam dediſſe. Non diſſimulavit Eginhardus Carolum Conſtantinopolitanis Imperatoribus, Nicephoro, Michaeli & Leoni valde odioſum fuiſſe, *propter ſuſceptum a ſe Imperatoris nomen, quaſi qui Imperium eis præripere vellet*. Sed hac de re plura anno DCCCXXIV. num. X. & ſeq.

VIII. *In ea Venetæ & Dalmatia comprehenſi.* Non dubitandum, quin in hac pace *Venetia* & *Dalmatia* comprehenſæ fuerint, uti jam anno DCCCX. num. IV. & VI. de Venetia diximus. Quoad Dalmatiam, magna ejus pars cum Iſtria & Liburnia manſit ſub poteſtate Caroli, qui teſte Eginhardo in ejus Vita, *Iſtriam quoque & Liburniam atque Dalmatiam, exceptis maritimis Civitatibus, quas ob amicitiam & junctum cum eo fœdus Conſtantinopolitano Imperatori habere permiſit*. Joannes Lucius Lib. I. de Regno Dalmatiæ cap. 15. de Dalma-
„ tia, inquit, ſicut eam partem, quam Croa-
„ ti cum Liburnia occupaverant, ſimul cum
„ reliqua Croatia Carolum ſubegiſſe cenſen-
„ dum eſt; ita illa exceptio Civitatum mariti-
„ marum de Civitatibus continentis Dalmatiæ,
„ ſcilicet Jadra, Tragurio & Spalato, Croa-
„ tis conterminis, quæ cum Inſulis Dalmatiæ,
„ nomen retinebant, intelligenda eſt. Quæ genuina verborum Eginhardi interpretatio.

IX. *Carolus cum Rege Cordubenſi & Beneventanis pacem facit.* *Legatis dimiſſis, Imperator generali Conventu Aquiſgrani ſolemniter habito, Bernardum filium Pippini nepotem ſuum in Italiam miſit; & propter famam Claſſis, qua de Africa & de Hiſpania, ad vaſtandam Italiam, ventura dicebatur, Vualanem filium Bernardi patruelis ſui, cum illo eſſe juſſit, quoad uſque rerum eventus ſecuritatem noſtris afferret. Hac Claſſis partim in Corſicam, partim in Sardiniam venit. Claſſis etiam Nordmannorum Hiberniam Scotorum Inſulam aggreſſa, commiſſoque cum Scotis prælio, parte non modica Nordmannorum interfecta, turpiter fugiendo domum reverſa eſt. Pax cum Abulaz Rege Saracenorum facta. Item cum Duce Beneventanorum Grimoaldo: & tributi nomine XXV. millia ſolidorum auri a Beneventanis ſoluta. Expeditio facta ad Vultzos, & ab eis obſides accepti. Harioldus & Rageafridus, Reges Danorum, miſſa ad Imperatorem Legatione pacem petunt, & fratrem ſuum Hemmingum ſibi remitti rogant*, inquit Eginhardus in Annal. qui jam ſcripſerat, Harioldum & Ragenfridum mortuo hoc anno Hemmingo Danorum Rege, a *Danis* Reges eſſe conſtitutos. De pace facta cum Abulaz ſeu Alhaca Cordubenſi Rege, fuſius loquitur Chronographus Moiſſiacenſis: *Eodem anno Abulaſer Rex Saracenorum ex Spania audiens famam & opinionem virtutum Domni Caroli Imperatoris, Miſſos ſuos direxit poſtulans pacem facere cum eo, quam ipſe piiſſimus Imperator denegare noluit, ſed fecerunt pacem cum eo per tres annos.* Walanes ſeu Wala, quem Carolus Aug. in Italiam ire præcepit, ut conſilio *Bernardum* juvaret, *Adelhardi* Corbeienſis tunc Abbatis frater germanus erat, & ſicut *Adelhardus* Pippino, ſic *Vualanes* Bernardo Pippini Regis filio præcipuus fuit Conſiliarius, & uterque in Italiam a Carolo directus.

Amalharius ſeu Amalarius Archiepiſc. Trevirenſis hoc anno e Tranſalbiana Saxonia reverſus eſt, ut colligitur ex Ludovici Pii Diplomate, in quo geſta hac in Provincia tam ſuperiori, quam currenti anno uno tenore narrat Ludovicus, qui poſtquam locutus eſt de iis quæ ad annum præcedentem pertinent, quæque ibi recitavimus, ſtatim ſubjicit: *Poſtmodum vero* (nempe hoc anno) *capta vir optatam ad patriam undique conſtuentibus, eamdem Parochiam cuidam Presbytero Heridac nomine, ſpecialiter commendavit, quam univerſa Nordalbingorum Eccleſia, videlicet ne ad ritum relaberentur Gentium, vel quia locus ille lucrandis adhuc Gentibus videbatur aptiſſimus, diſpoſuerat conſecrari Epiſcopum, ut ipſa occaſione vel auctoritate, ſumma in ipſis terminis Gentium ſedulitate prædicandi Sancta multiplicaretur Eccleſia, dum viri novi ipſius novitatis Epiſcoporum multa latitudinis cu-* X. *Carolus M. Saxonum Tranſalbianorum converſioni incumbit.*

Google

Convincitur multipliciter error.

ſpoſitis per congrua confiniorum loca præſidiis, Hiſpaniam quam maximo poterat belli apparatu aggreditur, ſaltuque Pyrenæi ſuperato, omnibus, quæ adierat, oppidis atque caſtellis in deditionem acceptis, ſalvo atque incolumi exercitu revertitur, præter quod in ipſo Pyrenæi jugo Vaſconicam perfidiam parumper in redeundo contigit experiri. Nam cum in agmine longo, ut loci & anguſtiarum ſitus permittebat, porrectus iret exercitus, Vaſcones in ſummi montis vertice poſitis inſidiis (eſt enim locus ex opacitate ſilvarum, quarum maxima eſt ibi copia, inſidiis ponendis opportunus) extremam impedimentorum partem, & eos qui noviſſimo agmine incedentes, ſubſidio præcedentes tuebantur, deſuper incurſantes, & in ſubjectam vallem dejiciunt; conſertoque cum eis prælio, uſque ad unum omnes interficiunt, ac direptis impedimentis, noctis beneficio, quæ jam inſtabat, protecti, ſumma cum celeritate in diverſa diſperguntur. Adjuvabat in hoc facto Vaſcones & levitas armorum, & loci, in quo res gerebatur, ſitus. E contra Francos & armorum gravitas, & loci iniquitas per omnia Vaſconibus reddidit impares.

XVI. *In hoc prælio Egbartus*, alias Eginhardus *Regiæ menſæ præpoſitus, Anſelmus Comes Palatii, & Rotlandus Britannici litoris Præfectus, cum aliis compluribus interficiuntur. Neque hoc factum ad præſens vindicari poterat, quia hoſtis, re perpetrata, ita diſperſus eſt, ut ne fama quidem remaneret ubinam gentium quæri potuiſſet.* Haſtenus de his Eginhardus. Qui cum dicat id eo tempore factum, quo jugiter urgebat Saxonicum bellum, plane declarat, nequaquam fieri potuiſſe his ultimis Caroli temporibus, quibus jam diu ante (ut dictum eſt) a bello Saxonico ceſſatum eſſet, ſuperatis penitus illis, & ad Chriſtianam religionem perductis. Sed & longe ante hæc ultima Caroli tempora eam cladem contigiſſe: ex eo etiam demonſtrat idem Eginhardus ibidem, dum eo ordine, quo ſunt geſta, bella a Carolo numerans, poſt hujuſmodi bellum Hiſpanicum, recenſet Britones ab eodem domitos, Beneventanos ſub tributum redactos, inde Bavaricum cœptum bellum, & poſtea Avaricum; de quibus ſingulis dum agunt auctores veteres, qui per ſingulos annos eadem ſunt proſecuti, æque poſt Hiſpanicum iſtud bellum ea omnia contigiſſe demonſtrant. His accedunt quæ de propagato ab eo Imperio idem, qui ſupra, præſens rerum inſpector fideliſſimus teſtatur Eginhardus, dum ait: *Ipſe Carolus per bella memorata Aquitaniam & Vaſconiam, totumque Pyrenæi montis jugum, & uſque ad Iberum amnem, qui apud Navarros ortus, & fertiliſſimos Hiſpaniæ agros ſecans ſub Dertoſæ civitatis mœnia Balearico mari miſcetur*, ſubegit ſcilicet, *deinde Italiam totam, &c.* Plane ſignificans ea de bello Vaſconico antea contigiſſe, quam Carolus in Italiam inferret arma.

Rur-

PAGIUS *cura non ſufficiebat diſcurrere per omnia. Delegavit etiam eidem Presbytero quandam Cellam Hrodnaci vocatam, quatenus eidem loco periculis undique circumdato fieret ſupplementum.* Idem Ludovicus poſtea quæ ipſemet mortuo patre in ea Provincia egerit enarrat: *Sed quia conſecrationem jam dicti Viri velox ea hac vita tranſitus pii genitoris noſtri in diebus ejus fieri prohibuit, ego autem quem Divina Clementia in Sedem Regni ejus uſervaverat, cum in multis Regni diſponendis negotiis reſiſterem, hoc quoque prædicti patris mei ſtudium velut Regni in finibus peractum, volens tamen oſtenderem, ſuadentibus quibuſdam jam dictam Cellam ad Indum Monaſterium contuli, vicinam vero Parochiam vicinis Epiſcopis interim commendavi.* Bremenſi videlicet ac Verdenſi, uſque ad an. DCCCXXXIV. quo illuc S. Anſcharium Hammaburgenſem Archiepiſcopum miſit.

XI. *Enumeratio Epiſcopatuum a Carolo M. in Saxonia inſtitutorum.* Apud Nicolaum Schatenum Epiſcopatus in Saxonia fundati ita enumerantur: *Antiquiſſimus Oſnabrugenſis. Inde Paderbornenſis, Halberſtadienſis, Bremenſis, Verdenſis, Mindenſis, Mimigardevordenſis ſeu Monaſterienſis, Hildeſienſis, fundati. His acceſſere Hamburgenſis & Selsldreuſis, cœpti inchoatique a Carolo Magno; alterum Ludovicus Pius, alterum cæteri Imperatores, dum poſtremo Magdeburgum transferretur, Otto Magnus abſolvit.* Anno DCCCX. *Hildegrimus* Catalaunenſis Epiſcopus & frater Sancti Luidgeri Epiſcopi Monaſterienſis primi relicto Epiſcopato Catalaunenſi renunciatus eſt a Carolo Magno Epiſcopus Seligenſtadii, quod Oppidum eſt Germaniæ, aliis *Oſtrovicum* dictum, in Saxonia Inferiori, & in Halberſtadienſi Principatu ad amnem Olſam; ſed cum locus ille minus placeret, tranſlata eſt poſtea Sedes Epiſcopalis *Halberſtadium*. Carolus etiam inſtituit Epiſcopatum Aulicenſem. *Aulicam*, inquit Krantzius lib. 1. Metrop. cap. 10. *Aulici locum dixere, quod crebrius ibi Rex glorioſiſſimus* (Carolus) *cum eſſet in Provincia reſideret. Circumſpiciens autem opus eſſe & his populis proprio Sacerdote, quod longius abeſſet Saliugſtedenſis (nunc Halberſtadienſis) Epiſcopus, igitur Eccleſia ſua ibi exædificata Pontificem juſſit conſecrari Venerabilem Sacerdotem Guntherum.* Sedes Epiſcopalis dein Aulica *Hildeſiam* tranſlata eſt. *Aulica & Hildeſia* duobus ab invicem milliaribus diſſident: illa ſita eſt in loco, ubi Sala rivulus in ſiniſtram Leynæ ripam influit; *Hildeſia* vero fluvio adſidet. Ex his Epiſcopatibus, qui trans Viſurgim fluvium Moguntiacenſi, qui cis eumdem amnem, Colonienſi Metropolitæ ſubjecti fuere, ut oſtendit Cointius hoc anno num. LXVI.

Hoc circiter anno *Carolus* encyclicas litteras Archiepiſcopis Regni ſui direxit, ut eorum ſcriptis certior efficeretur, qualiter & ipſi & illorum Suffraganei Presbyteros Dei, plebemque ſibi commiſſam inſtruerent *de Baptiſmo*; quibus literis ſollicitati *Magnus* Senonenſis Archiepiſc. & Joannes Archiepiſc. Arelatenſis *Theodulphum* Aurelianenſem Epiſcopum impulerunt ad ſcribendum librum *de Ordine Baptiſmi* ad Magnum ſeu Magnonem, Senonenſem Archiepiſcopum, quem in capitula XVIII. partitus eſt; editus XII. *Encyclica litera Caroli M. de cæremoniis Baptiſmi.*

eſt

XVII. *Neceſſitudo inter Adelfonſum & Carolum.* Rurſum vero procul abeſt, ut per Alfonſum Caſtum ea adverſus Carolum fuerint perpetrata; ſiquidem magna amicitiæ neceſſitudine inter ſe conjunctos fuiſſe Carolum Magnum Imperatorem, & Alfonſum cognomento Caſtum, nec quicquam diſcordiarum inter eos interceſſiſſe, idem Eginhardus in ejuſdem Caroli vita demonſtrat, ubi ait de Carolo: *Auxit etiam gloriam Regni ſui, quibuſdam Regibus ac Gentibus per amicitiam conciliatis: Adeo namque Adelfonſum Gallaciæ atque Aſturiæ Regem ſibi ſocietate devinxit, ut is cum ad eum litteras vel Legatos mitteret, non aliter ſe apud illum, quam proprium ſuum appellari juberet.* Hæc Eginhardus. Frequentatum namque ab eodem Adelfonſo muneribus atque legationibus ipſum Carolum Imperatorem, pariter Francorum Annales edocent. Siquidem aliquando per Frojam Legatum papilionem miræ pulchritudinis ad Carolum Adelfonſus miſit; poſtea vero alia legatione exhibita per eumdem Frojam ac Baſiliſcum, manubias de expugnata Ulyſſipona & a Sarracenis vendicata ad eumdem Carolum miſit captivos Mauros loricas atque mulos: idque anno Redemptoris ſeptingenteſimo nonageſimo octavo.

XVIII. *Fabulæ Turpini exploduntur.* Sed unde adeo diſertis viris, res Hiſpaniarum hiſtoria proſequutis, tam graviter errandi provenit origo? dicam: Quod enim Turpini nomine (quiſquis ille fuerit) ſomniorum ac fabularum vanus contextor, poſt venerandi corporis S. Jacobi Apoſtoli inventionem (quam etiam per ipſum Carolum factam eſſe mentitur) ponit bellum illud contigiſſe, in quo Rotlandus, ſive Rolandus inter alios viros inſignes occubuit: nulla hic habita exacta temporis ratione, revera tunc bellum illud contigiſſe ſunt arbitrati, quo a fabuloſo auctore ponitur: qui hoc errore ducti ſunt, antiquiores adnumerantur Tudenſis & Rudericus Toletanus Epiſcopus; recentiores vero omnes, ne ſingulos nominem, tamquam e cœlo allato oraculo firmiter eidem inhæſerunt,

PAGIUS aſt liber ille a Sirmondo inter Theodulphi Opuſcula. Eo etiam tempore *Amalarius* Trevirenſis Archiepiſcopus elucubravit librum *de Sacro Baptiſmate ad Carolum Magnum Imperatorem* qui falſo hactenus ſuppoſitus fuerat Alcuino, inter cujus opera reperitur ſub Epiſtolæ nomine libellus *de Caremoniis Baptiſmi*, inſcriptus *Glorioſiſſimo & Excellentiſſimo Auguſto a Deo coronato Carolo Sereniſſimo*. Hunc vulgatum errorem detexit Sirmondus in Notis ad librum laudatum Theodulphi. Adhæc *Odilbertus* Mediolanenſis Archiepiſcopus acceptis literis Caroli Magni a Mabillonio Tom. I. Vet. Analect. pag. 21. publicatis ad eum reſcripſit literas ab eodem Mabillonio Tom. IV. Vet. Analect. pag. 327. promulgatas cum prioribus verbis ſingulorum capitum libelli ejus *de Baptiſmo*. Continet Opus illud capita XXII. Adhæc Mabillonius Tom. III. Vet. Analect. pag. 1. e tenebris eruit librum Laidradi Epiſcopi Lugdunenſis *de Sacramento Baptiſmi* cum præfixa Epiſtola ad *Carolum M. Imperatorem*, in qua dicit Laidradus, antequam ad ejus quæſita reſpondeat, ſibi viſum eſſe de ipſo Baptiſmo in genere verba facere: Huic opuſculo ſubnectitur alia Epiſtola *Laidradi* ad Carolum Imperatorem cum reſponſis ad quæſita ejus. Denique Joannes Cordeſius Lemovicenſis Canonicus Hincmari Opuſculis ſubtexuit Epiſtolam *Jeſſe* Ambianenſis Epiſcopi cum hac inſcriptione: *Sacris Sacerdotibus & in Chriſto omnibus Diœceſi noſtra digne militantibus Jeſſe humilis Epiſcopus in Domino ſalutem.* Initio ſuæ ſcriptionis teſtatur ſe ſe a Diœceſi abeſſe gravibus negotiis implicitum: *Breviter*, inquit, *vobis inquantum temporum adfuit ſpatium, qualiter a ſacri Baptiſmatis unda pervenire debeatur, ſcribendo perſtrinximus.*

XIII. *Quid hujuſmodi litteræ encyclicæ continerent.* Quid a ſingulis Archiepiſcopis poſtularit Carolus, liquet ex Epiſtola quam ad Odilbertum, quæ ſola ſupereſt, dedit. Poſtquam igitur Carolus oſtendit quantum exoptet, ut *multiplicetur numerus populi Chriſtiani*, ſcribit: *noſſe itaque per tua ſcripta aut per te ipſum volumus, qualiter & tu, & Suffraganei tui doceatis & inſtruatis Sacerdotes Dei & plebem vobis commiſſam de Baptiſmi ſacramento; id eſt, cur primo infans Cathecumenus efficitur, vel quid ſit Catechumenus, deinde per ordinem omnia, quæ aguntur. De Scrutinio, quid ſit ſcrutinium. De Symbolo, quæ ſit ejus interpretatio ſecundum Latinos. De credulitate quomodo credendum ſit in Dominum Patrem Omnipotentem, & in Jeſum Chriſtum filium ejus, & in Spiritum Sanctum, Sanctam Eccleſiam Catholicam, & omnia quæ ſequuntur in eodem Symbolo. De abrenunciatione Satanæ & omnibus operibus ejus & pompis. Quid ſit abrenunciatio, & quæ opera ejus diaboli & pompæ. Cur inſufflatur & cur exorcizatur. Cur Catechumenus accipit ſalem. Quare tangantur nares, pectus ungatur oleo; cur ſcapulæ ſignantur, & quare pectus & ſcapulæ linuntur. Cur albis induitur veſtimentis; cur ſacro chriſmate caput perungitur & myſtico tegitur velamine; & cur corpore & Sanguine Dominico confirmatur. Hæc omnia ſubtili indagine per ſcripta nobis, ſicut diximus, nunciare ſatagas; & ſi ita teneas & prædices, aut ſi in hoc quod prædicas, te ipſum cuſtodias.* Ex his verbis intelligimus, Carolum ad Archiepiſcopos tantum, non vero ad eorum Suffraganeos literas dediſſe, & cum hæc Epiſtola generalis fuerit, ſimilia exemplaria miſſa eſſe ad *Magnum* Archiepiſcopum Senonenſem, quod teſtatur Theodulphus in Præfatione libri de *Ordine Baptiſmi*, & ad alios Regni Francici Archiepiſcopos; licet ea exemplaria ad nos non pervenerint. Intelligimus etiam, cur *Jeſſe* Ambianenſis & *Theodulphus* Aurelianenſis Epiſcopi, non ad Carolum Magnum, ſed is ad Magnum Archiepiſcopum Senonenſem; ille vero ad Clerum ſuum ſcripſerit, quia nempe Epiſcopos *Carolus M.* non interrogarat. Sirmondus dicit, ſe vidiſſe quatuor diverſa exemplaria libri Theodulphi, in quorum tribus liber inſcriptus eſt *Magno*; in quarto vero *Joanni*, mendoſe tamen, ut ipſe opinatur, cujus ſententia probatur Baluzio in Notis ad Capitularia Reg. Franc. pag. 1072. ad nullum quippe inquit Vir clariſſimus, alium de hoc argumento ſcribere potuit eo tempore *Theodulphus*, quam ad *Magnum* Metropolitanum ſuum. Ac cum Theodulphus tam a Joanne Archiepiſcopo Arelatenſi, quam a Magno ſuo Metropolitano

Digitized by Google

uno dumtaxat excepto, præ cunctis Hiſpanarum rerum ſcriptoribus hoc nomine mihi laudando Ambroſio (a) Morale, qui hæc odoratus, haud imprudens eſt errantes ſequutus, ſed hærens ſubſtitit, ut rem accuratius conſideraret. Sed eos admirati ſumus magis, qui difficultatem hanc ſentientes, ut ſolverent, duas clades exercitus Caroli in Pyrenæis montibus ſibi finxerunt, & hanc, de qua eſt ſermo, poſteriorem dixerunt. Sed hos oportet ſuis divinationibus adiiciant, ut pariter affirment, Rotlandum & cæteros nominatos ſocios bis mortuos eſſe, cum hos ipſos in poſteriori clade dicunt eſſe necatos, quos in eo jam diu antea firmiſſima auctoritate oſtendimus fuiſſe peremptos. Sed faceſſant hæ cum ſuo auctore mentito Turpino fabellæ, poeticis dumtaxat dignæ figmentis, ab hiſtorico ſtylo longe longius ſemovendæ. At ſæpe ſuorum gentilium nimium ardens amor plures fallere coegit hiſtoricos, ut abſque delectu perciperent quæcumque ſcripta, quibus ipſi quolibet modo gloriam ſuis compararent. At de his ſatis.

Se-

(a) *Ambroſ. l. 3. c. 48.*

PAGIUS pulſatus fuerit, ut librum Iudſtum *de Ordine Baptiſmi* ſcriberet, nullum mihi videtur dubium, quin etiam utrique Opuſculum illud inſcripſerit. Denique libellus de *Cæremoniis Baptiſmi* Alcuino adſcriptus, ejus eſſe non poteſt; cum in eo illius Auctor dicat: *dixiſtis, Sereniſſime Imperator, velle vos ſcire, qualiter nos & Suffraganei noſtri doceremus populum Dei de Baptiſmi Sacramento*; idemque recte illum Amalario tribuit Sirmondus, MS. Petaviano innixus. [1]

XIV. *Privilegium a Carolo M. conceſſum Hiſpanis Gallias incolentibus.* Baluzius Tom. I. Capitul. Reg. Franc. pag. 499. refert ex Archivo Archiepiſcopatus Narbonenſis Præceptum a Carolo Imp. in gratiam Hiſpanorum, qui in ejus Regnum confugerant, emiſſum, in quo plures *Hiſpani* ibidem memorati queruntur, quod multas oppreſſiones ſuſtineant, ipſeque Imperator aſſerit, ſe juſſiſſe *Joanni Archiepiſcopo* Miſſo ſuo, uti ſe ad *Ludovicum* Regem conferrat, & quomodo ipſi Hiſpani vivere debeant ſtatueret. Interim *Berane*, & aliis octo Comitibus mandat, ut eoſdem Hiſpanos, qui ad ſe de *Hiſpania* venerant, & terras excolendas a ſe acceperant, nullo cenſu gravare præſumant, *ſed quoad uſque*, inquit, *illi fideles nobis, aut filiis noſtris fuerint, quod per triginta annos habuerunt per apriſionem quieti poſſideant, & illi & poſteritas eorum, dat. IV. Nonas Aprilis anno Chriſto propitio, Imperii noſtri XII. Regni vero in Francia XLIV. atque XXXVIII. in Italia Indictione quinta*, ideoque hoc Chriſti anno. Joannes ille erat Archiepiſcopus Arelatenſis, & his verbis *per apriſionem*, Imperator intelligit eam partem terræ incultæ, quam Hiſpani ex conceſſione Regum vel Comitum excolendam ſumſerant, ut interpretatur Baluzius in Notis ad Capitularia pag. 1080. quod pluribus exemplis confirmat Ducangius in ſuo Lexico in voce *Appriſio*. Hæc *Hiſpanorum* in Regno Francorum Privilegia, ideſt, in ea parte Hiſpaniæ Citerioris, quæ citra *Rubricatum* eſt commorantium, confirmarunt Ludovicus Pius & Carolus Calvus, quorum Præcepta ſuis locis memorabimus.

XV. *Diſſenſio in monaſterio Fuldenſi exorta.* Non prætermittendum hic quod Annaliſta Cæſareus a Lambecio editus ad annum Caroli Regis XLIV. qui juxta eum in hunc Chriſti annum convenit, de Monaſterio Fuldenſi, Sancti Bonifacii Monaſterio vulgo appellato, ſcribit: *facta eſt conturbatio non minima in Monaſterio Sancti Bonifacii, & fratres XII. ex ipſa familia perrexerunt ſimul cum Abbate Ratgario* (tertio Abbate Fuldenſi) *ad judicium Imperatoris Karli, nec tamen ita commotio illa quievit, ſed poſt Richolfus Archiepiſcopus Moguntiacenſis, & Bernharius Epiſcopus Civitatis VVangionum, & Hanto Epiſcopus Auguſtenſis, & VVolgarius Epiſcopus Eccleſiæ VVirzaburg, cum cæteris fidelibus, qui ſimul ad illud Placitum convenerant, juſſu Imperatoris ſanaverunt commotionem illam in Monaſterio Sancti Bonifacii. Eo anno dedicata eſt Eccleſia Sancti Joannis Baptiſtæ in auſtrali parte Monaſterii juxta flumen Giralbha*. Loquitur de hoc diſſidio Abbatem inter & Monachos Fuldenſes orto Brouverus lib. 1. de Antiquit. Fuldenſ. cap. 11. aſſeritque Monachos obtuliſſe ſupplicem libellum Carolo Magno multarum querelarum plenum, quem ipſemet poſtea lib. 3. capit. 12. recitat, & poſt eum Cointius anno DCCCXIII. num. CCCCI. & ſeqq. Monachi recentis inſtituti zelo flagrantes perire ſibi veteris diſciplinæ rigorem nolebant, & *Ratgarius* ſummo jure nuſquam ceſſit, & omnium a ſe voluntates alienavit. Quare anno DCCCXVII. ut in Annalibus Fuldenſibus legitur, *Ratgarius Abbas Fuldenſis Monaſterii accuſatus a fratribus & convictus, deponitur*. Hinc in Carminum libro Modeſtus eumdem *Ratgarium* hoc Schemmate expiaxit; poſuit enim juxta eum imaginem monocerotis in ovium gregem incurrentis infeſto cornu. Anno DCCCXVIII. Sanctus Eigil Vitæ Sancti Sturmii Monaſterii Fuldenſis Conditoris Scriptor, in locum Ratgarii ſubrogatur.

NOTÆ [1] ENcyclicas haſce epiſtolas non ad Metropolitanos tantummodo, ſed & ad nonnullos etiam Epiſcopos miſiſſe Carolum apud me certo conſtat, quamvis Pagius id negat. Nam in collectione Martenii to. VII. extat Caroli epiſtola ad Garibaldum Leodienſem Epiſcopum ea de re ſcripta, qua illum monet ut neminem permittat e baptiſmo infantes ſuſcipere, quin prius percnoſcetur de ſymbolo & oratione dominica. Si vero epiſtula hæc eodem ipſo tempore quo encyclicæ ad Metropolitanos miſſa cenſeatur, de quo vix dubito, earumdem encyclicarum miſſio aliquot annis quam hic fiat a Pagio anticipanda eſt; nam Garibaldus ſeu Gerbaldus Walcandum præceſſit, ut ex veteri authore de geſtis Epiſcoporum Leodienſium in collect. Martenii to. IV. Walcandus autem, ex eodem Scriptore cœpit anno 810. & quidem ſequenti anno 811. Caroli Magni teſtamento ſubſcripſit, ut etiam Pagius ad eundem annum 811. V. notavit. Igitur encyclicæ de baptiſmo literæ non ſerius quam anno 809. dari potuerunt. In ejuſdem autem Martenii Anecdotis to. 1. col. 16. vulgata eſt epiſtola cujuſdam incerti, ſed epiſcopi utique vel archiepiſcopi, qua ab Imperatore per literas requiſitus doctrinam, quam ſubjectos ſibi populos docebat quoad ritus baptiſmi, exponit. MANSI

I. SEquitur Chriſti annus octingenteſimus decimus tertius, ſexta Indictione, quo Michael Imperator a Leone Armeno præventus deponit Imperium quinto Idus Julii. Quo modo autem iſta ſe habuerint, & quæ hæc præceſſerint, ex Theophane qui præſens aderat, audiamus: *Cum enim pax penitus irrita reddita eſſet, nec ulla amplius de ea concilianda ſpes eſſet, utrimque parantur copiæ, progreſſuſque primum Michael: cum ſe hoſtis mœnibus contineret, rediit prorſus inefficax, quando deſcendens (inquit) ad monaſterium Taraſii Patriarchæ, celebratis ejus memoriis una cum Procopia Auguſta, petalo argenteo librarum nonaginta quinque ſacrum ejus ſepulcrum veſtivit.* Jam enim Taraſius colebatur ut ſanctus, atque ejuſdem reliquiæ celebri cultu frequentabantur.

Memoriam Taraſii celebrat Imp.

II. Egreſſus iterum menſe Majo Michael Imp. nihil hoſtibus detrimenti, ſuis vero plurimum intulit damni deprædantibus militibus ipſos Romano Imperio ſubditos; cujus rei cauſa ſuorum in ſe convertit odium, arguentium ejus in rebus militaribus imperitiam.

Cum autem ob egreſſum Regis Bulgarorum menſe Junii ingens pavor Conſtantinopolim occuparet, viſum eſt Nicephoro Patriarchæ more majorum publicis litaniis implorare divinam clementiam: cum e contra hæretici Iconoclaſtæ ſepulcrum adeuntes Conſtantini Copronymi, ipſum invocare cœperunt. Quod autem hi nebulones confinxerint, audi ex Theophanem rem geſtam ita per ſingula enarrantem: *Cum autem urbs litanias celebraret cum ſummo ſacerdote in templo ſanctorum Apoſtolorum: quidam impiorum Deo peroſi, Conſtantini hæreſeos, obſerata porta Imperialium ſepulcrorum, nemine attendente propter turbæ frequentiam, qui ſubito cum quodam ſonitu, & aperiretur, egerunt, quaſi ex quadam operatione facti prodigii, & intro inſilientes procidebant ſeductoris monumento, hunc invocantes & non Deum: Surge, dicentes, & auxiliare perditæ Reipublicæ. Diffamaveruntque quia ſurrexit ſuper equum ſedens, & vadit Bulgaros debellaturus, qui e contrario tartarum habitat cum dæmonibus. Qui ab urbis Præfecto comprehenſi, primo quidem mentiebantur, divinitus ultro fuiſſe apertas ſepulcrorum portas: præſentati vero tribunali Præfecti, & circa teſtimonium claudicantes, reſerationis fraudem ante omnem pœnam confeſſi ſunt: quos*

Hæretici Iconoclaſtæ falſo prætextu inſurgunt.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Æræ Hiſp. DCCCLI. Anno Hegiræ CXCVIII. inchoato die 1. Septemb. fer. 5. A. C. 813.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6306.

☉ 10. C. ☽ 26. P. 27. Mart. Indict. 6.

JESU CHRISTI 813.

LEONIS III. PAPÆ 19.

CAROLI IMP. 14.

LEONIS ARMENI IMP. 1.

I. *Michaele depoſito Leo Armenus fit Imperator.*

ANum. I. ad XI. Theophanes anno Incarnat. ſecundum Alexan. DCCCV. qui Kalendis Septemb. ſuperioris Chriſti anni inchoatur, refert, cum pacis tractatio irrita eſſet, *Michaelem Imp.* exercitum in Thraciam trajici juſſiſſe, ſed neque *Meſembriam aggredi*, neque profligandis copiis neceſſarium quidpiam moliri auſum eſſe: *Menſis vero Julii die vigeſimo ſecundo* Chriſtianis ſimul & Bulgaris ad pugnam in invicem committendam ex æquo inſtructis, Chriſtianos in prœlio peſſime ſe geſſiſſe, ac velociſſima fuga pugnæ ſe ſubduxiſſe; *adeo ut Crummus ipſe ſpectaculi novitate deterritus, inſidiarum in ſuos ſtructarum, quod oculis probabat, apparatum exiſtimaret.* Ubi vero præcipitis ejuſdem fugæ veritatem animadvertit, ſtragem Romanorum maximam edidit. Imperator pariter fuga elapſus *Leoni Patricio* regendorum Thematum poteſtate relicta, *Junii die XXIV. imperantem Urbem repetiit.* Interea militares copiæ omnes de Imperatoris fuga certiores factæ *Leonem*, ut Chriſtianam Remp. erigeret, rogaverunt. Leo aliquo tempore ſubſtitit; *at cum hoſtem magnis itineribus ad Urbem contendere animadverteret, a Patriarcha Nicephoro quem de recta ſua in Deum fide certiorem fecit, ut ex ipſius nutu & ejus prece comite projectum colligat Imperium per literas expetiit.* Tum vero legitimus Romanorum Imperator ſalutatus in Regiam ſe confert. *Poſtera luce, quæ Julii menſis fuit undecima, Indictione ſexta, feria hebdomadis ſecunda, in Magna Eccleſia ambone a Nicephoro Patriarcha* coronatus eſt. Crummus proprio fratre ad obſidendam Adrianopolim relicto, poſt dies ſex a demandato Leoni Imperio ad Urbem proprius acceſſit, & ad pacis ineunda fœdera converſus eſt; ſed cum a novo Imperatore repulſus eſſet, *retro pedem tulit; & obſidione ad Adrianopolim poſita, eam demum armorum vi ſubjugavit.* Quibus verbis Theophanes Chronographiam ſuam a primo Diocletiani Imp. anno inchoatam abſolvit. Porro loco *menſis Julii die vigeſimo ſecundo*, quod in ejus Verſione Latina habetur, legendum cum textu Græco, *menſis Junii die vigeſimo ſecundo*.

II. Baronius anno DCCXIX. num. XX. Theophanem citans ait, *qui Græce ſcripſit Hiſtoriam illam, quæ inſcribitur Miſcella, & ſub titulo Pauli Diaconi errore circumfertur.* Verum nunc inter omnes convenit, Paulum Diaconum ſcripſiſſe quidem Appendicem ad Eutropii Hiſtoriam, quæ adhuc extat VIII. libris comprehenſa, ſed Hiſtoriam Miſcellæ, partim ex Theophane, partim ex Eutropio, maximeque ex Verſione Theophanis ab Anaſtaſio Bibliothecario curata, conſarcinatam eſſe, ſive a Joanne Diacono, ſive a Landulfo Sagace, ſeu a quopiam alio. Qua de re legendus Labbeus in Diſſert. de Script. Eccleſ. Præterea Baronius hoc anno num. VIII. inquit: *Si Cedreno credimus, qui ait Theophanem uſque ad exitum tantum Nicephori ſuam Hiſtoriam produxiſſe, affirmare neceſſe eſt, cuncta quæ ab eo tempore in hunc diem ponuntur, alterius eſſe Auctoris additamentum, quod & ext-*

Theophanes Chronographiam ſuam uſque ad hunc annum perduxit.

Digitized by Google

* veſtibus — merito * veſtibus pompæ ſubmiſit vociferantes cauſam pœnæ. Sic enim nequitiæ inventor diabolus ſuos milites erudivit, ut non peccata ſua accuſent, ſed Orthodoxam a Patribus traditam Fidem, ſacrumque habitum monachorum, quod divinæ eſt philoſophiæ gymnaſium. Multi autem, qui in his blaſphemabant, habitu tantum Chriſtiani erant, veritate vero Pauliciani, nempe Manichæi, qui non valentes deſtabilia opera ſua manifeſtare, hujuſcemodi occaſione indoctos adulterabant, Conſtantinum, qui Judaici erat ſenſus, beatum dicentes, ut Prophetam & victorem, hæreſimque ipſius in ſubverſionem incarnatæ diſpenſationis Domini noſtri amplectentes. Ita perfidi iſti viam patefacere conati ſunt hujuſcemodi inventionibus ejuſdem hæreſis conſorti Leoni: reſque accidit ex ſententia, ob novam ipſis accomodatam obortam occaſionem, quam Theophanes ita deſcribit:

III. *Decimo Kalend. Junii prælium ineuntibus haud procul ab Hadrianopoli Chriſtianis & Bulgaris, delinquunt quidem Chriſtiani valde dire circa bellum; obtinent autem inimici pugnam, adeo ut plures congreſſionem nec intuentes, ſumma fuga uterentur, ita ut Crumnus Rex Bulgarorum conſternatus æſtimaret inſidiarum argumentum eſſe quod factum eſt, & modicum retineret ſuos ab inſecutione. Quia vero vidit ſine ulla retentione fugere, perſecutus cecidit multitudines copioſas, & veniens nihilominus ad ſarcinas, has cum exuviis abſtulit. Aſt Imperator fugiens, repedabat in urbem cum multitudinibus; harumque principibus ſumptis, inſuper pollicebatur Imperii depoſitionem dejurans, inter quos & Leonem Patricium tanquam pium & fortiſſimum & per omnia ſtrenuum, in tenendo Imperium adſciſcere ſocium voluit. Qui nullatenus acquieſcens, dimiſit eum thematibus præeſſe.* Iſta Theophanes. Verum hæc diverſe admodum ab aliis enarrantur, nimirum factam culpa Leonis Armeni fugam, proditione captantis, ut victoria e Romanorum manibus laberetur. Iſta Cedrenus & alii. Pergit vero Theophanes:

Fuga Imperatoris, & conſilium ejus de Imperio deponendo.

IV. *Octavo Kalendas Junii deponere volens Imperium, & alium promovere, tamen ab uxore & filiis permiſſus non eſt, & ab his, qui nequiter prævaluerunt. Verum in hoc Nicephorus ſanctiſſimus Patriarcha conſentiebat: Et ipſe, inquiens, filii & ejus ſalvandi erunt, ſi taliter quis promoveatur. At vero Prætores deſcendentes cum multitudinibus in urbem, Imperatorem fugiſſe audientes, deſperati quod ab eo de ca-*

PAGIUS *& exiſtimo eſſe verum, factumque, ut alicuis ejuſdem Imperatoris* (nempe Leonis Armeni) *illa de Leonis probitate commentus ſit.* Verum tam Cedrenus, quam Joannes Scylitza Curopalates, a quo illud Cedrenus accepit, hac in ſe decepti ſunt. Ipſemet enim Theophanes in ſua Præfatione ait: *Multis Voluminibus diligentius exquiſitis, & quantum nobis licuit examinatis, præſentem Chronographiam a Diocletiani temporibus ad Michaelis & Theophilacti ejus filii Imperium, & Reges & Patriarchas, & eorum geſta cum ætatibus, quantum potuimus, deſcripſimus.* Quare Curopalates in mutilum Codicem Theophanis inciderat. Quod ſi Theophanes *Leonem* Armenum in fine ſuæ Chronographiæ laudet, factum id quia hominem non noverat, & quia quæ hoc anno de eo habet, ipſo ejus Imperii initio ſcripſit. De *Theophanis* virtutibus ac morte infra ſermo erit.

III. Theophanis Continuatores.

III. Chronographiam Theophanis continuarunt *Leo Grammaticus* quem Combefiſius in Notis ad ejus Hiſtoriam oſtendit, ſupparem illis fuiſſe quorum res geſtas proſecutus eſt. Præterea *Auctor incertus*, coævus, qui narrat quæ tempore Leonis Armeni contigere; *Conſtantinus Porphyrogenneta*, qui ſæculo ſequenti Conſtantinopoli imperavit, quem *Auctor* alius *incertus* continuavit; *Symeon Magiſter* & Logotheta, vulgo *Metaphraſte* appellatus; & *Georgius Monachus*, qui in Conſtantino iterum imperante deſinit. Hos omnes Hiſtoricos præter Leonem Grammaticum & priorem Auctorem incertum Combefiſius e Græco in Latinum vertit, horumque Opera Annales Eccleſiaſtici & ſuppleri & illuſtrari poterunt; omnes enim poſt Baronii mortem publici juris facti.

IV. Prælium, in quo Romani a Bulgaris victi ſunt, Conſtantinus Porphyrogennetus his verbis narrat: *Cum ex verborum illa jactantia ac Romanis intentatis minis, quibus ſe Crumnus hominum ſtragem facturum, &c. affirmabat, ac omnes ſub jugo miſſurum; animatus Imperator, Michael ſuſcepta jam expeditione modum omnem excedentes Barbari minas compreſſiſſet, vixque non ſuis ſe finibus continere, nec inde prorumpere, agroſque Romanos vaſtare coegiſſet; ſeipſuſque provocante Michaele, inſtructa in eum acie, pugnæ in aleam, compreſſa audacia dejeciſſet; quia imo vires ſuas agnoſceret, nec adverſus Imperatorem manus conſerere auderet; ſufficere Michaeli videbatur, quod Barbaricam illam ferociam, ac temeritatem ſuis velut terminis, ſine pugna* (cujus incertus exitus eſt) *concluſiſſet. Quando enim, aiebat, quibus freti copiis ſumus ad pugnam committendam excire non poſſumus, ſed eum detrectare ſuiſque ſe finibus continere cogamus, quid etiam neceſſe, ut ad experiendum Martem cogamus? eum itaque ſenſim pedem referre, paulatimque Romanum ſolum repetere Michael cogitaret; viſa eſt indignum Leoni* (Armeno nempe Orientalium Thematum Duci) *nec ex Imperatoris Romani Majeſtate, terga hoſtibus vertere; hoc enim Leo optimum illud Imperatoris conſilium dicebat; quod minirum non recte ne ſincere ſentiret; ſed pravi doloque pleno conſilio, unum hoc moliretur, ut in ſe rerum Summam transferret.* Sane, *aiebat*, Imperator,
„ movenda nobis in eos ſigna ſunt; videbiſ-
„ que me palam hodie robur & vires in ho-
„ ſtes exercere, tuoque ad fiduciam voto pre-
„ cibuſque fretum, in primis ordinibus ſtrenue
„ dimicantem, praeclare victorem fore. *Hic Michael verbis, a ſua in diverſum actus ſententia, pugnam conſerre juſſit, moxque prima ipſa congreſſione, Leo terga vertens, fugam capeſſit; quippe tyrannidem continuo meditans, etſi hactenus*

Vera narratio prælii in quo Michael Imp. a Bulgaris victus.

Digitized by Google

cætero imperandi forent, conſiliati ſunt apud ſemetipſos, & implorabant Leonem, quo auxiliaretur communi Reipublicæ, & Chriſtianorum religioni opitularetur. At ille aliquamdiu quidem vehementer differebat, temporis conſiderans difficultatem, & barbarorum incurſionem intolerabilem, & ſemetipſum erga Imperatores conſervans

De Leone diverſæ ſententiæ.

rectam abſque inſidiis. Quia vero ad urbem properare inimicum videt, ſcribit Nicephoro de fide ſua recta, affirmans; petens etiam, ut cum oratione & nutu ejus Imperium ſumeret. Et veniens ad tribunal ante urbem poſitam una cum Prætoribus & exercitibus, valde legitimus Romanorum Imperator oſtenditur. Et die media Conſtantinopolim per Carſi portam ingreditur, & ad regalia pervenit. Porro audita hujus acclamatione Michael, ad Oratorium Phari accurrens una cum Procopia & natis ſuis, detonſis capillis, monaſtica induit veſtimenta, quinto Idus Julii, ſexta Indictione, feria ſecunda. Iſta Theophanes de abdicatione Michaelis Imperatoris. Pergit vero dicere de coronatione Leonis, atque ejus in defendenda a barbaris urbe ſolertia.

Cedit ſponte Michael Leoni.

V. At Cedrenus longe aliter rem ſe habuiſſe declarat, nimirum omnia tyrannice per Leonem facta fuiſſe, quod ſcilicet (ut dictum eſt) dedita opera in ejuſmodi diſcrimen Imperium adduxiſſet, atque etiam in Michaelem ut ſegnem & inertem publice declamaſſet, milites ad defectionem ſolicitaſſe, adegiſſe vero, ut Imperator ipſe ab omnibus acclamaretur, licet ſimulate reluctaretur. Quid vero Michael egerit depoſitarus Imperium, a Cedreno ſic accipe: *Michael ut erat ingenio pacis ſtudioſus, conjicere ſe in diſcrimen tantæ rei nolens, acriter eos reprehendit, a quibus ad civiles cædes committendas inſtigaretur; & ſuorum quemdam intimorum ad Leonem cum diademate, purpura, & calceis coccineis (hæc Imperii ſunt inſignia) miſit, Imperio ſe ei cedere indicans, quod vel vitam amittere potius cenſeret, quam guttam unam Chriſtiani ſanguinis fuſam cernere, jubenſque eum ſine ullo metu aut dubitatione venire, & Regiam occupare.* Fecit hoc Leo ingreſſuſque Conſtantinopolim per Auream portam cum exercitu Regiam tenuit. Quid autem ſequenti die a Michaelis abdicatione factum ſit, Theophanes ita dicere pergit, *nimirum Leonem publice* a Nicephoro Patriarcha coronatum. De quo iſta Cedrenus: *Multo ante*, inquit, *Nicephorus Patriarcha Leonis perverſitatem præſenſerat, ab eo res Eccleſiæ agitatum, turbatumque iri. Nam quo tempore diadema capiti ejus impoſuit, viſum ſibi fuerat, ſpinis ac tribulis manum compungi, idque omen malorum, quæ poſtea eſſent eventura, interpretatus fuerat.*

Coronatio Leonis Imp.

Poſtera vero die, Leo coronatus a Nicephoro Patriarcha in ambonem majoris Eccleſiæ urbis præcepit cuſtodiri portas; & ma- VI.

PAGIUS *nus ejus hoc conſilium, tum Michaelem, tum hoſte latuerat; quod enim nihil hactenus illiuſmodi contigerat, qualia prælii vis afferre ſolet, nullamque belli facinus utravis acies geſſerat, ſed primus ipſa conflictus vertebatur, vixque dum cœpiſſe conflictum partes advertebant; tum ipſis Bulgaris, tum reliquis omnibus res dolus videbatur, qualis hoſtium eſſe ſolet; nempe a ſua illos diſtrahentem acie, converſa demum in eos ex fuga, fronte, velle irruere. Ubi autem ambæ acies nihil belli arte fieri, ſed veram Romanorum fugam, quod ita agebatur, eſſe advertere, hoſtes, verſo impetu, fugientium ſtragem multam edere. Ipſe Michael ſalutem expedire, non tam pauris ſibi relictis, hoſtibus conatur obſiſtere. Sicque adeo pugnatum, ſunt qui litterarum Monumentis ad nos tranſmiſerunt.*

V. Leo Armenius Imperator ab exercitu acclamatur.

Non deſunt tamen, qui Leoni potius tribuunt copias conſervaſſe, ac ſtrenue pugnaſſe, cum Aulicæ ac Palatinæ cohortes ignavia actæ ultro fugam iniiſſent, atque aciem ſuam prodidiſſent; non quia ex Leonis partibus eſſent. Enim vero Bulgari inopinato, ac tam nihil ejuſmodi expectarentur, ſuperiores evadunt: gravi autem tremendaque clade attriti Romani, Imperatorem de ſalute ſua anxium e prælio reducunt. Verum is quidem Aulam repetit, at ceu quoddam propugnaculum, Leonem foris excubantem ac quum hoſtes ultra prædam abigant, ac liberius agros popularentur, relinquit. At Leo commodum nactus tempus, militares irritat alas, & maledicta quadam in Imperatorem jactare eos cogit. Haud e re, „ aiebat, ut quod fabula eſt, Leonum agmen „ cervus ducat; qui videlicet modo arrepta „ fuga, in uxoris ſinum conceſſerit, nobis in „ caſtris relictis, quos hoſtes vaſtitate conſu„ mant. *Vix dum in eum modum ſocios affatur, peroraverat, cum res eventa ſuccedit, ſparſis in omnem caſtrorum ambitum garrulis aſſentatorum vocibus ac concurſu, quos ille ejuſdem fere tenoris ſermones habuerat. Poſtremo allatum ſecuta acclamatio: ejuſdemque divi pars modeſtiſſima, eamdem privatum ſimul & Imperatorem aſcivit*, dies nempe X. menſis Julii, ut ex Theophane diximus. *Michaelem* a Leone in hac pugna proditum fuiſſe, aſſerit etiam Cedrenus ex Curopalate, & Nicetas in Vita S. Ignatii Patriarchæ CP.

VI. Michael Imp. fit Monachus.

Paulo poſt pergit Conſtantinus: *Eo rumore nuncioque attonita Civitas, ut fere mente mota, via ſe continebat, belli civilis formidine, cujus mole haud raro Urbes integræ concidunt. Verum Imperator obſtupuit quidem animo, haud tamen mente turbatus eſt; ſed viro tantum ingratos more deteſtatus, leni quaſi ſuſurro, bonum, ajens,* obſequi Divinæ Voluntati; *pavore ac turbatione Urbem liberavit, cunctos hortatus, ut tyranno venienti occurrant, quo nimirum nullo Civium pollutam cruore incolumem Civitatem cuſtodiret. Porro nonnullis hortantibus, ut forti animo malis obſiſteret, pugnamque cum tyranno decerneret, ac cum ei* firmos ſe ac conſtantes tuendis clementiſſimi fideque præſtantis Imperatoris partibus *fore pollicerentur*, &c. *Futurum rei eventum præſtolabatur. Jam enim percrebuerat rumor, ingreſſum tyrannum per Auream portam, omnemque Senatum ad ſacras Præturſoris ædes, Studii opera a fundamentis extru-*

ctas

Digitized by Google

& muros die ac nocte circumiens, & exercitans cunctos, ac bonam ſpei fiduciam habere commonens, eo quod Deus celeriter foret inopinate facturus per interceſſiones intemeratæ Dei Genitricis & omnium Sanctorum: nec omnino confundi nos eſſet paſſurus ob multitudinem culparum noſtrarum. Interea novus Sennacherib, Crunnus videlicet, derelicto proprio fratre cum virtute ſua ad oppugnandam Hadrianopolim, poſt ſex dies Imperii Leoni superveniens in viribus ſuis & equis, regiam urbem circumivit juxta muros a Blachernis uſque ad Auream portam, oſtendens virtutem ſuam, & celebrato polluto dæmoniaco ſacrificio in prato penes mare ſita: poſtulavit ab Imperatore, ut figeret contum ſuum in eamdem portam Auream, quo id fieri non permittente, reverſus eſt ad tabernaculum ſuum. Cum autem admiratus fuiſſet muros urbis, & bene ordinatam Imperatoris aciem, & ſuper obſidionem, quam ſperabat, deſperatus eſſet, ad conventiones convertitur, & ante pacem tentatoria verba faciebat. At Imperator accepta occaſione, conatus eſt huic inſidiari, ſed a multitudine peccatorum noſtrorum hoc ad finem perducere prohibitus eſt, adminiſtrantium hujuſcemodi ruſticitate, vulnerantium quidem hunc, mortalem tamen non inferentium plagam. Super hoc ergo inſaniens nequiſſimus, miſſo curſu ad S. Mamantem, palatium illic habitum incendit, & æreo leone Hippodromi una cum urſo, & dracunculo, lateribus, & marmoribus electis in plauſtro impoſitis, reverſus eſt; & obſeſſam Hadrianopolim cepit.

Rex Bulgarorum obſidet urbem Conſtant.

VII. Tunc contigit & ejus civitatis Epiſcopum Manuelem martyrio coronari, quem & alii poſtea ſecuti ſunt ad triumphum. In Menologio ſiquidem Baſilii Imp. iſta notata reperiuntur vigeſima die Januarii:

Sanctorum Martyrum Manuelis, Georgis, Leonis & ſociorum a Bulgaris peremptorum.

*Sub Leonis Armeni principatu Crunnus Bulgarorum Princeps magno cum populo Hadrianopolim Thraciæ petens, lege belli expugnavit eam, & cum urbe ſanctum quoque cepit Manuelem Epiſcopum, quem * manibus prius ab humeris amputatis, mox per medium gladio diſſectum feris ad devorandum projecit. Crunnus vero propter peccatum excæcatus eſt, propiſque populi incurrens odium, funibus ab eo ſuffocatus fuit. Bulgarorum vero ſuſcipiens Imperium Zocus impiiſſimus, omnes captivos congregavit Chriſtianos, duces, presbyteros, diaconos, & laicos, & cum Chriſti Fidem negare eos cogeret, & illi non acquieviſſent, eoſdem diverſis affectos tormentis crudeliter obtruncavit.* Hactenus ibi.

Manuel Epiſc. Hadrianop. cum ſociis Martyr. * brachiis.

VIII. Porro ad hunc uſque diem captæ civitatis Hadrianopolis Theophanes perducens

PAGIUS *ſtas, obviam proceſſiſſe, ac ſupinis manibus plauſu fauſtiſque ominibus in Urbem excipere ac deducere, &c. Tunc Michael Leone ingreſſo, una cum liberis atque uxore, detonſa coma ad Dei delubrum ſecedunt, quod Pharum vocant, &c. Leonis illic exoraturus clementiam. Ille porro haud ex honeſti ratione ratus religionem loci violare, aut in eo ſupplicibus necem inferre, illum quidem in inſulam Platen* (legendum Proten) *relegans, privatam illic agere juſſit, auri ſummam quotannis in ejus ſumptus ſubminiſtrans; ubi & Monachi aſſumto habitu, atque Athanaſii indito nomine, ad annos duos ſupra triginta vixiſſe fertur. Erat cum eo & Euſtratius ejus filius, qui ipſe Leonis juſſu detonſus, ac virilibus orbatus eſt, ætatis annum XX. agens. Nicetas quoque, qui prius adoleſcens Icanatorum Præfecturam geſſerat (quippe qui hoc ageret ut militum, iiſque ſubdialibus ſtativa habentium, gratiam iniret, multaque rerum peritia polleret) ipſe quoque tunc coma poſita, Ignatii nomen accepit, verſanſque cum patre, Monachi vitam una inſtituit. Uxorem vero ab illo abjunctam, atque avulſam in Monaſterium quod Procopia vocant, tranſtulit: quamquam Michaele hoc entixe eunolente ac deprecante.* Ignatius poſtea Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Præſul effectus eſt, ut ſuo loco dicetur. Porro Porphyrogenneta Theophilactum appellat Euſtratium, quia *in Monachum attonſus, Euſtratius appellatus eſt*, inquit Nicetas in Vita S. Ignatii Euſtratii fratris.

VII. Ignatius Diaconus in Vita S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinop. Michaelis Imperatoris exilio narrato, num. XXXII. ait: *Hanc itaque calamitatem divinus Nicephorus ſentiens, viriqui verſatilem animum ac levem intelligens attrahere cogitabat, ut ex more fidem ſcripto profiteretur. Itaque prolato Codice, inculpatæ fidei noſtræ ſcriptum Symbolum continente, illum per Epiſcopos quoſdam obtulit Imperatori, hortans, ut ſua ipſe manu ſubſcriberet. Simulabat ille omnibus quæ dicerentur ſe promtiſſime annuere; præſtare tamen indicabat, dum diadematis honorem conſecutus eſſet, rem eam differre. Eo facto ſe omnino paratum Eccleſiaſtico jugo collum ſubmittere. Interim vero conſcientia, quo pungebatur aculeo, & mentem obſcurante caligine, eo calamo & atramento perperam uſus; ante etiam quam diadema ſolemnemque ſuſciperet inaugurationem, hæreſis libello ſubſcripſit: totum nempe ſe dæmonibus trahentibus dedens; atque iis quam Patribus ad ſalutem ducere ſtudentibus magis obediens. Ad magnum igitur, quod a Sapientia nomen habet, templum ſolemni ritu inaugurandus venit: & continuo Deus, cui futura proſpicere inſopórabilis oculus tribuit, magno Antiſtiti, Viro utique juſto, coronandi ritum peracturo conceſſit, ut quod ille futurus erat, certo cognoſceret. Videbatur enim ſibi Vir Sanctus, dum poſt fuſas ſolemni invocatione preces, ſumptamque in manus coronam ejus, qui initiabatur, caput tacturus eſſet, quaſi in ſpinas & tribulos manum inicere, ſicque manum imponere; ideoque palam profitebatur ingenti ſe doloris ſenſu affectum eſſe. Nempe crupturam non in Eccleſia damnum nequiſſimam ejus aſperitatem præſagiebat Vir Sancto, illud ſpinarum more hiſpidum pungenſque caput attingentis:*

Præſagia impietatis Leonis in ejus coronatione.

De Theophanis hiſtoria. cens hiſtoriam, eidem finem impoſuit: Nec eſt ut dici poſſit hiſtoriam intercisſam eſſe, quod auctor perorationem nullam (ut moris eſt) appoſuerit. Siquidem Anaſtaſius, qui in Latinum eam tranſtulit, teſtatur uſque ad Leonem hunc, qui ſucceſſit Michaeli, ipſum eam ſcriptionem perduxiſſe. Cur autem reliqua Leonis Imperii non ſint proſecutus: perſecutio ab eo excitata, qua & vexatus eſt ipſe Theophanes, in cauſa fuiſſe videtur: pœnituiſſe eum oportuit (ſi ejus illa ſunt, & non ab alio addita) Leonem antea laudaſſe ut pium, & commendaſſe ut juſtum, excuſaſſeque ab invaſione Michaelis Imperii. Fraudulentus ſiquidem homo ita comparatus erat, ut virtutum mentito pallio faciliime quemque deciperet, ut optimus ab omnibus haberetur, qui revera omnium nequiſſimus eſſet, nec qualis vir eſſet prodiderit, quouſque ſtabiliſſe ſibi videretur Imperium: ut non mireris, ſi Theophanes virum ſanctiſſimum eumdem audiſti laudantem. Cæterum ſi Cedreno credimus, qui ait Theophanem uſque ad exitum tantum Nicephori ſuam hiſtoriam produxiſſe: affirmare neceſſe eſt, cuncta, quæ ab eo tempore in hunc diem ponuntur, alterius eſſe auctoris additamentum, quod & exiſtimo eſſe verum, factumque ut aliquis ejuſdem Imperatoris ſtudioſus, illa de Leonis probitate commentus ſit.

IX. Quod autem ad ipſum ſcriptorem Theophanem ſpectat, Anaſtaſius Bibliothecarius, qui in Latinum vertit eam hiſtoriam, ipſum illum fuiſſe Theophanem magni nominis monachum ſanctitate celebrem, & miraculis clarum aſſerit, cum de ipſo pauca iſta perſtringit:

Theophanes hiſtoricus quis fuerit. *De altero, nempe de Theophane quid dicam? cum & ejus conſcripta vita, qualiter videlicet amplis patrimoniis venditis, crucem ſuam tulerit, qualiterve ſecutus Chriſtum, Abbatis in monaſterio Agri functus officio, virtutibus fulſerit, miraculis coruſcarit, & circum quaſque regiones his qui prope & his qui longe ſunt, clament: ſed ſtudia ejus ad nos uſque perlata, quis vel quantus vir iſte fuerit, ſolertibus manifeſtant.* Hæc Anaſtaſius in præfatione a ſe editæ verſionis, quæ falſo nomine Pauli diaconi notatur inſcriptione, qui longe ante hæc tempora dictus eſt ex hac vita migraſſe. Porro & alium Theophanem æque monachum & Confeſſorem conſtat hoc eodem tempore claruiſſe, & ſub eodem Leone Armeno coronatum fuiſſe, qui Sabæ Abbatis monaſterii in Palæſtina monachus fuit Theodori frater, de quibus ſimul ſuo loco dicturi ſumus.

X. Sed de ipſo Anaſtaſio interprete non ſilendum, ſic Theophanem Latinitati donaſſe, ut tamen (quod ipſe teſtatur) aliqua omiſerit, perſtrinxeritque aliqua brevitate, addiderit vero ipſe nihil. Nam ac-

PAGIUS *ti. Cæterum abiit ille Regio diademate redimitus caput, in quo ſupremam jure plagam, qui jus omne faſque ſprevíſſet, accepit altero autem ab aſſumta purpura die, iterum Vir divinus, recens creatum inauguratumque Imperatorem, ut recta fidei ſubſcriberet, urgebat. Is ſe facturum fortiter pernegat: mendacio nunque purpuram inficiens, & primo experimento proteum exhibens, alium ſe atque alium adeuntibus præbebat.* Idem narrat Conſtantinus Porphyrogennitus num. XVI. & ſeq. qui ait, cum Nicephorus, ut Symbolum profiteretur ab eo flagitaſſet, reſpondiſſe, *Non ſe tunc facturum, atque interim dilaturum, dum ejus in Imperatorem acclamatio, perfecte rata firmaque eſſet. Sic nimirum cunctando eum ſe hæreſeos labe olim, exque indole laborare oſtendens.* Porro *Leo poſtera luce, quæ Julii menſis fuit undecima, Indictione ſexta, feria hebdomadis ſecunda, in Magna Eccleſia Ambone a Nicephoro Patriarcha coronatus eſt*, inquit Theophanes, ideoque anno DCCCXIII. De *Theodoſia* ejus uxore agemus an. DCCCXXIII. num. XIII.

VIII. *Conſtantinopolis a Bulgaris afflicta.* Mala, quibus Conſtantinopolis & vicinæ Civitates afflictæ fuere, poſtquam Leo Imperium ſuſcepit, narrat Continuator Anonymus Theophanis, iiſdemque verbis Symeon Logotheta in Annal. ac in Vita Leonis Armeni num. VIII. & ſeq. *Venerunt Bulgari, nullo ipſis occurrente vel aditum prohibente uſque ad Civitatis portam, & Crummus ſacra pro more faciens ad Chryſeam portam homines & animalia plurima mactavit, &c. Urbem obſidione cinxit & undequaque circumvallavit, dieſque plurimos moratus, & Urbis loca vicina deprædatus, auri penſum annuum, veſtimentorumque numerum non contemnendum, & electarum Virginum gregem non modicum expetiit, &c. poſitoque incendio cunctas Eccleſias trans Civitatis portum præclaras quaſvis, & ab Irene, Nicephoro & Michaele reparatas, nec non Monaſteria, Palatia, domos, ſuburbana combuſſerunt. Ad Sanctum Mamantem pariter progreſſi Palatiis ibidem conſtitutis, geminiſque cubiculis ſubjecerunt ignem, columnas confregerunt, & plumbum copertum rapuerunt, animantiumque ſtatuas in Circo poſitas tulerunt ſecum, captivos omnes dederunt neci, nec jumentis ipſis & animalibus pepercere. Hinc portus, cui Steni nomen, littore, tractuque ſuperiore peragrato navalia ſuccenderunt, ſublatiſque ferum ſpoliis pluribus diſceſſerunt. Tum occupata dextera Civitatis parte ad Orientem a portu Chryſe ad Regium uſque miſerunt. Athyra deinde profecti Caſtrum ibi erectum demoliti ſunt, & præclarum illum pontem quamvis fortem dejecerunt.*

IX. *Adrianopolis a Bulgaris expugnata.* Enumerat poſtea Continuator Civitates & Caſtra a Crummo, vel incenſas, vel ſolo everſas, vel direptas, tandemque ſubdit: *Adrianopolim porro munitam reperientes obſederunt: quam cum expugnare non poſſent, protractis obſidionis diebus, machinis inſtruxerunt, & Caſtrum oppugnaverunt: Cives malis coarctati, ope deſtituti, & fame pereuntes hoſtibus fecere deditionem. Bulgari captivis ad numerum immenſum abductis, ablata quoque eorum ſupellecti-*

Digitized by Google

Anaſtaſii ratio in transferendo in Latinum Theophane.

accipe ipſius verba: *Operæpretium duxi ex Gregorii ſummatim quædam, & Theophanis chronographia plura ſed ſuccincte carpenda.* Et poſt multa: *Accipe itaque hoc, cariſſime, incompoſitum opus, & nihil meum in hoc prorſus inſertum pernoſce.* Et inferius: *Porro ſic ego ex his duobus illuſtribus viris quædam deflorare propoſui, ut pene omnia, quæ a nominatis hiſtoriographis commemorata ſunt, a me commemoranda non duxerim. Ex cujuslibet autem geſtis quædam ſummatim excerpſi: quamvis a Juſtiniano Principe ac deinceps pauca omiſerim eorum quæ ab his Chronographis relata ſunt.* Hæc ipſe ad Joannem diaconum. Anaſtaſius cum meditaretur hoc ipſum, quod nos Deo adjuvante præſtamus, hiſtoriam Eccleſiaſticam texere, Cui idem Anaſtaſius omnem ſuam operam ſpondet, tum in reddendis Græcorum monumentis Latinitati, tum etiam ex Latinis, qui inveniri poſſent, libentiſſime exhibere. Cæterum ipſum integrum abſque compendioſa breviatione Theophanem reperiri Pariſiis in bibliotheca Reginæ matris accepi. Nos autem eumdem Græce ſcriptum dono miſſum conſecuti ſumus a viro doctiſſimo Aloyſio Lolino Veneto Epiſcopo Belunenſi, depromptum ex ſua Græcorum librorum referta bibliotheca, cui perpetua gratiarum actio hic cuſa permaneat.

Sed ad Leonem redeamus, qui nactus Imperium haud quievit, Michaelem cum conjuge Procopia & filiis degere Conſtantinopoli, privatum inter monachos profitentem, ſed relegavit eoſdem in inſulam Protam, ſive Principem dixeris: adjecit ad crudelitatem, ut filios ejus Theophylactum natu majorem, necnon Ignatium, qui ſedem Conſtantinopolitanam poſtea gubernavit, caſtrari juſſerit. Quod

Relegatur Michael cum filiis, & uxore.

PAGIUS

ſtile in Bulgariam trans Iſtrum flumen deportaverunt. Hæc dum gererentur, Urbe non egreſſus eſt Leo, ſed Imperium tyrannice tenebat. Celebratis autem Feſtis (vel cum jam Feſta veniſſent Natalitiorum Solemnis, ut rectius vertit locum illum Combefiſius in Annal. Symeonis Logothetæ) *filium adhuc puſillum Symbatium nomine, Conſtantinumque vocari mentitus Stemmate redimivit; reſiduique populi multitudine ex variis Urbibus congregata collegit exercitum, ſtipendioque date Leonem & Conſtantinum fauſtis acclamationibus proſequi juſſit Imperatores ſceptra pridem conſecutos, Leonem & Conſtantinum Iſauros imitatus, quorum hæreſim renovavit, ſibique multos annos eorum cuſtur, & ut laude conſpicuus fieret, comprecatus: cujus Deus immutavit ejus filiique annos, conſilium confudit.* Hæc currenti anno peracta, ad quæ referenda hæc Ignatii Diaconi in Vita S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinop. num. XXXIV. *Non adverſus Reipublicæ hoſtes, qui ſub id tempus Civitatem bello cinxerant, primum deſudat certamen; ſed adverſus eum ipſum, qui (quibus novit judiciis) poteſtatis habenas concrediderat, aciem inſtruit (nempe Leo). Hoſtes enim, uti modo dicebam, nihil parumve curans, quippe qui ſigna conferre ac ne contueri quidem, ob acceptæ ab eis ſuperioris cladis artificioſum commentum, idoneus eſſet, adverſus univerſorum Regem bellaturus proceſſit, nullumque non movit lapidem, quo ejus ab Eccleſia ſimulacrum proſcriberet.* Commenti artificioſi nomine intelligit Ignatius ſtratagema, quo uſus eſt Leo anni ſequentis initio ad Meſembriam recuperandam, de quo loquitur Conſtantinus Porphyrogenetus lib. I. num. XIII. ubi & meminit cladium & Conſtantinopolitanis hoc anno illatarum, quod hic indicare ſufficiat.

X. Capta Adrianopoli S. Manuel Archiep. in Bulgariam abducitur.

Curopalates, quem exſcripſit Cedrenus, dum de Baſilio Imperatore ſermonem habet refert quæ geſta ſunt capta Adrianopoli a Bulgaris anno DCCCXIV. atque: *Poſtquam Crumus Bulgarorum Princeps victoriis contra Romanos inflatus, Adrianopolim obſedit, ita ut nullus ei manus reſiſtere auderet, quod ob felicitatem quam diuturnus, intollerandus eſſet, diutinaque obſidione eo Civitatem redegiſſet, ut neceſſariarum copia rerum deditionis conditiones acciperet, omnes qui in ipſa Urbe erant, in quibus etiam Manuel Archiepiſcopus in Bulgariam tranſtulit. Eo igitur tempore cum aliis parentes quoque Imperatoris* (Baſilii nempe Macedonis) *lac adhuc lugentem ſecum ipſum deferentes, in Bulgarorum Regionem abducti ſunt: ubi & ipſe inclytus Archiepiſcopus & Imperatoris parentes incorruptam in Chriſtum fidem ſervantes, Bulgarorum pleroſque ad Orthodoxam fidem traduxere, cum nondum gens illa ad verum Dei cultum adducta eſſet, & in plurimis Bulgariæ locis Chriſtianæ doctrinæ ſemina jecere,* quod brevi tempore fieri non potuit. *Sed Crumum mors occupavit,* anno ſequenti circa Feſtum Paſchatis, ut ibi oſtendam.

XI. Poſt aliquot annos cum Sociis Martyrio coronatur.

Pergit Curopalates: *Cutragon vero illius Succeſſor longe vincens immanitate ſuperiorem, neque factum ignorans ac paulatim Bulgarorum genus ad Chriſtianorum cultum transferri ſentiens, magna exarſit iracundia, ſacrumque Archiepiſcopum Manuelem, cum eximiis illis Viris, qui cum ipſo erant, ſibi preſto eſſe imperavit, non ſine magna ira; quos primum blandis ac mitibus verbis ab Orthodoxa & inculpata Chriſtianorum fide deducere conabatur. Verum ubi præſtantiores eos, quam qui pollicitationibus aut minis expugnari poſſent, comperit, multis primum verberibus cæſos Martyrii nece interficiendos curat. Et Manuel inclytus Archiepiſcopus, cum illuſtribus illis Viris qui ſecum erant, præclaro Martyrio vitam finivit; & multi etiam illius conſanguinei Martyrii gloria dignati ſunt. Cumque oporteret, jam reliquos captivos in patriam redire, ſiquidem devinctas ipſis rodes ne parabatur, Bulgarorum Princeps ſæpe fractus, cum amplius Romanis copiis reſiſtere nequiret, conciliata pace captivos liberat. Quibus nuper congregatis, jamque in patrias ſedes reverſuris, Princeps captivorum ſpectator erat: & forte Baſilium puerum conſpicatus, qui cum jam e pueritia exceſſiſſet, pubeſcere incipiebat, ad ſe vocavit,* &c. Cedrenus habet, *tunc ex pueritia adoleſcentiam ingreſſum videt, eleganti vultu præditum,* &c. *pomumque cara magnitudinis donat, quod adoleſcentulus ſimplici audacia genibus Principis innitens accepit.* Adhæc Zonaras in Michaele filio Theophili, de Baſilii natalibus agit, atque, hunc *infantem & lactantem adhuc* in Bulgariam abductum eſſe.

XII. Denique Conſtantinus Porphyrogennetus, qui Ba-

XI. Legatio Amalharii Conſtantinopolim.

Quod autem pertinet ad res Occidentales hoc anno, veris initio, Carolus Magnus dum eſſet Aquiſgrani ad confirmandam rurſus pacem cum Michaele Imperatore, ad ipſum legationem decernit. Delecti ſunt Legati inſignes doctrina Amalharius Epiſcopus Treverenſis, atque Petrus Abbas monaſterii Nonantulæ in Italia. Verum cum hi Conſtantinopolim perveniſſent, non Michaelem (ceſſerat enim ille) ſed Leonem Imperatorem invenerunt, a quo ſunt auditi, atque dimiſſi anno ſequenti cum Legatis ejus ad Carolum Imperatorem, ut ſuo loco dicetur.

XII. Ludovicus coronatur Imp. a Patre.

Eodem anno idem Carolus Imperator habito generali conventu Aquiſgrani, filium ſuum Ludovicum coronavit Imperatorem, & Bernhartum nepotem ſuum Pipini filium Italiæ præfecit, atque Regem appellari juſſit. Hæc veteres Annales Francorum. De Ludovico vero in Imperium a patre promoto hæc Eginhardus habet: *Extremo vitæ tempore, cum jam & morbo & ſenectate premeretur, evocatum ad ſe Ludovicum Aquitaniæ Regem, qui ſolus filiorum Hildegardis ſupererat, congregatis ſolemniter de toto Regno Francorum primoribus, cunctorum concilio conſortem ſibi totius Regni, & imperialis nominis hæredem conſtituit, impoſitoque capiti ejus diademate Imperatorem & Auguſtum juſſit appellari. Suſceptumque eſt hoc ejus conſilium ab omnibus, qui aderant, magno cum favore: nam divinitus ei propter Regni utilitatem videbatur inſpiratum. Auxitque majeſtatem ejus hoc factum, & exteris nationibus non minimum terrores incuſſit.* Hactenus Eginhardus. Ludovicus provehitur in Imp.

Sed quæ de coronatione Ludovici Theganus habeat ſcriptor hujus temporis (fuit iſte Chorepiſcopus Treverenſis, qui de geſtis Ludovici commentarium ſcripſit, cujus & meminit Walfridus Strabo) adducamus in medium.

XIII.

Supradictus vero Imperator cum jam intellexiſſet appropinquare ſibi diem obitus ſui (ſenuerat enim valde) vocavit filium ſuum Ludovicum ad ſe cum omni exercitu, Epiſcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus loco poſitis: habuit grande colloquium cum eis Aquiſgrani Palatio, pacifice & honeſte admonens, ut fidem erga filium ſuum oſtenderent, interrogans omnes a maximo uſque ad minimum, ſi eis placuiſſet, ut nomen ſuum, id eſt, Imperatoris filio ſuo Ludovico tradidiſſet. Illi omnes reſponderunt, Dei eſſe admonitionem illius rei. Quo facto, in prima die Dominica ornavit ſe cultu Regis, & coronam capiti ſuo impoſuit, incedebatque clare veſtitus, & ornatus, ſicut eum decuerat. Perrexit ad Eccleſiam, quam ipſe a fundamentis conſtruxerat, pervenitque ante altare in eminentiori loco conſtructum cæteris altaribus, & conſecratum in honorem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſuper quod coronam Ludovici coronatio.

PAGIUS

Baſilius Macedo adhuc puer libertati reſtituitur.

Baſilii nepos fuit, in Vita ejuſdem Baſilii num. 4. eamdem ac Curopalates & Cedrenus hiſtoriam narrat, atque Baſilium eo tempore *adhuc in faſciis* egiſſe. Et poſtquam de ejus Adrianopolim reditu verbo facit, refert aliqua prodigia futuræ ejus fortunæ, dum adhuc puer eſſet. Dein num. VII. ſcribit: *Jam vero emenſa illi pueritia, ad adoleſcentiæ annos provecta ætate*, &c. Quare Martyrium *Sancti Manuelis* & Sociorum, quod Baronius hoc anno num. VII. recitat, contigit aliquo ex ſequentibus annis Leonis Imp. poſt interitum Crumni anno ſequenti extincti, & tam Curopalates, quam Cedrenus hallucinati ſunt in eo quod ſcripſere, *Baſilium* dum adhuc in Bulgaria verſaretur, *ex pueritia adoleſcentiam ingreſſum* eſſe; cum uterque fateatur eum adhuc lactentem in eam Regionem tranſlatum; narretque quæ puero, non vero quæ e pueritia egreſſo convenient. Denique Conſtantinus Porphyrogennetus utroque illo Hiſtorico antiquior, & hac in re fide dignior, diſerte aſſerit, *Baſilium* adhuc puerulum fuiſſe, quando patriæ reſtitutus eſt, ut liquet ex verbis citatis. Bollandus ad diem XXII. menſis Januarii refert Elogium Sancti Manuelis Archiepiſcopi Adrianopoleos & Sociorum, ex Menæis Græcorum. Adrianopoli itaque ſub hujus anni fine a Bulgaris capta, *Baſilius* adhuc lactens, aliique captivi in Bulgariam abducti, poſt aliquot annos *S. Manuel* & Socii occiſi, tandemque dum Baſilius adhuc puerulus eſſet, pax Romanos inter & Bulgaros facta.

XIII. Ad num. XI. & ſeqq. Eginhardus in Annal. hoc anno habet: *Imperator Aquiſgrani hyemavit, & incipiente verna temperie Amalharium Treverenſem Epiſcopum, & Petrum Abbatem Monaſterii Nonantulæ, propter pacem cum Michaele Imperatore confirmandam Conſtantinopolim miſit. Ac deinde habito generali Conventu evocatum ad ſe apud Aquaſgrani filium ſuum, Ludovicum Aquitaniæ Regem coronam illi impoſuit, & Imperialis nominis conſortem fecit: Bernardumque nepotem ſuum, Pippini ſui filium, Italiæ præfecit, & Regem appellari juſſit. Concilia quoque ejus juſſu ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo, per totam Galliam ab Epiſcopis celebrata ſunt. Quorum unum Moguntiæ, alterum Remis, tertium Turonis, quartum Cabillonis, quintum Arelati congregatum eſt: & Conſtitutionum quæ in ſingulis facta ſunt, Collatio coram Imperatore in illo Conventu habita. Quas qui noſſe voluerit, in ſupradictis quinque Civitatibus invenire poterit: quamquam & in Archivo Palatii exemplaria illarum habeantur.* Idem habent Annaliſtæ Bertinianus & Metenſis. Ludovici & Bernardi inauguratio menſe Novembri peracta, ut ex dicendis de morte Bernardi anno DCCCXVII. num. XV. patebit. *Geſta in Francia a Carolo M.*

XIV. *Synodi ejus juſſu coacta.*

Concilia illa per æſtatem celebrata; Arelatenſe *ſub die VI. Idus Majas*, Remenſe *mediante menſe Majo*, Moguntinum *V. Idus Junii*, Turonenſe, & Cabilonenſe habita ſunt eadem tempeſtate, licet nec diem nec menſem præferant. Synodus Arelatenſis tam apud Baron. num. XXI. quam apud Labbeum Tom. VII. Concil. notatur etiam *Era DCCCLI.* ſed iſte temporis character in illam Synodum ſine dubio progreſſo temporis intruſus, cum in Synodis in Francia per hæc tempora habitis hæc

Digitized by Google

auream altam, quam ipſe geſtabat in capite ſuo, juſſit poni.

Monitio Caroli facta ad Ludovicum.

Poſtquam diu oraverunt ipſe, & filius ejus, locutus eſt ad filium ſuum coram omni multitudine Pontificum, & Optimatum ſuorum, admonens eum in primis, omnipotentem Deum diligere & timere, ejus præcepta ſervare in omnibus, Eccleſias Dei gubernare, & defendere a pravis hominibus, ſororibus ſuis & fratribus, qui erant natu juniores, & nepotibus, & omnibus propinquis ſuis indeficientem miſericordiam ſemper oſtendere præcepit: deinde ſacerdotes honorare ut patres, populum diligere ut filios, ſuperbos & nequiſſimos homines in viam ſalutis coactos dirigere, cœnobiorum conſolator & pauperum eſſe. Fideles miniſtros & Deum timentes conſtitueret, qui munera injuſta odio haberent. Nullum ab honore ſuo ſine cauſa diſcretionis dejiceret; ſemetipſum omni tempore coram Deo & omni populo irreprehenſibilem demonſtraret.

XIV. Quando coronari voluit Carolus filium.

Poſtquam hæc verba & alia multa coram multitudine filio ſuo oſtenderat, interrogavit, ſi obediens voluiſſet eſſe præceptis ſuis. At ille reſpondit, libenter obedire, & cum Dei adjutorio omnia præcepta, quæ mandaverat ei pater, cuſtodire. Tunc juſſit eum pater, ut propriis manibus coronam, quæ erat ſuper altare elevaret, & capiti ſuo imponeret, ob recordationem omnium præceptorum, quæ mandaverat ei pater. At ille juſſionem patris implevit. Quo facto, audientes Miſſarum ſolemnia, ibant ad Palatium. Suſtinuit enim filius patrem eundo & redeundo, quamdiu cum eo fuerat filius. Non poſt multos dies magnificis donis honoravit eum pater ſuus, & dimiſit eum ire in Aquitaniam. Antequam diviſi eſſent, amplexantes ſe, & oſculantes, propter gaudium amoris flere cœperunt. Hactenus de coronatione. His vero hæc addit:

Poſtquam diviſi fuerant, dominus Imperator nihil aliud cœpit agere, niſi in orationibus & eleemoſynis vacare, & libros corrigere: nam quatuor Evangelia Chriſti, quæ intitulantur nomine Matthæi, Marci, Lucæ, Joannis, in ultimo ante obitus ſui diem cum Græcis & Syris optime correxerat. Hucuſque Theganus.

XV. De quinque Conciliis in Gallia celebratis.

Præter hæc autem, addunt Annales Francorum, fuiſſe conſilium Caroli, non ſolum ut ita bene conſuleret rebus imperii, ſed & ſtatum Eccleſiæ relinqueret bene diſpoſitum. Cujus rei perficiendæ cauſa, voluit diverſis in locis Concilia celebrari. Nam hoc eodem anno (tradunt Annales) quinque Concilia quoque juſſu ejus ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo per

PAGIUS

temporaria note nuſquam uſurpata fuerit. Natalis Alexander ſæculo X. part. I. cap. 4. explicat omnes Synodos Provinciales & Nationales, quibus hoc ſæculo ſancita & reſtaurata eſt Diſciplina Eccleſiaſtica & Art. VI. loquens de Concilio Turonenſi, cujus Canone IX. Presbyteri admonentur, ut cum Miſſam celebraverint, & communicaverint, *pueris aut quibuſlibet perſonis adſtantibus Corpus Domini indiſcrete non tribuant. Qui ſi forte majoribus peccatis fuerint irretiti, magis ſibi damnationem quam remedium comparant.* Natalia inquam, obſervat, ſacrificii reliquias olim pueris miniſtrari ſolitas in Eccleſia Gallicana, conſtare ex Concilio Matiſconenſi II. anno DLXXXVIII. celebrato; & Turonenſe hoc anno habitum morem illum tollere, ſed in quibuſdam locis adhuc in uſu fuiſſe Communionem puerorum in Gallia ſæculo XII. teſtari Guibertum Abbatem lib. I. *de Pignoribus Sanctorum* cap. 2. parag. I. Illud confirmat Gilbertus Porretanus in Epiſtola ad Abbatem S. Florentii, a Dacherio in Notis ad Guibertum recitata. Odo Pariſienſis, qui vivebat anno MCLXXV. in Statutis Synodalibus *Communium Præceptorum* cap. 33. Presbyteris præcepit, ne pueris Hoſtias, licet non conſecratas diſtribuerent: qui abuſus in Eccleſiam Pariſienſem irrepſerat, more Communionis puerorum antiquato. Legendus Bona Card. lib. 2. rer. Liturgic. cap. 19. num. II.

XV. *Ludovicus Imp. Bernardus vero Rex Italia dictus.*

Celebratis prædictis quinque Synodis Imperator menſe Septembri Conventum Aquiſgrani habuit, in quo Canones prædictarum Synodorum coram ſe legi præcepit, & ex iiſdem Conciliis Capitulare in XLVI. Capitula diſtinctum decerpſit, & deinde Ludovicum filium conſortem Imperii fecit, ut refert Chronographus Moiſſiacenſis: *Mandavit*, inquit, *ut quidquid in unamquamque Synodum definiſſent, ad Placitum conſtituti Imperatoris renunciaſſent, quod ita factum eſt, & in ipſo anno menſe Septembri jam dictus Carolus fecit Conventum magnum populi apud Aquis Palatium de omni Regno vel Imperio ſuo; & convenerunt Epiſcopi, Abbates, & Comites, & Senatus Francorum ad Imperatorem in Aquis, & ibidem conſtituit Capitula numero XLVI. de cauſis, quæ erant neceſſaria Eccleſiæ Dei & Chriſtiano populo. Poſt hæc habuit conſilium cum præfatis Epiſcopis, & Abbatibus, & Comitibus, & Majoribus natu Francorum, ut conſtituerent filium ſuum Ludovicum Regem & Imperatorem. Qui omnes pariter conſenſerunt, &c. Commendavitque ei filios ſuos Drogone, Theoderico, & Hugone*, qui erant filii ejus naturales. Verum loco, *numero XLVI.* legendum, *numero XXVI.* ut mox videbitur.

XVI. *Conventus Aquiſgranenſis.*

Annaliſta tamen Cæſareus a Lambecio editus Conventum Aquiſgranenſem menſe Auguſto factum eſſe tradit. Hæc ejus verba ad annum Caroli Regis XLV. *Riculfus Archiepiſcopus Moguntiacenſis Eccleſiæ defunctus eſt V. Idus Auguſti, & Placitum magnum in menſe Auguſto ad Aquis factum eſt, & Karlus Imperator conſtituit Hlodoveum* (hic locus notabilis, cum ex eo probetur nomen *Ludovici* & *Clodovei* unum & idem eſſe) *filium ſuum ſimul imperare cum eo, imponens diadema capiti ejus; poſtmodum in Majo menſe habitum apud Magantiam, in quo præſederunt Riulfus* (legendum Richolfus) *Archiepiſcopus & Hiltibaldus Archiepiſcopus Colonienſis.* Sed locus mutilus eſt a voce *poſtmodum*, quæ ſupponit alia relata, & deinde deeſt verbum *Concilium*, denique nomen *Arnonis Archiepiſcopi Salisburgenſis*, qui Concilio Moguntiaco inter-

Google

per totum Galliam ab Epiſcopis celebenta eſſe. Quorum unum Moguntiaci, alterum Rhemis, tertium Turonis, quartum Cabiloni, quintum Arelati congregatum eſt. Et conſtitutiones, quæ in ſingulis factæ ſunt, collatione eorum Imperatore in illo conventu habita, qui noſſe voluerit, in ſupradictis civitatibus invenire poterit, quamquam & in Archivo Palatii exemplaria illorum habeantur. Extant hodie ſingulorum omnium canones editi in recentiori editione Conciliorum. Et quod pertinet ad Moguntinum Concilium quinquagintaſex canones extant, de quo ea, quæ ibi leguntur de certa temporis nota, quo exploratiora cuncta fiant, hic reddamus:

XVI. De Concil. Mogunt. *Factu eſt autem hæc Synodus in civitate Moguntia, in clauſtro baſilicæ ſancti Albani Martyris anno Domini octingenteſimo decimotertio, & Imperii domni Caroli Imperatoris anno decimotertio, Indictione quinta, quinto Idus Junii, ubi ſederunt Epiſcopi triginta, Abbates vero vigintiquinque.* Complura ſane in eo ſtatuta ſunt ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectantia, quæ quiſque magno emolumento ſi velit, inſpiciat. Eſt & in eo illud obſervatione dignum, de armorum uſu, cui ob bellorum frequentiam jam Eccleſiaſtici aſſueverant, quos prohibet ſancta Synodus arma geſtare, ejus autem familiam ſecus, cui armorum uſus jam eſſet antiquitate præſcriptus. Sunt iſta verba canonis (a): *Nos autem, qui relinquimus ſæculum, id modis omnibus obſervare volumus, ut arma ſpiritualia habeamus, ſæcularia dimittamus. Laicis vero, qui apud nos ſunt, arma portare non præjudicemus, quia antiquitus mos eſt, & ad nos uſque pervenit.* Hæc ibi, conſideratione digna adverſus eos, qui iſta de laicis impugnare conſueverunt.

(a) Concil. Moguntin. ſub Carol. c. 17.

De Rhemenſi Synodo. Eodem quoque anno (ut dictum eſt) habita eſt Rhemenſis Synodus, in qua canones quadragintaquatuor ſanciti ſunt, quibus de nota loci & temporis ejuſmodi præpoſitus eſt titulus: *Hic eſt ordo capitulorum breviter adnotatus, quæ anno Dominicæ Incarnationis octingenteſimo decimotertio notata ſunt in conventu Metropolitanæ ſedis Rhemenſis Eccleſiæ a domno Carolo piiſſimo Cæſare, more priſcorum Imperatorum congregato, ordinan-*

PAGIUS terfuit, ut ex ejus Actis liquet. Serarius lib. 4. Rer. Mogunt. mortem *Richolphi* Archiepiſcopi Moguntini in annum ſequentem differt, & cum eo Cointius; verum Lambertus Schafnaburgenſis jam eam recte cum hoc Chriſti anno alligarat, & liquet etiam ex MS. Codice a Serario laudato, in quo Richolpho anni Sedis XXVII. attribuuntur, ab anno nempe DCCLXXXVII. quo ordinatus fuit, deducti. Attulit *Richolphus* ex Hiſpania Juris Canonici Corpus ab Iſidoro Mercatore collectum, ut ſuo loco diximus.

XVII. *Inauguratio Ludovici & Bernardi magis explicata.* Theganus, qui hoc tempore vivebat, cap. 6. pluribus agit de inauguratione Ludovici in Conventu Aquiſgrani peracta, atque, Carolum interogaſſe *omnes a maximo uſque ad minimum, ſi eis placuiſſet, ut nomen ſuum, ideſt, Imperatoris, filio ſuo Ludovico tradidiſſet*, & omnes reſpondiſſe, *Dei eſſe admonitionem illius rei*. Locum integrum recitat Baronius n. XIII. Certe hoc illi ſolum ſupererat, cum jam ab anno DCCCVI. omnes ſuas Ditiones inter filios partitus eſſet. Ludovicus in Diplomatibus plerumque quidem annos ab obitu patris, ſed quandoque etiam ab eo die, quo conſors Imperialis nominis dictus eſt, deducit, ideoque hæ duæ Epochæ non confundendæ. Sanctus Adelhardus Abbas Corbeienſis, qui Langobardiam ab obitu Pippini Regis adminiſtrabat, ubi intellexit, Bernardum hujus filium Regno Italiæ a Carolo præfectum eſſe, *accepit ei uxorem, & conſtituit ſecundum juſſionem Principis* (nempe Caroli) *ſuper omne Regnum*, ut in veteri Libello de Conſtructione Novæ Corbeiæ legitur. Auctor Vitæ Ludovici Pii refert, *tota æſtate in patris comitatu fuiſſe*, deinde *Imperii diademate coronatum ac menſe* tandem *Novembri* in Aquitaniam reverſum eſſe.

XVIII. Denique ex Conciliis hoc anno in quinque locis, ideſt apud Arelatenſem Urbem, Moguntiacenſem, Rhemenſem, Turonenſem, & Cabilonenſem celebratis confirmantur quæ ſuperius cum Marca diximus de ordine in Conventibus ævo Caroli Magni ſervari ſolito. Epiſcopi enim Caroli juſſu congregati Canones quoſdam condiderunt poſtquam cauſas ſumma diligentia examinarant. Concilium Moguntinum docet eos Viros, qui in eo aderant, in tres turmas fuiſſe diviſos; quarum primam conſtituebant Epiſcopi malorum remedia in Sacris Scripturis & Canonibus quærentes; in alia turma conſedere Abbates, *Regulam Sancti Benedicti legentes, atque tractantes diligenter qualiter Monachorum vitam in meliorem ſtatum atque augmentum cum Dei gratia perducere potuiſſent*; in tertia Comites, qui in eam curam ſedulo incumbebant, ut leges ſæculares examinarent, & jus cuique ſuum tribuerent, *vulgi juſtitias perquirentes, omniumque advenientium cauſas diligenter examinantes, modis quibus poterant juſtitiam terminantes*. Denique Concilia iſta Canones Eccleſiaſticos a ſe editos tradunt Principi, ut eos emendet, ſi ei ita viſum fuerit; ſi vero eos æquitate niti exiſtimaverit, confirmet.

Partes Epiſcoporum, Abbatum ac Comitum in Conventibus ſub Carolo M. coactis.

XIX. *Carolus Canones examinari jubebat confirmabatque.* Obſequio illo verbis conceptis defunguntur, ad calcem Canonum, velut Concilium Arelatenſe & Turonenſe; aut in Præfatione, velut Moguntinum & Cabilonenſe. Hæc verba Concilii Arelatenſis: *Hæc igitur ſub brevitate, quæ emendatione digna perſpeximus, quambreviſſime adnotavimus & Domino Imperatori præſentanda decrevimus poſcentes ejus clementiam, ut ſi quid hic minus eſt, ejus prudentia ſuppleatur; ſi quid ſecus quam ſe ratio habet, ejus judicio emendetur; ſi quid rationabiliter taxatum eſt, ejus adjutorio Divina opitulante Clementia perficiatur.* Præfatio autem Concilii Moguntini ſic habet: *quatenus ea quæ paucis perſtrinximus Capitulis a veſtra auctoritate firmentur, ſi tamen veſtra pietas ita dignum eſſe judicaverit; & quidquid in eis emendatione dignum reperitur, veſtra in eis Imperialis dignitas jubeat emendare.* Poſtquam Canones illorum Conciliorum ad Carolum delati fuere, eos præſente ſe examinare juſſit, In Conventu Generali Aquiſgranenſi, ubi

te Volfario ejuſdem ſanctæ ſedis Archiepiſcopo, menſe Majo, &c. Inter alia autem plura tali conſeſſu digna, iſta habet digna memoria de menſa Epiſcoporum atque Abbatum (*a*): *Pauperes & indigentes ſecum ad menſam habeant, & lectio divina ibi perſonet, & ſumant cibum cum benedictione & laude Dei.*

(a) Concil. Rhem. ſub Carol. c. 17.

Tempus concilii habiti ad villam Theodonis.

☞ Quod autem errore factum eſt in priori editione, ut poſitum fuerit Concilium habitum ad Villam Theodonis, ante duo iſta Concilia Moguntinum & Rhemenſe: hic corrigendum eſt, atque dicendum, primum quidem oportuiſſe celebrata eſſe dicta duo Concilia, deinde vero illud ad Villam Theodonis, eo quod Archiepiſcopi Moguntinus & Rhemenſis Aiſtulphus & Ebbo, qui interfuerunt Concilio celebrato in Villa Theodonis, poſt Hildebaldum Moguntinum & Walferium Rhemenſem, qui interfuerunt dictis duobus Conciliis, ſediſſe legantur. Quod ea eo redditur exploratum, quod ambo hi, Aiſtulphus, & Ebbo, nominati reperiuntur in quadam conſtitutione Ludovici Caroli Magni filii, quæ ſuo loco inferius recitatur, quam editam eſſe poſt duo illa dicta Concilia, nullum eſt dubium ☜.

XVII. De Concil. Turonenſi & Cabilonenſi.

Turonenſe quoque hoc eodem anno eadem ex cauſa eſt celebratum Concilium, canones quinquaginta & unum continens, ubi & de menſa pariter Epiſcoporum iſta itidem: *Peregrini & pauperes convivæ ſint Epiſcoporum, cum quibus non ſolum corporali, ſed ſpirituali reficiantur alimento.* In Cabilonenſi vero Synodo hoc item anno celebrata in provincia Lugdunenſi, canones ſexaginta ſeptem ſtatuti reperiuntur, in quorum tertio canone mentio habetur de præcepto Caroli Magni, *quo voluit omnes Epiſcopos ſcholas erigere, in quibus bonæ litteræ atque in primis Theologica docerentur. Ad ſugillandum vero curandumque ſimul in ſacerdotibus avaritiæ morbum ejuſmodi antidotum parat. Oportet etiam, ut ſi quando ſacerdotes fruges, vel quoſdam redditus terræ congregant, ac prætelant, non ideo hoc faciant, ut carius vendant, & theſauros congregent, ſed ut pauperibus tempore neceſſitatis ſubveniant.*

Sed illa in eodem Concilio ſtatuta conſideratione digna videntur, in quibus agitur de peregrinatione ad loca ſancta ſuſcipi ſolita a fidelibus; & quando probanda illa, quando vero improbanda ſint decernit. Quod autem eſſent hoc tempore illæ inter alias celeberrimæ in Occidente peregrinationes, Romam ad Limina Apoſtolorum, peccatorum remiſſionis gratia conſequendæ, atque Turonum ad S. Martinum, & iis complures diverſis ex cauſis abuti ſolerent, hæc de his ſancta Synodus ſtatuit:

XVIII. De peregrinationibus ad loca ſancta abuſus tollendi.

A quibuſdam, qui Romam Turonumve, & alia quædam loca ſub prætextu orationis inconſulte peragrant, plurimum erratur. Sunt presbyteri & diacones & cæteri in clero conſtituti, qui negligenter viventes, in eo ſe purgari a peccatis putant, & miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilominus lai-

PAGIUS ubi eos confirmavit, ut vim legum obtinere poſſent. Ita enim docent Annales Eginhardi & Chronographus Moiſſiacenſis, quorum verba ſupra recitavimus. Carolus ex iiſdem Conciliis excerpſit Capitulare, quod in XXVI. diſtinctum Capitula Sirmondus publicavit. In Annalibus quidem Moiſſiacenſibus legitur, *& ibidem conſtituit Capitula numero XLVI.* & reliqua verba ſupra recitata; ſed Cointius hoc anno num. CCLXXXVIII. recte obſervat, errorem in eum locum irrepſiſſe, & charactere X. in L. mutato numerum XXVI. in XLVI. perperam abiiſſe. Extat quidem Capitulare quod Capitulis XLVI. conſtat, ſed illud concinnatum non eſt Canonibus Synodorum noviſſime celebratarum, ut eſt Capitulare, quod Capitulis XXVI. abſolvitur; hoc enim totum eſt de cauſis *Eccleſiæ Dei & Chriſtiano populo* neceſſariis, illud vero verſatur potiſſimum in pœnis, quas Judex ſæcularis ex Edicto Regio conſtituit, ac præterea Francis omnibus commune non eſt, uti Capitulare XXVI. Capitulis conſtans. Sola utriuſque Capitularis lectio hanc emendationem certam eſſe oſtendet. [1]

XX. Saraceni Francorum inſulas devaſtant.

Eginhardus in Annalibus hæc narrat: *Mauri de Corſica ad Hiſpaniam cum multa præda redeuntibus Irmingarius Comes Emporitanus in Majorica inſidias poſuit, & octo naves eorum cepit: in quibus quingentos & eo amplius Corſos captivos invenit. Hoc Mauri vindicare volentes, Centum cellas Thuſciæ Civitatem, & Nicæam Provinciæ Narbonenſis vaſtaverunt. Sardiniam quoque aggreſſi, commiſſoque cum Sardis prælio, pulſi ac victi & multis ſuorum amiſſis receſſerunt.* Idem narrat Annaliſta Loiſelianus, qui hoc anno Annales ſuos abſolvit. Abulaz igitur ſeu Al-

NOTÆ [1] VIX credo mendum aliquod irrepſiſſe in numeros Capitulorum, quæ in conventu Aquiſgranenſi digeſta fuiſſe author Annalium Moiſſiacenſium tradit. Nam in additamento ad veteres Annales Francorum vulgato a Martenio Veter. monum. to. V. ex quo vel author Moiſſiacenſis opus ſuum expreſſit, vel forte ex Moiſſiacenſibus Annaliſta ſuffuratus fuit; Author inquam iſte eundem numerum Capitulorum *quadraginta ſex* lituris deſcriptum exhibet; ſed in eo variat ab authore Moiſſiacenſi, quod conventum hunc Aquiſgranenſem, in quo capita illa procuſa fuerant, non ſeptembri, ſed *februario* menſe habitum ſiſtit. Facile igitur ſex & quadraginta hæc capita nondum vulgata ſunt, nam plura adhuc ſupereſſe Caroli Magni Capitularia nondum publici juris facta, inde diſcimus, quod ejuſmodi plura ad hanc uſque diem latentia vulgavit Martenius in ſua collectione to. VII. MANSI

Digitized by Google

laici, qui putant ſe impune peccare aut peccaſſe, qui hæc loca orationis frequentant. Sunt quidam potentes, qui acquirendi cenſus gratia ſub prætexta Romani ſeu Turonici itineris multa acquirunt multos pauperum opprimunt; & quod ſola cupiditate faciunt, orationum ſive ſanctorum locorum viſitationis cauſa ſe facere videri affectant; ſunt pauperes qui vel ideo id faciunt ut majorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero ſunt illi, qui circumquaque vagantes, illo ſe pergere mentiuntur; vel quia tantam ſunt vecordes, ut putent ſe ſanctorum locorum ſola viſitatione a peccatis purgari, non attendentes quod ait beatus Hieronymus, non Hieroſolymam vidiſſe, ſed Hieroſolymis bene vixiſſe, laudandum eſt. De quibus omnibus domini Imperatoris, qualiter ſint emendanda, ſententia expectetur.

XIX. Quænam vero, quorumve ſit peregrinatio proficua Patres ibi ita definiunt: *Qui vero peccata ſua ſacerdotibus, in quorum ſunt parochiis, confeſſi ſunt, & ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt, ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apoſtolorum Limina vel quorumlibet Sanctorum inviſere deſiderant, horum eſt devotio modis omnibus collaudanda.* Abſtinuerunt tamen Epiſcopi de peregrinis illis quicquam decernere abſque Caroli ipſius ſcientia, eo quod ſcirent in colligendis hujuſmodi peregrinis eumdem Carolum fuiſſe ſtudioſiſſimum, de cujus in his propenſiſſimo ſtudio iſta habet Eginhardus: *Amabat peregrinos, & eorum ſuſcipiendorum magnam habebat curam, adeo ut eorum multitudo non ſolum palatio, verum etiam Regno non immerito videretur oneroſa: ipſe autem pro magnitudine animi hujuſcemodi pondere minime gravabatur, cum etiam ingentia incommoda laude liberalitatis, ac bonæ famæ mercede compenſaret.* Hæc Eginhardus. — Carolus M. ſtudioſus peregrinorum.

XX. At non deſiit ipſe Carolus ejuſmodi errones lucri cauſa peregrinantes cohibere. Nam audi quid in ejus Capitularibus (*a*) habeatur de Mangonibus, qui novis adinventis etiam diſpendio ſanguinis pecuniam corradebant.

(a) Capit. lib. 1. c. 79.

Item ut iſti Mangones & Cogciones, qui ſine omni lege vagabundi vadunt: per iſtam terram non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere. Nec iſti nudi cum ferro, qui dicunt ſe data ſibi pœnitentia ire vagantes. Melius videtur, ut ſi aliquod inconſuetum & capitale crimen commiſerint, in uno loco permaneant laborantes, & ſervientes, & pœnitentiam agentes, ſecundum quod ſibi canonice impoſitum ſit. itemque de pauperibus ita vagantibus (*b*):

(b) Capit. l. 1. c. 124.

De mendicis, qui per patrias diſcurrunt, volumus, ut unuſquiſque fidelium noſtrorum ſuum pauperem de beneficio, aut de

PAGIUS Alhacan Cordubenſis Rex pacem, quam anno ſuperiori cum Francis pepigerat, fregit. Cumque Comitis Emporitani Eginhardus diſertam mentionem faciat, & hoc tempore *Roſtagnus* Comes eſſet Gerundæ, & *Bera* Barcinonæ, recte hinc deducit Marca lib. 3. Marc. Hiſp. cap. 18. certum eſſe limitem Hiſpanicum in varios Comitatus a Carolo M. diſtributum fuiſſe.

XXI. *Minores etiam Græcorum inſulas deprædantur.* Leo Papa in Epiſtola V. ad Carolum Auguſt. quæ egerint hoc anno Mauri adverſus Græcos, his verbis narrat: *Veſtra a Deo data ſapientia incognitum non eſt, quod illa nefandiſſima Agarenorum gens partibus Siciliæ anno præſente venire conſiliaverat, nunc autem, ſicut audivimus in quibuſdam Græcorum inſulis conjunxerunt. Pro quibus vero miſit Michael Imp. Patricium & Spadarios cum ſtolo, ut contra eos Chriſto adjuvante dimicare debuiſſent. Cumque ipſe Patricius in Siciliam conjunxiſſet, direxit Miſſos ſuos per Beneventum ad Anthimum Neapolitanum Ducem, ut cum tota ipſo Neapolitano Ducata, qui illi obedire voluiſſent, annuale auxilium ei præbere ſtuduiſſent. Qui vero Dux occaſiones proponens in adjutorio ejus ire contempſit. Cajetani tamen & Amalphitani aliquanta congregantes navigia in auxilio illius abierunt. Poſtmodum vero, ut audivimus, ingreſſi ſunt ipſi nefandiſſimi Mauri, tredecim ſc. navigia in Inſulam, quæ dicitur Lampaduſa, partibus Siciliæ conſtituta, & prædavere eam. Cumque de prædicto Græcorum ſtolo ſeptem navigia ibidem explorando pervexiſſent, ut ſe veritatem cognoſcere potuiſſent, comprehendentes eos Deo odibiles Mauri occiderunt illos; & dum expectaſſent eos Græci, qui miſerunt illos ad explorandum, & minime eſſent reverſi, abierunt generaliter ſuper eos, & Chriſto miſerante totos illos iniquos Mauros occiderunt, ita ut nec unum ex iis vivum aliquerint. Porro & hoc relatum eſt nobis: quadraginta naves de ipſis Mauris venerunt in Inſulam, quæ Pontias vocitatur, ubi Monachi reſidebant & prædaverunt eam. Poſtmodum vero egredientes ex ea ingreſſi ſunt in Inſulam quandam, quæ dicitur Iſola Majore, non longe a Neapolitano Urbe milliaria XXX. in quo familia & peculia Neapolitanorum non parva invenerunt: & fuerunt inibi a XV. uſque ad XII. Kal. Septemb. & nunquam ibi Neapolitani ſuper eos exierunt. Cumque totam ipſam inſulam deprædaſſent, implentes navigia ſua de hominibus, & ejus neceſſariis reverſi ſunt poſt ſe. Cajetani autem qui poſt deſolationem jam dictæ inſulæ ibidem fuerunt, dixerunt, quod inveniſſent homines occiſos jacere, & granum & ſcirpha, quæ ipſi Mauri portare ſecum non potuerunt, ſed & caballos Mauriſcos, quos in ſuis ducebant navigiis occiſos ibidem dimiſerunt.* In fine legitur: *Abſol. VII. Id. Septemb.*

XXII. *Agitur de pace Saracenos inter & Siculos.* Scripſit ibidem Leo ad eumdem Carolum Epiſtolam ordine IV. qua docet eum Siculos cum Saracenis pacem feciſſe: *Tertio Idus Novemb. ſuſcepimus Epiſtolam Gregorii Patricii Sicilienſis: reſponſum ſcilicet Serenitatis Veſtræ Epiſtola, quam illi per hominem noſtrum emiſimus. Vobis ſiquidem, pro qua cauſa ignoramus, Epiſtolam nomini veſtro titulatam non emiſit, illam tamen quam nobis direxit Epiſtolam, de qua vobis exemplar, aut poſtquam eam legeremus, a noſtro*

de propria famelia nutriat, & non permittat alecubi ire mendicando. Et ubi tales inventi fuerint, qui ſibi manibus laborent, nullus eis quicquam tribuere præſumat. Et qaod rurſam ad hoſpitalitatem ſpectat, dicta ab eodem Carolo ad clerum, hæc (*a*) accipe:

(a) Capit. l. 1. c. 221.

Ut de hoſpitalitate, & cura pauperum memores ſitis, & propter quod res Eccleſiaſticæ a fidelibus oblatæ, & ab Eccleſia receptæ ſint; & eo modo illas diſtribuatis, ut ab illo, cui de his rationem reddituri eſtis, non damnationem, ſed æterni gaudii mercedem accipere mereamini. De his item alibi (*b*) hortaus omnes ad hoſpitalitatem, agit. Hæc de his, quæ ſpectant ad Concilium Cabilonenſe quarto ordine numeratum.

(b) Capitul. l. 2. c. 75.

XXI. In qainto vero Concilio hoc anno Arelati celebrato canones ſunt ſanciti vigintiſex, quibus nota temporis ita præfixa eſt: *Dum anno quadrageſimoſexto inclyti & Orthodoxi domini & Principis noſtri Caroli Imperatoris, ſub die ſexta Idus Majas, Æra octingenteſima quinquageſima prima unanimitatis noſtra conventus in Arelatenſium urbe in baſilica S. Stephani Martyris primi aggregatus conſiſteret, &c.* In quo (*c*) ſicut & in Moguntino Concilio præcipitur, ut Epiſcopo obediant Comites, & Judices ſæculares: Demum illud ſic habeto: nihil pene prætermiſſum, in quinque Conciliis iſtis, quod ad optimam Eccleſiæ inſtitutionem ſpectare poſſe videretur. Sic igitur Chriſtianiſſimus Princeps proxime ex hac vita diſceſſurus, Eccleſiæ bene conſulait, de qaa dum vixit, ſemper optime meritus fuit.

(c) Conc. Arelat. ſub Carol. an. 813.

Res Eccleſiæ per Carolum bene diſpoſitæ.

Sed & in eo potiſſimum idem Carolus Magnus intentum animum habait, ut ipſam Dei Eccleſiam omni ex parte liberam relinqueret, cujus rei gratia, Epiſcoporum electionem uſurpatam a prædeceſſoribas, in priſtinam libertatem reſtituit, ejuſmodi legem una cum Ludovico ſancitam relinquens (*d*): *Sacrorum canonum non ignari, ut in Dei nomine ſancta Eccleſia ſuo liberius potiretur honore, aſſenſum ordini Eccleſiaſtico præbuimus, ut ſcilicet per electionem cleri & populi, ſecundum ſtatuta canonum, de propria diœceſi, remota perſonarum & munerum acceptione, ob vitæ meritum & ſapientiæ donum eligantur, ut exemplo & verbis ſibi ſubjectis uſquequaque prodeſſe valeant.*

Electiones Epiſcoporum redditæ liberæ.

(d) Capitul. l. 5. c. 84. & diſt. 63. c. 34.

XXII. Qaomodo autem reliquerit Carolus M. diſpoſitionem ſediam Epiſcopalium vacantium, ſecundum quod (ut vidimus) in ſuis Capitularib. teſtatus eſt, ut ſecundum canones eſſent electiones, ex epiſtola Hincmari ad Carolum poſtea ſcripta, poſſumas intelligere, quæ ſic ſe habet: *Venerunt tres clerici, & duo laici Silvanectenſis Eccleſiæ ad indignitatem meam, innoteſcentes, eamdem Eccleſiam, fratre & conſacerdote noſtro defuncto, viduatam eſſe paſtore, ferentes etiam ipſius Eccleſiæ tam cleri, quam plebis petitionem, ut ſecundum ſacras regulas pa-*

Praxis de Epiſcoporum elect.

ſtor

PAGIUS *ſtro ſigillo veſtra Imperiali potentia dirigere potivit: nos pro veſtra ſatisfactione, neque eam ad legendum aperuimus, neque quod in ea continetur, cognovimus, niſi quod per illum Miſſum noſtrum nobis in verbis dixerit. Idest, de illis Saracenorum Miſſis, cum quibus pactum confirmavit ipſe Patricius in annos decem: dicebat enim ad prædictos Miſſos Sarracenorum: quare nobiſcum pactum facere vultis, cum ecce jam anni ſunt LXXXV. quod pactum nobiſcum feciſtis & firmum non fuit? Imo & Conſtantinus Patricius, qui ante me præfuit, in decem annos vobiſcum pactum firmavit uſque ad futuram VIII. Indictionem; ſed neque ipſum pactum firmum tenuiſtis. Nunc autem quale vobiſcum pactum faciamus, nobis incognitum eſt.*

XXIII. *Ad hæc reſpondebant ipſi Sarracenorum Miſſi, dicentes: pater iſtius Amiramnui, qui nunc apud nos regnare videtur, defunctus eſt; & iſte relictus eſt parvulus, & qui fuit ſervus factus eſt liber; & qui liber fuit, effectus eſt Dominus; & nullum ſe Regem habere putabant, ſed ecce nunc poſtquam omnia, quæ pater ſuus habuit, ſibi ſubjecit, vult firma ſtabilitate hoc quod pacem pactum ſervare: de Spanis vobiſcum non ſpondemus, quia non ſunt ſub Ditione Regni noſtri: ſed inquantum valemus eos ſuperare, ſicut vos, ita & nos contra illos in mare dimicare permittimus & ſi ſoli nos non valemus, nos a parte noſtra & vos a veſtra Chriſtianorum finibus eos abjiciemus. Poſt hæc vero convenit illis & confirmavere in ſcripto inter ſe pactum in annos decem: & dedit eis Miſſum nomine Theopiſtum Notarium, & reddidit illis quantos habuit comprehenſos de ipſis Sarracenis, ut illos Chriſtianos, quos de ſuis partibus prædaverant, reddidiſſent. Et poſtquam jam dictum pactum inter ſe firmaverunt, & Miſſus ab ipſo Patricio abſolutus eſt, invenit in Catena unum hominem ſub nimia velocitate ad Patricium nunciare feſtinans, quod ſeptem navigia Maurorum prædaverunt unum vicum in Regio, & duæ naves ex eis poſt eos ad littus exierunt vacuæ. Nam & hoc nunciavit nobis ipſe Miſſus noſter, quod audiſſet ab hominibus Sarracenorum miſſis, quod iſto Junio menſe tranſacto ſexta Indictionis, voluiſſent cum aliis centum navibus ad Sardiniam peragrare, & dum veniſſent prope Sardiniam ſubito aperta maris vorago & ſubglutivit illa centum navigia, & poſtmodum ſic cum magno timore reverſi ſunt ipſi Sarraceni, qui hoc dicebant, in Africam, & annuciaverunt ad familiam de illis qui ſubmerſi ſunt.*

Ea in annos decem ſancita.

XXIV. *Cumque ipſe Miſſus noſter alia audiſſet, interrogavit illum Notarium, qui eum cuſtodiebat, ſi veritas eſſet quæ ab illis Sarracenis audierat? & dixit ipſe Notarius, quod ita eſſet, & ipſe ore proprio legiſſet ad Patricium illam Epiſtolam, quam ei unus Chriſtianus amicus ſuus ab Africa direxerat, in qua de ſubmerſione de prædictis centum navigiis continebatur. Et hoc factum eſt menſe Junio, quando illud ſignum igneum tanquam lampadem in cælo multi viderunt. Ipſi vero Miſſi Sarracenorum in navigiis Veneticorum venerunt, & ſic veniendo combuſſerunt eque navigia, quæ de Spania veniebant.*

Naves Sarracenorum ſubmerſæ.

Paa-

Digitized by Google

ſtor tribuatur. Quos interrogavi, ſi verbum erat de pace cleri ac plebis ipſius Eccleſiæ, & aliqua deſignata perſona? Qui reſponderunt, ſe non aliam petitionem ex parte ſociorum afferre, niſi ut apud ſolitam miſericordiam veſtram illis liberam ac regularem electionem obtinere ſatagerent: quatenus ſecundum ſacras regulas illuc canonico Viſitatore directo, ab omnibus Eccleſiæ ipſius alumnis valeat eligi, cui debet ab omnibus obediri.

Ego autem, licet ſacerdotem veſtrum Heſprinum per fratrem Heldeboldum compresbyterum noſtrum VIII. Idus Junii defunctam audirem: non tamen ſtatui ante dominationi veſtræ quicquam inde ſuggerere, aut pro eadem Eccleſia poſtulare, priuſquam ſecundum regularem modum ab ea Legatos acciperem. Et paulo poſt: *Dignetur mihi dominatio veſtra* * *ſive litteris ſignificare, quem vultis de Epiſcopis noſtris, ut ei ex more litteras canonicas dirigam, ut Viſitatoris officio fungens, in eadem Eccleſia electionem canonicam faciat. Et aut per ſe, aut per litteras ſuas Vicario ſuo differente, eamdem electionem canonicam faciat. Et aut per ſe, aut per litteras ad me referat, & per me ipſa electio ad dominationis veſtræ diſcretionem perveniat.* Hactenus de his ad Carolum Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus.

* ſuis.

Ex quibus intelligis, Lector, nonniſi ex præſcripto canonum voluiſſe electiones eſſe liberas. Sed Viſitatorem a Rege mitti, nec ante licere quicquam agi, eo quod magnæ rixæ in his accidere ſolerent ob diverſa diverſorum ſtudia in iſtiuſmodi electionibus, quæ omnino ceſſarent, ſi præſentia Legati Regis adeſſet. Cæterum in omnibus ſervata integra jura, clero, populoque in electione Archiepiſcopi, cujus muneris erat de electo reddere Imperatorem certiorem voluiſſe liquet. Ex quibus omnibus multo magis erroris redarguas eos, qui Carolo aſſerunt datam facultatem ab Hadriano omnes ſui Regni Epiſcopos eligendi, de quibus abunde ſuperius actum eſt, cum tantum mendacium patefecimus. XXIII.

☞ Florebat his temporibus Florus, cujus eſt mentio apud Uſuardum in præfatione ad Martyrologium, & ſummæ laus apud Walfridum Strabonem in Carmine ad Agobardum Lugdunenſem Epiſcopum. Hujus extat fragmentum apud Agobardum, cuſum haud pridem a Papirio Maſſono, quod pertinet ad præſentem tractationem de Epiſcoporum electione, his verbis: XXIV.

Collecta a Domino Floro ex ſententiis antiquorum Patrum.

Manifeſtum eſt omnibus, qui in Eccleſia

PAGIUS Paulo poſt his verbis Epiſtola clauditur: *Abſoluta III. Id. Novemb. dixit Gregorius Patricius ad Miſſum noſtrum, quod Michael Imperator Monachus effectus eſt cum uxore & filiis ſuis.* Aliam Epiſtolam Pontifex ad eumdem Carolum Imp. ſcripſit de tumultu Conſtantinopoli excitato, & de novo Imperatore, ſed ea quæ ibidem narrat, utpote incerto rumore accepta, magna ex parte falſa ſunt. Porro quod Saracenorum Miſſi retulerunt, ſibi ſcilicet nihil commune cum Hiſpanis eſſe; verum eſt, Caliphæ enim quorum Regia Bagdadi erat, abhorrebant a Rege Saraceno, qui Hiſpaniis præerat, ſeque hujus tanquam perduellis hoſtes profitebantur. Verum pariter erat, quod prædicti Miſſi dixere, patrem Principis qui apud eos regnaret, mortuum eſſe. Hæc vox Arabica *Amir*, vel *Emir* ſignificat tantum Præfectum aut Regulum, ſed ubi additur, *Elmumeni*, Amir Almumenin denotat Principem fidelium ac Calipham, & hic titulus Principi Bagdadenſi ſolum attribuebatur, antequam duo alii in Africa & in Hiſpania eumdem titulum uſurparent; qua de re loco ſuo ſermo erit.

XXV. *Occiditur Alaminus Saracenorum Calipha.* *Poſt Haronis* Caliphæ mortem magni tumultus inter Saracenos Orientis enati ſunt, utroque fratre Imperium ſibi deberi contendente. Illud quidem tunc *Alaminus* obtinuit, ſed eo res tandem proceſſit, ut Damaſcum unus ex tyrannis conſecutus ſit: & alii duo Ægyptum & Africam inter ſe partiti ſint: *& Palæſtinam demum alter prædonis in morem depopulatus ſit*, uti ſcribit Theophanes ad annum primum Michaelis Imp. His addit Elmacinus lib. 2. Hiſt. Sarac. *Inchoato autem anno CXCVIII.* (Arabico nempe) *fortuna adverſata admodum eſt Muhammedi Alamino: ita quidem ut major militum ejus pars ipſum deſeruerit.* Subjungit Elmacinus, Alaminum captum & occiſum eſſe, *cum adveniſſet dies Solis, vigeſimus quintus Muharrami*, ideſt, dies XXV. menſis Septembris noſtri, qui hoc Chriſti anno in Dominicam incidebat. Elmacinus pag. 131. citat Chronologum, qui tradit primum ejus Imperii diem & ultimum fuiſſe *Solis*, eumque interfectum *elapſis annis Hegiræ CXCVII. & diebus XXV.* Alaminus veſpere diei XXV. Septembris noſtri interfectus fuit, ideoque illa enumeratio accurata. Subdit idem Chronologus trucidatum eſſe elapſis annis Solaribus *Mundi 6305. & diebus XXVIII.* Eræ nempe mundanæ Alexandrinæ, quod etiam recte quadrat; indeque patet, eum necatum anno Mundi ſecundum Alexandrinos 6306. veſpere diei XXVIII. menſis Tuth, qui concurrit cum die XXV. Septembris noſtri. Abdallabas Almamon *inauguratus eſt inauguratione ſecunda, tempore matutino ejus diei, qua frater ejus Alaminus occiſus fuit, & omnes ſe ei adjunxerunt, XXV. ſcilicet Muharrami anni CXCVIII.* inquit idem Elmacinus. Almamon numeratur inter Caliphas vigeſimus octavus. Denique in literis Leonis Papæ memoratis mentio fit mortis *Haronis*, non vero mortis *Alamini*, ut earum ſeries oſtendit, & Almamon iterum inauguratus eſt, quia regnante fratre, a quo diſſidebat, Caliphatus inſignia ſumſerat.

Baronius in Appendice ad hunc annum dicit *Florum* Eccleſiæ Lugdunenſis Subdiaconum hoc tempore floruiſſe, & ediſſe Collectionem *de Electionibus Epiſcoporum*. Baluzius initio Operum Agobardi ejus Elogia ex variis Auctoribus collegit, obſervavitque fragmentum *de Electioni-* XXVI.

Digitized by Google

*ſia Dei Sacerdotale officium adminiſtrant, quæ ſunt illa, quæ in ordinatione Epiſcopali, & ſacrorum canonum auctoritas, & conſuetudo eccleſiaſtica, juxta diſpoſitionem divinæ legis, & traditionem Apoſtolicam jubent obſervari: videlicet, ut paſtore defuncto, & ſede vacante, unus de Clero eccleſiæ, quem communis & concors ejuſdem Cleri, & totius plebis conſenſus elegerit, & publico decreto celebriter ac ſolemniter deſignavit, legitimo Epiſcoporum numero conſecratus, locum decedentis Antiſtitis rite valeat obtinere: nec dubitetur divino judicio & diſpoſitione firmatum, quod ab Eccleſia Dei tam functo ordine, & legitima obſervatione fuerit celebratum. Hæc ſunt, quæ in Conciliis Patrum, & in decretis Apoſtolicæ Sedis Pontificum ſtatuta reperiuntur, & ab Eccleſia Chriſti & initio comprobata reperiuntur, & comprobantur. Unde & beatus martyr Cyprianus de ſancto Cornelio Urbis Romæ Pontifice, cum Epiſcopatum ejus adverſus quoſdam ſuperbos & invidos calumniatores defenderet, hæc ipſa in teſtimonium ſanctæ & legitimæ ordinationis ejus proſecutus eſt, dicens: Factus eſt Cornelius Epiſcopus de Dei & Chriſti ejus judicio, de clericorum omnium teſtimonio, de plebejo ſuffragio, de ſacerdotum antiquorum, & bonorum virorum conſenſu, cum nemo Epiſcopus inibi factus eſſet, cum gradus cathedra ſacerdotali ſua careret. Quo occupato, & omnium noſtrorum conſenſione firmato, quiſquis jam epiſcopus fieri voluerit, omnimodis neceſſe eſt, ut eccleſiaſticam non habeat ordinationem, qui Eccleſiæ non tenet per conſenſum unitatem. Poſt primum ſecundus eſſe non poteſt, quiſquis enim poſt unum qui per electionem conſecratus eſt, eſſe voluerit, jam non ſecundus ille, ſed nullus eſt. Juxta hæc verba beati Cypriani, ordinatos fuiſſe conſtat, & legitime præfuiſſe univerſo populo deinceps omnes eccleſiarum Dei Antiſtites, abſque ullo conſultu mundanæ poteſtatis, a temporibus Apoſtolorum: & poſtea per annos fere quadringentos. Ex quo autem Chriſtiani Principes eſſe cœperunt, eamdem Epiſcoporum ordinationibus eccleſiaſticam libertatem ex parte maxima permanſiſſe, manifeſta ratio declarat. Neque enim fieri potuit, cum unus Imperator orbis terræ Monarchiam obtineret, ut * & omnibus latiſſimis mundi partibus, Aſiæ videlicet, Europæ, & Africæ, omnes qui ordinandi erant Epiſcopi, ad ejus cognitionem deducerentur. Sed fuit ſemper integra, & rata ordinatio, quam ſancta Eccleſia juxta traditionem Apoſtolicam, & religioſæ obſervationis formam celebravit. Quod vero in quibuſdam regnis poſtea conſuetudo obtinuit, ut * conſultu Principis ordinatio fieret Epiſcopalis: valet uſque ad cumulum fraternitatis propter pacem, & concordiam mundanæ poteſtatis, non tamen ad complendam veritatem vel auctoritatem ſacræ ordinationis, quæ nequaquam regio potentatu, ſed ſolo Dei nutu, & Eccleſiæ Fidei conſenſu cuique conferri poteſt. Quoniam Epiſcopatus non eſt munus humanum, ſed Sancti Spiritus donum, ſicut oſtendit Apoſtolus, ubi ad Epiſcopos loquitur, dicens: Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus ſanctus poſuit Epiſcopos, regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo. Unde in Epiſtola ad Hebræos ait; Nec quiſque ſibi ſumit honorem, ſed qui vocatur a Deo ſicut Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum glorificavit, ut Pontifex fieret, ſed qui locutus eſt ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te, & iterum: Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. In quibus Apoſtoli verbis evidentiſſime demonſtratur, ad hoc munus adipiſcendum atque ſumendum ſufficere unicuique gratiam Dei, cooperante fide & devotione*

* ex

* f. conſultu.

PAGIUS

Florus Eccleſiæ Lugdunenſis Subdiaconus varia Opuſcula ſcripſit.

nibus circa annum DCCCXX. ſcriptum fuiſſe. Compoſuit etiam Florus Commentarium *in Canonem Miſſæ*, cujus MSS. exemplaria in variis Bibliothecis ſuperſunt, ex quibus ſuppleri poſſunt, quæ in editis deſunt, ut ait Bona Cardinalis lib. 2. Liturgic. Rerum cap. 14. §. 1. Edidit & Martyrologium, quod ſub nomine Bedæ inter ejus Opera legebatur, antequam Bollandus initio Tomi II. Sanctorum menſis Martii, quæ Flori ſunt, diſtinxiſſet ab iis, quæ ad Bedæ Martyrologium pertinent. Collegerat Florus magnam Codicum MSS. multitudinem, ut notavit Wandelbertus, qui anno DCCCXLII. metricum Kalendarium ſcripturus, de eo in Præfatione ſua dicit: *Ope & præſidio præcipue uſus tum Sancti & nominatiſſimi Flori, Lugdunenſis Eccleſiæ Subdiaconi; qui ut noſtro tempore revera ſingulari ſtudio & aſſiduitate, in Divina Scriptura ſcientia pollere, ita librorum authenticorum non mediocri copia & veritate cognoſcitur abundare.* De ejus Operibus plura Oudinus in Supplemento de Script. Eccleſiaſt.

XXVII.

Moritur S. Willelmus Dux & Monachus Gellonenſis.

Hoc circiter anno obiit *Sanctus Willelmus* Dux ac poſtea Monachus Monaſterii Gellonenſis in Septimania a ſe fundati, certe ante Carolum Magnum, anno ſequenti demortuum vivere deſiit, ut liquet tam ex Auctore Anonymo ejus Vitæ, quam ex Ardone diſcipulo Sancti Benedicti Anianenſis, qui in hujus Sancti Abbatis Vita de Willelmo ſcribit: *Vidimus ſæpe eum cadentem aſinum ſuum, faſcionem vini in ſtratorio deferre, ſumque ſuper inſidentem, calicem in tergo humeris vehentem, noſtri Monaſterii fratribus tempore meſſis ad refocillandum ſitim eorum occurrere. In vigiliis quoque ita pervigil erat, ut vinceret cunctos. In piſtrino, niſi occupatio aliqua prepediret, aut ægritudo tardaret, propriis operabatur manibus. Coquinam vice ſua complebat; in habitu ſummæ humilitatis aſſumſerat formam; jejunii amator extitit, orationibus inſtans compunctione continuus; Vixque Corpus Chriſti poterat percipere, prius-*

Digitized by Google

ac gratia ejus; abſque his autem humano arbitrio nemini poſſe concedi. Unde graviter quilibet Princeps delinquit, ſi, ut hoc ſuo beneficio largiri poſſit, exiſtimat, quod ſola divina gratia diſpenſat, cum miniſterium ſuæ poteſtatis in hujuſmodi negotium peragendo adjungere debeat, non præferre. Denique ut iſtius rei nonnulla proferantur exempla, puto quod de ordinatione beati Martini, quando ex monaſterio ſub alia occaſione eductus, & a populo comprehenſus, atque ad eccleſiam productus eſt, & continuo ab Epiſcopis, qui ad hoc invitati fuerant, conſecratur, nemo Principum hujus ſæculi fuerit interrogatus. In eccleſia quoque Lugdunenſi ſic religioſa olim, & venerabilis conſuetudo fuit, ſicut antiqua narrat hiſtoria, ſcilicet ut defuncto Pontifice, omnis in unum conveniret [* f. voto.] *eccleſia, & triduano jejunio, communi * vero ac ſupplicatione celebrato, quemcumque eis Dominus per revelationem, ſive* [* ex] ** & eorum Clero, ſeu aliunde oſtenderet, ipſum ſine dubio Antiſtitem conſtituerent; quod de beato Eucherio præfatæ urbis Epiſcopo, & doctore egregio, ſanctiſſimæ vitæ ejus liber manifeſte teſtatur impletum. Qui cum eſſet ex nobiliſſimo Senatorum genere ortundus, & huic ſæculo abrenuntians, omnique facultate ſua in pauperes ob amorem Chriſti diſtributa, partibus Provinciæ in quodam* [* f. jejuniis.] *ſpecu retruſus, atque ibi ſoli Deo * jejunus, & orationibus vacans latitaret, tali revelatione oſtenſus, atque inventus, in pontificali regimine locatus eſt: ex quo certiſſime conſtat, quod omni illo tempore, quo tantam bonitatem ſive gratiam omnipotens Deus in illa voluit eccleſia demonſtrare; valebat, ac ſufficiebat ad conſecrationem rectorum, ſola ejus gratia, & fides eccleſiæ devota. Sed & in Romana Eccleſia uſque in præſentem diem cernimus abſque interrogatione Principis, ſolo diſpoſitionis judicio, & Fidelium ſuffragio legitime Pontifices conſecrari, qui etiam omnium regionum & civitatum quæ illi ſubjectæ ſunt, juxta antiquum morem eadem libertate ordinant atque conſtituunt ſacerdotes. Nec adeo quiſquam abſurdus eſt, ut putet minorem illic ſanctificationis divinæ eſſe gratiam, eo quod nulla mundanæ poteſtatis comitetur auctoritas. Quæ omnia non ideo dicimus, quaſi poteſtatem Principum in aliquo minuendam putemus; vel contra religioſum morem regni aliquid ſentiendum perſuadeamus; ſed ut clariſſime demonſtretur, in re hujuſmodi divinam gratiam ſufficere, humanam vero potentiam, niſi illi conſonet, nihil valere. Quapropter in ſacris canonibus Patrum, ubi plurimæ cauſæ commemorantur, ſine quibus Epiſcopalis ordinatio irrita habenda eſt, de hac re nihil invenitur inſertum.* Hactenus Flori tractatio de antiqua Epiſcoporum electione, qua præter illa, quæ ſuperius dicta ſunt de libera in Romana Eccleſia Papæ electione, redarguitur itidem mendaciſſimus Sigebertus ☞.

Ann. Eccl. Tom. XIII.

PAGIUS *priuſquam lacrymarum ejus in terram decurrerent guttæ. Lectuli quoque duritiem avide expetebat; ſed propter ejus invaletudinem Benedictus Pater culcitram, eo nolente licet, ſubſterni fecit. Ajunt nonnulli, qui ſe ſæpe pro Chriſti amore flagellis cædi, nullo alio præter eum qui aderat conſcio, juſſit mediis fere noctibus, glacialibus profuſus rigoribus, uno perraro tectus tegmine, ſæpe in oratorio, quod in honorem Sancti Michaelis conſtruxerat, ſoli Deo notus, vacuus orationibus ſtabat. His aliiſque virtutum fructibus intra exiguos ſpatus annos, imminere ſibi diem mortis cognoſcens, cunctis Monaſteriis in Regno Domini Caroli pene ſitis per Scripturam notum fieri juſſit, ſe ab hoc jam ſæculo migraſſe; ſicque deinceps copias virtutum reportans, Chriſto vocante migravit e mundo,* idque *quinto Kalendas Junii,* ut aſſerit Auctor Anonymus ejus Vitæ, qui jam dixerat, Willelmum ante mortem nuncium Regi Carolo delegaſſe, ut ei indicaret, *quando ejus anima de corpore exiret.* Ejus Vita ad diem XXVIII. menſis Maii in Actis SS. Bollandianis & in Sæc. IV. Benedictino part. I. legenda. Bernardus filius ei in Ducatu Septimaniæ & Arauſionis Comitatu ſucceſſit.

I. CHriſti Redemptoris annus ſequitur octingenteſimus decimusquartus ſeptimæ inchoatæ Indictionis, quo ab ipſo Leone Imperatore dira excitatur perſecutio adverſus cultores ſacrarum imaginum. De his acturi, quod primum ad temporis rationem ſpectat, cum conſtet Græcorum hiſtoricorum aſſertione, ipſum Leonem imperaſſe annos ſeptem & menſes quinque: cumque teſtificatione Micha- *De tempore perſecutionis Leonis Armeni.*

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſpan. DCCCLII. Anno Hegiræ CXCIX. inchoato die 21. Aug. fer. 2. A. C. 814. I.

ANNO PERIODI GRÆCO-ROMANÆ 6307.

☉ 21. A. ☽ 17. P. 16. April. Indict. 7.

JESU CHRISTI 814.

LEONIS PAPÆ 20.

LUDOVICI IMP. 1. & 2.

LEONIS ARMENI IMP. 2.

Antonius Metropolita Sylæi a S. Nicephoro anathemate percellitur. AD num. I. Hoc anno Concilium Conſtantinopoli habitum a Sancto Nicephoro Patriarcha & Episcopis CCLXX. adverſus *Antonium Sylæi* Pamphiliæ Civitatis Metropolitam, ut liquet ex Oratione ſive Epiſtola Synodica Orientalium aliquot Epiſcoporum ad Theophylum Imperatorem, publicata a Combefiſio in Manipulo Rerum Conſtantinopolitanarum. Dicitur in ea Leonem Armenum Imp. falſum quemdam vatem nomine *Sabbatium* conſuluiſſe, qui ei & filio *Conſtantino* annos duos ſupra triginta promiſit, ſi omnem *Imaginum* memoriam aboleret. Imperator, accerſito *Joanne Lectore*, ad eum, quæ a vate acceperat, refert, & *Joannes* loca librorum idola prohibentium Imaginibus Chriſti applicat. *Nicephorus* ab imperatore vocatus cuncta ejus ratiocinia tanquam aranearum tela nullo negotio evertit, & *Joannes* a Patriarcha pœnitentiam petit & accipit. Accerſit Leo Aug. *Antonium* Metropolitam Sylæi Civitatis, eique Patriarchalem Sedem promittit, ſi ſuſcepti conſilii adjutor eſſe velit; pollicetur ille propenſiſſime ſe juſſa facturum, qui tamen poſtea coram Patriarcha negavit ſe id unquam promiſiſſe; ſed cum interim tam *Antonius*, quam *Joannes* Venerandas Imagines idola eſſe obgannirent, Sanctus *Nicephorus* CCLXX. Patrum collecta Synodo, una quoque congregata Sacerdotum ac Monachorum Urbis Auguſtæ multitudine, Hæreſiarcham anathemate ferit, & Chriſti hoſtem declarat. De eodem colloquio Antonii Sylæi Metropolitæ cum Imperatore loquitur Auctor incertus, qui Theophanem continuavit, ſed Synodi mentionem non facit, & Joannem *Julio menſe* ſocium impietatis Antonium ſibi adjunxiſſe aſſerit; ex quo eo circiter tempore Synodum illam habitam intelligimus. *Circa Decembrem vero menſem*, inquit Continuator Anonymus, *Leo Patriarcha ſignificat. Imaginum cauſa populus offenditur, dicentes: Perverſe adoramus illas, & propterea Gentiles noſtri dominantur*; ſicque Imperator paulatim quod mente gerebat aperuit, ſed ante annum ſequentem Cultores Sacrarum Imaginum perſecutus non eſt.

II. *Cauſa Imaginum anno ſequenti vexata.* Baronius quidem hujus anni initio perſecutionem decretam eſſe arbitratus eſt. Verum Georgius Monachus in Vita Leonis Armeni hæc ſcribit: *Poſt alterum annum ad impietatem deficiens, ac, quam recta fidei profeſſionem ſcripto ediderat, irritam faciens, haud ſecus ac Saul delapſus eſt. Nam & ille cum duos annos legitime Regnum adminiſtraſſet, a recto deinde averſus tramite, divinaque denudatus Gratia, ac nequiſſimo ſpiritui traditus, adverſus Davidem, cujus cumulatus beneficiis erat, armis inſtructus eſt, ac Sacerdotum patravit cædes. Haud aliter etiam infeliciſſimus hic Deoque inſenſus, poſt annum alterum, furore accenſus, actuſque rabie adverſus pietatem, Divinum Nicephorum, a quo corona donatus erat, exilio mulctavit.* Præterea Leo Aug. circa Decembrem, anno Imperii ſui ſecundo ſententiam ſuam de non colendis Imaginibus Sancto Nicephoro patefecit, ut mox diximus ex Continuatore Anonymo Theophanis, qui addit de Nicephoro: *Imminentibus porro Feſtis* (nempe Chriſti Natalitiorum) *variis monitis ac ſermonibus Imperatori ſignificat, & precibus ſimul ſolicitat Patriarcha, ne deprædationibus exponatur Eccleſia.* Tum de Imperatore ſcribit: *Solemni deinde pompa in Chriſti Natalitiis procedens, Eccleſiam ingreſſus eſt, & coram Altari ex Imperatorum conſuetudine ſtetit; & Corporale, Sacra Domini Noſtri Jeſu Chriſti Nativitate in eo depicta inſigne adoravit, & oſculatus eſt. Tali ſpectaculo cunctis dolum & verſutiam ejus ignorantibus factum ſatis.* Deinde Imperatorem ipſo Epiphaniorum die, anni ſcilicet DCCCXV. ſe ſe ab Imaginibus colendis alienum publice prodidiſſe, his verbis idem Continuator docet: *Inſequente pariter Luminum Feſto æquali modo* (Leo) *proceſſit, & ingreſſus* (nempe Eccleſiam), *non adoravit* (ſcilicet Corporale pictum) *primumque: illud ſimulanter haud vere exhibitum cognoverunt*, ſcilicet Patriarcha & Epiſcopi.

III. *Perſecutionem ſequenti tantum anno contigiſſe iterum probatur.* Poſt hæc demum *Leo* anno Imperii ſecundo, Chriſtique DCCCXV. cultores Imaginum, quos flectere non potuerat, cum alios, tum præſertim Nicephorum perſequi cœpit: *peractiſque proinde*, inquit Continuator, *Feſtorum* (Natalitiorum & Luminum) *ſolemnibus, cœpit aggredi, velut Pharao Iſraelem, & Epiſcoporum quoſdam blanditiis promiſſiſque ſuffurabatur: & qui ipſi morem geſſerunt ea eo, quem habebant ad peccatum ſeu ſatulum affectu, quippe prius juramento interpoſito, & Crucibus oppoſitis, pro veritate morituros ſe affirmabant, ſinguli ferme converſi ſunt in partem adverſam: nam ob rem per deſertores Epiſcopos Patriarcha ſignificat: Condeſcende modicum nobis, & futilia quæque reſecabimus: ſi nolueris, in throno te reſidere non permiſſuros ſcito. His ſpretis, tanquam perjuris & cruciculcis, Patriarcha Imperatori denunciat: quod lubet, exequere: dogmatibus quippe a Patribus pie definitis nunquam nuntium remittam, neque contrarium ſentientibus adſtipulabor. Hæc cum gererentur in infirmitatem decidit Patriarcha*, &c. *Cæterum Dei manu miraculorum effectrice nonnihil ſublevatus eſt Patriarcha, quod cum reſciſſet Chamæleon* (id eſt Leo Imp.), *quorundam ope militer in Patriarchium clam penetrare diſpoſuit, & ſilenter eum abducere. Erat porro jejuniorum initium.* Græci anno DCCCXV. die XI.

chaclis hujus temporis ſcriptoris, ubi res geſtas magiſtri ſui Theodori Studitæ proſequitur, pariter liqueat, hoc anno ipſum Theodorum a Leone in exilium miſſum: utique dicendum erit, hoc ipſo primo Leonis Armeni anno cœptam perſecutionem fuiſſe: numerat enim ipſe ſeptem annos exilii ipſius Theodori, quo ſolutus eſt, cum occiſo Leone, Michael Balbus accepit Imperium moderandum. Quod ve-

PAGIUS XI. menſis Februarii Jejunium auſpicati ſunt, ideoque ante illum Chriſti annum Leo Imp. in cultores Imaginum non ſævit.

IV. *Probatur tertia,* Denique Ignatius Diaconus in Vita S. Nicephori ait: *Novo igitur, uno menſe dempto, anno, poſt Sanctum ipſius & inculpatum Patriarchatum in ſupremam incidens ægritudinem, vitæ ſuæ finem nequaquam ignoravit.* Nicetas vero in Sancti Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. Vita aſſerit, *Nicephorum* in Monaſterium quoddam ejectum fuiſſe, *cum Eccleſiam Apoſtolice per novennium curaſſet.* In Tabulis Theophanis & in ipſo etiam Nicephori Additamento anni novem Nicephoro attribuuntur. Quare cum die XII. menſis Aprilis anni DCCCVI. ordinatus fuerit, anno octingenteſimo decimo quinto die XI. menſis Februarii in exilium miſſus eſt. Theophanes quidem Presbyter in Oratione de Tranſlatione ejus Reliquiarum, affirmat, eas Conſtantinopolim tranſlatas, *tertio Idus Martii, quo quidem die in exilium ejectus fuerat.* Sed dies qui a XI. Februarii, quibuſve Nicephorus moratus eſt in Monaſterio *Boni* Conſtantinopoli vicino, de quo mox, a Theophane pro exilio non habentur. Cæterum Nicephorum die XI. Februarii Conſtantinopoli abductum eſſe, præter citatum Continuatorem docent etiam alii. Ignatius enim in Vita Nicephori num. LXIX. ſcribit: *Patricio illius carceris, quo Divinus Pater tenebatur præfecto, contradita militari manu, media nocte Dominica lucis præcepit* (nempe Imperator), *ut Virum Sanctum in exilium deportaret.* Ignatio ſuffragatur Continuator Anonymus Theophanis, qui hunc patricium Thomam vocat, atque hunc Imperatori dixiſſe: *Tantum homines duos mitte, alioſque, qui efferant: non enim ingraveſcente valetudine, u ſe poteſt procedere: atque ita deſcede. Id ita fecit ſubmiſſa voce, qui Patriarcham ejicerent Eccleſia,* die ſcilicet XI. Februarii, in quam Dominica Sexageſimæ incidebat, poſt quam Græci inchoarunt Jejunium anni DCCCXV. cum e contra dies XIII. menſis Martii eo anno in feriam tertiam inciderit. Neuter itaque Hiſtoricus errat, licet Bollandus ad eorum verba hæſerit. Ignatius, quemadmodum Theophanes Presbyter, Nicephori exilium a die XIII. Martii repetit, proditque eum relegatum, *novo uno menſe dempto, anno.* Quare cum anno DCCCVI. die XII. menſis Aprilis Epiſcopus conſecratus fuerit, anno DCCCXV. die XIII. Martii dignitate motus eſt, & Eccleſiam Conſtantinopolitanam rexit annos novem, menſe uno dempto. Ex quibus tandem omnibus neceſſario conſequens eſt, perſecutionem adverſus Sacras Imagines ad annum ſequentem pertinere.

V. *S. Nicephorus ultra Stenum relegatus.* Quoad locum, in quem Nicephorus relegatus, tam Curopalates, quam Cedrenus in Vita Leonis Armeni Imp. affirmant, eum fuiſſe *Proconneſum* ſeu *Præconneſum*, quæ parva inſula eſt in Propontide ſita, inter Cyzicum ad Ortum & Helleſpontum ad Occaſum. Utrumque alii ſecuti ſunt; verum eos hallucinatos eſſe non dubito. Nicetas enim in Vita S. Ignatii Patriarchæ Conſtantinop. Nicephori exilium his verbis memorat: πρὸς δὲ τοῖς δεξιοῖς τοῦ Στενοῦ μέρεσι κατά τι σεμνεῖον αὐτὸν ὁ ἀπηνὴς ὑπερορίζει, quem locum ſic vertit Interpres, *ad dexteriorem Steni, id eſt, anguſti freti regionem, in Monaſterium quoddam importunus ejecit*, nempe Leo Armenus Nicephorum, ubi ſuam interpretationem cum textu Græco miſcet; cum vertere debuiſſet, *ad dexteriorem Steni regionem*, & poſtea, vel ſaltem per parentheſim, indicare Græcos *Steni* nomine anguſtum fretum, quod Conſtantinopolim inter & Chalcedonem ſitum eſt intelligere. Anguſtum illud fretum *Stenum* appellari, colligitur ex Suida in voce Ἡ ῥάχρεως idque variis certiſque exemplis probat Ducangius in Conſtantinopoli Chriſtiana lib. 4. cap. 10. num. I. Præterea Porphyrogennetus in Vita Baſilii Imp. ἐν δὲ τῷ καλουμένῳ τόπῳ Στενῷ, τῷ αὐχένι τοῦ Εὐξείνου Θαμα τοῦ ἁγίου Φωκᾶ πάνσεπτον δόμον. Quæ verba ſic vertit Combefiſius: *In Steno etiam quod vocant (Euxini in cervice) Sancti Phocæ ædem exstruxit.* Verum vertendum, *Euxini ſc. faucibus* vel anguſtiis). Nam vox Græca αὐχένι, a Porphyrogenneta eo in loco non in propria, ſed in Metaphorica ſignificatione uſurpatur. Boſphorum itaque Thracicum *Stenum* abſolute vocabatur, & littus tam a dextris ſeu in Aſia, quam a ſiniſtris ſeu in Europa, totuſque tractus ille maritimus in quo variæ ædes & Eccleſiæ erant, eo etiam nomine vocabatur. Raderus laudatus Nicetæ Interpres, perperam etiam Theophanem *Sigriani* ſeu *Agriani* Cœnobii conditorem in eadem Vita vocat, licet in Græco dicatur tantum *Sigriani* Cœnobii conditor, & in controverſia verſetur, an Monaſterium Sigrianum idem ſit ac Agrianum, quam controverſiam locus ille Nicetæ dirimeret, ſi in eo utrumque nomen legeretur. Sed de ea num. XII. verba faciam, contentus hic obiter monere Auctores Græcos de verbo ad verbum cum fieri poteſt, in linguam Latinam vertendos eſſe.

VI. *In locum ſitum Chalcedonem ſitum.* Porro ſi fretum Conſtantinopolitanum *Steni* nomine a Niceta deſignetur, ut nullus jure in dubium revocaverit, apparet *Nicephorum* non in Præconneſum, ut eam inſulam Porphyrogenneta, aliique Auctores Græci rectius appellant, quam Cedrenus *Proconneſum*, ſed in Monaſterium trans fretum Conſtantinopolitanum poſitum relegatum fuiſſe. Ipſemet Nicephorus in Epiſtola ad Leonem III. Papam a ſe data, & a Baronio anno DCCCXI. num. XXIII. quo ea ſcripta fuit, recitata ait; *ſolitudinem quandam occupo, & jugum montis quod erat aſperum & innaceeſſum, ſtadiis non paucis circa Proponticam Regionem, Regia diſtans ab Urbe.* In illud autem Monaſterium Nicephorus deportatus fuit, & uſque ad mortem vixit. De eodem loquitur Ignatius Diaconus in Vita hujus Sancti Præſulis, a Bollando ad diem XIII. Martii primum publicata, & n. LXXII. ſcribit: *Mare dorſo explicans in lintre excepit juſtum* (nempe Nicephorum) *ad Monaſterium, quod ipſe extruxerat, Bovi nomine ablegatum,*) ſed loco, *Bovi*, legendum, *Boni*, ut poſtea monuit Bollandus, & certum reddit textus Græcus, in quo dicitur Monaſterium τοῦ Ἀγαθοῦ quod a Ducangio in Conſtantinopoli Chriſtiana lib. 4. cap. 15. num. I. inter monaſteria ſuburbana Conſtantinopoleos numeratur). *Illic breves moras permiſſus* age-

ro tradunt omnes, non ita primum ac imperare cœpit, ipſum perturbare ac perſequi cœpiſſe Catholicos, ſed ubi omnium conciliaſſet ſibi animos: plane id eſſe intelligendum oportet, quinque in his menſibus perſeveraſſe, nempe totum quod excurrit, a quarto Idus menſis Julii, quo die coronatus eſt, uſque ad finem anni ſuperioris.

Cæ-

PAGIUS

agere, ab illius violentia auctoribus, in Monaſterium longius diſſitum, & ipſius quoque exteuctum opera, magni Martyris Theodori transportari jubetur. Haud enim ferendum putabant, ut vicina ipſorum dementia loca juſtus habitare conſpiceretur. In hoc ultimo Monaſterio exul per annos quatuordecim vixit, a die ſc. XIII. menſis Martii ſequentis Chriſti anni uſque ad mortem, in eoque ſepultus eſt, ut tradit Theophanes Presbyter.

VII. *Deſcribitur locus exilii S. Nicephori Patriarchæ Conſtantinop.* Ignatius Diaconus num. XII. & ſeq. pluribus illud deſcribit, aitque fuiſſe e *regione Boſphori Thracii*, quo etiam nomine *Stenum* appellabatur. Ex quo evidens eſt, Præconneſum locum exilii Nicephori non fuiſſe; hæc enim non e regione Boſphori Thracii; ſed ad ejus Meridiem ſita. Denique Auctor Anonymus Vitæ S. Nicolai Studitæ diſſidium omne tollit; ait enim, Leone Armeno mortuo, & Eccleſiæ pace a Michaele Balbo ejus ſucceſſore reddita, exules domum rediiſſe: *Tunc ſane*, inquit, *magna quoque illa* pietatis columnæ Theodorus ac Nicolaus Smyrna (quo relegati fuerant) *decedentes, ſola utique nixi baculo, locum ex loco pedibus iter carpendo mutantes, ad Pruſa pariter devenerunt; atque hinc tandem petentes Chalcedonem, deincepſque a tropæo appellati Patriarcha* (nempe Nicephori) *adſpectu recreati, juſto ſatis tempore læti admodum cum eo commorantur.* Quare Nicephorus per annos XIV. non in Præconneſo, ſed in tractu Chalcedonenſi exulavit.

VIII. *Bulgari Arcadiopolim depradantur.* Leo Eccleſiam depopulari non cœpit, niſi poſt mortem Crumni Bulgarorum Principis, ut teſtatur Continuator Anonymus Theophanis pag. 435. qui diſerte aſſerit perſecutionem motam *anno Imperii ſecundo*, poſtquam narravit, interitum Crumni, quem & eiſdem verbis refert Symeon Logotheta in Annal. num. X. & ſeq. Uterque Hiſtoricus relata inauguratione *Symbatis* Imperatoris filii, die natali Chriſti anni ſuperioris perfecta, ut ibidem diximus, ſtatim ſubjungunt: *Cæterum ſævo hyemis tempeſtate acre, inque adeo fluviatilibus aquis ſubſidentibus, facta Bulgarorum ad triginta millia cataphractorum excurſio; venientſque Archadiopolim, ac ſuperato Rigio (hoc nimirum fluvii nomen) innumeram ingentem hominum multitudinem ſub jugum miſerunt. Needum vero tranſmiſſis captivis, ingenti imbrium vi in dies octo, ſic fluminis aquæ intumuerunt, ut maris prope vaſtitatem aquæ viderentur. Cumque inde permeare non poſſet, dies quindecim in ſtativis captivos tenuerunt: rogata illic fruſtra a Leone auxilia; nam nec animum attendit, nec Urbe ipſe prodiit, nec qui ſuppetias irent, alios alios miſit. Jamque adeo facto ſereno, atque flumine intra alveum compreſſo, ipſoſmet captivos ligna cadere ac pontem extruere coegerunt: inque hunc modum cum eiſdem, ad quinquaginta circiter millia Virorum, mulierum ac puerorum, amnem tranſmiſerunt: omnemque eorum ſubſtantiam, Armeniacas veſtes ſtragulas, grandeſque non pictos tapetes ac veſtimentorum multam ſuppellectilem, vaſaque ænea, cuncta curribus impoſita; omnes denique greges & armenta, boveſque & oves convexerunt; hacque ditati præda, in Bulgariam intrarunt, nec qui Dei indulgentia, iniqua ſceptra moderabatur, aut ipſe opem laturus captivis egreſſus eſt, aut qui ferrent alios ullos deſtinavit.*

IX. *Cramnus Rex Bulgaria extinguitur.* *Jam igitur perlatus ad Leonem rumor*, Ingentem Cramnum conflare exercitum, Avareſque & Sclabinorum copias omnes adlegiſſe, ad hæc „ inſtrumenta atque machinas tormentaque ex- „ pugnandis Urbibus comparata omnis generis „ ſtruere ingentia ſane illa, &c. quidquid de- „ nique machinarum quatiendis eruendiſque „ turribus ac propugnaculis, ad Urbis exci- „ dium adhiberi queat. (*ad Urbis occiduam partem, muroſque Blachernarum viſum illi adhibere omnia, ubi & telo petitus fuerat*, (anno nempe ſuperiori) *boum decem millia cunctis his convehendis ſtabulari, currus ferro vinctis juſſi fieri, ad quinque millia. Leo hoſtis apparatu audito miſſiſque exploratoribus, ac veritate comperta, ingentibus conductis copiis ac artificum turba extra Blachernarum murum, murum alium ædificare cœpit, vallumque latum exciſum oppoſuit. Jamque cœpto ſolummodo opere, ac needum peracto, Deus, qui diſſipat conſilia gentium, & reprobat cogitationes populorum; reprobatque conſilia Principum; ut oſtenderet nihil quemquam juvare ad aliquid præſtandum, induſtriam propriam ac potentiam, needum vero anno, ut quorumdam a Bulgarica captivitate receptorum relatu compertum eſt; magna ſcilicet feria quinta Paſchatis, Bulgaria Princeps, clariſſimus Crumus, qui capiendam Urbem animo deſtinaverat, inviſibili Dei Potentia mactatus, fatis conceſſit, ſanguinis rivos ore, naribus auribuſque profundens; atque in eum modum animam in malis abrupit.* Funibus a ſubditis ſtrangulatum fuiſſe legitur in Menæis Baſilii Imperat. ad diem XII. Januarii.

X. *Leonis inanis de ea morte jactatio.* *Eo ſucceſſu animo elatus Leo, ac ſi ipſe cum Deus hoſtem profligaſſet, deſtinatis in omnes Urbes ac Provincias divalibus literis in hæc verba* „ *ſcribit*, Bulgaros offendi jam Urbi imminen- „ tes, meaque ſolertia & robore; facta denique „ impreſſione, eo telis confoſſo, qui inter eos „ Primus ac Princeps erat, omnes internecione „ delevi: eoque vulnere, *inquit*, hoſtis noſter „ occumbit. *Atque hæc hactenus. Ajunt vocem cælitus miſſam mox erupiſſe, impii Regis mortis nunciam, ipſamque non paucis navigantibus auditam; ſignatoque tempore & hora (cum hora noctis decima ageretur) qui obſervarunt, ſic tandem ſe rem habuiſſe invenerunt.* Hæc Symeon Logotheta, & iiſdem pene verbis Continuator Anonymus Theophanis, niſi quod hic illius vocis *cælitus miſſæ* non meminit, & flumen quod Simeon *Rigio*, ipſe *Reginam* appellat; & revera in Notitia Imperii *Regina* Urbs eſt Mœſiæ Primæ, quæ nomen a fluvio accipere potuit. Cum porro Leo ſe ſe jactaret, quod Bulgaros Urbi imminentes offendiſſet ac ſuperaſſet, apparet, *Crumno* demortuo Leonem in Bulgariam perrexiſſe, & *Meſembriam* Bulgaris ſtratagemate eripuiſſe, quod Continuator & Symeon tacent, ſed quod pluribus exponit Conſtantinus Porphyrogennetus lib. 5. num. 25. qui tamen memoratas Bulgarorum devaſtationes prætermiſit. Ait enim Conſtantinus cum Leo audiſſet, Bulgarorum Principem vicinam vaſtare Regio-

nem,

II. Cæterum cum multi velint hæreſeos veneno ante imbutum Leonem illud ipſum occultaſſe ad tempus, uſquequo Imperium ſtabiliſſet; aliorum diverſa de his eſt ſententia, nempe ex Orthodoxo deceptum fraude hæreticorum, hæreticum evaſiſſe, remque geſtam ſic narrant (a): *Quo tempore, cum videlicet Bulguros prælio ſuperaſſet, recordatus Leo Imp. monachi Philomelienſis, qui eo tempore, quo ſub Borbadanio Duce Orientis militabat prædixerat ipſi Imperium, decrevit muneribus ac donariis compenſare. Mittit ergo ſuorum quemdam fideliſſimum, qui ad eum deferret donaria, ſupellectilem, vaſa argentea & aurea, ac ſpecies odoratas, quales ad nos ex India afferuntur. Verum his monachus jam tum vitam cum morte commutarat, ſucceſſeratque ei Sabbatius quidam, totus impiæ Iconoclaſtiæ hæreſi immerſus. Ad eum cum veniſſet Legatus Imperatoris, hortatus eſt, ut munera præceptori ſuo miſſa perciperet, litteriſque ac precibus Imperatorem remuneraretur. At Sabbatius munera reſpuere, ipſum retro abire jubere, adeoque Imperatorem dignatione iſta indignum dicere, ſimulacrorum cultui deditum, & Irenæ Imperatricis, Taraſiique Patriarchæ ſtatutis obtemperantem. Irenam impuriſſimus homo Pardalim, & Baccham, Taraſium vero nobilem in Patriarcharum numero, Taraxium, quaſi perturbatorem denominabat. Celerem quoque Imperii, & vitæ amiſſionem Leoni minari, niſi quamprimum ſibi parens, ſacras dejiceret Imagines.*

(a) Cedren. in Leon. & alii.

Sabbatius monachus hæreticus quomodo decipit Imp.

III. *Imperator iis litteris acceptis, cum ex Legato intellexiſſet quæ ex monacho audiviſſet, animo majorem in modum perturbato, Theodotum Meliſſenum ad ſe vocat, cumque eo quid agendum ſit, deliberat. At vero Theodotus jam pridem hæreſi iſta infectus, occaſionemque palam impietatem profitendi præſtolatus, hoc conſilii dat Imperatori. In Dagiſtheni monaſterio degere monachum quemdam, mirabilia edere facinora. Cum hoc rem communicandum, ejuſque ſententiæ obtemperandum. Hæc cum Leone locutus, ſtatim ab hoc ad monachum cum ſe contuliſſet, indicatque Imperatorem vili habitu ad ipſum proxima nocte venturum, & de religione conſulturum, aliiſque graviſſimis negotiis. Proinde meminiſſet, ei præſentem Imperii, vitæque amiſſionem denuntiare, niſi ultro Leonis Iſauri Imperatoris decretum amplectens, idola (ſic ſacras imagines appellabat) divinis ædibus exturbaret. Sin hoc feciſſet, fore dominationem, vitamque ejus diuturnam atque felicem. Hoc modo ſubornato monacho, & quæ cum Imperatore loqui deberet inſtructo, abiit.*

Theodoti Meliſſeni fraus ad ſeducendum Imp.

IV. *Paulo poſt noctu Imperatorem vili habitu velatum ad monachum adducit. Ibi jam inito colloquio, monachus proxime ad Imperatorem adſiſtens, veluti qui divino inſtinctu Imperatoriam majeſtatem adeſſe ſentiret: Non recte, inquit, abs te factum eſt, Imperator, quod nos privato habitu decepiſti, intus occultans, tuam perſonam. Sed quamquam tu hoc agis, nos tamen gratia divini Spiritus non diutius eſt paſſa a te falli. Hoc ut audivit Imperator, ſeque fruſtra conatum vili habitu Imperatoriam dignitatem celare putavit, animo perculſus eſt, ut par erat, iſtius machinationis ignarus: monachumque divinum hominem eſſe juſſus, imperata ab eo obedienter & ſine mora ſe facturum promittit, atque ita venerabilium imaginum ab eo mandatam dejectionem ſuo ſuffragio probat. Principio deinde cogitavit, quo pacto promiſſa occulte impleret, ne quam ea res in Eccleſia excitaret ſeditionem. Sed poſt publice quoque decretum ea de re propoſuit proceribus & Eccleſiaſticis partim ultro, partim contra animorum ſuorum ſententiam obtemperantibus.* Hæc auctor. Verum ſingulos ea in re progreſſus audiamus a Michaele rerum inſpectore in vita Theodori Studitæ locupletius iſta tractante, qui ita exorditur indictam ab Imperatore Orthodoxis perſecutionem:

Leo Imp. ſeducitur ab hæretico monacho.

V. *Sumpta* (inquit) *Imperia, haud omnem ſubito proferendam cenſuit immanitatem, verum conciliatis prius ſibi atque inter ſe iis qui diffidebant, quorum multos ſentiebat infeſto & alieno a ſe animo eſſe ob uſurpatam tyrannidem, ut qui erga Imperatorem ſuum benevoli ac fidi eſſent, cum proceres ac magiſtratus clam ac callide ſenſim ſeduxiſſet, omneſque ut ſibi videbatur, in ſuas partes pertraxiſſet: tum demum latens animi vitium prodere, in lucro poſuit. Omnemque protinus impietatem oſtentans, in hanc vocem deteſtandam, quam cognominis ſui Leo uſurparat, ſceleratus erupit: Non decet, o fidi mihi comites, colere, aut venerari, vel excipere prorſus, aut retinere imaginum effigies: ſed tollere illas atque humo allidere, ut quæ manifeſta ſint idolorum ſimulacra. Atque hæc veſana lingua effu-*

Leo Imp. palam deteſtatur cultum Sanctarum Imaginum.

PAGIUS nem, domoſque incendere, ad eum Legationem miſiſſe, *ubi autem nihil Barbari iras inflexit, diruta mœnium, opera ſua ſtudioque inſtaurans, Urbis res brevi in tuto poſuit*, & Meſembriam venit, ubi Bulgari ab eo ſuperati, quod Conſtantinus fuſe enarrat.

XI. A num. II. ad XLII. Cedrenus & Zonaras a Baronio laudati tradunt, *Leonem* Imp. cum *Bulgaros* prælio ſuperaſſet, adverſus Sacras Imagines excitatum fuiſſe, tam a *Sabbatio* Monacho quam a *Theodoto Meliſſeno* jam pridem hæreſi Ico-

effutiebat imprudens non domeſticis tantum, ſed omnibus, ſi poſſet propinare cupiens impietatem ſuam.

Quare quos videbat ſententiæ ſuæ mordicus eſſe, atque ab eo omnino pendere (quos quidem non immerito vaſa iræ ac nequitiæ principes, dicere liceat, Paulum (a) imitando) hos ille conſilii ſui ſocios, malorumque omnium præſides conſtituendos exiſtimavit. Quorum omnium coryphæus atque ductor Joannes ille fuit, cui Lecanomantis cognomentum a ſuis inditum, quod vaticiniis (ut ego arbitror) aliiſque turpiſſimis rebus deditus erat, cui jam lingua eſſet prompta & exercita, multaque & varia ſophiſticarum artium, externarumque diſciplinarum cognitio, ob eam cauſam in pretio erat apud Imperatorem, cujus ille velut os vulgo habebatur, omnibuſque negotiis rebuſque gerendis adhibebatur.

(a) Rom. 9.

Joannes Dux Iconoclaſtarum.

VI. Imp. fruſtra tentat Nicephorum Patriarcham.

VI. *Quæ cum illi præclare, atque ex animi ſententia fluere viderentur; ipſum etiam Eccleſiæ Archipaſtorem aggrediendum ſibi putavit, non aſpero quidem initio, nec arroganter, ſed blande potius, atque adulantis in morem. Quo cum ſolo ſolus congreſſus, poſtquam omnes machinas illiberali ſimulatione admovens, re ipſa perſpexit, non modo expugnari non poſſe veriſſimum rectæ fidei præconem; ſed ipſum etiam ut immani adverſum conviciis non levibus appetens, ſtigmaque ejus audaciam proſcindens: tum a divino viro penitus abſceſſit, majore mox apparatu & illum, & adverſantes ſimul omnes oppugnaturus.* Subdit his Michael, alia plura de congreſſu, quem poſtea idem Imperator habuit cum Orthodoxis Epiſcopis & monaſteriorum Præpoſitis: ſed quod ipſe res dumtaxat Theodori ſit proſequutus, audiamus primo de eo congreſſu quæ ſcripſerit Theoſterictus (b) in Niceta, auctor & ipſe temporis hujus. Atque primum unde ipſe exorditur dicere, de præcipuis Imperatoris miniſtris, quibus eſt uſus ad hæreſim propagandam. Ait enim:

(b) Apud Sur. extat to. 2. die 3. April.

VII. *Cœpit igitur Leo Imperat. ſancta ſanctorum perſequi, quemadmodum & Leo Iſauricus fuerat perſecutus. Deinde ſuorum myſteriorum duces, pravarumque rerum magiſtros quærebat. Invenit paucos quoſdam e Senatu, Joannem ſcilicet cognomento* *Spectam, *& Eutychianum. Adhuc & ex ſacerdotum numero aliquos invenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc in ejus mentem conjecerat, Byzantium luſtrans, invenit Joannem quemdam, cognomento Grammaticum, novum Tertallum, quem manu apprehenſum ad Imperatorem duxit, & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis utilem futurum: Vas enim electionis eſt mihi iſte, ut portet nomen meum contra Orthodoxos. Quemadmodum igitur Paulus Chriſti vas, ita & hic diaboli os factum eſt: & ſicut torrens ex diverſis imbribus conſtans maleolentes & perturbatas aquas defert; ita & iſte ex fœdo cordis ſui theſauro graveolentia & cœnoſa dogmata produxit, eos, quos prope ſe habebat, turbido quodam potu evertens. Habebat autem adjutores ex iis, qui infra ſolium regale erant, Antonium Syleum, a monachis vero Leontiam quemdam & Zoſimum, qui illis ipſis diebus in adulterio deprehenſus, truncis manibus, mortuus eſt.* Hæc de adinventis ad ſcelus præcipuis miniſtris Imperatoris auctor, qui & de congreſſu cum Orthodoxis ſubiicit iſta:

Quos ſui erroris fautores Imp. nactus ſit.

VIII. Imperator congreſſum habet cum Orthodoxis.

VIII. *Poſt hæc omnem monachorum multitudinem cum Epiſcopis & Metropolitis ad ſanctiſſimum Nicephorum Patriarcham coegit. Qui per totam noctem in magna Eccleſia pernoctarunt. Mane vero ipſos ad ſe Imperator accerſivit. Habebat autem ſecum intra palatium occultos quoſdam fallaces homines & malorum magiſtros, quos veluti gallina quædam in regia domo fovens, & animans, eiſque dona promittens, jubebat nihil metuere. Juſſit autem & Patriarcham ſolum in primis ad ſe introire, ignorans quænam inter ipſos ſeorſum dicta fuerant. Deinde omnes accerſivit. Itaque ante illum ſtetit Patrum caterva lectiſſimorum hominum ac ſanctorum, qui Angelis ſimiles erant ac divini. Aderant & Imperatoris Optimates & totus Senatus. Sanctiſſimus igitur Nicephorus eos, qui gradu dignitate præſtantes erant, affatus: Agite, inquit, dicite mihi: Poteſtne cadere quod non eſt?* caſui expoſitum ſcilicet. *At illi cum ad ejus interrogationis obſcuritatem ambigerent, & nihil reſponderent, ſed ſe viciſſim intuerentur: rurſus Patriarcha abeis quæſivit:* Num Leonis & Conſtantini *Iſaurorum tempore ſanctæ imagines cecidiſſent? Illi vero cum capita deorſum inclinaſſent, & nutu verum eſſe quod Patriarcha quæſierat, ſignificaſſent, quod ſatis erat ad eorum quæ privatim inter ſe dixerant propoſitum confirmandum: cum Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non ſtat, poteſt cadere? Ad hæc nihil reſpondit Impe-*

PAGIUS *Decernitur perſecutio adverſus cultores Imaginum.*

conomachorum infecto, ut pluribus refert Baronius num. II. & ſeqq. Poſtea *Leo* ſocios & Magiſtros impietatis invenit, *Joannem nominatum Spectam & Eutychianum*, & ex ordine Sacerdotali *Joannem cognomine Grammaticum*, ut docet Theoſterictus in Vita Sancti Nicetæ Hegumeni Medicienſis in Bithynia, qui addit ex iis, qui ſub throno erant, adjutorem ei fuiſſe Antonium Sylæi, Metropolitam nempe, ex Monachorum autem numero *Leontium quemdam & Zoſimum*. Continuator citatus Theophanis Joannem Grammaticum *Hylilam* cognominatum & an-

perator, ſed ad Patres converſus ait:

IX. *Scitote Patres, me idem ſentire quod vos, ſimulque effigiem quamdam, quam in ſinu geſtabat, extulit, & per ſimulationem illam adorans; ſentio, inquit, quod vos, ut videtis, neque a vobis diſſideo. Verum quidam ſurrexere, qui aliter docentes, eam viam rectam eſſe dicunt, quam ipſi tenent. Prodeant igitur eorum vobis, & materia hac inter vos inquiratur. Et ſiquidem vobis perſuaſerint, quod ipſi recte dicunt, neque vos quod bonum eſt, impediatis! Si vero ipſi a vobis perſuaſi fuerint, quod res novas doceant: deſiſtant a prava doctrina, & recti dogmatis ſententia vigeat, ut antea. Nam ſi de alia aliqua re minoris momenti ad me relatum eſſet, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: Quomodo de Eccleſiaſtica quæſtione tacuerim?*

Vult Imp. Orthodoxos & hæreticos ſimul congredi.

Quando hæretici non audiendi, ſed docendi.

Videri poſſet rerum Eccleſiaſticarum rudibus petitio iſta Imperatoris æquiſſima, ut de dogmatis veritate inter ſe conferrent coram Imperatore ad veritatem conquirendam Orthodoxi atque hæretici. At longe aliter res ſe habet: Ubi enim aliquid per Synodum Oecumenicam ſemel definitum eſt, amplius ad differendum & contradicendum hæretici non ſunt admittendi, ſed docendi velint. Quod pluribus docuit S. Ambroſius ſuis ſcriptis Valentinianum Auguſtum. Deinde quod ſacerdotum eſt & non Imperatoris, & in Eccleſia & non in palatio de Fide agere, ut in Conſtantium Imperatorem Mediolani a Patribus dictum eſt: juſte quidem ac probe (licet non deeſſent inter eos, qui & ſcientia & dicendi facultate præſtarent, & inter alios magnus ille Theodorus Studita) noluerunt Patres id concedere Imperatori illicita præſumenti. Quid autem tunc ad hanc Imperatoris rogationem reſponderint, idem dicere pergit Theoſterictus:

X. Æmiliani Epiſc. ſententia.

Illi vero (inquit) *nempe Orthodoxi, cum neque paſſi eſſent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram ſe prodire, neque dicendi facultatem dandam eſſe dicerent, ſed velut execrabiles quoſdam eos haberent: ad hæc cum certo ſcirent Imperatoris voluntatem ad malum proclivem eſſe, neque umquam ſe illi perſuaſuros fore, quamvis totam ſcripturam teſtem ei afferrent: Æmilianus Cyzici Epiſcopus: Si quæſtio, inquit, Eccleſiaſtica, Imperator, hæc eſt, ut dixiſti: in Eccleſia inquiratur, ut mos eſt. Altius enim & a principio ipſo, Eccleſiaſticæ quæſtiones in Eccleſiis, non in palatiis regis inquiruntur. Reſpondit Imperator: Sed & ego filius ſum Eccleſiæ; & ut vos conciliem, utroſque veſtrum audiam, & utraque viciſſim dijudicans, vera cognoſcam.*

Michaelis Epiſc. ſententia.

Ad hæc Michael Synnadenſium Epiſcopus: Si nos, inquit, conciliare vis: quare non id facis, quod conciliantem deceſt facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alii vero neque in angulis aliquid loqui audent, ubique edictis tuis perterrefacti. Non eſt hoc conciliantis, ſed tyrannidem inferentis indicium. Non eſt ita (inquit Imperator) ſed ut prædixi, ita ego ſum, ut vos eſtis. Sed quoniam ad me de ea re provocatum eſt, non decet ſilentio me illa præterire. Quænam cauſa eſt, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipſi dubitatis, & teſtimonium non habetis, quibus veſtra dicta confirmentur?

XI. Theophylacti Epiſcop. ſententia.

Ad hæc Theophylactus Epiſcopus Nicomediæ dixit: Teſtis Chriſtus eſt, cujus effigiem vides ante oculos in primis deſcriptam, infinitis teſtimoniis nos abundare, quibus id confirmare poſſimus, neque dubitamus, ut tu ſuſpicaris; ſed non habent iſti aures audiendi, ob idque nihil illos juvaremus; potentia enim & Imperio nos oppugnamur.

Petri Epiſc. ſententia.

Poſt hunc & Petrus Nicææ Epiſcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, ſi huc ducas, & eorum propugnator ſis a te adjutos, potentiores quam nos futuros? Non temere ſanctiſſimus Petrus hoc dixit; ubi enim impietas ipſa cum poteſtate conjuncta eſt, illic veritas ſuperari videtur, & juſtitia tyrannide oppreſſa conculcatur.

Euthymii Epiſcop. ſententia.

Poſt hæc ſacer Euthymius Sardenſis Epiſcopus liberiori uſus oratione, ſic Imperatorem affatus eſt: Audias Imperator. Ex quo tempore Chriſtus in terram deſcendit, uſque ad hunc diem per octingentos annos & amplius in Eccleſiis, quæ ubique gentium ſunt, Chriſtus ipſe depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quiſnam tam arrogans eſt, qui audeat totam vocum traditionem a ſanctis Apoſtolis, Martyribus, ac piis Patribus profectum diſſolvere, vel paululum movere? Apoſtolo ipſo dicente (a): State igitur fratres, & tenete traditiones, quas edocti

(a) 2. Teſ. 2.

PAGIUS antesignanum conſpirationis contra Sacras Imagines fuiſſe prodit. Tum anno ſequenti Leo Monachorum multitudinem cum Epiſcopis & Metropolitis apud ſe vocavit, primumque juſſit ſolum Nicephorum Patriarcham introire, *ignorans quantum inter ipſos ſecreto convenerant; deinde omnes advocavit; Stetit igitur coram eo caterva electorum Patrum, Sanctorum æqualium Angelis, & divinam ſpeciem præferentium: adſtabant vero & Imperatoris Magnates, & univerſus Senatus*, inquit Theoſterictus citatus num. XXXVII. Nicephorus egregie pro Sacris Imagi-

cti eſtis ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram. Et alia loca (a) *: Quamvis Angelus de cælo evangelizet vobis præter id quod accepiſtis: eſto anathema. Quamobrem adverſus eos, qui ante nos hæreſim hanc excogitarunt, Synodus apud Nicæam urbem iterum collecta eſt ſub Irene & Conſtantino piis Imperatoribus. Hanc Synodum ipſe Dei Filius proprio digito ſignavit: Quicumque audebit ex ipſa movere, vel expungere, anathema eſto. Cum hæc audiſſet Imperator, & ſimulatæ mentis eſſet, facile ſe hæc pati ſimulavit.*

(a) Gal. 1.

XII. *Reſpondit autem & Theodorus vehemens Eccleſiæ magiſter, dux Studitarum: Ne tentes nunc, o Imperator, Eccleſiaſticum ſtatum diſſolvere. Ait enim Apoſtolus* (b) *: Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, deinde Prophetas, tertio paſtores, & doctores ad perfectionem Sanctorum; non dixit, Reges. Tibi quidem, o Imperator, civilis ſtatus, & exercitus commiſſus eſt. Hæc igitur cura. Eccleſiam autem paſtoribus & doctoribus (ut ait Apoſtolus) derelinque. At ſi non vis hæc facere: Si quis pervertendæ Fidei noſtræ cauſa de cælo nobis aliquid annuntiaverit: ipſum non audiemus, tantum abeſt, ut te audituri ſimus. Tunc Imperator furore admodum exardeſcens, & quod recte dictum fuerat, velut injurioſum quiddam accipiens, omnes ejecit, ſanctum vero Theodorum in exilium miſit.* Ita Theoſterictus poſtrema iſta ſummatim perſtringens: ſiquidem multa alia interceſſerunt, antequam Theodoro decerneretur exilium, plura præteriens, quæ adverſus eumdem Imperatorem in hoc eodem congreſſu ſunt dicta, cum ille exuens quam ſuperinduxerat perſonam Catholici hominis, aperte coram illis cœpit hæreſim propugnare. Michael enim, qui Theodori Studitæ prolixius res geſtas eſt proſecutus, ſigillatim cuncta recenſet, quæ hic tibi labori non parcentes reddituri ſumus: narrans ipſe quæ tantum ſunt Theodori, ſic rem cum ipſo geſtam ab exordio incipit:

(b) 1. Cor. 12.

Theodori Studitæ aurea ſententia.

XIII. Differit palam Leo adverſus Imagines.

Cum igitur die quadam cum incredibili faſtu conſediſſet, nequiſſimorum hominum corona cinctus, qui impietatis tutelam ac patrocinium ſuſceperunt: convocantur una omnes eodem ſacerdotes pariter & monachi, atque ipſe adeo ſanctiſſimus Patriarcha, magnuſque Theodorus Studitarum præfectus. Quibus audientibus, irridere demens cœpit atque intemperanti ore ſubſannare ſacrarum imaginum adorationem, vecordes, ſenſuſque expertes eos vocans, qui illas erexerant: Lex enim (inquit) quam magnus Moyſes Dei digito ſcriptam olim accepit, diſerte ac perſpicue prorſus vetat, ne manufactum quicquam colatur; neve imago ulla, ejuſve ſimilitudo ſtatuatur, diris eos devovens, qui tale aliquid facere præſumpſerint, cum idolici cultus & ſtolidæ illud amentiæ inventum ſit, imagines fingere, divinumque nomen illis imponere, quod non modo indecorum, ſed abſurdum etiam eſt, & plane pugnans, incircumſcriptum circumſcribi putare, ut cubiti unius tabulis eum, quem locus nullus capiat, includere. Hæc enim qui ante nos regnarunt, Imperatores, perperam fieri cum cernerent, Leonem dico & Conſtantinum, & qui ex iiſdem natus ei ſucceſſit, imagines dejici, earumque cultum explodi juſſerunt. Hæc impius atque his abſurdiora delirans evomebat, & quaſi præclarum quiddam diceret, turpiſſimis dictis gloriabatur, peſſimis illis, quorum conſuetudine utebatur uſquequaque fretus, illorumque ante omnes præſide ac magiſtro, cujus maxime verbis (ut dictum eſt) imbutus fuerat.

XIV. Redarguunt oratores dicta ab Imp.

At divinus Patrum cœtus nihil ad hæc commotus, multiplicemque Tyranni manum ac potentiam nihili faciens, ejus orationis vanitatem redarguebat, ineptamque, & inſanam doctrinam multis ſacrarum litterarum teſtimoniis confutabat: Orthodoxi dogmatis everſionem, & Domini ad nos adventus negationem hanc ejus fallacem, & pernicioſam doctrinam vocans, ut quæ infinitam abſurditatem, erroremque & improbitatem contineret. Etenim ſi ſanctarum, ajebant, imaginum venerationem ejuramus, inanis utique fides noſtra, inanis prædicatio. Fruſtra nobis divina olim Patres tradiderunt. Evaneſcet nobis omnis actio & virtus, Deique cognitio, ac denique ſimul omnia concident, & peſſum ibunt. Dominicæ ſiquidem imaginis abrogatio non ſolum Dei mandatorum abrogationem affert, ſed ipſius etiam ante imagines, Filii Dei, qui communione carnis nobiſcum converſatus, & homo noſtri ſimilis factus, & divinæ ſuæ formæ characterem nobis oſtendit: quem tu, neſcio, quam ob cauſam abnegans, non tibi tantum peſſime conſuluiſti, ſed ſimpliciorum quoque animas, ut improbitas tua notior eſſet, in parem frau-

PAGIUS ginibus peroravit, noluitque coram Judice ſeculari in colloquium venire, uti narrat Baronius, num. VIII. & ſeqq. Tum num. XXVIII. refert Baronius exilium Sancti Nicephori, aliorumque qui idem ſentiebant. *Nicephorum* tamen nonniſi anno ſequenti, die XI. menſis Februarii, in exilium miſſum eſſe, ſupra oſtendimus.

XII. Baronius num. XXXI. videns Theophanem a Cedreno Monaſterii *Magni Agri*, & a quibuſdam aliis Monaſterii *Sigriani* Præfectum appellari, anno DCCCVI. num. I. ex uno Theophane duos fecit. Cum tamen idem Monaſterium

fraudem & exitium induxiſti. Nos vero vel aſſidere vobis ſolummodo, cum tales ſitis, aut in unum coire, longe abeſt ut decere arbitremur. Suffragatur enim (a) Pſ. 25. *nobis divinus David (a) non ſedere docens in concilio vanitatis, & cum iniqua gerentibus non introire, & in Eccleſiam malignantium non ire, nec cum illis congregari. Atque in hunc modum Patres uno ſimul ore talia loquentes, apoſtatæ ſententiam prima velut acie impugnabant, ſummam ejus fraudem & nequitiam oſtendentes.* Puto quidem eum qui hæc ſcripſit, Michaelem Studitam & ipſum una cum Patribus iſtis interfuiſſe: nam quæ fideliſſime narrat, æque ex epiſtolis ipſius Theodori Studitæ certam ſibi conciliant fidem. Pergit vero de eodem Theodoro dicere:

XV. *At parens noſter Theodorus tenere ſe non potuit, quin majorem & apertiorem dicendi fiduciam demonſtraret, totumque inſani hominis conſilium & occultam ejus cogitationem penitus patefaceret. Quare ut primas inter eos, qui convenerant, & eloquentia & virtute facile tenebat, hæc animo conſtantiſſimo, ſummaque verborum libertate dicere aggreſſus eſt:*

Oratio Theodori contra Imp. *O Imperator, quo conſilio pacatam nunc & tranquillam Dei Eccleſiam turbare, ac pervertere auſus es? Nec tibi illa, quæ iis acciderunt, qui illam ante te perſequuti ſunt, quorum tu modo nomina commemoraſti, in mentem venerunt; nec impetum tuum retardarunt? Qui cum parum tibi facerent, ſacraſque imagines contumelioſe tractarent, dici non poteſt, quam graves pœnas dederint, ut teſtata litteris eorum improbitas ad poſteros tranſmitteretur. Nec te diuturna, ac longis temporibus confirmata divinarum imaginum veneratio, Deiferorumque Patrum conſtans de ea conſenſus & conſpirans ſententia movet, novorum dogmatum propugnator, ut a perverſis iſtis & exitioſis rebus abſtineas, & meliora ſecteris, ſententiam mutes, & veritatem agnoſcas? Numquam audiſti,* (b) 1. Tim. 6. *quid B. Paulus (b) dicat, Timotheo ſcribens? Nam & hoc aliquando te tractaſſe arbitror, quamvis nunc illa ex animo ejeceris: Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus, & ei, quæ ſecundum pietatem eſt doctrinæ, ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum ad ſubverſionem audientium. Et rurſus i-* (c) Ibid. *dem (c): Denuntia illis, ne aliter doceant, neque intendant fabulis interminatis, & quæſtionibus vanis, quæ a recta via aberrare eos faciunt, & ædificationem Dei, quæ eſt in Fide, deſtruunt.*

Quod & tibi prorſus accidit, qui futilibus ſermonibus animum adiiciens, & ſacras imagines idola vocare non erubeſcens, tamquam in arcem quamdam, ad legem veterem te convertis, utque inde argumenta tibi deſumas, quod nihil creatum, nihil manufactum, nihil denique aliud ex his, quæ ſimilitudine effinguntur, amplectendum, aut ullo penitus honore colendum ſit. In quo illud primum te cogitare oportebat, Imperator adveniente gratia, legem ceſſaſſe, quam obſervaſſe nunc ſummæ dementiæ foret; alioqui circumcidi nos conveniet, & ſabbata colere, & alia quæ ſunt ſcripta, facere, ne legem videamur dimidiatam tantum obſervare. Deinde hoc etiam cogitandum erat, legem hominibus datam fuiſſe qui ex Ægypto nuper egreſſi, ad Ægyptiorum æmulationem propenſo ſtudio ferebantur. Ægyptii autem omnium, qui idola finxerunt infeliciſſimi fuerunt, ut qui viliſſimis rebus, & aliarum gentium ſenſu turpiſſimis divinos honores tribuerunt. Unde Propheta cum leges daret, qui apud illos educati fuerant, omnis formæ ſimilitudinem interdixit, tamquam hominibus ad deceptionem paratiſſimis, & manufactorum cultui inhiantibus. Neque tamen id ſemper obſervaſſe viſus eſt, cum in tabernaculo Cherubim fabricatus ſit, eademque in Propitiatorio collocarit. Et illis quidem magna cum honore hæc erant & admiratione. XVI. Refellit ex lege veteri ſumptum contra imagines argumentum.

Nos vero ſuperveniens gratia ab omnibus illis abduxit, & ad meliora, multoque præſtantiora traduxit. Quid enim majus, illuſtriuſque eſſe poſſit, quam in carne apparuiſſe nobis æternum & incomprehenſum Deum & glorioſæ formæ ſuæ ſpeciem omnibus repræſentaſſe? Quinimmo, ut tibi rem altius explanem, poſtquam conditor & Deus noſter, qui hominem bonis omnibus ornatum creavit, vidit ipſum peccato abreptum ſimilitudinem ſuam amiſiſſe, libuit illi inenarrabili diſpenſatione carnem noſtram aſſumere, ut lapſum erigeret, immaculatamque imaginis pulchritudinem repararet. Idcirco naturam noſtram totam ſibi univit in ſubſtantia, inconfuſas utriuſque naturæ divinæ ſcilicet & humanæ retinuit proprietates, orationem omnem excedente admirabili earum concurſu & coajunctione. Deus factus homo juſte pingitur.

PAGIUS

Theophanes Nicephorum in exilium ductum e longinquo ſalutavit. rium ſitum in Sigriana Regione & in Aſia Minori prope Cyzicum; cui præerat S. Theophanes, modo *Sigrianum*, modo Monaſterium *Magai Agri* appelletur, ut oſtendit Bollandus in Vita S. Theophanis ad diem XII. Martii, & demonſtrat hic locus Symeonis Logothetæ in Vita Leonis Armeni, qui Bollandi tempore non extabat. Ille enim num. VI. ait: *Nicephorum Patriarcham, & Theodorum* (nempe Studitam) *exilio relegavit: quando etiam ſerunt. Nicephorum Patriarcham in exilium proficiſcentem Theophanem Sigrianum nuncupatum Magai Agri (ſic dicti*

Hinc & ſacra carnis ſuæ figuram nobis honorandam & colendam & adorandam dedit, ut in imagine ſtupendum Incarnationis myſterium ipſis oculis cernamus, & a Chriſti deſcriptione, quæ in imagine cernitur ad intellectualem & omnis figuræ expertem Dei formam mentis oculos convertamus, in eum adſpirantes perpetuo, nullisque caducæ rei animum obſtringentes.

XVII. Naſcens cum Evangelio cultus ſacrarum imaginum.

Quo autem divini characteris fides nobis certior fieret: idem ipſe, qui eam gerit, Salvator noſter ſuæ ipſius faciei oris formam admoto ad faciem linteo expreſſit atque effinxit, petentique Abgaro (vir erat fidelis, & inter Edeſſenos primarius) miſit. Qui divinam illam effigiem complexus, incredibilem ejus vim mox ſenſit, omnibuſque patefecit, diuturno atque incurabili morbo, quo tenebatur, liberatus, nec magis corpore, quam animo corroboratus. Lucas vero, qui ſacrum compoſuit Evangelium, cum Domini pinxiſſet imaginem, pulcherrimum & plurimi faciendum opus poſteris reliquit: aliique deinceps quamplurimi imagines ſacras affatim effingendo, publice conſignatum earum cultum conſervarunt. Nec locus ullus eſt, non Regia, non domus in qua divinæ imagines eorum affixæ non ſint. Quippe omnibus veneranda, minimeque pudenda res eſt, cui temporis lapſus & auctoritas honorem conciliarunt. Annis igitur octingentis & eo amplius promulgatam, & ab omnibus receptam atque confirmatam imaginum venerationem, jamque una cum Chriſtianiſmo auctam & propagatam (uno ſiquidem, parique greſſu inceſſerunt Chriſtianiſmus & imaginum efformatio) tu nunc, temporis momento, ſolaque pro animi tui libidine tollendam e medio cenſuiſti, & cum dedecore explodenda, quæ laudem, honoremque merebantur?

XVIII. Impie vocari idola ſacras imagines.

Neque ipſum ſalutare nomen veritus es, ut idola (o verborum perverſitatem!) ſacras imagines appellares? unde, & a quo doctus? aut quiſnam eſt, qui te docuit, imaginis atque idoli unum eſſe vocem? Hoc enim nec Patrum ullus umquam ſenſit, nec vero res ipſa ferunt, ut dicatur. Qui enim? cum infinito ſpatio inter ſe diſſideant, non nominis ſolum appellatione, ſed multo magis archetypi ſubſtantia. Idolum enim eſt & appellatur quod dæmonis aut alterius cujuſpiam ex iis, quos Gentiles turpiter pro diis coluerunt, ſpecimen repræſentat, ſædis fœdius & mali deterius. Qualis enim cauſa, tale prorſus eſt cauſatum; & cujus abominandum eſt prototypum, nihilominus abominanda eſt imitatio. Imaginis autem & honorandum eſt archetypum; Sancti enim alicujus, aut Sanctorum Domini figuram depingit, & quæ in tabula depicta eſt effigies, digna item animadverſione. Hæc ſiquidem ſincerum veritatis ſimulacrum, illud vero mendacii, fallaciſque doli ſimilitudo. Sic enim harum rerum peritis viſum eſt hæc nomina diſtinguere, qui idolum falſi imitationem eſſe dixerunt, imaginem veri expreſſam ſimilitudinem.

XIX. Fruſtra impugnat imagines qui colit Crucem.

Sed quoniam a vobis, Imperator, imaginis quidem honor odio eſt, Crux vero veneratione digna cenſetur; primum illud capere non poſſum, cum jam utriuſque honor conjunctus ſit (ſimul enim imago, & ſimul Crux; quandoquidem Domini adventus gloriam utrique attulit) nunc a vobis alterum ab altero ſecernitur, ita ut alteri ſors melior obtigerit, alterum repudietur & contemnatur. Deinde quæram, o veteris ſcripturæ interpres, quomodo cum lex execratione dignam Crucem vocet: Maledictus enim, ait (a), qui pendet in ea: tu, qui Crucem colis, legem vilipendere non videare? immo vero devotus inter ſe contrariis obnoxius teneris, qui nec legi uſquequaque conſentias, cujus tu cuſtos perpetuus, & in hoc nobiſcum media ex parte ſentias, quos omnibus modis inſectari decreveras; cum oporteret te, quando impius eſſe ſtatuiſti, nec Crucem, nec imaginem confiteri, ut ſic poſſes & conſentanea tibi facere, & congruentia legi quam obſervas. At enim ratiocinari neſcit improbitas, ipſa ſecum pugnans, & quos imperio ſuo ſubmiſerit, ab omni honeſtate procul avocans. Cui tu quoque ſemel mancipatus, nullam poſtea officii nec decori rationem habuiſti, ab iis ſolis, qui tua obſervant, inductus adulatoribus, ſcurris, uni voluptati, ventriſque commodis ſervientibus.

(a) Deut. 21.

Perſtringit Theodorus hæreticum Imp.

Mihi vero mirari venit in mentem, quomodo eos ad judicium vocaveritis, qui ſic animo & conſilio comparati eſt. Ecquis enim erit, qui inter utroſque dijudicet? Quis de victoria ſententiam ferat, cum occupati a vobis omnes, potentiaque perculſi fuerint ſuppliciorum metu? mina ſiquidem & tormenta iis proponuntur, qui par-

PAGIUS *dicti Monaſterii) Præpoſitum, proſpiciendi vim habentibus oculis procul aſpexiſſe, ſuffituſque accendiſſe; atque precibus votiſque, ſublatis in cælum manibus, eum proſecutum eſſe, Deo nimirum commendando, amplexuſque atque ſalutes dirigendo. At quodam quærente cauſam, dixiſſe Theophanem: idcirco hæc factitare, quod magnus Confeſſor Nicephorus Patriarcha, pro Sanctis imaginibus agonem deſudans viam tranſiens in exilium proficiſceretur.* Cedrenus, cujus verba refert Baronius, dicit id contigiſſe, cum Nicephorus in *Præconneſum abduceretur*. Verum, ut mox vidimus, Præconneſus locus exilii Nicephori non fuit. Symeon Logotheta loci, ubi miraculum accidit, mentionem non facit, & neque in vita Nicephori, neque in Vita Theophanis de

partibus veſtris non favent. Recte ſane quidam e majoribus noſtris, primum hoc bonum eſſe dixit, a vobis longiſſime recedere, humana ſpecie feras, hæreticos vocans, eorumque ſermones atque inſtituta perniciosa eſſe docens, ac penitus exitioſa: quos devitare omni ope oporteat, ac ne occurrere quidem illis, ſi fieri poteſt. Ex quo ſequitur, cum eis colloqui quoquo modo non ſolum ſupervacaneum, ſed damnoſum plane, valdeque noxium eſſe.

XX. Imp. ira fremens quid in Præpoſitos monaſteriorum.

Hæc illo dicente, ira ſimul & timor Imperatoris animum agitabat, viri ſancti vim facultatemque conſiderantis: iram accendebant verba, quibus perſtringi ſe ſentiebat; metum creabat dicendi vis, quam in eo inſuperabilem eſſe cernebat. Sed iræ potius cedens, qua vehementius impellebatur, indecoris illum contumelioſiſque verbis aſperius excepit, ad terrorem maxime vocem ſuam & verba componens. Scio quidem, heus tu, inquit, nomine appellans, te præfracta adeo amentia eſſe, ut nobis quicquid dicamus, aut ſentiamus, maximopere ſemper adverſeris, injuſtos nos & ſtolidos vocans, omniaque in nos convitia ingerens, ut qui colloqui nobiſcum, ſupervacaneum eſſe dicas atque damnoſum; quaſi non cum Imperatore tibi, ſed cum infimo quopiam a vulgo res eſſet. Martyrem te (ut video?) celebrari cupiens, ut nos ad mortem in te decernendam provoces, hæc contra nos loqui, nobiſque auſus es reluctari. At non facile ideo tibi gloriam hanc venanti concedemus. Quin nec exilium, nec pœnam aliam prius decernemus, quam iterum vos audiamus, ſingulorumque fidem exploremus, ut rectius ac verius dogma ſine controverſia cognoſcatur, & vobis devictis nullus ſuperſit fuga, aut defenſionis locus.

Præpoſiti Monaſteriorum ſilent.

Hæc autem eo dicebat impius, quod potentiæ amplitudine fretus, in promptu haberet omnes, vel ſeorſum ſingulos, vel ſimul univerſos mulctare. Deinde ut ea ratione probabilius facti ſui conſilium redderet, quaſi in judicium prius perducti, atque ita damnati jam fuiſſent. Cum vero Patrum chorus nihil amplius Tyranno reſpondere ſtatueret: inutile quippe, ojebant, nobis jam condemnatis loqui, ad eos præſertim, qui occæcatis animis meliora capere nequeant, & inſanabiles prorſus facti ſunt. Nec vero decet nos ab humano (a) die, vel a ſæcularibus inter-

(a) 1. Cor. 4.

rogatos, rationem Fidei reddere.

XXI. Rurſum Theodorus coarguit Imp. immiſcentem ſe ſacris.

Magnus iterum Theodorus pari fiducia ac libertate ſic exorſus eſt: Haud ſane oportebat, Imperator, tibi a rectis omnibus, ſaniſque averſo aut dicere quicquam amplius, aut reſpondere: Sed quoniam ad interrogationes etiamnum ac reſponſiones nos provocas: hoc tibi ante omnia reſpondemus: Res Eccleſiaſticas ad ſacerdotes, doctoreſque pertinere; Imperatoris vero exterarum rerum adminiſtrationem propriam eſſe. Hoc enim ſanctus Apoſtolus: (b) Poſuit Deus in Eccleſia primum Apoſtolos, deinde Prophetas, tertio doctores, & nuſquam Imperatorem meminit. Hi de dogmatibus & de Fide ſtatuere debent: Tu vero, illis obſequi oportet, & nullo modo munus uſurpare. Ait illi Imperator, nomine rurſus compellans: Num igitur hodie me ex Eccleſia ejicies? Non ego, inquit Sanctus, ſed illius paranymphus, divinus Apoſtolus. Quin tu illum antevertens, te ipſe factis tuis ejeciſti. Quod ſi redire ad illum, iterumque ingredi, eſt animus: perſta nobiſcum, qui veritatem prædicamus, Chriſtique imaginem veneramur, ſanctiſſimum ſequens & communem omnium Patrem, Patriarcham, cujus, ut vides, oratio æque ac mores utilitatem plane ſpirant, atque gratiam.

(b) Epheſ. 4.

XXII. Præcepit Imperator ſilentium Orthodoxis.

Ad hæc Tyrannus quod diceret, non habens, cum clamore, animique perturbatione a conſpectu ſuo depulit, ne propius accederent, neve amplius loquerentur, magna voce, miniſque interdicens: quod unum recte, diroque animo ſuo congruenter facere norat. Egreſſi ergo beati omnes una cum Patriarcha, magnum ambiunt Theodorum, hominem labris ſimul atque animis deoſculantes, ejuſque in dicendo libertatem pariter & gratiam collaudantes, quod Tyrannum tam fortiter tantoque pudore affeciſſet.

Edictum ad confeſſores miſſum.

Cæterum vix domum quiſque redierat, cum afferuntur ad ſingulos Præfecti urbis edicta, quibus continere ſe jubet unumquemque, nihilque prorſus cum aliis tractare, nec inter ſe conferre, aut docere, aut de Fide prorſus loqui. Ita enim, inquit, ab Imperatore decretum eſt.

Ut vero ad Sanctum venerunt qui miſſi fuerant: Æquumne, illis ait, ſit vobis, an Deo parere: vos ipſi rem ratione æſtimantes, dicite: Nobis vero, ſcitote, certum eſſe, linguis potius amputatis carere, quam ut fidei noſtro teſtimo-

PAGIUS de illo miraculo ſermo eſt; præterea Nicephorus dum in exilium duceretur, procul ab Urbe Cyzicenſi, ubi tunc erat Theophanes, ſexaginta & amplius millibus tranſivit. Sed cum Theophanes de Nicephori tranſitu divinitus monitus fuerit, eumque non niſi *acie ſpiritus*, ut inquit Cedrenus, viderit, locorum diſtantiæ ratio non habenda, quemadmodum nec ſilentii Auctorum citatorum; cum Symeon Logotheta & Cedrenus id memorent.

XIII. *Plures SS. Epiſcopi in exilium miſſi.*

Græci in Menæis ad diem VIII. menſis Martii de Epiſcopis, qui coram Imperatore anno ſequenti convenere, hæc habent: *Sanctus Nicephorus Patriarcha Conſtantinopolitanus lectiſſimum quemque Epiſcopum ad ſe evocavit, Æmilianum Cyzicenſem; Euthymium Sardium, Joſephum*

Negat Theodorus tacendam dogmatis veritatem. *monio deſimus, nec illam qua poſſumus verborum ope propugnemus. Quæ enim ratio eſt, vos deteriora defendere conari; & nos in multo meliore cauſa ſilentio uti? Quare non committemus, ut vel ad horam ſermonem abditum teneamus, & populum præſenti ejus utilitate fraudemus.*

XXIII. *Unde congruentia omnibus incunctanter ſuggerebat, hos vocans, illos adiens, alios litteris confirmans, abjectoſque & proſtratos animos erigens, verbiſque excitans pro virili.* Hactenus Michael Studita, qui modeſtiæ cauſa puto, tacuit referre ea, quæ ab aliis monaſteriorum Præpoſitis (quod adhuc illi fortaſſe viverent, & converſi eſſent ab errore) geſta probroſe tunc eſſent. Siquidem illi miſeri acquieverunt juſſioni Imperatoris, atque etiam ſcripto polliciti ſunt, ſe de ſacro cultu imaginum amplius non loquuturos, alioſve docturos ſecundum præceptum Imperatoris. Iſta autem ſic ſe habuiſſe, ex ipſius Theodori Studitæ epiſtolis ſatis expreſſum habetur. Extant ipſæ quidem: magno namque Dei beneficio factum eſt, ut ipſæ, aliæque eodem argumento, hac urgente perſecutione, conſcriptæ ad noſtra tempora integræ ſervatæ ſint. Habet eas idem qui ſupra ſæpe citatus eſt vetus Codex bibliothecæ Columnenſis quæ Cardinalis Sirleti doctiſſimi viri cum eſſet, ab Aſcanio Columna diacono Cardinali, de antiquitatibus Eccleſiaſticis adeo bene merente, ut Romæ conſiſteret, nec alio transferretur, empta ab ejus hæredibus fuit. Redditurі ſumus ſic eas ſuis locis concinne accomodatas, Latinitati redditas (ut ſuperius diximus) a viro valde diſerto Jacobo Sirmundo Pariſienſi Societatis Jeſu profeſſore.

XXIV. *Theodorus igitur ſic videns monachorum Præfectos ſilentio victos, lingua vinctos, atque edicto illo proſtratos; ſciens ejuſmodi factum haud mediocrem cæteris monachis, immo & Orthodoxis omnibus afferre ruinam: mox ex adverſo conſurgens, ad tanta Eccleſiæ illata damna reparanda feſtinans, exacuit ſtylum ad pugnam, litteras in facti deteſtationem conſcribens. Extant ipſæ quidem, quæ his ipſis diebus ſcripta cognoſcuntur: ſic enim ſe habet earum inſcriptio generalis, utpote quod generalis eſſet atque patens epiſtola:*

Monaſticam vitam agentibus (a): (a) Theod. l. 2. ep. 2. ex Cod. Columnen.

In hoc temporis articulo, cum perſecutionem in imagine ſua Chriſtus patiatur: non ſolum qui dignitate & ſcientia præcellit, certare is debet, rectæ fidei doctrinam proferens, & cæteris tradens; ſed & diſcipulus quoque ipſe fiduciam ſumere, & veritatem intrepida ac libera voce profiteri. Non mea ſunt hæc verba qui peccator ſum, ſed divini Chryſoſtomi, quinimmo & aliorum Patrum. Quod vero domini Præpoſiti ab Imperatore detenti hoc minime præſtiterunt, quamvis dignitatis gradu & doctrina omnibus hujus oræ præpoſitis anteirent, at contra potius evaticuerunt; neque id ſolum, quod re ipſa grave eſt; ſed Chirographo etiam ſuo, ſe neque congreſſuros mutuo, neque docturos confirmarunt: id vero eſt prodere veritatem, & præfecturam abnegare, & ſubditos ſibi, atque adeo æquales, & ſocios ſubvertere. Apoſtoli enim, cum a Judæis denuntiatum illis eſſet, ne docerent in nomine Chriſti, ſic verbis reſponderunt (b): *Judicate, ſi juſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire, quam Deum. Et: Obedire oportet Deo magis quam hominibus. Hæc & ſimilia illos dicere oportebat, ut per eos glorificaretur Deus, & ædificarent Orthodoxos, ut monaſteria confirmarent, & confortarent eos qui in exiliis patiuntur.* Theodori Studitæ epiſt. de Præpoſitis, qui ſcripto ſilentium ſeſe polliciti. (b) Act. 5.

XXV. *Sed quid, quod pluris facimus monaſteria quam Deum? pluris commoda, quæ inde capimus, quam mala, quæ boni cauſa ſuſtinemus? Ubinam eſt illud* (c): *Loquebar in conſpectu Regum, & non confundebar? & illud* (d): *Labia mea non prohibebo, Domine tu ſciſti. Ubi gloria & fortitudo ordinis noſtri? Quonam pacto Sabas Theodoſius, cum impiam hæreſim tunc temporis Imperator Anaſtaſius amplecteretur, inſurrexerunt, pro Fide acriter pugnantes tum eos, qui perperam in Eccleſia ſentiebant, excommunicando, tum ad Imperatorem ipſum ſcribendo, ſe mortem potius oppetere paratos, quam ut de conſtitutis aliquid immutarent? Et dicunt (ut fama eſt) domini Præpoſiti: Quinam ſumus nos? Primum Chriſtiani, qui nunc prorſus loqui debeant. Deinde monachi, quos re nulla abduci, nec abripi par ſit, tanquam mundo minime adſtrictos, minimeque obnoxios: denique Præpoſiti, qui & aliorum ſcandala tollunt, & in nullo dare offen-* (c) Pſ. 118. (d) Pſ. 39.

PAGIUS *phum Theſſalonicenſem, Michaelem Synadenſem, Eudoxium Amorienſem, & Theophylactum Nicomedienſem, alioſque multos, qui omnes Imperatorem convenerunt, & multa illi ex oraculis Sacrarum Literarum ſalutaria propinarunt.* Verum hi omnes ab eo Regia expulſi, & in exilium relegati. Eorum memoria in Menæis Græcorum ad dies, quibus ſpiritum Deo reddidere, celeberrima. Baronius anno DCCXXXIII. num. II. exilium Sancti *Theophylacti* Nicomediæ in Bithynia poſitæ Metropolitæ exponit; ſed is non e Leone Iſauro, ſed a Leone Armeno vexatus fuit, ut ibidem oſtendimus.

XIV. *Poſt Nicephorum* in exilium deportatum intruditur pſeudo-Patriarcha in Sedem Conſtantinopolitanam, uti habet Ignatius in Vita Sancti Ni-

Digitized by Google

(a) 1. Cor. 6. *offendiculum debent, ne vituperetur) inquit (a) miniſterium noſtrum.*

XXVI. Niceph. Patriarcha ſe continens ſilens ſcandalum infert.

Cujuſmodi vero ſcandalum & vituperationem, ſeu potius condeſcenſum chirographo ſuo præbuerint, quid attinet loqui? Nam ſi conſenſui par eſt ſilentium: illum ipſum ſcripta in totius Eccleſiæ oculis firmare, quantum eſt nefas? At occulte dicitis) ſacrificans Nicephorus, clam offert, & Patricii omnes (ut cæteros omittam) ſunt Orthodoxi. Verum quid ait Chriſtus? (b) Si quis confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis eſt: & e contra de negatione. Quamquam enim hoc ſolum chirographo ſuo pacti ſint ſe mutuo non congreſſuros, idem plane eſt. Quomodo enim obſervabunt quod Chriſtus ait (b): Eum qui venit ad me, non ejiciam foras? Veniat quiſpiam percontans & diſcere cupiens veritatem ſeu Præpoſitus ille ſit, ſeu quis alius: quid reſpondebit ei Præpoſitus? Mandatum nempe, dicet, accepi, ne loquar: atque utinam id ſolum, ſed ut te nec monaſteria ipſa excipiam, nec tecum veſcar. Chriſtus dicit: Suſcipe, & doce. Quod ſi ſubtraxerit ſe, inquit (c), non placebit animæ meæ. At hi ſcripta fidem obſtrinxerunt, ut Imperatoris decreta contra Chriſtum obedirent. Hæc ſunt fratres ac patres, quæ ab eis geſta, pro certo comperi. Quæ quoniam dicere me, quod ſcirem, voluiſti coram Deo teſte, nuntiavi. Hucuſque epiſtola Theodori, cætera deſunt in Codice cum epiſtola ſequenti.

(b) Joan. 6. (c) Hebr. 10. (a) Matt. 10.

XXVII. Quod autem, ut ex litteris Theodori accepiſti, Nicephorus Patriarcha, & ipſe quaſi parens Imperatoris edicto contineret ſe domi, & ipſa etiam ſacra clam, in multorum ſcandalum faceret: non deſtitit Theodorus ipſum ita labantem ſtatuere, & ad publicam confeſſionem erigere, probe ſciens, quantum eſſet damni allaturum Fidei Orthodoxæ Patriarchæ ſilentium, & e contra quantum afferret emolumenti ejus manifeſta confeſſio. Quid autem hac in re Theodorus ipſe præſtiterit ex eodem qui ſupra Michaele ſic accipe: *Patriarcham in primis maxime frequentabat, conſiliarium ſe illi ad omnia præbens. Cumque illum afflictum admodum, & præ doloris magnitudine ſui pene oblitum videret, ſaluberrimis monitis recreabat, & ad Dei optimi benignitatem recolendam hortabatur: Non enim ſinet, ajebat, miſericors & clemens Deus tentari nos ſupra id quod poſſumus, neque hæreditatem ſuam inimicis potiundam relinquet. Nec diutius qui adverſus nos machinabantur, impie agent, ſed velocem ac repentinum finem accipient, quamvis nunc ſine ſenſu hebetes, ſortiſque ſuæ ignari vivant.* Hæc de rebus Patriarchæ Michael, deque Theodoro illi hoc tempore accedente fortiſſimo adjutore: etenim egit, ut idem palam egregius Confeſſor progrederetur, atque ejus rei cauſa primus omnium pœnas dare juſſus, ejectus throno, in exilium mitteretur. Pergit enim auctor:

Theodorus præſto eſt Nicephoro Patriarchæ.

XXVIII. Niceph. Patriarcha ejicitur in exilium cum ſuis.

Haud multo poſt ejicitur e ſede ſua ab impiis Patriarcha, pulſus itidem ab urbe ob veritatis defenſionem: damnantur pariter exilio quotquot erant in presbyterio Orthodoxi, quibus unicum crimen, pietas fuit. Sed quomodo pulſus ſit ipſe Nicephorus Patriarcha, audi ex hujus temporis ſcriptore Theoſteriĉto in Niceta, qui ait: *Leo Tyrannus ſanctiſſimo viro Nicephoro Patriarchæ ſcribens: Deſcende, inquit, tu de ſede iſta, quoniam Eccleſia te non indiget. At ille honeſtiſſimis ſuis litterulis ad eum reſcripſit: Non ita, o Imperator, ego temere deſcendam: non enim cauſa aliqua in me eſt, cur deponi debeam. At ſi rectæ Fidei gratia, & propter pietatem tyrannidem patior, ſive per te ipſum, ſive per aliquem regium tuum hominem, mihi ſignifices, & deſcendam. Tunc Imperator miſit unum ex Optimatibus ſuis, qui tyrannico more ipſum depoſuit. Ille vero cum in magnam deſcendiſſet Eccleſiam, & cereas faces accendiſſet, thuraque & preces adhibuiſſet, cum populus ipſe illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Filii, Chriſtianos vos inveni, Chriſtianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim deſcendiſſet, navigium conſcendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in jejuniis ac precibus, ſilentio, tolerantia, & multa patientia uſque ad eum diem permanſit, quo ad Dominum ſuum migravit.* Hæc Theoſterictus.

XXIX. Sed quæ Patriarchæ exilium Conſtantinopoli ſecuta ſint, a Michaele res Theodori proſequente ſic accipe: *Videres tum impios ea patrantes, quæ ſola ipſorum excogitaret & carperet improbitas. Sacras enim, proh dolor, & ſanctas imagines impuris manibus rapientes (quam ſuſ-*

PAGIUS Conciliabulum Iconomachorum.

Nicephori num. LXXIII. iſque alius non fuit quam *Theodotus Caſſiteras*, ut eum Leo Grammaticus appellat. *Celebrata eſt ordinatio ejus Paſchatis Feſto, hominis inquam, qui nihil ſpiritnale calleret, nulla Scriptura parte foret eruditus, niſi forte leviſſima: qui nullam erga Deum pietatem oſtentaret, tantum quod manſuetudine præſtaret, & bonus hominibus appareret, commendabatur, &c.* inquit Anonymus Continuator Theophanis. Anno vero ſequenti Paſcha in diem primum menſis Aprilis incidit. Subdit Ignatius, Imperatorem tumultuarium Conventum in Eccleſia adverſus Eccleſiam coegiſſe, & prima die Synodum a Conſtantino Copronymo habitam confirmatam, ſequenti falſa dogmata adverſus cultum Imaginum publicata eſſe, & non mul-

fuiſſe dicam tuam, Chriſte mi, tum temporis longanimitatem?) ſolo impudenter allidebant & frangebant, alias flammis dabant, alias luto & ſordibus obliniebant, nihil denique omittebant, quod ipſorum ſimilee facere conveniret. Hæc auctor, paucis licet plurima male perſtringens.

Porro exulantem ipſum, & gloria confeſſionis clariorem redditum Patriarcham magis quam mille thronis, Ipſe Theodorus, qui eum ad certamen erexerat, & in hoſtes immiſerat, ejuſmodi ad eum ſcriptis litteris laudibus eſt proſequutus (a):

(a) Theod. l. 2. epiſt. 18. Cod. Colum. Theodori epiſtola ad Nicephorum Patriarc. Confeſſorem.

Nicephoro ſanctiſſimo Patriarchæ.

Cum ſæpenumero ad ſacrum beatitudinis tuæ verticem ſcribere inſtituiſſem, deſtiti ab incæpto, partim indignitatis meæ conſideratione, partim etiam ex infirmitate ex ærumnis nata præpeditus. Nunc vero utrumque parvipendens, & Trinitate fretus, miſer hæc dico: Gaude, vere victor impietatis, qui virtutum quadrigis Fidei curſum conſummas. Salve magne ſol doctrinæ Orthodoxæ, cujus confeſſionis radiis univerſus orbis illuſtratur. Salve propugnator veritatis, veterum Sanctorum inſtar, virtutis pulchritudine collucens. Reliquiſti excelſum Thronum ejus cauſa, qui ſemetipſum humiliavit uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Reliquiſti miniſteria & oblectamenta Archiepiſcopalia, & variis incommodis, Confeſſorum more, exerceri maluiſti, quam temporariis frui deliciis peccati. Ac certe, quoniam non ex illis, etſi in illic vivebas, membra per vitam in Chriſto actam mortificans, ſanctæ matris privationem pertuliſti, charis fratribus omnibus ſimul in omnibus ſpoliatus. Needum opprobria tua Chriſti opprobriis ſimilia commemoro immiſſas ab Imperatoribus oppugnationes, vexationes, anguſtias, ac velutè ſuffocationee. Noctu cum Chriſto abductue as. Etenim proditus etiam ipſe relegatus, in collis confinium redactus es, Martyr Chriſti.

XXX. *Sed euge quam iu bonum tibi omnia. Attolle in orbem oculos ex ſpecula mentis, & aſpice filios tuos, ſeu mavis, oves, paſtor bone, quamvis corpore diſperſas, animo tamen conjunctas, totam pene Eccleſiam tuam variis locis occupantes, & confeſſionis tuæ fulgore, ſtellarum inſtar, iis, qui in nocturnis hæreſeos tenebris verſantur, Orthodoxæ Fidei lumen oſtendentes: alias quidem Deo immolatas per athleticam conſummationem, alias decertantes ſine ullo præſentium rerum metu, ſed Deum flectentibus precibus tuis corroboratas. Hæc eſt gloria Eccleſiæ tuæ: Hoc inſigne ac ſymbolum martyrii: quod ſequens ætas enespiens, Deum in te, uti nunc, glorificabit. Multa tibi pro Chriſti imagine pugnanti encomia dicentur. Sed ignoſce mihi, Dei imitator, quia hæc ex amore auſus ſum quæ dixi, ſacras preces tuas impertiens, ut minimus filius tuus eſſe non deſinam, qui omnium maxime inutilis ſum propter peccata.* Hucuſque ad Nicephorum Patriarcham Theodorus Studita.

Sed quid de eo ad locum exilii pergente Cedrenus habeat, accipe: *Magnum quoque & inter Patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit, ut edicto ei ſubſcriberet: nulloque modo obtemperantem Proconneſum relegavit.* Et Paulo poſt: *Cum autem Proconneſum abduceretur Nicephorus, Theophanes Confeſſor monaſterii magni Agri Præfectus eum navigio prætervehi divino inſtinctu ſentiens, cum in parte prædii quadam ipſe ageret, ſuffitu, & cereis profectus eſt. Sed & Nicephorus intenſit manibus, viciſſim Theophanem ſalutavit, flexiſque genibus, tum eum veneratus, benedixit, cum quidem neuter alterum videret, ſed acie ſpiritus ſe mutuo cernentes, dignum invicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam una navigantium quæreret, quemnam ita manibus in ſublime elevatis ſalutaret: Sanctiſſimum Theophanem Confeſſorem (reſpondit) Agri Præpoſitum, qui nos facibus & ſuffitu excepit. Nequr multo poſt exitus veram Nicephori prædictionem oſtendet: nam mox cum multis aliis Theophanes quoque ab Eccleſia* XXXI.

Theophanes, & Nicephorus neuter alterum videns ſe ſalutant.

PAGIUS multo poſt eraſas in Eccleſiis Imagines, Sacraque violata: *qua autem rainde* (poſt pſeudo-Synodum nemoe celebratam) *noctis atra caligo incubuit Eccleſiæ* (inquit Ignatius) *nonne eam magis convenit ſilentii profundo occultare? Etenim omnem ex picta Evangelii Hiſtoria, Martyrumque certaminibus abolentes decorem, rum calce ſubacta oblinere haud ſunt veriti. Quo autem modo eos affectos fuiſſe dicam, qui hæreſeos invento ſuccumbentes ſanam nihilominus rationem in conſcientiæ judicio convulneratam ſervantes, rem abſurdam malique jubentibus addixerunt operam! Hi ſane non raro aqua mixtam calcem perfuderunt lachrymis, quia præ ſceleris immanitate dolorem non poterant diſſimulare. Cuique enim quidvis audendi in Sacras Imagines liberu erat poteſtas; cum alii pretioſa ac veneranda cimelia conſcingerent, alii ſacras magni pretii veſtes imminutas lacinias pannoſque diſſecarent, & humi proiicerent; alii pictas tabellas ſecuribus excindentes medio in foro crudeliſſime incenderent; alii ſtercore, mixturiſque ac tetris odoribus priorum ſuffituum loco oblinerent, ac ſœde deturparent.*

XV. *Vidiſſe velut in captivitate hoſtili ſacrarum adium conculcari donaria, & quæ vulgo intacta fuerant, atque inaſpecta profanis tradi manibus, ac promiſcue plebis exponi ſpectaculo: ab Eccleſiis expelli Paſtores & lupos gregibus præfici; fugare per rectam doctrinam profitebantur, quibus vero execrationi illa erant, eos in domeſticos & neceſſarios reſigi. Viros innoxios ſeu reos tribu-*

Eo celebrato Imaginum cultores dire habiti.

ſia ejectus, infinitiſque vexatus modis, Confeſſoris coronam deportavit: Neque ei datum eſt, Patriarcham poſſe videre, ne ejus vel hac in parte falleret vaticinium.

Theodotus Pſeudepiſcopus Conſtantinop. *Relegato Nicephoro, ſolium Archiepiſcopale indigne conſcendit ipſo Reſurrectionis Dominicæ die Theodotus Meliſſenus, quem & Caſſiteram dictum, ſupra monuimus.* Fuit hic ille, quem idem auctor per fraudem in hæreſim perduxiſſe Imperatorem teſtatur, qui & ſubdit: *Is vero evectus, & Imperatoris potentiam ſibi habens adjumento, non jam in tenebris, & angulis, ſed palam & pleno ore Iconoclaſtarum promulgavit hæreſim.* Hactenus ipſe.

XXXII. At qualis iſte fuerit, qui tunc fuit Patriarchæ ſuffectus audi Theoſterictum in Niceta qui ait: *Fecerunt & Patriarcham Theodotum quemdam ex eorum numero, qui Spatharii dicuntur, adoleſcentium ludibrium eligentes ſcilicet hominem ita rudem ac levem, ut & theatrè rem ludicram eum appellare ſoliti ſint, qui aliquid ridiculum & ſalſum in eum dicere volebant. Hunc ajunt, & ſervam quamdam ſecum habuiſſe eo nomine, quod renibus laboraret, re autem vera, ut voluptatem expleret.* Hæc de novo & hæretico Patriarcha Theoſterictus.

Tunc & Niceta Patricius eadem ex cauſa ejicitur in exilium: nam in Menologio die ſexta Octobris hæc de ipſo: Niceta Patricius, & alii confeſſores exulat. *Sancti Patris noſtri Nicetæ Confeſſoris memoria. Hic fuit Irenes Imperatricis conſanguineus, quem non modo per conſanguinitatem ſuſcepit, verum propter ipſius virtutem. Tantum enim laboravit & virtute perfecit, ut ad ſacram Nicænam Synodum ſecundam fuerit ab Imperatricis facie miſſus, & ſecundum Dei placitum ibi ſe geſſerit. Multa vero pollens gravitate Patricius honoratus, Siciliæ Dux fuit electus, ubi cum ſe bene geſſiſſet erga viduas & orphanos, reverſus reperit Imperium occupaſſe Leonem Armenum Iconomachum: quamobrem relicta dignitate, factus eſt monachus. Quo audito Imperator, volens eum cruciare, Salvatoris imaginem, ut eam combureret, vel ad ſe mitteret, ſignificavit. Sed id ille facere negans, ab ipſo relegatus eſt. Qui multas in exilio paſſus tentationes, conſummationem accepit.* Hæc ibi in Menologio Baſilii Imp. Juſſus pariter eſt exulare tunc Æmilianus Epiſcopus Cyzici de quo Græci agunt diem natalem octava menſis Auguſti. Sed pariter in exilium actus eſt Michael Epiſcopus * Synnadorum, cujus certamen pariter recolunt Græci vigeſimaterria Maii.

* Sinnaculoſum

XXXIII. Proceſſionibus celebrat Theod. ſacras Imagines. Sed ad res geſtas Theodori Studitæ revertamur. Quidnam ab eo factum ſit, ubi demotus eſt Catholicus Patriarcha, & jam imagines ſacræ ubique conculcarentur, ſic narrat, qui ejus res geſtas proſequutus eſt Michael Studita: *Noſter itaque Theodorus acerbe plangens, animumque deſpondens in tanta rerum atrocitate, dehiſcere ſibi terram optabat, ne vel audire talia vel cernere cogeretur. Verumtamen ne dolorem ſolus ſilentio ferre ac lugere videretur, nullumque mali remedium invenire: rem excogitavit, quæ & hoſtes ſimul ulciſci poſſet, & nos magis magiſque confirmare. Monachos omnes, qui in ejus monaſterio erant, imagines accipere jubet, eaſque manibus ſublimes geſtare, totumque cœnobii ambitum circumire, hymnum illum dicendo: IMMACULATAM IMAGINEM TUAM ADORAMUS O BONE, & quæ ſequuntur hymni ſacri, atque alios pariter victori Chriſto triumphales hymnos. Agebatur enim tum dies feſtus Palmarum, quem ante Paſſionem, Reſurrectionemque Domini fideles omnes celebrare conſuevimus.*

XXXIV. *Quamobrem indignatus Tyrannus (neque enim illum res latuit) fama jam ad omnes pervagante, injurias ſtatim minaſque, & qui eas inferret, ad Sanctum mittit; aut deſinere illum prorſus talia committere aut ni pareat, animumque mutet, pœnas dare, mortemque referre pro præmio. At ille non modo nihil remiſit, ſed majorem etiam fiduciam ſumpſit, Fidem Orthodoxam omnibus qualis eſſet, exponens & imaginum venerationem verbis, factiſque declarans: quid contumelioſi convicitatores ſui dicerent, parum ducens. Multi e monachis ad illum eo tempore confluebant, ſua quiſque tamquam apud communem patrem deponentes, & quid in re præſenti facere debeant, interrogantes: Quave ratione ad Patriarchium vocati, vocationem defugere ac vitare poſſint. Vocabant enim illos impietatis duces, ut in erroris ſui ſocietatem pertraherent.* Siquidem indixerant hæreſis propugnatores

PAGIUS *tribunalibus ſiſti, viciſſimque flagriones præſidere judiciis. Clericos ludibriis atque verberis expertos, firmiſſimis undequaque ergaſtulis detineri; Nazaræos noſtros verberibus, fame, ſiti, diuturnis carceribus ac laboribus maceratos, ad extrema uſque pericula inter cruciatus perſeverare: & horum quidem alios gladio vitam amittere; alios culeis incluſos, vinctoſque ſaxorum mori alto pelago demergi. Feminas vero Viris ſpectantibus denudari, ac velut reas equuleo diſtendi ac cædi, omnia virili ſenſu Chriſti cauſa perferentes.* Similia narrat Continuator Theophanis, in quo ſequentia deſunt non parvo Hiſtoriæ detrimento; cum varia ab aliis Hiſtoricis prætermiſſa retulerit. Porro Conciliabulum, ideoque & quæ poſt illud habitum geſta, ad annum ſequentem pertinent, licet Tom. VII. Concil. ad hunc annum referatur.

Digitized by Google

fuiſſe dicam tuam, Chriſte mi, tam temporis longanimitatem ?) ſolo impudenter allidebant & frangebant, alias flammis dabant, alias luto & ſordibus obliniebant, nihil denique omittebant, quod ipſorum ſimiles facere conveniret. Hæc auctor, paucis licet plurima male perſtringens.

Porro exulantem ipſum, & gloria confeſſionis clariorem redditum Patriarcham magis quam mille thronis, ipſe Theodorus, qui eum ad certamen erexerat, & in hoſtes immiſerat, ejuſmodi ad eum ſcriptis litteris laudibus eſt proſequutus (a):

(a) Theod. l. 2. epiſt. 18. Cod. Colum. Theodori epiſtola ad Nicephorum Patriarc. Confeſſorem.

Nicephoro ſanctiſſimo Patriarchæ.

Cum ſæpenumero ad ſacram beatitudinis tuæ verticem ſcribere inſtituiſſem, deſtiti ab incœpto, partim indignitatis meæ conſideratione, partim etiam ex infirmitate ex ærumnis nata præpeditus. Nunc vero utramque parvipendens, & Trinitate fretus, miſer hæc dico: Gaude, vere victor impietatis, qui virtutum quadrigis Fidei curſum conſummas. Salve magne ſol doctrinæ Orthodoxæ, cujus confeſſionis radiis univerſus orbis illuſtratur. Salve propugnator veritatis, veterum Sanctorum inſtar, virtutis pulchritudine collucens. Reliquiſti excelſum Thronum ejus cauſa, qui ſemetipſum humiliavit uſque ad mortem, mortem autem Crucis. Reliquiſti miniſteria & oblectamenta Archiepiſcopalia, & variis incommodis, Confeſſorum more, exerceri maluiſti, quam temporariis frui deliciis peccati. Ac certo, quoniam non ex illis, etſi in illis vivebas, membra per vitam in Chriſto actam mortificans, ſanctæ matris privationem pertuliſti, charis fratribus omnibus ſimul in omnibus ſpoliatus. Necdum opprobria tua Chriſti opprobriis ſimilia commemoro immiſſas ab Imperatoribus oppugnationes, vexationes, anguſtias, ac velati ſuffocationes. Nocte cum Chriſto abductus es. Etenim proditus etiam ipſe relegatus, in collis confinium redactus es, Martyr Chriſti.

XXX. *Sed euge quam in bonum tibi omnia. Attolle in orbem oculos ex ſpecula mentis, & aſpice filios tuos, ſeu mavis, oves, paſtor bone, quamvis corpore diſperſas, animo tamen conjunctas, totam pene Eccleſiam tuam variis locis occupantes, & confeſſionis tuæ fulgore, ſtellarum inſtar, iis, qui in nocturnis hæreſeos tenebris verſantur, Orthodoxæ Fidei lumen oſtendentes: alias quidem Deo immolatas per athleticam conſummationem, alias decertantes ſine ulla præſentium rerum meta, ſed Deum flectentibus precibus tuis corroboratas. Hæc eſt gloria Eccleſiæ tuæ: Hoc inſigne ac ſymbolum martyrii: quod ſequens ætas excipiens, Deum in te, atque nunc, glorificabit. Multa tibi pro Chriſti imagine pugnanti encomia dicentur. Sed ignoſce mihi, Dei imitator, quia hæc ex amore auſus ſum quæ dixi, ſacras preces tuas impertiens, ut minimus filius tuus eſſe non deſinam, qui omnium maxime inutilis ſum propter peccata.* Hucuſque ad Nicephorum Patriarcham Theodorus Studita.

Sed quid de eo ad locum exilii pergente Cedrenus habeat, accipe: *Magnum quoque & inter Patriarchas celebrem Nicephorum cogere voluit, ut edicto ei ſubſcriberet: nulloque modo obtemperantem, Proconneſum relegavit.* Et Paulo poſt: *Cum autem Proconneſum abduceretur Nicephorus, Theophanes Confeſſor monaſterii magni Agri Præfectus cum navigio præterveh* XXXI. *divino inſtinctu ſentiens, cum in porte prædii quadam ipſe ageret, ſuffita, & cereis profectus eſt. Sed & Nicephorus intenſis manibus, viciſſim Theophanem ſalutavit, flexiſque genibus, tum cum veneratus, benedixit, cum quidem neuter alterum videret, ſed acie ſpiritus ſe mutuo cernentes, dignum invicem honorem exhibuerunt. Et cum quidam una navigantium quæreret, quemnam ita manibus in ſublime elevatis ſalutaret: Sanctiſſimum Theophanem Confeſſorem (reſpondit) Agri Præpoſitum, qui nos facibus & ſuffitu excepit. Neque multo poſt exitus veram Nicephori prædictionem oſtendit: nam mox cum multis aliis Theophanes quoque ab Eccleſia*

Theophanes, & Nicephorus neuter alterum videns ſe ſalutant.

PAGIUS molto poſt ceſſas in Eccleſiis Imagines, Sacraque violata: *quæ autem exinde (* poſt pſeudo-Synodum nempe celebratam *) noctis atra caligo incubuit Eccleſiæ* (inquit Ignatius) *nonne eam magis conveniat ſilentii profundo occultare? Etenim omnem eo picta Evangelii Hiſtoria, Martyrumque certaminibus abolentes decorem, eum calce ſubalba oblinere haud ſunt veriti. Quo autem modo eos affectos fuiſſe dicam, qui hæreſeos invento ſuccumbentes ſanam nihilominus rationem in conſcientiæ judicio convulneratam ſervantes, rem abſurdam maligne jubentibus addixerunt operam? Hi ſane non raro aqua mixtam oculorum perfuderunt lachrymis, quin præ ſceleris immanitate dolorem non poterant diſſimulare. Cuique enim quidvis audendi in Sacras Imagines libera erat poteſtas; cum alii pretioſa ac veneranda cimelia confringerent, alii ſacras magni pretii veſtes imminutas laciniæ pannoſque diſſecarent, & humi projicerent; alii pictas tabellas ſecuribus excindentes medio in foro crudeliſſime incenderent; alii ſtercore, unctiſque ac tetris odoribus priorum ſuffituum loco oblinerent, ac fœde deturparent.*

XV. *Vidiſſes velut in captivitate hoſtili ſacrarum adituum conculcari donaria, & quæ vulgo intacta fuerant, atque inſpecta profanis trahi manibus, ac promiſcuæ plebis exponi ſpectaculo: ab Eccleſiis expelli Paſtores & lupos gregibus præfici; fugari per rectam doctrinam profitebantur, quibus vero execrationi illa erat, eos in domeſticos & neceſſarios recipi. Viros innoxios ſeu reos tribu-*

Eo celebrato Imaginum cultores dire habiti.

ſia ejectus, infinitiſque vexatae modis, Confeſſoris coronam deportavit: Neque ei datum eſt, Patriarcham poſſe videre, ne ejus vel hac in parte falleret vaticinium.

Theodotus Pſeudepiſcopus Conſtantinop.

Relegato Nicephoro, ſolium Archiepiſcopale indigne conſcendit ipſo Reſurrectionis Dominicæ die Theodotus Meliſſenus, quem & Caſſiteram dictum, ſupra monuimus. Fuit hic ille, quem idem auctor per fraudem in hæreſim perduxiſſe Imperatorem teſtatur, qui & ſubdit: *Is vero evectus, & Imperatoris potentiam ſibi habens adjumento, non jam in tenebris, & angulis, ſed palam & pleno ore Iconoclaſtarum promulgavit hæreſim.* Hactenus ipſe.

XXXII. At qualis iſte fuerit, qui tunc fuit Patriarchæ ſuffectus audi Theoſterictum in Niceta qui ait: *Fecerunt & Patriarcham Theodotum quemdam ex eorum numero, qui Spatharii dicuntur, adoleſcentium ludibrium eligentes ſcilicet hominem ita rudem ac levem, ut & theatri rem ludicram eum appellare ſoliti ſint, qui aliquid ridiculum & ſalſum in eum dicere volebant. Hunc ajunt, & ſervamquamdam ſecum habuiſſe eo nomine, quod renibus laboraret, re autem vera, ut voluptatem expleret.* Hæc de novo & hæretico Patriarcha Theoſterictus.

Niceta Patricius, & alii confeſſores exulat.

Tunc & Niceta Patricius eadem ex cauſa eiicitur in exilium: nam in Menologio die ſexta Octobris hæc de ipſo: *Sancti Patris noſtri Nicetæ Confeſſoris memoria. Hic fuit Irenes Imperatricis conſanguineus, quem non modo per conſanguinitatem ſuſcepit, verum propter ipſius virtutem. Tantum enim laboravit & virtute perfecit, ut ad ſacram Nicænam Synodum ſecundam fuerit ab Imperatricis facie miſſus, & ſecundum Dei placitum ibi ſe geſſerit. Multa vero pollens gravitate Patricius honoratus, Siciliæ Dux fuit electus, ubi cum ſe bene geſſiſſet erga viduas & orphanos, reverſus reperit Imperium occupaſſe Leonem Armenum Iconomachum: quamobrem relicta dignitate, factus eſt monachus. Quo audito Imperator, volens eum cruciare, Salvatoris imaginem, ut eam combureret, vel ad ſe mitteret, ſignificavit. Sed id ille facere negans, ubi ipſo relegatus eſt. Qui multas in exilio paſſus tentationes, conſummationem accepit.* Hæc ibi in Menologio Baſilii Imp. Juſſus pariter eſt exulare tunc Æmilianus Epiſcopus Cyzici de quo Græci agunt diem natalem octava menſis Auguſti. Sed pariter in exilium actus eſt Michael Epiſcopus * Synnadorum, cujus certamen pariter recolunt Græci vigeſimatertia Maii.

* Sinnaculorum

XXXIII. Proceſſionibus celebrat Theod. ſacras Imagines.

Sed ad res geſtas Theodori Studitæ revertamur. Quidnam ab eo factum ſit, ubi demotus eſt Catholicus Patriarcha, & jam Imagines ſacræ ubique conculcarentur, ſic narrat, qui ejus res geſtas proſequutus eſt Michael Studita: *Noſter itaque Theodorus acerbe plangens, animumque deſpondens in tanta rerum atrocitate, dehiſcere ſibi terram optabat, ne vel audire talia vel cernere cogeretur. Verumtamen ne dolorem ſolus ſilentio ferre ac lugere videretur, nullumque mali remedium invenire: rem excogitavit, qua & hoſtes ſimul ulciſci poſſet, & nos magis magiſque confirmare. Monachos omnes, qui in ejus monaſterio erant, imagines accipere jubet, eaſque manibus ſublimes geſtare, totumque cœnobii ambitum circumire, hymnum illum dicendo: IMMACULATAM IMAGINEM TUAM ADORAMUS O BONE, & quæ ſequuntur hymni ſacri, atque alios pariter victori Chriſto triumphales hymnos. Agebatur enim tum dies feſtus Palmarum, quem ante Paſſionem, Reſurrectionemque Domini fideles omnes celebrare conſuevimus.*

XXXIV. *Quamobrem indignatus Tyrannus (neque enim illum res latuit) fama jam ad omnes pervagante, injurias ſtatim minaſque, & qui eas inferret, ad Sanctum mittit; aut deſinere illum prorſus talia comminiſci aut ni parcat, animumque mutet, pœnas dare, mortemque referre pro præmio. At ille non modo nihil remiſit, ſed majorem etiam fiduciam ſumpſit, Fidem Orthodoxam omnibus qualis eſſet, exponens & imaginum venerationem verbis, factiſque declarans: quid contumelioſi convitiatores ſui dicerent, parum ducens. Multi e monachis ad illum eo tempore confluebant, ſua quiſque tamquam apud communem patrem deponentes, & quid in re præſenti facere debeant, interrogantes: Quave ratione ad Patriarchium vocati, vocationem defugere ac vitare poſſint. Vocabant enim illos impietatis duces, ut in erroris ſui ſocietatem pertraherent.* Siquidem iodixerant hæreſis propugnatores

res

PAGIUS *bunalibus ſiſti, viciſſimque flagriones præſidere judiciis. Clericos ludibria atque verbera expertos, firmiſſimis undequaque ergaſtulis detineri; Nazaræos noſtros verberibus, fame, ſiti, diuturnis carceribus ac laboribus maceratos, ad extrema uſque pericula inter cruciatus perſeverare: & horum quidem alios gladio vitam amittere: alios culeis incluſos, vinctoſque ſaxorum more alto pelago demergi. Feminas vero Viris ſpectantibus denudari, ac velut reas equuleo diſtendi ac cædi, omnia virili ſenſu Chriſti cauſa perferentes.* Similia narrat Continuator Theophanis, in quo ſequentia deſunt non parvo Hiſtoriæ detrimento; cum varia ab aliis Hiſtoricis prætermiſſa retulerit. Porro Conciliabulum, ideoque & quæ poſt illud habitum geſta, ad annum ſequentem pertinent, licet Tom. VII. Concil. ad hunc annum referatur.

Pſeudoſynodas cogitur ab Iconoclaſtis.

res una cum novo Patriarcha concilium ad quod vocaverant Orthodoxos, qui ejuſmodi conventum malignantium vitare quavis arte ſtudebant. Quodnam autem fuerit Theodori conſilium, ita Michael edocet:

XXXV. Vitandus conventus hæreticorum.

His ille omnibus utilia pariter & congruentia perſuadebat, optimum ducens penitus abſtinere, neque eo ire, ac ne ſermonem quidem conferre cum hæreticis, unde nulla eſſe poſſet utilitas; litteriſque excuſationem proferre, cujus rei gratia vocatis adire non liceat. Rogabant autem illum, ut litteras ipſe dictaret, & quod vellet, ſuis verbis exprimeret. Itaque præſcribit ipſorum nomine epiſtolam, duobuſque monachis deferendam tradit his verbis.

Reſponſio ſcriptis reddita.

Nos legibus divinis, Eccleſiaſticiſque canonibus obſequentes, qui manifeſte ſic ſanciunt nihil præter Epiſcopi ſui ſententiam dicere aut agere oportere, aut de his, quæ ad Fidei dogma, vel ad aliam quampiam divinam controverſiam ſpectent, veſtigare aut penitus inquirere: nec venire, abſente Patriarcha poſſumus, nec vocantibus vobis parere; ne reos nos ipſi faciamus, violatæque legis culpam ſuſtineamus. Eſt enim talium vindex Deus, minime inultos ſinens eos, qui ejus mandata deſpiciunt. Quare ignoſcite nobis, quod adventum refugimus, quem noxium nobis fore ſcimus. Quid enim reſpondere vobis, aut omnino loqui poſſimus, proprio capite deſtituti, cui tamquam membra copulati omnes ſumus, & ſine quo reliquum corpus operari non poteſt? Parvus enim pariter & magnus, in univerſum omnes ac ſinguli privatim Patriarchæ noſtro colligati ſumus, ab eoque pendemus, & pendebimus perpetuo. Hucuſque Theodori epiſtola apud Michaelem ad pſeudoſynodum data nomine monachorum, qui id ab eo expetierant. Cæterum prolixiorem ipſam habemus ejus ad eamdem hæreticorum Synodum congregatam nomine Præpoſitorum epiſtolam, quam hic tibi integram recitandam putamus. Sic enim ſe habet (a), eodem inchoata principio. Eſt iſte titulus:

(a) Theod. l. 2. epiſt. 2. Cod. Colum.

Iconomachicæ Synodo tamquam ex perſona omnium Præpoſitorum.

XXXVI. Theodori nomine omnium epiſtola ad pſeudoſynodum hæretic.

Divinis legibus, canoniciſque decretis obſequentes, quæ præter Epiſcopi ſui ſententiam in iis, quæ ad Eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, nedum quæ ad dogmaticas quæſtiones deducunt, nihil agi, vel dici oportere definiunt. Cumque ab auctoritate veſtra ſemel atque iterum ad talia evocaremur: auſi non fuimus præter ea, quæ ſtatuta ſunt agentes, accedere, ut qui ſub ſacra manu Nicephori ſanctiſſimi Patriarchæ divino ſpiritu conſtituti ſumus. Poſtquam autem quidam ex ordine noſtro Præpoſiti, quaſi periculum aliquod facturi, accedendum ſibi, & oppoſitis ſermonibus reſpondendum cenſuerunt: quid aliud audire nobis liceat, quam quæ humile cor noſtrum obſtupefaciant? Ferunt ſiquidem conventum iſtum ad everſionem ſecundæ Synodi Nicænæ, ideſt, ad tollendam venerandam Domini noſtri Jeſu Chriſti & Deiparæ, Sanctorumque omnium imaginis adorationem conſtitui.

XXXVII.

Et quiſnam hæc audiens, ex imo pectore non ingemiſcat, tamquam everſa jam per hæc œconomia Domini noſtri Jeſu Chriſti (b)? Audi cælum, & auribus percipe terra, & quæ ſequuntur, nobiſcum exclamat clariſſimus Iſaias (c), aut potius, & proprie magis exclamemus: Audi Oriens, Occidens, Aquilo & plaga, quæ ad mare eſt, quo nunc redactæ ſint res noſtræ, & qua de re conventum iſti agere non reformidant. Nos itaque omnium minimi, qui præſentes quique abſentes, utriſque enim idem eſt ſermo, tamquam unanimis in uno eodemque divino ſenſu, conſonam univerſæ ſub cælo Eccleſiæ Fidem tenentes, divinam Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, & ſanctiſſimæ Matris ejus, aut cujuſcumque Sanctorum imaginem erigere & adorare, non ſolum ex ſancta Nicæna ſecunda Synodo, alterave, quæ ante illam diviniſſime docuit, ſecurum & tutum eſſe affirmamus, ſed ab ipſomet adventu Domini noſtri ac Dei tam ſcripto quam ſine ſcripto fundati, ſecure ſupra ſedem illam conſiſtimus, de qua Chriſtus ait: (d) Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Iſta ipſe alludens ad Romanam Eccleſiam, cui communione omnes illi Orthodoxi conjuncti erant. Pergit vero.

(b) Deut. 32.

(c) Iſai. 1. Juſta declamatio Theodori Studitæ.

(d) Matt. 16.

XXXVIII.

Quænam enim reperiri poſſit oratio, ſi quis tantum veritatis robur impugnandum ſibi proponat? Nam ſi communi omnium conſenſu Dominus Jeſus Chriſtus in humana forma noſtra viſus eſt: congruenter profecto circumſcribitur, & imagine exprimitur more noſtro, quamvis incircumſcriptus ipſe maneat ſecundum formam divinam: quippe qui mediator eſt Dei & hominum, utriuſque naturæ, qua conſtat, proprietates integras conſervans. Quod ſi non circumſcribitur, homo eſſe deſineret, ac multo magis mediator, ſublatis una cum circumſcriptionis privatione, omnibus ejuſdem ordinis proprietatibus. Etenim ſi circumſcriptitius non eſt, nec tangi utique poteſt: ſin tangi poteſt, utique & circumſcribi: quibus ſane contradicere, ſtultum eſſet: corporis enim hæc propria ſunt, quod ſub tactum, coloremque cadit. Quomodo non circumſcriptitius, quando & paſſibilis? Quod ſi circumſcriptitius & paſſibilis, omnino etiam adorandus, ſecundum eam nimirum formam, qua circumſcribitur, cum prototypi gloria (ſi-

cut

Google

eut Magnus Baſilius docet) in ſimilitudinis expreſſione minime dividatur: honor ſiquidem imaginis ad prototypum tranſit, quæcumque haud dubie illa ſit, ſive naturalis, ſive arte facta; quandoquidem & venerandæ Crucis typo eodem ſpeculatio locum habet. Cum typi enim adoratione vivificum ſimul lignum adoratur, & viceverſa, ea ſublata, ſimul tolli neceſſe eſt. Nonne typi confeſſio, confeſſio eſt vivifici ligni? eodemque modo negotio juxta converſionis ſimilitudinem. Par igitur analogia in imagine Chriſti & Chriſto ipſo ſumenda eſt omni recte ratiocinanti.

XXXIX. Firma fidei Catholicæ profeſſio. *Sed nondum eſt tempus dogmaticæ explanationis, quæ vel obſcuræ admodum mentis homini facile perſuadeat attollere oculos, & ſuſpicere ad ſplendorem veritatis. Hæc peccatorum Evangelica Fides noſtra: hæc humilium Apoſtolica confeſſio noſtra: hæc minimorum a Patribus tradita religio noſtra. Præter hanc non ſolum ſi qui, aut ſi quæ ex his, qui, nunc ſunt, vel olim fuerunt; ſed neque ſi Petrus, & Paulus (dicemus enim, quæ evenire nequeunt quaſi evenire poſſint) neque ſi ex cælis ipſis veniat quiſpiam aliud docens & evangelizans, illum in communionem recipere poſſumus, qui ſanam Fidei doctrinam non ſequatur. Demum quicquid libet auctoritatis veſtræ, parata eſt humilitas noſtra uſque ad mortem perpeti potius, quam ut negatores ſimus hujuſce noſtræ confeſſionis.* Hactenus Theodorus nomine omnium Præpoſitorum. Cæterum & ſi neque Theodorus, neque qui ad eum diverterant Archimandritæ pſeudoſynodo intereſſe voluerunt, ſed ſe ipſos ſcriptis excuſaverunt, & defenſionem pro Fide Catholica ſcripto pariter paraverunt: non defuerunt tamen Orthodoxi Epiſcopi qui adierunt, itemque aliqui ex Præpoſitis monaſteriorum, ut coram ipſos hæreticos redarguerent, prout quæ dicentur, oſtendent. Quæ vero hæc conſequuta ſint audi a Michaele ex eis uno, qui his præſto erant, qui ait:

XL. *His ad tumultuarium turbam perlatis, effrænatus omnes furor invaſit, adeo ut in latrones ipſos iram effunderent, graviſſimas illis plagas infligentes. Verum illi quidem redierunt a conſpectu impiorum gaudentes, eo quod digni habiti ſint pro nomine Domini hæc pati. At rectæ Fidei propugnator Theodorus haud deſtitit ab inſtituto, lingua ſimul, manuque opportuna docens, veritatiſque dogma liquido declarans.* Interea vero quæ concilium malignantium ſtatuerit, ſunt intelligenda, paucis enim ea ſignificat (a) ipſe Theodorus in epiſtola ad Patriarcham Antiochenum verbis iſtis: *Synodus facta eſt, veterem illam impiam confirmans, & Orthodoxam Nicænam ſcilicet anathemate damnans.* De eadem quoque Synodo ſatanica hæc & Theoſterictus in Niceta habet: *Poſtea ubi ſcilicet pſeudoepiſcopus Conſtantinopolitanus in locum Nicephori Confeſſoris creatus eſt, Judaicum quoddam Concilium iidem in magna Eccleſia coegerunt, & ſub anathemate ſanctos Patres eiecerunt. Heu quæ inſania hæc fuit? Sed revertetur dolor ipſorum in capita eorum, & in verticem illorum anathema ipſum deſcendet. Epiſcopos vero, qui ab ipſo diſſentiebant, partim in terram dejectos pedibus conculcabant, partim per poſticum eiiciendos e conſeſſu curarunt. Quo facto, juſſi ſunt introire inſignium monaſteriorum duces. Itaque omnes introierunt, e quorum numero unus fuit, & divinus pater noſter Niceta, de quo nobis ſermo eſt. Deinde illos primum aſſentationibus, verſuto quodam modo decipere; poſtea vero & minis eoſdem perterrefacere conabantur. Cum vero illos omnia contemnentes vidiſſent, in diverſos carceres coniecerunt, cogitantes quidnam de ipſis fieret.* — Quæ acta in pſeudoſynodo hæreticorum.

(a) Theod. l. 2. epiſt. 15. Cod. Colum.

XLI. Nicetæ Confeſſoris carcer, & exilium. *Tunc & ſanctus pater noſter Niceta in carcere maleolente & ſordido clauſus fuit, idque per multos dies ita ut etſi non alia pœna ei acceſſiſſet, ſatis condemnatio hæc ad ſupplicium valeret. Erat enim vir ille, ut quivis alius, ad nauſeam propenſus. Ad hunc omnia veniebant ad ipſum per ſingulos dies inſani, & imperfecti quidam homunculi, abiecti, & pro nihilo faciendi & plane indigni, qui virum appellarent. Ejuſmodi tamen homines nugaces, maledicta & inſana quædam verba in eum jactabant, ut moleſtiam viro ſancto afferrent. Præter cæteros autem homo quidam Nicolaus nomine, inani & temerario ſermone illum ſæpius affligebat quod ejus pater, qui mortuus fuerat, in ſomnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abſtine, inquit, a ſervis Dei. Ex illo tempore vir ille immodeſtus reſipuit, neque amplius viro juſto moleſtus fuit. Cum igitur ſanctus ille pater multis dies vexatus fuiſſet; tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem eſſe juſſit, & in caſtello quodam ſervari, quod Maſaleon dicebatur.* Porro carceris tempus ad finem anni hujus perduraſſe, indeque in exilium abire juſſum, idem auctor his quæ ſubiicit docet, cum ait: *Erat autem medium hiemis tempus: itaque licebat videre ſanctum illud corpuſculum frigore ac nivibus a ſuperiore parte affligi, ex inferiore vero, cum terra ipſa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is qui virum ſanctum ad exilium ducere juſſus fuerat, natura eſſet immitis, divinum illum patrem ita urgebat, ut per ſeptem dies, qui eo tempore breviſſimi erant, totam viæ illius longitudinem tranſegerit.* Hæc de rebus

bus geſtis anni hujus, ex quibus quæ reliqui Confeſſores paſſi ſunt poſſumus, intelligere. De quibus pauca hæc tantum idem auctor ſuperius:

XLII. Theodori Studit. exilium & carcer.

Omnes Imperator ejecit, ſanctum vero Theodorum, Studitam videlicet, *in exilium miſit, ac juſſit, quamdiu Imperator ipſe viveret, in urbem Byzantinam non reverti. Monaſteriorum vero præſides cum præcepiſſet eos nuſquam progredi, neque Orthodoxæ Fidei veritatem docere, expulit eos ex urbe, magnarumque Eccleſiarum præfectos partim ad Orientis, partim ad Occidentis inſulas relegavit.* Hæc ipſe.

Sed de exilio Theodori Michael paulo fuſius iſtis verbis: *Quamobrem neſciens quo ſe verteret Tyrannus, cum hominis libertatem ac fiduciam ferre amplius non poſſet, Byzantio expelli atque in exilium duci, carcerique tradi juſſit. Hanc enim unam quaſi vitalem ſcintillam ſupereſſe videns, illam ipſam Orthodoxis eripere properabat, ne quem poſtea ſententiæ ſuæ repugnantem haberet. Accepto igitur vir ſanctus hoc decreto, diſcipulos ad ſe omnes vocat. Quibus cum Vale dixiſſet, & apta cuique ſigillatim monita præbuiſſet: hoc ante omnia univerſis injunxit, ne quis poſt diſceſſum ſuum in monaſterio remaneret, ſed abirent omnes, quo via cuique ſalutem oſtenderet: dies enim malos eſſe, pedeſque iniquorum veloces. Ad extremum Deo ac præcipuis fratribus omnes commendans, monaſterio digreditur, flens flentes & triſtis triſtes relinquens. Quem mox vicinus Apolloniæ locus in caſtro, quod e paludis regione, Meſopa nuncupatur, cuſtodiæ traditum excepit.*

XLIII. Theodorus in carcere ore ſcriptiſque docebat omnes.

An vero qui liber cum eſſet, liberumque indefeſſum docendi ſtudium oſtendebat; incluſus nunc carcere priſtinam curam intermiſit, ſtatimque obmutuit, tamquam ſi anguſtiis loci oppreſſus, linguam idcirco compeſceret, velut una cum corpore vinctam & præpeditam? minime gentium. Quin perinde ac ſi novi nihil accidiſſet, ita totus in docendo erat, partim hos coram allocutus & erudiens, partim ad illos atramento, manuque ſtylum exerens, & tamquam ex mentis tabulis dicta promens; aliis demum aliter, prout temporis ratio dabat, omnibus autem ſuum fructum, utilitatemque tribuens: ita ut ex ipſo carcere omnes uſitata ejus colloquia, doctrinamque perciperent. Hæc ipſe de ſcriptis ab eo multiplicibus in carcere litteris, quæ ferme omnes quod integræ ad hæc tempora fuerint divinitus cuſtoditæ, & in his & aliis Orientalis Eccleſiæ naufragiis fuerint illæſæ ſervatæ: Deo ipſi optimo maximo iterum atque iterum plurimas agimus gratias.

XLIV. Ut autem hiſce, Lector, & tu ipſe divitiis potiaris, ex eis aliquas hic tibi pro temporis ratione deſcribere, operæpretium judicavimus; utpote quæ tamquam monilibus quibuſdam, auro gemmiſque progrediantur decoratæ, nempe catenis, plagis, vibicibus, ſacriſque Chriſti ſtigmatibus glorioſæ; quæ & Apoſtolico ſpiritu ſcriptæ, repræſentant etiam Apoſtolicam dictionem.

Primum omnium patentem, circularemque epiſtolam dogmaticam, ſive catecheticam dixerim (ſic enim ipſe eam appellat) ſcripſit ad eos, qui cauſa ſacrarum imaginum cultus, vel in carcere eſſent, vel in exilio longe, extorreſve facti,

PAGIUS XVI. *In hac perſecutione Studitarum virtus emituit.*

A num. XLII. ad LVI. Baronius plura, eaque egregia exhibet de exilio Sancti *Theodori* Studitarum Præpoſiti, ſed ea magis illuſtrari poſſunt ex Vita Sancti *Nicolai* Studitæ, qui cum Theodoro Confeſſor, ac ejus tandem Succeſſor, ad Ignatii uſque ac Photii tempora, præclarus meritis ac fide, Ignatiique communione ac patrocinio, inſignis pervenit. Tota enim ſucceſſio rerum Eccleſiæ in Græcia uſque ad Photianum ſchiſma ſummam inde lucem accipit. Eam Combefiſius Tom. I. Supplem. Biblioth. Græco-Latinæ ex Codice Regio deſcriptam exhibet, ab Auctore Anonymo ſcriptam. *Erat*, inquit Auctor de Monaſterio Studii, ubi ſub Theodoro Nicolaus vivebat, *revera virtutis Schola, novus quidam paradiſus multiplici florum genere vernans. Etenim ad iſtos accedebant, Joſeph quoque ſapientiſſimi Patris noſtri* (ſc. Theodori) *frater, ac poſtmodum celebris Theſſalonicenſium Civitatis factus Archiepiſcopus: quin & Timotheus, Athanaſius quoque & Naucratius*) proximus Theodori ſucceſſor) *ac alii plures, quos brevitatis cauſa omitto, in terreſtri illo cælo agebant.* Narrat poſtea Leonem Aug. congregatos Sacerdotes ac Monachos Orthodoxos in ſuam hæreſim impellere conatum eſſe. Cum, inquit, *in ſacra quadam Palatii æde, Sacerdotum ac Patrum noſtrorum, circumquaque ipſum ſtipantes milites, turbam congregaſſet* (anno ſcilicet ſequenti) *medius ipſe præſidens, arroganti ac fremebundo ſenſu, adverſus magnum Pontificem* (nempe Nicephorum), *ſocioſque quod pro erroris in Venerabilium Imaginum reſtitutionem conſenſiſſent, velut pro concione orabat. Tumque deinde videns, ut ii ſpiritus gladio, nugarum ejus garrulitatem varie medium ſecarent: quamquam nullius perinde atque Herois ac magni Patris noſtri Theodori audaciam ſuperet, ea re miſer in furorem actus, omnes ad unum, multa ira exæſtuans, Regia expellit, ac quamprimum ſingulis locum exilii ſancit.* Multa tamen geſta poſt eam collationem, ante Confeſſorum ejectionem, quæ Auctor omittit, ſed narrat Baronius ex ejuſdem Theodori Epiſtolis, ejuſque geſtis a Michaele Studita conſcriptis, quibus iſta illuſtrantur, ut & iſta viciſſim iſtis, ut recte obſervat Combefiſius.

XVII. *Relegantur Nicolaus & Theodorus Studita.*

Pergit Anonymus: *quamobrem deportatur Pontifex* (nempe Nicephorus), *cui a victoria nomen: ſed & omnes relegantur, quotquot Chriſti Imaginem quadam ad exemplar habitudine, venerarentur. Ante omnes autem relegantur, ut pleraque omittam, commune illud luculentiſſimum munus; Dei tamquam munere datum, oblectamen-*

ſti, alii alio, fugientes perſecutorem, migraſſent, quæ omnes perſtare in Fide Catholica hortaretur, roboraretque puſillanimes, & titubantes erigeret. Hic eſt ejus titulus:

Theodori ad Confeſſores epiſt. catechetica.

Theodorus omnibus ubique propter Chriſtum diſperſis fratribus, & iis, qui in carceribus & exiliis, detinentur, in Domino ſalutem. Potuiſſet utique jure & illud Apoſtolicum uſurpare: Ego vinctus in Domino. Verum ex pluribus ſummam animi demiſſionem in viro ſanctiſſimo haud minus admiror quam eruditionem, & in afflictionibus tolerantiam. Epiſtola vero ſic ſe habet (a):

(a) *Theod. l. 2. epiſt. 8. ex Cod. Col.*

XLV. *Gratia vobis, & pax (ut Apoſtoli verbis utar) a Deo patre noſtro, & Domino Jeſu Chriſto, qui eſt ſpes noſtra, pro quo & propter quem perſecutio, tribulatio, anguſtia, ſolitudo, exilium, carceres, & quotquot alia in dies ad cumulum calamitatis incidunt, & occurrant. Hujus rei gratia, fratres chariſſimi, abſentiæ humilis faciei noſtræ ſolatium aliquod excogitantes, hanc ad vos epiſtolam mittimus, notum facientes, quod ſine intermiſſione memoriam veſtri faciamus ſemper in orationibus noſtris unumquemque animo recolentes, ac privatim commemorantes, cum lacrymis ac gemitibus levantes manus ad Deum: ut ſicut certamen pro veritate ſuſcepimus, & in uno ſpiritu & anima una, tamquam ex nido, ex ſacris aſceteriis noſtris proceſſimus; ita uſque ad finem Domini virtute perſeveremus, eamdem fidem habentes, eumdem charitatem, unanimes, idem ſentientes, & veritatis dogma retinentes, quod annuntiatum eſt, & inſcriptum oculis & auribus in omni creatura, quæ ſub cælo eſt: Adorare quidem Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, venerandam & beatam Trinitatem, ſicut Theologiæ ratio docet. Confiteri autem unum e Trinitate Filium ac Verbum Dei & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſeipſum exinaniſſe, ſervique formam accepiſſe, & in ſimilitudinem hominum factum, in forma noſtra effingi, efformarique corporis figura, quatenus idem perfectus Deus ſimul & homo eſt: ſic intra circumſcriptionem ſecundum nos, quorum formam aſſumpſit conſiſtens, quemadmodum ab ea per divinæ naturæ incomprehenſibilitatem remotus eſt. Non enim utique (ait ſcriptura) Angelos apprehendit (quamquam & illis effingi convenit, ut viderunt quibus videre a ſpiritu conceſſum eſt) ſed ſemen Abrahæ apprehendit.* Verſatur in his Theodorus, quod (ut vidimus) Leo Imperator cum ſuis Hagiomachis diceret effingi non debere Deum incomprehenſibilem tabula unius cubiti. Pergit vero Theodorus adverſus hæc diſſerens:

XLVI. *Dicant ergo Chriſtomachi, quomodo poteſt ſemen Abrahæ non effingi? Aut quomodo per omnia ſimilis nobis erit, quorum frater vocatur, ſi circumſcriptionis proprietatem, prout in nobis eſt, qui ejus fratres ſumus, non ſumpſiſſe demonſtretur? Non igitur frater, nec ſimilis nobis eſt, ac proinde nec homo. Ita concluditur ex eo quod negant Chriſtum per imaginem exprimi more noſtro. Ita illi ſalutarem œconomiam deſtruunt, perinde ac Manichæi, Valentiniani, & Marcioniſtæ, quorum communionem fugiamus, fratres, tamquam ſerpentis venenum, non corpus infuſcans (ut quodam loco ait Theologus) ſed intima mentis præcordia.*

Qualis Eccleſia Conſtantinop.

Nos Apoſtolica & univerſali Eccleſiæ conſentientes (hæc enim Byzantina ſegmentum eſt hæreticorum, cui ſolemne eſt, & ab aliis frequenter abſcindi) Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum corporali figura depingimus, ſerie ſurſum ab ipſo ejus adventu & Apoſtolico facto deducta, imaginem ex imagine derivantes, quemadmodum & vivificæ Crucis; non autem ut hanc quidem exprimamus, quæ Chriſti armatura eſt adverſus diabolum, ipſum autem non exprimamus, qui armiger eſt,

PAGIUS

mentum (nempe Theodorus); *una cum diſcipulo ſtrenuoque fidei propugnatore ac Confeſſore Patre Nicolao. Vix enim ille, hic illis errantem ſermonem ab imbecillitate, commiſerationemanum prætendens, ſibi adjunxit: quamquam is, haud peculiare aliquod argumentum complectens, communes potius ambobus Magiſtris agones, hujus Hiſtoriæ texendæ exequitur. Ne quis vero ea nos parte vituperet. Non enim ex arte compoſitis ſuaſionibus; quin potius veritate, eaque una, ejus res exornare providimus, &c. quia igitur impotenti ira, ac contra indemnatos beatoſque Viros, prædamnatus Imperator ſententiam tulerat, exterriſque in caſtro quodam Apolloniadis lacui vicino cognomento Metopa, unum integrum carcere detenti egerant, eorum ubique pervagante fama, diſcipuliſque, ac multis aliis clanculum ad eos ingredientibus, cum omnes fere reſumptis animis ad integrandum Orthodoxum fidei certamen animarentur: eo, neſcio qua ratione, tam pertæ, mittit ſtatim novus Amalecites, indignuſque purpura Imperator, eoſque ad caſtrum aliud in Orientali themate nomine Bonitæ transfert jubens ut ne quem omnino viderent, ulliuſve ſermonem de fide miſcerent.*

XVIII. Uterque deis vapulat.

Ut ne autem extra propoſitum ferri videamur plus juſto ſermonem protrahentes; age, fluctus plurimos a puppi pulſantes, immanis procellæ violentiam edicamus. Cum enim magnus Theodorus nedum vicinos, verum etiam multo locorum intervallo diſſitos, qui poſt impiam hæreſim abduci conſenſiſſent, ad pietatis iter per Epiſtolas poſtliminio traheret: una quadam ex illis, incerto caſu ac improviſo in feri ac leonino pectore hominis manus incidente, quam is ad Chriſti Confeſſores, Sanctarum Imaginum adorationem a principio deſcribens, ejuſque dogmatis plenam contentionis ac novitatis inſaniam traducens ſcripſiſſet; furore accenſus, ac pro nominis ratione Leonis inſtar, ſceleſtus rugiens, quam celerrime

ſatona interſector. Qui enim depingi queat armatura victrix ac vera, qua armatum quoque ipſum oculis non ſubiiciat? Adoramus deinde ſanctam ejus imaginem, tamquam expreſſum in ea Chriſtum adorantes. Expreſſus enim & efformatus ex utero prodiit Deiparæ Matris ſuæ; ſin minus abortivum quiddam & non formatus homo fuit, o Theomachi. Quod (a) ſi conformatus infans prodit, & verum eſt, de quo dixit Propheta (b): Omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Deo, vocabitur: neceſſe prorſus, ut exprimi natura ſua poſſit & effingi.

(a) Luc. 2.
(b) Exod. 13.

XLVII. *Audite ſurdi, & cæci aſpicite. Una in re dumtaxat novitatem in Chriſto agnoſcimus, quod ſine ſemine in Virginis utero conceptus ſit, & ſine corruptione progenitus: quippe qui peccatum (c) non fecit, & in ore ejus non eſt inventus dolus. Cætera autem omnia more noſtro, edit, bibit, ſpiritum duxit, venit, ambulavit, ſudavit, laboravit, crucifixus eſt, mortuus eſt, etſi ut Deus tertio die reſurrexit, habens etiam poſt Reſurrectionem expreſſam formam noſtram jam Deificatam & immortalem in ipſa factam. Secundum quam, ut viſus eſt ab Apoſtolis, & cum illis edit & bibit redivivus, & a Thoma contrectatus eſt, omnibus, qui eum ſpiritum ſuſpicabantur, dicens: (d) Palpate & videte, quoniam ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Sic & aſſumptus eſt in gloria, ſic & veniet in forma eadem ſpeciei noſtræ, quem videbit omnis caro de cælo cum Angelis virtutis ejus in flamma ignis vindictam dantem iis, qui non noverunt Deum, & qui Evangelio ejus non obedierunt, ſicut, ſcriptum eſt (e), cum quibus plangent & qui crucifixerunt eum Judæi, & qui ejus effigiem fieri non ferunt, Iconomachi.*

(c) Iſai. 53.
(d) Luc. 24.
(e) 2. Theſ. 2.

XLVIII. *Hæc eſt, fratres, Evangelica prædicatio, hæc ſunt Apoſtolica documenta. Qui vero contra ſentiunt, ad aliud Evangelium (quod quidem non eſt aliud) Dei populum traducere conantur, adulterina ſcripta proferentes, ex ventre loquentes, & non ex ore Domini. Solent ſemper cum tritico zizania ſeminari, & veritati mendacium adſpergi. Quomodo enim veritas eluceſcat, ſi contradictionem nullam habeat? Sed licet nos, inquit Apoſtolus, (f) aut Angelus de cælo annuntiet vobis, præter quam quod evangelizavi vobis, anathema ſit, ſicut prædiximus, & nunc iterum dico. Si quis vobis evangelizet præter quod accepiſtis, anathema ſit.*

(f) Gal. 1.

De Deipara autem & unoquoque Sanctorum, quod eorum efformantur imagines, ſupervacaneum mihi eſt ſcribere vobis. Stultum quippe dixerim, quemcumque hominem non effigiari. At qui Chriſtum circumſcribi negant, qui eſt caput corporis Eccleſiæ, inferre una voluerunt, membra itidem Chriſti non effingi (g). Corpus enim Chriſti nos omnes ſumus, & membra de membro. Ipſorum autem confutatio eſt, Matrem quidem Dei effingi, nec tamen eum, qui ex ea natus eſt, qui ejus uberibus adhæſit, & quæcumque alia illius in corpore adventum ſecuta ſunt. Aut rurſum. Oculatos teſtes ac famulos ſtatuis exprimi, ipſum vero cui ſerviebant, & quo cum verſabantur, non exprimi. Et Judæis plane deteriores ſe oſtendunt, quia nec Moyſis, nec alterius cujuſpiam e Prophetis imaginem recipiunt, admittentibus illis eos, qui ante gratiam fuerant ſeu legis cultores, & non Chriſtianos. Iſti vero adeo vecordes ſunt, ut ſecum ipſi & cum Judæis pugnent, ut neque Judæi ſint leges cuſtodes, neque Chriſtiani, qui Chriſti effigiem exprimi nolint, quem hominem factum agnoſcunt.

(g) 1. Cor. 12.

XLIX. *Petri Apoſtoli vox eſt in hiſtoria S. Pancratii: † Fili Joſeph, adfer imaginem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & imprime illam in Pyrgiſco, ut videat Populus qualem formam ſumpſerit Filius Dei, ut videntes, amplius credant, formæ typum intuentes, & reminiſcantur eorum, quæ per nos eis annuntiata ſunt. Vox Pauli eſt (h): O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jeſus Chriſtus proſcriptus eſt, & in vobis crucifixus? Vox Baſilii Magni eſt (i): Exprimatur etiam in tabula certaminis Præſes Chriſtus. Et ite-*

† Caremus noſ Actis hiſ martyrii S. Pancratii.
(h) Gal. 3.
(i) Baſil. in Barlaam.

PAGIUS *ſatellitem verbera illaturum mittit. Veniens ille fremens, ac minabundus, Sanctos e cuſtodia educit, ac inique, iniquo ac ſcelerato Imperator iniquior, inſano furore æſtuat, taureis centum in oculis Theodori Magnum Nicolaum cadit* (ſunt tamen flagella ex boum ſeu taureum coriis) *illumque rurſus totidem verberat, tumque pene voce defectos pari certamine Beatos Viros in cuſtodia ponit, ac oſtium obſtruens, jubenſque fame enecari, relinquit.* Alia ſanctorum Confeſſorum flagella his propria ponit Michael in Vita Theodori, qui nec iſta omiſit. Recitat illa Baronius anno DCCCXIX. num XIII. & ſeqq. videtur tamen hic Auctor nonnihil diverſe a Michaele narrare, cum quo ideo conferendus, ad Hiſtoriæ illuſtrationem.

XIX. Nihil omittunt dicendi libertatis.

Proſequitur Anonymus: *quis vero tantos illos agones, illatam ea re Sanctis vim enarrans ſatis aſſequi queat? quis inſidias, quas ſunt paſſi a cuſtodibus, ſqualemque fœtorem ac penuriæ neceſſitatem delineaverit? nec enim impiis hominibus veneranda erat ad miſerationem ſenectus; uti neque juventutis ſobrietas animi reputabatur: quin potius odio in eos diu noctuque inſtar canum miſere latrantes, neceſſaria quoque eſca, execrandi homines, privabant, alternis, quatemiſque diebus quandoque per hebdomadam totam vix modici panis fruſtum aliquod projicientes; quin & ipſam aquam, ſceleſti homines, iis denegabant. Ac ſane major eſt quam ut ſermone exprimi poſſit, immenſa illa illata vis. Num ergo ob eam pro-*

(a) Baſil. ad Amphiloc. (b) Athan. ad Antioc. (c) Chryſ. qui utriuſque Teſt. idem auct. pſal. 71.

iterum (a): Imagini habitus honor ad exemplar tranſit. Vox multarum palmarum Athanaſii (b): Non tamquam deos, imagines adoramus nos Chriſtiani, quod Græci faciunt, abſit: ſed affectum tantummodo, & charitatis noſtræ ſtudium erga figuram perſonæ per imaginem expreſſæ declaramus. Vox Chryſoſtomi eſt (c): Ego ex cera fuſam uno picturam, pietatis ergo factam. Vidi enim Angelum in imagine barbarorum copias in fugam vertentem: Vidi protritas barbaras gentes, & Davidem vera voce concinentem; Domine in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges. Quid in Chriſtum hoc tempore, & in Deiparam ac Sanctos faciunt Iconomachi? O rem auditu horrendam! ſanctas illorum imagines abolendo.

L. *Atque ut cæteras aliorum auctoritates prætermittam, multa enim ſuppetunt, ſi unam adjecero, ad alia orationem convertam. Vox eſt divinorum Patrum, qui ſextæ Synodo affuerunt: In quibuſdam ſanctarum imaginum picturis agnus exprimitur, quem Præcurſor digito demonſtrat. Refert enim nobis verum illum Agnum, quem lex ſignificabat, nempe Chriſtum Dominum noſtrum. Nos igitur veteres figuras atque umbras, ut veritatis notas & ſigna Eccleſiæ tradita complectentes, gratiam & veritatem anteponimus, quam ut plenitudine legis accepimus. Itaque ut id, quod perfectum eſt, in picturis etiam omnium oculis ſubiiciamus, Agnum illum, qui mundi peccatum tollit, Chriſtum Deum noſtrum, loco veteris agni humana forma poſthac exprimendum decrevimus, ut per humilitatem Dei Verbi celſitudinem cogitemus, & in memoriam converſationis ejus in carne, & cruciatuum ac ſalutiferæ mortis ejus, ex quo mundo redemptio parta eſt, reducamur.*

LI. Exhortatio ad fratres. *His ergo inſtructi teſtimoniis, chariſſimi, cum illa noſtra, & ab ipſa veritate minime dubia demonſtratione, ut ſupra demonſtratum eſt, vigilate obſecro, & ſtate in fide, viriliter agite confortamini, ne in ullo deterreamini ab adverſariis, neque a falſis fratribus, qui ſeducti fuerunt, & in fraudem inducti. Quæ eſt illis quidem oſtenſio perditionis, nobis autem ſalutis, & hoc a Deo, ſicut ſcriptum eſt (d): Qoniam vobis donatum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed ut etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes, quale vidiſtis in me peccatore, & nunc auditis; idem ſentientes, unanimes, collaborantes Fidei Evangelii, cum timore & tremore ſalutem veſtram operantes: ut ipſe gaudeam, cum audio de vobis.*

(d) Philip. 1.

Monet eoſdem, quid cavere, & quid agere debeant.

Videte ſatanam, videte audaciam, videte ne quis in ullo Deum irritet. Draco enim magnus, ut vafer & callidus in varias partes ſe verſat. Ubi enim per ſidem perimere non poteſt, illic per ipſum eamdem perniciem adferre ſtudet per legem peccati repugnantem legi mentis noſtræ. Rugit, quærit ſicut leo quem rapiat, titillat, ignem accendit, inflammare cupit animæ domum. Nuſquam invidia habitet, nec contentio, nec inanis gloria, nec quicquam de operibus tenebrarum. Dum adhuc emergunt & oriuntur perturbationes, arceantur; ne poſtquam admiſſæ fuerint, animamque infecerint, difficilius expellantur. Qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet: (e) Sic currite, ut comprehendatis: cedite noviſſimi premis. (f) Non enim diſſenſionis Deus ſed pacis. Diligite ſicut, Deus, præpoſiti ſubditos, & non ex auctoritate ſed ex virtute & bonitate ſubiectionem exigatis & obedientiam. Ne ſeparemini ab invicem, loca multa mutantes, & nuſquam proficientes. Marcum Evangeliſtam ſecum aſſumere noluit Paulus (ſicut (g) ſcriptum eſt) eo quod non iſſet cum eis, ſed domi prius remanſiſſet. Quanto magis nos acquieſcere debemus? Unuſquiſque in quo vocatus eſt, chariſſimi, in hoc permaneat. (h): Mundemus nos ab omni inquinamento corporis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei.

(e) 1. Cor. 9. (f) 1. Cor. 14. (g) Act. 15. (h) 2. Cor. 7.

Te-

PAGIUS *vexationem haud quidem pugnacem Dogmatum conſtantiam amiſerunt; viſi tamen ſunt certaminibus impares, minuere aliquid dicendi libertatis? Handquaquam. Vide enim ampliorem hinc fortitudinem ac ſonum prædicationis majorem.* Subnotat illos Præpoſitos eo tandem a Leone abductos, ut fidem ipſi retinerent, ſed non prædicarent, aut ejus pravam dogma coarguerent, de quibus Baronius hoc anno n. XXIV. & ſeqq. Illis vero magno ſemper animo reſtitit *Theodorus*, omnes modis omnibus provocans ad liberam fidei confeſſionem, ac hæreſim palam arguendam.

XX. Iterum dire vapulant. *Cum enim necdum eorum corpora bene ſanata prioribus plagis cicatrices haberent, en tibi malus alius impii Imperatoris impius magis nuncius, cædes ſpirans, ac furoris æſtro quodam agitatus advenit, una ſecum librum inferens, apertoque carceris oſtio, Divinos Viros incondito clamore inde educit, ac moſtrans Epiſtolam, quam manibus teneret, ab eis adverſus Imperatorem ſcriptam, cogebat edicere, quando, ac quomodo, & ad quos miſiſſent. Vide ergo fortium pugilum pugnam aliam, ac certamen. Ut enim ab ſe compoſitam, miſſamque ac cujus cauſa factum ſit, confeſſi fuiſſent, in furorem converſus execrandus homo, fortem illum Eccleſiæ adamantem, Magnum imprimis Nicolaum confeſtim nudari jubet. Viris autem ſublimem ab utraque manutenentibus, alii dira taureis cædebant. Porro deſtuebat in terram ſanguis Martyris: videnſque ſceleſtus ad longum ſatis tempus vapulantem ſine voce, animo exaſperatus miſerabiliter, jubet ſic nudum ac ſanguine communicatum ſub dio frigore necandum relinqui. Erat ſiquidem tunc hybernum tempus, tertia nimirum Februarii menſis, cum hoc accidit Sanctis. Mox vero ira furens, Eccleſiæ columnam Theodorum adit, eumque rurſum multis verberibus cædens, vadit viciſſim ad magnum Nicolaum, multaque inſtar*

hye-

Digitized by Google

LII. *Tenete (a) traditiones quas didiciſtis: inſtruite invicem: mortem ſemper recogitate. Orate obſecro pro omnibus. (b) Benedicite perſequentes vos, benedicite, & nolite maledicere. Circumeuntes de loco in locum, egentes, anguſtiati, afflicti & ſpeluncas forſan & cavernas terræ intrantes, gloriamini, quia propter Chriſtum: quia vobis dignus non eſt mundus. (c) Suſtinete filioli mei: Filioli ſuſtinete modicum, & veniet Dominus coronæ dator, & mercedis retributor: cujus nos cohæredes fore, nobis promiſſum eſt! ſi tamen compatimur, ut & glorificemur (d). In omnibus orantes pro me etiam miſero ut confirmetur cor meum ad perferenda uſque ad mortem ea, quæ nobis infliguntur: ut non repellat me Chriſtus propter indignitatem meam, ut liberer a malis per omnia uſquequaque. Nunc vivo, dilectiſſimi, dum ſtatis in Domino. Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos eſtis tum in hoc cum futuro ſæculo? Vos enim & ſolatium charitatis, & conſolatio mea eſtis. Ipſe enim Deus pacis ſanctificet vos per omnia ut integer ſpiritus veſter & anima & corpus ſine querela ſervetur: (e) Fidelis Deus noſter, fratres, qui faciet ut ſalutetis invicem in oſculo ſancto. Salutatio mea humilis Theodori, ad omnia membra mea ex labiis cordis mei. Salutant vos qui mecum ſunt, fratres. Gratia cum ſpiritu veſtro. Amen.* Quæ autem idem Theodorus paſſus ſit, cum prima iſta catecheſis ad manus venerit Imperatoris, quando & verberari crudeliter juſſus eſt, & arctiori ſtringi cuſtodia, ſuo loco, eo anno, quo hæc contigerunt, dictari ſumus ex epiſtola, quam idem tunc ſcripſit (f) ad eoſdem fratres.

(a) 1. Theſ. 2. (b) Rom. 12. (c) Hebr. 1. (d) 2. Theſ. 3. (e) 1. Theſ. 5. (f) Theod. l. 1. ep. 38. Cod. Calum.

LIII. *Barda ſævit in monachos Theodori.* Porro adverſus Theodori monachos grave bellum excitavit Tyrannus, exiſtimans eos a Theodoro divulſos, a Fide quoque Catholica poſſe divelli, atque ad hoc opus uſus eſt Barda propinquo ſuo, ut Michael in Theodoro teſtatur. Hic quidem velut immanis fera inſiliens in eorum quem primum eſt nactus Thadæum monachum, ſuam crudelitatem exercuit, quem in aliorum exemplum adeo ſæve verberari juſſit, ut inter impacta fortiter verbera, emiſerit ſpiritum. Eſt de his ejuſdem Theodori ad Naucratium data epiſtola in hunc modum:

Naucratio filio (g).

Nuntius ſupra nuntium, & ſermo ſupra ſermonem. Quid dicam? aut quid loquar? Quem ſenſum miſer capiam ſatis, quæ acciderunt? Gaudium mihi, & dolor: Jubilatio, & luctus. In affectuum duorum medio poſitus, nec ſtatuere poſſum, ad utrum me convertam. Veruntamen vincit qui ſatanam vicit, & principes & tortores ſæculi hujus. Mortuus pro Chriſto datus eſt, Chriſti agnus flagellis conciſus Thadæus, ramus meus, viſcera mea, filius obedientiæ, ſurculus pietatis, Apoſtoli cognominis: Gaudium immenſum, inſuperabilis lætitia non mihi tantum puſillo, ſed Angelis pariter & hominibus. Quam magnificata ſunt opera tua Domine, quod nunc etiam in humili generatione iſta incorruptum veritatis tuæ teſtem produxiſti: & hunc non ex ſapientibus aut nobilibus mundi hujus, ſed e plane diverſis, ut Apoſtoli ſermo complectitur: (h) Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, ut ea quæ ſunt, deſtrueret.

(g) Theod. l. 2. epiſt. 5. Cod. Colum. *De martyr. Thadæi epiſtola Theodori.* (h) 1. Cor. 1.

LIV. *Et quonam mihi abiiſti, beate fili? Ubi tam cito exaltatus es in Martyrum Album adſcriptus? O ſortem tuam! o generoſitatem tuam! o prudens conſilium tuum! uno die ſæcula infinita promeruiſti. Per cruciatuum tormenta inexpugnabilem lætitiam adeptus es. Centum & triginta verberum ſuffragio plenam laboris mercedem a ſancta Trinitate cum Martyribus accepiſti, nimirum ille perfectionis, ſic Trinitatis ſpeciem numerus repræſentat; ut vel ex ipſo ſupplicio magnificentiam tuam Deus oſtendat. Sanguis tuus, unguentum. Reliquiæ tuæ ſanctificationis tangentibus largitrices. Oro te, ſancte Thadæe, intercede pro me indigno famulo tuo: neque enim audeo te filium appellare. Videtis, fratres, quid acciderit, qualem theſaurum, & quale membrum poſſideamus? Sufficit unus ad Dei glo-*

PAGIUS *hyemalium nimborum ſermonum jaculis mittens carmina, conabatur abſtrahere a pietate in patrem. Is autem eum obſervans ſoventque, peſſimum hominem ab officio vetantem, in ſe provocabat.*

XXI. *Plagas viciſſim curant.* *Enim vero ille quidem inſtar aſpidis ira præſens venenum labiis repoſitum ferens, jubet ejus cum brachia, tum ulnas iterum flagellis, quæ rhecas dicunt* (eſt flagelli genus hactenus parum cognitum) *cædi, ſed & ab utraque manu carnivorus exutis funes alligans, atque per horas plures tendens, Virum Sanctum torquebat. Tum vero blanditiis quoque minas nequiſſimus temperans, perſuadere nitebatur, ut fidem negaret. Ut autem conatum omnem, velut ſi marini fluctus petræ allidantur, in ſpumam diſſolvi vidit, omnino jam animum tyrannus deſpondens, eum miſer una cum patre etiam carcerem claudens ac oſtium obſtruens, tandem & ipſe confuſus abſceſſit. Sane vero videre erat ex verberum illa carnificina, Martyris Nicolai brachia, nihil minus torribus exporrecta. Verberum ſiquidem excoriatione, ac funium tenſione diſtentis nervis, viaque tantum a naturali interius motu prohibitis defectiſque, jacebat ſeu grave aliquod onus portatu difficile, ſpectaculum miſerabile adſpectantibus in crucis modum rigentibus lacertis, palam omnibus factus. Plane vero manſurus erat eo corporis diſpoſitione niſi tandem cuſtodes parum aliquid feritatem animi mitigantes, cum natura vim ſuperantem vio-*
len-

gloriam, ad oſtentationem noſtram, ad Eccleſiæ totius exaltationem Dei Martyr Thadæus.

(a) Matt. 20. De lapſis dolor Theodori. Quid cætera? Erant (inquit (a) primi noviſſimi, & noviſſimi primi. Hoc de Jacobo dixerim & Luciano. Quorum alter quidem decertavit, & atinam uſque ad finem decertaſſet, cum Dorotheo & Beſſarione. Alter propter peccata mea naufragium fecit cum ſui ſimilibus. O quomodo ceciderunt in medio luminum infelices? Obliti ſunt illius, qui dixit: (b) Matt. 10. (b) Nolite timere eos, qui occidunt corpus: An non enim vires & facultatem dimenſus eſt, qui ſolus potens eſt, & infirmos confortans? At teſtes adſunt de propinquo. An non eos eripit de tribulatione, qui vires nondum habet, natura non voluntate? at teſtis Thadæus in cælo fidelis.

LV. Exhortatio Theodori ad ſuos. Ne igitur terreamur, fratres, neque animo conſternemur ob cladem eorum, qui lapſi ſunt, quaſi plagas & ipſi perferre non poſſimus, Perferemus Dei virtute, & tranſiliemus, quamvis per ignem, quamvis per gladium. Deus eſt, qui nos ducit, & invitat, ut promiſſum nobis Regnum intremus, ſicut Iſrael terram promiſſionis. Neſcitis quid iis contigerit, qui populum tunc ſubvertebant, dicentes: (c) Num. 13. 14. (c) Non poterimus penetrare, quoniam illic urbes uſque in cælum muratas vidimus, & gigantes, inter quos Enac? Quid deinde ſequutum eſt? Nonne ob eam cauſam igne ſuccenſi ſunt? & murmurator populus univerſus interiit, & membra eorum ceciderunt in ſolitudine? Nullus ſit hujuſmodi perturbator: nullus moroſus: nullus deſperabundus. Tranſgrediemur omnino fratres, tranſgrediemur, ſicut Caleb, inquam, & Jeſu Nave promiſſionis hæredes. Corruent ante nos ſpirituales muri, ſicut tum Hierichuntini (d) ad gratiarum actionis buccinam, (d) Joſ. 6. qua cecinit beatus Thadæus, ex ipſa laborum meta perſonans. Hæc dies quam fecit Dominus. (e) 2. Cor. 5. Sic oro, ſic obteſtor. Pro (e) Chriſto enim legatione fungimur, tanquam Deo exhortantem per nos, obſecramus, ne reformidetis mortem ipſam, ſi opus ſit pro illo, & cum illo ſuſtinere.

Ad omnes hæc epiſtola, tametſi ad te inſcribitur, fili optime. Propterea omnes ſaluto, & omnibus gratulor in ærumnis: (f) Coloſſ. 1. (f) Et quis dignus erit adimplere ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in carne ſua? Et væ neganti, aut ſuccumbenti, licet mors impendat: quia mors (g) æterna depaſcet eum: (g) Pſal. 48. & dominabuntur ejus recti in matutino. Pax vobis Chriſti, robur, fortitudo, conſolatio, pro fratribus univerſis & pro me orantibus, ut ad quæ hortor, ipſe impleam Dei miſericordia. Salutant vos fratres, qui mecum ſunt. Iſta Theodorus hoc anno, cum licet in carcere nondum adeo arctaretur arctiori cuſtodia: Quando autem loco mutatus fuerit, & duriori in cuſtodia & diris fuerit vinculis mancipatus dicemus anno ſequenti.

Quod autem rurſum ad eundem Leonem Imperatorem ſpectat, qui res Venetorum ſunt proſequuti, & inter alios Sabellicus, tradunt ab eodem Imperatore miſſas ad Ducem Venetiorum (hic erat Angelus Particiacus) ſacras reliquias. LVI. Quod mirum videri debet, ut quas ipſe non coleret, aliis colendas mitteret; niſi dixerimus hiſce muneribus devincire ſibi conatum animum externorum, quæ ipſe contemneret, & ab illis plurimi fieri certo ſciret. Sunt hæc verba auctoris, S. Zachariæ corpus miſſum Venetias. Miſit (inquit) Leo publice Venetias Zachariæ corpus cum parte ſacratiſſimæ Crucis, ac Dominicæ veſtis, & alterius quæ Deiparæ fuit Virginis: Quæ Particiacus Princeps novo intulit templo, quod Zachariæ nomine ſtatuendum curavit. Par eſt credere Venetos, qui erant Conſtantinopoli, hoc procuraſſe apud Imperatorem, ſignificaſſeque nullo ampliori munere, quam ejuſcemodi ſacris pignoribus conciliare ſibi ac devincire ſe poſſe animos Venetorum: hocque facile perſuaſum Principi, de Venetis bene mereri ob invidiam partam adverſus Occidentis Imperatores Francorum Reges cupienti.

LVII. Caroli Magni obitus. Sed res ipſorum Francorum adeamus. Hoc anno, menſe Januario, moritur Carolus Magnus Imperator de cujus ad Deum tranſitu habet ita Eginhardus: Cum Aquiſgrani hiemaret, menſe Januario, febre valida correptus decubuit. Quiſtatim

PAGIUS litiam perſpicerent, cum aqua tepida, adipem quoque petens ſæpius Patri Theodoro ob inopiam, præbuiſſent. Is, adjunctis precibus, ſpongia leniter demulcens, ac quotidie plagas obliniens, paucis diebus, inſanabilem illum manuum dolorem diſſolvit, ac perfecta diſcipulum ſanitate donavit. Sed & ipſe nihilominus magnus Nicolaus, id ipſum pia curationis officii patri exhibebat, emortuas tormentorum vi carnes, ut inſtar mandelis pendentes a corpore, perite abſcindens, ac omni parte Patris curam gerens. Cætero remittimus ad annum DCCCXVI.

XXII. Ad num. LVII. & ſeqq. Eginhardus in Vita Caroli M. refert, Carolum, cum Aquiſgrani hyemaret, menſe Januario valida febre correptum eſſe, & accedente ad febrem lateris dolore deceſſiſſe, anno ætatis ſuæ LXXII. Moritur Carolus M. & ex quo regnare cœperat XLVII. V. Kalend. Febr. hora diei tertia. Ubi Eginhardus anno Regni ejus Julianos, utrimque incompletos, numerat, ætatis vero ultimum etiam incompletum in ſummam confert; cum Carolus an. DCCXLII. in lucem prodierit, aliqui ei annos LXXI. alii annos LXXII. alii annos LXX. attribuunt; quod ſcilicet ultimi numero rotundo utantur, alii annos completos numerent, ſicque eum annos LXXI. vixiſſe ſcribant; alii denique annos etiam incompletos recenſeant, indeque an-

Digitized by Google

tim (ut in febribus ſolebat) cibi ſibi abſtinentiam indixit, arbitratus hac continentia morbum poſſe depelli, vel certe mitigari. Sed accedente ad febrem lateris dolore, quam Græci pleuriſim vocant illoque adhuc inediam retinente neque aliter corpus quam rariſſimo potu ſuſtentante, ſeptimo poſtquam decubuit die, ſacra communione percepta, deceſſit anno ſuæ ætatis ſeptuageſima ſecundo, ex quo regnare cœperat quadrageſimo, ſeptimo, quinto Kalend. Februarii hora diei tertia. Sed quibus præviis ad ſalutem remediis curarit animam, accipe ab auctore ejus temporis monacho monaſterii Engoliſmenſis, qui ejus vitam æque per annos ſingulos ſcripſit, de quo ſæpe ſuperius, qui ait: *Oleo autem ſancta inunctus ab Epiſcopis, & viatico ſumpto, & omnibus ſuis diſpoſitis, commendans Domino ſpiritum ſuum, obiit in pace, anno octingenteſimo quartadecimo ab Incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti*. Hæc ipſe.

LVIII. Sed & quæ de ejus ad Deum tranſitu Theganus ejus temporis teſtis adducit in medium, recitemus: ait enim: *Septimo die poſtquam laborare cœpit, juſſit familiariſſimum Pontificem ſuum Hiltibaldum venire ad ſe, ut ei ſacramenta Dominici corporis & ſanguinis tribueret, ut exitum ſuum confirmaret. Quo facto, laboravit in infirmitate diem illum & noctem ſequentem. In craſtinum vero luce adveniente, ſciens quod facturus erat, extenſa manu dextera, virtute qua poterat ſignum ſanctæ Crucis fronti imprimens, & ſuper pectus, & omne corpus conſignavit. Noviſſime autem colligens pedes ſuos, extendens brachia & manus ſuper corpus, clauſit oculos, pſallens hunc verſum leniter: In manus tuas commendo ſpiritum meum. Statim poſt hæc in ſenectute bona plenus dierum perrexit in pace &c.* ut alii de die & ætate ipſius. His addenda eſſent quæ de obitu ejuſdem Imperatoris auctor, Turpinus falſo inſcriptus narrat, ſed fabularum contextori nec ſi verum dicat, fides adeo tuta adhiberi poteſt.

De ejus vero ſepultura idem qui ſupra auctor Theganus habet iſta: *Corpus ejus aromatizatum eſt, & in ſede aurea ſedens poſitum eſt in curvatura ſepulcri enſe aureo accinctus, Evangelium aureum tenens in manibus, & genibus reclinatis humeris in cathedra & capite honeſte erecta ligata aurea catena ad diadema, & in diademate ſignum ſanctæ Crucis poſitum eſt. Et repleverunt ſepulcrum ejus aromatibus, pigmentis, & balſamo, & muſco, & theſauris multis in auro. Veſtitum eſt corpus ejus veſtimentis Imperialibus, pera peregrinalis aurea poſita eſt quam Romam portare ſolitus erat. Sceptrum autem & ſcutum aureum, quod Leo Papa conſecraverat, ante eum poſita ſunt dependentia. Et clauſum & ſigillatum eſt ſepulcrum ejus. Nemo autem referre poteſt, quantus planctus & luctus pro eo fuerit per univerſam terram; etiam inter Paganos plangebatur quaſi pater orbis*. Hactenus ipſe. His addemus quæ de ſepultura & inſcriptione habet Eginhardus: LIX.

Du-

PAGIUS annos LXXII. eidem tribuant. *Sepultus eſt*, inquit Eginhardus laudatus, *eadem, qua defunctus die: arcuſque ſuper tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus: & titulus ille hoc modo deſcriptus eſt*: SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS KAROLI, MAGNI ATQUE ORTHODOXI IMPERATORIS, QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AMPLIAVIT, ET PER ANNOS XLVII. FELICITER TENUIT. DECESSIT SEPTUAGENARIUS, ANNO DOMINI DCCCXIV. INDICTIONE VII. V. KALEND. FEBRUARII. Notabile eſt quod ſcribit Eginhardus, *Carolum* eadem die & mortuum & ſepultum; inde enim diſcimus, quo tempore exequiæ primis olim Eccleſiæ ſæculis de more fierent. Certe Pontifices Romanos, de quibus hactenus locuti ſumus vel eadem qua deceſſerant die, vel uno aut altero poſt mortem die tumulatos fuiſſe, ex iis, quæ ſuis locis dixi, certum eſſe debet. [1]

XXIII. *Agnomen Magni*, *poſt mortem attributum*. Notabile etiam eſt, quod Carolus in ſuo Epitaphio *Magnus* non cognominetur, quia nempe titulus ille eidem nonniſi poſt mortem datus, ut patet ex ejus Diplomatis, in quibus dicitur quidem *Magnus Imperator* Græcorum Imperatorum exemplo, ſed nunquam *Carolus Magnus*. Indeque liquet, quæcumque Diplomata, in quibus *Magnus* nuncupatur, mere ſuppoſititia eſſe, eique affictæ; quod de quibuſdam, ſuis locis oſtendimus, extera, quæ Viris doctiſſimis impoſuere, brevitatis cauſa negligentes; cum ex uno omnia diſci poſſint. Hoc etiam demonſtrat Commentarius in Donatum a Smaragdo Monaſterii Sancti Michaelis in pago Virdunenſi Abbate compoſitus. Floruit is Carolo & Ludovico filio imperantibus, & Præceptoris munus ali-

NOTÆ [1] AD *Caroli M.* obitum quod attinet, ad oram vetuſtiſſimi martyrologii Regiæ Suec. Cod. DCCC 435. olim monaſterii Senonenſis S. Columbæ, partim ab Holſtenio in Animadverſis ad Romanum martyrologium editi, ex integro vero a Bollandianis ſociis luce donati menſe Junii tom. VII. pag. 37. ad *V. Kal. Februarii*, hæc adnotantur, alio quidem charactere, ſed ejuſdem fere ætatis, qua ipſe Codex: *Obiit Karolus Imperator*. A Bollandianis ſociis Necrologium ad oram hujus martyrologii omiſſum eſt. Vide, ſi lubet, Necrologium Laureshamenſe, Hagiologion Franco-Gallicum Labbei Biblioth. MSS. tom. II. pag. 697. & Mabillon. Annal. Benedict. Lib. XXVIII. §. XIV. & Cointium ad an. 814. n. I. & II. His adde Eccardum rer. Franc. Lib. XXVIII. n. XLVI. GEORGIUS

LX. Dubitatum eſt, inquit, primo ubi poni deberet, eo quod ipſe vivus nihil de hoc præcepiſſet: tandem omnium animis ſedit, nuſquam eum honeſtius tumulari poſſe, quam in ea baſilica, quam ipſe propter amorem Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ob amorem ſanctæ & æternæ Virginis Dei Genitricis, ejus proprio ſumptu in eodem vico conſtruxit, in hac ſepultus eſt eadem qua defunctus eſt die; arcuſque ſuper tumulum deauratus cum imagine & titulo extructus, cujus hæc fere ſunt verba:

SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS CAROLI MAGNI ATQUE ORTHODOXI IMPERATORIS QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AMPLIAVIT ET PER ANNOS XLVII. FOELICITER * TENUIT. DECESSIT SEPTUAGENARIUS ANNO DOMINI DCCCXIV. INDICTIONE VII. QUINTO KAL. FEBRUARII.

* rexit

☞ Scripſit & carmine ejus epitaphium Agobardus Epiſcopus Lugdunenſis, qui eodem tempore claruit: cui hic ineſt titulus inſcriptus:

(a) Ad finem aliorum operum ejus Pariſiis editorum. Caroli M. Epitaph.

(a) *Agobardi in Carolum Magnum defunctum*

Epigramma.

Aurea cælorum poſtquam de Virgine, prolis,
Sumpſere apta tibi mundi pro crimine membra,
Jam decimus quartus, poſt centies octo volabat
Annus, multivagi meruit quo fervida ſæcli
Ærbarei, Carolus Francorum gloria gentis
Æquora tranſire, & placidum comprehendere portum,
Qui deciesque quater per ſex feliciter annos
Sceptra teneas regni, & regno rex regna rejungens
Febru migravit, quinto (arii) ex orbe Kalendas,
Septuaginta ſenex vita qui terminat annos.
Quapropter flagito, precibus ſi flecteris ullis,
Quique hujus relegis verſus epigrammata Lector,
Aſtriferam Caroli teneat, dic, ſpiritus arcem. ☜

LXI. Qualis autem ejus fuerit forma corporis (ſi & hoc cupis) idem Eginhardus ita

PAGIUS aliquando geſſit. Commentarius ille hactenus ineditus; ſed Mabillonius Tom. II. Vet. Analect. pag. 420. teſtatur hujus Operis duo exemplaria MSS. extare in Codice Corbeienſi, quorum alterum Carolo, alterum Lodovico imperante exaratum fuit. In priori Auctor plura exempla profert de Carolo, & inter illa iſtud: *Ergo ſi placet, ſit iſta quatuor propriorum nominum ſpecies jam hodie apud nos teneantur, ut dicamus prænomen* IMPERATOR, *& ſit illi proprium dignitatis, quod nulli alio in ſuo convenit Regno; dicamus* KAROLUS, *& ſit illi proprium quod accepit in Baptiſmo; dicamus* FRANCUS, *& ſit ille appellativum in genere ſuo: dicamus* PRUDENS, *& ſit illi agnomen appellativum accidens et extrinſecus.* In altero quidem Codice quod hic Carolo, Chlouwico attribuitur, ſed factum id, quia, poſt obitum Caroli, cum dignitas Imperatoria penes Ludovicum erat, Librarius, qui Codicem iſtum exaravit, exemplum a Karolo ad Chlowicum ſeu Ludovicum traduxit; de quo cum ſcribat; *dicamus* FRANCUS. &c. *dicamus* PRUDENS, &c. recte inde colligit Mabillonius, neque *Carolo* ſuperſtiti agnomen tribui ſolitum fuiſſe Magno, neque *Ludovico*, cognomen Pio.

XXIV. *Ex ætate Caroli M. ejus patria eruitur.* Ex eodem Epitaphio etiam liquet, Cointium anno DCCXLVII. num. XIV. & carreoti n. I. & ſeqq. valde deceptum eſſe, quando ſcripſit, *Carolum* anno DCCXLVII. natum, eumdemque, cum a nativitate ſua LXVII. numeraret, vita functum. Eginhardus enim hac in re falli non potuit; cum Epitaphium Caroli ab eo recitatum conditum eſſet antequam Caroli Vitam in litteras mitteret. Secundo, Theganus, qui hoc tempore vivebat, cap. 7. ſcribit: *In ſenectute bona plenus dierum pervenit in pace, ipſoque die humatum eſt corpus ejus in Eccleſia quam ipſe conſtruxerat Aquiſgrani Palatio, anno ætatis ſuæ LXXII. Indict. VII.* Reſpondet Cointius hoc anno, in textu Eginhardi & Thegani mendum corrigendum eſſe, & loco characteris X. reſtituendum characterem V. Sed præterquam quod hujus correctionis ſuæ nullam rationem profert, & *Caroli* Epitaphium diſſimulat, in quo Carolus ſeptuagenarius dicitur, a noſtra computatione non recedunt Eginhardus in Annal. Theodulfus Aurelianenſis Epiſcopus, Agobardus Epiſcopus Lugdunenſis cujus Epigramma in laudem Caroli Magni recitat Baronius in Appendice ad hunc annum, incertus Auctor & Monachus Egoliſmenſis, cum Annaliſtis Moiſſiacenſi, Fuldenſi, Bertiniano, aliiſque antiquis Scriptoribus. Ex quo & ſequitur, *Carolum* anno DCCXLII. natum eſſe in Majoratu Pippini, deceptoſque Scriptores Germanos, qui ſuperiori ſæculo & præſenti tradidere, *Carolum* natum eſſe in Germania, & in Majoratu Carolomanni; cum is illum tenuerit uſque ad annum DCCXLVII. quo illum Pippino fratri reſignavit.

XXV. *Virtutes Caroli M.* Quanta pietate & juſtitia exornatus fuerit *Carolus*, oſtendunt quæ ſuis locis de eo retulimus, & quæ ſcribit Abbo Floriacenſis Abbas, qui ante annum DCCCXCVII. Hugoni Capeto atque Roberto ejus filio cum patre in Francia regnanti librum Canonum a ſe editum, & a Mabillonio loco laudato publicatum, obtulit. Illius enim libri cap. 3. quod eſt de Miniſterio Regis, ait Abbo: *quale Miniſterium Regis,*

Caroli forma corporis. Ita tibi deſcribit. *Corpore fuit amplo & robuſto, ſtatura eminenti, quæ tamen juſtum non excederet: nam ſeptem ſuorum pedum proceritatem ejus conſtat habuiſſe * menſuram. Apice capitis rotundo, oculis prægrandibus ac vegetis, naſo paululum mediocritatem excedente, canitie pulchra, facie læta & hilari, unde formæ auctoritas & dignitas tam ſtanti, quam ſedenti plurima inerat; quamquam cervix obeſa & brevior, venterque projectior videretur: tamen hæc cæterorum membrorum celabat æqualitas, inceſſu firmo, totaque corporis habitudine virili, voce clara quidem, ſed quæ minus corporis formæ conveniret; valetudine proſpera, præterquam antequam decederet, per quatuor annos crebro febribus corripiebatur, ad extremum uno etiam pede claudicaret.* Hæc Eginhardus, qui ei (ut ſæpe dictum eſt) fuit a ſecretis, vitamque ejus ſcripſit, ſed brevius mea ſententia, quam par erat.

* figuram

LXII. Meminit ejuſmodi Eginhardi lucubrationis de vita Caroli, Lupus Abbas Ferrarienſis magna cum laude in epiſtola ad ipſum ſcripta, ubi poſt alia hæc ait: *Cum deinde in auctorum voluminibus ſpatiari aliquantum cœpiſſem; & dictatus noſtra ætate confecti diſpliccrent propterea quod ab illa Tulliana, cæterorumque gravitate, quam inſignes quoque Chriſtianæ religionis viri æmulati ſunt, aberrarent: venit in manus meas opus veſtrum, quo memorati Imperatoris clariſſima geſta (liceat mihi abſque ſuſpicione adulationis dicere) clariſſime litteris allegaſtis. Ibi elegantiam ſenſuum, ibi raritatem conjunctionum, quam in auctoribus notaveram, ibidemque non longiſſimis periodis impeditas & implicitas, at modicis abſolutas ſpatiis ſententias inveniens, amplexus ſum. Quare cum & ante propter opinionem veſtram, quam ſapiente viro dignum imbiberam, tum præcipue propter expertam mihi illius libri facundiam, deſideravi deinceps aliquam nanciſci opportunitatem, ut vos præſentes alloqui poſſem, &c.* Hæc de libro, quo res geſtæ Caroli Magni ſcriptæ leguntur, Lupus; ex quo pariter non alterius auctoris, nempe Albini (ut aliquis exiſtimavit) ſed revera Eginhardi opus illud eſſe ſatis certum oſtenditur.

Sed revertamur ad Carolum, cujus ſi animæ, ſicut & corporis ſpecies formam, plane ex his, quæ de ipſo ſcripta ſunt ab eo, tum ab aliis ejus temporis ſcriptoribus, dignum virtutum exemplar intueberis; religionis vero omnibus abſolutum numeris ſimulacrum, cui nec, mea ſententia, qui præceſſerunt, vel poſtea ſucceſſerunt Imperatores, penitus æquari valeant; ſed nec in moribus etiam haberet æqualem, niſi ipſe conjugalem caſtitatem concubinarum introductione fœdaſſet. Sed poſterior maculas iſtas pœnitentia jugis abſterſit, dum carnem ſuam, ſenilem licet, ciliciпo ſuper nudum corpus inhærente jugiter indumento attrivit. LXIII.

Porro egregiarum ipſius virtutum merito Eccleſia Gallicana ejus diem natalem cele-

PAGIUS *ſit, & ipſe ſui officii nomine prodit, & totius Regni ſuſcepta curam innoteſcit; nec magis ulla ſententia animum Regis ad bene agendum ſubrigit, quam diverſorum Principum clementia propoſita ſub exemplis: quia & CONSTANTINI Imperatoris manſuetudo laudatur inter diſſidentes Epiſcopos, & MARCIANI pura fides inter hæreticos & Orthodoxos. Sed de externis quid loquor & loquendo immoror? cum ad diſpenſationem Reipublicæ & utilitatem Eccleſiarum tanta fuerit pietas ac prudentia CAROLI, & filii ejus Hludovici. Certe utrique pro tempore ac ratione noverant parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos. Unde ex libris, qui in Conciliis ſuo tempore oſfecti ſunt cum ſubjectione Epiſcoporum, quanta facile eſt reperiri expreſſum lib. 2. cap. 1. poſt aliqua.* Juſtitia Regis eſt, neminem injuſte per potentiam opprimere; ſine acceptione perſonarum inter virum & proximum ſuum judicare; advenis & pupillis & viduis defenſorem eſſe, &c. ibidem legenda. Denique præter ea quæ Baronius hoc anno de ejus Sanctitate habet, Bollandus ad diem XXVIII. menſis Januarii, cum agit de publica Sancti Caroli Magni veneratione, Breviaria complurium Eccleſiarum a ſe viſa teſtatur, in quibus V. Kal. Februarii *Carolus* Imp. officio novem vel trium Lectionum colitur. Citat & Wandelbertum, aliosque Martyrologos, apud quos eodem die nomen *Caroli* legitur, refertque ex Breviariis Mindenſi & Rotomagenſi publicas precationes eo quoque die recitari ſolitas.

Annaliſta Cæſareus a Lambecio editus ad annum. I. Ludovici Auguſti, narrata Caroli morte ait: *Eo anno Placitum ſuum cum Francis Imperator Hludowichus habuit Kalendis Auguſti menſis, & Legati Græcorum auxilium petebant ab eo contra Bulgaros & cæteras barbaras gentes. Eo tempore Hieroſolyma vaſtata eſt a Perſis, & perſecutionem magnam in Orientalibus partibus Chriſtiani habebant. Hrabanus ordinatur ad Presbyterum X. Kal. Januarii ab Haiſtolfo Archiepiſcopo Moguntiacenſi.* Quæ quatuor hic nobis exponenda. Quoad primum, Eginhardus in Annal. hoc anno habet: *Habito Aquiſgrani Generali populi ſui Conventu, ad juſtitias faciendas, & oppreſſiones populorum ſublevandas, Legatos ad omnes Regni ſui partes dimiſit.* Theganus vero cap. 13. *Eodem tempore ſupradictus Princeps miſit Legatos ſuos ſuper omnia Regna ſua inquirere & inveſtigare, ſi alicui aliqua injuſtitia perpetrata eſſet, et ſi aliquem invenirent, qui hoc dicere vellet, & cum veriſſimis teſtibus hoc probare potuiſſet, ſtatim cum eis in Provinciam ejus venire præcepit. Qui egreſſi invenerunt innumeram multitudinem oppreſſorum aut ablatione patrimonii, aut expoliatione libertatis, quod iniqui miniſtri, Comites, & Loco-poſiti per malum ingenium exercebant. Omnia ſupradictus Princeps deſtruere juſſit acta, quæ impie in diebus patris ſui per iniquorum Miniſtrorum ingenia facta fuerant. Patrimonia oppreſſis reddidit, injuſte ad ſervitium inclinatos abſolvit, & omni-* XXVI. *Ludovicus Pius Conventum Aquiſgrani celebrat.*

Google

lebrat, habentque inter Sanctos recenſitum Aquiſgranenſis Eccleſiæ tabulæ. Sub Federico Imperatore poſt annos centum ſexaginta ſex, Paſchalis, Papa dictus, in numerum Sanctorum adſcripſit, cujus rei geſtæ aſſervari diploma in Aquiſgranenſi Eccleſia tradunt. Verum quod Paſchalis ille haud legitimus Pontifex fuit, ſed ſchiſmaticus, ejuſmodi canonizatio haud recepta eſt ab Eccleſia Romana, ob quam cauſam nec nomen ejus illatum eſt in Eccleſiæ Romanæ Martyrologium. Verum quod non reperiantur legitimi Pontifices illud diploma aboleviſſe, aut impugnaſſe, aut prohibuiſſe, res ſic tacita permiſſione ſive tolerantia perſeverat, ut ſcilicet in propria Eccleſia, ubi ſepultus fuit in Galliis coleretur. Ita quidem canonum præcipui Interpretes declararunt (a). Cæterum propagatus poſtea noſcitur ejus cultus in alias Eccleſias Belgii, atque Germaniæ, in quibus idem Carolus ſanctitatis titulo celebratur ac colitur. Quibus favent ſcripta plurium rerum Francorum hiſtoricorum. Sed de his hactenus. Jam vero ad ejus ſucceſſorem Ludovicum filium ſe oratio conferat, de quo iſta Theganus rerum ipſius ſcriptor illius temporis:

(a) *Card. Oſtienſ. & Joan. Andr. in c. 1. de reliquiis, & venerand. Sanct.*

LXIV. *Poſt obitum glorioſiſſimi Imperatoris Caroli perrexit Ludovicus de partibus Aquitania, & venit in Aquiſgrani palatium. Suſcepit omnia regna, quæ Deus tradidit patri ſuo ſine ulla contradictione (qui eſt annus Incarnationis Domini octigenteſimus decimusquartus, qui eſt primus annus Regni ejus) poſt patrem ſedit in ſupradicto palatio. Et in primis cum magna feſtinatione*

PAGIUS *mnibus præcepta juſſit facere, & manu propria cum ſubſcriptione confirmavit.*

XXVII. *Legatio ad eum miſſa a Leone Imp.* Quoad Legatos, idem Eginhardus antea ſcripſerat: *Ad ſuſcepti Regni adminiſtrationem cura converſa, primo Legationes gentium, quæ ad patrem venerant, auditas abſolvit. Aliae ſimili modo ad patrem ante quidem miſſas, ad ſe vero venientes ſuſcepit. Inter quas præcipua fuit Legatio de Conſtantinopoli miſſa. Nam Leo Imperator, qui Michaeli ſucceſſerat, dimiſſo Amalhario Epiſcopo* (nempe Trevirenſi) *& Petro Abbate* (ſcilicet Nonantulano), *qui ad Michaelem quidem miſſi ad ſe venerant, Legatos ſuos Chriſtophorum Spatharium & Gregorium Diaconum cum eis ad Dominum Carolum, & per eos deſcriptionem ac confirmationem pacti ac fœderis miſit. Quibus ſuſceptis atque dimiſſis, Dominus Ludovicus Legatos ſuos Northertum Rhegienſem Epiſcopum* (in Inſubria ſcilicet) *& Richowinum Peſtavienſem Comitem ad Leonem Imperatorem ad renovandam ſecum amicitiam & prædictum pactum confirmandum miſit.* Non dubium autem, quin Legati Græcorum auxilium a Ludovico Aug. adverſus Bulgares Imperium Orientis hoc & ſuperiori anno devaſtantes, ut ſupra oſtendimus, poſtulaverint, licet hoc Eginhardus ſilentio prætermittat. Quod ſpectat ad tertium, Annaliſta Cæſareus *Perſarum* nomine Saracenos intelligit, quorum Caliphu Bagdadi Regiam ſedem habebat. Anno autem ſuperioris Saraceni factionibus inter ſe diviſi Palæſtinam depopulati ſunt, ut ibidem numer. XXV. diximus.

XXVIII. *Rabanus fit Presbyter.* Quoad *Rabanum*, idem Annaliſta ad annum XXXIII. Caroli Regis, ſeu ad annum Chriſti DCCCI. jam dixerat: *Hraban Diaconus factus.* Quare perperam Cointius Rabani ordinationem in Presbyterum in annum ſequentem differt. Neque dubitandum eam ad præſentem pertinere; cum dies XXIII. Decembris, quo ordinatus dicitur ab Annaliſta Cæſareo, hoc anno in Sabbatum Quatuor Temporum Adventus inciderit, uti dies Paſchatis a nobis memoratus oſtendit. Rudolfus Scholaſticus, Rabani diſcipulus in ejus Vita a Mabillonio Sæc. IV. Bened. part. II. recitata de Rabani patria, quæ in magna controverſia verſatur, mentionem non facit, ſed Rabanus ipſe in Alcuini perſona libros ſuos de Cruce Papæ offerens, ſic de ſe loquitur:

Ipſe quidem Francus genere eſt; atque incola ſilvæ Bochonia, &c.

Rabanus quippe Monachus Fuldæ erat, quod Oppidum eſt in Bochonia ſitum; ſed non ibi, verum in Urbe Moguntia, ut ipſe canit in ſuo Epitaphio, natus eſt:

Urbe quidem hac genitus ſum, ac ſacro fonte renatus:
In Fulda poſt hac Dogma ſacrum didici.

Nec audiendi ſunt, qui interpunctionem quæ præcedere debet hoc vocabulum *in Fulda*, poſt illud locant, ut inde eum Fuldæ natum eſſe inferant. *Rabanus* enim ſepulturam ſuam deſignaverat Moguntiæ, ac proinde verba illa, *Urbe quidem hac genitus ſum* de Moguntia recte explicavit Baronius anno DCCCLVI. num. XXVI. & confirmat Mabillonius loco laudato in Elogio Hiſtorico Rabani num. XXXIX. ex Anonymo inedito ante annos quadringentos deſcripto. *Rabanum* adoleſcentem & literis utcumque imbutum *Radgarius* Fuldenſis Abbas ab anno DCCCII. ad Alcuinum, ut artes liberales diſceret, miſit, ipſeque poſtea Fuldenſis Scholæ regimen ſuſcepit, ubi diſcipulos habuit permultos, & in his Walafridum Strabum, Servatum Lupum, Otfridum Monachum Wiſſenburgenſem, & Rudolfum ejus Vitæ Scriptorem de quibus omnibus infra ſermo erit, ſicuti & rurſus de *Rabano*, Viro inter Eccleſiaſticos Scriptores valde celebri.

Rerum hoc anno in Galliis geſtarum narrationem Eginhardus in Annal. ſic proſequitur; *Bernardum Regem Italia, nepotem ſuum, ad ſe evocatum, muneribus donatum in Regnum dimiſit* (Ludovicus Aug.) *Cum Grimoaldo Beneventanorum Duce pactum fecit atque firmavit, eo modo quo & pater, ſcilicet ut Beneventani tributum, annis ſingulis, ſeptem millia ſolidum darent. Tunc duos ex filiis ſuis Hlotarium in Bajoariam, Pippinum in Aquitaniam miſit.* Ludovicus Pius filios tres ex Hildegarde uxore habebat, Lotharium, Pippinum, ac Ludovicum. Lotharius hoc anno Bojoariæ, & Pippinus Aquitaniæ Reges renunciavit, *tertium vero Ludovicum adhuc puerilibus conſiſtentem in annis ſecum tenuit*, inquit Auctor Vitæ Ludovici Pii. Porro Lotharium & Pippinum hoc anno regnare cœpiſſe, ex utriuſque Diplomatis ſuis locis oſtendemus. XXIX. *Lotharius fit Rex Bavaria, & Pippinus Aquitania.*

n Vi-

ne juſſit oſtendi ſibi omnes theſauros patris in auro, in argento, in gemmis pretioſiſſimis, & in omni ſupellectili. Dedit ſororibus ſuis partem eorum legalem, & quicquid remanſerat dedit pro anima patris. Maximam partem theſauri miſit Romam temporibus beati Leonis Papæ. Et quicquid ſuper hoc remanſerat, ſacerdotibus & pauperibus, advenis & viduis, orphaniſque omnia diſtribuit, nihil ſibi reſervans, præter unam menſam argenteam, quæ triformis eſt in medio, quaſi tres clypei in unum conjuncti; ipſam ſibi retinuit ob amorem patris, & tamen eam data pretio redemit, quod pro patre tradidit.

Maxima pars theſauri Romam miſſa.

LXV. *Hoc facto Legati venerunt ad eum ex omnibus Regnis & provinciis & ex cæteris nationibus, & omnes, qui ſub ditione erant patris ſui, nunciantes pacem & fidem erga eum obſervare, & ſpontaneum obſequium non coacti obtulerunt. Inter eos venerunt Legati Græcorum cum Amalario Trevirenſi Epiſcopo, qui erat Legatus piæ memoriæ Caroli ad Principem Conſtantinopolitanum, cujus nomen modo non occurrit (Leo iſte erat) illi venientes in ſolio patris collocatum dominum Ludovicum invenerunt, quia ſic Deus ordinavit. Ille benigne eos ſuſcipiens, & dona eorum cum gratiarum actione accipiens, & colloquium familiare, interim quouſque cum eis erat, habebat. Non poſt multos autem dies magnis honoribus decoravit eos, & dimiſit ire ad propria, & ante eos miſit Miſſos ſuos præparare eis quicquid deſiderabant ad opus eorum, quouſque forent in Regno. Eodem anno juſſit ſupradictus Princeps renovari omnia præ-*

Legationes ex diverſis locis ad Ludovic. Imp.

XXX. *Moritur S. Angilbertus Abbas Centulenſis.* „ Viginti duobus diebus elapſis poſt mortem „ dicti Caroli Magni, anno DCCCXIV., XII. „ Kal. Martii *S. Angilbertus* migravit a ſæculo „ & illis XXII. diebus durantibus, die ac nocte „ ſemper & continue exiſtens in orationibus „ de nece & morte Domini ſui, plorans & „ jejunans humiliter Sacramenta Eccleſiaſtica, „ & neceſſaria requirens & ſuſcipiens, omnibus ſuis fratribus in ſignum humilitatis & paupertatis ſepulturam Eccleſiaſticam ante portam Magnæ Eccleſiæ requiſivit, ut per omnes intrantes pedibus conculcaretur. Et ibidem requievit ejus ſanctiſſimum corpus XXVIII. annis, & ſuper ejus tumulum diſcipuli ejus inſcripſerunt & in Epitaphium compoſuerunt Verſus ſequentes, inquit Joannes de „ Capella Monachus Centulenſis, qui Chronicon Abbatum Centulenſium anno Chriſti MCCCCXCII. elucubravit, quique poſtea Verſus illos recitat. Hariulfus, qui ſæculo XI. Vitam Sancti Angilberti continuavit, mortem ejus cum eodem anno ac die alligat. An Monaſterium Centulenſe plus debeat *Richario* Conditori, quam Angilberto Inſtauratori & Amplificatori ſuo, vix ſtatui poteſt, inquit Mabillonius in Elogio Hiſtorico Sancti Angilberti Sæc. IV. Benedict. part. I. Quantum decoris & ornamenti in loco addiderit, argumento ſunt tres Centulæ erectæ Baſilicæ, ad quas per triangulare clauſtrum ſeu dormitorium iter continuum erat; in quibus Acœmetarum more perpetua jugiſque Pſalmodia celebrabatur. In his aræ multæ, Reliquiarum ſacrarum & ornamentorum immenſa ſuppellex, quæ omnia vel contulit *Angilbertus*, vel Carolo M. donante promeruit. Et ne quid ſuæ in Sanctum *Richarium* devotioni deeſſet, ejus Vitam per Alcuinum elegantiori ſtylo expoliri curavit, præcipiente Carolo M.

XXXI. *Moritur Amalharius Archiep. Trevirenſis.* *Amalharius* Trevirenſis Archiepiſcopus hoc anno obiiſſe videtur; Joannes enim Maſenius in Annotat. XVI. ad Annales Trevirenſes Broweri hoc anno mortem ejus conſignat, laudatque probatiſſimos *Annales Trevirorum, quos ante annos trecentos Balduinus Archiepiſcopus ex Archivo principali magna cura colligi juſſit*. De Amalhario multa commentitia circumferuntur, ſed hæc tria certo de eo poſſunt aſſeri, quod Auctor ſit libelli Alcuino ſuppoſiti de *Ceremoniis Baptiſmi*, quodque Tranſalbianam Saxoniam erudierit, quodque Legatus in Oriente a Carolo Aug. pro pace confirmanda directus fuerit. Ejus nomine euſi ſunt ſæpe quatuor libri *de Eccleſiaſtico officio*, nec non liber *de Ordine Antiphonarii*. Sed Auctor utriuſque Operis calamo manum admovit, Amalhario Trevirorum Archiepiſcopo jam mortuo. Hettium enim ejus in Epiſcopatum Trevirenſem Succeſſorem anno DCCCXVII. aut ſaltem inſequenti eam Eccleſiam rexiſſe, certo demonſtrat ejus Epiſtola ad Frotarium Tullenſem Epiſcopum data, in qua de Ludovico Aug. loquens, ait: *Inſidiante Satana Bernardus Rex diſponit rebellare illi*, eam autem adverſus Ludovicum Aug. conjurationem anno DCCCXVII. cœptam, annoque ſequenti ipſius Bernardi ſupplicio compreſſam, inter omnes convenit. Quare cum tam Libri de *Officiis Eccleſiaſticis*, quam Liber de *Ordine Antiphonarii* ante annum octingenteſimum vigeſimum ſeptimum ſcripti non ſint, ut infra videbimus, hinc invicte deduxit Sirmondus diſtinguendos eſſe duos Amalarios, quorum alter Archiepiſcopus Trevirenſis, & alter Diaconus Metenſis, ac eorumdem Librorum Scriptor exſtitit. Qua de re legenda quæ anno DCCCXXX. dicemus.

XXXII. *S. Adelhardus cum fratribus in exilium miſſus.* Sanctus Adhelhardus Abbas Corbeienſis, relicta Bernardi Italiæ Regis Aula *pervenit Romam*, inquit Auctor Libelli de Conſtructione Novæ Corbeiæ, *non ſolum orationis cauſa, ſed etiam ut cum Venerabili Viro Leone Papa conferret de neceſſitate Regni & plebis. Ibi cum moraretur, atque ſimul de profectu adoleſcentis gauderet* (Bernardi nempe Italiæ Regis) *ſubito venit nuncius pennigero volatu, afferens Epiſtolam luctuoſam nimis de morte Caroli Imp. qua perlecta mœſtus nimis Venerabilis Pater illo de loco abſceſſit, ſtatimque ad proprium Monaſterium pervenit*. At paulo poſt anno Ludovici Auguſti primo pulſus eſt in exilium; cum, teſte Paſchaſio Radberto in ejus Vita, *per ſeptennium* exulaverit, ſuoque Monaſterio anno DCCCXXI. reſtitutus fuerit, ut legitur in Annal. Eginhardi. Bernhardo Caroli Magni patruo quinque liberi fuere, tres mares Adelhardus, Wala, Bernarius; fœminæ duæ, Gundrada & Theodrada, quos omnes apud Carolum in magna exiſtimatione fuiſſe aſſerit Radbertus citatus. *Adelhardus* Abbas erat Corbeienſis, *Wala* clariſſimus inter laicos, *Bernarius* Corbeienſis Monachus. *Gundrada* vitam agebat in Aula Regia, *Theodrada* Sueſſionenſis Abbatiſſa

Digitized by Google

præcepta, quæ ſub temporibus fratrum ſuorum geſta erant in Eccleſiis Dei, & ipſe manu propria ea cum ſubſcriptione roboravit, &c. Agit auctor de aliis legationibus e diverſis locis ad novum Imperatorem hoc eodem anno miſſis, aliiſque quas ipſe ad diverſos Principes miſit; quæ cum ad inſtitutum minime ſpectare videantur, dicere prætermittimus.

Se-

PAGIUS tiſſa erat. *Factum eſt* autem, *cum Imperator Carolus diem vitæ feciſſet extremum, & Ludovicus proles ejus Auguſtus ſucceſſiſſet in Regnum, ut diaboli agente invidia, in eo* (ideſt in Adelhardo Abbate) *veritas pravorum rurſus ſolitis agitaretur inſidiis.* Nihil timendum erat a piiſſima familia; Ludovico tamen abſenti ſuſpectam Walæ potentiam quidam malevoli reddiderunt poſt Caroli patris obitum, ut inſinuat Auctor Vitæ Ludodvici Pii. Adelhardus *ſapientia probus mittitur, quaſi unus ex ignobilibus ad Heri Inſulam. Miſſus vero illuc omni humano privatus honore, ſed cæleſti interius undique vallo fulcitur,* inquit Ratbertus, qui de Wala ſcribit: *Quem tanta laus ſequebatur in omni vita negotio, ut longe plus cruſceretur amore poſſe, quam omnium faſtus, & tyrannis reliquorum. Erat enim juſtitiæ cuſtos, & decus honeſtatis, oppreſſorum quoque juſtus oppreſſor.* His virtutibus cæterorum invidiam Procerum in ſe ſuamque familiam concitavit. Ex Aula pulſus Monachum Corbeiæ induit, ac toti Congregationi, quæ deflebat abſentiam Abbatis Adelhardi, non exiguo ſolatio fuit. *Bernarius* Monachus etiam factus, qui e Corbeienſi Monaſterio ad Lerinenſe relegatus eſt. De Gundradæ & Theodradæ egregiis virtutibus legendus idem Ratbertus, qui refert, ſolam *Theodradam* in ſuo Monaſterio remanſiſſe.

JESU CHRISTI ANNUS 815.	LEONIS PAP. III. ANNUS 20.	LUDOVICI 2. LEONIS ARMENI 2. IMPP.

I. SEquitur Chriſti annus octingenteſimus decimus quintus, Indictione octava. Quo rurſum ſancta Dei Eccleſia Romana ſceleratorum hominum factione preſſuram paſſa eſt. Siquidem Carolo Magno Imperatore ſublato de medio, qui ejus Eccleſiæ protectionem ſuſceperat, ſemperque liberaverat a pravorum hominum in Leonem Romanum Pontificem inſurgentium audacia: quaſi ejus morte deſtitutus omnino remanſiſſet auxilio, rurſum facinoroſi in eum inſurrexere, molientes inſidias. Quod ſciens ipſe Pontifex, in eos lege agi præcepit, cujus rei gratia magnæ ſunt turbæ Romæ concitatæ, ſequutæque ſunt plurimæ ſtrages, deprædationes, incendia, aliaque mala, adeo ut opus fuerit Ludovico Imperatori mittere in Urbem qui loco Pipini fratris ſucceſſerat in Regnum Italiæ Bernhartum. At hæc & alia narrantur ab Annalium ſcriptore hujus temporis domeſtico Ludovici, dum ait: *Priuſquam autem Ludovicus illuc veniret, ſed domi adhuc eſſet, allatum eſt ei, quoſdam de primoribus Romanorum ad interficiendum Leonem Papam in ipſa Urbe Roma conſpiraſſe; ac deinde cum hujus cauſa * judicium ad Pontificem eſſet delatum, omnes illius factionis auctores ipſius juſſu fuiſſe trucidatos. Quod cum moleſte ferret, ordinatis tunc Sclavorum & Harioldi rebus, ipſoque in Saxonia dimiſſo, cum ad Francofurt palatium veniſſet, Bernhartum Regem Italiæ nepotem ſuum, qui & ipſe ſecum in Saxonia fuerat, ad cognoſcendum quod nuntiabatur, Romam mittit.*

In Leonem Romanum Pontificem conjuratio.

* indicium

II. *Is cum eo veniſſet, ægritudine decubuit: res autem, quas compererat, per Gerboltum Comitem, qui ad hoc ei Legatus erat datus, Imperatori nuntiavit. Quem Legati Pontificis Joannes Epiſcopus Silvæ candidæ Theodorus Nomenclator, & Sergius Dux ſubſequuti, de iis, quæ domino ſuo objiciebantur, per omnia Imperatori ſatisfecerunt.* Et poſt nonnulla: *Cum autem Romani Leonem Papam ægritudine decubuiſſe viderent, collecta manu, omnia prædia, quæ in ſingularum civitatum territoriis ſive territoriis noviter extruxerat, primum diripiunt, deinde immiſſo igne cremant, tum Romam ire ſtatuunt, & quæ ſibi erepta querebantur, violenter auferre. Quo comperto, Bernhartus Rex miſſa manu, per Vvinigiſum Ducem Spoletanum ſeditionem illam ſedavit, & eos a cœpto deſiſtere fecit. Quæque erant geſta per Legatos Imperatori nuntiavit.* Hucuſque auctor.

III. Sic & omnes hujus temporis ſcriptores, qui res geſtas Ludovici ſunt proſequuti, ſicut auctor qui ejus vitam conſcripſit Adhemarus, & apud Aimoinum appoſuit appendicem, res pariter geſtas ſui temporis proſequutus, æque teſtantur Legatos Apoſtolicos purgatum reddidiſſe Leonem Pontificem in omnibus ipſi objectis apud Ludovicum Imperatorem.

Quod vero pertinet ad res Orientales, hoc eodem anno impius Leo Imperator majori odio in Orthodoxos cœptam anno ſuperiori perſecutionem adaugeos: ut ad lapſum cogeret, quos relega-

Augetur Leonis perſecutio in Orthodoxos.

PAGIUS SÆC. IX. Anno Eræ Hiſp. DCCCLIII. Anno Hegiræ CC. inchoato die 21. Aug. fer. 7. A. C. 815.

ANNO PERIODI GRÆCO - ROMANÆ 6308.

☉ 11. G. ☽ 18. P. 1. April. Indict. 8.

JESU CHRISTI 815.

LEONIS III. PAPÆ 21.

LUDOVICI IMP. 2.

LEONIS ARMENI IMP. 3.

I. Romani contra Leonem III. tumultuantur.

AD num. I. & ſeq. Auctor Vitæ Ludovici Pii, Aſtronomus vulgo dictus, hæc de Leone III. Papa ſcribit: *Eadem tempeſtate Romani, cum Leo Apoſtolicus gravaretur adverſo incommodo, prædia omnia quæ illi domocultas appellant, & noviter ab eodem Apoſtolico inſtituta erant, ſed & ea quæ ſibi contra jus querebantur direpta, nullo judice expectato, diripere, & ſibi conati ſunt reſtituere. Quorum cœptis obſtitit Bernardus Rex per Vvinigiſum Ducem Spoleti, certumque rerum Nuncium de his omnibus direxit ad Imperatorem.* Conſentanea habet Eginhardus in Annal. cujus verba recitat Baronius. *Domuſculta*, vel unica voce *Domoculta*, ſignificat prædium domo ad commanendum colonis apta inſtructum, quod Gallice *ferme* vocamus, ut variis exemplis oſtendit Ducangius in Gloſſario ſuo. Iſte vero *Vvinigiſus* Spoletanorum Dux diverſus eſt ab alio ejuſdem nominis, cujus ſuperius meminimus. In Indice enim Ducum Spoletanorum, ex chartaceis libris Monaſterii Farfenſis a Mabillonio Tom.I. Muſæi Italici part.II. publicato, ad annum DCCCXIV. legitur: *Guinichus Dux*, idest, *Vvinigiſus*; Guinichi enim nomine eo in Indice alter Winigiſus etiam appellatur. Duces Spoletani a Carolo Magno poſt everſam Longobardorum Regnum, & ab ejus Succeſſoribus renunciari ſoliti, ut exempla a Cantelio in Hiſtoria Urbium Metropolitanarum Italiæ part. 2. cap. 7. collecta oſtendunt.

II. A num.III. ad XI. Iconomachiam a Leone Armeno hoc tantum anno reſuſcitatam fuiſſe, ſuperiori num.II. & ſeqq. certis argumentis demonſtravimus; ideoque quæ ibi de Perſecutione Orthodoxorum & Sacrarum Imaginum Cultorum in medium adduximus, huc transferenda. *Acerbi perſecutores veritatis, accepta quidlibet*

Perſecutio adverſus Cultores Sacrarum Imaginum hoc anno cœpta.

garat Epiſcopos & Abbates, eoſdem Conſtantinopolim revocar, præſenſque adhibet ad ruinam ipſorum omnem ſollicitudinem. Quod & ex ſententia ipſi accidit, ut nonnulli metu pœnæ in laqueum apoſtaſiæ abducti fuerint magno ſcandalo & ruina fidelium. Acta iſta quidem fuiſſe hoc anno ſecundo Leonis, Theoſterictus in Niceta demonſtrat; cum ſequenti hieme a perſecutione excitara id accidiſſe reſtetur, qui de Niceta Confeſſore id memoria dignum enarrar:

IV. Revocantur in Urbem exules Archimandritæ. *Cum Imperator conſideraſſet, exilio ipſo nihil alind perfectum ire, niſi Patres illos alacriores reddi, quippe qui animos omnibus anguſtiie majores haberint: verſutus ille conſilium mutavit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio manſiſſent, rurſus majore quodam ſtudio eoſdem Byzantium reverti juſſit, eadem itineris difficultate & moleſtia; eoſque tamdiu liberos eſſe, quoad ipſe cogitaret, qua ratione ad ſuam voluntatem illos pertrahere poſſet. Cumque hiemis tempus, & ſanctorum jejuniorum dies tranſiiſſent, poſt ſanctum Paſcha malorum inventori Joanni eos tradidit ut qua vellet ratione ipſos affligeret. Cum igitur eos apprehendiſſet, in diverſos carceres miſit, & talibus tormentis ſubiecit atque compreſſit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipſos affixerant. Cum enim in triſtes & obſcuros carceres eos conjeciſſet, neque ſtratum aliquod infra ſe, neque tegumenta ſuper ſe habentes, eo modo quo ſinguli erant induti, ſic humi proſtrati ſunt, teſtis quibuſdam pro pulvinari utentes. Quibus ſingulis per foramen quoddam anguſtiſſimum panis ejuſque putidi unciam velut canibus projiciebant, tantum videlicet, quantum ſatis eſſe videbatur, ne fame perirent. Iiſdem & parum aqua maleolentis dabatur. Erat enim Imperatori propoſitum, vel ſanctos viros ad ſuam ſententiam adducere, vel vita eos privare. Quin etiam ut plus moleſtiæ & ærumnarum celeberrimo Patri noſtro Nicetæ afferret, eum qui illi miniſtrabat, fratrem noſtrum Theoctiſtum nomine qui Chriſti gratia ei ſucceſſor fuit, adhuc juvenem in cuſtodia concluſit, & eadem ratione afflixit.*

V. *Cum autem adverſarii illos vidiſſent malle mori, quam veritatem prodere: dederunt operam ut ipſos eo nomine deciperent, quod nihil aliud ab eis quærerent, niſi ut ſemel cum Theodoro Patriarcha communicarent, neque quidpiam aliud facerent; deinde ſinguli ad ſua monaſteria regredi poſſent, cum ea fide & ſententia, quam haberent. Hac conditione exierunt Patres illi, ſi decet eos Patres appellare, qui velut in palæſtra quadam ſupplantati ſunt, quamvis eam rem in ardentem quemdam fervorem poſterius converterint, ob idque carcere detenti fuerint. Venerunt ad ſanctum Nicetam, eum hortantes, ut exiret de carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto iis quæ ab ipſo dicerentur, parere vellet: pergebant ipſum excitare, quod dicerent, fieri non poſſe, ut illic ipſe remaneret, aliis exeuntibus. Nihil inquiebant, eſt quod illi a nobis quærunt. Paululum quidpiam prudenter eis concedamus, ne ipſi totum perdamus.* Lapſus multorum Archimandritarum.

VI. Niceta dat manus. *Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem ſuam Pater ceſſit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recuſaret (nunquam enim hoc dixerim) ſed Patrum exhortatione impulſus ſe ſubiecit, non animo & propoſito, ſed ſenes reveritus. Nam ſi pro Fidei ratione vita & mors propoſita illi fuiſſet: certo ſcio mortem illi futuram fuiſſe optabiliorem, neque omnino de recta Fide ac doctrina aliquid eum remiſſurum fuiſſe, etiam ſi pericula infinita propoſita ei fuiſſent.* Velabatur deceptio ſub diſpenſationis prætextu ab illo Joſepho ſcele-

ſto

PAGIUS *libet agendi impunitate, cuperent libere propagare atque docere impia dogmata: conſtituerunt-que Patriarcham Theodotum quemdam ex Spathario aſſumtum*, inquit Theoſterictus diſcipulus Sancti Nicetæ Hegumeni Medicienſis in ejus Vita, num. 38. Subdit idem Auctor: *poſtea Judaicum Synedrium convocant, & Sanctos Patres anathemati ſubiiciunt*, &c. *His ita peractis, juſſit Imperator introduci illuſtrium Monaſteriorum Hegumenos; qui ſimul omnes ſunt ingreſſi, & cum his Venerabilis Pater noſter Nicetas.* Theodotus die prima Aprilis, in quam Paſcha hoc anno incidit, ordinatus eſt, & ſequentibus diebus Conciliabulum adverſus Sacras Imagines celebratum, ut anno ſuperiori num. XIV. & ſeqq. oſtendimus. Cum Hegumeni in fide conſtantes eſſent, diverſis carceribus incluſi ſunt; ſed cum Imperator videret, ſe nihil per exilia lucrari, juſſit eos reverti Byzantium, *præcepitque quietos relinqui, uſque dum ſtatueret, qua via illos poſſet ad ſuam voluntatem pertrahere. Tranſacto hyemis tempore & ſacris jejunii diebus, tradidit illos poſt Sanctum Paſcha malorum inventori Joanni* (cognomento Hylilæ, quem *Grammaticum dicebant*, ut anno ſuperiori vidimus) *qua vellet ratione affligendos: qui eos ſuſcipiens in diverſas conjecit cuſtodias, tantiſque ſubjecit tormentis, quanta nec Martyres ab Ethnicis pertulere.* Tandem dolo impetrat, ut ſaltem communicent cum Theodoto, quod multis, ipſi etiam Sancto Nicetæ perſuaſit. Verum Vir Sanctus conſilii pœnitens rediit Conſtantinopolim, ſe ſeque Imperatori generoſe ſiſtitis, qui eum in inſulam Sanctæ Glyceriæ dictam relegavit, quæ omnia narrat Theoſterictus citatus, & ex eo Baronius hoc anno, quo revera contigere. Is quidem an. DCCCXIV. num. XLI. ubi refert Sancti Nicetæ exilium, poſtquam e carcere ductus eſt, ait, carceris tempus ad finem anni perduraſſe, indeque in exilium abire juſſum, Theoſterictum indicare, cum ait Sanctum abductum in exilium *hyeme-*

me-

ſto Jounnis in impietate collega: nam & eodem nomine probarat & benedixerat nuptias mœchi Conſtantini Imperatoris, ut ſuperius dictum eſt. Hoc itaque velamento ſimpliciores decepti ſunt, ut ſua reciperent monaſteria. Pergit vero Theoſterictus:

VII. Archimandritæ communicant cum Theodoto hæretico.

Quamobrem omnes ad ea quæ oratoria dicuntur, quæque ut antea picturis exculta erant, aſcenderunt, communicaruntque cum Theodoto, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Chriſti, anathemate ſubiiciantur. Ita aſtutiſſimus homo adorare ſe Chriſtl imaginem profeſſus eſt, ut monachos Confeſſores faceret deſertores, eorumque communionem fraude ſubriperet. Itaque pergit auctor: *Reliqui patres in ſuum quiſque monaſterium, quod regebat, abierunt. Ille vero beatus pater Niceta, cum ſecum animo cogitaſſet, multæ ruinæ cauſam eſſe cum quis ab inſtitutionis norma deflexerit, decrevit aufugere, & in aliam regionem proficiſci, & illic errorem, in quem lapſus fuerat, emendare. Cum igitur omnia ſua in navigium conieciſſet, navigavit uſque Proconneſum. Sed illic ſententiam mutans ſecumque dicens: Ubi erratum commiſſum fuit, illic opus eſſe & emendationem fieri: redit rurſus Byzantium, & in priore ſua confeſſione ac fide permanebat, nihil omnino metuens.*

VIII. Niceta lapſus iterum confeſſus.

Quem cum Imperator ad ſe vocaſſet: Quid eſt, inquit, quod cum alii Patres in ſua monaſteria profecti ſint, tu ſolus hic relictus es, propriam voluntatem ſequutus, non edicto meo parens? ſed ut audivi, cogitaſti imperium noſtrum aufugere, & nos decipere. Quamobrem noſtro edicto cedens, in monaſterium tuum redi ſin minus ærumnas tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc ſanctus ille vir leni voce reſpondens: Ego inquit, Imperator, neque in monaſterium meum redibo, te jubente, neque a fide mea deſciſcam, ſed in eadem confeſſione mea ſum & ero, in qua Patres mei ſervati ſunt, & propter quam olim periclitati ſunt optimi Eccleſiæ propugnatores. In qua Eccleſia nos ſtamus, & gloriamur in ſpe gloriæ Dei. Bene illud ſcito, Imperator, quod neque mortem extimeſcens (ad tempus enim hæc eſt) neque vitam hanc appetens (Deus teſtis eſt) feci quod non decebat, ſed ſenum illorum reverentia his me ſubjeci, quibus non debui. Certo igitur ſcias, nullam me vobiſcum habere communionem, ſed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur quicquid libet: nihil amplius a me te auditurum ſperes.

IX. Niceta iterum confeſſor conjicitur in carcerem relegatus in inſulam.

Cum igitur Imperator ea ſententia illum eſſe vidiſſet, quæ mutari non poſſet, cum Zachariæ cuidam tradidit regalium ædium curatori, quæ Magnaura dicuntur, illicque interea juſſit ab illo viro cuſtodiendum, quoad quid de ipſo agendum eſſet, decerneret. Cum autem Zacharias ille pietatis eſſet ſtudioſus, nihil mali ſancto homini fecit; ſed omnino aliter ſe gerens, beneficiis maximis eum afficiebat; neque in ejus vultum præ reverentia intueri audebat. Eum poſtea Imperator exulem miſit in unam quamdam inſulam ex iis, quæ ſunt in ſinu ipſo poſitæ, Glyceria vocata. Eam vero inſulam detinebat Anthemius quidam præſtigiis deditus, ſacrilegus, verſutus, obliquus, doloſus, arrogans, & cru-

PAGIUS *media*. Verum Theoſterictus loquitur de duplici exilio Nicetæ. Primum ei irrogatum media hieme, poſtquam ſcilicet vocatus cum aliis Hegumenis omnes minas contempſit. Secundum paſſus eſt Nicetas poſtquam ſe pœnituit, quod cum Theodoto communicaſſet, inquit Theoſterictus, qui ait hoc contigiſſe *tranſacto hiemis tempore & poſt Sanctum Paſcha*. At ibi de unica hieme loquitur, & de iis quæ hoc anno geſta ſunt, non vero de geſtis anno ſuperiori. Iis tamen Theoſterićti verbis nixus Baronius perſecutionem Leonis Aug. anno præterito inchoatam perperam exiſtimavit. [1]

A anni,

NOTÆ [1] Rem chronologicam perſecutionis Iconoclaſticæ, quam hic Pagius nonnihil turbat & obvolvit, ſic explicandam cenſeo. Leo Armenus anno 814. mentem ſuam ſacris Imaginibus averſam Nicephoro prodidit die Chriſti natalitiis ſolemni (*Gregorius in vita Leonis*) Succedenti anno 815. hæreſi erumpente, Nicephoro exauctorato, Theodotus die ſancta Paſchæ aſſumptus fuit ut ex Ignatio in vita S. Nicephori apud *Pagium* ad A. 814. 14. diſcimus. Tum eodem anno (*His peractis* ait Theoſterictus in vita S. Nicetæ cap. 6. dies dicta eſt Hegumeniis, inter quos S. Nicetas acquieſcere ſententiæ Imperatoris recuſans carceri mancipatus fuit. *Porro diebus multis in cuſtodia exactis*, ſubdit Theoſterictus, Imperator trahi ſanctum monachum in exilium juſſit, *idque hieme media*; ideſt decembri ejuſdem anni 815. vel januario aut februario ſuccedentis 816. Vix autem quinque diebus in exilio actis, revocatus fuit Vir Sanctus Conſtantinopolim ab Imperatore, *qui tranſacto hiemis tempore & ſacri jejunii diebus*, (ideſt Quadrageſimæ) *poſt ſanctam Paſcha* illum & ſocios Joanni Hydæ vexandos tentandoſque commiſit. Ab eo decepti cum Theodoto communicarunt. Sed non diu poſt S. Nicetas facti pœnitens, ſeſe coram Imperatore ſiſtit, a quo exilio damnatus fuit. Ex hac narratione ex Theoſterićto ſumma fide expreſſa intelligimus S. Nicetæ exilium ſecundum, & quæ illud præceſſerunt, non anno 815. ſed anno 816. contigiſſe. MANSI

& crudelis. Hunc propter nimiam ipſius malitiam, monaſteriorum, quæ illic erant, præſidem impii homines fecerunt. Talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, ut eorum potentia totum perverteretur. Illum propter multam ejus inſaniam, arrogantiam, & temeritatem, ejus loci homines Caipham nominabant.

X. *Hic cum ſanctum virum accepiſſet, & poteſtatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cum enim in anguſto & arcto carcere ipſam concluſiſſet, perpetuo vexabat, neque paululum e carcere illum proſpicere ſinebat, ipſe carceris clavem ſecum ferens, & per foramen quoddam paululum cibi ei dari jubens. Quipppe homines impii ei promiſerant, ſi Nicetæ perſuaſiſſet, ut cum ipſis conveniret, majore honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, ſperans viro ſancto perſuaſurum quod volebat.* Sed fefellit eum ſpes ſua: ſiquidem uſque ad Leonis obitum conſtans in eo jugi martyrio perſeveravit. Cum enim dicat Theoſterictus ſex annos illic degiſſe uſque ad necem Imperatoris, utique hoc anno illuc eum amandatum, affirmare neceſſe eſt, ut intelligas omnia temporis rationi congrua reddi. Multa vero alia digna viro ſancto a Niceta illic geſta eſſe, idem auctor commemorat, quæ brevitatis cauſa nos præterimus, ad Theodorum Studitam orationem convertentes.

Theodorus non vocatur cum aliis Conſtantinop. Non enim ipſe Theodorus, ut alii Archimandritæ, vocatus eſt Imperatoris edicto Conſtantinopolim, quod ſciret ipſum ejus pravo conſilio obfuturum: quippe quod non ſolum ſpes nulla eſſet ipſum a propoſito divellendi, ſed fore, ſi veniſſet, ut alios ab Imperatoris ſententia, ne illi parerent, impediret. Iſta igitur probe ſciens Imperator, abſentem potius eſſe maluit, quam præſentem libere ipſius vocis ictibus verberari. Porro cum ſciſſet Theodorus tot Præpoſitorum monaſteriorum naufragium, ſummo fuit dolore affectus, prout ejus hoc tempore ſcriptæ litteræ ad germanum ſuum Joſephum Archiepiſcopum Theſſalonicenſem indicant quæ ſic ſe habent: (*a*)

(a) Theod. l. 2. ep. 9. ex Cod. Colum.

XI. *Joſeph fratri & Epiſcopo Theodorus.*

Semper mihi optabile ſcribere ſanctitati tuæ, ac tanto magis, quanto exilii noſtri longiora ſunt intervalla: facit enim, ut propius quodamodo veniam in conſpectum tuum, & levamen affert ipſa tui allocutione. Quod & nunc quoque accidit graviter mœrenti ob proditam a quibuſdam Præpoſitis veritatem. Ut enim jam novit ſanctitas tua, vetus illa cuſtodia, Joſeph inquam adulteri copulator, Photinodites, Heracleotes, Medicioter, Mylianus, Hypolichnioter, Gulæotes, & (o peccatum meum) etiam Phlubutenus ſtulta ſimplicitate captus, unanimi conſenſu, diſpenſationem ſcilicet inſtituentes abrepti ab eo, qui talia patrare ſolet, Joſepho, poſt ſatanam abjerunt, ſimel atque iterum cum impiis communicantes. Qua de cauſa benevole dimiſſi, in errorem ſuum inſtabiles impellunt. Quin etiam, ut apparet, Nicænus quoque in ruinam poſitus eſt Epiſcoporum. Revocantur enim ab exiliis, ut talia faciant. Et niſi nos fulciens præveniat manus Dei, perimus, & nos, qui reſidui ſumus. Quid ergo eſt, quod iterum in nos humiles cum paucis aliis incumbere fabula videtur?

Theodori Epiſt. ad Joſephum Archiep. Theſſal.

XII. *Exurga itaque, vir Dei, tamquam Pontifex Chriſti veri principis paſtorum, tantoque impenſius, quanto cæteris omnibus ſupereminens culmine ſacerdotii, uno dempto, quod in abdito detinetur: (b) Glorifica Deum in corpore tuo & in ſpiritu tuo. Non penitus in inſula relinqueris: exerceri forſitan & probari te, ſicut antea, oportet, ut coronam inde referas illuſtriorem. Heu, heu frater, in quæ tempora reſervati ſumus? ſed gratia tamen ei, qui reſervavit. Et hoc a Deo quoniam nobis donatum eſt a Chriſto (c), non ſolum ut in eum credamus, ſed etiam ut pro illo patiamur. Non deſpexit Dominus humilitatem noſtram in iis, quæ anteceſſerunt; ſed neque nunc, ſpero, deſpiciet reverentiam tuam; ſed ſicut tunc, ita & nunc magnificabitur Chriſtus in corpore tuo, faciens ſupra modum miſericordiam ſuam ad oſtenſionem virtutis ſuæ. Propterea & mihi quoque porrige manum interceſſionis, ut confirmer, & eruar ab ingruente hieme amara. Sta, & propitium fac, ut procella in auram ſpiritus convertatur. Utinam! Fratribus ſalutem plurimam dico, vos obſecrans, ut orent pro humilitate mea. Qui mecum ſunt,* pe-

(b) 1. Cor. 6.

(c) Philip. 1.

PAGIUS III. *Theodorus Studita cum aliis Monachis in exilium miſſus.* A num. XI. ad XXIII. Scribit Baronius numer. XI. *Theodorum* Studitarum Monaſterii Præpoſitum vocatum non eſſe Conſtantinopolim Imperatoris Edicto, ut alii Archimandritæ, quod ſciret, ipſum ejus pravo conſilio obfuturum. Verum memoriæ lapſu Cardinalis doctiſſimus hoc dicit. Anno enim ſuperiori numer. XLII. contrarium ipſemet oſtendit. Neque dubitari poteſt, quin *Theodorus* Studita coram Imperatore rectam fidem defenderit; cum tot Auctores id memoriæ prodiderint. Lege quæ anno ſuperiori numer. XVI. & ſeqq. de Theodori & Nicolai Studitarum exilio & laboribus in medium adduximus. Porro ideo hic Baronius ſcribit, *Theodorum* Conſtantinopoli non fuiſſe, quando alii Sancti Monachi in exilium miſſi ſunt, quod viderit eum literas ad Orthodoxos in exilio viventes dediſſe, eoſque conſolatos eſſe. Sed ex his literis id minime inferri poteſt, præſertim cum aliunde contrarium certo conſtet.

pedibus tuis advolvuntur. Hactenus ad Joſephum Theodorus, qui eodem argumento epiſtolam ſcripſit ad Naucratium, unum ex ſuis diſcipulis Confeſſorem valde charum, qua etiam expoſtulat de lapſu Præpoſitorum, plurimum deteſtans Joſephum illum inverſorem canonum, omnium peccatorum licentiam prædicans ex diſpenſationis indulgentia. Ipſa autem epiſtola digna memoria ſic ſe habet (a):

(a) Theod. l. 2. epiſt. 20. Cod. Colum.

Naucratio filio Theodorus.

XIII. De lapſis ad Naucratium epiſtola.

Peſſimus nuntius litterarum tuarum, o fili, qui ſimul animam meam attigit, reverà contriſtavit, & cordis lacrymas elicuit, tantum non inſomnem mihi reddens noctem illam, qua litteras accepi. Atque hoc quidem omnium cauſa, qui nunc lapſi ſunt, maxime autem ob Philubutæ Præpoſitum: nam quod ad alios attinet, conſentanea præteritis egerunt; hic vero ex iis erat, qui ſecure ſtare videbantur. Mirabar itaque priuſquam ruerent illi, quod priſtinam ſuam circa adulterium, & adulteri nuptias ignaviam minime agnoſcentes, in eo præſenti aliquid auderent: cogitabamque illos privatim forſitan & apud ſe pœnitentia tactos fuiſſe. Ideo gaudebam miſer, quaſi recte ambularent. Sed in marcidis (ut apparet) domum ſuam ædificantes, ingruente hæreſeos turbine, ruina peſſima corruerunt, diſpenſationem iterum appellantes, ipſam veritatis condemnationem. Illi ipſi, qui ſcandalo Eccleſiæ Dei ante fuerunt, eodem nunc reliduntur, & facti ſui exemplo ad interitum provocant univerſos. Et quidem parati plurimi ad criminis ſocietatem, prætextum quempiam in neceſſitatibus reperire geſtientes, quo ærumnarum, & calamitatum expers ipſis pietatis certamen reddatur, in negatione Chriſti, Deiparæ, Sanctorum omnium communionem inierunt. Hoc ſiquidem eſt cujuſlibet imaginis negatio. O perniciem! o fallaciam! & quomodo cum recte cœpiſſent, retro converſi ſunt? Hei mihi quam multis fraudi erunt & ſubverſioni, æqualibus, majoribus, laicis, clericis, monachis!

XIV. De Joſepho Mœchorum conjunctore iterum lapſo.

At enim antiquum vulnus, inteſtinum malum Joſeph olim Mœchozeuctes; id eſt, adulteri copulator jure appellatus, nunc Chriſtempæctes, id eſt, Chriſti illuſor ipſe dux fuit veteris cuſtodiæ Præpoſitis. Quid vero ad hæc? Languidiores ne erimus? frangemur? concidemus animis ad confeſſionem, defenſionemque Chriſti? minime gentium, fratres, minime. Etenim ſi corruentibus impiis, juſti metu percelluntur, & vicini lapſus maxima eſt ſtanti ſecuritas: ſtemus igitur in Chriſto conſtantiores, amplius obteſtor, nec in ullo conterriti ab adverſariis. Numquid propter eos, qui ſubverſi ſunt, confeſſio noſtra? aut illorum ſtabilitate nixi, conſiſtebamus, ut eorum quoque lapſu concutiamur? Abſit, neque horum, neque aliorum. Fundamentum noſtrum Chriſtus eſt, in quo ſtamus, in quo gloriamur, cum Paulo dicentes (b): Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an perſecutio, an periculum, an gladius? Sed enim in his amplius ſperamus propter eum, qui dilexit nos. Itaque qui accinctus pro Chriſto non certaverit, Chriſtianus eſſe non poteſt.

(b) Rom. 8.

XV. An vero incaſſum Martyrum agones? certamina? tormenta? an tandem nobiſcum carnem non geſſerunt? aut tantis ſuppliciis ſubjecti laborem nullum ſenſerunt? An non eos vivere tædebat, ut ait Apoſtolus (c)? ſed perennium pœnarum metu, cœleſtiumque præmiorum deſiderio, carnis mortem, ut prudentes, quam æternam ſubire maluerunt. Nihil expaveſcebant, minime omnino conſternabantur, & futura tamquam præſentia meditantes, læti & alacres ad tormenta pergebant; muneris loco habebant, plurima pati. Nobis (d) enim donatum eſt pro Chriſto non ſolum ut in eum credamur, ſed ut etiam pro illo patiamur: & alibi rurſum (e): In multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipſorum fuit. Ita gaudebant, ita lætabantur, cum pro Chriſto paterentur, Sancti omnes. Deliberemus & nos, chariſſimi, charitatem Chriſti, incedamus per Sanctorum veſtigia, ſæculi hujus affectus omnes abiiciamus (f). Non habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. Superna Hieruſalem patria & civitas noſtra eſt, o viri potentes in ſpiritu, o filii Dei, non enim mei, qui peccator ſum. Ne procumbamus, quamvis omnes ſubvertantur, quod abſit. Ipſi enim, ut olim, a Deo corroborati, vel ſoli etiam non depugnabimus.

(c) 2. Cor. 1.

(d) Phil. 1.

(e) Cor. 8.

(f) Hebr. 13.

XVI. Stat a nobis Deus, Sanctique omnes, qui umquam fuerunt. Nobiſcum Oriens, nobiſcum Occidens. Exigua pars eſt, quæ ab Eccleſia univerſa ſeſe abrupit, & ſejunxit. Idque metu, & propter hæc temporaria, propter carnem: quam poſtmodum, niſi veritatem defendimus, ſempiternis ignibus una cum anima ipſa trademus. Exerceamur, eſto, & flagellemur, neque id ſemel, ſed ſæpius, denique moriamur. Num poſt hæc gaudium erit immenſum, nos cœlorum Regnum conſequi, & gloriam inde referre immortalem? non contra iis, quæ dixi, vitatis, propterea irrideri perpetuo, & ignominiam interminam ſuſtinere. Utique vos oro, filii, quos genui in Domino, quibus incrementum dedit Chriſtus per ærumnas, & labores non ſolum aſceticos, verumetiam athleticos (g), explete gaudium meum, ut idem ſapiatis, eamdem charitatem habentes, idipſum ſentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, ſed

(g) Phil. 2.

ſed in humilitate, ſuperiores ſibi invicem arbitrantes. Apoſtolica hæc monita, licet a me miſero in memoriam reducantur.

XVII. *Orate & pro me, obſecro, ut detur mihi fortitudo, robur & ſermo propter vos, quamvis divina gratia indignus ſim: ut unanimiter in uno ſpiritu glorificetur Deus in corpore & in ſpiritu noſtro. Mitte ad Archiepiſcopum egregium Dionyſium. Saluta Petrum Abbatem, Ignatium Abbatem, & Titoben Abbatem, & oſtende illis hanc epiſtolam. Porro accingere & paratus eſto cum cæteris, & cum iis maxime quos ſcripſi, quoniam cum lapſi ſint qui vicini erant, fieri nequit, ut relinquamur, ab illis ipſis dolati. Det autem Dominus vires, robur, intellectum, oculum, prudentiam, omnia recte agere, vobis in honorem & gloriam Chriſti, ad laudem meam & gloriationem veſtram ſempiternam. Salutant qui mecum ſunt utroſque. Dominus vobiſcum. Amen.* Hucuſque epiſtola ad Naucratium, & alios ſuos diſcipulos per eum. Haud fruſtra quidem eos roboravit ad pugnam: evenit enim quod prædixit, ut & ipſi tentarentur ab adverſariis, ſubiicerentur pœnis. Siquidem factum eſt, ut ipſe Naucratius cum ſeptem aliis ſociis ejuſdem Theodori diſcipulis, eodem modo quo cæteri detruderentur in carcerem, & negantes ipſorum hæreticorum acquieſcere petitionibus, ob idque verberibus quoque diris ſubiicerentur. De quibus anno ſequenti agendum eſt, quo iſta fieri contigerunt.

XVIII. Sed quid inter hæc accidit? Delatæ ſunt res Theodori per exploratores ad Imperatorem, nimirum ipſum quantumlibet exulem, in inſulam deportatum, carcereque detentum, atque vinculis alligatum, eſſe nihilominus per litteras ubique præſentem. Haud enim fieri potuit, ut qui litteras circulares ad monachos ubique degentes daret, eaſdemque patentes, ut eædem perſonas ad quas ſcriberet non excederent, in aliorumque manus devenirent; vel etiam ab illis ipſis Præpoſitis monaſteriorum, ad quos ſcripſerat, cum fidei proditores communicationem cum Patriarcha hæretico iniiſſent, & ob eam cauſam ab ipſo Theodoro damnati eſſent, ab illis ipſis inquam deferretur ad Imperatorem; vel ab illo omnium nequiſſimo Joſepho mœchiæ defenſore, qui conatui ſuo præ cæteris expertus eſſet adverſarium Theodorum, apud Imperatorem accuſaretur, quod imperatum ab eo ſilentium non ſervaret, quodque a communicatione cum Patriarcha ſuarum litterarum monitu quoſque retraheret, & eos: qui communicaſſent cum ipſo æque damnaret; quod inſuper ſuis litteris monachos omnes, ceu bellica turba hortaretur ad prœlium adverſus ipſum Leonem Imperatorem ſubeundum; quod eumdem Imper. ejuſque ſectatores nominaret hæreticos, Dei adverſarios, atque perſecutores omnium Orthodoxorum; quod e contra ei reſiſtentes, nec obedientes nominaret & coleret Confeſſores, & ab eo peremptos, Martyres nuncuparet; quod ad hujuſcemodi martyrium ſubeundum ſuis litteris omnes quam potentiſſime hortaretur, illecebriſque coronæ martyrii ſimplices quoſque deciperet, alliceretque ad reſiſtendum, atque contradicendum edictis Imperatorum. Adiiciebant (quod & ex ejus litteris oſtendebant) ipſum de civitate obloqui Conſtantinopolitana, ut quæ Fidem Catholicam prodidiſſet, præconiis vero tolleret Romanam Eccleſiam qui ſe gloriaretur eſſe communione conjunctum.

XIX. Hæc & alia Leoni impio ſuggerentes, & exaggerantes valde: ad poſtremum rem omnem in eo ſtatu collocatam eſſe dixere, ut niſi Theodorus de medio tolleretur, omnem conatum Imperatoris incaſſum iri atque penitus evaneſcere, calamo ipſius contra nitente, & litteris ubique loquentibus eidem adverſantibus. His perſuaſus rationibus Imperator, cum in ipſum jam ante plus ſatis commotus eſſet: urgentibus modo ejuſmodi ſtimulis cruentatus, impetu iracundiæ fertur in eum; ita tamen ut invidia retraheretur a nece ne quod ipſum ſciret optare, inferendo ſupplicium, inſigniret corona martyrii. Non occidit, ne proſit; ſed non quieſcit, ne parcat qui exæſtuabat ardore vindictæ. Verumtamen ad ultionem laxans habenas, deligit ad hoc fidum hominem qui eum e loco, ubi degebat in carcere alio longius amandaret, duriorique carcere coarctaret, artius vinculis ſtringeret, ne alicujus commercio frui poſſet; ſed & verberibus cæderetur quam acerbiſſime, atque tamdem ciborum inopia mori cogeretur. Hæc omnia in Theodorum a truculento Leone exhibita eſſe, quæ modo dicturi ſumus ſignificabunt, petita a Michaele ejus diſcipulo, nec non ex ejuſdem Theodori epiſtolis ad diverſos accepta. Sed audiamus primo loco ipſum Michaelem (a) res geſtas ita narrantem: *(a) Mich. in vita Theod. Studitæ*

XX. *Fieri ergo*, inquit, *prorſus non potuit quin ultro citroque commeantes in hunc modum litteræ ac ſermones, ad ipſam quoque Aulam pervenirent, atque ipſi Imperatori innoteſcerent. Quibus ille (ut credi par eſt,) incenſus, quippe minima omnia quæ gerebantur perdidicerat, Nicetam mittit, illum Alexii filium, cui fidere omnia ſolebat, ut Sanctum longius abducat ad Bonita (id loco nomen) ibique clauſum ita coerceat, ut neminem videre, neminem alloqui poſſit, non pau-* *Niceta ab Imp. ad Theodorum ut alio abducat.*

cis, non pluribus; nec quidquam demum aliud libere præſtaro. Quæ ille Theodoro cum detuliſſet; locum, inquit, mutabo haud gravate; nulli enim addictus ſum: meamque ſcio eſſe terram, quocumque devehor; atque in lucro mihi fore ipſam migrationem. Cæterum ſilere, linguamque inhibere, mihi ſat ſcio, non expedit: nec vero inhibebo umquam, nec adducar, ut ſuadentibus id vobis, conſilio veſtro obtemperem. Qui enim qui propterea ſortem hanc malui, ne deſerere viderer quæ adamaram, præclarumque ac laudabile inſtitutum abdicaſſe?

XXI. Rurſum Niceta ad Theodorum miſſus. *Audivit hanc viri juſti libertatem, erectamque in omnibus atque excelſam mentem Imperator. Quare ipſum rurſus Nicetam, ut erat in procinctu ad Sanctum ablegat, diras plagas illi inferre jubens, & carnem verberibus minutatim concidere, ac totum vibicibus opplere. Qui cum ad Sanctum perveniſſet, adventuſque ſui cauſam aperuiſſet: e veſtigio ille tunicam alacriter exuit corpuſque ad accipienda verbera compoſuit. Hoc enim ajebat optatum ſibi atque expectatum fuiſſe jam pridem. At compatiens vir ille ac repente miſericors, ut venerandas illas carnes nudas vidit, quas ætas & jejunia ad ſummam maciem perduxerant, intimis ſenſibus indoluit. Itaque commotus eſt, ut nec attingere, nec propius de cætero, accedere auderet, nedum manibus, flagriſque dilaniare. Unde & ſecum callidum quiddam comminiſcens, quo & Imperatoris juſſa expleſſe & Sanctum verberaſſe, aſtantibus videretur: ovis pellem recens detractam accipit, virique humeris imponit, atque in ea ſic verbera diſtringit, cum hoc ante providiſſet, ut ſolus cum ſolo relinqueretur, propter viri, ut ajebat, reverentiam ejuſque corporis extenuationem & maciem. Quin ut guttas etiam ex plagarum cruore profuſas oſtendere liceret: ipſe ſibi (o*

Nicetæ egregium valde facinus. *animi benignitatem) ſanguinem ex brachio lanceolæ ictu elicuit, eoque manante flagrum imbuit, foraſque progreſſus carne ſimul ac cruore tinctum oſtendit. Ipſe porro anhelitu citato fatigationem ſimulabat. Ita pius ille benedictionem a Sancto referens, ejuſque precibus comitatus rediit, maxima pulcherrimi operis mercede honeſtatur.*

XXII. *Nec vero divinus Pater mollior deinceps, aut verbis remiſſior propterea fuit, quod iis fortaſſe accideret, quos ſupplicii metus deterreret. Quin illo quo graviora ſe oculis objiciebant, tanto animatior erat atque conſtantior, tum aliis plurimis, ut res ferebat, profutura documenta impertiens, tum maxime diſcipulis per quaſcumque terrarum oras diſperſis, quibus ille potiſſimum ſalutaria ſuggerebat, atque hoc in primis, ne ullo præſentium malorum ſenſu flecti animos ſuos permitterent, ſed intrepidis pectoribus confeſſionem unius rectæque Fidei conſervarent. Etſi enim gravis, ajebat, hæc tentatio: at tanto major quæ illam excipiet remuneratio, ineffabilis illa & abdita, Deoque largitore digna, ut quamvis quotidie moreremur, longe minimam eorum partem inferre nobis liceat, quæ accepturi ſumus. Et quoniam nonnullos illorum acceperat, inflecti nonnihil cœpiſſe animo, & manus dare, quos nimirum carceris diuturnitas, viſque illata perturbarat, hos congruentibus verbis adhortans, ad futuros caſus iterum confirmavit, eorumque puſillanimitatem penitus abſterſit, adeo ut ipſimet veniam ſuis reſponſis eo nomine* Theodorus laborat pro Orthodoxis epiſtolas ſcribendo. *poſtularent, quod ceſſiſſe aliquantum, animi ſtatum exiguo tempore immutaſſe viderentur. Hic Patris erga omnes animi ſenſus erat: hæc in mediis periculis atque adverſis de omnibus cura atque ſolicitudo, &c.* Pergit enim dicere de aliis ad diverſos ab ipſo eodem argumento ſcriptis epiſtolis, de quibus inferius pro ratione temporis ſermo erit. Quomodo etiam idem ipſe Theodorus juſſu imperatoris iterum revocatus ad verbera acerrime juſſus ſit cædi: idem quoque auctor narrat inferius, quæ ſequenti anno, quo acciderunt, dicturi ſumus. Hic ſtatus rerum Orientalis Eccleſiæ.

Eodem tempore in Occidente, cum Hiſpaniæ duriſſimo Sarracenorum jugo premerentur, complures populi diræ ſervitutis impatientes, magis diligentes ſervire Chriſtianis, quam Chriſti hoſtibus Mahometanis: inde migrarunt, bonis ſuis relictis, in Gallias. At Imperator maxime pius Ludovicus tantum abeſt, ut ſuſcipere voluerit eos in ſervos, ut æqua conditione, qua Francos, illos omnino voluerit eſſe liberos, concedens eiſdem quoque agros, quos colerent, unde viverent. Sed & quod majus eſt, a tributorum exhibitione voluit immunes eſſe. Extant de his diplomata duo ejuſdem Impe- XXIII. Hiſpani confugientes ad Francos bene habiti.

PAGIUS IV. *Præcepta duo Ludovici Imp. pro Hiſpanis.* Ad num. XXIII. & ſeqq. Ludovicus Pius ſingularem pietatem teſtatus eſt erga Chriſtianos Hiſpaniarum, qui acerbiſſimo Saracenorum jugo preſſi ſe ſe in Franciam receperant. Diploma enim in eorum favorem emiſit illi ſimile quod Carolus pater anno DCCCXII. dederat, quodque eo anno num. XIV. expoſuimus. Diploma Ludovici primum edidit Pithæus, & hoc anno ex eo recitat Baronius. Hæc ejus ſubſcriptio eſt: *Datum Kalend. Januarias, anno, Chriſto propitio, primo Imperii Domini Hludovici piiſſimi Auguſti, Indict. VIII. Actum Aquiſgrani Palatio Regio.* In editione Pithæi deſideratur annus Imperii Ludovici; Baronius in margine poſuit annum ſecundum, & Ducheſnius annum illum a margine in textum tranſtu-

peratoris nuper a Pithœo edita in Annalium Francorum tomo, quæ hic tibi rerum antiquarum avido reddemus, ſic enim ſe habet primum eorum hoc anno Kalend. Januariis datum, hacque inſcriptione notatum.

Ex Archivis Metropolitanæ Narbonenſis Eccleſiæ.

Hoc eſt præceptum remiſſionis, ſive conceſſionis, quod fecit Ludovicus Imperator Hiſpanis, qui ad ſe confugerant.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Ludovicus divina ordinante providentia Imperator Auguſtus omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ, ac noſtris præſentibus ſcilicet, & futuris in partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, Provinciæ, & Hiſpaniæ conſiſtentibus. In locis ſcilicet illis, quæ diximus a Francis fuiſſe Sarracenis ablata.

XXIV. *Sicut nullius veſtram notitiam effugiſſe putamus, qualiter aliqui homines propter iniquam oppreſſionem, & crudeliſſimum jugum, quod eorum cervicibus inimiciſſima Chriſtianitati gens Sarracenorum impoſuit, relictis propriis habitationibus & facultatibus, quæ ad eos hæreditario jure pertinebant, de partibus Hiſpaniæ ad nos confugerunt, & in Septimania, & in ea portione Hiſpaniæ, quæ a noſtris Marchionibus in ſolitudinem redacta fuit, ſeſe ad habitandum contulerunt, & a Sarracenorum poteſtate ſe ſubtrahentes, noſtro dominio libera & prompta voluntate ſe ſubdiderant. Ita ad omnium vestrum notitiam pervenire volumus, quod eoſdem homines ſub protectione & defenſione noſtra receptos in libertate conſervare decrevimus; eo videlicet modo, ut ſicut cæteri liberi homines cum Comite ſuo in exercitum pergant, & in marcha noſtra juxta rationabilem ejuſdem Comitis ordinationem atque admonitionem, explorationes & excubias (quod uſitato vocabulo wactas dicunt) facere non negligant, & Miſſis noſtris, aut filii noſtri, quos pro rerum opportunitate illas in partes miſerimus, aut Legatis, qui de partibus Hiſpaniæ ad nos tranſmiſſi fuerint, paratas faciant, & ad ſubvectiones eorum veredos donent. Alius vero cenſus ab eis, neque a Comite, neque a junioribus, & miniſterialibus ejus exigatur. Ipſe vero pro majoribus cauſis, ſicut ſunt, homicidia, raptus, incendia, deprædationes, membrorum amputationes, furta, latrocinia, alienarum rerum invaſiones, & undecumque a vicino ſuo aut criminaliter, aut civili-*

PAGIUS ſtulit. Sed Baluzius Tom. I. Capitul. Reg. Franc. annum primum recte reſtituit. Anno ſequenti idem Ludovicus Aug. aliud *Præceptum* pro Hiſpanis Chriſtianis in Franciam confugientibus dedit, cujus ſubſcriptio eſt: *Data IV. Id. Februarii, anno, Chriſto propitio, tertio Imperii Domni Hludovici Piiſſimi Auguſti, Indictione IX. Actum Aquiſgrani Palatio Regio.* Recitatur hæc ſecunda Conſtitutio a Baronio num. XXVIII. & ſeqq. & utraque pluribus exponitur a Marca lib. 3. Marc. Hiſp. cap. 19. & ſeq.

V. *Quid continetur in priori exponitur.* Saraceni poſtquam Pippini & Caroli victoriis partim pulſi, partim domiti, & ad Francorum obſequium redacti fuere, in Marca Hiſpanica, quamplurimi ex *Hiſpanis* qui in finitimis vel etiam interioribus Hiſpaniarum Provinciis gemebant ſub jugo Maurorum, relictis patrimoniis ſuis, a tyrannorum illorum ſervitute recedentes, in Gothiam ſe & in Septimaniam contulerunt, *Caroli* Magni primum, deinde vero *Ludovici* Patrocinium implorantes, & eremas terras poſtulantes, in quibus a ſe excultis lares figere poſſent, & vitam ſuam tolerare. Itaque licet origine non eſſent ſubditi Regi, laribus tamen & domicilio Dominium Regis Francorum ſortiebantur; in cujus arbitrio erat illis leges dare, non ſolum ratione contractus emphyteutici; ſed etiam ratione Imperii, quod in ſe ipſi larium mutatione prorogabant. Clementia *Caroli* ejuſque filii *Ludovici* homines oppreſſos, & ob fidei Chriſtianæ cauſam exules indulgentiſſime fovit, conceſſo illis Privilegio, quo donati ſunt jure Francico. In eo exponit Princeps negotii ſpeciem prout illam poſuimus. Docet autem ex Hiſpanis illis profugis aliquos in Septimaniam ſe contuliſſe, alios vero in illam Hiſpaniæ portionem quæ a Marchionibus vaſtata erat, ea ſcilicet quæ continebatur intra limites Comitatuum Barcinonæ, Gerundæ, & Emporiarum. Comites hujus limitis vocat *Marchiones*, quoniam Lingua Teutonica Marca ſignificat limitem Provinciæ: unde deductum *Marchionis* vocabulum, non autem a mari, ut viſum eſt ineptis feudiſtis, qui ſolum oræ maritimæ Comitem dici Marchionem putant. Hæc Marca, qui pluribus hanc primam Conſtitutionem illuſtrat.

Expoſuerunt poſtea Ludovico Pio miſeri *Hiſpani* ſe una cum aliis receſſiſſe a Mauris & Caroli M. pietatem exoraſſe agros ſibi ab eo aſſignatos excoluiſſe, nunc vero iis per ſummam injuriam privari a potentioribus; qui cum ad Aulam acceſſiſſent, præcepta inde Regalia retulerant, ſibi quidem profutura, miſeris illis exitioſa, ita ut aut illos agris cedere, aut obſequia potentioribus pro arbitrio ſolvere cogerentur. Alterum caput querelarum eos Hiſpanos profugos reſpiciebat, qui ſe Comitibus aut Vaſſis Regiis ſeu Vaſſis Comitum commendaverant, ideſt, ſe in Vaſſaticum commiſerant, dominiique ſponſionem fecerant, & ad habitandum atque excolendum deſerta loca acce- VI. *Quid continentur in ſecundo, explicatur.*

pe-

NOTÆ [1] VAria quoque pro nonnullis eccleſiis & monaſteriis hoc anno *Ludovicus* Imperator diplomata dedit, quæ a Mabillonio in Annalibus Benedictinis Lib. XXVIII. §. XXXVI. recenſentur. His adde aliud ejuſdem *Ludovici* diploma pro monaſterio *Fontanellenſi* a Martenio in Collectione ampliſſima Anecdotorum tom. I. pag. 62. vulgato, quod datum eſt *VII. Kal. Novembris, anno Chriſto propitio ſecundo imperii Domni Hludovici piiſſimi Auguſti, Indictione nona* (a Kal. Septembris inchoata). *Actum Numaga palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.* GEORGIUS

viliter fuerit aſtenſatus, & ad placitum venire juſſus: ad Comitis ſui * *mallum omnimodis venire non recuſent. Cæteras vero minores cauſas, more, ſicut hacte-nus feciſſe noſcuntur, inter ſe mutuo de-finire non prohibeantur. Et ſi quiſpiam eorum in partem, quam ille ad habitan-dum ſibi occupaverat, alios homines un-decumque venientes attraxerit, & ſecum in portione ſua, quam, Ad portionem vocant, habitare fecerit, utatur illorum ſervitio abſque alicujus contradictione vel impedimento; & liceat illi eos diſtrin-gere ad juſtitias faciendas, quales ipſi inter ſe definire poſſunt: cætera vero ju-dicia, id eſt, criminales actiones ad exa-men Comitis reſerventur.*

* idem quod majus judicium. habet Glo. in fine lib. Capitul. Regum Franc.

XXV. *Et ſi aliquis ex his hominibus, qui ab eorum aliquo attractus eſt, & in ſua por-tione collocatus locum reliquerit; locus tamen, qui relictus eſt, a domino illius, qui eum prius tenebat, non recedat. Quod ſi illi propter lenitatem & manſuetudinem Comitis ſui, eidem Comiti honoris & ob-ſequii gratia quippiam de rebus ſuis ex-hibuerint: non hoc eis pro tributo vel cenſu aliquo computetur, aut Comes ille, vel ſucceſſores ejus hoc in conſuetudinem præſumant, neque eos ſibi vel hominibus ſuis aut manſionaticos parare, aut vere-das dare, aut ullum cenſum vel tributum aut obſequium, præter id, quod jam ſu-perius comprehenſum eſt, præſtare cogat.*

Sed liceat tam iſtis Hiſpanis, qui præ-ſenti tempore in prædictis locis reſident, quam his, qui adhuc ad noſtram fidem de iniquorum poteſtate fugiendo, conflu-xerint; & in deſertis atque in incultis locis per noſtram vel Comitis noſtri li-centiam conſiden tes, ædificia fecerint, & agros incoluerint; juxta ſupradictum mo-dum ſub noſtra defenſione atque protectio-ne in libertate reſidere, & nobis ea, quæ ſuperius diximus, tam cum Comite ſuo, quam cum Miſſis ejus pro temporum opportu-nitate alacriter atque fideliter exhibere.

Noverint tamen iidem Hiſpani, ſibi li-centiam a nobis eſſe conceſſam, ut ſe in Vaſſaticum Comitibus noſtris, more ſoli-to commendent; & ſi beneficium aliquod quiſpiam eorum ab eo, cui ſe commenda-vit, fuerit conſequutus: ſciat ſe de illo tale obſequium ſeniori ſuo exhibere debe-re quale noſtrates homines de ſimili bene-ficio ſenioribus ſuis exhibere ſolent. Id-circo has noſtræ auctoritatis litteras eis dare decrevimus, per quas decernimus, atque jubemus, ut hæc noſtræ liberali-tatis ac manſuetudinis Conſtitutio erga illas tenore perpetuo ab omnibus fideli-bus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris invio-labiliter conſervetur. Cujus Conſtitutio-nis in unaquaque civitate, ubi prædicti Hiſpani habitare noſcuntur, tres deſcri-ptiones eſſe volumus, unam, quam Epi-ſcopus ipſius civitatis habeat, & alteram, XXVI.

quam

PAGIUS peraot; quæ nunc exculto ais auferebant ii, qui dederant, ſeu ut ſibi retinerent, ſeu etiam ut aliis darent. Beneficii jus illud erat, ut ad hæredes non tranſiret invito Domino. Sed quia beneficio adjectus erat contractus emphyteuſeos perpetuæ, vel ſaltem non reſtrictæ ad tempus, recte decrevit *Ludovicus* hoc quoque beneficium pertinere ad poſteros, & miſeros illos ab a-gris a ſe excultis & melioratis non eſſe pel-lendos. Hæc ad pleniorem intelligentiam ſecun-di præcepti Ludovici Pii pro Hiſpanis a Ba-ronio relati.

VII. *Ludovicus Imp. bellum indicit Saracenis.* Idem Ludovicus perfidia Maurorum per bien-nium diſſimulata bellum illis hoc anno indixit teſte Eginhardo in Annal. *Pax quæ cum Abulaz Rege Saracenorum facta eſt, & per triennium ſervata, velut inutilis rupta & contra eum i-terum ſuſceptum eſt bellum.* Abolaz, qui & Al-haca, Cordubenſis Rex pacem triennem cum Carolo M. pepigit anno DCCCXII. ſed anno poſtero fracta fide Corſicam, Sardiniam, Pro-vinciam, atque Italiam aggreſſus eſt. Quare Ludovicus Pius elapſo illo triennio fœdus ad proximos iterum annos renovari noluit. Scri-bit etiam ibidem Eginhardus: *Legati Sardorum de Carali Civitate, dona ferentes, venerunt.* Sardiniæ, cujus primaria Civitas etiamnum eſt *Carales* ſeu *Calaris* in Saracenorum poteſtatem cum Africa venit. Sed Sardi miſſa hoc anno Legatione ad Ludovicum Aug. auxilium ab eo poſtularunt adverſus Saracenos, & incolarum Balearium Inſularum exemplum imitati ei al-tro ſe ſe ſummiſerunt. Quænam tunc in Sar-dinia Sedes Epiſcopales fuerint, pluſibus inve-ſtigat Cointius hoc anno num. XI.

Claudius Presbyter, cujus meminit Baronius num. XXXI. quique Taurinenſem Epiſcopa-tum poſtea conſecutus eſt, verſabatur hoc tem-pore in Ludovici Auguſti comitatu, ut Jonas Aurelianenſis Epiſcopus initio libri primi de Cultu Imaginum inſinuat: *Is* (nempe Claudius) *de quo agitur, exortus ex eadem Hiſpania non* vero ex Hibernia, ut fert communis error, quem ſecutus eſt Uſſerius *ejuſdemque Felicis* (Urgellenſis quondam Epiſcopi) *diſcipulatui ab ineunte ætate inhærens, per aliquod tempus in Palatio memorati Glorioſiſſimi ac Sereniſſimi, Deoque amabilis Auguſti* (ſc. Ludovici) *in offi-cio Presbyteratus militavit. Sed ut aliorum uti-litati, doctrinæ Prædicationis Evangelicæ, quæ illi admodum ineſſe videbatur, conſuleret, ipſius Piiſſimi clementia Præſul Taurinenſis ſubrogatus eſt Eccleſiæ.* Notus fuit Ludovico nondum Impe-ratori; ſic enim ſcribit in litteris ad Dructe-rannum Abbatem: *Tres, ni fallor, & eo am-plius jam pertranſeunt tempore anni, quod me adhuc in Alvenni ceſpitis arvo, in Palatio Pii Principis Domini Ludovici tunc regis, modo Im-peratoris, detentum ſocordia ſenſus mei, tua fer-vida dilectione adorſus es excitare, ut,* &c. Tres Abbati Theodemiro Libros in Geneſim hoc an-no tranſmiſit; in Præfatione enim in Leviticum teſtatur, Leviticum anno DCCCXXIII. a ſe ex-planatum, cum octo jam effluxiſſent anni, ex quo Libros tres in Geneſim exararat. Mabil-lonius Tom. I. Analect. Præfationem illam Clau-dii Epiſcopi Taurinenſis *in libros informationum litteræ & ſpiritus ſuper Leviticum* e tenebris e-ruit, obſervatque multa ſcripſiſſe Claudium, præcipue vero Commentaria in Sacros Libros, VIII. *Floret Claudius Presbyter poſtea Epiſc. Taurinenſ.*

nem-

*quam Comes, & tertiam ipſi Hiſpani, qui in eodem loco converſantur. Exemplar vero harum in Archivo Palatii noſtri ſenſuimus reponendum, ut ex illius inſpectione, ſi quando (ut fieri ſolet) aut ipſi ſe reclamaverint, aut Comes, vel quiſlibet alter contra vos cauſam habuerit: definitio litis fieri poſſit. Hanc quippe Conſtitutionem, ut per diuturna tempora a fidelibus ſanctæ Eccleſiæ Dei, & noſtris, & verius credatur, & diligentius conſervetur, manu propria ſubſcripſimus, & annuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus..... Signum domini Ludovici sereniſſimi Imper. Durandus diaconus ad vicem Helifacbar recognovit. Datum Kalend. Januarias, anno, Chriſto propitio, Imperii domni Ludovici piiſſimi Auguſti *.... Indictione octava. Actum Aquiſgrani Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen.*

* II.

XXVII. Sed quid poſt hæc accidit? plane quod mireris: Qui enim e ſua patria extorres, a Ludovico Imp. ſunt tantam miſericordiam conſecuti: iidem a ſuiſmet hominibus, qui inter eos potentiores erant, Hiſpanis pati cœperunt diram tyrannidem, cum ab eis cultis privarentur agris, & redigerentur in ſervitutem. Ita male ſuaſit cæca dominandi libido, ut Comites Hiſpani, qui nuper ſub jugo premebantur Sarracenorum, eo liberi, jam illo ipſo ſuorum colla gentilium, qui in libertatem fuerant vendicati a Ludovico, prægravare tentarent, eoſdemque conſtituere dira tyrannide ſibi ſervos. Quamobrem miſeri illi ut eriperentur de manu potentum, cum de his queſti eſſent apud eumdem Ludovicum: ab eodem rurſum ejuſmodi adverſus eos reſcriptum ſunt conſecuti, anno ſequenti:

XXVIII. Secunda conſtitutio Ludovici pro Hiſpanis colonis.

In nomine Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, Ludovicus divina ordinante providentia, Imperator Auguſtus.

Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & noſtris, tam præſentibus, quam & futuris, ſeu etiam ſucceſſoribus noſtris; quia poſtquam Hiſpani, qui de poteſtate Sarracenorum ſe ſubtraxerunt, & ad noſtram ſeu genitoris noſtri fidem ſe contulerunt, & præceptum auctoritatis noſtræ, qualiter in Regno noſtro cum ſuis Comitibus converſari, & noſtrum ſervitium peragere deberent, ſcribere, & eis dare juſſimus: querimoniam aliqui ex his Hiſpanis noſtris auribus retulerunt, duo capita continentem; quorum unum eſt, quod quando iidem Hiſpani in noſtrum Regnum venerunt, & locum deſertum, quem ad habitandum occupaverunt, per præceptum Domini & genitoris noſtri ac noſtrum ſibi ac ſucceſſoribus ſuis ad poſſidendum adepti ſunt: hi qui inter eos majores, & potentiores erant, ad Palatium venientes, ipſi præcepta regalia ſuſceperunt; quibus ſuſceptis, eos qui inter illos minores & infirmiores erant, loca tamen ſua bene excoluiſſe videbantur; per illorum præceptorum auctoritatem aut penitus ab iiſdem locis depellere, aut ſibi ad ſerviendum ſubjicere conati ſunt.

XXIX. *Alterum eſt, quod ſimili modo de Hiſpania venientes, & ad Comites ſive Vaſſos noſtros, vel etiam ad Vaſſos Comitum commendaverunt, & ad habitandum atque ad excolendum deſerta loca acceperunt: quæ ubi ab eis exculta ſunt ex quibuſlibet occaſionibus eos inde expel-*

PAGIUS. nempe in Geneſim hoc anno; in Exodum anno DCCCXXI. & in Leviticum an. DCCCXXIII. ut patet ex laudata Præfatione. Præterea commentatus eſt Evangelium Matthæi hoc anno, cujus expoſitionem Mabillonius aſſerit, ſe repetiſſe in Bibliotheca Cathedralis Eccleſiæ Laudunenſis. Diſſerit ibidem Vir doctiſſimus de aliis ejus Operibus, ex quibus ſola Expoſitio in Epiſtolam ad Galatas typis vulgata eſt in Biblioth. Patrum. Scripſit denique quædam in cultum Sacrarum Imaginum piaſque peregrinationes, ſed in iis non recte ſenſit.

IX. In Præfatione quadam meminit belli Danici.

Baronius in Appendice ad hunc annum refert, *Claudii* Opus in Matthæum extare Romæ in Bibliotheca Vallicellana, ſed perperam Claudium iſtum a Claudio Taurinenſi diſtinguit. Præterea refert partem Epiſtolæ nuncupatoriæ ad Juſtum Abbatem, quæ præfixa eſt eidem Expoſitioni in Matthæum, quæ his verbis inchoatur: *Anno DCCCXV. Incarnat. Salvatoris J.C. poſtquam pius ac mitiſſimus Princeps, S. Eccleſiæ Catholicæ filius Ludovicus, anno ſecundo Imperii ſui, cœleſti fultus auxilio adverſus barbaras nationes moviſſet exercitum, injunxiſti mihi*, &c. Quæ verba Baronius in Annal. num. XXXI. interpretatur de exercitu adverſus Nortmannos miſſo, qui abſque pugna acceptis obſidibus rediit. Quam in rem citat veteres Annales Francorum, Annales ſcilicet Fuldenſes & Pithæanus, ubi legitur exercitum Francorum miſſum fuiſſe ad auxilium Herialdi Danorum Regis contra filios Godefridi in Nortmanniam; ubi Nortmanniæ nomine Daniam intelligit ubi Principes inter ſe de ſucceſſione certabant. Ex quo intelligimus *Nortmannos*, qui poſtea Franciam afflixere diverſos non fuiſſe a Danis.

X. Agobardus fit Archiep. Lugdunenſis.

Ad hunc vel ſuperiorem annum pertinent quæ Ado de Leidrado & Agobardo Lugdunenſibus Archiepiſcopis proxime poſt obitum Caroli M. commemorat: *Imperator Carolus, Vir in omni diſpoſitione Imperii ſtrenuus, Aquiſgrani moritur & ſepelitur. Bernardus Viennenſis Epiſcopus erat, & Leidradus Lugdunenſis, qui initio Imperii Ludovici Imp. Sueſſionis Monaſterii locum petiit, & in loco ejus Agobardus ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus, conſentiente Imperatore & univerſa Gallorum Epiſcoporum Synodo, Epiſcopus ſubſtitutus eſt. Quod quidam defendere volentes, dixerunt eumdem Venerabilem Agobardum a tribus Epiſcopis in Sede Lugdunenſi, jubente Leidrado, fuiſſe ordinatum. Sed Canonica auctoritas eſt, in una Civitate duos Epiſcopos non eſſe, nec vivente Epiſcopo Succeſſorem ſibi debere eligere. Ac idcirco ulla quacumque cauſa regula Eccleſiæ præteriri in tanto ordine fixa non de-*

pellere, & ad opus proprium retinere, aut aliis propter præmium dare voluerunt. Quorum neutrum juſtum aut rationabile nobis eſſe videtur. Et ideo per hanc noſtræ praeceptionis auctoritatem decernimus atque jubemus, ut hi qui vel noſtrum vel genitoris noſtri praeceptum accipere meruerunt, hoc quod ipſi cum ſuis hominibus de deſertu excoluerunt, per noſtram conceſſionem habeant. Cæteri vero, qui ſimul cum eis venerunt, & loca deſerta occupaverunt, quicquid de incerto excoluerunt, abſque ullius inquietudine poſſideant tam ipſi quam illorum poſteritas; ita dumtaxat, ut ſervitium noſtrum cum illo qui ipſum praeceptum accepit, pro modo poſſeſſionis, quam tenet, facere debeat. Hi vero qui poſtea venerunt, & ſi aut Comitibus, aut Vaſſis noſtris aut Patribus ſuis ſe commendaverunt, & ab eis terras ad habitandum acceperunt, ſub tali forma eas in futurum & ipſi poſſideant, ut ſuæ poſteritati derelinquant.

XXX. *Hoc noſtræ auctoritatis decretum non ſolum erga præteritos & præſentes, verum etiam erga futuros, qui adhuc ex illis partibus ad noſtram fidem venturi ſunt, conſervandum ſtatuimus. Ac de Conſtitutione noſtra ſeptem praecepta uno tenore conſcribere juſſimus. Quorum unum in Narbona, alterum in Carcaſſona, tertium in Roſcilione, quartum in Empuriis, quintum in Barchinona, ſextum in Gerunda, ſeptimum in Biterris haberi præcepimus; & exemplar earum in Archivo Palatii noſtri, ut prædicti Hiſpani ab illis ſeptem exemplaria accipere & habere poſſint: & per exemplar quod in Palatio retinemus, ſi rurſum querela nobis delata fuerit, facilius poſſit definiri. Et ut hæc noſtræ auctoritatis Conſtitutio firmiorem obtineat vigorem, & a fidelibus ſanctæ Dei Eccleſiæ plenius per tempora conſervetur: manu propria ſubter firmavimus, & anuli noſtri impreſſione ſignari juſſimus. Data quarto Idus Februarii, anno, Chriſto propitio, tertio Imperii domini Ludovici piiſſimi Auguſti Indictione nona. Actum Aquiſgrani Palatio regio in Dei nomine feliciter. Amen. Arnaldus ad vicem Heliſachar recognovit.* Poſt multos vero annos ea provincia, Septimania dicta olim a ſeptimanorum colonia, quæ eam colendam accepit, ab eodem Ludovico Imperatore data eſt Bernardo Barchinonenſi Duci ſive Comiti (utroque modo nominatum ipſum invenimus (quem & ab Hiſpania acceerſitum, ſuo præfecit cubiculo, ut ſuo loco dicturi ſumus: ſicque voluit per Hiſpanum hominem regi colonos Hiſpanos. Etenim idem Bernardus appellatus eſt Dux Septimaniæ, provinciæ ſitæ in Gallia Narbonenſi.

Habes ex his, in quo plurimum commendes Ludovici Imperatoris erga exteros, & profugos Hiſpanos e manibus Sarracenorum ſe liberantes pietatem illud implentis, quod divinis ſcripturis traditum reperitur (a): *Occurrite cum panibus fugienti.* Cum optimas regiones eiſdem dederit incolendas, & liberaverit XXXI.

(a) Iſai. 21.

PAGIUS *non debent.* Quare Leidradus hoc anno Lugdunenſi Archiepiſcopatu abdicato, Sueſſione Monaſticam vitam in Sancti Medardi Monaſterio profiteri cœpit, & *Agobardus* ex Chorepiſcopo factus eſt Archiepiſcopus. Porro cum Flodoardus lib. 2. cap. 18. *Adalmotum*, quem alii Chorepiſcopum & Suffraganeum vocant, *Corepiſcopum* Trevirenſem appellet, inde intelligimus, duo genera fuiſſe *Chorepiſcoporum*, quorum alii vere erant Epiſcopi, alii vero Presbyteri. Primi generis exſtiterunt *Adalmatus* & *Agobardus*, ambo eodem tempore Chorepiſcopi, ille *Amalarii* Archiepiſcopi Trevirenſis; hic *Leidradi* Lugdunenſis Archiepiſcopi. Multi duas in *Agobardo* res improbabant, quod ordinatus fuiſſet Chorepiſcopus, & ex Lugdunenſis Eccleſiæ Chorepiſcopo fieret Archiepiſcopus ejuſdem Eccleſiæ, *Leidrado* tum ſuperſtite; ſive enim Chorepiſcopi Titulum gereret ſub Archiepiſcopo *Leidrado*, ſive poſt ipſius Leidradi ſeceſſum Archiepiſcopus diceretur, ajebant Sacris prohibitum Canonibus, ne duos ſimul in una Civitate ſederent Epiſcopi.

XI. *Quidam Chorepiſcopi vere erant Epiſcopi.* Chorepiſcopum, qualis erat *Agobardus*, verum agnoſcebant Epiſcopum, utpote ordinatum a tribus Epiſcopis. Ideoque Ado non diſſimulat repertos eſſe quoſdam, qui volentes *Agobardum* defendere, palam aſſererent, eum *a tribus Epiſcopis in Sede Lugdunenſi, jubente Leidrado, fuiſſe ordinatum.* Quod addit Ado de duobus Epiſcopis in una Civitate non conſtituendis, & de Succeſſore non eligendo, cenſetur extra cauſam proiſtum. quia *Leidradus* Agobardum, nec in Sede Lugdunenſi juſſit ordinari, nec ſibi Succeſſorem elegit. *Agobardus* a tribus Epiſcopis ordinatus eſt, non ut ſimul in Lugdunenſi Cathedra cum Leidrado ſederet, ſed ut ejuſdem Leidradi Lugdunenſis Archiepiſcopi ſive abſentis ſive morbo, vel negotiis impediti vices ageret. Nec quamdiu *Leidradus* Archiepiſcopatum geſſit, duo fuerunt Archiepiſcopi Lugdunenſes, ſed *Leidradus* exſtitit Lugdunenſis Archiepiſcopus, & *Agobardus* ejuſdem Leidradi Lugdunenſis Archiepiſcopi Chorepiſcopus, ſeu Vicarius fuit. Quoad Archiepiſcopalem dignitatem attinet, *Leidradus* Lugdunenſis Archiepiſcopus *Agobardum* ſibi Succeſſorem nec elegit, nec eligere potuit; quia tunc abſque juſſione vel conſenſu Regis in Francia nullus fiebat Epiſcopus, nec illud Ado diffitetur; ſcribit enim *Agobardum* antea Chorepiſcopum *Leidrado* ſubſtitutum fuiſſe Archiepiſcopum, *conſentiente Imperatore*, ſcilicet Ludovico. Fruſtra igitur adverſus Agobardum hæc ab Adone ſubjunguntur, *Canonica auctoritas eſt, in una Civitate duos Epiſcopos non eſſe*, &c.

Morinus part. 3. de Sacris Eccleſiæ Ordinationibus Exercit. 4. cap. 3. Chorepiſcopos primi generis, quales *Adalmatum* & *Agobardum* diximus in Germania complures hodie reperiri ob- XII.

rit eos de manu potentium, ſuorum gentilium: qui probroſe valde tanta clementia Principis abuſi eam adverſus ſuos in tyrannidem convertiſſent. Ipſe autem Ludovicus hoc anno adverſus Nortmannos miſit exercitum, qui abſque pugna acceptis obſidibus rediit. Ita veteres Annales Francorum, cujus etiam expeditionis meminit Claudius Scotus hujus temporis ſcriptor, in præfatione ſuæ interpretationis in Matthæum.

Eſt enim nuncupatoria epiſtola ad Juſtum Abbatem, quæ ſic incipit: *Anno octingenteſimo decimoquinto Incarnationis Salvatoris Jeſu Chriſti poſtquam pius ac mitiſſimus Princeps, ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ filius Ludovicus, anno ſecundo Imperii ſui, cœleſti fultus auxilio adverſus barbaras nationes moviſſet exercitum; atque abeunte, & diſcedente tua paternitate ex palatio jam dicti Principis ad charum dilectumque tibi ſemper tui Monaſterii portum: injunxiſti mihi, ut aliquod dignum memoriæ opuſculum in expoſitione Evangelii ad legendum dirigerem Fratribus monaſterii veſtri, &c.*

Claudii Scoti laus. Porro ejuſdem Claudii clara eſt mentio apud Joannem Trithemium iſtis verbis: *Claudius monachus Ordinis S. Benedicti, diſcipulus quondam (ut ferunt) Bedæ in Anglia, & collega Albini Levitæ & Abbatis natione Scotus, vir in divinis Scripturis valde ſtudioſus & eruditus, & ſæcularis doctrinæ non ignarus, carmine exercitatus & proſa, multa in ſacris voluminibus compoſuit opuſcula, de quibus feruntur, in quinque libros Moyſi libri tres, in Judicum quoque liber unus, in librum Ruth liber unus, in Evangelium Matthæi, & alia multa.* Claruit ſub Carolo Magno, *& ejus filio Ludovico.* Plane & ipſe Claudius in dicta ſua ad Juſtum Abbatem nuncupatoria tradit a ſe plura eſſe opuſcula ſcripta cum ait: *Ad quoſcumque ſive per hoc, ſive per aliud quodcumque opuſculum notitia nominis mei pervenerit: interceſſionem peccatorum meorum ſupplex ab omnibus exquiro, ſubnixa prece depoſcens, ut ita a miſericordiſſimo Domino noſtro flagitetis: ut in omnibus delictis meis atque peccatis, omnibus opitulantibus vobis, conſuetudinaria clementia, & copioſa bonitate deletis, etſi non ad idem præmium, ſaltem ad eundem vos portum quietis * videat pervenire, &c.* Porro Claudii opus in Matthæum extat in bibliotheca Vallicellana in Urbe poſita. Hæc de Claudio paulo prolixius oportuit inſinuaſſe, ut diſtinguas eum ab illo, qui Abbas Claſſenſis, & diſcipulus fuit S. Gregorii, ſive a Claudio Taurinenſi.

Ann. Eccl. Tom. XIII. Aaaa An-

PAGIUS *Diſcrimen modernorum & antiquorum Chorepiſcoporum.* obſervat, Epiſcopos videlicet illos, qui *pro partibus Infidelium* ordinantur, & Germanicorum Epiſcoporum vicibus hac noſtra ætate funguntur. Inter modernos tamen Chorepiſcopos ſeu Suffraganeos, & antiquos Chorepiſcopos inſignis occurrit differentia; moderni Chorepiſcopi Titulos gerunt Eccleſiarum in partibus Infidelium poſitarum; veteres autem Chorepiſcopi dicebantur ipſarummet Eccleſiarum, quibus ſerviebant, Chorepiſcopi; Trevirenſis Chorepiſcopus *Adalmatus* ſub Amalhario Trevirenſi Archiepiſcopo, Lugdunenſis Chorepiſcopus *Agobardus* ſub Leidrado Archiepiſcopo Lugdunenſi. Flodoardus jam citatus *Treverica Urbis Archiepiſcopum Amalharium cum Adalmato ipſius Coepiſcopo* laudat. Ab Adone jam quoque allegato commendantur *Leidradus Epiſcopus Lugdunenſis, & Agobardus ejuſdem Eccleſiæ Chorepiſcopus.* Quos autem Antiqui Chorepiſcopos primi generis appellarunt, Suffraganeos hodie nuncupamus. *Adalmatum*, quem Trevirenſem Chorepiſcopum fuiſſe diximus, Amalharii Trevirenſis Archiepiſcopi Suffraganeum vocat Browerus in Annal. Trevirenſ. lib. 8. numer. 53. & Agobardus, qui fuit Adoni *Lugdunenſis Eccleſiæ Chorepiſcopus*, Severtio Tom. I. de Metropolitis Lugdunenſ. *Suffraganeus eſt Lugdunenſis* in ult. paragrapho Rerum a Leidrado Deceſſore geſtarum.

XIII. *Duplex genus Suffraganeorum.* Atque inde ut Chorepiſcoporum, ſic & Suffraganeorum duplex obiter acceptio obſervanda. Sunt enim in altera ſignificatione Suffraganei, quotquot Archiepiſcopo ſubſunt Epiſcopi. Sic Archiepiſcopum Lugdunenſem Suffraganei quatuor Epiſcopi hodie venerantur; Trevirenſem vero tres Epiſcopi Suffraganei. Ætate Caroli M. Suffraganeus in hac ſignificatione jam ſumebatur; in Synodo enim apud Arelatum anno DCCCXIII. habita Patres Canone tertio ſanciunt, ut *unuſquiſque Archiepiſcopus ſuos Suffraganeos diligenter ſtudioſeque admoneat, quatenus, &c.* Chorepiſcopi ſecundi generis, licet Epiſcopi villani reperiantur dicti, non fuerunt Epiſcopi, ſed tantum Presbyteri & Epiſcoporum Vicarii, licet poſtea nimis ambitione tumidi res haud paucas, quæ ſolis competebant Epiſcopis, agendas ſuſceperint, indeque de iis aut in officio continendis, aut abolendis diutiſſime laborarunt Epiſcopi. Quæ omnia recte Cointio anno DCCCXIII. num. CCCXLV. & ſeqq. notata. *Porro Leidradus* ſcripſit libellum de *Sacramento & ritibus Baptiſmi*, ut ſupra diximus, & duas Epiſtolas, quæ leguntur Tom. II. Operum Agobardi juxta editionem a Baluzio curatam. Mortis ejus annus incompertus.

Annaliſta Cæſarens a Lambecio editus ad annum. II. Ludovici Aug. ſcribit: *Hluvdowicus Imperator ſuum Placitum cum Francis in Saxonia ad Phaderobrunnen habuit; & illuc venit filius ejus Hludharius Rex Bajoarorum, & alius filius, id eſt, Pippinus Rex Æquitaniorum,* (loco, Aquitanorum), *Bernhartus quoque filius Pippini Rex Langobardorum, & erat illud Placitum Kalend. Julii menſis.* Hujus Conventus mentionem facit Eginhardus in Annal. atque: XIV. *Conventus Paderbornenſis.* *Ibi ad eum Orientalium Sclavorum Primores & Legati venerunt. Sed antequam illuc veniret, & cum adhuc domi eſſet, allatum eſt ei quoſdam de Primoribus Romanorum, ad interficiendum Leonem Papam in ipſa Urbe conſpiraſſe,* & cætera a Baronio numer. 1. recitata. Quare ſeditio illa contigit ante Kalendas Julias, quo die Ludovicus Auguſtus *Paderbornæ* erat.

Digitized by Google